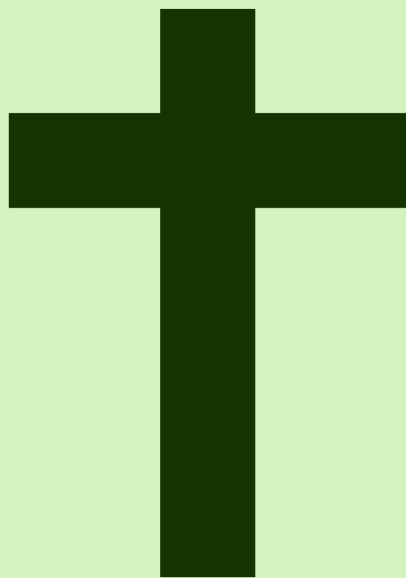

Zacatepec Mixtec NT

Mixteco, Santa María Zacatepec: Zacatepec Mixtec NT New
Testament

Zacatepec Mixtec NT

Mixteco, Santa María Zacatepec: Zacatepec Mixtec NT New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Santa María Zacatepec

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
55b3808f-9cd0-5da9-90f0-a96c172e0e02

Contents

Tutu Mate	1
Tutu Marku	63
Tutu Luka	100
Tutu Xuva	166
Tutu Hechos	213
Tutu Romanu	276
Tutu Corintu Nunuu	304
Tutu Corintu Uvi	333
Tutu Gálata	349
Tutu Efesu	359
Tutu Filipu	368
Tutu Colosa	374
Tutu Tesalónica Nunuu	380
Tutu Tesalónica Uvi	386
Tutu Timoteu Nunuu	389
Tutu Timoteu Uvi	397
Tutu Titu	403
Tutu Filemón	407
Tutu Hebreu	409
Tutu Jandiau	428
Tutu Petu' Nunuu	435
Tutu Petu' Uvi	443
Tutu Xuva Nunuu	448
Tutu Xuva Uvi	455
Tutu Xuva Uni	456
Tutu Juda	457
Tutu Apocalipsis	460

Tu'un Ndioo tãa racha'nu Mate

*Sivi ndian kũu ñivi Jesuu taji'na
(Lc. 3:23-38)*

¹ Ña'a kũu sivi ma ndian kũu ñivi Jesucristu, ra kũu ñivi ma racha'nu David, chi'in racha'nu Abraham. ² Abraham kũu tatá ma Isaac, ta Isaac kũu tatá ma Jacob, ta Jacob kũu tatá ma Judá chi'in ma ndra yani ra. ³ Judá kũu tatá ma Fares, chi'in Zara, ta ma ma'á vi kũu Tamar. Fares kũu tatá ma Esrom, ta ma Esrom kũu tatá ma Aram. ⁴ Aram kũu tatá ma Aminadab, ta ma Aminadab kũu tatá ma Naasón, ta Naasón kũu tatá ma Salmón. ⁵ Salmón kũu tatá ma Booz, ta ma ma'á ra kũu Rahab. Booz kũu tatá ma Obed, ta ma ma'á ra kũu Rut. Ta Obed kũu tatá ma Isaí. ⁶ Isaí kũu tatá ma rey David. Ta ma rey David chi'in ma ña kũu ñasi'i ma Urías, vikan kũu tatá ma Salomón. ⁷ Salomón kũu tatá ma Roboam, ta Roboam kũu tatá ma Abías, ta Abías kũu tatá ma Asa. ⁸ Asa kũu tatá ma Josafat, ta Josafat kũu tatá ma Joram, ta ma Joram kũu tatá ma Uzías. ⁹ Uzías kũu tatá ma Jotam, ta Jotam kũu tatá ma Acaz, ta ra'ya kũu tatá ma Ezequías. ¹⁰ Ezequías kũu tatá ma Manasés, ta Manasés kũu tatá ma Amón, ta Amón kũu tatá ma Josías. ¹¹ Josías kũu tatá ma Jeconías chi'in ma ndra yani ra, ma tiempu ña tiin ma ndra ñu'u' ñuu Babilonia ma ndian israelita, ta kuà'an na chi'in ndra iti' tikan. ¹² Ta ora yā'a, ña tã'an na takan, tajan Jeconías kũu tatá ma Salatiel, ta Salatiel kũu tatá ma Zorobabel. ¹³ Zorobabel kũu tatá ma Abiud, ta Abiud kũu tatá ma Eliaquim, ta ra'ya kũu tatá ma Azor. ¹⁴ Azor kũu tatá ma Sadoc, ta Sadoc kũu tatá ma Aquim, ta Aquim kũu tatá ma Eliud. ¹⁵ Eliud kũu tatá ma Eleazar, ta Eleazar kũu tatá ma Matán, ta Matán kũu tatá ma Jacob. ¹⁶ Jacob kũu tatá ma Kusé, ra kũu ii ma

Ndiya, ta Ndiya kũu ma'á Jesuu, ra kà'an yo ña kũu Cristu.

¹⁷ Ta takan kũu yi ña, chiyo uchi kumi ta'an ñivi ña kũu tata ma Abraham, nda kati keta ma tiempu ña chiyo ma racha'nu David. Ta inga uchi kumi ma ndian kũu tata ma David chiyo, nda ora keta ma kivi ña tiin ma ndra ñu'u' ñuu Babilonia ma ndian israelita, ta kuà'an na chi'in ndra ma iti' tikan. Ta inga uchi kumi ma ndian kũu tata ra chiyo, nda ma tiempu ikan, ta nda ma ora kaku ndio ma Cristu.

*Nuu kaku ma Jesucristu
(Lc. 2:1-7)*

¹⁸ Ma ora kaku Jesucristu, te'en kũu yi: ma Ndiya ña kũu ma'á ra, cha chā'a ña tu'un nuu ma Kusé, ña ni tanda'a ña chi'in ra. Va antea ña ndò'iin vi, yakan cha chaku'un se'an jā'a ndatu ma Ra kũu Tati Í Ndioo. ¹⁹ Ta ma Kusé, ra ni tanda'a chi'in Ndiya, ti iin ra va'a, ta ndaa kũu ra. Cha'a' yakan kũu yi ña, töve kũuni ra ku'va ra ña koto ma ñivi ma ña chànini ra ja'a ra. Vati ma ña kũuni ra ja'a ra, kũu yi ña, kũuni ra ndakoo xe'e ra ña. ²⁰ Ta ma ora juuni yanga chànini ra te'en, tajan iin ma tati ña jàkuu tiñu nuu ma Racha'nu, keta yi nuu Kusé tañu ñuma'na ra, ta te'en naka'an yi chi'in ra:

—Yo'o Kusé, ra kũu ñivi ma racha'nu David, na yū'viun ña ndaki'un ma Ndiya kũu ñasi'un ña, vati ma Tati Í Ndioo jā'a ña ni koo ma se'an. ²¹ Yakan, ni koo se'an, ta ni jakunaniun ra, Jesuu. Takan ni kunani ra, vati ni jakakú ra ma ñivi ñuu ra cha'a' ma kuati jà'a na. —Takan kati ma tati tatun Ndioo chi'in Kusé ma tañu ñuma'na ra.

²² Ndisaa ña'a takan kũu yi, ikan na jachinu ma tu'un kā'an ma Racha'nu nuu iin ra kā'an chi'in tu'un yu'u ra, ti rakan te'en kā'an ra:

²³ Ma ñayoko ña takā'an kì'vi chi'in nī'iin ra'ii, ni kuku'un se'an, ta ni jakakuan yi, ta ma ra kũu pa'a ikan ni jakunani na yi Emanuel,

ña kùuni yi ka'an yi: ìyo Ndioo chi'in yo.

²⁴ Takan kùu ta ora ndākoo ndio ma Kusé ña kixi ra, tajan jā'a ndio ra ma takua kā'an ma tati tatun Ndioo nuu ra, ta ndāki'in ndio ra ma Ndiya chūndaka ra. ²⁵ Va vaji ndō'iin ra chi'an, va töve nī kixi ra chi'an, nda kati ya'a ji'na kaku ma ra kùu pa'a se'an, ra jākunani ma Kusé, Jesuu.

2

Ma ndra chito ña ka'an ña kichi iti' kàna nikandii, chānde'e ndra nuu kändii ma ravali Jesuu

¹ Ora kaku Jesuu ma ñuu nani Belén, ña ìyo kuenda ma ñu'u' Judea, ma tiempu ikan ti, ma rey Herode kùu ma ra chā'nda tiñu ma ñu'u' ikan. Tajan iin ma ndra kichi iti' kàna nikandii, ndra ya'a ga chito ña kā'an, chāa ndra ma ñuu Jerusalén, ² ta te'en chikatu'un ndra:

—¿Ndanu kändii ma ra já kaku, ña kùu rey kuenda ma ñivi judú? Vati ndē'e ndi ña kēta ma chele ra iti' kàna nikandii, ta cha'a' yakan kùu yi, ña vāchi ndi vāchi jàka'nu ndi ra ma i'ya —kàti ndra.

³ Tajan ora chito ndio ma rey Herode ña takan chàkunuu ndra chikatu'un ndra, ta ndava yū'vi ra, chi'in tandi'i ma ñivi ìyo ma ñuu Jerusalén ndia. ⁴ Tajan kāna ndio ra tandi'i ma ndra sutu cha'nu ña kuxini nuu sutu, ta chi'in tandi'i ma ndra matru ña jàna'a tu'un ley Ndioo nuu ma ñivi, ta chikatu'un ndio ma rey Herode nuu ndra, ña ndanu kùu ma nuu ni kaku ma Cristu. ⁵ Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Ni kaku ra ma ñuu Belén ña ìyo kuenda ma ñu'u' Judea, vati te'en kà'an ma tu'un taa ma ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na:

⁶ Yo'o ñuu Belén, vaji ñuu vali kùun, vati ya'a ka'nu kùun tañu tandi'i ñuu ìyo kuenda ñu'u' Judea, va tañu ma ñiviun ìyo ikan, ni keta iin ma ra ni kuxini, ta rakan ni jakuenda ra ma ndian kùu ñivi ñuu Israel.

Takan kàti yi nuu ma tutu Ndioo —kàti ndra nuu rey Herode.

⁷ Tajan kāna xe'e ndio ma rey Herode ma ndra chito ña kā'an, ta chikatu'un kachin ndio ra nuu ndra, nda kivi kùu yi ña kēta ma chele ña ndē'e ndra. ⁸ Ta ora yā'a ndio yi, tajan tachi ndio ra ndra ma ñuu Belén, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Kuà'an ndo ndakan, ta na nanduku tu'un ndo nuu ndisaa ma ñivi cha'a' ma ravali ikan. Ta ora cha nāta'an ndo ra, na kichi katitu'un ndo nui, vati juuni kùuni kujaka'nui ra ndia —kàti rey Herode chi'in ndra.

⁹ Tajan ma ndra chito ña kā'an, kēe ndio ndra kacha'an ndra chi'in ma tu'un ña kätitu'un ma rey nuu ndra. Takan kùu ta ma chele ña ndē'e ndra ma iti' kàna nikandii, kēta ndiko ri nuu ndra, ta endee yosonuu ri kuà'an ri nuu ndra. Ta ora chāa ndio ri ma nuu kändii ma pa'a, tajan chūndaa ndio ri. ¹⁰ Ta ma ndra chito ña kā'an, nduva'a kuui chisii ndra ña ndē'e ndiko ndra ma chele ikan. ¹¹ Takan kùu ta ora kākivi'vi ndio ndra ma tichi ve'e, ta ndē'e ndra ma pa'a chi'in ma Ndiya ña kùu ma'á ra. Tajan chūnandi chiti ndio ndra, ta jàka'nu ndra ra. Ta ikan jan, ta'ii'iin ndra nūna ndio ndra ma chatun vali ña nda'a ndra, ta sōkó ndra oro, kutu, chi'in takuui xiko ña nani mirra nuu ma pa'a. ¹² Va tava kēta iin tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo nuu ndra ma tañu ñuma'na ndra, ña kätitu'un yi nuu ndra, ña na tūva nuva jà'a ndra ña chikoni'i ndra ku'un ndra ma iti' nuu kichi ndra nuu ìyo ma rey Herode kàti yi. Tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra ñuu ndra, va inga iti'.

Nuu chinu xe'e Kusé, chi'in Ndiya, kacha'an vi ma iti' ñu'u' Egiptu, chi'in ma pa'a se'e vi

¹³ Takan kùu ta ora yā'a ña kēe ndio ma ndra chito ña kā'an kacha'an ndra, tajan iin tati va'a ña jà'a tiñu nuu ma Racha'nu Ndioo, kēta yi nuu Kusé tañu ñuma'na ra, ta te'en nāka'an yi chi'in ra:

—Kusé, na ndetaun, ta ki'un ma ravali chi'in ma ma'á ra, ta kee ndo ku'un ndo ta kunu xe'e ndo ku'un ndo chi'in ra iti' ñu'u' Egiptu. Ta ndakan na kindoun koun, ta chikoni'i ndikoun nda kati katitu'un mai nuun. Vati ma rey Herode, ni nanduku ra ma ravali, ta ni ka'ni ra ra. —Takan kàti ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo nuu ma Kusé.

¹⁴ Tajan ndākoo ndio ma Kusé, ta kī'in ra ma ravali chi'in ma ma'á ra, ta kēe ndio vi kàcha'an vi ma iti' ñu'u' Egiptu ma ora chanikuaa. ¹⁵ Ikan chíyo vi, nda kati chí'í rey Herode. Takan kūu yi, ikan na chinu ma tu'un kā'an ma Racha'nu Ndioo, jà'a iin ra kā'an chi'in tu'un yu'u ra, ma nuu kà'an yi te'en: “Ñu'u' Egiptu kānai ma ra se'i.” Takan kàti Ndioo, kàti ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u ra.

Herode tàchi ra ña na ka'ni na ma ndra'ii kuati

¹⁶ Takan kūu ta ora chā'a ndio ma Herode kuenda, ña jānda'viña'a ma ndra chito ña kā'an ra, nduva'a kāyuni ra. Tajan tàchi ra ña na ka'ni ndra tandi'i ma ndra'ii kuati, ña iyo uvi kuiya iti' ninuu, ña iyo ma ñuu Belén, ta chi'in tandi'i kuariya ña iyo kuenda yi, ma naja kua kùu ma tiempu ña chā'a ma ndra chito ña kā'an ma nuu ra. ¹⁷ Ta te'en jāchinu ma ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ña nàni Jeremía ma tu'un taa ra nuu ma tutu ra:

¹⁸ Iti' ñuu nàni Ramá chíni ma ñivi tati iin ña'a, ña nduva'a kuii chàku ña jà'a ña ya'a u'vi anima ña, ta nda'vi kùunian.

Ta ma tati ikan kùu yi ma tati Raquel, ña chàkuan cha'a' ma ndrakuati se'an.

Ta endee töve kuunian ña jāndomani na ña, vati chí'í ma se'an.

Takan kàti ma Jeremía.

¹⁹ Takan kūu ta ora yā'a ña chí'í ndio ma rey Herode, tajan iin tati ña jà'a tiñu nuu ma Racha'nu, kēta yi nuu Kusé tañu ñuma'na ra ma ñuu Egiptu, ta te'en nāka'an yi chí'in ra:

²⁰ —Na ndetaun, ta ki'un ma ravali chi'in ma ma'á ra, ta chikoni'i ndikoun chi'in vi ma iti' ñu'u' Israel, ti cha kàchi'í ma ndra kùuni ka'ni ra. —Takan kàti yi chí'in Kusé.

²¹ Tajan ndākoo ndio ma Kusé, ta kī'in ra ma ravali nda'a' ma ma'á ra, ta kēe ndio vi kuà'an vi ma ñuu Israel. ²² Va ora chíto ndio ma Kusé ña Arquelao se'e ma ndi Herode, kùu ra ña chà'nda ra tiñu, ma ñu'u' Judea, tiñu chākoo tatá ra niku, ta yū'vi ra ña ku'un ra ma tikan, va tava kātitu'un ndiko ma Racha'nu Ndioo nuu ra ma tañu ñuma'na ra, yakan va tüva nī cha'an ndio ra ma iti' tikan, tajan kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñu'u' Galilea. ²³ Takan kūu ta ora chāa ndio ra ma ñu'u' ikan, tajan chā'an ndio ra chākoo ra ma iin ñuu nàni Nazaret. Ña'á takan kūu yi, ikan na chinu ma tu'un ña kātitu'un ma ndra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo niku, vati kà'an ndra ña ni kunani ma Cristu, iin Nazarenu, kàti ndra.

3

Xuva, ra jākunduta kātitu'un ra tu'un Ndioo tichi ku'u

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Ma tiempu ikan kēta ma Xuva, ra jākunduta, kātitu'un ra tu'un Ndioo nuu ma ñivi tichi ku'u ma ñu'u' Judea, ² ta rakan te'en nāka'an ra:

—iNa jaña ndo ña jà'a ndo ma kuati, vati cha kēta ma kivi ña ni nde'o nuu chà'nda Ndioo tiñu! —kàti ra chí'in na.

³ Cha'a' ma Xuva i'ya kùu yi, ña te'en kā'an ma Isaía, ra kā'an chí'in tu'un yu'u Ndioo niku:

Iti' tichi ku'u kīchi tati iin ra'ii, ña te'en kánachaa ni'i yi:

“Na jandova'a ndo iin iti' kuenda ma Racha'nu, ta na nuna ndo iin iti' ndoo kuenda ra ndia.”

Takan kàti ma tati ikan, kàti ma Isaía.

⁴ Ta ma ja'ma ña ñu'u' ma Xuva, kūva'a yi chí'in ixi kameyu, ta chí'in pañu ñii, chù'ni ra yi toko ra. Ta chàchi ra tikaa kua'á, ta ña chì'i ra,

kùu ma nduxi ñuñu ku'u. ⁵ Ta ma ndian chàa ña chini ma ña kà'an ra, kùu ma ndian ñuu Jerusalén, chi'in tandi'i ma ndian ñu'u' Judea, ta chi'in inga ma ndian iyo ñu'u' ña kandii yatini ma yuta Jordán. ⁶ Ta ora nà'ma na kuati na nuu ma Xuva, ta rakan chājakunduta ra na ma yuta Jordán.

⁷ Va ora ndē'e ma Xuva ña ya'a kua'a' ma ndra fariseu, chi'in ndra saduceu, kācha'an ndra, ña na jakunduta ra ndra, yakan va te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—iNdyo'o tatá ndian xaan, tava kùu ma koo kaa! ¿Yo kà'an chi'in ndo ña ni kakú ndo nuu ma tundo'o ya'a xaan ña cha vāchi kuyatin? ⁸ Tuva ndicha ña cha chikoni'i ndo iti' ma Racha'nu, na koo va'a ndo ma takua kùuni ra ña koo ndo tuva takan, ⁹ ta koto jātayi ndo ndo chi'in juuni maa ndo, ta ka'an ndo te'en: “Ndyu'u kùu ndi tata ma Abraham”, kati ndo. Vati yu'u kà'in chi'in ndo, ña nda ma yuu ña kàndoyo i'ya, kùu jàndaku ma Racha'nu Ndioo yi, tata ma Abraham ndia. ¹⁰ Vati cha iyo tu'va ma hacha kuenda ña ta'nda tandi'i ndava nda yo'ó ma yutun ña töve chà'a chiti va'a, ta ku'un ndrùn nuu ñu'ú. ¹¹ Ndicha va'a, ña yu'u jākundutai ndo chi'in takuini, kuenda ña na jana'a yi, ña cha jāña ndo ma kuati jà'a ndo. Va inga ma ra ni kichi tia iti' nuu, ni jakunduta ra ndo chi'in sivi ma Tati Í Ndioo, ta chi'in ñu'ú. Rakan kùu ma ra nduva'a ga iyo ndatu kua yu'u, ña ni töve iyo yi ña kuisoi, ni ma ndichan ra. ¹² Ta cha nda'a ra iin kaa ña iyo uni kumi punta kuenda ña jandati ra ma trigu iti' nuu sukun, ta takan tàvani'i siin ra ma soo vu. Tajan ni taan va'a ndio ra ma trigu ra tichi yaka. Va ma soo vu, va ni ka'mi ra nuu ñu'ú ña endee töve ndà'va.

Nuu kùnduta Jesuu

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ Takan kùu tajan Jesuu kichi ra iti' ñu'u' Galilea, ta chāa ra ma yuta Jordán nuu ndaa ma Xuva, kuenda ña na jakunduta ra ra. ¹⁴ Va ma

Xuva, na kùuni ra ja'a ra yi, ti java te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yu'u, kùu ma ra iyo yi ña jakundutaun, ta yo'o, ¿chito naja vāchiun nui, ña na jakundutai ñun? —Takan kàti Xuva chi'in Jesuu.

¹⁵ Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Vā'a' ña kà'un takan, va'a ga ña jakundutaun yu'u vitin, vati takan jàchinu yo tandi'i ma ña kùuni ma Ndioo. —Takan kàti Jesuu chi'in ra.

Tajan ma Xuva kàti ra ña va'a.

¹⁶ Ta ora cha kùnduta ndio Jesuu, ta kēe ndio ra ma tichi takuii, tajan juuni ma ora ikani, nūna ma andivi, ta ikan ndē'e ndio ra, ña ma Tati Í Ndioo, vāchi nuu yi chata Jesuu tava kàa iin livi, ta chūnandi yi chata ra. ¹⁷ Tajan ma iti' andivi chini na iin tati ña te'en kà'an:

—Ra'ya kùu ma ra Se'i, ña ya'a kùuni nde'i, ta ya'a chisiy ña kùu ra takan. —Takan kàti ma tati chini na.

4

Nuu kà'in kui'na ku'va Jesuu

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Ta ora yā'a, tajan chāka ndio ma Tati Í Ndioo ma Jesuu iti' tichi ku'u, kuenda ña na ki'in ma kui'na ku'va ra.

² Ta ma nuu chiyo ra ikan, tüvi nī chachi ra uvi xiko kivi, ta uvi xiko chanikuaa. Ta ora yā'a, tajan chāñu ndio ma soko ra. ³ Tajan ma kui'na chajāyatin ndioán' ñá' nuu Jesuu kuenda ña ni ki'in ndioán' ku'va ra, ta te'en nāka'an ndioán' chi'in ra:

—Tu ndicha va'a ña ra Se'e Ndioo kùun, na ka'un chi'in ma yuu ña ndoyo chiña, ña na ndakuu yi paan. —Takan kàti ma kui'na chi'in ra.

⁴ Va Jesuu te'en nāka'an ra:

—Nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: “Na yöve uvanuu ma ña chàchinio kùu ja'a ña na taku ma ñivi, vati juuni kùu taku na ja'a tandi'i ma tu'un ña kà'an Ndioo ndia” —kàti Jesuu.

⁵ Tajan chāka ndio ma kui'na ma Jesuu kuà'an ra chi'án' ñuu Jerusalén íí, ta ikan jāndaa ndio

ma kui'na ma Jesuu nuu sukun ga xini ma veñu'u ka'nu ikan, ⁶ ta te'en nāka'án' ndioán' chi'in ra:

—Tu ndicha ña ra Se'e Ndioo kùun, na koyoun ma nda ninuu, vati nuu ma tutu Ndioo, te'en kà'an yi: Ndioo, ni tachi ra ma tati ña jà'a tiñu nuu ra, ña na jakuenda yi ñun.

Ma tati ikan kùu yi ña ni kani'i na ñun, chi'in nda'a' na, ikan na töve takue'e cha'un jà'a nī'in yuu —kàti ma kui'na chi'in ra.

⁷ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'án': —Nda nuu ma tutu Ndioo, juuni te'en kà'an yi ndia: “Töve ìyo yi ña ki'un ku'va ma Racha'nu Ndioo.” Takan kàti yi —kàti Jesuu.

⁸ Takan kùu ta chāndaka tukuán' ra iin xini yuku sukun nduva'a kuii, ta ora kīcha'a ndioán' jàna'án' nuu Jesuu ndisaa ma ñuu ñuñivi nuu chà'ndán' tiñu nuu Jesuu, ta naja kua ya'a ka'nu kùu yi. ⁹ Tajan te'en nāka'an ndioán' chi'in ra:

—Tu kunandi chitiun nui, ta jaka'nun yu'u, ni ku'vai tandi'i ma nuu chà'ndai tiñu nuun —kàti ma kui'na chi'in Jesuu.

¹⁰ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'án':

—Kuà'an, tikan yo'o kui'na, vati nuu ma tutu Ndioo, te'en kà'an yi: “Na jaka'nun ma Racha'nu Ndiooun, ta uvanuu rakani na ja'un tiñu nuu” —kàti Jesuu.

¹¹ Tajan ma kui'na ndākoo ndioán' Jesuu, ta ikan jan chākoyo ndio ma ndian kùu tati ña jà'a tiñu nuu Ndioo, ta kīcha'a na tīndee na ra.

Nuu kīcha'a Jesuu kàtitu'un ra tu'un Ndioo ñu'u' Galilea
(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Takan kùu ta ora chīto Jesuu ña ma Xuva indii ra tichi vekaa, tajan kēe ndio ra kuà'an ra ma ñu'u' Galilea. ¹³ Va töve nī kindoo ra koo ra ma ñuu Nazaret, ti yā'a ra kuākoo ra ma ñuu Capernaum, ña kàndii yu'u tañu'u, yatini nuu kàndii ma ñu'u' Zabulón, chi'in ñu'u' Neftalí.

¹⁴ Tandi'i ña'á kùu yi takan, ikan na

chinu ma tu'un ña taa ma Isaía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, nuu kà'an ra te'en:

¹⁵ Na taso'o ndo ndyo'o ìyo ñu'u' Zabulón, ta ñu'u' Neftalí ña kàndii inga chiyo yu'u yuta Jordán, tichi iti' kuà'an tañu'u ña nàni Galilea, nuu ìyo ndian yüvi judúu.

¹⁶ Vati ndyo'o ndian chākunuu nuu naa niku, cha kīcha'a ndē'e ndo iin ñu'ú ya'a ka'nu, iti' chākunuu ndo niku töve iti' va'a kùu yi ti ni naa ndo jà'a yi, va vitin ma Racha'nu cha jāndondichin va'a ra yi kuenda ndo.

Takan taa Isaía.

¹⁷ Nda ma ora ikan kùu yi, ña kīcha'a Jesuu kàtitu'un ra tu'un Ndioo te'en nuu ma ñivi:

—Na jaña ndo ña jà'a ndo ma kuati, vati cha vāchi kuyatin nuu chà'nda ma ra ìyo andivi tiñu —kàti Jesuu chi'in na.

Jesuu kàna ra kumi ta'an ndra kün tiaka'

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Ta ora chākunuu Jesuu ma yu'u tañu'u ña kàndii ma ñu'u' Galilea, ikan ndē'e ra uvi ta'an ndra ña kùu ndra yani ndra. Iin ra nàni Simón, ra juuni kà'an na ña nàni Petu', ta inga ra nàni André. Ta ndrakan, ti kàni ndra yu'va tiaka' ka'nu tichi takuii chākunuu ndra, ti ndra kün kùu ndra. ¹⁹ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¡Na tandikun ndo chatai!, ta yu'u ni ja'i ña na nani'i ndo ñivi kuenda Ndioo —kàti Jesuu chi'in ndra. ²⁰ Ma ora ikani ndākoo ndra ma yu'va tiaka' ka'nu, ta tādiku ndra chata ra.

²¹ Ta ita'vi tiá iti' nuu, ikan ndē'e Jesuu inga uvi ta'an ndra ña juuni yani ndra ndia. Iin ra nàni Jandiau, chi'in Xuva, ndra se'e Zebedeu. Ndrakan ka'iin ndra jāndova'a ndra yu'va tiaka' ka'nu, chi'in tatá ndra, tichi iin varku, ora kàna Jesuu ndra.

²² Ma ora ikani ndākoo ndra ma

tatá ndra tichi run, ta tândikun ndra kuà'an ndra chata Jesuu.

Jesuu jàna'a ra nuu kua'a' ñivi
(Lc. 6:17-19)

²³ Jesuu chàkunuu ra jàna'a ra tu'un Ndioo ninii ka'nu ma ñu'u' Galilea, nuu kàndii ta'ii'in ma kuariya nuu iyo ma veñu'u kuati ñivi judíu. Kàtitu'un ra nuu na, naja kua kùu ma nuu chà'nda Ndioo tiñu iti' andivi, ta juuni jànda'a ra ndian ku'vi, chi'in tandi'i nuu ma kue'e ndo'o na. ²⁴ Ta takan kùu ña chitakuati ma tu'un cha'a' Jesuu nuu ma ñivi iyo ninii ka'nu ma ñu'u' Siria. Ta chāndaka na ndian ku'vi jà'a siin siin nuu ma kue'e, takua kùu ma ndian ku'vi jà'a kue'e u'vi na, chi'in ndian ku'vi jà'a tati xaan, ndian chì'i i'i, chi'in ndian endee pe'lu kuñu, ta jànda'a ra na. ²⁵ Ta kua'a' ñivi iyo ñu'u' Galilea, chi'in ñuu Decápolis, ña kùuni yi ka'an yi, uchi ñuu, ta ndian ñuu Jerusalén ña iyo kuenda ma ñu'u' Judea, ta nda ma ñuu ña kàndii inga chiyo yuta Jordán. Tandi'i ndiakan tândikun na kuà'an na chata Jesuu.

5

Nuu jàna'a Jesuu nuu ñivi xini yuku

¹ Ta ora ndē'e Jesuu ña ka'lin kua'a' ñivi, tajan ndāa ndio ra xini yuku, ta chūnandi ra. Ta ikan jan chājayatin ndio ma ndra jākua'a chi'in ra nuu nàndi ra, ta chikonuu ndra ra, ² ta te'en kīcha'a ndio ra jàna'a ra nuu ndra:

Nuu jàna'a Jesuu naja kua iyo yi ña ja'a yo, ikan na sii kuuni yo
(Lc. 6:20-23)

³ —Na sii kuuni ma ndian nda'vi ña chà'a na kuenda ña chiniñu'u na Ndioo, vati kuenda maa na kùu ma nuu chà'nda ra tiñu iti' andivi.

⁴ 'Na sii kuuni ma ndian chàku ta nda'vi kùuni, vati ma Racha'nu Ndioo ni ndakimani ra na.

⁵ 'Na sii kuuni ma ndian vita anima, vati tiaga iti' nuu, ni ni'i na ma ñu'u' ña cha chā'a ma Racha'nu Ndioo tu'un ña ni ku'va ra nuu na.

⁶ 'Na sii kuuni ma ndian ya'a iyoni jākuu tiñu va'a takua kùuni Ndioo, ta chi'in ma ndian ya'a nàtii na ña kùuni na nde'e na ra, takua kùuni na ora nàtii na takuii, vati ma Racha'nu Ndioo, ni tindee ra na ña na ja'a na yi.

⁷ 'Na sii kuuni ma ndian kùnda'vini nde'e inga ñivi, vati Ndioo, ni kunda'vini ra na ndia.

⁸ 'Ta na sii kuuni ma ndian ndicha ña kùuni na nde'e na ma Racha'nu Ndioo, vati ndiakan ni nde'e na ra.

⁹ 'Na sii kuuni ma ndian nànduku naja kua koo va'a na chi'in ta'an na, vati ma Racha'nu Ndioo ni jandakuu ra na se'e ra.

¹⁰ 'Ta juuni na sii kuuni ma ndian ndē'e tundo'o, cha'a' ña jà'a na ma ña kùuni Ndioo, vati kuenda maa na kùu ma nuu chà'nda ra tiñu andivi.

¹¹ 'Na sii kuuni ndyo'o ora inga ñivi kanduva'a na ndo, ta chi'in ndyo'o ndian jànde'e na tundo'o, ta tisokuati na ndo chi'in tu'un vata cha'i. ¹² Na sii kuuni ndo, vati ni ni'i ndo iin ya'vi nduva'a ka'nu ma iti' andivi, ti takua jà'a na chi'in ndo, juuni kua ikan jà'a na chi'in ma ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña chíyo taji'na ndia.

Nuu jàna'a Jesuu ña kùu yo takua kùu ma ñii, ta takua kùu ma ñu'ú
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³ 'Ndyo'o kùu ndo takua kùu ma ñii ña iyo ma ñuñivi i'ya, cha'a' ña kùu ndo ndian chìnuni. Va tu ma ñii ikan jàña yi ña u'vá yi, ¿niyi iyo yi ña ja'a yo chi'in yi, ta kùu ndo'uva ndiko yi, ta kuàtiñu yo yi inga cha'a'?, kùuni ndo. Va'aga ña na jakuita ndo yi kuenda ña na kuañunia ma ñivi chata yi, ti na tüva nakutiñu yi.

¹⁴ 'Ndyo'o kùu ndo tava kùu ma ñu'ú ña jàndondichin ma ñuñivi. Ta tu iin ñuu kàndii yi xini yuku, na kùu kundii xe'e yi ndia. ¹⁵ Ta na tüvi jàtiin yo iin ñu'ú kandil, ta kasi yo nuu yi chi'in iin cajon, vati ma ña jà'a yo kùu yi ña, va'a jùndii yo yi nuu sukun, ikan na jandondichin yi nuu tandi'i ma ñivi ka'lin tichi ve'e.

16 Yakan va ndyo'o juuni kua ikan iyo yi ña nanduku ndo naja kua koo va'a ndo chi'in tandi'i ñivi, ikan na nde'e na ma tiñu va'a jà'a ndo, ta ndita'an na jàka'nu na ma Racha'nu Tatá ndo ña iyo andivi ndia.

Jesuu jàna'a ra naja kua kà'an ma Ley cha'nu

17 'Ta koto nakanini ndo, ña yu'u kùu ra vèchi janaa ma ley Ndioo ña tãa Moisés, ta ña vèchi janai ma tu'un Ndioo ña jàna'a ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u ra ndia, ti na yöve takan kùu yi. Ma tiñu vèchi kùu yi ña, kàtitu'un kachin ma ña kùuni ma ley Ndioo ka'an yi.

18 Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ña, ora juuni yanga iyo ma andivi, chi'in ma ñu'u' ñuñivi, nĩ'iin tu'un vali ña iyo nuu ma ley cha'nu, ta nĩ'iin letra na töve ni kindaa, nda kati kuu jì'na ma ña iyo yi ña kuu.

19 Yakan va ma ndian jàchi'in na ma ña kùuni ma ley Ndioo ña jà'a na, va kùmani jàchi'in na uvanuu ña kà'an yi, vaji iin tu'un valini kùu yi, ta ndian töve chà'a na ña na koto inga ñivi yi, ta jà'a na indukuni, ndiakan ni ndakuu na, ndian valiga ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi. Va ma ndian jàchi'in ña kà'an yi, ta chà'a na ña na koto inga ñivi ma ña kà'an yi, ndiakan kùu ma ndian ni ndakuu ka'nuga, ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi. 20 Vati yu'u kà'in chi'in ndo ña, tu töve kùuni tiaga ndo ja'a ndo ma kua kùuni Ndioo, takua kùu ma ndra matru jàna'a tu'un Ndioo chi'in ma ndra fariseu, ña na kùuni ndra jàchinu ndra ma ña kùuni Ndioo, na kùu kì'vi ndo koo ndo chi'in ra nuu chà'nda ra tiñu andivi.

Jesuu jàna'a ra naja kua iyo yi ña ja'a yo ora kayunio (Lc. 12:57-59)

21 'Ndyo'o cha chito va'a ndo ña tatiempu cha chini ndo tu'un Ndioo ña te'en kà'an yi naja kua iyo yi ña ja'a ndo: "Na kã'ni ndo, ti ma ndian chà'ni iyo yi ña ka'nda na kuati na."

22 Va yu'u kà'in chi'in ndo ña nda ndyo'o ni kùuni, tu xàani ndo nde'e

ndo ta'an ndo, iyo yi ña ka'nda ndo kuati ndo ndia. Ta tu kanduva'a ndo ta'an ndo iyo yi ña ya'a ndo nuu ma ndra kumitiñu, ta jàkutuni ndra ma kuati ndo. Ta tu kàti ndo ña ndian ndava xini kùu na, na ja'a ndo kuenda nuu ndo koto ku'un ndo andaya' nuu tiin ñu'ú.

23 'Ta indukuni kùu yi tuva ma ora sokó ndo iin nakuyi nuu ma chito naá kuenda Ndioo, ta ikan chàku'uni ndo ña iyo kuati ndo chi'in inga ta'an ndo, 24 na ndakoo nuu ndo ma ña ni sokó ndo nuu Ndioo ma ikan, ta ku'un jì'na ndo kundakan ndo nuu ta'an ndo ña na jaka'nuni na ma kuati ndo, tajan na chikoni'i ndio ndo nuu iyo ma nuu naa, ta na sokó ndio ndo yi kuenda Ndioo.

25 'Tu iyo iin nda yo kùuni ti'i kuati cha'a' ndo ma vetiñu. Va'a ga ña na ka'an jì'na ndo tichi iti' kuà'an ndo chi'in na, ta ikan na jandakumani ndiko ndo na, ikan na tüvi ti'i na ndo nda'a' ma ra juez ña jàndondaa kuati, ta rakan ku'va ndio ra ndo nda'a' ma ndra jandaru, ta ti'i ndra ndo tichi vekaa. 26 Ta ndicha va'i ña kà'in chi'in ndo ña na töve ni kee ndo ikan, nda kati tia'vi ndi'i jì'na ndo ma xu'un' ña na nandoo kuati ndo.

Jesuu kàtitu'un ra ña na vä'a kì'vi yo chi'in ñivi ña'a yöve ñasi'i yo, ta ñivi ña'a chi'in yöve ii vi ndia

27 'Vati ndyo'o cha chini ndo iin tu'un ña te'en kà'an tatiempu: "Na kì'vi ndo chi'in ñivi ña'a yöve ñasi'i ndo." 28 Va yu'u kà'in chi'in ndo, ña nda ndra'ii nikuuni, jitu chi'in iin ña ndè'eni ndra iin ña'a, ta chàta'ani ndra, ña kùuni yi ka'an yi ña indukuni kùu ma kuati jà'a ndra chi'an chi'in chinituni ndra kua ma ndra cha kì'vi ndra chi'in iin ña'a ma chi'in ma kuñu ndra.

29 'Ta tu ma tinuu chiyo kua'a' ndo kùu yi ña jàkoyo yi ndo ma tichi kuati, na tava ndo yi, ta jakuuta chika ndo yi. Vati va'aga ña na kenaa iin chiyo tinuu ndo, kua ña ku'un ndisaa ma kuñu ndo andaya'. 30 Ta tu ma nda'a' chiyo kua'a' ndo kùu yi

ña jàkoyo yi ndo ma tichi kuati, na ka'nda ndo yi, ta jakuita chika ndo yi. Vati va'aga ña na kenaa iin chiyo nda'a' ndo kua ña ku'un ndisaa ma kuñu ndo andaya'.

Jesuu jàna'a ra ña na töve va'a ndakoo yo ñasi'i yo

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'Ta juuni cha chà'a ndo kuenda ña te'en kà'an ma tu'un Ndioo ndia: "Nda ndra'ii nikuuni tuva ndakoo ndo ñasi'i ndo, iyo yi ña ku'va ndo iin tutu nuu kà'an yi ña cha ndakoo ndo ña." ³² Va yu'u kà'in chi'in ndo ña tu iin ra'ii ndakoo ra ñasi'i ra, iin kuati kùu yi kuenda ra tu töve ndicha ña jànda'viña'a ña ra cha'a' ña k'vi ña chi'in inga ra'ii. Vati tu takan ndakoo ra ña, rakan jà'a ra ña na ja'a ña kuati tu yakan ki'vian chi'in inga ra'ii. Ta nda ra ni kùuni ña tànda'a chi'in iin ña'a ña ndakoo ii, juuni iin kuati kùu ma ña jà'a ra, ti k'vi ra chi'in iin ña'a iyo inga ii ndia.

Jesuu kàti ra ña na vā'a janda'viña'a yo

³³ 'Ta juuni cha chīni ndo ña te'en kà'an ma ndian kùu ñivi yo chiyo taji'na ndia: "Iyo yi ña jachinu ndo ma tu'un chà'a ndo nuu ma Racha'nu Ndioo". ³⁴ Va yu'u kà'in chi'in ndo ña va'aga ña na kù'va ndo tu'un cha'a' nda ña nikuuni tu töve ña ndicha kùu yi. Na töve iyo yi ña ku'va ndo tu'un cha'a' ma andivi, ti nuu chà'nda Ndioo tiñu kùu yi. ³⁵ Ta ni cha'a' ma ñu'u' ñuñivi ndia, vati nuu nìndee cha'a Ndioo kùu yi ti iin ña kuenda ra kùu yi. Ta ni cha'a' ma ñuu Jerusalén, tüvi iyo yi ña ku'va ndo tu'un, vati ma ñuu ka'nu ña iyo kuenda Ndioo, ra kùu Rey ka'nu kùu yi ndia. ³⁶ Ta juuni na tüvi iyo yi ña ku'va ndo tu'un nuu ñivi cha'a' ma xini ndo, vati na kùu jandokuichin ndo n'iiin ma ixi xini ndo, a jàndotuun ndo yi ndia. ³⁷ Va'aga ña na ka'an ndo ña: "juu" a "töve", vati ndisaa inga tu'un ma

ña kà'an siki ndo, kùu yi kuenda ma kui'na.

Jesuu jàna'a ra naja kua iyo yi ña ja'a yo, ta jàña yo ña xaani yo nde'o ta'an yo

(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Ta juuni ndyo'o cha chīni ndo ña te'en kà'an ma tu'un ña kēta taji'na ndia: "Tu jàtakue'e na jitu iin ma tinuu ndo a nu'u ndo, indukuni iyo yi ña ja'a ndo chi'in na ndia."

³⁹ Va yu'u kà'in chi'in ndo ña: tuva iyo nda yo kùuni kuati chi'in ndo, na jandeeni ndo yi, ta töve jà'a ndo takua jà'a na. Ta tu iyo iin ndian kàni iin xa'nda iin chiyo cha'a so'o ndo, na ku'va ndo ma inga chiyo yi kàni na ndia. ⁴⁰ Ta tu iyo iin yo ti'i kuati cha'a' ndo ma vetiñu, ta kùuni na namaa na kamixa ñu'u ndo, na ku'va ndo ña na kunda'a na, nda ma ja'ma isukun ndo ndia. ⁴¹ Tu iyo nda ndian chikan ñamani nuu ndo ña na tindee ndo na, ña kuiso ndo iin ndatiñu na iin kilometru, na ku'un ndo chi'in ra nda uvi kilometru, na tindee ndo na. ⁴² Ta nda ndian nikuuni ña chikan iin nakuyi nuu ndo, na ku'va ndo yi nuu na. Ta tu iyo ndian chikanuu iin nakuyi nuu ndo, na ku'va ndo yi nuu na, ta yüva kati ndo ña töve.

Naja kua iyo yi ña kuuni yo nde'o ma ndian xaani yo nde'o

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Ta juuni cha chīni ndo ma tu'un ña kà'an te'en tatiempu ndia: "Na kuuni ndo nde'e ndo ma ndian amigu ndo, ta na kuxaani ndo nde'e ndo ma ndian xaani ndo ndia." ⁴⁴ Va yu'u kà'in chi'in ndo ña: Na kuuni ndo nde'e ndo ma ndian xaani ndo nde'e ndo, ta na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'a' ma ndian kànduva'a ndo. ⁴⁵ Takan iyo yi ña ja'a ndo, ta kùu ndo se'e ma Tatá ndo ra iyo andivi. Vati maa ra kùu ra ña jàtuun ra nikandii kuenda ma ndian va'a, ta tüvi va'a. Ta juuni ra kùu ra ña jàkuun ra savi kuenda ma ndian ndaa, ta ndian töve ndia. ⁴⁶ Vati tu ma ndian kùuni nde'e ndo, ndiakani kùu ma ndian kùuni ndo

nde'e ndo, za chànini ndo ña ni ni'i ndo ya'vi ndo cha'a' ña jà'a ndo takan?, kùuni ndo. Na töve, vati nda ma ndra nàka'an xu'un' kuenda ñuu Roma, takan jà'a na ndia. ⁴⁷ Ta tu kàña'a ndo chi'in ndian ta'ani ndian chinuni, znda ña va'a kùu ma ña jà'a ndo?, kùuni ndo. Vati nda ma ndian töve nàkoto Ndioo, takan kà'an na ndia. ⁴⁸ Yakan va na kuu ndo ndian ndaa, tava kùu ma Tatá yo ra iyo andivi.

6

Jesuu jàna'a ra naja kua iyo yi ña ja'a yo ma tiñu va'a

¹ 'Ta koto jà'a ndo tiñu va'a kuenda ña na nde'e ma ñivini ndo ña ndian va'a kùu ndo. Ta tu jà'a ndo takan tajan ma Tatá ndo, ra iyo andivi, töve ni ku'va ra ni'iin ya'vi ndo. ² Yakan va ora tindee ndo ma ndian nda'vi ña kumani yi nuu, na töve iyo yi ña ku'va ndo koto ndisaa ñivi yi, takua jà'a ma ndian uvi nuu kua chànini ña chàkunuu nàtu'un na chi'in ñivi, nani nuu iyo ma veñu'u kuati ma ndian judú, ta tichi kai, kuenda ña na ka'an va'a ma ñivi chatani na. Va yu'u kà'in chi'in ndo ña ndicha va'a ña cha iyo ma ya'vi na cha'a' ma ña jà'a na. ³ Va ndyo'o ora chà'a iin nakuyi nuu ma ndian nda'vi ña chiniñu'u yi, na töve iyo yi ña natu'un ndo yi nuu ni'iin ma ndian nàkoto ndo, ta ni nuu ma amigu ka'nu ndo ndia. ⁴ Va'aga ña na koto xe'eni ndo yi. Tajan ma Tatá ndo ra iyo andivi ni ku'va ra ya'vi ndo, ti ndè'e ra ma ña jà'a xe'e ndo.

Jesuu jàna'a ra naja kua ka'an yo chi'in Ndioo
(Lc. 11:2-4)

⁵ 'Ta ora kà'an ndo chi'in Ndioo, koto jà'a ndo takua jà'a ma ndian kini uvi nuu kua chànini ña ndava chàta'ani na kundaa na ora kà'an na chi'in Ndioo ma tichi veñu'u kuati ma ndian judú, a ora kundaa na ma tutun kai kuenda ña na nde'e ma ñivini na. Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ña, ndiakan juuni cha iyo ya'vi na cha'a' ma ña jà'a na ndia. ⁶ Va

tu ndyo'o kùuni ndo ka'an ndo chi'in Ndioo, na ki'vi ndo tichi ve'e ndo, ta kasi ndo yuve'e, ta kicha'a ndio ndo ka'an ma'iin ndo chi'in Ndioo Tatá ndo, ti iyo ra chi'in ndo ma ikan. Tajan ma Tatá ndo, ra ndè'e ma ña jà'a ndo, ni ku'va ra ya'vi ndo.

⁷ 'Ta ora kà'an ndo chi'in Ndioo, na töve iyo yi ña indita inditani kà'un ma tu'un töve ndakutiñu, tava jà'a ma ndian töve nàkoto Ndioo. Vati ndiakan chànini na, ña tu kua'a' cha'a' kà'an na, juuni juuni ma tu'un, tiaga ni jachi'in Ndioo ma ña kà'an na, kùuni na. ⁸ Koto jà'a ndo tava jà'a ndiakan, vati ma Ndioo Tatá ndo, cha chito ra nayi kùu ma ña chiniñu'u ndo antea ña ndàkan ndo yi nuu ra. ⁹ Yakan va te'en iyo yi ña ka'an ndo chi'in Ndioo:

Yo'o ra kùu Tatá ndi, ra iyo andivi, na ya'aga í kùu ma siviun.

¹⁰ Na kichi ma nuu chà'ndaun tiñu. Ta na kuu ma naja kua kùuniun ma nuñu'u', ma takua kùu yi iti' andivi.

¹¹ Na ku'vaun ma ña chiniñu'u ndi kachi ndi vitin.

¹² Na jàka'nuniun ma kuati jà'a ndi, takua jàka'nuni ndi kuati ma ndian jà'a ña kini chi'in ndi.

¹³ Ta koto kü'vaun ña titunini ndi jà'a ndi ma ña töve va'a.

Va na ja'un ña na kakun ndi nuu ma ña kini.

Vati maun kùu ma ra chà'nda tiñu, ta maun kùu ma ra iyo ndatu, ta juuni maun nduva'a ka'nu kùn ndia.

Ta takan endeeni na kùu yi. Amén.

¹⁴ 'Vati tu ndyo'o jàka'nuni ndo kuati jà'a ma inga na chi'in ndo, nda ma Racha'nu Tatá ndo ra iyo andivi, ni jaka'nuni ra ma kuati ndo ndia.

¹⁵ Va tu töve jàka'nuni ndo kuati ma inga na, ni ma Racha'nu Tatá ndo, töve ni jaka'nuni ra kuati ndo ndia.

Jesuu jàna'a ra naja kua jà'a yo ora ndita yu'u yo

¹⁶ 'Ora jàndita ndo yu'u ndo, na töve iyo yi ña ja'ani ña nda'vi kuuni ndo, tava jà'a ma ndian iyo uvi nuu kua chànini, kuenda ña na nde'e

ma ñivini na ña jàndita na yu'u na. Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ña, ndiakan cha òyo ya'vi na ndia. ¹⁷ Va taku ndyo'o ora jàndita ndo yu'u ndo, na nakata ndo nuu ndo, ta tì'i va'a ndo kuika xini ndo, ¹⁸ ikan na töve nakuni na ña jandita yu'u ndo. Vati uvanuu ma Tatá ndo ra òyo ma'iin chi'in ndo ma nuu ka'iin ndo, rakani kùu ra ña chà'a ra kuenda cha'a' ma ña jà'a ndo, ta rakan ni ku'va ra ya'vi ndo cha'a' yi.

Kàtitu'un Jesuu naja kùu koo va'a yo iti' andivi

(Lc. 12:33-34)

¹⁹ 'Ta koto jàndolochò ndo ma ña kuika ndo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, vati ma i'ya, ndi'i yi jàtivi ma tikixin, ta kì'vi ma ndra su'u, kasu'u ndra ndia. ²⁰ Va'aga ña na jandolochò ndo ma ña kuika ndo ma iti' andivi ña kùuni yi ka'an yi ma ña va'a jà'a yo kuenda Ndioo, vati ikan kùu nuu töve jàtivi ma tikixin yi, ta ni töve tìvi inga ma ndatiñu, ta ni töve kì'vi ma ndra su'u ña, kàsu'u ndra ndia. ²¹ Vati ma nuu òyo ña kuika ndo, juuni ma ikan òyo ma anima ndo chi'in yi.

Jesuu kà'an ra iin ku'va, nuu kà'an yi ña ma tinuu yo kùu yi takua kùu iin ñu'ú ña òyo tichi kuñu yo

(Lc. 11:34-36)

²² 'Ma tinuu yo, kùu yi takua kùu ma ñu'ú kandil kuenda ma kuñu yo. Yakan va tu ma tinuu yo va'a yi, kùuni yi ka'an yi ña ndisaa ma kuñu yo òyo ñu'ú yi ndia. ²³ Va tu ma tinuu yo, töve chà'a yo ña kutu'va yo takua kùuni Ndioo, kùuni yi ka'an yi ña chàkuu yo nuu naa jà'a yi. Ta tu chà'nini yo ña kùu ma chinituni yo takua kùu iin ñu'ú, va töve ndicha, kùuni yi ka'an yi ña cha kua naa ka'vi yo jà'a yi.

Jesuu kàtitu'un ra iin ku'va cha'a' ña, naja kua kùu yi chi'in Ndioo, ta ma xu'un'

(Lc. 16:13)

²⁴ 'Ta ñi'iin ma ndian kùu musu, na kùu ja'a na tiñu nuu ninduvi ma

ndra kùu chito'o na iin tiempuni, vati iin ra, va ni kuuni na nde'e na ra, ta inga ra ni kuxaani na nde'e na ra, ta ra nunuu ni tiñu'u na ra, ta ma inga ra töve. Yakan va na kùu jà'a yo tiñu nuu Ndioo, tu endee nàkanini yo cha'a' ma xu'un' ndia.

Ndioo jàkuenda ra ma ñivi kùu se'e ra

(Lc. 12:22-31)

Takan kùu tajan te'en nàka'an ndio ma Jesuu chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

²⁵ —Ta cha'a' yakan kùu yi ña yu'u kà'in chi'in ndo ña na töve na ja'a ndo ña nàkanini ndo cha'a' ma ña chàchi ndo, a cha'a' ma ña ko'o ndo kuenda ña koo ndo, a ña nakanini ndo cha'a' ma ja'ma ña chàku'un ndo. ¿A töve va'aga ma kivi òyo ndo kua ma ña chàchi ndo?, kùuni ndo. Ta, ¿a töve va'aga ma kuñu ndo, kua ma ja'ma chàku'un ndo?, kùuni ndo. ²⁶ Na nde'e ndo tava òyo ma saa ña ndàti ndri kàchika ndri nuu sukun. Ndrikan töve tàchi ndri, ta töve nàkuiso ndri ñi'iin nakuyi, ta ni töve tàan va'a ndri yi tichi yaka, ta va'ani chà'a ma Ndioo Tatá ndo ña chàchi ndri. ¿A töve chà'a ndo kuenda ña ma Racha'nu Ndioo kùuniga ra nde'e ra ndo kua ma saa ikan? ²⁷ ¿A òyo nda ndyo'o ña cha'a' ña ya'a nakanini ndo kùu ndosukun ndo sava metru tiá, jà'a yi?, kùuni ndo.

²⁸ '¿Ta naja ya'a nàkanini ndo cha'a' ma ja'ma chàku'un ndo? Na nde'e ndo tava chà'nu ma ita kàa tichi ku'u. Ma ita ikan töve jàtiñu yi, ta ni töve kunu yi isa ndia, ²⁹ ta va'ani nduva'a vii kàa yi, ni ma rey Salomón, chi'in ndisaa ma ja'ma va'a, ta vii ña chàku'un ra, töve ñi chaa ra ku'un ra ja'ma vii takua vii kàa iin ma ita ikan. ³⁰ Ta ndicha ña Ndioo ya'a vii jà'a ra ma ita ku'u ña itaan a isaa ni kayu yi. Ña'á kùuni yi ka'an yi ña nduva'a kuui ja'a ra kuenda tiaga ndo kua ma ita. Ta ndyo'o, ¿ta naja töve chìnuni va'a ndo?, tuva takan. ³¹ Yakan va töve na ja'a ndo ña nàkanini

ndo ta kà'an ndo te'en: “¿Nayi ni kacho?” a “¿Nayi ìyo yi ña ko'o yo?” ta “¿Naja kua jà'a yo ni'i yo ja'ma ku'un yo?”³² Kà'in takan, vati tandi'i ma ndian töve chìnuni tu'un Ndioo, takan chà'nini na, va takua ndyo'o ìyo iin ra kùu Tatá ndo iti' andivi, ta rakan kùu ra ña cha chà'a ra kuenda ña chiniñu'u ndo ndisaa ma ña chà'nini ndo.³³ Yakan va na nanduku ji'na ndo naja kua kùuni Ndioo ña koo ndo chi'in ra ma nuu chà'nda ra tiñu, tajan ndicha ña ni ku'va ra tandi'i ma ña chiniñu'u ndo i'ya.³⁴ Na töve na ja'a ndo ña nàkanini ndo cha'a' ma kivi ña vachi itaan, ti kuenda ma itaan, siin kùu ma ña ni nakanini ndo kuenda yi. Vati ma ta'ii'in kivi siin siin naja kua ndàka yi, ña nàkanini ndo cha'a' yi.

7

Na töve ìyo yi ña tisokuatio inga ñivi

(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ Na tisokuati ndo inga ñivi, ikan töve tisokuati ma Ndioo ndo ndia.² Vati ma Racha'nu Ndioo, ni tisokuati ra ndo ma naja kua tisokuati ndo ma inga ñivi. Takua jà'a ndo chi'in inga ñivi indukuni takan, ni jande'e ra tundo'o ndo ndia.³ ¿Ta naja jà'a ndo kuenda ma kuati vali, ña jà'a ma yani ndo, ta tüvi jà'a ndo kuenda ma kuati ka'nu, ña jà'a juuni maa ndo? ⁴ Yakan va naja kua kùu ka'an ndo chi'in ta'an ndo ña kùu jandondaa ndo ma kuati na ta kà'an ndo te'en: “Ku'va na tavani'i iin cha'an vali ña indii tichi tinuun”, tuva ni ma cha'an ka'nu ña indii tichi tinuu juuni maa ndo na kùu tavani'i ndo.⁵ ¿Ndyo'o ndian kini ta uvi nuu ña chà'nini ndo!, na tavani'i ji'na ndo ma cha'an ka'nu ña indii tichi tinuu ndo, ikan na kuu nande'e va'a ndo, tajan kuu tindee ndio ndo ma ndian ta'an ndo chi'in ma kuati na.

⁶ Ta koto jänini ndo ña kàtitu'un ndo ma tu'un Ndioo nuu ma ñivi ña töve kùuni koto yi, koto ja'a na ña kini chi'in ndo, takua jà'a ma ina xaan ora tìn ndri ndo. Ta koto juuni

kani ka'ni ndri ndo ndia. Ta koto jàchaa ndo iin ndatiñu ya'vi ndaa nuu ma ndian kini, koto kuañuni na chata yi.

Kàtitu'un Jesuu naja kua ndàkan yo, nànduku yo, ta jàkate'o ma yuve'e

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ Yakan va te'en nàka'an ma Jesuu: —Na ndakan ndo ña chiniñu'u ndo nuu Ndioo, ta ku'va ra yi nuu ndo, na nanduku ndo yi nuu ra, ta ni'i ndo yi. Na jakate'e ndo yuve'e, ta nuna ra yi nuu ndo.⁸ Vati ma ndian chikan iin nakuyi, ni'i na yi, ta ma ndian nànduku iin nakuyi, ta nàta'an na yi, ta ndian jàkate'e yuve'e, ta nuna ra yi nuu na ndia.

⁹ ¿A ìyo iin nda ndyo'o ña ora chikan ma se'e ndo ña kachi na nuu ndo, ta chà'a ndo iin yuu nuu na? ¹⁰ ¿A ña chà'a ndo iin koo nuu na, ora chikan na tiaka' nuu ndo?, kùuni ndo.¹¹ Tu ndyo'o ña kùu ndo ndian kini, ta chito ndo ku'va ndo ña va'a nuu ma ndiakwati se'e ndo, ta ma Racha'nu Tatá yo ra ìyo andivi ìyo tu'va ra ña tindee ra ndo chi'in ndisaa ma ña chiniñu'u ndo ma ora ña chikan ndo yi nuu ra.

¹² Yakan va takua va'a kùuni ndo ña ja'a ma ñivi chi'in ndo, indukuni takan na ja'a ndo ma ña va'a chi'in na ndia. Vati takan kà'an ma tutu ley Ndioo ña taa Moisés, chi'in ma tutu ña taa ma ndian kà'an chi'in tu'un yu'u ra —kàti Jesuu.

Nuu kà'an yi ña yuve'e tuu, kùu ma iti' Ndioo

(Lc. 13:24)

¹³ Na ki'vi ndo ma yuve'e tuu. Vati ma yuve'e ki'in chi'in ma iti' ya'a ìyo nuna, kùu ma iti' kuà'an ma nuu ni naa na, ta tikan kùu ma nuu ki'vi kua'a' ñivi.¹⁴ Va ma yuve'e tuu, chi'in ma iti' ndetiñu, ña kuà'an chi'in na ma nuu ni koo na endeeni, ya'a tiani na kùu ma ndian nàta'an yi.

Ora ndè'o chiti iin yutun, numini chà'a yo kuenda nda yutun kùu run

(Lc. 6:43-44)

15 'Na ja'a ndo kuenda nuu ndo, chi'in ma ndian vata ña jàya'a na na ña kùu na ndian kà'an kuenda Ndioo. Vati ndiakan ora chàa na nuu iyo ndo, nduva'a vii kà'an na chi'in ndo, va ma tichi anima na nduva'a xaan ndian kùu na. 16 Cha'a' ma tiñu jà'a na, kùu nakoto ndo nda ndian kùu na. Vati taku ma iñu ndu'va, tüvi chà'a yi uva, ta ni ma yutun iñu xini, tüvi chà'a run ma chiti higu ndia. 17 Ta takan kùu yi ña tandi'i ma yutun va'a, chà'a ndrùn chiti va'a, ta ma yutun töve va'a, chà'a ndrùn chiti töve va'a ndia. 18 Vati taku ma yutun va'a, töve chà'a ndrùn ma chiti töve va'a, ta ni ma yutun töve va'a, töve chà'a ndrùn ma chiti va'a ndia. 19 Yakan va tandi'i ma yutun ña töve chà'a chiti va'a, iyo yi ña ka'nda yo ndrùn, ta ka'mio ndrùn. 20 Ta takan kùu yi ña ni ku'va maa ndo kuenda, tu kùu na ndian va'a a ndian vā'a' cha'a' ma tiñu jà'a na.

Na yöve tandi'i ñivi kùu ki'vi na nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi (Lc. 13:25-27)

21 'Ta na yöve tandi'i ma ndian kà'an: "Racha'nu, Racha'nu", ni ki'vi na nuu chà'nda Ndioo tiñu iti' andivi, vati ma ndian ni ki'vi ikan, kùu ma ndian jà'a takua kùuni ma Tatai, ra iyo andivi. 22 Ora ni chaa ma kivi ikan, kua'a' ñivi te'en ni ka'an na chi'in: "Racha'nu, Racha'nu, ndyu'u kätitu'un ndi tu'un cha'un chi'in ma siviun, ta chi'in ma siviun tävani'i ndi ma tati xaan, ta juuni chi'in ma siviun cha jà'a ndi kua'a' ma ndatu ndia." Takani kati na. 23 Va yu'u te'en ni ka'in chi'in na: "Na tükuii nàkotoi ndo. Na kundachiyo ndo xiin, ndyo'o ndian jà'a maa ña kini." —Takan kàti Jesuu.

Jesuu kätitu'un ra, naja kua iyo yi ña nakanini va'a ma ñivi (Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

24 'Yakan va ma ndian tàso'o ma ña kà'in, ta jà'a na yi, ndiakan kùu na tava kùu ma ra chānini va'a, ña jàva'a ra ma ve'e ra chata iin ma

yuu ka'nu. 25 Ta ikan jan kōyo ndio ma savi tati nduva'a ka'nu chata ma ve'e, ta chā'nu ndio ma yuta, ta töve nī nduva yi, ti maa yuu kùu ma cha'a yi, ta ma nuu ndaa yi. 26 Va ma ndian tàso'o ma ña kà'in, ta töve jà'a na yi, ndiakan kùu na, tava kùu ma ra tükuii nī nata'vi chinituni ña jàva'a ra ma ve'e ra chata yuti ndi'i. 27 Ta ikan jan kōyo ndio ma savi tati nduva'a ka'nu chata ma ve'e, ta chā'nu ndio ma yuta, ta jānduva yi ma ve'e. Ta takan kùu yi ña endee ndi'i yi tāni —kàti Jesuu.

28 Ta ora chīnu kā'an Jesuu takan, ta ma ñivi, ndava kuà'an tati na. 29 Vati jàna'a ra takua iin ra iyo ndatu Ndioo chi'in, ta ma ndra matru ña jākua'a tutu Ndioo töve jàna'a ndra takan.

8

Jesuu jànda'a ra iin ra ku'vi jà'a kue'e ta'yu

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

1 Ta ora nūu ndio Jesuu ma yuku ikan, ta nduva'a kuii kua'a' ñivi tādikun chata ra. 2 Ta ikan jan iin ra ndo'o kue'e ta'yu, chājayatin ra ra nuu Jesuu, ta chūnandi chiti ra nuu ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, na janda'un yu'u chi'in ma kue'e ña ndo'i, tuva kùuniun —kàti ra.

3 Tajan jānaka Jesuu nda'a' ra, ta jānani ndio ra nda'a' ra ra, ta te'en nāka'an ra:

—Kūunī janda'i ñun. Na nda'un —kàti Jesuu chi'in ra.

Tajan juuni ma ora ikani, nāa ma kue'e ta'yu ñii ra. 4 Ta ikan jan te'en nāka'an Jesuu chi'in ra:

—Koto kätitu'un ma ña tā'un nuu nī'iin ñivi, uvanuu nuu sutu, na kujana'un ñun. Ta na kunda'un iin kiti, ta sòkóun ri kuenda Ndioo, ti takan kà'an ma tutu Ndioo tāa Moisés taji'na, ikan na koto tandi'i ñivi ña cha ndā'un —kàti Jesuu.

Jesuu jànda'a ra iin ra kùu musu ma capitán ma ñuu Roma (Lc. 7:1-10)

⁵ Ta ora kī'vi Jesuu ma ñuu Capernaum, tajan chājayatin iin ra capitán ma ñuu Roma ma nuu ndaa Jesuu. Ta te'en jānini ra ra chi'in ma tu'un i'ya:

⁶ —Yo'o Racha'nu, ma ra jà'a tiñu nui, kù'vi ra kàndii ra ve'i jà'a ña pe'lu cha'a' ra chi'in nda'a' ra, ta ya'aga nda'vi kùuni ra ña ya'a ndè'e ra tundo'o —kàti ra.

⁷ Tajan Jesuu te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ra capitán:

—Na ko'o ta jànda'i ra —kàti ra.

⁸ Tajan ma ra capitán te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, na töve iyo yi ña ki'viun ma tichi ve'i cha'a' ña ra nda'vini kùu, va'aga ña na ja'un yi chi'in ma tu'un yu'uniun, ta chi'in yakan nda'a ma musui. ⁹ Vati nda mai, juuni iyo ma ra chà'nda tiñu nui, ta juuni iyo jandaru ña chà'ndai tiñu nuu ndia. Vati ora kà'in chi'in iin ma ra jandarui ña na ku'un ra, ta kuà'an ra, ta ora kà'in chi'in inga ra ña na kichi ra, ta vāchi ra. Ta ora tàvai tiñu nuu ma musui ña na kuja'a ra iin tiñu nui, ta jà'a ra yi ndia. —Takan kàti ma ra kùu capitán chi'in Jesuu.

¹⁰ Ta ora chini Jesuu ma ña kā'an ra ta ndava kuà'an anima ra ndaa ra. Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ñivi kuà'an chata ra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ña ninii ñuu Israel takā'an nāta'in nī'iin ma ndian chìnuni va'a ma takua chìnuni ra'ya. ¹¹ Yu'u kà'in chi'in ndo ña nduva'a kua'a' ñivi, ni kichi ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi, ña ni koo na chi'in Abraham, Isaac, ta Jacob, ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi. ¹² Va ma ndian iyo yi ña ku'un ma nuu chà'nda Ndioo tiñu niku, ni jaku'un ra na ma nuu naa, ña ndava ni kuaku na ta kari'u nu'u na jà'a ña ni nde'e na tundo'o ma ikan.

¹³ Ta ikan jan te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ma ra kùu capitán:

—Na ku'un ve'un ta na kuu yi, ma tava chinuniun ña kùu yi —kàti Jesuu chi'in ra.

Ta takan kùu yi ña ndā'a ma ra ku'vi juuni ma ora ikan.

Jesuu jànda'a ra, ñaka'nu Petu'
(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Takan kùu tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra ve'e Petu', ta ikan ndē'e ra ña ku'vi ma ñaka'nu Petu' kàndian jà'a ka'ni. ¹⁵ Ta ikan jan jānani ra nda'a' ra, ma nda'a' ña, ta kēe ma ka'ni ña. Tajan ndēta ña, ta kīcha'a ndioan jà'a ña, ña kachi ndra.

Jesuu jànda'a ra kua'a' ndian ku'vi

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Takan kùu ta ora cha kuaa, tajan chāndaka ndio na kua'a' ma ndian ndiso tati xaan nuu Jesuu, ña na janda'a ra na. Ta chi'in iin tu'uni ña kā'an ra nuu ma tati xaan ikan, ta kēe yi ma tichi kuñu na, ta juuni jānda'a ra kua'a' ma ndian kù'vi jà'a inga tuku nuu kue'e ndia. ¹⁷ Takan kùu yi, ikan na chinu ma tu'un kā'an ma Isaíá, ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo niku. Vati rakan te'en kā'an ra: “Ra'ya kùu ra ña jānda'a ra yo, ta ndāki'in ndi'i ra ma kue'e ndo'o yo.” Takan kàti ma tu'un Ndioo.

Ndian kùuni tandikun chata Jesuu
(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Ta ora ndē'e Jesuu ña nduva'a kua'a' ñivi chikonuu na ra, tajan nāka'an ndio ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra, ña na ketachiyo ndra inga chiyo ma lakuna. ¹⁹ Ta ikan jan chājayatin iin matru ña jākua'a tutu Ndioo ma nuu Jesuu, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Matru, kùuni ku'in chataun ndanikuni ma nuu kuà'un —kàti ra.

²⁰ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Taku ma yukuii iyo yavi nuu kixi ndri, ta ma saa iyo taka ndri ndia, va yu'u ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, na töve iyo ni nuu kundii ma xinj —kàti Jesuu.

²¹ Tajan iin ma ndra jākua'a chi'in ra, te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, na ku'vaun ña na ku'un ji'nai kukuchj ma tatái —kàti ra.

22 Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na'a chatai, ta na ku'vaun ña na kuchi ma ndian töve chìnuni ma ta'an na —kàti Jesuu.

Jàkutaxin Jesuu ma savi tati chi'in takuui

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

23 Tajan ndāa ndio Jesuu ma tichi varku, chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra ndia. 24 Ta ikan kācha'an ndra, ora kōyo ndio ma savi tati nduva'a ka'nu chata ndra ña endee chikonuu ma ola ma varku ndra. Va ma Jesuu kixi ndicha ra kàndii ra tichi run. 25 Tajan chājandakoo ndio ma ndra jākua'a chi'in ra ra, ta te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—iYo'o Racha'nu, na jakakun ndi, vati chani sa'vi ndi! —kàti ndra.

26 Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿Ta naja ya'a ndasii ndo? ¿A ya'aga tia chìnuni ndo ña jà'a ndo takan?

Tajan ndēta ndio ra, ta kīcha'a ra kà'an xaan ra nuu ma savi tati chi'in ma tañu'u, ta ndisaa yi kūtaxin.

27 Ta ikan jan ndava kuà'an anima ndra kīndoo ndra, ta te'en kīcha'a ndra chikatu'un ta'an ndra:

—¿Ta nda ra kùu ra'ya ña, nda ma tati chi'in tañu'u, jàchi'in ña kà'an ra? —kàti ndra.

Nuu ndā'a uvi ma ndra ndiso tati xaan ñu'u' Gadara

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

28 Ta ora cha kētachiyo ndio Jesuu inga chiyo ma tañu'u nuu kandii ma ñu'u' Gadara, ta ikan kēe uvi ta'an ma ndra ndiso tati xaan tañu ma nuu ñaña, ta chājayatin ndra ndra nuu Jesuu. Ta ndrakan ti endee kùu ya'a nī'iin ñivi ma nuu ka'iin ndra ti, ya'a tivi xini ndra jà'a yi. 29 Tajan ndrakan te'en kīcha'a ndio ndra nda'yu ndra jà'a yi:

—iKoto kī'viun chi'in ndi, yo'o Jesuu, ra Se'e Ndioo! ¿A vāchi jànde'un tundo'o ndi antea ña keta ma kivi ña ni jakutuni ma Racha'nu Ndioo kuati ndi? —kàti ndra chi'in ra, jà'a ma tati xaan ikan.

30 Ta chika ma nuu ka'iin ndra, ikan ndē'e yi ña ka'iin kua'a' va'a kini, ña chàchi ndri kachika ndri.

31 Tajan te'en jānini ndio ma tati xaan ña ka'iin tichi kuñu ndra ma Jesuu chi'in tu'un i'ya:

—Tu kùuniun tavaun ndi tichi kuñu ndra, na ku'vaun ña ki'vi ndi tichi kuñu ma kini ña ka'iin kachachi ndakan —kàti yi.

32 Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in yi:

—Va'ani, na ki'vi ndo —kàti Jesuu.

Tajan kēe ndio ma tati xaan tichi kuñu ndra, ta kī'vi yi tichi kuñu ma kini, ta ndisaa ndio ndri kāndakunu ndri kuà'an ndri iti' nuu iyo iin xa'va nuu kandii ma lakuna, ta ikan kā'a ndri, ta chī'í ndri. 33 Ta ma ndra jākuenta ndri, kāchinu ndra ti yū'vi ndra. Ta ora chāa ndra ma ñuu, ta kīcha'a ndra nātu'un ndra nuu ma ñivi ña tā'an ma kini chi'in tandi'i ña tā'an ma ndra ndiso tati xaan ndia.

34 Tajan tandi'i ma ñivi iyo ma ñuu ikan, chānde'e na nuu ndaa Jesuu. Ta ora ndē'e na ra, ta kīcha'a jānini na ra ña na kēe ra ma ñuu ikan.

9

Jesuu jànda'a ra iin ra kūyutun

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

1 Takan kùu tajan ndāa ndio Jesuu tichi iin varku, ta kētachiyo ra inga chiyo lakuna, ta chāa ndio ra ma nuu kùu ñuu ra. 2 Ta ikan chāndaka ndra iin ra kūyutun nuu ra iin nuu ti'va. Ta ora ndē'e Jesuu ña iin ndra ya'a chìnuni ma ña jà'a ndra kùu ndra, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ra ku'vi:

—Na sii kuuniun yo'o se'yu, ti cha jāka'nunī ma kuatiun, —kàti Jesuu chi'in ra.

3 Tajan iin ma ndra matru jākua'a tutu Ndioo, te'en chānini ndra ña kā'an Jesuu takan: “Iin kuati kùu ma ña jà'a ra chata Ndioo, cha'a' ña kā'an ra takan.” Takan chānini ndra. 4 Va tava Jesuu cha chito ra naja kua chānini ndra, yakan va te'en chikatu'un ndio ra nuu ndra:

—¿Ta naja maaa ña kini indii ma chinituni ndo? 5 Ta, ¿nda tu'un

kùu ma ña töve ndetiñu ña ìyo yi ña kà'in?, kùuni ndo. ¿A va'aga ña ka'an yo: “Cha jaka'nunì ma kuatiun”, a ña kà'an yo: “Ndeta, ta kakaun”?, kùuni ndo. ⁶ Va'ani, ni jana'i nuu ndo ña ma ra Se'e ñivi tächì Ndioo, ìyo ndatu ra ña jaka'nuni ra kuati ma ñivi ìyo nuñu'u' ñuñivi.

Tajan te'en nàka'an ndio Jesuu chi'in ma ra kùyutun:

—Na ndetaun, ta tika'nun chitoun, ta ku'un ve'un —kàti Jesuu.

⁷ Tajan ndeta ndio ma ra kùyutun, ta ku'à'an ra ve'e ra. ⁸ Ta ora ndē'e ma ñivi ña chūndaa ma ra kùyutun, ta ndava ku'à'an anima ndio na, ta kīcha'a na jàka'nu na Ndioo cha'a' ña ìyo ndatu Jesuu kuenda ña jaka'nuni ra kuati ñivi.

Jesuu kàna ra ma Mate

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Takan kùu tajan kēe ndio Jesuu ma ikan, ta ndē'e ra iin ra nàni Mate ña nàndi ra nàka'an ra xu'un' kuenda ma ñuu Roma. Ta te'en nàka'an ndio ra chi'in ra:

—Na'a chatai —kàti Jesuu chi'in ra.

Tajan ndeta ndio ma Mate, ta tándikun ra chata ra.

¹⁰ Takan kùu tajan chāa ndio iin kivi ña nàndi Jesuu chàchi ra nuu ìyo ve'e Mate chi'in kua'a' ndra nàka'an xu'un' kuenda ñuu Roma, chi'in inga tuku ma ndra jà'a kuati. Ndisaa ndrakan chāa ndra chūnandi ndra mesa xiin Jesuu, ta chi'in ndra jàkua'a chi'in ra ndia.

¹¹ Ta ora ndē'e ma ndra fariseu ña iin kàchachini ndra chi'in Jesuu, tajan te'en chikatu'un ndio ndra nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—¿Ta naja nàndi ma ra kùu matru ndo chàchi ra chi'in ma ndra nàka'an xu'un' kuenda ma ñuu Roma, ta chi'in ma ndra jà'a kuati? —kàti ndra chi'in ndra.

¹² Tajan ora chīni Jesuu ña takan kà'an ndra, ta te'en nàka'an ra nuu ndra:

—Taku ma ndian ìyo va'a, na töve chiniñu'u na ndian jà'a tatan, ti ma ndian chiniñu'u yi kùu ma ndian

ku'vini. ¹³ Na ku'un ndo, ta na kutu'va ndo ma tu'un Ndioo nuu kà'an yi te'en: “Yu'u kùunì ña na kunda'vini ndo ta'an ndo, ta töve kuunì ña ka'ni ndo kiti, ta sòkó ndo nui.” Vati yu'u töve vachì kuenda ma ndian ìyo va'a, ti yu'u vachì kuenda ma ndian jà'a kuati, ikan na sama na ma kua ìyo na —kàti Jesuu.

Nuu chikatu'un na nuu Jesuu, naja töve ndita yu'u ndra

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ Takan kùu tajan ma ndra chàkunuu chi'in Xuva, ra jàkunduta, chajāyatin ndra ndra nuu ndaa Jesuu, ta te'en chikatu'un ndra nuu ra:

—¿Ta naja ndyu'u chi'in ma ndra fariseu, nduva'a jàndita ndi yu'u ndi? Ta ma ndra jàkua'a chi'un, ¿naja töve? —kàti ndra.

¹⁵ Tajan Jesuu te'en nàka'an ra:

—Ma ñivi jàndakutu'un ma ra tanda'a, ¿a nda'vi kùuni na ora juuni ndaa ra chi'in na ma viko tànda'a?, kùuni ndo. Töve nda'vi kùuni na ma ora ikan. Va ni chaa iin kivi ña ma ra tànda'a ni kundachiyo ra xiin na, tajan kùu jandita ndio na yu'u na.

¹⁶ 'Ta nī'iin ñivi na kùu nataa ta'an na ja'ma cha'nu chi'in ita'vi ma ja'ma chaa, vati ma ja'ma chaa, jandoluxu yi ma ja'ma cha'nu, ta vi'a ka'vi nàkaa ma nuu ta'nda yi ja'a yi.

¹⁷ Ta juuni na kùu taan yo ma vinu chaa tichi ma tia'a ñii cha'nu, vati tu jà'a yo takan, ta ni ka'ndi yi, ta ma ñii cha'nu, chi'in ma vinu chaa tivi yi. Yakan va ìyo yi ña taan yo ma vinu chaa tichi ma tia'a ñii chaa, ikan ninduvi yi kùu jakuenda yi yi.

Ña se'e Jairo, ta ña kē'e ja'ma Jesuu

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Ta ora juuni ndaa Jesuu kà'an ra ma tu'un i'ya nuu ma ñivi, tajan iin ma ra kùxini nuu ma ndian judíu, chāa ra nuu Jesuu, ta chūnandi chiti ra, ta te'en nàka'an ra:

—Já chī'í kuii ma ña se'i, va tu ku'un, ta jundiun nda'un ma xinian, ta ni natakun ndikoan —kàti ra chi'in Jesuu.

19 Tajan ndēta ndio Jesuu, ta kuà'an ra chi'in ra ma ve'e ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra ndia. 20 Ta juuni ma ikan kuà'an iin ña'a, ña cha ìyo uchi uvi kuiya ña kù'vian jà'a ma niian. Yakan chājayatian ña iti' chata Jesuu, ta jānaniyan nda'a' ña ma cha'a ja'ma ñu'u ra. 21 Vati yakan, te'en chānini ña: "Jitu chi'in ña jananiyo ma nda'a' yo ja'ma ra, ta ndova'a yo", kùunian. 22 Va ora chikoni'i Jesuu iti' chata ra, ta ndē'e ra ña, ta te'en nāka'an ra chi'an:

—Na sii kuuniun yo'o se'yu ti cha ndova'un jà'a ña chìnuniun —kàti Jesuu chi'in ña.

Tajan juuni ma ora ikani ndā'a ña.

23 Ta ora chāa Jesuu ve'e ma ra kùxini nuu ma ñivi judíu, ta ndē'e ra ña cha ìyo tu'va ma ndra musika ña ni tivi ndra ma nuu ni kukuchi ña. Ta ma ñivi nduva'a ni'i kachaku na. 24 Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in na:

—Na kee ndo ma tichi ve'e, vati ma ña tivaa i'ya, tōve chí'í ña, ti kixinian —kàti ra.

Ta ma ñivi java káchakú ndaa na ra, ña kā'an ra takan. 25 Va ndisaa na kātava ra, tajan kī'vi ndio ra ma tichi ve'e nuu kandii ma ña chí'í, ta tiin ndio ra nda'a' ña, ta ndēta ña. 26 Takan kūu tajan ninii kuii ma ñu'u' ikan chitakuati ma ña jā'a Jesuu.

Jesuu jànda'a ra uvi ta'an ndra kuaá

27 Ta ora kēe ndio Jesuu ma ikan, tajan uvi ta'an ma ndra kuaá, te'en kīcha'a ndra kanachaa ndra ora tándikun ndra chata ra:

—¡Na kunda'viniun ndyu'u, yo'o ra kùu se'e racha'nu David! —kàti ndra chi'in ra.

28 Ta ora kī'vi ndio Jesuu ma tichi ve'e, ta ikan jan chājayatin ninduvi ma ndra kuaá nuu Jesuu, ta te'en kīcha'a ra chikatu'un ra nuu ndra:

—¿A chānini ndo ña kùu ja'i ma ña kùuni ndo? —kàti ra.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra:

—Kùu ja'un yi —kàti ndra.

29 Tajan jānani ndio Jesuu nda'a' ra ma tinuu ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¡Na kuu yi ma tava chìnuni ndo! —kàti Jesuu.

30 Tajan nānde'e ndio ndra. Ta te'en kātitu'un kachin Jesuu nuu ndra ma ña ìyo yi ña ja'a ndra:

—Koto kātitu'un ndo ma ña jā'i chi'in ndo nuu nī'iin ñivi —kàti Jesuu chi'in ndra.

31 Va juuni takā'an kee kua'a' ndra ku'un ndra, ta kīcha'a ndra kātitu'un ndra nuu ndisaa ñivi ìyo ninii ma ñu'u' ikan, ma ña jā'a Jesuu chi'in ndra.

Jesuu jànda'a ra iin ra ñi'i

32 Ta ora juuni yanga kēe na ma tichi ve'e ikan, tajan kēta iin ndian chāndaka na iin ra ñi'i ña ndiso tati xaan nuu Jesuu. 33 Ta ora cha tava ndio Jesuu ma tati xaan tichi kuñu ra, ta kīcha'a ndio ra kà'an ra. Ta ma ñivi ndava kuà'an anima na, ta te'en nāka'an ndio na:

—¡Nī'iin cha'a' takā'an nde'o iin ma ra jà'a takan ma ñuu Israel! —kàti na.

34 Va ma ndian fariseu te'en kà'an na:

—Ra'ya tava ra ma tati xaan ña indii tichi kuñu ra juuni chi'in ndatu ma kui'na, ña kùu chito'o ma tati xaan —kàti na.

Jesuu kùnda'vini ra ma ñivi

35 Takan kūu ta Jesuu chākunuu ra tandi'i ñuu, chi'in kuariya, ña jàna'a ra nuu na, ta'ii'in ma tichi veñu'u kuati ña ìyo ma nuu ìyo na. Ikan chākunuu ra kātitu'un ra nuu na ma tu'un va'a Ndioo naja kua kuu ma nuu chà'nda ra tiñu. Ta juuni jànda'a ra tandi'i nuu ma ndian ku'vi jà'a ma tundo'o xaan, ta inga tuku kue'e u'vi na ndia. 36 Ta ora ndē'e ndio ra ña ya'a ga kua'a' ma ñivi ka'lin, ta kùnda'vini ra na, ti ya'a ga nda'vi kùuni na, ta chitatu na ndia, tava kùuni ma mvechala ña tūvi ìyo pato. 37 Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—Ndicha ña ma ndatiñu cha kēta nuu tachio ya'a ga kua'a' yi, va ma ndra jàtiñu chi'in yi ya'a lichin ndra. ³⁸ Yakan va na ndakan ndo nuu ma Racha'nu chito'o ma ndatiñu, ña na tachi ra tiá ma ndra kichi jàti'vi yi —kàti Jesuu.

10

Jesuu kàchin ra ndi uchi uvi ndra ni kuu tatun ra

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Tajan kàna ndio Jesuu ma ndi uchi uvi ta'an ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta jàna'a ra nuu ndra, naja kua iyo yi ña ja'a ndra, ta tàva ndra ma tati xaan ña ndiso ñivi, ta naja kua iyo yi ña ja'a ndra, ta jànda'a ndra tandi'i nuu ma kue'e ndo'o na, ta ña u'vi na ndia. ² Ña'a kùu sivi ma ndi uchi uvi ma ndra kùu tatun Jesuu: Ma ra nunuu, nàni ra Simón, ra juuni jākunani Jesuu Petu' ndia, chi'in ra yani ra André, ta Jandiau chi'in ra yani ra Xuva, ndra kùu se'e, ra nàni Zebedeu. ³ Ta Lipe chi'in Tolo, Toma, chi'in Mate, ña kùu ra iin ra nàka'an xu'un' kuenda ñuu ka'nu ña nàni Roma. Ta Jandiau, ra kùu se'e Alfeu, chi'in Lebeu, ra juuni nàni Tadeu ndia. ⁴ Ta Simón, ra kùuni kuati chi'in ñuu Roma, ta Juda Iscariote, ra ni xikoña'a ma Jesuu tiá iti' nuu.

Jesuu tàchi ra, ndra jàkua'a chi'in ra, ña na kukatitu'un ndra tu'un Ndioo

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ Takan kùu tajan tàchi ndio Jesuu ma ndi uchi uvi ndra jàkua'a chi'in ra chi'in ma tu'un i'ya:

—Koto kù'un ndo ma ñu'u' nuu iyo ma ndian töve chinuni, ta koto kù'vi ndo ma ñu'u' Samaria ndia. ⁶ Va'aga ña na ku'un ndo ma ñu'u' Israel, nuu kandoyo ma ndian kùu takua kùu ma mvechala ña kuànaa. ⁷ Ikan na ku'un ndo, kukatitu'un ndo nuu na, ña cha vachi kuyatin ma nuu chà'nda Ndioo tiñu nuu iyo ma iti' andivi. ⁸ Na janda'a ndo ma ndian ku'vi, ta janda'a ndo ma ndian ndo'o kue'e ta'yu, ta jànataku ndo

ma ndian chi'í. Ta juuni na tava ndo ma tati xaan ña iyo tichi kuñu ñivi ndia. Ta töve iyo yi ña naka'an ndo xu'un' cha'a' ña jà'a ndo tatan na, ti nì'i saani ndo ma ndatu i'ya.

⁹ 'Ta töve iyo yi ña kunda'a ndo oro, ni plata, ni cobre, ¹⁰ ta ni yunu ndo ma tichi iti' kuà'an ndo. Na kunda'a ndo iin chaku'uni ma ja'ma ndo, ta koto kùnda'a ndo inga ndichan ndo, ni yutun vatun ndo ndia, ti ma ndra jàtiñu, ni ni'i sani ndra jitu ma ña kachini ndra.

¹¹ 'Ta ora ni chaa ndo iin nuu kandii iin ñuu a iin kuariya vali, na nanduku ndo iin ndian va'a ña iyo tundeeni ndo chi'in, ta kùndoo ndo chi'in na ma ve'e na, nda kati keta ma ora ni ku'un ndo. ¹² Ta ora ni ki'vi ndo ma ve'e na, iyo yi ña kaña'a ndo te'en chi'in na: "Ndioo na koo chi'in ndo", kati ndo. ¹³ Ta tu ma ñivi iyo ma ve'e ikan, tiñu'u na ma ña kà'an ndo, na koo vii na takua ma tu'un kà'an ndo chi'in na. Va tu töve tiñu'u na ndo, na töve ni koo vii na takua kà'an ndo chi'in na. ¹⁴ Ta tu töve ndakimani na ndo, ta ni töve jàchi'in na ma ña kà'an ndo, va'aga ña na kee ndo ma ve'e na, a ma ñuu nuu iyo na, ta jàkisi ndo ma yuyaka ka'iin cha'a ndo. ¹⁵ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ña ma kivi ni chaa ma ora ni jakutuni Ndioo kuati ñivi iyo ñuñivi, nduva'aga ni nde'e ma ñivi iyo ñuu ikan tiá tundo'o, kua ma ñivi chi'yo ma ñuu Sodoma chi'in Gomorra.

Nuu ndè'e ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu tundo'o

¹⁶ 'jNa nde'e ndo! Ndyo'o ndian kùu ndo takua ma mvechala ta yu'u ni tachì ndo tañu ma kiti xaan ña nàni lobo. Na ndakuu ndo ndian yati, takua yati ma koo, ta juuni na kuu ndo ndian ika, takua kùu ma livi. ¹⁷ Na kumi kuenda ndo ndo, vati ni jaya'a na ndo nda'a ma ndra tiñu, ta ni kani ndra ndo ma tichi veñu'u kuati na. ¹⁸ Ta juuni ndava ni jaya'a ndra ndo, nda'a ma ndra kuvienyu, chi'in nda'a ma ndra kùu rey, cha'i. Takan ni kuu yi, ikan na kàtitu'un ndo ma tu'in nuu ndra,

chi'in nuu ma ndian töve chìnuni ndia. ¹⁹ Va ma ora ni jaya'a ndra ndo nda'a ma ndra tiñu, na nākanini ndo cha'a' ma ña ni ka'an ndo, a cha'a' ña naja kua iyo yi ña ka'an ndo, ti ora ni chaa ma ora ikan, maa ma Ndioo kùu ra, ña ni ki'vi ra chinituni ndo, ta katitu'un ra naja kua iyo yi ña ka'an ndo. ²⁰ Vati na yöve maa ndo kùu ma ndian ni ka'an, ti ma ra ni ka'an naja kua ka'an ndo. Ma tichi chinituni ndo kùu ma Tati Lí ma Ndioo Tatá ndo.

²¹ 'Ma tiempu ikan ni ku'va ndra juuni ma ndra kùu yani ndra, ña na ka'ni na ndra, ta ma ndra kùu tatá, ni ku'va ndra juuni ma ndra kùu se'e ndra ndia. Ta ma ndra se'e ndra ni chikoni'i ndra nuu ma tatá ndra, ta ka'ni ndra ndra. ²² Ta tandi'i ñivi iyo ñuñivi, ni kuxaani na nde'e na ndo cha'i. Va ma ndian jandeeni na ña koo va'a na chi'in ma tu'in, nda kati ya'a ma tundo'o ikan, ni kakú na. ²³ Ta ora ndikun na ndo ma iin ñuu, na kunu ndo ku'un ndo inga ñuu, vati ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ni kichi ra antea ña jachinu ndo katitu'un ndo ma tu'un Ndioo ninii ka'nu ma ñuu Israel.

²⁴ 'Ta ni'iin ma ndra jàkua'a chi'in matru, na töve ka'nuga ndra kua ma ra kùu matru ndra, ta ni'iin ma ndra jàtiñu, na töve ka'nuga ndra kua ma chito'o ndra ndia. ²⁵ Vati ma ndra jàkua'a, iyo yi ña kindoo va'ani ndra, chi'in ña na chaa ndra koto ndra tava chito ma matru ndra. Ta ma ndra jàtiñu, na kindoo va'ani ndra chi'in ña na chaa ndra koto ndra tava chito ma ra chito'o ndra ndia. Ta tu yu'u kùu ma ra kuxini nuu iyo ve'e, ta ma ñivi kà'an na ña ma kui'na Beelzebú kùu. Tu takan kà'an na yu'u, ¿naja kua chānini ndo ña ni ka'an na chata ma ndian iyo kuendaí ndia?, tuva takan.

Nuu kà'an yi nda yo iyo yi ña yu'vio nde'o

(Lc. 12:2-9)

²⁶ 'Yakan va na yö'vi ndo nde'e ndo ma ñivi. Vati na töve iyo ni'iin tu'un xe'e, ña kùu kundii xe'e kua'a' tiempu, ti ninii chito ma ñivi yi. Ta

ni inga tuku ma ña indii xe'e na kùu kindoo yi takan kua'a' tiempu ndia. ²⁷ Ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo ma nuu naa i'ya, na jaketa ndo yi ma nuu ndichin nuu ma ñivi, ta ma tu'un ña nàtu'in, ña chitoni maa yo, na ndaa ndo ma chata ve'e, ta kanachaa ni'i ndo yi nuu ma ñivi. ²⁸ Na yö'vi ndo nde'e ndo ma ndian chà'ni ma kuñu yo, vati na kùu ka'ni ma tati ma anima yo. Va'aga ña na yö'vi ndo nde'e ndo ma Racha'nu Ndioo, ti rakan kùu ra, ña kùu jandi'i ra nuu ma kuñu ndo, chi'in ma tati ma anima ndo, ta jaku'un ra yi andaya'.

²⁹ 'Ta, ¿a kùu jata ma ñivi uvi ta'an saa kuati chi'in iin pesuni?, kùuni ndo. Ta na kùu koyo ndri ma nuñu'u' i'ya, tuva na chā'a ma Ndioo ña jà'a ndri yi ndia. ³⁰ Vati nda ma ixi xini ndo, cha kà'vi va'a ma Racha'nu Ndioo ta'ii'iin yi. ³¹ Na yö'vi ndo, ti vaji kua'a' ma saa kuati ikan, va na tüvi ka'nuga ndaa ndri kua maa ndo.

Na katitu'un yo ña chìnuni yo tu'un Jesucristu nuu ka'in kua'a' ñivi
(Lc. 12:8-9)

³² 'Ta tu iyo nda yo kà'an tu'in nuu ka'in kua'a' ñivi, nda mai ni ka'in cha'a' na nuu ma Tatái, ra iyo andivi ndia. ³³ Va ma ndian kà'an ña töve nàkoto na yu'u nuu ka'in kua'a' ñivi, nda mai ni ka'in ña töve nàkotoi na nuu ma Tatái, ra iyo andivi ndia.

Cha'a' Jesuu kùu yi ña kèe siin ma ñivi
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Koto nākanini ndo ña yu'u vāchi ja'i ña na koo va'a ma ñivi iyo ñuñivi, ti na yö'vi takan kùu yi. Vati yu'u vāchi ja'i ña na kanita'an ndo chi'in ta'an ndo. ³⁵ Ti vāchi ja'i ña na kanita'an ma ndra'ii, chi'in juuni ma tatá ndra, ta ma ñivi ña'a, chi'in juuni ma'á vi, ta ma ñivi chanu, ni kanita'an vi, chi'in ña ka'nu vi ndia. ³⁶ Ta takan kùu yi ña ta'ii'iin ma ñivi, ni kanita'an na, juuni chi'in ma ñivi na.

³⁷ 'Ta tu ìyo ndian kùuniga na nde'e na ma tatá na, chí'in ma'á na, tiá kua mai, na töve ìyo yi ña kuu na ma ndian ìyo kuendai. Ta tu ìyo nda ndian kùuniga na nde'e na ma ndra'ii se'e na, a ñivi ña'a se'e na tiá kua mai, na töve ìyo yi ña kuu na ma ndian ìyo kuendai. ³⁸ Ta ma ndian töve kùuni na tandikun na chatai chí'in kruu na, ikan na nde'e na tundo'o takua ni nde'i tundo'o nuu kruu, ndiakan na töve ìyo yi ña kuu na ma ndian ìyo kuendai ndia. ³⁹ Ta ma ndian kùuni na jakakú na na nuu ndè'e na tundo'o cha'i, ni kuvi na. Va ma ndian ni kuvi cha'i jà'a ma tundo'o, ni kakú na.

Nuu nì'i yo ma ya'vi yo
(Mr. 9:41)

⁴⁰ 'Ta ma ndian kì'in kuenda ndo, juuni kì'in kuenda na yu'u ndia. Ta ma ndian kì'in kuenda yu'u, juuni kì'in kuenda na ma Racha'nu tächì yu'u ndia. ⁴¹ Ta ma ndian kì'in kuenda iin ma ra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo, cha'a' ña ra vächì kuenda Ndioo kùu ra, ni ni'i na ya'vi na, indukuni takua nì'i ma ra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo. Ta ma ndian kì'in kuenda iin ndian ndicha va'a, cha'a' ña ndian ya'a va'a kùu na, ni ni'i na ya'vi na, indukuni takua nì'i ma ra va'a ikan yi ndia. ⁴² Ta nda ndian nikuuni, ña chà'a na jitu iin yachin takuui vichin ko'o ma ndiakuati i'ya, cha'a' ña ndian chàkunuu chí'in kùu na, ndicha va'a ña kà'in chí'in ndo ña Ndioo ni ku'va ra ya'vi na ndia —kàti Jesuu.

11

Xuva ra jàkunduta, tàchi ra ma ndra jàkua'a chí'in ra nuu Jesuu
(Lc. 7:18-35)

¹ Takan kùu ta ora chīnu kā'an Jesuu takan chí'in ma ndi uchi uvi ma ndra jàkua'a chí'in ra, tajan kēe ndio ra ma ikan, kuàkatitu'un ra tu'un Ndioo, ta kua jàna'a ra yi nuu ma ñivi ìyo ma ñuu, ña kùu nda'a' ma ñu'u' ikan. ² Ta ma Xuva, ra jàkunduta ña indii tichi vekaa, chíto ndio ra ndisaa ma ña jà'a Cristu.

Tajan tächì ndio ra uvi uni ma ndra jàkua'a chí'in ra ña na kunde'e ndra Jesuu, ³ ta ndakatu'un ndra te'en nuu ra:

—¿A ndicha ña yo'o kùu ma Cristu, ra ìyo yi ña kichi, a ìyo yi ña kuatu ndi inga ra? —kàti ndra chí'in ra.

⁴ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chí'in ndra:

—Na ku'un ndo, ta katitu'un ndo nuu Xuva, ma ña ndè'e ndo, chí'in ma tu'un chíini ndo. ⁵ Na katitu'un ndo nuu ra ña ma ndian kuaá, chà ndè'e na, ta ma ndian koxo chà chàka na, ta ma ndian kù'vi jà'a kue'e ta'yu chà ndā'a na ndia. Ta ma ndian so'o chà chíini na, ta ma ndian chà chí'í nàtaku na, ta ma ndian nda'vi chíini na ma tu'un Ndioo ña jàkakú na. ⁶ Na sii kuuni ma ndian endee töve jàña ña chíinuni ma ña kà'in —kàti Jesuu chí'in ma ndra chàkunuu chí'in Xuva.

⁷ Takan kùu ta ora chàcha'an ndio ndra, tajan te'en nāka'an Jesuu chà'a' ma Xuva nuu ma ñivi:

—¿Niyi kùu ma ña chānde'e ndo ma tichi ku'u ora chā'an ndo? ¿A iin ndoó vixi ña jākisi tati kùu yi?, kùuni ndo. ⁸ Ta tu yūvi takan kùu yi, ¿nda ña kùu ma ña chānde'e ndo?, tuva takan. ¿A chānde'e ndo iin ra ya'a va'a ja'ma ñu'u, ta vii yi?, kùuni ndo. ¿A tüvi chà'a ndo kuenda ña ma ndian chàku'un ja'ma takan, ìyo na ve'e ma ndra kùu rey? ⁹ Va na katitu'un ndo, ¿nayi kùu ma ña chānde'e ndo? ¿A iin ra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo kùu ra?, kùuni ndo. Ndicha va'a ña takan kùu yi. Ta iin ra ka'nuga kùu ra kua inga ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo. ¹⁰ Vati nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi chà'a' ma Xuva:

Yu'u, ni tachì ma ra kùu tatuin iti' nuun,
ikan na jandova'a ra ma iti' nuu ni chaun, kàti yi.

¹¹ Ndicha va'a ña kà'in chí'in ndo, ña nì'iin ma ndra'ii ìyo tañu ma ndra ìyo vitin, töve ka'nuga ndra kua ma Xuva, ra jàkunduta. Ta vaji ndicha ña takan kùu yi, va ma nuu chà'nda

Ndioo tiñu andivi, ma ra valiga kùu ma ra ka'nuga kua ma Xuva.

¹² 'Nda ma kuiya kēta Xuva, ra jākunduta, ta nda vitin, ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi cha iyo kua'a' ñivi ña cha jākanaa vi ña ki'vi na kuenda yi. Ta ma ndian nānduku na naja kua kì'vi na kuenda yi, ndiakan kùu ma ndian cha kundee na nī'i na yi. ¹³ Ta ndisaa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ta chi'in ña kà'an ma ley Ndioo ña taa Moisés, kātitu'un ndra naja kua kaa ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi, nda ora kēta tiempu ña kēta ma Xuva, ra jākunduta. ¹⁴ Ta tu kùuni ndo chinuni ndo ma tu'un i'ya, Xuva ra jākunduta, kùu ma ra nani Elía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ti rakan kùu ma ra iyo yi kichi niku. ¹⁵ Yakan va ma ndian chà'tani taso'o ma ña kà'in, na taso'o na yi.

¹⁶ '¿Nda yo chi'in kùu jando indukuni ma ñivi iyo tiempu i'ya?, kùuni ndo. Ndiakan kùu na tava kùu ma ndiakuati che'e, ña ma ora chūnandi na chāsiki na nuu ya'vi, ta ndiakan te'en kanachaa ni'i na nuu meru na: ¹⁷ "Tivi ndi tuvilu, va tüvi nī tacha'a ndo. Ta chīta ndi yaa nda'vi, ta töve nī chaku ndo." ¹⁸ Vati kīchi ma Xuva, ra jakunduta, ña töve nī chachi ta töve nī chi'i, ta kāti ndo ña ra iyo tati xaan chi'in kùu ra. ¹⁹ Ta ikan jan kīchi ndio yu'u ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, ra chàchi, ta chī'i ndisaa nakuyi. Ta ma ñivi kà'an na chata ra te'en: "Rakan kùu ra chàchi kua'a' ta kùu ra iin ra chini, ta juuni ndikita'an ra chi'in ndian jà'a kuati, ta chi'in ma ndian nāka'an xu'un' kuenda ñuu Roma." Takan kāti na. Va tava ma Ndioo nduva'a iyo chinituni ra, ta ma ña va'a ña jà'a Ndioo jàna'a yi ña iyo chinituni ra.

Ñivi töve jàchi'in ña kà'an Jesuu ni nde'e na tundo'o
(Lc. 10:13-15)

²⁰ Takan kùu tajan ndisaa ma ñuu nuu yā'a Jesuu, ma nuu jā'a ra kua'aga ma ndatu ra, kùxaan ra

chi'in na ti töve nī sama na ma kua iyo na, ta te'en kīcha'a ndio ra kà'an ra nuu na:

²¹ —¡Nda'vi ta'an ndyo'o ñivi ñuu Corazín! Ta, ¡nda'vi ta'an ndyo'o ñivi ñuu Betsaida! Vati ndicha ña ndē'e ndo ma ndatu ka'nu ña jà'i ñuu ndo. Ta töve nī sama ndo kua iyo ndo. Vati tu ja'i ma ndatu ka'nu takan niku nuu ma ñivi ñuu Tiro, ta ñuu Sidón, tatiempu cha sāma na ma kua iyo na niku, ta cha jāna'a na yi chi'in ña chàku'un na ma ja'ma ya'a cha'nu, ta cha chōso na ma yuyaa chata na ndia niku. ²² Va yu'u kà'in chi'in ndo ña ora ni chaa ma kivi ña ni jakutuni ma Ndioo kuati ma ñivi, nduva'aga ni nde'e ndo tundo'o kua ma ñivi iyo ñuu Tiro, ta Sidón. ²³ Ta ndyo'o ñivi ñuu Capernaum, ¿a chānini ndo ña ni ndaa ndito ndo ku'un ndo andivi?, kùuni ndo. Va töve ti nda andaya' nuu ndē'e ma ndian chī'i tundo'o, ikan ni jakanai ndo. Vati tu nuu ma ndian ñuu Sodoma, jā'i ma ndatu ka'nu niku, ma tava jā'i yi nuu ndo, ma ndian ñuu ikan, cha sāma na vitin ma takua iyo na niku. ²⁴ Va ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ora ni chaa ma kivi ña ni jakutuni Ndioo kuati ma ñivi, nduva'aga ka'vi, ni nde'e ndo tundo'o, kua ma ñivi ñuu Sodoma. —Takan kāti Jesuu.

Na kichi ndo nui, ta ku'vai nuu nindee ndo
(Lc. 10:21-22)

²⁵ Takan kùu ta ma tiempu ikan, te'en nāka'an Jesuu chi'in Ndioo:

—Ya'a jàka'nui ñun yo'o Tatá, ra chà'nda tiñu andivi chi'in ma nuñu'u' ñuñivi, vati ma tu'un xe'e ña iyo chi'un, na töve nī jana'un yi nuu ma ndian iyo chinituni, ta ya'a chito ña kà'an, vati nuu ma ndian nda'vini jāna'un yi. ²⁶ Ndicha ña takan kùu yi Tatá, ti kua kùuni maun kùu yi.

²⁷ 'Ta ndisaa ma ña iyo'i, cha nāku'va ma Tatái yi nui. Ta nī'iin ñivi, töve nākoto va'a na yu'u ra kùu Se'e ra, ti uvanuu ma ra nākoto

va'a yu'u, kùu ma Tatái. Ta nĩ'iin ñivi töve nàkoto va'a na ma ra kùu Tatái, ti uvanuu ma ra nàkoto va'a ra kùu yu'u, ra kùu Se'e ra chi'in nda ndian ni kùuni ña jana'i ma Tatái nuu na ndia. ²⁸ Ta ndisaa ndyo'o ndian nduva'a chitatu, cha'a' ña ya'a jàtiñu ndo, ta cha'a' ña ya'a vee ndiso ndo, na kichi ndo nui, ta ku'vai nuu nindee ndo. ²⁹ Ta tandi'i ndyo'o ndian chàta'ani jàchi'in ma tu'un kà'in, ndyo'o ndian chàta'ani kutu'va ma ña chitoi, cha'a' ña ya'aga jàndeeni nde'i ndo, ta cha'a' ña kùu iin ra masu anima ndia. Tu ndicha ña takan jà'a ndo yi, tajan ni ni'i ndo nuu nindee anima ndo i'ya. ³⁰ Vati ma tiñu chà'i nuu ndo ña jà'a ndo, yöve iin ña vee kùu yi kuenda ndo, ti iin tiñu ya'a ñama kùu yi —kàti Jesuu.

12

Ndra jàkua'a chi'in Jesuu, chà'nu ndra yoko trigu ma kivi nindeo (Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Takan kùu iin kivi ora nindee ñivi judiu, Jesuu chàkunuu ra chi'in ndra jàkua'a chi'in ra iin nuu kàa trigu. Ta tava ma ndra jàkua'a chi'in ra nduva'a chàñu soko ndra, yakan va kicha'a ndio ndra chà'nu ndra yoko ma trigu, ta kicha'a ndra kàchachi ndra ma chiti yi. ² Ta ora ndē'e ndio ma ndra fariseu ña kàja'a ndra, ta te'en nàka'an ndra chi'in Jesuu:

—Na nde'un ña ja'a ma ndra jàkua'a chi'un, ti ndrakan kàja'a ndra iin ña töve iyo yi ña ja'a ndra ma kivi nindeo —kàti ndra chi'in Jesuu.

³ Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ndra:

—¿A takā'an jàkua'a ndo ma nuu kà'an yi naja kua jà'a ma David chi'in ma ndra meru ra ora chàñu soko ndra niku? ⁴ Ra'ya kivi ra ma tichi veñu'u Ndioo, ta chàchi ra ma paan í ña ka'iin ma ikan. Ta yakan ti töve iyo yi ña kachi ra yi, ta ni ma ndra kùu meru ra, ti uvanuu ma ndra kùu kachi yi, kùu

ma ndra kùu sutu ni. ⁵ ¿A takā'an jakua'a ndo nuu ma Ley Ndioo ña taa Moisés, ma nuu kà'an yi ña ma ndra kùu sutu veñu'u, vaji töve nindee ndra ma kivi nindee yo, na yöve iin kuati kùu yi kuenda ndra? ⁶ Va yu'u kà'in iin nakuyi ña ndicha chi'in ndo, i'ya ndaa iin ra ka'nu tiaga kua ma veñu'u ka'nu ndian judiu. ⁷ Ta ndyo'o, ¿a juuni takā'an kutunini va'a ndo ma ña kà'an yi nuu ma tutu Ndioo i'ya ña kà'an ndo takan? Vati te'en kà'an yi nuu yi: “Yu'u kùuni ña na kunda'vini ndo nde'e ndo ma ñivi, ta töve kùuni ña ndakimani ndo ma Racha'nu chi'in ma kiti sòkó ndo nuu ra.” Tu ndicha ña cha chito ndo ña kà'an ma tutu taa Moisés, na töve iyo yi ña ka'ni ndo ma ndian töve iyo ni'iin kuati. ⁸ Ndicha va'a ña ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo, iyo ndatu ra cha'a' ma kivi nindee yo.

Jesuu jànda'a ra iin ra'ii nda'a' ití (Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra ma nuu ndaa ra ikan, ta chāa ra nuu ndaa iin veñu'u vali ma ndian judiu, ta kivi ra tichi yi. ¹⁰ Ta ndē'e ra ña ma tichi yi, nandi iin ra nda'a' ití. Va tava nànduku ndra naja kua jà'a ndra, ta kà'an Jesuu iin ña tüvi va'a, ta chi'in yakan kùu nani'i ndra naja kua tisokuati ndra ra. Tajan te'en chikatun'ndra nuu ra:

—¿A kùu jànda'a yo iin ndian ku'vi ma kivi nindee yo? —kàti ndra chi'in Jesuu.

¹¹ Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ndra:

—¿Nda ndyo'o nikuuni, tu iyo iin mvechala jàna ndo, ta nde'e ndo ña koyo ri iin tichi soko kono, ma kivi nindee ndo, a töve iyo yi ña ku'un ndo, ta tava ndo ri?, kùuni ndo. ¹² Tu tavani'i yo ndrakan ña kùu ndrì iin kitini, kùuni yi ka'an yi ña, jiyò ga kuenda yi ña tavani'i yo iin ra'ii kua ma mvechala! Cha'a' yakan kùu yi ña, kùu ja'a yo ma ña va'a ma kivi nindeo.

¹³ Tajan te'en nàka'an ndio Jesuu chi'in ma ra nda'a' ití:

—Jànaakee nda'un —kàti Jesuu chi'in ra.

Tajan jànaakee ndio ra ma nda'a' ra, ta kīndoo va'a va'a yi, kua kàa ma inga chiyo nda'a' ra. ¹⁴ Ta ora kēe ndio ma ndra fariseu ma tichi veñu'u ikan, tajan kīcha'a ndra jando'iin tu'un ndra, naja kua iyo yi ña jà'a ndra, ta ka'ni ndra Jesuu.

Nuu kàtitu'un iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, naja kua tà'an Jesuu

¹⁵ Takan kūu ta ora chīto Jesuu ña takan chànini ma ndra fariseu, tajan kēe ndio ra ma ikan, ta nduva'a kua'a' ñivi tādikun na chata ra. Ta jànda'a Jesuu tandi'i ma ndian ku'vi, ¹⁶ ta kàtitu'un ra nuu na ña koto kàtitu'un na nuu ka'iin kua'a' ñivi nda ra kùu ra. ¹⁷ Te'en kūu yi, ikan na chinu ma tu'un kà'an ma Isaía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ma ora kà'an ra te'en:

¹⁸ Ra'ya kùu ma ra jà'a tiñu nui, ra kàchìn, ta ra ya'a kùuni nde'i, ña ya'a chisij nde'i.

Ni jakoyoi ma Tati Í chata ra.

Ta rakan ni katitu'un ra nuu ñivi iyo ninii ka'nu ñuñivi naja kua kuu ndakuu na ñivi ndaa kuenda Ndioo.

¹⁹ Na töve ni natu'un ra chi'in ma ñivi, ta na töve nda'yu ni'i ra nuu na ndia,

ta ni ni'iin ñivi töve ni kuni na ma tati ra ma kai ndia.

²⁰ Ta juuni na töve ni ka'nu ra ma ndoo ña cha tà'nu,

ta ni töve ni nda'va ra ma mecha ña ja kīcha'a nda'nu'ma yi,

nda kati jakanaa ji'na ra ma ñivi kuenda ra, tajan ni jandi'i ra nuu ma kuati.

²¹ Ta ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi ni jandeeni na kuantu na, nda kati ni ja'a ra ña na koo va'a na.

Nuu tìsokuati na Jesuu, ti ka'an na ña chi'in ndatu kui'na jànda'a ra ma ñivi ku'vi

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Takan kūu tajan chàndaka ma ñivi iin ra ndiso tati xaan ña kuaá

ta ñi'i nuu ma Jesuu. Ta ma Jesuu jànda'a ra ma tinuu ra chi'in ma yu'u ra, ikan na kuu ndè'e ndiko ra ta juuni kùu ka'an ra ndia. ²³ Tajan ndisaa kuii ma ñivi, ndava kuà'an tati na, ta te'en kīcha'a na chīkatu'un ta'an na:

—¿A yüvi ra se'e David kùu ra'ya?, kùuni ndo —kàti na.

²⁴ Ta ora chīni ndio ma ndra fariseu ña takan kà'an na, tajan te'en kīcha'a ndra kà'an ndra:

—Ma kui'na nàni Beelzebú ña kuxini nuu ma tati xaan, yakán' kùu ma ña chā'a ma ndatu ikan nuu ra'ya, ikan na kuu tava ra yi kuñu ma ñivi —kà'an ndra.

²⁵ Va tava Jesuu cha chīto ra naja kua chànini ndra, yakan va te'en kīcha'a ndio ra kà'an ra nuu ndra:

—Tu kànita'an ñivi iyo iin ñuu juuni chi'in maa na, ni ndi'i nuu na. Ta tu iyo ñivi iyo iin ve'eni ta kanita'an na juuni chi'in maa na, ni ndi'i nuu na chi'in nda ma ve'e na ndia. ²⁶ Ta juuni kà'in ña tu kànita'an ñivi

Satanaa chi'in juuni maa na, juuni ni ndi'i nuu na, vati na kùu kanita'an ma kui'na juuni chi'in ma ñivián'.

Ti tu ja'án' takan, numini ni ndi'án' chi'in ñivián'. ²⁷ Tu chànini ndo, ña chi'in ndatu Beelzebú tàvai ma tati xaan, tajan juuni ma ndian tàva tati xaan ndiso ma ñivi ña iyo tañu ndo, juuni maa na ni tìsokuati na

ndo, ti tüvi va'a chànini ndo. ²⁸ Vati tu yu'u tàvani'i tati xaan ndiso ñivi chi'in ndatu Ndioo, yakan kùuni yi jana'a yi ña cha iyo ma nuu chà'nda Ndioo tiñu chi'in ndo. ²⁹ ¿Nayi iyo yi ña ja'a iin ñivi, ta kùu ki'vi na su'u

na ve'e iin ra ya'a ni'i?, kùuni ndo. ¿A töve iyo yi ña ku'ni ji'na na ra?, kùuni ndo. Ndicha ña kùu ja'a na yi, uvaa ña tu jà'a na takan.

³⁰ 'Ma ndian töve iyo kuendai, ndian xaani nde'e yu'u kùu na. Ta ma ndian töve ndàki'in ma tu'un kà'in, va kàtitu'un na inga tuku tu'un ña jàkanuu yi xini ma ñivi, ndiakan töve ñivi kuendai kùu na ndia.

³¹ 'Yakan va yu'u kà'in ña ma Ndioo, jàka'nuni ra kuati ma ndra'ii,

chi'in tandi'i ma tu'un ti'ini ña kà'an ndra ndia. Va tu kà'an ti'ini ndra chata ma Tati Íí Ndioo, na töve ni jaka'nuni ra ma kuati ndra tuva takan. ³² Ta tu kà'an ti'ini ma ñivi chata ma ra Se'e ñivi tächi Ndioo, ma Racha'nu Ndioo ni jaka'nuni ra ma kuati. Va tu kà'an ti'ini na chata ma Ra Tati Íí Ndioo, töve ni jaka'nuni ma Ndioo kuati na, ni ma ñuñivi ña iyo vitin, ta ni ma ña ni koo iti' nuu töve ni ja'a ra yi ndia.

Nuu kà'an yi ña chi'in ma chiti yutun, cha chító yo nda yutun kùu run

(Lc. 6:43-45)

³³ 'Tu tachi ndo iin yutun va'a, ni ku'va run ma chiti va'a kachi ndo. Ta tu töve va'a ma yutun tächi ndo, ni ku'va run ma chiti vä'a'. Ta takan kùu yi ña chi'in ma chiti run, cha nakoto yo nda yutun kùu run. ³⁴ ¡Ndyo'o tatá ndian xaan tava xaan ma koo! ¿Naja kua kùu yi ña kà'an ndo ma tu'un vii ta va'a, ta juuni maa ndo kùu ma ndian kini? Ndisaa ma tu'un ña kà'ya ma anima yo, yakan kùu ma ña kà'an yo. ³⁵ Vati taku ma ra'ii va'a, maaa ña va'a kùu ma ña kà'an ra, ti ña va'a kùu ma ña iyo tichi anima ra. Ta ma ra'ii ña töve va'a, maaa tu'un kini kùu ma ña kà'an ra, ti ña kini kùu ma ña iyo tichi anima ra. ³⁶ Ta yu'u kà'in ña ma kivi ña ni jakutuni ma Ndioo kuati ma ñivi, tandi'i ndo iyo yi ña ku'va ndo kuenda cha'a' ma nda tu'un kini nikuuni ña kà'an ndo ndia. ³⁷ Vati juuni cha'a ma tu'un ña kà'an ndo, yakan kùu yi ña ni jandondaa yi ma kuati ndo, tuva ndian iyo kuati kùu ndo a töve.

Ìyo ndian jà'a kuati, ña chikan na ña na jana'a Jesuu iin seña ka'nu nuu na

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ Tajan uvi uni ndra fariseu, chi'in ndra kùu matru ña jàkua'a tutu Ndioo, te'en nàka'an ndra chi'in Jesuu:

—Matru, kùuni ndi nde'e ndi ña na ja'un iin ndatu —kàti ndra.

³⁹ Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ndra:

—Ma ndian kini, chi'in ndian töve iyo tundeeni Ndioo chi'in kùu ma ndian chikan na ña na ja'i iin ndatu nde'e na. Va yu'u kàti ti tūva ga ni jana'a Ndioo ndatu nuu na, vati uvaa ma ndatu ña jà'a Jonás taji'na. Yakani kùu ma ña ni nde'e na. ⁴⁰ Vati takua tā'an ma Jonás ña chūndii ra uni kivi, ta uni chanikuaa tichi ma tiaka' ka'nu, juuni takan ni ta'an yu'u ra kùu Se'e ñivi tächi Ndioo, ti ni kundii ra uni kivi, ta uni chanikuaa tichi ñu'u' ndia. ⁴¹ Yakan va ma ñivi chīyo ñuu Nínive ni jaketa ndiko Ndioo na, tajan ni tachi ra na ña na tisokuati na ñivi iyo tiempu i'ya ora ni tiku'va ra kuati ñivi. Vati ma ñivi ñuu Nínive ndākoo na kuati jà'a na ta chikoni'i ndiko na iti' Ndioo ora kàtitu'un Jonás tu'un Ndioo nuu na. Yakan va yu'u ra kàtitu'un nuu ndo ka'nugai kua Jonás. ⁴² Vati ora ni chaa tiempu ña ni tiku'va Ndioo ma kuati jà'a ndisaa ñivi, juuni ni jaketa ra iin ña'a kùu reina ña chà'nda tiñu nuu ñivi chīyo iti' xuu. Ta yakan kùu ma ña ni tachi Ndioo ña na tisokuatian ndo ora ni tiku'va ra kuati. Vati yakan kīchian iin ñuu ya'a chika, tajan jāchi'an tu'un Ndioo ña kà'an Rey Salomón taji'na. Va vitin yu'u kùu iin ra ka'nu ga kua Rey Salomón.

Nuu kà'an yi cha'a' ma tati xaan ña chikoni'i ndiko yi tichi kuñu iin ra'ii

(Lc. 11:24-26)

⁴³ 'Ora kèe iin ma tati xaan tichi kuñu iin ra'ii, chàkunuu yi ma nuñu'u' ití nànduku yi nuu kùu nindee yi. Ta tu töve nàta'an yi ma nuu nindee yi, ta kīcha'a ndio yi nàkanini yi te'en: ⁴⁴ “Va'a ga ña chikoni'i ndikoi ma ve'e nuu chīyoi niku”, kàti yi. Tajan ma ora chikoni'i ndio yi, ta nàta'an yi ma ra'ii ikan ña kàa ra tava kàa iin ve'e ña tūva ña koo tichi, ña vii va'a nāti'vi yi, ta ndōva'a va'a yi. ⁴⁵ Tajan kuà'an ndio yi, ta jàti'vi ta'an yi inga ucha ta'an ma tati xaan ga kua maa yi, ta ndisaa ndio yi kī'vi yi tichi

kuñu ma ra'ii ikan, ta ma nuu ndi'i nia ka'vi ga ndè'e ra tundo'o jà'a yi, kua ma ora kīcha'a yi. Ta takan ni ta'an ma ndian kini ña ìyo ma ñuñivi i'ya vitin.

Chàa ma'á Jesuu, chi'in ndra yani ra, ta ñivi ta'an ra ma nuu ndaa ra jàna'a ra

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Juuni ndaa Jesuu jàna'a ra nuu ma ñivi, ora chāa ma ma'á ra, chi'in ndra yani ra, ta ñivi ta'an ra, ña kùuni vi natu'un vi chi'in ra. Va tava kīndoo vi ma nuke'e, ti nī kuu ki'vi vi. ⁴⁷ Yakan va ìyo iin yo kēe chākatitu'un nuu Jesuu, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Nuke'e ndaa ma'un, chi'in ndra yaniun, ta ñivi ta'un, ña kùuni vi ka'an vi chi'un —kàti ra chi'in Jesuu.

⁴⁸ Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ra chākatitu'un nuu ra:

—¿Yo kùu ma'i, ta yo kùu ma ndra yani, ta ñivi ta'in?, kùuniun.

⁴⁹ Tajan kīcha'a ra jànanda'a ra nuu ka'iin ma ndra jākua'a chi'in ra, ta te'en nāka'an ra:

—Ndi'a'ya kùu ma'i, ndra yani, ta ñivi ta'in. ⁵⁰ Vati nda ndian nikuuni ña jà'a ña kùuni ma Tatái ra ìyo andivi, ndiakan kùu ma ndra yani, ñivi ta'in, ta ma'i —kàti Jesuu.

13

Iin ku'va ña kuuni Jesuu kà'an ra nuu ñivi chata iin ra tàchi
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Takan kùu tajan juuni ma kivi ikan, kēe Jesuu ma ve'e nuu ìyo ra, ta chākunandi ra yu'u lakuna.

² Ta tava ya'a kua'a' ñivi kùti'vi ma nuu nàndi ra, yakan va Jesuu ndāa ndio ra tichi iin varku ña ndaa ma ikan, ta chūnandi ra, juuni yanga ndatu ma ñivi ña kùuni na taso'o na ma ña ni ka'an ra ma yu'u lakuna.

³ Tajan kīcha'a ndio ra kà'an ra kua'a' nakuyi nuu na chi'in maaaa ku'va. Ta te'en nāka'an ndio ra chi'in na:

—Ìyo iin ra tàchi, ña kēe ra kuà'an ra kuàtachi ra. ⁴ Ta ora tàchi ra ma chiti, ta ita'vi yi kāchita

ma tichi iti', ta ndē'e ma saa yi, ta nūu ndri ma nuu kàndoyo yi, ta kāchachi ndi'i ndri yi. ⁵ Ta ita'vi yi va kōyo tañu yuu. Ta ikan ti nuuni yoso ma ñu'u', ti maaaa yuu kùu yi. Ma chiti ikan numini nāka'ndi yi, ti na töve kokon kandoyo ma yuti.

⁶ Va ora ñuka'ñu ndií, nduva'a kuii xii ndio yi, ta nātii yi, ti töve kunu indii ma yo'o yi. ⁷ Ta inga ita'vi ma chiti, va kāchita yi tañu ma ku'u iñu, ta ma iñu ikan numini chā'nu yi, ta chāsi yi nuu yi, ta chī'i yi.

⁸ Takan kùu ta inga ita'vi ma chiti, va kāchita yi ma nuu ìyo ñu'u' va'a, ta nduva'a kuii kua'a' ma trigu kākee nuu yi, ìyo yoko ma trigu ña kēe iin cientu chiti nuu, ta ìyo yoko ña kēe uni xiko chiti nuu, ta ìyo inga yi ña kēe oko uchi chiti nuu yi. ⁹ Nda ndyo'o chini ndo ña kà'in, na taso'o ndo yi.

Nuu jākoto Jesuu ñivi, nda cha'a' kùu yi ña jàna'a ra ma ku'va nuu na
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Tajan ma ndra jākua'a chi'in Jesuu cha jàyatin ndra ndra nuu ndaa ra, ta chikatu'un ndra nuu ra naja kà'an ra chi'in ku'va nuu ma ñivi. ¹¹ Tajan Jesuu te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Nuu ndyo'o va chà'a Ndioo ña na koto ndo ma tu'un xe'e ña ìyo chi'in ra nuu chà'nda ra tiñu, va nuu ma ñivi ikan, töve. ¹² Ta tu jàtiñu va'a ndo kuenda Ndioo, ni tindee ra ndo tiá kua'a'. Va tu tüvi jàtiñu va'a ndo takua kùuni ra, vaji tiania ma tiñu jà'a ndo ìyo, va tandi'i yi ni kindaa ndiko ra yi. ¹³ Cha'a' yakan kùu yi ña kà'in ma tu'un i'ya nuu na chi'in ku'va. Vati ma ñivi ikan ndè'e na, va töve jàchi'in na ma ña nde'e na, chini na, va töve taso'o na, ta ni töve kutunini na ña kà'in ndia. ¹⁴ Ta takan kùu yi ña jāchinu ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ra nani Isaía ma ña kà'an ra niku, ti rakan te'en kà'an ra:

Vaji chini na, ma ña kà'in, va töve kutunini na yi.

Ta vaji ndè'e na yi, va na kùu ku'va na kuenda nayi kùu yi.

¹⁵ Vati ma ñivi ìyo ñuu i'ya, jàndava na anima na, ta ndasi ma so'o na, ta ndasi ma tinuu na, ikan na kùu nde'e na, ta tàso'o na ma ña kà'in.

Ta juuni ndasi ma chinituni na, ikan na kùu ga chikoni'i ndiko na chi'in, kuenda ña jànda'i na tuva ku'vi na ndia.

¹⁶ 'Va na sii kuuni ndyo'o, ti ìyo tinuu ndo ña ndichin ndè'e, ta ìyo so'o ndo ña chini. ¹⁷ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña kua'a' ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ta inga tuku ma ñivi va'a ña kùuni na nde'e na ma ña ndè'e ndo vitin, va töve nì nde'e na yi. Kùuni na tàso'o na ma ña chini ndo vitin, va töve nì kuu yi ndia.

Jesuu jàna'a ra naja kua kùuni ma ku'va ikan ka'an yi cha'a' ma ra tàchi

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ 'Kùuni ña na taso'o va'a ndo naja kua kùuni ma ku'va ña kà'an cha'a' ma ra tàchi ka'an yi. ¹⁹ Ma ndian tàso'o ma tu'un kà'an cha'a' ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, ta töve kùtunini na ma ña kùuni yi ka'an yi, ndiakan kùu na tava kùu ma chiti trigu ña kàchita ma tichi iti', ti ndiakan ora cha yā'a ña chini ndio na ma tu'un va'a Ndioo, tajan vachi ndio ma kui'na, ta janaa ndio yi ma tu'un Ndioo ña cha ìyo chi'in na ma tichi anima na. ²⁰ Ta ma chiti ña tàchi tañu yuu, yakan va kùu yi, tava kùu ma ndian chini ña kà'an ma tu'un va'a Ndioo, ta ndàki'in na yi chi'in ndisaa anima na, ²¹ va tava töve ìyo kua'a' yo'o na, tava kùu ma chiti jà'a ma yuu, yakan kùuni yi ka'an yi ña ndiakan chìnuni na tu'un Ndioo va tia tiempuni, ta ndàkoo na yi. Vati cha'a' ma tu'un i'ya, ora kicha'a na ndè'e na tundo'o cha'a' yi a kànita'an ñivi chi'in na cha'a' yi, numini jàña na ña chìnuni na yi. ²² Ta ma chiti ña tàchi tañu iñu, yakan, va kùu yi tava kùu ma ndian

chìnuni ma tu'un Ndioo, va chitu'un ga na tiaga cha'a' ma ndatiñu ña ìyo nuu na ma ñuñivi i'ya, ta juuni cha'a' ña ya'a ga kùuni na nde'e na ma xu'un', yakan jànda'viña'a yi na. Ndisaa ña'a kùu yi tava kùu ma chiti trigu ña ora kùuni yi kua'nu yi, ta ma iñu ndu'va jàvati yi nuu yi, ta tüvi chà'a yi kua'nu yi. ²³ Va chiti ña tàchi nuu ñu'u' va'a, yakan, va kùu yi tava kùu ma ndian chini va'a ma tu'un Ndioo, ta kùtunini va'a na ma ña kà'an yi, ndiakan va kùu na tava kùu ma chiti ña chà'a kua'a' va'a chiti. ìyo ma chiti ña chà'a yi iin cientu chiti, ta ìyo inga yi ña chà'a yi uni xiko chiti, ta inga yi chà'a yi nda oko uchi chiti —kàti Jesuu.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' ma ku'ú ña töve va'a, ña kàa tañu ma chiti trigu

²⁴ Takan kùu tajan Jesuu te'en nàka'an tuku ra inga ku'va nuu ma ñivi:

—Ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, kùu yi tava kùu iin ra'ii ña tàchi chiti va'a ma nuu ñu'u' ra, ²⁵ va ora tiin ñuma'na ndra, ta ndisaa ndra kixi kàndoyo, tajan chàa iin ra xaani ndè'e nuu ndra, ta rakan tàchi ra ku'u ña töve va'a nuu tàchi ndra ma chiti trigu, ta kēe ndiko ra kuà'an ra. ²⁶ Takan kùu ta ora kàna ndio ma chiti trigu, ta chà'nu yi, ta kicha'a ndio yi ndata yoko yi, tajan ikan keta ndio ma ku'u ña na töve va'a. ²⁷ Tajan chà'a ndio ma ndra musu kuenda, ta kēe ndio ndra chàkatitu'un ndra te'en nuu ma ra kùu chito'o ndra: “Yo'o racha'nu, ¿na yüvi chiti va'a kùu ma ña tàchiun nuu ma ñu'un? Vati tu takan kùu yi, ¿ndanu kēe ma ku'u ña töve va'a kàa tañu ma trigu tuva takan?” ²⁸ Tajan ma ra kùu chito'o ndra, te'en nàka'an ra chi'in ndra: “Ìyo iin nda ra xaani ndè'e nui jà'a yi”, kàti ra. Tajan ma ndra musu ra, te'en nàka'an ndra chi'in ma chito'o ndra: “¿A kùuniun ña ku'un ndi, ta tu'un ndi'i ndi ma ku'u ña töve va'a?”, kàti ma ndra kùu musu chi'in ra. ²⁹ Va ma ra kùu chito'o ndra,

te'en nāka'an ra chi'in ndra: “Na kuu yi, koto ora tū'un ndo ma ku'u ña töve va'a, jà'a ndo tu'un ndo nda ma trigu chi'in yi ndia. ³⁰ Ma ña iyo yi ña ja'a yo kuu yi ña va'a ga ña na ku'va yo kua'nu ninduvi yi, nda kati keta ma tiempu ña kàni'i yo ma cosecha, tajan tachi ndioi ma ndra ku'un kujati'vi vu. Ji'na iyo yi ña kà'nda ndra ma ku'u ña töve va'a, ta ku'ni ndra kuenda sukun yi, ta ka'mi ndra yi, ta ikan jan taan va'a ndio ndra ma trigu tichi yakai.” Takan kati ma ra chito'o ndra chi'in ndra.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a chiti yukú mostaza

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Takan kuu ta juuni te'en nātu'un Jesuu inga tuku ku'va i'ya nuu ma ñivi ndia:

—Ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, indukuni kuu yi tava kuu ma chiti yukú mostaza ña tàchi ma ndra'ii ma nuu ñu'u' ndra. ³² Ndicha va'a ña ma chiti i'ya kuu ma chiti vali ga kua tandi'i inga nuu ma chiti, va ora chà'nu yi, chà'nu sukun ga yi kua inga nuu ma yutun, ña ora chà'nu yi kaa yi takua kaa ma yutun, ña nda ma saa ña kàchika nuu sukun, jàva'a ndri taka ndri ma nuu iyo sokó yi —kàti Jesuu.

Jesuu kàtitu'un ra iin ku'va cha'a ma yuchan iya ña kuva'a paan

(Lc. 13:20-21)

³³ Takan kuu tajan te'en nāka'an tuku Jesuu inga tuku ku'va nuu ma ñivi:

—Ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, indukuni kuu yi tava kuu ma yuchan iya ña kuva'a paan, ña tiku'va iin ña'a chi'in uni ku'va ma yuti paan, ta yakan jàkanuan yi chi'in ma yuchan iya, ta kicha'a ndioan jàvita ña yi, ta nàndaa ndio yi.

Nuu chàtiñu Jesuu ma ku'va jàna'a ra

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Tandi'i tu'un i'ya jàna'a Jesuu ma tu'un Ndioo nuu ma ñivi chi'in ku'va. Ta ní'iin tu'un töve kà'an ra nuu na tu töve kà'an ra yi chi'in

ku'va. ³⁵ Te'en kuu yi, ikan na chinu ma tu'un kà'an ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo niku:

Ni nunai yu'i kuenda ña kà'in chi'in ku'vani nuu ma ñivi, ta ni ku'vai ña na koto ndio ma ñivi ma tu'un xe'e, naja kua jātuvi Ndioo ma ñuñivi taji'na.

Nuu kàtitu'un Jesuu nayi kùuni ma ku'va ña kà'an cha'a ma ku'u ña tüvi va'a ña kàna tañu ma chiti trigu

³⁶ Takan kuu ta ora cha yā'a kà'an ndio Jesuu chi'in ma ñivi, tajan kée ndio ra kuà'an ra iin tichi ve'e nuu ka'iin ma ndra jàkua'a chi'in ra. Ta ikan jan chājayatin ma ndra jakua'a chi'in ra ndra nuu ra, ta kicha'a ndra chikan ndra nuu ra ña na kàtitu'un kachin ra, nayi kùuni ma ku'va ña kà'an cha'a ma ku'u ña tüvi va'a, ña kàna ma nuñu'u'. ³⁷ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ma ra tachi ma chiti trigu, rakan kuu ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo. ³⁸ Ta ma nuñu'u' tachi ra vu, kuu ma ñuñivi. Ta ma chiti trigu kuu ma ndian iyo nuu chà'nda Ndioo tiñu, ta ma ku'u ña töve va'a yakan kuu ma ndian se'e kui'na. ³⁹ Ta ma ra xaani ña tachi ma ku'u töve va'a, rakan kuu ma kui'na. Ta ma cosecha, yakan kuu ma nuu ni ndi'i ñuñivi. Ta ma ndian musu ña nàkuiso ma trigu, ndrakan kuu ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo. ⁴⁰ Ta takan kuu yi, ña tava jà'a ma ra tū'un ma ku'u ña töve va'a, ta chā'mi ra yi nuu ñu'ú, takan ni kuu yi ma nuu ni ndi'i ñuñivi. ⁴¹ Tajan ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ni tachi ra ma tati jà'a tiñu nuu ra ma nuu chà'nda ra tiñu, ña na jati'vi ndra ma ndian jà'a ña na ja'a ma ñivi kuati, chi'in inga ma ndian jà'a kuati ndia. ⁴² Ta ni ti'i yi na tichi ma yavi nduva'a kuii kunu nuu iyo ñu'ú, ta ikan kuu ma nuu nduva'a kuii ni nde'e na tundo'o ña ndava ni jakari'yu na nu'u na. ⁴³ Tajan ndisaa ma yo chìnuni ña kà'an Ndioo, ni ndotacha yo tava tacha ma nikandii, ma nuu chà'nda ma Tatá yo Ndioo tiñu. Ma yo tàso'o ma ña kà'in, na jachi'in ndo yi.

Jesuu kàtitu'un ra iin ku'va cha'a' ma xu'un' indii xe'e

⁴⁴ 'Ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, juuni indukuni kùu yi, tava kùu ma xu'un' ña indii xe'e tichi ñu'u' iin ñivi. Tajan iin ra'ii nàta'an ra nuu indii ma xu'un' ikan, ta rakan tixe'e ndiko ra yi juuni ma nuñu'u' nàta'an ra yi, ta rakan nduva'a kuii chisii ra kuà'an ra, ta xiko ra ndisaa kuii ma ña iyo nuu ra, ta jàta ndio ra ma ñu'u' ikan.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' ma yuu tacha ña nduva'a ya'vi ndaa

⁴⁵ 'Ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, juuni indukuni kùu yi, tava kùu iin ma ra xiko ña nànduku ra ma yuu tacha ña nduva'a vii kàa. ⁴⁶ Ta ora nàta'an ndio ra ma yuu tacha ña nduva'a ya'vi ndaa nuu iin ñivi, tajan kēe ndio ra kuà'an ra, ta xiko ra ndisaa kuii ma ña iyo nuu ra, ta jàta ndio ra yi.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' ma yu'va tiaka' ka'nu

⁴⁷ 'Ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, indukuni kùu yi tava kùu ma ndra kiin chi'in yu'va tiaka' ka'nu, ña ora kani ndra yi ma nuu tañu'u, ta tàvani'i ndra ndisaa nuu ma tiaka'. ⁴⁸ Tajan ora tuvini ndio ndra ña cha kuvee yi, ta tàva ndio ndra yi ma ñu'u' ití yu'u tañu'u, ta chùnandi ndio ndra kàchin ndra mamaa tiaka' va'a ni, ta tàan ndra ndri tichi tuka, ta ma kiti ña na kùu kacho, chàta ndra ndri. ⁴⁹ Takan ni kuu yi ma nuu ni ndi'i ñuñivi, ti ni keta ma tati jà'a tiñu kuenda Ndioo, ta ni tavani'i siin yi ma ndian kini ña iyo tañu ma ndian va'a. ⁵⁰ Ta ma ndian kini, ni kati'i yi na tichi ma yavi nduva'a kuii ka'nu, nuu iyo ñu'ú, ta ikan kùu ma nuu nduva'a kuii ni nde'e na tundo'o ña ndava jakari'yu ma nu'u na —kàti Jesuu.

Nuu kà'an yi cha'a' ma tu'un chaa, chi'in ma tu'un cha'nu

⁵¹ Takan kùu tajan Jesuu te'en chikatu'un ra nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—¿A kùtunini ndo ndisaa ma ña kà'in chi'in ndo? —kàti ra chi'in ndra.

Ta ndrakan te'en nàka'an ndra:

—Juu, kùtunini ndi yi, yo'o Racha'nu —kàti ndra.

⁵² Tajan te'en nàka'an tuku Jesuu chi'in ndra:

—Cha'a' yakan kùu yi ña tu iin matru jàkua'a tutu Ndioo, kīcha'a ra kà'an ra cha'a' ma nuu chà'nda Ndioo tiñu nuu ma ñivi, rakan kùu ra tava kùu iin ra xuve'e, ti chito ra tàvani'i ra ma ña ka'nu, ta chaa, ta ma ña cha'nu ña kumi ra ndia.

Jesuu kuànu'u ndiko ra ma ñuu Nazaret

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Takan kùu ta ora chinu kà'an Jesuu ma ku'va i'ya nuu ma ñivi, tajan kēe ndio ra ma ikan, ta kuà'an ra. ⁵⁴ Ta ora chāa ndio ra ma ñuu ra, ta ikan kīcha'a ra jàna'a ra ma tu'un Ndioo nuu na ma tichi veñu'u vali ña iyo ma ñuu ikan. Ta ma ñivi ndava kuà'an anima na ndè'e na ña jàna'a ra takan, ta te'en kīcha'a ndio na nàtu'un ta'an na:

—¿Ndanu kùtu'va ma ra'ya ndisaa ma ña chito ra? ¿Ta nda ití kīchi ma ndatu ra ña kùu janda'a ra ñivi? ⁵⁵ ¿A yöve ra'ya kùu ma ra se'e, ra jàtiñu chi'in vitu, ta ma'á ra kùu ma ña nàni Ndiya?, kùuni ndo. Ta, ¿a yöve ra'ya kùu yani ma Jandiau, Kusé, Simón, ta Juda ndia? ⁵⁶ ¿Ta a yöve ñivi ta'an ra'ya kùu ma ñivi iyo tañu yo?, kùuni ndo. ¿Ndanu kùtu'va ra tandi'i ma ña chito ra i'ya?, kùuni ndo —kàti ma ñivi.

⁵⁷ Ta ma ñivi kīcha'a na kùxaan na nde'e na ra cha'a ma ña kà'an Jesuu. Va ma Jesuu te'en nàka'an ra chi'in na:

—Nda nikuuni jàka'nu na iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, va juuni ma ñu'u' nuu kàku ra, ta nuu iyo ra töve kùu jakakú na ra.

⁵⁸ Takan kùu ña töve nī kuu ja'a ma Jesuu kua'a' ndatu nuu ma ñivi ña iyo ma ñuu ikan cha'a' ña töve nī chinuni va'a na ma tu'un kà'an ra.

14

Nuu chī'i Xuva, ra jākunduta
(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Takan kūu ta ma tiempu ña kùu Herode kuvienu ma ñu'u' Galilea, chīnitu'un ra ma ña va'a jà'a Jesuu, ² tajan Herode te'en nāka'an ra nuu ma ndian jà'a tiñu nuu ra:

—Rakan kùu ma Xuva ra jākunduta, ña ja nātaku ndiko. Cha'a' yakan kùu yi ña iyo ndatu ra kuenda ña jànda'a ra ma ñivi.

³ Takan kà'an Herode, ti juuni maa ra tāchi ra ma ndra jà'a tiñu nuu ra ña tiin ndra ma Xuva, ta chū'ni ndra ra chī'in kadena, ta tī'i ndra ra vekaa, cha'a' ma ña nāni Herodías ña kūu ñasi'i ma ra yani ra Lipe.

⁴ Tī'i Herode Xuva vekaa cha'a' ña kà'an ra te'en chī'in ra:

—Na töve va'a jà'un, ña ndàkaun ña. —Takan kāti Xuva chī'in ra.

⁵ Takan kūu tajan Herode, kūuni ka'ni ra ma Xuva niku, va ndasii ra ndè'e ra ma ñivi, ti ndisaa na cha chīto na ña ma Xuva kùu ra iin ra kà'an chī'in tu'un yu'u Ndioo. ⁶ Va ora jà'a ma Herode viko nuu chīnu ra kuiya ra, ma ña se'e Herodías, kēan chātacha'a ña nuu ma ndian ka'lin ma viko ra. Va tava ya'a chāta'ani ra ña, ⁷ yakan va chā'a ra tu'un nuan ña kùu ku'va ra tandi'i nda ña kūuni maa ña ndakan ña nuu ra. ⁸ Tajan jī'na chākatitu'an nuu ma'á ña nayi iyo yi ña ndakan ña nuu ra. Ta ma ña yoko ikan, te'en nāka'an ña chī'in ma Herode:

—Kūuni ña na ku'vaun xini ma Xuva, ra jākunduta nui tichi iin ko'o —kātian chī'in ra.

⁹ Ta ora kà'an ña takan chī'in Herode, nduva'a nda'vi kūuni ra, va tava cha chā'a ra tu'un nuan, nuu chīni tandi'i ma ndian ka'lin nuu iyo ma viko ra, ta tāchi ndio ra ña na kichi ndaka ndra xini ma Xuva ra jākunduta nuan. ¹⁰ Yakan va tāchi ndio ra ndra ña kuka'nda ndra xini ma Xuva nuu indii ra tichi vekaa. ¹¹ Ta nunuuni, ndà'a ndio ndra xini ra kīchaa ndra nuu ma ña yoko, ta chā'a ndra yi nuan tichi iin ko'o, ta yakan chā'a ndioan yi nuu ma ma'á ña. ¹² Tajan chākoyo ndio ma ndra

chākunuu chī'in Xuva, ta kāni'i ndra ma ñunda'yu ra, ta kuà'an yi chī'in ndra, ta kūchi ndio ndra yi. Ta ora cha yā'a ndio, tajan kēe ndio ndra chākatitu'un ndra nuu Jesuu ña cha chī'í ma Xuva.

Jesuu chā'a ra ña kachi u'un mii ñivi

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Ta ora chīto Jesuu ña chī'í ma Xuva, tajan kēe ndio ra kuà'an ma'iin ra chī'in iin lancha ma iin nuu taxiin. Va tava chīto ma ñivi nda ñuu kuà'an ra, yakan va kēe na ñuu na kuà'an na chata ra chī'in cha'a' na. ¹⁴ Ta ora nūu ndio Jesuu ma tichi lancha, ta ndè'e ra ña ya'a kua'a' ma ñivi chāa ma nuu ra. Yakan va kūnda'vini ra na, ta jānda'a ra ma ndian ku'vi ña ndàka na chāa na nuu ra. ¹⁵ Va tava chani kuna'a kùu yi, yakan va ma ndra jākua'a chī'in Jesuu, te'en nāka'an ndra chī'in ra:

—Cha kuà'ini kùu yi, ta ma i'ya iin nuu taxiin kùu yi. Va'a ga ña na ka'un chī'in na, na ku'un na kujata na ma ña kachi na nuu iyo ma kuariya kuati. —Takan kāti ma ndra jākua'a chī'in Jesuu chī'in ra.

¹⁶ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chī'in ndra:

—Töve iyo yi ña ku'un na, ti maa ndo iyo yi ña ku'va ndo ma ña kachi na —kāti Jesuu chī'in ndra.

¹⁷ Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chī'in Jesuu:

—¿Naja kùuniun ña ku'va ndi ña kachi na, tuva ndà'a ndi u'un paan, ta uvi tiakani? —kāti ndra.

¹⁸ Ta te'en nāka'an tuku Jesuu chī'in ndra:

—Na kichi ndaka ndo yi nui i'ya —kāti Jesuu.

¹⁹ Tajan tāchi ndio Jesuu ma ndra jākua'a chī'in ra ña na ka'an ndra nuu ma ñivi ña na kunandi na nuu ma ita yuta' ña kàa ma ikan. Ta ikan jan kī'in ndio Jesuu ma ndi u'un paan, ta ninduvi ma tiaka', tajan ndè'e ndio ra iti' andivi, ta kà'an ndio ra chī'in Ndioo cha'a' yi, ta chā'nda kuati ra ma paan, chī'in ma

tiaka', ta chā'a ndio ra yi nuu ma ndra jākua'a chi'in ra ña na nata'vi ndra yi nuu ma ñivi. ²⁰ Ta ndisaa na chāchi nda'a va'ani na nda kaṭi chitu tichi na. Ta ora chīnu chāchi na, ta jākutua ndra uchi uvi ga tuka chi'in ma pedazu ña chākoso. ²¹ Ta ma ñivi chā'a Jesuu ña chāchi, u'un mii ta'an ndra'ii kùu ndra, ta siin kùu ma ñivi ña'a chi'in ndiakuati ndia.

Chika Jesuu nuu takuii
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:15-21)

²² Ta ora yā'a ña kùu te'en, tajan Jesuu tāchi ra ma ndra jākua'a chi'in ra ña na ndaa ndra tichi ma lancha, ikan na ji'na ndra ketachiyo ma inga chiyo yu'u lakuna, juuni yanga ndoo ra jànduta ra ma ñivi. ²³ Ta ora cha ndi'i ndio ma ñivi ndūta, tajan ndāa ma'iin Jesuu kuàka'an ra chi'in Ndioo iin yuku. Ta ikan iyo ma'iin ra ma ora kuua. ²⁴ Ta ma lancha nuu kàcha'an ndra, cha kēta run java ma lakuna, va endee jākisi ma lakuna run, ti iti' nuu run vāchi ma tati. ²⁵ Takan kùu ta ora juuni naa ga antea ña kundichin, kēe ndio Jesuu chika ra nuu takuii kuà'an ra chata ndra. ²⁶ Ta ora ndē'e ma ndra jākua'a chi'in ra ña chika ra vāchi ra nuu takuii, iin kuvaani ndra, ta yū'vi ndra, ta te'en nāka'an ndra:

—iNi'na kùu ma ñá' vāchi! —kàti ndra.

²⁷ Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—iNa yū'vi ndo ta taxiin kuii ndo!, ti mai kùu —kàti Jesuu chi'in ndra.

²⁸ Tajan ma Petu' te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, tu ndicha ña maun kùun, na ja'un ña na kakai ku'in nuu takuii, nda kati chai nuu ndaun —kàti Petu' chi'in Jesuu.

²⁹ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Na'a vii —kàti Jesuu chi'in ra.

Tajan nūu ndio ma Petu' tichi lancha, ta kīcha'a ndio ra chika ra nuu takuii kuà'an ra nuu ndaa Jesuu.

³⁰ Va ora chā'a ma Petu' kuenda ña nduva'a ni'i chàkin ma tati, yū'vi

ndio ra, ta kīcha'a ra sà'vi ra tichi ra'. Tajan te'en nānda'yu ndio ra:

—iYo'o Racha'nu, na jakakun yu'u! —kàti ra.

³¹ Tajan ma ora ikani, Jesuu tiin ra nda'a ma Petu', ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—iYo'o, ra ya'a ga tia chìnuni! Ta, ¿naja töve chìnuni va'un? —kàti Jesuu chi'in Petu'.

³² Ta ora ndāa ndio ndra ma tichi lancha, ta kūtaxin ndio ma tati ña chàkin yi. ³³ Tajan ma ndra ka'iin tichi lancha, chūnandi chiti ndra nuu Jesuu, ta te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—iNdicha kuii ña yo'o kùu ma ra Se'e Ndioo! —kàti ndra chi'in Jesuu.

Jànda'a Jesuu ñivi kù'vi iyo ñuu Genesaret
(Mr. 6:53-56)

³⁴ Takan kùu tajan kētachiyo ndio ndra ma lakuna ikan, ta chāa ndra ma ñu'u' Genesaret. ³⁵ Ta ora chā'a ndio ma ñivi iyo ikan kuenda ña Jesuu kùu ra, numi kuiini chātakuati na ma tu'un ninii ka'nu ma ñu'u' ikan. Tajan ndà'a ndio na ndisaa ma ndian ku'vi, chàa na nuu ndaa ra. ³⁶ Ta kīcha'a ndio na jànini na ra, ña na ku'va ra kè'e ma ndian ku'vi jitu ma ja'ma ra. Ta takan kùu yi ña ndisaa ma ndian kē'e ja'ma Jesuu ndā'a na.

15

Kàtitu'un Jesuu nda ña kùu ma ña jàndokini ma ñivi
(Mr. 7:1-23)

¹ Takan kùu tajan iin ma ndra fariseu, chi'in ndra matru ña jākua'a tutu Ndioo ña kākichi iti' ñuu Jerusalén, chàjayatin ndra ndra nuu ndaa Jesuu, ta te'en chīkatu'un ndra nuu ra:

² —¿Ta naja töve jàchi'in ma ndra jākua'a chi'un, ma costumbre jā'a ma ñivio, ndian chīyo taji'na, ña töve nàkata ndra nda'a' ndra antea ña kàchi ndra tava kùu yi? —kàti ndra chi'in Jesuu.

³ Va Jesuu te'en chīkatu'un ra nuu ndra:

—¿Ta naja maa ndo töve kùuni ndo jachi'in ndo ña kà'an ma Racha'nu Ndioo, ña java ma costumbre maa ndo jà'a ndo? ⁴ Vati ma Racha'nu Ndioo te'en kā'an ra: “Na tiñu'un ma tataun, chi'in ma'un.” “Ta ma ra kànduva'a ma tata ra, chi'in ma'á ra, iyo yi ña tiso yo kuati ra, ikan na kuvi ra cha'a' ña kà'an ra takan,” kàti yi. ⁵ Va ndyo'o chàniini ndo ña iin ra'ii kùu ka'an ra chi'in tata ra, a chi'in ma'á ra te'en: “Na kùu ga tìndei ñun, ti cha tava siin ndisaa ndatiñu iyo nui ña ni sokói yi nuu Ndioo”, ni kati ndo chi'in tata ndo a ma'á ndo. ⁶ Nda ndyo'o nikuuni ña ni ka'an ndo takan, ta na töve tìndee ndo tata ndo a ma'á ndo chi'in ndatiñu ndo, kùuni yi ka'an yi ña na tüva kuuni ndo tiñu'u ndo ma tata ndo a ma'á ndo. Ta takan kùu yi ña jàchiyo ndo ña kà'an Ndioo, ta jà'a ndo ma costumbre maa ndo, tuva takan jà'a ndo. ⁷ ¡Ndyo'o ndian kini! Ma ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña nàni Isaía, ña ndicha kùu ma tu'un kā'an ra kuenda ndo ora kā'an ra te'en:

⁸ Ma ñivi ñuu i'ya, tiñu'u na yu'u chi'in tu'un ña kà'an ni na, ti ma ña ndicha, kùu yi ña na töve tiñu'u na yu'u chi'in anima na.

⁹ Na töve ndakuenda kùu yi ña kùti'vi na kuenda jàka'nu na yu'u,

tuva ma tu'un jàna'a na kùu maa tu'un ña kèta yi chinituni ñivini ña ka'nda yi tiñu nuu na kàti yi.

¹⁰ Takan kùu tajan kāna ndio Jesuu ma ñivi ikan, ta te'en nāka'an ra chi'in na:

—Kùuni ña na taso'o va'a ndo, ta kùtunini ndo ma ña ni ka'in chi'in ndo: ¹¹ Na yöve ña chàchi ma ñivi kùu ma ña jàndokini anima na, vati ma ña jàndokini na kùu ma tu'un ña kèe yu'u na ora kà'an na, yakan kùu ma ña jàndokini na. —Takan kàti Jesuu chi'in na.

¹² Takan kùu tajan chājayatin ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu ndra nuu

ndaa ra, ta te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—¿A chā'un kuenda ña ora chīni ma ndra fariseu ña kā'un takan, tükuii nī chata'ani ndra? —kàti ndra chi'in Jesuu.

¹³ Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Nda yutun nikuuni ña töve nī tachi ma Tatái ra iyo andivi, ni tu'un ra ndrùn nda yo'ó ndrùn kèe ndrùn.

¹⁴ Na jàchi'in ndo ña kà'an ndra, ti kùu ndra, ndra kuaá ña jàna'a iti' ku'un inga ndian kuaá. Tatu iin ra kuaá jàna'a ra iti' ku'un inga ra kuaá, ninduvi ndra ni koyo ndra tichi iin yavi kunu. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra.

¹⁵ Tajan Petu' te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Kùuni ña na katitu'un kachiun nuu ndi nayi kùuni ma ku'va i'ya ka'an yi —kàti Petu'.

¹⁶ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—¿A nda maa ndo töve kùtunini ndo ma ña kà'in ndia? ¹⁷ ¿A tüvi chito ndo ña tandi'i ña kì'vi tichi yu'u ñivi, ta chàchi na, chàa yi tichi chiti na, ta ikan jan tava ndio na yi ora kuàkati na? ¹⁸ Va ma tu'un ña kèe yu'u na, ti vachi yi nda ma tichi anima na, ña'a kùu ma ña jandakuu kini ma ñivi. ¹⁹ Vati ma tichi anima na kèe ma ña töve va'a chàniini na, tajan chà'ni ndio na ñivi, ta ma ndra'ii kì'vi ndra chi'in ñivi ña'a ña takā'an tãnda'a. Ta juuni chi'in ma ña kini ña kèe tichi anima ndra, kì'vi ndra chi'in ñivi ña'a cha iyo ii, ta ñivi ña'a chi'in ra'ii cha iyo ñasi'i ndia. Ta sù'u ndio na, ta kà'an na tu'un vata ta kàti'ini na chata ta'an na ndia. ²⁰ Tandi'i ña'a kùu ma ña jàndokini ma ñivi. Va taku cha'a' ña töve nàkata na nda'a' na ora chàchi na, yakan töve jàndokini yi na.

In ña kīchi inga ñuu chīnūnian tu'un Jesuu

(Mr. 7:24-30)

²¹ Takan kùu tajan kèe ndio Jesuu ma ikan, ta kuà'an ra iti' ñuu Tiro, ta ñuu Sidón. ²² Tajan iin ña kīchi ñuu Caná ña iyo ma ñuu nuu chāa

Jesuu, chājayatian ña nuu ndaa ra, ta te'en nāka'an ni'an nuu ra:

—iYo'o Racha'nu, ra se'e David, na kunda'viniun yu'u! Ti ma ña se'i ya'a ndè'an tundo'o jà'a iin tati xaan ña indii tichi kuñuan, —kàtitan chi'in ra.

²³ Va Jesuu töve nī ka'an ra ña kà'an ña. Tajan ma ndra jàkua'a chi'in ra chātu'va ndra nuu ra, ta te'en nāka'an ndra chi'in ra ña jànini ndra ra:

—Na ka'un chi'in ma ña'a ikan, ña na ku'an, ti ya'a ni'i nda'yuan vachian chata ndi, —kàti ndra chi'in ra.

²⁴ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra ña jàkuuni ra kà'an ra ña:

—¿A yöve ndicha ña Ndioo tachi ra yu'u kuenda ña na tindei uvanuu ma ñivi iyo ñuu Israel ña kùu na tava kùu ma mvechala kuànaa?, kùuni ndo, —kàti ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra.

²⁵ Va ma ña'a ikan chājatu'va ña ña nuu Jesuu, ta chūnandi chitian nuu ra, ta te'en nāka'an ña chi'in ra:

—iYo'o Racha'nu, tindee yu'u! —kàtitan.

²⁶ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—Na töve va'a namaa yo ma ña chāchi se'o nuu na, ta ku'va yo yi nuu ina —kàti Jesuu chi'an.

²⁷ Ta yakan, te'en nāka'an ña chi'in ra:

—Ndicha ma ña kà'un yo'o Racha'nu, va nda ma ina chāchi ndri ma che'e yu'u chito'o ndri ña chitá xuu mesa —kàtitan chi'in ra.

²⁸ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—iYo'o se'yu! iYa'a ga ka'nu kùu ma ña chìnuniun! Na kuu yi ma takua kùuniun —kàti Jesuu chi'an.

Tajan juuni ma ora ikani ndā'a ma ña se'an ña ndiso tati xaan.

Jesuu jànda'a ra kua'a' ndian ku'vi

²⁹ Takan kūu tajan kēe ndio Jesuu ma ikan, ta kuà'an ra yatini yu'u lakuna ña kàndii ñu'u' Galilea. Ta ora chāa ra ma ikan, tajan ndāa ndio ra iin xini yuku, ta ikan chūnandi ra.

³⁰ Ta nduva'a kua'a' ñivi kūti'vi nuu ra. Chākoyo ma ndian ndàka ndian koxo, chi'in ndian ndàka ndian kuaá, ta ndian ndàka ndian ñi'i, chi'in ndian kukue'e iin chiyo nda'a' a cha'a, ta inga kua'a' ndian ku'vi ndia. Ta kànindoyo na na cha'a Jesuu, ta jānda'a ra na. ³¹ Takan kūu yi ña ndava kuà'an mania anima ma ñivi ña ndè'e na ña, kà'an ndio ma ndian ñi'i. Ta ndian kukue'e iin chiyo nda'a' a cha'a', ndā'a yi. Ta ndian chika koxo, cha kùu chika va'a na. Ta ndian kuaá, cha kùu ndè'e na ndia. Takan kūu, tajan kīcha'a ndio na jàka'nu na ma Ndioo, ra chito'o ndian ñuu Israel.

Jesuu chā'a ra ña chāchi kumi mii ñivi

(Mr: 8:1-10)

³² Tajan Jesuu kāna ndio ra ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ya'a nda'vi kùuni nde'i ma ñivi i'ya, ti cha kēta uni kivi kùu yi ña iyo na chi'in, ta vitin tüva ña kachi na. Ta töve kùuni tachī na ña na ku'un na ve'e na, koto juuni kàani kunaa na ma tichi iti' kuà'an na jà'a ma soko, ti takā'an kachi na —kàti Jesuu.

³³ Tajan ma ndra jàkua'a chi'in ra, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Va, ¿naja kua jà'a yo, ta kùu ni'i yo ña kachi na i'ya, ña kua nduva'a kua'a' na, ta iin nuu töve iyo ni'in ñivi kùu yi? —kàti ndra chi'in ra.

³⁴ Ta Jesuu te'en chikatu'un ra nuu ndra:

—¿Naja ta'an paan iyo nuu ndo? —kàti Jesuu chi'in ndra.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra:

—Ucha ta'an yi, ta ita'vi tiaka' —kàti ndra chi'in ra.

³⁵ Tajan tachi ndio Jesuu ña na kunandi na nuñu'u'. ³⁶ Ta tīn ndio ra ndi ucha ta'an ma paan, chi'in ma tiaka', ta chā'a ra ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo cha'a' yi, ta chā'nda kuati ndio ra yi, tajan chā'a ra yi nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta ndrakan nāta'vi ndra yi nuu tandi'i ma ñivi. ³⁷ Takan kūu yi ña ndisaa ma ñivi chāchi na, nda kati nda'a

va'ani na. Ta ndava jākutuga na ucha ta'an tuka, chi'in ma pedazu ña chākoso. ³⁸ Ta kumi mii ndra'ii kùu ma ndra chāchi, ta siin kùu ñivi ña'a chi'in ndiakwati ndia. ³⁹ Ta ora yā'a ña jā'a Jesuu takan, tajan kà'an ndio ra chi'in na ña na ku'un na ve'e na, tajan ndāa ndio ra ma tichi lancha, ta kuà'an ra iti' ñu'u' ñuu nàni Magdala.

16

Ndra fariseu, chi'in ndra saduceu, chikan ndra nuu Jesuu, ña na ja'a ra iin ndatu ka'nu nuu ndra

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Takan kùu tajan ma ndra fariseu, chi'in ndra saduceu chā'an ndra chānde'e ndra nuu ndaa Jesuu. Ta tava kùuni ndra ki'in ndra ku'va Jesuu, nde'o naja kua ka'an ra, kùuni ndra. Yakan va chikan ndra nuu ra ña na ja'a ra iin ndatu ka'nu nuu ndra ma iti' andivi, ikan na kuu koto kachin ndra tuva ndicha ña tāchi Ndioo ra. ² Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ma ora chani'ini, kàti ndo ña: “Va'a tiempu ni ja'a yi vitin, ti ma andivi kua'á yi”, kàti ndo. ³ Ta ma ora na'ani, kàti ndo ña: “Vitin tüvi va'a tiempu ni ja'a yi, ti ma andivi kua'á yi, ta ka'iin vikó ndia”, kàti ndo. ¡Ndyo'o ndian kini! Ndyo'o chito ndo naja kua kùu ma tiempu ma iti' andivi, va töve chito ndo naja kua kùuni ma ku'va ma tiempu i'ya ka'an yi. ⁴ Ma ñivi kini, ña töve chinuni tu'un va'a ña iyo tiempu vitin, kùuni na ña na ja'i iin ndatu ka'nu nde'e na, va töve ni ja'i yi takua kùuni na. Uvanuu ndatu ni ja'i kùu ña takua tā'an Jonás niku —kàti Jesuu chi'in ndra.

Tajan ndākoo ndio ra ndra, ta kēe ra kuà'an ra.

Kàti Jesuu, ti ma tu'un jàna'a ma ndra fariseu, kùu yi takua kùu ma yuchan iya

(Mr. 8:14-21)

⁵ Takan kùu ta ora cha kētachiyo ma ndra jākua'a chi'in Jesuu inga chiyo yu'u lakuna, ta nāani ndra

kùnda'a ndra paan. ⁶ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Kuuni, ña na ja'a ndo kuenda nuu ndo, chi'in ma yuchan iya ma ndra fariseu, chi'in ma yuchan iya ña jā'a ma ndian saduceu ndia —kàti Jesuu chi'in ndra.

⁷ Tajan ma ndra jākua'a chi'in Jesuu te'en kīcha'a ndra chikatu'un ta'an ndra:

—¿A yöve cha'a' ña töve nda'a yo paan kùu yi, yakan va kà'an ra takan? —kàti ndra.

⁸ Ta Jesuu chā'a ra kuenda cha'a' ma ña nātu'un ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿Ta naja kà'an ndo ña töve nda'a ndo paan? ¿A takā'an chinuni va'ani ndo ña kà'an ndo takan? ⁹ ¿A juuni takā'an kutunini ndo, ta ni töve chàku'uni ndo, ora nāta'vi u'un ta'an paan kuenda u'un mii ñivi? ¿Naja ta'an tuka yi chākoso chi'in ma ña jāti'vi ndo? ¹⁰ ¿A ni töve chàku'uni ndo ora nāta'vi ucha ta'an paan kuenda kumi mii ñivi? ¿Naja ta'an tuka yi chākoso chi'in ma ña jāti'vi ndo?

¹¹ ¿Chito naja töve nī cha'a ndo kuenda ña ora kā'in na ja'a ndo kuenda nuu ndo, chi'in ma yuchan iya ma ndra fariseu, chi'in ña jā'a ma ndra saduceu, töve nī ka'in yi cha'a' ma paan ndicha ma ora kā'in takan? —kàti Jesuu chi'in ndra.

¹² Takan kùu tajan chā'a ndio ma ndra jākua'a chi'in Jesuu kuenda ña, töve nī ka'an ra ña na jā'a ndra kuenda nuu ndra chi'in ma yuchan iya ña kùva'a ma paan ndicha, vati ma ña kùuni ra katitu'un ra nuu ndra, kùu yi ña, na ja'a ndra kuenda nuu ndra chi'in ma tu'un jàna'a ma ndra fariseu, ta chi'in tu'un jàna'a ma ndra saduceu ndia.

Kàtitu'un kachin Petu', ña Jesuu kùu ra Cristu

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Ta ora chāa Jesuu ma ñuu Cēsarea ña iyo kuenda ma ñu'u' Filipu. Ta te'en chikatu'un ra nuu ma ndra jākua'a chi'in ra:

—¿Nda ra kùu yu'u, ra kùu Se'e ñivi, kàti ma ñivi, kùuni ndo? —kàti ra.

¹⁴ Ta ndrakan te'en nāka'an ndra:

—Ìyo ñivi kà'an ña kùun Xuva ra jākunduta, ta ìyo ndian kà'an ña kùun Elía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo niku. Ta ìyo inga tuku na ña kà'an na ña kùun Jeremía, a inga tuku ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo —kàti ndra.

¹⁵ Tajan Jesuu te'en nāka'an tuku ra chi'in ndra:

—Ta ndyo'o, ¿nda ra kà'an ndo ña kùu?, kùuni ndo.

¹⁶ Tajan Simón Petu' te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yo'o kùun Cristu, ra Se'e Ndioo ndito —kàti Petu' chi'in ra.

¹⁷ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na sii kuuniun yo'o Simón, ra se'e Jonás, vati nī'in ñivi töve nī jana'a ma tu'un i'ya nuun, ti ma ra jāna'a yi nuun kùu ma Tatái, ra ìyo andivi. ¹⁸ Yu'u kà'in chi'un ña yo'o nāniun Petu', ta chata ma yuu ka'nu i'ya, ni java'i ma veñu'i, ña ni ma kui'na, na kùu janduva ra yi chi'in ma ndatu ra. ¹⁹ Ta nuu yo'o ni ku'vai ma ndatiku nuu chà'ndai tiñu ma andivi. Ta ma ña ni kasiun ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, nda ma andivi ni ndasi yi ndia. Ta ma ña ni nunaun ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, nda ma andivi ni nuna yi ndia. —Takan kàti Jesuu chi'in Petu'.

²⁰ Takan kùu tajan Jesuu kà'an ndio ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra ña koto kàti ndra nuu nī'in ñivi, ña Cristu kùu ra.

*Jesuu kàtitu'un ra ña ni kuvi ra
(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)*

²¹ Tajan nda ma ora ikan kùu yi ña kīcha'a ndio Jesuu kàtitu'un ra nuu ma ndra jākua'a chi'in ra ña ìyo yi ña ku'un ra ma ñuu Jerusalén, ti ikan kùu ma nuu nduva'a ni jande'e ma ndracha'nu tundo'o ra, chi'in ma ndra kuxini nuu sutu, ta chi'in ma ndra matru ña jākua'a ma tutu ley Ndioo ndia. Ta juuni kàtitu'un ra nuu ndra ña ni ka'ni ndra ra, va

tichi uni kivi, ni nataku ra. ²² Tajan ma Petu', tāvani'i siin Jesuu, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ndioo ni tindee ñun, ikan töve nayi ta'un, yo'o Racha'nu. ¿Na töve ìyo yi ña ta'un takan ndia! —kàti Petu' chi'in ra.

²³ Va Jesuu chikoni'i ra ndē'e ra nuu Petu', ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¿Kundachiyo xijñ kui'na!, ti tava jātāñuniun nuí. Vati yo'o chāniniun tava chānini ñivi ìyo ñuñivi, ta töve chāniniun tava chānini Ndioo —kàti Jesuu chi'in Petu'.

²⁴ Tajan te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Tu ìyo nda yo kùuni jakua'a chi'in, ìyo yi ña jaña na ña nakanini na cha'a ma ña kùuni na ja'a na, ta na ki'in na kruu na, ta tandikun na chatai. ²⁵ Vati ma ndian ni kuuni jakakú ma'iin na na, ni kuvi na. Va ma ndian ni kuvi cha'a' ña chīnuni na tu'in, ndiakan ni kakú na. ²⁶ ¿Nda kuenda kùu yi tuva kùu nī'i yo tandi'i ma ña chiniñu'u yo ña ìyo ma ñuñivi, tu töve ni nī'i yo nuu ni koo yo indeeni chi'in Ndioo? Ta, ¿a kùu jata yo ma kivi koo yo ma ñuñivi i'ya?, kùuni ndo. ¿Na kùu yi! ²⁷ Vati ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo ni kichi ra chi'in ña tacha ma Tatá ra, ta chi'in ma tati ña jà'a tiñu nuu ra ndia, tajan ni ku'va ndio ra ya'vi nuu ta'ii'in ndo cha'a' naja ma kua jā'a ndo. ²⁸ Ndicha va'a, ña kà'in chi'in ndo, ña uvi uni ndyo'o ña ka'in i'ya, na töve ni kuvi ndo, nda kati nde'e jī'na ndo ora ni kichaa yu'u ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, ta ka'nda ra tiñu ma nuñu'u' i'ya —kàti Jesuu.

17

*Ndioo sàma ra kua kàa Jesuu
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)*

¹ Takan kùu ta ora yā'a iñu kivi, tajan Jesuu tāvani'i siin ra ma Petu', Xuva, ta Jandiau, ra yani ma Xuva, ta kuà'an ndio ra chi'in ndra iin xini yuku nduva'a sukun. ² Ta ma nuu ndē'e ndra ka'in ndra, ikan sàma ma kua kàa Jesuu. Ma

nuu ra ndākuu tacha yi, tava kàa ma nikandii, ta ma ja'ma ñù'u ra, ndākuu kuichin ga yi tava kàa ma ñu'ú. ³ Ta nunuuni, ta ndē'e ndra Moisés, ta Elía, ña nàtu'un ta'an ndra chi'in Jesuu. ⁴ Tajan Petu' te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Matru, jya'a va'a ña ka'in yo i'ya! Na kuja'a ndi uni ta'an lomara kuenda ndo: iin yi kuu kuendaun, ta iin yi kuenda Moisés, ta inga yi kuenda Elía —kàti Petu' chi'in Jesuu.

⁵ Ta ora juuni yanga ndaa ma Petu' kà'an ra, tajan nūu ndio iin vikonu'u tacha, ta chikonuu yi ndra, ta tañu ma vikó ikan, chíni ndra iin tati ña te'en kà'an:

—Ra'ya kuu ma Se'i, ra ya'a kùuni nde'i, ta ya'a ga chisij chi'in ra. jNa kuni ndo ma ña kà'an ra! —kàti Ndioo chi'in ndra.

⁶ Ta ora chíni ma ndra jākua'a chi'in Jesuu tu'un i'ya, ta chūnandi chiti ndra ndava nàni te'e nuu ndra nuu ñu'u', ña nduva'a kuii yū'vi ndra. ⁷ Tajan Jesuu chātu'va ra ma nuu ka'in chiti ndra, ta jānani nda'a' ra ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na yū'vi ndo, na kandeta ndo, ti mai kùu —kàti Jesuu chi'in ndra.

⁸ Ta ora kāndeta ndio ndra, ta kāni'i ndra nuu ndra, ta tūva yo ni nde'e ndra, vati maania ma Jesuu kuu ra ña ndaa ra.

⁹ Ta ora kuānuu ndio ndra ma yuku, ta Jesuu te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Koto nātu'un ndo ma ña ndē'e ndo i'ya nuu nī'in ñivi, nda kati natakú ji'nai yu'u ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, tañu ndian ndíí.

¹⁰ Tajan ma ndra jākua'a chi'in Jesuu, te'en chíkatu'un ndra nuu ra:

—¿Ta naja kàti ma ndra matru jākua'a tutu ley Ndioo, ña ji'na Elía, ni kichi? —kàti ndra chi'in Jesuu.

¹¹ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndicha, ña ji'na Elía kuu ma ra ni kichi, ti ni jandova'a ra ndisaa nakuyi. ¹² Va yu'u, kà'in chi'in ndo, ña Elía cha kichi ra, va ma ñivi töve nī nakoto na ra, ta jā'a na chi'in ra

tandi'i ma naja kua kūuni maa na. Ta juuni takan ni jande'e na tundo'o ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo ndia.

¹³ Takán kūu tajan chā'a ndio ma ndra jākua'a chi'in ra kuenda, ña cha'a' Xuva ra jākunduta kuu ma ña kà'an Jesuu.

Jānda'a Jesuu iin rayoko ndiso iin tati xaan

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Ta ora chāa ndio Jesuu chi'in ndra jākua'a chi'in ra nuu ka'in ma ñivi, ta chājayatin iin ra ra ma nuu Jesuu, ta chūnandi chiti ra nuu ra, ta nāka'an ra chi'in ra:

¹⁵ —Yo'o Racha'nu, na kunda'viniun ma rayoko se'i, vati rakan ndiso ra kue'e chí'i i'i, ta nduva'a nde'e ra tundo'o jà'a yi. Ta cha chinu kua'a' cha'a' nduva ra nuu ñu'ú, a tichi takuii, jà'a yi. ¹⁶ I'ya ndákai ra kichai nuu ma ndra jākua'a chi'un, va ndrakan, nī kuu janda'a ndra ra —kàti ra chi'in Jesuu.

¹⁷ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—jNdyo'o ñivi töve chìnuni, ta kini xini! ¿Naja ga tiempu iyo yi ña koi chi'in ndo? Ta, ¿naja ga tiempu iyo yi ña jandeeni ndo tiá ña töve chìnuni ndo? Na kichi ndaka ndo ma ra tivaa nui —kàti ra.

¹⁸ Tajan kà'an xaan ndio Jesuu nuu ma tati xaan, ta kēe ndio yi tichi kuñu ma rayoko ikan, ta juuni ma ora ikani ndā'a ra.

¹⁹ Ta ora cha yā'a ndio, ta-jan chājayatin ma ndra jākua'a chi'in Jesuu ndra nuu ra, ta te'en chíkatu'un siin ndra nuu ra:

—¿Ta naja ndyu'u, nī kuu tavani'i ndi ma tati xaan kuñu ra? —kàti ndra.

²⁰ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Vati ndyo'o na töve chìnuni va'a ndo. Ndicha va'a ña ka'in chí'in ndo, ti tu chinuni ndo, jitu ita'vini, takua vali iin chiti yukú ña nàni mostaza, kuu ka'an ndo, te'en chí'in ma yuku ka'nu i'ya: “Na kundachiyoun i'ya, ta ku'un inga chiyo.” Ma yuku ni kundachiyoyi. Nī'in nakuyi töve ndetiñu tu ndicha

ña chìnuni va'a ndo ma tu'un Ndioo.
²¹ Va taku ma tati xaan te'en, na kùu kèe yi jà'a ndo tu töve ka'an jì'na ndo chi'in Ndioo, ta jandita ndo yu'u ndo.

Cha'a' uvi kàtitu'un tuku Jesuu ña ni kuyi ra

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Ta ora juuni chàkunuu ga Jesuu ma ñu'u Galilea, chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta nàka'an tuku ra chi'in ndra, ña ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ni tiin na ra, ta ni ku'va na ra nda'a inga ñivi ña na jande'e na tundo'o ra. ²³ Ta ni ka'ni na ra ndia, va tichi uni kivi, ni nataku ndiko ra. Ma tu'un kà'an ra i'ya, nduva'a nda'vi kùuni ndra jà'a yi.

Nuu ndian jàtiñu nuu ma veñu'u ka'nu nàka'an na xu'un'

²⁴ Takan kùu ta ora chāa Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra ma ñuu Capernaum, tajan ma ndra nàka'an xu'un' kuenda ma veñu'u ka'nu chānde'e ndra nuu ndaa Petu', ta te'en chikatu'un ndra nuu ra:

—¿A töve tì'vi ma matru ndo ma xu'un' ña nàka'an ndian jàtiñu nuu ma veñu'u ka'nu i'ya? —kàti ndra chi'in ra.

²⁵ Ta ma Petu' te'en nàka'an ra:

—Tì'vi ra —kàti ra.

Tajan ora kì'vi ma Petu' tichi ve'e nuu ndaa Jesuu, ta jì'na ma Jesuu te'en nàka'an ra chi'in Petu':

—¿Yo'o Simón, naja kua chàniniun? ¿Yo nuu nàka'an ma ndra kùu rey ña chà'nda tiñu ma ñuñivi i'ya ma xu'un'?, kùuniun: ¿A nuu ma ndian kùu ñivi ndra, a nuu ma ndian kichi inga ñuu?, kùuniun —kàti Jesuu chi'in ra.

²⁶ Ta Petu', te'en nàka'an ra chi'in ra:

—Nuu ma ndian vachi inga ñuu —kàti Petu'.

Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ra:

—Takan kùu yi ña ma ndian iyo ñuu i'ya, töve iyo yi ña tia'vi na. ²⁷ Va tava töve kùunì ña ka'an nì'iin ñivi chatai, na ku'un kujakanaun chi'in ma yo'o jàkanaa nuu kàndii ma lakuna, ta ora kàniun yi, ma tiaka' nunuu ña tiin yi, ta tavani'un

ri, ta ndikaun ma tichi yu'u ri, ta ikan nata'un iin xu'un'. Ta chi'in ma xu'un' ikan kùu ja'a yi ña tia'viun kuendai, ta tia'viun kuendaun. Na kunda'un yi, ta tia'viun nuu ndra —kàti Jesuu chi'in Petu'.

18

Kàtitu'un Jesuu nda ra kùu ma ra ka'nu ga

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Ma tiempu ikan ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu chājatu'va ndra ndra nuu ra, ta te'en chikatu'un ndra nuu ra:

—¿Nda ra kùu ma ra ka'nu ga ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi? —kàti ndra chi'in ra.

² Tajan Jesuu kàna ra iin ravali, ta kùtaa ra ra ma'ñu ndra, ³ ta te'en nàka'an ra:

—Ndicha va'i ña kà'in chi'in ndo, ña tu töve sama ndo ma kua chànini ndo, ta kùu ndo takua kùu ma ndiakwati, na töve kùu ki'vi ndo ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi. ⁴ Ta takan kùu yi ña ma ra masu anima takua kùu ma ravali i'ya, ta jà'a na takua jà'a ra, rakan kùu ma ra ka'nu ga ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi. ⁵ Ta nda yo ndàkimani ma ravali i'ya chi'in sivi, juuni ndakimani na yu'u ndia. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra.

Kàti Jesuu ti iin kuati ka'nu kùu yi tuva tiyu'u yo inga ñivi ña na ja'a na kuati

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ —Nda ndian nikuuni ña tiyu'u iin ndiakwati te'en, ña chìnuni tu'in, ña na ja'a na kuati, ta jà'a na yi. Va'a ga ña na ku'ni ndo iin yuu yoso ka'nu sukun, ta kujakoyo ndo na tichi tañu'u nuu kunu. ⁷ ¡Ya'a ga kini kùu yi kuenda ma ñivi iyo ñuñivi, ña iyo ndian tiyu'u inga ñivi, ikan na ja'a na kuati! Yakan ninii ni koo yi, va jnda'vi ta'an ma ndian tiyu'u ma inga ñivi ña na ja'a na kuati!

⁸ 'Yakan va tu ma nda'a' ndo a cha'a ndo, jà'a yi ña na ja'a ndo iin kuati, na ka'nda ndo yi, ta jakuita chika ndo yi, vati va'aga ña ki'vi ndo

nuu ni koo ndo endeeni chi'in Ndioo, chi'in iin chiyo nda'a' ndo a cha'a ndo, kua ña chi'in ninduvi yi ni ni'i ndo nuu ni ku'un ndo andaya' jà'a yi. ⁹ Tatu ma tinuu ndo jà'a yi ña na ja'a ndo iin kuati, na tava ndo yi, ta jakuita chika ndo yi, vati va'aga ña k'i'vi ndo nuu ni koo ndo endeeni chi'in Ndioo, chi'in iin chiyo tinuu ndo, kua ña chi'in ninduvi yi ni ni'i ndo nuu ni ku'un ndo andaya' jà'a yi.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' mvechala ña kuànaa (Lc. 15:3-7)

¹⁰ 'Na kuuni ndo nde'e ndo ndisaa ma ndiakwati i'ya. Vati yu'u kà'in chi'in ndo ña ma tati va'a Ndioo ña jakuenda na, endee iyo na kùmi na na ma nuu iyo ma Tatái andivi. ¹¹ Vati ma ra Se'e ñivi tãchi Ndioo, vãchi ra kuenda ña jakakú ra ma ndian kuànaa ña jà'a kuati.

¹² 'Ta ndyo'o, ¿naja kua ndè'e ndo yi? Tu iin ra'ii iyo iin cientu mvechala jàna ra, ta jàkunaa ra iin ri ma nuu chàkunuu ra jakuenda ra ndri, ¿a töve ni ndakoo nuu ra ma kumi xiko cha'un kumi ndri ma tichi ku'u nuu jàkuenda ra ndri, ta kunanduku ra ma mvechala ña kuànaa?, kùuni ndo. ¹³ Tatu nàta'an ra ri, yu'u chàninì ña tiaga sii ni kuuni ra cha'a' ma kiti ña kuànaa ta nàta'an ndiko ra ri, ña kua cha'a' ma ndi kumi xiko cha'un kumi ma kiti töve chànaa. ¹⁴ Juuni takan kùuni ma Racha'nu Tatá ndo, ra iyo andivi, ña na kùnaa ni'iin ma ndiakwati i'ya jà'a ma kuati.

Nuu kàtitu'un Jesuu naja kua iyo yi ña jaka'nunio ma ndian ta'an yo, tuva kànita'an na chi'in yo (Lc. 17:3)

¹⁵ 'Tu ma ra yaniun ja'a ra iin kuati chi'un, na kanaun ra, ta natu'un ma'iiun chi'in ra, ta ikan katitu'un nuu ra nayi kùu ma kuati ña jà'a ra. Tatu jachi'in ra ma ña kà'un, cha kündeun jakanaun ra. ¹⁶ Tatu töve jàchi'in ra ma ña kà'un, na kanaun uvi a uni ñiviun, ikan na koto na nda cha'a' kùu ma ña kà'un

nuu ra, ta kùu na testigu, ta kà'an na nuu ra ndia. ¹⁷ Tatu indukuni töve jàchi'in ra ña kà'an ma ñivi ikan, na katitu'un yi nuu kà'in ti'vi ma ñivi Ndioo. Tatu töve jàchi'in ra, ni ña kà'an ma ñivi Ndioo, tajan iyo yi ña koto yo ña kùu ra iin ra töve chìnuni, a ña kùu ra tava kùu ma ndra nàka'an xu'un' kuenda ma ñuu ka'nu Roma.

¹⁸ 'Ndicha va'i ña kà'in chi'in ndo, ña ma ña ni kasi ndo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, ni ndasi yi ma andivi ndia. Ta ma ña ni nuna jà'a ndo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, juuni ni nuna yi ma andivi ndia.

¹⁹ 'Ta juuni kà'in chi'in ndo, ña tu uvi ta'an ndo jàndo'iin tu'un ndo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, kuenda ña ndàkan ndo iin nakuyi nuu ma Racha'nu Tatái, ra iyo andivi, ni ku'va ra yi nuu ndo. ²⁰ Vati nuu kà'in ti'vi uvi a uni ndian jàka'nu yu'u, ikan iyo tañu na ndia.

²¹ Tajan Petu' chājayatin ra ra nuu Jesuu, ta te'en chīkatu'un ra nuu ra: —Racha'nu, ¿naja cha'a' iyo yi ña jaka'nunì ma ra yanì, tuva jà'a ra kuati chi'in? ¿A nda ucha cha'a'?, kùuniun —kàti ra chi'in Jesuu.

²² Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ra: —Na töve kà'in chi'un ña ucha cha'anì, vati nda ucha cha'a' ma uni xiko uchi kàti chi'un —kàti Jesuu chi'in Petu'.

Jesuu kàtitu'un ra iin ku'va cha'a' iin ra musu ña töve nì kuuni jaka'nuni

²³ 'Ta ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, indukuni kùu yi tava kùu iin ma ra kùu rey ña chà'nda tiñu, ña kùuni ra jà'a ra kuenda, naja tàvi ma ndra musu ra nuu ra. ²⁴ Rakan, ti já kīcha'a ra tàva ra kuenda, ora chāa iin ra tàvi kua'a' millon nuu ra. ²⁵ Ti tava ma ra kùu musu ikan, töve nda chi'in kùu ti'a'vi ra nuu ra, yakan va ma ra kùu chito'o ra tãchi ra musu ña na kutiin ndra ra, chi'in ñasi'i ra, ndian se'e ra, ta chi'in ndisaa ña iyo nuu ra, ta kùya'vi ra chi'in vi, ta takan ka'nda ra ma kuenda cha'a' ña tàvi ra nuu ra. ²⁶ Tajan ora chāa ma

ra musu, ta chūnandi chiti ra nuu ma chito'o ra, ta te'en nāka'an nda'vi ra nuu ra ña jànini ra ra: "Racha'nu, na kuatun yu'u ita'vi tiá, ta tia'vi ndi'i ma ña tavi nuun", kàti ra chi'in ma ra kùu chito'o ra. ²⁷ Ta ma ra kùu chito'o ra kūnda'vini ra ra, ta jāka'nuni ra ma kuenda ña tàvi ra nuu ra, ta jāña ra ra. ²⁸ Va juuni ora ña kèe ma ra musu ikan nuke'e, ta nāta'an ra iin ma meru ra, ña juuni kùu musu ña tàvi ita'vi nuu ra, ta kāvanda'a ra sukun ra, ta kīcha'a ra tiin kutu ra yi, ta te'en nāka'an ra chi'in ra: "iNa tia'viun ma ña tàviun nui!", kàti ra chi'in ra. ²⁹ Tajan ma ra kùu meru ra chūnandi chiti ra nuu ra, ta te'en nāka'an nda'vi ra nuu ra ña jànini ra ra: "Na kuatun yu'u ita'vi tiá, ta tia'vi ndi'i ma ña tavi nuun", kàti ma ra musu chi'in ma inga ra. ³⁰ Va ma ra kùu musu ikan, tōve nī kùuni ra, vati tī'i ra ra vekaa nda kati ka'nda ra ma kuenda nuu ra. ³¹ Ta ora ndē'e inga ma ndra musu ña takan jā'a ra chi'in ra, ta nduva'a nda'vi kùuni ndra. Tajan chā'an ndio ndra chākatitu'un ndra nuu ma ra kùu chito'o ra, ndisaa ma ña ndē'e ndra ña jā'a ra. ³² Tajan ma chito'o ra, ra kùu rey tāchi ra ña na kuki'in ndra ra, ta ora chāa ra ta te'en nāka'an ra chi'in ra: "iYo'o musu kini! Yu'u jāka'nuni ndisaa ma kuenda ña tàviun nui, vati jāniniun yu'u. ³³ Yo'o, indukuni kua ikan iyo yi ña kunda'viniun ma ra merun, takua jā'i ña kūnda'vini ñun niku." ³⁴ Ta takan kùu yi ña ma ra kùu chito'o ra nduva'a kuii kāyuni ra, ña tāchi ra ña na jande'e na tundo'o ma ra kùu musu ikan, nda kati tia'vi ndi'i ra ma ña tàvi ra nuu ra, indukuni takua jā'a ra chi'in ma inga ra.

³⁵ Ta takan kùu yi, ña juuni kua ikan ni ja'a ma Racha'nu Tatái chi'in ndo, tu tōve jaka'nuni ta'ii'in ndo chi'in ndisaa anima ndo kuati ña jā'a ma ndian ta'an ndo —kàti Jesuu.

19

Jàna'a Jesuu ña na vā'a' ndàkoo

yo ñasi'o

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Takan kùu ta ora chīnu kā'an Jesuu te'en, tajan kēe ra ma ñu'u' Galilea, ta kuà'an ra iti' ñu'u' Judea ña kàndii inga chiyo ma yuta Jordán. ² Ta nduva'a kua'a' ñivi tándikun chata ra, ta ikan jānda'a ra ma ndian ku'vi. ³ Tajan iin ma ndra fariseu chājayatin ndra ndra nuu ndaa Jesuu, ta tava kùuni ndra ki'in ndra ku'va ra, ndē'o naja kua kā'an ra, yakan va te'en chīkatu'un ndra nuu ra:

—¿A kùu ndakoo ma ra'ii ñasi'i ra vaji cha'a' iin ña ta'ani? —kàti ndra.

⁴ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿A takā'an jākua'a' ndo ma tutu Ndioo nuu kà'an yi ña ma ra jātuvu ndo ma nuu kīcha'a ñuñivi, "Jā'a ra iin ra'ii, ta iin ña'a"? ⁵ Ta juuni kà'an yi te'en ndia: "Cha'a' yakan kùu yi ña ma ra'ii, ni ndakoo ra ma tatá ra, chi'in ma'á ra, ta ndo'iin ra chi'in ñasi'i ra, ta ninduvi vi ni kuu vi tava kùu vi iin ñivini." ⁶ Ta takan kùu yi ña yūva uvi ñivi kùu vi, vati iin ñivinia kùu vi. Yakan va ma ra'ii, na kùu ndakoo ra chi'in ma ña cha jāndo'iin Ndioo chi'in ra —kàti Jesuu.

⁷ Tajan te'en chīkatu'un tuku ndra nuu ra:

—Tu takan kùu yi, ¿ta naja Moisés chā'a ra ña kùu ndakoo ma ra'ii ñasi'i ra tuva jandova'a ra iin tutu, nuu kà'an yi ña ndàkoo ra ña, ta ndàkoo ra ña? —kàti ndra.

⁸ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Moisés chā'a ra ña kùu ndakoo ndo ñasi'i ndo, ti ya'a ndava xini ndo, yakan va jā'a ra takan. Va na yöve takan kùu yi niku. ⁹ Va yu'u kà'in chi'in ndo, ña tu nda ndyo'o ndàkoo ndo ñasi'i ndo, ta yöve cha'a' ña kī'vian chi'in inga ra'ii kùu yi, ta ndyo'o tända'a ndo chi'in inga ña'a, iin kuati kùu yi kuenda Ndioo. Tatu kī'vi ndo chi'in inga ña'a, ña ndàkoo ii, iin kuati kùu yi ndia —kàti Jesuu chi'in ndra.

10 Tajan ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu te'en nàka'an ndra chi'in ra:

—Tu takan kùu yi kuenda ma ndra'ii, chi'in ñasi'i ndra, va'a ga ña na kôo ñasi'i ndra, tuva takan —kàti ndra.

11 Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ndra:

—Na yöve tandi'i ndra'ii kùu kutunini ndra ma tu'un i'ya, vati ma ndra kùu kutunini yi, kùu uvanuu ma ndra chā'a Ndioo chinituni ña, kutunini ndra yi, ndrakani. 12 İyo uvi uni nakuyi jà'a ña na kùu tanda'a ma ndra'ii: İyo ndra'ii ña kàku kukue'e ndra, cha'a' yakan kùu yi ña na kùu koo ñasi'i ndra. Ta İyo ndra ña na kùu tanda'a ndra, cha'a' ña cha kùu ndra tatan kuenda ña töve tanda'a ndra. Ta İyo inga ndra ña na kùuni ndra tanda'a ndra, cha'a' ña jàtiñu ndra kuenda Ndioo, ta kùuni ndra chaa ndra nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi. Tu İyo nda ndian va'ani kutunini ma ña kà'in, na jachi'in na yi —kàti Jesuu.

Jesuu jà'ii ra ndiakuati
(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

13 Takan kùu tajan kīcha'a ndio na chàndaka na iin ndiakuati nuu Jesuu kuenda ña na janani nda'a ra na, ta kà'an ra chi'in Ndioo cha'a' na. Va ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, kīcha'a ndra chàsi ndra nuu ma ñivi, ña na tūva cha'a ndra ku'un na chi'in ma ndiakuati nuu ra. 14 Tajan Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ndra:

—Na ku'va ndo na kichi ma ndiakuati nui, ta ña kási ndo ma ití' vachi na, vati ma ñivi İyo nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi, indukuni kùu na takua kùu ma ndiakuati —kàti Jesuu.

15 Tajan jōndii ndio ra nda'a' ra xini ma ndiakuati, ta ora chīnu, ta kēe ra kuà'an ra.

Iin ra tivaa kuika, kà'an ra chi'in Jesuu

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

16 Takan kùu tajan iin rayoko chānde'e ra Jesuu, ta te'en chīkatu'un ra nuu ra:

—Matru va'a, ¿nda ña kùu ma ña va'a İyo yi ña ja'i, ta kuu ni'i nuu koi endeeni chi'in Ndioo? —kàti ra.

17 Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ra:

—¿Ta naja kà'un yu'u ra va'a? Ta ma ra va'a, ti uvanuu ra kùu ra ña İyo ra, ta rakan kùu ra Ndioo. Va tu kùuniun ni'un nuu koo nditoun endeeni chi'in Ndioo, na jachinun ma tu'un tāchi Ndioo ña İyo yi ña ja'un, —kàti Jesuu chi'in ra.

18 Ta ma ra tivaa, te'en nàka'an ra chi'in Jesuu:

—¿Nda tu'un kùu yi? —kàti ra.

Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ra:

—Na kà'niun, na kī'viun chi'in ñivi ña'a yöve ñasi'un, na sū'un, na kà'un tu'un vata chata nī'iin ñivi. 19 Na tiñu'un ma tataun chi'in ma'un, ta na kuuniun nde'un inga ñivi, tava kùuniun nde'un juuni maun —kàti Jesuu chi'in ra.

20 Ta ma rayoko te'en nàka'an ra chi'in ra:

—Ndisaa yakan, cha jāchinui yi, nda ora kùu ravali, ta nda vitin. ¿Nayi kumaniga jà'i? —kàti ra chi'in Jesuu.

21 Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ra:

—Tu kuuniun kùnun ma ra ndaa, na ku'un, ta xiko ndi'un ma ña İyo nuun, ta tìndeun ma ndian nda'vi. Takana İyo yi ña ja'un, ta kùu jandolochoun ma ña kuikaun ma ití' andivi ña kùuni yi ka'an yi ña tiñu va'a jà'un kuenda Ndioo. Ta ora cha yā'a, tajana kichiun, ta tādikun chatai —kàti Jesuu.

22 Tajana ora chīni ma ra tivaa ña kà'an ra, ta nda'vi kùuni ra, ta kēe ra kuà'an ra, vati ra ya'a kuika kùu ra.

23 Tajana Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ndee ga tiñu kùu yi kuenda iin ra kuika ña kùu kī'vi ra nuu chà'nda Ndioo tiñu. 24 Ta kà'an ndikoi chi'in ndo ña, chakuu tiā ndetiñu yā'a iin camellu xe'e iin kutiku, kua kuenda iin ra kuika kī'vi ra nuu chà'nda Ndioo tiñu —kàti Jesuu.

²⁵ Takan kuu ta ora chini ma ndra jakua'a chi'in Jesuu ña ka'an ra takan, ndavani yu'vi ndra, ta te'en kicha'a ndra natu'un ta'an ndra:

—Tu takan kuu yi, ¿nda ndian kuu ma ndian ni kakú?, tuva takan —kati ndra.

²⁶ Tajan Jesuu nde'e ra ndra, ta te'en naka'an ra chi'in ndra:

—Kuenda ma ñivi ndetiñu ja'a na yi, va kuenda Ndioo töve, ti kuu ja'a ra ndisaa yi.

²⁷ Tajan Petu' te'en naka'an ra chi'in Jesuu:

—Taku ndyu'u ña ndakoo ndi tandi'i ma ña iyo nuu ndi, ta tandikun ndi chataun. ¿Nayi kuu ma ña ni ni'i ndi? —Takan kati Petu' nuu Jesuu.

²⁸ Ta Jesuu te'en naka'an ra chi'in ndra:

—Ndicha va'a ña ka'in chi'in ndo ndian cha tandikun ndo chatai, ña ora ni chaa ma kivi ña Ndioo ni jandochaa ra ndisaa nakuyi, ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo ora ni chaa ra ka'nda ra tiñu ma nuu kunandi ra tayu ka'nu iin nuu ya'a ga tacha. Tajan ndyo'o ndia, ni kunandi ndo uchi uvi tayu ka'nu nuu ta'nda tiñu chi'in ra, ta ikan ni jakutuni ndo kuati ma ndi uchi uvi grupu ma ndian Israel ndia. ²⁹ Ta tandi'i ndyo'o ndian ndakoo ndo ve'e ndo, a ta'an ndo, a ma'a ndo, a tata ndo, a ñasi'i ndo, a se'e ndo, a ñu'u' ndo, ta ndisaa yakan cha'i ja'a ndo yi. Yakan va ni ni'i ndo iin cientu cha'a tia ga ma ndatiñu ndakoo ndo. Ta juuni ni ni'i ndo nuu ni koo ndito ndo endeeni ndia. ³⁰ Va kua'a' ma ndian yosonuu vitin, ni kuu na ma ndian nuu ndi'inia. Ta kua'a' ma ndian nuu ndi'inia, ni kakunuu na iti' nuu —kati Jesuu chi'in ndra.

20

Jesuu ka'an ra iin ku'va cha'a ndra jatiñu

¹ —Ma nuu cha'nda Ndioo tiñu, kuu yi tava kuu iin ra iyo ñu'u' ka'nu, ña kee ra ku'a'an ra na'a va'a ku'ananduku ra ma ndra jatiñu chi'in ra ña ka'nda ndra uva. ² Ta

kindoo ra chi'in ndra ña ni tia'vi ra ndra kua kiya'vi ma ñivi iin kivi. Tajan tachi ndio ra ndra ña na kujatiñu ndra ma nuu iyo ñu'u' nuu kaa vu. ³ Ta ora ya'a, tajan kee ndiko ma ra chito'o ndra ka'in na'ani ma veto'o, ta ikan nde'e ra ña ka'in inga ma ndra töve tiñu ja'a.

⁴ Ta te'en naka'an ra chi'in ndra: “Ndyo'o juuni na ku'un ndo kujatiñu ndo chi'in ma nuu kaa ndatiñui, ta tia'vi ma ya'vi ndo kuenda iin kivi.”

Ta ndrakan kee ndra ku'a'an ndra.

⁵ Takan kuu ta ma ra kuu chito'o ma ñu'u' ikan, kee ndiko ra ku'a'an ra ma veto'o ma kachuvi ndaa. Ta ja'a ndiko ra yi ma kaa uni chani'ini ndia. ⁶ Ta ora cha kuu yi kaa u'un chani'ini, kee tuku ra ku'ananduku ra musu ma veto'o, ta nata'an ra inga tuku ma ndra töve tiñu ja'a, ta te'en naka'an ra chi'in ndra: “¿Ta naja nduvi ka'in ndo i'ya, ta töve jatiñu ndo?”, kati ra chi'in ndra. ⁷ Ta ndrakan te'en naka'an ndra chi'in ra:

“Ka'in ndi i'ya, vati ni'in na tak'a'an kichi ka'an chi'in ndi ña jatiñu ndi”, kati ndra. Tajan ma ra chito'o ikan, te'en naka'an ra chi'in ndra: “Na ku'un du ndyo'o kujatiñu ndo chi'in ma nuu kaa ndatiñui ndia, ta tia'vi ma ya'vi ndo kuenda iin kivi”, kati ra chi'in ndra. ⁸ Ta ora cha kuna'a, tajan ma ra kuu chito'o, te'en naka'an ra chi'in ma ra kuxini nuu musu: “Na kanaun ma ndra jatiñu, ta tia'viun ndra, va ji'na, na kicha'un tia'viun ma ndra ki'vi nuu ndi'inia, ta nuu ndi'inia tia'viun ma ndra ki'vi jatiñu ma nunuu”, kati ra chi'in ma ra kuxini nuu musu. ⁹ Tajan cha ndio ma ndra kaki'vi jatiñu kaa u'un chani'ininia, ta ta'ii'iin ndra kani'i ndra ma ya'vi ndra kuenda iin kivi. ¹⁰ Ta ora ya'a, tajan cha ma ndra na'a kaki'vi jatiñu, ta ndrakan chanini ndra ña ni ni'i ndra ma ya'vi ndra tiaga kua iin kivi kuuni ndra niku, va töve, ti indukuni kani'i ta'ii'iin ndra ma ya'vi ndra kuenda iin kivi, kua ma inga ndra. ¹¹ Tajan ma ora naka'an ndra yi, ta kicha'a ndra kayuni ndra chi'in ma ra kuu chito'o, ¹² Ta te'en naka'an ndra chi'in ra:

“Ma ndra

kāki'vi nuu ndi'inia, ña jātiñu iin orania, indukuni tīa'viun ndra kua maa ndi, vaji maa ndi kùu ma ndra ndē'e ga tundo'o ña jātiñu ndi nduvi nii ma nuu ndi", kàti ndra chi'in ra. ¹³ Va ma chito'o ma ndatiñu, te'en nāka'an ra chi'in iin ra: "Yo'o xaa, yöve nī'iin kuati kùu ma ña jà'i chi'un. ¿A töve nī kindoo va'a yo ña ni tia'vi ñun ma ya'vi kuenda iin kivi?, kùuniun", kàti ra chi'in ra. ¹⁴ "Ju'un ma ya'viun, ta kuà'an. Yu'u kùuni tia'vi ma ra kī'vi jātiñu nuu ndi'inia, indukuni kua maun. ¹⁵ ¿A kùu jà'i nda ña kùuni mai chi'in ma xu'in?, kùuni ndo. ¿A tixin ndo nde'e ndo yu'u cha'a' ña ra va'ani kùì?" ¹⁶ Ta takan kùu yi ña ma ndian kùu nuu ndi'inia, ni kuu na ma ndian nunuu, ta ma ndian kùu ma ndian nunuu vitin, ni kuu na ma ndian nuu ndi'inia. Vati kua'a' na kànai, va tiani na kachin —kàti Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra.

Cha'a' uni kàtitu'un tuku Jesuu ña ni kivi ra

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Ta ora kuà'an Jesuu ma iti' ñuu Jerusalén, ta kàna siin ra ma ndi uchi uvi ndra jākua'a chi'in ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

¹⁸ —Vitin va ndè'e ndo ña cha kuà'an yo iti' ñuu Jerusalén nuu ni tiin na ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, ta ni ku'va na ra nda'a' ma ndra kuxini nuu sutu, chi'in nuu ma ndra kùu matru jākua'a tutu ley Ndioo, ikan na jakutini ndra kuati ra ta ka'ni ndra ra. ¹⁹ Ta ikan jan ni ku'va ndra ra nda'a' ma ndian yüvi judíu, kuenda ña na jati'ini na chi'in ra, ta kàni na ra, ta tàkaa na ra nuu kruu, va tichi uni kivi ni natakú ndiko ra.

Nuu chikan ma ña kuu ma'á Jandiau, ta Xuva, ñamani nuu Jesuu

(Mr. 10:35-45)

²⁰ Ma ma'á Jandiau chi'in Xuva ndra kùu se'e Zebedeu, chājayatin vi vi nuu Jesuu, ta chūnandi chitian nuu ra, ña chikan ña iin ñamani nuu ra. ²¹ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—¿Niyi kùuniun? —kàti ra chi'an.

Va ma ña'a ikan, te'en nāka'an ña chi'in ra:

—Na tachiun ma nuu chà'ndaun tiñu ña ora chāun ndakan, iin ma ra se'i kunandi chiyo kua'un, ta inga ra kunandi chiyo satiun —kàti ña.

²² Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—Töve chito ndo niyi kùu ma ña chikan ndo. ¿A kùu ja'a ndo ko'o ndo ma ña uva ni ko'i, ta kùnduta ndo indukuni ma takua ni kundutai ña kà'an ndo takan? —kàti Jesuu.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra:

—Kùu yi —kàti ndra.

²³ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndicha ña ndyo'o kùu ja'a ndo ko'o ndo ma ña uva ni ko'i, ta juuni kùu ja'a ndo kùnduta ndo ma takua ni kundutai ndia, va taku cha'a' ña chikan ndo kunandi ndo ma chiyo kua'i, ta chiyo satin, ma Tatái kùu ma ra chito nda yo ni ku'va ra ma chiyo ikan nuu, ta yöve yu'u —kàti Jesuu.

²⁴ Ta ora chīni ma inga uchi ma ndra jākua'a chi'in Jesuu ma ña kà'an ndra, ta kùxaan ndra chi'in ninduvi ndrakan. ²⁵ Va Jesuu kàna ra ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndyo'o cha chito va'a ndo, ña ma ndra kuxini ña chà'nda tiñu nuu ma ñivi iyo ma nuñu'u' ñuñivi töve jà'a ndra va'a chi'in na, ti ya'a kanduu kini chà'nda ndra tiñu. ²⁶ Va tañu ndyo'o ndian chīnuni, na töve iyo yi ña ja'a ndo takan, vati tu iyo nda ndyo'o ña kùuni ndo jaka'nu ndo ndo, ji'na iyo yi ja'a ndo tiñu nuu ma inga na. ²⁷ Ta nda ndyo'o nikuuni, tu kùuni ndo kuu ndo ma ndian nunuu, iyo yi ña ja'a ndo tiñu nuu ma inga na, ²⁸ takua jà'a ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, ña tüvi nī kichi ra kuenda ña jà'a na tiñu nuu ra, vati kichi ra va kuenda ña jà'a ra tiñu nuu ñivi, ta kivi ra kuenda ña kùu ra takua kùu iin ya'vi kuenda ña na kakú kua'a' ñivi —kàti Jesuu.

Nuu jànda'a Jesuu uvi ta'an ndra kuaá

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

29 Takan kũu ta ora kēe Jesuu ma ñuu Jericó, nduva'a kua'a' ñivi tãndikun kuà'an chata ra. 30 Ta ma yu'u iti' kuà'an ra, ikan nandi uvi ta'an ndra kuaá. Ta ora chíni ndra ña yà'a Jesuu ikan, ta te'en kãnachaa ndra:

—¡Yo'o Racha'nu, ra kũu ñivi David, na kunda'viniun ndyu'u! —kàti ma ndra kuaá chí'in ra.

31 Tajan ma ñivi nãka'an na chí'in ma ndra kuaá ña na taxiin koyu'u ndra, va ndrakan tiá ga kicha'a ndra kãnachaa ndra te'en:

—¡Yo'o Racha'nu, ra kũu ñivi David, na kunda'viniun ndyu'u! —kàti ndra.

32 Tajan chũndaa ndio Jesuu, ta kãna ra ma ndra kuaá, ta te'en chíkatu'un ra nuu ndra:

—¿Niyi kũuni ndo ña ja'i chí'in ndo? —kàti Jesuu.

33 Ta ndra kuaá ikan te'en nãka'an ndra chí'in ra:

—Yo'o Racha'nu, kũuni ndi ña na jandondichiun nuu ndi —kàti ndra chí'in ra.

34 Tajan Jesuu kũnda'vini ra ndra, ta jãnani ra nda'a' ra chata tinuu ma ndra kuaá, ta ma ora ikani kũu nande'e ndra, ta tãndikun ndra chata Jesuu.

21

Jesuu k'vi ra ñuu Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Ora cha kuàkuyatin Jesuu chí'in ma ndra jãkua'a chí'in ra ma ñuu Jerusalén, jí'na chãa ndra iin ñuu ña nãni Betfagé, ña kandii yatini nuu ndaa ma yuku Olivu. Tajan Jesuu tãchi ra uvi ta'an ma ndra jãkua'a chí'in ra, 2 ta te'en nãka'an ra chí'in ndra:

—Kuà'an ndo ma kuariya ña kãndii ikani. Ta ikan nãta'an ndo iin burra ña ndikun ri ndaa ri ikan chí'in iin burru vali se'e ri. Na ndachi ndo ri, ta kundaka ndo nĩnduvi ndri kichi ndo nui. 3 Ta tu iyo iin ndian chíkatu'un, ña naja ndãchi ndo ri, ta kati ndo chí'in na ña nunua vãchi ndaka ndiko ndi ri, ti chíniñu'u ma racha'nu chito'o ndi

ri, kati ndo chí'in na —kàti Jesuu chí'in ndra.

4 Takan kũu yi, ikan na chinu ma tu'un kã'an ma ra kã'an chí'in tu'un yu'u Ndioo, ora tãa ra te'en nuu tutu ra:

5 Na kukatitu'un ndo te'en nuu ndisaa ma ñivi iyo ma ñuu Sión:

“Na nde'e ndo ña nduva'a nda'vi vãchi ma ra kũu Rey ndo yoso ra iin burru yoko chí'in ma'á ri,

se'e ma kiti chíto kuiso karia”, kàti yi.

6 Tajan kēe ndio ma ndra jãkua'a chí'in Jesuu kãcha'an ndra, ta jã'a ndra yi ma tava kã'an ra chí'in ndra.

7 Takan kũu tajan ndãka ndio ndra ma burru, chí'in ma kiti vali se'e ri chãa ndra nuu ra, ta tĩsukun ndra ma ja'ma isukun ndra chata nĩnduvi ndri, tajan chãkoso ndio Jesuu ri.

8 Ta ikan kũti'vi nduva'a kuui kua'a' ñivi. Ta ndiakan kicha'a ndio na chãkin na ja'ma isukun na ma tichi iti' nuu kuà'an Jesuu. Ta iyo inga ndian chã'nu soko yutun, ta chãkin na yi ma tichi iti' ndia. 9 Ta ma ñivi yosonuu, chí'in ma ñivi kãkichi iti' chata, te'en kãnachaa ni'i na:

—¡Ya'a ga ka'nu kũu ma ra vãchi tata ma rey David! ¡Ya'a ga íi kũu ma ra vãchi chí'in sivi ma Racha'nu! ¡Ta nduva'a na jaka'nu yo Racha'nu Ndioo nuu iyo ra andivi! —kàti na.

10 Takan kũu tajan ora k'vi ndio Jesuu ma ñuu Jerusalén, tajan ndisaa ndio ma ndian iyo ikan nduva'a nãndiki na jã'a Jesuu ora k'vi ra ikan. Ta te'en kicha'a ndio na chíkatu'un ta'an na:

—¿Nda ra kũu ra'ya? —kàti na.

11 Ta ma ñivi kãcha'an chí'in Jesuu te'en nãka'an na chí'in na:

—Ra'ya kũu Jesuu, ra kã'an chí'in tu'un yu'u Ndioo, ra kichi ñuu Nazaret, ña kãndii iti' ñu'u' Galilea —kàti na.

Jesuu tãva ra ndian xiko tichi veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² Takan kũu tajan kī'vi ndio Jesuu ma tichi veñu'u ka'nu ma Ndioo, ta tāvani'i ndi'i ra ma ndian ka'lin xiko, ta jata ma tichi veñu'u. Kānindee ra ma mesa nuu ka'lin ma ndian sàma xu'un' nuu ma ñivi, ta tayu nuu ka'lin ma ndian xiko livi ndia. ¹³ Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in na:

—Nuu ma tutu Ndioo ña taa ma Moisés te'en kà'an yi: “Ma ve'i kũu yi iin ve'e nuu kà'an ma ñivi chi'in.” Va ndyo'o, jāndakuu ndo yi iin ve'e kuenda ma ndian su'u —kāti Jesuu chi'in na.

¹⁴ Tajan chājayatin ndio ma ndian kuaá ma nuu ndaa Jesuu ma tichi veñu'u ka'nu, chi'in ndian koxo, ta jānda'a ra na. ¹⁵ Va ora ndē'e ma ndra kuxini nuu sutu, chi'in ma ndra matru jākua'a tutu Ndioo ma ndatu ña jā'a Jesuu, ta naja kua chini ndra ña endee nanivaa kũu ma ndiakuati ma tichi veñu'u, ña te'en kànachaa na: “Ya'a ga ka'nu kũu ma ra kichi tata ma rey David”, kāti na, ta nduva'a kũxaan ndra. ¹⁶ Tajan te'en nāka'an ndra chi'in Jesuu:

—¿A chiniun ña kàka'an ma ñivi ikan? —kāti ndra.

Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Juu, chini ma ña kà'an na, va ¿a takà'an jakua'a ndo nuu ma tutu Ndioo ña taa Moisés nuu kà'an yi te'en?:

Chi'in yaa ña chita ma ndiakuati, chi'in ma ndian juuni chàxin, chi'in yakan jàna'a ma Ndioo nuu ndo, ña takan iyo yi ña jaka'nu ndo ra ndia kāti Jesuu.

¹⁷ Tajan ndākoo ra ma ñivi ikan, ta kēe ra kuà'an ra inga ñuu ña nani Betania, nuu kāva ra iin chanikuaa.

Jesuu kà'an xaan ra nuu yutun higu ña töve jatiñu
(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Ta ora chikoni'i ndiko Jesuu ma ñuu ka'nu, ma ora na'ani, ta chāñu ndio ma soko ra. ¹⁹ Ta ikan ndē'e ra ña ndaa iin yutun higu yatini ma yu'u iti', ta chājayatin ra ra nuu

ndaa run, va tükuii nuva koo ma nuu run, ti maaaa nda'ani run iyo. Tajan kā'an xaan ndio ra run:

—¿Nda vitin, ta iti' nuu, na tüva ni ku'vaun ma chiti! —kāti Jesuu chi'in run.

Ta juuni ma ora ikani nātii run, ta chī'í run. ²⁰ Ta ora ndē'e ma ndra jākua'a chi'in ra ma ña kũu, ta ndava kuà'an anima ndra, ta te'en chikatu'un ndio ndra nuu Jesuu:

—¿Niyi tā'an ma yutun higu ña yā'a ga numi nātii run? —kāti ndra.

²¹ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndicha va'i ña kà'in chi'in ndo, ña tu chinu va'ani ndo ma tu'un Ndioo, ta töve ndo'uvini ndo, na yöve uvaa ma ña jā'i chi'in ma yutun higu i'yani kũu ja'a ndo, vati juuni kũu ka'an ndo te'en, chi'in ma yuku i'ya ndia: “¿Na kundachiyoun chiña, ta nduvaun nuu ma tañu'u!”, kati ndo, ta takan ni kuu yi. ²² Ta ndisaa ma ña chikan ndo ora kà'an ndo chi'in ma Racha'nu, tu ndicha ña chànini ndo ña ni kuu yi, ni ni'i ndo yi —kāti Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra.

Jesuu kũu ka'nda ra tiñu ndia
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Takan kũu tajan kī'vi ndio Jesuu ma tichi veñu'u ka'nu ña kua jana'a ra, ta ora juuni ndaa ra jàna'a ra nuu ma ñivi, ta chājayatin ndio ma ndra kuxini nuu sutu, chi'in ndra cha'nu kuenda ma ndian judiu nuu ra, ta te'en chikatu'un ndra nuu ra:

—¿Yo chā'a tiñu nuun ña jā'un te'en? ¿Yo kũu ma ndian tiyu'u ñun ña na ja'un yi? —kāti ndra chi'in Jesuu.

²⁴ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra ndia:

—Juuni kũuni du mai ndakatu'in iin nakuyi nuu ndo ndia, tu katitu'un ndo ma ña chikatu'in nuu ndo, tajan katitu'in nuu ndo yo chā'a tiñu nui ña jā'i yi. ²⁵ ¿Yo kũu ma yo tāchi ma Xuva ña na jakunduta ra?, ¿a Ndioo, a ma ñivi? —kāti Jesuu.

Tajan te'en kīcha'a ndio ndra kànita'an yu'u ndra juuni chi'in maa ndra:

—Tu kati yo: “Ña Ndioo tāchi ra”, ta rakan ni ka'an ra chi'in yo ña: “¿Naja töve nī jachi'in ndo ña kà'an ra tuva takan?” ²⁶ Ta na kuu kà'an yo ña: “ñivi tāchi ra”, ni kuxaan ma ñivi chi'in yo, vati ndisaa na chànini na ña iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kùu Xuva —kūuni ndra.

²⁷ Yakan va te'en nāka'an ndio ndra chi'in Jesuu:

—Töve chito ndi, yo tāchi ra —kāti ndra.

Tajan Jesuu te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Ni yu'u, kuu katitu'in nuu ndo yo tiyu'u yu'u ña jà'i ma tiñu i'ya ndia —kāti Jesuu.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' iin ra'ii, chi'in uvi ndra se'e ra

²⁸ Takan kuu tajan Jesuu, te'en nāka'an tuku ra nuu ndra:

—¿Naja kua chànini ndo cha'a' ma ña ni ka'in i'ya? Iin ra'ii chiyo uvi ndra se'e ra. Ta rakan, te'en nāka'an ra chi'in iin ra: “Yo'o se'yu, na ku'un kujatiñun nuu kaa ma ndatiñu yo vitin”, kāti ra chi'in ra. ²⁹ Ta ma ra se'e ra, te'en nāka'an ra chi'in ra: “¡Na kuni!” kāti ra ma ora ikan. Va ora cha yā'a ndio tajan sāma ma kua chànini ra, ta chā'an ra chājatiñu ra. ³⁰ Ta ikan jan chānde'e ra inga ma ra se'e ra, ta indukuni takua kà'an ra chi'in ma ra nunuu, kà'an ra chi'in ra. Ta ra'ya te'en nāka'an ra: “Va'a tatá, ku'in”, kāti ra. Va töve nī cha'an ra. ³¹ ¿Nda ra kuu ma ra kändicha ma tiñu kà'an ma tatá ndra?, kùuni ndo —kāti Jesuu chi'in ndra.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra:

—Ma ra nunuu —kāti ndra.

Takan kuu yakan va te'en nāka'an ma Jesuu:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ndra nāka'an xu'un' kuenda kuvienu ma ñuu ndo, chi'in ma ñivi ña'a tondo, ji'na ga na ni ki'vi nuu chà'nda Ndioo tiñu kua maa ndo. ³² Vati ma Xuva ra jākunduta kīchi jana'a ra nuu ndo naja kuu yi ña koo

ndo takua kùuni Ndioo, va ndyo'o töve nī jachi'in ndo ña kà'an ra. Va taku ma ndian nāka'an xu'un' kuenda kuvienu ma ñuu ndo, chi'in ma ñivi ña'a tondo, ndiakan jāchi'in na ña kà'an ra. Va ndyo'o, vaji ndē'e ndo ña takan kuu yi ma i'ya, va töve kùuni ndo sama ndo ma kua kini kua iyo ndo, ta chinuni ndo ma ña kà'an ra.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' ndra töve va'a jatiñu

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Takan kuu ta te'en nāka'an tuku Jesuu inga ku'va nuu ndra:

—Na taso'o va'a ndo ma inga ku'va ña ni ka'in: Tatiempu chiyo iin ra iyo iin ñu'u' ka'nu, ta rakan tāchi ra yoku'u uva nuu yi, ta chāsi ra ma nuu kaa yi. Ta juuni jā'a ra iin nuu naku'ni ra ma uva, ta jā'a ra iin torri ka'nu kuenda ña na chaa nuu ra nde'e ra ninii ma nuu kaa vu.

'Ta ikan jan jākilaa ndio ra ma ñu'u' nuu iin ma ndra jatiñu chi'in ra, ta kēe ndio ra kuà'an ra iin tiempu ma nuu chika. ³⁴ Ta ora chāa ndio ma tiempu ña cha kēta ndio ma ndatiñu ikan, tajan tāchi ndio ma ra chito'o ma ñu'u' iin ma ndra jatiñu kuenda ra ña na ku'va ma ndra jatiñu nuu ñu'u' ra ma ña iyo yi ña ndaki'in ra. ³⁵ Va ma ndra jatiñu ikan, tiin ndra ma ndra jatiñu kuenda ra, ta iin ra va kani ndra, inga ra chā'ni ndra, ta inga ra va kani ndra chi'in yuu. ³⁶ Tajan ma ra kuu chito'o ma ñu'u' ikan, tāchi ndiko ra tiá kua'a' ma ndra jā'a tiñu nuu ra nuu ndra kua ma cha'a' nunuu, va ma ndra jatiñu ikan, indukuni takan jā'a ndra chi'in ndisaa ndra ndia.

³⁷ 'Ta ma nuu ndi'inia, va tāchi ndio ra ma ra se'e maa ra, ti te'en chānini ra: “Cha chito yo ña ni tiñu'u ndra, ta jachi'in ndra ña kà'an ma ra se'o.” Takan kūuni ra. ³⁸ Va ora ndē'e ndio ma ndra jatiñu nuu ñu'u' ra ña vachi ndio ma ra se'e maa ndio ra, tajan te'en kīcha'a ndra nātu'un ndra juuni chi'in maa ndra: “Ra'ya kuu ma ra ni kindoo

chi'in ma ñu'u' i'ya, na ka'nio ra, ta kindoo yo chi'in ma ñu'u'", kāti ndra. ³⁹ Tajan tiin ndio ndra ra, ta tava ndra ra nuu kaa ma yoku'u uva, ta cha'ni ndra ra.

⁴⁰ 'Ta vitin ora ni kichaa ndio ma ra kuu chito'o ma ñu'u', ¿nayi ni ja'a ra chi'in ma ndra jatiñu takan?, kuuuni ndo —kati Jesuu chi'in ndra.

⁴¹ Ta ndrakan te'en naka'an ndra chi'in Jesuu:

—Na töve ni kunda'vini chito'o ma yoku'u uva ndra, ti ni ka'ni ra ma ndra kini ikan, ta ni jakilaa ra ma ñu'u' ra nuu inga tuku ma ndra ña kuuuni ku'va ndra ma ndatiñu ra nuu ra ora jatiñu ndra, ma takua iyo yi ña ja'a ndra —kati ndra.

⁴² Tajan Jesuu te'en naka'an ra chi'in ndra:

—¿A takā'an kuii jakua'a ndo nuu ma tutu Ndioo ña taa Moisés nuu kà'an yi te'en?:

Ma yuu ña jachiyo ma ndra jàva'a ve'e,

yakan kuu ma yuu ka'nu ga kua ndisaa yi,

takan jà'a ma Racha'nu,

Yakan va ña'a kuu yi iin ña ya'a vii kuenda yo,

kati yi.

⁴³ 'Cha'a' yakan kuu yi ña kà'in chi'in ndo ña ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, ni namaa ra yi nuu ndo, ta ni ku'va ra yi nuu ma ndian jà'a ma tiñu va'a kuenda ra. ⁴⁴ Ta nda ndian nikuuni ña ni nduva chata ma yuu ka'nu ikan, endee ni kuche'e che'e na, tatu ma yuu ikan koyo yi chata iin ñivi, endee ma yuyaania ni kuu na ja'a yi —kati Jesuu.

⁴⁵ Takan kuu tajan ora chini ma ndra kuxini nuu sutu, chi'in ma ndian fariseu ma ku'va ña kà'an Jesuu, ikan chā'a ndio ndra kuenda ña chata ndra kà'an ra. ⁴⁶ Tajan kuuuni ndra tiin ndra Jesuu, va yū'vi ndra ma ñivi, ti ndiakan cha chanini na ña Jesuu kuu ra iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo.

22

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' viko tända'a
(Lc. 14:15-24)

¹ Takan kuu tajan kicha'a ndiko Jesuu kà'an ra iin ku'va nuu ma ñivi, ta te'en naka'an ra:

² —Ma nuu chà'nda Ndioo tiñu kuu yi, takua kuu iin viko tända'a ña jà'a ma ra kuu rey kuenda ma ra se'e ra. ³ Tachi ra ma ndra jakuu tiñu nuu ra, ña na kukana ndra ma ndian jainvitaa ra, va ma ndiakan ni kuuni na ku'un na. ⁴ Tajan tachi ndiko ma ra kuu rey ma ndra jakuu tiñu nuu ra inga cha'a', ta te'en naka'an ra chi'in ndra: “Na katitu'un ndo nuu ma ndian jainvitaa, ña na kichi na, ti cha iyo va'a ma ña kachi na, vati cha tachi ña na ka'ni na kua'a' kiti ndu'u janai. Ta na kichi na, ti ndisaa yi cha iyo va'a”, kati ndo.

⁵ Va ma ndian jainvitaa ra töve ni jachi'in na ña kà'an ma ra kuu rey, ti iyo ndian kēe kuànde'e ma nuu kàndii ñu'u' na, ta iyo ndian kēe kuà'an nuu iyo tiñu jà'a na. ⁶ Ta inga na, va tiin na ma ndra jà'a tiñu nuu ma rey, ta nduva'a kani na ndra, ña ndava ni kuvi ndra jà'a na niku. ⁷ Tajan nduva'a káyuni ma ra kuu rey, ta tachi ndio ra ma ndra jandaru ra, ña na kuka'ni ndra ma ndian kini chà'ni ndii ikan, ta ka'mi ndra ndisaa ma ve'e ña iyo ma ñuu ndra ndia. ⁸ Tajan te'en naka'an ndio ma rey chi'in ma ndra jakuu tiñu nuu ra: “Ndisaa nakuyi cha iyo va'a jà'i kuenda ma viko tanda'a, va ma ndian jainvitaai, na töva ni ku'vai na kichi na i'ya. ⁹ Na ku'un ndo nuu kùtisi'in ma kai ka'nu, ta na jainvitaa ndo, ma nda ndian nikuuni ña nàta'an ndo, ta kichi na chi'in ndo ma viko tända'a i'ya”, kati ra chi'in ndra. ¹⁰ Tajan kēe ndio ma ndra jakuu tiñu nuu ma rey kàcha'an ndra iti' kai, ta jati'vi ta'an ndra tandi'i ma ndian nàta'an ndra ikan, chito a kuu na ndian va'a a ndian tüvi va'a. Takan jà'a ra ña ni'i ra ñivi kuenda ma viko tända'a, ña endee chitu ndio ma tichi ve'e ra.

¹¹ 'Tajan kī'vi ndio ma ra kùu rey ma tichi ve'e, ikan na kuu nde'e ra ma ndian chājati'vi ta'an ndra ma veto'o, ta ikan ndē'e ra iin ra töve ñu'u ja'ma ña chàku'un na ora chà'an na ma viko tända'a. ¹² Ta te'en nāka'an ra nuu ra: "Yo'o xaa, ¿naja jā'un ña kī'viun ma i'ya, ta töve ñu'un ma ja'ma ña chàku'un na ora kuà'an na nuu iyo ma viko tända'a?", kàti ra chi'in ra. Va ma ra'ii ikan taxiin kīndoo ra. ¹³ Tajan ma rey, te'en nāka'an tuku ra chi'in ma ndra jàkukava ma nuu mesa: "Na ku'ni ndo cha'a ra chi'in nda'a ra, ta jaketa ndo ra nuke'e nuu naa, ikan ni kuaku ra, ta ni kari'u ma nu'u ra, jà'a ma tundo'o ni nde'e ra." ¹⁴ Vati nduva'a kua'a' na kànai, va tiani na kùu ma ndian kàchìn —kàti Jesuu.

Chikatu'un ñivi nuu Jesuu cha'a' ma xu'un' nàka'an ma ñuu Roma nuu na

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ Takan kùu tajan ma ndra fariseu kēe ndio ndra chājando'iin tu'un ndra, naja kua jà'a ndra ña na ka'an Jesuu iin ña tüvi va'a, ta chi'in yakan kùu ni'i ndra naja kua tìsokuati ndra ra. ¹⁶ Tajan tāchi ndio ma ndra fariseu ita'vi ma ndra iyo kuenda ndra, chi'in ita'vi ma ndra iyo kuenda Herode. Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in Jesuu:

—Matru, cha chító ndi ña yo'o kùu ma ra kà'an tu'un ndaa, ta juuni jàna'a ndaun naja kua kùuni Ndioo ña koo yo, ta töve kì'in kuendaun ña kà'an ma ñivi, vati indukuni ndè'un ndisaa ñivi. ¹⁷ Na katitu'un nuu ndi: ¿A va'a tìa'vi ndi xu'un' nuu ma ra César, ña chà'nda tiñu ma ñuu Roma kùuniun?, ¿a töve? —kàti ndra chi'in ra.

¹⁸ Va Jesuu chā'a ra kuenda, ña na yüvi ña va'a kùu ma ña chànini ndra kuenda ra, ta te'en nāka'an ndio ra nuu ndra:

—Ndyo'o ndra kini, ta, ¿naja kùuni ndo janda'viña'a ndo yu'u? ¹⁹ Na jana'a ndo nui naja kua kàa ma xu'un' ña tìa'vi ndo —kàti Jesuu.

Tajan chāki'in ndra iin xu'un' denariu chā'a ndra nuu Jesuu. ²⁰ Ta ora ndē'e ndio Jesuu yi, ta te'en chīkatu'un ra nuu ndra:

—¿Yo nuu kùu ma ña iyo nuu ma xu'un' i'ya, ta ma sivi ña iyo nuu yi? —kàti ra chi'in ndra.

²¹ Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Ma ña César, ra chà'nda tiñu ñuu Roma kùu yi —kàti ndra chi'in Jesuu.

Tajan Jesuu te'en nāka'an ra nuu ndra:

—Na ku'va ndo ña kùu ña'a ma racha'nu César nuu ra, ta ña kùu ña'a Racha'nu Ndioo nuu Ndioo —kàti Jesuu chi'in ndra.

²² Ta ora chīni ndra ña kā'an ra takan, ta ndava kuà'an anima ndra, tajan ndākoo ndra ra, ta kuà'an ndra.

Nuu chikatu'un ma ndra saduceu, naja kua kùu yi ña nàtaku ma ndian ndií

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ Ta juuni ma kivi ikan, iyo ndra saduceu, chānde'e ndra Jesuu. Ta ndrakan kàti ndra, ña tüva nàtaku ma ndian ndií, cha'a' yakan kùu yi ña, te'en chīkatu'un ndra nuu Jesuu:

²⁴ —Matru, Moisés kā'an ra ña, tu iin ra cha tända'a kùvi ra, ta töve nī chakoo nī'iin se'e ra, ma ra yani ra, iyo yi ña tanda'a ra chi'in ma ñasi'i ra ña kīndoo nda'vi, ta takan kùu koo se'e ma ra chī'í jà'a ma ra yani ra. ²⁵ Va'ani, tañu ndyu'u chīyo ucha ta'an ndra, ña kùu ndra yani ndra. Ma ra nunuu tända'a ra, ta chī'í ra. Ta tava töve nī chakoo se'e ra chi'in ma ñasi'i ra, yakan va kīndoo ma ña nda'vi ikan kuenda ma yani ra, ra uvi. ²⁶ Ta juuni indukuni takan töve nī chiyo se'e ma ra uvi chi'an, ta chī'í ra ndia. Ta takan ya'a ndi ucha yani ndra ña tända'a ndra chi'an ta ndisaa ndra chī'í ndia. ²⁷ Ta ma nuu ndi'inia, chī'í ndio ma ña'a ndia. ²⁸ Va'ani, ta ma ora ni nàtaku ndiko ma ndian cha chī'í, ¿nda ndra ni kuu ma iian, tuva ndi ucha ndra ña kùu ndra yani ndra tända'a ndra chi'an? —kàti ndra.

²⁹ Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na yūvi takan kùu yi, takan chànini ndo, ti töve nàkoto ndo naja kua kà'an ma tutu Ndioo, ta naja kua kùu ma ndatu Ndioo ndia. ³⁰ Vati ora ni natakū ma ndian chà chí'í, na tüva ni tanda'a na, ta tüva ni ku'va na se'e na kuenda ña tanda'a na ndia, ti ni kùu na tava kùu ma ndian kùu tati va'a ña iyo andivi ña jà'a tiñu nuu Ndioo. ³¹ Va ndicha kuu ña natakū ndiko ma ndian chí'í, ¿a takà'an jākua'a ndo nuu ma tutu Ndioo, nuu kà'an ra te'en?: ³² “Yu'u kùu Ndioo ta indukuni yu'u kùu ra kùmi Abraham chi'in Isaac chi'in Jacob ndia”, kàti yi. I'ya chà'a yo kuenda ña Ndioo töve kùu ra Ndioo ma ndian ndií, ti kùu ra Ndioo ma ndian ndito.

³³ Ta ora chí'ini ma ñivi ma tu'un ña kà'an Jesuu, ndava kuà'an anima na chí'ini na ña jàna'a ra.

Kàtitu'un Jesuu nda tu'un kùu ma ña ka'nu ga
(Mr. 12:28-34)

³⁴ Ta ora chí'to ma ndra fariseu ña Jesuu jākutaxin ra ma ndra saduceu, tajan kùti'vita'an ndio ndra ma nuu ndaa ra. ³⁵ Ta iin ma ra meru ndra ña kùu matru jākua'a tutu ley Ndioo, te'en chíkatu'un ra nuu Jesuu, ña kùuni ra ki'in ra ku'va ra nde'o naja kua kati ra:

³⁶ —Matru, ¿nda tu'un iyo nuu ma tutu ley Ndioo ka'nu ga yi kua tandi'i ga ma inga tu'un iyo nuu yi?, kùuniun —kàti ra.

³⁷ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chí'in ra:

—“Na kuuni ndo nde'e ndo ma Racha'nu Ndioo chito'o ndo chí'in ndisaa anima ndo, chí'in ndisaa ñandee ndo, ta chí'in ndisaa chin-tuni ndo.” ³⁸ Tu'un i'ya kùu tu'un ka'nuga, ta ma tu'un nunuu ña iyo nuu ma tutu Ndioo. ³⁹ Ta ma tu'un uvi, cha yatin indukuni kùu yi, ta te'en kà'an yi: “Na kuuni ndo nde'e ndo ma ñivi iyo yatini xiin ve'e ndo tava kùuni ndo nde'e ndo juuni maa ndo.” ⁴⁰ Ta chí'in uvi tu'un i'ya jàchinu yi tandi'i ma ley Ndioo chí'in ma tu'un kà'an ndra

kà'an chí'in tu'un yu'u ra taji'na ndia —kàti Jesuu.

Kàtitu'un Jesuu ti ñivi ra kùu Rey David

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Ta ora juuni ka'iin ti'vi ga ma ndra fariseu ma ikan, ⁴² ta Jesuu te'en chíkatu'un ra nuu ndra:

—¿Naja kua chànini ndo cha'a' ma ra kùu Cristu? ¿Yo tata kùu ra?, kùuni ndo —kàti ra.

Ta ma ndra fariseu te'en nāka'an ndra:

—Tata ma racha'nu David kùu ra —kàti ndra.

⁴³ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chí'in ndra:

—Tu takan kùu yi, ¿ta naja chàtiñu ma Tati Í Ndioo ma David ña na ka'an ra ña Racha'nu ra kùu Cristu, tuva takan? Vati ndicha ña ma David, te'en kà'an ra:

⁴⁴ Ma Racha'nu Ndioo, te'en kà'an ra chí'in ma Racha'nu chito'i:

“Kunandi chiyo kua'i, nda kati kanindoyoi ma ndian xaani ndè'e ñun iti' cha'un.”

Takan kàti Ndioo taji'na ña tãa David.

⁴⁵ Va Jesuu te'en nāka'an tuku ra nuu ndra:

—¿Naja kua kùu yi ña, tata David kùu Cristu, tuva juuni ma David kà'an ra ña, Racha'nu chito'o ra kùu ra? —kàti Jesuu chí'in ndra.

⁴⁶ Ní'iin ma ñivi töve ní' kuu ka'an na ní'iin ma tu'un yu'u Jesuu. Ta nda ma kivi ikan ní'iin ga ma ñivi tüva ni kuuni na ndakatu'un na tiaga nakuyi nuu ra.

23

Jesuu tisokuati ra ma ndra fariseu, chí'in ndra matru jākua'a tutu Ndioo

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Takan kùu tajan Jesuu, te'en nāka'an ra nuu ma ñivi, ta nuu ma ndra jākua'a chí'in ra:

² —Ma ndra matru ña jākua'a tutu Ndioo, chí'in ma ndra fariseu jàna'a ndra naja kua kùuni ma ley Ndioo ña tãa Moisés ka'an yi. ³ Va'ani, na

jachi'in ndo ma ña kà'an ndra, ta na ja'a ndo ndisaa yi ndia, va koto jà'a ndo takua jà'a ndra, vati ndrakan kà'an ndra iin nakuyi, ta jà'a ndra inga nakuyi. ⁴ Jà'a ndra ña na kuiso ma ñivi iin ña nduva'a vee, ña na kúndee na kuiso na, ta jà'a ndra ña na kuiso na yi, va juuni maa ndra, ni ita'vi töve kùuni ndra ja'a ndra yi. ⁵ Ndisaa ma ña jà'a ndra, jà'a ndra yi ikan na nde'e ma ñivi yi. Ta chàta'ani ndra kundikun iin kaja vali, nuu te'e nuu ndra chi'in ma chiyo nda'a' satin ndra, ta tichi yi indii uvi uni ma tu'un Ndioo ña ka'nu ga. Ta juuni chàta'ani ndra kù'un ndra ja'ma ki'in nuu ka'iin kua'a' tilachi xiin yi ndia. ⁶ Ta chàta'ani ndra kuiin ndra ma tayu ka'nu ga ma nuu chiyo viko, ta ma tichi veñu'u kuati ma ndian judíu ndia. ⁷ Ta juuni kùuni ndra ña na iñu'u kaña'a ma ñivi chi'in ndra ndanikuni nuu kèta ndra nuu na ma kai. Ta na ka'an na ndra, "matru."

⁸ 'Va ndyo'o, töve iyo yi ña ku'va ndo ma ñivi ña na ka'an na, matru chi'in ndo, vati ndisaa ndo kùu ndo ta'an ndo. Ta ma ra kùu Matru ndo, uvanuuni ra iyo, ta rakan kùu ra, Cristu. ⁹ Ta töve iyo yi ña ka'an ndo, tatá, ma ni'iin ñivi iyo nuñu'u' ñuñivi, vati uvanuuni ma ra iyo andivi kùu Tatá yo. ¹⁰ Ta juuni töve iyo yi ña ku'va ndo ña ma ñivi ka'an na, ña ndyo'o kuu ma ndian kuxini, vati uvanuuni Cristu kùu ma ra kuxini. ¹¹ Ma ra jàkuu tiñu nuu inga ñivi, rakan kùu ma ra ka'nu ga ña iyo ma tañu ndo. ¹² Vati ma ndra jàka'nu chi'in maa', ndrakan, Ndioo ni jakukanuu ra ndra, va ma ndra jànda'vi ña'a juuni maa', ndrakan ni jaka'nu ma Ndioo ndra.

¹³ 'jNda'vi ta'an ndyo'o, matru ña jàkua'a tutu Ndioo, chi'in ndyo'o ndra fariseu ndra uvi nuu kua chànini ndo! Vati chàsi ndo nuu ki'vi inga ñivi ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi, ikan na kùu ki'vi na. Ni maa ndo töve kùuni ndo ki'vi ndo, ta ni töve chà'a ndo ki'vi ma ndian kùuni ki'vi ndia.

¹⁴ 'jNda'vi ta'an ndyo'o, matru ña jàkua'a tutu Ndioo, chi'in ndyo'o ndra fariseu ndra uvi nuu kua chànini ndo! Vati namaa ndo ve'e ma ñivi ña'a kùndoo nda'vi, ta nàkuatu ndo nuu ka'iin kua'a' ñivi, ikan na kuuni na ña yüvi ndra su'u kùu ndo. Cha'a' yakan kùu yi ña ni nde'e ndo kua'a' ga tundo'o.

¹⁵ 'jNda'vi ta'an ndyo'o, matru ña jàkua'a tutu Ndioo, chi'in ndyo'o ndra fariseu ndra uvi nuu kua chànini ndo! Vati ndyo'o chàkunuu ndo nànduku ndo ñivi ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi, kuenda ña na ki'vi na ma iti' chàkunuu ndo. Ta ora cha kī'vi ndio na jà'a ndo, tajan jà'a ndo ña na ndakuu kini ga na kua maa ndo kuenda ña ku'un na andaya'.

¹⁶ 'jNda'vi ta'an ndyo'o, ndra kùu takua kùu ma ndian kuaá ña jàna'a nuu ma ñivi!, ti ndyo'o te'en kà'an ndo: "Tu iyo nda ndyo'o, chà'a ndo tu'un cha'a' ma veñu'u Ndioo ña ni ja'a ndo iin tiñu, töve kùuni yi ka'an yi ña iyo yi ña ja'a ndicha ndo ma ña kà'an ndo. Va tu chà'a ndo tu'un cha'a' ma oro ña ka'iin ma tichi veñu'u, va yakan, iyo yi ña ja'a ndo", kàti ndo chi'in na. ¹⁷ jNdyo'o ndra tüvi chító, ña kùu ndo takua kùu ma ndian kuaá! jNda ña kùu ma ña ka'nu ga kùuni ndo: a ma oro, a ma veñu'u jà'a ña na ndakuu í yi?, kùuni ndo. ¹⁸ Ta juuni kà'an ndo te'en ndia: "Tu iyo nda ndyo'o, chà'a ndo tu'un nuu ñivi va cha'a' ma chito naá ña iyo kuenda Ndioo, töve kùuni yi ka'an yi ña iyo yi ña jàchinu ndicha ndo ma ña kà'an ndo. Va tu chà'a ndo tu'un nuu na cha'a' ma ña soko ñivi chata ma nuu naa, ikan kuuni yi ka'an yi, va iyo yi ña jachinu ndo yi", kàti ndo chi'in na. ¹⁹ jNdyo'o ndra tüvi chító, ña kùu ndo takua kùu ma ndian kuaá! jNda ña kùu ma ña ka'nu ga kùuni ndo: a ña sòkó ma ñivi, a ma chito naá ña jà'a ña na ndakuu í yi?, kùuni ndo. ²⁰ Ma ndian chà'a tu'un cha'a' iin nakuyi nuu ma chito naá, yöve uvaa kuenda maani yi chà'a na tu'un, vati juuni kùu yi kuenda ndisaa ma ña ka'iin nuu yi ndia.

21 Ta ma ndian chà'a tu'un cha'a' iin nakuyi kuenda ma veñu'u ka'nu, yöve uvaa kuenda maani yi chà'a na tu'un, vati juuni kùu yi kuenda ma Ndioo ra ìyo ikan ndia. 22 Ta ma ndian chà'a tu'un cha'a' iin nakuyi kuenda ma andivi, yöve juuni uvaa kuenda maani yi chà'a na tu'un, vati juuni kùu yi kuenda ma tayu ka'nu nuu chà'nda Ndioo tiñu, ta kuenda ma Ndioo ra chàtiñu yi ndia.

23 'jNda'vi ta'an ndyo'o, ndra kùu matru ña jàkua'a tutu ley Ndioo, chi'in ndyo'o ndra fariseu ndra uvi nuu kua chà'nini! Vati ndyo'o kùu ndo ña sokó ndo uchi porcientu ma ña vixi chà'an kuenda Ndioo, takua kùu ma xiko ani, chi'in ma cominu, va na töve jàchi'in ndo ña kà'an ma tu'un ka'nu ga ña jàna'a ma ley Ndioo, ña ìyo yi ña ja'a ndo, takua kùu ma ña, ìyo yi ña koo ndaa ndo kuenda Ndioo, ta kunda'vini ndo, ta chinuni va'a ndo ma tu'un ra. Ña'a kùu ma ña ìyo yi ña ja'a ndo, ta töve jàña ndo ña jà'a ndo ma inga tuku ma ña kà'an ma Ley Ndioo ndia. 24 jNdyo'o ndra kùu takua kùu ndian kuaá ña jàna'a nuu ma ñivi, ndyo'o jàchinu ndo ma ña vali ña töve ndakuenda, ta töve jà'a ndo ma ña ndicha ña ìyo kuenda!

25 'jNda'vi ta'an ndyo'o matru ña jàkua'a tutu ley Ndioo, chi'in ndyo'o ndra fariseu ndra uvi nuu kua chà'nini! Vati ndyo'o kùu ndo takua kùu ma yachin, chi'in ko'o ña chàtiñu ndo, ti chàta'ani ndo nakata ndo iti' chatani yi, va ma tichi yi, nduva'a ìyo ma ña kini jà'a ña kasu'u ndo, ta inga tuku ma ña kini jà'a ndo. 26 jNdyo'o ndra fariseu ña kùu takua kùu ndian kuaá: ji'na ìyo yi ña nakata ndo iti' tichi ma yachin, chi'in ma ko'o, tajan takan, ni kindoo va'a ndio ndo kuenda Ndioo!

27 'jNda'vi ta'an ndyo'o matru ña jàkua'a tutu ley Ndioo, chi'in ndyo'o ndra fariseu ndra ìyo uvi nuu! Vati kùu ndo tava kùu ma nuu ñaña, ña vii kàa yi ña kà'yu iti' chata yi chi'in ña kuichin, va iti' tichi yi endee chitu yi chi'in mamaa iki ma ndian ndií, ta

chi'in ndisaa inga nuu ma ña kini. 28 Ndyo'o takan kùu ndo, vati ma iti' chata ndo, kàa yi takua kàa ma ndian va'a kuenda ma ñivi, va ma iti' tichi kuñu ndo endee chitu yi chi'in ña kini, ta chi'in ña töve va'a.

29 'jNda'vi ta'an ndyo'o matru ña jàkua'a tutu ley Ndioo, chi'in ndyo'o ndra fariseu ndra uvi nuu! Ndyo'o kùu ndo ña jàva'a ndo nuu ñaña kuenda ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ta vii jàva'a ndo nuu ñaña ma ndian kùu ndian va'a ta ndaa. 30 Ta juuni maa ndo kà'an ndo te'en: "Tu ndyu'u chíyo ndi ma ora chíyo ma ndian kùu ñivi ndi niku, töve ni kuta'an ndi chí'in na, ña ka'ni ndi ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo niku", kàti ndo.

31 Chi'in ña'a jàna'a ndo, ña juuni maa ndo chà'a ndo kuenda, ña ma ñivi ndo kùu ma ndian chà'ni ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo.

32 jVa'ani, na jachinu ndo jà'a ndo ma ña kicha'a ma ndian kùu ñivi ndo jà'a na niku, tuva takan!

33 'jNdyo'o tatá ndian xaan, takua xaan ma koo kaa! ¿Chìto naja kua kùu kakú ndo nuu ma tundo'o ña ni nde'e ndo andaya'? 34 Cha'a' ña'a kùu yi ña ni tachì ma ndra ni kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo nuu ndo, chí'in ndra chìto ña kà'an, ta matru ña jàkua'a tutu Ndioo. Va ndyo'o, ìyo ndra ni ka'ni ndo, ta ni takaa ndo nuu kruu, ta ìyo inga ndra ña ni kani ndo ma tichi ma veñu'u kuati ma ñivi judíu, ta ni kakunuu ndo nànduku ndo ndra, ta ñuu, ta ñuu. 35 Ta takan kùu yi ña, chata ndo ni koyo ma tundo'o, cha'a' ña chà'ni ndo ndisaa ma ndra va'a, nda ma Abel, ra chíyo ndaa nuu Ndioo, ta nda Zacaríá, se'e ma ra chūnani Berequias, ra chà'ni ndo ma tichi veñu'u ka'nu, yati nuu ndaa ma chito naá. 36 Ndicha va'a ña kà'in chí'in ndo, ña cha'a' ndisaa ma kuati i'ya, ma tundo'o ni koyo yi chata ma ñivi ìyo vitin.

*Nuu chàku Jesuu cha'a' ñivi ìyo ñuu Jerusalén
(Lc. 13:34-35)*

³⁷ 'iJerusalén, Jerusalén, ndyo'o ña chà'ni ndo ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ta juuni chà'ni ndo chi'in yuu, ma ndra tàchi Ndioo ña kuàkatitu'un ma tu'un ra nuu ndo! iNduva'a kua'a' cha'a' kūuni jati'vi ta'in ndo, ta jakuendai ndo, tava jà'a ma tiatan' ora kumi ri ma tiun kuati se'e ri ma tichi ndichin ri, va töve nī kuuni ndo! ³⁸ Na nde'e ndo, ña vitin, cha jāña ndio ma Racha'nu Ndioo ndo ña na ja'a maa ndo nda ña kùuni ndo vitin. ³⁹ Vati yu'u kà'in chi'in ndo, ña na tüva ni nde'e ndo yu'u, nda kati ni keta ma tiempu, ña ni ka'an ndo te'en: "Ma ra ya'a ga íi kùu ma ra vàchi, chi'in sivi ma Racha'nu Ndioo", kàti Jesuu chi'in na.

24

Jesuu kàtitu'un ra, ña ni kekoyo ma veñu'u ka'nu

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Takan kùu ta ora kēe ndio Jesuu ma tichi veñu'u ka'nu, ña cha kuà'an ra, ora ikan chājayatin ma ndra jàkua'a chi'in ra ndra nuu ndaa ma veñu'u ka'nu, ta kīcha'a ndra kà'an ndra ña ya'a ga vii kūva'a ma veñu'u. ² Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ta, ¿a nde'e ndo ña ya'a vii kūva'a yi? Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ni chaa iin kivi, ña nī'iin ga ma yuu na tüva ni kindoo yi ma chata ta'an yi, vati kikoyo ndi'i yi —kàti Jesuu chi'in ndra.

Jesuu kàtitu'un ra naja kua ni naa ñuñivi

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Tajan kēe ndio Jesuu chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra kuà'an ndra ma iti' iin yuku nàni Olivu. Ta ora nàndi Jesuu ma ikan, tajan chājayatin ma ndra jàkua'a chi'in ra nuu nandi ra, ta te'en chikatu'un xe'e ndra nuu ra:

—Kùuni ndi ña na katitu'un nuu ndi, nda ora ni kuu ma ña kà'un. ¿Nda seña kùu ma ña ni nde'e ndi, ora ni kichi ndikoun, ta nda ora ni naa ma ñuñivi ndia? —kàti ndra.

⁴ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na ja'a ndo kuenda nuu ndo, ta koto kù'va ndo ña kēña'a nī'iin ñivi ndo. ⁵ Vati ni keta kua'a' ñivi, ña ni jaya'a na na chi'in sivi, ta te'en ni ka'an na: "Yu'u kùu Cristu", ta takan ni janda'viña'a na kua'a' ñivi. ⁶ Ta ndyo'o ni kunitu'un ndo, ña iyo kuati ma ñuu i'ya ta inga ñuu. Va na yū'vi ndo, vati takan iyo yi ña kuu yi, va na yöve nuu ni ndi'i ma ñuñivi kùu yi. ⁷ Vati ni kanita'an iin ñuu, chi'in inga ñuu, ta inga tuku ñuu chi'in inga tuku yi, ta ni koo tama', chi'in kue'e, ta juuni ni kichi ña ni taan kuàni'i va'a ndisaa ñuñivi ndia. ⁸ Tand'i ma ña ni kuu i'ya, kùu ma nuu já kicha'a ma ñivi nde'e na tundo'o.

⁹ 'Ta ikan jan, ni ku'va ndio na ndo nda'a' ma ndian ni jande'e tundo'o ndo, ta ndiakan ni ka'ni na ndo, ta ndisaa ma ñivi iyo ñuñivi i'ya, ni kuxaani na nde'e na ndo cha'i. ¹⁰ Ma tiempu ikan, kua'a' ñivi ni jāña na ña chìnuni na ma tu'un Ndioo, ta ni kuxaani na nde'e na juuni ma ta'an na ña chìnuni, ta ni xikoña'a na na ndia. ¹¹ Ta ni keta kua'a' ma ndra vata, ña ni ka'an ndra, ña kùu ndra, ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ta takan ni keña'a ndra kua'a' ñivi. ¹² Ta ni koo kua'a' kuati, ta chi'in yakan, kua'a' ñivi ni jāña na ña kùuni na nde'e na ma tiaga na. ¹³ Va ma ndian ni kundeeni koo va'a na chi'in ma ña chìnuni na nda kati ya'a ma kivi ikan, ni jakakú ma Ndioo na. ¹⁴ Ta ma tu'un va'a, ña kà'an cha'a' ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, ni katitu'un ndian jàkutiñu nuu Ndioo yi ta ni koto tand'i ma ñivi iyo nuñu'u' ñuñivi yi, ta ikan jan ni kichi ndio ma ora ni naa ndio ma ñuñivi.

¹⁵ 'Ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ña nàni Daniel, taa ra ita'vi cha'a' ma ña jà'a ña na ndokini ndo, ta jativi yi ndo. Ora ni nde'e ndo ña yakan ni chaa yi nda tichi veñu'u nuu ya'a íi —tu iyo nda ndyo'o jàkua'a ndo ma tu'un i'ya, na kutunini ndo yi. ¹⁶ Tajan nda ndian

iyoy ma ñu'u' Judea, ma ora ikan, na kunu na ku'un na iti' yuku. ¹⁷ Ta ma ndian ka'in siki ve'e na, na nuu na ña tàva na ni'in nakuyi ma tichi ve'e na. ¹⁸ Ta ma ndian ka'in jàtiñu tichi ku'u, koto chikokani na, ña kuki'in na ja'ma na. ¹⁹ Nda'vi ta'an ma ñivi ña'a, ña ma kivi ikan ñu'u se'e vi, ta juuni ndian iyoy ndiakwati se'e vi ña chàxin! ²⁰ Na ndakan ndo nuu Ndioo, ña koto tà'an ndo ña iyoy yi ña kakú ndo ma tiempu vichin jà'a yi, ta ni ma kivi nindeo. ²¹ Vati ma tiempu ikan kùu yi, ña nduva'a ni nde'e ndo tundo'o, takua takà'an nde'e ndo yi ni'in cha'a' nda ma ora jàtuvi Ndioo ma ñuñivi, ta ni tüvi chànini ra jande'e ra tundo'o ndo takan iti' nuu ndia. ²² Ta tu Ndioo töve ni jandokuiti ra ma kivi ikan, ni'in ñivi töve ni kakú niku, va ni jandokuiti ra yi cha'a' ña nduva'a kùuni ra nde'e ra ma ndian kàchin ra.

²³ 'Tajan tu kèta iin ndian kà'an te'en chi'in ndo: "Nde'e ndo ti, i'ya ndaa ma ra kùu Cristu", a kà'an na ña: "Nde'e ndo ti, ikan ndaa ra", na chinuni ndo. ²⁴ Vati ni keta ma ndra ni janda'viña'a, ña ni jaya'a ndra ndra ña kùu ndra Cristu, ta ndra kà'an ña kùu ndra, ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, va töve ndicha. Ndrakan ni ja'a ndra kua'a' ndatu, ta seña nuu ndo, kuenda ña janda'viña'a ndra ndo. Ta nda ma ndian kàchin Ndioo ni janda'viña'a ndra na ndia, tuva kùu ja'a ndra takan. ²⁵ Yu'u cha kàtitu'in yi nuu ndo antea ña kùu yi. ²⁶ Yakan va, tu kà'an na te'en chi'in ndo: "Nde'e ndo ti, ikan ndaa ra tichi ku'u", na kù'un ndo. Ta tu kà'an na te'en chi'in ndo: "Nde'e ndo ti, ma tichi ve'e i'ya indii xe'e ra", koto chinuni ndo ña kà'an na. ²⁷ Vati ma tava jà'a ma ña xi'í, ña ndichin nde'o yi nda iti' keta nikandii, ta iti' chiso yi, takan ni nde'o ma ra Se'e ñivi ora ni kichi ndiko ra. ²⁸ Ta ma nuu kàndii kuñu ma ndian chi'í, ikan ni nde'o ña kùti'vi ma chii.

Kàtitu'un Jesuu naja kua ni kichi

ndiko ra

(Mr. 13:24-37; Lc. 17:26-30, 34-36; 21:25-35)

²⁹ 'Ta ora cha yā'a ma tiempu ña ni nde'e ndo tundo'o. Tajan ni nda'va ma nikandii chi'in ma yoo. Ta ma chele ña ka'in andivi, ni kuita ndri, ta ni taan ninii ka'nu ma andivi jà'a ndri. ³⁰ Tajan ni nde'e ndo iin seña ña ni ja'a yu'u ra Se'e ñivi iti' andivi, ta ikan jan, tandi'i ma ndian iyoy ninii ka'nu nuñu'u' ñuñivi ni kuaku na jà'a ña yu'vi na ora ni nde'e na ña vachi nuu ma ra Se'e ñivi tañu vikó, chi'in tacha ra chi'in kua'a' ndatu ra. ³¹ Ta ni tachj ma tati va'a ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, kuenda ña na tivi na ni'i va'a chi'in ma yutun tivi, ikan na kuti'vi ndisaa ma ndian kàchin, ña iyoy ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi.

³² 'Na nde'e ndo naja kua ja'a ma yutun higu: Ora kèta ma soko yuta' ndrùn, ta nàka'ndi ma nda'a' ndrùn, ikan chà'a ndo kuenda ña cha vachi kuyatin ma tiempu savi. ³³ Ta takan kùu yi chi'in ma ña'a ndia, ora ni nde'e ndo yi, tajan ni ku'va ndio ndo kuenda ña cha vachi kuyatin ora ni kichaa yu'u, ra Se'e ñivi tachi Ndioo. ³⁴ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña tandi'i ña kà'in i'ya, ni kuu yi antea ña kùvi ma ñivi iyoy tiempu i'ya. ³⁵ Ma andivi chi'in ma nuñu'u', ni chaa tiempu ña ni naa yi, va ma tu'un kà'in, töve ni naa yi.

³⁶ 'Va ma kivi ni naa ñuñivi, ta ma ora ni kuu yi, ni'in yo töve chito, ni ma ndian kùu tati jàkuu tiñu nuu Ndioo andivi, ta ni yu'u, ra kùu Se'e ra. Uvanuu ma Ndioo Tatá yo kùu ma ra chito yi.

³⁷ 'Tava kùu yi ma tiempu chiyo Noé, juuni takan ni kuu yi ma ora ni kichi ndiko yu'u ra Se'e ñivi. ³⁸ Ma tiempu ikan, antea ña kuun ma savi ka'nu, ma ñivi kàchachi na, kàchi'i na, tànda'a na, ta juuni chà'a na ñivi ña'a se'e na ña na tanda'a na, nda kati kèta kivi ña kivi Noé ma tichi varku. ³⁹ Ta takan kùu yi ña jàna'ini na ora koyo ma savi ka'nu chata na, ta nàndaa ma takuii ta tani na. Takan ni kuu yi, ma ora ni

kichi ndiko ma ra Se'e ñivi. ⁴⁰ Ma kivi ikan, uvi ndra'ii, ña ka'iin jàtiñu ndra nuu ñu'u' ndra, iin ra ni ku'un chi'in, ta inga ra ni kindoo. ⁴¹ Ta uvi ñivi ña'a, ña ka'iin katu, iin ña ni ku'un ña chi'in, ta inga ña ni kindoo.

⁴² 'Yakan va na koo tu'va ndo, vati töve chito ndo nda ora ni kichaa ma Racha'nu. ⁴³ Va kùuni ña na koto ndo iin ña ni kà'in chi'in ndo, tu iin ra xuve'e, chito ra nda ora kùu yi ña ni koyo ma ndra su'u ve'e ra ma chanikuaa, ni kundito ra, ta töve ku'va ra ña k'vi ma ndra su'u ve'e ra, ta kàsu'u ndra. ⁴⁴ Yakan va ndyo'o, juuni takan iyo yi ña koo tu'va ndo, vati ma ra Se'e ñivi, ni kichi ra ma ora töve ndatu ndo ña ni kichi ra.

Ìyo musu ña jàtiñu va'a, ta iyo musu töve
(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ '¿Nda ra kùu ma musu va'a ta yati?, kùuni ndo. Ma ra ndakoo chito'o ra tiñu nuu, ña na jàkachi ra ndisaa ma ndian jàtiñu kuenda chito'o ra, ta chà'a ra yi ma ora iyo yi ña ku'va ra yi. ⁴⁶ Na sii kuuni ma ra musu, ña ora chàa ma ra kùu chito'o ra ve'e ra, ta nàta'an ra ra, ña jàtiñu va'a ra. ⁴⁷ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ra jàtiñu takan, ni ku'va ma ra kùu chito'o ra tiñu nuu ra, ña na kùu ra ma ra kuxini nuu tandi'i ma ña iyo nuu ra. ⁴⁸ Va tu ma musu ikan kùu ra iin ra kini ta te'en kàti ra chi'in anima ra: "Ma chito'o yo na töve ni chaa numi ra, ti kùyanga ra ma nuu kuà'an ra", kùuni ra. ⁴⁹ Ta rakan kicha'a ndio ra jànde'e ga ra tundo'o ma ndian kùu musu chi'in ma tiñu jà'a na, ta ndò'iin ndio ra, chàchi ra, ta ch'i ra chi'in ma ndra ch'i ndixi. ⁵⁰ Tajan ma ora ikan, ni chaa ndio chito'o ma ra kùu musu, ma kivi töve ndatu ra ra, ta iin ora ña töve chito ra ndia. ⁵¹ Ta ikan jan, ni jande'e ndio ra tundo'o ka'nu ra, ta ni jaku'un ra ra iti' kuà'an ma ma ndian kini. Ta ikan kùu ma nuu ni kuaku ndio ra, ta ni kari'u ma nu'u ra, jà'a ma tundo'o —kàti Jesuu.

25

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' uchi ta'an ñivi ña'a yoko

¹ 'Tajan ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, indukuni kùu yi tava kùu ma uchi ta'an ñivi ña'a yoko, ña k'iin vi ma ñu'ú nda'a, ña chàtiñu cete, ta kèe vi chāta'an vi nuu ma ra ni tanda'a. ² U'un ta'an ñivi ña'a kùu vi ña töve iyo tu'va vi, ta u'un ta'an vi iyo tu'va vi. ³ Ma ñivi ña'a, ña töve iyo tu'va, ndà'a vi ma ñu'ú nda'a' kuà'an vi, va töve ndà'a vi cete kuenda ña jàkutu ndiko vi yi. ⁴ Va ma ñivi ña'a iyo tu'va, ndà'a vi lometa chitu ma cete, chi'in ma ñu'ú nda'a' vi ndia. ⁵ Va tava ma ra ni tanda'a kùyanga ra, yakan va chāñu ndio ñuma'na nuu vi, ta ndisaa vi kākixi. ⁶ Tajan ora cha kùu yi ora java ñuu chanikuaa, te'en chīni vi iin tati ña ni'i va'a kanachaa: "¡Cha vāchi ma ra ni tanda'a, na kee ndo kichi ta'an ndo nuu ra!", kàti ma tati ikan. ⁷ Ta ndisaa ndio ma ñivi ña'a ikan ndakoo vi, ta kicha'a vi jàndova'a vi ma ñu'ú nda'a' vi. ⁸ Tajan ndi u'un ma ñivi ña'a, ña töve iyo tu'va, te'en nāka'an vi chi'in u'un ta'an ma ñivi iyo tu'va: "Na ku'va ndo ita'vi ma cete ndo nuu ndi, ti ma ñu'ú nda'a' ndi cha kicha'a yi ndà'va yi", kàti vi chi'in vi. ⁹ Va ma ñivi ña'a iyo tu'va, te'en nāka'an vi chi'in vi: "Na kùu, ti na kēta ra', ni kuenda maa ndi, ta ni kuenda maa ndo. Yakan va va'a ga, ña na ku'un maa ndo ma nuu kùya'vi ra', ta jàta ndo ra' kuenda ndo", kàti vi chi'in vi. ¹⁰ Va ora juuni yanga kàcha'an ma ndi u'un vi kuàjata vi ma cete, ta chāa ma ra ni tanda'a. Tajan ma ñivi ña'a, ña iyo tu'va, kākivi vi chi'in ra ma tichi ve'e nuu iyo ma viko tanda'a, ta chāsi ndio ra yuve'e. ¹¹ Ta nunuuni, tajan chāa ndio ma inga u'un ñivi ña'a yoko, ta te'en nāka'an vi: "¡Racha'nu, Racha'nu, na nunaun yuve'e nuu ndi!", kàti vi. ¹² Va ma ra tanda'a, te'en nāka'an ra chi'in vi: "Ndicha va'a kà'in, ña na töve nākotoi ndo", kàti ra chi'in vi.

¹³ Tajan Jesuu te'en nāka'an tuku ra chi'in na:

—Na koo tu'va ndo, ti töve ch̀to ndo, ni ma kivi, ta ni ora ni kichaa ndiko yu'u ma ra Se'e ñivi.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' xu'un'

¹⁴ 'Ma nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi, kùu yi tava kùu iin ma ra'ii ña ora ni kee ra ku'un ra inga ñuu, ta kāna ra ma ndra kùu musu ra, ta chā'a ra ma xu'un' ra nuu ta'ii'iin ndra ña na kumi ndra yi.

¹⁵ 'Nuu iin ma ra kùu musu ra, chā'a ra u'un mii pesu ma xu'un', ta nuu ma inga ra chā'a ra uvi mii, ta iin mii nuu ma inga tuku ra. Ta'ii'iin ndra, chā'a ra ma xu'un' nuu ndra, naja kua kùndee ndra jàtiñu ndra yi. Tajan kēe ndio ra kuà'an chika ra. ¹⁶ Ma musu, ra nī'i u'un mii pesu ma xu'un', jàtiñu ra chi'in ma xu'un' ikan, ta jākanaa yi inga u'un mii pesu. ¹⁷ Ta juuni takan jā'a, ma ra nī'i uvi mii pesu ma xu'un', ta jākanaa yi inga uvi mii. ¹⁸ Va ma ra nī'i iin mii, jā'a ra iin yavi ma nuñu'u', ta t̄ndixe'e ra ma xu'un' chā'a ma ra chà'nda tiñu nuu ra.

¹⁹ 'Takan k̄u ta ora yā'a kua'a' tiempu, tajan ch̄koni'i ndiko ma ra chà'nda tiñu nuu ndra, ta k̄icha'a ndio ra jà'a ra kuenda chi'in ndra. ²⁰ Ji'na ma ra nī'i u'un mii pesu ma xu'un' chāa ra nuu ra. Ta ora chā'a ra u'un mii ma xu'un' siki yi nuu ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ra: "Yo'o Racha'nu, u'un mii kùu ma ña chā'un nui, ta i'ya ìyo inga u'un mii ña jākanai siki yi", kàti ra chi'in ra. ²¹ Tajan ma ra kuxini, te'en nāka'an ra chi'in ra: "Ya'a ga va'a jā'un yo'o musu va'a, ta ndaa. Tava kùun ma ra jàtiñu ndaa chi'in ita'vi ma ña chā'i nuun, vitin ni ku'va ndioi tiñu nuun, ña na jakuendaun nduva'a ga kua'a' yi. Na ki'viun ma nuu ìyoi, ta sii kuuniun chi'in", kàti ma racha'nu chi'in ra. ²² Ta ora yā'a, tajan chāa ndio inga musu, ra nī'i uvi mii pesu ma xu'un' ma nuu ra, ta rakan te'en nāka'an ra: "Yo'o Racha'nu, uvi mii kùu ma ña chā'un,

ta i'ya ìyo inga uvi mii ña jākanai siki yi", kàti ra chi'in ra. ²³ Ta ma ra kuxini, te'en nāka'an ra chi'in ma musu ikan: "Ya'a ga va'a jā'un yo'o musu va'a, ta ndaa. Tava kùun ma ra jàtiñu ndaa chi'in ita'vi ma ña chā'i nuun, vitin ni ku'va ndioi tiñu nuun, ña na jakuendaun nduva'a ga kua'a' yi. Na ki'viun ma nuu ìyoi, ta sii kuuniun chi'in", kàti ra chi'in ra. ²⁴ Va ora chāa ndio ma musu, ra nī'i iin mii pesu ma xu'un'. Ta rakan te'en nāka'an ra chi'in ma ra kùu chito'o ra: "Yo'o Racha'nu, cha ch̀toi ña iin ra nduva'a ndava kùun, vati ch̀ta'aniun ndaki'un ma nuu töve nī tachiun, ta nākuisoun ma nuu töve kuii nī jatiñu. ²⁵ Yakan va yū'vi, ta ch̀tixe'i ma xu'un' tichi ñu'u'. Va na nākaniniun, vati i'ya ìyo ma xu'un' ña chā'un nui", kàti ra chi'in ra. ²⁶ Tajan ma ra kùu chito'o, te'en nāka'an ra chi'in ma musu ra: "Yo'o musu kini, ta suchan, tu cha ch̀toun ña yu'u ndaki'in ma nuu töve nī tach̄, ta nākuisoi ma nuu töve jāndova'i, ²⁷ ¿ta naja töve nī chati'un ma xu'in tichi vanku, ikan ma ora kichai, ta yu'u ndaki'in ndikoi ma xu'in chi'in siki yi niku, tuva takan?"

²⁸ "Na namaa ndo ma iin mii ikan nuu ra, ta ku'va ndo yi nuu ma ra nda'a uchi mii. ²⁹ Vati ma ndian ìyo yi nuu, ni ku'vai tiá ga yi nuu na, ña ndava ni kukoso yi. Va ma ndian töve yi nuu, nda ma ña ita'vi ìyo nuu na, ni namaa yi. ³⁰ Ta ma ra musu kini i'ya, na tava ndo ra nuke'e, nuu naa, vati ikan kùu ma nuu ni kuaku ra, ña ndava ni kari'u ma nu'u ra." —Takan kàti Jesuu chi'in ma ñivi ikan.

Nuu ndòndaa kuati ndisaa ma ñivi ìyo nuñu'u' ñuñivi

³¹ 'Ora ni kichaa yu'u, ra Se'e ñivi, ña ni ka'ndai tiñu, endee ni chikonuu ndisaa ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo yu'u, ta ni kunand̄j ma tayu ka'nu nuu tà'nda tiñu, ta nuu ìyo kua'a' ña tachai. ³² Ndisaa kuii ma ñivi ìyo ñuu ñuñivi, ni kuti'vi na nuu ra, ta rakan ni tavani'i siin

ra na xiin ma inga na, tava jà'a ma ra kùu pato, ña tavani'i siin ra ma mvechala xiin ma tixu'u. ³³ Ta ikan jan ma mvechala, ni taan ra ndri chiyo kua'a ra, ta ma ma tixu'u chiyo satin ra. ³⁴ Tajan ma ra kùu Rey, te'en ni ka'an ra chi'in ma ndian ka'lin chiyo kua'a ra: "Na kichi ndyo'o ndian cha jā'ii ma Tatái nui, ikan na ndaki'in ndo ma nuu ta'nda tiñu, ña cha iyo va'a kuenda ndo jā'a ma Ndioo, nda ora jātuvi ra ma ñuñivi. ³⁵ Vati ora chāñu soko yu'u, ta ndyo'o chā'a ndo ña chāchi, ta ora nātii takuii, ta chā'a ndo ra' chī'i, ora chākunui tava chākunuu ma ndian inga ñuu, ta chā'a ndo ve'e nuu kīndoi. ³⁶ Ora kūmani ja'ma ku'in, ta ndyo'o chā'a ndo yi, ora kū'vi, ta chānde'e ndo yu'u, ta ora chūndij vekaa, ta kīchi nde'e ndo yu'u." ³⁷ Tajan ma ndian kùu ndian va'a, te'en ni ndakatu'un na nui: "Yo'o Racha'nu, ¿nda ora ndē'e ndi ña chīsokoun, ta chā'a ndi ña chāchun? ¿Nda ora ndē'e ndi ña nātiiun takuii, ta chā'a ndi ra' chī'un? ³⁸ ¿A nda ora ndē'e ndi ñun ña chākunuu tava chākunuu ma ndian inga ñuu, ta chā'a ndi ve'e nuu kīndoun? ¿A nda ora kūmani ja'maun, ta chā'a ndi yi nuun ndia? ³⁹ ¿A nda ora ndē'e ndi ñun ña ku'viun, a ña indiun vekaa, ta chānde'e ndi ñun?", ni kati na. ⁴⁰ Tajan ma ra kùu Rey, te'en ni ka'an ra chi'in na: "Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ndisaa ma ña jā'a ndo cha'a' ma ndian yani ya'a nda'vi ña ka'lin i'ya, kuenda yu'u jā'a ndo yi", ni kati ra chi'in na.

⁴¹ 'Tajan te'en ni ka'an ndio ma ra kùu Rey, chi'in ma ndian ka'lin chiyo satin ra: "Na kundachiyo ndo xiin, ndyo'o ndian kini, ta ku'un ndo indeeni ma andaya', ña cha iyo va'a kuenda ndo, kuenda ma kui'na, ta kuenda ma tati xaan ña jākūu tiñu nuu ra ndia. ⁴² Vati ora chāñu sokoi, ta ndyo'o, töve nī cha'a ndo ña kachi, ora nātii takuii niku, ta töve nī cha'a ndo ra' ko'i. ⁴³ Ora chākunui tava chākunuu ma ndian inga ñuu, ta ndyo'o, töve nī cha'a

ndo ve'e nuu kīndoi. Ora kūmani ja'mai, ta ndyo'o, töve nī cha'a ndo yi, ora kū'vi, ta chūndij vekaa, ta töve nī chānde'e ndo yu'u", ni kati chi'in na. ⁴⁴ Tajan ndiakan, te'en ni ka'an ndio na: "Yo'o Racha'nu, ¿nda ora ndē'e ndi ñun, ña chīsokoun, a ña nātiiun takuii, a ña chākunuu tava chākunuu ra inga ñuu, a ña kūmani ja'maun, a kū'viun, a ña indiun vekaa, ta töve nī tindee ndi ñun?", ni kati na. ⁴⁵ Tajan ma ra kùu Rey, te'en ni ka'an ra chi'in na: "Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ndisaa ma ña töve nī kuuni ndo ja'a ndo, cha'a' ma ndian yani nda'vi ña ka'lin i'ya, kùuni yi ka'an yi, ña ni kuenda yu'u nī ja'a ndo yi ndia", ni kati ma ra kùu Rey chi'in na. ⁴⁶ Ta ikan jan ndiakan ni ku'un ndio na ma nuu ni nde'e na tundo'o ndisaa tiempu, ta ma ndian va'a, ni ku'un na, nuu ni koo na indeeni chi'in Ndioo —kāti Jesuu.

26

Nuu jàndo'iin tu'un ndra ña kùuni ndra tiin ndra Jesuu

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Takan kùu ta ora chīnu kà'an Jesuu ndisaa ma tu'un i'ya, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ndra chākunuu chi'in ra:

² —Ndyo'o, cha chito ndo ña tichi uvi kivi, kùu ma viko Pakua, ta yu'u ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, ni ku'va na yu'u nda'a' ñivi, ña na takaa na yu'u nuu kruu —kāti Jesuu.

³ Ma tiempu ikan, ma ndra kùxini nuu sutu, chi'in ma ndra matru ña jākua'a tutu ley Ndioo, ta chi'in ma ndra cha'nu ña kuxini nuu ma ndian judíu, kùti'vi ndra nuke'e ve'e Caifás, ra kùxini nuu sutu. ⁴ Ikan kùu ma nuu nātu'un ta'an ndra naja kua iyo yi ña janda'viña'a ndra Jesuu, ta tiin ndra ra, ta ka'ni ndra ra. ⁵ Va te'en kīcha'a ndra kà'an ndra:

—Na kùu ka'nio ra ma tichi viko, koto ya'a nandiki ma ñivi jà'a yo, —kāti ndra.

Iin ña'a jàkutian takuui xikó xini Jesuu

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Jesuu ìyo ra ñuu Betania, ve'e ra nàni Simón, ra ku'vi jà'a kue'e ta'yu niku. ⁷ Tajan chājayatin iin ña'a nda'a iin viru ma takuui xikó, ña ya'a vii chà'an, ta ya'a ya'vi ndaa nuu ma Jesuu, ta jàkuti ña ma xini ra nuu nàndi ra mesa. ⁸ Ora ndē'e ma ndra chàkunuu chi'in ra ña kūu, ta te'en kīcha'a ndra kà'an ta'an ndra ña kùxaan ndra:

—¿Ta naja jātivi ña ma takuui xikó ikan? ⁹ Kùu xiko ya'vi ña ra', ta ni' ña kua'a' xu'un', kuenda ña tindean ma ndian nda'vi niku —kàti ndra.

¹⁰ Va Jesuu chīni ra ña kà'an ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿Ta naja kà'an ndo chata ma ña'a i'ya? Ma ña jā'a ña chi'in i'ya, iin ña va'a kùu yi kuendai. ¹¹ Vati ma ndian nda'vi, endee ni koo na chi'in ndo, va yu'u, töve endee ni koi chi'in ndo. ¹² Ma ña jā'a ma ña'a i'ya, ora jàkutian ma takuui xikó i'ya yu'u kùu yi, ña jāndova'a ña ma kuñui kuenda ma ora ni kuchi na yu'u. ¹³ Ndicha va'a, ña kà'in chi'in ndo, ña nda nikuuni nuu ni katitu'un na ma tu'un va'a cha'i, ta ninii ka'nu ñuñivi, juuni ni natu'un na, ña jā'a ma ña'a i'ya, kuenda ña na kuku'uni na ña.

Juda xikoña'a ra Jesuu

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ Tajan tañu ma ndi uchi uvi, ndra jàkua'a chi'in Jesuu, iin ra nàni Juda Iscariote, kēe ra chāka'an ra chi'in ma ndra kuxini nuu sutu, ¹⁵ ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿Naja tia'vi ndo yu'u, ta ku'vai ma Jesuu nuu ndo? —kàti ra chi'in ndra.

Tajan ndrakan tia'vi ndra chi'in oko uchi ma xu'un' plata. ¹⁶ Tajan nda ma ora ikan kīcha'a ma Juda nànduku ra naja kua jà'a ra, ta ku'va ra Jesuu nuu ndra.

Nuu kùxini Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹⁷ Ma kivi nunuu, ora ìyo ma viko ña chàchi na paan ña töve k'vi yuchan iya tichi, tajan ma ndra chàkunuu chi'in Jesuu chājayatin ndra ndra nuu ra, ta te'en chīkatu'un ndra nuu ra:

—¿Ndanu kùuniun ña kuja'a ndi, ña kùxini yo ma kivi viko Pakua? —kàti ndra.

¹⁸ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Kuà'an ndo ma tichi ñuu ka'nu ikan, nuu ìyo ve'e iin ra'ii, ta te'en ka'an ndo chi'in ra, ña kà'an yu'u ra kùu Matru ndo: “Cha vāchi kuyatin ma orai, ta ma ve'un, ni kuxini ndi ma viko Pakua chi'in ma ndra jàkua'a chi'in.” Takan kà'in, kati ndo ma chi'in ra.

¹⁹ Tajan ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, jā'a ndra ma takua kā'an ra chi'in ndra, ta jā'a ndra ma ña ni kuxini ndra ma viko Pakua. ²⁰ Ta ora kuaa ndio, tajan chūnandi ndio Jesuu mesa chi'in ndi uchi uvi ma ndra chàkunuu chi'in ra. ²¹ Ta ora juuni yanga ka'lin ndra kàchachi ndra, ta Jesuu, te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndicha va'a, ña kà'in chi'in ndo, vati iin ndo ni xikoña'a yu'u —kàti Jesuu chi'in ndra.

²² Tajan nduva'a kuui nda'vi kùuni ndra, ta te'en kīcha'a ndio ta'ii'in ndra chīkatu'un ndra nuu Jesuu:

—Racha'nu, ¿a yu'u kùu? —kàti ndra ma ta'ii'in ndra chi'in ra.

²³ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Iin ra chàchi chi'in ma tichi iin ko'oni, rakan kùu ma ra ni xikoña'a yu'u. ²⁴ Ma ra Se'e ñivi, kuà'an ra ma iti' ìyo yi ña ku'un ra, takua kà'an yi nuu ma tutu Ndioo. Va jnda'vi ta'an ma ra ni xiko ña'a cha'a ra! Va'a ga, ña tu töve nī chakoo ni ra niku —kàti Jesuu.

²⁵ Tajan ma Juda, ra ni xikoña'a ra, te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Matru, ¿a yu'u kùu? —kàti ra.

Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¿Maun cha kā'an yi! —kàti Jesuu.

26 Ta ora juuni yanga ka'in ndra kachachi ndra, tajan ki'in ndio Jesuu ma paan, ta cha'a ra ta'vindioo nuu Ndioo cha'a' yi, ta cha'nda java ndio ra yi, ta te'en naka'an ra ora cha'a ra yi nuu ma ndra jakua'a chi'in ra:

—Na tiin ndo yi ta kachi ndo yi, ti na'a kuu ma kuuni —kati Jesuu.

27 Ta ikan jan, tiin ndio ra iin copa vinu, ta cha'a ra ta'vindioo nuu Ndioo cha'a' yi, ta te'en naka'an ra chi'in ndra ora cha'a ra' yi nuu ndra:

—Na ko'o ndisaa ndo ma na ka'in tichi copa i'ya, 28 vati na'a kuu ma ni, na chani kati, na kuuni yi ka'an yi, na cha iyo va'a ma tu'un chaa na cha'a Ndioo nuu ndo, ta juuni kuu yi kuenda na na jaka'nuni Ndioo kuati kua'a' ni. 29 Va yu'u ka'in chi'in ndo, na na tuva ni ko'i ma vinu uva i'ya, nda kati cha'a ma kivi na ni ko'i ma vinu chaa chi'in ndo, nuu chanda ma Tatai tiu.

Nuu kati Jesuu, na Petu' ni ka'an ra na töve nakoto ra ra

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

30 Takan kuu ta ora ya'a chita ndra ma yaa Ndioo, ta kee ndio ndra ku'an ndra iti' yuku nani Olivu.

31 Tajan Jesuu te'en naka'an ra chi'in ndra:

—Ndisaa ndo, ni kukanuu ndo nde'e ndo yu'u ma chanikuaa vitin. Vati nuu ma tutu Ndioo, te'en ka'an yi: “Ni ka'ni ma ra kuu chito'o ma mvechala, ta ndisaa ndri, ni kuita kuati”, kati yi. 32 Va ma ora cha natakun dikoi, jina'i ni ku'un iti' nu'u' Galilea, kua maa ndo —kati Jesuu.

33 Tajan ma Petu' te'en naka'an ra chi'in Jesuu:

—Vaji ndisaa ndra ni kukanuu ndra nde'e nuun, va yu'u, töve —kati ma Petu'.

34 Tajan Jesuu te'en naka'an ra chi'in ra:

—Ndicha va'a na ka'in chi'un, na juuni ma chanikuaa i'ya, uni cha'a' ni ka'un na töve nakotoun yu'u antea na nda'yu ma lo'o —kati Jesuu.

35 Ta ma Petu' te'en naka'an ra chi'in ra:

—Vaji iyo yi na kuvu chi'un, töve ni ka'in na töve nakotoi nuun —kati ma Petu'.

Ta juuni takan ka'an ndisaa ma ndra chakunuu chi'in Jesuu ndia.

Jesuu ka'an ra chi'in Ndioo nuu ma Getsemani

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

36 Takan kuu tajan cha'a ndio Jesuu, chi'in ma ndra jakua'a chi'in ra, ma nuu nani Getsemani, ta te'en naka'an ra chi'in ndra:

—Na kunandi ndo kuantu ndo yu'u i'ya, juuni yanga kuaka'in chi'in Ndioo ikan —kati ra chi'in ndra.

37 Ta cha'a ra ma Petu', chi'in ninduvi ma ndra se'e Zebedeu, ta kichi ndio na nduva'a kuii nda'vi kuuni ra, ta ya'a nakanini ra. 38 Tajan te'en naka'an ra chi'in ndra:

—Ya'a ga nda'vi kuuni ma animai cha'a' na ni kuvu. Kindoo ndo i'ya, ta na kondito ndo chi'in.

39 Tajan Jesuu kee ra ku'an ra ita'vi tia' iti' nuu, ta chunandi chiti ra, ta janani ra te'e nuu ra nu'u'u', ta te'en naka'an ra chi'in Ndioo:

—Yo'o ra kuu Tatai, tuva kuu ja'un yi, na jakakun yu'u nuu ma tundo'o ni nde'i. Vati na ja'un chi'in takua kuuni maun ja'un ta töve takua chaniini yu'u.

40 Tajan kee ndiko Jesuu nuu ka'in ma ndra chakunuu chi'in ra, ta nata'an ra ndra na cha kixi ndra. Ta te'en naka'an ra chi'in Petu':

—Ni kuu kuii kundito ndo chi'in, jitu iin ora? 41 Na kundito ndo, ta ka'an ndo chi'in Ndioo, koto ku'va ndo anima ndo na ja'a yi kuati. Ndicha va'a na ma anima ndo nduva'a iyoni yi ja'a yi ma na va'a takua kuuni Ndioo, va ma na kuuni ma kuuni ndo töve kundee yi ja'a yi takan —kati Jesuu chi'in ndra.

42 Cha'a' uvi kee ndiko Jesuu ku'an ra, ta te'en naka'an tuku ra chi'in Ndioo:

—Yo'o ra kuu Tatai, tu kuu ja'un tindeun yu'u, kuenda na töve nde'i tundo'o, va na kuu yi takua kuuniun —kati Jesuu.

⁴³ Tajan kēe ndiko ra chānde'e ra ma nuu ka'iin ndra, ta nāta'an ndiko ra ma ndra jākua'a chi'in ra, ña kixi ndra ña endee kuu naxi'i ma tinuu ndra jà'a ñuma'na. ⁴⁴ Ta ndākoo ra ndra, ta kēe ndiko ra kuàka'an ra chi'in Ndioo, ma cha'a' uni, chi'in juuni ma tu'un ña cha kā'an ra. ⁴⁵ Tajan kēe ndiko ra chānde'e ra nuu ka'iin ma ndra chàkunuu chi'in ra, ta te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Vitin va, na kusu ndo, ta nindee ndo, ti cha chāa ma ora ña ni ku'va ra ma ra Se'e ñivi, nda'a' ma ndra jà'a kuati. ⁴⁶ Na ndeta ndo, ta ko'o, ti cha vāchi ma ra ni xikoña'a yu'u —kāti Jesuu chi'in ndra.

Nuu tiin na Jesuu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Juuni ndaa ga Jesuu kà'an ra, ora chāa ndio ma Juda, ra juuni kuu iin ma ndra uchi uvi, ña chàkunuu chi'in Jesuu, chi'in kua'a' va'a, ndra nda'a machiti, chi'in yutun. Iyo ndra vāchi kuenda ma ndra kuxini nuu sutu, ta iyo ndra vāchi kuenda ma ndracha'nu ma ndian judú. ⁴⁸ Juda, ra xikoña'a Jesuu, te'en chā'a ra iin seña, naja kua ni ja'a ra, ta koto ndra nda ra kuu ra:

—Ra ni tutui sitin kuu ra, ikan na tiin ndo ra —kāti Juda.

⁴⁹ Tajan chātu'va ndio ra nuu ndaa Jesuu, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—iNa koo va'un, Matru! —kāti ra chi'in ra.

Ta tūtu ra sitin ra. ⁵⁰ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Xaa, ¿nda tiñu vāchiun? —kāti Jesuu chi'in ra.

Tajan chājayatin ndra ndra nuu ndaa Jesuu, ta tiin ndra ra.

⁵¹ Ta ma ora ikani, iin ma ndra ka'iin chi'in Jesuu, tāva ra machiti ra, ta chā'nda ra iin chiyo so'o ma ra kuu musu ma sutu ra kuxini nuu sutu. ⁵² Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na ti'i va'un ma machitiun tichi vena yi, vati tandi'i ma ndian kànita'an chi'in machiti, juuni chi'in

machiti ni kuvi na ndia. ⁵³ ¿A töve chitoun, ña tu ndakain nuu ma Tatái, ña na tachi ra kua'a' mii ma jandaru, ña kuu tati jà'a tiñu nuu Ndioo, ña na tindee ndra yu'u, ta takan ni ja'a ra yi? ⁵⁴ Va tu jà'i takan, ¿naja kua jà'i, ta chinu tu'un kà'an nuu ma tutu Ndioo, naja kua iyo yi ña kuu yi, tuva takan? —kāti Jesuu.

⁵⁵ Tajan juuni ma ora ikan, te'en nāka'an tuku ra nuu ma ñivi:

—¿Ta naja vāchi tiin ndo yu'u chi'in machiti, ta chi'in yutun, takua kuu iin ra su'u? Tandi'i kivi chūnandi jana'i nuu ma ñivi tañu ndo ma tichi veñu'u ka'nu, ta töve nī tiin ndo yu'u. ⁵⁶ Va ndisaa ña'a te'en kuu yi, ikan na chinu tu'un taa ma ndra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo nuu ma tutu Ndioo.

Tajan ma ora ndisaa ndio ma ndra jākua'a chi'in Jesuu, numini chūnu ndra kuà'an ndra, ta ndākoo ma'iin ndra ra.

Tisokuati na Jesuu nuu ndra kumitiñu

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Takan kuu tajan ma ndra jandaru, ndra tiin ma Jesuu, ndaka ndra ra chāa ndra ve'e ma sutu cha'nu ña kuxini nuu sutu ña nani Caifás. Ta ikan cha ka'iin ti'vi ma ndra kuu matru ña jākua'a tutu ley Ndioo, chi'in ma ndra cha'nu.

⁵⁸ Va ma Petu', tándikun ra kuà'an ra chata Jesuu, chikani chikani, nda kati chāa ndra nuke'e ve'e ma sutu ña kuxini, ta kī'vi ra chūnandi ra ikan chi'in ma ndra jandaru, nde'o niyi ni ja'a ndra chi'in Jesuu.

⁵⁹ Tajan ma ndra sutu ña kuxini nuu sutu, chi'in ma ndra cha'nu, ta chi'in tandi'i ma ndra kumitiñu, nānduku ndra naja kua tisokuati ndra Jesuu, vaji yöve ña ndicha kuu yi. Ta chi'in yakan kuu ka'ni ndra ra. ⁶⁰ Va nī kuu yi, vaji kua'a' ñivi kūti'vi, ta tisokuati na Jesuu chi'in ma tu'un vata. Ta nunuuni chākoyo uvi ta'an ma ndian tisokuati Jesuu chi'in tu'un vata. ⁶¹ Ta ndiakan te'en nāka'an na:

—Ra'ya, te'en kā'an ra: “Yu'u kùu ja'i janduvai ma veñu'u ka'nu Ndioo, ta tichi uni kivi kùu kani'i ndikoi yi.” Takan kā'an ra —kàti ndra.

⁶² Tajan ma sutu ña kùxini nuu sutu, ndēta ra, ta te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—¿Ta naja töve kà'un nī'in nakuyi? ¿Niyi kùuni na ka'an na chataun chi'in ma tu'un i'ya? —kàti ra.

⁶³ Va Jesuu tàxiin kīndoo ra. Tajan te'en nāka'an tuku ma sutu ña kuxini nuu sutu chi'in Jesuu:

—Chi'in sivi ma Ndioo ndito, kà'in chi'un, ña na ka'un ma ña ndaa. Na ka'un, tuva ndicha ña kùun ma Cristu, ra Se'e Ndioo —kàti ra.

⁶⁴ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ma takua kà'un, takan kùu yi. Ta juuni kà'in chi'in ndo, ña ni nde'e ndo ma ra Se'e ñivi, ña nāndi ra chiyo kua'a ma Ndioo ka'nu, ra iyo ndatu, ta ni kichinuu ra tichi vikó ma iti' andivi —kàti Jesuu.

⁶⁵ Tajan jānaka'a ndio ma sutu kuxini juuni ma ja'ma ra, ña chi'in yakan, chā'a ra ma seña, ña ya'a kayuni ra, ta te'en nāka'an ra:

—Ma tu'un ña kā'an ra'ya, iin kuati ya'a ga ka'nu kùu yi kuenda Ndioo. ¿A iyo ga yi ña nanduku yo tia ga testigu ña kùta'an chi'in yo?, kùuni ndo. Nda maa ndo chīni ndo ma tu'un kini ña kā'an ra. ⁶⁶ ¿Naja kua ndē'e ndo yi? —kàti ma sutu kuxini.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra:

—Iyo kuati ra, ta iyo yi ña kuvi ra —kàti ndra chi'in ra.

⁶⁷ Tajan tīvisii ndra nuu ra, ta kāni ndra ra. Ta iyo inga ndra kāni nuu ra ndia, ⁶⁸ ta te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Yo'o, ra kà'an ña kùu Cristu, jna ka'un, nde'o nda yo kāni ñun! —kàti ndra chi'in ra.

Petu' kàti ra ña töve nàkoto ra Jesuu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Takan kùu ta ora juuni nāndi ga Petu' ma nuke'e, tajan chājayatin iin

ña kùu musu ma sutu nuu nāndi ma Petu', ta te'en nāka'an ña nuu ra:

—Juuni yo'o kùu ma ra chàkunuu chi'in Jesuu, ra kīchi ñu'u' Galilea —kàtian chi'in ra.

⁷⁰ Va ma Petu' te'en nāka'an ra:

—Töve chittoi nda ra kùu ma ra kà'un —kàti ra chi'an.

⁷¹ Ta ma Petu', ti cha kuà'an ra ma iti' yuve'e, ña chani kee ra niku, ora ndē'e tukuan ra, ta te'en nāka'an ña chi'in ma ndra ka'iin ikan:

—Juuni ra chàkunuu chi'in Jesuu, ra kīchi ñuu Nazaret kùu ra'ya —kàtian chi'in ndra.

⁷² Ta ma Petu' te'en kà'an tuku ra:

—Töve nàkotoi ma ra kà'un chiña —kàti ra chi'in ña.

⁷³ Ta nunuuni, tajan ma ndra ka'iin ikan, chājayatin ndra ndra nuu ma Petu', ta te'en nāka'an ndra chi'in ra ndia:

—Ndicha va'a ña yo'o kùu iin ma ra chàkunuu chi'in Jesuu, vati chà'a ndi kuenda ña indukuni kà'un takua kà'an ma inga ndra ndia —kàti ndra chi'in ra.

⁷⁴ Tajan Petu' te'en chā'a ndiko ra tu'un, ña töve nàkoto ra ra:

—Yu'u chà'i tu'un nuu ndo ndava nda nuu Ndioo, ña ndicha kuii, ña töve nàkotoi ma ra kà'an ndo —kàti ra chi'in ndra.

Ta ma ora ikani nānda'yu iin lo'o.

⁷⁵ Tajan Petu' te'en chāku'uni ndio ra takua kā'an Jesuu chi'in ra: “Antea ña nda'yu ma lo'o, yo'o uni cha'a ni ka'un ña töve nàkotoun yu'u.” Tajan kēe ndio ra ma ikan, ta kuà'an ndio ra ña chāku nduva'a kuii ra, ña nda'vi kùuni ra.

27

Jesuu ndaa ra nuu chà'nda Pilatu tiñu

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Ta ora kùndichin ma inga kivi, tandi'i ma ndra kùxini nuu sutu, chi'in ma ndracha'nu kuxini nuu ma ndian judíu, jāndo'iin tu'un ndra, ña naja kua jà'a ndra, ta ka'ni ndra Jesuu. ² Tajan chū'ni ndra nda'a' ra, ta kuà'an ra chi'in ndra nuu ma Ponciu Pilatu, ra kùu kuvienu ma ñuu Roma.

Nuu ch'í Juda

³ Takan kũu ta ora ndē'e ma Juda, ra xīkoña'a Jesuu, ña ni ka'ni ndio ndra ra, tajan jāchikoni'i ndiko ra, ndi oko uchi ma xu'un' plata nuu ma ndra sutu ña kuxini nuu sutu, chi'in nuu ma ndracha'nu ña kuxini nuu ma ndian judíu, ti tũkuii va'a kũuni ra, ⁴ ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Cha ch'itoi, ña yu'u jā'i iin kuati ka'nu, cha'a' ña chā'i ña na kuvi iin ra töve kuati ma nuu ndo —kàti ra chi'in ndra.

Va ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Yüva kuati ndyu'u kũu yi, ti kuati maun kũu yi! —kàti ndra chi'in ra.

⁵ Tajan ma Juda chōso ndio ra ma xu'un' nuu ndra ma tichi veñu'u ka'nu, ta chāka'ni maa ra ra chi'in yo'o.

⁶ Ta ikan jan ma ndra kũxini nuu sutu, jāti'vi ndra ma xu'un' ta te'en nāka'an ndra:

—Na kũu taan yo ma xu'un' i'ya tichi ma chatun nuu ti'i na ma xu'un' sòkó na, vati ma ya'vi kuenda ña na kuvi iin ñivi kũu yi —kàti ndra.

⁷ Ta ikan jan jāndo'iin tu'un ndio ndra, nayi iyo yi ña ja'a ndra chi'in ma xu'un' ikan. Tajan jāta ndio ndra iin ñu'u', ña nàni, nuu kèe ñukisi, ña jàva'a na kisi, ma chi'in yi. Ma ñu'u' ikan kũu yi, kuenda ña na koo ma nuu kuchi ndian vāchi inga ñuu.

⁸ Ta cha'a yakan kũu yi, ña nda vitin, ma ñu'u' ikan kīndoo sivi yi ña nàni yi: “Ñu'u' jāta chi'in xu'un' ndií.”

⁹ Ta takan kũu yi ña chīnu ma tu'un tāa Jeremía, ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, vati rakan te'en tāa ra nuu ma tutu Ndioo: “Ndāki'in ndra, ndi oko uchi ma xu'un' plata, ña chikan ma ndian ñuu Israel, kuenda ña na kuvi ra. ¹⁰ Ta chi'in yi, kājata ndra ma ñu'u', ña nàni nuu kèe ñukisi ña kũva'a kisi takua kā'an ma Racha'nu nui ña iyo yi ña jā'i”, kàti ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo.

Jesuu ndaa ra nuu chà'nda Pilatu tiñu

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Takan kũu tajan ndàka ndio ndra Jesuu chāa ndra nuu ma Pilatu, ra kũu kuvienu, ta rakan te'en chīkatu'un ra nuu Jesuu:

—¿A ndicha ña yo'o kũu Rey nuu ma ndian judíu? —kàti ra.

Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ma takua kà'un, takan kũu yi —kàti Jesuu.

¹² Ta ora tìsokuati ma sutu ña kũxini nuu sutu ma Jesuu, ta chi'in ma ndracha'nu ña kuxini nuu ndian judíu, Jesuu endee töve nī ka'an ra.

¹³ Takan Pilatu te'en chīkatu'un ra nuu ra:

—¿A töve chīniun, ña ya'a tìsokuati ma ñivi ñun? —kàti ra chi'in Jesuu.

¹⁴ Va Jesuu endee töve nī ka'an ra. Ta takan kũu yi, ña Pilatu töve ch'ito ra nayi jà'a ra chi'in ra, ta ndava kuà'an tati ra.

Nuu kàti Pilatu ña na ka'ni ndra Jesuu

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Va'ani vitin, ma nani kuiya ora ch'iyō ma viko Pakua, ma kuvienu tava ndra yo indii vekaa ma nda ra ni kuuni ma ñivi ch'ikan na nuu ndra, ikan na kindoo nuna ra. Takua takani jà'a ndra ma kivi viko ikan. ¹⁶ Ma kuiya ikan indii iin ra ya'a nākoto ñivi, ña nàni Barrabás ma tichi vekaa. ¹⁷ Tajan ora cha ka'lin ti'vi ma ñivi, ta Pilatu te'en chīkatu'un ra nuu na:

—¿Nda yo kũuni ndo ña jañai, a Barrabás, a Jesuu, ra juuni kà'an ndo ña nàni Cristu ndia? —kàti ra.

¹⁸ Takan kàti Pilatu, vati chā'a ra kuenda, ña chāndaka ndra ra nuu ra cha'a' ña tixin ndra nde'e ndra ra.

¹⁹ Ta ora juuni yanga nāndi ga Pilatu ma nuu chà'nda ra tiñu, tajan te'en tāchi ma ñasi'i ra ña na kukatitu'un iin ra ma nuu ra: “Koto kī'viun chi'in ma ra va'a ikan, vati nduva'a kuii nducha chāni jā'a ra.”

Takan na katitu'un ra ma nuu ra, kàtìan.

²⁰ Va ma ndra kùxini nuu sutu, chi'in ma ndracha'nu kuxini nuu ma ndian judíu, kùndee ndra já'a ndra, ña na ndakan ma ñivi nuu Pilatu, ña na tava ra Barrabás, ta Jesuu, na kuvi ra. ²¹ Tajan ma Pilatu ra kùu kuvienú, chíkatu'un tuku ra nuu na:

—I'ya ka'íin uvi ta'an ndra: ¿nda ra kùuni ndo ña jañai? —kàti ra.

Ta ma ñivi te'en nàka'an na:

—Na jañaun ma Barrabás —kàti na.

²² Ta Pilatu te'en chíkatu'un ndiko ra nuu na:

—Ta, ¿niyi iyo yi ña ja'i chi'in Jesuu, ra kà'an ndo ña kùu Cristu?, tuva takan —kàti ra.

Ta ndisaa na, te'en nàka'an na:

—iNa takaun ra nuu kruu! —kàti na.

²³ Tajan te'en nàka'an tuku Pilatu nuu ma ñivi:

—Ta, ¿nda kuati kùu ma ña já'a ra? —kàti ra.

Va ma ñivi te'en kícha'a ndiko na ndà'yu na nuu Pilatu:

—iNa takaun ra nuu kruu! —kàti na.

²⁴ Ta ora ndē'e Pilatu, ña endee kà'an na takan, ta nanivaa kùu na, tajan tāchi ndio ra iin yo chāki'in takuii, ta nākata ra nda'a' ra nuu ndē'e ndisaa ñivi, ta te'en nàka'an ra:

—Yöve kuati yu'u kùu yi, cha'a' ña iyo yi ña kuvi ra, vati kuenda maa ndo kùu yi —kàti Pilatu.

²⁵ Ta tandi'i ma ñivi, te'en nàka'an na chí'in ra:

—iKuati maa ndi, chí'in se'e ndi, kùu yi ña ni kuvi ra! —kàti na.

²⁶ Tajan Pilatu tāva ndio ra Barrabás, ta tāchi ra ña na kani ndra Jesuu, ta ikan jan chā'a ndio ra ra nuu ndra, ña na takaa ndra ra nuu kruu.

²⁷ Takan kùu ta ora yā'a ndio, tajan ma ndra jandaru ma kuvienú, ndàka ndra Jesuu chāa ndra ma vetiñu. Ta ikan tandi'i ma ndra kùu jandaru, kùti'vi ta'an ndra nuu ndaa Jesuu, ta chíkonuu ndio ndra ra. ²⁸ Tajan tāva ndio ndra ma ja'ma ra, ta jáku'un ndra iin ja'ma kua'á

ra. ²⁹ Ta ikan jan jündii ndio ndra iin korona ña kùva'a chí'in maaaa iñu ma xini ra, ta chā'a ndra iin yutun kuiin, ña na kunda'a ra ma chiyo kua'a ra. Tajan chūnandi chiti ndio ndra nuu ra, ta te'en kà'an ndra chí'in ra, ña chàtu'un ndra ra:

—iNa koo endeeni yo'o ra chà'nda tiñu nuu ma ñivi judíu! —kàti ma ndra jandaru.

³⁰ Ta juuni tìvisii na ra, ta juuni chí'in ma yutun nda'a ra káni ndra ma xini ra. ³¹ Takan kùu ta ora yā'a ña chàtu'un ndra ra, tajan kíndaa ndiko ndra ma ja'ma kua'á ña jáku'un ndra ra, ta jáku'un ndiko ndra ma ja'ma maa ra ra, ta kuà'an ndio ra chí'in ndra ma nuu ni takaa ndra ra nuu kruu.

Nuu chùtakaa Jesuu nuu kruu

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Ta ora kuà'an ndra, tajan ma tichi iti' ikan, chíkuta'an ndra iin ra ñuu Cirene, ña nàni Simón. Ra'ya kùu ra, ña já'a ndra ña na kuiso ra ma kruu ndiso Jesuu.

³³ Ta ora chāa ndra iin ñuu nàni Gólgota, ña kùuni yi kà'an yi, nuu kàndoyo kua'a' iki xini ndian chí'í.

³⁴ Ikan chā'a ndra vinu ña jákanuu ndra chí'in iin ña iya ña na ko'o ra ra'. Va ora tīyaa ma Jesuu ra ra', ta ndē'e ra naja kua chí'i ra', töva ni kuuni ra ko'o ra ra'.

³⁵ Takan kùu ta ora cha tākaa ndio ndra ra nuu kruu, tajan kícha'a ndio ma jandaru chāsiki ndra ja'ma Jesuu juuni chí'in maa ndra, nde'o nda yo chí'in kindoo yi. Ta takan kùu yi, ña chínu ma tu'un kà'an ma ra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo taji'na, ti rakan te'en kà'an ra: “Ni kusiki ndra chí'in yuu, ta takan ni nata'vi ndra ma ja'mai juuni chí'in maa ndra”, kàti ra. ³⁶ Ta ora yā'a, tajan chūnandi ndra jákuenda ndra ma nuu takaa ra. ³⁷ Ta ma iti' xini ra, tātuu ndra ma letra, ña kà'an nda cha'a' kùu yi ña takaa ra ma ikan. Ta ma tu'un ikan, te'en kà'an yi: “Ra'ya kùu Jesuu, ra kùu Rey nuu ma ndian judíu”, kàti yi.

³⁸ Ta juuni tàkaa ndra uvi ta'an ma ndra su'u xiin ra, iin ra chiyo kua'a ra, ta inga ra chiyo satin ra. ³⁹ Ta ma ndian yā'a ma nuu tàkaa Jesuu, chàtu'un na ra, ta kàva na xini na, ⁴⁰ ta te'en kà'an na:

—Yo'o, ra kàtiun ña ni janduva ma veñu'u ka'nu, ta tichi uni kivi, ni kutaa ndikoun yi niku, na jakakun ñun, juuni chi'in maun, ta nuun ma nuu takaun nuu kruu, tuva ndicha ña ra Se'e Ndioo kùun —kàti na chi'in ra.

⁴¹ Ta juuni takan chàtu'un ma ndra kuxini nuu sutu ra, chi'in ma ndra jàkua'a tutu Ndioo, ta ndra fariseu, chi'in ma ndracha'nu ña kuxini nuu ma ndian judíu ra ndia. Ta ndrakan te'en kà'an ndra chata ra:

⁴² —Jàkakú ra inga na, va juuni maa ra, na kùu jakakú ra ra. Tu ndicha ña Rey ra chà'nda tiñu nuu ma ñivi Israel kùu ra, na nuu ra ma nuu takaa ra nuu kruu, ta takan chinunio ma tu'un ra. ⁴³ Vati tu iyo tundeeni Ndioo chi'in ra, ña jakakú ma Ndioo ra, na jakakú ra ra vitin, tuva ndicha ña Ndioo kùuni ra nde'e ra ra. Ti juuni maa ra kà'an ra nuu yo, ña ra Se'e Ndioo kùu ra —kàti ndra.

⁴⁴ Ta nda ma ndra su'u, ña tàkaa nuu kruu chi'in ra, ndita'an ndra chàtu'un ndra ra ndia.

Nuu ch'í Jesuu

(*Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30*)

⁴⁵ Tajan ora kēta ma kachuvi ndaa, ta nda ma kaa uni chani'ini, ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi, endee ndōnaa yi. ⁴⁶ Tajan juuni ma ora ikan, te'en kànachaa ni'i Jesuu:

—Elí, Elí ¿lama sabactani? —ma tu'un ikan, te'en kùuni yi ka'an yi: Tatá Ndioo, Tatá Ndioo, ¿ta naja ndākoo ma'iiun yu'u? —kàti ra.

⁴⁷ Tajan iyo ma ndra ka'iin ikan, ña ora ch'ini ndra ma ña kà'an ra, ta te'en nāka'an ndra:

—Ma ra'ii i'ya kànachaa ra ma Elía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo —kàti ndra.

⁴⁸ Tajan juuni ma ora ikani, chāki'in iin ma ndra ka'iin ma ikan, iin ña xa'ma, ta cha jākuti ra ma vinu iya yi, ta chū'ni ndio ra yi xini iin yutun kani, ta jānani ra yi yu'u Jesuu, ña na ti'vi ra yi, ta ko'o ra ra'. ⁴⁹ Va ma inga ndra te'en nāka'an ndra:

—Ndakoo yo'o ra, nde'o a vāchi ma Elía, ta jākakú ra ra —kàti ndra.

⁵⁰ Tajan ni'i va'a nānda'yu ndiko ma Jesuu, ta ch'í ndio ra. ⁵¹ Ta ma ora ikani, ma ja'ma ña tàkaa tichi veñu'u ka'nu, ndāta javandaa yi, nda siki, ta nda ninuu. Ta tāan ndio ma nuñu'u', ña ndava ndāta java ndaa ma yuu na'nu jā'a yi. ⁵² Ta nda ma nuu ñaña ma ndian ndií, ndāta yi, ta kua'a' ma ndian ch'í, ña ch'ini tu'un Ndioo, nātaku na ma ora ikan. ⁵³ Va ma ñivi i'ya, kēe na ma nuu ñaña na, ma ora yā'a ña nātaku Jesuu, ta ikan jan ki'vi ndio na ma ñuu íi Jerusalén, ma nuu nduva'a kua'a' ñivi ndē'e na na.

⁵⁴ Takon kùu tajan ora ndē'e ma ra kùu capitán, chi'in ma ndra ka'iin jàkuenda nuu tàkaa Jesuu, ña nduva'a ni'i tāan, ta inga tuku ma ña kùu, ta nduva'a yū'vi ndra, ta te'en nāka'an ndra:

—¿Ndicha kuii, ña ra Se'e Ndioo kùu ra'ya niku! —kàti ndra.

⁵⁵ Ta iyo kua'a' ñivi ña'a, ña tándikun chata Jesuu, ña k'ichi nda ma ñu'u' Galilea kuenda ña t'indee vi ra, ka'iin chikani vi kànde'e vi, naja kua tā'an ra. ⁵⁶ Ta tañu ma ñivi ña'a ikan, ndaa ma Ndiya Magdalena, chi'in Ndiya ma'á Jandiau, ta Kusé, ta chi'in ma'á ma ndra se'e Zebedeu ndia.

Nuu kùchi Jesuu

(*Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42*)

⁵⁷ Takon kùu, ta ora chani kuna'a, tajan chāa iin ra kuika, ra ñuu Arimatea, ña nàni Kusé. Ta rakan ti, juuni iin ra chākunuu chi'in Jesuu kùu ra niku. ⁵⁸ Tajan rakan chānde'e ra Pilatu, ta ch'ikan ra kuñu Jesuu nuu ra. Ta Pilatu kà'an ra ña na ku'va ndra yi nuu ra. ⁵⁹ Ta ora ni'i

ndio Kusé ma kuñu ra, ta kāva ra iin ja'ma ndōo yi. ⁶⁰ Tajan kūchi ndio ra yi ma tichi iin yavi chaa, ña ja tāchi ra ña na jandova'a ndra ma tichi yuu, ta kùu yi nuu ñaña Jesuu. Ta ora yā'a chāsi ndio ra yu'u ma nuu kì'vi yo ma nuu ñaña, chi'in iin yuu ka'nu, tajan kēe ndio ra kuà'an ra. ⁶¹ Ta ma Ndiya Magdalena, chi'in ma inga tuku Ndiya, kīndoo vi nàndi vi jàkuenda vi, yatini ma nuu kūchi Jesuu.

Ma ndra jandaru, kùmi ndra nuu kūchi Jesuu

⁶² Takan kūu ta ora tuvi inga kivi, ña kùu yi ma kivi nindeo, ma ndra sutu, ña kuxini nuu sutu, chi'in ma ndra fariseu, chā'an ndra chānde'e ndra ma Pilatu, ⁶³ ta te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Yo'o racha'nu, chāku'uni ndi, ña ora juuni ndito ga ma ra nduva'a vata ikan, rakan kā'an ra, ña ora cha yā'a uni kivi, ta ni nataku ndiko ra. ⁶⁴ Yakan va na tachiun ma ndra jandarun, ña na kujakuenda ndra ma nuu ñaña nuu kūchi ra, nda ma kivi uni, koto ja'a ma ndra chākunuu chi'in ra, kūtavani'i xe'e ndra ma kuñu ra ora chanikuaa, ta ndrakan, te'en ni ka'an ndio ndra nuu ma ñivi: “Cha nātaku ndiko ra tañu na ndian ndi”, ni ka'an ndra. Ta tu takan kùu yi, tajan kùuni ndio yi ka'an yi, ña ma tu'un vata nuu ndi'inia i'ya, ka'nuga yi kua ma tu'un vata nunuu, tuva takan —kāti ndra chi'in ndra.

⁶⁵ Tajan Pilatu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—I'ya iyo ma ndra jandaru ña ni kujakuenda chi'in ndo ma ndakan. Na ku'un ndra chi'in ndo, ta na jakuenda va'a ndra ma nuu kūchi Jesuu jà'a ndo.

⁶⁶ Tajan kēe ndio ndra kuàkumi va'a ndra ma ikan. Ta kāni ndra iin tuni chata ma yuu ka'nu ña ndasi ma ikan. Tajan ndākoo ndio ndra ma jandaru, ña na kumi va'a ndra ma ikan.

28

Nuu nātaku ndiko Jesuu

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Takan kūu ta ora yā'a ndio ma kivi sabadu, ma kivi nindeo, ta kūdichin ndio ma kivi nunuu, nuu kīcha'a ma jamana. Ma Ndiya Magdalena, chi'in ma inga Ndiya, kēe vi kūa nde'e vi ma nuu ñaña nuu kūchi Jesuu. ² Ta nunuuni, ta kīcha'a nduva'a ni'i taaan ma nuñu'u'. Takan jā'a yi, vati nūu iin ma ra tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ma iti' andivi. Ta ora cha iyo ndio ra ma nuu kūchi Jesuu, tajan tāchiyo ra ma yuu ña ndasi yu'u yi, ta chūnandi ra chata yi. ³ Ma ra kùu tati ikan, nduva'a tacha ra takua iin tacha andivi, ta ma ja'ma ra nduva'a vii kuichin yi, takua kùu ma nieve. ⁴ Ta ora ndē'e ma ndra jandaru yi, ta yū'vi ndra, ta ndāyu ndra, ña ndava kūnaa ndra jā'a yi. ⁵ Tajan ma tati ikan, te'en nāka'an yi chi'in ma ñivi ña'a:

—Na yū'vi ndo, ti cha chitoi, ña Jesuu, ra chí'í nuu kruu kùu ma ra nànduku ndo. ⁶ Na töva ra ma i'ya, vati cha nātaku ra ma takua kā'an ra chi'in ndo niku. Na kichi nde'e ndo ma nuu chūndii ra niku. ⁷ Na numini ku'un ndo, kukatitu'un ndo nuu ma ndra chākunuu chi'in ra, ña ma Jesuu, ra chí'í, cha nātaku ndiko ra, ta ji'na ga ra ni ku'un ma ñu'u' Galilea kua maa ndra, ta ndakan ni nde'e ra ndra inga cha'a'. Tu'un i'ya kùu ma ña iyo yi ña katitu'in nuu ndo. —Takan kāti ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo chi'in vi.

⁸ Tajan numini kēe ndio vi ma nuu kūchi Jesuu, ña ni töva chitò vi, a cha'a' ña ndasii vi kùu yi, a cha'a' ña chisii vi kùu yi. Ta endee chīnu ndio vi kuàkatitu'un vi nuu ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu. ⁹ Ta ma nuu kàcha'an vi kēta ma Jesuu nuu vi, ta kāña'a ra chi'in vi. Tajan vikan, chājayatin vi vi nuu ra, ta chūnumindaa vi cha'a ra, ta jāka'nu vi ra. ¹⁰ Ta Jesuu te'en nāka'an ndio ra chi'in vi:

—Na yü'vi ndo. Na kukatitu'un ndo nuu ma ndra jàkua'a chi'in, ña ìyo yi ña ku'un ndra ma ñu'u' Galilea, vati ndakan ni nde'e ndra yu'u —kàti Jesuu chi'in vi.

Ma ndra jandaru ña jàkuenda, nàtu'un ndra ma ña tã'an ndra

¹¹ Ta ora juuni yanga kàcha'an vi ma tichi ití, ta ikan chikuta'an vi uvi uni ma ndra jandaru, ña kūmi ma ikan, ña chā'an ndra ma ñu'u' Galilea, chākatitu'un ndra ndisaa ma ña tã'an ndra nuu ma ndra sutu ña kuxini nuu sutu. ¹² Tajan ma ndra sutu kuxini i'ya, chānatu'un ta'an ndra chi'in ma ndracha'nu ña kuxini nuu ndian judíu, ikan na jando'iin ndra tu'un chi'in ta'an ndra. Ta ikan chā'a ndra kua'a' xu'un' nuu ma ndra jandaru. ¹³ Ta ma ndracha'nu te'en nāka'an ndra chi'in ma jandaru:

—Tu ìyo ndian chikatu'un nuu ndo cha'a' ma ña kūu, na katitu'un ndo nuu na, ña ma ora chanikuaa ña kàndoyo ndo kixi ndo, chā'an ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, ta sū'u ndra ma kuñu ra, kati ndo. ¹⁴ Ta tu ma kalecha'nu koto ra yi, na nākanini ndo ti ni jandomani maa ndi ra, ikan töve nakuyi ta'an ndo jà'a ra —kati ndra.

¹⁵ Tajan tīin ndio ma ndra jandaru ma xu'un', ta jā'a ndra ma takua kā'an ndra chi'in ndra. Ta ma tu'un i'ya juuni kà'an ga ma ndian judíu yi nda vitin.

Nuu chà'a Jesuu tiñu jà'a ma ndra chàkunuu chi'in ra

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Ta takan kūu yi, ña ndi uchi iin ma ndra chàkunuu chi'in Jesuu, chā'an ndra ma ñu'u' Galilea, ta chāa ndra ma yuku nuu kāti Jesuu nuu ndra. ¹⁷ Ta ora ndē'e ndra Jesuu, ta jāka'nu ndra ra, vaji ìyo ma ndra tüvi nī ja'a yi cha'a' ña tüvi chìnuni ndra. ¹⁸ Tajan chājayatin ndio ma Jesuu ra nuu ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ma Ra chā'a tiñu nui, ña na ka'ndai tiñu ninii ka'nu ma nuñu'u'

i'ya, ta ma andivi, kūu ma Ndioo ka'nu. ¹⁹ Ta na ku'un ndo kukatitu'un ndo nuu ma ñivi ìyo ninii ka'nu ma nuñu'u', ta na jandaku ndo na, ña na kuu na ndian jàkua'a chi'in. Ta na jakunduta ndo na, chi'in sivi ma ra kūu Tatá yo, ta ma ra kūu Se'e, ta chi'in sivi ma Tati Í Ndioo. ²⁰ Ta na jana'a ndo nuu na, naja kua ìyo yi ña jachi'in na ndisaa ma ña kātitu'in nuu ndo. Ta kūuni ña na koto ndo, ña ni koi chi'in ndo nani kivi, nda kati chāa ma ora nàa ma ñuñivi. Ta takan na kūu yi. Amén. —Takan kāti Jesuu.

Tu'un Ndioo t̄aa racha'nu Marku

Chàkunuu Xuva Tita jàkunduta ra ñivi tichi ku'u
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ I'ya kicha'a tu'un va'a cha'a' Jesucristu, ra Se'e Ndioo.

² Ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo tatiempu, ta rakan nani ra Isaía. Ta t̄aa ra iin tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu, ra ni kichi iti' nuu. Ta te'en kà'an yi: "Ni tachì iin ra jàkuu tiñu nui iti' nuun, na jandova'a ra ma itiun." Takan k̄ati Ndioo chi'in ra Se'e ra.

³ Yakan va Xuva ra jàkunduta kùu ra ña t̄achi Ndioo ra, na jakuu ra tiñu nuu Jesuu. Ta te'en kà'an Xuva ora n̄anda'yu ra tichi ku'u:

"iNa jandova'a ndo iti' ni kichi Racha'nu!
iTa juuni na nuna ndo iin iti' ndaa kuenda ra ndia!"

⁴ Takan kùu ta k̄eta ndio ma Xuva ra jàkunduta nda tichi ku'u. Ta k̄atitu'un ra nuu ma ñivi na ndikoni'i na chi'in Ndioo, ta na kunduta na, ikan na janaa Ndioo kuati na. ⁵ Takan kùu ta k̄eta kua'a' ma ñivi ñuu Jerusalén ta inga tuku ñivi iyo tichi ñu'u' Judea ña t̄aso'o na ña kà'an Xuva. Ta ora ch̄ini na ña kà'an ra te'en, ta k̄icha'a na n̄a'ma na kuati na. Tajan ma Xuva jàkunduta ndio ra na ma yuta Jordán tichi ku'u ikan.

⁶ Takan kùu ta ma ja'ma chàku'un Xuva, k̄uva'a yi chi'in ixi kameyu. Ta chi'in pañu ñii ch̄u'ni ra yi toko ra, ta chàchi ra maaa tikaa kua'á chi'in nduxi ku'u. ⁷ Takan kùu ta te'en j̄akoto ndio ra ma ñivi, ña kà'an Ndioo chi'in ra:

—Tiá iti' chatai, ni kichi iin ra ka'nu ga ta ndatu ra tiaga kua yu'u. Ta yu'u, ti ra nda'vini k̄ui, ña ni ñii ndikun ndichan ra ni yakan t̄uvi iyo yi ña ndachì. ⁸ Taku yu'u, jàkundutai ndyo'o chi'in takuini, va rakan ni jakunduta ra ndo chi'in Tati

Í Ndioo. —Takan k̄ati Xuva chi'in na ikan.

Nuu k̄unduta Jesuu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Takan kùu ta k̄eta iin kivi ña k̄ee Jesuu ñuu Nazaret, ña iyo iti' ñu'u' Galilea. Ta ikan ch̄aa ra nuu ndaa Xuva. Ta jàkunduta ra Jesuu ma yuta Jordán. ¹⁰ Ora k̄ee Jesuu tichi takuii, nd̄e'e ra ña n̄una ma andivi. Ta ikan k̄oyo Tati Í Ndioo chata ra, ña k̄aa yi takua k̄aa iin livi. ¹¹ Takan kùu ta ch̄ini Jesuu ña n̄aka'an Ndioo nda andivi:

—Ndicha kuii, ña yo'o k̄uu se'i, ra k̄ach̄in ña j̄akuu tiñu nui, ti ya'a k̄uuni nde'i ñun. —Takan k̄ati Ndioo chi'in Jesuu.

K̄i'in ma kui'na ku'va Jesuu

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Ora ch̄inu k̄a'an Ndioo ña'a, ta ma Tati Í Ndioo ch̄andaka yi Jesuu iti' tichi ku'u. ¹³ Ikan ch̄iyo ra uvi xiko kivi chi'in kua'a' kiti ku'u. Ta ikan k̄uu nuu k̄uuni ma kui'na kuxini ka'ndán' tiñu nuu Jesuu niku. Va t̄uvi n̄i ja'a Jesuu ma ña k̄a'an' chi'in ra, vati kuati k̄uuni ma kui'na ña na ja'a ra niku. Ta ora kuà'an ndio ma kui'na, tajan k̄icha'a ndio ma kua'a' tati j̄akuu tiñu nuu Ndioo tindee yi Jesuu.

Jesuu k̄icha'a k̄atitu'un ra tu'un Ndioo ñu'u' Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Ta ora ȳa'a ña t̄i'ndra Xuva vekaa, ta Jesuu ti chàkunuu ra j̄ana'a ra tu'un va'a Ndioo iti' ñu'u' Galilea. ¹⁵ Ta te'en kà'an ra nuu ma ñivi ikan:

—Vit̄in va cha k̄uyatin ora ña ni nde'o nuu chà'nda Ndioo tiñu. iYakan va na chikoni'i ndiko ndo iti' Ndioo! Ti vit̄in va cha k̄eta ora ni tava Ndioo tiñu nuu yo. iYakan va na ndakoo ndo ma kuati j̄a'a ndo! iTa na chinuni ndo ma tu'un Ndioo chi'in ndisaa anima ndo! —k̄ati Jesuu.

Jesuu k̄ana ra kumi ta'an ndra k̄iin

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Takan kūu ta Jesuu chàkunuu ra yu'u lakuna iyo ñu'u' Galilea. Ta ikan ndē'e ra iin ra nàni Simón chi'in ra yani ra, André. Ta ndrakan ti ndra kiin kùu ndra. Ta ikan jākanaa ndra ma yu'va tiaka' ka'nu nuu takuui. Takan jà'a ndra, ¹⁷ ta kēta Jesuu ña te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—iNa'a ndo chatai! Vitin cha chito ndo naja kua kiin ndo tiaka', va vitin yu'u kùu ra ni jana'i nuu ndo naja kua nàni'i ndo ñivi kuenda Ndioo. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra.

¹⁸ Ora chīni ndra ña kā'an ra takan, numini ndākoo ndra yu'va tiaka' ikan, ta tāndikun ndra kuà'an ndra chata ra.

¹⁹ Ta tiá ití' nuu ndē'e Jesuu inga ndra ka'iin tichi lancha. Ta ikan indii Jandiau chi'in ra yani ra Xuva ña jàndova'a ndra yu'va tiaka' chi'in tatá ndra Zebedeu, ta chi'in ndra musu ndra ndia. ²⁰ Ta ikan kāna Jesuu ndra. Tajan ndākoo ndio ndra tatá ndra chi'in musu ndra tichi lancha. Ta tāndikun ndra kuà'an ndra chata Jesuu ndia.

Iin ra ndiso tati xaan
(Lc. 4:31-37)

²¹ Takan kūu ta iin kivi nìndee ñivi judíu kùu yi, ora chāa ndra ñuu Capernaum. Tajan Jesuu chi'in ñivi kí'vi ra tichi veñu'u ñivi judíu. Ta ikan kīcha'a ra jàna'a ra tu'un va'a Ndioo. ²² Ta ma ñivi ndava yu'vi maania na ña ndē'e na kua jàna'a va'a ra chi'in chinituni ra. Vati tiaga va'a jàna'a ra kua jàna'a ndra matru jàkua'a tutu Ndioo. ²³ Va tichi veñu'u ikan ndaa Jesuu jàna'a ra ora chīni ra ña ndā'yu iin ra ndiso tati xaan indii tichi veñu'u ikan. Ta kīcha'a kà'an ma tati xaan te'en:

²⁴ —¿Ta naja kùuniun kanita'un chi'in ndi, yo'o Jesuu, ra ñuu Nazaret? Ta ndyu'u, cha chito ndi ña vāchi jandi'un nuu ndi. Vati ndyu'u cha nākoto va'a ndi ti ma ra íí Se'e Ndioo kùn. —Takan kāti tati xaan chi'in Jesuu.

²⁵ Ta te'en kīcha'a kà'an xaan Jesuu chi'in tati xaan ikan:

—iTaxiin kuu yu'u ndo, ta na kee ndo tichi kuñu ra'ya! —Takan kàti Jesuu.

²⁶ Takan kūu ta kīcha'a chī'i i'i ma ra ndiso tati xaan jā'a yi. Ta jànívaania kùu na ora kēe na tichi kuñu ra. ²⁷ Takan kūu ta ndisaa ma ndian ka'iin ikan yū'vi na ña kūu takan, ta te'en kīcha'a chikatu'un ta'an na nuu na:

—¿Nda ití' kīchi ra ña jàna'a ra te'en chi'in chinituni ra ta ya'a ndatu ra, ña nda tati xaan jàchi'in ña kà'an ra? —Takan nātu'un ta'an ma ñivi ikan.

²⁸ Takan kūu ta numini chīto ndisaa ñivi ñu'u' Galilea ña jà'a Jesuu.

Jesuu jànda'a ra ñaka'nu Simón ra juuni jākunani ra Petu'
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Ta ora kēe Jesuu veñu'u ñivi judíu, numini kuà'an ra chi'in Jandiau chi'in Xuva, nda ve'e Simón chi'in André. ³⁰ Ta ora chāa Jesuu ve'e ndra ta kāti ma Simón nuu ra ña ku'vi ma ñaka'nu ra kàndian nuu chito jà'a ka'ni. ³¹ Ta numini chāa Jesuu nuu kàndian ta tiin ra nda'a ña ta ndākoan chūnandian jā'a ra. Ta ma ora ikani ndā'a ña. Ta kīcha'a ña jà'a ña ña kachi ndra.

Jànda'a Jesuu kua'a' ndian kù'vi
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Ora ni kuna'a ora chíso nikandii, ma ora ikan chāndaka na kua'a' ndian ku'vi chi'in ndian ndiso tati xaan nuu ndaa Jesuu. ³³ Takan kūu ta ndisaa ma ñivi kūti'vi na yuve'e nuu ndaa ra. ³⁴ Tajan jàndova'a Jesuu tanuu kue'e ndo'o na. Ta juuni tāva ra ma tati xaan ña ndiso na ndia. Ta tūvi nī cha'a ra ka'an ma tati ikan ti cha nākoto na ra.

Chàkunuu Jesuu jàna'a ra tu'un Ndioo nani veñu'u ñivi judíu
(Lc. 4:42-44)

³⁵ Takan kūu ta ora tuvi inga kivi ora juuni takā'an kundichin, tajan ndēta ndio Jesuu, ta kēe ra kuà'an ra iin tichi ku'u nuu taxiin ña kuàka'an ra chi'in Ndioo. ³⁶ Takan

kūu ta chānuu kuà'an ra, tajan kuà'anduku ndio Simón chi'in ndra mañeru ra ra. ³⁷ Ta ora nāta'an ndra ra ta te'en kīcha'a ndra kà'an ndra chi'in ra:

—iNdisaa ñivi kàchika na nànduku na ñun! —kàti ndra.

³⁸ Ta te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—Va'a, va ji'na iyo yi ña kujana'i tu'un Ndioo nuu tandi'i ñivi iyo nda'a' ñuu i'ya. Vati tiñu ikan tāchi Tatái yu'u —kàti Jesuu.

³⁹ Takan kūu ña chàkuu Jesuu ndi'i ñu'u' Galilea kàtitu'un ra tu'un Ndioo nani veñu'u ñivi judíu. Ta juuni jànda'a ra ma ñivi ndiso tati xaan ndia.

Jesuu jànda'a ra iin ra kù'vi jà'a kùe'e tà'yu

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Iin kivi chāa iin ma ra ndo'o kùe'e tà'yu nuu ndaa Jesuu. Ta ikan chūnandi chiti ra nuu ra. Ta rakan te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—iJandova'a ma kùe'e ndo'i tuva kùuniun! —kàti ra.

⁴¹ Tajan kūnda'vini Jesuu ra ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Kùuni janda'i ñun —kàti Jesuu.

Tajan jānani ra nda'a' ra ra. Ta ndā'a ra. ⁴² Yakan va ma ora ikani ndā'a ra. Ta nāa ma kùe'e ikan ñii ra. ⁴³ Tajan nduva'a kuu chūndayu'u Jesuu ra. Takan kūu tajan tāchi ndio ra ra na ku'un ra, va ji'na te'en nāka'an ra chi'in ra:

⁴⁴ —iNuu nī'in na, na kàtitu'un naja kua jā'un ña ndā'un! Ji'na kuu nuu sutu iyo veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén, jana'un ñun, ikan nakoto ra ti cha ndā'un. Ta ikan jan sokóun iin kiti nuu sutu kuenda Ndioo, ti kua ikan kàti tutu Ndioo ña taa Moisés taji'na. Ti takan iyo yi ña ja'a yo, ikan na koto tandi'i ñivi ña cha ndā'un —kàti Jesuu.

⁴⁵ Tajan kēe ndio ra kuà'an ra, va tüvi nī jachi'in ra ña kā'an Jesuu. Ti kàtitu'un ra yi nuu tandi'i ñivi ña kua janda'a ra ra. Yakan va na kua koo Jesuu tichi ñuu, ti kīndoo ra tichi ku'u taxiin nuu tüvi ndoyo ñivi.

Va vaji takan jā'a ra ninii nānduku na ra.

2

Jesuu jànda'a ra iin ra kùyutun
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹⁻² Takan kūu ta ora cha yā'a yatin kivi, tajan chāa ndiko Jesuu ñuu Capernaum. Ta ora chīto ma ñivi ña chāa ndiko ra tichi iin ve'e ndaa ma ñuu ikan, ta ikan kùti'vi kua'a' ñivi ma tichi ve'e nuu ndaa ra, ña ni yuve'e kùta'an ga na kuiin na. Ta ikan kīcha'a ra jàna'a ra tu'un Ndioo nuu na. ³ Takan kūu ta chāa kumi ta'an ndra ndiso iin ra kùyutun chi'in ti'va. ⁴ Ta tava kuu ki'vi ndra yuve'e nuu ndaa Jesuu, jà'a ña ya'a kua'a' ñivi ka'iin tichi yi. Yakan va ndāa ndra chata ve'e, ta nūna ndra ita'vini kua kuu januu ndra ma ra ku'vi nuu ndaa Jesuu tichi ve'e. Yakan va ora cha nūna ndra yi, tajan jānuu ndra ma ra kùyutun tichi ti'va, nda nuu ndaa Jesuu. ⁵ Ta ora ndē'e Jesuu ña ya'a chìnuni ndra ña jà'a ra. Yakan va te'en kīcha'a kà'an ra chi'in ra kùyutun:

—Yo'o se'yu vitin cha jānai kuatiun. —Takan kàti Jesuu chi'in ra kùyutun.

⁶ Takan kūu ta ma ndra matru jākua'a tutu Ndioo ka'iin ikan, te'en nākanini ndra cha'a' ña kā'an Jesuu te'en: ⁷ “¿Ta naja jà'a ra'ya ña kà'an ra takan? Ma tu'un kā'an ra iin ña kini kuu yi kuenda Ndioo. ¿A tüvi chīto ra, ti uvaa Ndioo kuu ra kuu janaa kuati ñivi? Ta tüvi kuu ja'a inga nda ndian nikuuni yi.” Takan chānini ndra. ⁸ Va Jesuu numini chīto ra ña chānini ndra takan. Yakan va te'en chīkatu'un Jesuu nuu ndra:

—¿Ta naja vā'a' chānini ndo? ⁹ Tu ka'in chi'in ra ku'vi, cha jānai ma kuati ra, ta töve nde'e ndo tuva ndicha ña ni kuu ña kà'in. Va tu ka'in chi'in ra: “iNdeta, ta natuviun ti'vaun, ta ku'un ve'un!” Ta nde'e ndisaa ndo ti ndicha iyo ndatui. ¹⁰ Va vitin ni jana'i nuu ndo, ti kuu jānai kuati ñivi ñuñivi i'ya. Yakan va ni koto ndo, ti yu'u kuu ra Se'e ñivi

tāchi Ndioo, ta iyo ndatui. —Takan kàti ra chi'in ma ndra jàkua'a tutu Ndioo.

Ta te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ma ra kūyutun:

11 —Chi'in yo'o kà'in ña ndetaun ta natuviun ti'vaun ta ku'un ve'un —kàti Jesuu chi'in ra kūyutun.

12 Ora kā'an Jesuu te'en, ta ma ra ku'vi niku, numini ndēta ra, ta nātuvu ra ti'va ra, ta kēe ra ma tichi ve'e, ta kuà'an ra. Yakan va ndē'e chi'in tinuu na, kēe ra kuà'an ra. Takan kūu ta ora ndē'e na ña jā'a Jesuu te'en, ta ndava kuà'an tati na. Ta kīcha'a na jàka'nu na Ndioo. Ta te'en kīcha'a na kà'an ndio na:

—iNī'iin cha'a' takā'an nde'e ndi iin ra ya'a iyo ndatu ña jà'a te'en!

Jesuu kàna ra ra nàni Leví

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13 Ta ora yā'a ña kūu takan ta kēe ndiko Jesuu kuà'an ra yu'u lakuna. Ta ikan kūti'vi na nuu ndaa ra, ta ikan kīcha'a ra jàna'a ra tu'un Ndioo nuu na. 14 Takan kūu ta ora yā'a ra chi'in na, ta ndē'e ra Leví, ra kùu se'e Alfeu ña nàndi ra nàka'an ra xu'un' nuu ñivi kuenda ma ñu'u' ñuu ka'nu Roma. Tajan kīcha'a kà'an Jesuu chi'in ra:

—iNdakoo tiñu jà'un chiña ta kichiun chatai! —kàti ra.

Ta ikan Leví numini ndakoo ra ma tiñu jà'a ra ta tåndikun ra kuà'an ra chata Jesuu.

15 Takan kūu ta Jesuu chā'an ra chi'in ndra jàkua'a chi'in ra, chākujama ndra ve'e Leví. Ta ikan juuni ka'iin inga ndra nàka'an xu'un' kuenda ñuu Roma, ta inga ndra kini xini chàchi ndra chi'in Jesuu ndia. Takan kūu ña nduva'a kuii kua'a' ñivi ndikun chata Jesuu chi'in ndra tatun ra.

16 Ta ora ndē'e ndra jàkua'a tutu Ndioo chi'in ndra fariseu ña chàchi Jesuu chi'in ndisaa ma ñivi jà'a kuati ikan, ta te'en kīcha'a ndra chikatu'un ndra nuu ndra jàkua'a chi'in Jesuu:

—¿Ta naja chàchi ma matru ndo chi'in ma ndian nàka'an xu'un' ta

chi'in ndian jà'a kuati? —Takan kàti ndra nuu ndra.

17 Ta ikan Jesuu chīni ra ma ña kà'an ndra. Ta te'en nāka'an ndio ra nuu ndra:

—¿A tüvi chito ndo ti ma ndian iyo va'a, tüvi chiniñu'u na ma ndra chito tatan? Ndian ku'vini kùu ndian chiniñu'u yi. Ta yu'u ti tüvi vachì kuenda ma ndian tüvi chiniñu'u yu'u takua kùu ndian iyo va'a. Yu'u vachì, va kuenda ndian chiniñu'u yu'u takua kùu ndian iyo kuati —kàti Jesuu.

Chikatu'un ndra nuu Jesuu, naja tüvi ndita yu'u ma ndra jàkua'a chi'in ra

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

18 Iin ora ndita yu'u ma ndra chàkunuu chata Xuva ra jàkunduta, chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ndra fariseu. Ta ikan ndē'e inga ñivi ña ndita yu'u ndisaa ndrakan. Tajan kēe ndra kuàndakatu'un ndra nuu Jesuu. Ta te'en chikatu'un ndra nuu ra:

—¿Ta naja ndita yu'u ma ndra chàkuu chata Xuva chi'in ndra chàkuu chata ndra fariseu? ¿Ta ma ndra jàkua'a chi'in, naja töve ndita yu'u ndra ndia? —Takan kàti ndra chi'in Jesuu.

19 Ta te'en nāka'an Jesuu nuu na:

—Chi'in ma tu'un i'ya ni jana'i nuu ndo naja töve ndita yu'u ndra vitin. ¿A kùu ndita yu'u iin ra ni tanda'a chi'in ñivi ra ora juuni ndaa ra chi'in vi? iNa kùu yi! Ti tu juuni ndaa ma ra tanda'a, na kùu ja'a na kundaa na ña ndita yu'u na. Ti tandi'i na chisii na ora ikan. 20 Va ora cha kuà'an ra, tajan kùu kundita yu'u na —kàti Jesuu.

Nuu jàna'a Jesuu ti kùu jandiki ta'an yo tu'un cha'nu chi'in tu'un chaa kà'an ra vitin

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

21 Ta te'en nāka'an tuku Jesuu:

—Nī'iin na kùu nataa na iin ja'ma cha'nu chi'in ita'vi ja'ma chaa, ti ma ja'ma chaa nàndii yi ta jàna'kaa yi ma ja'ma cha'nu. Yakan va kà'vi ga nàkaa yi jā'a ma ja'ma chaa. 22 Ta

juuni kuu kuiin ma takuui vinu, ña jākuiya na tichi tia'a ñii cha'nu, tuva vinu chaa kùu ra'. Ti ma vinu ikan, jàka'ndi ra' ma tia'a ñii cha'nu, ta chàti ra', ta nàkaa ma ñii ikan ndia. Yakan va va'a ga ti'o ma takuui vinu chaa tichi iin tia'a ñii chaa —kàti Jesuu.

Kìndaa ndra jàkua'a chi'in Jesuu trigu iin kivi nindeo

(Mt. 12:18; Lc. 6:1-5)

²³ Iin kivi ña nindee ñivi judíu chàkunuu Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra nuu kàa kua'a' trigu. Takan kuu ta ikan kīcha'a ndra jàkuun nda'a' ndra ma trigu. ²⁴ Ta te'en kīcha'a chīkatu'un ma ndra fariseu nuu Jesuu, ti kùuni ndra tisokuati ndra Jesuu:

—iYo'o xaa! ¿Ta naja jà'a ma ndra jàkua'a chi'un iin ña tüvi ìyo yi ña jà'a yo ma kivi nindeo?

²⁵ Ta te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—¿A tüvi chàku'uni ndo ña jà'a ma racha'nu David, ora ya'a chāñu soko ra chi'in ndra meru ra? ²⁶ Ta ma tiempu ikan ti ma ra sutu nàni Abiatar kuu ma ra chà'nda tiñu veñu'u ikan. Tajan kī'vi ndio David tichi veñu'u ikan, ta ikan jan chāchi ndio ra ma paan íi kuenda Ndioo. Ta rakan juuni chā'a ra ma paan ikan nuu tandi'i ma ndra chàkuu chata ra. Ta ma paan ikan, ti na vā'a kachi nda ndian nikuuni yi, ti kuenda ma ndra sutuni kuu yi. —Takan kàti Jesuu.

²⁷ Takan kuu ta te'en nāka'an tuku Jesuu:

—Racha'nu Ndioo ji'na jà'a ra ma ñivi. Tajan jà'a ra ma kivi nindeo. Yakan va kuenda Ndioo, tiaga ka'nu ma ñivi kua ma kivi nindeo. ²⁸ Ta nda yu'u ra se'e ñivi tāchi Ndioo, juuni ìyo ndatui ma kivi nindeo —kàti Jesuu chi'in ndra.

3

Iin ra kūyutun nda'a'
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Iin ora kī'vi tuku Jesuu tichi veñu'u ñivi judíu. Ta ikan ndaa iin ra kūyutun nda'a'. ² Ta ma ñivi ikan jà'a na kuenda tu jànda'a Jesuu ñivi ku'vi vaji ma kivi nindeo kuu yi. Takan ìyo yi ña kumi na Jesuu ta kuu ni'i na nda cha'a' tiso kuati na ra. ³ Ta te'en kà'an ndio ma Jesuu chi'in ma ra kūyutun nda'a':

—iNdeta ta kundaun ma'ñu i'ya!

⁴ Tajan te'en chīkatu'un ndio ra nuu ma ndian ka'iin ikan:

—¿Nayi kuu ja'a yo ma kivi nindeo, kùuni ndo? ¿A jà'a yo ña va'a, a ña vā'a'? ¿A tiá va'a ña jàkakú yo na, a nde'enio ña kuvi na? —kàti Jesuu.

Va ma ñivi ka'iin tichi veñu'u ikan, tüvi nī ka'an na ña kà'an ra. ⁵ Takan kuu ta Jesuu iin ndē'e xaani ra nuu na ña ya'a nda'vi kùuni ra ti tüvi tās'o'o na ña kà'an ra. Ta tüvi kùnda'vini ma ndian chiniñu'u ra ndē'e na ra. Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ra kūyutun nda'a':

—iJanakee nda'un! —kàti ra.

Tajan jānakee ndio ma ra ku'vi nda'a' ra. Ta ora ikani ndā'a yi. ⁶ Ta kēe ndio ma ndra fariseu tichi veñu'u ñivi judíu, ta kuà'an ndio ndra nuu ka'iin ndra chàkuu chata racha'nu Herode, ña ni natu'un ta'an ndra naja kua ja'a ndra ta kuu ni'i ndra kua ka'ni ndra Jesuu.

Kùti'vi kua'a' ñivi nuu ndaa Jesuu yu'u lakuna

⁷ Ta Jesuu kuà'an ra chi'in ndra jàkua'a chi'in ra nda yu'u lakuna chi'in kua'a' ñivi ñu'u' Galilea. ⁸ Ta ikan juuni kua'a' ñivi kēe ndio na kuànde'e na nuu ndaa Jesuu ora chito na ña jà'a ra ña va'a. Takan kuu ta chāa ma ndian ñu'u' Judea chi'in ndian ñuu Jerusalén, chi'in ndian ñuu Idumea, ndian ìyo iti' kàna nikandii yuta Jordán, ndian ñu'u' ñuu Tiro, chi'in ndian ñu'u' ñuu Sidón ndia. Ndicha ña chāa nduva'a kuii kua'a' ñivi nuu ndaa Jesuu. ⁹ Yakan va ndākoo Jesuu tiñu nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra na yati koo ndra chi'in iin lancha ta

jàyatin ndra run yu'u lakuna, ikan na jachika ra ra nuu na. ¹⁰ Takan iyo yi ña ja'a ndra koto chakoyo kua'a' na nuu ndaa ra. Ti tandi'i ndian ku'vi kùuni na ke'e na ra, ti chító na ti ya'a kua'a' ñivi ku'vi jànda'a ra.

¹¹ Ta ma tati xaan ora ndē'e na ra, ta chūnandi chiti na nuu ra, ta kīcha'a na kànachaa na te'en:

—iYo'o kùu ma ra Se'e Ndioo! —kàti ma tati xaan ikan chi'in ra.

¹² Va xaan va'a kīcha'a kà'an Jesuu nuu na, ña na kà'an na takan chi'in ra nuu ka'ìin ñivi.

Jesuu kàchín ra ndi uchi uvi ndra tatun ra

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ Takan kùu ta ora yā'a ña kùu takan, tajan ndāa Jesuu iin yuku. Ta ikan kāna ra ma ndian va'a tiá kùuni ra. Ora kùti'vi ndra nuu ndaa ra ¹⁴ ta ikan kāchin ra uchi uvi ta'an ndra kuenda ña kakuu ndra chi'in ra ña kà'an ndra ma tu'un va'a Ndioo. Ti ndra'ya kùu ndra ni kuu tatun ra.

¹⁵ Ta chā'a Jesuu ndatu ndra kuenda ña tàva ndra tati xaan ndiso ñivi ku'vi. ¹⁶ Ta ma ndi uchi uvi ma ndra kāchin ra nàni ndra te'en: Simón, ra jākunani Jesuu, Petu'. ¹⁷ Ta uvi ndra se'e Zebedeu, iin ra nàni Jandiau chi'in ra yani ra, Xuva. Ndrakan jākunani Jesuu ndra Boanerges ña kùuni yi ka'an yi ndra xaan takua xaan nda'yu savi ora kùun ra. ¹⁸ Ta inga tuku ra nàni André chi'in Lipe chi'in Tolo chi'in Mate chi'in Tomás, ta Jandiau ra se'e Alfeu. Ta juuni kāchin Jesuu Tadeu chi'in Simón, ra kùuni kuati chi'in ñivi ñuu ka'nu Roma. ¹⁹ Ta ra nuu ndi'ni nia, va kùu Juda Iscariote, ra ni xikoña'a Jesuu tiá iti' nuu.

Kàti ñivi ti chi'in ndatu kui'na jànda'a Jesuu ma ñivi ku'vi

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Takan kùu ta kēta iin kivi, ña kī'vi tuku Jesuu iin ve'e. Ta ikan inga cha'a' juuni kùti'vi kua'a' ñivi. Ña nī kuu kachi ra ni chi'in ndra jākua'a' chi'in ra jà'a na. ²¹ Ta ora chító ma ñivi Jesuu ña jà'a ra ta chàki'in na ra

ti xini ra tivi ña jà'a ra takan, kùuni na.

²² Takan kùu ta juuni ma ndra jākua'a' tutu Ndioo ndra kēe ñuu Jerusalén, chāa ndra nuu ndaa Jesuu. Ta te'en kà'an ndra chi'in ma ñivi ikan:

—Juu, ma kui'na kùxini chā'a ndatu nuu ra'ya, ti chi'in ndatu yakán', tàva ra ma tati xaan ndiso ñivi. —Takan kà'an ndra chata Jesuu.

²³ Ta ikan numini kāna Jesuu ndra. Ta kīcha'a kà'an ra iin ku'va chi'in ndra.

—iNa kùu tava ma kui'na juuni maa yi! ²⁴ Tatu iin ñuu kànita'an chi'in juuni maa yi, na kùndee yi kua'a' tiempu. ²⁵ Tatu iyo iin yo kànita'an chi'in juuni ñivi na, na kùndee na kua'a' tiempu ndia. ²⁶ Yakan va tu ma kui'na kànita'an yi chi'in juuni maa yi, juuni kùndee na ndia. Ta ikan kùu nuu ndi'ni nuu na.

²⁷ 'Yakan va nī'iin yo kùu ki'vi iin ve'e ra ya'a iyo ñandee ta kuika, ta sù'u yo ña iyo nuu ra. Na kùu ja'a yo yi tu tüvi ku'ni ji'na yo ra. Yakan va tu ku'ni ji'na yo ra, tajan kùu su'u yo ma ña iyo ra.

²⁸ 'Va yu'u kàti ndicha kuii nuu ndo ti ma Ndioo ya'a ka'nu ra. Ta jànaa ra kuati ma ñivi ta ndisaa ña kini kà'an na. ²⁹ Va ndian kàti'ini chata Tati Íí Ndioo ndiakan túva janaa Ndioo kuati na. Yakan va endee koo kuati ikan chi'in na ndisaa tiempu.

³⁰ Ña'a kàtitu'un Jesuu nuu ndra, ti tìsokuati ndra ra ña jànda'a ra ndian ku'vi chi'in ndatu kui'na.

Chāa ma'á Jesuu chi'in ndra yani ra ta ñivi ta'an ra nuu ndaa ra jàna'a ra

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Takan kùu tajan chāa ma'á Jesuu chi'in ndra yani ra chi'in ña ta'an ra ve'e nuu ndaa ra. Va kīndoo vi nuke'eni. Ta ikan kà'an vi chi'in iin ra ndaa ma nuu ka'ìin kua'a' ñivi yuve'eni, na kuka'an ra chi'in Jesuu.

³² Ta ikan jan chāa ma ra kuàka'an chi'in Jesuu nuu ndaa ra chi'in kua'a'

ñivi. Ta te'en kīcha'a kà'an ra chi'in Jesuu:

—Nuke'e ndaa ma'un chi'in ndra yaniun ta ñivi ta'un, ña nànduku vi ñun.

³³ Va te'en nāka'an ra ña chikatu'un ra nuu na:

—¿Yo kùu ma'i chi'in ma yanj ta ndian ta'in?, kùuni ndo.

³⁴ Ta ikan jan kīcha'a ndè'e ndicha ndio ra ma ndian ka'in xiin ra. Ta te'en nāka'an tuku ra chi'in na:

—¡Na kuni va'a ndo ña ni ka'in chi'in ndo! ³⁵ Yakan va ma ndian jà'a ña kùuni Ndioo, ndiakan kùu ma yanj chi'in ta'in chi'in ma ma'i —kàti Jesuu.

4

Iin ku'va ña jàkuuni Jesuu kà'an ra nuu ñivi chata iin ra tàchi
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Takan kùu ta kīcha'a jàna'a tuku Jesuu inga cha'a' ma yu'u lakuna. Ta tava nduva'a kuu kua'a' ñivi kùti'vi nuu ndaa ra, yakan va ndāa Jesuu tichi iin lancha ña ndaa yatini ma yu'u lakuna ikan. Tajan nda tichi run chūnandi ndio ra kà'an ra chi'in na. Ta ma ñivi ikan ti yu'u lakunani kindoo na chini na ma ña kà'an ra.

² Ta ikan jan kīcha'a ra jàna'a ra kua'a' nakuyi nuu na chi'in ku'va, ikan na kutunini na ña kùuni ra ka'an ra.

Yakan va te'en kīcha'a ra kà'an ra ma ku'va nuu na:

³ —¡Taso'o ndo ña ni ka'in! —kàti Jesuu. —Ìyo iin ra tàchi. Ta rakan ti ora chāa ra nuu ñu'u' ra, ⁴ ta kīcha'a ra tàchi ra. Ta tia ma chiti kōyo yi tichi iti'. Ta ndè'e ma saa yi. Ta nūu ndri nuu kàndoyo yi. Ta chāchi ndi'i ndri yi. ⁵ Ta inga ita'vi yi kōyo yi tañu yuu. Ta ikan, ti nuuni yoso ma ñu'u', ti maaa yuu ndòyo nda ninuu. Yakan va ma chiti kōyo tañu yuu numini kāna yi, ti tüvi kunu indii ma chiti. ⁶ Takan kùu ta ora ñuka'ñu ndii, nduva'a kuu xi yi, ti tüvi ni'i yi ndanu ki'vi yo'o yi. Yakan va nātii yi. ⁷ Ta inga ita'vi ma chiti chita yi tañu ku'u. Ta ma ku'u ikan

numini chā'nu yi, ta jāvati yi nuu yi. Ta nī kua kua'nu yi. Yakan va tüva nī kuu jatiñu yi. ⁸ Ta tia yi, va kōyo nuu va'a ñu'u'. Yakan va kāna yi, ta chā'nu va'a yi. Ta kēta kua'a' va'a chiti nuu yi. Ìyo yoko ña kēta oko uchi chiti nuu ii'in yi. Ta ìyo ña kēta uni xiko chiti nuu. Ta inga yoko ña chā'a iin cientu chiti.

Yakan kuu ma ku'va kàti Jesuu nuu na.

⁹ Ta te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in na:

—¡Yakan va na taso'o ndisaa ndo ma ña ni ka'in chi'in ndo!

Nuu jākoto Jesuu ñivi nda cha'a' jàna'a ra ma ku'va nuu na

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Takan kùu ta ora kindoo ma'iin Jesuu chi'in ndi uchi uvi ndra jākua'a chi'in ra, ta inga ndra ka'in xiin ra. Ta te'en kīcha'a chikatu'un ndra nuu Jesuu:

—¡Na katitu'un nuu ndi, nayi kùuni ma ku'va ikan ka'an yi! Vati töve kùtunini ndi ma tu'un kā'un —kàti ndra.

¹¹ Ta te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—Nuu ndyo'o, chā'a Ndioo ña koto ndo tu'un xe'e ña ìyo chi'in ra nuu chà'nda ra tiñu. Yakan va chà'a ra ña nākoto ma ndian jākoo tiñu nuu ra ma tu'un xe'e ikan. Va ma ndian tüvi chinuni ña kà'in, nuu ndiakan va chi'in maaa ku'vani ni ka'in yi chi'in na. ¹² Ta ma ñivi ikan ti vaji ndè'e na, va tüvi ndichin nuu na. Ta vaji chini na, va tüvi kùtunini na ma tu'un kà'in. Yakan va kuu ndikoni'i ndiko na chi'in Ndioo. Ta töve ni janaa ra kuati na ndia. —Takan kàtitu'un Jesuu nuu ndra.

Jesuu jàna'a ra naja kua kùuni ma ku'va ikan ka'an yi cha'a' ma ra tàchi chiti

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Takan kùu ta te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ndra:

—¿Tu tüvi kùtunini ndo ma ku'va i'ya, naja kua kuu kutunini ndo inga ku'va ni ka'in, tuva takan? ¹⁴ Ti ma ra tàchi chiti, indukuni kuu ra takua kuu ma ra jàna'a tu'un Ndioo.

15 Vati iyo ma ndian kàa takua kàa ma chiti kōyo tichi iti'. Chìni va'a na ma tu'un Ndioo, va ora ña cha chīni na yi, tajan vāchi ndio ma kui'na ka'nu. Ta yakán' jànaa ma tu'un va'a Ndioo ña cha iyo anima ii'iin ma ñivi ikan. ¹⁶ Ta inga na kàa na takua kàa ma chiti ña kōyo tañu yuu. Ta ndiakan kùu ma ndian chìnuni tu'un Ndioo. Yakan va ora ndāki'in na yi, ndava chīsii na ti ndāki'in na yi chi'in ndisaa anima na. ¹⁷ Yakan va ndiakan kàa na takua kàa ma chiti tàchio ña tüvi kunu indii yo'o jà'a ma yuu. Ta ndiakan kùu na takua kùu ma chiti ikan. Ti töve nì'i yi nuu ku'un yo'o yi. Yakan va ma ñivi ikan, tüvi chùndaa va'a na. Ta chìnuni na ma tu'un Ndioo tia kivini. Ta vāchi ndio ma ndian jàndoto kuati nuu na, cha'a' ma tu'un Ndioo. Tajan ndè'e ndio na tundo'o. Ta na kùu koo va'a na chi'in ma tu'un Ndioo. Yakan va ndākoo ndio na yi. ¹⁸ Ta inga na kàa na takua kàa chiti ña kōyo tañu ku'u. Ndiakan kùu ma ndian chìnuni tu'un Ndioo. ¹⁹ Va chitu'un na tiá cha'a' ma ndatiñu ña nì'i na ñuñivi i'ya. Ta juuni ya'a kùuni na nde'e na ma xu'un' ña na jandakuu kuika yi na. Ta yakan kùu yi ña jànda'viña'a yi na. Ta yüvi yakan ni kuu yi, ti kùuni na inga nakuyi koo nuu na. Ta takan kùu yi chi'in ma chiti tàchio, ora kàna yi nuu vati. Töve kùu jatiñu yi. Yakan va takan kùu ma ñivi ikan, ti tüvi chàa ma tu'un Ndioo nda anima na. ²⁰ Iyo inga ma ñivi ña chini na ma tu'un va'a Ndioo. Ta chìnuni na ña kà'an yi chi'in ndisaa anima na. Ndiakan kùu na takua kùu ma chiti ña tachi iin nuu ñu'u' va'a. Ta iin ñivi ikan kùu na takua kùu ma trigu ña chā'a oko uchi ta'an chiti. Ta inga tuku yi chā'a uni xiko chiti. Ta inga na kùu na takua kùu ma ña chā'a iin cientu chiti —kàti Jesuu.

Jesuu kà'an ra iin ku'va ña jàkuuni ra kà'an ra cha'a' ñu'u' kandil
(Lc. 8:16-18)

²¹ Takan kùu ta te'en nāka'an tuku Jesuu inga ku'va nuu ma ñivi:

—¿A va'a tu kutaa xe'o iin kandil tichi iin kisi ñu'u', a iin xuu chito, kùuni ndo? ¡Na kùu yi! Ti tu tüvi tàkaa sukun yo yi, na kùu ndo ndichin nuu yo jà'a yi. ²² Vati na kùu tixe'o nì'iin ña jà'a yo, ti tiá kivi ni koto ndisaa ñivi ma ña tixe'o. Ta juuni na kùu ka'an yo nì'iin tu'un xe'e kua'a' tiempu, ti ni chaa iin kivi ña ni koto kachin ndisaa ñivi yi ndia.

²³ Yakan va te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in na:

—¡Na taso'o va'a ndo ña ni ka'in chi'in ndo, tuva iyo chinituni ndo!

²⁴ Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in na:

—¡Na ja'a ndo kuenda nuu ndo ma tu'un ña kà'in nuu ndo! ¡Na kuni va'a ndo yi ta jachi'in ndo yi ora tindee ndo inga ñivi, ta takan Ndioo ni ja'a ra chi'in ndo, ta ni ku'va ra ña kutuni ndo tiá kua'a' yi! ²⁵ Yakan va tu ja'a va'a ndo ma tiñu Ndioo, ni tindee ra ndo tiá kua'a'. Va tu tüvi jatiñu ndo kuenda Ndioo, ni kindaa ra ma tiñu jà'a ndo, vaji töva kua'a' yi —kàti Jesuu.

Jesuu kà'an ra iin ku'va chata naja kua cha'nu chiti tàchi ñivi

²⁶ Takan kùu ta te'en nāka'an tuku Jesuu:

—Indukuni kùu ma nuu chà'nda Ndioo tiñu kua iin chiti tachi iin ratàchi. ²⁷ Ti ma chiti ikan kàna yi ta chà'nu yi, vaji kixi ra a ndito ra. Yakan va rakan tüvi chito ra naja kua jà'a yi ña chà'nu yi. ²⁸ Ti ma chiti ikan, juuni ma ñu'u' jà'a ña kàna yi. Va ji'na keta ma punta yi, tajan keta ma yoko yi. ²⁹ Ta ora cha nātii ndio ma yoko yi, tajan kindaa ndio yo ma chiti ikan. Ta chàchi ndio yo yi —kàti Jesuu.

Jesuu kà'an ra iin ku'va chata chiti yukú mostaza

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Takan kùu ta te'en nāka'an tuku Jesuu ndia:

—¿Nda chi'in induku ma nuu chà'nda Ndioo tiñu?, kùuni ndo. ¿A

nda chi'in kùu jando induku yo yi?
³¹⁻³² Ti ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, indukuni yi chi'in ma chiti mostaza ña tàchi yo. Ti vali yi va chà'nu yi tiá kua inga tuku yukú. Ña chi'in soko na'nu yi, nda saa kùu ja'a ri taka ri nuu vati soko run —kàti Jesuu.

Nuu chàtiñu Jesuu ma ku'va jàna'a ra

(Mt. 13:34-35)

³³ Yakan va chi'in tu'un i'ya jàna'a Jesuu ma tu'un Ndioo chi'in kua'a' ku'va, ña cha kà'an ra i'ya. Yakan va Jesuu jàna'a ra nuu na, nda kati kutunini na tu'un kà'an ra. ³⁴ Va nì'iin tu'un tüvi kà'an ra, tu tüvi kà'an ra yi chi'in ku'va. Va ma ndra jàkua'a chi'in ra jàna'a ra naja kua kùuni ma ku'va ikan kà'an kachin yi nuu ndra inga ora.

Jàkutaxin Jesuu tati chi'in takuui lakuna

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Takan kùu ta ora kuaa ma kivi ikan, tajan te'en nàka'an Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra:

—iNa ko'o inga chiyo lakuna! —kàti Jesuu chi'in ndra.

³⁶ Tajan ndàkoo ndio ndra ma ñivi ikan yu'u lakuna, ta kuà'an ndio ndra chi'in Jesuu juuni tichi lancha nuu indii ndra chi'in ra. Ta ikan juuni tándikun inga lancha ndàka ta'an chi'in ndra kuà'an run chata ma lancha ndra ndia. ³⁷ Ta ora cha kàcha'an ndio ndra nuu lakuna, ta kōyo ndio savi tati chata ndra. Ta ikan kīcha'a kī'vi ndio takuui ikan tichi ma lancha. ³⁸ Takan kùu ta tīin ñuma'na Jesuu, ta nduva'a kuii kixi ra kàndii ra iti' xuu lancha chi'in chala ra. Tajan jàndakoo ndio ndra ra, ta te'en kīcha'a kà'an ndra chi'in ra:

—Matru, ¿a tüvi ndè'un, ti chani ka'a yo? —kàti ndra chi'in Jesuu.

³⁹ Ta ikan jan ndèta ndio Jesuu, ta te'en kīcha'a kà'an ndio ra chi'in ma savi tati.

—iNa kutaxin ndo! —kàti ra. Tajan kùtaxin ndio ma savi tati chi'in ma takuui lakuna.

⁴⁰ Tajan te'en nàka'an ndio ma Jesuu chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—¿Ta naja ya'a ndasii ndo? ¿A takà'an chinuni ndo tu'un Ndioo ña jà'a ndo takan? —kàti Jesuu.

⁴¹ Takan kùu ta ndrakan nduva'a kuii yū'vi ndra, ta kīcha'a ndra chīkatu'un ta'an ndra:

—¿Nda ra kùu ra'ya, ña nda savi tati ta lakuna jàchi'in ña kà'an ra? —kàti ndra ña nàtu'un ta'an maa ndra.

5

Iin ra ndiso tati xaan ñu'u' Gerasa
(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Takan kùu tajan kēta chiyo ndio Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra inga chiyo yu'u lakuna. Ta ikan kàndii iin ñu'u' nàni Gerasa. ² Ta ora nūu ndio Jesuu tichi lancha, ta ikan tū'va iin ra ndiso tati xaan nuu ra. Ta rakan ti já kēe ra nuu iyo ra kamajandu, ³ ti ikan iyo ra. Ta nì'iin na kùu tiin na ra, ni chi'in kadena kùu ku'ni na ra. ⁴ Yakan va jin kua'a' cha'a' cha chū'ni na nda'a' ra chi'in cha'a' ra chi'in kadena, va endee ndi'i yi jàche'e ra. Yakan va nì'iin na kùndee na ra. ⁵ Ta ndisaa tiempu chàkunuu ra ora ndichin ta ora naa, iti' yuku taxiin nuu tüvi ñivi. Ta juuni chàkunuu ra iti' kamajandu, ña endee ndà'yu ra chàkuu ra ikan. Ta endee kàni maa ra ra chata yuu. ⁶ Takan kùu ta ora ndè'e ndio ra ña chika ga vàchi Jesuu, ta endee kàndakunu ra kuàta'an ndio ra nuu vàchi ra. Ta ora chāa ndio ra nuu ndaa Jesuu, ta chūnandi chiti ra nuu ra. ⁷ Ta te'en kīcha'a ndio ra kànachaa ra nuu Jesuu:

—¿Nayi kùuniun ja'un chi'in, yo'o Jesuu, Se'e Ndioo ra iyo andivi? ¿Chi'in sivi Ndioo, chikain ñamani nuun ña na kī'viun chi'in! —Takan kàti yi chi'in Jesuu.

⁸ Kà'an yi takan chi'in Jesuu, vati ji'na ra nàka'an te'en nuu yi:

—iYo'o tati xaan, na keun tichi kuñu ra'ya! —kàti Jesuu chi'in yi.

⁹ Takan kùu ta te'en chīkatu'un ndiko Jesuu nuu yi:

—¿Naja nàniun? —kàti Jesuu.

Ta te'en nàka'an yi:

—Nàni ndi Legion, ti kua'a' tati xaan kùu ndi ña iyo ndi tichi kuñu ra'ya —kàti yi.

¹⁰ Takan kùu ta ma tati ikan chikan yi nuu Jesuu ña na tava ra yi ma tichi ñuu ikan. ¹¹ Ta tava ndē'e yi ña yatini xiin ma yuku ndaa ikan, ka'lin kua'a' kini ña kàchika ndri chàchi ndri ku'u kàa ikan. ¹² Yakan va ma tati xaan te'en chikan yi nuu Jesuu:

—¿Na ja'un tia ñamani nuu ndi, ña tachiun ndi na ki'vi ndi tichi kuñu ma kini kàchika ikan! —kàti yi.

¹³ —Va'ani tuva takan kùuni ndo —kàti Jesuu chi'in yi.

Tajan kēe ndio yi kuñu ma ra'ii ikan, ta kuà'an yi. Tajan ki'vi yi ma kuñu ndri. Takan kùu ta ma kini kàchika ikan, ti uvi mii ta'an ndri kùu ndri. Ta ora ki'vi ndio na tichi kuñu ndri, tajan kàndakunu ndio ndri kuà'an ndri. Ta kàchita ndri iin xa'va ña iyo yu'u lakuna. Ta ikan kà'a ndri tichi lakuna ta chi'í ndri.

¹⁴ Ta ma ndra kùmi ma kini endee chīnu ndra kuà'an ndra ora ndē'e ndra ma ña jà'a chi'in ndri. Yakan va ora chāa ndra ma ñuu ta kīcha'a ndra nàtu'un ndra ña tā'an ma kini chi'in tandi'i ñivi iyo kuariya ta chi'in ñivi iyo ñuu ndia. Takan kùu ta kēe ndio na kuànde'e na nuu kàchita ndri. Ta ora ndē'e na ndri, tajan ndikoni'i ndiko na nuu ndaa Jesuu. ¹⁵ Ta ora kūyatin ndio na nuu ndaa Jesuu, ta ikan ndē'e ndio na ma ra tivi xini niku. Ña cha ñu'u ndio ra ja'ma nàndi ra. Va tūva jà'a ra takua jà'a ra ora ndiso ra tati xaan niku. Ta ndava kuà'an tati na ora ndē'e na ña cha ndòva'a ra. ¹⁶ Takan kùu ta ma ñivi ña ndē'e kua tā'an ma ra ndiso tati xaan chi'in ña tā'an ma kini, kīcha'a na nàtu'un na yi chi'in inga ñivi ña kùu. ¹⁷ Takan kùu tajan kīcha'a ma ñivi ñuu kà'an na nuu Jesuu na kee ra ku'un ra ma ñu'u' ikan.

¹⁸ Takan kùu ta ora ndāa ndiko Jesuu tichi lancha, ta nduva'a kuii jānini ma ra ndiso tati xaan niku Jesuu, ña kùuni ra ku'un ra chi'in ra.

¹⁹ Va Jesuu tūvi nī cha'a ra ku'un ra chi'in ra. Ta te'en kīcha'a kà'an ra chi'in ra:

—¿Kindoo yo'o, xaa! ¿Ta kuà'an ve'un nuu iyo ñiviun! ¿Ta katitu'un nuu vi, ndisaa ña jà'a Racha'nu Ndioo chito'un chi'un, ta naja kua kùnda'vini ra ñun ña jānda'a ra ñun! —kàti Jesuu.

—Va'ani tuva takan —kàti ra chi'in Jesuu.

²⁰ Tajan kuà'an ndio ra. Ta kīcha'a kàtitu'un ra nuu ndisaa ñivi ñuu Decápolis ña jāndova'a Jesuu ra. Ta ndisaa ñivi ikan ndava yu'vi na, ña kà'an ra takan chi'in na.

Ña se'e Jairo ta ña kè'e ja'ma Jesuu

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ Takan kùu ta ora ndikoni'i ndiko Jesuu ma inga chiyo lakuna chi'in lancha. Tajan ma ora ikani kua'a' ñivi kùti'vi nuu ndaa ra yu'u lakuna. ²² Takan kùu tajan chāa ndio iin ra vika ndiso tiñu veñu'u ñivi judíu ña nàni Jairo. Ta ora ndē'e ra Jesuu numini chūnandi chiti ra nuu ra. ²³ Ta ikan nduva'a kuii chikan ra ñamani nuu Jesuu. Ta te'en nàka'an ra chi'in Jesuu:

—¿Chani kivi ma ñavali se'í! ¿Yakan va ko'o ta jananiun nda'un chata ña! ¿Ikan na nda'a va'a ña ta koo ndikoan! —Takan kàti ra chi'in Jesuu.

Ta te'en nàka'an Jesuu chi'in ra:

—¿Na ko'o, tuva takan! —kàti ra chi'in ra.

²⁴ Ta ikan jan kēe ndio Jesuu kuà'an ra chi'in ra. Ta ikan juuni tándikun kua'a' ñivi kuà'an na chata ndra ña ndava tituu ta'an na. ²⁵ Ta tañu ma ñivi kàcha'an ikan, kuà'an iin ña cha iyo uchi uvi kuiya ña ku'vian jà'a niian. ²⁶ Ta nduva'a kuii cha ndē'an tundo'o nda'a' ndra chito jà'a tatan. Ta tūvi ndòva'a ña, vaji jānaa ña ndisaa xu'un' kumian. Java vi'aga ka'vi kùunian jà'a yi.

²⁷ Yakan va ora chīnian ña kà'an Jesuu, ta tándikun ndioan kuà'an ña. Ta ikan jāyatin ndioan ña iti' chata ra. Tajan jānanian nda'a'

ña ja'ma ra. ²⁸ Ta te'en kīcha'a ña chàninian: "Jitu ja'mani ra na ke'o, ta chi'in yakani kuu nda'a yo," kùunian, ña chàninian. ²⁹ Ta ikan jan kē'e ndioan ma ja'ma ra, ta ma ora ikani kùtaxin ma niian. Ta ndā'a ña. ³⁰ Takan kūu ta ikan tūvini Jesuu ña kēe ita'vi ndatu ndiso ra. Tajan ndikoni'i ra nde'e ra nuu ma ñivi. Ta te'en chikatu'un ra nuu na:

—¿Yo kē'e ja'mai nda che'e? —kàti ra.

³¹ Ta te'en nāka'an ndio ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—Matru, ¿a tūvi nde'un, ti ya'a kua'a' ñivi tūtu ta'an xiun? ¿Ta chikatu'un gaun ña yo kē'e ñun? —kàti ndra chi'in ra.

³² Tajan chikonuu ndio Jesuu ndè'e ra ma ndian ka'iin xiin ra, va ti kùuni ra nde'e ra yo kùu ma ña kē'e ja'ma ra. ³³ Yakan va ma yakan ndava yù'vian ña kà'an ra, ti cha chitoan ña tā'an ña ora kē'an ma ja'ma ra. Ta ikan jan chāa ndioan nuu ra, ta chūnandi chitian. Ta kàtian ndisaa ña tā'an ña nuu ra. ³⁴ Ta te'en nāka'an ndio Jesuu chi'an:

—Yo'o se'yu, ¿cha kuu ku'un vitin! Ti cha ndā'un jā'a ña chìnuniun.

³⁵ Takan kūu ta juuni takā'an chinu kà'an Jesuu nuan, ora chāa inga ma ndra iyo ve'e ma ra vika ndiso tiñu veñu'u ñivi judíu. Ta te'en kīcha'a kà'an ndra nuu tatá ña'vali ikan:

—Cha chí'í ma ña se'un. ¿Yakan va nda kuenda ña jàkenaa ka'un tiempu ra? —Takan kàti ndra chi'in ra.

³⁶ Takan kūu ta ora chíni Jesuu ña kà'an ndra takan chi'in Jairo, tajan te'en kīcha'a nāka'an Jesuu chi'in ra:

—¿Na yù'viun! ¿Na chinuniun ma ña jà'i! —kàti Jesuu chi'in ma ra vika veñu'u ñivi judíu.

³⁷ Ta ikan jan kēe Jesuu kuà'an ra chi'in Petu', Jandiau ta Xuva, ra yani Jandiau. Ta tiá ma ñivi tūvi nī cha'a ra ña ku'un na chi'in ndra. ³⁸ Takan kūu ta ora chāa ndra ve'e ma ra vika veñu'u ñivi judíu. Ta ikan ndē'e Jesuu ña ya'a kuvaa ñivi ka'iin ikan,

ña kàchaku na. ³⁹ Ta ikan jan kī'vi Jesuu tichi ve'e chi'in ndra kuà'an chi'in ra. Ta te'en nāka'an ndio Jesuu:

—¿Ta naja ya'a kàchaku ndo? Ta ma ña'vali ikan tūvi nī chi'an, ti kixinian —kàti Jesuu.

⁴⁰ Ta ma ñivi ikan java chakú ndaani na ña kà'an ra. Va te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ma ñivi, na kee na nuke'e. Tajan kī'vi ndio ra chi'in ma ndi uni ndra chāa chi'in ra, chi'in tatá ña ta ma'á ña nuu kàndian. ⁴¹ Tajan tūin ndio Jesuu nda'a' ña ta te'en nāka'an ra chi'an:

—¿Talita kum! —Tu'un i'ya te'en kùuni yi ka'an yi: Chi'un kà'in yo'o, xi'i. ¿Na ndetaun! —kàti ra chi'an.

⁴² Ta ma ora ikani ndēta ña, ta numini kīcha'a ña chàkunuan. Ta yakan ti já uchi uvi kuiya ña. Ta ora ndē'e ma ñivi ña nāndoto ndikoan, ndava yū'vi na. ⁴³ Ta te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in na:

—¿Na kà'an ndo ña jā'i nuu nī'iin ñivi! —kàti Jesuu.

Tajan kīcha'a kà'an ndio ra chi'in ma ñivi ikan na ku'va vi ña kachian.

6

Chàa Jesuu ñuu Nazaret (Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ Takan kūu tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra chi'in ndra jàkua'a chi'in ra nda ñuu ra.

² Ta ora chāa ndio ma kivi nindeo, tajan kīcha'a Jesuu jàna'a ra tichi veñu'u ñivi judíu. Ta ma ñivi ikan, ti ya'a ndē'e ndaa na Jesuu ora chíni na ña kà'an ra. Yakan va te'en kīcha'a na chikatu'un ta'an na:

—¿Ndanu kùtu'va ra ña kà'an ra? ¿Ta ndanu tāva ra ma ña chito ra chi'in ma ndatu ra? ³ ¿A yūvi rakan kùu ra se'e Ndiya, ra jàtiñu chi'in vitu, niku? Chito yo ti yani ra kùu Jandiau, ta Kusé, ta Juda chi'in Simón. Ta juuni i'ya iyo ma ñivi ta'an ra ndia. —Takan kàti na ña nàtu'un ta'an na.

Yakan va nī jachi'in na ña kà'an Jesuu. ⁴ Ta te'en nāka'an ndiko Jesuu chi'in na:

—Taku ra kà'an kuenda Ndioo nda ni kùuni jaka'nu na ra, va juuni ma ñuu nuu chā'nu ra, tüvi yo kùuni nde'e ra, ni ma ñivi ra ndia —kàti Jesuu.

⁵ Yakan va nī kuu ja'a Jesuu kua'a' tiñu ndatu ikan, ti ya'a xaani na ndè'e na ra. Ma ña jā'a ra, kuu ña jundii ra nda'a' ra chata tia ma ndian ku'vi, ta ndā'a na jà'a yi. ⁶ Takan kuu ta ya'a nàkanini ra ña tüvi chìnuni ma ñivi ñuu ra ña jà'a ra. Ta ikan jan kēe ndio ra kuàjana'a ra ñuu iyo yatini ma ikan.

Tàchi Jesuu ndra jàkua'a chi'in ra, na kukatitu'un ndra tu'un va'a Ndioo

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

Takan kuu ta Jesuu chākunuu ndio ra jàna'a ra nuu iyo ñuu kuati iyo yatini. ⁷ Ta ikan jan kāna ndio Jesuu ndi uchi uvi ndra jàkua'a chi'in ra. Ti ni tachi ra ndra kuenda uvi ndra, ti ni ku'va ra ndatu ra nuu ndra. Ta ni tachi ra ndra ña kujanda'a ndra ñivi ndiso tati xaan. ⁸ Va ji'na te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Tüvi kunaa ndo nī'iin nakuyi tichi iti' kuà'an ndo, ni yunu, ni xita', ni xu'un'. Kuu kunaa ndo, va iin yutun vatuni, ⁹ ta kundii cha'a ndo ndichan ni. Ta juuni na kuu ku'un toto ndo ja'ma ndia. ¹⁰ Ta ora kì'vi ndo ve'e iin ñivi, na koo ndo ma ikan nda kati keta ora ku'un ndo inga ñuu. ¹¹ Vatu chaa ndo ve'e iin ñivi, ta tüvi jàchi'in na ma ña kà'an ndo, ta tüvi taso'o na yi, tiá va'a tu numini kee ndo ma ñuu ikan, ta ku'un ndo inga ñuu. Ta na jakisi ndo yuyaka ka'iin ndichan ndo, ikan nakoto na, ti töve ni ni'i na ñamani Ndioo, ti töve nī jachi'in na ma tu'un Ndioo ña kàtitu'un ndo nuu na. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra.

¹² Takan kuu tajan kēe ndio ndra jàkua'a chi'in Jesuu kàcha'an ndra ña kuàkatitu'un ndra nuu ma ñivi na ndikon'i ndiko na chi'in ma Racha'nu Ndioo. ¹³ Ta juuni tava ndra kua'a' tati xaan ndiso ñivi. Ta chi'in cete jā'íi ndra xini ma ndian ku'vi, ta ndōva'a na.

Nuu chì'í Xuva ra jàkunduta
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Takan kuu tajan chīto ndio ma Rey Herode ña jà'a Jesuu. Ta ndisaa ña jà'a ra chitakuati ndio yi ma ñuu ikan. Yakan va te'en nāka'an ndio Rey Herode:

—jNdicha kuii ña rakan kuu Xuva Tita! Ta nāndoto ndiko ra tañu ñivi ndií. Yakan jànda'a kua'a' ñivi chí'in ndatu ra. —Takan kàti ma Rey Herode.

¹⁵ Ta iyo inga tuku ndian kà'an te'en:

—jRakan kuu Elía, ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na! —kàti na.

Ta iyo inga ndian kà'an te'en:

—jRakan kuu ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, takua kā'an ndra chíyo taji'na!

¹⁶ Yakan va ora chīni Rey Herode ña kà'an na takan, ta te'en kīcha'a kà'an ra:

—jNdicha kuii ña rakan kuu Xuva, ña tāchi ña chāka'nda ndra xini ra! jVa vitin juu ra kuu ra ña nāndoto ndiko ra! —Takan kàti Rey Herode.

¹⁷ Ti cha'a' ña nāni Herodías tī'i ma Rey Herode Xuva Tita tichi vekaa. Takan kuu ta ora cha tī'i ndra ra tichi vekaa, tajan chū'ni ndio ndra ra chí'in kadena. Ta ma ña nāni Herodías juuan chūndaka ra nāni Lipe niku, ra yani Rey Herode. Ta vitin cha sū'u Rey Herode ña nuu ra yani ra, ta tānda'a ndiko ra chí'an.

¹⁸ Ti te'en kā'an Xuva chí'in Herode ora takā'an tī'i ra ra tichi vekaa:

—Iin kuati kuu yi tu ndakaun ñasi'i ma ra yaniun. —Takan kàti Xuva.

¹⁹ Yakan va cha'a' yakan kuu yi, ña xaani Herodías ndè'an Xuva. Yakan va kùunian ka'nian ra. Va nī kuu yi. ²⁰ Ti Rey Herode yū'vi ra nde'e ra Xuva, ti chīto ra ti iin ra ndaa ta va'a kuu ra nuu Ndioo. Yakan va kùmi va'a Herode ma Xuva, ti koto kī'vi Herodías nuu indii ra, ta ka'nian ra. Yakan va ora kàtitu'un Xuva ma tu'un Ndioo nuu Rey Herode, chàta'ani ra ma ña kà'an yi, va tüvi jàchi'in ra yi. ²¹ Takan kuu ta chāa iin kivi ña ndè'e ndio ma Herodías

naja kua ja'a ña, ña ni ka'nian Xuva. Ti ma kivi ikan kùu yi ña chīnu Rey Herode kuiya ra. Tajan jā'a ndio ra iin viko ka'nu. Tajan jāinvitaa ra tandi'i ndra vetiñu iyo ñuu ra, chi'in ndra capitán chà'nda tiñu nuu jandaru, ta inga ndra cha'nu iyo ñu'u' Galilea ndia. ²² Takan kùu ña kī'vi ña se'e Herodías nuu jà'a ndra viko. Ta kīcha'a ña tàcha'a ña nde'e ndra. Ta ma Rey Herode chi'in ndra ka'iin chi'in ra nduva'a kuii chàta'ani ndra kua tàcha'a ña. Ta te'en kīcha'a kà'an ndio Rey Herode chi'an:

—Ku'vai tu'un nuun, ña na ndakaun nayi kùuni maun nui, ta ku'vai yi nuun —kàti ra.

²³ Takan kùu ta nda uvi cha'a' chā'a tuku ra tu'un nuan ña na ndakan ña nayi kùuni maa ña nuu ra, vaji java ma ñu'u' ñuu nuu chà'nda ra tiñu, ku'va ra yi nuan, kàti ra. ²⁴ Va yakan tüvi nī ka'an ña ma ña kā'an ra chi'an. Takan kùu tajan kēan chāndakatu'an nuu ma'á ña. Ta te'en nāka'an ña nuu ma ma'á ña:

—¿Nayi ndakai nuu ra vitin?, kùuniun, yo'o ma'á —kàtian.

Ta te'en nāka'an ndio ma ma'á ña chi'an:

—¡Na ndakaun xini Xuva ra jākunduta nuu ra! —kàtian.

²⁵ Tajan numini kēan kuà'an ña nuu nāndi Rey Herode. Ta te'en kīcha'a kà'an ña chi'in ra:

—Kùuni ña ni vitini ku'vaun xini Xuva ra jākunduta iin tichi ko'o nui —kàtian chi'in ra.

²⁶ Ta ora chīni ra ña kà'an ña takan, nduva'a kuii nda'vi kùuni ra. Va tava cha chīni ma ndra ka'iin xiin ra ña chā'a ra tu'un nuan, yakan va iyo yi ña ja'a ra ma ña chikan ña nuu ra. ²⁷ Yakan va tachi ndio ra iin jandaru ña kuka'nda ra sukun Xuva nuu indii ra tichi vekaa.

²⁸ Takan kùu tajan kēe ndio ma jandaru kuà'an ra nuu indii Xuva vekaa. Ta ora chāa ndio ra nuu indii ra, ta chà'nda ra sukun ra chi'in machiti. Tajan chāndaka ndio ra yi iin nuu ko'o nuu ña tivaa ikan. Ta yakan chāndaka ña yi nuu ma'á ña.

²⁹ Takan kùu ta ora chīto ma ndra jākua'a chi'in Xuva ña chī'í ra, tajan chāki'in ndra ma ñunda'yu ra. Ta chākuchi ndra yi. Takan tā'an Xuva ra jākunduta.

Jesuu chà'a ra ña kachi u'un mii ñivi
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Takan kùu ta ora yā'a ña kùu takan, tajan kùti'vi ma ndra tatun Jesuu chi'in ra. Ta kātitu'un ndra nuu ra ndisaa ña jā'a ndra, ta ña jāna'a ndra nuu ra ndia. ³¹ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra: —¡Na'a ndo! ¡Nako'o iin nuu taxiin nuu tüvi ñivi! Ta ikan nindeo ita'vi —kàti Jesuu chi'in ndra.

Takan kàti Jesuu chi'in ndra, ti nduva'a kuii chàkoyo kua'a' ñivi nuu ndaa ra chi'in ndra tatun ra, ña nī kuyati ra kachi ra chi'in ndra jà'a na.

³² Yakan va kēe ndio Jesuu kuà'an ra chi'in ndra tatun ra tichi lancha iin nuu tàxiin. ³³ Va tava kua'a' na ndē'e na nuu kuà'an ndra. Ta nākoto na ti Jesuu kùu ra ña kuà'an ra chi'in ndra tatun ra tichi lancha. Tajan ndisaa ndio ma ñivi kandakunu na kuà'an na nuu ni chaa ndra. Ta ji'na ga na chāa, tajan chāa ndra.

³⁴ Takan kùu ta ora nūu Jesuu ma lancha, ta ndē'e ra ña ka'iin kua'a' ñivi. Ta kūnda'vini ra na, ti ka'iin na takua ka'iin iin mvechala ña tüvi chito'o. Tajan kīcha'a jāna'a ra kua'a' tu'un Ndioo nuu na. ³⁵ Ta ora cha kua ini, tajan chāa ndio ndra jākua'a chi'in ra nuu ra. Ta te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Cha ini kùu yi vitin. Ta i'ya ti iin nuu tàxiin kùu yi. ³⁶ Yakan va, ¿a va'a tu jandutáun ma ñivi, ta na ku'un na nuu nì'i na jàta na ña kachi na? —Takan kàti ndra jākua'a chi'in ra nuu ra.

³⁷ Ta te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—¡Maa ndo na ku'va ndo ña kachi na! —kàti Jesuu.

Ta te'en nāka'an ndra nuu ra:

—¿Ta naja ja'a ndi, ta ni'i ndi xu'un' ña jata ndi ma paan, tu tüvi yi? —kàti ndra.

³⁸ Ta te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ndra:

—iKuànde'e ndo, nde'o naja ta'an paan iyo nuu ndo! —kàti Jesuu.

Ta ora chānde'e ndio ndra nuu ka'in yi, ta te'en nāka'an ndra chi'in Jesuu:

—U'un paan, ta uvini tiaka' indii —kàti ndra.

³⁹ Takan kuu tajan tāchi Jesuu ma ndra jākua'a chi'in ra na ka'an ndra chi'in na, na kuiin ta tia ta tia na nuu ita yuta' ikan. ⁴⁰ Tajan chākuiin na kuenda iin cientu ta kuenda uvi xiko uchi na. ⁴¹ Ta ikan jan kī'in ndio Jesuu ma ndi u'un paan ta ndi uvi ta'an tiaka'. Tajan ndē'e ra iti' andivi, ta te'en kà'an ra chi'in Ndioo:

—Ta'vindioun Ndioo. Ti chā'un ma paan ta tiaka' nuu ndi —kàti Jesuu.

Tajan jākuati ra ma paan chi'in tiaka'. Ta chā'a ra yi nuu ma ndra jākua'a chi'in ra na nata'vi ndra yi nuu na. ⁴² Takan kuu ta chāchi ndisaa na nda kati chitu va'a tichi na. ⁴³ Ta uchi uvi ga tuka kuu yi ña chākoso yi ora chīnu chāchi na. ⁴⁴ Yakan va ma ndra chā'a Jesuu ña chāchi, u'un mii ta'an ndra kuu ndra.

Chika Jesuu nuu takuii
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:15-21)

⁴⁵ Takan kuu ta ora yā'a ña kuu takan, tajan tāchi ndio Jesuu ma ndra jākua'a chi'in ra, na ndaa ndra tichi lancha. Ta ji'na ndra na keta chiyo ndra ñuu Betsaida. Ta rakan, juuni yanga ndōo ga ra kà'an ra chi'in ñivi ña ni ku'un ra. ⁴⁶ Ta ora cha ndi'i na ndūta, tajan ndāa ndio Jesuu iin yuku ña kuāka'an ra chi'in Ndioo. ⁴⁷ Takan kuu ta ora cha kuna'a, ma lancha ikan cha kēta run nda java lakuna chi'in ndra. Ta Jesuu ti juuni ndaa ra yu'u lakuna nuu ndākoo ndra ra. ⁴⁸ Ikan ndaa Jesuu ora ndē'e ra ña nduva'a kuii cha chitatu ndra ña jākunu ndra run chi'in yutun xa'nda nuu. Ti vaji ni'i jā'a ndra ña nakunu run, va töve chika nda'a' ndra ti ya'a ni'i chākin ma tati. Yakan va iyo yi

a kaa uni na'ani ora kēe Jesuu ña chika ra kuā'an ra nuu takuii iti' kuā'an ndra. ⁴⁹ Takan kuu ta ora ndē'e ndra ña chika Jesuu vāchi ra nuu takuii xiin lancha ndra, ta kùuni ndra ña iin ni'na kuu yi ña chika yi vāchi yi niku. Ta iin kuvaani ndra ña nduva'a kuii yū'vi ndra. ⁵⁰ Vati tandi'i ndra ndē'e ndra yi, yakan va yū'vi ndra. Ta ikan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—iNa yū'vi ndo!, ti mai kù. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra.

⁵¹ Ta ikan jan jāyatin ndio ra ra nuu ka'in ndra tichi lancha. Tajan ndāa ndio ra tichi run. Ta ma ora ikani kūtāxin ma tati ña chākin yi. Ta ndrakan ndava kuā'an anima ndra ña jā'a yi takan ora chāa Jesuu. ⁵² Vati takā'an kuu kutunini ndra ma ndatu jā'a Jesuu chi'in paan. Ta ni takā'an nakoto va'a ndra nda chi'in ndatu kuu yi ña jā'a ra yi.

Jānda'a Jesuu ñivi ku'vi iyo ñuu Genesaret
(Mt. 14:34-36)

⁵³ Takan kuu ta ora cha kēta chiyo ndio ndra ma ñu'u' Genesaret. Ta ikan chū'ni ndio ndra ma lancha ndra yu'u lakuna. ⁵⁴ Ta ikan jan nuu ndio ndra run. Ta numini nākoto ma ñivi ra, ti Jesuu kuu ra. ⁵⁵ Takan kuu ta ora ndē'e ndio ma ñivi ña chāa ndio Jesuu ikan, ta numini kàtitu'un na nuu tandi'i ma ñivi iyo ñu'u' ikan. Tajan kīcha'a ndio na chāndaka na ndian ku'vi chi'in ti'va nuu chito na nuu ndaa Jesuu. ⁵⁶ Yakan va nda nikuuni nuu chā'an Jesuu, a ñuu kuati a ñuu na'nu a tichi ku'u, ikan jātu'va na ma ndian ku'vi yu'u kai a nuya'vi nuu chākunu ra. Ta chikan na ñamani nuu Jesuu na ku'va ra ke'e ma ndian ku'vi, jin tu ja'mani ra. Ta ndisaa ma ndian kē'e ja'ma ra, ndà'a na jā'a ndatu ra.

7

Kàtitu'un Jesuu nda ña kuu ma ña jāndokini ma ñivi
(Mt. 15:1-20)

1 Iti' ñuu Jerusalén kīchi ndra fariseu chi'in ndra jàkua'a tutu Ndioo. Ta ikan jan jākuyatin ndio ndra ndra nuu ndaa Jesuu. 2 Ta ndrakan ora ndē'e ndra ña jà'a ndra jàkua'a chi'in Jesuu ña kàchachi ndra, va tüvi nàkata ji'na ndra nda'a' ndra. Yakan va kà'an ndra chata ndra jàkua'a chi'in Jesuu, ti tüvi ndoo nda'a' ndra takua iyo ma costumbre ñivi judú. 3 Ti ndian fariseu chi'in ndian judú, jà'a na ma ña jà'a ma ndian chiyo taji'na. Ta ndiakan ti tüvi kuu kachi na tu takà'an ndoo nda'a' na. 4 Ta ora kichaa na ña chā'an na nuya'vi, na kuu kachi na, tu takà'an nakata na nda'a' na ndia. Ta juuni iyo inga costumbre ña jà'a na ndia, takua jà'a na, ña nàkata na yachin, kasitu, kisi, chi'in yuvi. 5 Yakan va te'en kīcha'a chikatu'un ndra fariseu chi'in inga ndra jàkua'a tutu Ndioo nuu Jesuu:

—¿Naja tüvi jà'a ndra jàkua'a chi'un ma costumbre jà'a ndian chiyo taji'na? Ña tüvi nàkata ji'na ndra nda'a' ndra ta kachi ndra —kàti ndra nuu Jesuu.

6 Tajan te'en nàka'an Jesuu chi'in ndra:

—Ña ndicha kùu ña kà'an ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo nàni Isaía kuenda ndo. Ti tüvi jà'a ndo ma ña kà'an ndo. Ta Isaía ti te'en kà'an ra, niku:

Ma ñivi jàka'nu Ndioo jàka'nu na ra chi'in tu'un kà'ani na, va tüvi jàka'nu na ra chi'in anima na.

7 Ta tüvi nda kuenda kùu yi ña jàka'nu na Ndioo.

Ti ma tu'un ña jàka'nu na Ndioo, tu'un kà'an ñivini kùu yi.

Ta ma ñivi ikan kà'an na, ti tu'un Ndioo kùu yi.

Takan kà'an ra Isaía chiyo taji'na.

8 Ti ndyo'o, ndàkoo ndo ma ña kà'an Ndioo ña jà'a ndo, ta jà'a ndo ma tu'un jàna'a ñivini.

9 Takan kùu ta te'en nàka'an tuku Jesuu nuu ndra ndia:

—Ya'a ga chìnuni ndo ma costumbre ña jà'a juuni maa ndo. Va ma

tu'un Ndioo töve jàchi'in ndo yi, 10 ti te'en kàti Moisés taji'na: “¿Na jaka'nu ma tatáun chi'in ma'un!” “Tatu kanduva'un tatáun, a ma'un, ta ka'ndaun kuenda ña kuviun jà'a inga ñivi”, kàti Moisés. 11 Va ndyo'o ti te'en kà'an ndo: “Na vā'a tu iin ra'ii kùuni ra tindee ra tatá ra chi'in ma'á ra.” Ta rakan ti te'en kà'an ra nuu vi: “¿Na kùu ga tindei ndo! Ti cha tāva siin ndisaa ña iyo nui ña ni sokói yi nuu Ndioo.” Takan kàti ra nuu tatá ra chi'in ma'á ra. 12 Ta juuni kà'an ndo, ti yo kà'an te'en vitin, tüva iyonni na tindee na tatá na chi'in ma'á na. Takan kùuni ndo. 13 Va yu'u kà'in chi'in ndo, ti kua ikan jà'a ndo ña jàchiyo ndo tu'un Ndioo. Ti kùuni ndo ja'a ndo ma costumbre maa ndo. Ta juuni ma yakan jàya'a ndo yi nda nuu ñivi ndo ndia. Ta juuni iyo inga tuku ña jà'a ndo ndia. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra fariseu ta ndra jàkua'a tutu Ndioo.

14 Takan kùu taján kàna tuku Jesuu ñivi nuu ndaa ra. Ta te'en nàka'an ra chi'in na:

—¿Taso'o va'a ndisaa ndo ña ni ka'in chi'in ndo! ¿Ta na kutunini ndo yi ndia! 15 Ní'iiin ña chàchi ñivi tüvi jàkini yi anima na chi'in chinituni na. Va ña kèe chinituni na kùu ma ña jàkini na. 16 ¿Yakan va tuva iyo chinituni ndo na kuni ndo! —kàti Jesuu.

17 Takan kùu ta ora chīnu kà'an Jesuu takan, ta kèe ndio ra kuà'an ra nuu iyo ve'e ña kindoo ra. Tajan kī'vi ra ma tichi ve'e chi'in ndra jàkua'a chi'in ra. Tajan te'en kīcha'a ndio ndra chikatu'un ndra nuu ra:

—¿Nayi kùuni ma ña jàna'un nuu ma ñivi kà'an yi? —kàti ndra.

18 Ta te'en nàka'an Jesuu chi'in ndra:

—¿A juuni ya'a ndava xini ndo ña tüvi kùtunini ndo ña kà'in? ¿A tüvi chito ndo, ti ndisaa ña chàchi ñivi tüvi jàkini yi chinituni na? 19 Ti tüvi chàa yi nda chinituni na. Chàa yi va nda nuu chitini na. Tajan tàva na yi ora chàti na —kàti ra.

Yakan va chi'in tu'un i'ya kùuni ra ka'an ra, ña ndisaa ma ña chàchio, va'a yi. ²⁰ Ta te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in na:

—Ndicha ti ña jàkini chinituni na, va kùu yi ma ña kèe chinituni na. ²¹ Ti tichi chinituni na kèe ma ña kini chàhini na. Ti kùuni na ki'vi na chi'in ñivi ña'a' takā'an tanda'a. Ta juuni chi'in chinituni na, kùuni na su'u na, ta kùuni na ka'ni na ñivi. ²² Ta juuni kùuni na ki'vi na chi'in iin ña'a cha iyo ii, ta ña'a chi'in ra'ii cha iyo ñasi'i ndia. Ta ya'a kùuni na kukuika na. Ta kùuni na jati'ini na, ta kùuni na janda'viña'a na, ta chàta'ani na ja'a na kuati nuu nde'e tandi'i ñivi. Ta ndiakan, na tūva jaña na ña jà'a na yi. Ta xaani na ndè'e na inga ñivi cha'a' ña iyo nuu na. Tajan kà'an ndio na chata ñivi. Ta jàka'nu na juuni maa na. Ta jà'a na ma ña kùuni maa na jà'a na. ²³ Ndisaa yakan ña kini kèe chinituni na kùu yi. Ta yakan kùu yi ña jàkinini yi anima na.

Iin ña kichi inga ñuu chìnunian tu'un Jesuu

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Takan kùu ta ora chīnu kà'an Jesuu takan, tajan kèe ndio ra kuà'an ra iti' ñuu Tiro ta Sidón. Ta ora chāa ra ñuu ikan, tajan ki'vi ra iin tichi ve'e. Ti kùuni ra ña koto nī'iin na ña chāa ra. Va nī kuu kundii xe'e ra, ²⁵⁻²⁶ ti numini chito iin ña'a kichi iti' ñu'u' Sirofenicia ña cha chāa Jesuu. Ta yakan ti yūvi ña judíu kùan. Ta iyo iin ña se'an ña ndiso tati xaan kīndoo ve'an. Yakan va, ma'á yakan chà'an ña nuu indii Jesuu. Ta chūnandi chitian nuu ra. Ta kīcha'a chikan ña ñamani nuu Jesuu na tava ra tati xaan ndiso ñase'an kīndoo ve'an. ²⁷ Ta te'en nāka'an ndio Jesuu ña jàkuuni ra kà'an ra nuan:

—jI'na kuatun, na tindee ji'nai ñivi se'e Ndioo iyo ñuu Israel! Ti na kuu namaa yo ña chàchio na nuu na, ta ku'va yo yi kachi ina. —Takan kàti Jesuu ti yūvi ñivi ñuu Israel kùan.

²⁸ Ta te'en nāka'an ña chi'in ra: —Ndicha ña kà'un yo'o Racha'nu, va nda ma ina chàchio ri che'e chità xuu mesa jà'a ma ndiakwati —kàtian.

²⁹ Ta ora chīnu kà'an ña takan, ta te'en nāka'an ndio Jesuu chi'an:

—Ya'a va'a nāka'un. Cha kùu ku'un ve'un, ti cha kèe tati xaan ndiso ma ña se'un. —Takan kàti Jesuu chi'an.

Tajan kèe ndioan kuà'an ña ve'an.

³⁰ Takan kùu ta ora chāa ña ve'an, ta ikan nāta'an ña ñase'an, ña kàndian nuu chito, ña cha kèe ma tati xaan kuñuan.

Jesuu jànda'a ra iin ra ñi'i ta so'o

³¹ Takan kùu tajan kèe ndiko Jesuu ma ñuu Tiro. Ta ikan yā'a ra ñuu Sidón. Ta juuni yā'a ra kua'a' ñuu kuati iyo ñu'u' Decápolis. Ta ikan jan chāa ndio ra ma lakuna nàni Galilea. ³² Takan kùu ta ora chāa ra yu'u lakuna ikan, ta chāndaka na iin ra so'o ta ñi'i nuu ndaa Jesuu. Tajan chikan na iin ñamani nuu Jesuu na janani ra nda'a' ra chata ma ra so'o, ikan na nda'a ra. ³³ Tajan tīin Jesuu nda'a' ra, ta kuà'an ra chi'in ra iin nuu tūvi nde'e ñivi. Ta ikan tī'i ra xini nda'a' ra tichi so'o ma ra so'o. Tajan tīvisii Jesuu xini nda'a' ra ta jānani ra yi nuu yaa ma ra so'o. ³⁴ Tajan ndè'e Jesuu iti' andivi. Ta tāxini ra. Ta te'en nāka'an ra chi'in ma ra so'o:

—jEfata! —ña kùuni yi kà'an yi: jNa nuna yi!, chi'in tu'un kà'an Jesuu.

³⁵ Takan kùu ta juuni ora ikani, nūna so'o ma raso'o. Ta ndā'a yaa ra ndia. Ta kùu naka'an ra. ³⁶ Ta te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ñivi ikan:

—jNa kàtitu'un ndo ña jà'i nuu inga ñivi! —kàti ra.

Va ma ñivi ikan, ti tūvi nī jachi'in na ña kà'an ra. Ti vi'a kàtitu'un na ña jà'a ra nuu inga ñivi. ³⁷ Takan kùu ta ndava yū'vi maania na ña jà'a ra takan. Ta te'en kīcha'a na kà'an na:

—Ndisaa ña jà'a ra'ya, va'a yi. Ti nda ndian so'o chini jà'a ra, ta nda

ndian ñi'i, kùu naka'an na jà'a ra —kàti na.

8

Jesuu chà'a ra ña chàchi kumi mii ñivi
(Mt. 15:32-39)

¹ Takan kùu ta inga kivi kùti'vi kua'a' tuku ñivi. Ta tukuia nda'a na ña kachi na. Ta yakan va kàna Jesuu ma ndra jàkua'a chi'in ra. Ta te'en kicha'a ra kà'an ra chi'in ndra:

² —Ndava u'vi animai kùuni ña nde'i ñivi i'ya, ti cha keta uni kivi iyo na chi'in. Ta vitin tüva ña kachi na.

³ Tatu tachì na ña na ku'un na ve'e na, ña kua takà'an kachi na, kunaa na tichi iti', najaka. Ti iyo ñivi kichi chika. —Takan kàti Jesuu.

⁴ Ta ma ndra jàkua'a chi'in ra te'en nàka'an ndra:

—¿Naja kua ja'a yo ta kùu ni'o ña kachi na iin nuu taxiin tüvi ñivi? —kàti ndra.

⁵ Ta te'en kicha'a chikatu'un tuku Jesuu nuu ndra:

—¿Naja paan nda'a ndo?

—¿Uchani yi! —kàti ndra.

⁶ Tajan kicha'a nàka'an Jesuu:

—¿Na ka'an ndo chi'in na na kuanandi na nuu ñu'u'!

Tajan kī'in ndio ra ndi ucha ta'an ma paan. Ta kà'an ra chi'in Ndioo chi'in yi na ja'íi ra yi. Tajan chā'nda java ra ndisaa yi. Tajan chā'a ra yi nuu ndra jàkua'a chi'in ra na ku'va ndra yi kachi ñivi. ⁷ Ta juuni ndā'a ndra uvi uni tia tiaka' ndia. Ta juuni kī'in Jesuu ndri, ta kà'an ra chi'in Ndioo na ja'íi ra ndri. Tajan chā'a ra ndri nuu ndra jàkua'a chi'in ra na nata'vi ndra ndri nuu ma ñivi.

⁸ Takan kùu ta ma ñivi ikan chāchi na nda kati chitu va'a tichi na. Ta jàkutua na ucha ga tuka chi'in ña chàkoso. ⁹ Yakan va ma ndian chāchi cha yatin kumi mii ta'an ñivi kùu na. Tajan tachi ndio Jesuu na, na ku'un na ve'e na. ¹⁰ Takan kùu tajan ndāa ndio Jesuu tichi lancha chi'in ndra jàkua'a chi'in ra ña kàcha'an ndra iti' ñu'u' Dalmanuta.

Ndra fariseu chikan ndra nuu Jesuu na ja'a ra iin ndatu nuu ndra
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ Takan kùu tajan chāa ndra fariseu nuu ndaa Jesuu. Ta kicha'a ndra nàtu'un ta'an ndra chi'in ra, nde'o tu takan kùu ni'i ndra kua tisokuati ndra ra. Yakan va chikan ndra na ja'a Jesuu iin ndatu nuu ndra, nde'o tu ndicha ña vāchi ra kuenda Ndioo. ¹² Takan kùu ta ora kà'an ndra takan tajan tàxiin kīndoo Jesuu, ta te'en kicha'a kà'an ra chi'in ndra:

—¿Naja chikan ma ñivi iyo vitin ña jà'i iin ndatu, na nde'e na? Va yu'u kà'in ña nī'iin cha'a' tüvi ni nde'e na nī'iin ndatu —kàti Jesuu.

¹³ Takan kùu tajan ndākoo Jesuu ma ñivi ikan yu'u lakuna, ta ndāa ra tichi lancha chi'in ndra jàkua'a chi'in ra ña kuà'an ndra inga chiyo lakuna.

Kàti Jesuu ti ma tu'un jàna'a fariseu kùu yi takua kùu ma yuchan iya

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Takan kùu ta ora cha kàcha'an ndra inga chiyo lakuna, ta nāani ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu kùnda'a ndra ña kachi ndra. Ta uvanuu ni ma paan indii tichi lancha. ¹⁵ Ta te'en nàka'an Jesuu chi'in ndra:

—¿Ja'a va'a ndo kuenda ma yuchan iya ndra fariseu, ta yuchan iya Herode ndia! —Takan kàti Jesuu chi'in ndra.

¹⁶ Ta ma ndra jàkua'a chi'in ra nàtu'un ta'an ndra, ti tüvi naa ndra tiá paan. ¹⁷ Takan kùu ta numini nakùuni Jesuu ña nàtu'un ndra. Ta te'en kicha'a kà'an ra chi'in ndra:

—¿Ta naja kà'an ndo ña tüvi nàa ndo paan? ¿A takà'an kuii kutunini ndo ña tüvi chà'a ndo kuenda? ¿A ya'a ndasii chinituni ndo ña kà'an ndo takan? ¹⁸ Ndicha kuii ti iyo tinuu ndo. Va tüvi ndè'e ndo ña kùu. Ta juuni iyo so'o ndo, va tüvi chini va'a ndo. ¿A tüvi chàku'uni ndo? ¹⁹ Ora nāta'vi u'un ta'ani paan kuenda u'un mii ñivi, ¿ta naja ta'an

tuka chitu chàkoso ndàki'in ndo?
—kàti Jesuu.

Ta te'en nàka'an ndra:
—Uchi uvi ta'an yi.

²⁰ —Ta ora nāta'vi ucha ta'an paan kuenda kumi mii ñivi, ¿ta naja ta'an tuka chitu chàkoso ndàki'in ndo?

Ta te'en nàka'an ndra:
—Ucha ta'an yi.

²¹ Ta te'en nàka'an tuku Jesuu chi'in ndra:

—¿Ta naja takā'an kutunini ndo ña Ndioo tachi yu'u? Ti ma tu'un kàtitu'in nuu ndo töve kùuni yi ka'an yi cha'a' paan ña chàcho. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra.

Jànda'a Jesuu iin ra kuaá ñuu Betsaida

²² Takan kùu tajan chāa ndio ndra ma ñuu Betsaida. Ta ikan ndàka na iin ra kuaá. Chāa na nuu ndaa Jesuu na janda'a ra ra. ²³ Takan kùu tajan tīin ndio Jesuu nda'a' ma ra kuaá, ta ndàka ra ra kuà'an ra nda yu'u ñuu. Ta ikan jātii Jesuu tinuu ma ra kuaá chi'in takuui yu'u ra. Ta jündii Jesuu nda'a' ra chata tinuu ra. Ta chikatu'un ra nuu ra tu kùu nde'e ra iin nakuyi. ²⁴ Ta kīcha'a kà'an ma ra kuaá te'en:

—Ndè'i, ña ma ñivi kàa na takua kàa iin yutun kàndani —kàti ra.

²⁵ Yakan va ma Jesuu jündii ndiko ra nda'a' ra chata tinuu ma ra kuaá. Tajan nānde'e kachin va'a ndio ra. Takan kùu ña ndā'a ma tinuu ra, ña kùu nde'e kachin va'a ra ndisaa nakuyi. ²⁶ Yakan va ora chīnu jànda'a Jesuu ra, tajan tachi ndio ra ra, na ku'un ra ve'e ra. Tajan te'en nàka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—iNa kīchi gaun ma ñuu i'ya!
—kàti Jesuu chi'in ra.

Kàtitu'un kachin Petu', ti Jesuu kùu ra Cristu
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Takan kùu ta ora chīnu jà'a Jesuu ña'a, ta kuà'an ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra iti' ndu'va ña iyo yu'u ñuu nani Cesarea Filipu. Ta tichi iti' kuà'an ndra te'en kīcha'a chikatu'un Jesuu nuu ndra jàkua'a chi'in ra:

—iNdyo'o xaa! ¿Nda ra kùu yu'u, kàti ma ñivi?

²⁸ Ta te'en nàka'an ndra:

—Iyo ñivi kà'an, ti yo'o kùu Xuva ra jàkunduta. Ta iyo inga ndian kà'an, ti kùun ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, nani Elía. Ta inga na kà'an, ti kùun iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo niku —kàti ndra.

²⁹ Tajan te'en kīcha'a chikatu'un tuku Jesuu nuu ndra:

—iTa ndyo'o! ¿Nda ra kùu?, kùuni ndo —kàti ra.

Tajan te'en nàka'an Petu' nuu Jesuu:

—iYo'o kùun ra Cristu, ti nuu yo'o tàva Ndioo tiñun! —Takan kàti Petu' chi'in ra.

³⁰ Tajan te'en nàka'an tuku Jesuu chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—iNa kà'an ndo ña'a chi'in ñi'in ñivi! —kàti ra.

Jesuu kàtitu'un ra ña ni kivi ra
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Takan kùu ta te'en kīcha'a jàna'a Jesuu nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—Yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo, kua'a' tundo'o ni nde'i. Ti ma ndian cha'nu chi'in ma ndra sutu, ta ma ndra jàkua'a tutu Ndioo, tüvi chīnuni ndra ma ña kà'in. Yakan va yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ni nde'i kua'a' tundo'o. Ta ni ka'ni ndra yu'u. Ta tichi uni kivi ni nataku ndikoi.

³² —Te'en kàti kachin va'a Jesuu nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra.

Takan kùu tajan tàva ni'i siin Petu' Jesuu, ta te'en kīcha'a kà'an ra chi'in Jesuu:

—iNa vä'a' jà'un takan! —kàti Petu' chi'in Jesuu.

³³ Tajan ndikoni'i Jesuu nde'e ra tiá ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta te'en nàka'an xaan ra nuu Petu':

—iNa jañauñ ña kà'un, yo'o Petu'!
iTa na kundachiyo ma kui'na jàtiñu chi'un! Ti ma ña chàniniun töve induku yi chi'in ma ña chànini Ndioo. Ti chàniniun takua chànini ma ñivi iyo ñuñivini. —Takan kàti Jesuu chi'in Petu'.

³⁴ Takan kùu ta numini kàna Jesuu tiá ma ndra jàkua'a chi'in ra, chi'in

ma ñivi ka'iin chi'in ndra ndia. Ta te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—Tu iyo iin yo kùuni jakua'a chi'in na jaña na ma ña chà'nini na jà'a na, ta na ku'un na chatai, ta kuiso na kruu. Yakan va ña'a kùuni yi ka'an yi ña na nde'e na tundo'o takua ni nde'i tundo'o. ³⁵ Ti ma ndian kùuni koo ñuñivi kuenda juuni maa na töve ni kakú na. Va ma ndian kuvi cha'a' ña chìnuni na ma tu'un kà'in, ndiakan kùu ma ndian ni kakú. Ta ni koo na chi'in endeeni. ³⁶ Ta juuni tükuii nda kuenda yi tu iin ra'ii nì'i ra tandi'i ña iyo ñuñivi, tuva töve nì'i ra nuu koo ra endeeni chi'in Ndioo. ³⁷ Yakan va nì'iin ma ñivi iyo ñuñivi i'ya kùu jata na ma kivi ni koo na endeeni. ³⁸ Yakan va tu iyo ndian kukanuu chatai, ta chata ma tu'un kà'in nuu ma ñivi töve chìnuni, ta iyo kuati ka'iin i'ya, nda yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ni kukanui ora ni kichaa ndikoi chi'in tati jà'a tiñu nuu Ndioo. Ti ma ora ikan ni tachi tatái yu'u chi'in ndatu ra.

9

¹ Ta juuni te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in na:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ti iyo ndian ka'iin i'ya tüvi ni kuvi na nda kati nde'e ji'na na ña kichaa nuu chà'nda Ndioo tiñu chi'in ndatu ra —kàti Jesuu.

*Ndioo sàma ra kua kàa Jesuu
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)*

² Takan kùu ta ora yā'a iñu kivi, tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra iin yuku sukun. Ta ndàka ra Petu', Jandiau chi'in Xuvani ndia. Ta juuni nuu ma ndra kuà'an chi'in ra jāma kua kàa ra, ³ ti ma ja'ma ñu'u ra, nduva'a kuii kindoo tacha yi ta kuichin ga yi ña nì'iin ñivi iyo ñuñivi kùu nakata na yi takua kàa ja'ma Jesuu ikan. ⁴ Ta juuni ndē'e ndra Elía chi'in Moisés ña nātu'un ndra chi'in Jesuu. ⁵ Tajan te'en nāka'an ndio Petu' chi'in Jesuu:

—¡Matru! ¡Ya'a va'a ña ka'iin yo i'ya! ¡Na ku'un ndi kuja'a ndi uni

lomara, iin yi kuendaun ta inga yi kuenda Moisés, ta inga yi kuenda Elía!

⁶ Takan nāka'an Petu', ti ni tüvi chito ra nayi kà'an ra ti ya'a yù'vi ra chi'in nduvi ndra ka'iin chi'in ra ora ndē'e ndra ña kàa Jesuu takan.

⁷ Takan kùu tajan nūu iin viko nu'u. Ta chāsi yi Jesuu. Ta te'en nāka'an iin tati kēe tañu viko ikan:

—Ra'ya kùu se'e mai. ¡Na jachi'in ndo ña kà'an ra! —kàti Ndioo chi'in ndra.

⁸ Ta nunuuni ora ndē'e ndra xiin ndra nì'iin ga ndra tüva ndē'e ndra ndra. Ma'iin nia ma Jesuu ndē'e ndra ña ndaa. ⁹ Takan kùu ta ora nūu ndra ma yuku ikan, tajan kàtitu'un Jesuu nuu ndra ña na kàtitu'un ndra nuu nì'iin ñivi ma ña ndē'e ndra nda kati nataku ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo. ¹⁰ Yakan va ndikiva'a xe'eni ndra yi tichi chini-tunini ndra, vaji chikatu'un ta'an ndra juuni nuu ma ndra nayi kùuni ma tu'un nataku kà'an yi. ¹¹ Takan kùu ta te'en kicha'a ndra chikatu'un ndra nuu Jesuu:

—¿Ta naja kà'an ma ndra matru jakua'a tutu Ndioo ña ji'na Elía ni kichi? —kàti ndra.

¹² Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndicha ti Elía ji'na ra ni kichi, ti ni jandova'a ra ndisaa nakuyi. Vati ma tutu Ndioo kàti yi, ti yu'u ra Se'e ñivi ña tachi Ndioo, ni nde'i kua'a' tundo'o. Ta tüvi ni jachi'in na ña ni kà'in. ¹³ Va yu'u kàtitu'in nuu ndo, ti Elía cha kichi ra. Va java jāt'iini na chi'in ra. Ta takan jāchinu ma tutu Ndioo ma ña kà'an yi ña ni kùu niku —kàti Jesuu.

*Jànda'a Jesuu iin rayoko ndiso
tati xaan*

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Takan kùu ta ora chāa ndiko Jesuu chi'in ndra chà'an chi'in ra nuu ndàkoo ra inga ndra jakua'a chi'in ra, ta ikan nāta'an ndra ndra ña ka'iin locho kua'a' ñivi nuu ka'iin ndra. Ta juuni ka'iin ndra matru jakua'a tutu Ndioo ndia, ña kànita'an yu'u ndra chi'in ndra

jàkua'a chi'in Jesuu. ¹⁵ Takan kuu ta ora nde'e na Jesuu, ta ndisaa na cha'an na chakaña'a na chi'in ra, ti ya'a chisii na ña nde'e na ra. ¹⁶ Ta te'en kicha'a chikatu'un Jesuu nuu na:

—¿Nda cha'a' kànita'an yu'u ndo chi'in ndra? —kàti ra.

¹⁷ Ta te'en naka'an iin ma ra ndaa ikan:

—Matru, nda che'e kichai i'ya, ta ndakai iin rase'i, ti ndiso ra tati xaan. Ta endee kindoo ñi'i ra ja'a yi. ¹⁸ Ta nda nikuuni keta ra ta tiin ma tati xaan ikan ra. Ta janduva yi ra nuu ñu'u'. Ta endee kèe xikiñu iti' yu'u ra ja'a yi. Ta endee kari'u nu'u ra ta kindoo yutun ra ja'a yi. Yakan va cha chikain ñamani nuu ndra jàkua'a chi'un na tava ndra ma tati xaan ndiso ra. Va juuni kuu ja'a ndra yi —kàti ra.

¹⁹ Takan kuu ta te'en naka'an tuku Jesuu:

—Ndyo'o ñivi tüvi chìnuni. ¿A ndisaa tiempu koi chi'in ndo?, kùuni ndo. ¿Ta naja ga tiempu kùndei ndo tiá, ña tükuii chini ndo ña kà'in? ¿Na kichi ndaka ndo ma ra ku'vi nui i'ya! —kàti ra.

²⁰ Tajan chandaka ndio ma tatá ra ra nuu ndaa Jesuu. Ta ora nde'e tati xaan Jesuu, ta ja'a yi ña natiin ndiko ña chi'i i'i ra. Ta ikan jan nduva ra nuu ñu'u' ja'a yi, ta endee chikotuvi ra. Ta kèe xikiñu yu'u ra ja'a yi. ²¹ Ta chikatu'un ndio Jesuu nuu tatá ma rayoko ikan:

—¿Naja tiempu iyo ña cha kicha'a yi tiin yi ra?

Ta te'en naka'an ma tatá ma ra ku'vi:

—Nda ora kuu ra raveli. ²² Ta cha kua'a' cha'a' janduva ma tati xaan ikan ra nuu ñu'u', a tichi takuii ña kùuni yi ka'ni yi ra. Yakan va tu kuu ja'un iin ñamani ña na kunda'viniun ndi, ta janda'un ra. —Takan kati tatá ra chi'in Jesuu.

²³ Ta te'en naka'an Jesuu chi'in ra:

—¿Ta naja kà'un ña tu kuu ja'i yi? Nda ña nikuuni kuu ja'a yo, tuva chìnunio —kàti ra.

²⁴ Takan kuu ta ma tatá ma rayoko ikan kicha'a ra kà'an ni'i ra:

—Yu'u va cha chìnuni. ¿Na tindeun yu'u, na chinuni tiaga!

²⁵ Ta ora nde'e Jesuu ña nduva'a kuii chakoyo kua'a' ñivi nuu ka'iin ndra, ta te'en kicha'a kà'an xaan ra nuu tati so'o ta ñi'i ndiso ma rayoko ikan:

—Yo'o tati xaan ta so'o, na keun kuñu ra'ya. Ti yu'u kà'an chi'un. ¿Ta na k'vigaun kuñu ra inga cha'a'! —kàti Jesuu.

²⁶ Takan kuu ta iin nanda'yuni ma tati xaan ikan, ta ja'a yi ña na tiin ndiko ma ña chi'i i'i ra. Tajan kèe ndio yi ra. Ta ndoo ra kàndii ra takua kàndii iin ña chi'i ja'a yi. Yakan va kua'a' ma ñivi kà'an ña chi'i ra. ²⁷ Tajan tiin ndio Jesuu nda'a' ma rayoko ikan. Ta kani'i ra ra. Tajan ndeta ndio ra chūndaa ra.

²⁸ Takan kuu ta nunuuni ki'vi Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra iin tichi ve'e nuu tüvi ñivi. Ta te'en kicha'a chikatu'un ndio ma ndra jàkua'a chi'in ra nuu ra:

—¿Ta ndyu'u, naja ni kuu tava ndi ma tati xaan ikan? —kàti ndra.

²⁹ Tajan te'en naka'an ndio Jesuu chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—Na kuu ja'a ndo tava ndo tati te'en tu tüvi kà'an ji'na ndo chi'in Ndioo —kàti Jesuu chi'in ndra.

Kàtitu'un tuku Jesuu naja kua ni kuvi ra

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰ Takan kuu tajan kèe Jesuu kuà'an ra chi'in ndra jàkua'a chi'in ra iti' ñu'u' Galilea. Ta tüvi kùuni ra ña koto inga ñivi ma iti' kuà'an ndra, ³¹ ti kùuni ra jana'a ra nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra. Ta te'en naka'an ra chi'in ndra:

—Yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ni tiin ñivi yu'u. Ta yu'u ni ku'va na ña ka'ni na. Ta ora keta uni kivi ña chi'i. Ta ni natakù ndikoi —kàti ra.

³² Va töve ni chini va'a ndra ma ña kà'an ra. Ta ya'a ndasii ndra ndakatu'un ndra nuu ma Jesuu.

Kàtitu'un Jesuu nda ra kùu ma ra ka'nuga

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ Chāa ndra ma ñuu Capernaum. Ta ora kī'vi ndra tichi ve'e, ta kīcha'a chikatu'un Jesuu nuu ndra:

—¿Nayi nàtu'un ta'an ndo iti vāchi ndo? —kàti ra.

³⁴ Va tàxiin kùndoo ndra, ti ndicha ña nàtu'un ndra takan ma tichi iti' ña nda ndra kùxini tiá kua ndisaa ndra. Vaji töve nī ka'an ndra ña chikatu'un ra, va chito ra nayi nàtu'un ta'an ndra tichi iti'. ³⁵ Tajan chūnandi Jesuu. Ta kāna ra ndi uchi uvi ma ndra jākua'a chi'in ra na kichi ndra nuu ra. Ta kīcha'a kà'an ra chi'in ndra:

—Tu iyo iin yo kùuni kuxini, ndi-akan kùu ndian nuu ndi'i nia. Ta juuni ndiakan kùu tindee ta'an na, tandi'i ñivi —kàti ra.

³⁶ Tajan jündii ra iin ravali ma'ñu ndra. Ta jākunandi ra ra nuu si'in ra. Ta nāka'an tuku Jesuu nuu ndra:

³⁷ —Nda yo ki'in kuenda ravali kaa takua kaa ra'ya kuendai, juuni ki'in na yi kuenda yu'u. Ta nda yo ki'in kuenda yu'u, ta yüvi ma'iin ni ki'in na kuenda, ti juuni ki'in na kuenda tatái ra tāchi yu'u.

Ndian tüvi kùuni kuati chi'o juuni tindee na yo

(Mt. 10:42; Lc. 9:49-50)

³⁸ Ta te'en nāka'an Xuva:

—Matru, nda che'e ndē'e ndi iin ra jànda'a ñivi, va kà'an ra chi'in siviun. Ta takan tāva ra tati xaan ndiso ma ñivi. Va tava töve chàkunuu ra chi'in yo, yakan va nī cha'a ndi ña jà'a ra yi —kàti ra.

³⁹ Ta nāka'an Jesuu nuu ndra:

—Na vä'a' jà'a ndo, ña nī cha'a ndo ja'a ra yi, ti nī'iin ndian kùu ja'a iin ndatu kuendai, na kùu ka'an na chatai. ⁴⁰ Ndian tüvi kùuni kuati chi'in yo, juuni na iyo na ja'a na ñamani nuu yo. ⁴¹ Nda ndian nikuuni ku'va na nuu ndo, vaji iin yachini takuii ko'o ndo, tava chàkuu ndo chi'in, ta ndicha ña kà'in ña ma Ndioo ni ku'va ya'vi na.

Kàti Jesuu ti iin kuati ka'nu kùu yi tuva jachiyo yo ñivio iti' kuà'an Jesuu

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² 'Tu iyo iin ndiakwati ña chìnuni ña kà'in, va kēta iin racha'nu nuu na ta jàna'a ra kuati nuu na, ta juuni jà'a ma ndiakwati kuati ndia. Va'a ga tuva jaku'un na ma racha'nu tichi takuii tañu'u chi'in iin yoso ndikun sukun ra, ta takan kuvi ra.

⁴³ Tu ja'un kuati chi'in iin chiyo nda'un, na ka'ndaun yi, ikan na kindaa kuati jà'un. Va'a ga chi'in iin chiyo nda'aniun, ña ku'un andivi nuu koo nditoun ndisaa kivi, kua chi'in ni nduvi yi ku'un andaya' nuu kùu nda'va ñu'ú. ⁴⁴ Ta ndakan kùu nuu töve chī'í tindaku, ta kùu nda'va ñu'ú. ⁴⁵ Tu ja'un kuati chi'in iin chiyo cha'un, na ka'ndaun yi, ikan na kindaa kuati jà'un. Va'a ga chi'in iin chiyo cha'un ña ku'un andivi nuu koo nditoun ndisaa kivi kua chi'in ni nduvi yi ku'un andaya' nuu kùu nda'va ñu'ú. ⁴⁶ Ta ndakan kùu nuu töve chī'í tindaku, ta kùu nda'va ñu'ú. ⁴⁷ Tu ja'un kuati chi'in iin chiyo tinuun, na tavaun yi, ikan na kindaa kuati jà'un. Va'a ga chi'in iin chiyo tinuun ki'viun nuu chà'nda Ndioo tiñu, kua chi'in ni nduvi yi ku'un andaya' ⁴⁸ nuu töve chī'í tin-

daku ta kùu nda'va ñu'ú. ⁴⁹ Vati ndisaa yo ni nde'e tundo'o, ti takan kùuni ma Ndioo ña kùva'a yo takua kùva'a ndayu jà'a ñií. ⁵⁰ Va'a ma ñií. Vatu naa ña u'vá yi, ta kùu jàva'a yo yi inga cha'a'. Yakan va na koo va'a ndo chi'in ta'an ndo ta chi'in inga ñivi takua asin ndayu jà'a ñií.

10

Jàna'a Jesuu ña na vä'a' ndàkoo yo ñasi'o

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Takani kùu ta kēe Jesuu ñuu Capernaum. Ta kuà'an ra iti' ñu'u' Judea, ña kàndii nda inga chiyo yuta Jordán. Ta ora chāa ra ndakan, ta ikan kīcha'a kùti'vi ndiko kua'a' ñivi. Ta ikan kīcha'a ndiko ra jàna'a ra nuu na kua takani jàna'a ra. ² Ta

yakan va ora kīcha'a Jesuu jàna'a ra, ta nunuuni chākoyo ndra fariseu nuu ndaa ra. Ta te'en kīcha'a ndra chikatu'un ndra nuu ra, ti kùuni ndra ki'in ndra ku'va ra:

—¿A va'a ña ndàkoo yo ñasi'o? —kàti ndra.

Te'en chikatu'un ndra nuu ra, ti kùuni ndra tisokuati ndra ra. ³ Ta te'en nāka'an Jesuu nuu ndra:

—¿Naja kua kà'an ma tutu Ndioo tāa Moisés taji'na? —kàti Jesuu nuu ndra.

⁴ Ta te'en nāka'an ndra:

—Aan, va chā'a Moisés ña kuu ndakoo yo ñasi'o tuva jàndova'a ji'na yo iin tutu ña kà'an ña ndàkoo yo ñasi'o —kàti ndra.

⁵ Ta te'en nāka'an tuku Jesuu nuu ndra:

—Takan tāa Moisés, ti ya'a ndava xini ndo. ⁶ Ti ora jātuvu Ndioo ma ñuñivi, juuni jā'a ra ra'ii ta ña'a. ⁷ Yakan va va'ani tuva ndàkoo ra tatá ra chi'in ma'á ra, ta tãnda'a ra chi'in ñasi'i ra. ⁸ Ta ni nduvi vi kùu vi iin ñivini. Yakan va yüvi uvi vi kùu vi, ti ni ndo'iin vi ta kùu vi iin ñivini. ⁹ Yakan va na vā'a', ña ndàkoo yo vi tuva cha jãndo'iin Ndioo yo chi'in vi.

¹⁰ Takan kùu ta ora kī'vi ndra tichi iin ve'e, tajan kīcha'a chikatu'un ndra jàkua'a chi'in Jesuu nuu ra cha'a' ma tu'un nātu'un ra chi'in ndra. ¹¹ Ta te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—Nda ra nikuuni tu ndàkoo ra ñasi'i nunuu ra ta kī'vi ra chi'in inga ña, iin kuati jà'a ra chata ñasi'i nunuu ra. ¹² Ta nda ña'a' nikuuni tu ndàkoan iian ta kī'vian chi'in inga ra, juuni jà'a ña kuati chata ra nunuu chũndaka ña ndia.

Jesuu jà'íí ra ndiakwati

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Takan kùu ta chãndaka na ndiakwati nuu Jesuu, na ke'e ra na. Ora ndē'e ndra jàkua'a chi'in ra ña jà'a na, ta kīcha'a ndra kà'an ndra:

—¿Na jā'a ndo te'en! —kàti ndra chi'in ma ñivi ndà'a ma ndiakwati.

¹⁴ Yakan va ora ndē'e Jesuu ña jà'a ndra, ta kùxaan ra chi'in ndra. Ta

kīcha'a kà'an ra nuu ndra jàkua'a chi'in ra te'en:

—¿Ku'va ndyo'o, na kichi ma ndiakwati nui! ¿Ta na kási ga ndo iti' vachi na! Ti ma ñivi iyo nuu chà'nda Ndioo tiñu indukuni kàa na kua kaa ma ndiakwati. ¹⁵ Ta yu'u kà'in chi'in ndo, ti ma ndiakwati jà'a tiñu chà'nda tatá na nuu na, ta juuni takan iyo yi ña ku'va yo kà'nda Ndioo tiñu nuu yo —kàti Jesuu chi'in ndra.

¹⁶ Tajan chīso ndio ra ma ndiakwati, ta jā'íí ra xini na chi'in nda'a' ra.

Iin ra kuika kà'an chi'in Jesuu

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Takan kùu ta ora ni ku'un tuku Jesuu, ta endee chīnu iin ra'ii chāa ra nuu ra. Ta chūnandi chiti ra nuu kuà'an Jesuu. Ta te'en kīcha'a chikatu'un ra nuu Jesuu:

—¿Yo'o matru va'a! ¿Nayi kuu jà'i ta chàì nuu koo nditoi ndisaa kivi? —kàti ra.

¹⁸ Ta te'en nāka'an Jesuu nuu ra:

—¿Ta naja kà'un ña kùu ra va'a, ta uvani ra va'a iyo? Ta ma ra va'a kùu Ndioo. ¹⁹ ¿A cha chitoun ma tu'un kà'an Ndioo nuu tutu tāa Moisés tatiempu? Te'en kà'an yi nuu ma tutu ikan: “¿Na kã'niun ñivi! ¿Na kī'viun chi'in ña'a' yüvi ñasi'un! ¿Na sü'un ndatiñu ñivi! ¿Na kã'un tu'un vata chata ñivi! ¿Na jãnda'viña'un ñivi! ¿Ta na tiñu'un tatáun chi'in ma'un!” —Takan kati Jesuu nuu ra.

²⁰ Ta te'en nāka'an tuku ra chi'in Jesuu:

—Matru, cha jā'i tandi'i yi nda ora kùu rayoko —kàti ra.

²¹ Ta ora kã'an ra takan ta kīcha'a ndē'e Jesuu nuu ra, ta nduva'a kuñi kũnda'vini ra ra. Ta kīcha'a Jesuu kà'an ra te'en chi'in ra:

—¿Iyo iin nakuyi takāaga ja'un. ¿Na ku'un kuxiko ndi'un ndatiñun! ¿Ta ku'vaun ma xu'un' nuu ñivi nda'vi! Takan iyo yi ña jà'un, ikan koo ña kuikaun andivi. ¿Ta kichiun ta ku'un chatai iti' kuà'in! —Takan kati ra.

22 Ta ora chíni ra ña kà'an Jesuu, ta nduva'a kuii nda'vi kùuni ra ti kùu ja'a ra yi, ti ya'a kuika ra. Yakan va kuà'an ra. 23 Tajan kīcha'a Jesuu nànduku nuu ra iti' xiin ra. Ta te'en kīcha'a ra kà'an ra chí'in ndra jàkua'a chí'in ra:

—Ya'a ndetiñu ta kùu ki'vi ndra kuika nuu chà'nda Ndioo tiñu —kàti ra.

24 Ta ndava yù'vi ndra jā'a ma tu'un kà'an ra. Yakan va te'en nāka'an ndiko Jesuu chí'in ndra:

—Ndyo'o xaa, ya'a ndetiñu ta kùu chaa yo nuu chà'nda Ndioo tiñu. 25 Chakùu tiá ndetiñu yà'a iin kameyu xe'e iin kutiku, kua iin ra kuika ña chàa ra nuu chà'nda Ndioo tiñu —kàti Jesuu.

26 Takan kùu ta ora chíni tuku ndra ña kà'an Jesuu takan tiaga yù'vi ndra, ta te'en kīcha'a chikatu'un ta'an ndra:

—¿Tu takan kùu yi, yo kùu kakú tuya takan? —kàti ndra.

27 Ta kīcha'a ndè'e ma Jesuu ndra, ta te'en kīcha'a nāka'an ra:

—Kùu kakú ñivi, jā'a juuni ma na, va Ndioo kùu jakakú ra na. Ti ndisaa nakuyi kùu ja'a ra —kàti ra.

28 Ta te'en kīcha'a nāka'an Petu':

—Va ndyu'u cha ndākoo ndi ndisaa ña iyo nuu ndi. Ta tándikun ndi chataun —kàti ma Petu'.

29 Ta te'en nāka'an Jesuu:

—Ndichai ña kà'in chí'in ndo. Nda ndian nikuuni tuya ndakoo na tandi'i ndatiñu na jà'i, ña kùuni na ku'un na chatai, ti kùuni na katitu'un na ma tu'un va'a kà'in ña naja jàkakú Ndioo ma ñivi ñuñivi. Titu cha'a' yu'u ndākoo na ve'e na, ñivi ta'an na, ma'á na, tatá na, se'e na, ta ñu'u' na, 30 ndiakan ni ni'i na kua'a' ga ve'e na, ñivi ta'an na, ma'á na, tatá na, se'e na, ta ñu'u' na ñuñivi i'ya inga cha'a', vaji ya'a ndè'e na tundo'o. Ta ma ñuñivi vachi ni koo ndito na ndisaa tiempu jà'a Ndioo. 31 Ma ñivi yoso nuu vitin ni kakuu iti' chata. Ta ñivi chàkuu iti' chata vitin, ni kakuu iti' nuu.

Cha'a' uni kàtitu'un tuku Jesuu ña ni kuyi ra
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

32 Takan kùu tajan kēe ndio ndra kàcha'an ndra iti' ñuu Jerusalén. Ta yoso nuu Jesuu kuà'an ra iti' nuu ma ndra jàkua'a chí'in ra. Va ma ndrakan ndava yù'vi ndra ña kuà'an ndra iti' chata ra. Ta juuni ndasii ma inga ñivi kuà'an iti' chata ndra ndia. Takan kùu tajan ndē'e Jesuu iti' chata ra, ta kána ra ma ndi uchi uvi ndra jàkua'a chí'in ra na kee siin ndra chí'in ra, ti kùuni ra katitu'un ra nuu ndra niyi ni ta'an ra. Takan kùu tajan te'en kīcha'a kà'an ra chí'in ndra:

33 —Cha chito ndo ti iti' i'ya kùu iti' kuà'an ñuu Jerusalén. Ta yu'u ra kùu Se'e ñivi tachi Ndioo, ni ku'va ñivi yu'u nuu ndra chà'nda tiñu nuu sutu chí'in ma ndra kùu matru jàkua'a tutu Ndioo. Ta ndrakan kà'an ndra ña na ka'ni ndra yu'u, ta ni ku'va ndra yu'u nuu ñivi kīchi inga ñuu. 34 Ta ni kuàtu'un na yu'u. Ta ni tivi sii na yu'u. Ta ni kani na yu'u chí'in yo'o. Ta ni ka'ni na yu'u ndia. Ta tichi uni kivi natakú ndikoi —kàti Jesuu.

Jandiau chí'in Xuva chikan ndra iin ñamani nuu Jesuu
(Mt. 20:20-28)

35 Ta jāyatin Jandiau ta Xuva, ndra se'e Zebedeu nuu Jesuu. Ta kīcha'a kà'an ndra nuu ra:

—Matru, kùuni ndi ña ja'un iin ñamani nuu ndi ña ni ndakan ndi nuun —kàti ndra.

36 Ta kīcha'a kàti Jesuu:

—¿Nayi kùuni ndo ña jà'i cha'a' ndo?

37 Ta kà'an ndra:

—Ora chaun nuu ni'un ndatun, na ku'vaun ndatun nuu ndi. Ta iin ndi, kunandi chiyo kua'un, ta inga ndi kunandi chiyo satiun —kàti ndra.

38 Ta kīcha'a kà'an Jesuu:

—Tüvi chito ndo nayi chikan ndo. ¿A kundee ndo ko'o ndo ña uva ni ko'i? ¿A kuu kunduta ndo indukuni kua ni kundutai?

Takan chikatu'un ra nuu ndra ti kà'an ra ti tundo'o ni nde'e ra.

39 Ta nāka'an ndra:

—¿Kùu yi! —kàti ndra.

Ta kà'an tuku Jesuu:

—Ndicha kuii, ti ndyo'o ko'o ndo ña uva ni ko'i. Ta juuni kunduta ndo indukuni kua kundutai. ⁴⁰ Va na kuu ku'vai kunandi ndo chiyo kua'i a chiyo satin, ti cha kachin ra Ndioo tatái ndian kunandi yi.

⁴¹ Ta ora chíni ndi uchi ta'an ma ndra jàkua'a chí'in ra ña kà'an ndra, ta kúxaan ndra chí'in Jandiau ta chí'in Xuva ndia. ⁴² Va kána ma Jesuu ndra ta kicha'a ra kà'an ra nuu ndra:

—Cha chito ndo ña iyo ndra chà'nda tiñu nuu ñivi yüvi judiu. Ta ndrakan ya'a kini jà'a ndra nuu ñivi chà'nda ndra tiñu, ti kùuni ndra jaka'nu ndra ndra tiá. ⁴³ Va chí'in maa ndo na jà'a ndo takan. Ma ra kùuni jaka'nu ra ra tiá, ta kuu ra, ra nuu ndi'inia kua ndisaa ndo. Ta jà'a ra tiñu nuu ndo. ⁴⁴ Ta ma ra kùuni kuxini ndo na kumusuu ndo ra. ⁴⁵ Ti ni yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo töve vachí ña na ja'a ñivi tiñu nui, ti vachí tindei ñivi. Ta ni kuví ti yakan kuu ya'vî ña na kakú kua'a' ñivi —kàti Jesuu.

Jesuu jànda'a ra Bartimeo ra kuaá

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Tajan cháa Jesuu chí'in ndra jàkua'a chí'in ra ñuu Jericó. Ta ora kée ndra ma ñuu ikan chí'in kua'a' ñivi, ta ikan chikan iin ra kuaá xu'un' nuu nàndi ra yu'u iti'. Ta rakan nàni ra Bartimeo, se'e Timeo. ⁴⁷ Ta ora chíni ra ña juu Jesuu ra ñuu Nazaret vachi, ta kicha'a ma ra kuaá kànachaa ra. Ta kàti ra:

—¡Yo'o tata racha'nu David na kunda'viniun yu'u! —kàti ra.

⁴⁸ Ta kua'a' na kà'an nuu ra:

—¡Taxiin koo yu'un!

Va töve jáchi'in ra ña kà'an na. Ta kànachaa ra tiá ni'i:

—¡Yo'o tata racha'nu David na kunda'viniun yu'u! —kàti ra.

⁴⁹ Tajan chūndaa Jesuu. Ta kicha'a ra kà'an ra:

—¡Na kana ndo ra!

Tajan cha kána ndio ndra ra ta kà'an ndra:

—¡Xaa, ndeta! Ti kàna ra ñun —kàti ndra.

⁵⁰ Tajan ra kuaá, jáxiin ra ja'ma iyo chata ra, ta uvaa ndāva ra, ta cháa ra nuu ndaa Jesuu. ⁵¹ Ta chíkatu'un Jesuu nuu ra:

—¡Nayi kùuniun ña ja'i chí'un? —kàti ra.

Ta nāka'an ma ra kuaá:

—Matru, kùuni ña jandova'un tinui, ikan na kuu nde'i —kàti ra.

⁵² Ta kà'an ndiko Jesuu:

—¡Na ku'un, ti chínniun ña kà'in! Yakan va cha ndā'un —kàti ra.

Ta ora ikani kuu nande'e ma ra kuaá. Ta kuà'an ra chata Jesuu iti' kuà'an ra.

11

Jesuu k'vi ra tichi ñuu Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Ora chani kuyatin ndra ñuu Jerusalén, ji'na yā'a ndra ñuu Betania chí'in ñuu Betfagé nuu iyo yuku Olivu. Ta ni tachi Jesuu uvi ta'an ndra jàkua'a chí'in ra iti' nuu. ² Ta kà'an ra chí'in ndra:

—¡Kua'an ndo ma kuariya ikani! Ta ora ki'vi ndo tichi kuariya ikan, ta nde'e ndo iin burru ndikun ña ni'iin na takā'an koso ri. ¡Ndachi ndo ri! ¡Ta keñu'u ndo ri kichi ndo! ³ Tatu iyo ndian chikatu'un naja ndāchi ndo ri ta kati ndo: “Ti chíniñu'u racha'nu chito'o ndi ri. Ta nunua vachi ndaka ndiko ndi ri”, kati ndo —kàti Jesuu.

⁴ Ta takan kuu ta kée ndio ndra kuà'an ndra. Ta nāta'an ndra ma burru ndikun ri iin chá'a' yutun veto'o yatini iin yuve'e. Tajan ndāchi ndra yi. ⁵ Ta chíkatu'un iin ma ndra ka'iin ikan:

—¡Nayi jà'a ndo? ¡Ta naja ndāchi ndo ma burru? —kàti ndra.

⁶ Ta nduvi ta'an ndra jàkua'a chí'in Jesuu, kàti ndra naja kua kà'an Jesuu chí'in ndra.

Ta nāka'an ndra iyo ikan:

—¡Va'ani! ¡Kuà'an ndo, tuva takan!

⁷ Tajan jūndii ndra ja'ma ndra chata ma burru. Ta keñu'u ndra ri kuà'an ndra nuu Jesuu. Ta

chākoso ma Jesuu ri kuà'an ra iti' ñuu Jerusalén. ⁸ Ta kua'a' ñivi chākin ja'ma isukun na tichi iti' kuà'an Jesuu. Ta inga na kāni ndoyo soko yutun ña chā'nda na tichi ku'u iti' kuà'an ra. ⁹ Ta takua kà'an ma ndian kuà'an iti' nuu ra, ta takan kà'an ma ndian kuà'an iti' chata ra:

—¡Ya'a jàka'nu yo Ndioo! ¡Ya'a jàka'nu yo ndè'o, ra vāchi kuenda Racha'nu chito'o yo! ¹⁰ ¡Ya'a jàka'nu yo ra vāchi! Ti ni ka'nda ra tiñu takua chā'nda racha'nu David tiñu, tatiempu. David kùu ñivi yo. ¡Na jaka'nu yo ra Ndioo nāndi andivi! —nātu'un na cha'a' Jesuu.

¹¹ Ta chāa Jesuu ñuu Jerusalén. Ta kī'vi ra tichi kora veñu'u ka'nu ikan. Ta ndè'e ra te'en, tikan. Tajan kēe ra kuà'an ndiko ra chí'in ndi uchi uvi ndra jàkua'a chí'in ra ñuu Betania, ti cha kuaa kùu yi.

Jesuu kànduva'a ra yutun higu
(Mt. 21:18-19)

¹² Ta ora kùndichin inga kivi ta kēe ndra ñuu Betania. Ta kuà'an ndra iti' ñuu Jerusalén. Ta Jesuu kōyo soko ra. ¹³ Ta chika ndè'e ra iin nuu ndaa yutun higu ña cha nūma. Ta chānde'e yatin ra nuu ndaa run a ka'iin chiti higu nuu run. Va tūvi vu. Ka'iin va maaaa nda'ani run, ti takāaga kuta'an tiempu koo chiti run. ¹⁴ Yakan va kà'an ra chí'in ma yutun ikan:

—Tiá iti' nuu, nī'iin ga ñivi na kāchi ga chitiun —kàti ra.

Ta ma ndra jàkua'a chí'in ra, chíini ndra ña kā'an ra.

Jesuu tàva ra ndian xiko tichi kora veñu'u ka'nu
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Ta ora cha chāa ndra ñuu Jerusalén ta kī'vi ndra tichi kora veñu'u ka'nu. Ta kīcha'a Jesuu jàkunu ra ma ñivi xiko chí'in ñivi jàta. Ta jānduva ra ma mesa ma ndian sàma xu'un' nuu ñivi. Ta jānduva ra mesa ma ndian xiko livi ndia. ¹⁶ Ta tūvi chà'a ra ña ya'a ñivi ndiso ndatiñu tichi kora veñu'u

ikan. ¹⁷ Ta te'en kīcha'a ra jàna'a ra nuu ñivi ikan:

—Te'en kà'an ma tutu Ndioo —kàti ra— “Ve'e i'ya kùu ve'e Ndioo. Ñivi iyo ndisaa ñuu ñuñivi, i'ya kùu kà'an na chí'in Ndioo”, kàti tutu Ndioo. Ta ndyo'o jà'a ndo yi iin ve'e ndra su'u —kàti Jesuu.

¹⁸ Takan kùu ta chíini ndra sutu cha'nu chí'in ndra jàkua'a tutu Ndioo ña jàna'a ra. Ta nānduku ndra naja kua jà'a ndra ña ka'ni ndra ra, va ya'a yu'vi ndra ndè'e ndra ra. Ti nduva'a kuii kua'a' ñivi chíisi na ña jàna'a ra nuu na. ¹⁹ Ta ora kī'vi ña kuaa ta kēe ndiko Jesuu ñuu chí'in ndra jàkua'a chí'in ra. Ta kuà'an ndra inga ñuu.

Nuu nātii yutun higu
(Mt. 21:20-22)

²⁰ Ta ora na'ani inga kivi kuà'an ndiko ndra iti' ñuu Jerusalén. Ta ora yā'a ndra yatini xiin ma yutun higu. Ta ndè'e ndra ña nātii run. ²¹ Tajan chāku'uni ma ra nāni Petu' ña kā'an Jesuu chí'in run. Ta kà'an ra nuu Jesuu:

—¡Matru! ¡Nde'e yutun higu ña kànduva'un, ti cha nātii run!

²² Tajan nāka'an Jesuu nuu ndra: —¡Na chinuni ndo ña kà'an Ndioo! ²³ Ndicha ña kà'in ti tu iyo ndian kà'an chí'in yuku chíña: “¡Na kundachiyoun chíña, ta kuà'an tichi tañu'u!” Ta na jāxiin ndo anima ndo, ti na chinuni ndo ti ña ta'an yi va kà'an ndo, ta takan ni ta'an yi.

²⁴ Ta yakan va kà'in chí'in ndo, ti ndisaa ña ndàkan ndo nuu Ndioo, ta na chinuni ndo ti cha nī'i ndo yi, tajan nī'i ndio ndo yi. ²⁵ Ta ora kà'an ndo chí'in Ndioo tu jànaa ndo kuati jà'a inga ñivi cha'a' ndo, ta juuni jànaa Ndioo ma kuati jà'a ndo ndia. ²⁶ Va tu tōve jànaa ndo kuati jà'a inga ñivi chí'in ndo, juuni tōve ni janaa Ndioo ma kuati ndo ndia —kàti ra.

Ìyo ndatu Jesuu
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Ta ora chíinu kà'an ra ta kàcha'an ndiko ndra iti' ñuu

Jerusalén. Ta juuni chàkunuu Jesuu tichi kora veñu'u ka'nu. Ta chàjayatin ndra sutu chà'nda tiñu chi'in ndra jàkua'a tutu Ndioo ta chi'in inga ndra cha'nu nuu ndaa Jesuu. ²⁸ Ta te'en chàkatu'un ndra nuu ra:

—¿Ta yo tachi ñun ña jà'un te'en? ¿Ta yo chà'a ndatu nuun? —kàti ndra chi'in ra.

²⁹⁻³⁰ Ta kicha'a Jesuu kà'an ra:

—Ta ji'na kùuni ndakatu'in iin nakuyi nuu ndo ndia. ¿Yo tachi Xuva ña jàkunduta ra? ¿A Ndioo, a ñivi? ¡Na kati ndo nui! Tu ji'na kati ndo ña chàkatu'in nuu ndo, tajan katì yo chà'a ndatu ña jà'i te'en —kàti Jesuu.

³¹ Ta kicha'a ndra natu'un xe'e ta'an ndra:

—Tu katio ña Ndioo tachi ra, ta kati ra: “¿Ta naja nì chinuni ndo ña kà'an ra, tuva takan?” ³² Tatu katio ña ñivi tachi ra, ta kuxaan ñivi yo, ti ndisaa na kà'an na ti ndicha Xuva kùu iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo.

³³ Yakan va kà'an ndra nuu Jesuu:

—Töve chito ndi yo tachi ra.

Ta naka'an Jesuu:

—Ta ni yu'u na katì yo chà'a ndatu ña jà'i te'en —kàti ra.

12

Kà'an Jesuu iin ku'va cha'a' ndra tüvi va'a jàtiñu

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Takan kùu ta te'en kicha'a Jesuu kà'an ra iin ku'va nuu ndra:

—Chiyoyi iin ra tachi kua'a' yoku'u uva. Ta jà'a ra iin kora nuu tachi ra ma yoku'u uva, ikan na kivi kiti, ni ñivi nuu kàa yi. Ta jà'a ra iin yavi nuu ni taan ra takuii ma uva, ti ikan ni ja'a ra vinu. Ta juuni jà'a ra iin lomara sukun, ikan na kuu nde'e ra ndisaa yu'u ma uva tachi ra. Takan kùu ta jakilaa ra yi nuu ndra jàtiñu chi'in ra. Ta kèe ra kuà'an ra iin nuu chika. ² Ta ora keta ma tiempu ña chití ma uva, ta tachi ra iin ra musu ra ña kuàki'in sava ma ña'a ra. ³ Va nì nì'i ra yi, ti java kani ndra

ra. Ta tachi ndiko ndra ra kuà'an ra nuu ma ra chà'nda tiñu nuu ra. ⁴ Ta ikan tachi tuku ra inga ra. Ta juuni kani ndra ra. Ta tákue'e xini ra jà'a ndra. ⁵ Ta ikan jan tachi ra inga ra, ta rakan va chà'ni ndra. Tajan tachi ra tiá kua'a' ndra. Ta juuni kua'a' ndra tákue'e ta kua'a' ndra chà'ni ndra ndia.

⁶ 'Ta ikan kindoo uvania ra ya'a kùuni ra nde'e ra. Ta rakan ti se'e ra kùu ra. Tajan tachi ndio ra ra nuu ndi'i nia ti kùuni ra: “Ti töve nayi ja'a ndra chi'in se'o, ti se'e maa yo kùu ra. Yakan va ni tiñu'u ndra ra.” Takan kùuni ma tatá ra niku.

⁷ 'Ta ora chàa ra ma nuu ka'iin ma ndra jàtiñu. Ta te'en kicha'a ndra natu'un ta'an ndra: “Ra vachi ikan kùu ma ra ni kindoo chi'in ndisaa ma ñu'u'. Yakan va na ka'nio ra ta kindoo yo chi'in ndisaa ña'a ra”, kàti ndra. ⁸ Tajan tiin ndra ra. Ta chà'ni ndra ra. Ta jàkuita ndra ñunda'yu ra chata kora nuu kàa ma uva —kàti Jesuu.

⁹ Takan kùu ta te'en naka'an tuku Jesuu:

—¿Ta nayi ni ja'a ma ra chito'o ma yoku'u uva chi'in ma ndra jà'a kuenda vu?, kùuni ndo. ¿A ni ku'un ra ta ka'ni ra ndra jàtiñu chi'in ra, ta ni jakilaa ra yi nuu inga ndra?, kùuni ndo.

¹⁰ '¿A takà'an jakua'a ndo tutu Ndioo ña kà'an te'en:

Yuu jachiyoyi ma ndra jàndova'a ve'e kùu ma yuu tiá ka'nu kua ndisaa yi?

¹¹ Ta yakan jà'a ma ra chito'o yo.

Yakan va ya'a chisio vitin, kà'an tutu Ndioo —kàti Jesuu.

¹² Ta ndrakan ikan kùuni ndra tiin ndra ra, ti chito ndra ti kà'an ra ku'va ikan chata ndra. Va tava yuvi ndra ma ñivi ka'iin ikan. Ta yakan va töve nani jà'a ndra chi'in ra. Ta kuà'an ndra.

Chikatu'un ñivi nuu Jesuu cha'a' ma xu'un' tàva ma ñuu Roma nuu na
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Tajan tachi na ndra fariseu chi'in ndra chàkunuu chi'in Herode nuu Jesuu, tajan na ja'a ndra ña na kà'an ra iin tu'un vè'a', ta ni'i ndra kua kuu tiso ndra kuati chata

ra. ¹⁴ Tajan chàa ndra ta chikatu'un ndra nuu ra:

—Matru, chito ndi ti yo'o va kà'an tu'un ndaa, ta töve yu'viun nde'un ña kà'an inga ñivi. Ti tüvi sàma nde'un ndian kuika, a ndian nda'vi, ti indukuni ndè'un na. Ti jàna'un iti' va'a ña ku'un ma ñivi nuu Ndioo. ¿Ta yakan va naja kua kàtiun? ¿A va'a ña ka'nda ndi kuenda nuu ra kuu kalecha'nu ñuu Roma? ¿A va'a, a vā'a'? —kàti ndra nuu Jesuu.

¹⁵ Va tava cha nākoto ma Jesuu ti vata ndra, yakan va te'en nāka'an ra:

—¿Ta naja jànda'viña'a ndo yu'u? ¿Kuàki'in ndo iin xu'un' ta jana'a ndo yi nui! —kà'an Jesuu.

¹⁶ Ta nda'a ndio ndra yi chāa ndra nuu Jesuu. Ta te'en nāka'an ndio Jesuu nuu ndra:

—¿Ta yo na'na ndaa chata ma xu'un' i'ya? ¿Ta yo sivi ndiso yi?

Ta nāka'an ndra:

—Na'na kalecha'nu ñuu Roma kuu yi.

¹⁷ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu nuu ndra:

—¿Na ku'va ndo ña kuu ña'a ma ra kalecha'nu nuu ra, ta ku'va ndo ña kuu ña'a Ndioo nuu Ndioo! —kàti ra.

Ta ndava yu'vi ma ñivi jā'a ma ña kà'an Jesuu.

Chikatu'un ndra Saduceu naja kua nàtaku ndiko ñivi ndíí
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Takan kuu tajan kuànde'e ma ñivi Saduceu ma Jesuu, ti ma ñivi ikan tüvi chìnuni na ña nàndoto ndiko ñivi ndíí. Yakan va te'en chikatu'un ndra nuu ra:

¹⁹ —¿Yo'o Matru! Racha'nu Moisés taa ra iin tutu tatiempu. Ta ma tutu ikan te'en kà'an yi: “Tu iin ra'ii chí'í ra, ta tüvi nī chiyo nī'iin se'e ra chí'in ñasi'i ra. Tajan ndàki'in ra yani ma ra chí'í juuni ma ña nda'vi ikan. Ta tända'a ra chí'an. Ta takan ni koo se'e ma ra chí'í, jā'a ma ra yani ra.” Takan kàti Moisés. ²⁰ Ta takan chíyo ucha ta'an ndra ña juuni yani ndra. Ta ma ra nunuu jì'na ra tända'a, ta nī'iin se'e ra nī chiyo.

Ta chí'í ra. ²¹ Ta ikan ndàki'in inga yani ra ña. Ta indukuni nī chiyo nī'iin se'e ra chí'an. Ta chí'í ra ndia. Ta juuni tända'a ña chí'in ra uni.

²² Ta indukuni tā'an ra takua tā'an ndi ucha ta'an ndra. Yakan va nī'iin ndra nī chiyo se'e chí'an, ta chí'í ndra. Ta kēta iin kivi ña chí'í ma ña'a ndia. ²³ ¿Ta ora kēta ma kivi nàtaku ndiko ma ñivi chí'í, nda ndra kuu iian ndakan?, kùuniun, ti cha tända'a ndi ucha ndra chí'an —kàti ndra.

²⁴ Tajan te'en nāka'an Jesuu chí'in ndra:

—¿Ta ndyo'o naja tüvi chìnuni ndo ña va'a kà'an tutu Ndioo? Ta töve chito ndo ña iyo ndatu Ndioo ndia. ²⁵ Yakan va ora nàtaku ndiko ma ndian ndíí, ni ndra'ii ta ni ña'a' na tända'a vi. Ta vii koo na takua iyo ma tati va'a jā'a tiñu nuu Ndioo andivi. ²⁶ Ta vitin kùuni jana'i nuu ndo ña nàtaku ndicha ma ndian ndíí. ¿A tüvi chàku'uni ndo naja kua kà'an ma tutu taa Moisés taji'na? Rakan te'en taa ra yi, ora chānde'e ra nuu kàyu iñu ndu'va. Ta ikan kīcha'a kàtitu'un Ndioo nuu ma Moisés te'en: “Yu'u kuu Ndioo ña kumi Abraham, ta juuni kumì Isaac, ta Jacob”, kàti Ndioo. Takan kàti ra ti vaji cha iyo kua'a' kuiya chí'í ndra, va jānataku ndiko ra ndra. ²⁷ Yakan va Ndioo kuu ma Ndioo ma ndian nditoni, ti cha nàtaku ndiko ndra. Yakan va Ndioo kuu ra kuenda ndian ndito, ta yuvi kuenda ndian ndíí. Ta yakan va tüvi chànini ndo tu'un ndaa —kàti Jesuu.

Kàtitu'un Jesuu nda tu'un kuu ma ña ka'nuga

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Takan kuu ta ikan kēta iin ra jākua'a tutu Ndioo. Ta jā'a ra kuenda ña va'a nātu'un Jesuu chí'in ma ñivi ikan. Yakan va ora chí'ini ra ña nātu'un ma ñivi ikan, ta jāyatìn ra ra. Ta kīcha'a chikatu'un ra nuu ma Jesuu:

—¿Nda ley kuu ña ka'nu tiá kua ndisaa ma ley tutu Ndioo? —kàti ra.

²⁹ Ta kīcha'a nāka'an Jesuu:

—Ma tu'un ka'nu tiá ña chā'a Ndioo nuu yo kà'an yi te'en:

“¡Ndyo'o ñivi Israel! ¡Na kuuni ndo ma Ndioo chito'o yo, ti uvani ra kùu ra! ³⁰ ¡Kùuni ndo nde'e ndo Ndioo chi'in ndisaa anima ndo! ¡Ta kùuni ndo nde'e ndo ra chi'in ndisaa chinituni ndo, ta chi'in ndisaa ña ndee ndo ndia!” Takan kà'an ma ña nunuu. ³¹ Ta ma ley uvi ña chā'a Ndioo nuu yo va kà'an te'en: “¡Kùuni ndo nde'e ndo ndian iyo xiin ve'e ndo takua kùuni ndo juuni maa ndo!” Yakan va nda tu'un nikuuni tüvi ka'nu yi tiá kua ndi uvi tu'un já kà'in i'ya —kàti Jesuu.

³² Takan kùu ta nāka'an tuku ma ra jākua'a tutu Ndioo:

—¡Yo'o matru! Ya'a va'a kà'un ña ndicha kùu ma ña kà'un, ti uvani ma ra kùu Ndioo. Ta tüvi iyo inga ra indukuni kua maa ra. ³³ Ta kùunio nde'o Ndioo chi'in ndisaa anima yo, ta chi'in ndisaa chinitunio, ta chi'in ndisaa ma ña ndeo ndia. Ta juuni kùunio nde'o ñivi iyo xiin ve'o takua kùunio juuni maa yo. Ta yakan va tiá va'a ña te'en kùunio nde'o Ndioo kua ku'va yo kiti jàna yo, ta ka'mio ndri nuu ndaa chito naá —kàti ma ra matru jākua'a tutu Ndioo.

³⁴ Ta ora chíni ma Jesuu ña chi'in chinituni ra kà'an ra. Yakan va te'en nāka'an Jesuu nuu ra:

—Chani kuyatin ki'viun nuu chà'nda Ndioo tiñu —kàti ra.

Ta ora chínu nātu'un ra chi'in Jesuu ta ñi'in ga na, tüva ñi chikatu'un inga nakuyi nuu Jesuu.

Kàtitu'un Jesuu ti ñivi ra kùu Rey David

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ta ora ndaa Jesuu jàna'a ra nuu ñivi tichi kora veñu'u ka'nu, ta te'en chikatu'un ra nuu na:

—¿Ta naja kà'an ma ndra matru jākua'a tutu Ndioo, ña tata ma racha'nu David kùu Cristu? ³⁶ Yakan va ma ra kùu Tati Í Ndioo, chā'a ra ndatu ra nuu ma racha'nu David ora kà'an ra. Takan kùu ta te'en kīcha'a David kà'an ra chi'in ma ndatu ikan: Ma Racha'nu Ndioo te'en nāka'an ra chi'in ma ra chito'i Cristu:

“¡Na'a! ¡Kunandi chiyo kua'i!
Ti i'ya ni ku'vai ma ndatui nuun,

nda kati kani ndoyoi ma ndian kànita'an chi'un iti' cha'un”,
kàti Racha'nu Ndioo.

³⁷ Yakan va kùuni yi ka'an yi ti, vaji tata David kùu Cristu, va juuni chito'o David kùu ra ndia —kàti Jesuu nuu ma ñivi ikan.

Yakan va ndisaa ma ñivi ka'in tichi kora veñu'u, ya'a chīsii na ña kà'an Jesuu takan.

Jesuu tīsokuati ra ndra matru jākua'a tutu Ndioo

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Takan kùu ta te'en nāka'an Jesuu nuu ma ñivi ikan:

—¡Ja'a ndo kuenda nuu ndo chi'in ma ndra matru jākua'a tutu Ndioo! Ti chàta'ani ndra kakunuu ndra chi'in ja'ma tacha, na tiñu'u ma ñivi ndra nuya'vi. ³⁹ Ta juuni nànduku ndra tayu ka'nu tiá kunandi ndra nuu chiyo viko ta tichi veñu'u ñivi judíu ndia. ⁴⁰ Ta ndrakan, sù'u ndra ndatiñu ma ñivi kīndoo nda'vi. Ta nākuatu ndra nuu ka'in kua'a' ñivi, ikan na kuuni na ña yüvi ndra su'u kùu ndra. Yakan va ndrakan ni nde'e ndra kua'a' tundo'o —kàti Jesuu.

Nuu sòkó ña nda'vi xu'un' kuenda Ndioo

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Takan kùu ta inga kivi chūnandi Jesuu yatini nuu ndaa chatun nuu ti'i na xu'un' ña jà'a ra kuenda naja kua ti'i na yi. Ta ora nàndi ra nde'e ra ikan, ta chākoyo kua'a' ma ndian kuika. Ta ti'i na kua'a' xu'un' tichi yi. ⁴² Ta nunuuni chāa iin ña kīndoo nda'vi. Ta ti'an uvi ta'an xu'un' kuati tichi yi. ⁴³ Yakan va ora ndē'e Jesuu ña ti'an yi, ta kāna ra ma ndra jākua'a chi'in ra, na kichi ndra nuu ra. Ta te'en kīcha'a kà'an ra chi'in ndra:

—Ndicha va'a ti ña nda'vi ikan, vaji ti'an tiani ma xu'un', va kuenda Ndioo kua'a' xu'un' kùu yi. Ti chā'a ña ndisaa ma xu'un' kùmian chi'in anima ña. ⁴⁴ Ta ma ndian kuika ti vaji kua'a' xu'un' ti'i na, va ña chākoso nia kùu yi. Ta tiani xu'un' kùu yi kuenda Ndioo. Ta yakan va

ma ña nda'vi ikan, ti'an tiaga xu'un' tichi chatun kua ndisaa ma ndian kuika —kàti Jesuu.

13

Jesuu kàtitu'un ra ña ni kekoyo veñu'u ka'nu

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Takan kùu ta ora kēe Jesuu tichi veñu'u ka'nu, ta nāka'an iin ra jākua'a chi'in ra nuu ra:

—¡Yo'o, matru! ¡Nde'e veñu'u ka'nu ndaa ikan! Ti ya'a vii kàa yi. Ta ya'a ka'nu yuu kandii cha'a yi —kàti ra.

² Ta nāka'an Jesuu nuu ra:

—Ndicha ti takan kàa yi vitin, va ni keta iin kivi ña nī'iin yuu kīndoo chata ta'an yi, ti ni kekoyo ndisaa yi.

Jesuu kàtitu'un ra naja kua ni naa ñuñivi

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Ta ikan kēe ndra ta kàcha'an ndra nda xini yuku nāni Olivu, ña iyo yatini yu'u ñuu Jerusalén. Ta ora kēta ra ma xini yuku ta chūnandi ra ta te'en kīcha'a kà'an xe'e Petu', Jandiau, Xuva chi'in André nuu ra:

⁴ —¿Ta nda ora ni kīcha'a yi? ¿Ta nda ña kuu yi nde'o ora chani kīcha'a yi? —kàti ndra.

⁵ Ta kīcha'a nāka'an Jesuu nuu ndra:

—¡Ja'a ndo kuenda nuu ndo koto janda'viña'a ñivi ndo! ⁶ Ti ni kīchaa koyo ndian ni ka'an te'en: “Yu'u kùu ra Cristu”, ni kati na. Ta ni janda'viña'a na kua'a ñivi.

⁷ ¡Na yū'vi ndo ora koto ndo ña kà'an ñivi ña iyo kuati iti' tikan a nda nikuuni! Ti takan ni kuu yi, vaji vitin tüvi ni ndi'i ma kuati nde'o, va tiá iti' nuu, ni nde'o tiá yi. ⁸ Ti ni kanita'an iin ñuu chi'in inga ñuu. Ta inga ñuu, ni ja'a yi kuati chi'in inga tuku ñuu. Ta ni kichi ña taan kua'a' ñuu. Ta ni nde'o soko ndia. Ta nuu, já ni kīcha'a tundo'o kùu yakan.

⁹ ¡Ta yakan va ja'a ndo kuenda nuu juuni maa ndo! Ti ni tiin na ndo ta ni ku'va na ndo nuu ndra kumi tiñu. Ta ndra kumi tiñu, ni

ku'va ndio ndra ndo na kani na ndo tichi veñu'u. Ta ni kundaka ndra ndo nuu ndra kalecha'nu. Ta juuni ku'un ndo nuu inga ndra chà'nda tiñu, ikan na kuu katitu'un ndo tu'in nuu ndra, cha'a' ña chīnuni ndo ña jà'i. ¹⁰ Va ji'na iyo yi ña katitu'un ndo ma tu'un va'a Ndioo nuu ndisaa ñuu ñuñivi. ¹¹ ¡Ta na nākanini ndo nda tu'un ni ka'an ndo ora ku'va na ndo nda'a' ndra kumi tiñu! Ti ora ka'iin ndo ikan, na ka'an ndo tu'un ni jana'a Ndioo. Ti Tati Í Ndioo ni jana'a ma tu'un ni ka'an ndo. ¹² Ta juuni ma kivi ikan, ni tiin ndra ndra yani ndra. Ta ni ku'va ndra ndra nuu inga ñivi, na ka'ni na ndra. Ta juuni takan ni ja'a tatá ndra chi'in juuni se'e ndra. Ta juuni ni kanita'an ñivi chi'in tatá na ta ma'a na. Ta juuni ni ka'ni na vi ndia. ¹³ Ta ni kuxaan ñivi nde'e na ndo, ti chàkuu ndo chi'in. Va ra kundeeni nda kati ya'a ma kivi ikan ni jakakú Ndioo ra.

¹⁴ 'Ta tichi veñu'u íí ni ki'vi iin ña kini. Ta yakán' ti ya'a xaani Ndioo nde'e ra yi ña ni kee ra veñu'u ka'nu ti ya'a kini ni ja'a yi tichi veñu'u. Ta ndisaa ñivi iyo ñuu Judea ora kunián' ja'án' te'en, na kekunu na ku'un na iti' yuku, ikan na kakú na. Ta ndian chito jākua'a tu'un te'en, ya'a va'a tuva kutunini na naja kua kà'an yi. ¹⁵ Ta ndian ka'iin siki ve'e, na kī'vi na, ni ña täva na ndatiñu na tichi ve'e na. ¹⁶ Ta ndian jàtiñu tichi ku'u na kī'vi na ñuu, ni ña kūki'in na ja'ma na ndia. ¹⁷ Nda'vi ta'an ñivi ña'a ña kivi ikan ñu'u se'e vi, ta iyo ndiakwati se'e vi ña chàxin ndika vi ndia. ¹⁸ ¡Na ndakan ndo ñamani nuu Ndioo, ikan na tá'an ndo takan tiempu ya'a vichin jà'a yi! ¹⁹ Ta ma kivi ikan ni nde'o tiá tundo'o kua nī'iin kivi. Takà'an nde'o yi jà'a Ndioo, nda ora jātuvi ra ma ñuñivi. Ta ni tüvi chànini ra ña jànde'e ra tundo'o yo tiá iti' nuu, takua ni jande'e ra yi yo kivi ikan. ²⁰ Tatu ma Ndioo töve nī jandokuiti ra ma kivi ikan, na kākú nī'iin na niku. Va ma ra chito'o yo, jākuiti ra yi, ti kùuni ra nde'e ra ndian kachin

ra.

²¹ 'Yakan va tu keta iin ndian te'en kà'an nuu ndo: "iNde'e ndo, i'ya ndaa ra kùu Cristu!" A tu keta inga ndian kà'an: "iJuu ra ndaa ikan!" iTa na chinuni ndo ña kà'an na! ²² Ti ni kichi kua'a' ndian ni ka'an te'en ndia: "iYu'u kùu Cristu!" Va tüvi ndicha ti janda'viña'a ndra ña Cristu kùu ndra. Ta juuni ni kichi ndian ni ka'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, va tüvi ndicha ti ndra vata kùu ndra. Yakan va ta ndi'i ndrakan ni ja'a ndra kua'a' ndatu ndra ta seña, ikan na chinuni na ña ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kùu ndra. Ta juuni kùuni ndra janda'viña'a ndra ma ñivi kächin Ndioo tuva kùu yi. ²³ Yakan va ja'a ndo kuenda juuni maa ndo. Ti cha kätitu'in nuu ndo naja kua ni koo yi.

Kätitu'un Jesuu naja kua ni kichi tuku ra inga cha'a'

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ 'Ta ora cha ndi'i ma tiempu ña ni nde'o kua'a' tundo'o. Tajan ni nda'va ma nikandii, ta ni nda'va yoo ndia. Ta tüva ni nondichin ja'a ndra. ²⁵ Ta ma chele ka'iin andivi ni ke'ne ndri. Ti ni taan ma andivi ja'a ndri. ²⁶ Tajan ni nde'e kua'a' ñivi ti vachì tichi viko. Ti yu'u ra Se'e ñivi tächì Ndioo iyo kua'a' ndatui, ta kua'a' ña tachai ndia. ²⁷ Tajan ni tachì ma ndian kùu tati ja'a tiñu nuu Ndioo, na kuu jati'vi ta'an na ndisaa ñivi cha kächin. Ta kunanduku ma tati na nda nikuuni nuu ndi'i ñuñivi, a iti' ninuu, a iti' siki.

²⁸ 'Na kuu ku'uni ndo ña jàna'a yutun higu, ti ora keta nda'a' yuta' run cha chito ndo ti chani keta ma tiempu ni koo chiti run. ²⁹ Ta yakan va ora ndè'e ndo ma tundo'o kätitu'in nuu ndo, ta cha chito ndo, ti chani kuta'an ora ni kichai. Ti yu'u kùu ra Se'e ñivi tächì Ndioo. ³⁰ Ndicha ña kà'in chi'in ndo. Ti ora takäaga kuvi ndisaa ma ñivi iyo kuiya i'ya ji'na nde'e na tundo'o ña kà'in chi'in ndo. ³¹ Ta ni keta iin kivi ña ni naa andivi chi'in ñuñivi. Va tu'un ka'in tüvi ni naa yi.

³² 'Ta ni'iin ñivi tüvi chito nda ora ni keta ma ña kà'in, ni tati ja'a tiñu nuu Ndioo, ta ni yu'u, ra kùu Se'e Ndioo tüvi chitoi ndia. Chito va ma Tatái, ti rakan kùu ma Ndioo ka'nu iyo andivi.

³³ 'iYakan va kumi ndo ndo! iTa ja'a ndo kuenda ndo! iTa ka'an ndo chi'in Ndioo! Ti töve chito ndo nda ora ni kuu yi. ³⁴ Yakan va ña'a kùu yi takua ja'a iin ra'ii ora kée ra, ta kuà'an chika ra. Ta täva ra tiñu nuu ndra kùu musu ra na kumi ndra ve'e ra. Ta ta'ii'iin ndra täva ra tiñu nuu nayi ja'a ndra. Ta täva ra tiñu nuu iin ra na ja'a va'a ra kuenda yuve'e ra. ³⁵ iTa yakan va na koo ndito ndo! Ti töve chito ndo nda ora kichaa ndiko ma ra xuve'e, a kichaa ra ora chanikuaa, a ora javañuu, a ora ni tuvi, a ora ni kundichin. ³⁶ iTa yakan va na ja'a va'a ndo kuenda koto kichaa ra numini! Ta koto näta'an ra ndo ña kixi ndo. ³⁷ Yakan va ña kätitu'in nuu ndo. Ta kätitu'in nuu ndisaa ñivi na koo ndito na —kati Jesuu.

14

Nuu kütivi ndra ña kùuni ndra tiin ndra Jesuu

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Takan kuu ta ora takäaga uvi kivi, ta kuta'an viko Pakua, ora chàchi na paan ña töve kivi yuchan iya tichi. Tajan nanduku ma ndra sutu chà'nda tiñu chi'in ma ndra matru jakua'a tutu Ndioo, naja kua ja'a ndra ta tiin xe'e ndra ma Jesuu ta ka'ni ndra ra. ² Va te'en kà'an ma ndra ka'lin ikan:

—iNa tiin yo ra kivi iyo viko, ti koto kuxaan ma ñivi cha'a' ra!

Iin ña'a jakutian takuii xiko xini Jesuu

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Iyo Jesuu ñuu Betania ve'e Simón, ra kà'an na ña ku'vi, ja'a kue'e ta'yu niku. Ta ora juuni nandi Jesuu chàchi ra tichi ve'e ma ra Simón, ta ikan chaa iin ña'a, ta ndà'a ña iin viru takuii xiko, ña ya'a ya'vi ndaa. Ta nduva'a kuii va'a ra'.

Ta nūna ña yu'u ma viru, ta chōsoan ra' xini Jesuu. ⁴ Ta iin ma ndra nàndi chi'in ma Jesuu kùxaan ndra ña jà'a ña takan. Ta te'en kīcha'a kà'an ta'an ndra:

—¿Ta naja chàtian ma takuui xiko?
⁵ Ti kùu jata na ra' nuan chi'in ndisaa xu'un' jàkanaa na iin kuiya, ta ku'va ña yi nuu ma ndian nda'vi. —Takan kà'an ndra chata ña.

⁶ Ta te'en kīcha'a kà'an Jesuu nuu ndra:

—¡Jaña ndo ña kà'an ndo chata ña! Ti ña va'a jà'a ña chi'in. ⁷ Ti ma ñivi nda'vi endeeni ni koo na chi'in ndo. Ta kùu ja'a ndo ña va'a chi'in na ora kùuni ndo. Vati yu'u töve ni koi chi'in ndo endeeni. ⁸ Ta ma ña'a i'ya, jà'a ña ma ña kùu ja'a ña kuendai, ti chōsoan takuui xiko ñi, ti chani keta ora ni kuchì. ⁹ Yakan va ndichai ña kà'in, ti nda nikuuni ma ñuñivi, nuu ni ka'an na tu'un Ndioo. Ta juuni ni ka'an na ña jà'a ña chi'in, ta kuku'uni ma ñivi ña.

Juda xikoña'a ra Jesuu
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Juda Iscariote kùu iin ra indii tichi ndi uchi uvi ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu. Takan kùu tajan kēe Juda kuà'an ra kuànde'e ra nuu iyo ma ndra sutu chà'nda tiñu, ti kùuni ra jandova'a ra naja kua ja'a ra ta ku'va ra ma Jesuu nuu ndra. ¹¹ Ta ora chīni ndra sutu ña kà'an ra te'en, ta nduva'a kuui chisii ndra, ta kīcha'a kà'an ndra chi'in ra:

—¡Ndicha ndi ña ni ku'va ndi xu'un' nuun, ora jana'un ra nuu ndi!

Ta kīcha'a ra nànduku ra naja kua kuu ku'va ra Jesuu nuu ndra.

Nuu kùxini Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Ma kivi nunuu ma viko Pakua, ora chàchi na paan ña tüvi k'vi yuchan iya tichi. Ma kivi ikan chà'ni na iin mvechala kuati kivi viko Pakua, ti sòkó na ri nuu Ndioo, ikan na ndakimani ra na. Takan kùu tajan kīcha'a chikatu'un ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu nuu ra:

—¿Ta ndanu kùuniun ña kùu ja'a ndi ma ña kacho viko Pakua? —kàti ndra.

¹³ Tajan tachi ra uvi ta'an ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta kà'an ra te'en chi'in ndra:

—¡Kua'an ndo tichi ñuu! Ta ikan nata'an ndo iin ra ndiso iin kii takuui ta tandiku ndo chata ra. ¹⁴ Ta kàtitu'un ndo nuu ma ra xuve'e nuu k'vi ra, ti nànduku matru ndo iin ve'e nuu ni kachi ra ma viko Pakua chi'in ndra jàkua'a chi'in ra, kati ndo. ¹⁵ Ta ikan jana'a ra iin ve'e ka'nu ndaa siki inga ve'e. Ta ma ve'e ikan, cha iyo va'a yi kuenda yo. Ta ikan kùu ja'a ndo ma ña kacho —kàti Jesuu.

¹⁶ Tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra tichi ñuu, ta nī'i ndio ndra ndisaa yi kua kà'an Jesuu nuu ndra. Ta ikan jà'a ndra ma ña kachi ndra kivi Pakua.

¹⁷ Ta ora chanikuaa chāa Jesuu chi'in ndisaa ma ndra jàkua'a chi'in ra. ¹⁸ Ta ora nàndi ndra chàchi ndra ma nuu tayu, ta kīcha'a kà'an Jesuu chi'in ndra:

—Ndichai ña kà'in, ti iin ra nàndi chàchi chi'in ni xikoña'a ra yu'u —kàti ra.

¹⁹ Ta ora chīni ndra ña kà'an ma Jesuu te'en, ta nduva'a kuui nàkanini ndra. Ta kīcha'a i'iin ndra chikatu'un ndra nuu Jesuu:

—¿A yu'u kùì?

²⁰ Ta nàka'an Jesuu:

—In ra jàkua'a chi'in kùu ra. In ra chàchi paan chi'in vitin kùu ra.

²¹ Ta yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ni kuvì. Ti takan kà'an ma tutu Ndioo ña ni ta'in. Nda'vi ta'an ma ra xikoña'a cha'i. Va'a ga tu tüvi nī kaku ra niku —kàti Jesuu.

²² Ta já ma'ñu chàchi ndra, ta kī'in ma Jesuu iin paan ta jà'í ra yi nuu Ndioo. Ta chà'nda kuati ra yi. Ta chà'a ra ita'vi yi nuu ndisaa ndra. Ta te'en kà'an ra nuu ndra jàkua'a chi'in ra:

—¡Kachi ndo! Ti ña'a kùu ma kuñui —kàti Jesuu.

²³ Ta takan kùu tajan kī'in ra iin kopa vinu. Ta nàka'an ndiko ra Ndioo cha'a' ra'. Tajan chā'a ra ra'

nuu ndisaa ndra na ko'o ndra ra.
²⁴ Ta te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—¡Ko'o ndo ra! Ti nij kùu ra'. Ti cha ndòva'a ndisaa tiñu nuu Ndioo jà'a nij, ti chani katì ra' cha'a' kua'a' ñivi, ikan na ni'i na ñamani Ndioo.
²⁵ Ndichai ña kà'in chi'in ndo, ti tūva ni ko'i ma vinu i'ya chi'in ndo, nda kati koo ndikoi nuu chà'nda Ndioo tiñu. Tajan ko'i vinu chaa —kàti Jesuu chi'in ndra.

Kàti Jesuu ña Petu' ni ka'an ra ña tüvi nakoto ra ra

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Takan kūu ta ora chīnu chīta ndra iin yaa Ndioo, tajan kuà'an ndra iti' yuku nàni Olivu. ²⁷ Ta te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra ma ikan:

—Ndisaa ndo kukanuu ndo ndè'e ndo yu'u ora naa vitin. Takan kà'an ma tutu Ndioo: “Tu ka'ñi ma ra chito'o ma mvechala, ta ndisaa ndri kuita kuati”, kà'an ma tutu Ndioo.
²⁸ Ta ora natuku ndikoi, ta ji'nai ku'un ñu'u' Galilea, tajan ku'un ndio ndo —kàti Jesuu.

²⁹ Tajan te'en nāka'an Petu' chi'in ra:

—Jin ndisaa ndra kùkanuu cha'un, va yu'u töve —kà'an Petu'.

³⁰ Tajan te'en nāka'an Jesuu:

—Ndichai ti chanikuaa vitin, ora takà'an nda'yu lo'o uvi cha'a', uni cha'a' ni ka'un ña tüvi nakotoun yu'u —kà'an Jesuu chi'in Petu'.

³¹ Ta te'en kà'an ndiko Petu':

—Vaji kuvì chi'un, ta tüvi ni ka'in ña tüvi nakotoi ñun —kà'an Petu'.

Ta indukuni kà'an ndisaa ma ndra ka'in chi'in Jesuu.

Jesuu kà'an ra chi'in Ndioo nuu iyo jardin Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Takan kūu ta numini kēe ndra kuà'an ndra iin jardin nàni Getsemaní. Ta te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra:

—¡Kunandi ndo kuantu ndo yu'u i'ya! Ti kuà'in kuàka'in chi'in Ndioo ikani.

³³ Tajan kuà'an uni ta'an ndra chi'in Jesuu: Petu', Xuva chi'in Jandiau. Ta kīcha'a nda'vi kùuni Jesuu,
³⁴ ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ya'a nda'vi kùuni animai kua ni kuvì. ¡Kindoo ndo i'ya, va koto kusu ndo! —Takan kàti ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra.

³⁵ Tajan kēe Jesuu kuà'an ra tiá iti' nuu. Ta chūnandi chiti ra nda nani te'e nuu ra ma nuu ñu'u'. Yakan va te'en kīcha'a kà'an ra chi'in Ndioo ña na tava ra ma tundo'o ni nde'e ra tuva kùuni ra.

³⁶ —¡Yo'o Tatá! Yo'o va kùu ja'un nda ña nikuuni. Kùuni ña nakaniun ma tundo'o ni nde'i. Va tüvi kùuni ña kuu ma ña kà'in, ti naja kua kùuni maun kuu yi —kàti Jesuu.

³⁷ Ta numini kēe ndiko Jesuu kuà'an ra nuu ka'in ma ndi uni ma ndra jàkua'a chi'in ra. Ta nāta'an ra ndra ña kixi ndra. Ta kīcha'a kà'an ra chi'in Petu':

—Simón, ¿a kixiun? ¿Ni kuu kuii koo nditoun iin ora chi'in?
³⁸ ¡Ndakoo ndo ta ka'an ndo chi'in Ndioo! Ikan tüvi kuà'an ndo anima ndo jà'a yi kuati, jin kùuni ndo kundito ndo chi'in anima ndo, va kúndee ndo —kà'an Jesuu chi'in ndra.

³⁹ Takan kūu tajan kēe ndiko Jesuu kuàka'an ra chi'in Ndioo takua kà'an ra ma nunuu. ⁴⁰ Ta ora chāa ndiko ra ma nuu ka'in ma ndi uni ma ndra jàkua'a chi'in ra. Ta juuni nāta'an ra ndra ña kixi ndiko ndra inga cha'a', ña endee ndasi tinuu ndra, jà'a ma ñuma'na. Ta tüvi chito ndra ña kà'an ndra chi'in ra.
⁴¹ Tajan kēe ndiko Jesuu kuà'an ra cha'a' uni. Tajan chāa ndiko ra, ta kà'an ra chi'in ndra:

—¿A juuni kixi ndo ta nindee ndo tiá? ¡Na kusu ndo tiá! Ti cha kēta ma ora ña ni ku'va ñivi yu'u ra Se'e ñivi tāchi Ndioo. Ti ni tiin ma ndra jà'a kuati yu'u. ⁴² ¡Ndakoo ndo, ta ko'o! Ti cha vāchi ra cha xīkoña'a cha'i —kàti Jesuu.

Nuu tiin na Jesuu

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Juuni, takä'an chinu kà'an Jesuu, ta chāa Juda, iin ra indii tichi uchi uvi ndra jākua'a chi'in ra. Chāa ra chi'in kua'a' jandaru. Ta ndrakan naa ndra machiti chi'in yutun. Vāchi ndra chata Jesuu jā'a ma sutu chà'nda tiñu chi'in iin ndra matru jākua'a tutu Ndioo, ta inga tuku ndracha'nu. ⁴⁴ Juda ra xikoña'a cha'a' Jesuu, chā'a ra iin tu'un kua ni ja'a ra nuu ma jandaru, ta kā'an ra te'en:

—Ma ra ni kaña'i chi'in, rakan tiin ndo. Ta ku'ni ndo ra, tajan kundaka ndo ra, ku'un ra chi'in ndo —kāti Juda.

⁴⁵ Takan kūu ta jāyatin ra ra nuu Jesuu ta kà'an ra:

—iMatru!

Ta kaña'a ra chi'in ra. ⁴⁶ Ora ndē'e ndra yo kuu ra ta tiin ndra Jesuu.

⁴⁷ Ta iin ra ndaa ma ikan tāva ra machiti ra, ta chā'nda ra so'o ma musu ma sutu cha'nu. ⁴⁸ Ta chīkatu'un Jesuu nuu ñivi ikan:

—¿Naja vāchi ndo chi'in machiti chi'in yutun, ña vāchi tiin ndo yu'u? ¿A ra su'u kùì?, kùuni ndo. ⁴⁹ ¿Naja tüvi nī tiin ndo yu'u tichi veñu'u? Ta kua'a' kivi chīyoi jàna'i nuu ndo ikan. Te'en ni ta'in, ti takan kà'an ma tutu Ndioo ña ni ta'in.

⁵⁰ Ta ndisaa ma ndra jākua'a chi'in Jesuu chīnu ndra kuà'an ndra, ta ndākoo ma'iin ndra ra. ⁵¹⁻⁵² Takan kūu va iin rayoko ña isukun iin ja'ma ka'nuni. Uvaa rakan tādikun ra kuà'an ra chata Jesuu. Ta ra'ya ti tiin ndra ra. Va tava jāña ra ma ja'ma isukun ra, yakan va jānda kakú kaviti ra.

Tisokuati na Jesuu nuu ndra kumitiñu

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Ta ndāka ma jandaru Jesuu nuu ndaa sutu cha'nu. Ta ikan kùti'vi ndisaa ma sutu cha'nu, ma ra jākua'a tutu Ndioo chi'in inga ndracha'nu. ⁵⁴ Ta chikani, chikani kuà'an Petu' chata ndra nda kati keta ndra ma ve'e sutu cha'nu. Ta kindoo ra nuke'e. Ta ikan chūnandi

ra javixin ra nda'a' ra nuu ñu'ú xiin ndra jandaru jà'a kuenda veñu'u.

⁵⁵ Ta ma sutu chà'nda tiñu chi'in ndisaa ma ndra tiñu veñu'u, nànduku ndra iin tu'un ña kuu tiso ndra kuati Jesuu, ikan na ka'ni ndra ra nuu kruu. Va tüvi nī nata'an ndra nī'iin tu'un ndaa chata ra. ⁵⁶ Vaji kēta kua'a' ñivi ña kà'an ndra tu'un vata chata Jesuu. Ta nī'iin ma ñivi, tüvi induku kà'an na chata Jesuu.

⁵⁷ Takan kūu ta iyo ma ndian ndēta, ta te'en kīcha'a na kà'an na maaa tu'un vata chata Jesuu:

⁵⁸ —Ndyu'u chīni ndi ña kà'an ra: “Ni janduvai ma veñu'u ka'nu ña jā'a ñivi, tajan tichi iin uni kivi kutai inga tuku yi ña tüvi jà'a ñivi”, —kāti ndra.

⁵⁹ Ta vaji takan kà'an ndra, va siin siin ña kà'an ndra.

⁶⁰ Tajan ndēta ndio ma sutu cha'nu ma'ñu ndisaa na, ta chīkatu'un ra nuu Jesuu:

—¿Naja tüvi kà'un ña kà'an na chataun? —kāti ma sutu.

⁶¹ Va ma Jesuu tàxiin kindoo ra. Ta nī'iin tu'un nī ka'an ra. Yakan va te'en chīkatu'un tuku sutu cha'nu:

—¿A juu yo'o kuu ra Cristu ra Se'e Ndioo íí?

⁶² Ta nāka'an Jesuu:

—Juu yu'u kuu ra. Ta ni nde'e ndo ra ña nàndi ra chiyo kua'a ma Ndioo ka'nu iyo nuu sukun. Ta ni keta iin kivi ña kichī ndikoi. Va yu'u ra Se'e ñivi ni kichī tichi viko —kāti Jesuu.

⁶³ Takan kūu tajan juuni ma sutu cha'nu, jānakaa ra juuni ma ja'ma ra, ti takan jàna'a ra nuu ma ñivi ti kùxaan ra jà'a ma tu'un kà'an Jesuu. Ta te'en kà'an ra:

—iNa tüva chiniñu'u ga yo tiá ndra kuta'an chi'o! ⁶⁴ Ndisaa ndo já, chīni ndo ña kà'an ti'ini ra chata Ndioo. ¿Naja kua chānini ndo? —kāti ra.

Ta ndisaa ndra ndō'iin tu'un ndra ña kuvi Jesuu, ti cha iyo kuati ra, kuuni ndra.

⁶⁵ Iyo ndian cha kīcha'a tìvisii na ra. Ta chāsi na ma tinuu ra, ta kāni ndra ra chi'in chiki, ta te'en kà'an ndra:

—¡Ka'an! ¡Nde'o yo káni ñun!
—kàti ndra.

Ta juuni ma jandaru káni ndra nuu ra ndia.

Petu' kàti ra ti töve nàkoto ra Jesuu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Takan kuu ta kīndoo ma Petu' nuke'e ikan. Ta ikan chāa iin ña musu ma sutu cha'nu. ⁶⁷ Ta ora ndē'an Petu', ña tūmi ra ñu'ú, ta kīndoan nde'an ra, ta kīcha'a kà'an ña chi'in ra:

—¿A yo'o chàkuu chi'in Jesuu ra ñuu Nazaret? —kàtian.

⁶⁸ Ta kà'an Petu':

—¡Yüvi yu'u kù! Ta tüvi nàkotoi ra, ni tüvi chitōi nda ra kùu ra kà'un —kàti Petu'.

Tajan kēe ra kuà'an ra nuu nda yuve'e iti' nuke'e. Ta ora ikan ndā'yu iin lo'o. ⁶⁹ Ta ndē'e ndiko ña musu sutu ikan ma Petu', ta kà'an ña chi'in inga na:

—¡Ra'ya kùu iin ra chàkuu chi'in Jesuu!

⁷⁰ Va kà'an ndiko ra:

—¡Yüvi yu'u kù!

Ta nunuuni ma ndian ka'iin ikan, kà'an ndiko na chi'in Petu':

—¡Ndicha kuii ti yo'o kùu iin ra chàkuu chi'in Jesuu! Ti indukuni kà'un kua kà'an ndian ñu'u' Galilea.

⁷¹ —¡Yüvi yu'u kù, nde'e Ndioo ña kà'in! Ti tüvi kuii nàkotoi ma ra chikatu'un ndo nui —kàti ra.

⁷² Ta ma ora ikani, ndā'yu ndiko ma lo'o iti' uvi. Ta chàku'uni Petu' ña kà'an Jesuu chi'in ra: "Ora takā'an nda'yu ma lo'o uvi cha'a, uni cha'a' ni ka'un ña tüvi nàkotoun yu'u", kàti Jesuu. Ta kīcha'a chàku Petu' ora chàku'uni ra ña kà'an Jesuu chi'in ra.

15

Jesuu ndaa ra nuu chà'nda Pilatu tiñu

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Ora kundichin inga kivi kütivi ma ndra sutu cha'nu, chi'in inga ndracha'nu, chi'in ndra matru jàkua'a tutu Ndioo, ta chi'in ndra

jà'a kuenda ma ñivi judú. Ti kùuni ndra natu'un ta'an ndra naja kua ja'a ndra chi'in Jesuu, tajan chū'ni ndra ma Jesuu ta kuà'an ndra chi'in ra nuu ra kùu Pilatu. ² Ta ora ndē'e ma ra kùu Pilatu ma Jesuu. Ta kīcha'a ra chikatu'un ra nuu ra:

—¿A yo'o kùu ra chà'nda tiñu nuu ñivi judú?

Ta kīcha'a nàka'an Jesuu:

—Maun kà'an yi.

³ Tajan kīcha'a ma ndra sutu cha'nu, tiso ndra kua'a' kuati chata Jesuu, va tükuii nani kà'an ra.

⁴ Yakan va chikatu'un ndiko ma ra Pilatu nuu ra:

—¿Ta naja tükuii ka'un? ¿A tüvi chiniun ña ya'a ga tiso ndra kuati chataun? —kàti Pilatu.

⁵ Ta endee tükuii kà'an Jesuu. Ta ma ra Pilatu, ya'a nàkanini ra, ti tükuii nani kà'an Jesuu.

Kàti Pilatu ña na ka'ni na Jesuu

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Yakan va ndisaa kuiya ora chiyo ma viko ikan, chikan ma ñivi na kee iin ra indii vekaa nuu ma Pilatu. Ta jaña ra ra. ⁷ Iin ra nàni Barrabás indii tichi vekaa ma kuiya ikan. Ta juuni indii inga ndra meru ra, ti kànita'an ndra chi'in ma ndra vetiñu. Ta chā'ni Barrabás ñivi chi'in meru ra. Yakan va indukuni ka'iin ndra vekaa ndia. ⁸ Ta ka'iin locho kua'a' ñivi nuu Pilatu. Ta te'en kà'an na chi'in ra:

—¡Na jañaun iin ra indii vekaa takua jà'un nani kuiya!

⁹ Ta nàka'an ma Pilatu:

—¿A kùuni ndo ña jañai ma ra chà'nda tiñu nuu ñivi judú?

¹⁰ Te'en kà'an ra, ti cha chitō ra nda cha'a' kùu yi ña tixin ma ndra sutu cha'nu nde'e ndra ma Jesuu. Ta yakan va chāndaka ndra ra nuu ra. ¹¹ Va ma ndra sutu chà'nda tiñu kà'an xe'e ndra chi'in ma ñivi, na ndaka na ña, na tava ra Barrabás, ora chikatu'un ma Pilatu nda ra kùu ra kùuni na ña jaña ra. ¹² Ta takan kuu ta te'en chikatu'un ndio ra nuu na:

—¿Ta nayi kùuni ndo ña ja'i chi'in ma ra kà'an ndo ña chà'nda tiñu nuu ñivi judíu?

¹³ Ta te'en kīcha'a na kànachaa na:

—¡Takaa ra nuu kruu!

¹⁴ Ta kà'an tuku Pilatu:

—¿Ta nda kuati jā'a ra, tuva takan?

Ta te'en kīcha'a tuku na kanachaa na tiá ni'i.

—¡Takaa ra nuu kruu!

¹⁵ Ta tava kùuni ra kindoo va'a ra chi'in ma ñivi. Yakan va jā'a ra ma ña kā'an na. Ta jāña ra Barrabás. Takán kùu ta ji'na tāchi Pilatu ña na kani ji'na ndra Jesuu chi'in yo'o. Tajan chā'a ndio ra ra nda'a jandaru na kutakaa ndra ra nuu kruu.

¹⁶ Tajan kuà'an ndio Jesuu chi'in jandaru nda nuke'e vetiñu. Tajan kùti'vi kua'a' jandaru. ¹⁷ Ta takaa ndra iin ja'ma color ndaa takua kàa ja'ma ra kùu rey chata ra. Ta jā'a ndra iin korona iñu, ta jündii ndra xini Jesuu. ¹⁸ Tajan kīcha'a ndra kà'an ni'i ndra nuu ra:

—¡Na koo endeeni yo'o ra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu!

¹⁹ Ta kani ndra xini ra chi'in yutun kuiin. Ta tivisii ndra ra. Ta chūnandi chiti ndra nuu ra ña jāka'nu ndra ra. ²⁰ Takán kùu ta ndisaa ma ña jā'a ndra chi'in ra, maaaa ña chātu'uni ndra ra kùu yi. Ta tāva ndra ma ja'ma color ndaa ña takaa chata ra, ta jāku'un ndiko ndra ja'ma maa ra ra. Ta tāva ndra ra ña ni takaa ndra ra nuu kruu.

Chùtakaa Jesuu nuu kruu

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Takán kùu ta ikan ndaa iin ra ñuu Serene nani Simón. Ta ndra se'e rakan kùu Alejandru chi'in Rufu. Ta rakan ti iti' ku'u kīchi ra. Ta ora kēta ra iti' kuà'an Jesuu, ta ndē'e iin jandaru ra, ta kāna ra ra na kichi ra kuiso ra kruu ndiso Jesuu.

²² Yakan va Jesuu ndàka ndra ra kuà'an ndra iin nuu nani Gólgota. Ta ma tu'un Gólgota kùuni yi ka'an yi chi'in tu'un va'a: Yuku nuu Ndòyo kua'a' Iki Kini ndian Chī'í. ²³ Ta

jākanuu ndra iin yukú nani mirra tichi takuii chiti uva, ta chā'a ndra ra' nuu Jesuu, na ko'o ra ra'. Va nī kuuni ra. ²⁴ Ta ikan tākaa ndra ra nuu kruu. Tajan kīcha'a ma ndra jandaru chāsiki ndra yuu kuati, nde'o nda ndra kùu ndra jakanaa ja'ma Jesuu.

²⁵ Kaa iin na'ani kùu yi, ora takaa ndra ra nuu kruu. ²⁶ Ta ikan tāa ndra ma ña kùu kuati ra iin nuu vitu. Ta tātuu ndra yi xini kruu ra. Ta kà'an yi te'en: "Ra'ya kùu ra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu." ²⁷ Ta te'en, tikan xiin ra takaa ma ndra jandaru ii'iin ndra su'u. ²⁸ Ta takán chīnu ma tiñu kà'an tutu Ndioo: "Ti ni nde'e na ra takua ndè'e na ma ndra jà'a kuati", kàti yi.

²⁹ Takán kùu ta ndian kēta ma nuu takaa ra, nduva'a kuii kànduva'a na ra. Ta kàva na xini na, ta kà'an na te'en:

—¡Yo'o, xaa! ¿Ta naja takaun chiña? Ta ma ra matru kùun. Tanu, va'ani janduvaun veñu'u iin kivini, ta tichi uni kivi cha ndaa ndiko inga yi jà'un. ³⁰ ¡Ta yakan va tuva ndichaun ña ndatun, na jakakú ñun, juuni chi'in maun! ¡Ta na nuu maun nuu kruu! —kàti na.

³¹ Ta ma ndra sutu cha'nu chi'in ma ndra matru jākua'a tutu Ndioo, te'en kīcha'a ndra kànduva'a ndra ra ndia:

—Jākakú ra inga ñivi, va juuni chi'in ma ra, kùu ja'a ra yi. ³² ¡Na nuu ra ma nuu kruu, tuva ndicha ña Cristu, ra chà'nda tiñu nuu ñivi Israel kùu ra! Ikan na nde'o ma tiñu jā'a ra, ta chīnunio ma tu'un kà'an ra —kàti ndra.

Ta juuni kà'an ma ndra ka'iin xiin ra chata ra ndia.

Nuu chī'í Jesuu

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Takán kùu ta tandi'i ñuñivi iin kuaani ora chāa ora sama, ta indeeni nda kaa uni chani'ini. ³⁴ Ta ma ora ikani, te'en kīcha'a Jesuu kànachaa ra:

—¡Eloi! ¡Eloi! ¡Lama sabactani! Ma tu'un ikan te'en kùuni yi kà'an

yi: ¡Tatá Ndioo! ¡Tatá Ndioo! ¿Ta naja ndākoo ma'iun yu'u? —kàti ra.

³⁵ Ta iin ndian ka'iin ma ikan chīni na ña kà'an ra. Ta kīcha'a na kà'an na:

—¡Taso'o ndo! Ti kànachaa ra Elía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo tatiempu —kàti na.

³⁶ Tajan iin ra ndaa ma ikan, chīnu ra kuàki'in ra iin ña xa'ma. Ta jātii ra yi tichi takuui iya, ta jūndii ra yi xini iin yutun kani. Ta chā'a ra yi nuu Jesuu na ti'vi ra. Ta ora chā'a ra yi nuu ra, te'en kà'an ra:

—¡Nde'e ndo! Nde'o a vāchi ra Elía januu ra ra nuu kruu —kàti ra.

³⁷ Ta ma ora ikan ndā'yu ni'i ma Jesuu, ta chī'í ra. ³⁸ Ta ma ja'ma ndāsi tichi veñu'u ndāta java yi, nda siki ta nda ninuu. ³⁹ Ta iti' nuu Jesuu, ndaa iin ra chà'nda tiñu nuu jandaru. Ta ndē'e ra naja kua chī'í Jesuu, ta te'en kà'an ra:

—¡Ndicha kuui ti ra'ya kūu ra Se'e Ndioo! —kàti ra.

⁴⁰ Ta nda chika ka'iin iin ñivi ña'a ndē'e naja kua tā'an ra. Ta tañu ma ñivi ka'iin ikan, ndaa Ndiya Magdalena chi'in Salomé ta Ndiya ma'á Kusé chi'in Jandiau ra yani rayoko tiá. ⁴¹ Ta ma ñivi ña'a i'ya, tīndee vi Jesuu ora chākunuu ra ñu'u' Galilea. Ta juuni ka'iin tiá vi ña kīchi chi'in ra ñuu Jerusalén.

Nuu kūchi Jesuu

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Takan kūu ta chani'ini ora jāndova'a yo ma ndatiñu kuenda inga kivi nindeo. ⁴³ Tajan kēta iin ra nāni Kusé, ra kīchi iti' ñuu Arimatea. Ta rakan iin ra kumi-tiñu ñu'u' Judea kūu ra. Ta juuni ya'a tiñu'u ma ñivi ra ndia. Ta juuni ndātu ra ku'un ra nuu chà'nda Ndioo tiñu. Yakan va tūvi nī yu'vi ra chāndakan ra ñunda'yu Jesuu nuu ma Pilatu. ⁴⁴ Ta Pilatu ti ya'a nākanini ra ti ya'a numi chī'í Jesuu. Ta yakan va kāna ra ma ra chà'nda tiñu nuu jandaru. Ta kīcha'a chīkatu'un ma Pilatu nuu ra, naja ora kūu yi ña cha chī'í Jesuu.

⁴⁵ Ta ora kātitu'un ma ra kuxini ma ndra jandaru nuu ra, tajan chā'a ma Pilatu ma ñunda'yu Jesuu nuu Kusé.

⁴⁶ Ta ma Kusé jāta ra iin ja'ma, ta jānuu ra ma ñunda'yu Jesuu nuu kruu, ta tīsukun ra ja'ma yi. Ta ikan tī'i ra yi iin tichi yavi yuu. Ta nānduku ra iin yuu ka'nu, ta chāsi ra yu'u ma yavi. ⁴⁷ Ta Ndiya Magdalena chi'in Ndiya ma'á Kusé ndē'e vi nuu tī'i ra ñunda'yu Jesuu.

16

Nātaku ndiko Jesuu

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Ta ora cha yā'a ma kivi nindeo, ta kuà'an Ndiya Magdalena, chi'in Salomé, ta Ndiya ma'á Jandiau, kuājata vi takuui xiko jakuti vi ñunda'yu Jesuu. ² Ta ora na'ani kivi ndomingu, ma kivi kīcha'a jamana, kuà'an vi kuānde'e vi nuu kūchi Jesuu ora já kēta nikandii. ³ Ta kīcha'a vi chīkatu'un ta'an vi:

—¿Ta yo jachiyo yuu nuu kuu ki'vio yu'u ma yavi? —kàti vi.

⁴ Ta ora ndē'e vi iti' nuu, ta cha tūva ndāsi ma yuu ka'nu yu'u yavi nuu ndāsi yi niku. ⁵ Tajan kī'vi vi tichi yi, ta ndē'e vi iin rayoko nāndi chiyo kua'a. Ta ñu'u ra iin ja'ma kani, ña ya'a kuichin. Yū'vi vi ora ndē'e vi ra. ⁶ Ta kīcha'a kà'an ra chī'in vi:

—¡Na yū'vi ndo! ¿A juu ndyo'o nānduku Jesuu, ra kīchi ñuu Nazaret, ra chī'í nuu kruu? Va rakan cha nātaku ndiko ra vitin. Ta tūva ga ra i'ya vitin. ¡Na nde'e ndo nuu chūndii ra! ⁷ ¡Kua'an ndo, ta katitu'un ndo nuu Petu' chi'in ndisaa ndra jākua'a chi'in Jesuu! Ti jī'na ga Jesuu ni ku'un ñu'u' Galilea kua ndrakan. Ta ikan ni nde'e ndio ndra ra takua kà'an ra chi'in ndra niku.

⁸ Tajan kēe ndio vi ma tichi yavi. Ta chīnu vi kàcha'an vi, ti nduva'a kuui ndāyu vi jā'a ña yu'vi vi. Ta nī katitu'un vi nuu nī'in na, ti ya'a ndasii vi.

Jesuu kèta ra nuu Ndiya Magdalena

(Jn. 20:11-18)

⁹ Ta takan kūu ta nātuku ndiko Jesuu kivi ndomingu ora na'ani. Ji'na kèta ra nuu Ndiya Magdalena. Ta yakan ti cha tāva ni'i ra ucha tati xaan ña ndisoan niku. ¹⁰ Ta ora ndē'an Jesuu, ta endee chīnuan chā'an ña chākatitu'an nuu ma ndra jākua'a chi'in ra niku. Ta ndrakan ya'a chàku ndra, ti ya'a nda'vi kùuni ndra. ¹¹ Ta ora kātitu'an ña ndē'an ña nātaku ndiko Jesuu. Ta ndrakan tüvi nī chinuni ndra ña kà'an ña.

Jesuu kèta ra nuu uvi ta'an ndra jākua'a chi'in ra

(Lc. 24:13-35)

¹² Ta inga ora kèta ndiko Jesuu nuu kàcha'an uvi ta'an ndra jākua'a chi'in ra iti' ku'u. ¹³ Ta ndrakan ti tüvi nī nakoto ndra nda ra kùu ra, ti jāma ra kua ndè'e ra. Ta ora nākoto ndra ña Jesuu kùu ra, ta chikokani ndiko ndra kuàkatitu'un ndra nuu tiá ndra jākua'a chi'in ra. Ta juuni tüvi nī chinuni ndra ña kà'an ndra.

Jesuu chà'a ra tiñu jà'a ndra tatun ra

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Takana kūu ta tiá iti' nuu kèta Jesuu nuu kaa chàchi ndi uchi iin ndra jākua'a chi'in ra. Ta kùxaan ra nuu ndra naja tüvi nī chinuni ndra ña kà'an ma ñivi ña nātaku ndiko ra. ¹⁵ Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—jKua'an ndo ndisaa ñuñivi, ta katitu'un ndo tu'un va'a kuenda Ndioo nuu tandi'i ñivi! ¹⁶ Ta ndian chīnuni ña kà'in ta kunduta na, ta jakakú Ndioo na. Va ndian tüvi chīnuni ña kà'in, na jākakú Ndioo na. ¹⁷ Ta ndian chinuni ña kà'in koo ndatu na. Ta chi'in ndatui kùu tava ni'i na tati xaan ndiso inga ñivi. Ta juuni chi'in ndatui kùu ka'an na tu'un tüvi chito na. ¹⁸ Ta juuni kùu tiin na koo xaan chi'in nda'a' na. Ta kùu ko'o na takuii xaan, ta töve na ja'a ra' chi'in na. Ta kùu jundii na nda'a' na xini ndian ku'vi, ta nda'a

na jà'a ndatui —kàti Jesuu chi'in ndra.

Jesuu ndàa ra iti' andivi

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Ta ora chīnu kà'an ma Racha'nu Jesuu chi'in ndra jākua'a chi'in ra, ta ndāa ra kuà'an ra iti' andivi. Ta chūnandi ra chiyo kua'a Ndioo. Ti ndakan kùu nuu ni ka'nda ra tiñu chi'in Ndioo ndia.

²⁰ Ta takan kūu ta kēe ndra kuàkatitu'un ndra tu'un kà'an Jesuu chi'in ndra nda nikuuni. Ta ma Racha'nu Jesuu tindee ra ndra ma iti' kuà'an ndra. Ti Ndioo chā'a ma ndatu ikan nuu ndra, ikan na ja'a ndra yi nuu ma ñivi, ikan na chinuni na ña tu'un ndicha kuu ma ña kà'an ndra.

Tu'un Ndioo tãa racha'nu Luka

*Racha'nu Luka jãndo induku ra
tu'un ra chi'in Teófilo*

¹ Yo'o racha'nu Teófilo, nduva'a kuii cha kua'a' ñivi nãnduku na tãa kachin na tandi'i ma ña ndaa ña jã'a Ndioo tañu yo tatiempu. ² Ta ndiakana tãa na yi indukuni takua kãtitu'un ma ndian nde'e kachin nuu kicha'a yi chi'in tinuu na, vati ma tiñu nĩ'i na kũu ma tiñu ña kãtitu'un na tu'un Ndioo nuu ñivi i'ya. ³ Ta juuni yu'u ora cha nãnduku tu'in cha'a' yi nda ora kicha'a tu'un kã'an yi, tajan chãnini ti, ña va'a kũu yi tuva vii tãi yi, ta tãchi yi nuun, yo'o racha'nu Teófilo, ⁴ ikan na koto kachin gaun ma ña ndaa ña jãna'a na nuun.

*Kãtitu'un iin tati va'a ña jã'a
tiñu nuu Ndioo ña ni kaku Xuva ra
jãkunduta*

⁵ Takan kũu ta ma tiempu kũu Herode rey ñu'u' Judea, ma tiempu ikan ti, chiyo iin sutu ra nãni Zacaríã chi'in ñasi'i ra Elisabet. Ta sutu ikan ti, ra chãkuu chi'in grupu Abías kũu ra. Ta ninduvi vi ti, tata ñivi Aarón kũu vi. ⁶ Ta juuni chìnuni vi tu'un Ndioo, ta takan jãchi'in vi ma ña kã'an ma tutu ma Racha'nu. Yakan va nĩ'iin na kũu tisokuati na vi cha'a' nĩ'iin nakuyi. ⁷ Ta ma sutu ikan chi'in ñasi'i ra tüvi nĩ chiyo nĩ'iin se'e vi, vati na kũu koo se'e Elisabet. Ta vitin nduva'a kuii cha chà'nu vi ndia.

⁸ Takan kũu ta chãa iin kivi ña kã'an Zacaríã chi'in ma tandi'i sutu ña iyo grupu ra nuu Ndioo ma tichi veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén. ⁹ Vati takan iyo costumbre ma ndra sutu, yakan va ma kivi ikan chãsiki ndra ta jãkanaa ma Zacaríã ña ni ki'vi ra nuu íi ga ma tichi veñu'u ta kuka'mi ra kutu kuenda Ndioo ikan. ¹⁰ Takan kũu ta ora juuni chà'miga ra ma kutu, ndisaa ma ñivi ñuu ña ka'iin nuke'e kã'an na chi'in Ndioo.

¹¹ Takan kũu ta ña'a jã'a ra ora kãta iin tati va'a jã'a tiñu nuu Ndioo nuu Zacaríã ma iti' chiyo kua'a' ma nuu chito naá nuu kãyu ma kutu. ¹² Yakan va ora nde'e Zacaríã ma tati ikan, ndava kuã'an tati ra, ta nduva'a kuii yũ'vi ra. ¹³ Ta te'en nãka'an ma tati ikan nuu ra:

—Yo'o Zacaríã, na yũ'viun, vati Ndioo chĩni ra ndisaa ma ña kã'un chi'in ra ora jãka'nun ra, ta vitin ma ñasi'un Elisabet ni koo iin se'an chi'un. Ta rakan ni jakunaniun ra Xuva. ¹⁴ Ta yo'o ti nduva'a kuii sii ni kuuniun ora ni nde'un ña ni kuu yi takan, nda ma ñivi, juuni sii ni kuuni na ora nde'e na ña ni kãku ra ndia. ¹⁵ Vati ma ra se'un iin ra ya'a ka'nu ni kuu ra kuenda Ndioo, ti tüvi ni ko'o ra nĩ'iin nuu ma ndixi, ta ni vinu, ta juuni ni koo ma Tati Íi Ndioo chi'in ra antea ña kãku ra. ¹⁶ Ta rakan ni ja'a ra ña na chinuni kua'a' ñivi ñuu Israel ma tu'un Ndioo, ikan na jaña na kuati jã'a na ta chikoni'i ndiko na iti' Racha'nu Ndioo, ra chito'o na. ¹⁷ Ti ma Xuva ra ni kuu se'un ikan, ni jatiñu ra indukuni kua jãtiñu ra nãni Elía, ra kã'an chi'in tu'un yu'u Ndioo tatiempu. Ni ku'un ra kujandomani ra tatã na chi'in se'e na, ikan ma ndian tüvi chìnuni, na kicha'a na chinuni na. Yakan va takan ni jandova'a ra ma ndian iyo ñuu Ndioo, ikan na koo tu'va na ma ora ni kichi ra. —Takan kãti ma tati jã'a tiñu nuu Ndioo.

¹⁸ Takan kũu tajan te'en kicha'a chikatu'un Zacaríã nuu ma tati ikan: —¿Ta naja kua jã'i ta chinunĩ tuva ña ndicha kũu ma ña kã'un, vati yu'u cha ya'aga cha'nui, ta takan ma ñasi'i ndia? —kãti ra chi'in tati ikan.

¹⁹ Yakan va te'en nãka'an tuku ma tati jã'a tiñu nuu Ndioo chi'in ra:

—Yu'u nãni Gabriel, ta iyo kuenda ña ja'i tiñu nuu Ndioo. Ta juu ra tãchi yu'u ña vãchi katitu'in tu'un va'a i'ya nuun. ²⁰ Va tava töve nĩ chinuniun ma ña kãtitu'in nuun, cha'a' yakan kũu yi ña ni kindoo ñi'un. Ta töve ni kuu ka'un nda kati chinu ji'na ma tu'un ña kãtitu'in nuun. —Takan kãti ma tati ikan nuu ra.

²¹ Takan kũu ta ma ñivi ka'iin ikan ndātu na Zacaríá nuke'e, ta ndiakan te'en kicha'a na chikatu'un ta'an na:

—¿Ta naja ya'a kuyanga ra ma tichi veñu'u ka'nu? —chànini na.

²² Takan kũu ta chanuu va'a tajan kēe ndio ra, va na kũuga ka'an ndio ra chi'in na. Tajan ikan nākuni ndio na ña ìyo iin ña ndē'e ra ma tichi veñu'u nuu íí ikan, vati kà'an ra chi'in maaaa señani, ti kīndoo ñi'i ra. ²³ Ta ora jachinu Zacaríá ma tiñu ikan, tajan kēe ndio ra kuà'an ra ve'e ra.

²⁴ Takan kũu ta ora yā'a ña'a, tajan ma ñasi'i ra Elisabet, chāku'un se'an. Ta u'un yoo kũu yi ña endee nī kean ve'an. Tajan te'en kicha'a ña chāninian: ²⁵ “Maa ma Racha'nu cha'a iin ndatu, jā'a ña'a' chi'o, ikan na tũva ka'an ma ñivi chata yo”, kũunian.

Iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo, kàtitu'un yi ña ni kaku Jesuu

²⁶ Takan kũu ta tichi iñu yoo, tajan tava ndio ma Racha'nu Ndioo tiñu nuu ma tati jà'a tiñu nuu ra ña nàni Gabriel, ña na ku'un yi ma ñuu Nazaret, ña kàndii kuenda ñu'u' Galilea, ²⁷ ña na kunde'e yi iin ña'a yoko ña nàni Ndiya. Ta yakan ti, cha chā'a ña tu'un nuu iin ra nàni Kusé ña ni tanda'a ña chi'in ra. Ta rakan ti, tata ma ra rey David kũu ra. ²⁸ Takan kũu ta ora chāa ndio ma tati, tajan kī'vi yi tichi ve'e nuu iyoan. Ta te'en nāka'an yi chi'an:

—¡Na sii kuuniun, yo'o Ndiya ña ìyo ñamani Ndioo chi'in, ti ma Racha'nu ìyo ra chi'un, ta maun kũu ma ña ya'a íí ña ìyo tañu ma ñivi ña'a! —Takan kàti yi chi'an.

²⁹ Ta ora ndē'an ma tati ikan, ndava kuà'an anima ña, ña kà'an yi takan chi'an. Yakan va te'en chikatu'an chi'in juuni maa ña: “¿Ta naja kàña'a yi takan chi'in?”, kũunian. ³⁰ Takan kũu tajan te'en nāka'an ndio ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo chi'an:

—¡Na yū'viun yo'o Ndiya, ti na sii kuuniun cha'a' ña ìyo ma ñamani Ndioo chi'un! ³¹ Ta vitin, ni kuku'un

iin ravali se'un, ta rakan ni jakuna-niun ra Jesuu ma ora ni kaku ra.

³² Ta rakan, ti iin ra nduva'a kuii ka'nu ni kuu ra, ta ni kati ñivi ti Se'e Ndioo ka'nu ìyo andivi kũu ra. Ta juuni ma Racha'nu Ndioo ni ku'va ra ña na ka'nda ra tiñu takua chā'nda ma ra kũu ñivi ra, ra kũu rey David tiñu niku, ³³ ikan na ka'nda ra tiñu nuu ma ñivi ñuu Israel endeeni. Yakan va ma nuu ni ka'nda ra tiñu tũva ni chaa iin kivi ña ni ndi'i yi. —Takan kàti ma tati ikan chi'an.

³⁴ Takan kũu ta te'en chikatu'un ndioan nuu ma tati ikan:

—¿Ta naja kua kũu yi ña kà'un ña ni koo se'i, tu tũvi ìyoi chi'in nī'iin ra'ii? —kàtian.

³⁵ Ta te'en nāka'an tuku ma tati ikan chi'an:

—Ma Tati Íí Ndioo, ni kichi yi nuun, ta ma ndatu ma ra ìyo andivi ni koyo yi chataun takua kũu iin vati. Ta tava ya'a íí ma ra ni kaku ja'un, yakan va ni ka'an ma ñivi ña iin ra ya'a íí Se'e Ndioo kũu ra, ni kati na. ³⁶ Ta juuni ma ña kũu ñiviun Elisabet, ni koo iin se'an vaji cha cha'nuan. Yakan va ma ña'a kà'an na ña na kũu koo se'e, cha iñu yoo kũu yi ña cha ñu'u se'an vitin. ³⁷ Vati kuenda Ndioo nī'iin nakuyi tũvi ndetiñu kuenda ra. —Takan kàti yi chi'an.

³⁸ Takan kũu, ta te'en nāka'an tuku Ndiya:

—Yu'u kũu ña musu ma Racha'nu. Yakan va na ja'a ra ma kua kàtitu'un ña ni ja'a ra chi'in —kàtian.

Tajan ma tati, kēe yi ta kuà'an yi.

Chànde'e Ndiya nuu ìyo Elisabet

³⁹ Ta ma kivi ikan numini kēe Ndiya chānde'an Elisabet iin ñuu kàndii iti' yuku ma ñu'u' Judea. ⁴⁰ Ta ora chāa ña ñuu ikan, tajan kī'vi ndioan tichi ve'e Zacaríá, ta kàña'a ña chi'in Elisabet. ⁴¹ Ta ora chīni Elisabet ña kàña'a Ndiya chi'an, ta juuni ma ora ikan tũñu ma pa'a tichian, ta kōyo ma Tati Íí Ndioo chata ña. ⁴² Tajan te'en nāka'an nī'i nduva'a kuii ma Elisabet:

—Ma maa Ndioo cha jà'íí ra ñun tañu ñivi ña'a, ta cha jà'íí ra ma

ravali se'un ña ni kaku. ⁴³ ¿Ta nda ña kùu yu'u ña vàchi nde'e ma ña kùu ma'á ma Racha'nu chito'i yu'u?

⁴⁴ Ora chīni ña kāña'un chi'in, juuni ma ora ikan, tūñu ma se'i tichī ña ya'a chisii yi. ⁴⁵ ¡Na ya'a sii kuuni animaun ña chīnuniun ña ni ja'a ma Racha'nu ña kātītu'un ra nuun! —Takan kāti Elisabet chi'in Ndiya.

⁴⁶ Ta Ndiya te'en nāka'an ña:

Ya'a jàka'nui ma Racha'nu Ndioo chi'in ndisaa animai.

⁴⁷ Yakan va ya'a chisii ma animai chi'in Ndioo,

ti maa ra kùu ma ra jàkakú yu'u nuu ma kuati.

⁴⁸ Vati vaji iin ñanda'vini kùu, va kàchin Ndioo yu'u kuenda ña na ja'a ra ma ñamani ra chi'in.

Yakan va nda vitin ta iti' nuu, ni kati na ti iin ña'a iyo ñamani Ndioo chi'in kùu.

⁴⁹ Vati ma ra ya'a ndatu, nduva'a kua'a' tiñu ka'nu jà'a ra chi'in.

Ta rakan ti iin ra ya'a íi kùu ra.

⁵⁰ Va Ndioo vitin ta iti' nuu kùnda'vini ra ma ndian jàka'nu ra.

⁵¹ Ta juuni iyo kua'a' ndatu ra.

Ta chi'in ndatu ikan jàndi'i ra nuu tandi'i tiñu jà'a ma ndian jàtayi juuni maa.

⁵² Ta tavanii ma Racha'nu ma ndian kùu rey nuu chà'nda na tiñu, ta ti'i ra ndian nda'vi na ka'nda na tiñu ma ikan.

⁵³ Ta ma ndian kùmani nakuyi nuu, nduva'a jà'a ra kua'a' ña va'a chi'in na,

ta ma ndian kuika, kìndonda'vi na jà'a ra.

⁵⁴ Ta tìndee ra ndisaa ma ndian iyo ñuu Israel,

vati ndian jà'a tiñu nuu ra kùu na, ta endee tüvi nī jaña ra ña kùnda'vini ra na.

⁵⁵ Vati takan chā'a ma Racha'nu Ndioo tu'un nuu ma ra kùu ñivio ra chūnani Abraham taji'na,

chi'in ma ndian ni kuu ñivi ra ña ni koo iti' nuu.

⁵⁶ Takan kùu tajan ma Ndiya kīndoan chi'in Elisabet iin uni yoo, tajan chīkoni'i ndiko ña ma ve'an.

Nuu kàku Xuva ra jàkunduta

⁵⁷ Ta ora chāa tiempu ña ni kàku ravali se'e Elisabet, ta kàku yi. ⁵⁸ Tajan ora chīto ndio ma ñivi Elisabet, chi'in ma ñivi iyo yatini ve'an, numi kuiini chānde'e na nuu kàndian ña kàku se'an, ti ya'a chisii na ña kùnda'vini ma Racha'nu ña.

⁵⁹ Ta ora chīnu ra una kivi ra, tajan chāndaka vi ra na ta'nda ñii nuu ika ra takua iyo costumbre ma ñivi judíu. Ta ma ñivi kuà'an chi'in vi kùuni na ña na kunani ra sivi tatá ra Zacaríá. ⁶⁰ Va ma Elisabet te'en nāka'an ña:

—¡Na kùu yi! Ti iyo yi ña kunani ra Xuva —kàtian.

⁶¹ Tajan te'en nāka'an tuku na chi'an:

—Va na tüvi iyo nī'iin ñivi ndo ña nani takan —kāti na chi'an.

⁶² Tajan chi'in maaaa señani kà'an na chi'in tatá ma ravali, nde'o tuva kùu koto na nda sivi kùuni ra jakunani ra ra. ⁶³ Tajan tatá ma ravali chīkan ra iin vitu ña kùuni ra taa ra. Ta nuu ma vitu ikan te'en taa ra: “Xuva, ni kunani ra.” Takan kāti ra chi'in ma ña taa ra. Yakan va ora ndē'e na ña takan taa ra, ndava kuà'an anima na.

⁶⁴ Ta juuni ma ora ikan kùu naka'an ndiko Zacaríá. Tajan kīcha'a ra jàka'nu ra Ndioo.

⁶⁵ Yakan va tandi'i ma ñivi nàkoto vi, ndava kuà'an anima na ña kùu takan chi'in Zacaríá. Ta ndisaa ma ñuu kuati ña kàndii kuenda ma ñu'u' Judea, chitakuati ma tu'un yu'u na cha'a' ña kùu. ⁶⁶ Yakan va tandi'i ma ndian chīni yi, te'en chīkatu'un na chi'in juuni maa na:

—¿Nda tiñu ni kuu ra'ya ora ni kuchandee ra? Vati ndicha va'a ña jà'a ma Racha'nu kua'a' ndatu kuenda ma ravali i'ya. —Takan chānini na.

Chità Zacaríá iin yaa kuenda Ndioo

⁶⁷ Yakan va chi'in Tati Íi Ndioo, te'en nāka'an Zacaríá ña jàka'nu ra Ndioo cha'a' ña ja'a ma ravali se'e ra:

68 ;Ya'a ga í kùu ma Racha'nu Ndioo ma ñivi ñuu Israel, vati cha kīchaa ra ña vāchi jakakú ra ndyu'u ndian kùu ñivi ra!

69 Vati cha tāchi ra iin ra ya'aga iyo ndatu, kuenda ña na jakakú ra ñivi ra.
Ta rakan kùu ra tata racha'nu David, ra kùu musu Ndioo taji'na.

70 Ta ma tu'un i'ya kùu ma tutu chā'a Ndioo nuu ma ndra í, ndra kā'an chi'in tu'un yu'u ra ña chiyo taji'na,

71 ta kā'an ndra ña ni jakakú ra yo nda'a' ma ndian xaani nde'o, ta nuu ndisaa inga tuku ma ndian kùu koto nde'o ndia.

72 Ti kùnda'vini Ndioo ma ñivio chiyo taji'na niku, ta ñù'uni ra ma tu'un í ña jāndo'iin tu'un ra chi'in Abraham, ra kùu tatá yo ndia.

73 Ta ma tu'un i'ya kùu ma tu'un ña chā'a ra nuu ra kùu tatá yo Abraham taji'na,

74 ña ni jakakú ra yo nuu ndian xaani nde'e yo, ikan na tüva yu'vio ja'a yo tiñu nuu Ndioo.

75 Ta takan chi'in ña ndaa, ta ña í, ikan ni koo yo chi'in ra ndisaa tiempu.

76 Yakan va yo'o se'yu, cha kāchin ma Ndioo ñun, ña na kùun ma ra kà'an tu'un yu'u Ndioo iyo nuu sukun, ti ji'naun ni ku'un iti' nuu ma Racha'nu chito'o yo, ña ni jandova'un iti' ku'un ra ora ni kichaa ra,

77 ikan na koto ma ñivi ñuu ra, ti Ndioo jānaa ra ma kuati jà'a na, ta jākakú ra na nuu yi ndia.

78 Vati ma Racha'nu Ndioo yo, nduva'a kùnda'vini ra yo, ta kùuni ra nde'e ra yo, ta ni keta iin kivi, ña ni tindee Racha'nu Ndioo yo kakú yo ma nuu naa, takua jà'a ma nikandii ña na nde'o ora keta ra.

79 Ta chi'in ma tu'un jāna'a Ndioo, jāndondichin yi nuu ndian chākunuu jà'a kuati ora naa, ta tindee yi yo ña na koo vii yo chi'in ra ndia.

Takan kāti Zacaría.

80 Takan kùu ta ma ravali Xuva kuākua'nu va'a ra chi'in tundeeni ña chà'a Racha'nu Ndioo nuu ra. Yakan va ma ravali ikan endee chiyo ra tichi ku'u, nda kati keta iin kivi ña kīcha'a jāna'a ra nuu ñivi ñuu Israel.

2

Nuu kàku Racha'nu Jesucristu (Mt. 1:18-25)

1 Ra nàni Augustu kùu ra ña chà'nda ra tiñu tandi'i ñuu ka'nu Roma ma tiempu ikan. Ta tāchi ra ña na nakuiso na sivi, ña naja ta'an ñivi kùu na ña iyo na ndisaa ñuu nuu chà'nda ra tiñu. 2 Ma cha'a' nunuu ña yā'a na nakuiso na sivi i'ya, kùu yi ma tiempu kùu ma ra nàni Cirenio kuvienu ma ñu'u' Siria. 3 Ta ndisaa na iyo yi ña kunu'u na kutaa na sivi na ta'ii'iin ñuu nuu kaku na. 4 Cha'a' ña'a kùu yi ña kēe Kusé ma ñuu Nazaret, ña kàndii kuenda ñu'u' Galilea, ta kēe ra kuà'an ra ñuu Belén ña kàndii kuenda ñu'u' Judea, vati ikan kaku ma ra rey David, ra kùu ñivi ma Kusé taji'na. 5 Tajan chā'an ndio ra chātaa ra sivi ra ma ñuu Belén chi'in Ndiya ñasi'i ra, ña cha ñù'u se'e. 6 Ta takan kùu yi ña ma ora juuni yanga iyo vi ma ñuu Belén, chāa ndio ma kivi ña ni kaku se'an. 7 Ta ikan kaku ma ra se'e nunuan. Tajan kāva ndioan ja'ma ra, ta kànindian ra tichi kanuva nuu chàchi kiti, vati tüvi nī ni'an ve'e nuu kaku ra.

Ndra jàkuenda mvechala chi'in tati jà'a tiñu nuu Ndioo

8 Yatin ma ñuu Belén, iyo ma ndra pato ña ndōo ndra kāva ndra iin chanikuaa tichi ku'u chi'in mvechala jāna ndra ña kùmi ndra. 9 Ta nunuuni keta iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo ña iin jātachani yi nuu ka'iin ndra, ta chikonuu nduva yi ndra. Ta nduva'a kuii yū'vi ndra jà'a yi.

¹⁰ Takan kuu tajan te'en nāka'an yi chi'in ndra:

—¡Na yū'vi ndo! Vati ma ña vāchi katitu'in nuu ndo iin ña va'a kùu yi kuenda ndo, ta kuenda ña na sii kuuni kua'a' ñivi ndia, ¹¹ ti vitin cha kākú iin ra ni jakakú kua'a' ñivi ñuu David. Ta rakan ti, Cristu ra chito'o yo kùu ra. ¹² Ta kuenda ña na koto ndo ti ña ndicha kùu ma ña kà'in, ni nata'an ndo ra ña kàndii ra isukun ra ja'ma tichi iin kanuva ña kàndii tichi ve'e nuu chàkuiin kiti. —Takan kàti yi nuu ndra.

¹³ Takan kùu ta juuni ma ora ikan, kàtiun ña chàkoyo nduva'a kuii kua'aga ma tati jà'a tiñu Ndioo nuu ndaa ma inga yi. Ta te'en kīcha'a na chīta na ña jàka'nu na Ndioo:

¹⁴ ¡Na jaka'nu yo Ndioo ra iyo andivi!

¡Ta na koo vii tandi'i ñivi iyo ñuñivi i'ya chi'in ma ñamani ña chà'a ra nuu na ndia!

Takan chīta tati ikan ña jàka'nu yi Ndioo.

¹⁵ Tajan kēe ndiko yi kuà'an yi tichi andivi, ta te'en kīcha'a ndio ma ndra pato chīkatu'un ta'an ndra juuni nuu maa ndra:

—Na ko'o kunde'o ra ma ñuu Belén, nde'o nayi kùu iti' tikan ña kà'an yi te'en —kàti ndra.

¹⁶ Tajan juuni ma ora ikan, numi kuiini kēe ndra kàcha'an ndra. Ta ikan nāta'an ndra ma Ndiya, chi'in Kusé ta ma pa'a ña kàndii ra ma tichi ve'e nuu kixi kiti. ¹⁷ Yakan va ora nāta'an ndra ra ña kàndii ra takua kàtitu'un yi nuu ndra, tajan kīcha'a ndra kàtitu'un ndra nuu vi naja kua kàti ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo ora kēta yi nuu ndra cha'a' ma pa'a se'e vi. ¹⁸ Takan kùu ta ndisaa ma ndian ka'lin ikan, ndava kuà'an tati na ora chīni na ña kà'an ma ndra pato ña kùmi mvechala. ¹⁹ Ta ndisaa ma ña kà'an ndra ndākiva'a Ndiya yi tichi chinitunian. Yakan va endee ñu'uni ña ndisaa ma ña kà'an ndra nani kivi. ²⁰ Ta ma ndra pato endee jàka'nu ndra Ndioo kuà'an ndiko ndra nuu ka'lin mvechala jàna ndra, ti ya'a chīsii ndra ña

nāta'an ndra ma pa'a ikan takua kàtitu'un ma tati jà'a tiñu Ndioo nuu ndra.

Chàjana'a vi raveli Jesuu tichi veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén

²¹ Takan kùu ta ora chīnu ma pa'a una kivi ra, tajan chāndaka vi ra na ta'nda ñii nuu ika ra takua kùu ma costumbre ma ñivi judíu. Yakan va ma pa'a se'e vi jākunani vi ra Jesuu, takua kàtitu'un ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo nuu Ndiya ma ora takā'an kuku'un se'an niku. ²² Ta ora chīnu ma kivi takua kà'an ma tutu Ndioo ña taa Moisés, ña iyo yi ña kuatu vi kuenda ña na nandoo vi, tajan kēe ndio vi kàcha'an vi iti' ñuu Jerusalén ña kuàjana'a vi ra nuu Ndioo ndakan. ²³ Takan jà'a vi ti, nuu tutu ma Racha'nu Ndioo te'en kà'an yi: “Tandi'i ndrakuati se'e ndo ña kàku ma nunuu, iyo yi ña kundaka ndo ra nuu ma Racha'nu Ndioo na ja'í ra ra.” ²⁴ Tajan kī'vi ndio vi chāsoko vi uvi livi a uvi pichon, takua kà'an ma tutu Ndioo ña iyo yi ña jà'a yo.

²⁵ Takan kùu ta ma tiempu ikan chīyo iin ra'ii chūnani Simeón ma ñuu Jerusalén. Ta rakan ti iin ra ya'a jàka'nu Ndioo kùu ra, ta chīnuni ra. Ta juuni ndātu ra ma tiempu ña ni jakakú Ndioo ma ñivi ñuu Israel. Yakan va ma Tati Íí Ndioo iyo yi chi'in Simeón, ²⁶ vati cha kàtitu'un yi nuu ra ña na kùvi ra tuva takā'an nde'e ji'na ra Cristu, ra ni tachi ma Racha'nu ña ni kichi. ²⁷ Takan kùu tajan chāa ma Simeón tichi veñu'u ka'nu ikan jà'a ma Tati Íí Ndioo. Ta ndē'e ra ma raveli Jesuu chi'in ma'á ra ta tatá ra ora sōkó vi ma kiti nuu Ndioo takua kàti ma tutu Ndioo. ²⁸ Ta ora ndē'e Simeón ma raveli, tajan kī'in ra ra sukun nda'a' ma ma'á ra ta chīso ra ra. Tajan te'en kīcha'a ra kà'an ra ña jàka'nu ra Ndioo:

²⁹ Yo'o Racha'nu chito'i, vitin va cha kùu ku'vaun ña na kuvi va'a yu'u, ra kùu musun,

ti cha jāchinun ma tu'un chā'un nui.

30 Vati cha ndè'i ma ra vèchi jakakú ndi.

31 Ta chi'in ra'ya, cha kīcha'un jàna'un nuu tandi'i ñivi iyo ñuñivi, ña vèchi jakakú ra na.

32 Yakan va ra'ya kùu ra iin ra vèchi jandondichin nuu ñivi yüvi judíu

takua kùu iin ñu'ú ña jàndondichin yi iti' chàkunuu yo.

Ta juuni ma yo kùu ndian judíu, ni kindoo yo iin ñuu ka'nu jà'a ra ndia.

Takan kàti ma Simeón cha'a' ma ravali.

33 Takan kùu ta ora chīni ma tatá Jesuu chi'in ma ma'á ra, ta endee kuà'an tati vi. 34 Ta ora chinu kā'an Simeón takan, tajan jā'íi ndio ra vi, ta te'en nāka'an ra chi'in Ndiya ma'á Jesuu:

—Yo'o Ndiya, ndicha va'a ti ma ravali se'un cha tachi ra ña na ja'a ra iin tiñu ka'nu iti' nuu. Ta chi'in ma tiñu ni ja'a ra, kua'a' ñivi ni chinuni yi, ta ni kakú na. Ta inga na töve, ti ni xitakaa na ra, ta ni kanita'an na chi'in ra cha'a' ma ña tachi Ndioo ña jàna'a ra. Yakan va ma ñivi ikan töve ni kakú na, 35 ta ma ña xe'e chànini na chi'in chinituni na vitin, ni koto tandi'i ñivi yi iti' nuu. Ta yo'o Ndiya, nduva'a kuu nda'vi ni kuuniun cha'a' ña ni ta'an ra se'un ja'a na. —Takan kàti Simeón chi'an.

36 Ta juuni ma ikan ndaa iin ña nani Ana, ñivi ra chūnani Aser. Ta tatá ña kùu ra nani Fanuel. Ta yakan ti, iin ña kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kuan, ta ya'aga cha cha'nuan ndia. Ta juuni ya'a yokoan ora chiyo ma iian, ta ucha kuiyani chiyoan chi'in ra. 37 Ta vitin cha ya'a kumixiko kumi kuiya ña kindoo nda'vian. Ta endee tükui jàña ña ña chàkunuan veñu'u ña kà'an ña chi'in Ndioo nduvi ta niñuu. Ta iyo ora ndita yu'an ña jàka'nuan Ndioo ndia. 38 Takan kùu tajan ma Ana, cha jāyatian ña ma ora ikani, ta kīcha'a ña jàka'nuan Ndioo cha'a' ra, ta kàtitu'an nuu ma ndian ñuu Jerusalén ti ni jakakú ra na.

Nuu kuànu'u ndiko na ñuu na ña nani Nazaret

39 Ta ora cha jāchinu vi jà'a vi ndisaa ña kà'an ma tutu Ndioo, tajan kuànu'u ndiko vi ñuu vi Nazaret ña kàndii ñu'u' Galilea. 40 Ta ma ravali kuàkua'nu va'a ra, ta kuàindee va'a ra, ta kua koto va'a ra. Ta ya'a chisii ra ña iyo ma ñamani Ndioo chi'in ra.

Ravali Jesuu ndaa ra tichi veñu'u ka'nu iyo ñuu Jerusalén

41 Takan kùu ta ma tatá Jesuu chi'in ma'á ra, ndisaa kuiya chà'an vi chàjaya'a vi viko pakua ma ñuu Jerusalén. 42 Ta ora chīnu Jesuu uchi uvi kuiya ra, ndisaa vi chà'an ndiko vi ma viko pakua ndakan, takua takani jà'a vi. 43 Va ora yā'a ma kivi viko, tajan kēe ndiko vi kuànu'u vi ve'e vi, va nī cha'a vi kuenda ña kindoo ma ravali Jesuu ma ñuu Jerusalén. 44 Ta vikan chānini vi ña kuà'an ra chi'in inga ñivi vi iti' ve'e vi. Chākuu vi iin kivi ma ti iti' ta kīcha'a ndio vi nànduku vi ra tañu ma ñivi vi, ña kuà'an chi'in vi, 45 va töve nī nata'an vi ra. Yakan va chīkoni'i ndiko vi kuànduku vi ra ma ñuu Jerusalén.

46 Ta nda tichi uni kivi, tajan nāta'an vi ra ña nāndi ra tañu ma ndra matru jàna'a tu'un Ndioo tichi veñu'u ka'nu ikan, ña chini ra ña kà'an ndra, ta chīkatu'un ra nuu ndra ndia. 47 Ta ndisaa ma ndian chīni ña kà'an ra, ndava kuà'an anima na, ña ya'a iyo chinituni ra chi'in ma ña kà'an ra. 48 Ta ora ndē'e ma tatá ra chi'in ma'á ra ra, ndava kuà'an tati vi, ta te'en nāka'an ma ma'á ra chi'in ra:

—Yo'o se'yu, ¿ta naja jà'un te'en chi'in ndi? Ta yu'u chi'in tatáun, ndanikuni kachika ndi nànduku ndi ñun, ta ya'a nakanini ndi cha'un —kātian.

49 Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in vi:

—¿Ta naja nànduku ndo yu'u? ¿A tüvi chito ndo ti iyo yi ña koi ve'e Racha'nu Tatái? —kàti ra.

50 Va töve nī kutunini vi ma ña kà'an ra chi'in vi. 51 Yakan va chīkoni'i ndiko ra kuànu'u ra chi'in

vi iti' ñuu Nazaret, ikan chíyo ra ña jā'a ra ndisaa ma tiñu tāchi vi nuu ra. Ta ma ma'á ra ndākiva'a ña ndisaa ña'a tichi anima ña.

⁵² Takan kūu ta Jesuu kuàkua'nu va'a ra chi'in kuñu ra ta chi'in chini-tuni ra. Ta chisii ra ti iyo ñamani Ndioo chi'in ra, ta juuni iyo ñamani ma ñivi chi'in ra ndia.

3

Xuva ra jàkunduta, chàkunuu ra tichi ku'u

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Kuiya cha'un kùu yi ña nda ora kicha'a Rey Tiberio César chà'nda ra tiñu ñuu ka'nu Roma. Ta ma kuiya ikan ti Ponciu Pilatu, kūu ma ra kuvienu chà'nda tiñu ñu'u' Judea. Ta ma Herode kùu ma ra chà'nda tiñu ñu'u' Galilea. Ta ma yani ra Lipe chà'nda tiñu ñu'u' Iturea chi'in ñu'u' Traconite, ta ndaa ra nàni Lisinia chà'nda ra tiñu ñu'u' Abilinia ma tiempu ikan ndia. ² Ta Anás chi'in Caifás, kùu ndra ma ndra sutu chà'nda tiñu. Takan kūu ta ma tiempu ikan, Ndioo nāka'an ra tichi ku'u chi'in Xuva, ra se'e Zacaría. ³ Takan kūu Xuva, yā'a ra te'en tikan kàndii yu'u yuta Jordán. Ta ikan kàtitu'un ra nuu ma ñivi na kunduta na ta chikoni'i ndiko na chi'in Ndioo, ikan na janaa ra ma kuati na. ⁴ Tandii' ña'a' kūu yi indukuni takua taa ma ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ra chūnani Isaía. Ta yakan, ti te'en kà'an yi:

Iin tati kànachaa yi tichi ku'u ta te'en kà'an yi:

“Na jandova'a ndo iti' ni kichi ma Racha'nu,
ta na nuna ndo iin iti' ndaa kuenda ra.

⁵ Ta tandii' nuu iyo ndu'va, na ndutu yi,
ta tandii' nuu iyo yuku na kekoyo yi,
ikan na ndondaa nuu iyo xa'va,
vati tandii' ma iti' yakua ni ndondoo yi.

Ta ni ndondaa ma iti' tüvi ndaa ndia.

⁶ Vati tandii' ñivi iyo ñuñivi ni nde'e na naja kua ni ja'a Ndioo

ña ni jakakú ra na nuu tundo'o”, kàti yi.

⁷ Takan kūu ta ora chàkoyo ndio ma ñivi nuu ma Xuva ña, na jakunduta ra na, tajan te'en nāka'an ra chi'in na:

—Ndyo'o ndian jànda'viña'a takua jà'a ma koo ora kùuni ri ndava ri yo, ¿yo kà'an chi'in ndo ña ni kakú ndo nuu ma tundo'o ka'nu ña ni nde'e ndo iti' nuu?, kùuni ndo. ⁸ Va na yüvi takan kùu yi. Kua'an ndo, ta kuàjana'a ndo ndo nuu ma ñivi, ikan na ku'va na kuenda ti ndyo'o cha chikoni'i ndiko ndo chi'in Ndioo, va koto nātu'un ndo juuni chi'in maa ndo ña ni kakú ndo cha'a' ña kùu ndo ndian kùu ñivi ma racha'nu Abraham ni, jti yüvi yakani kùu yi! Vati ndicha ña kà'in chi'in ndo, ti Ndioo kùu jandaku ra yuu kàndoyo ikan, ña na kuu yi ndian kùu ñivi ma racha'nu Abraham. ⁹ Yakan va indukuni kùu yi takua kùu ma yutun tata ña töve chà'a chiti va'a, vati cha iyo tu'va iin hacha ña ni ta'nda run, ta ka'mio run. Takan ni ja'a Ndioo chi'in ma ñivi ña tüvi jà'a ña va'a. —Takan kàti Xuva.

¹⁰ Takan kūu tajan te'en chikatu'un ndio ma ñivi nuu ma Xuva:

—¿Ta nayi iyo yi ña ja'a ndi tuva takan? —kàti na chi'in ra.

¹¹ Ta te'en nāka'an ma Xuva chi'in na:

—Taku ndian iyo uvi chàku'un ja'ma, na jaya'a na iin chàku'un yi nuu ndian tüvi iyo nī'iin yi nuu. Ta taku ndian iyo ña chàchi, na nata'vi na yi chi'in ndian tüvi iyo ña kachi.

¹² Takan kūu tajan jāyatin ndio iin ma ndra nāka'an xu'un' kuenda ma kuvienu ñuu ka'nu Roma, ña ni jakunduta Xuva ndra. Tajan ndrakan te'en chikatu'un ndra nuu ma Xuva:

—Yo'o Matru, ¿ta ndyu'u, nayi iyo yi ña ja'a ndi kuenda ña na jana'a yi ña cha kēsiin ndi ma iti' kini? —kàti ndra.

¹³ Tajan te'en nāka'an Xuva chi'in ndra:

—Na nāka'an ndo tiá xu'un' ña kua iyo yi ña nāka'an ndo.

14 Takan kūu tajan te'en chikatu'un iin ndra jandaru ka'iin ikan nuu Xuva ndia:

—Ta ndyu'u, ¿nayi ìyo yi ña ja'a ndi ndia? —kàti ndra.

Ta te'en nāka'an Xuva chi'in ndra:

—Na nāmaa ndo nī'iin nakuyi nuu nī'iin ñivi, ta na jäyu'vi ndo na chi'in ma ña tisokuati ndo na cha'a' iin nakuyi ña tüvi nī ja'a na. Ta na sii kuuni ndo chi'in ma xu'un' ña kiya'vini ndo.

15 Takan kūu ta tava ma ñivi ndātu na nde'o nda ora ni kichaa ma ra kùu Cristu, yakan va chànini na ti Xuva kùu ma ra Cristu, kùuni na.

16 Va Xuva te'en nāka'an ra chi'in tandi'i ma ñivi ka'iin ma ikan:

—Taku yu'u ndicha va'a ña jākundutai ndo chi'in takuini, va ni kichaa inga ra ña ni jakunduta ndo chi'in Tati Íí Ndioo, ta chi'in ñu'ú. Ta rakan iyoga ndatu ra kua yu'u, ña ni korrea ndikun ndichan ra tüvi ìyo yi ña ndachi yi. 17 Ta ni ja'a ra chi'in ma ñivi takua ja'a ndian ndàti nduti. Vati ñivi va'a kùu na takua kùu ma chiti nduti, ta ma ndian töve chìnuni kùu na takua kùu ma soo vu. Ta ra'ya ni tavani'i siin ra ma ndian töve chìnuni ta ni ti'i ra na andaya' nuu tiin ñu'ú ña tüvi nda'va, va ma ñivi va'a ni taan va'a ra na. —Takan kàti Xuva chi'in na.

18 Yakan va chi'in tu'un i'ya, ta chi'in inga tuku tu'un jàna'a Xuva ma tu'un va'a Ndioo nuu ma ñivi.

19 Takan kūu ta tiá ití' nuu nāka'an Xuva chi'in ra kùu rey Herode ña na vā'a ja'a ra ña ndāki'in ra ña nàni Herodías ña kùu ñasi'i ma ra yani ra Lipe, kàti ra. Yakan va tandi'i yakan, ta ndisaa ma ña kini jā'a ra kātitu'un ra yi nuu ra. 20 Takan kūu ta Herode vā'a kūuni ra ora nāka'an ra takan chi'in ra, yakan va kà'an ra chi'in ndra jandaru, na tiin ndra ma Xuva ta ti'i ndra ra vekaa, ta kī'vi ra.

Nuu kùnduta Jesuu

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

21 Va juuni yanga takā'an kì'vi ma Xuva vekaa, ta jākunduta ra tandi'i ma ñivi, juuni jākunduta ra Jesuu ndia. Ta ora kà'an ra chi'in Ndioo, ta

iin nūnani ma andivi. 22 Tajan kōyo ma Tati Íí Ndioo chata Jesuu, ña kàa yi takua kàa iin livi, tajan chīni Jesuu iin tati ma Racha'nu Ndioo ña te'en kà'an yi chi'in ra nda ití' andivi:

—Yo'o kùu ma ra ya'a kùuni nde'i, ti ra se'e mai kùun. Ta ya'a sii kùuni cha'a' yi.

Sivi ndian kūu ñivi Jesuu tatiempu (Mt. 1:1-17)

23 Jesuu, ra kàti ma ñivi ña kùu se'e Kusé ìyo ra iin oko uchi kuiya ra ora kīcha'a ra ja'a ra tiñu Ndioo. Ta Kusé ti, se'e ra nàni Elí kùu ra.

24 Ta Elí kùu ra se'e ra nàni Matat. Ta Matat kùu ra se'e ra nàni Leví. Ta Leví kùu ra se'e ra nàni Melquí. Ta Melquí kùu ra se'e ra nàni Jana. Ta Jana kùu ra se'e ra nàni Kusé.

25 Ta Kusé kùu ra se'e ra nàni Matatías. Ta Matatías, kùu ra se'e ra nàni Amós. Ta Amós kùu ra se'e ra nàni Nahúm. Ta Nahúm kùu ra se'e ra nàni Esli. Ta Esli, kùu ra se'e ra nàni Nagai.

26 Ta Nagai, kùu ra se'e ra nàni Maat. Ta Maat kùu ra se'e ra nàni Matatías. Ta Matatías, kùu ra se'e ra nàni Semei. Ta Semei, kùu ra se'e ra nàni Kusé. Ta Kusé, kùu ra se'e ra nàni Judá.

27 Ta Judá, kùu ra se'e ra nàni Joana. Ta Joana, kùu ra se'e ra nàni Resa. Ta Resa, kùu ra se'e ra nàni Zorobabel. Ta Zorobabel, kùu ra se'e ra nàni Salatiel. Ta Salatiel, kùu ra se'e ra nàni Neri.

28 Ta Neri, kùu ra se'e ra nàni Melquí. Ta Melquí, kùu ra se'e ra nàni Adi. Ta Adi, kùu ra se'e ra nàni Cosam. Ta Cosam, kùu ra se'e ra nàni Elmodam. Ta Elmodam, kùu ra se'e ra nàni Er.

29 Ta Er, kùu ra se'e ra nàni Josué. Ta Josué, kùu ra se'e ra nàni Eliezer. Ta Eliezer, kùu ra se'e ra nàni Jorim. Ta Jorim, kùu ra se'e ra nàni Matat.

30 Ta Matat, kùu ra se'e ra nàni Leví. Ta Leví, kùu ra se'e ra nàni Simeón. Ta Simeón, kùu ra se'e ra nàni Judá. Ta Judá, kùu ra se'e ra nàni Kusé. Ta Kusé, kùu ra se'e ra nàni Jonán. Ta Jonán, kùu ra se'e ra nàni Eliaquim.

31 Ta Eliaquim, kùu ra se'e ra nàni Melea. Ta Melea, kùu ra se'e ra nàni Mainán. Ta Mainán, kùu ra

se'e ra nàni Matata. Ta Matata kùu ra se'e ra nàni Natán. ³² Ta Natán, kùu ra se'e ra nàni David. Ta David, kùu ra se'e ra nàni Isaí. Ta Isaí, kùu ra se'e ra nàni Obed. Ta Obed, kùu ra se'e ra nàni Booz. Ta Booz, kùu ra se'e ra nàni Sélah. Ta Sélah kùu ra se'e ra nàni Naasón. ³³ Ta Naasón, kùu ra se'e ra nàni Aminadab. Ta Aminadab, kùu ra se'e ra nàni Aram. Ta Aram, kùu ra se'e ra nàni Esrom. Ta Esrom, kùu ra se'e ra nàni Fares. Ta Fares, kùu ra se'e ra nàni Judá. ³⁴ Ta Judá, kùu ra se'e ra nàni Jacob. Ta Jacob, kùu ra se'e ra nàni Isaac. Ta Isaac, kùu ra se'e ra nàni Abraham. Ta Abraham, kùu ra se'e ra nàni Taré. Ta Taré, kùu ra se'e ra nàni Nacor. ³⁵ Ta Nacor, kùu ra se'e ra nàni Serug. Ta Serug, kùu ra se'e ra nàni Ragau. Ta Ragau, kùu ra se'e ra nàni Peleg. Ta Peleg, kùu ra se'e ra nàni Heber. Ta Heber, kùu ra se'e ra nàni Sala. ³⁶ Ta Sala, kùu ra se'e ra nàni Cainán. Ta Cainán, kùu ra se'e ra nàni Arfaxad. Ta Arfaxad, kùu ra se'e ra nàni Sem. Ta Sem, kùu ra se'e ra nàni Noé. Ta Noé, kùu ra se'e ra nàni Lamec. ³⁷ Ta Lamec, kùu ra se'e ra nàni Matusalén. Ta Matusalén, kùu ra se'e ra nàni Enoc. Ta Enoc, kùu ra se'e ra nàni Jared. Ta Jared kùu ra se'e ra nàni Mahalaleel. Ta Mahalaleel kùu ra se'e ra nàni Cainán. ³⁸ Ta Cainán kùu ra se'e ra nàni Enós. Ta Enós, kùu ra se'e ra nàni Set. Ta Set, kùu ra se'e ra nàni Adán. Ta Adán kùu ra, ra se'e Racha'nu Ndioo.

4

Kì'in kui'na ku'va Jesuu (Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Ta takua ya'a iyo ma Tati Íí Ndioo chí'in Jesuu, ma ora cha yā'a kùnduta ra, tajan chíkoni'i ndiko ra ma yu'u yuta Jordán, ta ma Tati Íí Ndioo cháka ndio yi ra na ku'un ra chí'in ra iti' tichi ku'u. ² Ta ma tichi ku'u ikan chíyo ra uvi xiko kivi. Ta ikan kí'in ma kui'na ku'va ra nde'o tu koyo ra tichi kuati. Takan kùu tajan ndisaa ma tiempu ña chíyo ra tichi ku'u, endee tüvi nī chachi ra, yakan va cháa ndio iin kivi ña cháñu

soko ra. ³ Takan kùu tajan te'en nāka'an ndio ma kui'na chí'in Jesuu:

—Tuva ndicha ña ra Se'e Ndioo kùun, na jandakuun ma yuu kándii chíña paan —kàti ma kui'na.

⁴ Va Jesuu te'en nāka'an ra chí'in ma kui'na:

—“Yüvi uvaa paani chíniñu'u kachi ma ñivi, ti juuni tu'un yu'u Ndioo ndia”, takan kàti ma tutu Ndioo —kàti Jesuu chí'in ma kui'na.

⁵ Takan kùu tajan cháka ndio ma kui'na ma Jesuu ña na ku'un ra chí'in ra nda siki iin yuku ña nduva'a kuu sukun. Ta nunuuni jána'a ma kui'na tandi'i ñuu ñuñivi nuu chà'ndán' tiñu nuu ra. ⁶ Tajan te'en nāka'an ndio ma kui'na chí'in ra:

—Tandi'i ma ñuu ñuñivi ña ndè'un ninuu ndakan, mai kùu ma ra chà'nda tiñu ikan, ti mai nī'i yi. Va tuva kùuni, kùu ku'vai yi nuu nda ndian kùuni mai. ⁷ Yakan va tuva kunandi chitiun nui, ta jaka'nun yu'u, ta tandi'i ña ndè'un ninuu ndakan, ni ku'vai yi nuun. —Takan kàti ma kui'na chí'in Jesuu.

⁸ Tajan te'en nāka'an tuku Jesuu chí'in ma kui'na:

—Na kundachiyoun xiin, yo'o kui'na kini, ti ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: “Uvanuu Racha'nu Ndioo iyo yi ña jaka'nu yo, ta uvanuu Rakan iyo yi ña ja'a yo tiñu nuu.” —Takan kàti Jesuu chí'in ma kui'na.

⁹ Takan kùu tajan kēe ndio ma kui'na kuà'án' chí'in Jesuu iti' ñuu Jerusalén. Ta ikan ndāa ma kui'na chí'in Jesuu nda nuu sukun xini veñu'u ka'nu ndaa ikan. Ta te'en nāka'an ndioán' chí'in Jesuu:

—Tuva ndicha ña ra Se'e Ndioo kùun, nda nde've na keun, ta koyoun nda ninuu ndakan, ¹⁰ ti ma tutu Ndioo te'en kà'an yi:

Ndioo ni tachi ra kua'a' tati jà'a tiñu nuu ra ña na jakuenda yi ñun,

¹¹ vati ni kani'i yi ñun chí'in nda'a' yi,

koto kati'un yuu.

—Takan kàti ma kui'na chí'in Jesuu.

12 Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma kui'na:

—Ma tutu Ndioo juuni te'en kà'an yi ndia: “Na kī'un ku'va ma Racha'nu Ndioo yo.” —Takan kàti Jesuu chi'in ma kui'na.

13 Takan kūu tajan jāchika ndio ma kui'na ñá' nuu Jesuu kua'a' tiempu, ti tüvi nī kuu nani'án' inga tuku naja kua kì'án' ku'va Jesuu.

Jesuu, kīcha'a ra jà'a ra tiñu Ndioo ñu'u' Galilea
(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

14 Tajan chikoni'i ndiko Jesuu kuà'an ra iti' ñu'u' Galilea chi'in kua'a' ndatu ma Tati Íí Ndioo. Ta chitakuati tu'un cha'a' ra ninii ñuu kändii ikan. 15 Ta ikan kīcha'a jàna'a Jesuu tu'un Ndioo nuu ñivi tichi ndisaa veñu'u kuati ña iyo ta'ii'in ñuu ikan. Yakan va tandi'i ma ñivi ikan jàka'nu na Jesuu, ora jàna'a ra tu'un Ndioo.

Jesuu, chàa ra ñuu Nazaret
(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

16 Ta ikan jan chāa ndio Jesuu ma ñuu Nazaret nuu chā'nu ra ora kuu ra ravalí. Tajan kī'vi ndio ra ma tichi veñu'u ndian judíu iin kivi nindeo ma takua takani jà'a ra. Ta chūndaa ndio ra ña ni jākua'a ra ma tutu Ndioo nuu ma ñivi ikan. 17 Ta ndiakan chā'a na ma tutu Ndioo taa racha'nu Isaía, ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña chiyo tatiempu nuu ra. Ta ora nūna ra yi, ta ikan nāta'an ra iin nuu kà'an yi te'en, ta jākua'a ra yi nuu na:

18 Taku yu'u, ti iyo ma Tati Íí Ndioo chi'in,
vati cha jā'íí yi yu'u,
ña na katitu'in tu'un va'a Ndioo nuu ñivi nda'vi.
Ta juuni tāchi yi yu'u ña na janda'i ma ndian ya'a nda'vi kuuni anima.
Ta na katitu'in naja kua kuu kakú ma ndian indii tichi vekaa jà'a kuati,
ta nda ma ndian kuaá ni janda'i na,
ta kuu nande'e ndiko na.
Ta ni ja'i kuenda ndian ndè'e tundo'o ña na kakú na.

19 Ta juuni chà'i kuenda nuu ñivi ña ni keta ma kivi va'a tiá iti' nuu kuenda yo jà'a ma Racha'nu.

20 Takan kūu tajan chāsi ndio Jesuu ma tutu, ta chā'a ndio ra yi nuu ma ra jàkuenda veñu'u, tajan chūnandi ndio ra. Ta tandi'i ma ñivi ka'iin ikan, endee tüvi nī jaña na ña ndè'e na ra. 21 Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in na:

—Juuni ma kivi i'ya kētai ña jàchinui ma tiñu kà'an ma tu'un Ndioo i'ya nuu ndo.

22 Takan kūu ta ndisaa na ndava kuà'an anima na ora chīni na ña ya'aga vii ma tu'un kā'an Jesuu. Tajan te'en kīcha'a na chikatu'un na chi'in juuni maa na:

—¿A yüvi ra'ya kuu ra se'e Kusé? —kàti na.

23 Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in na:

—Taku ndyo'o ti te'en chànini ndo takua kà'an iin tu'un i'ya: “Yo'o ra kuu ndotor, na janda'un ñun chi'in juuni maun.” Takua jānda'un ma ñivi ñuu Capernaum niku, yakan va iyo yi ña janda'un ma ñivi ñuu maun vitin. Takan kùuni ndo ka'an ndo —kàti Jesuu.

24 Takan kūu ta Jesuu ti te'en nāka'an tuku ra chi'in na:

—Ndicha va'i ña kà'in chi'in ndo, ti nī'in ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo töve kùuni ñivi ñuu maa ra nde'e na ra. 25 Yakan va ndicha va'i ña kà'in, ti nduva'a kuii chīyo kua'a' ñivi ña'a kīndoo nda'vi ñuu Israel ma tiempu chīyo ma ra kā'an tu'un yu'u Ndioo ña nàni Elía. Ta juuni ma tiempu ikan, uni kuiya java kuu yi ña tüvi nī kuun ma savi, ta chīyo kua'a' tama' tandi'i ma ñu'u' ñuñivi ndia. 26 Va Elía, töve nī kichi ra kuenda ña tīndee ra ñivi ña'a nda'vi iyo ñuu Israel, ti kīchi ra ña kuenda ña tīndee ra iini ña'a nda'vi ña kichi iti' ñuu Sarepta, ña kändii yatin ñuu Sidón. 27 Takan kūu ta ma tiempu chīyo ma ra kā'an tu'un yu'u Ndioo ña nàni Eliseu. Tiempu ikan, nduva'a kuii chīyo ndian ndiso kue'e ta'yu ma ñuu Israel, va nī'in ma ndian ndiso kue'e ikan tüvi nī nda'a.

Uvanuu ra nàni Naamán ña kīchi iti' ñu'u' Siria, jānda'a Eliseu. —Takan kàti Jesuu chi'in ma ñivi ikan.

²⁸ Takan kūu ta ora chīni ma ndian ka'in veñu'u ña kā'an ra takan nduva'a kuii kūxaan na chi'in ra. ²⁹ Tajan ndēta ndio na, ta jākunu na Jesuu, ma ñuu ikan, ta chāndaka na ra iin tichi ku'u nuu iyo iin xa'va ña nduva'a kuii sukun yu'u ñuu ikan, ti tichi xa'va ikan, ni jake'ne na ra. ³⁰ Va Jesuu kākú ra tañu na, ta kuà'an ra.

(*Mr. 1:21-28*)

³¹ Takan kūu ta kēe ndio Jesuu kuà'an ra iti' ñuu Capernaum, ña kāndii ñu'u' Galilea. Yakan va nani kivi nīndee na kuu yi, ña kēe ra kuà'an ra kuàjana'a ra nuu ñivi tichi veñu'u ndian judíu ikan. ³² Takan kūu ta ma ñivi ikan ndava kuà'an tati na ña ndè'e na naja kua jāna'a ra, vati kà'an ra yi chi'in tandi' ndatu ra.

³³ Takan kūu ta ma tichi veñu'u ikan, ndaa iin ra ndiso tati xaan. Ta rakan ti te'en nāka'an ni'i ra ña kànachaa ra:

³⁴ —Yo'o Jesuu ra ñuu Nazaret, na jañaun ña ya'a ndikun ndi, ti ndyu'u cha chīto ndi ña vāchiun vāchi jandi'un nuu ndi. Ta juuni chīto ndi, ti yo'o kuu iin ra ya'a íí ña tāchi Ndioo jà'a tiñu nuu ra.

³⁵ Takan kūu tajān te'en nāka'an xaan Jesuu nuu ma tati xaan ikan:

—¡Taxiin koo yu'un, ta na keun tichi kuñu ra'ya! —kàti Jesuu chi'in yi.

Tajān jānduva ma tati xaan ikan ra, nuu ndè'e ndisaa ñivi. Tajān kēe ndio yi ma tichi kuñu ra, va tūva nani ja'a yi chi'in ra. ³⁶ Takan kūu ta ndisaa na ya'aga yù'vi na, ta te'en kīcha'a na nātu'un ta'an na:

—¿A ya'aga iyo ndatu ra chi'in ma tu'un kà'an ra, ña ndava nda tati kui'na jà'a yi ña kà'an ra, ta kēe yi tichi kuñu ndian ku'vi jà'a ra? —kàti na.

³⁷ Takan kūu ta ninii ñu'u' ikan chitakuati tu'un Jesuu chi'in ma ña jà'a ra.

Jesuu jànda'a ra ñaka'nu Simón Petu'

(*Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31*)

³⁸ Takan kūu tajān kēe Jesuu ma tichi veñu'u ñivi judíu, ta kuà'an ra ve'e Simón Petu'. Ta ma ñaka'nu Simón Petu', ti ku'vian kāndian jà'a ka'ni ora chāa Jesuu. Tajān jānini ndio ma ñivi ikan Jesuu, na tīndee ra ña chi'in ma kue'e ndò'an. ³⁹ Takan kūu tajān chāa ndio Jesuu ma nuu kāndian, ta chūndandee ra nuan. Tajān kēe ndio ma ka'ni ña, ta ndā'a ña. Ta juuni ma ora ikan ndēta ña ta kīcha'a ña jà'a ña ma ña kachi ndra.

Jesuu, jànda'a ra kua'a' ndian ku'vi

(*Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34*)

⁴⁰ Ora cha chīso nikandii, ma ora ikan tandi'i ma ndian iyo ndian ku'vi nuu, jà'a nda kue'e nikuuni, chāndaka na na nuu Jesuu. Ta ikan jūndii ra nda'a' ra xini ta'ii'in na, ta ndā'a na jā'a ra. ⁴¹ Takan kūu ta tava yà'a kua'a' na, yakan va iyo ma ndian ndiso tati xaan ña te'en kà'an yi ora kēe yi:

—¡Yo'o kuu ra Se'e Ndioo! —kàti yi.

Va Jesuu endee töve chà'a ra kà'an yi, ti ora kà'an yi takan nundaa kuxaan ra nuu yi, vati cha chīto yi ti ra Cristu kuu ra.

Chàkunuu Jesuu jàna'a ra tu'un Ndioo nani veñu'u ñivi judíu

(*Mr. 1:35-39*)

⁴² Takan kūu ta ora tuvi inga kivi, tajān kēe Jesuu ma ñuu ikan, ta kuà'an ra iin nuu taxiin nuu tūvi ñivi. Va vaji takan jā'a ra ninii nāta'an ma ñivi ra, tajān chāa ndio na ma nuu ndaa ra. Ta kīcha'a na kà'an na chi'in ra na kù'un ra. ⁴³ Tajān te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in na:

—Na kūuga kindoi chi'in ndo nde've, ti juuni iyo yi ña ku'in kukatitu'in nuu ñivi inga ñuu, ikan na koto na naja kuu yi nuu chà'nda Ndioo tiñu. Vati tiñu ikan tāchi Tatái yu'u.

⁴⁴ Takan kūu ta takan kuà'an Jesuu jàna'a ra tu'un Ndioo nuu ñivi nani veñu'u ndian judíu ìyo ñu'u' ñuu Judea.

5

Tiin kua'a' ndra tiaka' chi'in ndatu Jesuu

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Takan kūu ta kēta iin kivi ña ndaa Jesuu ma yu'u lakuna nàni Genesaret, nuu kùuni ma ñivi taso'o na ma tu'un Ndioo ña jàna'a Jesuu. Ta chākoyo kua'a' ñivi ña ndava tituta'an na ma nuu ndaa ra. ² Takan kūu tajan ndē'e Jesuu uvi ta'an varku ña ndaa ndrun yu'u lakuna. Ta ninduvi ta'an ndrun tōva ñivi tichi ndrun, ti ma ndra xuña'a run ka'iin ndra yu'u ma lakuna nākata ndra ma yu'va tiaka' ka'nu ndra. ³ Tajan ndāa ndio Jesuu tichi varku xuña'a ma ra nàni Simón, ta nāka'an ra chi'in ra ña na jaku'un ra run tiá ití tichi lakuna. Ta nda ndakan chūnandi ndio ra jàna'a ra nuu ma ñivi ka'iin yu'u lakuna. ⁴ Tajan ora chīnu jàna'a ra nuu ma ñivi, ta te'en nāka'an ndio ra chi'in Simón:

—Na kundaka ndo ma varku i'ya ku'un ndo kukiin ndo nuu kunu ma lakuna, ta kani ndo yu'va tiaka' ka'nu tichi ra' —kàti Jesuu chi'in ra.

⁵ Tajan te'en nāka'an Simón chi'in ra:

—Yo'o Matru, niñuu kuii chākunuu ndi kiin ndi, va tükuii nani nī'i ndi. Va tava maun kà'an ña na ku'un ndi, yakan va ni kukani ndi yi tuva takan —kàti Simón.

⁶ Takan kūu tajan kēe ndio ndra kuàkiin ndra, ta nduva'a kuii kua'a' ma tiaka' nī'i ndra ña nda ma yu'va tiaka' ndra kīcha'a yi nakaa yi ma ora kīcha'a ndra tāvani'i ndio ndra yi. ⁷ Tajan kāna nda'a' ndio ndra nuu ma ndra meru ndra, ndra kindoo chi'in inga varku, ña na ku'un ndra tīndee ndra ndra. Tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra chi'in run. Ta ora chāa ndio ndra, ta tāvani'i ndio ndra ma yu'va tiaka' ikan chi'in kua'a' tiaka' ña ndava

ni sa'vi ndrun, ti ya'a kua'a' ndri nī'i ndra. ⁸ Yakan va ora ndē'e Simón Petu' ña jā'a Jesuu chi'in ma ndatu ra, tajan chūnandi chiti ra nuu Jesuu, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¡Kundachiyo xijn yo'o Racha'nu, vati yu'u kùu iin ra jà'a kuati! —kàti ra.

⁹ Takan kā'an Simón, ti ya'aga yū'vi ra chi'in ma ndra meru ra, vati kua'a' tiaka' tiin ndra ma ora tāchi Jesuu ndra. ¹⁰ Ta nda ma Jandiau, ta Xuva, ndra se'e Zebedeu, ña kùu meru ma Simón, juuni yū'vi ndra ndia. Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in Simón:

—¡Na yū'viun! Vati nda vitin, ta ití nuu, ni jandakui ñun, ña na nani'un ñivi kuenda Ndioo, takua jā'un chi'in ma tiaka'. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra.

¹¹ Takan kūu ta ora jātu'va ndra varku ndra yu'u ma lakuna, tajan ndākiva'a ndra ndatiñu ndra tichi ndrun, ta tāndikun ndio ndra kuà'an ndra chata Jesuu.

Jesuu jànda'a ra iin ra ku'vi jà'a kue'e ta'yu

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² Iin kivi yā'a Jesuu iin ñuu, ta ikan chāa iin raku'vi jà'a kue'e ta'yu nuu ndaa ra. Ta rakan ti ora ndē'e ra Jesuu, ta chūnandi chiti ra nuu ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ra ña chīkan ra ñamani nuu ra ña na janda'a ra ra:

—¡Yo'o Racha'nu, chītoi ña ìyo ndatun ta kùu janda'un yu'u tuva kùuniun! —Takan kàti ma raku'vi chi'in Jesuu.

¹³ Tajan jūndii ndio Jesuu nda'a' ra xini ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Juu, ndicha ña kùuni janda'i ñun —kàti Jesuu.

Tajan juuni ma ora ikan, ndā'a ma ra ndo'o kue'e ta'yu. ¹⁴ Takan kūu tajan te'en nāka'an ndio Jesuu ña chūndayu'u ra ra:

—Na kàtitu'un nuu nī'iin na naja kua jā'un ña ndā'un. Ji'na kuii nuu sutu ña ìyo ma veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén, ìyo yi ña jana'un ñun,

ikan na koto ra ti cha ndā'un. Tajan na sokóun iin kiti nuu sutu kuenda Ndioo, ti takan kàti ma tutu Ndioo ña tãa Moisés ña iyo yi ña ja'a yo, ikan na koto ñivi ña cha ndā'un —kàti Jesuu.

¹⁵ Yakan va tandi'i ña jà'a Jesuu, vi'a chitakuati yi tandi'i ñuu, ta vi'a kua'a' ma ñivi kùti'vi nuu ndaa ra, ti iyo ndian kùuni na ña na janda'a ra na chi'in ma kue'e ndo'o na, ta iyo ndian chàta'ani taso'o na ma ña jàna'a ra ndia. ¹⁶ Tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra iin tichi ku'u nuu tüvi ñivi, ña kuàka'an ra chi'in Ndioo.

Jesuu jànda'a ra iin ra kuyutun
(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Kēta iin kivi ña ndaa Jesuu jàna'a ra nuu ñivi. Ta juuni ma ora ikan chàkuiin kua'a' ndra fariseu chi'in ndra matru jàkua'a tutu Ndioo ma ikan. Ta tandi'i ndrakan kichi ndra iti' ñuu Jerusalén chi'in ñuu kàndii ñu'u' Judea chi'in ñu'u' Galilea ndia. Takon kuu ta iyo ndatu Ndioo chi'in Jesuu, vati chi'in ndatu ikan jànda'a ra ma ndian ku'vi. ¹⁸ Ta chanuu ña ndaa ra ikan, tajan chāa uvi uni ta'an ndra ña ndiso ndra, ra kuyutun chi'in ti'va. Ta ndrakan ti kùuni ndra ki'vi ndra chi'in ra ma tichi ve'e nuu ndaa Jesuu, kuenda ña kanindii ndra ra nuu ra. ¹⁹ Va nī kuu yi, ti ya'aga kua'a' ñivi ka'lin ma yuve'e, yakan va ndāa ndra nduku iti' chata ma ve'e, ta tachiyo ndra ita'vi ma teja ña ka'lin chata yi, ta chi'in ti'va ra jānuu ndio ndra ra tañu ñivi, tajan chāa ra nuu ndaa Jesuu. ²⁰ Takon kuu ta ora ndē'e Jesuu ña ndicha kuii ña chìnuni ndra ma ña jà'a ra, tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ra kuyutun:

—Yo'o se'yu, vitin va cha jānai kuatiun. —Takan kàti Jesuu chi'in ra.

²¹ Takon kuu ta ora kā'an Jesuu takon, tajan te'en kīcha'a ma ndra fariseu chi'in ma ndra matru jàkua'a tutu Ndioo chànini ndra: “¿Nda ra kùu ra'ya ña kà'an ti'ini ra chata Ndioo? ¿A tüvi chito ra ña uvanuu Ndioo iyo, ta rakan kùu ma

ra kùu janaa kuatio?” Takon chànini ndra.

²² Tajan numini nākuni Jesuu ma ña chànini ndra, ta te'en kīcha'a ndio ra chikatu'un ra nuu ndra:

—¿Ta naja chànini ndo takan?

²³ ¿Nda va kùu ma ña ndetiñu tiaga ña ka'an yo chi'in ma ñivi?, kùuni ndo. ¿A tiaga ndetiñu kà'an yo ña: “Cha jānai kuatiun”, kua ña kà'an yo: “Ndetā, ta kakaun ku'un”?, kùuni ndo. ²⁴ Tatu töve chìnuni ndo ma ña kà'in, vitin ni jana'i nuu ndo ti ndicha ña ra Se'e ñivi tàchi Ndioo kùu, vati juuni iyo ndatui ña jānai kuati ñivi iyo ñu'u' ñuñivi i'ya ndia —kàti Jesuu.

Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ra kuyutun:

—¿Chi'in yo'o kà'in ña na nde-taun, ta natuviun ti'vaun ta ku'un ve'un! —kàti Jesuu.

²⁵ Takon kuu tajan juuni ma ora ikani, ndē'e ma ñivi ña ndēta ma ra kuyutun, ta natuvi ra ti'va ra, ta endee jàka'nu ndio ra Ndioo kuà'an ra ve'e ra. ²⁶ Ta ora ndē'e na ña takon kuu, tajan tandi'i ndio na ndava kuà'an anima na, ta te'en kīcha'a ndio na jàka'nu ndio na Ndioo ña yā'a yū'vi na chi'in ma tu'un i'ya:

—Kivi i'ya, va nduva'a kuii vii ña ndē'o —kàti na.

Jesuu kàna ra ra nàni Leví
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ Takon kuu ta ora yā'a ña kuu takon, tajan kēe ndiko Jesuu kuà'an ra, ta ikan ndē'e ra iin ra nàni Leví ña nàndi ra nāka'an ra xu'un' kuenda Roma. Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ra:

—¿Na'a, na ko'o chi'in! —kàti Jesuu.

²⁸ Ta juuni ma ora ikani, ndākoo ma Leví ndisaa tiñu jà'a ra, ta tåndikun ra kuà'an ra chata Jesuu.

²⁹ Takon kuu ta ora yā'a yatin kivi, tajan jā'a Leví iin viko ka'nu ma nuu iyo ve'e ra kuenda Jesuu. Ta tañu ndian nàndi mesa chi'in Leví ta Jesuu, ka'lin kua'a' ma ndra nāka'an xu'un' ña ndākata'an chi'in Leví.

³⁰ Va ma ndra fariseu chi'in ma ndra matru, ndra jàkua'a tutu Ndioo, te'en kīcha'a ndra kà'an ti'ini ndra chata ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu:

—¿Ta naja chàchi ndo ta ch'ì'i ndo chi'in ndra nàka'an xu'un' kuenda ñuu ka'nu Roma, ta chi'in ndian iyo kuati? —Takan kàti ndra chata ndra jàkua'a chi'in Jesuu.

³¹ Tajan te'en nàka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Taku ma ndian iyo va'a, tüvi chiniñu'u na ma ndra ndotor, ti ndian ku'vini kùu ma ndian chiniñu'u yi. ³² Ta yu'u ti tüvi vachì kuenda ma ndian tüvi chiniñu'u yu'u, vati vachì kuenda ma ndian iyo kuati, ikan na ndakoo na kuati na, ta chikoni'i ndiko na chi'in Ndioo. Ndiakan kùu ma ndian chiniñu'u yu'u —kàti Jesuu.

Chikatu'un ndra nuu Jesuu, naja tüvi ndita yu'u ma ndra jàkua'a chi'in ra

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Tajan te'en nàka'an ndra chi'in Jesuu:

—¿Ta naja ma ndra chàkunuu chata Xuva ra jàkunduta, ta chi'in ndra chàkunuu chata ndra fariseu, nduva'a jàndita yu'u ndra kuenda Ndioo ma ora kà'an ndra chi'in Ndioo? Va ma ndra jàkua'a chi'un, ¿ta naja endee chàchi ndra, ta ch'ì'i ndra, ta töve jàndita ndra yu'u ndra? —Takan kàti ndra chi'in Jesuu.

³⁴ Ta te'en nàka'an ndio Jesuu nuu ndra:

—¿A kùu jandita ndo yu'u ma ndian ka'lin nuu iyo viko tànda'a ora juuni ndaaga ma ra tànda'a chi'in na?, kùuni ndo. Na kùu yi.

³⁵ Va ni chaa iin kivi ña ni tava ni'i na ma ra tànda'a, ta ora ni keta ma kivi ikan, tajan kùu jandita ndio na yu'u na. —Takan kàti Jesuu nuu ndra.

³⁶ Takan kùu tajan te'en nàka'an tuku Jesuu iin ku'va nuu ndra:

—Na kùu ka'nda yo ita'vi ma ja'ma chaa, ta nataa yo yi chi'in ja'ma cha'nu, ti tu jà'a yo takan, tajan ni jativio ma ja'ma chaa. Ta yüvi

yakani kùu yi, ti ma pedazu ma ja'ma chaa na tüvi va'a kīndoo yi chi'in ma ja'ma cha'nu ndia. ³⁷ Ta juuni na kùu taan yo vinu chaa tichi tia'a ñii cha'nu, ti ma vinu chaa, ni jaka'ndi ra ma tia'a ñii cha'nu, ta ma takuui vinu chaa tìvi ra' chi'in ma tia'a ñii cha'nu ndia. ³⁸ Yakan va iyo yi ña taan yo ma vinu chaa tichi ma tia'a ñii chaa, ta ninduvi yi kùu kumi yi yi. ³⁹ Ta n'iiin ma ndian ch'ì'i ma vinu cha'nu, na kùuni na jaña na ña ch'ì'i na ra', ta ko'o na ma vinu chaa, vati kà'an na ña va'aga ch'ì'i ma vinu cha'nu. —Takan kàti Jesuu.

6

Ndra jàkua'a chi'in Jesuu kīndaa ndra trigu ma kivi nindeo

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Takan kùu ta iin kivi nindeo, chàkunuu Jesuu iin nuu kàa kua'a' trigu. Ta ma ndra jàkua'a chi'in ra, kīcha'a ndra kīndaa ndra trigu, ta kùnda'a ndra vu, ta chàchi ndra ma chiti vu. ² Tajan te'en kīcha'a chikatu'un ma ndra fariseu nuu ndra:

—¿Ta naja jà'a ndo iin ña tüvi iyo yi ña ja'a ndo ma kivi nindeo? —kàti ndra.

³ Tajan te'en kīcha'a nàka'an ndio Jesuu nuu ndra:

—¿A tüvi chàku'uni ndo ña jà'a ma racha'nu David, ora ya'aga chāñu soko ra chi'in ndra meru ra?

⁴ Ma racha'nu David k'vi ra ma tichi veñu'u Ndioo, ta k'vi ra ma paan íi kuenda Ndioo, ta chāchi ra yi chi'in ndra meru ra, vaji ma paan ikan na kùu kachi nda ndian nikuuni yi, ti kuenda ma ndra sutuni kùu yi.

⁵ 'Yakan va kà'in chi'in ndo ña ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo, juuni iyo ndatu ra jin ma kivi nindeo kùu yi. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra.

Iin ra nda'a' ití

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Takan kùu ta inga kivi nindeo, k'vi tuku Jesuu ma tichi veñu'u, ta ikan kīcha'a tuku ra jàna'a ra nuu na. Ta juuni ma tichi veñu'u ikan, ndaa iin ra ití ma nda'a' chiyo kua'a.

⁷ Ta ma ndra matru jàkua'a tutu Ndioo chi'in ndra fariseu, jà'a ndra kuenda nde'o tu janda'a Jesuu ma ra nda'a' ití ma kivi nindeo, tajan kùu ni'i ndio ndra naja kua tisokuati ndra ra, kùuni ndra. ⁸ Va tava cha chító Jesuu naja kua chànini ndra, yakan va te'en nàka'an ra chi'in ma ra nda'a' ití:

—Ndeta, ta kundaun ma'ñu chiña —kàti Jesuu.

Tajan ndēta ndio ra, ta chūndaa ra ma'ñu ikan. ⁹ Tajan te'en nàka'an ndio Jesuu chi'in ma ndra fariseu:

—Ni ndakatu'in iin nakuyi nuu ndo —kàti Jesuu chi'in ndra. —¿Nda ña kùu yi va'a ja'a yo ma kivi nindeo?, kùuni ndo. ¿A jà'a yo ña va'a a ña vā'a? ¿A tiá va'a ña jàkakú yo na a ndè'e nio ña kuvi na? —kàti Jesuu.

¹⁰ Takan kùu tajan chikonuu ra nde'e ra ma ndian ka'iin xiin ra, ta te'en nàka'an ndio ra chi'in ma ra kukue'e nda'a':

—jānakee nda'un! —kàti ra.

Tajan jānakee ra nda'a' ra, ta ora ikani, ndā'a yi. ¹¹ Va inga ma ndra fariseu, nduva'a kuii kùxaan ndra ña jā'a Jesuu takan. Tajan kīcha'a ndra nātu'un ta'an ndra naja kua ja'a ndra, ta kuu nani'i ndra naja kua tisokuati ndra Jesuu.

Jesuu kàchin ra ndi uchi uvi ndra kùu tatun ra

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Takan kùu ta iin ma kivi ikan, ndāa Jesuu ití yuku ña kuàka'an ra chi'in Ndioo. Ta ndakan niñuu kuii jāya'a ra chanikuaa ña kà'an ra chi'in Ndioo. ¹³ Ta ora kùndichin inga kivi, tajan kāna ra, ndra jàkua'a chi'in ra, ta kàchin ra ndi uchi uvi ta'an ndra ni kakuu chi'in ra. Ta ndrakan jākunani ra ndra tatun. ¹⁴ Ta ndra'ya kùu ma ndra kàchin ra: Simón, ra jākunani Jesuu, Petu', ta André, ra yani Simón, chi'in Jandiau, Xuva, Lipe, Tolo, ¹⁵ Mate, Tomás, chi'in Jandiau, ra se'e Alfeu. Simón, ra juuni kà'an na ña nàni Zelote, ¹⁶ chi'in Juda, ra

se'e Jandiau, ta Juda Iscariote, ra ni xikoña'a Jesuu tiá ití' nuu.

Jesuu jàna'a ra nuu kua'a' ñivi
(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Takan kùu tajan nūu ndio Jesuu ma yuku ikan chi'in ndra jàkua'a chi'in ra. Ta ora kēta ndio ra iin nuu ndaa, ta chūndaa ra chi'in ndra, ta chi'in kua'a' ma ñivi kīchi inga ñuu ndia. Iyo ndian kīchi tandi'i ñuu ña iyo ma ñu'u' Judea, ta iyo inga ndian kīchi ití' ñuu Jerusalén. Ta iyo inga ndian kīchi ití' yu'u tañu'u nuu kàndii ma ñuu Tiro, ta ñuu Sidón. Tandi'i ndiakan tándikun na chata Jesuu, ti kùuni na taso'o na ña kà'an ra. Ta juuni kùuni na ña na janda'a ra na chi'in ma kue'e ndo'o na ndia. ¹⁸ Ta ma ndian ndè'e tundo'o jà'a ma tati xaan, juuni ndà'a na jà'a Jesuu. ¹⁹ Ta tandi'i ma ñivi kùuni na janani na nda'a' na ra, ti cha chító na ña ora kè'e na ra, ta ndà'a na jà'a ma ndatu Ndioo ña iyo chi'in ra.

Jàna'a Jesuu nda ndian kùu ma ndian sii iyo yi ña kuuni, ta nda ndian töve

(Mt. 5:1-12)

²⁰ Tajan ndè'e ndio Jesuu ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta te'en nàka'an ndio ra chi'in ndra:

—Ndyo'o ndra nda'vi, na sii kuuni ndo, vati kuenda maa ndo kùu ma nuu chà'nda Ndioo tiñu.

²¹ 'Ta juuni na sii kuuni ndyo'o ndian ndo'o tama' vitin, ti tiá ití' nuu ni keta iin kivi ña ni koo va'a ndo ti tüva ni nde'e ndo tama'.

'Ta na sii kuuni ndyo'o ndian kàchaku vitin, ti tiá ití' nuu ni keta iin kivi ña ni kuakú ndo.

²² 'Ta juuni na sii kuuni ndo ora xaani ñivi ndè'e na ndo, ta tavani'i siin na ndo, ta ora kà'an ti'ini na chata ndo, ta ora kà'an na ña yüvi ndian va'a kùu ndo, cha'a' ña chìnuni ndo ña kà'an yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo. ²³ Na nduva'a kuii sii kuuni ndo ma kivi ikan, ti ma ití' andivi nduva'a kua'a' ta'vi ni ni'i ndo, vati juuni takan jāti'ini ma ndian kùu ñivi na ma ndra kà'an

chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na niku ndia.

²⁴ 'iNda'vi ta'an ndyo'o ndian kuika, vati ma ña chisii ndo va'a yi, va kuenda nde'veni!

²⁵ 'iNda'vi ta'an ndyo'o ndian chànini ndo ña iyo va'a ndo, ti tükuii nayi kumani nuu ndo vitin!, kùuni ndo. Vati ni chaa iin kivi ña ni ndo'o ndo tama'.

'iNda'vi ta'an ndyo'o ma vitin, ti ni chaa iin kivi ña ni kuaku ndo jà'a ña ya'a nda'vi ni kuuni ndo!

²⁶ 'iNda'vi ta'an ndyo'o ora ni ka'an va'a ndisaa ma ñivi iyo ñuñivi chata ndo, vati ma tatiempu juuni chiyo ma ndra jà'ani ña kà'an tu'un yu'u Ndioo, ta ma ñivi na ña chiyo taji'na, juuni jàka'nu na ndra, vaji ndra vatani kùu ndra ndia!

Na kuunio nde'o ma ndian xaani nde'e yo

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ 'Va ndyo'o ndian chini ña kà'in, yu'u kà'in chi'in ndo ña, na kuuni ndo nde'e ndo ma ndian xaani nde'e ndo, ta jà'a ndo tiñu va'a kuenda na. ²⁸ Ta na ja'íi ndo ma ndian kànduva'a chata ndo, ta na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'a' ma ndian kà'an ti'ini chata ndo. ²⁹ Ta tu iyo iin yo kàni xa'nda iin chiyo cha'a so'o ndo, na ku'va ndo inga chiyo yi na kani na ndia. Ta tu iyo iin yo nàmaa ma ja'ma isukun ndo, na jaya'a ndo nda ma kamixa nuu na ndia. ³⁰ Ta nda ndian nikuuni ña chikan iin nakuyi nuu ndo, na ku'va ndo yi nuu na. Ta juuni tu iyo iin yo k'in iin ña iyo nuu ndo, na ndākan ga ndo yi nuu na. ³¹ Na ja'a ndo chi'in ma inga na, ma naja kua kùuni ndo ña ja'a na chi'in ndo ndia.

³² 'Ta tu ndyo'o kùuni ndo nde'e ndo ma ndian kùuni nde'eni ndo, ¿nda tiñu ka'nu kùu ma ña jà'a ndo, tuva nda ma ndian iyo kuati, juuni jà'a na yi ndia? ³³ Ta tu jà'a ndo iin ña va'a kuenda ma ndian kùuni nde'eni ndo, ¿nda tiñu ka'nu kùu ma ña jà'a ndo, tuva nda ma ndian iyo kuati jà'a na yi?, kùuni ndo. ³⁴ Ta tu jaya'a nuu iin nakuyi nuu na va

tu chito ndo ña ni ku'va ndiko na yi nuu ndo, ¿nda tiñu ka'nu kùu ma ña jà'a ndo, tuva nda ma ndian iyo kuati juuni takan chà'a nuu na yi nuu ma ñivi na ña indukuni kùu takua kùu na, vati chito na ña ni ni'i ndiko na yi ndia?, kùuni ndo. ³⁵ Va ndyo'o iyo yi ña kuuni ndo nde'e ndo ma ndian xaani nde'e ndo, ta jà'a ndo ña va'a kuenda na, ta ku'va nuu ndo ndatiñu ndo nuu na. Ta tüvi iyo yi ña kuantu ndo ña jachikoni'i ndiko na yi nuu ndo. Tu jà'a ndo takan, tajan ni ni'i ndo iin ya'vi ka'nu, ta ni kuu ndo ndian se'e ma Ndioo ka'nu, ña iyo nuu sukun. Vati rakan juuni jà'a ra ña va'a kuenda ndian kini, ta kuenda ma ndian tüvi jàchi'in ña kà'an ra ndia. ³⁶ Yakan va na kunda'vini ndo ñivi, takua kùnda'vini ma Racha'nu Tatá yo yo.

Na tisokuati ndo inga ta'an ndo

(Mt. 7:1-5)

³⁷ 'Na kà'an ndaa ndo chata inga ñivi, ikan na töve ka'an ndaa Racha'nu Ndioo chata ndo. Ta na tisokuati ndo inga ñivi, ikan töve tisokuati Ndioo ndo ndia. Ta na jaka'nuni ndo kuati ma ñivi, ikan na jaka'nuni Ndioo kuati ndo ndia. ³⁸ Ta na ku'va ndo ña iyo nuu ndo nuu inga ñivi, ta Ndioo ni ku'va ra ña iyo nuu ra nuu ndo ndia. Vati kua tindee ndo ma ñivi, kua ikan ni tindee ma Ndioo ndo ndia. Ta takua jà'a ndo ña chà'a ndo ña chiniñu'u ñivi, juuni takan ni ku'va ra ña chiniñu'u ndo ndia. Va ma ña ni ku'va Ndioo nuu ndo nduva'a ku'i va'a yi.

³⁹ Takan kùu ta ora chīnu kà'an Jesuu takan, tajan te'en nāka'an tuku ra iin ku'va nuu na:

—¿A kùu jana'a iin ra kuaá iti' ku'un inga ra kuaá tuva ninduvi ta'an ndra kuaá? ¿A tüvi ni kakuita ninduvi ndra tichi iin yavi kunu?, kuuni ndo. ⁴⁰ Yakan va ni'iin ndian jākua'a chi'in iin matru, na kùu chaa na kùu na ndian ka'nuga kua maa ra. Kùu chaa na kùu na ma kua ikan, va ji'na iyo yi ña jachinu na ma ña kùuni ra, tajan kùu, kùu na takua kùu ra.

⁴¹ ¿Ta naja jà'un kuenda ma iin kuati vali ña jà'a ma inga ñivi, ta töve jà'un kuenda ña iyo kuati ka'nugaun kua ndiakan? ⁴² Ta tu töve chà'un kuenda ma kuati iyo juuni chi'in maun, ¿ta naja kà'un chi'in inga ñivi te'en: "Yo'o yani, jaya'a ña na tavai ma kuati vali ña iyo chi'un"?, tuva takan. ¿Ndyo'o ndian iyo uvi nuu! Tüvi nda kuenda ma ña kà'un tuva juuni maun iyoga kuatiun ta tüvi chà'un kuenda. Yakan va na ja'a ji'naun kuenda ma kuati ña iyoun, ta takan kùu ja'un kuenda ma kuati vali ña jà'a inga ñivi ndia.

Ma yutun nàkoto yo ndrun cha'a' ma chiti chà'a ndrun
(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ 'Ní'iin ma yutun va'a, na kùu ku'va ndrun ma chiti ña tüvi va'a. Ta ni ma yutun ña tüvi va'a, na kùu ku'va ndrun ma chiti va'a ndia. ⁴⁴ Vati ta'ii'iin ma yutun, nàkoto yo ndrun cha'a' ma chiti ña chà'a ndrun. Ta juuni na kùu ku'va iin yutun iñu ma chiti yutun higu. Ta ni ma iñu ndu'va na kùu ku'va yi chiti yutun ña nàni uva ndia. ⁴⁵ Ta ma ra'ii va'a, kà'an ra tu'un va'a, ti ña va'a kùu ma ña iyo tichi anima ra. Ta ma ra kini, kà'an mamaa tu'un kini, ti ña kini kùu ma ña iyo tichi anima ra. Vati ma ña iyo tichi anima ra kùu yi ña va'a a ña kini chà'a yi kà'an ra yi iti' yu'u ra.

⁴⁶ Takán kùu tajan te'en chíkatu'un tuku ma Jesuu nuu na:

—¿Ta naja "Racha'nu, Racha'nu" kà'an ndo yu'u, ta töve jà'a ndo ma ña kà'in chi'in ndo? ⁴⁷ Nda ndian nikuuni ña tàndikun chatai, ta tàso'o na ña kà'in, ta jà'a na yi, ndiakan kùu na indukuni takua kùu ma ra ni jana'i nuu ndo vitin: ⁴⁸ ndiakan indukuni kùu na takua kùu iin ra labañi ña jà'a ve'e, ña ji'na chāta kunu ra nuu ni ja'a ra yi, tajan jā'a ndio ra ma cha'a yi chata ma yuu. Ta ora kùun kua'a' savi, ta nduva'a kuii chā'nu ndio ma yuta, ta vaji chàñu ni'i ra ma cha'a ve'e, va

töve ni nduva yi, ti va'a jā'a ra cha'a yi ma chata yuu. ⁴⁹ Va ma ndian chini ña kà'in, ta töve jàchi'in na yi, indukuni kùu na takua kùu ma ra labañi ña jā'a ra ve'e ra nuñu'uni, ña tüvi nī chata ra nuu jā'a ra cha'a yi. Tajan ora nduva'a kuii chā'nu ndio ma yuta, ta chàñu ni'i ra cha'a yi, ta endee ndi'i yi kèkoyo jā'a ra'. —Takan kà'an Jesuu chi'in ma ñivi, ikan na ku'va na kuenda, ta jachi'in na ma ña kà'an ra.

7

Jànda'a Jesuu iin ra kùu musu ma jandaru ña kīchi ñuu Roma
(Mt. 8:5-13; Jn. 4:43-54)

¹ Takán kùu ta ora chínu kà'an ra nuu ma ñivi, tajan kēe ndio ra kuà'an ra ñuu Capernaum. ² Ta ma ñuu ikan, iyo iin ra capitán chà'nda tiñu nuu ndra jandaru ñuu Roma. Ta rakan ti, iyo iin ra kùu musu ra ña ya'a kùuni ra nde'e ra, ña chani kivi ra jà'a ña nduva'a ku'vi ra. ³ Tajan ora chíto ndio ma ra capitán ña jà'a Jesuu, ta tachi ra uvi uni ma ndracha'nu kuxini nuu ñivi judíu, na ku'un ndra kundakan ndra ñamani nuu Jesuu, ña na kichi janda'a ra ma musu ra. ⁴ Tajan ora chāa ndio ndra nuu ndaa Jesuu, ta te'en kīcha'a kà'an ndra chí'in ra ña jánini ndra ra:

—Chikan ndi ñamani nuun, ña na ku'un kutindeun ma ra capitán ñuu ndi, ti iin ra ya'a iñu'u kùu ra. ⁵ Vati ya'a kùuni ra nde'e ra yo chí'in tandi'i ñivi yo ña iyo ñuu yo. Ta juu ra jā'a ña kùva'a ma veñu'u ñuu ndi vitin —kàti ndra chí'in Jesuu.

⁶ Tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra chí'in ndra, va ora chani kuyatin ndra nuu ndaa ma ve'e ra, ta tachi ndio ma capitán iin ndra meru ra, ña na kukatitu'un ndra te'en nuu Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, na kùxaun cha'a' ña tachi ma capitán ndi, ña na kichi katitu'un ndi nuun, ña na kù'un ma ve'e ra, vati tüvi iyo yi ña k'viun, ni ma ve'e ra, ti iin ra nda'vini kùu ra. ⁷ Yakan va cha'a' yakan kùu yi,

ña nī kuuni ra kichi maa ra ka'an ra chi'un, ti ndyu'uni tāchi ra ña na ka'an ndi chi'un ña na janda'un ma musu ra chi'in tu'un yu'uniun nda ma nuu ndaun nde'veni. ⁸ Vati rakan kùu ra capitán, ta juuni iyo iin ra chà'nda tiñu nuu ra, ta juuni iyo jandaru ra ña chà'nda ra tiñu nuu ndia. Yakan va tu ka'an ra chi'in iin ra chà'nda ra tiñu nuu, "kua'an", ta ku'un ra. Ta ora kà'an ra chi'in inga ra, "na'a", ta vāchi ra. Ta ora tàchi ra ma ra musu ra ña na ja'a ra iin nakuyi, ta jà'a ra yi. —Takan kāti ma ndra meru ma ra capitán nuu Jesuu.

⁹ Ta ndava kuà'an anima Jesuu ora chīni ra ña kā'an ndra takan, tajan chikonuu Jesuu ndē'e ra ndian chàkunuu chata ra, ta te'en nāka'an ra chi'in na:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ña, ni ma ñuu Israel takà'an nata'in iin ndian ya'a chīnuni takua chīnuni rakan —kāti Jesuu.

¹⁰ Ta ora kēe ndiko ma ndra meru ma capitán kuà'an ndra ve'e ra, ta nāta'an ndra ma ra kùu musu ña cha ndā'a ra.

Jesuu jànataku ra iin ra se'e ña kindoo nda'vi

¹¹ Ta ora yā'a ña kūu te'en, tajan kēe Jesuu kuà'an ra iin ñuu nāni Naín, chi'in ndra jākua'a chi'in ra, ta chi'in inga kua'a' ñivi ña chàkunuu chi'in ra. ¹² Takan kūu ta ora cha kūyatin Jesuu ma yu'u ñuu, ta ikan ndē'e ra ña kuākuchi na iin ra chīí. Ta rakan ti, iin ra se'e ña kindonda'vi kùu ra. Ta uvanuu ra kùu ra ña kùu ra se'an. Ta nduva'a kua'a' ñivi iyo ma ñuu ikan kuà'an chi'an ndia. ¹³ Ta ora ndē'e Jesuu ña, ta kūnda'vini ra ña, ta te'en nāka'an ra chi'an:

—iNa kuākun! —kāti ra chi'an.

¹⁴ Tajan chājayatin ndio ra ra nuu kuà'an ma ñunda'yu, ta kē'e ra ma chatun ikan. Ta chūndaa ndio ma ndra ndiso yi. Ta te'en nāka'an ndio ma Jesuu chi'in ma ra chīí:

—Yo'o xaa, yu'u kà'an chi'un ña na nandotoun —kāti ra.

¹⁵ Tajan ma ora ikani nāndoto ndio ma ra chīí, ta chūnandi ra, ta kīcha'a ra kà'an ra. Tajan chā'a ndio Jesuu ra nuu ma ma'á ra. ¹⁶ Ta ora ndē'e na ña jā'a Jesuu, ta ndisaa na yū'vi na, ta te'en kīcha'a ndio na kà'an na ña jàka'nu na Ndioo:

—Ndicha kuii, ña ra'ya kùu iin ra ya'a ka'nu ña kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo. Ta vitin cha kēta ra tañu yo.

Ta iyo inga ndian kà'an te'en ndia:

—Ndioo cha kīchaa ra kuenda ña tindee ra ñivi ra —kāti na.

¹⁷ Takan kūu ta ninii ñu'u' Judea, ta inga tuku ñuu kuati ña kàndii yatini xiin yi chīto na ña jā'a Jesuu.

Xuva ra jākunduta, tàchi ra ndra kùu tatun ra nuu Jesuu

(Mt. 11:2-19)

¹⁸ Ta numini chīto Xuva ra jākunduta ña jā'a Jesuu, vati ma ndra chàkunuu chi'in ra kātitu'un nuu ra. Tajan kāna ndio ra uvi ndra, ¹⁹ ta tāchi ra ndra, ña na kundakatu'un ndra nuu Jesuu, nde'o tu ndicha ña juu ra kùu ma Cristu, ra iyo yi ña ni kichi kuenda Ndioo, a iyo yi ña kuantu ndra inga ra, kāti Xuva chi'in ndra. ²⁰ Tajan ma ndra tāchi Xuva, chājayatin ndra ndra nuu Jesuu, ta te'en chīkatu'un ndra nuu ra:

—Xuva ra jākunduta, tāchi ra ndi, na kichi ndakatu'un ndi nuun, nde'o tu juun kùu ma ra Cristu ña iyo yi ña ni kichi kuenda Ndioo, a iyo yi ña kuantu ndi inga ra, kāti Xuva chi'in ndi —kāti ndra.

²¹ Tajan juuni ma ora chīkatu'un ndra takan nuu Jesuu, nduva'a kuii kua'a' ñivi jānda'a ra chi'in tundo'o ndo'o na. Jānda'a ra ndian ku'vi ndiso tati xaan, ta juuni jānda'a ra kua'a' ndian kuaá ndia. ²² Takan kūu tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in Xuva:

—Kua'an ndo, ta katitu'un ndo nuu Xuva ma ña ndē'e ndo, ta chīni ndo. Na kati ndo nuu ra ña ma ndian kuaá, kùu nānde'e na, ta ma ndian koxo kùu chīka va'a na, ta juuni ndà'a ndian ndo'o kue'e ta'yu, ta nda ma ndian so'o, chīni na, ta

ndian cha chi'í nātaku na, ta ma ndian nda'vi chini na ma tu'un ña jàna'a naja kua ni jakakú Ndioo na. ²³ Ta juuni na sii kuuni ma ndian töve jàchiyo na na ma iti' kuà'in —kàti Jesuu chi'in ndra.

²⁴ Takan kuu ta ora kēe ndio ma ndra jākua'a chi'in Xuva kuà'an ndra, tajan te'en kīcha'a ndio Jesuu kà'an ra cha'a' Xuva nuu ma ñivi:

—¿Yo chā'an ndo chānde'e ndo tichi ku'u ora chā'an ndo?, kùuni ndo. ¿A chānde'e ndo iin ra kàa takua kàa ma tuyoo, ña ora chàkin ni'i tati, ta ndùva yi?, kùuni ndo. ²⁵ Tu yüvi takan kuu yi, ¿yo chānde'e ndo tuva takan? ¿A chānde'e ndo iin ra ñu'u iin ja'ma va'a ña ya'a vii kàa?, kùuni ndo. Na yüvi takan kuu yi, ti ma ndian chāku'un ja'ma kàa takan, ta iyo kuika na, ndiakan iyo na ve'e ra kuu rey ta yüvi tichi ku'u. ²⁶ Yakan va, ¿nda ra kuu ma ra chānde'e ndo tuva takan? ¿A iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kuu ra?, kùuni ndo. Juu ndicha kuui ña, rakan kuu iin ra ka'nuga kua inga ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo. ²⁷ Ta juu ma Xuva kuu ma ra ña te'en kà'an ma tutu Ndioo cha'a':

Yu'u, ni tachì iin ra jà'a tiñu nui iti' nuun, ikan na jandova'a ra ma itiun, kàti yi. ²⁸ Yakan va yu'u kà'in chi'in ndo, ti tañu ma ñivi iyo ñuñivi, takā'an keta iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña ka'nuga kua Xuva. Va taku ma ra iyo nuu chà'nda Ndioo tiñu, rakan ka'nuga ra kua Xuva, vaji ma ra nuu ndi'inia kuu ra —kàti Jesuu.

²⁹ Takan kuu ta ndisaa ma ñivi, ta chi'in ndra nàka'an xu'un' kuenda ñuu Roma, ora chini na ña kà'an Jesuu, ta kütunini na ña Ndioo kuu ra iin ra ndaa. Ta ndiakan cha jāña na ña jākunduta Xuva na niku. ³⁰ Va ma ndra fariseu, chi'in ndra matru jākua'a tutu Ndioo, java jàchiyo ndra ndra nuu ma ña kùuni Ndioo ña jà'a ndra, ta töve nī cha'a ndra ña jākunduta ma Xuva ndra.

³¹ Ta te'en chikatu'un Jesuu:

—¿Yo chi'in kuu jando indukui ma ñivi iyo ma tiempu i'ya? ¿A yo indukuni kàa takua kàa na?, kùuni ndo. ³² Kuu na indukuni kua ma ndiakuati, ña ora chūnandi na chita na nuu ya'vi, ta kànachaa na meru na chi'in tu'un i'ya: “Tivi ndi chi'in tuvilu nuu ndo, ta tüvi nī kuuni ndo tacha'a ndo, ta chita ndi yaa nda'vi nuu ndo, ta tüvi nī kuuni ndo kuaku ndo.” ³³ Takan kuu ndo, ta ora kīchaa ndio Xuva ra jākunduta, ra tüvi chàchi, ta tüvi chi'i vinu, ta kà'an ndio ndo ña ra ndiso tati xaan kuu ra. ³⁴ Ta ikan jan, kichi ndio ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ta rakan ti ra chàchi, ta chi'i kuu ra. Ta cha'a' yakan kuu yi ña kàti ndo ña iin ra jà'a kuati kuu ra, ta iin ra ya'a chàta'ani ko'o kuu ra, ta meru ra kuu ma ndian tivi xini chi'in ma ndian ña nàka'an xu'un' kuenda ñuu Roma, kàti ndo. ³⁵ Va ma ndian cha chito ki'vi iti' va'a, numini cha'a' yo kuenda ña chinituni Ndioo kuu ma ña iyo chi'in na —kàti Jesuu.

Chà'an Jesuu ve'e ra fariseu ña nàni Simón

³⁶ Tajan iin ra fariseu jāinvitaa ra Jesuu ña na ku'un ra kukachi ra ve'e ra. Ta ora cha nàndi ra chàchi ra nuu mesa, ³⁷ ta iin ña tondo iyo ma ñuu ikan, ora chitoan ña Jesuu kuākachi ra ve'e ma ra fariseu, juuni ma ora ikani kāvanda'a ña iin viru takuui xiko, ña ya'a ya'vi ndaa, ta kuà'an ña ve'e ma ra fariseu nuu ndaa Jesuu. Ta ora chāa ña ikan nuu ndaa Jesuu, ³⁸ ta ndaa ña chàkuan yatini nuu ndaa ra, ta kīcha'a too ma takuui tinuan cha'a ra, tajan chūnandi chitian cha'a ra, ta kīcha'a ndioan jànatian yi chi'in ixi xinian. Ta tütuan yi, ta jākuti ndioan takuui xiko yi. ³⁹ Takan kuu ta ma ra fariseu, ra jāinvitaa Jesuu, te'en kīcha'a ra chànini ra ña jà'a ña takan chi'in Jesuu: “Tuva ndicha ña ra kà'an tu'un Ndioo kuu ra, ¿ta naja tüvi chà'a ra kuenda ña ña tondo kuu ma ña kè'e ra?” Takan chànini ra. ⁴⁰ Tajan te'en nàka'an ndio Jesuu chi'in ma ra fariseu:

—Yo'o Simón, iyo iin ña kùuni ka'in chi'un —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an ma ra fariseu:

—Yo'o Matru, ka'an yi nui tuva takan —kàti ra.

⁴¹ Tajan te'en nāka'an ndiko Jesuu chi'in ra:

—Chiyo uvi ra'ii, ndra tàvi xu'un' nuu iin ra chà'a nuu xu'un'. Iin ra tàvi xu'un' ña jàkanaa ra iin kuiya java, ta inga ra tàvi xu'un' ña jàkanaa ra uvi yoo. ⁴² Ta takua kuu ka'nda ndra kuenda nuu ma ra chà'a nuu xu'un' nuu ndra, yakan va jàka'nuni ra ndra cha'a' ma xu'un' tàvi ndra nuu ra. Ta vitin kùuni ña katitu'un nui, ¿nda ra kùu ma ra kùuni ga ra nde'e ra cha'a' ma ña jà'a ra?, kùuniun.

⁴³ Tajan te'en nāka'an ndio Simón chi'in Jesuu:

—Yu'u chà'nini ti ma ra tàvi tiá xu'un' nuu ra, rakan kùu ma ra kùuniga ra nde'e ra —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ra:

—Ña ndicha kùu ma ña kà'un —kàti Jesuu chi'in ra.

⁴⁴ Tajan iin cha'ani nuu Jesuu nde'e ra nuan, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in Simón:

—¿A ndè'un ña ndaa i'ya? Nda che'e kī'vi tichi ve'un ta tüvi nī cha'un takuui ña nàkatai cha'i, ta ña ndaa i'ya ti nākata ña cha'i chi'in takuui tinuan ta jānatian yi chi'in ixi xinian. ⁴⁵ Taku yo'o tüvi nī tutun yu'u ora kīchai ña kàña'i chi'un, va ña ndaa i'ya endee tüvi jàña ña ña tütuan cha'i nda ora kīchai ve'un. ⁴⁶ Tüvi nī taun cete xinj ora kīchai, va ña ndaa i'ya, jākutian takuui xiko chata cha'i. ⁴⁷ Yakan va cha'a' ña'a, va kà'in chi'un ti vaji iyo kua'a' kuatian, va jānaa Ndioo yi cha'a' ña kùunian nde'an ra, va ma ndian chà'nini ña töve kua'a' kuati na, ta juuni töve chà'a na ña janaa Ndioo ndisaa yi, ndiakan töve kùuni va'a na nde'e na ra.

⁴⁸ Takan kuu tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ma ña'a:

—Cha nàa ma kuatiun vitin —kàti ra chi'an.

⁴⁹ Takan kuu ta inga ma ndra kàchachi ka'in chi'in Jesuu te'en kīcha'a ndra nàtu'un ta'an ndra:

—¿Nda ra kùu ra'ya ña nda kuati ñivi kùu janaa ra? —kàti ndra.

⁵⁰ Takan kuu tajan te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ma ña'a:

—Na ku'un va'un ve'un ti cha'a' ña chà'nuniun, yakan va cha kākún. —Takan kàti Jesuu chi'an.

8

Ñivi ña'a tìndee Jesuu

¹ Takan kuu ta ora yā'a ña kuu takan, tajan kēe ndio Jesuu kuàkakunuu ra kua'a' ñuu chi'in kuariya ña kuàkatitu'un ra naja kua kàa nuu chà'nda Ndioo tiñu, chi'in ndi uchi uvi ndra tatun ra. ² Ta juuni kàcha'an uvi uni ñivi ña'a ña tàvani'i Jesuu tati xaan chi'in inga tuku kue'e ña ndo'o vi. Ta tañu ma ñivi ikan, kuà'an Ndiya, ña nàni Magdalena, ña tàvani'i Jesuu ucha tati xaan, ³ ta juuni ikan kuà'an Juana ñasi'i ra nàni Chuza, ra jà'a tiñu nuu Herode niku, ta Susana chi'in inga tuku ñivi ña'a ña tìndee Jesuu chi'in ndatiñu ña iyo nuu vi ndia.

Iin ku'va ña jàkuuni Jesuu ka'an ra nuu ñivi chata iin ratàchi
(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Takan kuu ta nduva'a kuii kua'a' ñivi kīchi nani ñuu kùti'vi na nde'e na Jesuu. Ta ikan jan te'en kīcha'a ra kà'an ra iin ku'va nuu na:

⁵ —Iyo iin ratàchi. Ta rakan ti kēe ra kuàtachi ra chiti trigu. Ta ma nuu chōso ra yi iyo chiti kōyo tichi iti'. Ta chiti ikan chànu na yi, tajan nūu ndio ma saa ta chāchi ndi'i ndri yi. ⁶ Ta inga ita'vi yi kāchita yi tañu yuu. Ta ora kàna yi ta ndi'i yi nàtii ti tüvi kàchin ma nuu ndaa yi. ⁷ Ta inga ita'vi ma chiti kāchita yi tañu iñu, ta ora kàna yi, jāvati ma iñu ndu'va nuu yi, yakan va nī kuu kua'nu yi ta chi'í yi. ⁸ Va inga ita'vi yi kāchita yi iin nuu va'a ñu'u' ta chiti ikan va chà'nu va'a yi ta nduva'a kuii kua'a' chiti chà'a yi.

Ndisaa yakan kätitu'un Jesuu nuu na. Takan kuu tajan te'en nāka'an ni'i ra nuu ma ñivi inga cha'a':

—Ma ndian chini ña kà'in na taso'o na! —kàti ra.

Nuu jàkoto Jesuu ñivi nda cha'a' jàna'a ra ma ku'va nuu na

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ Takan kuu tajan te'en chikatu'un ndio ma ndra tatun Jesuu nuu ra nayi kùuni ma ku'va ikan ka'an yi.

¹⁰ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Nuu ndyo'o, chà'a Ndioo ña na koto ndo tu'un xe'e ña iyo chi'in ra nuu chà'nda ra tiñu, va chi'in inga ñivi kà'in yi chi'in maaaa ku'vani, ikan vaji najaga nande'e na va tüvi ndichin nuu na, ta vaji najaga kuni na ma ña kà'in, va na kuu kutunini na yi —kàti Jesuu.

Kätitu'un Jesuu cha'a' ma ku'va ratàchi

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ Takan kuu tajan te'en nāka'an ndio Jesuu nayi kùuni ma ku'va ikan ka'an yi nuu ndra:

—Ma chiti ikan kùuni yi ka'an yi ña kuu yi takua kuu ma tu'un Ndioo.

¹² Ta ma chiti kōyo tichi iti', yakan kùuni yi ka'an yi ma ndian chini tu'un Ndioo. Ta ikan jan vachi ndio ma kui'na ta jànaa ma tu'un Ndioo ña cha iyo anima na, ikan na töve chìnuni na ta töve kàkú na. ¹³ Ta ma chiti kōyo tañu yuu kùuni yi ka'an yi ña ma ndian chini tu'un kà'in ya'a sii kùuni na ora ni'i na yi. Ndiakan kuu na takua kuu ma chiti ña kōyo tañu yuu ña töve ni'i va'a yi nuu kunu ma yo'o yi jà'a ma yuu. Yakan va ndiakan chìnuni na ma tu'un Ndioo tia tiempuni. Tajan keta ndio iin kivi ña na kündeega na jachi'in na ma ña kà'an yi, ta ndakoo ndiko na yi.

¹⁴ Ta ma chiti kōyo tañu iñu, kùuni yi ka'an yi ña ndiakan kuu ma ndian chìnuni tu'un Ndioo. Va kueeni kueeni jaña na ña chìnuni na tiá cha'a' ma ndatiñu ña iyo ma ñuñivi i'ya, ta juuni ya'a chitu'un na cha'a' ma xu'un' ta naja kua kuu kakusii

na chi'in ña töve va'a, ti kùuni na ndokuika na. Yakan va takan kuu ma chiti ikan, ti töve chā'a yi chiti jà'a ma ña vati. ¹⁵ Va ma chiti kōyo iin nuu ñu'u' va'a, kùuni yi kà'an yi ña ndiakan kuu ma ndian chìnuni tu'un Ndioo chi'in ndisaa anima na, ta jàchi'in na ma ña kà'an yi. Yakan va ndiakan kuu na takua kuu ma chiti ña chā'a kua'a' va'a chiti, ta töve jàxiin na na ma iti' Ndioo.

Jesuu kà'an ra iin ku'va ña jàkuuni ra ka'an ra cha'a' ñu'ú kandil

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ 'Ni'iin ñivi tüvi taa na ñu'ú kandil ta kasi na nuu yi chi'in iin kisi ñu'u' a kutaa xe'e na yi xuu iin chito, ti ndisaa ñivi kùtaa na yi iin nuu sukun, ikan na ndondichin nuu na ndian kuànde'e nuu iyo na.

¹⁷ Yakan va ni'iin nakuyi ña töve kìndoo xe'e, ti ni keta yi nuu nuna, ta ni chaa iin kivi ña ni koto kachin ndi'i na yi ndia.

¹⁸ 'Yakan va na taso'o va'a ndo ña kà'in chi'in ndo. Vati ndian iyo yi nuu, tiá kua'a' yi ni koo nuu na. Va ndian tükuii nakoo nuu, a ña chà'nini na koo nuu na, ni kindaa Ndioo yi —kàti Jesuu.

Chàa ma'á Jesuu chi'in ndra yani ra, ta ñivi ta'an ra nuu jàna'a ra

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Takan kuu tajan chāa ma'á Jesuu chi'in ndra yani ra ta ñivi ta'an ra ma ve'e nuu ndaa ra jàna'a ra. Va takua ni kuu jayatin vi vi nuu ndaa ra, ti ya'a kua'a' ñivi ka'iin. ²⁰ Yakan va kà'an vi chi'in iin ra ndaa ma ikan, na kuka'an ra chi'in Jesuu. Tajan te'en chā'an ra chāka'an ra chi'in Jesuu:

—Nuke'e ndaa ma'un chi'in ndra yaniun ta ñivi ta'un ña nanduku vi ñun —kàti ra chi'in Jesuu.

²¹ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu:

—Ma ndian chini tu'un Ndioo ta jàchi'in na ña kà'an yi, ndiakan kuu ma ma'i chi'in ndra yani ta ñivi ta'in —kàti Jesuu chi'in na.

Jàkutaxin Jesuu tati chi'in takuui lakuna

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Iin kivi kī'vi Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra tichi iin lancha. Ta ora cha ka'iin ndio ndra tichi run, tajan te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na ko'o inga chiyo lakuna —kàti ra.

Tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra.

²³ Takan kūu ta ora cha kàcha'an ndio ndra nuu lakuna tajan tiin ndio ñuma'na Jesuu, ta kīxi ra. Ta juuni ma ora ikan nduva'a kuii kōyo savi tati chata ndra nuu ma lakuna. Ta ikan jan kīcha'a ndio ma takuui kī'vi ra tichi lancha ndra. Yakan va yū'vi ndra ti koto sa'vi run chi'in ndra.

²⁴ Takan kūu tajan jāndakoo ndra Jesuu chi'in tu'un i'ya:

—¡Matru! ¡Matru! Chani ka'a yo —kàti ndra chi'in ra.

Tajan ndākoo ndio Jesuu ta ndōxaan ra nuu ma savi tati chi'in lakuna, tajan kūtaxin ndio yi.

²⁵ Takan kūu tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—¿Ta naja takā'an chinuni ndo ña yu'u kùu tindei ndo? —kàti ra chi'in ndra.

Takan kūu ta ndrakan ti ndava kuà'an anima ndra ña ya'a ndasii ndra. Tajan kīcha'a ndra chikatu'un ta'an ndra chi'in juuni maa ndra:

—¿Nda ra kùu ra'ya ña nda savi tati chi'in lakuna jàchi'in ña kà'an ra? —kàti ndra.

Iin ra ndiso tati xaan ñu'u' Gerasa

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Takan kūu tajan kētachiyo ndra inga chiyo yu'u lakuna, ta chāa ndra ñu'u' Gerasa ña kàndii iti' nuu ñu'u' Galilea. ²⁷ Tajan ora nūu ndio Jesuu ma tichi lancha, ta ikan cha jāyatin iin ra ndiso tati xaan nuu Jesuu ña kēe ra ma tichi ñuu ikan. Ta rakan ti cha iyo kua'a' tiempu ña tüvi iyo ra iin tichi ve'e ta ni tüvi chàku'un ra ja'ma. Ta iyo ra kamajandu. ²⁸ Tajan chājayatin ndio ra ra nuu vāchi Jesuu, ti cha nākoto ra ra, tajan iin nanda'yu ni'i ni ra, ta te'en nāka'an ra ora chūnandi chiti ra nuu Jesuu:

—¡Na kī'viun chi'in, yo'o Jesuu ra Se'e Ndioo ra iyo nuu sukun! Ta juuni kà'in chi'un ña na jānde'un tundo'o yu'u —kàti yi chi'in Jesuu.

²⁹ Takan kāti yi chi'in Jesuu ti kāti ra chi'in yi ña na kee yi tichi kuñu ra. Vati nduva'a kuii cha kua'a' kivi kùu yi ña iyo yi tichi kuñu ra, ta vaji chi'in karena chù'ni na nda'a' ra ta cha'a ra, ikan na kùu ku'un ra, kùuni na, va na kùu yi ti ndi'i yi chà'nda ra ta jà'a ndio yi ña na kunu ra ku'un ra tichi ku'u. ³⁰ Takan kūu, tajan te'en chikatu'un ndio Jesuu nuu ma ra ndiso tati xaan:

—¿Naja kuànaniun? —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an yi:

—Nāni ndi Legion, vati kua'a' tati xaan kùu ndi ña iyo ndi tichi kuñu ra'ya —kàti yi.

³¹ Tajan chīkan ndio yi ñamani nuu Jesuu ña na ja'a ra ñamani ña na tāchi ra yi ñuñivi nuu iyo ndian ndií. ³² Takan kūu ta takua ka'iin kua'a' kini ña kàchachi ndri yatini ma yuku ikan, tajan chīkan ndio yi ñamani nuu Jesuu na ku'va ra kī'vi yi tichi kuñu ndri. Tajan kāti ndio Jesuu ña va'a. ³³ Tajan kēe ndio ma tati xaan tichi kuñu ra, ta kī'vi yi tichi kuñu ma kini. Ta ndrakan kāndakunu ndri kàcha'an ndri ta kàchita ndri iin xa'va ña iyo yu'u lakuna. Ta ikan kā'a ndri tichi ma takuui, ta chī'í ndri. ³⁴ Ta ma ndra kùmi ma kini, yū'vi ndra ora ndē'e ndra ña kūu takan, tajan kāndakunu ndio ndra kuàkatitu'un ndra nuu ma ñivi iyo ñuu chi'in ndian iyo kuariya. ³⁵ Takan kūu tajan kēe ndio ma ñivi chānde'e na ma ña tā'an ma kini. Ta ora chāa ndio na nuu ndaa Jesuu, ta ikan ndē'e na ña nāndi ma ra ndiso tati xaan niku nduku iti' cha'a Jesuu ña isukun ra ja'ma. Yakan va nduva'a kuii yū'vi na ora ndē'e na ra. ³⁶ Ta ma ndian ndē'e ma ña kūu, ndiakan kātitu'un na naja kua ndā'a ma ra ndiso tati xaan nuu inga ñivi. ³⁷ Takan kūu ta tandi'i ma ñivi iyo ñu'u' Gerasa, kīcha'a na jànini na Jesuu ña na kee ra ma ñu'u' ikan, vati ya'a yū'vi na ña ndē'e na ma ña

jā'a ra. Yakan va ndāa ndio Jesuu ma tichi lancha ta kuà'an ra. ³⁸ Ta ma ra kēe ma tati xaan chikan ra ñamani nuu Jesuu, na ku'va ra ña ku'un ra chi'in ra. Va Jesuu tüvi nī cha'a ra ña ku'un ra chi'in ra. Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ra:

³⁹ —Na ku'un ve'un, ta katitu'un ma ña jā'a Ndioo chi'un nuu ma ñiviun.

Takan kūu tajan kēe ndio ra kuà'an ra, ta kātitu'un ra nuu ma ñivi ñuu ndisaa ma ña jā'a Jesuu chi'in ra.

Ña se'e Jairo, ta ña kè'e ja'ma Jesuu

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Takan kūu ta ora ndikoni'i ndiko Jesuu ma inga chiyo yu'u lakuna, ta maani cha ka'lin kua'a' ñivi ndātu na ra. Ti ndiakan ya'a chisii na ña vāchi ra. ⁴¹ Ta juuni ma ora ikan, chāa iin ra nāni Jairo. Ta rakan ti iin ra kùu vika ma veñu'u ñivi judíu kùu ra. Tajan rakan chūnandi chiti ra cha'a Jesuu ña chikan ra ñamani nuu ra, ña na ku'un ra chi'in ra nuu iyo ve'e ra, ⁴² ti ikan kàndii ñase'e ra ña uchi uvi kuiya, ña ya'a kùuni ra nde'e ra, ti uvaa nuan kúan se'e ra, ña chani kuvian jā'a ma kue'e ndò'an.

Yakan va ora kēe Jesuu kuà'an ra chi'in ra, tajan nduva'a kua'a' ñivi tándikun na chata ra ña ndava títuu ta'an na. ⁴³ Takan kūu ta tañu ma ñivi ikan, kuà'an iin ña cha iyo uchi uvi kuiya ña ku'vian jā'a niian. Ta yakan ti cha jānaa ña ndisaa xu'un' kùmian chi'in ma ndra jā'a tatan. Ta nī'iin ndra nī kuu janda'a ña. ⁴⁴ Takan kūu tajan ma ña'a i'ya chājayatian ña iti' chata Jesuu, ta kē'an ja'ma ra, ta juuni ma ora ikani chākuita ña ta'an ña nii, ta ndā'a ña. ⁴⁵ Takan kūu tajan te'en kīcha'a ndio Jesuu chikatu'un ra:

—¿Yo kē'e ja'mai? —kāti ra.

Ta kāti na ti töve yo kē'e yi.

Tajan te'en nāka'an ndio ma Petu' chi'in Jesuu ora nāka'an ma ñivi takan:

—Yo'o Matru, ¿a tüvi ndè'un ti ya'a kua'a' ñivi títuu ta'an kàcha'an na xiun? ¿Ta chikatu'un gaun ña yo kē'e ñun? —kāti Petu'.

⁴⁶ Tajan te'en nāka'an tuku Jesuu:

—Ïyo iin yo kē'e ja'mai ti chā'i kuenda ña kēe ndatui —kāti Jesuu.

⁴⁷ Tajan ora ndē'an ña na kūu kundii xe'an nuu ra kùunian, tajan kīcha'a ña ndayuan ta chāa ña chūnandi chitian cha'a ra. Tajan kīcha'a ña kà'an ña nuu ndè'e ndisaa ma ñivi nda cha'a' kùu yi ña kē'an ma ja'ma ra ta naja kua ndā'a ña jā'a yi ora kē'an ra. ⁴⁸ Takan kūu tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'an:

—Yo'o se'yu, cha kùu ku'un va'un ti cha ndā'un jā'a ma ña chìnuniun —kāti ra.

⁴⁹ Ta ni yakan takā'an chinu kà'an ra ora chāa iin ra tatun ña kīchi ma ve'e Jairo, ña te'en kà'an ra chi'in ma ra vika veñu'u:

—Cha chī'í ma ñavali se'un, yakan va nda kuenda ña jàkenaun tiempu ma ra kùu matru. —Takan kāti ra chi'in ra.

⁵⁰ Va ora chīni Jesuu ma ña kā'an ma ra kùu tatun chi'in ma Jairo, tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ra kùu vika:

—¿Na yū'viun! Na chinuniun ma ña jā'i ta nde'un ti ndà'a ma ñase'un —kāti Jesuu chi'in ra.

⁵¹ Ta ora chāa Jesuu ve'e ma Jairo, ta kī'vi ra ma tichi ve'e nuu kàndii ma ñachī'í ta kī'vi ra chi'in Petu', Jandiau, Xuva, ta tatá ña ta ma'á ña ndia, ti tüvi nī cha'a ra ña kī'vi inga ñivi chi'in ra nuu kàndian. ⁵² Ta ora ndē'e ra ña tandi'i ma ñivi ka'lin ikan kàchaku na ta nda'vi kùuni na. Takan kūu tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in na:

—Na kuäku ndo ti ma ñavali i'ya tüvi nī chi'an ti kixinian kàndian —kāti Jesuu.

⁵³ Takan kūu ta ma ñivi ikan java kīcha'a na chākú ndaani na ña kà'an ra takan, ti ndisaa na cha chito na ti cha chī'an. ⁵⁴ Tajan tiin ndio Jesuu ma nda'a' ña, ta te'en nāka'an ni'i ra chi'an:

—¿Chi'un kà'in yo'o xi'i ña na ndetaun! —kàti Jesuu.

⁵⁵ Tajan ma ora ikani nāndoto ndikoan ta ndēta ña. Ta ikan jan kà'an ndio Jesuu ña na ku'va na ña kachian. ⁵⁶ Takan kūu ta ma tatá ña chi'in ma'á ña ndava yū'vi vi ña jā'a ra takan, tajan kīcha'a kà'an ndio ra chi'in vi ña na kàtitu'un vi ma ña jā'a ra nuu nī'in ñivi.

9

Tàchi Jesuu ndra jàkua'a chi'in ra na kukatitu'un ndra tu'un va'a Ndioo (Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Iin kivi jākuti'vi Jesuu ma ndi uchi uvi ndra jàkua'a chi'in ra. Ta ikan chā'a ra ndatu ra nuu ndra ña na janda'a ndra tandi'i ndian ndiso tati xaan chi'in tanuu kue'e ndo'o na. ² Takan kūu tajan tāchi ndio ra ndra ña na janda'a ndra ndian ku'vi ta kàtitu'un ndra nuu ma ñivi naja kua kaa nuu chà'nda Ndioo tiñu. ³ Ta ora juuni takāaga kee ndra ku'un ndra, ji'na te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—Na kūnaa ndo nī'in nakuyi ma iti' kuà'an ndo: ni itin, ni xu'un', ni ña kachi ndo, ni yutun vatun ndo, ta ni ja'ma ña kūsukun ndo. ⁴ Yakan va ora chaa ndo ve'e iin ñivi na kindoo ndo ikan nda kati keta ora ku'un ndo inga ñuu. ⁵ Tatu iyo iin ñuu ña töve jàchi'in na ña kà'an ndo, ta töve chà'a na ña kindoo ndo ve'e na, tiá va'a na kee ndo ma ve'e ikan ta jakisi ndo yuyaka ña ka'iin ndichan ndo, ikan na koto na ti xaani Ndioo ndè'e ra na chà'a ña töve jàchi'in na ña kàtitu'un ndo —kàti Jesuu.

⁶ Takan kūu tajan kee ndio ndra kuà'an ndra kuàjanda'a ndra ñivi nani kuariya ta kàtitu'un ndra naja kua kuu jakakú Ndioo na.

Nuu chi'i Xuva ra jàkunduta (Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Tajan chíto ndio rey Herode tandi'i ña jā'a Jesuu. Yakan va ni töva chíto ra nayi chànini ra jā'a ra vati iyo ndian kà'an ña Xuva, ra jàkunduta, nātaku ndiko ra, ⁸ ta iyo inga ndian kà'an ña Elía ra kà'an

chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na kùu ra, ta tuku na kà'an na ña cha nātaku ndiko inga ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na, kàti na.

⁹ Tajan te'en nāka'an ndio Herode:

—¿Nda ra kùu rakan ña kà'an na ña ya'a iyo ndatu ra, vati Xuva ra jàkunduta, mai tāchi ña na ka'nda ndra sukun ra? —chànini ra.

Yakan va Herode nānduku ra naja kua ja'a ra ta kuu nde'e ra Jesuu.

Jesuu chà'a ra ña kachi u'un mii ñivi

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Takan kūu ta ora kēta kivi ña chāa ndiko ma ndra tatun Jesuu, ta ikan jan kàtitu'un ndra tandi'i ña jā'a ndra nuu ra. Tajan tāvani'i siin ndio Jesuu ndra ña na ku'un ndra chi'in ra iin ñuu nāni Betsaida. ¹¹ Va ora chā'a ndio ma ñivi kuenda ña kàcha'an ndra, tajan tādikun ndio na kàcha'an na chata ndra, ta ikan jan ndàkimani ndiko ra na. Ta kīcha'a ndio ra kàtitu'un ra nuu na naja kua kaa nuu chà'nda Ndioo tiñu, ta jānda'a ra ma ndian ku'vi ndia.

¹² Takan kūu ta ora chani kuna'a tajan chājayatin ndio ma ndi uchi uvi ndra jàkua'a chi'in Jesuu ndra nuu ndaa ra. Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Na jandutáun ma ñivi, ikan na ku'un na kunindee na ta kunanduku na ña kachi na iti' kuariya a iin tichi ku'u nuu iyo ñivi, vati i'ya tükuii na koo kacho —kàti ndra.

¹³ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Maa ndo na ku'va ndo ña kachi na —kàti ra.

Ta te'en nāka'an ndra nuu ra:

—¿Ta naja kua kuu ku'va ndi ma ña kachi na tuva u'un ta'ani paan indii, ta uvi tiaka' ni? —kàti ndra—. Kùu yi va tuva ndoun kuatun ndi nde've chi'in ma ñivi ta ku'un ndi kujata ndi ña kachi na —kàti ndra chi'in ra.

¹⁴ Takan kàti ndra vati iyo iin u'un mii ndra kùu ndra ña maaaa ndra'ii ni. Takan kūu tajan te'en nāka'an

ndio Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Na jakunandi ndo na kuenda uvi xiko uchi na —kāti Jesuu chi'in ndra.

¹⁵ Yakan va kua ikan jā'a ndra ña chūnandi ndisaa na. ¹⁶ Tajan tīin ndio Jesuu ndi u'un paan ta uvi tiaka', ta nānde'e ra iti' andivi, ta chīkan ra ta'vi Ndioo cha'a' yi, tajan chā'a ndio ra yi nuu ma ndra jākua'a chi'in ra na nata'vi ndra yi nuu na. ¹⁷ Takan kūu ña ndisaa na chāchi na nda kati chitu va'a tichi na, ta jākutua na uchi uvi ga tuka chi'in ma ña chākoso.

Kātitu'un kachin Petu' ti Jesuu kùu ra Cristu

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸ Iin kivi kēsiin Jesuu chi'in ndra jākua'a chi'in ra ña kuàka'an ra chi'in Ndioo. Ta ikan jan te'en kīcha'a chīkatu'un Jesuu nuu ndra:

—¿Nda ra kùu yu'u kāti ma ñivi?, kùuni ndo.

¹⁹ Tajan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Ìyo ndian kà'an ña kùun Xuva ra jākunduta, ta ìyo ndian kà'an ña kùun Elía, ra kà'an tu'un yu'u Ndioo taji'na, ta juuni ìyo ndian kà'an ña kùun iin ndra kà'an tu'un yu'u Ndioo ña chīyo taji'na, ta iin ndrakan kùu ndra ña nātaku ndiko ndra kāti na. —Takan kāti ma ndra jākua'a chi'in Jesuu nuu ra.

²⁰ —Ta ndyo'o, ¿nda ra kùu yu'u?, kùuni ndo —kāti Jesuu.

Ta te'en nāka'an ndio Petu' chi'in ra:

—Yo'o kùun ma ra Cristu ra tāchi Ndioo —kāti ra.

Jesuu kātitu'un ra ña ni kuvi ra

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

²¹ Ta ikan jan kātitu'un Jesuu nuu ndra ña na kātitu'un ndra yi nuu nī'iin ñivi. ²² Tajan te'en kà'an ra:

—Taku yu'u ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, nduva'a kuii ni nde'e ra tundo'o, ti ni kati ma ndian cha'nu ña ra jà'a kuati kùu ra, chi'in ndra chà'nda tiñu nuu sutu, ta ma ndra matru jākua'a tutu Ndioo ndia. Ta

ndrakan ni ka'ni ndra ra, va tichi uni kivi ni nataku ndiko ra.

²³ Tajan te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ndisaa ma ndian ka'lin ikan:

—Tu ìyo iin yo kùuni jakua'a chi'in, na jaña na ma ña chānini na ja'a na, ta na tandikun na chatai nani kivi chi'in kruu na, ikan na nde'e na tundo'o takua ni nde'i tundo'o nuu kruu ndia. ²⁴ Ti ma ndian kùuni koo ñuñivi, töve ni kakú na, va ma ndian kuvi cha'a' tu'un kà'in, ndiakan kùu ma ndian ni kakú ta ni koo na chi'in endeeni.

²⁵ Ta juuni tüvi nda kuenda yi tu iin ra'ii nī'i ra tandi'i ña ìyo ñuñivi, ta ora kuvi ra, ni ku'un ra endeeni iti' andaya'. ²⁶ Ta tu ìyo ndian kùkanuu na nde'e na yu'u ta chata tu'un kà'in, nda yu'u ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, ni kukanui nde'i ma ñivi ikan ora ni kichaa ndikoi. Ti ma ora ikan ni ndotachai jà'a ndatui chi'in ndatu ma Tatái ta chi'in ndatu tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo. ²⁷ Yakan va kùuni ña taso'o va'a ndo ma ña ni ka'in chi'in ndo vitin. Ndicha va'a ña kà'in ti ìyo ndian ka'lin i'ya tüvi ni kuvi na nda kati nde'e ji'na na ña kichaa nuu chà'nda Ndioo tiñu —kāti Jesuu.

Ndioo, sàma ra kua kàa Jesuu

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Takan kūu ora ya'a una kivi ña kà'an Jesuu takan, tajan kēe ndio ra kuà'an ra iti' yuku chi'in Petu', Xuva ta Jandiau ña kuàka'an ra chi'in Ndioo. ²⁹ Tajan juuni ma ora kà'an ra chi'in Ndioo, jāma ma kua kàa ma nuu ra chi'in ma ja'ma ra, ti ma ja'ma ra nduva'a kuii ndōkuichin yi ta ndōtacha yi. ³⁰ Tajan kēta uvi ta'an ndra ña nātu'un ndra chi'in ra. Ta ndrakan te'en nāni ndra: iin ra nāni Moisés ta inga ra nāni Elía.

³¹ Ndrakan kùu ndra ña kāvanuu iin ña nduva'a kuii tàcha ndra. Ta ikan jan kīcha'a ndra kà'an ta'an ndra naja kua ni kuvi Jesuu ta ni nde'e ra tundo'o ma ñuu Jerusalén. ³² Ta vaji nduva'a kuii ni kusu Petu' chi'in ndra meru ra, va jāndeeni ndra ma ñuma'na. Yakan va ndē'e ndra ma ña tàcha Jesuu chi'in ninduvi ma ndra ka'lin chi'in ra. ³³ Ta ora cha

chündachiyo Moisés chi'in Elía xiin Jesuu, tajan te'en nāka'an ndio Petu' chi'in ra:

—Matru, ya'aga va'a ña ka'iin yo i'ya. Na ja'a ndi uni ta'an lomara kuenda ndo: iin yi kùu kuendaun ta inga yi kuenda Moisés ta inga yi kuenda Elía. —Takan kà'an Petu' ti ni tüvi chito ra nayi kà'an ra jà'a ña ya'a yū'vi ra.

³⁴ Takan kùu ta ora juuni kà'an ra ndaa ra tajan nūu ndio iin vikonu'u ta kāvanuu yi ma ndi uni ta'an ndra jākua'a chi'in Jesuu. Ta ora chā'a ndra kuenda ña indii ndra tichi ma vikonu'u, nduva'a kuii yū'vi ndra jā'a yi. ³⁵ Tajan ma tichi vikonu'u chini ndra tati Racha'nu Ndioo ña kà'an yi te'en:

—Ra'ya kùu Se'i ña tāchi. ¡Na jachi'in ndo ña kà'an ra! —kàti Ndioo chi'in ndra.

³⁶ Ta ora yā'a ña chini ndra ma tati ikan, tajan ndē'e ndio ndra ña ma'iin nia Jesuu ndaa. Va ndrakan tüvi nī katitu'un ndra ma ña ndē'e ndra nuu nī'iin ñivi.

Jànda'a Jesuu iin ra ndiso tati xaan

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Ta ora tuvi inga kivi, tajan vāchi nuu ndio Jesuu ma yuku chi'in ndi uni ta'an ndra jākua'a chi'in ra. Ta ma tichi iti' ikan nduva'a kuii kua'a' ñivi chāta'an nuu ndra nuu vāchi ndra. ³⁸ Tajan iin ma ra vāchi tañu ma ñivi ikan, te'en nāka'an nī'i ra chi'in Jesuu:

—Matru, chikain ñamani nuun ña na nde'un nayi jà'a chi'in ra se'i, ti uvanuuni ra ña kùu ra se'i. ³⁹ Vati iin tati xaan kùu yi ña tiin yi ra ta jà'a yi ña na nda'yu ra, ta chī'i i'i ra, ta kēe xikiñu yu'u ra jà'a yi ta endee töve jāña numi yi ra. ⁴⁰ Ta nda che'e kā'in chi'in ma ndra jākua'a chi'un ña na tava ndra ma tati xaan ikan ra, va nī kuu ja'a ndra yi —kàti tatá ma rayoko chi'in Jesuu.

⁴¹ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ñivi ikan:

—¡Ndyo'o ñivi kini ña tüvi chinuni! ¿A takā'an koto ndo ña töve ni koi endeeni chi'in ndo ña jà'a

ndo takan? ¿A naja ga kivi kùndeeni gai ma ña jà'a ndo?, kùuni ndo. ¡Nandaka ma ra se'un nui! —kàti Jesuu chi'in ra.

⁴² Ta ora kūyatin ndio ra nuu ndaa Jesuu, tajan ikan jānduva ndiko ma tati ikan ra, ta tiin ndiko yi ra. Ta Jesuu kā'an xaan ra chi'in tati xaan ikan, tajan kēe ndio yi ra, ta ndā'a ra jā'a Jesuu. Ta ikan jan chā'a ndiko ra ra nuu ma ra kùu tatá ra. ⁴³ Takan kùu ta ndisaa ma ndian ka'iin ikan, ndava kuà'an anima na ña ndē'e na ma ña jā'a Ndioo ka'nu.

Cha'a' uvi kàtitu'un tuku Jesuu ña ni kuvi ra

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Ta ora juuni yanga ndē'e na ma ña jā'a Jesuu, tajan te'en nāka'an ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

⁴⁴ —Na taso'o va'a ndo ña ni ka'in chi'in ndo: taku ra Se'e ñivi tāchi Ndioo ni tiin na ra, ta ni ku'va na ra nda'a' inga ñivi —kàti Jesuu.

⁴⁵ Takan kùu va ndrakan tüvi nī kutunini ndra ña kā'an ra, vati tüvi chā'a Ndioo ña na koto ndra tu'un ikan. Ta ndasii ndra ndakatu'un ndra naja kua kùuni yi ka'an yi nuu Jesuu ndia.

Kàtitu'un Jesuu nda ra kùu ma ra ka'nu ga

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Ta ikan jan kīcha'a ndio ma ndra jākua'a chi'in Jesuu kànita'an yu'u ndra ña nda ra kùu ma ra ka'nuga nuu ndisaa ndra. ⁴⁷ Takan kùu ta ora chā'a Jesuu kuenda cha'a' ma ña chānini ndra chi'in chinituni ndra, tajan tiin ndio ra iin ravalī ta kūtaa ra ra iin chiyo xiin ra, ⁴⁸ tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Nda yo kī'in kuenda ravalī i'ya cha'a' ña nakoto na yu'u, kùuni yi ka'an yi ña juuni kī'in na kuenda na yu'u ndia. Ta nda yo kī'in kuenda yu'u juuni kī'in na kuenda ma ra tāchi yu'u ndia. Yakan va tu iyo iin yo kùuni ndoka'nuga, jī'na iyo yi ña kuu ra musu inga ñivi —kàti Jesuu chi'in ndra.

Ndian tüvi kùuni kuati chi'o juuni tìndee na yo

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ Takan kùu tajan te'en nāka'an ndio Xuva chi'in Jesuu:

—Matru, nda che'e ndē'e ndi iin ra kùatavani'i tati xaan ndiso ma ñivi chi'in siviun, va tava töve chàkunuu ra chi'o, yakan va nī cha'a ga ndi ña jà'a ra yi —kàti Xuva.

⁵⁰ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Na vā'a jà'a ndo ña nī cha'a ndo jà'a ra yi ti ndian tüvi kùuni kuati chi'o, juuni iyo na kuenda yo ndia —kàti Jesuu.

Jesuu kùxaan ra Jandiau ta Xuva

⁵¹ Takan kùu ta ora cha kēta kivi ña ni ndaa Jesuu ku'un ra iti' andivi, ta chi'in ndisaa anima ra kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñuu Jerusalén takua chànini ra niku. ⁵² Tajan tachi ndio ra ma ndra kùu tatun ra na ku'un ndra iti' nuu ta kunanduku ndra nuu kusu ndra iin ñuu ña kàndii ñu'u' Samaria. ⁵³ Va ma ndian ñu'u' Samaria tüvi nī cha'a na ve'e nuu ndoo ndra kava ndra chi'in Jesuu, ti cha chā'a na kuenda ña kuà'an Jesuu iti' ñuu Jerusalén. ⁵⁴ Takan kùu ta ora ndē'e Jandiau chi'in Xuva ña jà'a na takan, tajan te'en nāka'an ndio ndra chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, ¿a kùuniun ña ka'an ndi chi'in Ndioo na jakoyo ra ñu'ú chata na, ikan na kayu ndi'i na ta kuvi na takua jà'a Elía taji'na? —kàti ndra.

⁵⁵ Tajan iin nde'e xaani Jesuu nuu ndra, ta te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Ta ndyo'o, ¿a tüvi chito ndo ña chi'in ndatu kui'na kùu ma ña chàkuu ndo ña kà'an ndo takan? ⁵⁶ Vati taku yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo, töve vachì kuenda ña jànai ñivi ti vachì jakakúi na —kàti ra.

Ta ora yā'a ña kà'an ra takan, tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra inga ñuu.

Ndian kùuni ku'un iti' kuà'an Jesuu

(Mt. 8:19-22)

⁵⁷ Takan kùu ta ora kàcha'an ndra ma tichi iti' ikan, ndē'e Jesuu iin ra chàkatu'un te'en nuu ra:

—Yo'o Racha'nu, kùuni ku'in chataun nda nikuuni nuu chàniniun ku'un —kàti ra.

⁵⁸ —Va'a, va ji'na kùuni katitu'in iin nakuyi nuun —kàti Jesuu chi'in ra—. Taku ma yukui iyo yavi nuu kixi ri ta nda saa iyo taka ri ndia, va yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo töve iyo iin nuu kusui —kàti Jesuu chi'in ra.

⁵⁹ Takan kùu tajan te'en nāka'an tuku ra chi'in inga ma ra ndaa ma ikan:

—¡Na'a chatai! —kàti Jesuu chi'in ra.

Ta te'en nāka'an ndio ra:

—Yo'o Racha'nu, va'a va tuva ku'va ji'naun ña kukuchì ma tatái —kàti ra.

⁶⁰ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Na ku'vaun ña na kuchi ma ndian töve chànini juuni ñivi maa na ndian cha chī'í, va yo'o na ku'un kukatitu'un naja kua kàa nuu chà'nda Ndioo tiñu nuu ma ñivi —kàti Jesuu chi'in ra.

⁶¹ Takan kùu tajan te'en nāka'an inga tuku ra chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu kùuni ku'in chataun va tu ku'va ji'naun ña kuka'in chi'in ñivi ma nuu iyo ve'i —kàti ra.

⁶² Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Na jà'un yi, ti taku ma ndra tìn su'ma yutun yata, ta ndē'e ndra iti' chata ndra, töve nda kuenda ndra. Yakan va ma tu'un ikan te'en kùuni yi ka'an yi ña ma ndian kīcha'a jà'a tiñu Ndioo, töve jà'a na yi chi'in ndisaa anima na, ti chàku'uni na ma ña jà'a na niku. Yakan va ndiakan na kùu ku'un na nuu chà'nda Ndioo tiñu. —Takan kàti Jesuu chi'in ra.

10

Jesuu tàva ra tiñu nuu uni xiko uchi ra

¹ Takan kùu tajan Jesuu kachin ndiko ra inga uni xiko uchi ndra, ta ikan jan tachi ra ndra, ta uvi ta uvi

ndra ña na ku'un kuee ndra iti' nuu ra ña kukatitu'un ndra tu'un Ndioo ta ñuu ta ñuu nuu iyo yi ña ku'un ra.

² Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Ndicha kuii ti vitin cha iyo kua'a' ndian kùuni chinuni tu'un Ndioo, va töve kua'a' ndian kukatitu'un yi nuu na. Yakan va na ka'an ndo chi'in Ndioo na tachi ra kua'a' ndian kukatitu'un tu'un Ndioo nuu na. ³ Yakan va kua'an ndo, ti yu'u tàva tiñu nuu ndo ña na ku'un ndo tañu ñivi ña kùu na takua kùu lobo. Ti kua ikan tà'an mvechala iin tuxa'ini ora kùuni ma lobo kachi ri ndri. ⁴ Ta na kùnda'a ndo yunu ni xu'un' ni inga ndichan ndo ndia. Ta tu keta ñivi nuu ndo ma tichi iti' na kùndaa ndo ka'an ndo chi'in na. ⁵ Ta tu chaa ndo ve'e iin ñivi, ji'na te'en iyo yi ña ka'an ndo chi'in na: “Na koo vii ndo ma ve'e i'ya”, kàti ndo. ⁶ Ta tu ma ve'e ikan iyo ñivi va'a, ma ña va'a ka'an ndo ni kuu yi jà'a Ndioo, va tu töve, töve ni kuu yi. ⁷ Na kindoo ndo juuni ma ve'e ikan. Ta tu chà'a na ña kachi ndo ta kachi ndo. Ta tu chà'a na takuii ko'o ndo, ta ko'o ndo ra'. Vati ma ndian jàtiñu iyo yi ña ni'i na ya'vi na cha'a' ma tiñu jà'a na. Ta na kākunuu ndo tave'e tave'e na. ⁸ Yakan va ora chàa ndo iin ñuu ta ki'in na kuenda ndo, ta kachi ndo ndisaa ma ña chà'a na nuu ndo. ⁹ Ta na janda'a ndo ma ndian ku'vi iyo ñuu ikan chi'in tu'un i'ya: “Cha vāchi kuyatin nuu chà'nda Ndioo tiñu nuu ndo”, kàti ndo chi'in na. ¹⁰ Va tu chàa ndo iin ñuu, ta tüvi ki'in na kuenda ndo, na kee ndo iti' kai ta ka'an ndo te'en chi'in na: ¹¹ “Nda yuyaka ñuu ndo jà'a ña tiin cha'a ndi ta i'ya jākisi ndi yi, ikan na koto ndo ti kuenda Ndioo kākika ndi ta kùxaan ra nde'e ra ndo. Va kùuni ndi ña koto ndo ti cha vāchi kuyatin nuu chà'nda Ndioo tiñu nuu ndo.” Takan kàti ndo chi'in na. ¹² Yakan va kàtitu'in nuu ndo ti Ndioo ora ni keta ra ña jàndondaa ra kuati ñuñivi, nduva'a ga ni jande'e ra tundo'o ma ñivi ñuu ikan kua ma ñivi ñuu Sodoma, ti töve nī ki'in na kuenda ndo chi'in

ma tu'un kà'an ndo —kàti Jesuu chi'in ndra.

Ñivi töve jàchi'in ña kà'an Jesuu ni nde'e na tundo'o (Mt. 11:20-24)

¹³ Takan kùu tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ma ñivi ikan:

—jNda'vi ta'an ndyo'o ñivi ñuu Corazín chi'in ñivi ñuu Betsaida! Vati jà'i kua'a' ndatu ka'nu ñuu ndo ta töve nī jachi'in ndo ma ña kà'in. Ta tu takan jà'i yi kuenda ma ñivi ñuu Tiro ta ñuu Sidón niku, ta ndiakan numini ni ndakoo na ma kuati jà'a na ta ki'vi na ma iti' Ndioo niku. Ta juuni ni kuku'un na ja'ma tuun ta ni kuiin yuyaa xini na takua kùu ma costumbre ña jàna'a yi ña ya'a nda'vi kùuni na cha'a' ma kuati jà'a na. ¹⁴ Yakan va ora ni chaa tiempu ña ni jande'e Ndioo tundo'o ma ñivi, tiaga kua'a' tundo'o ni nde'e ndyo'o kua ma ñivi chiyo ñuu Tiro ta Sidón niku. ¹⁵ Ta kuenda ndyo'o ñivi iyo ñuu Capernaum, ¿a ni ndaa ndito ndo ku'un ndo iti' andivi?, kùuni ndo. Va na yüvi takan kùu yi ti ndisaa ndo ni ku'un ndo nuu ñu'u' ñuñivi nuu ni kuvi ndo iti' andaya'. ¹⁶ Yakan va ma ndian jàchi'in ña kà'an ndo juuni jàchi'in na ña kà'in, ta ma ndian tisokuati ndo juuni takan tisokuati na chatai ndia. Ta ma ndian tisokuati chatai juuni tisokuati na ma ra tachi yu'u —kàti Jesuu chi'in na.

Kichaa ndiko ndi uni xiko uchi ndra

¹⁷ Takan kùu tajan nduva'a kuii chisii ma ndi uni xiko uchi ndra kichaa ndra nuu Jesuu, ña te'en kà'an ndra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, nda ma tati xaan jachi'in yi ña kà'an ndi chi'in ma siviun —kàti ndra.

¹⁸ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Ndicha ña takan kùu yi vati ndē'i ña iti' andivi kichi ma kui'na Satanaa ña kōyo ra takua kōyo iin tacha. ¹⁹ Yakan va yu'u chà'a ndatu nuu ndo ña na kuañu ndo chata koo tati ta chata tisu'ma, ta juuni kuenda

ña na jandi'i ndo ma ndatu ma kui'na chi'in tandi'i nuu tati xaan, ikan töve nàja'a yi chi'in ndo. ²⁰ Va tüvi nuva jà'a ndo ña sii kùuni ndo cha'a' ña jàchi'in ma tati xaan ma ña kà'an ndo, vati na sii kùuni ndo cha'a' ña cha taa ma Racha'nu Ndioo sivi ndo ma nuu tutu ra ma iti' andivi, ti nda ndakan ni koo ndo chi'in ra endeeni —kàti Jesuu.

*Jesuu, ya'a chisii ra
(Mt. 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Takan kùu ta ma ora ikani nduva'a kuii sii kùuni Jesuu, jà'a ma Tati Í Ndioo. Yakan va te'en nàka'an ndio ra chi'in Ndioo:

—Yo'o Tatá, ya'a jàka'nui ñun ti maun kùu ma ra chà'nda tiñu andivi, chi'in ñu'u' ñuñivi, vati ma tu'un xe'e ña iyo chi'un, töve nī jana'un yi nuu ma ndian iyo chinituni ta nuu ma ndian chito ña kà'an, ti jāna'un yi nuu ma ndian kùu takua kùu ma ndiakwati. Yakan va ndisaa yakan takan kùu yi, ta takan kùu cha'a' ña jà'un yi.

²² 'Vati ma Tatái chā'a ra ndatu ra nui ña na ka'ndai tiñu cha'a' tandi'i ma ña iyo ñuñivi i'ya. Yakan va nī'iin ñivi töve nàkoto va'a na yu'u takua nàkoto ma Tatái yu'u, ta juuni töve nàkoto na ma Tatái va yu'u nàkoto va'i ra. Ta kùu jana'i naja kaa ma Tatái nuu ma ñivi ña kùuni mai, ña na nakoto na ra —kàti Jesuu.

²³ Takan kùu tajan te'en nàka'an ndio ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—Na sii kuuni ndian kùu nde'e ña ndè'e ndo. ²⁴ Vati yu'u kàtitu'in nuu ndo ti kua'a' ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo chi'in ndra kùu Rey, kùuni ndra nde'e ndra ma ña ndè'e ndo vitin, va nī kuu yi. Ta juuni kùuni ndra kuni ndra tu'un chini ndo va nī kuu yi ndia —kàti Jesuu chi'in ndra.

Iin ku'va kà'an Jesuu cha'a' iin ra ñu'u' Samaria

²⁵ Iin matru jàkua'a tutu Ndioo te'en chikatu'un ra nuu Jesuu ña kùuni ra ki'in ra ku'va ra:

—Matru, çnayi iyo yi ña ja'i ta kùu ni'i nuu koi indeeni chi'in Ndioo? —kàti ra.

²⁶ Tajan te'en nàka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—çNaja kua kà'an nuu ma tutu Ndioo ña jàkua'un? —kàti ra.

²⁷ Tajan te'en nàka'an ndio ma matru ña jàkua'a tu'un Ndioo chi'in Jesuu:

—Na kuuni yo nde'o ma Racha'nu Ndioo yo chi'in ndisaa anima yo ta chi'in ndisaa ñandeo ta chi'in ndisaa chinitunio. Ta juuni na kuunio nde'o ma ndian kùu ta'an yo takua kùunio nde'o juuni maa yo —kàti ra.

²⁸ Tajan te'en nàka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Ya'a ga va'a kà'un. Tu ja'un ndisaa yakan ni ni'un nuu koun indeeni chi'in Ndioo.

²⁹ Takan kùu ta tava kùuni ra jana'a ra nuu Jesuu ña iin ra ndaa kùu ra, kùuni ra, yakan va te'en nàka'an ndiko ra chi'in ra:

—çTa nda ndian kùu ma ndian kùu ta'in tuva takan? —kàti ra.

³⁰ Tajan te'en nàka'an Jesuu chi'in ra chi'in iin ku'va:

—Iin ra judíu kuà'an ra iti' ñuu Jerusalén ña kuà'an iti' ñuu Jericó. Ta ma tichi iti' ikan, kēta ndra su'u nuu ra, ta nāmaa ndra xu'un' ra chi'in ndava nda ja'ma ra ndia. Tajan nduva'a kuii kani ndra ra ña ndava chí'í nuu ra. Ta kēe ndio ndra kàcha'an ndra. ³¹ Takan kùu ta juuni ma ora ikan chika iin sutu kuà'an ra ma tichi iti' ikan ndia. Ta ora ndē'e ra nuu kàndii ra, tajan chikonuuni ra ra ta kēe ndiko ra kuà'an ra iti' nuu. ³² Ta juuni ndē'e iin ra jàtiñu veñu'u ra ndia. Ta rakan juuni chikonuu ra ndè'e ra ra, ta kuà'an ndiko ra. ³³ Ta juuni ma ora ikan yā'a iin ra ñu'u' Samaria nuu kàndii ra, ta rakan ora ndē'e ra ra, nduva'a kuii kunda'vini ra ra. ³⁴ Tajan chājayatin ndio ra ra nuu kàndii ra, ta kīcha'a ra nàkata ra ma nuu takue'e ra chi'in cete ta vinu, kāva ra iin ja'ma ma nuu takue'e ra, tajan jāndaa ra ra chata burru jàna ra, ta kuà'an ra chi'in ra iin ve'e nuu

ni nindee ra. ³⁵ Takan kũu ta ora tuvi inga kivi, tajan te'en nãka'an ra chi'in ma ra xuve'e ma ora chã'a ra uvi ta'an xu'un' nuu ra: "Na kumiun ra'ya, ta tu janaun tiã xu'un' chi'in ra, ni tia'vi ndikoi nuun ora vãchi", kãti ra. ³⁶ Yakan va ndi uni ma ndra nde'e nuu kãndii ra. ¿Nda ra kũu ma ra ta'an ra ña kũuni ga nde'e ra kũuniun? —kãti Jesuu chi'in ma matru jãkua'a tutu Ndioo.

³⁷ Tajan te'en nãka'an ndio ma ra matru jãkua'a tu'un Ndioo chi'in ra:

—Ma ra kũnda'vini, rakan kũu ma ra kũu ta'an ra —kãti ra.

Tajan te'en nãka'an tuku Jesuu chi'in ra:

—¿Kua'an ta ja'un takua jã'a ra! —kãti Jesuu chi'in ra.

Chãa Jesuu ve'e ña nãni Mata ta Ndiya

³⁸ Takan kũu ta chika Jesuu kuã'an ra chi'in ndra jãkua'a chi'in ra nda kati chaa ra iin ñuu. Ta iin ña'a nãni Mata iyo ikan, chãka ña ndra ve'an. ³⁹ Tajan ma Mata iyo iin ña ta'an ña ña nãni Ndiya. Ta yakan chãa ña chũnandian nuu nãndi Jesuu ña tãso'an ña kã'an ra. ⁴⁰ Va tava ma Mata ya'a kũtañuan chi'in ma tiñu jã'a ña, yakan va cha jãyatian ña nuu nãndi Jesuu, ta te'en nãka'an ña chi'in ra:

—Ka'nu kooniun yo'o Racha'nu. ¿A töve chã'un kuenda ña chiniñu'i ña tindee Ndiya yu'u ti ya'a iyo tiñu jã'i? Na ka'un chi'an na tindean yu'u, ti ya'a kutañui chi'in yi —kãtian chi'in Jesuu.

⁴¹ Tajan te'en nãka'an ndio Jesuu chi'an:

—Yo'o Mata, ¿a ya'a nda'vi kũuniun ña nãkaniniun cha'a' yi takan? ⁴² Vati taku ñata'un Ndiya nãndian tãso'an tu'un kã'in. Ta yakan va'a ga yi kua tandi'i ma tiñu jã'un. Yakan va ma ña jã'a ña, nã'iin ñivi kũu ga namaa na yi nuan —kãti Jesuu chi'an.

11

Jesuu jãna'a ra naja kua kã'an yo chi'in Ndioo (Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Iin ora ndaa Jesuu kã'an ra chi'in Ndioo, tajan ma ora cha chĩnu kã'an ra, ta te'en chĩkatu'un ndio iin ra jãkua'a chi'in ra nuu ra:

—Yo'o Racha'nu, kũuni ndi ña jana'un nuu ndi naja kua ka'an ndi chi'in Ndioo takua jãna'a Xuva ra jãkunduta nuu ma ndra jãkua'a chi'in ra —kãti ra.

² Tajan te'en nãka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Ora kã'an ndo chi'in Ndioo, te'en iyo yi ña ka'an ndo:

Yo'o ra kũu Tatã ndi, ra iyo andivi, ma siviun ya'a ga ií yi.

Na kichi ma nuu chã'ndaun tiñu nuu ndi.

Ta na ja'un takua kũuniun ma nuñu'u' ñuñivi takua jã'un yi ma andivi.

³ Ta na ku'vaun kua'a' ma paan ña chiniñu'u ndi ta'ii'iin kivi.

⁴ Na jaka'nuniun ma kuati ndi, takua jãka'nuni ndi ma kuati jã'a kua'a' ñivi chata ndi.

Ta koto kũ'vagaun ña titunini ndi ja'a ndi ma kuati ta na jakakun ndi nuu yi.

⁵ Takan kũu ta ora chinu kã'an Jesuu takan, tajan te'en nãka'an tuku ra chi'in ndra:

—Ta tu iin yo'o iyo iin ra nãkotoun, ta chãa iin ora ña ku'un kujakate'un yuve'e ra ora java ñuu chanikuaa chi'in tu'un i'ya: "Yo'o xaa, na jaya'a nuun uni ta'an paan nui, ⁶ vati jã chãa iin ra nãkotoi, ña kichi nuu chika ma ve'i, ta tũkuui nayi ku'vai kachi ra." Takan kãtiun chi'in ra. ⁷ Va tu ma ra nãkotoun te'en nãka'an ra chi'un nda nuu kãndii ra ma tichi ve'e: "Na kã'an kuatigaun nui ti cha ndãsi yuve'i ta kixi kãndii nuu chito chi'in ndiakuati se'i. Yakan va na kũu ndetai ku'vai nã'iin nakuyi nuun", kãti ra. ⁸ Va yu'u kãti, ti vaji kũuni ra ndakoo ra ña ku'va ra nã'iin nakuyi nuun cha'a' ña kũun ma ra nãkoto ra, iyo yi ña ja'a ra yi tuva ya'a

kua'a' yu'ün. Tajan ndēta ndio ra ta chā'a ra tandi'i ma ña chiniñu'ün. ⁹ Yakan va yu'u kà'in chi'in ndo: ña na ndakan ndo ña chiniñu'u ndo nuu Ndioo, ta ku'va ra yi nuu ndo. Ta tu nànduku ndo ra, ta nàta'an ndo ra. Ta tu jàkate'e ndo yuve'e ra, ta nuna ra yi nuu ndo. ¹⁰ Vati tu chikan ndo iin nakuyi, ni ni'i ndo yi, ta tu nànduku ndo iin nakuyi, ta nàta'an ndo yi, ta tu jàkate'e ndo yuve'e ra, ni nuna ra yi nuu ndo ndia.

¹¹ 'Yakan va tu iyo nda ndyo'o iyo se'e ndo, ta chikan na ña kachi na nuu ndo, ta, ¿a ku'va ndo yuu ña kachi na yunuu paan? ¿A ku'va ndo koo kachi na yunuu tiaka'? ¹² Ta juuni, ¿a ku'va ndo tisu'ma kachi na tuva chikan na ndivi nuu ndo?, kùuni ndo. ¡Na kùu ja'a ndo takan chi'in se'e ndo! ¹³ Ta tuva ndyo'o ndian iyo kuati chito ndo ku'va ndo ña va'a nuu ma se'e ndo, nda ma Racha'nu Tatá yo, ra iyo andivi kua'a' ga ña va'ani ja'a ra chi'in ndo, ta juuni kùu ku'va ra ña koo ma Tati Lí Ra nuu nda ndian chikan yi nuu ra —kàti Jesuu chi'in ra.

Kàti ñivi ti chi'in ndatu kui'na jànda'a Jesuu ma ñivi ku'vi
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

¹⁴ Iin kivi ndaa Jesuu jànda'a ra iin ra kīndoo ñi'i jā'a ma tati xaan. Ta ora kēe yi jā'a Jesuu, ma ora ikani kīcha'a ra kà'an ra. Ta ma ñivi ka'iin ikan ndava kuà'an anima na ña ndē'e na ña jā'a ra. ¹⁵ Ta iyo ndian kà'an ña ma kui'na Beelzebú ña chà'nda tiñu nuu tati xaan, yakán' kùán' ña chà'án' ndatuán' nuu ra'ya ña na tavani'i ra tati xaan ndiso ñivi, kàti na.

¹⁶ Ta iyo inga ndian chikan ña na ja'a ra iin ndatu chi'in sivi Ndioo, ra iyo andivi, ti nànduku na naja kua kùu tisokuati na ra. ¹⁷ Va tava cha chito Jesuu ti töve va'a chànini na, yakan va te'en nāka'an ndio ra chi'in na:

—Tu kànita'an ñivi iyo iin ñuu juuni chi'in maa na, ni ndi'i nuu na. Ta tu iyo ñivi iyo iin ve'eni ta kanita'an

na juuni chi'in maa na, ni ndi'i nuu na chi'in nda ma ve'e na ndia. ¹⁸ Ta juuni kà'in ña tu kànita'an ñivi Satanaa chi'in juuni maa na, juuni ni ndi'i nuu na, vati na kùu kanita'an ma kui'na juuni chi'in ma ñivián'. Takan kàti chi'in ndo vati kàti ndo ña chi'in ndatu ma kui'na nàni Beelzebú jànda'i ñivi ku'vi ña ndiso tati xaan. ¹⁹ Tu chànini ndo, ña chi'in ndatu Beelzebú tàvai ma tati xaan. Tajan juuni ma ndian tàva tati xaan ndiso ma ñivi ña iyo tañu ndo, juuni maa na ni tisokuati na ndo ti tüvi va'a chànini ndo. ²⁰ Vati tu yu'u tàvani'i tati xaan ndiso ñivi chi'in ndatu Ndioo, yakan kùuni yi jana'a yi ña cha iyo ma nuu chà'nda Ndioo tiñu chi'in ndo.

²¹ 'Taku iin ra'ii ña ya'a ga iyo ñandee, ña kùmi ra ve'e ra chi'in ña xaan, ma ña va'a ña ka'iin tichi ve'e ra töve nani ta'an yi. ²² Va tu chaa inga ra ña iyo ga ñandee, rakan ni janaa ra ra ta nāmaa ra ma ña xaan ña kùndeeni ra, ta kùu ndonuu ra nuu ma ña xuña'a ra, ta nata'vi ra yi nuu inga na. ²³ Vati ma ndian tüvi chàkunuu chi'in, xaani na nde'e na yu'u, ta ndian tüvi tìndee yu'u ña kàtitu'un na tu'un Ndioo, ndiakan töve chà'a na ña koto ñivi ma tu'in.

Chìkoni'i ndiko tati xaan tichi kuñu ñivi ta vi'a ga jànde'e yi tundo'o na
(Mt. 12:43-45)

²⁴ 'Ora kèe tati xaan tichi kuñu iin ñivi, ta chàkunuu yi nuu ñu'u' ití ña nànduku yi nuu koo yi. Va takua töve nàta'an yi nuu koo yi tajan te'en chànini ndio yi: "Na chikoni'i ndikoi tichi ve'e nuu kēi", kàti yi. ²⁵ Takan kùu ta ora chikoni'i ndiko ndio yi tichi kuñu na, ta ndē'e yi ña nduva'a kuii va'a kàa na takua kàa iin ve'e ma ora nàti'vi yi. ²⁶ Tajan kèe ndio yi kuà'an yi kuàjati'vi ta'an yi inga ucha ma tati xaan ña iyoga ñandee. Tajan induku kì'vi ndio yi tichi kuñu na, ta vi'a jànde'e yi tundo'o na ma takua ndē'e na yi ma nunuu niku.

Ya'a ga chisii ñivi ti chito na ma ña ndaa

²⁷ Takan kũu ta ora juuni takä'an chinu kà'an Jesuu, tajan iin ña ndaa tañu ma ñivi ikan te'en nāka'an ni'an chí'in Jesuu:

—¡Ya'a ga sii kũu ma ña'a jākaku ñun, ta jākua'nu ñun! —kàtian.

²⁸ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chí'an:

—¡Na siiga kũuni ma ndian chini ta jächí'in na ña kà'an Ndioo! —kàti Jesuu chí'an.

Ndian jà'a kuati chikan na ña na ja'a Jesuu ndatu ra nuu na

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Takan kũu ta ma ñivi tiaga kua'a' na kīcha'a kùti'vi na nuu ndaa Jesuu, tajan te'en kīcha'a kà'an ra chí'in na:

—Ma ñivi jà'a kuati iyo ñuñivi i'ya chikan na ña na ja'i iin ndatu nuu na. Va yu'u kàti ti tũva ga ni jana'a Ndioo ndatu nuu na, vati uvaa ma ndatu ña jà'a Jonás taji'na. Yakani kũu ma ña ni nde'e na. ³⁰ Vati takua Jonás, kũu ra iin seña kuenda ñivi ñuu Nínive ña chíyo taji'na, takua ikan ni kuu yu'u ra Se'e ñivi iin seña kuenda ñivi iyo tiempu i'ya ndia. ³¹ Vati ora ni chaa tiempu ña ni tiku'va Ndioo ma kuati jà'a ndisaa ñivi, juuni ni jaketa ra iin ña'a kũu reina ña chà'nda tiñu nuu ñivi chíyo iti' xuu. Ta yakan kũu ma ña ni tachi Ndioo ña na tisokuatian ndo ora ni tiku'va ra kuati. Vati yakan kīchian iin ñuu ya'a chika, tajan jächí'an tu'un Ndioo ña kà'an Rey Salomón taji'na. Va vitin yu'u kũu iin ra ka'nu ga kua Rey Salomón. ³² Yakan va ma ñivi chíyo ñuu Nínive ni jaketa ndiko Ndioo na, tajan ni tachi ra na ña na tisokuati na ñivi iyo tiempu i'ya ora ni tiku'va ra kuati ñivi. Vati ma ñivi ñuu Nínive ndākoo na kuati jà'a na ta chíkoni'i ndiko na iti' Ndioo ora kàtitu'un Jonás tu'un Ndioo nuu na. Yakan va yu'u ra kàtitu'un nuu ndo ka'nugai kua Jonás —kàti Jesuu.

Jesuu kàtitu'un ra iin ku'va ña kà'an yi ña ma tinuu yo kũu yi takua kũu iin ñu'ú

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ 'Vati taku ma ndian tàa ñu'ú kandil ta tixe'e na yi a chási na iin nakuyi nuu yi, töve nda kuenda yi, vati iyo yi ña kutaa na yi iin nuu sukun, ikan na ndondichin nuu ma ndian k'vi tichi ve'e na. ³⁴ Ti ma tinuu yo kũu yi takua kũu iin ma ñu'ú ña iyo tichi kuñu yo. Ta tu va'a iyo yi ma tichi tinuu yo, ni ndondichin iti' va'a ña kũuni Ndioo ña ku'un yo, vatu töve iyo ña va'a ma tichi tinuu yo ni ndonaa nuu yo. ³⁵ Yakan va na k'vi in yo kuenda nuu yo juuni chí'in maa yo, nde'o tu ma ñu'ú iyo chí'o jàndondichin yi nuu yo a ndonaa nuu yo jà'a yi. ³⁶ Vati tu ndichin va'a nde'e ndo ta töve naa tichi tinuu ndo, ni nde'e kachin va'a ndo takua nde'e ñu'ú kandil ora jandondichin yi iti' kuà'an yo —kàti Jesuu chí'in na.

Jesuu tisokuati ra ndra fariseu chí'in ndra matru jākua'a tutu ley Ndioo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Takan kũu ta ikan jan jāinvitaa iin ra fariseu Jesuu ña na ku'un ra kukachi ra chí'in ra nuu iyo ve'e ra. Ta ora chāa ndio Jesuu ma ve'e ra, tajan k'vi ndio ra, ta chūnandi ra yu'u mesa. ³⁸ Va ma ra fariseu kīcha'a ra nākanini ra ña naja töve nī nakata ji'na ra nda'a' ra, ta kachi ra takua iyo costumbre ma ndra fariseu. ³⁹ Takan kũu ta Jesuu tava numi nākuni ra takua chànini ra, yakan va te'en nāka'an ndio ra chí'in ra:

—Taku ndyo'o ndra fariseu, chito va'a ndo tava ndo ña meku nuu ndatiñu ndo ora nākata ndo yi, ta kuñu ndo ora chiti ndo ndia, va töve ndakuenda yi ti nàani ndo nākata va'a ndo ma ña kini kīndoo tichi anima ndo chí'in ma ña su'u ndo ndia. ⁴⁰ ¿Ta naja ya'a tondo xini ndo ña chànini ndo takan? ¿A tũvi chito ndo ti Ndioo kũu ma ra ña jātuvu tandi'i ña iyo yo, nda ma iti' chata

kuñu yo ta nda ma iti' tichi yi ndia?
⁴¹ Ta na tindee ndo ñivi chi'in ma ña iyo nuu ndo, ikan na nandoo anima ndo ta takan kindoo vii yi.

⁴² 'iNda'vi ta'an ndyo'o ndra fariseu, ti vaji sòkó ndo uchi porcientu ma xu'un' kuenda Ndioo, takua kùu ma ruda chi'in minutila ta inga tuku ma yuku tàchi ndo ndia, ta tüvi jà'a ndo ma ña ndaa kuenda ñivi takua kùuni Ndioo ña jà'a ndo, ti tüvi kùuni ndo nde'e ndo ra! Yakan va iyo yi ña ja'a ndo ninduvi yi takua kùuni Ndioo ña koo ndo.

⁴³ 'iNda'vi ta'an ndyo'o ndra fariseu! Ti kùuni ndo kunandi ndo ma tayu ka'nu ga ña iyo tichi veñu'u ñivi judíu, ta juuni chàta'ani ndo tu ya'a tiñu'u ma ñivi ndo ora chàkunuu ndo nuya'vi.

⁴⁴ 'iNda'vi ta'an ndo chi'in ma ndra matru jàkua'a tutu ley Ndioo! iVati ña va'a jà'a ndo kùuni ndo, va ma ñivi cha chà'a na kuenda ti ndra vata kùu ndo! Yakan va kùu ndo takua kùu ma nuu ñaña ña iyo kamajandu, ti ma ñivi chàñu na chata ndo ta tüvi chà'a ndo kuenda.

⁴⁵ Takana kùu tajan iin ma ra matru jàkua'a tutu Ndioo ndaa ikan te'en nàka'an ra chi'in Jesuu:

—Matru, ma ña kà'un, kùuni yi ka'an yi ña kà'un chata ndi —kàti ra.

⁴⁶ Tajan te'en nàka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—iNda'vi ta'an ndyo'o ndra matru jàkua'a tutu ley Ndioo! Vati ni nde'e ndo tundo'o ti tàchi ndo ña na jachinu ñivi tiñu ya'a ndetiñu ña na kùndee na jà'a na. Ta na töve kùuni ndo tindee ndo na chi'in yi ndia.

⁴⁷ 'iNda'vi ta'an ndo ndyo'o matru jàkua'a tutu Ndioo, ña jàva'a ndo nuu ñaña nuu cha kùchi ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña chiyo taji'na ndra chi'í jà'a juuni ma ñivi ndo! ⁴⁸ Ta chi'in ña jà'a ndo i'ya jàna'a ndo ti induku kùuni ndo chi'in ma ñivi ndo ña chiyo taji'na, ti chito ndo ña chà'ni ndra na ta juuni maa ndo jà'a ndo nuu ñaña nuu kùchi ndra.

⁴⁹ 'Yakan va Ndioo te'en nàka'an ra chi'in ma chinituni ra: “Ni tachí ma ndra kùu tatuin chi'in ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo nuu ndo, va ma ñivi iyo tiempu i'ya iyo ndian ni ka'ni ndra ta iyo inga ndian ni jande'e ndra tundo'o.” ⁵⁰ Vati ma ndian iyo tiempu i'ya ni ndakan Ndioo kuenda nuu na cha'a' ña chà'ni na tandi'i ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña chiyo nda ora jätuvi ra ñuñivi i'ya. ⁵¹ Ta juuni kà'an yi nuu ndo cha'a' ma nda tiempu chi'í Abel chi'in ma Zacaría, ra chà'ni na nuu jàka'nu na Ndioo yu'u nuu ndaa ma chito naá íi ma tichi veñu'u. Yakan va ni ndakan ma Ndioo kuenda nuu ma ñivi iyo vitin cha'a' ña jà'a ma ñivi na, ndian chiyo taji'na.

⁵² 'Nda'vi ta'an ndyo'o ndra matru ña jàkua'a tutu ley Ndioo, ti ni nde'e ndo tundo'o cha'a' ña chà'a ndo koto ma ñivi ikan ma tu'un Ndioo, ta ni maa ndo kùuni ndo ki'vi ndo ma iti' ra, ta ni töve chà'a ndo ña ki'vi inga ñivi ña kùuni ki'vi na ndia.

⁵³ Takana kùu tajan ma ndra matru jàkua'a tutu ley Ndioo chi'in ma ndra fariseu nduva'a kuii kùxaan ndra ña kà'an Jesuu takan. Ta ikan jan kicha'a ndra chikatu'un ndra kua'a' nakuyi nuu ra, ⁵⁴ nde'o tu kà'an ra iin tu'un ña tüvi va'a, ta takan kùu ni'i ndra kua tisokuati ndra ra.

12

Kàti Jesuu ti na kùu ka'an yo tu'un vata
 (Mt. 10:26-27)

¹ Takana kùu tajan nduva'a kuii kua'a' mii ñivi kùti'vi nuu ndaa Jesuu ña ndava tituta'an na. Tajan te'en nàka'an ndio ra ji'na chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—Na ja'a va'a ndo kuenda nuu ndo chi'in ma tu'un ña jàna'a ma ndra fariseu, ti töve jachinu ndra ma ña jàna'a ndra, ti ndra jànda'viña'a ñivini kùu ndra, takua kùu ma yuchan iya ña kuva'a ma paan. ² Vati na kùu tixe'o ña jà'a yo kua'a' kivi, ta ni ma ña indii xe'e nuu

yo chaa iin kivi ña ni koto kachin tandi'i ma ñivi yi. ³ Yakan va tandi'i ma tu'un ña kā'an xe'e ndo, vitin ni koto tandi'i ma ñivi yi. Ta vaji chāsi va'a ndo yuve'e ndo ta kā'an xe'e ndo, juuni ni chaa iin kivi ña ni koto ñivi yi ndia —kāti Jesuu.

¿Nda yo iyo yi ña yu'vio nde'o?
(Mt. 10:28-31)

⁴ Takan kūu tajan te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in na:

—Taku ndyo'o ndian kùu amigui kàtitu'in nuu ndo ña töve na ja'a ndo ña yù'vi ndo ma ndian chà'ni ma kuñu ndo, vati ora cha yā'a ña jà'a na takan, na tüva inga ña kùu ja'a na chi'in ndo. ⁵ Vitin ni katitu'in nuu ndo nda ra kùu ma ra iyo yi ña yu'vi ndo: na yu'vi ndo nde'e ndo ma Racha'nu Ndioo, ti rakan ora cha yā'a chā'ni ra ndo juuni iyo ndatu ra ña tachi ra ndo andaya' ndia. Yakan va rakan kùu ma ra iyo yi ña yu'vi ndo. ⁶ Ta juuni kùu jata yo u'un ta'an saa kuati chi'in uvi pesuni, ta vaji ndicha ña takan ndaa ndri, va Ndioo tüvi nàani ra ndri ti kùuni ra nde'e ra ndri. ⁷ Va taku ndyo'o ti nda ixi xini ndo cha kā'vi va'a Ndioo yi, yakan va na tüvi na ja'a ndo ña yù'vi ndo, ti Ndioo kùuniga ra nde'e ra ndo kua saa kuati ikan.

Na katitu'un yo ña chìnuni yo tu'un Jesucristu nuu tandi'i ñivi

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ 'Yakan va yu'u kàti chi'in ndo ti tu kàtitu'un ndo ña chìnuni ndo tu'un kà'in nuu kua'a' ñivi, nda yu'u ra kùu Se'e ñivi tachi Ndioo ni katitu'in ña nàkotoi ndo nuu tati ña jàtiñu kuenda Ndioo ndia. ⁹ Va tu kàtitu'un ndo ña töve nàkoto ndo yu'u nuu ma ñivi, nda yu'u ra kùu Se'e ñivi tachi Ndioo, ni kukatitu'in nuu ma tati jàtiñu kuenda Ndioo ña töve nàkotoi ndo ndia.

¹⁰ 'Vati taku Ndioo ni jaka'nuni ra kuati ndo vaji kà'an ti'ini ndo chata ra Se'e ñivi ña tachi ra, va tu kàti'ini ndo chata ma Tati Í Ndioo, töve ni jaka'nuni Ndioo ma kuati ndo. ¹¹ Ta ora tiin ñivi ndo ta kundaka na ndo tichi veñu'u a nuu iin ra kùu

juez ña jàndondaa tiñu, a nuu ndra kùvetiñu, na töve na ja'a ndo ña nàkanini ndo cha'a' ña naja kua kuu ka'an ndo cha'a' ndo, ¹² vati ma ora ni chaa ma ora ña ni ka'an ndo cha'a' ndo, maa ma Tati Í Ndioo, ni jana'a yi nuu ndo naja kua iyo yi ña ka'an ndo —kāti Jesuu.

Jesuu kàtitu'un ra naja kua iyo ma ndian kuika

¹³ Takan kūu tajan iin ra nda tañu ma ñivi ikan te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Matru, na ka'un chi'in ma ra yanì ña na nata'vi ra ma ndatiñu ndākoo nditatá ndi chi'in —kāti ra.

¹⁴ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Yo'o xaa, ¿a chàniniun ña yu'u kùu ma juez ña iyo yi ña ka'in naja kua iyo yi ña nata'vi ndo ma ñu'u' ña kā'un takan? ¿Ta naja chikatu'un nui naja kua nata'vi ndo ma ndatiñu ndo? Yöve tiñu jà'i kùu yi —kāti Jesuu chi'in ra.

¹⁵ Tajan te'en nāka'an ndiko ra chi'in ma ñivi ikan:

—Na ja'a ndo kuenda nuu ndo chi'in ma ña kùuni ndo kukuika ndo, vati töve nda ña kukuika yo tajan kùu koo va'a yo vaji tüvi kua'a' ndatiñu yo —kāti Jesuu.

¹⁶ Takan kūu tajan te'en nāka'an ndio ma Jesuu iin ku'va nuu na:

—Taji'na chíyo iin ra ya'a kuika, va keta iin kuiya ña nduva'a kuii kua'a' ndatiñu ra kēe nuu ma ñu'u' ra. ¹⁷ Tajan te'en kīcha'a ndio ra chànini ra: “¿Nayi iyo yi ña ja'a yo ña tüvi ni chata'an yaka ña tãan va'a yo ndatiñu yo?”, chànini ra. ¹⁸ Tajan te'en chànini ra: “An cha chito yo nayi iyo yi ña ja'a yo. Ni janatani yo ma yaka iyo vitin ta java'a ndiko yo inga ña ka'nu ga, ta ikan ndakiva'a yo tandi'i ndatiñu yo ña tavani'i yo ta ndisaa kuii inga tuku ma ndatiñu ña iyo nuu yo.” ¹⁹ Ta ora cha jã'a yo yi, tajan te'en ni ka'an ndio yo chi'in juuni maa yo: “Yo'o xaa vitin cha iyo kua'a' ña kachiun kuenda kua'a' kuiya, yakan va na sii kuuniun ta

nindeun ta kachiun ta ko'un vitin." Takan kà'an ra juuni chi'in maa ra. ²⁰ Takan kuu tajan Ndioo te'en nāka'an ndio ra chi'in ra: "¿A ya'a tondo xiniun ña chāniniun takan? Yakan va yu'u kati chi'un ña juuni ma chanikuaa vitin ni kuviun, ta tandi'i ma ña tāan va'un na töve chitoun yo kuenda ni kuu yi." Takan kati Ndioo chi'in ra. ²¹ Takan tā'an ma ndian ndākiva'a kua'a' ma ña kuika kuenda na, va taku kuenda Ndioo ndian nda'vini kuu na —kati Jesuu.

Ndioo jakuenda ra ma ndian chinuni tu'un ra
(Mt. 6:25-34)

²² Takan kuu tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra jakua'a chi'in ra:

—Yu'u kati chi'in ndo ti töve na ja'a ndo ña nakanini ndo cha'a' ña kachi ndo ta ni cha'a' ja'ma chaku'un ndo. ²³ Vati ma kivi iyo ndo ña chā'a Ndioo nuu ndo, va'aga yi kua ma ña kachi ndo, ta ma kuñu ndo va'aga yi kua ma ja'ma chaku'un ndo. ²⁴ Na nde'e ndo takua iyo ma saa ña nani tikaka. Vati taku ndrikan tüvi tachi ndri ta tüvi tavani'i ndri ni'in nuu ma ndatiñu ndri, ta va'ani chā'a Ndioo ña kachi ndri vaji töve ndakuenda ndri. Tu takan jà'a ra chi'in ma saa ikan tajan kuni yi ka'an yi ña kua'a' ga ma ña va'a ni ja'a ra chi'in maa ndo. Ndyo'o iyo ga kuenda ndo kua saa ikan nde'e Ndioo. ²⁵ Na kuu nakanini ndo kua'a' nakuyi tuva ni kuu ja'a ndo ni ma ña valiga ña chānini ndo. ²⁶ Yakan va, ¿tu kuu ja'a ndo ma ña valiga ña chānini ndo, nda kuenda ña chānini ndo cha'a' kua'a' nakuyi tuva takan?

²⁷ 'Na nde'e ndo takua chā'nu ma ita vii ña kaa tichi ku'u. Vati ita ikan tüvi jatiñu yi ta ni tüvi kunu yi isa, ta va'ani vii ga kaa yi kua kaa ma ja'ma ña chaku'un ma Rey Salomón, ra ya'a ka'nu. ²⁸ Yakan va tu takan jaku'un Ndioo tanuu color ma ita kaa tichi ku'u vaji ni chaa iin kivi ña kayu yi, va chi'in ndyo'o ndicha kui ni ku'va ra ja'ma

ni ku'un ndo. Yakan va, ¿ta naja töve chinuni ndo ña tindee Ndioo ndo tuva takan? ²⁹ Yakan va na tüvi na ja'a ndo ña nakanini ndo cha'a' ña kachi ndo ta ña ko'o ndo. ³⁰ Vati cha'a' ndatiñu ikan kuu yi ña nakanini ma ñivi iyo ñuñivi i'ya. Va taku ndyo'o na tüvi na ja'a ndo ña nakanini ndo cha'a' yi, ti iyo iin Racha'nu ña kuu Tatá ndo ña chā'a ra ma ña chiniñu'u ndo. ³¹ Yakan va na nanduku ndo naja kua kuu koo ndo chi'in Ndioo nuu chā'nda ra tiñu, tajan kuu ku'va ra tandi'i ma ña chiniñu'u ndo. —Takan kati Jesuu.

Jesuu kati tu'un ra ña ni koo ña kuika ma ndian kuu ñivi ra iti' andivi
(Mt. 6:19-21)

³² Takan kuu tajan te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in na:

—Va ndyo'o ndian kuu mvechala jani, na yü'vi ndo vaji tiani ndo, vati Ndioo yo cha chā'a ra ña na koo ndo chi'in ra ma nuu chā'nda ra tiñu ti kunda'vini ra ndo. ³³ Yakan va na xiko ndi'i ndo ma ndatiñu ña iyo nuu ndo, ta tindee ndo ma ndian nda'vi, ikan na ni'i ndo ya'vi ndo ma iti' andivi. Ta na jandolochi ndo ma ña kuika ndo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, vati ndochā'nu yi ta kütikixin yi. Ta ma andivi ti na kuu ki'vi ma ndian su'u ta ni ma tikixin. ³⁴ Vati ma ña kuika ña kaya ndo ma iti' andivi a ma ñuñivi i'ya, ikan nuu kaya ndo yi kuu ma nuu indii anima ndo.

Nuu jana'a Jesuu ña iyo yi ña yati koo yo ora ni kichi ra inga cha'a'

³⁵ 'Yakan va na koo tu'va ndo ora ni kichi inga cha'a'. ³⁶ Na koo tu'va ndo takua iyo ma ndian kuu musu ña ndatu na ma ra kuu chito'o na, nde'o nda ora ni kichaa ra ña kuā'an ra nuu iyo viko tanda'a, ta jakate'e ra yuve'e, ta numini nuna na yi nuu ra. ³⁷ Na sii kuuni ma ndra kuu musu ña ndatu va'a ndra, ra kuu chito'o ndra nde'o nda ora ni kichaa ra, ta nāta'an ra ndra ña ndito ndra. Yu'u cha chito va'i ti juuni ma ra kuu chito'o ndra ni ka'an ra chi'in ndra ña na kunandi ndra yu'u mesa, ta

kuti'i ra ña kachi ndra. ³⁸ Yakan va na sii kuuni ma ndian kùu musu ña nàta'an ndito ma ndian kùu chito'o na na, vaji ora java ñuu a ora ni tuvi. ³⁹ Yakan va na taso'o va'a ndo ma ña ni ka'in chi'in ndo, ti tu iin ma ra chito'o ma ve'e chà'a ra kuenda nda ora ni ki'vi ma ndra su'u ve'e ra, na kù'va ra ña ki'vi ndra ve'e ra, ta su'u ndra ndatiñu ra. ⁴⁰ Ta nda maa ndo iyo yi ña koo tu'va ndo ti töve chito ndo nda ora ni kichaa ndikoi yu'u ma ra Se'e ñivi tächi Ndioo —kàti Jesuu.

Iyo musu va'a, ta iyo musu tüvi va'a
(Mt. 24:45-51)

⁴¹ Takan kùu tajan te'en chikatu'un ndio Petu' nuu Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, ¿a kà'un ma tu'un i'ya kuenda ndyu'uni a kuenda ndisaa ñivi ndia? —kàti ra.

⁴² Tajan te'en nāka'an ndio ma Jesuu chi'in ra:

—¿Nda ra kùu ma musu ña ndakoo ma chito'o ña jàtiñu va'a?, kùuni ndo, ¿a ma ra iyo tu'va chi'in ma tiñu jà'a ña chà'a ra ña kachi ma ndian kùu ñivi ma ra kùu chito'o ra?, kùuni ndo. ⁴³ Na sii kuuni ma ra kùu musu ña iyo tu'va ra chi'in ma tiñu jà'a ra ora chàa ma ra kùu chito'o ra. ⁴⁴ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña nuu ma musu ikan ni ku'va ma chito'o ra tiñu nuu ra ña na kuxini ra nuu ndisaa ma ndatiñu ra. ⁴⁵ Va tu ma musu ikan kīcha'a ra ndòxaan ra nuu inga ma ndra musu ta nuu ma ñivi ña'a ndia. Ta kīcha'a ndio ra chàchi ra ta chi'i ra nda kati chini ra ti chàniini ra ña ni kuyanga ma chito'o ra, kùuni ra. ⁴⁶ Va töve chà'a ra kuenda ña ma kivi a ma ora ña töve iyo tu'va ra ni kichaa ma chito'o ra, ta ni jande'e ra tundo'o ra, takua jà'a ma Racha'nu chi'in inga ma ndian töve jàtiñu va'a. ⁴⁷ Va ma ra musu ña cha chito ra nayi kùuni ma chito'o ra ña jà'a ra ta töve jà'a ra yi, rakan nduva'a kuii ni jande'e ra tundo'o ra. ⁴⁸ Va ma ra musu ña jà'a ra kuati ti tüvi chito ra nayi kùu ma tiñu va'a ña kùuni ma chito'o ra ña jà'a ra, ta jà'a ra iin ña tüvi va'a, rakan ni nde'e ra tiani tundo'o.

Ta ma ra musu ña chà'a ma chito'o ra kua'a' tiñu nuu ra ni ndakan ra nuu ra ña na ja'a va'a ra yi ndia. Ta ma ra musu ña ya'a kündeeni ma chito'o ra ndè'e ra, tiaga kua'a' tiñu ni ndakan ma chito'o ra ña na ja'a ra.

Nuu kàti Jesuu ña na yä'a kanita'an ma ñivi chi'in ta'an na
(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ 'Vati yu'u vächi jande'i tundo'o ma ñivi iyo ñuñivi i'ya, ta nduva'a kùunì ña na kicha'a yi chi'in na ma vitini. ⁵⁰ Va ji'na iyo yi ña nde'e ji'nai tundo'o ta nduva'a nakaninì cha'a yi ña nda ora kùu yi ña na chaa ma kivi ikan. ⁵¹ ¿A vächi jandomanì ma ñivi iyo ñuñivi i'ya?, kùuni ndo. Na yüvi takan kùu yi, vati vächi tavani'ì siin ndo. ⁵² Yakan va nda vitin ta itì' nuu, takan ni koo yi: vati tu iyo u'un ta'an ñivi iin ve'e, ndiakan ni kee siin na ti ni kanita'an uni na chi'in uvi na, ta uvi na chi'in uni na. ⁵³ Ta ma tatá na ni kanita'an ndra chi'in juuni se'e ndra, ta se'e ndra ni kanita'an na juuni chi'in tatá na. Ta ma ñivi kùu ma'á na ni kanita'an vi juuni chi'in se'e vi ta ñivi se'e vi ni kanita'an vi juuni chi'in ma'á vi. Ta ña ka'nu vi kanita'an vi chi'in chanu vi, ta chanu vi chi'in ña ka'nu vi —kàti Jesuu.

Cha chito ñivi naja kua ki'in na ku'va ma tiempu

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Ta te'en kīcha'a tuku Jesuu kà'an ra chi'in ñivi ikan:

—Tu nde'e ndo ña ya'a ka'vi kàa ma viko andivi, ta kati ndo ti ni kuun ma savi, ta ndicha ti takan ni kuu yi. ⁵⁵ Ta ora chàkin tati chiyo itì' sur, ta kàti ndo ti ya'a ni'ni ni ja'a yi, ta ndicha ti takan ni ja'a yi. ⁵⁶ Ndyo'o ñivi kini, tuva chito va'a ndo naja kua jà'a ma tiempu andivi chi'in nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, ¿ta naja töve chito ndo k'ì'in ndo ku'va ma kivi iyo ma tiempu i'ya?

Na nanduku ndo naja jandomani ndo ma ñivi tüvi va'a iyo chi'in ndo
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ 'Yakan va, ¿ta naja tüvi kùu ja'a juuni maa ndo ma ña chà'nini ndo ña kùu ña va'a? ⁵⁸ Vati tuva ìyo iin yo tìsokuati ndo, ta ku'un na chi'in ndo nuu ndra kùu vetiñu, na kunumi ndo jandondaa ndo kuati ikan chi'in ndra kùu vetiñu ji'na, ña ti'i na ndo nda'a' ra kùu juez, vati tu tüvi ja'a ndo takan, ni ku'va ma ra kùu juez ndo nda'a' ndra jandaru ña kùmi ra, ta ndrakan ti'i ndra ndo vekaa. ⁵⁹ Yakan va yu'u kàti chi'in ndo ti na kèe ndo ma vekaa ikan, nda kati tia'vi ndi'i ji'na ndo ma kuati jà'a ndo. —Takan kàti Jesuu chi'in ma ñivi ikan.

13

Kàtitu'un Jesuu ña sàma yo kua ìyo yo

¹ Takan kùu ta juuni ma ora ikan chāa iin ndra judíu nuu ndaa Jesuu. Ta ndrakan kàtitu'un ndra nuu ra naja kua jà'a Pilatu ña chā'ni ra ñivi judíu kichi iti' ñu'u' Galilea ma nuu sòkó na kiti jàna na kuenda Ndioo. ² Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ñivi ka'iin ikan:

—¿Naja kua chà'nini ndo? ¿A chà'nini ndo ña chā'ni ra na ti ìyo ga kuati na kua inga ñivi ìyo ñu'u' Galilea?, kùuni ndo. ³ Va na yüvi takan kùu yi. Ta tu ndyo'o töve kùuni ndo ndakoo ndo kuati jà'a ndo ta ki'vi ndo ku'un ndo iti' Ndioo, ni naa ndo indukuni takua nāa ndi-akan. ⁴ ¿A chàku'uni ndo naja kua kékoyo ma torri ña nāni Siloé ma ora ña kachi'í cha'un uni ta'an ñivi jà'a yi? Ta, ¿a ndē'e na tundo'o cha'a' ña chíyo ga kuati na kua ma ñivi chíyo ma ñuu Jerusalén?, kùuni ndo. ⁵ Na yüvi takan kùu yi. Ta tu ndyo'o töve kùuni ndo ndakoo ndo ma kuati jà'a ndo ta chikoni'i ndo chi'in Ndioo indukuni ni naa ndo takua nāa na ndia —kàti Jesuu.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' yutun higu ña töve chà'a chiti

⁶ Takan kùu tajan te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in na:

—Tatiempu chíyo iin ra tachi iin yutun higu ma ñu'u' ra. Tajan rakan chā'an ra chānde'e ra tuva cha chà'a run chiti, va tüvi nī nata'an ra nī'iin vu nuu run. ⁷ Yakan va te'en nāka'an ndio ra chi'in ma ra musu ña jàkuenda ma ñu'u' ra: “Cha uni kuiya kùu yi ña kichi nde'i run ta tükuii nde'i nī'iin chiti run. Va'a ga na ka'ndaun run ti jàtañu ka'a ni run nuñu'u' ta töve na chà'a run”, kàti ra. ⁸ Tajan te'en nāka'an ndio ma ra musu ra chi'in ra: “Yo'o racha'nu, na ndakoun run jin tu iin kuiya i'yanía, vati ni jalanguai ñu'u' cha'a run ta ni tain abono, ⁹ nde'o tu takan ku'va run chiti. Ta tu kùuni run tajan ni ka'nda ndioi run”, kàti ra chi'in ma ra chà'nda tiñu nuu ra.

Jànda'a Jesuu iin ña chata ti'i ma kivi nindeo

¹⁰ Iin kivi nindeo ndaa Jesuu jàna'a ra nuu ñivi tichi veñu'u ñivi judíu. ¹¹ Ta ma tichi veñu'u ikan ndaa iin ña cha ìyo cha'un uni kuiya ña ku'vian jà'a ña ti'i chata ña, vati iin tati xaan kùu yi ña jàti'i yi ña ña endee kùu kundaa va'a ña jà'a yi. ¹² Takan kùu ta ora ndē'e ma Jesuu ña, tajan kàna ra ña ta te'en kicha'a ra kà'an ra chi'an:

—Vitin va cha ndā'un —kàti ra chi'an.

¹³ Tajan jündii ra nda'a' ra chata ña, ta ma ora ikani chūndaa va'a ña ta ndā'a ña jà'a ra, tajan kicha'a ña jàka'nuan Ndioo. ¹⁴ Va ma ra chà'nda tiñu ma veñu'u ikan, nduva'a kùxaan ra ña jànda'a ma Jesuu ña iin kivi nindeo. Tajan rakan te'en nāka'an ra chi'in ma ñivi ka'iin ikan:

—Ìyo iñu kivi ña jàtiñu yo ta'ii'iin jamana, na kichi nda'a ndo ma kivi ikan, ta töve na ja'a ndo ña kichi ndo nduku ndo ña nda'a ndo ma kivi nindeo —kàti ra chi'in na.

¹⁵ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Ndyo'o ndian uvi nuu, ¿a tüvi nāsama ndo ma burru jàna ndo a jundiki jàna ndo ta chàndaka ndo ndri nuu ko'o ndri takuii ma kivi nindeo? ¹⁶ Va ma ña'a i'ya kùan ñivi

Abraham, iyo yi ña nda'a ña vaji kivi nindeo kùu yi ti ma kui'na kuxini ña nàni Satanaa ña cha iyo cha'un uni kuiya kùu yi ña jànde'e yi tundo'o ña chi'in ma kue'e ikan —kàti Jesuu.

¹⁷ Tajan ma ora kã'an Jesuu takan, ta nduva'a kuii kũkanuu ma ndian xaani nde'e ra, va tandi'i ma ñivi ña ka'lin ma ikan, nduva'a kuii chisii na nde'e na ma tiñu ka'nu ña jà'a Jesuu.

Jesuu, kà'an ra iin ku'va cha'a' chiti yukú mostaza

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Ta te'en nãka'an ma Jesuu:

—¿Nda chi'in induku ma nuu chà'nda Ndioo tiñu ta nda chi'in kùu jando indukui yi?, kùuni ndo.

¹⁹ Taku ma nuu chà'nda Ndioo tiñu indukuni yi chi'in ma chiti yukú mostaza ña tàchi yo, vati chà'nu sukun yi takua kàa inga yutun na'nu ña nda saa kùu ja'a ri taka ri nuu vati soko run —kàti Jesuu.

Jesuu, kàtitu'un ra iin ku'va cha'a' yuchan iya

(Mt. 13:33)

²⁰ Tajan te'en nãka'an ndiko ma Jesuu:

—¿Nda chi'in jàndo indukui nuu chà'nda ma Ndioo tiñu?, kùuni ndo.

²¹ Ma nuu chà'nda Ndioo tiñu indukuni yi chi'in ma yuchan iya ña jàkanuu ñivi ña'a chi'in kua'a' yuti ora ni ja'a vi paan, ikan na nandaa ma yuchan.

Ma yuve'e tuu nuu k'vi yo nuu ndaa Ndioo

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Tajan kēe ndio Jesuu kuàjana'a ra tu'un Ndioo nani ñuu ta nani kuariya ña iyo iti' kuà'an ñuu Jerusalén. ²³ Tajan iin ma ra ndaa ma ikan te'en kicha'a chikatu'un ra nuu Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, ¿a tiani ma ñivi kùu ma ndian jàkakú Ndioo?, kùuniun —kàti ra.

Tajan te'en nãka'an Jesuu:

²⁴ —Jani'i ndo ta kùu ki'vi ndo ma yuve'e tuu, vati yu'u kàti chi'in ndo ti kua'a' na ni kuuni na ki'vi na, va na kùu yi ti ya'a tuu yi. ²⁵ Tajan

ora ndòto ndio ma ra chito'o ma ve'e ta chãsi ndio ra yi, ta ndyo'o ndian ni ndoo iti' chata ve'e, te'en ni ka'an ndo chi'in ra: “Yo'o racha'nu na nunaun yuve'e nuu ndi”, ni kati ndo. Ta rakan ni kati ra: “Na töve nãkotoi ndo ta ni töve chitoi ndanu kichi ndo”, ni kati ra. ²⁶ Ta ikan jan te'en ni kicha'a ndio ndo ka'an ndo: “Cha chãchi ndi ta chi'i ndi chi'un, ta jãna'un nuu ndi ma kai nuu iyo ndi”, ni kati ndo. ²⁷ Ta rakan te'en ni naka'an ra chi'in ndo: “Na tüvi chitoi ndanu kichi ndo, yakan va na kesiin ndo xiin ta na ku'un ndo ti maaaa ndian kini kùu ndo”, ni kati ra. ²⁸ Tajan ikan ni kuaku ndo ña ndava nda nu'u ndo ni kari'u ora ni nde'e ndo ma Abraham, Isaac ta Jacob chi'in tandi'i inga ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña ka'lin ndra nuu chà'nda Ndioo tiñu. Ta ndyo'o ti java chata ve'e ni kindoo ndo. ²⁹ Vati ora ikan ni kichi kua'a' ñivi iyo ninii ka'nu ñu'u ñuñivi, ña ni kuiin na kachi na chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu. ³⁰ Yakan va kua'a' ndian kùu ma ndian nuu ndi'inia vitin, ni kuu na ndian nunuu. Ta kua'a' ndian kùu ma ndian nunuu vitin, ni kuu na ndian nuu ndi'inia —kàti Jesuu.

Jesuu chàku ra cha'a' ñivi iyo ñuu Jerusalén

(Mt. 23:37-39)

³¹ Takan kũu tajan juuni ma ora ikan, chãa iin ndra fariseu nuu ndaa Jesuu. Ta ndrakan te'en nãka'an ndra chi'in ra:

—Na ku'un inga chiyo ti Herode kùuni ra ka'ni ra ñun —kàti ndra.

³² Tajan Jesuu te'en nãka'an ndio ra chi'in ndra:

—Na ku'un ndiko ndo nuu ndaa ma rakan ña ya'a vata ta katitu'un ndo nuu ra, ti vitin ta itaan kùu yi ña ni tavani'i tati xaan ndiso ñivi ta ni janda'i ñivi ku'vi ndia, ta nda isaa kùu yi ña ni chinu jà'i yi, kàti ndo chi'in ra. ³³ Yakan va iyo yi ña ku'in ma iti' i'ya vitin, itaan ta isaa, vati na vã'a kuvi iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo inga ñuu tuva yüvi ñuu Jerusalén kùu yi. ³⁴ Nda'vi ta'an ndyo'o ñivi iyo ñuu Jerusalén, ña

endee chà'ni ndo ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ta juuni endee jàndikun ndo ta chà'ni ndo chi'in yuu tandi'i ndra tãchi Ndioo ña kàtitu'un ndra tu'un ra nuu ndo. Vati yu'u nduva'a kua'a' cha'a' kũuni tindei ndo nuu ma tundo'o takua jà'a tiatan' chi'in tiun kuati se'e ri ña tixe'e ri ndri tichi ndichin ri. Takan kũuni ja'i chi'in ndo niku va nĩ kuuni ndo. ³⁵ Yakan va yu'u kàti chi'in ndo vitin ti na tũva ni koo Ndioo chi'in ndo ñuu ndo, ta tũva ni nde'e ndo yu'u ndia, nda kati keta ma kivi ña iyo yi ña ka'an ndo te'en nui: "Ya'a í ra vãchi chi'in sivi Racha'nu Ndioo", ni kati ndo —kãti Jesuu.

14

Jesuu, jànda'a ra iin raku'vi jà'a kuiñu

¹ Takan kũu tajan iin kivi nindeo, chà'an Jesuu chàkachi ra ve'e iin ra chà'nda tiñu nuu ñivi fariseu. Va inga ma ndian fariseu ka'lin ma ikan jàkuenda na Jesuu, ² nde'o tu janda'a ra iin raku'vi jà'a kuiñu ña ndaa yatini nuu ra. ³ Tajan te'en kicha'a chikatu'un ndio Jesuu nuu ma ndra matru jàkua'a tutu Ndioo chi'in nuu ndra fariseu:

—¿Naja kua kati ma tutu ley Ndioo, a va'a ña jànda'a yo ndian ku'vi ma kivi nindeo, a vã'a? —kãti Jesuu.

⁴ Va taxiin kindoo ndra. Ta ikan jan jũndii ndio Jesuu nda'a' ra chata ma ra kũ'vi, tajan ndã'a ndio ra jã'a ra. Ta kà'an ndio Jesuu chi'in ra ña na ku'un ra ve'e ra. ⁵ Takan kũu tajan te'en nãka'an ndio Jesuu chi'in ma ndra fariseu:

—Taku ndyo'o ndra fariseu, ¿a tũvi tãva ndo jundiki a burru jãna ndo ma tichi soko ka'nu ma ora koyo ndri ma tichi yi ma kivi nindeo?, kũuni ndo.

⁶ Va ora kã'an Jesuu takan chi'in ndra, endee tũkuii nani kà'an ndra.

Jesuu, jãna'a ra naja kua jà'a yo ora chà'an yo nuu iyo viko tãnda'a

⁷ Ta ora nde'e Jesuu ña kãchin na tayu ka'nu tiã ña kũnandi na yu'u

mesa nuu iyo viko tanda'a, tajan te'en jãkuninaa ra na chi'in tu'un i'ya:

⁸—Ora iyo iin ndian jãmvitaa ndo nuu iyo viko tanda'a, na kũnandi ndo tayu ka'nu tiã ña ndaa ikan, ti koto chaa iin ra jãmvitaa na ña ka'nuga kua ndyo'o, ⁹ ta ora ni nde'e ma ra jainvitaa ndo ra, ta rakan te'en ni ka'an ndio ra chi'in ndo: "Na kundachiyo ndo nuu tayu chiña ti ni kũnandi inga ra'ya", kãti ra chi'in ndo. Ta ndyo'o iyo yi ña kundachiyo ndo ikan, vaji kanuu ndo. Ta ku'un ndio ndo kũkũnandi ndo tayu ka'lin nuu ndi'inia. ¹⁰ Yakan va ora jãmvitaa na ndo, na kũnandi ndo ma tayu ka'lin nuu ndi'inia, tajan ora ni nde'e ndio ma ra jãinvitaa ndo ndo, tajan te'en ni ka'an ndio ra chi'in ndo: "Ndyo'o meru, na ku'un ndo kũkũnandi ndo ma tayu ka'nuga ña ndaa ndakan." Tajan ora ni kuni ma ndian ka'lin xiin ndo ña kà'an ra chi'in ndo, ta ni tiñu'u ndio na ndo. ¹¹ Vati ma ndian chàta'ani jaka'nu juuni maa', ndiakan Ndioo ni jakukanuu ra na. Va ma ndian jãnda'vi juuni maa', ndiakan ni jaka'nu Ndioo na.

¹² Takan kũu tajan te'en nãka'an Jesuu chi'in ma ra jã'a viko ikan:

—Ora ni ja'un iin viko ka'nu, na jãmvitaaun ni merun ni ñiviun ni ndra yaniun, ta ni ndian kuika ndia. Vati tu takani jã'un, ni ka'nda ndiko na kuenda nuun, ora ni jainvitaa na ñun ña ku'un iin viko ña ni ja'a na tiã iti' nuu. ¹³ Yakan va ora ni ja'un iin viko, va'a ga ña jainvitaaun ma ndian nda'vi chi'in ndian ku'vi ndian kuaá ta chi'in ndian koxo. ¹⁴ Tu takani jã'un nduva'a kuii sii ni kuuniun cha'a' ma ña jã'un chi'in na, ti vaji na kũu ku'va ndiko na ma ña chà'un nuu na, va ora ni nataku ndiko ma ndian va'a, Ndioo ni ku'va ra ña ka'nu nuun cha'a' ma ña jã'un kuenda na.

Jesuu kãtitu'un ra iin ku'va cha'a' ñivi kũuni ki'vi nuu chà'nda Ndioo tiñu

(Mt. 22:1-10)

¹⁵ Takan kũu ta iin ma ra nàndi yu'u mesa, te'en nàka'an ra chi'in Jesuu:

—Na sii kuuni ndian ni ku'un kachi chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu —kàti ra.

¹⁶ Tajan Jesuu te'en nàka'an ra iin ku'va nuu ra:

—Iin ra chiyo taji'na, jà'a ra iin viko ka'nu. Ta rakan ti tachi ra ma ra musu ra ña na ku'un ra kujainvitaa ra kua'a' ñivi. ¹⁷ Takan kũu ta ora cha iyo va'a tandi'i ma ña ni kachi na, tajan tachi ndiko ra ma ra musu ra ña na ku'un ra kujandakutu'un ra ma ñivi jainvitaa ra ña na kichi na ti cha iyo va'a yi. ¹⁸ Va ta'ii'iin ndiakan katitu'un na ña iyo inga tuku tiñu ni ja'a na. Taku ora chaa ndio ra nuu iyo ma ra nunuu, te'en nàka'an ra chi'in ma ra musu ikan: “Na kũu ku'in ti já jatai iin ñu'u", ta iyo yi ña ku'in kunde'i yi. Yakan va chikain ñamani nuun ña na ka'nu kooniun ti na kũu ku'in”, kàti ra. ¹⁹ Ta inga tuku ra va te'en nàka'an ra chi'in ma musu: “Já jatai u'un ta'an yunta, ta iyo yi ña ku'in kuki'in ku'va ndri nde'o tu va'a jatiñu ndri. Yakan va chikain ñamani nuun ña na ka'nu kooniun ti na kũu ku'in”, kàti ra. ²⁰ Ta ma inga ra te'en nàka'an ra chi'in ra: “Já tãnda'i, yakan va ka'nu kooniun ti na kũu ku'in”, kàti ra. ²¹ Takan kũu tajan chikoni'i ndiko ma musu kuà'an ra nuu iyo ma ra chà'nda tiñu nuu ra. Ta katitu'un ndi'i ra yi nuu ra. Va nduva'a kuii kũxaan ra, tajan te'en nàka'an ndio ra chi'in ra: “Na ku'un kunandukun vaji ndian nda'vi chi'in ndian cha'a pe'lu chi'in ndian kuaá a ndian kukue'e nda ni kuuni ma iti' kai, ta nda yu'u ñuu ndia. Ta kundakaun na kichi na nde've chi'un”, kàti ra. ²² Takan kũu ta nunuuni te'en nàka'an ndiko ra chi'in ma ra chito'o ra: “Yo'o racha'nu, cha já'i ma ña katitu'un nui, ta juuni takã'an kutu ma tichi ve'e”, kàti ra. ²³ Tajan te'en nàka'an tuku ma ra chito'o ra chi'in ra: “Na ku'un ndikoun kunandukun tiá ma ndian nda'vi ña jatiñu iti' tichi ku'u ta na janiniun inga ñivi ña na kichi

na chi'un ma ve'i, ikan na kutu yi”, kàti ra chi'in ra. ²⁴ Yakan va yu'u, kàti nuu ndo ti ni'iin ma ndian jainvitai ma nunuu na kũu ga kachi na ma ña já'i —kàti Jesuu.

Ndetiñu ta kũu kuu yo ñivi jàkua'a chi'in Jesuu

(Mt. 10:37-38)

²⁵ Takan kũu tajan nduva'a kuii kua'a' ñivi chàkunuu chi'in Jesuu. Ta ikan jan te'en nàka'an ndio ra chi'in na:

²⁶ —Tu iyo iin ndian kũuni ki'vi iti' kuà'in, iyo yi ña kuuniga na nde'e na yu'u kua kũuni na nde'e na tatá na, ma'á na, ñasi'i na, se'e na, yani na ñivi ta'an na, ta naani na ña kũuni na nde'e na juuni maa na. Takan iyo yi ña ja'a na ta kũu kuu na ndian jàkua'a chi'in. ²⁷ Tu iyo iin ma ndian töve va'a ña ku'un na iti' kuà'in vaji ndava iyo yi ña kuvi na cha'i, na kũu kuu na ndian jàkua'a chi'in ndia. ²⁸ Ta tu iyo iin yo kũuni ja'a iin ve'e, ji'na iyo yi ña tavani'i ji'na ndo kuenda ta ikan nde'e ndio ndo tu keta ma xu'un' ndo, tajan ja'a ndio ndo yi. ²⁹ Ta indukuni kũu yi tu cha kicha'a ndo jà'a ndo ma cha'a ve'e, ta na keta ma xu'un' ndo ña jachinu ndo yi, ni kuakú ndaa ma ñivi ndo chi'in tu'un i'ya: ³⁰ “Nde'e ndo naja kua kaa ve'e kundu ña java'a rakan, ti ni chinu jà'a ra yi”, kàti na. ³¹ Ta juuni tu iyo iin ra kũu rey ña kũuni ra kanita'an ra chi'in inga rey ña chà'nda tiñu inga ñuu, va iin rey iyo uchi mii jandaru ra ta inga ra iyo oko mii jandaru ra, za tüvi iyo yi ña kunandi ra ja'a ji'na ra kuenda, nde'o tu kũu kanita'an ra chi'in ma ra kũu rey ña vachi chi'in oko mii jandaru?, kũuni ndo. ³² Ta tu kũu ja'a ma ra kũu rey ña iyo uchi mii jandaru kanita'an ra chi'in ra, kuuni ra, tajan ni tachi ndio ra uvi uni ma ndra tatun ra na kujandondaa ndra tiñu nuu inga ma ra kũu rey ora juuni vachi chikaga ra chi'in ma jandaru ra ña na tüva kanita'an ndra. ³³ Yakan va tu kũu ndakoo ndo

ndisaa ma ña ìyo nuu ndo, ta kùu kuu ndo ma ndra jàkua'a chi'in.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' ñii ña naja kua kuu yi tuva jàña yi ña u'vá yi

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ 'Yakan va taku ma ñii va'a yi, va tu naa ña u'vá yi, ta na kùuga kuu u'vá yi inga cha'a'. ³⁵ Ma ñii ikan tūva nda kuenda yi ni kuenda ñu'u' ta ni kuenda abono tajan chàta yo yi. Yakan va ndyo'o ndian ìyo chinituni, na taso'o ndo ña kà'in —kàti Jesuu chi'in na.

15

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' mvechala ña kuànaa
(Mt. 18:10-14)

¹ Tajan ndisaa ma ndian nàka'an xu'un' kuenda ñuu ka'nu Roma, ta inga ndian jà'a kuati cha jàyatin na na nuu nda Jesuu ña kùuni na taso'o na ña kà'an ra. ² Takan kùu tajan ma ndra fariseu chi'in ndra matru jàkua'a tutu Ndioo, te'en kīcha'a ndra kà'an ndra chata Jesuu chi'in tu'un i'ya:

—Ra'ya ya'a ga chàta'ani ra ndikita'an ra kachi ra chi'in ma ndian jà'a kuati —kàti ndra.

³ Tajan Jesuu te'en nàka'an ndio ra iin ku'va nuu ndra:

⁴ —Tu ìyo nda ndyo'o ìyo iin cientu mvechala jàna, ta jàkuanaa ndo iin ri tichi ku'u nuu chàkunuu ndo kùmi ndo ri, za tūvi ndakoo ndo ndi kumi xiko cha'un kumi ndri ta ku'un ndio ndo kunanduku ndo ma kiti kuànaa nda kati nata'an ndo ri?, kùuni ndo. ⁵ Ta ora cha nàta'an ndio ndo ri, tajan nduva'a kuii chisii ndio ndo ña ndava chiso chata ndo ri. ⁶ Ta ora chàa ndio ndo ve'e ndo, tajan jàti'vi ta'an ndo ndian nàkoto ndo ta ndian ìyo yatin xiin ve'e ndo, ta te'en nàka'an ndio ndo chi'in na: “Na sii kuunio ti ma mvechala jànai ña kuànaa jà'i cha nàta'an ndikoi ri”, kàti ndo chi'in na. ⁷ Yu'u kàti ti indukuni kua ikan kùu yi chi'in iin ndian jà'a kuati tuva ndakoo na ma ña jà'a na ta ki'vi na

iti' Ndioo. Nduva'a kuii sii ni kuuni Ndioo ìyo andivi cha'a' ra kua cha'a' inga kumi xiko cha'un kumi ñivi ña tūva chiniñu'u na ki'vi na iti' Ndioo, ti ñivi va'a kùu na kùuni na —kàti Jesuu.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' xu'un' ña kuànaa

⁸ Takan kùu tajan te'en nàka'an tuku Jesuu chi'in na:

—Taji'na chīyo iin ña ìyo uchi ta'an xu'un' kaa nuu, ta jàkuanaa ña iin yi. Yakan va ma ña jà'a ña kùu ña taa ña iin ñu'ú kandil ma tichi ve'an, ta kīcha'a ña nàti'vian nda kati nata'an ña yi. ⁹ Tajan ora cha nàta'an ña yi, tajan jàti'vi ta'an ña ndisaa ma ndian nàkotoan chi'in ndian ìyo xiin ve'an, tajan te'en kīcha'a ndioan kà'an ña chi'in na: “Na sii kuunio ti cha nàta'in ma xu'un' ña kuànaa jà'i”, kàtian.

¹⁰ Yakan va yu'u kàti chi'in ndo ti juuni nduva'a kuii sii ni kuuni ndian tati jà'a tiñu nuu Ndioo ora ndakoo iin ra kuati jà'a ra ta chikoni'i ra iti' Ndioo —kàti Jesuu.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' iin ra kuànaa se'e

¹¹ Takan kùu tajan te'en nàka'an tuku Jesuu iin ku'va nuu na:

—Taji'na chīyo iin ra ìyo uvi ta'an ndra se'e ra. ¹² Tajan ma rayoko tiá te'en nàka'an ra chi'in ma tatá ra: “Yo'o tatá, kùuni ña ku'vaun ma ndatiñu ña ìyo yi ña ndaki'in”, kàti ra. Tajan ma tatá ndra nàta'vi ra ma ndatiñu ra nuu ninduvi ndra. ¹³ Tajan chàa ndio iin kivi ña xiko ndio ma ra tivaa tiá ma ndatiñu ra. Ta chi'in ma xu'un' nī'i ra ña xiko ra yi kēe ra kuà'an ra iin ñuu nuu chika ña endee ndī'i ma xu'un' ra jānaa ra ti tūvi nī chito ra kumi ra yi. ¹⁴ Ta ora cha ndī'i ndio ma xu'un' jānaa ra, tajan nduva'a kuii chīyo iin tama' nuu ñuu ikan ta yā'a ndio ra soko. ¹⁵ Tajan kuà'an ndio ra kuàanduku ra tiñu jà'a ra nuu iin ma ra ìyo ikan. Ta ikan jan rakan tāchi ndio ra ra na ku'un ra kujakuenda ra kini jàna ra ña ka'iin iti' tichi ku'u. ¹⁶ Ta rakan ti ya'a

chisoko ra ña ndava kùuni ra kachi ra ña kini chàchi ndri ta tüvi nda yo chà'a yi nuu ra. ¹⁷ Tajan chā'a ndio ra kuenda ña te'en kīcha'a ra chānini ra chí'in juuni maa ra: "Ta ndisaa ndra musu jàtiñu chí'in tatá yo, ndava chàkoso ndayu chàchi ndra, ta maa yo i'ya ndava chí'o soko ña tüvi ni'o ña kacho." ¹⁸ Yakan va chānini ra: "Va'a ga chikoni'i ndiko yo ve'e ma tatá yo ta te'en kà'an yo nuu ra: Yo'o tatá, cha chitói ti iin kuati ka'nu kùu ma ña jà'i chí'un ta chí'in Ndioo ndia. ¹⁹ Yakan va na kuàtiñun yu'u takua chàtiñu ma ndra kùu musun ta tüva iyo yi ña ka'un ña ra se'un kùu." Takan chānini ra ña ni ka'an ra chí'in ma tatá ra. ²⁰ Tajan chí'oni'i ndio ra kuà'an ra iti' ve'e ma tatá ra.

'Tajan ora ndē'e ma tatá ra ña yatinia vāchi ra, tajan nduva'a kuii kūnda'vini ra se'e ra ta kāndakunu ndio ra chāta'an ra nuu ra, ta ikan kāña'a ra chí'in ma se'e ra ta chūnumi ndaa ra ra. ²¹ Takan kūu tajan te'en nāka'an ndio ma ra se'e ra chí'in ra: "Yo'o tatá, cha chitói ti iin kuati ka'nu kuu ma ña jà'i chí'un ta chí'in Ndioo ndia. Yakan va tüva iyo yi ña ka'un ña ra se'un kùu", kàti ra. ²² Va ma tatá ra te'en nāka'an ra chí'in ma ndra kùu musu ra: "¡Numini kuki'in ndo ma ja'ma va'a ga ta na jaku'un ndo yi ra! Ta juuni na kunda'a ndo iin xe'e ta ti'i ndo yi nda'a' ra chí'in ndichan ña kundii cha'a ra. ²³ Ta juuni na kuki'in ndo iin jundiki vali ta ndu'uga ta ka'ni ndo ri, ti ni ja'i iin viko ka'nu ta ni kacho, ²⁴ vati ma ra se'i ña kīchaa vitin kùu ra takua kùu iin ra cha chí'í kuendai va vitin cha nātaku ndiko ra, cha jākunai ra ta vitin cha nāta'an ndikoi ra." Takan kūu ta ora chí'ni kà'an ndio ra tajan tajan kīcha'a ndio ndra jà'a ndra viko kuenda ra.

²⁵ 'Ta ora chāa ma ra chava'a se'e ra ña jàtiñu tichi ku'u yatini ma nuu iyo ve'e, tajan ikan chí'ni ra ña chita ma yaa ta tàcha'a na, ²⁶ ta ikan jan kāna ra iin ma ra musu ma tatá ra, tajan chí'katu'un ndio ra nuu ra ña nayi kuu ma nuu iyo ve'e. ²⁷ Tajan

te'en nāka'an ndio ma ra musu ikan chí'in ra. "Ma ra yaniun cha kīchaa ndiko ra. Yakan va ma tatáun tachi ra ña na kutiin ndra ma jundiki vali ta ndu'uga ta chā'ni ndra ri ti ma ra yaniun kīchaa ndito ra", kàti ra. ²⁸ Va ma ra yani ra chava'a nī kuuni ra ki'vi ra ma tichi ve'e ti ya'a kàyuni ra. Yakan va ma tatá ra kēe ra ma tichi ve'e ta chājanini ra ra ña na ki'vi ra ma tichi ve'e nuu iyo ma viko. ²⁹ Tajan te'en nāka'an ndio ra chí'in ma tatá ra: "Yo'o tatá, cha chitói va'un ti cha ya'a kua'a kuiya kùu yi ña jàtiñui chí'un, ta ndisaa ma ña kà'un chí'in jà'i yi, ta tükuii nda ora kuva'un vaji iin tixu'u vali nui ña jà'i iin viko chí'in ma ndra amigui. ³⁰ Ta vitin kīchaa ma ra se'un ña chājanaa ka'ani xu'un' chí'in ñivi ña'a tondo, ta cha'a' rakan chā'niun ma jundiki vali ña ndu'uga ña iyo nuun." Takan kàti ra chí'in ma tatá ra.

³¹ 'Tajan ma tatá ra te'en nāka'an ndio ra chí'in ra: "Yo'o se'yu, cha chitói ti ndisaa tiempu iyoun chí'in, yakan va tandi'i ma ña iyo nui juuni ña'un kùu yi ndia. ³² Va vitin iin ña va'a kùu yi tu ja'a yo iin viko. Ta sii kuunio ti ma ra yaniun kùu ra takua kùu iin ra cha chí'í kuenda yo va vitin cha nātaku ndiko ra. Cha jākunaa yo ra niku va vitin cha nāta'an ndiko yo ra." Takan kàti ma tatá ra chí'in ra —kàti Jesuu.

16

Jesuu kàtitu'un ra iin ku'va cha'a' iin ra musu ña jānaa ndatiñu chito'o

¹ Takan kūu tajan te'en nāka'an Jesuu chí'in ma ndra jākua'a chí'in ra:

—Taji'na chí'yo iin ra kuika, ta rakan ti juuni chí'yo iin ra chà'nda tiñu nuu ma ndra kùu musu ra ndia. Ta ikan jan iyo iin yo chàkatitu'un nuu ma ra kùu chito'o ma ra kùu musu ña chà'nda tiñu, janaa ka'ani ra xu'un' ra. ² Ta ikan jan kāna ndio ma ra chito'o ra ra ta te'en nāka'an ra chí'in ra: "Cha chitói ti yöve tiñu ndaa kùu ma ña jà'un

kuendai. Yakan va na ja'a yo kuenda cha'a ma tiñu jā'un ti tüva ni jatiñun kuendai", kàti ra. ³ Tajan te'en kīcha'a ndio ma ra musu ra chànini ra ora kā'an ra takan chi'in ra: "¿Naja kua ja'a yo ña ma ra kùu chito'o yo tāva ra yo tichi tiñu jà'a yo i'ya, ta tüvi ñànde'o ña jàtiñu yo nuu ma ñu'u', ta kànuu yo ndakan yo tunda'vi ve'e ñivi? ⁴ Aan, cha chito yo nayi ni ja'a yo ora ni kindaa ma ra chito'o yo tiñu jà'a yo, ikan na ku'va ñivi na koo yo ve'e na", kùuni ra. ⁵ Tajan kāna ndio ra ta'i'iin ma ndian tàvi nuu ma chito'o ra. Ta ora chāa ndio na nuu ra, tajan te'en chikatu'un ndio ra nuu iin ma ra tàvi nuu ma chito'o ra: "¿Naja tàviun nuu ma chito'i?", kàti ra. ⁶ Tajan te'en nāka'an ra chi'in ra: "Tàvì iin cientu litru cete nuu ra", kàti ra. Tajan te'en nāka'an tuku ma ra musu kuxini ikan chi'in ra: "I'ya iyo ma tutu cha'a ma ña tàviun, na kunandiun ta taun nuu yi ña tàviun uvi xiko uchi nia. Ta takan ta'nda ma kuendaun", kàti ra. ⁷ Tajan te'en chikatu'un tuku ra nuu inga ma ra tàvi: "¿Ta yo'o, naja tàviun nuu ra?", kàti ra. Tajan te'en nāka'an ra chi'in ra: "Tàvì iin cientu karia trigu nuu ra", kàti ra. Tajan te'en nāka'an ndio ma ra musu kuxini chi'in ra: "I'ya iyo ma tutu cha'a ma ña tàviun. Na kunandiun ta taun ña tàviun kumi xikonia nuu ra, ta takan ta'nda kuendaun", kàti ra. ⁸ Tajan ma ra kùu chito'o ma musu kuxini ña töve va'a jàtiñu, chā'a ra kuenda ña ya'a yati jàtiñu ma ra musu ikan kuenda juuni maa ra, vati tiá yati ma ndian ñuñivi nde've jàtiñu na kuenda juuni maa na kua ma ñivi chìnuni tu'un Ndioo.

⁹ 'Yakan va yu'u Jesuu, kàtitu'in nuu ndo ña na kuàtiñu ndo ma ña kuika ndo ña töve va'a ña iyo ma ñuñivi i'ya, ikan na kùu ni'i ndo amigu ndo. Ta ora ndi'i ma ña kuika ndo kuu ni'i ndo inga ra kùu tindee ndo nuu ni koo ndo endeeni iti' andivi. ¹⁰ Yakan va tu jàtiñu va'a yo ma tiñu ta'ani ña chà'a ma chito'o yo nuu yo indukuni ni jatiñu va'a yo

kuenda ra ora ni ku'va ra ma tiñu ka'nuga nuu yo. Va tu töve jàtiñu va'a yo ora chà'a ra ma tiñu ta'ani nuu yo, indukuni töve ni jatiñu va'a yo tu ku'va ra iin tiñu ka'nuga nuu yo ndia. ¹¹ Yakan va tu töve jàtiñu va'a ndo chi'in ma ña kuika ndo ña iyo chi'in ndo ma ñuñivi i'ya, juuni töve ni ku'va Ndioo ma ya'vi ka'nu nuu ndo iti' andivi, ti töve iyo tundeeni ra chi'in ndo. ¹² Ta tu töve jàtiñu va'a ndo chi'in ma tiñu tatu chā'a na nuu ndo ma ñuñivi i'ya, indukuni töve ni ku'va Ndioo ña koo ña'a maa ndo ndia.

¹³ 'Ta juuni na kùu ja'a iin ra musu tiñu nuu uvi ndra kùu chito'o ra, ti ni kuuni ra nde'e ra iin ra ta ni kuxaani ra nde'e ra inga ra. Yakan va na kùu jachi'in ra ña kà'an iin ra ta ja'a ra ña kà'an inga ra, ti töve indukuni chànini ndra. Ta juuni na kùu kuunio nde'o Ndioo tuva kùunio nde'o ma xu'un' ndia —kàti Jesuu.

¹⁴ Ta takua ma ndra fariseu ya'a kùuni ndra nde'e ndra ma xu'un', yakan va ora chini ndra ña kā'an Jesuu ndisaa ma tu'un i'ya, tajan kīcha'a ndra chātu'un ndra Jesuu. ¹⁵ Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndyo'o kùu ma ndian jà'ani ndo ña kùu ñivi va'a nuu nde'e tandi'i ñivi, va Ndioo takua cha chà'a ra kuenda naja kua chànini ndo, ña jàka'nu ndo ma ña iyo nuu ndo, yakan va Ndioo ya'a xaani ra ndè'e ra ma kuàja'a ndo.

Ni koo ñivi chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu

¹⁶ 'Nda tiempu kēta Xuva takani cha iyo ma Ley taa Moisés chi'in ma tutu Ndioo ña kàti yi naja kua kùuni Ndioo ña jà'a yo. Nda ora ikan, kàtitu'un ndi tu'un va'a Ndioo ña jàna'a yi ña cha chāta'an nuu chà'nda ra tiñu. Ta vitin ya'a ga kua'a' ñivi nànduku na naja kua kuu ki'vi na nuu iyo ra. ¹⁷ Yakan va yu'u kàti chi'in ndo ti taku andivi ta ñu'u' ñuñivi ni naa yi, va ma tu'un kà'an nuu ma tutu Ndioo töve ni naa yi,

nda kati jachinu ji'na yi ma ña kà'an yi.

Jàna'a Jesuu ña na vä'a ndàkoo yo ñasi'o

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ 'Taku tu iin ra'ii ndàkoo ra ñasi'i ra ta tànda'a ra chi'in inga ña'a, iin kuati jà'a ra kuenda Ndioo. Ta ma ra tànda'a chi'in iin ña'a ña cha ndàkoo ii, juuni iin kuati kuu yi ndia.

Iin ra kuika chi'in ra nàni Lázaru

¹⁹ 'Taji'na chiyo iin ra kuika ña chāku'un ra ja'ma ya'a va'a ta ya'vi. Ta rakan ti tandi'i kivi jà'a ra viko ta nduva'a vii jàkutu ra ndia. ²⁰ Ta juuni chūnandi iin ra nda'vi ña nàni Lázaru ma nuu ñu'u' yuve'e ra. Ta rakan iin ra ya'a kua'a' ndi'i lakua iyo kuñu ra. ²¹ Ta ma ra ndà'vi i'ya chūnandi ra ikan ti kùuni ra kachi ra ma che'e yu'u ma ra kuika ña chità xuu mesa. Ta nda ma ina cha jàyatin ndri ndri nuu nàndi ra ña yùvi ndri nuu ma ndi'i kàa ra. ²² Va keta iin kivi ña chī'í ma ra nda'vi ikan. Ta ma ndra kuu tati jà'a tiñu nuu Ndioo ndàka ndio ndra ra kuà'an ndra nuu ni koo ra chi'in racha'nu Abraham ma andivi. Takan kuu ta chāa iin kivi ña juuni chī'í ma ra kuika, ta kūchi na ra ndia.

²³ 'Ta ora ndè'e ndio ma ra kuika tundo'o ma andaya', ta ikan jan ndōni'i ra nuu ra ta chika ndè'e ra ña ndaa Lázaru chi'in Abraham ma andivi. ²⁴ Ta ikan jan te'en kànachaa ni'i ra: "Yo'o tatá Abraham, na kunda'viniun yu'u, ta tachiun ma Lázaru na jatii ra xini nda'a' ra chi'in takuui ta kichi janani ra yi nuu yai, ikan na ndovichin yi, vati ya'a ndè'i tundo'o tichi ñu'ú i'ya", kàti ma ra kuika. ²⁵ Tajan te'en nāka'an ndio ma Abraham chi'in ra: "Yo'o se'yu, na kuku'uniun ña ma nuu ñu'u' ñuñivi nuu kīchiun, nduva'a kuii va'a chīyoun, ta Lázaru ti maaa tunda'vini chākunuu ra. Ta vitin chīsii ra iyo ra i'ya, ta yo'o ndè'un tundo'o. ²⁶ Ta juuni iyo iin xa'va ka'nu ma'ñu yo, ña ni ma ndian ka'lin i'ya na kuu keta chiyo

na iti' chiña, ta ni ndian ka'lin chiña na kuu keta chiyo na iti' te'en ndia", kàti Abraham.

²⁷ 'Tajan te'en nāka'an tuku ma ra kuika chi'in ra: "Tu takan kuu yi chikain inga ñamani nuun, yo'o tatá Abraham, ña na tachiun ma Lázaru na ku'un ra ñuñivi nuu iyo ma tatái, ²⁸ vati ma ikan iyo u'un ta'an ndra yanj, na katitu'un ra nuu ndra na chikoni'i ndiko ndra chi'in Ndioo, koto nde'e ndra tundo'o takua ndè'i tundo'o i'ya", kàti ra. ²⁹ Tajan te'en nāka'an Abraham chi'in ma ra kuika: "Cha iyo tutu Ndioo taa Moisés chi'in ndra ta juuni iyo tu'un taa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ndia, ndisaa ña kà'an nuu tutu ikan, na jakua'a ndra yi ta jachi'in ndra ña kà'an yi", kàti Abraham. ³⁰ Tajan te'en nāka'an ndio ma ra kuika chi'in ra: "Ndicha ña takan kuu yi yo'o tatá Abraham, va tu nataku ndiko iin ra ndií, ta keta ra ka'an ra nuu ndra, ni chinuni ndra ta jaña ndra ma kuati jà'a ndra", kàti ma ra kuika chi'in ma Abraham. ³¹ Va ma Abraham te'en nāka'an ra chi'in ra: "Tu töve jàchi'in ndra ma tu'un taa ma Moisés chi'in tu'un taa ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo chiyo taji'na, indukuni töve ni jachi'in ndra ma ña kà'an iin ra ndií tuva nataku ndiko ra ta keta ra nuu ndra." Takan kàti ma Abraham chi'in ma ra kuika —kàti Jesuu.

17

Iin kuati ka'nu kuu yi tuva kuà'an yo iti' töve va'a

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ Takan kuu tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—Taku ma nuu ñu'u' i'ya ya'a ga iyo kua'a' ma ndian jà'a kuati, va nda'vi ta'an ma ra jàna'a ma kuati nuu inga na vati ni nde'e ra tundo'o. ² Va'a ga tuva ku'ni na iin yuu mulinu sukun ra ta jaku'un na ra tichi tañu'u, koto jana'a ra kuati nuu ma ndiakuati i'ya. ³ Yakan va na ja'a ndo kuenda nuu ndo. Tu iin ndian ta'an ndo ja'a na kuati chata

ndo, na ka'an ndo chi'in na ti yüvi ña va'a ma ña jà'a na. Ta tu jachi'in na ma ña kà'an ndo, ta ìyo yi ña jaka'nuni ndo ma kuati na. ⁴ Ta tu ucha cha'a' jà'a na kuati chata ndo iin kivi ta ucha cha'a' kuàka'an na nuu ndo ña na jaka'nuni ndo ma kuati na ti tüva ja'a na yi, ta ìyo yi ña jaka'nuni ndo na —kàti Jesuu.

Kàtitu'un Jesuu ti tu chìnunio ña kà'an ra ni koo tundeeni ra chi'in yo

⁵ Takan kùu tajan te'en kīcha'a kà'an ndio ma ndra tatun Jesuu nuu ra:

—Na tindeun ndi, ikan na chinuni ndi tiá ma tu'un Ndioo —kàti ndra chi'in Jesuu.

⁶ Tajan te'en nāka'an ndio ma Jesuu iin ku'va chi'in ndra:

—Tu chìnuni ndo vaji ita'vi takua ndi'i ma chiti yuku mostaza, kuu ka'an ndo chi'in yutun morera nda ikan: “Ña kundachiyoun chiña ta ku'un kundaun tichi tañu'u ikan”, kàti ndo chi'in run. Ta ndicha ña ni jachi'in run ña kà'an ndo —kàti Jesuu chi'in ndra.

Jesuu jànda'a ra iin ku'va cha'a' ña naja kua iyo ndian kùu musu Ndioo

⁷ Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in na:

—Tu ìyo nda ndyo'o ìyo iin ra kùu musu ndo ña já kīchaa ra ña chā'an ra chāta'vi ra ñu'u' a chākumi ra mvechala jàna ndo, ¿a ni ka'an ndo chi'in ra ña na ya'a ra ta kunandi ra kachi ra?, kùuni ndo. ⁸ Na töve ndicha ña ni ja'a ndo takan ti java te'en ni ka'an ndo chi'in ra: “Na ja'un ña kuxini ndi ta taun yi nuu mesa, ta nda ora chinu kachi ndi tajan kunandiun kachiun ta ko'un ndia”, ni kati ndo chi'in ra. ⁹ Ma ña ni ja'a ndo chi'in ra kùu yi ña tüvi ni ku'va ndo ta'vindioo nuu ra cha'a' ma ña jà'a ra, vati ma tiñu tãva ndo nuu ra. ¹⁰ Taku ndyo'o ora cha jàchinu ndo ma tiñu tãchi Ndioo ña jà'a ndo, te'en ìyo yi ña ka'an ndo: “Na tüvi ìyo yi ña tiñu'un ndi, ti ma tiñu jà'a ndi kùu ma ña ìyo yi ña ja'a ndi”, kàti ndo —kàti Jesuu.

Jesuu jànda'a ra uchi ta'an ndra kù'vi jà'a kue'e ta'yu

¹¹ Ta ma tichi iti' nuu kuà'an Jesuu ma ñuu Jerusalén, yā'a jì'na ra ñu'u' Samaria chi'in ñu'u' Galilea.

¹² Ta chā'an ndio ra nuu kàndii iin kuariya ta ikan ndē'e ra uchi ta'an ndra ndo'o kue'e ta'yu ña ndē'e chika ndra ra. Yakan va nuu ka'lin ndra chika, te'en kānachaa ndra ra:

¹³ —Yo'o Tatá Jesuu, na ja'un ñamani nuu ndi ta kunda'viniun ndyu'u —kàti ndra.

¹⁴ Tajan ora ndē'e Jesuu nuu ka'lin ndra ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na ku'un ndo kujana'a ndo ndo nuu ma ndra sutu ti cha ndā'a ndo —kàti Jesuu chi'in ndra.

Tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra ta chi'in ña chikani ndra kuà'an ndra ta chā'a ndra kuenda ña cha ndā'a ndra. ¹⁵ Tajan iin ma raku'vi ña ìyo tañu ndra ora chā'a ra kuenda ña cha ndā'a ra, ta chīkokani ndiko ra kuà'an ra nuu ndaa Jesuu, ña nduva'a kuii ni'i kānachaa ra ña jàka'nu ra Ndioo. ¹⁶ Tajan ora chāa ndio ra nuu ndaa Jesuu ta chūnandi chiti ra nuu ra nda kati nani te'e nuu ra nuu ñu'u'. Ta te'en kīcha'a kà'an ra chi'in Jesuu:

—Na ta'vindioun cha'a' ña jànda'un yu'u —kàti ra chi'in Jesuu. Ta rakan yüvi ra judíu kùu ra ti ra ñu'u' Samariani kùu ra.

¹⁷ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ñivi ka'lin ikan:

—Cha chito va'i ti uchi ta'an ndra jànda'i. ¿Ndanu ìyo ma inga iin ta'an ndra? ¹⁸ ¿Naja tüvi vachi inga ma ndra judíu ta jaka'nu ndra Ndioo ña uvanuu ma ra ñu'u' Samaria kīchaa?, kùuni ndo —kàti Jesuu chi'in ma ñivi.

¹⁹ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Ndetã ta ku'un ve'un, ti cha'a' ña chìnuniun kùu yi ña cha ndā'un —kàti Jesuu chi'in ma ra Samaria.

Tu'un jànda'a naja kua ni kichi nuu chà'nda Ndioo tiñu

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Tajan te'en kīcha'a chīkatu'un ma ndra fariseu nuu Jesuu:

—¿Nda ora ni kichaa nuu chà'nda Ndioo tiñu? —kàti ndra.

Ta te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Taku ma nuu chà'nda Ndioo tiñu na kuu nde'o yi ma ora ni kichaa yi. ²¹ Yakan va ma ora ikan na kuu ka'an ñivi ña i'ya kuu nuu iyo Ndioo ra chà'nda tiñu a ikan, vati ndicha kuii ña cha iyo yi tañu ndo —kàti Jesuu chi'in ndra.

Tajan te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

²² —Ni chaa iin kivi ña ni kuuni ndo nde'e ndiko ndo yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo ma ora ni kichi inga cha'a'. Va kumaniga keta yi. ²³ Vati iyo ñivi ni ka'an: "I'ya ndaa ra", a "Ndakan vachi ra", ni kati na. Va koto tãndikun ndo ku'un ndo chata na. ²⁴ Vati ma kivi ni kichi ndiko yu'u, ra Se'e ñivi tachi Ndioo jandondichin ma ora ni koyoi takua jà'a ma tacha ora koyo yi ña jandondichini yi iti' andivi a nda nikuuni. Takan ni ndotacha jà'a yu'u, ra Se'e ñivi tachi Ndioo ora ni kichi ndikoi inga cha'a'. ²⁵ Va iyo yi ña nde'e ji'nai tundo'o, ta tüvi kuu ni ma ñivi iyo ma tiempu i'ya nde'e na yu'u. ²⁶ Vati ma tiempu ni kichi ndiko yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo, indukuni ni ja'a ma ñivi takua jà'a na tiempu chiyo Noé. ²⁷ Va ma tiempu ikan, chàchi na ta chi'i na ta tãnda'a na. Tajan nunuu ni chaa ndio ma kivi ña ki'vi ndio Noé ma tichi varku ra ta kuu ndio ma savi ta tandi'i ñivi töve ki'vi ma tichi varku chi'i ndi'i kuii na. ²⁸ Ta indukuni jà'a na tiempu chiyo Lot ndia, ti ma ñivi chàchi na, chi'i na, ta jata na ndatiñu ta xiko na yi, ta tachi na ta jàva'a na ve'e na, ²⁹ va ora kēe ndio ma Lot ma ñuu Sodoma, tajan Ndioo nunuu ni jākoyo ndio ra ñu'u chi'in azufre ma iti' andivi chata na, ta takan jà'a ra ña chā'ni ndi'i ra na. ³⁰ Takan ni kuu ma ora ni keta kivi ña ni kichi ndiko ra Se'e ñivi tachi Ndioo.

³¹ 'Vati ma kivi ikan tu iyo nda ndyo'o ka'in ndo siki ve'e ndo, na ki'vi ndo ni ña tãvani'i ndo ndatiñu

ndo ña ka'in tichi yi. Ta nda ndyo'o kachika tichi ku'u ma ora ikan, tiá va'a ña na kü'un ndo ve'e ndo ndia.

³² Na kuku'uni ndo naja kua tã'an ñasi'i Lot ña chi'an. ³³ Ma ora ikan tu nanduku ndo naja kua kakú ndo, ni kuvi ndo, va tuva kuvi ndo cha'a' ma Racha'nu Ndioo, ni koo ndo chi'in ra endeeni.

³⁴ 'Yakan va yu'u kati chi'in ndo ti ma chanikuaa ora ikan tu uvi ta'an ndra kãndoyo ndra kixi ndra tichi iin ve'eni, iin ra va ni kani'i ma Racha'nu Ndioo ña ku'un ra chi'in ra, ta inga ra töve. ³⁵ Ta tu uvi ta'an ñivi ña'a iin ndikoni vi, iin ña va ni kani'i ma Racha'nu Ndioo ku'an ña chi'in ra, ta inga ña töve. ³⁶ Ta indukuni kuu yi tu uvi ta'an ndra'i jatiñu ndra ku'u, iin ra va ni kani'i ma Racha'nu Ndioo ku'un ra chi'in ra, ta inga ra töve —kati Jesuu chi'in ndra.

³⁷ Tajan te'en chikatu'un ndio ma ndra jākua'a chi'in ra nuu ra:

—Yo'o Racha'nu, ¿ta ndanu ni kuu yi takan? —kati ndra.

Tajan te'en nāka'an ra chi'in ndra: —Taku nuu kãndii ma ña chi'i, ikan kuti'vi ma chi chàchi ndrì —kati Jesuu.

18

Jesuu, kãtitu'un ra iin ku'va cha'a' iin ña'a kãndoo nda'vi ta cha'a' iin ra juez ra jãndondaa kuati

¹ Takan kuu tajan te'en kicha'a Jesuu jana'a ra iin ku'va nuu na, cha'a' naja kua iyo yi ña ka'an na chi'in Ndioo ndisaa tiempu koto jãña na ña jà'a na yi:

² —Taji'na chiyo iin ra kuu vesi ña jãndondaa tiñu. Ta rakan ti tũkuii jãka'nu ra Ndioo, ta tüvi tiñu'u ra ñivi ndia. ³ Ta juuni ma ñuu ikan iyo iin ña'a kãndoo nda'vi. Ta yakan ti iyo iin kuati chi'an, yakan va nani kivi chà'an ña chàti'an kuati nuu ma ra vesi, ta yakan te'en kã'an ña: "Yo'o racha'nu, na tindeun yu'u ta jãndondaun ma kuati jà'a inga ñivi chi'in", kãtian. ⁴ Ta cha kua'a' tiempu kuu yi ña chàti'an kuati nuu ra ta tũkuii kuu ni ra jachi'in ra

ma ña kà'an ña. Va juuni maa ra te'en chà'nini ra: "Vaji töve jàka'nui Ndioo ta töve tiñu'i ñivi, ⁵ va tava ma ña'a kìndonda'vi i'ya endee töve jàña ña ña kichi ti'an kuati nui, yakan va va'a ga ña na jandondai ma kuatian koto jasananian xinì chi'in ma tiñu jà'i, ta jakayunian yu'u." Takan chà'nini ra —kàti Jesuu.

⁶ Tajan te'en nàka'an ndio ma Racha'nu Jesuu chi'in na:

—Ndisaa ña'a kùu ma ña chà'nini ma ra vesi kini ña jàndondaa kuati. ⁷ Yakan va tu ma ra kùu vesi ña jàndondaa tiñu jà'a ra yi vaji yüvi ra va'a kùu ra, kùuni yi ka'an yi ña nduva'a ga va'a ni ja'a ma Racha'nu Ndioo yi chi'in yo tuva chàkan yo yi nuu ra nàni kivi ndia. Ta Ndioo, za ni kuyanga ra ku'va ra ma ña chàkan ndo nuu ra?, kùuni ndo. ⁸ Ta cha'a' yakan kùu yi ña yu'u kà'in chi'in ndo juuni numini ni ka'an Ndioo cha'a' ndo tuva takan ja'a ndo. Va ma ora ni kichaa ndiko ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, nde'o tuva juuni nata'an ga ra ma ndian chà'nini tu'un ra —kàti Jesuu.

Jesuu kàtitu'un ra iin ku'va cha'a' iin ra fariseu ta cha'a' iin ra nàka'an xu'un' kuenda ñuu ka'nu Roma

⁹ Tajan te'en nàka'an tuku Jesuu iin ku'va nuu ma ñivi inga cha'a', vati iyo ndian kàti ña kùu na ndian va'a, va tüvi ndicha, ti tüvi kùuni na nde'e na ta'an na:

¹⁰ —Iyo uvi ta'an ndra'ii ña chà'an ndra chàka'an ndra chi'in Ndioo tichi veñu'u ka'nu. Va iin ra kùu ra fariseu ta inga ra kùu ra, ra nàka'an xu'un' kuenda ñuu ka'nu Roma. ¹¹ Tajan ma ra fariseu chàndaa ra ta te'en kicha'a ra kà'an ra chi'in Ndioo cha'a' ra tichi ma veñu'u ka'nu: "Yo'o Racha'nu chà'i ta'vindioo nuun, vati tüvi jà'i takua jà'a inga na ña su'u na ta kini na ta ki'vi na chi'in ña'a yüvi ñasi'i na. Ta juuni chà'i ta'vindioo nuun, ti tüvi jà'i takua jà'a ma ra nàka'an xu'un' kuenda ñuu Roma ña ndaa ikan ndia. ¹² Vati yu'u jànditai yu'i

uvi cha'a' iin jamana ta chà'i uchi porcientu ma xu'un' jàkanai nuun ndia." Takan kàti ma ra fariseu ña kà'an ra chi'in Ndioo.

¹³ 'Takan kùu ta ma ra nàka'an xu'un' kìndoo ra ndaa ra yatini ma ikan ta ni tüvi kàni'i ra ma nuu ra ña nde'e ra iti' andivi, ta kàni ra pechu ra ti ya'a nda'vi kùuni ra tajan te'en kicha'a ra kà'an ra chi'in Ndioo: "Yo'o Racha'nu Ndioo na kunda'viniun nde'un yu'u, vati chàtoi ti iin ra jà'a kuatini kùu", kàti ra. ¹⁴ Takan kùu yakan va yu'u kàti chi'in ndo ti ma ra nàka'an xu'un' ora kèe ra kuà'an ra ve'e ra cha jànaa Ndioo kuati ra, va ma ra fariseu töve. Vati ma ndian jàka'nu juuni maa, ni jakukanuu Ndioo na, ta ma ndian kà'an nda'vi cha'a' nuu Ndioo, ni jaka'nu Ndioo na.

Jesuu jà'ii ra ndiakuati

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Ta juuni ka'iin ñivi ikan ña chàndaka na ndiakuati se'e na, na jundii Jesuu nda'a' ra xini na, va ora nde'e ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu ña takan jà'a na, tajan te'en kicha'a ndio ndra kà'an xaan ndra nuu ma ndian chàndaka ma ndiakuati nuu Jesuu:

—Na kùndaka ndo se'e ndo nuu ndaa Jesuu —kàti ndra.

¹⁶ Tajan kàna ndio Jesuu ndra jàkua'a chi'in ra, ta te'en nàka'an ra chi'in ndra:

—iNa jà'a ndo takan! Ku'va ndyo'o ña na kichi ma ndiakuati nui, ta na kàsi ndo nuu na, ti ma ñivi iyo nuu chà'nda Ndioo tiñu, indukuni kàa na kua kàa ma ndiakuati. ¹⁷ Yakan va ndicha va'i ña kà'in chi'in ndo ti tu töve chà'nini ndo tu'un Ndioo takua chà'nini ndiakuati ka'iin i'ya, na kùu ki'vi ndo koo ndo chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu —kàti Jesuu chi'in ndra.

Iin ra kuika nàtu'un ra chi'in Jesuu

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Takan kùu ta iin ra chà'nda tiñu nuu ñivi judiu te'en chàkatu'un ra nuu Jesuu:

—Yo'o Matru va'a, ¿nayi iyo yi ña ja'i ta kùu ni'i nuu koo nditoo? —kàti ra.

¹⁹ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—¿Ta naja kà'un ña kùu Matru va'a? Ta uvanuuni ra va'a kùu ra ña iyo ra, ta rakan kùu ra Ndioo.

²⁰ ¿A cha chitoun naja kua kà'an ma tu'un Ndioo? Ma tu'un Ndioo te'en kà'an yi —kàti Jesuu chi'in ra. —Na kī'viun chi'in ña'a yūvi ñasi'un, na kà'niun, na sū'un na kà'un tu'un vata chata inga ñivi, ta na tiñu'un tatáun chi'in ma'un —kàti ra.

²¹ Tajan rakan te'en nāka'an ndio ra chi'in Jesuu:

—Ndisaa yakan cha jā'i yi nda ora kūi ravali —kàti ra.

²² Ta ora chīni Jesuu ma ña kā'an ra, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ra:

—Uvanuunia nakuyi kumani ña jà'un: na xiko ndi'un ma ña iyo nuun ta jachaun ma xu'un' nuu ndian nda'vi. Takan iyo yi ña ja'un ta kuu ni'un ña kuikaun iti' andivi. Ta ora cha jā'un yi, tajan na kichiun ta ku'un chatai —kàti Jesuu chi'in ra.

²³ Takan kūu ta ora chīni ndio ra ma ña kā'an Jesuu, tajan nduva'a kuii nda'vi kùuni ra, ti ya'a kuika ra.

²⁴ Ta ora ndē'e Jesuu ña nda'vi kùuni ra, tajan te'en nāka'an ra chi'in ñivi ka'lin ikan:

—Ya'aga ndetiñu kuenda ndian kuika ña kī'vi na nuu chà'nda Ndioo tiñu. ²⁵ ¿A nde'un iin cha'a' ña kī'vi iin camellu xe'e iin kutiku? Ta takua iin ra kuika na kuu kī'vi ra nuu chà'nda Ndioo tiñu —kàti Jesuu.

²⁶ Ta ma ndian chīni ña kā'an Jesuu te'en kīcha'a na chīkatu'un na nuu ra:

—Aan, ¿ta nda ndian kùu ma ndian ni kakú tuva takan?, kùuniun —kàti na.

²⁷ Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in na:

—Ma ña ndetiñu kuenda ma ñivi, kuenda ma Ndioo töve ndetiñu kùu yi —kàti Jesuu.

²⁸ Takan kūu tajan te'en nāka'an Petu' chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu taku ndyu'u ndākoo ndi ndisaa ña iyo nuu ndi,

ta tāndikun ndi chataun —kàti Petu' chi'in Jesuu.

²⁹ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu:

—Ndicha va'i ña kà'in chi'in ndo, ti nda ndian nikuuni ña ndākoo na ve'e na ñasi'i na yani na tatá na ta se'e na cha'a' ña kuàkatitu'un na naja kua koo ñivi chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu, ³⁰ ni ni'i na tiá kua'a' ya'vi na ñuñivi i'ya ta juuni ni ni'i na ya'vi na tiá iti' nuu ndia, ti ni ni'i na nuu koo ndito na endeeni chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu —kàti Jesuu.

Cha'a' uni kàtitu'un tuku Jesuu ña ni kivi ra

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Takan kūu tajan kāna ndio Jesuu ndi uchi uvi ma ndra jākua'a chi'in ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Vitin ni ko'o ñuu Jerusalén, vati ikan ni chinu ma ña kā'an ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ndisaa ña taa ndra cha'a' ña ni ta'an ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo. ³² Vati ma ñivi judiu ni ku'va na ra nda'a' ñivi vachi inga ñuu. Ta ndiakan ni kuātu'un na ra, ta ni ka'an ti'ini na chata ra, ta ni tivisii na ra, ³³ tajan kani na ra ta ka'ni na ra, va tichi uni kivi ni natakū ndiko ra tañu ñivi ndií —kàti Jesuu.

³⁴ Va ma ndra jākua'a chi'in ra tükuii nī kutunini ndra ma ña kā'an ra, ta ni tüvi chito ndra nda kuenda kùu ma ña kā'an ra chi'in ndra, vati na chà'a Ndioo ña kutunini ndra ma ña kà'an ra.

Jànda'a Jesuu iin ra kuaá iyo iti' ñuu Jericó

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Ora cha kuàkuyatin Jesuu ma ñuu Jericó, ta ikan ndē'e ra ña nāndi iin ra kuaá yu'u iti' nuu kuà'an ra ña chikan ra tunda'vi. ³⁶ Yakan va ora chīni ra ña ya'a kua'a' ñivi, tajan chīkatu'un ndio ra nuu ma ñivi ña nayi kùu ma ikan. ³⁷ Tajan kàtitu'un na nuu ra ña Jesuu ra ñuu Nazaret kùu ra ña yà'a ra ma ikan. ³⁸ Tajan te'en kīcha'a ra kànachaa ra:

—Yo'o Jesuu tata racha'nu David, na kunda'viniun yu'u —kàti ra.

39 Ta ma ndian kuà'an iti' nuu kà'an xaan na chi'in ra ña na taxiin koo yu'u ra, va vi'a kànachaa ra te'en kà'an ndiko ra:

—Yo'o Jesuu tata racha'nu David, na kunda'viniun yu'u —kàti ra.

40 Tajan chūndaa ndio Jesuu ta tāchi ra na ña na kuki'in na ra. Tajan ora chāa na chi'in ra yatin ma nuu ndaa ra, tajan te'en kīcha'a Jesuu chikatu'un ra nuu ra:

41 —¿Nayi kùuniun ña ja'i chi'un? —kàti Jesuu.

Tajan te'en nāka'an ma ra kuaá chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, kùunĭ ña na janda'un tinui ikan na kuu nde'i —kàti ra.

42 Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ra:

—Na ndondichin nde'un ti cha'a' ña chìnuniun kùu yi, ña cha ndā'a ma tinuun —kàti Jesuu chi'in ra.

43 Tajan ña juuni ma ora ikani kùu nande'e ra, tajan kīcha'a ndio ra jàka'nu ra Ndioo, ta tādikun ra kuà'an ra chata Jesuu. Ta ndisaa ma ñivi nde'e ña kùu chi'in ra juuni kīcha'a na jàka'nu na Ndioo ndia.

19

Jesuu kà'an ra chi'in ra nàni Zaqueo

1 Tajan kī'vi ndio Jesuu ma tichi ñuu Jericó. Ta chàkunuu ra ikan.

2 Ta ma ñuu ikan ti ìyo iin ra kuika nàni Zaqueo. Ta rakan ti ra kùxini nuu ndra nāka'an xu'un' kuenda ñuu ka'nu Roma kùu ra. 3 Ta rakan ti kùuni ra nakoto ra Jesuu, va na kùu nde'e ra ra, ti ya'a kua'a' ñivi ta ya'a ndiki ra ndia. 4 Yakan va yā'a nduu ra kuà'an ra iti' nuu, ta ikan ndāa ra nuu iin yutun nàni sicómoro ña ndaa yatini nuu ni ya'a Jesuu, ikan ti na kuu nde'e ra ra. 5 Ta ora yā'a ndio Jesuu ma ikan, tajan ndē'e ndaa ra nuu yutun nuu nàndi ra, tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ra:

—Yo'o Zaqueo, na nuun, vati kivi i'ya ni ndoi nuu ìyo ve'un —kàti Jesuu chi'in ra.

6 Tajan numini nūu ndio ra ma nuu yutun, ta chūnumi ra ra ti ya'a chīsii ra ña kà'an Jesuu takan. Tajan chāka ndio ra ra kuà'an ra ve'e ra.

7 Ta ora ndē'e ma ñivi ña kuà'an Jesuu chi'in ra, tajan tükuii va'a kùuni na, ta kīcha'a na kà'an ndaa na chata Jesuu ña naja kuà'kindoo ra ve'e iin ra jà'a kuati, kàti na.

8 Tajan ndēta ndio ma Zaqueo ta te'en kīcha'a ra kà'an ra chi'in ma Racha'nu:

—Yo'o Racha'nu, java ma ndatiñu ña ìyo nui, ni ku'vai yi nuu ma ndian nda'vi, ta tu ìyo nda ndian jānda'viña'i, nda kumi cha'a' ni jachikoni'i ndikoi yi nuu na inga cha'a' —kàti ra.

9 Tajan te'en nāka'an Jesuu:

—Vitin va cha kīchaa ña ni kakú ñivi ìyo ve'e i'ya ti juuni ñivi Abraham ra chīyo taji'na kùu ra'ya ndia.

10 Vati ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, vāchi nanduku ra ñivi ìyo ñuñivi i'ya, ta vāchi jakakú ra ndian cha ìyo tiempu ña kuà'naa ndia.

Jesuu kà'an ra iin ku'va cha'a' ña naja kua jàtiñu yo chi'in uchi ta'an xu'un' kaa

(Mt. 25:14-30)

11 Ta ndava tàso'o ma ñivi ña kà'an Jesuu, yakan va kīcha'a tuku ra nātu'un ra iin ku'va nuu na, vati cha chito ra ña chani chaa ra ma ñuu Jerusalén. Ta cha'a' yakan kùu yi ña chānini na ña chani kuyatin kichaa nuu chà'nda Ndioo tiñu nuu na. 12 Yakan va te'en kīcha'a nāka'an Jesuu yi nuu na:

—Taji'na, chīyo iin ra ya'a iñu'u. Ta rakan ti kēe ra kuà'an ra inga ñuu nuu chika, vati ikan ni ku'va na tiñu nuu ra ña ni kuu ra Rey ta ka'nda ra tiñu, tajan kichaa ndiko ra. 13 Ta antea ña ni kee ra ku'un ra, tajan kāna ra uchi ta'an ma ndra musu ra, ta ta'ii'iin ndra chā'a ra iin ma xu'un' oro ña ya'a ya'vi ndaa. Tajan te'en nāka'an ra chi'in ndra: “Na jatiñu va'a ndo chi'in ma xu'un' ña chā'i nuu ndo, ta nda ora ni kichaa ndikoi, tajan ku'va ndiko ndo yi chi'in ña jàkanaa yi nui”, kàti ra chi'in ndra. 14 Va tava ma ñivi ñuu

ra, ti ya'a tixin na nde'e na ra, yakan va tãchi na iin ndra kùu tatun ña kuàkatitu'un ndra nuu ma rey, ta te'en kà'an na nuu ma tatun: "Na tüvi kùuni ndi ña kùu ra Rey ndi, ta ka'nda ra tiñu nuu ndi." Takan kàti na chi'in ma tatun.

¹⁵ 'Va nī kuu yi takua chànnini na ja'a na, vati nī'i ra tiñu ña kùu ra Rey nuu na, tajan ora cha kùu ra rey ta chikoni'i ndiko ra ñuu ra. Ta ora chãa ndio ra ma ñuu ra, tajan tãchi ndio ra tiñu chata ma ndra musu ña chã'a ra xu'un' nuu ña na kichi ndra vati kùuni ra koto ra naja jãkanaa ii'in ndra chi'in ma xu'un' chã'a ra nuu ndra. ¹⁶ Tajan chãa ma ra nunuu, ta rakan te'en nãka'an ra chi'in ma rey ikan: "Yo'o racha'nu, ma xu'un' ña chã'a nuun nui ña jãtiñui chi'in yi ta jãkanaa yi nda uchi cha'a' tiá", kàti ra. ¹⁷ Tajan te'en nãka'an ndio ma ra kùu Rey chi'in ra: "Cha chitoi ti ya'a ga va'a ra musu kùun, ta cha'a' yakan kùu yi ña iyo tundeenji chi'un. Yakan va vitin ni ku'vai tiñu ka'nu ga nuun ña na ka'ndaun tiñu nuu uchi ta'an ñuu", kàti ma ra kùu Rey chi'in ra. ¹⁸ Tajan inga tuku ra chãa nuu ra. Ta rakan te'en nãka'an ra chi'in ra: "Yo'o racha'nu, ma xu'un' ña chã'a nuun nui ña jãtiñui chi'in yi ta jãkanaa yi nda u'un cha'a' tiá", kàti ra. ¹⁹ Tajan te'en nãka'an ndio ma ra kùu Rey chi'in ra: "Nuu yo'o ni ku'vai tiñu ña na ka'ndaun tiñu nuu u'un ta'an ñuu", kàti ra chi'in ra.

²⁰ 'Ta inga tuku ra chãa nuu ra, ta rakan te'en nãka'an ra chi'in ra: "Yo'o racha'nu, ma xu'un' ña chã'a nuun nui, ndãkiva'i yi tichi iin pañitu, i'ya iyo ma xu'un'. ²¹ Nī kuunji jãtiñui chi'in yi vati ndasij nde'i ñun, ti cha chitoi ña ya'a xaun, vati nãmaun ndatiñu ña tãchi inga ñivi ta jãti'viun ña tüvi nī tachiun", kàti ra. ²² Tajan te'en nãka'an ndio ma ra kùu Rey chi'in ra: "Yo'o ra musu ña tüvi va'a chànnini. Cha'a' ma tu'un kã'un chiña, ni tiso kuati ñun. Vati juuni maun kà'un ña yu'u kùu iin ra tüvi va'a jà'a, ta ña nãmai xu'un' nuu ma ñivi ta tüvi jãtiñui, ta

cha'a' ña kà'un ña nakuisoi ndatiñu nuu tüvi jãtiñui. ²³ Yakan va tu chitoun ña takan kùu yi, çta naja tüvi nī chati'un yi tichi vanku niku, ta ora kichaa ndikoi nuu iyo ve'i, ikan na jachikoni'i ndikoun yi nui chi'in ma xu'un' siki yi niku? Va tüvi nī ja'un takan", kàti ra. ²⁴ Tajan te'en nãka'an tuku ma ra kùu Rey chi'in ndian ka'iin ikan: "Na namaa ndo ma xu'un' ikan nuu ra, ta ku'va ndo yi nuu ma ra jãkanaa uchi cha'a' tiá", kàti ra. ²⁵ Tajan te'en nãka'an ma ñivi ikan chi'in ra: "Yo'o racha'nu, na tüvi va'a ma ña kã'un, vati rakan cha jãkanaa ra kua'a' xu'un' chi'in ma xu'un' chã'un nuu ra", kàti na. ²⁶ Tajan te'en nãka'an ma ra kùu Rey: "I'ya kà'in chi'in ndo ti ma ñivi jãtiñu va'a tiaga kua'a' ma ndatiñu na ni koo, va ma ñivi töve jãtiñu va'a, ni kindaa Ndioo ma tiñu jà'a na vaji töve kua'a' yi. ²⁷ Ta ma ndian töve kùuni ña kui Rey niku, kuàki'in ndo na ta kundaka ndo na kichi na i'ya, ta ka'ni ndo na nui." Takan kàti ra.

Jesuu kivi ra ñuu Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Ta ora chinu kã'an Jesuu tu'un ikan, tajan kēe ndiko ra kuà'an ra ma iti' ñuu Jerusalén. ²⁹ Tajan ora cha kuyatin ra nuu kãndii ma ñuu Betfagé chi'in ñuu Betania nuu iyo yuku Olivu, tajan tãchi ndio ra uvi ta'an ma ndra jãkua'a chi'in ra ñuu ikan, va ji'na te'en kã'an ra chi'in ndra:

³⁰ —Na ku'un ndo kuariya ña kãndii ikan ta ora chaa ndo ma ikan, ikan nata'an ndo iin burru ndikun ña nī'iin na takã'an koso. Na ndachi ndo ri ta kundaka ndo ri kichi ndo nui nde've. ³¹ Ta tu iyo ndian chikatu'un nuu ndo ña naja ndachi ndo ri, ta kati ndo ti ma racha'nu chito'o ndo chiniñu'u ri kàti ndo —kàti Jesuu chi'in ndra.

³² Tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra ta nãta'an ndra ndisaa yi takua kãtitu'un Jesuu nuu ndra. ³³ Tajan kicha'a ndra ndachi ndra ma burru, ta ora nde'e ma ra chito'o ri ndra,

ta te'en kīcha'a chikatu'un ra nuu ndra:

—¿Ta naja ndàchi ndo ma burru jànai? —kàti ra.

³⁴ Tajan te'en nāka'an ndio ndra chi'in ra:

—Ndàchi ndi ri ti ma racha'nu chiniñu'u ri —kàti ndra chi'in ra.

³⁵ Tajan jündii ndio ndra ja'ma ndra chata ri ta kēñu'u ndra ri chāa ndra nuu ndaa Jesuu. Ta ikan jāndaa ndra ra chata ri. ³⁶ Tajan kuàkua'an Jesuu, ta kua ikan chàkin ma ñivi ikan ja'ma na ma iti' kuà'an ra.

³⁷ Tajan ora cha kūyatin ra iti' nuu inuu ma yuku Olivu, tajan ndisaa ma ndian chìnuni ña kuà'an chata ra, te'en kīcha'a na kànachaa na ña chisii na. Ta jàka'nu na Ndioo cha'a' ndisaa ndatu ña ndè'e na jā'a ra:

³⁸ —¡Ya'a ga íf kùu ma ra kùu Rey ña kīchaa chi'in ndatu ma Racha'nu Ndioo! ¡Ta na koo vii ma Racha'nu ìyo iti' andivi! ¡Ta na jaka'nu yo ra cha'a' ma ña jā'a ra! —kàti na.

³⁹ Ta iin ma ndra fariseu, ña kuà'an tañu ma ñivi ikan, te'en kīcha'a ndra kà'an ndra nuu Jesuu:

—Matru, ¡na ka'un nuu ma ndian kàkichi chataun, na taxiin kuu yu'u na! —kàti ndra.

⁴⁰ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Yu'u kàtitu'in nuu ndo ti tu jakutaxin ma ñivi vāchi chatai, nda ma yuu kàndoyo chiña ni jaka'nu yi yu'u ndia —kàti ra.

⁴¹ Ta ora cha kūyatin ndio Jesuu ma ñuu Jerusalén, ta te'en kīcha'a ra chàku ra cha'a' ma ñivi ñuu ikan, ora ndè'e ra yi:

⁴² —Ndyo'o ñivi ìyo ñuu Jerusalén tu kutunini ndo ña na nani'i ndo naja kua koo vii ndo chi'in Ndioo cha'a' ña ìyo ra i'ya chi'in ndo jitu ma kivi vitin, va na kuu ga yi ni vitin, ta ni iti' nuu, ti cha tìndixe'e Ndioo yi nuu ndo. ⁴³ Vati ni keta iin kivi ña ni koo kuati chi'in ndo ti ma ndian xaani nde'e ndo ni ja'a na iin muru naja kua kandii ñuu ndo, ta ni kuikonuu ndio na ndo ta kanita'an na chi'in ndo. ⁴⁴ Yakan va ni ka'ni ndi'i na ndo, ta takan ni janaa na

ma ñuu ndo ña ni'iin ga yuu ìyo cha'a' ve'e ndo tūva ni kindoo yi, vati töve kì'in ndo kuenda ma Racha'nu Ndioo ora cha kīchaa ra ña kùuni ra jakakú ra ndo —kàti Jesuu chi'in ma ñivi ñuu Jerusalén.

Jesuu tàva ra ndian xiko tichi kora veñu'u ka'nu ndian judíu ñuu Jerusalén

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Ta ora yā'a ña kà'an Jesuu takan, tajan kī'vi ndio ra ma tichi kora veñu'u ka'nu ndian judíu, ta kīcha'a ndio ra jàkunu ra ma ndian xiko chi'in ndian jàta ña ka'iin ma ikan chi'in tu'un i'ya:

⁴⁶ —Nuu ma tutu Ndioo kà'an yi ti ve'e i'ya kùu ve'e Ndioo, nuu kà'an na chi'in ra kàti yi. Va ndyo'o, jāndaku ndo yi iin ve'e ndrasu'u —kàti Jesuu chi'in na.

⁴⁷ Ta tandi'i kivi jàna'a Jesuu nuu ma ñivi ma tichi veñu'u ka'nu ikan, ta ma ndra sutu cha'nu chi'in ndra jàkua'a tutu Ndioo, ta chi'in tandi'i ndracha'nu ña ìyo ma ñuu ikan nànduku ndra naja kua ja'a ndra ta kuu ni'i ndra kua ka'ni ndra Jesuu.

⁴⁸ Va nī kuu ni'i ndra naja kua ja'a ndra ti ndisaa ma ñivi tàso'o na ña kà'an Jesuu, ta chisii na ña jàna'a ra nuu na.

20

Jesuu tüvi nī ka'an ra ndanu nì'i ra ndatu ra

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ Iin kivi ndaa Jesuu tichi kora veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén ña jàna'a ra nuu ma ñivi naja kua kuu yi ña jàkakú Ndioo ñivi. Ta ora ikan chāa ma ndra sutu cha'nu chi'in ndra matru jàkua'a tutu Ndioo, ta chi'in inga ndra cha'nu ma ñuu. ² Ta te'en kīcha'a chikatu'un ndra nuu ra:

—¿Yo tāchi ñun ña jà'un te'en? Ta, ¿yo chā'a ndatu nuun? —kàti ndra.

³ Ta te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Ji'na kùunji ña katitu'un ndo nui iin ña ni ndakatu'in nuu ndo ndia:

⁴ ¿Yo tãchi Xuva ña jàkunduta ra, a Ndioo, a ñivi? —kàti Jesuu.

⁵ Tajan te'en kīcha'a ndio ndra nātu'un xe'e ta'an ndra:

—Tu katio ña Ndioo tãchi ra, ta kati ra ña, ¿ta naja nī chinunio ma ña kà'an ra tuva takan? ⁶ Ta tu kàtio ña ñivi tãchi ra ni ka'ni ma ñivi yo chi'in yuu najaka, vati ndisaa na cha chàndatu na ña Xuva kà'an ra chi'in tu'un yu'u Ndioo —kàti ndra ña nātu'un ta'an ndra.

⁷ Tajan nāka'an ndio ndra chi'in Jesuu ña na töve chito ndra yo tãchi ra ña jàkunduta ra ñivi. ⁸ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Ta ni yu'u na kätj nuu ndo yo chā'a ndatu nui ña jā'i te'en —kàti ra chi'in ndra.

Kà'an Jesuu iin ku'va cha'a' ndra tüvi va'a jàtiñu

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Tajan te'en kīcha'a Jesuu kà'an ra iin ku'va nuu ma ñivi:

—Taji'na chīyo iin ra tãchi kua'a' yoku'u uva. Ta rakan ti jakilaa ra yi nuu ndra jàtiñu chi'in ra. Ta kēe ndio ra kuà'an ra iin nuu chika kua'a' tiempu. ¹⁰ Tajan ora cha kēta ma tiempu ña chiti ma uva, tajan tãchi ndio ra iin ra kùu musu ra ña na ku'un ra kuki'in ra java ma ña xuña'a ra nuu ndra. Va nī ni'i ra yi ti java kani ndra ra, ta tãchi ndiko ndra ra nuu ma ra kùu chito'o ra. ¹¹ Ta ikan jan tãchi ndiko ra inga ma ra kùu musu ra nuu ndra, va juuni tüvi nani ni'iin ra, ti java kani ndra ra, ta tãchi ndiko ndra ra nuu ma ra kùu chito'o ra. ¹² Ta tãchi ndiko tuku ra inga ra nuu ndra, ta rakan va jatakue'e ndra ta jākunu ndra ra.

¹³ 'Tajan te'en nāka'an ndio ma ra chito'o ma ñu'u' chi'in juuni maa ra: "Aan cha chito yo ma ña ni ja'a yo. Ni tachi yo ma ra kùu se'o, vati rakan kùu ma ra ni tiñu'u ndra najaka, ti ra se'e maa yo kùu ra." Takan chānini ra. ¹⁴ Tajan tãchi ndio ra se'e ra kuà'an ra. Ta ora ndē'e ma ndra jàtiñu ña vāchi ra, ta te'en kīcha'a ndra nātu'un ta'an ndra: "Ra vāchi ikan kùu ma ra ni kindoo chi'in ndisaa ma ñu'u' i'ya, yakan va na

ka'nio ra ta kindoo yo chi'in ndisaa ña'a ra", kàti ndra. ¹⁵ Tajan tiin ndio ndra ra, ta tāvani'i ndra ra iti' yu'u ma yoku'u uva. Ta ikan chā'ni ndra ra.

Ta ikan te'en chikatu'un tuku Jesuu nuu ndra:

—¿Ta nayi ni ja'a ma ra kùu chito'o ma yoku'u uva chi'in ma ndra jàkuenda vu?, kùuni ndo. ¹⁶ ¿A ni ku'un ra ta ka'ni ra ma ndra jàtiñu chi'in ra, ta jakilaa ra yi nuu inga ndra?, kùuni ndo —kàti Jesuu.

Tajan ora chīni na ña kà'an ra takan tajan te'en nāka'an na:

—Ndioo na kù'va ra ña na kuu yi takan! —kàti na.

¹⁷ Tajan nānde'e ndio Jesuu nuu na ta te'en nāka'an ra:

—Ndicha ña ni kuu yi takan ti nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi:

Ma yuu ña jāchiyo ma ndra labañi ña kùva'a ve'e,

yakan kùu ma yuu ka'nuga kuenda Ndioo kua ndisaa yi.

¹⁸ Yakan va tu koyo ma ñivi chata ma yuu ikan, ni kuche'e na takua ta'an chi'in iin ko'o ora kē'ne yi. Ta juuni tu koyo ma yuu ikan chata ma ñivi, ni kuche'e ndi'i na, ta ni ndakuu na yuyaka.

Chikatu'un ñivi nuu Jesuu cha'a' ma xu'un' nāka'an ma ñuu ka'nu Roma nuu na

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Tajan juuni ma ora ikani kùuni ma ndra jākua'a tutu Ndioo chi'in ndra sutu cha'nu tiin ndra Jesuu, vati cha chā'a ndra kuenda ña kà'an ra ma ku'va ikan chata ndra. Va nī kuuni ndra ja'a ndra yi ti ndasii ndra nde'e ndra ma ñivi chàkuu chi'in ra. ²⁰ Tajan tãchi ndio ma ndra sutu cha'nu iin ndra na kuja'a ndra kuenda nuu chàkuu Jesuu ta na taso'o ndra ma ña kà'an ra. Tajan ora chāa ndra nuu ndaa Jesuu, ta jā'ani ndra ña ndra ndicha kùu ndra. Ta kīcha'a ndra kà'an ndra chi'in Jesuu ña na ka'an ra iin tu'un ña tüvi va'a, ikan na kuu ni'i ndra kua tisokuati ndra ra nuu ma ndra

kumitiñu. ²¹ Tajan te'en chikatu'un ndio ndra nuu ra:

—Yo'o Matru, cha chito ndi ti ma ña kà'un chi'in ma ña jàna'un ña ndaa kùu yi, ta indukuni kì'un kuenda ndisaa ma ñivi, vati ndicha ña jàna'un iti' va'a Ndioo nuu na. ²² Yakan va, ¿a va'a ña tia'vi ndi xu'un' nuu ma ra kuvienu ñuu ka'nu Roma, a vā'a? —kàti ndra.

²³ Va ma Jesuu cha chā'a ra kuenda ña kùuni ndra janda'viña'a ndra ra chi'in ma tu'un kà'an ndra, yakan va te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿Ta naja kì'in ndo ku'va yu'u? ²⁴ Na jaya'a ndo iin xu'un' nui nde'o yo na'na, ta yo sivi kùu ma ña iyo nuu yi —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an ndra:

—Na'na ta sivi ma ra kuvienu ra iyo ñuu ka'nu Roma kùu yi —kàti ndra.

²⁵ Tajan te'en nāka'an Jesuu:

—Na ku'va ndo ña kùu ña'a ma ra kùu kuvienu iyo ñuu ka'nu Roma nuu ra, ta na ku'va ndo ma ña kùu ña'a Ndioo nuu Ndioo —kàti Jesuu chi'in ndra.

²⁶ Ta nī ni'i ndra naja kua ja'a ndra ta tiin ndra Jesuu, vati tüvi nī ka'an ra nī'iin tu'un vata. Yakan va taxiin kīndoo ndra ña ndava yū'vi ndra jā'a ma ña kā'an Jesuu.

Chikatu'un ndra Saduceu naja kua nàtaku ndiko ñivi ndií
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Ta iin ndra Saduceu chānde'e ndra nuu ndaa Jesuu, vati töve chinuni ndra ña nàtaku ndiko ma ndian ndií. Ta te'en kīcha'a chikatu'un ndra nuu Jesuu:

²⁸ —Yo'o Matru, racha'nu Moisés tāa ra iin tutu taji'na ña kà'an yi ña tu iin ra'ii chī'í ra ta tüvi nī chiyo nī'iin se'e ra chi'in ñasi'i ra, tajan iyo yi ña ndaki'in ma ra yani ma ra chī'í ma ña kīndonda'vi ta tanda'a ra chi'an. Ta takan ni koo se'e ma ra chī'í jà'a ma ra yani ra, kàti yi. ²⁹ Ta chiyo ucha ta'an ndra ña kùu ndra yani ndra. Ta ma ra nunuu ji'na ra tānda'a chi'an, ta tüvi nī chiyo se'e ra chi'an. Ta chī'í ra. ³⁰ Ta ikan

jan tānda'a inga ma ra uvi ña kùu yani ra chi'an. Ta indukuni chī'í ra ta nī chiyo nī'iin se'e ra chi'an ndia. ³¹ Tajan tānda'a ma ra uni chī'an, ta indukuni tüvi nī chiyo se'e ra chi'an, ta chī'í ra ndia. Ta juuni kua ikan tüvi nī chiyo nī'iin se'e ma ndi ucha ta'an ndra chi'an ta chī'í ndra ndia. ³² Tajan kēta ndio iin kivi ña nda maa ña chī'í ndia. ³³ Tajan ora ni keta ma kivi ña nàtaku ndiko ma ñivi chī'í, ¿nda ndra ni kuu iian ndakan, tuva ndi ucha ndra tānda'a chi'an?, kùuniun —kàti ndra chi'in Jesuu.

³⁴ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Taku ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya ma ndra'ii chi'in ma ñivi ña'a tānda'a na, ³⁵ va ma ñivi kāchin Ndioo ña koo chi'in ra andivi ni janataku ndiko ra na tañu ñivi ndií. Yakan va ma ndian ni chaa ikan a ña'a' a ra'ii, töva ni tanda'a vi ta töva ni ku'va na ndian kuu se'e na ña koo ii na ndia, ³⁶ vati ikan tüva ni kuvi na ti ni kuu vii na takua kùu ma tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo. Ta juuni ni kuu na se'e ra ti cha nàtaku ndiko na kuenda ra ndia. ³⁷ Vati maa ma Moisés jàna'a ra nuu yo ña nàtaku ndiko ma ñivi ndií. Ora chā'an ra chānde'e ra nuu kàyu ma iñu ndu'va yati ikan kā'an ra nuu ma Racha'nu Ndioo te'en: "Yo'o Racha'nu Ndioo, ra kùu ra jakuenda Abraham, ta Isaac chi'in Jacob." ³⁸ Vati ma Racha'nu Ndioo kùu ra jakuenda ma ndian nditoni, ta yūvi kuenda ndian ndií, vati kuenda Ndioo ndisaa ma ñivi kùu ndito na —kàti Jesuu chi'in ndra.

³⁹ Tajan iin ndra matru jākua'a tutu Ndioo ña ka'iin ma ikan, te'en nāka'an ndra chi'in Jesuu:

—Ya'a ga va'a kā'un yo'o matru —kàti ndra.

⁴⁰ Yakan va nī'iin ga ndra tüva nī kuuni ndra ndakatu'un ndra nī'iin nakuyi nuu Jesuu ora kā'an ra takan.

Kàtitu'un Jesuu ña tata Rey David kùu ra
(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Tajan te'en chīkatu'un ndio Jesuu nuu ndra:

—¿Ta naja kà'an ma ñivi ña tata racha'nu David kùu ma Cristu? ⁴² Vati taku nuu ma tutu Salmu juuni maa ma racha'nu David te'en kà'an ra:

Ma Racha'nu Ndioo te'en nāka'an ra chi'in ma ra kùu chito'i Cristu: “iNa'a ta kunandiun chiyo kua'i ti i'ya ni ku'vai ma ndatui nuun,

⁴³ nda kati kanindoyoi ma ndian xaani nde'e ñiun iti' cha'un!”, kàti Racha'nu Ndioo. ⁴⁴ Yakan va kùuni yi ka'an yi, ti vaji tata David kùu Cristu, va juuni chito'o David kùu ra ndia —kàti Jesuu chi'in ma ñivi ikan.

Jesuu tisokuati ra ndra matru jākua'a tutu Ndioo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra nuu ndè'e ndisaa ñivi:

⁴⁶ —iNa ja'a ndo kuenda nuu ndo chi'in ma ndra matru jākua'a tutu Ndioo! Ti chàta'ani ndra kakunuu ndra chi'in ja'ma kani ma nuya'vi, ikan na tiñu'u ma ñivi ndra. Ta juuni nānduku ndra ma tayu ka'nuga kunandi ndra ma tichi veñu'u ñivi judíu a nuu iyo viko ndia. ⁴⁷ Ta juuni ndrakan kùu ndra ña sù'u ndra ndatiñu ma ñivi kīndonda'vi, ta jà'ani ndra ña jakani ndra ma ña nākuatu ndra nuu ka'iin kua'a' ñivi, ikan na kuuni na ña yūvi ndrasu'u kùu ndra. Ndisaa ndrakan ni nde'e ndra kua'a' ga tundo'o. —Takan kàti Jesuu chi'in ndra jākua'a chi'in ra.

21

Nuu sòkó ñanda'vi xu'un' kuenda Ndioo

(Mr. 12:41-44)

¹ Tajan nāndi Jesuu ndè'e ra naja kua ti'i ma ndian kuika xu'un' tichi chatun nuu sòkó na yi kuenda Ndioo. ² Ta nunuuni ndè'e ra ña chàa iin ña kīndoo nda'vi, ta tī'an uvi ta'an xu'un' kuati tichi yi.

³ Yakan va ora ndè'e Jesuu ña tī'an

uvi ta'an xu'un' kuati tichi yi, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ti ma ña nda'vi ikan kua'a' ga xu'un' sòkóan kua tandi'i na. ⁴ Va ma ndian kuika ti vaji ndicha va'a ña kua'a' xu'un' tī'i na, va ña chàkosonia kùu yi. Yakan va kua'a' ga sòkóan ti chà'a ña tandi'i ma xu'un' kùmian —kàti Jesuu.

Jesuu kàtitu'un ra ña ni kekoyo veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Tajan iin ndra jākua'a chi'in Jesuu kà'an ndra ña ya'a vii kàa ma veñu'u jà'a ma yuu ka'nu ña ndaa cha'a yi ta chi'in ma ña kùkutu yi chi'in ña sòkó na ndia, kàti ndra. Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra ora chīni ra ña kà'an ndra:

⁶ —Ndicha ña takan kàa yi vitin va ni keta iin kivi ña ndisaa ma ña ndè'e ndo ña iyo vitin, ni'iin ga yuu tūva ni kindoo chata ta'an yi, ti ni kekoyo ndi'i yi —kàti Jesuu chi'in ndra.

Jesuu kàtitu'un ra naja kua ni naa ñuñivi

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Tajan te'en kīcha'a tuku ma ndra jākua'a chi'in ra chīkatu'un ndra nuu ra:

—Yo'o Matru, ¿ta nda ora ni kicha'a yi? ¿Ta nda seña kùu ma ña ni nde'o ora chani kicha'a yi? —kàti ndra.

⁸ Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—Na ja'a ndo kuenda nuu ndo koto janda'viña'a ma ñivi ndo. Vati ni kichi kua'a' ñivi ña ni kuatiñu na ma sivi chi'in tu'un i'ya: “Yu'u kùu Cristu, ta vāchi katitu'in nuu ndo ña chani kuta'an ora ña ni naa ñuñivi”, ni kati na. Va koto kù'un ndo chàta na ti ndian vata kùu na. ⁹ Ta na yū'vi ndo ora ña ni ka'an ñivi ña iyo kuati ndanikuni ma nuu ñu'u' ñuñivi, vati ji'na kuii yakan kùu ma ña ni kuu. Ti ma kivi ikan kùmaniga chaa ma tiempu ña ni naa yi.

¹⁰ Vati Jesuu te'en nāka'an ndiko tuku ra nuu ndra:

—Ni kanita'an iin ñivi iyo ñuu chi'in inga ñivi iyo inga ñuu. Ta inga tuku ñu'u' iin ñuu chi'in inga tuku yi. ¹¹ Ta juuni ni kichi ña ya'a ni'i ni taan nuñu'u' ñuñivi ndia. Ta ni koo kua'a' tama' chi'in tundo'o ndanikuni. Ta iti' andivi ni nde'o kua'a' ña ni kuu chi'in kua'a' seña ña ni jayu'vi yo ndia.

¹² 'Ta antea ña ni kuu yakan takan, ni tiin na ndo ta tisokuati na ndo, ta ni ku'va na ndo nuu ndra kumitiñu, ikan na kundaka na ndo ña nde'e ndo tundo'o tichi veñu'u, ta ni ti'i na ndo tichi vekaa, ta juuni ni ku'va na ndo nuu inga ndra chà'nda tiñu cha'a' ña chìnuni ndo tu'in ndia. ¹³ Ta ora ni ta'an ndo ña'a tajan ni ni'i ndio ndo naja kua kuu katitu'un ndo tu'in nuu ma ñivi. ¹⁴ Yakan va na nākanini ji'na ndo cha'a' ma ña ni ka'an ndo cha'a' maa ndo ma ora ikan, ¹⁵ vati yu'u ni ku'vai ma tu'un ka'an ndo chi'in na ma ora ikan, ti ni ka'an ndo iin tu'un ndaa ña na kũuga ka'an ma ñivi xaani ndo chata ndo ma ora ikan. ¹⁶ Ta juuni ma tata' ndo chi'in ma'á ndo ni xikoña'a vi ndo nuu ma ndra kumitiñu. Ta indukuni ni ja'a ma ndra yani ndo, chi'in amigu ndo ndia. Iyo iin nda ndyo'o ni ka'ni na ndia. ¹⁷ Ikan jan ndisaa ñivi ni kuxaani na nde'e na ndo cha'a' ña chìnuni ndo tu'in. ¹⁸ Va vaji takan ni ta'an ndo, va Ndioo tüvi ni ku'va ra ña kunaa ni'iin ma ixi xini ndo. ¹⁹ Ta ma ndian ni kundeeni nda kati ya'a ma kivi ikan, ni jakakú Ndioo na.

²⁰ 'Ta ora ni nde'e ndo ña chikonuu jandaru ma ñuu Jerusalén, ikan va ni ku'va ndio ndo kuenda ña chani kuyatin kivi ña ni naa yi. ²¹ Yakan va ndisaa ndyo'o ta ndian iyo ñu'u' Judea ma ora ikan, na kunu ndo kukakú ndo iti' yuku. Ta ndian iyo ñuu Jerusalén, na kee na tichi yi ma ora ikani, ta ndian jàtiñu tichi ku'u, na chikokani na ma ñuu na ma ora ikan. ²² Vati ma kivi ikan kuu ma kivi ña ni jande'e ma Racha'nu Ndioo tundo'o kuenda ma ñuu Jerusalén. Ta takan ni jachinu ma tutu Ndioo ma ña

kà'an yi. ²³ ;Nda'vi ta'an ma ñivi ña'a ña kivi ikan tu ñu'u se'e vi, ta iyo ndiakwati ña chàxin ndika vi! Vati ma ñuu Jerusalén i'ya ni nde'e yi kua'a' tundo'o chi'in ndisaa ñivi iyo tichi yi ndia, ti xaani Ndioo nde'e ra na. ²⁴ Ta iyo ñivi ni kuvi ma ora kuu kuati jà'a ma ndra jandaru ta iyo ndian ni tiin ma jandaru, ta kundaka ndra na ku'un ndra tandi'i nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. Ta ma ndian yüvi judíu, ni janaa na ndian iyo ñuu Jerusalén. Ta takan ni ja'a na, nda kati keta kivi ña ni kati Ndioo ña cha kũuni, tajan ni jaña ndio na ña ja'a na yi.

Kàtitu'un Jesuu naja kua ni kichi ndiko ma ra se'e ñivi tachi Ndioo (Mt. 23:29-35; Mr. 13:24-37)

²⁵ 'Tajan ma iti' andivi ni nde'e na kua'a' nakuyi ña ni jayu'vi na, ti ni sama ma nikandii kua kaa yi chi'in yoo ta chele ndia. Ta ma ñivi iyo ma tiempu ikan, ya'a ni jakanuu chinituni jà'a ña ya'a kàyu jà'a ma tañu'u ora chàsiki ra. ²⁶ Yakan va ma ora ikan ndava ni kunaa ma ñivi ja'a ña yu'vi na ora ni nde'e na ña takan ni kuu ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. Vati nda ma nikandii chi'in yoo ta chi'in ma chele ni kanda yi ma tiempu ikan. ²⁷ Ta ora cha yā'a ndio ña kuu ndisaa yakan, tajan ni nde'e ndio ndo ma ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ña ni kichi ra tichi viko chi'in kua'a' ndatu ra chi'in ña tàcha ra. ²⁸ Yakan va ora ni nde'e ndo ña takan ni kuu, na ndoni'i ndo nuu ndo ta sii kuuni ndo, ti chani keta ora ni kakú ndo jà'a Ndioo —kàti Jesuu.

²⁹ Ta ora chīnu kā'an Jesuu takan, ta te'en kàti tuku ra iin ku'va nuu na: —Na nde'e ndo naja tà'an ma yutun higu chi'in inga tuku yutun. ³⁰ Vati ora ndè'e ndo ña keta nda'a' yuta' run, ta cha chito ndo ti chani kuta'an ma tiempu ni'ni. ³¹ Yakan va ora ndè'e ndo ma tundo'o ña kàtitu'in nuu ndo, ta cha chito ndo ti chani kuyatin ma ora ña ni kichi ka'nda ndiko Ndioo tiñu nuu ñuñivi i'ya.

³² 'Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ti antea ña kuvi ma ñivi iyo tiempu

i'ya, ji'na ni nde'e na tundo'o takua kà'in chi'in ndo i'ya. ³³ Ta ni keta iin kivi ña ni naa andivi chi'in ñuñivi ndia, va ma tu'un kà'in tüvi ni naa yi.

³⁴ "Ta yakan va na ja'a ndo kuenda nuu ndo, ti koto kü'va ndo anima ndo ña na ndondava yi ja'a ña kàan yo ko'o yo kua'a' ndixi, a chà'nini yo cha'a' ndatiñu ña ni'o ñuñivi i'ya a nda kuati ni kuuni ña tiin yo. Takan ìyo yi ña ja'a ndo kuenda nuu ndo ³⁵ koto iin ketani ma kivi ña ni kichaa ndiko ma Racha'nu takua kùu iin trampa. Vati ni kichi ra kuenda tandi'i ñivi ìyo nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. Ti ma kivi ikan ni kuu yi takua kùu iin trampa ña ora jàna'ini na jà'a yi. ³⁶ Ta yakan va na jakuenda va'a ndo ndo ta na ka'an ndo chi'in Ndioo ndisaa kivi, ikan na kuu kakú ndo nuu tundo'o ña ni nde'e ndo, ta kuu jana'a ndo ndo nuu ra Se'e ñivi tachi Ndioo ora ni kichaa ndiko ra —kàti Jesuu.

³⁷ Yakan va Jesuu jàna'a ra ora ndichin ma tichi veñu'u, ta ora chanikuaa chà'an ra chàkususu ra iin yuku ña nani Olivu. ³⁸ Ta nani na'a chà'an ma ñivi cha tàso'o na ña kà'an ra ma tichi veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén.

22

Nuu kùti'vi ndra ña kùuni ndra tiin ndra Jesuu

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Ora cha kuàta'an viko ña chàchi na paan ña töve kivi yuchan iya tichi yi, ña kùu ma kivi viko pakua, ² tajan nànduku ndio ma ndra sutu chà'nda tiñu chi'in ma ndra matru jàkua'a tutu Ndioo naja kua ja'a ndra ta tiin ndra Jesuu ta ka'ni ndra ra. Va nī kuu yi ti ndasii ndra ndè'e ndra ma ñivi. ³ Takan kuu, tajan ma kui'na chà'nda tiñu ñá' nani Satanaa, kivi ndioán' anima Juda Iscariote. Ta rakan ti iin ra kùu iin ndi uchi uvi ndra jàkua'a chi'in Jesuu kùu ra. ⁴ Ta ikan jan rakan chà'an ra chānde'e ra nuu ìyo ma ndra sutu chà'nda tiñu chi'in ndra

jandaru kùmi veñu'u ka'nu ikan. Tajan kīcha'a ndio ra nàtu'un ra chi'in ndra naja kua ni ja'a ra ta ku'va ra Jesuu nuu ndra. ⁵ Tajan ora kà'an ra takan ta nduva'a kuii chisii ndra ta chā'a ndio ndra tu'un ña ni ku'va ndra xu'un' nuu ra. ⁶ Tajan ma Juda kati ndio ra chi'in ndra ti va'a, ta ikan jan kīcha'a ndio ra nànduku ra naja kua ja'a ra ta ku'va ra Jesuu nuu ndra ora tüvi nde'e ñivi.

Nuu kùxini Jesuu chi'in ndra jàkua'a chi'in ra

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Ta ora cha kēta kivi viko ña chàchi na paan ña tüvi kivi yuchan iya tichi. Ma kivi ikan, chà'ni na iin mvechala kuenda ma viko pakua ti sòkó na ri nuu Ndioo, ikan na jaka'nuni ra kuati na. ⁸ Tajan Jesuu te'en nāka'an ndio ra chi'in Petu' ta Xuva:

—Kua'an ndo kuàjandova'a ndo ña kuxinio kivi viko pakua —kàti ra chi'in ndra.

⁹ Tajan te'en chikatu'un ndio ndra nuu ra:

—¿Ndanu kùuniun ña kuja'a ndi ma ña kacho? —kàti ndra.

¹⁰ Tajan te'en nāka'an Jesuu:

—Ora ki'vi ndo ma tichi ñuu ikan, ta ikan nata'an ndo iin ra ndiso iin kii takuii. Ta tandikun ndo ku'un ndo chata ra, nda kati chaa ra ve'e nuu ni ki'vi ra. ¹¹ Ta ikan na ka'an ndo chi'in ma ra chito'o ve'e ña ma matru ndi chikatu'un ra ña ndanu ndaa ma ve'e nuu ni kuxini ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra, kati ndo. ¹² Tajan juuni maa ra ni jana'a ra nuu ndo iin ve'e ìyo nda siki inga ve'e ña cha ìyo va'a yi, ikan na ku'un ndo kuja'a ndo ma ña kuxinio —kàti Jesuu chi'in ndra.

¹³ Takan kuu tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra ta nī'i ndra ndisaa yi takua kàtitu'un Jesuu nuu ndra, ta ikan jà'a ndio ndra ma ña ni kuxini ndra ma kivi viko Pakua.

¹⁴ Ta ora cha kēta ma ora ña ni kachi ndra, tajan chūnandi ndio Jesuu chi'in ndra kùu tatun ra mesa, ¹⁵ tajan te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¡Ya'a ga kùuni jaka'nui viko i'ya chi'in ndo antea ña chà ora ni nde'i tundo'o ta kuvì! ¹⁶ Vati yu'u kàti chi'in ndo ti töva ni jaka'nui viko i'ya chi'in ndo, nda kati chaa ji'nai nuu chà'nda Ndioo tiñu —kàti ra.

¹⁷ Ta ora chinu kà'an ndio ra takan, tajan kī'in ndio ra iin kopa ma vinu, ta nāka'an ra Ndioo cha'a' ra', ta te'en nāka'an ra:

—Na ki'in ndo ma kopa i'ya ta ndisaa ndo nako'o ra', ¹⁸ vati yu'u kà'in chi'in ndo ña tüva ni ko'i ma vinu i'ya chi'in ndo inga cha'a', nda kati chaa ndikoi ko'i chi'in ndo nuu chà'nda Ndioo tiñu —kàti ra.

¹⁹ Ta ora cha yā'a ña jā'a ra takan, tajan kī'in tuku ra iin paan, ta nāka'an tuku ra Ndioo cha'a' yi, ta chā'nda kuati ra yi ta chā'a ra yi nuu ta'ii'in ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Na kachi ndo paan i'ya ti ña'a kùu ma kuñui ña ni ku'vai kùu yi cha'a' ma kuati ndo. Takan ìyo yi ña ja'a ndo koto naani ndo yu'u —kàti ra chi'in ndra.

²⁰ Ta ora chinu chāchi ndra, tajan indukuni jā'a ra chi'in ma kopa vinu ndia. Ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na ko'o ndo ma vinu i'ya ti nij kùu ra', vati cha ndòva'a iin tu'un chaa nuu Ndioo jā'a ra' ti chani kati nij cha'a' kuati ndo ta ni kuvì ndia. ²¹ Va ma ra ni xikoña'a yu'u nàndi ra chi'in ma mesa i'ya ndia, ²² vati taku ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo vāchi ra vāchi nde'e ra tundo'o takua kà'an Ndioo chi'in ra. ¡Va nda'vi ta'an ma ra ni xikoña'a yu'u, vati ni nde'e ra tundo'o! —kàti Jesuu.

²³ Ta ikan jan chikatu'un ta'an ndra ña nda ra kùu ma ra ni xikoña'a Jesuu.

Ndra jākua'a chi'in Jesuu nātu'un ta'an ndra ña nda ndra kùu ma ndra ka'nuga

²⁴ Iin ora kīcha'a ma ndra jākua'a chi'in ra kànita'an yu'u ndra ña nda ra kùu ra ni kuu ma ra ka'nuga.

²⁵ Takan kùu ta ora chīni Jesuu ma ña kà'an ndra, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Cha chito ndo ti ìyo ndra kùu rey chà'nda tiñu nuu ñivi yüvi judíu. Ta vaji ya'a jànde'e ndra tundo'o ma ñivi ora chà'nda ndra ma tiñu, va chàta'ani ndra ora kà'an ma ñivi ti maaaa tiñu va'a kùu ña ja'a ndra. ²⁶ Va ndyo'o, na tüvi ìyo yi ña ja'a ndo takan, vati taku ma ra kuxini ma nuu ndo ìyo yi ña kuu ra nuu ndi'inia. Ta juuni ìyo yi ña jakuu ra tiñu nuu ndo ndia. ²⁷ Tava kùu iin ra nàndi chàchi nuu mesa ta ìyo iin ra kùu musu ra, cha chito va'a ndo ti ma ra nàndi chàchi nuu mesa kùu ma ra kuxini. Va taku yu'u vaji ra kuxini kùu, va juuni ra kùu musu ndo kùu ndia.

²⁸ 'Va taku ndyo'o ti endee ìyo ndo chi'in vaji ndè'i tundo'o va töve nī jaña ndo yu'u. ²⁹ Ta cha'a' yakan kùu yi ña yu'u ni ku'vai ña na ka'nda ndo tiñu takua chā'a ma tatái ña na ka'ndai tiñu ndia. ³⁰ Ti ndyo'o ni kachi ndo ta ko'o ndo chi'in nuu mesa nuu ni ka'ndai tiñu, ta juuni ni ndaa ndo tayu, ta ikan jākutuni ndo kuati ma uchi uvi grupu ma ndian judíu.

Kàti Jesuu ña Petu' ni ka'an ra ña tüvi nākoto ra ra

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Tajan te'en kīcha'a nāka'an ma Racha'nu chi'in Petu':

—Yo'o Petu' na taso'o va'un ña ni ka'in chi'un. Ma Satanaa ma kui'na kuxini, cha jāchikán' ndo nuu ma Racha'nu Ndioo, ti kùunián' kī'án' ku'va ndo nde'o tu ndicha ña jāchi'un ma ña kà'an ma Racha'nu Ndioo, ³² va yu'u chīkain ñamani nuu Ndioo cha'un, ikan na tüvi jañaun ña chīnuniun ja'a ma kui'na. Tajan ora cha chīkoni'i ndikoun ña cha jà'un kuati, na tindeun inga tuku na takua kùu yaniun chi'in ñata'un, na kundee na chinuni va'a na ña kà'in ndia —kàti ra.

³³ Tajan te'en nāka'an ndio ma Petu' chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, yu'u ìyo va'i ña ku'in chi'un tichi vekaa a nda kuvì chi'un ndia —kàti ra.

³⁴ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Yo'o Petu', yu'u kà'in chi'un tu juuni ma chanikuaa vitin antea ña nda'yu ma lo'o uni cha'a' ni ka'un ña tüvi nakotoun yu'u —kàti Jesuu chi'in ra.

Nuu cha kuàkuyatin ora ña ni nde'e Jesuu tundo'o

³⁵ Takan kūu tajan te'en chikatu'un tuku Jesuu nuu ma ndra jākua'a chi'in ra:

—¿A chàku'uni ndo ora tächì ndo ña sòkaa ndà'a ndo ña ni yunu ni xu'un' ta ni ndichan tüvi cha'a ndo? ¿A kūmani iin nakuyi nuu ndo ma ora ikan? —kàti Jesuu chi'in ndra.

Tajan te'en nāka'an ndra:

—Töve —kàti ndra.

³⁶ Tajan te'en nāka'an tuku Jesuu chi'in ndra:

—Vitin va nda ndyo'o iyo yunu ndo, na kunda'a ndo yi, ta nda ndyo'o iyo xu'un' ndo na kunda'a ndo yi, ta nda ndyo'o tüvi iyo machiti ndo na xiko ndo ma ja'ma isukun ndo ta jata ndo iin yi.

³⁷ Yakan va yu'u kà'in chi'in ndo ti takan iyo yi ña ta'in. Vati ma tutu Ndioo kà'an yi ña ni nde'e ma ñivi yu'u takua ndè'e na ma ndian jà'a kuatini. Yakan va ndisaa ma ña kà'an ma tutu Ndioo cha'i, takan ni kuu yi —kàti Jesuu.

³⁸ Tajan te'en nāka'an ndio ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, i'ya iyo uvi ta'an machiti —kàti ndra chi'in ra.

Tajan te'en nāka'an ra:

—Cha küunì ña ka'an ga ndo —kàti Jesuu chi'in ndra.

Jesuu kà'an ra chi'in Ndioo nuu iyo Jardín Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Tajan kēe ndio Jesuu ma ñuu ta kuà'an ra kuàka'an ra chi'in Ndioo ma yuku nāni Olivu, takua takani jà'a ra. Ta ndīta'an ma ndra jākua'a chi'in ra kuà'an ndra chata ra ndia.

⁴⁰ Ta ora chāa ndio Jesuu ma ikan tajan te'en nāka'an ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Na ka'an ndo chi'in Ndioo ikan tüvi ku'va ndo anima ndo ña jà'a yi kuati —kàti Jesuu chi'in ndra.

⁴¹ Tajan jāchika ndio ra ma nuu ka'iin ndra ta chūnandi chiti ra, ta te'en nāka'an ra chi'in Ndioo:

⁴² —Yo'o Tatá, kùunì ña na jakakun yu'u nuu ma tundo'o ña ni nde'i. Va tüvi kùunì ña ja'un ma ña kùunì, vati na kuu yi tava kùunì maun —kàti Jesuu.

⁴³ Ta ora kā'an Jesuu takan, tajan ma ora ikani kīchi iin tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo iti' andivi ña chā'a yi ñandee ra. ⁴⁴ Tajan tañu ma ña tana ku'vi ra jà'a ña ya'a u'vi anima ra, tajan tiá ni'i kīcha'a tuku ra kà'an ra chi'in Ndioo ña ndava chāti ma takuui tiin ra nuñu'u' takua chāti ma nio ora ya'a kua'a' ra' chīta ra'.

⁴⁵ Takan kūu ta ora ndēta ndio ra ña kà'an ra chi'in Ndioo, tajan kēe ndio ra kuànde'e ra nuu ka'iin ma ndra jākua'a chi'in ra. Ta ora chāa ndio ra ikan, ta nāta'an ra ndra ña kixi ndra kàndoyo ndra, ti nī kundee ndra ma ñuma'na jà'a ña ya'a nda'vi kùuni ndra. ⁴⁶ Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—¿Ta naja ya'a kixi ndo kàndoyo ndo? ¡Na ndakoo ndo ta ka'an ndo chi'in Ndioo, koto ku'va ndo anima ndo ña ja'a yi kuati! —Takan kàti Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra.

Nuu tiin na Jesuu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Ta juuni kà'anga Jesuu ndaa ra ora ndē'e ra ña chākoyo kua'a' ñivi nuu ndaa ra. Ta Juda, iin ra indii tañu ndi uchi uvi ndra jākua'a chi'in ra kùu ma ra yosonuu nuu ma ndra jandaru chi'in ma ñivi. Tajan, rakan chājayatin ra ra nuu ndaa Jesuu ta chūnumi ndaa ra ra, ta tūtu ra sitin ra. ⁴⁸ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Yo'o Juda, ¿a chi'in ña tūtun sitin, chi'in yakan xikoña'un ma Se'e ñivi tachi Ndioo? —kàti Jesuu chi'in ra.

⁴⁹ Tajan ora chīni ma ndra ka'iin chi'in ra ma ña kā'an ra, tajan te'en

kīcha'a ndra chīkatu'un ndra nuu ra:

—Yo'o Racha'nu, ¿a kanita'an ndi chi'in ndra chi'in machiti? —kāti ndra.

⁵⁰ Tajan iin ma ra jākua'a chi'in Jesuu tāvani'i ra machiti ra ta chā'nda ra iin so'o chiyo kua'a ma ra kùu musu ma sutu chà'nda tiñu. ⁵¹ Ta ora ndē'e Jesuu ña takan jā'a ra ta te'en nāka'an ra:

—¡Na jaña ndo ña kànita'an ndo! —kāti ra.

Tajan jānani ndio Jesuu ma nda'a' ra so'o ma ra kùu musu ma sutu ta jānda'a ra yi. ⁵² Ta ikan jan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ndra sutu chà'nda tiñu ta chi'in ma ndra jandaru jākueenda veñu'u ka'nu ta chi'in inga tuku ndracha'nu ña vāchi tiin Jesuu:

—¿A rasu'u kùu ña vāchi tiin ndo yu'u chi'in machiti ta chi'in yutun?, kùuni ndo. ⁵³ Ti tu ndicha ña rasu'u kùu, ta, ¿naja tüvi nī tiin ndo yu'u ma tichi veñu'u ka'nu ora jāna'i nuu ndo nani kivi ma ikan? Ndicha kuii ña takan jā'a ndo ma ora naa, ti vitin kùu ma ora ña chā'a Racha'nu Ndioo ña kuu ndo'iin anima ndo chi'in ma kui'na ña jā'a ndo takua kùuni maa ndo —kāti Jesuu.

Petu' kāti ra ti töve nākoto ra Jesuu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Tajan tiin ndio ndra Jesuu ta ndāka ndra ra kuà'an ra chi'in ndra nuu iyo ve'e ma sutu chà'nda tiñu. Ta ikan jan, tāndikun ndio Petu' kuà'an ra chata ra chikani chikani.

⁵⁵ Ta ma nuke'e nuu iyo ve'e ma sutu chà'nda tiñu ikan, jāta'an ma ndra jandaru ñu'ú jāvandaa ma nuke'e chūnandi ndra tūmi ndra yi. Tajan ora ndē'e ma Petu' ña tūmi ndra ma ñu'ú, ta ndita'an ra chāa ra chūnandi ra tañu ndra tūmi ra yi ndia. ⁵⁶ Ta nunuuni chāa iin ña kùu musu ma sutu cha'nu, tajan ora ndē'an ma Petu' ña nāndi ra tūmi ra ma ñu'ú, tajan chūndaa ña ndē'e ndicha ña ra, ta te'en nāka'an ña chi'in ndian ka'iin ikan:

—Juuni ra'ya kùu iin ra chākunuu chi'in Jesuu ndia —kātian.

⁵⁷ Va Petu' te'en nāka'an ra:

—Ka'nu kooniun yo'o ma'á, va ma ra kà'un chiña na tüvi nākotoi ra —kāti ra chi'an.

⁵⁸ Ta nunuuni ndē'e iin ra'ii ra, ta rakan te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o kùu iin ra jākua'a chi'in Jesuu —kāti ra.

Tajan Petu' te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¡Yüvi yu'u kùu! —kāti ra.

⁵⁹ Takān kùu ta nunuuni ora cha yā'a iin ora tajan chāa inga tuku ra, ta rakan te'en nāka'an ra chi'in ndian ka'iin ikan:

—Ndicha kuii ña ra'ya kùu iin ra chākunuu chi'in Jesuu vati juuni ra ñu'u' Galilea kùu ra —kāti ra.

⁶⁰ Tajan te'en nāka'an ma Petu' chi'in ra:

—Yo'o tatá, na tüvi nākotoi nda ra kùu ma ra kà'un —kāti ra.

Tajan juuni kà'anga Petu' nāndi ra ora nānda'yu iin lo'o. ⁶¹ Ta ikan jan chīkoni'i Jesuu xini ra ndē'e ra nuu ma Petu', tajan chāku'uni ra ma ña kā'an ma Racha'nu chi'in ra ña: “Antea ña nda'yu lo'o ma vitin uni cha'a' ni ka'un ña tüvi nākotoun yu'u.” Takān chāku'uni ra ma ña kā'an Jesuu chi'in ra. ⁶² Tajan kēe ndio Petu' ma ikan, ta nduva'a kīcha'a ra chāku ra ti ya'a nda'vi kùuni ra.

Nuu chākundaa na Jesuu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Takān kùu ta ma ndra jākueenda Jesuu chātu'un ndra ra ta kàni ndra ra. ⁶⁴ Ta chāsī ndio ndra tinuu ra chi'in ja'ma ta kàni ndra ra, ta te'en chīkatu'un ndra nuu ra:

—¡Ka'an, nde'o yo kàni ñun! —kāti ndra.

⁶⁵ Ta juuni kànduva'a ndra ra chi'in inga tuku tu'un kini ndia.

Tisokuati na Jesuu nuu ndra kumitiñu

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Ta ora kūndichin inga kivi tajan kūti'vi ndio ma ndracha'nu ña chà'nda tiñu nuu ñivi judíu chi'in

ndra sutu cha'nu ña chà'nda tiñu nuu sutu ta chi'in inga ndra jàkua'a tutu Ndioo. Tajan tiin ndio ndra Jesuu, ta ndāka ndra ra ku'àn ra chi'in ndra nuu ndra kumitiñu. Ta ora chāa ndio ndra ma ikan chi'in ra tajan te'en kīcha'a ndra chikatu'un ndra nuu ra:

⁶⁷ —¿A ndicha ña yo'o kùu ma ra Cristu? —kàti ndra.

Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Tu katj nuu ndo ña ndicha ña takan kùu yi ta na töve ni chinuni ndo ma ña kà'in. ⁶⁸ Ta tu ndakatu'in iin tu'un nuu ndo, chitoi ña na töve ni naka'an ndiko ndo yi nui, ta ni tüvi ni jaña ndo yu'u ndia, ⁶⁹ va nda vitin ta nda iti' nuu, ni kunandi ma ra Se'e ñivi chiyo kua'a Racha'nu Ndioo, ra iyo kua'a' ndatu —kàti Jesuu chi'in ndra.

⁷⁰ Tajan te'en kīcha'a ndisaa ndio ndra chikatu'un ndra nuu ra:

—¿A ndicha va'a ña yo'o kùu ma ra se'e Ndioo? —kàti ndra.

Tajan te'en nāka'an Jesuu chi'in ndra:

—Ndicha kùu yi ña ma kua kà'an ndo chiña takan kùu —kàti Jesuu.

⁷¹ Ta ikan jan te'en nāka'an ndra chi'in ma ndra meru ndra:

—¿Nda kuenda ña chiniñu'u yo tiá ma ndian kùta'an chi'o tuva ndisaa yo cha chīni yo ña kā'an ra chata Racha'nu Ndioo? —kàti ndra.

23

Jesuu ndaa ra nuu chà'nda Pilatu tiñu

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Tajan ndēta ndio ndisaa ndra ta chā'an ndra chi'in Jesuu nuu chà'nda Pilatu tiñu. ² Ta ora chāa ndio ndra ma nuu chà'nda ra tiñu, tajan te'en kīcha'a ndra tìsokuati ndra Jesuu nuu ra:

—Nāta'an ndi ra'ya ña jànda'viña'a ra ñivi ma ñuu ndi. Ta kàti ra ti na tüvi iyo yi ña tia'vi ndi ma xu'un' nuu ma ra kuvienu ma ñuu ka'nu Roma. Ta juuni kàti ra ña Cristu, ra chà'nda tiñu nuu ndi kùu ra. Takan kàti ra —kàti ndra.

³ Tajan te'en chīkatu'un ndio ma Pilatu nuu ra:

—¿A ndicha ña yo'o kùu ma ra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu? —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an Jesuu:

—Maun kà'an ña takan kùu yi —kàti Jesuu.

⁴ Ta ikan jan te'en nāka'an ndio ma Pilatu chi'in ma ndra sutu cha'nu ña chà'nda tiñu nuu sutu ta nuu ma ñivi ndia:

—Tükuii nāta'in nī'iin kuati ña jā'a ra, ta kùu nī'j kua tìsokuati ra —kàti Pilatu chi'in ndra.

⁵ Ta ikan jan te'en kīcha'a na kànachaa na tiá nī'i:

—Nini ka'nu ñu'u' Judea jàkanuu ra xini ñivi chi'in ma tu'un kà'an ra. Kīcha'a ra jā'a ra yi chi'in ñivi iyo ñu'u' Galilea, ta vitin juuni takan vāchi jakanuu ra xini ñivi iyo ñu'u' Judea i'ya ndia. —Takan kàti na chi'in Pilatu.

Jesuu yà'a ra nda'a' Herode

⁶ Ta ora chīni ndio Pilatu ña kā'an na ma tu'un Galilea, ta ikan jan chīkatu'un ndio ra nuu ma ñivi tuva ra ñu'u' Galilea kùu Jesuu. ⁷ Ta ora kàti ndio na ña ndicha ña takan kùu yi, tajan tāchi ndio ra ra nuu Herode, ra chà'nda tiñu ma ñu'u' Galilea. Ta ma tiempu ikan ti juuni iyo Herode ma ñuu Jerusalén ndia. ⁸ Takan kùu ta ora ndē'e ndio Herode ma Jesuu ta nduva'a kuii chīsii ra, ti cha iyo kua'a' tiempu ña kùuni ra nde'e ra ra ña na ja'a ra iin ndatu nuu ra, vati iin ra ña ya'a va'a kà'an ma ñivi chata, kùu ra. ⁹ Tajan kīcha'a ndio Herode chīkatu'un ra kua'a' tu'un nuu ra, va tükuii nani kā'an ra. ¹⁰ Ta ma ndra sutu chà'nda tiñu nuu sutu chi'in ma ndra matru jàkua'a tutu Ndioo vi'a nī'i kīcha'a ndra tìsokuati ndra ra. ¹¹ Ta ikan jan, Herode chi'in ndra jandaru ra kīcha'a ndra chàkunda ndra Jesuu. Ta jàku'un ndio ndra iin ja'ma vii ña kàa takua kàa ja'ma ra kùu rey ma Jesuu kuenda ña na kuātu'uni ndra ra. Ta ora chīnu jā'a ndra takan, tajan tāchi ndiko ma Herode ra nuu Pilatu. ¹² Ta ma Pilatu chi'in Herode,

ña na küu nde'e ndra ta'an ndra ma tiempu ikan, juuni ma kivi ikan jaamigu ndra.

Nuu kàti Pilatu ña na ka'ni na Jesuu

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ Ta ikan jan jāti'vi ta'an ndio ma Pilatu ma ndra sutu cha'nu ña chà'nda tiñu nuu sutu chi'in ndra kumitiñu ta chi'in tandi'i ñivi ñuu, ¹⁴ ta te'en nāka'an ra chi'in na:

—Maa ndo kīchi ndaka ndo ra'ya nui, ta kàti ndo ti jàkanuu ra xini ma ñivi ñuu. Ta ndè'e chi'in tinuu ndo ña chikatu'un xain nuu ra, va tükuii nī nata'in nī'in kuati ña kùu tisokuati ra ma takua kà'an ndo nui nda che'e. ¹⁵ Ta ni Herode töve nī nata'an ra nī'in kuati chata ra ndia, ti tu ndicha ña iyo kuati ra na tüva iyo yi ña tachi ndiko ra ra nui. Yakan va cha chito ndo ti töve iyo nī'in kuati ra ña kùu ka'nio ra cha'a'yi. ¹⁶ Yakan va tundo'oni ni jande'i ra. Jaña ndikoi ra na ku'un ra —kàti Pilatu chi'in na.

¹⁷ Vati ta'ii'in kuiya ora iyo ma viko ikan, iyo yi ña jachi'in ma Pilatu ña kà'an ma ñivi, ta tàva ra iin ra indii vekaa takua takani iyo ma costumbre.

¹⁸ Ta ikan jan te'en kīcha'a tuku na kànachaa na:

—¡Na ka'niun Jesuu nuu kruu, ta na jañaun Barrabás! —kàti na.

¹⁹ Takan kùu ta ma Barrabás ti cha'a' ña jàkanuu ra xini ñivi ta cha'a' ña chà'ni ra kùu yi ña indii ra ma tichi vekaa. ²⁰ Va tava Pilatu kùuni ra jaña ra Jesuu, yakan va nāka'an ndiko ra chi'in na ña va'a ga ña na jaña ra Jesuu, kàti ra. ²¹ Va ma ñivi te'en kīcha'a na kànachaa ni'i ga na:

—¡Na kuvi ra nuu kruu! ¡Na kuvi ra nuu kruu! —kàti na.

²² Ta ikan jan cha'a' uni te'en nāka'an tuku Pilatu chi'in na:

—¿Ta nda cha'a' kùu yi ña tisokuati ndo ra tuva takan? Vati yu'u tükuii nī nata'in nī'in kuati ra ña iyo yi ña kuvi ra cha'a', yakan va tundo'oni ni jande'i ra ta jañai ra —kàti Pilatu chi'in na.

²³ Va ora chīni na ña kà'an ra te'en, ta vi'a ni'i kīcha'a na kànachaa na, ta kà'an na ña na kuvi ra nuu kruu. Ta takan endee kà'an na nuu ra nda kati kundee na ña jà'a ra ma ña kùuni na. ²⁴ Ta ikan jā'a ndio Pilatu ma ña chikan na nuu ra, ²⁵ tajan tāvani'i ndio ra Barrabás, ra indii tichi vekaa jà'a ña jàkanuu ra xini ñivi ta ra chà'ni kùu ra. Ta tī'i ra Jesuu nda'a' ma ndra jandaru ma takua kùuni na.

Jesuu, chùtakaa ra nuu kruu

(Mt. 27:32-34; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Takan kùu ta ora cha kuàtakaa ndra ra nuu kruu, tajan ma tichi iti' kuà'an ndra chi'in Jesuu, ikan ndè'e ma ndra jandaru iin ra ñuu Cirene ra nàni Simón ña cha vāchi ra ña chā'an ra ku'u. Tajan tiin ndra ra ta jā'a ndra ña na kuiso ra kruu ña ndiso Jesuu. Ta tādikun ra kuà'an ra chata ra.

²⁷ Ta nduva'a kuii kua'a' na kàcha'an chata Jesuu. Ta ikan kàcha'an ñivi ña'a ña kàchaku cha'a' ra, ti ya'a u'vi anima vi jà'a ña ya'a nda'vi kùuni vi ña ndè'e ra tundo'o. ²⁸ Va ora ndè'e ndio ma Jesuu vi, ta te'en nāka'an ra chi'in vi:

—Ndyo'o ñivi ña'a ñuu Jerusalén, na kuaku ndo cha'i. Na kuaku ndo cha'a' juuni maa ndo ta cha'a' se'e ndo, ²⁹ vati ni chaa iin kivi ña ni nde'e ndo tundo'o, ta ikan jan te'en ni ka'an ndio ndo chi'in ma ñivi: “Na sii kuuni ma ñivi ña'a ña tüvi nī chiyo nī'in se'e ta ña tüvi nī jakaxin se'e ndia, vati vitin cha kīcha'a yo ndè'o tundo'o, ta tiaga ndetiñu kuenda yo tuva iyo ma se'o”, ni kati ndo chi'in na. ³⁰ Tajan ma kivi ikan ni kati ndio ma ñivi ña va'a ga ña na kekoyo ma yuku, ta ikan na kuvi na ta tüva nde'e na tundo'o, kùuni na. ³¹ Takan kàti chi'in ndo ti yu'u kùu takua iin yutun i'ii ta ndè'i tundo'o vitin, va ndyo'o kùu ndo takua kùu iin yutun ití vi'a ga ni nde'e ndo tundo'o iti' nuu. —Takan kàti Jesuu chi'in na.

³² Ta juuni ndāka ma ndra jandaru uvi ta'an ma ndra kini ña chā'ni ñivi ña kuàka'ni ndra ndra chi'in Jesuu ndia. ³³ Tajan ora chāa ndio ndra ma yuku ña nàni nuu ndòyo iki xini ndian chī'í, tajan tākāa ndio ndra Jesuu nuu kruu chi'in ma uvi ta'an ma ndra su'u: iin ra chūtaka chiyo kua'a ra, ta inga ra chiyo satin ra. ³⁴ Ta ikan jan te'en nāka'an ndio ma Jesuu chi'in ma Racha'nu Ndioo ora cha tākāa ra nuu kruu:

—Yo'o Tatá, na jaka'nuniun ma kuati jà'a na, vati töve chito na ña jà'a na —kàti Jesuu.

Tajan kīcha'a ndio ma ndra jandaru chāsiki ndra yuu kuati, nde'o nda ndra kùu ndra jākanaa ma ja'ma Jesuu. ³⁵ Tajan ndisaa ma ñivi ka'iin ikan ndē'e na ña tā'an Jesuu, ta juuni ma tañu na ka'iin ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu. Ta ndrakan te'en kīcha'a ndra chātu'un ndra Jesuu:

—Tu kūu jakakú ra inga ñivi, vitin na jakakú ra juuni maa ra tu ndicha ña Cristu ra kāchin Ndioo kùu ra —kàti ndra.

³⁶ Takan kūu ta nda ma ndra jandaru chākú ndaa ndra Jesuu, ta chājayatin ndra ndra ma nuu tākāa ra, ta chà'a ndra vinu iya chī'i ra, ³⁷ ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—iTu ndicha ña yo'o kùu ma rey ña chà'nda tiñu nuu ñivi judíu, na jakakú maun ñun tuva takan! —kàti ndra chi'in Jesuu.

³⁸ Ta juuni tātuu ndra iin vitu iti' xini kruu ña te'en kà'an yi chi'in ma tu'un griegu, chi'in tu'un latinu, ta chi'in tu'un hebreu: “Ra'ya kùu ma rey ña chà'nda tiñu nuu ñivi judíu”, kàti yi.

³⁹ Tajan iin ma ra sù'u ta chà'ni ña tākāa xiin Jesuu, te'en kīcha'a ra kà'an ra chi'in Jesuu ña chātu'un ra ra:

—iTu ndicha ña yo'o kùu ma Cristu, na jakakú maun ñun ta na jakakun ndyu'u ndia! —kàti ra chi'in Jesuu.

⁴⁰ Va ma ra tākāa inga chiyo Jesuu, te'en nāka'an ra chi'in ma meru ra:

—Yo'o xaa, çta naja töve tiñu'un Ndioo ta juuni nde'un tundo'o takua nde'e ra yi ndia? ⁴¹ Vati taku maa yo nde'o tundo'o ti ndicha ña jà'a yo kuati. Yakan va vitin takan iyo yi na tia'vio cha'a' yi. Vati ndicha ña jà'a yo yi, va taku ra'ya, tükuii nani jà'a ra ta nde'e ra tundo'o —kàti ra.

⁴² Tajan te'en nāka'an tuku ra chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu Jesuu, na kuku'uniun yu'u ora ni chaun nuu ni ka'ndaun tiñu —kàti ra.

⁴³ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ra:

—Ndicha va'i ña ka'in chi'un, vati juuni ma kivi i'ya ni koun chi'in iti' andivi —kàti Jesuu chi'in ra.

Nuu chī'í Jesuu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Takan kūu ta ora kēta ma kachuvi ndaa, ta iin kuaani ma nuu ñu'u' ñuñivi nda kaa uni chani'ini.

⁴⁵ Tajan ndā'va nuu ma nikandii ta ma ja'ma ña tākāa ma tichi veñu'u ka'nu, endee ndāta java ndaa yi ma ora ikan. ⁴⁶ Ta ikan jan nānda'yu ni'i Jesuu ta te'en nāka'an ra:

—Yo'o Tatá, na jakuendaun animai, vati vitin ti'j yi nda'un —kàti ra.

Ta ora chīnu ña kà'an ra takan, ta chī'í ra.

⁴⁷ Ta ora ndē'e iin ra capitán, ra chà'nda tiñu nuu jandaru naja kua chī'í Jesuu, tajan kīcha'a ra jàka'nu ra Ndioo chi'in tu'un i'ya:

—Ndicha kuii ti ra'ya tüvi iyo kuati ra —kàti ra.

⁴⁸ Ta ndisaa ñivi ka'iin ma ikan ora ndē'e na ña takan kūu, tajan chitakuati ndio na kuà'an na ve'e na. Ta kàni na pechu na ti ya'a u'vi anima na ña nde'e na naja kua chī'í Jesuu. ⁴⁹ Takan kūu ta tandi'i ndra nàkoto Jesuu ta chi'in ñivi ña'a ña chākunuu chata ra nda iti' Galilea, kīndoo na nde'e chikani na naja kua tā'an Jesuu ora chī'í ra.

Nuu kùchi Jesuu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ma tiempu ikan iyo iin ra va'a ña nàni Kusé, ta rakan ti ra kichi ñuu Arimatea ña iyo kuenda ñu'u' Judea kùu ra. Va juuni ndiso ra tiñu chi'in ma ndian judíu. Va tüvi nī chata'ani ra ma ña jā'a ma ndra tiñu chi'in Jesuu, vati juuni ndātu ra ku'un ra nuu chà'nda Ndioo tiñu ndia. ⁵² Yakan va kēe ra kuà'an ra nuu iyo Pilatu, ta chíkan ra ñunda'yu Jesuu nuu ra. ⁵³ Takan kùu ta ora cha jānuu ndio ra ñunda'yu Jesuu ma nuu kruu, tajan kāva ndio ra iin ja'ma savana ña ya'a va'a ta vii ma ñunda'yu Jesuu, ta kùchi ra yi iin tichi yavi yuu nuu takà'an kuchi na nī'iin ñivi. ⁵⁴ Ikan kùchi ndio na Jesuu vati ma kivi ikan kùu ma kivi jandova'a ma ñivi judíu ma ña kachi na kuenda inga kivi, ma kivi nindeo.

⁵⁵ Takan kùu ta ndisaa ma ñivi ña'a chākunuu chata Jesuu nda ora chākunuu ra ñu'u' Galilea, chā'an vi chānde'e vi ma nuu kùchi ndra yi. Ta juuni ndē'e vi nuu jundii ndra yi ndia. ⁵⁶ Ta ikan jan kēe ndio vi kuà'an vi ve'e vi. Ta ora chāa ndio vi tajan jāndova'a vi takuui xiko, vati ni ku'un vi kujakuti vi ñunda'yu Jesuu ti koto ku'ini yi. Takan kùu tajan ndisaa ma ñivi ña'a ikan nīndee vi ma kivi ikan takua kà'an ma tutu Ndioo.

24*Nuu nàtaku ndiko Jesuu*

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Tajan ma kivi nunuu nuu kicha'a ma jamana, na'a va'a kēe ndio vi kuà'an vi kuànde'e vi nuu kùchi ma ñunda'yu Jesuu. Ta juuni ndà'a vi ma takuui xiko ña koso vi chata ma ñunda'yu Jesuu. ² Ta ora chāa ndio vi ta ndē'e vi ña cha tüva ndàsi ma yuu ikan yu'u ma yavi nuu kàndii ma ñunda'yu Jesuu. ³ Tajan kī'vi ndio vi tichi yi va nī nata'an ga vi ma ñunda'yu ra ma ikan. ⁴ Ta ikan

jan nduva'a kuii yū'vi vi ña nī tuvi chító vi nayi jà'a vi. Ta nunuuni ndē'e vi ña kēta uvi ta'an ndra'ii yatin xiin vi ña ñù'u ndra ja'ma tacha. ⁵ Tajan ndava yū'vi maania vi chūnandi chiti vi nuu ndra nda kati nani te'e nuu vi nuu ñu'u'. Tajan ndrakan te'en kātitu'un ndio ndra nuu vi chí'in tu'un i'ya:

—¿Ta naja nànduku ndo ma ra ndito ma nuu kùchi ndian chí'í? ⁶ Rakan cha tüva ra i'ya, ti cha nātaku ndiko ra. Na kuku'uni ndo ma ña kātitu'un Jesuu nuu ndo ora juuni chākunuu ga ra ma ñu'u' Galilea: ⁷ “Ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, iyo yi ña tiin na ra ta ti'i na ra nda'a' ma ndian jà'a kuati. Ta ndiakan ni takaa na ra nuu kruu, ta tichi uni kivi ni natakú ndiko ra.” Takan kàti ma ndra kēta ikan nuu vi.

⁸ Tajan ma ora ikan ta chāku'uni vi ma tu'un ña kātitu'un Jesuu nuu vi niku. ⁹ Takan kùu tajan kēe ndio vi ma ikan, ta kuà'an ndio vi ma nuu ka'iin ti'vi ma ndi uchi iin ma ndra kùu tatun Jesuu, ta ikan kātitu'un vi nuu ndra ma ña ndē'e vi ta nuu inga ñivi ña ka'iin chí'in ndra ndia. ¹⁰ Ta ma ñivi ña'a ña chā'an chākatitu'un nuu ma ndra tatun ra kùu ma Ndiya Magdalena chí'in Juana, ta Ndiya ma'á Jandiau, ta chí'in inga tuku ñivi ña'a ndia. ¹¹ Va ma ndra tatun Jesuu chànini ndra ti tìvi xini vi ña kà'an vi takan, kùuni ndra. Yakan va tüvi nī jachi'in ndra ma ña kà'an vi.

¹² Takan kùu tajan kàndakunu ndio Petu' kuà'an ra nuu kùchi Jesuu. Ta ora chāa ra ta ndē'e ra ña jāndaa ma ja'ma kuichin ña chūsukunia ra kàndii, tajan yū'vi maania ra kàndakunu ra kuà'an ndiko ra nuu ka'iin ti'vi ma ndian meru ra, ti töva nī nata'an ra ñunda'yu Jesuu.

Jesuu kēta ra nuu uvi ta'an ndra jàkua'a chí'in ra iti' ñuu Emaús

(Mr. 16:12-13)

¹³ Tajan juuni ma kivi ikan, kēe ndio uvi ta'an ma ndra jàkua'a chí'in Jesuu kuà'an ndra iti' ñuu nàni Emaús ña iyo uchi iin kilometru ña

chika kàndii yi ma ñuu Jerusalén.
¹⁴ Tajan ndrakan, nàtu'un ta'an ndra cha'a' ndisaa ña tā'an Jesuu ma nuu kuà'an ndra. ¹⁵ Ta ora juuni nàtu'un ta'an ndra ta kànita'an yu'u ndra, ta kēta ndio Jesuu nuu ndra ta ndīta'an ra tiin chata ndra ndia. ¹⁶ Ta vaji ndè'e ndra ña kuà'an ra chi'in ndra, va tüvi nàkoto ndra ra, ti Ndioo tüvi chà'a ra ña na nakoto ndra ra. ¹⁷ Ta ikan jan te'en kīcha'a ndio Jesuu chīkatu'un ra nuu ndra:

—¿Nayi nàtu'un ndo ma tichi iti' kàcha'an ndo? ¿Ta naja nda'vi kùuni ndo? —kàti Jesuu chi'in ndra.

¹⁸ Tajan iin ma ra kuà'an chi'in ndra ña nàni Cleofas, te'en chīkatu'un ra nuu Jesuu:

—Tandi'i ñivi iyo ñuu Jerusalén chīto na ma ña kùu ikan. ¿A uvaa yo'o kùu ma ra tüvi chīto ma ña kùu? —kàti ra chi'in ra.

¹⁹ Tajan te'en nāka'an Jesuu:

—¿Nayi kùu ma ikan? —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an ndra:

—Nàtu'un ndi cha'a' ndisaa ña tā'an Jesuu ra ñuu Nazaret, vati rakan iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kùu ra. Ta ya'a iyo ndatu ra chi'in ma ña jà'a ra, ta chi'in tu'un kà'an ra nuu Ndioo, ta chi'in ndisaa ma ña jà'a ra chi'in ma ñivi ndia.

²⁰ Ta juuni chāku'uni ndi naja kua jā'a ndra sutu chà'nu ña chà'nda tiñu nuu sutu chi'in ndra kumitiñu ña tiin ndra ra ta tīsokuati ndra ra ta chā'ni ndra ra nuu kruu. ²¹ Ta ndyu'u chānini ndi ti rakan kùu ma ra kùndeeni ndi ña vāchi jakakú ndi nuu tundo'o chi'in tandi'i ñivi Israel niku, va vitin cha kēta uni kivi kùu yi ña kùu takan. ²² Ta juuni ya'a nda'vi kùuni ndi, vati iyo uvi uni ñivi ña'a ña iyo tañu ndi jāyu'vi vi ndyu'u vati ora chā'an vi chānde'e vi nuu kūchi Jesuu, ta töva ni nāta'an vi ma ñunda'yu ra.

²³ Yakan va kēe ndiko vi kīchi katitu'un vi nuu ndi ta kàti vi ti kēta uvi ta'an tati ña jà'a tiñu nuu Ndioo nuu vi, ta kàti yi chi'in vi ti Jesuu cha nātaku ndiko ra. ²⁴ Ta iyo iin ndra chākunuu chi'in ndi, juuni chā'a ndra chānde'e ndra nuu

kàndii ñunda'yu ra ora cha yā'a cha'an vi. Va indukuni tüvi nī nata'an ndra ñunda'yu Jesuu, takua kātitu'un vi nuu ndra ndia.

²⁵ Takán kùu ta ikan jan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—¿A ya'a ndava xini ndo ña tüvi chīnuni ndo ma ña kātitu'un ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña chiyo taji'na? ²⁶ ¿A yüvi cha'a' yakan kùu yi ña iyo yi ña ndè'e ji'na ma ra Cristu tundo'o, tajan ni ki'vi ndio ra koo ra nuu ni jaka'nu Ndioo ra?, kùuni ndo —kàti Jesuu chi'in ndra.

²⁷ Takán kùu ta ikan jan kīcha'a ndio Jesuu kātitu'un kachin ra nuu ndra tandi'i ma tu'un iyo nuu ma tutu Ndioo ña iyo kuenda ra, ta kīcha'a ra nda nuu kīcha'a ma tutu ña taa Moisés, ta nda kati jandi'i ra tandi'i ma ña taa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo naja kua ni kuu yi ma tiempu i'ya.

²⁸ Ta ora cha chāa ndra ma ñuu ikan kuà'an ndra, tajan jā'ani Jesuu ña ni yā'a nduu ra ndra. ²⁹ Tajan chi'in tu'un i'ya jānini ndra ra na kindoo ra chi'in ndra:

—¡Na kindoun kavaun chi'in ndi ma chanikuaa i'ya, vati cha chiso nikandii! —kàti ndra chi'in Jesuu.

Tajan kī'vi ndio Jesuu chi'in ndra ma tichi ve'e nuu ni kava ndra.

³⁰ Takán kùu ta ora cha ka'iin ndra yu'u mesa ña ni kachi ndra, tajan kī'in ndio Jesuu iin paan ta jā'íi ra yi nuu Ndioo, ta chā'nda kuati ra yi ta chā'a ra yi nuu ndra na kachi ndra. ³¹ Tajan ma ora ikani nānde'e va'a ndra ta nākoto ndra ti Jesuu kùu ra, va tūkuui nāni ni'i ndra ja'a ndra vati numi kuii naa ndiko ra. ³² Tajan te'en kīcha'a ndio ndra nàtu'un ta'an ndra:

—Ma ninduvi yo chā'a va'a yo kuenda ña ya'a chīsii kuuni anima yo ora kātitu'un kachin ra naja kua kà'an ma tutu Ndioo nuu yo cha'a' ra —kàti ndra ña nàtu'un ta'an maa ndra.

³³ Takán kùu tajan nī kuunia ndra ndoo ndra kuatu ndra tiá ma ikan, ti ma ora ikani chīkoni'i ndiko ndra

kuà'an ndra ma ñuu Jerusalén nuu nāta'an ndra ña ka'iin ti'vi ndi uchi iin ndra tatun Jesuu chi'in inga tuku ndra meru ndra. ³⁴ Ta ikan jan te'en kīcha'a ndio ndra tatun Jesuu kātitu'un ndra nuu ma ndra kichi:

—Ndicha kuii ña takan kùu yi ña juuni kātitu'un ra nuu ndi ña ndē'e ma Petu' ra ndia. —Takan kàti ndra chi'in ndra.

³⁵ Tajan ninduvi ndio ndra kātitu'un ndra nuu ndra tandi'i naja kua tā'an ndra ma tichi iti', ta naja kua nākoto ndra Jesuu ora chā'nda kuati ra paan chā'a ra nuu ndra.

Jesuu kēta ra nuu ndra jākua'a chi'in ra

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Ta juuni kà'an ga ndra ka'iin ndra ora tüvi Jesuu ma'ñu ndra, ta te'en kāña'a ra chi'in ndra:

—Na koo va'a ndo chi'in ta'an ndo —kàti ra.

³⁷ Tajan ma ora kā'an ra takan ta nduva'a kuii yū'vi ndra, ti kūuni ndra ña ni'na Jesuu kùu yi ña kēta yi. ³⁸ Ta ikan jan te'en kīcha'a ndio Jesuu kà'an ra nuu ndra:

—¡Na yū'vi ndo! Ta na tüvi na ja'a ndo ña nàkanini ndo takan, vati ndicha ña mai kùu. ³⁹ Ta tu töve chìnuni ndo, na nde'e ndo ma nda'i chi'in cha'i. Ta na ke'e ndo yu'u ndia, ta taku ma ni'na tüvi sa'an yi ta ni iki yi, takua ndè'e ndo ña ìyo yi yu'u —kàti Jesuu chi'in ndra.

⁴⁰ Ta ora chīnu kā'an ra takan tajan jāna'a ndio ra ma nda'a' ra chi'in cha'a ra nuu ndra, na nde'e ndra yi. ⁴¹ Va tava ya'a chisii ndra jà'a ma ña kà'an ra, yakan va ni töva ch̀to ndra nayi jà'a ndra ta nayi ch̀nini ndra. Ta ikan jan te'en kīcha'a Jesuu ch̀katu'un ra nuu ndra:

—¿A ìyo ña kacho nuu ndo? —kàti ra chi'in ndra.

⁴² Ta ikan jan chā'a ndio ndra java ma tiaka' tàvi chi'in nduxi ñuñu nuu ra. ⁴³ Ta tiin ra yi ta chāchi ndio ra yi nuu ndra. ⁴⁴ Ta ora chīnu chāchi

ra tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Ndisaa ma ña tā'in i'ya kùu ma ña kātitu'in nuu ndo ora juuni ìyo gai chi'in ndo. Vati takan ìyo yi ña ta'in ta jachinu ma tutu Ndioo ña taa Moisés ma ña kà'an yi kuendai chi'in ma tutu taa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo chiyo taji'na, ta chi'in ña kà'an ma tutu Salmu ndia.

⁴⁵ Ta ikan jan te'en nāka'an tuku Jesuu nuu ndra, ikan na nuna va'a ma ch̀nituni ndra ta taso'o ndra ma ña kà'an ma tutu Ndioo:

⁴⁶ —Nuu ma tutu Ndioo kà'an yi ti ìyo yi ña nde'e ji'nai tundo'o, va tichi uni kivi ni nataku ndikoi tañu ndian ndií. ⁴⁷ Ta ji'na kuii iti' ñuu Jerusalén ìyo yi ña kīcha'a na katitu'un na tu'in, ti yu'u kùu ma ra kùu Cristu. Ta ikan jan ku'un ndio na kukatitu'un na tu'in nuu tandi'i ñivi ñuu ñuñivi, ikan na chikoni'i na chi'in Ndioo ta jaka'nuni ra kuati na. ⁴⁸ Yakan va ndisaa ndyo'o ndian ka'iin i'ya cha ch̀to va'a ndo naja kua tā'in. Ta takan ìyo yi ña ku'va ndo kuenda chi'in ma ñivi cha'a' yi. ⁴⁹ Ta ikan jan ni tachi ndioi ma Tati Í Ndioo chi'in ndo takua kā'an ma Racha'nu Tatái nui niku. Va ndyo'o na kuationo ma ñuu Jerusalén i'ya, nda kati ni'i ji'na ndo ndatu Tati Í ña ni tachi ra nuu ndo iti' andivi —kàti Jesuu chi'in ndra.

Jesuu ndàa ra iti' andivi

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ Takan jan tāvani'i siin Jesuu tandi'i ma ndra jākua'a chi'in ra ñuu Jerusalén, ta kuà'an ndio ra chi'in ndra ma ñuu Betania. Ta ikan kāni'i ra nda'a' ra nuu sukun ta jā'íí ra ndra. ⁵¹ Takan kùu ta ora juuni jà'íí ga ra ndra, ta kueeni kueeni jāchika ra ra xiin ndra, ta ndāa ndio ra kuà'an ra iti' andivi. ⁵² Ta ikan jan ch̀nandi chiti ndio ndra ta kīcha'a ndio ndra jākua'nu ndra ra. Ta ora cha yā'a ña jā'a ndra takan, tajan nduva'a kuii ch̀sii ndra ch̀koni'i ndra ma ñuu Jerusalén. ⁵³ Tajan nani kivi chā'an ndio ndra ch̀jaka'nu ndra Ndioo

ma tichi veñu'u ka'nu ña ndaa ma
ñuu Jerusalén. Ta takan na kuu yi.
Amén.

Tutu Ndioo tãa racha'nu Xuva

Ma tu'un Ndioo ndàkuu yi ñivi

¹ Ma taji'na ora tūvi ma ñuñivi, takani cha iyo ma ra kùu ma tu'un. Ta ma ra kùu ma tu'un ikan iyo ra chi'in Ndioo, ta juuni kùu ra Ndioo ndia. ² Ta rakan kùu ra ña takani cha iyo ra chi'in Ndioo nda ora tūvi ma ñuñivi taji'na. ³ Ta chi'in rakan kùu yi ña jātuvu Ndioo ndisaa nakuyi, ti nī'in ma ña iyo nuu yi yöve ma'iin ma Racha'nu Ndioo jātuvu yi, vati kùta'an ra chi'in ra. ⁴ Ta juuni rakan kùu ra ña chà'a ra kivi koo ndito ndisaa yo ndian iyo ma ñuñivi. Ta cha'a' yakan kùu yi ña jàna'a ra nuu yo iti' ndaa ña kùu yi takua kùu iin ñu'ú ña jàndondichin yi nuu yo. ⁵ Yakan va ma ra kùu ñu'ú ikan kùu ra ña jàndondichin ra ma nuu naa. Ta ma nuu naa ikan kùuni yi nda'va yi ra, va nī kuu yi.

⁶ Takan kùu yi ña chīyo iin ra chūnani Xuva, ra tãchi ma Racha'nu Ndioo ña, ⁷ na kùu ra iin ra testigu ña na katitu'un ra cha'a' ma ra kùu ñu'ú i'ya nuu ma ñivi, ikan na chinuni na ma ña kà'an ra. ⁸ Vati ma Xuva, yūvi ma ra kùu ñu'ú kùu ra, vati ra kùu iin testiguni, ra kīchi katitu'un cha'a' ma ra kùu ñu'ú kùu ra. ⁹ Vati ma ra kùu ñu'ú ndicha, ora kīchaa ra ñuñivi i'ya, kīchaa ra jātuun ra nuu tandi'i na. ¹⁰ Ta juuni rakan kùu ra ña cha iyo ra ma ñuñivi i'ya. Uvaa ña ma ndian iyo ma ñuñivi i'ya, na töve nī ki'in kuenda na ma tu'un kà'an ra, vaji cha'a' maa ra kùu yi ña Ndioo jātuvu ra ma ñuñivi ndia. ¹¹ Vati kīchaa ra nuu iyo ñivi ñuu ra, va ndiakan töve nī ki'in kuenda na ra. ¹² Va ma ndian kī'in kuenda ma ña kà'an ra, ta chīnuni na ma ña kà'an ra, nuu ndiakan chā'a ra ña na ndakuu na se'e Ndioo. ¹³ Ta ndicha ña se'e Ndioo kùu na, va ma ña ndàkuu yo se'e Ndioo töve indukuni kùu yi kua

ora ña kaku yo jà'a tatá yo chi'in ma'á yo. Vati ndàkuu yo se'e Ndioo cha'a' ña takan kùuni ra ña kùu yo, ta töve takua kùuni ma ñivini ña kùu yo.

¹⁴ Takan kùu ña ma ra kùu tu'un ikan, ndàkuu ndicha ra ma ñivi. Ta chīyo ra ñuñivi chi'o, ta kùu ra ma ra chà'a nduva'a kuii kua'a' ñamani Ndioo nuu yo, ta endee jàna'a ra ma ña ndaa ndia. Ta cha'a' ndisaa ña'a maa ndi cha ndē'e ndi ña ra nduva'a kuii ka'nu kùu ra takua ka'nu ma Tatá ra, Ndioo, vati uvaa ra kùu Se'e ra. ¹⁵ Tajan te'en kātitu'un ndio ma Xuva nuu ma ñivi cha'a' ra:

—Ra'ya kùu ma ra kà'in ña ni kichi tiá iti' nuu, ma ora kātitu'in nuu ndo ña ni kichi iin ra ka'nuga kua yu'u. Vati takani cha iyo ra ora kētai ma ñuñivi i'ya —kàti ra.

¹⁶ Yakan va chi'in ndisaa ma ña iyo nuu ra, sōkó ra yi nuu yo, ikan na ni'o yi. Ta juuni cha nī'o nduva'a kuii kua'a' ma ñamani ña chā'a ra nuu yo ndia. ¹⁷ Cha'a' Moisés kùu yi ña nàkoto yo ma ley Ndioo, ta juuni cha'a' Racha'nu Jesucristu kùu yi ña nàkoto yo ma ñamani Ndioo chi'in ma tu'un ndaa ña kà'an ra ndia. ¹⁸ Ta nī'in ñivi takà'an nde'e na ma Ndioo, ti uvanuuni ma ra Se'e Ndioo, ra endee iyo chi'in ma Tatá ra, rakan kùu ra ña chà'a ra kuenda nuu yo naja kua kùu ma Tatá ra.

Nuu kātitu'un Xuva, ra jākunduta cha'a' Jesucristu

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Tajan tãchi ma ndra chà'nda tiñu nuu ndian judíu ña iyo ñuu Jerusalén ma sutu chi'in ndra levita, ña na kundakatu'un ndra iin nakuyi nuu Xuva. Ta te'en chīkatu'un ndio ndra nuu ra, ora chāa ndra nuu ra:

—¿Ta yo'o nda ra kùun, ta nda tiñu jà'un? —kàti ndra.

²⁰ Ta ma Xuva te'en kātitu'un kachin ra nuu ndra:

—Yūvi ra Cristu kùu yu'u —kàti ra.

²¹ Ta ndrakan te'en chīkatu'un ndiko ndra nuu ra:

—¿Ta nda ra kùun tuva takan? ¿A yo'o kùu Elía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo? —kàti ndra.

Ta ma Xuva te'en nāka'an ra:

—Yöve rakan kùu.

Tajan te'en kīcha'a ndiko ndra chikatu'un ndra nuu Xuva:

—¿A yo'o kùu ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ra ni kichi? —kàti ndra.

Ta ma Xuva te'en nāka'an ra:

—Yöve rakan kùu —kàti ra.

²² Ta ndrakan te'en nāka'an ndiko ndra:

—Ta, ¿nda ra kùun tuva takan? Takan chikatu'un ndi, vati ma tu'un ni ka'un nuu ndi iyo yi ña kukat-itu'un ndi yi nuu ma ndra tāchi ndi. Yakan va, ¿niyi kùuniun kàtitu'un nuu ndi cha'un?

²³ Ta ma Xuva te'en nāka'an ra:

—Yu'u kùu ma ra endee ndà'yu nda java tichi ku'u chi'in tu'un i'ya: “Na nuna ndo iin iti' ndaa, kuenda ma Racha'nu”, takua kā'an Isaía, ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na.

²⁴ Tajan ndra tāvani'i ma ndra fariseu tiñu nuu, ña kuka'an chi'in Xuva, ²⁵ te'en kīcha'a ndra chikatu'un ndra nuu ra:

—¿Ta yo chā'a tiñu nuun ña jākundutaun ñivi tuva yöve ma Cristu kùun, ni Elía, ni ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ndia?, tuva takan.

²⁶ Ta ma Xuva te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Yu'u jākundutai ñivi chi'in takuii, va tañu ndo cha iyo iin ra töve nākoto ndo, ²⁷ ta rakan vāchi ra tiaga iti' nuu. Ta kuendai ti iin ra tüvi iñu'u kùu vaji na ndachì ma ndichan indii cha'a ra, ti nduva'a kuii ka'nu ga ra ta iyo ga ndatu ra kua yu'u —kàti ra.

²⁸ Ndisaa ña'a kùu yi ma ñuu Betábara, ña kàndii iti' kàna nikandii inga chiyo yuta Jordán, nuu ndaa Xuva jākunduta ra.

Jesuu kùu ra takua kùu iin mvechala vali ña sòkó Ndioo

²⁹ Takun kùu ta inga kivi ndē'e Xuva ma Jesuu, ña kuàjayatin ra ra ma nuu ndaa ra. Ta ikan te'en kīcha'a Xuva kà'an ra:

—¿Nde'e ndo, ti ikan vāchi ma ra kùu mvechala vali ña tāchi ma Racha'nu Ndioo kuenda ña na naa ma kuati yo ndian iyo ñuñivi i'ya!

³⁰ Ta cha'a' rakan kùu yi ña kā'in ora nātu'in chi'in ndo te'en: “Tiaga iti' nuu vāchi inga ra ka'nu ga kua yu'u, vati takani iyo ra ora kēta yu'u.”

³¹ Ni yu'u töve nākotoi nda ra kùu ra niku. Va cha chitōi ña cha'a' rakan kùu yi ña vāchi jākundutai ñivi chi'in takuii, ikan na ndisaa yo ndian iyo ñuu Israel nakoto yo ra —kàti Xuva.

³² Ta juuni te'en nāka'an tuku ra ndia:

—Ndē'i ma Tati Í Ndioo ora kīchi nuu yi ma iti' andivi, ña kàa yi takua kàa iin livi ora kōyo yi chata Jesuu nuu kīndoo yi endeeni chi'in ra. ³³ Ta ni yu'u, töve nākotoi nda ra kùu ra niku, va ma ra tāchi yu'u ña na jākundutai chi'in takuii, rakan kàtitu'un ra nui te'en: “Ma ra ni nde'un ña ni koyo ma Tati Í Ndioo chata ma nuu ni kindoo yi, rakan kùu ma ra ni jākunduta ñivi chi'in ma Tati Í Ndioo.” ³⁴ Yu'u cha ndē'i ña takan kùu yi chi'in ra, ta kàtitu'in nuu ndo ña ndicha kuii ña ra Se'e Ndioo kùu ra.

Ma ndra nunuu ña jākua'a chi'in Jesuu

³⁵ Takun kùu ta ma inga kivi, ndaa ndiko Xuva ikan chi'in uvi ta'an ma ndra chākunuu chi'in ra. ³⁶ Ta ora ndē'e ra ña yà'a Jesuu ma ikan, te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿Nde'e ndo, ti rakan kùu ma ra tāchi Ndioo ña kùu takua kùu iin mvechala vali!

³⁷ Tajan ora chīni ninduvi ma ndra chākunuu chi'in Xuva ña kā'an ra takan, ta tándikun ndra chata Jesuu. ³⁸ Ta ndē'e chata ma Jesuu, ta chā'a ra kuenda ña ndikun ndrakan kuà'an ndra chata ra. Tajan te'en chikatu'un ndio ra nuu ndra:

—¿Niyi nànduku ndo? —kàti ra.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra:

—Yo'o Rabí —ñu kùuni ka'an yi Matru— ¿ndanu iyoun? —kàti ndra. ³⁹ Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¡Na'a ndo chatai!, ta koto ndo ma nuu iyoi —kàti ra.

Yakan va kēe ndio ndra kuà'an ndra chi'in ra ma nuu iyo ra, tajan kīndoo ndra chi'in ra nda kati ini ña cha kùu yi a kaa kumi chani'ini.

⁴⁰ André ra yani Simón Petu', kùu iin ra indii tañu ma uvi ndra ña chíni ña kā'an Xuva, tàndikun ndra chata Jesuu ma ora ikan. ⁴¹ Ta ma ra ji'na kuii ña chíkuta'an ma André kùu ma ra yani ra Simón. Ta te'en kàtitu'un ra nuu ra:

—Yo'o yani, cha nāta'an ndi ma ra kùu Mesías (ña chí'in inga tu'un kùuni yi ka'an yi Cristu).

⁴² Tajan kēe ndio ma André kuà'an ra chí'in ma yani ra Simón nuu ndaa ma Racha'nu Jesuu. Ta ora ndē'e ma Jesuu ña kīchaa ndra, ta te'en kīcha'a ra kà'an ra chí'in ra:

—Yo'o, Simón se'e Jonás, vitin va ni kunaniun Cefas —ña chí'in inga tu'un kùuni yi ka'an yi Petu'.

Jesuu kàna ra ma Lipe chí'in ma Natanael.

⁴³ Ta ma inga kivi, kēe ndio Jesuu kuà'an ra ma iti' ñu'u' Galilea takua chànini ra. Ta ikan chíkuta'an ra ma ra nàni Lipe ta te'en nāka'an ra chí'in ra:

—¡Na'a chatai! —kàti ra.

⁴⁴ Ta ma Lipe, ti ra ñuu Betsaida kùu ra, ta iini ñuu ndra chí'in André ta Petu'. ⁴⁵ Tajan ma Lipe chā'an ra chānanduku ra, ra nàni Natanael, ta ikan te'en nāka'an ra chí'in ra:

—Cha nāta'an ndi ma ra tāa ma Moisés cha'a' nuu ma tutu ley Ndioo. Rakan nàni ra Jesuu, ra ñuu Nazaret, ra se'e Kusé. Ra juuni tāa ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo cha'a' ña ni kichi ndia.

⁴⁶ Ta ma Natanael nāka'an ra te'en:

—¿A kùu keta iin ma ra va'a ma ñuu Nazaret?, kùuniun —kàti ra.

Ta ma Lipe te'en nāka'an ra:

—Na kichiun ta nde'un ti ña ndicha kùu yi —kàti ra.

⁴⁷ Ta ora ndē'e Jesuu ña cha vāchi kuyatin Natanael nuu ra, ta te'en nāka'an ra:

—¡I'ya vāchi ma iin ra israelita va'a, ña töve jànda'viña'a! —kàti ra.

⁴⁸ Ta ma Natanael te'en chíkatu'un ra:

—¿Ta naja kà'un ña nàkotoun yu'u? —kàti ra.

Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Takani cha ndē'i ñun antea ña nāta'an ma Lipe ñun ma nuu ndaun vati ma yutun higu —kàti ra chí'in ra.

⁴⁹ Tajan ma Natanael te'en nāka'an tuku ra:

—Matru, ndicha kuii ña yo'o kùu ma ra Se'e Ndioo, ta juuniun kùu ma ra kùu Rey ra chà'nda tiñu ñuu Israel —kàti ra.

⁵⁰ Tajan ma Racha'nu Jesuu te'en nāka'an tuku ra:

—¿A cha'a' ña ndē'eni ñun cha'a' ma yutun higu kùu yi ña chìnuniun ma tu'un kà'in?, kùuniun. ¡Yu'u kà'in chí'un ña nda vitin ta iti' nuu, kua'a' ga tiñu ka'nu ni nde'un!

⁵¹ Va ma Jesuu te'en nāka'an ndiko tuku ra:

—Ndicha va'a ña kàtitu'in nuu ndo ña ni nde'e ndo ma andivi ña iin nuna kani yi, ta juuni ni nde'e ndo kua'a' tati ña jà'a tiñu nuu Ndioo ña ndaa yi nùu yi chata yu'u, ra Se'e ñivi tachi Ndioo.

2

Chīyo iin viko tànda'a ma ñuu ña nàni Caná ña kàndii xiin ma ñu'u' Galilea

¹ Takan kùu ta ora yā'a uni kivi, tajan chíyo iin viko tànda'a ma ñuu Caná, ña iyo kuenda ma ñu'u' Galilea. Ta ikan ndaa ma'á Jesuu ndia. ² Ta ma nuu iyo ma viko tànda'a, juuni jāinvitaa na Jesuu chí'in ma ndra jākua'a chí'in ra.

³ Tajan ma ma'á Jesuu, te'en nāka'an ña chí'in ra ora ndi'i ma vinu chí'i na nuu viko:

—Se'yu, cha ndi'i ma vinu —kàti ña chí'in ra.

⁴ Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma'á, ¿ta naja kà'un takan chí'in? Ta juuni takā'an chaa ma ora ña koto ma ñivi nda ra kùu —kàti ra.

5 Tajan ma ma'á Jesuu te'en nāka'an ña chi'in ma ndra jàkuu tiñu ma viko ikan:

—Na ja'a ndo ndisaa ma ña ni ka'an ra nuu ndo —kàti ña.

6 Ta ma ikan ka'in iñu ta'an ma kii na'nu ña kūva'a chi'in yuu ka'nu nuu chàkuiin takuii ña chàtiñu ma ndian judíu ma ora jàndoo na na kuenda Ndioo, takua takani jà'a na. Ta ta'ii'in ma kii ikan chàta'an uvi xiko uchi a uni xiko uchi litru takuii tichi yi. 7 Tajan te'en nāka'an ndio ma Jesuu:

—Na jakutu ndo ma kii chiña chi'in takuii.

Tajan jakutu ndio ndra yi. 8 Ta te'en nāka'an ndio ma Jesuu chi'in ndra:

—Ta vitin na tava ndo ita'vi ma takuii, ta kundaka ndo ra' nuu ma ra ndiso tiñu cha'a' ma viko i'ya —kàti ra.

Ta takan jà'a ndra. 9 Tajan ma ra ndiso tiñu ikan chi'i ra ma takuii ña cha ndākuu ma vinu, nde'o naja kua chi'i ra', vaji nī töve chito ra ndanu kichi ra'. Uvanuu ma ndra chito kuu ma ndra jakutu yi chi'in takuii. Tajan ma ra ndiso tiñu ikan kāna ndio ra ma ra tãnda'a, 10 ta te'en nāka'an ndio ra chi'in ra:

—Tandi'i ma ñivi jà'a viko, ti'i ji'na na ma vinu va'aga ko'o ma ñivi, ta ora cha chi'i kua'a' ndio na ra', tajan chà'a ndio na ma vinu ta'ania ko'o na. Va yo'o tüvi nī ja'un takan, vati ndākiva'un ma vinu va'aga ma nuu ndi'i nia —kàti ma ra ndiso tiñu chi'in ma ra tãnda'a.

11 Ña'a kuu ma ndatu nunuu ña jāna'a Jesuu nuu ma ñivi. Ta takan jà'a ra ñuu Caná, ña kãndii kuenda ñu'u' Galilea. Chi'in yakan jāna'a ra ña iin ra ya'a ka'nu kuu ra. Ta ikan kuu nuu kicha'a chinuni ma ndra jākua'a chi'in ra tu'un ra ndia.

12 Takan kuu ta ora yā'a ña jā'a ra te'en, ta kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñuu Capernaum chi'in ma'á ra, ta chi'in ndra yani ra, ta ndra jākua'a chi'in ra. Ta ikan kīndoo vi uvi uni kivi.

Jākunu Jesuu ñivi ka'in veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

13 Ta tava cha kua kuyatin ma kivi viko Pakua ña jàka'nu ma ndian judíu, yakan va kēe ndio Jesuu kuà'an ra ma ñuu Jerusalén. 14 Ta ora chāa ra ma ikan, ta nāta'an ra ña ka'in kua'a' ma ndian kaxiko jundiki, mvechala, livi, ta chi'in ma ndian nãndi sãma xu'un' nuu ma ñivi ma tichi kora veñu'u ka'nu ikan. 15 Ta ora ndē'e Jesuu ña jà'a na, tajan nãnduku ra iin yo'o, ta jā'a ra iin kuata, ta jākunu ra ndisaa na chi'in yi, kutu chi'in jundiki xiko na chi'in ma mvechala ndia. Ta ma ndian sãma ma xu'un' chãta ra yi ma nuu ñu'u', ta jãnduva ra ma mesa nuu nãndi na ndia. 16 Ta nuu ma ndian xiko ma livi, va te'en nāka'an ra:

—Na tavani'i ndo tandi'i ña xiko ndo i'ya, ti ma ve'e Tatai, yöve nuu kuya'vi kuu yi —kàti Jesuu.

17 Tajan ma ndra jākua'a chi'in Jesuu, chàku'uni ndra ña te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo: “Ya'aga kàyunĵi cha'a' ña töve tiñu'u na ma ve'un”, kàti yi nuu yi.

18 Ta ma ndian kuxini nuu ndian judíu, te'en kicha'a na chikatu'un na nuu Jesuu:

—Na jana'un iin ndatu nuu ndi, ikan na koto ndi tuva ndicha ña Ndioo chā'a tiñu nuun ña jā'un te'en.

19 Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Na janatani ndi'i ndo ma veñu'u i'ya, ta tichi uni kivi, cha kũtaa ndikoi yi —kàti Jesuu.

20 Tajan ma ndian judíu te'en nāka'an na:

—Uvi xiko iñu kuiya kuu yi ña jãtiñu na, ta kũndee na kũtaa na ma veñu'u ka'nu i'ya, ta vitin yo'o tuku, ¿a kuu kani'un yi tichi uni kivini ña kà'un takan? —Takan kàti na chi'in Jesuu.

21 Va ma veñu'u ña kà'an Jesuu nuu na, kuu yi iin ku'va, ti kà'an ra yi cha'a' juuni ma kuñu ra. 22 Yakan

va ora nātaku ndiko Jesuu tañu ñivi ndií, ikan chàku'uni ma ndra jàkua'a chi'in ra ma takua kà'an ra. Tajan ikan kùu ma nuu chìnuni ndio ndra ña kà'an ma tutu Ndioo, ta ña kà'an Jesuu ndia.

²³ Ta ora iyo Jesuu ma ñuu Jerusalén ma viko Pakua, kua'a' ñivi kicha'a na chinuni na tu'un ra, ora ndē'e na kua'a' ndatu ña jà'a ra. ²⁴ Va cha nākuni Jesuu naja kua chànini na, yakan va tüvi kùndeeni ra na. ²⁵ Ta töve chiniñu'u ra, ña ndava kàti na naja kua chànini ma inga ñivi ndē'e na nuu ra, ti juuni maa ra cha chito va'a ra naja kua chànini na ndia.

3

Jesuu chi'in Nicodemo

¹ Iyo iin ra fariseu, ña nani Nicodemo. Ta ra'ya ti iin ra ka'nu kùu ra tañu ma ndian judíu. ² Tajan chānde'e ra Jesuu, ma nuu iyo ra iin chanikuaa. Ta ikan te'en kà'an ra chi'in ra:

—Matru, chito ndi ña ma Racha'nu Ndioo tachi ñun kuenda ña jàna'un nuu ndi, ti ni'iin ñivi na kùu jà'a na ma ndatu ña jà'un, tu töve kùta'an Ndioo chi'in na —kati ra.

³ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ndicha va'a ma ña kà'in chi'un, ña nda ndian nikuuni na kùu koo na nuu chà'nda Ndioo tiñu, tuva juuni takā'an kàku chaa ndiko na kuenda Ndioo —kati Jesuu.

⁴ Tajan Nicodemo te'en chikatu'un ra nuu Jesuu:

—¿Ta naja kua jà'a yo, ta kùu kàku yo inga cha'a' tuva cha cha'nu yo? ¿A kùu ki'vi ndiko yo tichi ma'á yo ta kàku ndiko yo inga cha'a'?, kùuniun —kati ra chi'in Jesuu.

⁵ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Kàti kachin nuun ña ni'iin na, tu töve kàku ji'na na jà'a ma takuii ta jà'a ma Tati Í Ndioo ndia, na kùu ki'vi na ma nuu chà'nda Ndioo tiñu. ⁶ Vati ndian kàku ñuñivi i'ya, ñivi kuenda ñuñivini kùu na, va

ndian kàku inga cha'a', jà'a Tati Í Ndioo, ñivi kuenda Ndioo kùu na. ⁷ Ta na nākaniniun cha'a' ña kà'in ña ndisaa na iyo yi ña kàku chaa ndiko na inga cha'a'. ⁸ Vati taku ma ora chàkin tati, chàkin yi nda iti' nikuuni, ta vaji chini yo ña jàkayu yi, va tüvi chito yo nda iti' kuà'an yi, a nda iti' vachi yi ndia, takan kùu ma ndian kàku chaa jà'a ma Tati Í Ndioo.

⁹ Tajan ma Nicodemo te'en chikatu'un ndiko ra nuu Jesuu:

—¿Ta nayi kùuni yi ka'an yi ña kà'un takan? —kati ra chi'in Jesuu.

¹⁰ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Yo'o ra kùu matru ka'nu nuu ñivi ñuu Israel, ¿ta naja töve chitoun ma ña kùuni yi ka'an yi? ¹¹ Ndicha va'a ma ña kà'an ndi chi'un, ti ma ña chito ndi kùu ma ña kà'an ndi, ta ma ña cha ndē'e ndi, kùu ma ña jàna'a ndi, va ndyo'o na töve chìnuni ndo ma ña kà'an ndi. ¹² Ta tu töve chìnuni ndo ma ña kà'in cha'a' ña kùu ma ñuñivi i'ya, ¿naja kua kuu chinuni ndo ña kà'in cha'a' ma ña kùu ma andivi?, kùuniun, tuva takan.

¹³ 'Ni'iin ñivi takā'an ndaa na ku'un na ma iti' andivi, uvanuu yu'u ra takani iyo chi'in Ndioo nākotoi naja kaa yi, ti ra kichi iti' andivi kùu.

¹⁴ Vati takua jà'a Moisés ña kani'i ra ma koo tichi ku'u ña kùva'a chi'in kaa, indukuni kua ikan ni kani'i na yu'u, ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ¹⁵ ikan ndisaa ma ndian chìnuni tu'un kà'in, kùu koo ndito na chi'in Ndioo endeeni.

Ndioo ya'a ga kùuni ra nde'e ra ma ñivi

¹⁶ 'Takan kùu ta cha'a' ña ya'a ga kùuni Ndioo nde'e ra ma ñivi ñuñivi, yakan va chà'a ra ma ra uvanuu ña kùu Se'e ra nuu na, ikan nda ndian nikuuni tu chinuni na ma tu'un ra, tüvi ni naa na, vati ni ni'i na nuu koo ndito na endeeni chi'in Ndioo jà'a ra. ¹⁷ Vati Ndioo tachi ra ma ra Se'e ra kuenda ña na jakakú ra ma ñivi iyo ñuñivi, ta yöve kuenda ña na tiso ra kuati na ta kuvi na.

¹⁸ 'Ta ma ndian chìnuni ña kà'an ma ra Se'e Ndioo, tüvi ni jande'e ra

tundo'o endeeni na. Va ma ndian tüvi chìnuni ña kà'an ra, ndiakan va cha kà'an Ndioo ña ni nde'e na tundo'o endeeni cha'a' ña töve chìnuni na ña kà'an ma ra uvanuu ña kùu Se'e ra. ¹⁹ Ta ndicha kuii ña cha kīchaa ma ñu'ú nuu ma ñu'u' ñuñivi, va ma ñivi iyo ma ñu'u' ñuñivi chàta'ani tiá na nuu naa kua nuu tiin ma ñu'ú ikan, cha'a' ña maaaa ña kini kùu ma ña jà'a na. ²⁰ Ta ndisaa ma ndian jà'a ma ña kini, töve chàta'ani na ku'un na iti' Ndioo a ma iti' ndichin, koto ku'va ma inga ñivi kuenda cha'a' tandi'i ma tiñu kini ña jà'a na. ²¹ Va ma ndian iyo indaani, kì'vi na ma iti' ndichin, ta ña'a jàna'a nuu inga ñivi ña na kuu na ñivi ña jà'a maaaa tiñu va'a ti chà'a Ndioo ndatu ra nuu na.

Xuva ra jàkunduta kà'an ndiko ra cha'a' Jesuu

²² Takan kùu ta ora yā'a ña kùu te'en, tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra iti' ñu'u' Judea, nuu chiyo ndra yatin kivi ta jàkunduta ndra ñivi. ²³ Ta ma tiempu ikan juuni jàkunduta ma Xuva ma ñivi iin nuu nàni Enón, ña kàndii yatini ma ñuu Salim, vati ikan kùu nuu kàna kua'a' takuii, ta ma ndian chàa ma ikan, kùnduta na jà'a ra. ²⁴ Ndisaa ña'a kùu antea ña tì'i ndra ma Xuva tichi vekaa.

²⁵ Takan kùu ta iin ma ndra chàkunuu chi'in Xuva kīcha'a ndra kànita'an yu'u ndra chi'in iin ma inga ndra judíu cha'a' ma naja kua kùu yi ña nàndoo na takua takani jà'a ma ndian judíu. ²⁶ Ta ma ndrakan te'en kàtitu'un ndra nuu Xuva:

—Yo'o Matru, ma ra ndaa chi'un inga chiyo yu'u yuta Jordán niku, ma ra kàtitu'un iin cha'a' nuu ndi, vitin ndaa ra jàkunduta ra kua'a' ñivi, ta ndisaa na ndikun na ra.

²⁷ Ta Xuva nàka'an ra te'en:

—Ní'iin yo na kùu ní'o a jà'a yo ní'iin nakuyi tu yöve Ndioo kùu ma ra tindee yo. ²⁸ Juuni maa ndo cha chíni va'a ndo ma ña kà'in niku, ña na yöve ma ra Cristu kùu, vati yu'u kùu iin ma ra tachi Ndioo iti' nuu ra.

²⁹ Taku ma nuu iyo iin viko tànda'a, ma ra ndàka ma ña tànda'a, rakan kùu ma iian, va ma ra kùu amigu ma ra tànda'a ña ndaa xiin ra ta chíni ra ma ña kà'an ra, nduva'a chisii ra ora chíni ra yi. Ta cha'a' yakan kùu yi ña nda yu'u ya'aga ka'nu kùu ma ña chisií vitin. ³⁰ Rakan kùu ra ña iyo yi ña ndoka'nu ra tiá cha'a' ma ña jà'a ra, ta yu'u iyo yi ña ndota'ani gai tiá chí'in ma tiñu jà'i ta'ii'iin kivi —kàti Xuva.

Ra kīchi iti' andivi

³¹ Takan kùu ta ma ra vachi iti' andivi, ka'nuga ra kua ndisaa na. Ta ma ndian iyo nuñu'u' ñuñivi kùu na kuenda ma nuñu'u' ñuñivini, ta kà'an na cha'a' ma ña kùu ñuñivini ndia. Va ma ra ña vachi iti' andivi, ka'nuga ra kua ndisaa ma ñivi iyo ñuñivi. ³² Ta rakan kùu ra ña kàtitu'un ra ma ña ndē'e ra ta ña chíni ra iti' andivi, va ní'iin na töve ní jachi'in na ma ña kà'an ra. ³³ Va tu iyo ndian chìnuni ña kà'an ra, ndiakan chà'a na kuenda ta kàtitu'un na ti ma Racha'nu Ndioo kà'an ra ma tu'un ndicha. ³⁴ Vati ma ra tachi ma Racha'nu Ndioo, rakan kà'an ra ma tu'un Ndioo, tí Ndioo jà'a ra ña na endeeni ni koo ma Tati Í ra nuu ra. ³⁵ Ti ma Tatá Ndioo ya'a ga kùuni ra nde'e ra ma ra Se'e ra, yakan va chā'a ra kua'a' ndatu ra nuu ra kuenda ña na kuàtiñu ra yi chí'in ndisaa ma ña jà'a ra. ³⁶ Ta nda ndian chìnuni ma ña kà'an ma Se'e ma Racha'nu, ni koo na endeeni chí'in ra, va ma ndian töve jàchi'in ña kà'an ma ra Se'e ra, tüvi ni ní'i na ma nuu koo na endeeni chí'in Ndioo, ti ni jande'e ra tundo'o ka'nu na endeeni.

4

Jesuu chí'in iin ña'a ñuu Samari-tana

¹ Takan kùu ta chíto ma Racha'nu Jesuu ña ma ndra fariseu chā'a ndra kuenda ña cha chàkunuu kua'a' ñivi chata ra ta jàkunduta ra tiaga ñivi kua Xuva; ² vaji ndicha ña yöve Jesuu kùu ma ra jàkunduta ñivi, ti ma ndra jàkunduta kùu ma ndra jàkua'a chí'in ra. ³ Yakan va ora

chìto Jesuu ña takan chà'a ndra fariseu kuenda, tajan kēe ndio ra ma iti' ñu'u' Judea, ta kuà'an ndiko ra ma iti' ñu'u' Galilea. ⁴ Ta iti' kuà'an ra ìyo yi ña ya'a jì'na Jesuu ma ñu'u' Samaria. ⁵ Tajan chāa ndio ra ma iin ñuu ña nàni Sicar ña ìyo kuenda ma ñu'u' Samaria. Ta yatini ma xiin ñuu ikan kàndii iin ti'yo ña chā'a ma racha'nu Jacob nuu rase'e ra, Kusé taji'na. ⁶ Ta nuu ma ti'yo ikan ìyo iin soko ya'a kunu ña jā'a Jacob niku. Ta ora chāa Jesuu ikan ya'a chitatu ra ña chākunuu ra, yakan va chūnandi ra yu'u ma soko ikan, ña nīndee ra ma ora ñuka'ñu.

⁷ Takan kūu ta chāa ndio iin ña'a ñu'u' Samaria ña kuàki'an takuui ma tichi soko, tajan te'en nāka'an Jesuu chi'an:

—Na ku'vaun ita'vi takuui ko'i, yo'o ma'á —kàti ra.

⁸ Ta ma ndra jākua'a chi'in Jesuu, ti kuà'an ndra kuàjata ndra ña kachi ndra ma ñuu ikan.

⁹ Tajan ma ña'a ñu'u' Samaria, te'en nāka'an ña chi'in Jesuu:

—¿Ta nava jà'a yo'o ra judíu ña chikaun takuui ko'un nui, ta yu'u ña ñu'u' Samaria kùì? —Takan kàti ma ña'a ikan chi'in Jesuu ti ma ndian judíu tüvi induku kùuni na chi'in ma ndian samaritanu.

¹⁰ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ña'a ikan:

—Tu chitoun niyi kùu ma ña va'a ña kùuni Ndioo ku'va ra kuenda ma ñivi ra, ta tu chitoun nda ra kùu yu'u ra kā'an te'en chi'un “ña na ku'vaun takuui ko'i”, ta yo'o, ni ndakaun takuui nui, ta ni ku'vai ra' nuun kuenda ña na koo nditoun.

¹¹ Tajan ma ña'a ikan te'en nāka'an ña chi'in ra:

—Yo'o racha'nu tüvi nda'un nī'iin nakuyi ña tàva yo ma takuui, ta ma soko ya'a ga kunu yi. ¿Ta ndanu ìyo ma takuui ña jà'a ña koo ndito yo ña ni ku'vaun ko'i? ¹² ¿A ra ka'nu tiaga kùun kua ma ra kūu tatá ndi ra chūnani Jacob, ra ndākoo ma soko i'ya kuenda ndi? Ta rakan ti i'ya kūu ma nuu kī'in ra ma takuui chī'i ra chi'in se'e ra ta ma kiti jāna ra ndia.

¹³ Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Taku ndisaa ndian chī'i ma takuui ña ka'iin tichi soko i'ya, ni natii ndiko na ra'. ¹⁴ Ta ma ndian ni ko'o ma takuui ña ni ku'vai, na tüva ni natii na ra' inga cha'a, vati endeeni ni koo ra' tichi anima na jà'a ra' ma takua kùu iin nuu kàna ra' jà'i, ikan na koo na endeeni chi'in Ndioo.

¹⁵ Tajan ma ña'a ikan te'en nāka'an ña chi'in Jesuu:

—Yo'o racha'nu, na ku'vaun ma takuui ikan ko'i, ikan na tüva ni natij ndikoi ma takuui, ta na kichi gai tava gai ra' tichi ma soko i'ya —kàti ña.

¹⁶ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Kuàki'in ma ra kùu iin, ta kichi ndikoun nui chi'in ra —kàti Jesuu.

¹⁷ Ta ma ña'a ikan te'en nāka'an ña:

—Na töve ìyo ij —kàti ña.

Ta Jesuu te'en nāka'an ndiko ra chi'in ña:

—Ndicha va'a ña kà'un ña töve ìyo iin, ¹⁸ ti cha u'un cha'a' ña tānda'un niku, ta ma ra ndākaun vitin na yöve iin kùu ra. Yakan va ña ndicha kùu ma ña kà'un —kàti Jesuu.

¹⁹ Tajan ma ña'a ikan te'en nāka'an ña chi'in ra ora chīnian ña kà'an Jesuu takan:

—Yo'o racha'nu, yu'u chānini ti iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kùun. ²⁰ Ti ma ndian kūu tatá ndi taji'na jāka'nu na ma Ndioo ma yuku tikan niku, va ndyo'o ndian judíu, kàti ndo ña ma ñuu nuu ìyo yi ña jaka'nu yo ra kùu ma ñuu Jerusalén —kàti ña.

²¹ Ta Jesuu nāka'an ra te'en:

—Na chinuniun ña kà'in, vati chani chaa ma ora ña ni jaka'nu ndo ma Racha'nu Tatá yo, ta na tüva ìyo yi ña kichi ndo ma tichi ku'u yuku i'ya, ta ni ma ñuu Jerusalén ña jāka'nu yo ra ndia. ²² Ta ndyo'o ndian ñu'u' Samaria töve nākoto va'a ndo nda ra kùu ma ra jāka'nu ndo, va ndyu'u ndian judíu, nākoto ndi nda ra kùu ma ra jāka'nu ndi, ti ma tu'un kà'an naja kua jākakú Ndioo ñivi, ìyo yi chi'in ma ndian

judíu. ²³ Va vitin chani chaa ma ora, ña ndisaa ma ndian kùu ñivi ña jàka'nu ndicha kuii ma Tatá yo, ni jaka'nu na ra takua kùu ra, chí'in ndisaa anima na, jà'a ma Tati Í Ndioo, ti takan kùuni Ndioo ña jà'a ma ndian jàka'nu ra. ²⁴ Vati tati kùu Ndioo, yakan va ma ndian jàka'nu ra ndicha, ìyo yi ña ja'a na yi chí'in ndisaa anima na, jà'a ma Tati Í Ndioo.

²⁵ Ta ma ña'a ikan te'en nàka'an ña:

—Yu'u chitói ña ni kichi ma ra Mesías ña (kùuni yi ka'an yi Cristu,) ra tachi Ndioo, ta ora ni kichaa ra ni katitu'un ra tandi'i ma naja kua kùu yi nuu yo —kàti ña.

²⁶ Ta Jesuu nàka'an ra te'en:

—jYu'u ra kà'an chí'un kùu ma ra Cristu!

²⁷ Ta juuni ma ora ikan chàkoyo ma ndra jàkua'a chí'in Jesuu, ta ndava yū'vi ndra ña nàtu'un Jesuu chí'in ma ña'a ikan. Ta ñi'in ndra na töve ñi chikatu'un ndra nuu ra, nayi chikatu'un ra nuu ña, ta naja nàtu'un ra chí'an. ²⁸ Ta ma ña'a ikan ndàkoan ma kii ña nda'a' ña, tajan endee chínuan kuà'an ña ma ñuu ña, ta ma ikan te'en nàka'an ña chí'in ma ñivi ñuan:

²⁹ —jNa'a ndo na ko'o kunde'o ma ra kàtitu'un nui cha'a' tandi'i ma ña jà'i! ¿A yöve rakan kùu Cristu?, kùuni ndo.

³⁰ Takan kùu ta kēe ndio ma ñivi kuà'an na chí'an ta ora chani chaa ndio na nuu ndaa ma Jesuu. ³¹ Ta kicha'a kà'an ma ndra jàkua'a chí'in ra, jànnini ndra ra chí'in tu'un i'ya:

—Yo'o Matru, kachi ita'vi ma ña chàchi ndi —kàti ndra.

³² Va rakan nàka'an ra te'en:

—Cha iyo ma ña ni kachi va ndyo'o na töve nàkoto ndo yi —kàti ra.

³³ Takan kùu, yakan va ma ndra jàkua'a chí'in ra kicha'a ndra nàtu'un ta'an ndra te'en:

—¿A iyo ndian kichi ndàka ma ña kachi ma Jesuu?, kùuni ndo.

³⁴ Va ma Jesuu te'en nàka'an ra:

—Ma ña chàchi kùu yi ña na ja'i ndisaa tiñu chà'a ra tachi yu'u ta

jàchinui yi takua kùuni ra. ³⁵ Vitin ndyo'o kà'an ndo ña kùmani kumi ga yoo ta kuta'an ma ora ña ndàki'in ndo ma ndatiñu ña tachi ndo, va yu'u kà'in chí'in ndo ña na ja'a ndo kuenda ma nuu kaa ma ndatiñu ndo, vati cha kēta ora va'a ña ndàki'o yi vitin. ³⁶ Taku ma ra ndàki'in ndatiñu ñi'i ra ma ya'vi ra ta ma ndatiñu ñi'i ra, kùu yi ña na koo endeeni ma ñivi. Yakan va ma ra tachi chí'in ma ra ndàki'in indukuni sii kùuni ndra cha'a' ma ndatiñu ñi'i ndra. ³⁷ Ndicha kuii kùu ma tu'un ña kà'an te'en: “Ti ma ra tachi, siin kùu ra kua ma ra ndàki'in ma ndatiñu.” ³⁸ Yu'u kùu ma ra tachi ndo ña kùu ndaki'in ndo ma ndatiñu, ña tüvi ñi nde'e ndo tundo'o chí'in yi, ti ma ndian ndē'e tundo'o chí'in yi kùu inga na, va ndyo'o kùu ndo ma ndian kindoo va'a chí'in ndatiñu ikan, vaji ñi'i jàtiñu inga na cha'a' yi.

³⁹ Takan kùu ta kua'a' va'a ma ñivi ndòyo ma ñuu ikan ña iyo kuenda ñu'u' Samaria, kicha'a na chínni na ma ña kà'an ma Jesuu, ta cha'a' ma ña kà'an ma ña'a ikan chí'in ma ñivi, vati kà'an ña ña kàtitu'un Jesuu nuu ña tandi'i ma ña jà'a ña.

⁴⁰ Takan kùu ta ora chaa ma ndian ñu'u' Samaria ma nuu ndaa Jesuu, chàkan na nuu ra ña na kindoo ra chí'in na ma ñuu ikan. Yakan va Jesuu, kindoo ra chí'in na uvi kivi.

⁴¹ Ta nduva'a kuii ga kua'a' ma ñivi kicha'a na chínni na tu'un Jesuu ora chíni na ña kà'an ra. ⁴² Ta kicha'a na kà'an na chí'in ma ña'a ikan te'en:

—Ji'na chínni ndi tu'un Jesuu cha'a' tu'un kà'an yo'oni niku, va vitin nda maa ndi cha chíni ndi ma ña kà'an ra'ya, ta chito kachin ndi ña ra'ya kùu ma Cristu, ra vachi jakakú ma ñivi ma ñuñivi i'ya.

Jesuu jànda'a ra se'e iin ra jàtiñu kuenda ma rey

⁴³ Ta ora cha yà'a ndio uvi kivi, tajan kēe ndio ra ma ñu'u' Samaria ta kuà'an ra ma iti' ñu'u' Galilea.

⁴⁴ Vati juuni maa ma Jesuu kàtitu'un ra ña ma ra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo, na töve tiñu'u na ra ma ñuu

maa ra. ⁴⁵ Ta ora chāa ra ma ñu'u' Galilea, chā'a ñivi ikan ña na ndoo ra chi'in na, ti ma ndian ñu'u' Galilea chā'an na ma ñuu Jerusalén ora chiyo viko Pakua ma ikan niku, ta takan kuu yi ña ndē'e na tandi'i ma ña va'a ña jā'a Jesuu ma ñuu Jerusalén.

⁴⁶ Tajan kēe ndiko Jesuu kuà'an ra iti' nuu, nda kati chāa ra ñuu Caná ña iyo kuenda ma ñu'u' Galilea, nuu jändaku ra ma takuii ña na kuu ra' vinu. Ta yatini ñuu ikan iyo iin ra jàkuu tiñu nuu ma ra kuu rey, ña ku'vi se'e ra kändii ra ma ñuu Capernaum. ⁴⁷ Tajan ora chito ra ña kēe Jesuu ma ñu'u' Judea, ta chāa ra ma ñu'u' Galilea, ikan chāa ra ma nuu ndaa Jesuu, ta kīcha'a ra jänini ra ra ña na ku'un ra chi'in ra ñuu ra, ta janda'a ra ma ra se'e ra ña chani kuvi, ña kändii ve'e ra. ⁴⁸ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o chi'in ñivi ñuun, tu töve ndē'e ndo ku'va chi'in ma ndatu jā'i, na töve chìnuni ndo ña kà'in.

⁴⁹ Va ma ra jàtiñu kuenda ma ra kuu rey te'en nāka'an tuku ra chi'in Jesuu:

—Yo'o racha'nu na ja'un ñamani ta ku'un chi'in ve'i, antea ña kuvi ma ra se'i —kàti ra.

⁵⁰ Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na ku'un ve'un, ti ma ra se'un cha ndā'a ra —kàti Jesuu.

Tajan rakan chìnuni ra ma ña kā'an Jesuu, ta kēe ndio ra kuà'an ra ve'e ra. ⁵¹ Ta ma tichi iti' kuà'an ra chikuta'an ra ma ndra kuu musu ra, ta kīcha'a ndra kà'an ndra te'en chi'in ra:

—Ma ra se'un cha ndā'a ra —kàti ndra.

⁵² Tajan te'en kīcha'a ra chikatu'un ra nuu ma ndra kuu musu ra, ña nda ora kuu yi ña kīchi va'a kùuni ma ra se'e ra. Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Iku kaa iin chani'ini kēe ma kà'ni ra —kàti ndra.

⁵³ Tajan chā'a ndio tatá ma ra ku'vi kuenda ña juuni ma ora ikan, kuu ma ora ña kā'an ma Jesuu te'en

chi'in ra: “Ma ra se'un cha ndā'a ra.” Yakan va kīcha'a ndio ra chìnuni ra ma ña kà'an Jesuu chi'in ndisaa kuii ma ñivi ra ndia. ⁵⁴ Ña'a kuu ma ndatu uvi ña jā'a Jesuu ora kēe ra ma ñu'u' Judea ta chāa ndiko ra ma ñu'u' Galilea.

5

Jesuu jànda'a ra iin ra cha'a pe'lu ñuu Betesda

¹ Ta ora ya'a ña kuu takan, chiyo iin viko jā'a ma ndian judíu, ta Jesuu kēe ra kuà'an ra ma ñuu Jerusalén.

² Ta ma tichi ma ñuu Jerusalén, yatin ma nuu iyo ma yuve'e ma nuu yà'a ma mvechala, iyo iin mini nuu ka'iin takuii, ña chi'in tu'un hebreu nàni yi Betesda, ta iyo u'un corredor yi. ³ Ta ma ikan kàndoyo kua'a' va'a ma ndian kükue'e, tava kuu ma ndian kuaá, ndian cha'a yutun chi'in ndian cha'a pe'lu, ña ndatu na na kandaa ma takuii. ⁴ Vati iin ma tati va'a jā'a tiñu nuu Ndioo chàa yi ma nuu iyo ma soko ikan, ta jàkanda yi ra', ta ma ndian nunuu ña kivi ma tichi ra', ma ora kandaa ra', ta numini ndā'a na jā'a ra' chi'in nda nuu kue'e nikuuni ña ndo'o na. ⁵ Ta tañu ma ndian kükue'e kàndoyo ikan, iyo iin ra ña ku'vi ra cha iyo iin oko cha'un uni kuiya ña ku'vi ra.

⁶ Ta ora ndē'e Jesuu ña kändii ra ma ikan, tajan chā'a ndio ra kuenda ña cha iyo kua'a' kuiya ña ku'vi ra, ta te'en chikatu'un ra nuu ma ra kivi: —¿A kùuniun nda'un? —kàti ra.

⁷ Ta ma raku'vi te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yo'o racha'nu, na töve iyo yo kuu tindee yu'u ña ti'i na yu'u tichi soko ikan ora jàkanda ma tati ra'. Ta nàni ora kùuni ki'vi tichi ra' ora kandaa ra', ta java tuku na ji'na kivi kua mai —kàti ra.

⁸ Yakan va te'en nāka'an ndio ma Jesuu chi'in ra:

—Na ndetaun ta kani'un yuvi kixiun ta ku'un ve'un —kàti Jesuu.

⁹ Tajan ma ora ikani ndā'a ma ra kükue'e ikan, ta kani'i ra ma yuvi ra, ta ndeta ra ta kīcha'a ra chika ra. Va tava kivi nindeo kuu yi ma ora ndā'a

ra jà'a Jesuu, ¹⁰ yakan va ma ndian judíu, te'en nāka'an na chi'in ma ra ndā'a ikan:

—Yo'o xaa, kivi nindeo kùu yi, ta cha'a yakan kùu yi ña na töve va'a jà'un ña ndisoun yuviun chàkunuun —kàti na chi'in ra.

¹¹ Tajan ma ra kùkue'e ikan, te'en nāka'an ra chi'in ma ndian judíu:

—Ma ra jānda'a yu'u te'en kā'an ra chi'in: “Na kani'un ma yuvi kixiun ta na ku'un ve'un”, kàti ra chi'in —kàti ra.

¹² Tajan ma ndian judíu te'en kīcha'a na chikatu'un na nuu ma ra ndā'a.

—¿Yo kùu ma ra kā'an ña na kani'un ma yuviun, ta ndetaun ta kù'un chi'in yi? —kàti na chi'in ra.

¹³ Va ma ra chikatu'un nuu ma ra ndā'a, na töve chito ra nda yo kùu ma ra jānda'a ra, vati Jesuu cha jachika ra ra tañu ma ñivi kua'a' ka'in ma ikan. ¹⁴ Takan kuu ta ora cha ya'a ña kuu takan, tajan chikuta'an ndio Jesuu ma ra jānda'a ra tichi kora veñu'u ka'nu, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Vitin ña cha ndā'un, na jā'a gaun ma kuati, koto nde'un tundo'o ka'nu ga —kàti Jesuu chi'in ra.

¹⁵ Ta ora chīnu kā'an ma Jesuu takan chi'in ma ra ndā'a, tajan kēe ndio ra kuà'an ra, ta kātitu'un ndio ra nuu ma ndian judíu ña Jesuu kùu ma ra jānda'a ra, kàti ra. ¹⁶ Ta cha'a' ña jānda'a ma Jesuu ma ra ku'vi ikan, yakan va ndikun ma ndian judíu ka'ni na ra, ti naja jā'a ra ma tiñu ikan ma kivi ña nindeo. ¹⁷ Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Taku ma Tatái nda kivi nindeo endeeni jàtiñu ra, yakan va yu'u takan jàtiñui ndia —kàti Jesuu chi'in na.

¹⁸ Yakan va ma ndian judíu numiga kùuni na ka'ni na ma Jesuu, vati na yöve uvaa ma kivi ña nindeniyò jānda'a ra ma ñivi, ti juuni kà'an ra ña Ndioo kùu ma Tatá maani ra, ta takan jando induku ra ra chi'in ma Ndioo.

Nuu chà'nda ma ra kùu se'e Ndioo tiñu

¹⁹ Tajan nāka'an ma Jesuu te'en:

—Ndicha va'a ña kà'in, ña na kùu ja'a yu'u ra kùu Se'e Ndioo ñi'in tiñu ña ma'iin ni, tuva töve ndē'i naja kua jà'a ma Tatái. Vati ndisaa tiñu jà'a Tatái, indukuni kua ikan jà'a yu'u ra kùu Se'e ra yi ndia. ²⁰ Vati ma ra kùu Tatái kùuni ra nde'e ra yu'u ra kùu Se'e ra, ta tandi'i ma ña jà'a ra jāna'a ra nui. Ta iti' nuu, ni jana'a ra tiñu ka'nuga nui, ta ma ora ni nde'e ndo yi ndava ni ku'un tati ndo. ²¹ Vati takua ma ra kùu Tatái jànataku ra ndian ndií, ta chà'a ra ña na koo ndito ndiko na, juuni takan jà'a yu'u ra kùu Se'e ra, ti chà'i ña na koo ndito ma nda ndian kùuni mai ndia. ²² Vati ma ra kùu Tatái töve jàkutuni ra kuati ma ñivi, ti chā'a ra ma ndatu ikan nuu yu'u ra kùu Se'e ra ña na jakutuní kuati na, ²³ ikan na tiñu'u tandi'i na yu'u takua tiñu'u na ma ra kùu Tatái. Vati ma ndian töve tiñu'u yu'u, kùuni yi kà'an yi ña juuni töve tiñu'u na ma ra kùu Tatái, ra tachi yu'u ndia.

²⁴ 'Ndicha va'a, ma ña kà'in chi'in ndo, ña ma ndian tàso'o ma tu'un kà'in, ta chìnuni na ña jà'a ma ra tachi yu'u, cha iyo ndito na endeeni, ta töva ni ku'un na andaya' cha'a' ma kuati na, ti vaji cha chi'í na jà'a ma kuati na niku, va vitin cha nātaku ndiko na. ²⁵ Ndicha va'a, ma ña kà'in chi'in ndo ña cha kēta ma ora, ta vitin kùu yi ña ma ndian cha chi'í na jà'a ma kuati jā'a na, ni kuni na tati yu'u, ra Se'e Ndioo, ta tu jachi'in na yi, ni ni'i na nuu koo ndito ndiko na. ²⁶ Vati takua ma ra kùu Tatái iyo ndito maa ra takani, juuni takan chā'a ra ndatu nuu yu'u ra kùu Se'e ra ña kùu koo ndito mai takani ndia. ²⁷ Ta juuni chā'a Tatái ndatu nui ña kùu jakutuní kuati na, cha'a' ña kùu ra Se'e ñivi tachi Ndioo. ²⁸ Ta koto yū'vi ndo cha'a' ma ña kà'in i'ya, vati ni keta iin kivi ña ni kuni ma ndian ndií nda ma nuu ña'ña na ma tu'un ña ni kà'in. ²⁹ Ta tandi'i ma ndian jā'a ma ña va'a, ni nātaku ndiko na, ta koo ndito ndiko na endeeni chi'in Ndioo, va ma ndian jā'a ña töve va'a,

ni nataku na, va kuenda ña ku'un na andaya'.

Nuu kà'an Jesuu cha'a' ma ndian kà'an kuenda ra

³⁰ 'Ta yu'u na kuu ja'i ma ña kùuni mai tuva Ndioo töve kùuni ra ña jà'i yi, ti ma takua kà'an ra chi'in, ta takan jàkutunĭ. Ta iin ña ndaa kùu yi ora jàkutunĭ, vati na töve jà'i ma ña kùuni mai, ti ma ña jà'i kùu ma ña kùuni ma Tatái ra tachi yu'u. ³¹ Tu yu'u kà'in cha'a' juuni mai, na töve kùu ka'an yo ña ndicha kùu yi ora ki'o ku'va yi. ³² Va ìyo inga ra kàtitu'un nuu ma ñivi cha'i, ta chitoyi ti ña ndicha kùu ma tu'un kà'an ra. ³³ Ndyo'o tachi ndo iin ra kùu tatun ña na kundakatu'un ra nuu Xuva cha'i. Ta rakan kàtitu'un ra ma tu'un ndaa. ³⁴ Va yu'u na töve chiniñu'i ña kà'an ni'iin ñivi ìyo ñuñivi cha'i. Vati tu kà'in takan chà'a ra kùu yi kuenda ña na chinuni ndo tu'in, ikan na jakakú Ndioo ndo. ³⁵ Ta ndicha ña Xuva kùu ra takua kùu iin ñu'ú ña ndu'vania tiin yi ta jàndondichin yi. Ta ndyo'o chàta'ani ndo yi ma tiani tiempu ña ndē'e ndo yi. ³⁶ Va ka'nuga kùu ma tu'un ña kà'an yu'u kua ma tu'un ña kà'an Xuva. Vati ndisaa ma tiñu ka'nu chā'a ma Tatái ña jàchinui, yakan kùu ma ña jà'i. Ta cha'a' yakan kùu yi ña kùuni yi ka'an yi, ña ndicha kuii ña ma Tatái tachi yu'u. ³⁷ Ta juuni ma Tatái ra tachi yu'u, kà'an ra cha'i, vaji ndyo'o takā'an kuni ndo ma tati ra, ta ni kùu nde'e ndo ra. ³⁸ Va ma tu'un ra na tüvi chà'a ndo ña koo yi tichi anima ndo, ti tüvi chinuni ndo ni cha'a ña kà'an ma ra tachi ma Tatái ndia. ³⁹ Taku ndyo'o, ya'a jàkua'a ndo ma tutu Ndioo, ti chānini ndo ña tu jà'a ndo takan, ta ni ni'i ndo nuu koo ndito ndo endeeni kùuni ndo, va tüvi chito ndo ña ma tu'un ìyo nuu yi kùu ma tu'un kà'an cha'i. ⁴⁰ Va ndyo'o na töve kùuni ndo chinuni ndo ma tu'in, ta tu chīnuni ndo yu'u niku, kùu ni'i ndo nuu koo ndito ndo endeeni chi'in Ndioo.

⁴¹ 'Taku yu'u na töve chiniñu'i ña na jàka'nu ma ñivi yu'u. ⁴² Ta juuni cha nàkoto va'i ndo, ña na töve kùuni ndo nde'e ndo Ndioo ndia. ⁴³ Yu'u vachĭ tiñu nuu ma ra kùu Tatái, ta ndyo'o na töve kì'in kuenda ndo yu'u. Va tu kichaa inga na ña kà'an na juuni chi'in sivi maa na, ña kà'an ndiakan, va ni jachi'in ndo. ⁴⁴ Ta ndyo'o töve ndicha ña chinuni ndo tu'in, ti ma ña jà'a ndo kùu yi, ña jàka'nu ndo juuni ma ta'an ndo, ta töve nànduku ndo a jà'a ndo ma ña kùuni ma uvanuu Ndioo ña na jà'a ndo, ta ikan kùu ni'i ndo nuu ra ña na tiñu'u ra ndo. ⁴⁵ Ta koto nakanini ndo ña yu'u ni tisokuatĭ ndo nuu ma ra kùu Tatái, vati ma ra tisokuati ndo nuu Ndioo kùu juuni ma Moisés, nuu ndātu ndo ña ni jakakú Ndioo ndo cha'a' ña chinuni ndo ma tu'un taa ra. ⁴⁶ Vati tu ndicha ña chinuni ndo ma tu'un taa ma Moisés, kùuni yi ka'an yi ña juuni ìyo yi ña chinuni ndo ma tu'in ndia, vati cha'i kùu ma ña taa ra. ⁴⁷ Va tu töve chinuni ndo ma tu'un taa Moisés, ikan chà'i kuenda ña töve chinuni ndo tu'un kà'in ndia —kàti Jesuu chi'in ndian judíu ikan.

6

Nuu chà'a Jesuu ña chàchi u'un mii ñivi
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ Takan kuu tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra inga chiyo yu'u tañu'u Galilea, ña juuni kà'an na ña nàni yi tañu'u Tiberias ndia. ² Ta nduva'a kuii kua'a' ñivi kuà'an chata Jesuu, vati ndē'e na ma ndatu chi'in seña ña jà'a ra, ña jànda'a ra ma ndian ku'vi. ³ Tajan ndāa ndio Jesuu kuà'an ra iin nuu chiki, ta ora chāa ndio ra ikan, tajan chūnandi ndio ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra. ⁴ Ta ma viko Pakua ña jàka'nu ma ndian judíu ti cha vachĭ kùyatĭn yi. ⁵ Ta ora kāni'i Jesuu nuu ra te'en tikan, ta ndē'e ra ña ya'a ga kua'a' ñivi vachĭ chata ra, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in Lipe:

—¿Ndanu ko'o kujata yo paan ña kachi tandi'i ma ñivi i'ya? —kàti ra.

⁶ Va chikatu'un maani ma Jesuu takan nuu ma Lipe nde'o naja kua kati ra cha'a' yi, kùuni Jesuu, vati cha chito va'a Jesuu nayi kùu ma ña ni ja'a ra. ⁷ Tajan ma Lipe te'en nāka'an ra:

—Ni ma xu'un' ña jākanaa yo uvi cientu kivi ña jàtiñu yo, na kēta yi ña jàta yo kua'a' ma paan, ta nàta'vi yo ita'vi ita'vi yi nuu ta'ii'iin ma ñivi ikan —kàti ra.

⁸ Tajan inga ra jākua'a chi'in Jesuu, ra nàni André, ra kùu yani Simón Petu', te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

⁹ —I'ya ndaa iin ravali, ña ndà'a ra u'un ta'an paan, ña kūva'a chi'in cebada, ta chi'in uvi tiaka'; ¿va ndakutiñu ña'a kuenda na, ña ya'a kua'a' ñivi kùu na? —kàti ra.

¹⁰ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu:

—Na ka'un chi'in ma ñivi, ña na kunandi na ma ikan —kàti ra.

Ta ma ikan ti ya'aga kua'a' ma ita kuati kàa, tajan chūnandi ndio na. Ta iyo iin u'un mii ndra'ii kùu ndra. Ta siin kùu ma ñivi ña'a.

¹¹ Tajan kī'in ndio Jesuu ma paan, ta kīcha'a ra chikan ra ta'vindioo, nuu ma Racha'nu Ndioo cha'a' yi iti' andivi, ta chā'a ndio ra yi nuu ma ndra jākua'a chi'in ra, ña na nata'vi ndra yi nuu ma ñivi. Ta indukuni takan jā'a ra chi'in ma tiaka' ndia. Tajan chāchi na naja kua kùuni maa na. ¹² Ta ora chītu tichi na, tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Na jati'vi ndo ma ña chākoso, ikan na töve tivi nī'iin nakuyi, —kàti Jesuu.

¹³ Tajan jàti'vi ndio ndra ma ña chākoso, ta jākutu ndra uchi uvi ga ta'an tuka ma paan chi'in ma ña chākoso jā'a ma ndi u'un paan ña kūva'a chi'in cebada. ¹⁴ Takana kùu ta ora ndē'e ma ñivi ma ndatu ka'nu ña jā'a Jesuu, ta te'en nāka'an na:

—Ndicha kuii ña ra'ya kùu ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ra ni kichi ma ñuñivi i'ya —kàti na.

¹⁵ Va tava Jesuu chā'a ra kuenda ña tani'i kùuni na kundaka na ra ku'un ra, kuenda ña kùu ra rey, ra ka'nda tiñu nuu na. Yakan va kēe ma'iin ra kuà'an ra ma siki iin yuku sukun, ti kùuni ra koo ma'iin ra.

Jesuu chika ra nuu tañu'u

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Takana kùu ta ora cha kuaa, tajan ma ndra jākua'a chi'in Jesuu kēe ndra kuà'an ndra yu'u tañu'u. ¹⁷ Ta ikan kī'vi ndio ndra tichi iin varku, ta kīcha'a ndio ndra kēta chiyo ndra ma tañu'u, ña kuà'an ndra iti' ñuu Capernaum. Ta cha ya'a naa kùu yi. Ta ma Jesuu juuni töve ra chāa ma nuu ka'lin ndra. ¹⁸ Tajan ma tañu'u, nduva'a sukun ndakoo nditi ra' jà'a ña ya'a ni'i chàkin ma tati. ¹⁹ Ta ora cha yā'a nduu ndra iin u'un a iñu kilometru chi'in ma varku, tajan ndē'e ndra ña chika Jesuu vachi ra nuu takuii, ña kuàjayatin ra ra nuu kuà'an ma varku. Tajan ndrakan kīcha'a ndio ndra yù'vi ndra. ²⁰ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¡Na yū'vi ndo, ti mai kùu! —kàti ra.

²¹ Tajan nduva'a kuii chīsii ndra ña cha iyo Jesuu chi'in ndra ma tichi varku. Ta nunuu ni, ta cha chàani ndra ma ñuu nuu kuà'an ndra.

Nuu nànduku ñivi ma Jesuu

²² Takana kùu ta ma inga kivi, ma ñivi kīndoo yu'u tañu'u nuu kēe ma ndra jākua'a chi'in ra chi'in ma varku, ikan chā'a na kuenda ña tüvi ndāa Jesuu chi'in ndra ma tichi varku uvanuu nia, ña ndaa ma ikan.

²³ Ta ora cha yā'a ña kùu takan, tajan chāa ndio tiá kua'a' varku, ña kīchi iti' ñuu Tiberias, yatini ma nuu chā'a Jesuu ña chàchi ma ñivi ora chā'a ra ta'vindioo cha'a' yi nuu ma Racha'nu. ²⁴ Ta ora ndē'e na ña töve ndaa Jesuu ma ikan, ta ni ma ndra jākua'a chi'in ra, tajan ndāa ndio na tichi ndrùn, ta kēe na kuà'an na kuàanduku na Jesuu iti' ñuu Capernaum.

Jesuu kùu ra takua kùu ma paan ña jà'a ña na koo ndito yo indeeni

²⁵ Ta ora nāta'an na Jesuu ma inga chiyo yu'u tañu'u, ta te'en nāka'an na chi'in ra:

—Yo'o matru, ¿nda ora kīchaun nde've? —kāti na.

²⁶ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ndyo'o nànduku ndo yu'u, cha'a ña chāchi ndo nda kati chitu tichi ndo jà'i, ta yöve cha'a ña k'ìn kuenda ndo, ta kùtunini ndo nda kuenda kùu ma ndatu ña chā'a Ndioo nui ña jà'i. ²⁷ Na jàtiñu ndo cha'a ma ña kachini ndo, ma ñuñivi i'ya, vati yakan numini ndi'i yi. Na jatiñu ndo va cha'a ma ña kachi ndo, ña ku'va nuu koo ndo endeeni chi'in Ndioo. Ti ma ndayu ikan kùu ma ña ni ku'va ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo kachi ndo, vati rakan kùu ra kāchin ma Ndioo, ña jà'a ra yi.

²⁸ Ta te'en kīcha'a ndio ma ñivi chikatu'un na nuu Jesuu:

—¿Nayi iyo yi ña ja'a ndi, ta kùu jachinu ndi ma tiñu kùuni Ndioo ña ja'a ndi? —kāti na.

²⁹ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in na:

—Uvanuu ma tiñu ka'nu ña kùuni Ndioo ña jà'a ndo, kùu yi ña na chinuni ndo ma tu'un kà'an yu'u, ra tāchi ra —takan kāti Jesuu.

³⁰ Tajan ma ñivi te'en nāka'an na chi'in ra:

—Tuva takan kùu yi, ¿nda ndatu ka'nu kùu jana'un nuu ndi, ikan ora nde'e ndi yi, ta chininu ndi ma tu'un kà'un? ¿Ta nda tiñu kùu ma ña jà'un? ³¹ Ma ndian kùu ñivi ndi ña chiyo taji'na, chāchi na ma ña kuichin ña nàni maná, ma tichi ku'u niku, vati nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: “Iti' andivi jākoyo ra ma paan chàchi na” —kāti na.

³² Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo: ña na yöve Moisés kùu ra ña chā'a ra ma paan kāchita iti' andivi chāchi ndo taji'na, ti ma Tatái kùu ra chā'a yi ta nda vitin chà'a ra yi ndia. Ta ma paan chà'a ra kùu ma ña ndicha ña vāchi iti' andivi. ³³ Vati ma paan ña chà'a ma Ndioo nuu yo vāchi yi

iti' andivi, ta jà'a yi ña endee koo ndito ma ñivi iyo ñuñivi.

³⁴ Tajan te'en chikan na nuu Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, na ku'vaun ma paan i'ya kachi ndi nani kivi —kāti na.

³⁵ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Yu'u kùu ma paan ña chà'a ña koo ndito ndo endeeni. Ta ma ndian vāchi nui, na tüva ni kusoko na, ta ma ndian chìnuni ña kà'in, na tüva ni natii na takuii ndia. ³⁶ Va tava cha kà'in chi'in ndo, ña vaji cha ndè'e ndo yu'u, na töve chìnuni ndicha ndo ma tu'in. ³⁷ Ta tandi'i ma ndian chā'a ma Tatái nui, ndiakan kùu ma ndian vāchi nui. Ta ma ndian vāchi nui ni ku'vai ña ki'vi na iti' kuà'in. ³⁸ Vati yu'u töve kīchi iti' andivi, kuenda ña jà'i ma ña kùuni mai, ti yu'u kīchai va kuenda ña jà'i tandi'i ña kùuni ma Tatái, ra tāchi yu'u. ³⁹ Ta ma tiñu ña töve kùuni ma Tatái, ra tāchi yu'u ña jà'i, kùu yi ña, koto jākunai ni'iin ma ñivi ña chā'a ra nui, vati ma ña kùuni ra ña jà'i, kùu yi ña na janatakui na ma kivi nuu ndi'i nia. ⁴⁰ Ta juuni kùuni ma ra tāchi yu'u ña tandi'i ma ndian nde'e yu'u ra kùu Se'e ra, ta chinuni na ma tu'un kà'in, ni koo ndito na endeeni jà'i, ta juuni yu'u, ni janatakui na ma kivi nuu ndi'i nia ndia.

⁴¹ Cha'a' ña'a kùu yi ña ma ndian judíu kīcha'a na chàtu'un na ra, cha'a' ña kà'an ra tu'un i'ya: “Yu'u kùu ma paan ña kīchi iti' andivi.”

⁴² Ta ma ndian judíu te'en nāka'an na:

—¿A yöve Jesuu i'ya, kùu ra se'e Kusé? Ndicha ña juu ra kùu ra, ti nākoto va'a yo ma tatá ra chi'in ma'á ra. ¿Ta chito naja kà'an ra ña kīchi ra iti' andivi?

⁴³ Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Na jaña ndo ña chàtu'un ndo.

⁴⁴ Ni'iin ñivi, na kùu kichi na nui, tu yöve Tatái ra tāchi yu'u kùu ra ña chàki'in ra na. Ta yu'u kùu ña ni janatakui ndiakan ma kivi nuu ndi'i nia. ⁴⁵ Vati nuu ma tutu Ndioo ña taa ndra kà'an chi'in tu'un yu'u

Ndoo te'en kà'an yi: “Ndoo ni jana'a ra nuu tandi'i ma ñivi”, kàti yi. Cha'a' yakan kùu yi ña tandi'i ma ndian chini tu'un kà'an ma Racha'nu Ndoo, ta jàchi'in na ma ña kà'an ra. Ndiakan kùu ndian vachi nui.

⁴⁶ 'Ma tu'un kà'in töve kùuni yi ka'an yi ña iyo ñivi ña cha nde'e na ma Tatái, ti uvanuu ma ra cha nde'e ra, kùu yu'u, ra chiyo chi'in ra. ⁴⁷ Ndicha va'a ña kà'in, ña ma ndian chinuni ma tu'in, endee iyo ndito na. ⁴⁸ Ta yu'u kùu ma paan ña jà'a, ña na koo ndito yo endeeni. ⁴⁹ Ma ndian kùu ñivi ndo ña chiyo taji'na, chi'í na vaji chachi na ma ña kuichin ña nani maná, ma tichi ku'u. ⁵⁰ Va yu'u kà'in chi'in ndo, cha'a' inga tuku ma paan ña vachi iti' andivi, ta yakan, ti tu iyo nda ndian chachi yi, na töve chi'í na. ⁵¹ Va yu'u kà'in chi'in ndo ña yu'u kùu ma paan ndito ña kichi iti' andivi, ta nda ndian nikuuni ña chachi ma paan i'ya, ni koo ndito na endeeni chi'in Ndoo. Ta ma paan ña ni ku'vai nuu na kùu ma kuñui, ikan na koo koo ndito tandi'i ma ndian iyo ñuñivi.

⁵² Tajan ma ndian judú te'en kicha'a na kànita'an yu'u na chi'in juuni maa na:

—¿Naja kua kùu yi, ña kùuni ra ku'va ra ma kuñu ra kacho?, kùuni ndo —kà'an na.

⁵³ Tajan Jesuu te'en naka'an ra chi'in na:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña tu töve chachi ndo kuñu ma ra Se'e ñivi tachi Ndoo, ta töve chi'i ndo ma ní ra, na töve ni ni'i ndo nuu koo ndito ndo chi'in ma Racha'nu Ndoo. ⁵⁴ Yakan va ma ndian chachi ma kuñui, ta chi'i na ma nij, ndiakan endee iyo ndito na, ta yu'u ni janatakui na ma kivi nuu ndi'i nia. ⁵⁵ Vati ma kuñui kùu ma ndayu va'a, kuenda ña kacho, ta ma nij kùu ra' iin ña va'a ko'o yo ndia.

⁵⁶ Ti ma ndian chachi ma kuñui, ta chi'i na ma nij, induku iyo na chi'in, ta yu'u, induku iyo chi'in na ndia. ⁵⁷ Vati tava ma Tatái, ra tachi yu'u, ra takani iyo kùu ra, yakan va juuni ra ndito kùu takua kùu ra,

cha'a' yakan kùu yi ña iyo ndatui ña kùu ja'i ña na koo ndito tandi'i ndian chachi ma kuñui ndia. ⁵⁸ Va yu'u kà'in cha'a' ma paan nuu iti' andivi. Vati ma paan ikan töve indukuni kùu yi takua kùu ma ña nani maná, ña chachi ma ndian kùu ñivi ndo ndian chiyo taji'na, ti ndiakan chi'í na vaji chachi na yi. Va ma ndian chachi ma paan ña kichi iti' andivi, ni koo na indeeni. ⁵⁹ Takan kà'an Jesuu nuu ma ñivi ma ora jana'a ra tichi veñu'u ñivi judú, ña ndaa ma nuu Capernaum.

Nuu kàtitu'un Jesuu nayi kùuni ma ña koo ndito yo indeeni ka'an yi

⁶⁰ Takan kùu ta ora chini ma ndian chakunuu chata Jesuu ma tu'un i'ya, tajan te'en naka'an na:

—Ya'a ga ndetiñu jachi'o ma tu'un kà'an ra'ya. ¿Nda ndian kùu ma ndian ni jachi'in ma ña kà'an ra, ña kua kà'an ra takan?, kùuni ndo —kàti na.

⁶¹ Ta ora chā'a ndio Jesuu kuenda ña chātu'un na ra, tajan te'en naka'an ra chi'in na:

—Ta, ¿naja töve chata'ani ndo ma ña kà'in? ⁶² ¿Nayi ja'a ndo, tuva nde'e ndo yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndoo, ña ndaa ndiko ra ku'un ra ma nuu chiyo ra niku? ⁶³ Ma Tati Í Ndoo jà'a ña kùu koo ndito ndo endeeni, ta ndisaa ña kùu ja'a ndo chi'in ma kuñu ndo, töve nda kuenda yi. Vati ma tu'un kàtitu'in nuu ndo jà'i yi chi'in ma Tati Í Ndoo. Ta tu'un ikan chā'a yi, ña na koo ndito ndo endeeni chi'in ra. ⁶⁴ Va iyo uvi uni ndo ña töve chinuni tu'in —kàti Jesuu.

Takan kà'an Jesuu, ti takani cha chito ra nda ndian kùu ma ndian töve chinuni tu'un ra, ta nda ra kùu ma ra ni xikoña'a cha'a' ra ndia.

⁶⁵ Tajan Jesuu te'en naka'an ra:

—Cha'a' yakan kùu yi ña, cha kà'in chi'in ndo, ña ni'iin na, na kùu kichi na nui, tuva yöve ma Tatái kùu ma ra ji'na ña chā'a ra yi nuu na.

⁶⁶ Takan kùu ta nda ma ora ikan, kua'a' ma ndian chakunuu chi'in Jesuu niku, jaña na ña chakunuu na

chi'in ra. ⁶⁷ Tajan te'en chikatu'un ndio Jesuu nuu ma ndi uchi uvi ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—¿A ndita'an ndo kùuni ndo ku'un ndo, takua jā'a ndiakan? —kàti Jesuu. ⁶⁸ Tajan ma ra nàni Simón Petu' te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, cha chito va'a ndi ña töve iyo inga yo nuu ku'un ndi. Vati uvanuu maun kùu ra kà'an naja kua kùu ni'o nuu koo ndito yo endeeni. ⁶⁹ Ta ndyu'u kīcha'a ndi chìnuni ndi, ta nàkoto ndi, ña yo'o kùu ma ra kùu Cristu, ra Se'e Ndioo ndito.

⁷⁰ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—¿A chàku'uni ndo ña yu'u kùu ma ra kàchin ma ndi uchi uvi ta'an ndo? Va vaji takan kùu yi, iyo iin ra tañu ndo ña kùu kui'na —kàti Jesuu.

⁷¹ Ma ora kā'an Jesuu ma tu'un i'ya, chànini ra cha'a' ma Juda, ra kùu se'e Simón Iscariote, ti chito Jesuu ña ni xikoña'a ra cha'a' ra nuu ñivi, vaji iin ra iyo tañu ma ndi uchi uvi ndra jàkua'a chi'in Jesuu kùu ra.

7

Ma ndra yani Jesuu, na töve chìnuni ndra ma tu'un kà'an ra

¹ Takan kùu ta ora yā'a ña kùu takan, tajan kēe ndio Jesuu chàkunuu ra, ta ñuu, ta ñuu, ma iti' ñu'u' Galilea. Vati na kùuni ga ra chikoni'i ra ma ñu'u' Judea, ti ndikun ma ndian judíu ka'ni na ra. ² Ta tava cha vachi kuyatin ma kivi ña ni kuu ma viko lomara, ña jàka'nu ma ndian judíu nani kuiya. ³ Tajan ma ndra yani Jesuu, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Na keun ma ñu'u' Galilea, ta ku'un ma iti' ñu'u' Judea, ikan ma ndian jàkua'a chi'un ña iyo ndakan, na nde'e na ma tiñu jà'un ndia. ⁴ Vati nī'iin yo kùuni yo ña nakoto ma ñivi yo, cha'a' ma ña va'a jà'a yo, tüvi iyo yi ña ja'a xe'o yi. Yakan va tu ndicha ña ra jà'a tiñu va'a kùun, na ja'un yi nuu ndè'e tandi'i ma ñivi iyo ñuñivi. —Takan kàti ma ndra yani ra.

⁵ Takan kàti ndra, ti ni ma ndra yani Jesuu, na töve chìnuni ndra ma ña kà'an ra ndia. ⁶ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Takā'an chaa ma ora ña kùu ku'vai ña na nakoto na yu'u, va kuenda ndyo'o, nda ora nikuuni, va'a yi kuenda ndo. ⁷ Vati ma ndian iyo kuenda ma ñuñivini, na töve nda cha'a' kùxaani na nde'e na ndo, va yu'u, ndicha ña iyo nda cha'a' kùxaani na nde'e na yu'u, ti jàna'a kachin nuu na, ña töve va'a ma ña jà'a na. ⁸ Kua'an ndyo'o ma viko, vati yu'u na töve ku'in, ti takā'an chaa ma ora ña jàna'i yu'u nuu ma ñivi —kàti Jesuu.

⁹ Ta ora chīnu kā'an Jesuu takan, ta kindoo ra ma ñu'u' Galilea.

Jesuu chà ra ñuu Jerusalén, nuu iyo viko nàni Lomara

¹⁰ Ta ora cha kuà'an ndio ma ndra yani ra, tajan nda ma Jesuu kēe ndio ra kuà'an ra chata ndra nuu iyo ma viko ndia. Ta chāa ndio ra ma ikan va xe'eni. ¹¹ Va ma ndian judíu kīcha'a na nànduku na Jesuu ma nuu iyo viko, ta te'en kīcha'a na chikatu'un ta'an na:

—¿Ndanu chàkunuu ma ra'ii ikan? —kàti na.

¹² Ta tañu ma ñivi ka'lin ikan, iyo uvi uni ma ndian chàtu'un Jesuu, ta iyo ndian kà'an te'en: “Iin ra va'a kùu ra”, kàti na. Ta iyo inga na ña kà'an te'en: “Na yöve ra va'a kùu ra, ti ra jànda'viña'a kùu ra”, kàti na. ¹³ Ta vaji takan kà'an na, va nī'iin ñivi töve kà'an na tu'un i'ya nuu ka'lin ti'vi kua'a' ñivi, koto nde'e na tundo'o jà'a ma ndian kuxini nuu ma ndian judíu.

¹⁴ Ta ma viko ikan cha kua kùu java yi, ora kī'vi Jesuu ma tichi kora veñu'u ka'nu, ta ikan kīcha'a ra jàna'a ra nuu ma ñivi. ¹⁵ Ta ma ndian judíu ndava kuà'an anima na ña kindoo na nde'e na ra, ta te'en kīcha'a na chikatu'un ta'an na:

—¿Naja ya'a ga chito ra'ya, ta töve nī jakua'a ra? —kàti na.

¹⁶ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma ña jàna'i i'ya, yöve iin tu'un ña jàndakuu maanì kùu yi, ti ma tu'un kà'an ma ra tãchi yu'u ña jà'i kùu yi. ¹⁷ Tu iyo nda ndian kùuni ja'a ma tiñu kùuni ma Racha'nu Ndioo, kùu ku'va na kuenda, tuva ma tu'un jàna'i, kùu yi ma tu'un Ndioo, a ma tu'un jàndakuu maanì kùu yi. ¹⁸ Vati ma ndian jàna'a nuu ma ñivi chi'in ma tu'un ña jàndakuu maanì na, kùuni yi ka'an yi ña jàka'nu na juuni maa na. Va ma ndian jàna'a nuu ma ñivi, ta nànduku na naja kua jàka'nu na ma ndian tãchi na. Ndiakan kùu ma ndian kà'an ma ña ndaa, ta nì'iin ñivi kùu nì'i na naja kua tisokuati na cha'a' ña jà'a na.

¹⁹ '¿A töve ndicha ña ma racha'nu Moisés chā'a ra tutu ley Ndioo nuu ndo taji'na? Va nì'iin ndo töve jàchi'in ndo ma ña kà'an yi. ¿A yöve cha'a' yakan kùu yi ña kùuni ndo ka'ni ndo yu'u? —kàti Jesuu.

²⁰ Tajan ma ñivi te'en nāka'an na chi'in ra:

—¿A tati xaan kī'vi xiniun ña kà'un takan? ¿Yo kùu ma ndian kùuni ka'ni ñun? —kàti na.

²¹ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra.

—Cha'a' uvaa ma ña jā'i ma kivi nindeo, ndisaa ndo nī chata'ani ndo yi. ²² Vati ndicha va'a ña ma Moisés kùu ra ña tãchi ra ña na nakua'a ndo ka'nda ndo ñii nuu ika ma ndrakuati se'e ndo, (vaji yöve chi'in Moisés kīcha'a yi, ti takani cha vāchi ma ñivi ndo ndian chīyo tatiempu jà'a na yi) vaji ma kivi nindeo kùu yi. ²³ Ta vitin tu cha'a' ña kùuni ndo jachi'in ndo ña kà'an ma ley Ndioo ña tãa ma Moisés kùu yi ña chà'nda ndo ñii nuu ika ma ndrakuati se'e ndo vaji kivi nindeo kùu yi, ¿ta naja kùxään ndo yu'u cha'a' ña jànda'i ninii ma ra ku'vi ma kivi nindeo? ²⁴ Ta koto tisokuati ndo ma ñivi, tuva tüvi chito ndaa ndo nda cha'a' kùu yi. Na ja'a ndo yi, va tuva ma ña ndaa kùu yi.

Jesuu kàtitu'un ra nda iti' kīchi ra

²⁵ Takán kùu tajan iin ma ndian iyo ma ñuu Jerusalén te'en kīcha'a na chikatu'un ta'an na:

—¿A yūvi ra nànduku na ka'ni na kùu ra'ya? ²⁶ Na nde'e va'a yo, ti ikan ndaa ra kà'an ra nuu tuvi ñivi, ta nì'iin ma ndra kùxini töve kà'an ndra chata ra. ¿A töve chànini ndra, ña ndicha va'a, ña ra'ya kùu ma Cristu, ra tãchi Ndioo?, kùuni ndra. ²⁷ Va maa yo cha chito yo ndanu kīchi ra'ya. Va taku ma Cristu, ti nì'iin ñivi töve chito na nda iti' ni kīchi ra ma ora ni kichaa ra —Takan nātu'un ta'an na.

²⁸ Ta ora chīni Jesuu ña takan kà'an ma ñivi, ma ora jàna'a ra nuu na ma tichi kora veñu'u ka'nu, tajan te'en nāka'an nì'i ra chi'in na:

—¿A ndicha ña nākoto ndo nda ra kùu, ta juuni chito ndo ndanu kīchi? Va yu'u kùuni ña na koto va'a ndo, ña yu'u töve vāchi i'ya cha'a' ña kùuni mai. Vāchi ti iyo iin ra tãchi yu'u ña töve nākoto ndo. Ta rakan ti iin ra ndaa kùu ra. ²⁹ Va yu'u nākoto va'i ra, ti kuenda ra vāchi, ta maa ra tãchi yu'u ndia —kàti Jesuu chi'in na.

³⁰ Takán kùu ta ora chīni ma ñivi tu'un ikan, ta kùuni na tiin na ra, ta ti'i na ra tichi vekaa niku, va nì'iin na nī ti'i na nda'a' na ña tiin na ra, ti takā'an chaa ma ora ra. ³¹ Ta ma ora ikan kua'a' na chīnuni ma ña kà'an Jesuu, ta te'en kīcha'a ndio na nātu'un ta'an na:

—Ma ora ni kichi ma ra kùu Cristu, ¿a ni ja'aga ra tiá ndatu ka'nu kua ra'ya?, kùuni ndo —kàti na ña nātu'un ta'an na.

Nuu tãchi ma ndra fariseu ma jandaru, ña na kutiin ndra Jesuu

³² Takán kùu ta chīni ma ndra fariseu ña kà'an xe'e na chata Jesuu, tajan jàndikita'an tu'un ndra chi'in ma ndra chà'nda tiñu nuu sutu, ta tãchi ndra ma ndra jandaru ña kùmi ma veñu'u, ña na kutiin ndra Jesuu.

³³ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Tia tiempuni, ni koi chi'in ndo ma nde've, ti ni chikoni'i ndikoi ku'in nuu ma ra tãchi yu'u. ³⁴ Tajan ndyo'o, ni nanduku ndio ndo yu'u,

va na töve ni nata'an ndo yu'u, vati na töve kùu ku'un ndo ma nuu ni chai.

³⁵ Takan kùu tajan ma ndian judíu, te'en kīcha'a na chikatu'un ta'an na:

—¿Ta ndanu ni ku'un ra'ya, ña na kùu nata'an yo ra? ¿A ni ku'un ra ñuu chika nuu ndoyo ma ndian kùu ñivi yo te'en tikan tañu ma ndian griegu, ta ni jana'a ra nuu ma ñivi iyo ikan?, kùuni ndo. ³⁶ ¿Nayi kùuni ra kà'an ra, cha'a' ña kà'an ra te'en chi'in yo ña: “Ni nanduku ndo yu'u, va na töve ni nata'an ndo yu'u, vati na töve nuu kùu ku'un ndo, kùu ma nuu ni chai”?, kàti ra —Takan kàti na ña nàtu'un ta'an na.

Ma ndian chìnuni tu'un Ndioo, iyo ma Tati Í Ra chi'in na indeeni

³⁷ Ma kivi nuu ndi'i nia, ña iyo ma viko ka'nu ikan, ma Jesuu chūndaa ndio ra, ta te'en nāka'an ni'i ra chi'in ma ñivi:

—Tu iyo nda ndyo'o nàtii ndo takuii, na kichi ndo nui, ta ku'vai ra' ko'o ndo. ³⁸ Vati nuu ma tutu Ndioo, kà'an yi ña tichi anima ma ndian chìnuni ña kà'in, ni kana iin ña kàa takua kàa iin yuta ña tüvi ni ndoko, ta yakan kùu yi ña ni ja'a yi ña koo ndito ndo.

³⁹ Chi'in ma tu'un i'ya, kùuni Jesuu ka'an ra ña ma ndian chìnuni ma tu'un ra, ni koo ma Tati Í Ndioo chi'in na, vaji ma Tati Í Ndioo takà'an kichaa yi, vati takà'an ku'un ndiko Jesuu nuu ni jaka'nu ma Ndioo Tatá ra ra.

Kèsiin ñivi cha'a' ma tu'un Jesuu

⁴⁰ Ta iyo iin ma ndian ka'iin tañu ma ñivi, ña ora chīni na ma tu'un i'ya, ta te'en nāka'an na:

—Ndicha va'a ña ra'ya kùu ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo —kàti na.

⁴¹ Ta inga tuku na kà'an te'en:

—Ra'ya kùu ma Cristu —kàti na.

Va juuni iyo inga ndian kà'an te'en:

—¿A iti' ñu'u' Galilea iyo yi ña kichi ma ra kùu Cristu, kùuni ndo, ña kà'an ndo takan? ¡Jun! ⁴² Na yöve takan kùu yi ti nuu ma tutu

Ndioo kà'an yi ña, ma ra kùu Cristu iyo yi ña kuu ra ñivi ma rey David, ta juuni iyo yi ña kuu ra ma ra ñuu Belén, juuni ma ñuu nuu kaku ma rey David niku ndia —kàti na. ⁴³ Ta takan kùu ña ma ñivi kēsiin na jà'a ma tu'un Jesuu. ⁴⁴ Ta iyo ma ñivi kùuni na tiin na ra, ta ku'un ra vekaa, va ñi'iin na töve nī ja'a yi.

Ma ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu töve chìnuni ndra ña kà'an Jesuu

⁴⁵ Takan kùu tajan ma ndra jandaru ña kùmi ma veñu'u, chikoni'i ndiko ndra nuu ka'iin ma ndra fariseu, chi'in ma ndra sutu ña kùxini nuu sutu, ta ndrakan te'en chikatu'un ndra nuu ma ndra jandaru:

—¿Ta naja töve ndàka ndo ra? —kàti ndra.

⁴⁶ Tajan ma ndra jandaru te'en nāka'an ndra:

—¡Ñi'iin ndra'ii töve kà'an ma takua kà'an rakan! —kàti ndra.

⁴⁷ Tajan ma ndra fariseu, te'en nāka'an ndiko ndra:

—¿A ndita'an ndo chā'a ndo ña kēña'a ra ndo ndia? ⁴⁸ ¿A cha chìnuni iin ma ndra kùxini nuu yo a ma ndra fariseu ma tu'un kà'an ra, ña kà'an ndo takan? Cha chito va'a ndo ña yöve takan kùu yi. ⁴⁹ Uvanuu ma ndian chìnuni ña kà'an ra, kùu ma ndian töve nàkoto ña kà'an ma tutu ley Ndioo. Ta ndiakan ti ndian kini kùu na —kàti ndra chi'in ma jandaru.

⁵⁰ Tajan ma ra nàni Nicodemo, ra juuni kùu fariseu, ra chānde'e Jesuu ma ora chanikuaa, ndēta ndio ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra kùxini ka'iin ikan:

⁵¹ —Ma ley Ndioo ña jàka'nu yo kà'an yi ña, na kùu ka'ni yo ñi'iin ñivi, tuva takà'an ndakatu'un yo nuu na nayi kùu ma ña jà'a na —kàti ra.

⁵² Tajan ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ma Nicodemo:

—¿A juuni ra ñu'u' Galilea kùun ña kà'un takan? Na jakua'a ji'naun naja kua kà'an yi nuu ma tutu Ndioo, ta nde'un ti ñi'iin ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo na töve nī

keta ra iti' ñu'u' Galilea —kàti ndra chi'in ra.

Ma ña'a tondo ña k'vi chi'in nda ra nikuuni

⁵³ Tajan ora yā'a ña kūu takan, ta ta'ii'in ndio na kēe na kuà'an na ve'e na.

8

¹ Takan kūu tajan Jesuu kēe ra kuà'an ra iti' yuku nàni Olivu. ² Ta ma inga kivi ora kündichin, kēe ndiko ra kuà'an ra ma veñu'u ka'nu, ta ndisaa ma ñivi chājayatin na na nuu ra, ta rakan chūnandi ndio ra, ta kīcha'a ra jàna'a ra nuu na. ³ Tajan ma ndra matru ña jākua'a ma ley Ndioo, chi'in ma ndra fariseu nāta'an ndra iin ña'a tondo ña k'vi ña chi'in ra'ii, ta tiin ndra ña, ta ndàka ndra ña kuà'an ndra nuu Jesuu. Ta ikan kūtaa ndra ña ma'ñu ma nuu ka'iin ti'vi ma ñivi, ⁴ ta te'en nāka'an ndra chi'in Jesuu:

—Matru, ma ña'a i'ya nātiin ndi ña, juuni ma ora ña k'vi ña chi'in iin ra'ii yūvi iian. ⁵ Ta ma nuu ley ña tāa Moisés, kàti yi ña na ka'ni yo ma ñivi ña'a ña jà'a takan chi'in yuu. Ta yo'o, ¿naja kua kàtiun? —kàti ndra.

⁶ Takan chīkatu'un ndra nuu ra, ikan na ka'an ra iin ña tūvi va'a, ta chi'in yakan kuu ni'i ndra naja kua kuu tisokuati ndra ra. Tajan Jesuu chūnandi chiti ra, ta kīcha'a ra tàa ra ma nuu ñu'u' chi'in xini nda'a' ra. ⁷ Va tava ma ndra fariseu na töve jàña ndra ña chīkatu'un ndra nuu Jesuu, yakan va ndēta ndio ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Nda ndyo'o nikuuni, tuva töve iyo ni'iin kuati ndo, ji'na ndo na kani ma yuu chata ña —kàti ra chi'in ndra.

⁸ Tajan Jesuu chūnandi chiti ndiko ra ma nuu ñu'u', ta kīcha'a ndiko ra tàa ra. ⁹ Ta ora chīni ndra ña kà'an Jesuu takan, ta chā'a ndra kuenda ña maa ndra kuu ma ndra iyo kuati, tajan iini iini ndra kīcha'a ndra kàcha'an ndra, va ma ndra ji'na kīcha'a jà'a yi kuu ma ndra cha'nuga, ta ikan jan, ma ndra yoko

ndia. Tajan ma'iin nia ndio Jesuu kīndoo chi'in ma ña'a ikan ma'ñu ñivi. ¹⁰ Ta ikan jan, chūndaa ndio Jesuu, ta tava ndē'e ra ña ni'iin ga ndra tūva, ti uvaa nia ma ña'a kīndoo, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ña:

—Yo'o xi'i, ¿ndanu ka'iin ma ndra tisokuati ñun? Ta, ¿naja ni'iin ndra, töve ni kuuni ndra ka'ni ndra ñun? —kàti Jesuu chi'an.

¹¹ Tajan ma ña'a ikan te'en nāka'an ña:

—Ni'iin ndra ni ja'a yi racha'nu —kàti ña.

Tajan Jesuu te'en nāka'an ndiko ra chi'in ña:

—Ni yu'u na kuu ni ka'ni ñun ndia. Ta vitin kuà'an yo'o, ta koto jà'a gaun ma kuati —kàti ra chi'an.

Jesuu kuu ra tava kuu iin ñu'ú ña jàndondichin nuu ndè'e ma ñivi ñu'ñivi

¹² Takan kuu tajan Jesuu te'en nāka'an tuku ra chi'in ma ñivi:

—Yu'u kuu tava kuu iin ñu'ú ña jàndondichin nuu ndè'e ma ñivi ñu'ñivi, ta ma ndian tàndikun chatai, na töva ni kakunuu na nuu naa, vati ni ni'i na ma ñu'ú ña ni ku'va nuu koo na endeeni —kàti Jesuu.

¹³ Tajan ma ndra fariseu te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Yo'o, kà'un ma tu'un chiña cha'a' juuni maun, ta yakan töve nda kuenda yi —kàti ndra chi'in ra.

¹⁴ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ndicha ña vaji kà'in cha'a juuni mai, va ndicha va'a ti ña ndaa kuu yi. Vati yu'u chittoi ndanu kīchi, ta chittoi ndanu kuà'in. Va taku ndyo'o, na töve chito ndo ndanu kīchi, ta töve chito ndo ndanu kuà'in ndia. ¹⁵ Ta ndyo'o jàkutuni ndo ma tiñu, tava kuu ni ma ñivi iyo ñu'ñivini, va yu'u töve jàkutuni ni'iin ñivi. ¹⁶ Ta tu yu'u jàkutuni iin nakuyi chi'in ma ñivi, va ndicha ti ma ña jà'i, iin ña ndaa kuu yi, vati na yöve ma'iin ni kuu ma ra jàkutuni yi, ti jàkutuni yi nda chi'in ma Tatái, ra tachi yu'u ndia. ¹⁷ Vati nuu ma tutu ley Ndioo ña iyo nuu ndo kà'an yi, ña tu uvi

ta'an ma testigu kà'an na iin nuu ni, ìyo yi ña chinuni yo yi, ti tu'un ndaa kùu yi. ¹⁸ Va'ani tuva takan, yu'u kà'in ma ña ndaa cha'a' juuni mai, ta nda ma Tatái, ra tãchi yu'u, juuni kà'an ra cha'i ndia —kàti Jesuu.

¹⁹ Tajan ndrakan te'en chikatu'un ndra nuu Jesuu:

—Ta, ¿ndanu ìyo ma tataun? —kàti ndra.

Ta Jesuu te'en nãka'an ra:

—Ndyo'o, töve nãkoto ndo yu'u, ta töve nãkoto ndo ma Tatái ndia. Vati tuva ndicha ña nãkoto ndo yu'u, juuni takan ìyo yi ña nakoto ndo ma Tatái ndia —kàti Jesuu.

²⁰ Ta Jesuu kãtitu'un ra ma tu'un i'ya, ma ora ndaa ra jãna'a ra ma tichi kora veñu'u ka'nu, nuu ndaa ma chatun, nuu sòkó na xu'un' kuenda Ndioo. Va ni'iin na ni tiin na ra, ti takã'an chaa ma ora ra.

Jesuu kà'an ra ña ma nuu ni ku'un ra, na kùu chàa ma ñivi

²¹ Takan kùu ta Jesuu te'en nãka'an tuku ra chi'in ma ñivi:

—Yu'u ni ku'in, ta ndyo'o ni kuanduku ndo yu'u, va ni kuvi ndo cha'a' ma kuati jà'a ndo, vati ma nuu kuà'in, na kùu chaa ndo.

²² Tajan ma ndian judíu te'en kīcha'a na nãtu'un ta'an na:

—¿A chànini ra ka'ni maa ra ra, yakan va kà'an ra, ña na kùu chaa yo ma nuu kuà'an ra? —kàti na.

²³ Tajan Jesuu te'en nãka'an ra:

—Ndyo'o kùu ndo ndian ìyo ninuu nde've, va yu'u kùu, ra ìyo nuu sukun. Ta juuni ndyo'o kùu ndo ndian ìyo kuenda ma nuu ñu'u' ñuñivi i'yani, va yu'u yöve ra ìyo kuenda nuu ñu'u' ñuñivi i'ya kùu.

²⁴ Yakan va kãtitu'in ña ndyo'o ni kuvi ndo cha'a' ma kuati ndo, ti tu töve chìnuni ndo ña yu'u kùu ra takani ìyo —kàti Jesuu.

²⁵ Tajan te'en chikatu'un tuku ndra nuu ra:

—Ta yo'o, ¿nda ra kùun? —kàti ndra.

Ta Jesuu te'en nãka'an ra:

—Cha kãtitu'in nuu ndo nda ra kùu, nda ma kivi nunuu. ²⁶ Ìyo kua'a'

ña kãtitu'in naja kua ìyo ndo, ta juuni ìyo kua'a' naja kua jãkutuni ndo ndia, uvaa ña ma ra tãchi yu'u nuu ndo, kà'an ra ma ña ndaa, ta ma ña kãtitu'in nuu ndyo'o ñivi ñuñivi, yakan kùu ma tu'un ndaa ña chīni ña kã'an ra —kàti Jesuu.

²⁷ Va Jesuu kà'an ra nuu na cha'a' ma Tatái Ndioo, uvaa ña na töve nī kutunini na yi. ²⁸ Yakan va Jesuu te'en nãka'an ra chi'in ndra:

—Ta ora cha chã'ni ndo yu'u, ra kùu Se'e ñivi tãchi Ndioo, tajan ni ku'va ndo kuenda, ña yu'u kùu Ndioo, ra takani ìyo, ti taku yu'u töve vãchī kuenda ña jà'i ma ña kùuni mai, vati vãchī, kuenda ña kãtitu'in nuu ndo ma ña jãna'a ma Tatáini nui. ²⁹ Vati Tatái ra tãchi yu'u, ìyo ra chi'in, ta töve ndãkoo ma'iin ra yu'u, vati tandi'i ora jà'i ma ña chàta'ani ra —kàti Jesuu.

³⁰ Ta ora chīnu kã'an Jesuu takan, ta kua'a' ñivi kīcha'a chìnuni ma tu'un ra.

Ma ndian kùu Se'e Ndioo, ta ma ndian ya'a chàta'ani ja'a kuati

³¹ Takan kùu tajan Jesuu te'en nãka'an ra chi'in ma ndian judíu, ña chìnuni ma tu'un ra:

—Tu ndicha ña ndyo'o, ña endee chìnuni va'a ndo ma ña kà'in chi'in ndo, ndicha va'a ña kùu ndo ma ndian jãkua'a chi'in. ³² Ta takan koto ndo ma ña ndicha, ta chi'in ma ña ndicha ikan ni ja'a yi ña na koo nuna ndo.

³³ Tajan ma ndian judíu te'en nãka'an na chi'in Jesuu:

—Ndyu'u kùu ndi ñivi tata Abraham, ta ni'iin cha'a' takã'an kùu ndi musu ña jà'a tiñu nuu ni'iin ñivi. Ta, ¿naja kua kùu yi ña kà'un, ña ni koo nuna ndi? —kàti na chi'in Jesuu.

³⁴ Ta Jesuu te'en nãka'an ra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña tandi'i ma ndian jà'a kuati, ndi-akan kùu na musu ma kuati. ³⁵ Vati taku ma ra kùu musu, na yöve ndisaa ora ndoo ra ve'e ma ra kùu chito'o ra, va taku ma ra kùu se'e ma chito'o ma ve'e ikan, endee ìyo ra ve'e ma tatá ra. ³⁶ Yakan va tu yu'u

ma ra kùu se'e Ndioo jà'i ña na kee ndo nda'a' ma ña kini, ndicha va'a ña ndyo'o, ni ndoo nuna ndo. ³⁷ Cha chitoi ti ñivi tata Abraham kùu ndo, va ndyo'o kùuni ndo ka'ni ndo yu'u, ti töve kùuni ndo jachi'in ndo ma ña kà'in. ³⁸ Yu'u kàtitu'in nuu ndo ma ña jàna'a ma Tatái nui, ta ndyo'o jà'a ndo ma ña jàna'a ma tatá ndo nuu ndo —kàti Jesuu.

Jesuu kàtitu'un ra nuu ma ndian töve chinuni tu'un ra ña kui'na kùu ma tatá na

³⁹ Tajan ma ndian judíu te'en nāka'an na chi'in Jesuu:

—Ma ra kùu tatá ndi, kùu ma racha'nu Abraham —kàti na.

Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Tuva ndicha ña ndyo'o kùu ndo se'e Abraham, iyo yi ña ja'a ndo ma takua jà'a ra ndia. ⁴⁰ Va vitin kùuni ndo ka'ni ndo yu'u cha'a' ña kà'in ma ña ndaa ña jàna'a Ndioo nui. Ta Abraham ti töve ñi ja'a ra takan. ⁴¹ Va ndyo'o indukuni jà'a ndo, ma tava jà'a ma tatá ndicha ndo —kàti ra.

Tajan ndiakan te'en nāka'an na chi'in ra:

—Ndyu'u, na yüvi ndian se'e saká kùu ndi, ti uvanuu tatá ndi iyo, ta rakan kùu Racha'nu Ndioo —kàti na.

⁴² Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Tu ndicha ña Ndioo kùu Tatá ndo, iyo yi ña kuuni ndo nde'e ndo yu'u, ti iti' nuu iyo ra kīchi, ta i'ya iyoi chi'in ndo. Vati na yöve cha'a' ña kùuni mai kùu yi ña vāchi, ti yu'u vāchi ña Ndioo tāchi yu'u. ⁴³ ¿Ta naja töve kùu kutunini ndo ma tu'un kà'in? Takan jà'a ndo, ti töve kùuni ndo taso'o ndo ña kà'in. ⁴⁴ Kui'na kùu ma tatá ndo, cha'a' ña kùuni ndo ja'a ndo tava kùunián'. Ma kui'na ikan, ti ñá' chà'ni ñivi kùán'. Ta yakán' ti, ñi'in cha'a' töve kà'án' ma ña ndaa, ti töve iyo ma ña ndaa kuendán'. Ta ma ora kà'án' tu'un vata, takan jà'án' yi, ti yakán' kùán', vati vatán', ta ñá' kuxini ma tu'un vata kùán'. ⁴⁵ Va tava yu'u, kà'in ma ña ndaa, yakan va ndyo'o töve

chìnuni ndo ma ña kà'in. ⁴⁶ ¿Nda ndyo'o kùu ka'an ndo, ña yu'u iyo iin kua'ti? Ñi'in ndo. Ta tu chitò ndo ña iin ra kà'an ña ndaa kùu, ¿ta naja töve chìnuni ndo ma ña kà'in? ⁴⁷ Ma ndian kùu ñivi Ndioo, jàchi'in na ma tu'un kà'an ra. Va tava ndyo'o, na yöve ñivi Ndioo kùu ndo, yakan va töve jàchi'in ndo ma ña kà'an ra. —Takan kàti Jesuu.

Jesuu takani iyo ra, antea ma tiempu chīyo Abraham

⁴⁸ Tajan ma ndian judíu te'en nāka'an na chi'in Jesuu:

—Ndicha ndi ña kà'an ndi, ña ra ñuu Samaria kùun, ta ndisoun tati xaan —kàti na.

⁴⁹ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Töve ndisoi ñi'in tati xaan. Ma ña jà'i kùu yi ña tiñu'i ma Tatái, va ndyo'o töve tiñu'u ndo yu'u. ⁵⁰ Yu'u, na töve nàndukui ña na jaka'nu ndo yu'u, vaji ndicha ña iyo inga ma ra kùuni ña na jaka'nu ndo yu'u, ta rakan kùu ra ña ni jakutuni ra chi'in ndo. ⁵¹ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ndian jàchi'in ma tu'in, endee töve ni kuvi na —kàti Jesuu.

⁵² Tajan ma ndian judíu te'en nāka'an na chi'in ra:

—Vitin va ndicha va'a ndi, ña ndisoun tati xaan. Vati ma Abraham, chi'in ndisaa inga ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, kāchi'í ndra, ta yo'o kà'un ña, ma ndian jàchi'in ña kà'un, na töve ni kuvi na, kàtiun. ⁵³ ¿A chàniniun ña yo'o ka'nugaun kua ma tatá ndi Abraham? Vati rakan chī'í ra, ta juuni chī'í ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ndia. ¿Nda ra kùun kùuniun, ña kà'un takan? —kàti na.

⁵⁴ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Tu yu'u jàka'nui juuni mai, na töve nda kuenda yi. Ma ra kà'an ndo ña kùu Ndioo ndo, rakan kùu ma Tatái, ra jàka'nu yu'u. ⁵⁵ Ta rakan, ndyo'o töve nàkoto ndo ra. Ta yu'u, ndicha ña nàkotoi ra. Ta tu yu'u kà'in ña töve nàkotoi ra, indukuni ya'a vatai takua vata ndo ndia. Va yu'u, ndicha va'a ña nàkotoi ra, ta jàchi'in ma ña kà'an ra. ⁵⁶ Ma

tatá ndo Abraham, ra chíyo taji'na, nduva'a kuii chísi ra, ña ni nde'e ra ma kivi ni kichai ma nuñu'u' ñuñivi, ta nde'e ra yi. Yakan va nduva'a kuii chísi ra —kàti Jesuu.

⁵⁷ Tajan ma ndian judíu te'en nāka'an na chí'in ra:

—Ni takā'an ketaun, ni uvi xiko uchi kuiyaun, ta kàtiun ña nde'egaun Abraham —kàti na.

⁵⁸ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chí'in na:

—Ndicha va'i ña kà'in chí'in ndo, ña takani cha iyoi, antea ña koo Abraham.

⁵⁹ Tajan ma ndian judíu ti, kí'in na yuu ña kùuni na kani na Jesuu niku. Va nī kuu yi, ti Jesuu chūndii xe'e ra, ta kēe ra ma tichi kora veñu'u, chā'nda java ra tañu na, ta kuà'an ra.

9

Jesuu jànda'a ra iin ra kuaá, ña takan kaku

¹ Takan kuu ta ma nuu chíka Jesuu kuà'an ra, ikan nde'e ra iin ra kuaá ña takan kaku. ² Tajan ma ndra jàkua'a chí'in ra, te'en chíkatu'un ndra nuu ra:

—Matru, ¿ta naja kaku kuaá ma ra'ya? ¿A cha'a' kuati ma ndian kuu tatá ra kuu yi, a cha'a kuati juuni maa ra kuu yi? —kàti ndra.

³ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chí'in ndra:

—Na yöve cha'a' kuati maa ra kuu yi, ta ni yöve cha'a' kuati ma ndian kuu tatá ra kuu yi. Takan kaku ra, ti chí'in rakan kùuni ma Racha'nu Ndíoo jana'a ra ma ndatu ra, ikan na nde'e ma ñivi, ña kuu ja'a ra yi.

⁴ Vitin ña juuni kuu yi ora ndichin, iyoyi ña ja'i ma tiñu ña tachi ma Tatái yu'u ña ja'i. Vati cha vachi ma ora chanikuaa, ta ma ora ikan nī'iin ga ñivi, na kúa jatiñu. ⁵ Ma ora juuni yanga iyoi ma ñuñivi i'ya, yu'u kuu takua kuu ma ñu'ú, ña jatuun ñuñivi —kàti Jesuu.

⁶ Ta ora chínu ká'an Jesuu takan, ta tīvisii ra nuu ñu'u', ta já'a ra ita'vi nda'yu chí'in ra', ta kú'vi ndio ra yi

chata tinuu ma ra kuaá. ⁷ Ta te'en nāka'an ndio ra chí'in ra:

—¿Kua'an, kuànakata tinuun, nuu ndaa ma soko ña nani Siloé! —kàti Jesuu. Ma tu'un Siloé, kùuni yi ka'an yi: Yu'u tàchi ñun.

Tajan ma ra kuaá ikan cha nākata ra tinuu ra, ta ora chāa ra nuu ndaa Jesuu, ta cha nde'e ndio ra. ⁸ Tajan ma ndian iyoyatini ma ve'e ra, chí'in ndian takani nde'e ña kuaá ra niku, te'en kīcha'a na nātu'un ta'an na:

—¿A yöve ra'ya kuu ma ra chūnandi chíkan tunda'vi?, kùuni ndo —kàti na.

⁹ Ta iyoyinga na ña kà'an te'en:

—Juu ra kuu ra —kàti na.

Ta inga tuku na va kà'an te'en:

—Yöve ra kuu ra, va takani nde'e ra —kàti na.

Tajan juuni maa ndio ra, te'en nāka'an ra:

—Ndicha ña yu'u kuu —kàti ra chí'in na.

¹⁰ Tajan te'en kīcha'a na chíkatu'un na nuu ra:

—¿Ta naja kua já'un ña kuu nande'un? —kàti na.

¹¹ Ta rakan te'en nāka'an ra chí'in na:

—Ma ra nani Jesuu, já'a ra nda'yu chí'in ma takuui yu'u ra, ta kú'vi ra yi chata tinui, ta te'en nāka'an ra chí'in: “Kua'an nuu ndaa ma soko ña nani Siloé, ta nakataun ma tinuun”, kati ra chí'in. Tajan chā'an ndioi cha nākatai yi. Ta takan kuu yi, ña kuu nande'i —Takan kati ra.

¹² Tajan ma ñivi ikan, te'en chíkatu'un na nuu ra:

—¿Ta ndanu chàkunuu ma ra'ii ikan? —kàti na.

Ta ma ra kuaá niku, te'en nāka'an ra:

—Töve chítoi —kàti ra.

Ma ra kuaá niku, já'a ma ndra fariseu ña na ka'an ra

¹³ Tajan ma ra kuaá niku, tīin ndio na ra, ta chāndaka na ra nuu ma ndra fariseu. ¹⁴ Va tava ma kivi nindeo kuu yi ña já'a Jesuu ma nda'yu, ta kú'vi ra yi tinuu ma ra kuaá ikan, ta ndā'a ra. ¹⁵ Yakan va ma ndra fariseu kīcha'a ndiko ndra chíkatu'un ndra nuu ra ma naja kua

jā'a ra ña kūu nande'e ra. Ta ma ra kuaá ikan te'en nāka'an ra chí'in ndra:

—Kū'vi ra ma nda'yu tinui, ta nākatai yi, ta vitin cha ndè'i —kàti ra.

¹⁶ Ta ìyo iin ma ndra fariseu ña kà'an te'en:

—Ma ra jà'a takan, na yöve ra tächi Ndioo kùu ra, vati töve tñu'u ra ma kivi nìndee yo —kàti ndra.

Ta ìyo inga na ña te'en kà'an:

—Ta tu ra jà'a kuatini kùu ra, ¿ta naja kùu jà'a ra ma ndatu ka'nu tuva takan? —kàti na.

Ta cha'a' yakan kùu yi ña kēsiin na ti, siin siin chànini na. ¹⁷ Tajan te'en kīcha'a ndiko ma ndra fariseu chīkatu'un ndra nuu ma ra kuaá niku:

—Ta yo'o, ¿naja kua kàtiun nuu ndi, cha'a' ma ra jānda'a ma tinuun? —kàti ndra.

Ta rakan te'en nāka'an ra:

—Yu'u kà'in, ña iin ra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo kùu ra —kàti ra.

¹⁸ Va tava ma ndra judíu, töve kùuni ndra chinuni ndra ña iin ra kuaá kūu ra niku, ta vitin cha kùu nde'e ra, yakan va kāna ndio ndra ma ndian kùu tatá ma ra kuaá, ¹⁹ ta te'en chīkatu'un ndra nuu vi:

—¿A se'e ndo kùu ra'ya? ¿A ndicha ña kaku kuaá ra? ¿Ta naja kua kùu yi ña ndè'e ra vitin tuva takan? —kàti ndra.

²⁰ Tajan ma ndian kùu tatá ra, te'en nāka'an vi chí'in ma ndra fariseu:

—Cha chito ndi, ña ra'ya kùu se'e ndi, ta kaku kuaá ra, ²¹ va töve chito ndi nayi jā'a chí'in ra ña kūu nande'e ra vitin, ta ni töve chito ndi, nda ra kùu ma ra jānda'a tinuu ra. Va'aga, ña na ndakatu'un ndo nuu ra, vati ra cha chicha kùu ra, ta kàtitu'un maa ra nuu ndo nayi jā'a chí'in ra ña ndā'a ra —kàti vi.

²² Takān kā'an ma ndian kùu tatá ra, ti yu'vi vi ndè'e vi ma ndra judíu ikan, vati ma ndra judíu cha natu'un ta'an ndra, ña tuva ìyo ma ndian kà'an ña Jesuu kùu ma Cristu, ni tavani'i ndra na indeeni ma veñu'u, ta túva kùu na kuenda yi.

²³ Ta cha'a' yakan kùu yi ña nāka'an vi: “Na ndakatu'un ndo nuu maa ra, vati iin ra cha chicha kùu ra”, kàti vi.

²⁴ Tajan ma ndra judíu, te'en kīcha'a ndiko na chīkatu'un na nuu ma ra kuaá niku:

—Na ka'un ma ña ndaa nuu ndi, ndava nda nuu Ndioo, vati ndyu'u cha chito ndi ña, ra jà'a kuati kùu ra —kàti ndra.

²⁵ Ta ma ra kuaá ikan, te'en nāka'an ra chí'in ndra:

—Töve chitoi tuva ra jà'a kuati kùu ra, a töve. Uvanuu ma ña chitoi kùu yi ña, ra kuaá kūi, ta vitin, cha kùu nde'i —kàti ra.

²⁶ Ta ndrakan te'en chīkatu'un ndiko ndra nuu ra:

—¿Nayi jā'a ra chí'un? ¿Ta naja kua jā'a ra chí'un ña kūu nande'un? —kàti ndra.

²⁷ Ta rakan te'en nāka'an ra chí'in ndra:

—Cha kàtitu'in yi nuu ndo, va töve kùuni ndo jachi'in ndo yi. ¿Ta naja kùuni ndo ña kàtitu'un ndikoi yi nuu ndo inga cha'a'? ¿A ndita'an ndo kùuni ndo tandikun ndo chata ra? —kàti ra.

²⁸ Tajan te'en kīcha'a ndio ndra chàtu'un ndra chata ma ra kuaá ikan:

—Maun kùu ma ra ìyo kuenda ra, va ndyu'u, ìyo kuenda ma racha'nu Moisés. ²⁹ Ta ndyu'u cha chito ndi, ti Ndioo kā'an ra chí'in Moisés, va rakan, töve chito ndi ndanu kīchi ra —kàti ndra.

³⁰ Tajan ma ra kuaá niku, te'en nāka'an ra:

—Na töve chìnuni ña kà'an ndo ña töve chito ndo ndanu kīchi ra, ta rakan kùu ra ña jānda'a ra tinui. ³¹ Cha chito va'a yo ña Ndioo, tās'o'o ra ña kà'an ma ndian jàka'nu ra, chí'in ma ndian jà'a ña kùuni ra, va ma ndian jà'a kuati, töve.

³² Nda kati tūvi ma ñuñivi nī'iin ñivi takā'an koto na ña ìyo iin ra kùu janda'a tinuu ma iin ra kaku kuaá. ³³ Tu yöve ra vächi kuenda Ndioo kùu ra'ya, na kùu ja'a ra nī'iin nakuyi chí'in niku —kàti ra.

³⁴ Tajan te'en nāka'an ma ndra judíu chi'in ra:

—Yo'o, kùun ra kaku chi'in kuati, ¿ta vitin kùuniun jana'un nuu ndi nayi iyo yi ña ja'a ndi? —kàti ndra.

Tajan jākunu ndra ra veñu'u ma ndian judíu.

Ma ndian töve chìnuni tu'un Jesuu kùu na tava kùu iin ndian kuaá

³⁵ Ta ora chito Jesuu ña jākunu ndra ra nda'vi ikan ma tichi ma veñu'u, ta ora chikuta'an ra ra, ta te'en chikatu'un ra nuu ra:

—¿A chìnuni yo'o ña kà'an ma ra Se'e Ndioo? —kàti Jesuu.

³⁶ Ta ma ra nda'vi te'en nāka'an ra:

—Yo'o racha'nu, na katitu'un nui nda ra kùu ra, ta chinunì ma ña kà'an ra —kàti ra.

³⁷ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Cha ndē'un ra, ta juu ra kùu ma ra nātu'un chi'un —kàti ra.

³⁸ Tajan chūnandi chiti ndio ma ra nda'vi ikan nuu Jesuu, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Chìnunì ña kà'un Racha'nu —kàti ma ra nda'vi chi'in Jesuu.

³⁹ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma tiñu vāchi ja'a yu'u ma ñuñivi i'ya, kùu yi ña vāchi jakutunì kuati ma ñivi. Ta vāchi ja'i ña nande'e ma ndian kuaá. Ta vāchi ja'i ña na ndokuaá ma ndian chānini na ña ñivi ndichin nde'e kùu na. Ndiakan ni ndakuu na takua ma ndian kuaá.

⁴⁰ Tajan iin ma ndra fariseu, ña ka'lin chi'in ra, ora chīni ndra ña kà'an ra takan, tajan te'en kīcha'a ndra chikatu'un ndra nuu ra:

—¿A nda ndyu'u kùu ndi ndian kuaá?, kùuniun —kàti ndra.

⁴¹ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Tu ndyo'o kùu ndo ndian kuaá niku, na töve iyo kuati ndo cha'a' ma ña kini jà'a ndo, vati na töve chito ndo ma ña jà'a ndo. Va tava kà'an ndo ña kùu nde'e ndo, yakan va juuni iyo ga ma kuati ndo.

10

Jesuu kà'an ra iin ku'va ña kàtitu'un yi ña kùu ra takua kùu iin pato

¹ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña tu kèta iin ra'ii nuu ka'lin mvechala jàna ndo, ta töve k'vi ra ma iti' yu'u kora ma nuu ka'lin ndri, rasu'u kùu ra. ² Va ma ra k'vi iti' yu'u kora ma nuu ka'lin ma mvechala, rakan kùu ma pato ndri. ³ Ta ma ra kùmi ma yu'u kora nuu ka'lin ndri, nuna ra yi nuu ra, ta ma ra kùu pato ma mvechala, kàna ra ta'ii'in ndri chi'in sivi ndri. Ta ndrikan nàkoto ndri ma tati ra, ta tàvani'i ndio ra ndri tichi kora. ⁴ Ta ora cha kàkee ndisaa ndri jà'a ra, tajan chākoso nuu ndio ra nuu ndri, ta ma mvechala tādikun ndri chata ra, ti nàkoto ndri ma tati ra. ⁵ Va taku chata iin nda ra ni kuuni ña töve nàkoto ndri, na töve tādikun ndri ra, ti java vi'a chīnu ndri nuu ra, vati töve nàkoto ndri ma tati ra —kàti Jesuu.

⁶ Takān kà'an Jesuu ma ku'va i'ya nuu na, va na töve nī kutunini na ma ña kùuni ra ka'an ra.

Jesuu kùu ra ma pato ya'a va'a

⁷ Tajan Jesuu te'en kīcha'a ndiko ra kà'an ra chi'in ma ñivi:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ña yu'u kùu takua kùu ma yu'u kora nuu yà'a ma mvechala. ⁸ Tandi'i ma ndra pato ma mvechala ña chīyo antea kua yu'u, ndrakan kùu ndra ndra su'u, va ndrakan töve nī jachi'in ndri ma ña jà'a ndra. ⁹ Yu'u kùu takua kùu ma yu'u kora, ta ma ndian k'vi ma tichi yi cha'a' yu'u, ni kakú na. Ta ndiakan ni kuu na takua kùu ma iin mvechala ña k'vi, ta kèe ma tichi kora, ta n'ni ndri ma ita kachi ndri. ¹⁰ Vati taku ndra su'u, ma tiñu jà'a ndra kùu yi ña mamaa chākunuu su'uni ndra, ta vāchi ka'ni ndra, ta vāchi janaa ndra ñivi ndia, va yu'u vāchì kuenda ña jà'i ña na koo ndito ñivi kuenda Ndioo, ta va'ani koo na takua kùunì ña na koo va'a na. ¹¹ Yu'u kùu takua kùu iin ma

pato ra ya'a va'a, vati taku rakan, tu ya'a kùuni ra nde'e ra ndri, kùu nda ku'va ra ra ña kuvi ra cha'a' ndri.

¹² Va ma ra jàtiñu cha'a' ma ya'vini, ora vàchi ma lobo ña kùuni ri kachi ri ma mvechala, ndàkoo ma'iin ra ndri, ta chìnu ra kuà'an ra, ti yëve pato va'a kùu ra, ta ni yëve jàna ra kùu ndri ndia. Tajan ma lobo, chìnu ndio ri chata ma mvechala, ta tiin ri ndri, ta ndrikan chitakuati ndri jà'a ri. ¹³ Ma ra'ii i'ya chìnu ra, ti jàkuenda ra ndri, va cha'a' ma ya'vini ra, ta yëve cha'a' ña kùuni ra nde'e ra ma mvechala kùu yi ña kùmi ra ndri.

¹⁴ 'Yu'u kùu ma pato ya'a va'a, ti tava nàkotoi ma mvechala jànai, ta takan nàkoto ndri yu'u ndia.

¹⁵ Ta indukuni kua ikan nàkoto ma Tatái yu'u, ta takan nàkotoi ra ndia. Ta takan kùu yi ña, ndava kùu ku'vai yu'u ña kùvì cha'a' ma mvechala jànai. ¹⁶ Ta juuni kùmì inga mvechala ña töve kùu kuenda ma kora i'ya, juuni iyo yi ña kuki'in ndri ta tain ndri i'ya ndia. Vati ndrikan kùu ndri ña ni jachi'in ndri ma ña kà'in. Ta ikan jan iin patonia ni kuu chito'o ndri, ti iin korani ni kuiin ndisaa ndri ndia.

¹⁷ 'Ta cha'a' yakan kùu yi ña, ya'a ga kùuni ma Tatái nde'e ra yu'u, vati chà'i ma kuñui cha'a' ma ndian kùu ñivì, ta rakan chà'a ndiko ra yi nui.

¹⁸ Nì'iin na, na kùu ka'ni na yu'u cha'a' ña kùuni maani na, vati juuni mai kùu ña chà'i ña na ja'a na yi. Vati iyo ndatui ña ku'vai ma kuñui nuu na, ta juuni iyo ndatui ña kùu natakù ndikoi ndia. Takan kàti ma ra kùu Tatái nui. —Takan kà'an Jesuu.

¹⁹ Ta ora chìni ma ndian judíu ña kà'an Jesuu takan, ta vi'a kīcha'a ndiko na kèsiin na. ²⁰ Ta iyo kua'a' ma ndian judíu ña kà'an te'en:

—¿Ta naja jàchi'in ndo ña kà'an ra, ta iin ra tivi xini kùu ra, ti ndiso ra tati xaan? —kàti na.

²¹ Ta iyo inga tuku na ña kà'an te'en:

—Nì'iin ma ndian ndiso tati xaan, na kùu ka'an na takan. ¿A kùu

janda'a ma tati xaan tinuu iin ma ra kuaá?, kùuni ndo. Na kùu yi —kàti na.

Ma ndian judíu na töve kùuni na nde'e na Jesuu

²² Ma tiempu vichin kùu yi ña, ma ndian judíu ndian ñuu Jerusalén, jà'a na ma viko kuenda ña jàka'nu na ma veñu'u ka'nu, ti chàku'uni na ma kuiya ña jàchinu ma ndian kùu ñivi na yi. ²³ Ta Jesuu ti ndaa ra ma veñu'u ma ora ikan, va uvaa ña chàkunuu ra ma nuu iyo ma corredor ña nàni Salomón. ²⁴ Tajan chikonuu ndio ma ndian judíu ma Jesuu, ta te'en kīcha'a na chikatu'un na nuu ra:

—¿Nda ora chàniniun kàtitu'un ma ña ndaa nuu ndi? Tu ndicha ña maun kùu ma Cristu, na katitu'un yi nuu ndi taka'anio —kàti na.

²⁵ Tajan Jesuu te'en nàka'an ra:

—Cha kàtitu'in yi nuu ndo, ta töve nì chinuni ndo yi. Vati ma tiñu tachi ma Tatái yu'u ña ja'i, yakan jàna'a kachin yi nda ra kùu. ²⁶ Va ndyo'o, töve chìnuni ndo ma ña kà'in, ti na yëve mvechala jànai kùu ndo, ma takua cha kà'in nuu ndo niku. ²⁷ Vati ma mvechala jànai, cha nàkoto ndri ma tati, ta tándikun ndri chatai. ²⁸ Ti yu'u chà'i nuu koo ndri endeeni chi'in, ta töva ni naa ndri. Ta nì'iin ga ma ñivi na kùu namaa na ndri nui. ²⁹ Vati ma ña chā'a ma Tatái nui, ka'nuga yi kua ndisaa nakuyi. Ta nì'iin ga na, na kùu namaa na ndri nda'a' ma Tatái. ³⁰ Vati ma Tatái, chi'in yu'u, iini ndra kùu ndi —kàti Jesuu.

³¹ Tajan ma ndian judíu, kīcha'a ndiko na kàtiin na yuu ña ni kani na chata Jesuu. ³² Va rakan te'en nàka'an ra chi'in na:

—Nduva'a kua'a' tiñu va'a jà'i chi'in ndatu ma Tatái, kuenda na nande'e ndo yi. Ta vitin, ¿nda cha'a' ma tiñu va'a ikan kùu yi, ña kùuni ndo kani ndo yuu yu'u? —kàti Jesuu.

³³ Ta ma ndian judíu te'en nàka'an na chi'in ra:

—Na yöve cha'a' ma ña va'a jā'un kùu yi ña ni kani ndi yuu ñun, ti ni kani ndi ñun, va cha'a' ña kà'an ti'iniun chata Ndioo chi'in ma tu'un kà'un. Ta juuni kùu yi cha'a' ña jàndakun ñun Ndioo, ta yo'o iin ra'ii ni kùn —kàti na.

³⁴ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Nuu ma tutu ley Ndioo ña kùmi ndo, Ndioo te'en kà'an ra: “Ndyo'o kùu ndo ndioo”, kàti ra nuu yi.

³⁵ Yakan va tu chito yo ña ndioo jākunani ma Racha'nu, ma ndian chìnuni ma tu'un ra, na kùu ka'an yo ña tu'un vata kùu ña kà'an ma tutu Ndioo. ³⁶ Ta tu Ndioo kāchin ra yu'u kuenda ma tiñu ra, ta tachi ra yu'u ma ñuñivi i'ya, töve chitoi naja kà'an ndo ña kà'an ti'ini chata ra, cha'a' ña kà'in ña Se'e Ndioo kù, tuva takan. ³⁷ Ta tu yu'u töve jà'i ma takua kùuni ma Tatái, na töve ìyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'in. ³⁸ Va tu yu'u jà'i takua kùuni ma Tatái, ta ndyo'o vaji töve chìnuni ndo ma ña kà'in, va na chinuni ndo cha'a' ma tiñu jà'i, ikan na koto kachin ndio ndo ma ña ndaa, ña ma Tatái ìyo ra chi'in, ta yu'u iyoi chi'in ra ndia —kàti Jesuu.

³⁹ Takan kùu ta inga cha'a' kùuni tuku ma ndian judíu tiin na Jesuu, va rakan kākú ra kuà'an ra.

⁴⁰ Tajan chikoni'i ndiko Jesuu kuà'an ra inga chiyo ma yuta Jordán, ta chāa ra ma nuu jākunduta Xuva tatiempu niku, ta ikan kīndoo ra. ⁴¹ Ta kua'a' ñivi, ña chā'an chānde'e ra ma ikan, te'en kīcha'a na kà'an na:

—Ndicha va'a ña vaji ma Xuva, töve nī ja'a ra nī'iin ndatu ka'nu, va tandi'i ma ña kà'an ra cha'a' ra'ya, ña ndicha kùu yi.

⁴² Tajan kua'a' ñivi ka'iin ma ikan, kīcha'a chìnuni na ma tu'un Jesuu.

11

Nuu ch'í ma ra nàni Lázaru

¹ Ìyo iin ma ra ku'vi, ña nàni Lázaru. Ta rakan ti, ra ñuu Beta-nia kùu ra, juuni ma ñuu nuu ìyo

ma ñivi ta'an ra Ndiya chi'in Mata.

² Ndiya ña ta'an Lázaru i'ya, kùan ña chōsoan takuii xiko cha'a Jesuu, ta jānatian yi chi'in ma ixi xinia.

³ Yakan va ma Ndiya chi'in ma ña ta'an ña Mata, te'en tachi vi iin yo chāka'an chi'in Jesuu:

—Yo'o racha'nu, ma ra ya'a kùuniun nde'un, kù'vi ra, ri —kàti na.

⁴ Tajan ora chīni Jesuu ma ña kà'an na, ta te'en nāka'an ra:

—Ma kue'e ña ndo'o ma Lázaru, na töve ni kuvi ra ja'a yi, vati yakan kùu yi kuenda ña chi'in ra kùu jana'a yi naja kua ya'a ka'nu kùu ma Racha'nu Ndioo, ta juuni kuenda ña na jana'a yi naja kua ka'nu kùu ma ra Se'e ra ndia.

⁵ Ta vaji ya'a ga kùuni Jesuu nde'e ra Lázaru, chi'in ma ninduvi ñivi ta'an ra: Mata chi'in Ndiya, ⁶ va ma ora chīni ra ña kà'an na ña ku'vi ma Lázaru, ta java vi'a ga kīndoo ra uvi kivi ga ma nuu ìyo ra. ⁷ Ta ora yā'a ndio ña kùu te'en, tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Na ku'un ndiko yo ma iti' ñu'u' Judea —kàti Jesuu.

⁸ Tajan ma ndra jākua'a chi'in Jesuu te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Matru, já kùuni kuii ma ndian judíu ka'ni na ñun chi'in yuu niku. ¿Ta chito naja kùuni ndikoun ku'un ma ndakan? —kàti ndra.

⁹ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿A töve chito ndo ña ma kivi, ìyo uchi uvi ora yi?, kùuni ndo. Taku ma yo chākunuu ora nduvi, na töve kàti'i yo, vati ndichin nuu yo jà'a ma ñu'ú. ¹⁰ Va tu chākunuu yo ora naa, kàti'i yo ti kumani ma ñu'ú nuu yo —kàti Jesuu.

¹¹ Takan kùu tajan Jesuu te'en nāka'an tuku ra:

—Ma ra yani yo Lázaru kixi ra, va ni ku'in kujandakoi ra —kàti Jesuu.

¹² Tajan ma ndra jākua'a chi'in ra, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, tu kixi ra, kùuni yi ka'an yi ña ni ndova'a ra tuva takan —kàti ndra.

¹³ Va ma ña kùuni Jesuu ka'an ra chi'in ndra, kùu yi ña chī'í ndicha ma Lázaru, va ma ndra jàkua'a chi'in ra chānini ndra ña kà'an ra ña kixini ra niku. ¹⁴ Tajan Jesuu te'en kātitu'un kachin ndio ra nuu ndra:

—Ma Lázaru cha chī'í ra. ¹⁵ Ta ya'a chisij ña töve ka'in yo ma ikan, vati va'aga ña takan kùu yi kuenda ndo, ikan na chinuni ndo. Va na ko'o kunde'o ra —kàti Jesuu.

¹⁶ Tajan ma ra nàni Tomá, ra juuni kà'an chi'in sivi yu'u ña nàni Tilipan, te'en nāka'an ra chi'in inga ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu:

—Na ku'un yo chi'in Jesuu, nde'o tu kuvi yo chi'in ra ndia —kàti ra.

Jesuu jànataku ra yo, ta chà'a ra ma kivi ña koo ndito yo

¹⁷ Takan kùu ta ora chāa Jesuu ma ñuu Betania ña kàndii ñu'u' Judea, ta ikan chīto ra ña cha iyo kumi kivi kùu yi ña cha kùchi ma Lázaru.

¹⁸ Ta ma ñuu Betania ti yatini kàndii yi chi'in ma ñuu Jerusalén, iyo iin uni kilometru, ta chaa yo ma ikan.

¹⁹ Ta kua'a' ma ndian judú chānde'e na nuu iyo ma Mata chi'in Ndiya, ña jàndomani na vi cha'a' ña chī'í ma ra ta'an vi Lázaru. ²⁰ Ta ora chīto ma Mata ña Jesuu cha kuàkuyatin ra ma ñuu Betania, tajan kēe ndioan kuàta'an ña nuu ra, va ma Ndiya kīndoan ma nuu iyo ve'e. ²¹ Tajan ma Mata te'en nāka'an ña chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, na töve kuvi ma ra ta'in tu ndaun ma i'ya niku. ²² Va yu'u chītoi ña Ndioo ni ku'va ra tandi'i ma ña ni ndakaun nuu ra —kātian.

²³ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma ra ta'un, ni natakú ndiko ra —kàti Jesuu.

²⁴ Ta ma Mata te'en nāka'an ña chi'in Jesuu:

—Ndicha va'a ña cha chītoi ña ni natakú ndiko ra, ma ora ni natakú ma ndian ndií, ma kivi nuu ndi'i

nia —kātian. ²⁵ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—Yu'u kùu ma ra kùu janataku ndiko ma ndian ndií, ta juuni yu'u kùu ja'a ña kùu koo ndito ma ñivi. Ta ma ndian chīnuni ma ña kà'in, vaji na kuvi na, ni natakú ndiko na. ²⁶ Ta ndisaa ma ndian juuni ndito ta chīnuni na ma ña kà'in, na töve ni kuvi na, vati ni koo na endeeni.

Ta Jesuu kīcha'a ndiko ra chīkatu'un ra te'en nuu ma Mata: —¿A chinuniun ma ña kà'in i'ya? —kàti ra.

²⁷ Ta yakan te'en nāka'an ña:

—Juu yo'o Racha'nu, yu'u chīnuni ña yo'o kuu ma Cristu ra Se'e Ndioo, ra kīchaa ma ñuñivi i'ya —kātian.

Jesuu chàku ra yatin nuu kùchi ma Lázaru chi'in ma ndian judú

²⁸ Ta ora ya'a ña kà'an ma ña nàni Mata takan, tajan chāka'an ma ña ta'an ña ña nàni Ndiya, ta te'en kīcha'a kà'an xe'e ña chi'in ña:

—Ma matru cha kīchaa ra, ta kàna ra ñun —kātian.

²⁹ Ta ora chīni ma Ndiya ña kà'an ña takan, ta numini ndēta ña, ta chāka'an ña chi'in ma Jesuu. ³⁰ Ma Jesuu takā'an chaa ra ma ñuu ikan, vati juuni ka'in vi ma nuu chāta'an ma Mata nuu ra. ³¹ Yakan va ma ndian judú ndian ka'in chi'an ma ve'an, ña jàndomani na ña, ta ora ndē'e na ña numi va'a ndēta ma Ndiya, ta kēan ma tichi ve'an, ta ma ñivi tāndikun na kuà'an na chata ña, ta kīcha'a na nātu'un ta'an na te'en:

—¡Kuà'an ña kuàkuakuan nuu kùchi ma ra ta'an ña Lázaru! —kàti na.

³² Ta ma Ndiya ora chāa ña ma nuu ndaa ma Jesuu, chūnandi chītian nuu ra, ta kīcha'a ña kà'an ña te'en chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, tu ndaun ma i'ya chi'in ndi niku, ma ra ta'in na töve kuvi ra niku —kātian.

³³ Ta ma Jesuu ora ndē'e ra ña chàku ma Ndiya, ta takani ma ndian judú, ndian chāa chi'an ma ikan, yakan va ma Jesuu nduva'a kuí kīchi ma ña sutini ra. ³⁴ Yakan va

kīcha'a ra chīkatu'un ra te'en nuu ma Ndiya:

—¿Ndanu kūchi ma Lázaru? —kàti ra.

Ta te'en nāka'an vi chi'in Jesuu:

—Na kichiun ta kujana'a ndi ma nuu kūchi ra —kàti vi.

³⁵ Ta ma Jesuu juuni chāku ra.

³⁶ Yakan va ma ndian judíu kīcha'a na nātu'un ta'an na te'en:

—¿Na nde'e ndo vati ya'a ga kùuni ma Jesuu ma Lázaru, yakan va chàku ra! —kàti na.

³⁷ Ta ìyo ma ndian judíu kà'an te'en:

—Ma ra jā'a ña ndā'a ma tinuu ma ra takani kuaá ora kaku, ¿naja na töve nī kuu ja'a ra nī'iin nakuyi, ikan na töve kuvi ma Lázaru niku? —kàti na.

Nuu nàtaku ndiko ma ra nàni Lázaru.

³⁸ Jesuu inga ndiko, nduva'a kuii kīchi ña sutini ra, tajan chājayatin ra ra ma nuu ìyo ma nuu ñaña ma Lázaru. Ta ma ikan kùu yi iin tichi yavi yuu, ta ma nuu kì'vi yo ndàsi yi chi'in yuu. ³⁹ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Na tachiyo ndo ma yuu ma yu'u yavi ikan —kàti ra.

Ta ma ña nàni Mata ña ta'an ma Lázaru ra chī'í te'en nāka'an ña:

—Yo'o Racha'nu, cha ya'a ga kini cha'an, vati cha ìyo kumi kivi ña chī'í ra —kàti ña.

⁴⁰ Yakan va ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—¿A töve cha kā'in chi'un, tuva chīnuniun, ni nde'un ti nduva'a kuii ka'nu kùu ma Ndioo? —kàti ra.

⁴¹ Yakan va tāchi yo ndio ma ñivi ma yuu ña ndàsi ma nuu ñaña ma Lázaru, tajan ma Jesuu kīcha'a ra ndè'e ra ma iti' andivi ta nāka'an ra te'en:

—Yo'o Tatá, ta'vindioun cha'a' ma ña taso'un ma ña kà'in. ⁴² Yu'u chītoi ti nani ora kà'in chi'un, chīniun ma ña kà'in, ta taso'un yi, va kà'in yi ti ña va'a ma ñivi ka'iin ma i'ya kùu yi, ikan na chinuni na ti maun kùu ma ra tāchi yu'u —kàti Jesuu.

⁴³ Ta ora chīnu kā'an ma Jesuu takan, tajan te'en ni'i va'a nānda'yu ra:

—Yo'o Lázaru, ¿na keun ma nuu ñañaun! —kàti ra.

⁴⁴ Tajan ora chīnu kā'an ra takan, tajan kēe ndio ma ra chī'í niku ma nuu ñaña, ta ma nda'a' ra chi'in cha'a ra ndikun yi chi'in ja'ma kuichin, ta nuu ra ndasi yi chi'in ja'ma ndia. Yakan va ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ñivi:

—Na ndachi ndo ma ja'ma ña kàva ra, ta na ku'un maa ra —kàti Jesuu.

Nànduku ma ndian kuxini nuu ndian judíu iin ku'va naja kua kuu tiin na Jesuu ta ka'ni na ra

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Yakan va kua'a' va'a ma ndian judíu ndian chā'an chi'in ma Ndiya ma nuu jānataku ndiko ma Jesuu ma Lázaru, kīcha'a na chinuni na, ma ora ndè'e na ma ña jā'a ra.

⁴⁶ Ta ìyo ma ndian judíu kēe na chàkatitu'un na nuu ma ndra fariseu ma ña jā'a ma Jesuu.

⁴⁷ Yakan va ma ndra fariseu chi'in ma ndian kuxini nuu ma ndra kùu sutu, jā'a ndra iin junta ka'nu, ta ikan nāka'an ndra te'en chi'in ma ñivi:

—¿Niyi ìyo yi ña ja'a yo? Vati ma ra'ii i'ya, ya'a ga kua'a' ndatu jà'a ra.

⁴⁸ Tu ndakoo yo ra ña na ja'a maa ra ma ña kùuni ra, tandi'i ma ñivi ni chinuni na ma ña jà'a ra, ta ma ndra chà'nda tiñu ma ñuu Roma ni kichi ndra ta janaa ndra ma veñu'u yo chi'in ma ñuu yo —kàti ndra.

⁴⁹ Ta iin ma ndra fariseu, ra nàni Caifás, ra kuxini nuu ma ndra kuu sutu ma kuiya ikan, te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndyo'o, ni ita'vi nayi töve chīto ndo —kàti ra—. ⁵⁰ Ta ni töve chà'a ndo kuenda ña va'aga kùu yi kuenda ndo ña na kuvi iin ra'iini cha'a' ma kuati ma ñuu, kua ña na kuvi ndisaa ma ñivi ìyo ma ñuu —kàti ra.

⁵¹ Va ma Caifás na töve nī ka'an ra ma takan, vati kùuni maa ra ja'a ra yi, vati tava kùu ra ma ra kuxini nuu ma ndra kùu sutu ma tiempu ikan,

yakan va tu'un yu'u Ndioo kā'an ra ña Jesuu ni kuvi ra cha'a' ma ñuu judíu. ⁵² Va na töve uvaa cha'a' ma ñuu i'yani ni kuvi ra, vati juuni cha'a' ña na kuti'vi ta ndo'iin tandi'i ma ndian kùu se'e ma Ndioo, ma ndian ndòyo te'en, tikan. ⁵³ Yakan va nda ma kivi ikan, kīcha'a ma ndian judíu kùuni na ka'ni na ma Jesuu.

⁵⁴ Yakan va ma Jesuu na tüva chàkunuu ra tañu ma ndian judíu, vati kēe ra ma ñu'u' Judea, ta chàa ra yatini ma iin tichi ku'u nuu chiki iti' ñuu ña nàni Efraín. Ma ñuu ikan kīndoo ra chí'in ma ndra jākua'a chí'in ra.

⁵⁵ Ta ora ni kuyatin ma viko pakua ña jàka'nu ma ndian judíu, ta kua'a' va'a ma ñivi chàa ma ñuu Jerusalén antea ña kuta'an koo ma viko ikan, ña kuàjanandoo na takua takani jà'a na. ⁵⁶ Ta ma ndian judíu kīcha'a na nànduku na ma Jesuu, ta kīcha'a na chikatu'un na te'en nuu ma ta'an na ma tichi ma veñu'u:

—¿Naja kua chànini ndo, a vèchi ra ma viko a töve? —kàti na.

⁵⁷ Ma ndra fariseu chí'in ma ndra kùxini nuu ma ndra kuu sutu kā'an ndra ña, tu ìyo ma ndian chító ma nuu chàkunuu ma Jesuu, na katitu'un na, ikan na kuu kutiin ma jandaru ra, kàti na.

12

Iin ña'a chòso ña takuii xiko cha'a Jesuu

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Iñu kivi antea ña kuta'an ma viko Pakua, tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra ma ñu'u' Betania, nuu ìyo ma Lázaru, ra chí'í, ña jānataku ma Jesuu, niku. ² Ta ikan chā'a vi ña chāchi Jesuu. Ta ma ña nàni Mata kùu ma ña tī'i ña chāchi na, ta Lázaru kùu ma ra nàndi yu'u mesa tañu ma ñivi chí'in ma Jesuu. ³ Tajan ma Ndiya chāki'an uni cientu gramu ma takuii xiko ña nàni nardu, ña ya'a ya'vi ndaa. Ta tāan ña ra' cha'a Jesuu, ta ora chīnu, ta jānatii ña yi chí'in ixi xinian. Ta ndisaa kuii

ma tichi ve'e nuu ka'iin vi endee chitakuati ma xiko ra'. ⁴ Takan kūu tajan ma Judá, ra nàni Iscariote, ra kùu iin ra jākua'a chí'in Jesuu ña ni xikoña'a cha'a ra, te'en nāka'an ra:

⁵ —¿Ta naja töve nī kuya'vi ma takuii xiko i'ya cha'a' uni cientu xu'un' plata denariu, kuenda ña tindee yo ma ndian nda'vi niku? —kàti ma Juda.

⁶ Va na töve kā'an ra takan cha'a' ña ndicha ña kùuni ra nde'e ra ma ndian nda'vi, vati kā'an ra yi cha'a' ña kùu ra iin rasu'u. Vati tava maa ra kùu ma ra ndiso tiñu cha'a' chatun nuu tì'i ñivi xu'un' tichi yi, ta sù'u ra ita'vi yi. ⁷ Takan kūu tajan Jesuu, te'en nāka'an ndio ra chí'in ra:

—Na ja'a maa ña yi, vati ndākiva'a ña ma takuii xiko i'ya kuenda ña ku'vian ra' yu'u ma ora ni kuchì. ⁸ Vati taku ma ndian nda'vi endee ìyo na chí'in ndo, va yu'u, na töve endeeni ni koi chí'in ndo —kàti Jesuu.

Nuu nànduku ma ndian judíu naja kua ka'ni na ma ra nàni Lázaru

⁹ Takan kūu tajan kua'a' va'a ma ndian judíu chā'a na kuenda ña Jesuu ìyo ra ma ñuu Betania, yakan va chā'an ndio na, va na yöve ivaa cha'a' Jesuuni kùu yi ña chā'an na, vati juuni kuànde'e na ma Lázaru, ra jānataku ma Jesuu niku, ndia. ¹⁰ Tajan ma ndra kuxini nuu ma sutu, nātu'un ta'an ndio ndra ña juuni kùuni ndra ka'ni ndra ma Lázaru ndia. ¹¹ Vati cha'a' ra kùu yi ña kua'a' va'a ma ndian judíu kīcha'a na kèsiin na, ta chinuni ndio na ma tu'un Jesuu.

Jesuu kì'vi ra ma ñuu Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Takan kūu ta kua'a' va'a ma ndian kēe kuà'an ma ñuu Jerusalén cha'a' ma viko Pakua, ma inga kivi chító ndio na ña ni chaa Jesuu ma ñuu ikan. ¹³ Tajan kīcha'a ndio ma ñivi chà'nda na nda'a' tika'a, ta kēe ndio na kuàta'an na nuu

vàchi Jesuu, ta te'en kīcha'a ndio na kànachaa na:

—¡Ya'a ga ka'nu ma Racha'nu Ndioo! ¡Ta ya'a ga í kùu ma ra vèchi chi'in sivi Ndioo! ¡Ta ya'a ga í kùu ma ra kuu rey ña chà'nda tiñu nuu ma ndian ìyo ñuu Israel! —kàti na.

¹⁴ Takan kùu tajan Jesuu nāta'an ra iin burru vali, ta chākoso ra ri, ma takua kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

¹⁵ Na yū'vi ndo ndyo'o ndian ìyo ñu'u' Sión, ti cha vèchi ma ra kùu rey ndo ña chà'nda tiñu nuu ndo yòso ra iin burru, kàti yi.

¹⁶ Ma cha'a' nunuu, töve nī kutunini ma ndra jākua'a chi'in Jesuu ma ña'a niku, nda ora cha nātaku ndiko ma Jesuu, tajan chāku'uni ndra ña ndisaa ma ña tā'an ra i'ya, kùu yi tava kà'an yi nuu ma tutu Ndioo ña kà'an cha'a' ma Jesuu.

¹⁷ Ta ma ñivi ka'lin chi'in Jesuu ma ora kāna ra ma Lázaru ma nuu indii ra nuu ñaña ra ta jānataku ra ra, ma ñivi ikan nātu'un ta'an na ma ña ndē'e na. ¹⁸ Cha'a' yakan kùu yi ña kēe ma ñivi chāta'an na nuu Jesuu, vati chīto na ma ndatu ka'nu ña jā'a ra. ¹⁹ Takan kùu tajan ma ndra fariseu te'en kīcha'a ndra nātu'un ta'an ndra:

—Cha ndē'e ndo ña na kùu ja'a yo nī'iin nakuyi, vati tandi'i ma ñivi tādikun na ra —kàti ma ndra fariseu.

Nuu nànduku ma ndian griegu ma Jesuu

²⁰ Ta tañu ma ndian chā'an chājaka'nu Ndioo ma ñuu Jerusalén ma viko Pakua kùu na ndian griegu.

²¹ Ma ndian griegu i'ya chājayatin na na ma nuu ndaa Lipe, ra kīchi ñuu Betsaida, ña ìyo kuenda ma ñu'u' Galilea. Ndrakan te'en kīcha'a ndra jānini ndra ma Lipe chi'in tu'un i'ya:

—Yo'o tatá, kùuni ndi ka'an ndi chi'in Jesuu —kàti ndra.

²² Tajan ma Lipe kēe ra chākatitu'un ra yi nuu ma ra nāni André. Ta ninduvi ndio ndra

chākatitu'un ndra yi nuu Jesuu. ²³ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Cha kēta ma ora ña ni kuvi ma ra Se'e Ndioo nuu kruu, ikan na koto ma ñivi ña ya'a ka'nu ra kùu. ²⁴ Ndicha va'i ña kà'in chi'in ndo ña tu töve koyo ji'na ma chiti trigu nuu ñu'u', ta chī'í yi, ni kindoo ma'iin yi; ta tu kuvi yi, nduva'a kua'a' ma tata yi ni koo. ²⁵ Ta ma ra ya'a ga kùuni ndoka'nu juuni maa ra ñuñivi i'ya, ni naa anima ra nuu Ndioo endeeni, ta ma ra töve kùuni ra nde'e ra ma ñuñivi i'ya, ni ni'i ra nuu koo ra endeeni chi'in Ndioo. ²⁶ Ta tu ìyo ma ndian kùuni ja'a tiñu nui, na tandikun na chatai, vati ma nuu ni koi, ikan ni koo ma ra jà'a tiñu nui ndia. Ta tu ìyo nda yo ja'a tiñu nui, nda ma Tatái ni tiñu'u ra na ndia.

Jesuu kàtitu'un ra ña ni kuvi ra

²⁷ '¡Ya'a nduva'a nākanini! ¿Ta nayi ìyo yi ña ka'in?, kùuni ndo. ¿A ìyo yi ña ka'in chi'in Ndioo: “Tatá na jakakun yu'u nuu ma tundo'o ni nde'i”?, kùuni ndo. Na kùu ka'in takan, ti kuenda ikan vèchi, —kàti ra.

²⁸ Takan kùu tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in Ndioo:

—Yo'o Tatá, na tiñu'un ta na jaka'nun ma siviun —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an ma tati yu'u Ndioo ma iti' andivi:

—Cha jāka'nui ma sivi, ta cha tiñu'i yi, va ni ja'a ndikoi yi —kàti yi. ²⁹ Ta ma ñivi ka'lin ma ikan ña chīni ma ña kùu, ta ka'an na ti, tacha kùu ma ña chīnu, ta ìyo inga na ña, te'en kà'an na:

—Iin tati ña jà'a tiñu nuu Ndioo kùu yi ña kā'an ra chi'in ra —kàti na.

³⁰ Tajan te'en nāka'an ra chi'in na:

—Na yöve cha'a' yu'u kùu yi ña chīni ndo ma tati ikan kā'an ma Ndioo chi'in, vati cha'a' maa ndo kùu yi. ³¹ Vitin va cha kēta ma tiempu ña ni jakutuni Ndioo kuati ma ñivi, ta juuni ma vitin kùu yi ña ni tavani'i Ndioo ma ñá' chà'nda tiñu nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. ³² Vati ora ni jandeta ma

ñivi yu'u ma nuu ñu'u' i'ya, ni ja'i ña na kua'a' ñivi chaa na nuu koi.

³³ Chi'in tu'un i'ya kũuni Jesuu ka'an ra naja kua ni kuvi ra. ³⁴ Tajan te'en nãka'an na chi'in ra:

—Ndyu'u chĩni ndi ña kà'an yi nuu ma tutu Ndioo ña ma Cristu ni koo ra indeeni. ¿Ta chĩto naja kã'un ña ma ra Se'e Ñivi tãchi Ndioo iyo yi ña kuvi ra? ¿Nda ra kũu ma ra Se'e Ñivi tuva takan? —kãti na.

³⁵ Tajan Jesuu te'en nãka'an ra chi'in na:

—Ni koo ga ma ñu'ú ña jãtuun nuu ndo ma ñuñivi i'ya, va tia tiempunia. Yakan va na nanduku ndo naja kua koo va'a ndo ora juuni iyo ga ma ña jãndondichin nuu ndo. Koto jãna'ini ndo ma ora ni ndonaa. Vati taku ma ndian chàkunuu ma nuu naa, na töve chĩto na nda iti' kuà'an na. ³⁶ Yakan va na chinuni ndo tu'un kà'an ma ra kũu tava kũu ma ñu'ú ña jãndondichin nuu ndo, ta kuu ndo takua kũu ma ra se'e ra —kãti Jesuu.

Ta ora chĩnu kã'an ra ma tu'un i'ya, tajan kãe ndio ra kuà'an ra, ta chũndii xe'e ra nuu na.

Ma ndian judú, töve kũuni na chinuni na tu'un Jesuu

³⁷ Ta vaji ya'aga kua'a' ma ndatu ka'nu jã'a ma Jesuu ña nãnde'e ma ndian judú, va töve nĩ chinuni na yi. ³⁸ Takan iyo yi ña kuu, ikan na chinu ma tu'un kà'an ma ra kã'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ra chũnani Isaía, vati rakan te'en kã'an ra:

Yo'o Racha'nu, ¿yo kũu ma ndian cha chĩnuni ma tu'un kà'an yo?

Ta, ¿Yo nuu jã'a ma Ndioo ma ndatu ra?

kãti ra.

³⁹ Takan kũu yi ña töve nĩ kuuni na chinuni na, va juuni tãa tuku ma Isaía ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo te'en ndia:

⁴⁰ Jãndokuaá ra ma ñivi ta jãndava ra ma anima na,

ikan na kũu kutunini na ma ña jã'a ra,

ta kũu nde'e na,

ti töve nĩ kuuni na chikoni'i na chi'in Ndioo

ta ki'vi na iti' ra

kuenda ña na kuu janda'a ra na ndia,

kãti tutu tãa Isaía.

⁴¹ Takan kã'an ma Isaía vati ndē'e ra ña ya'a ka'nu kũu ma Cristu, ta cha'a' ña kã'an ra cha'a' ra kũu yi ndia.

⁴² Ta ndicha va'a ña kua'a' ma ndian judú kĩcha'a na chĩnuni na ña kã'an Jesuu, ta nda uvi uni ma ndian kuxini nuu ma ndian judú, kĩcha'a chĩnuni na ndia. Uvaa ña na töve kã'an na yi nuu tũvi ñivi, ti ndasii na nde'e na ma ndra fariseu, koto tavani'i ndra na endeeni tichi ma veñu'u na. ⁴³ Takan jã'a na vati chàta'ani ga na ña tiñu'u ñivi na chi'in tu'un kà'an na, takua ma ña kã'an Ndioo.

Ma tu'un kã'an Jesuu jãkutuni yi kuati ma ñivi

⁴⁴ Takan kũu tajan te'en nãka'an ni'i ndio Jesuu chi'in na:

—Taku ma ndian chĩnuni ña kã'in, kũuni yi ka'an yi ña na töve uvaa ña kã'an yu'uni chinuni na vati juuni chinuni na ña kã'an ma Tatái, ra tãchi yu'u ndia. ⁴⁵ Ta ma ndian ndē'e yu'u, juuni ndē'e na ma ra tãchi yu'u ndia. ⁴⁶ Vati yu'u kũu tava kũu ma ñu'ú ña jãtuun nuu ndo, ta yu'u kĩchai ma ñuñivi i'ya kuenda ma ndian chĩnuni ña kã'in, ikan na töve kindoo na ma nuu naa. ⁴⁷ Ta tu iyo ma ndian chĩni ma ña kã'in ta töve jãchi'in na yi, na yöve yu'u kũu ma ra ni tisokuati na, vati yu'u vãchi kuenda ña jãkakúu ma ñivi, ta yöve kuenda ña tĩsokuati na. ⁴⁸ Ta ma ndian töve kũuni nde'e yu'u, ta töve jãchi'in na ma ña kã'in, cha iyo ma ña ni tisokuati na, ta ma tu'un ikan te'en kã'an yi: juuni ma tu'un kã'in nuu na ña ni tisokuati yi na ma kivi nuu ndi'inia, yakan kũu yi. ⁴⁹ Vati yu'u töve kã'in yi kuenda juuni mai, ti kã'in yi naja kua kũuni ma Tatái, ra tãchi yu'u ña jã'i. Ta naja kua kũuni ra ña jana'i ndia. ⁵⁰ Vati yu'u chĩtoi ti ma tiñu ña tãchi ma Tatái yu'u ña na kã'in, ni ja'a yi ña na

koo ndo endeeni. Va ma ña kà'in, kà'in yi ma takua kàtitu'un ma Tatái —kàti Jesuu.

13

Jesuu nàkata ra cha'a ma ndra jàkua'a chi'in ra

¹ Antea ña kuta'an ma viko Pakua, Jesuu cha chito ra ña cha chāa ma ora ña ni ndakoo ra ma ñuñivi i'ya, ta ku'un ndiko ra nuu iyo ma Tatái ra. Vati ma Jesuu ndisaa tiempu ya'a kùuni ra nde'e ra ma ndian chìnuni ma ña kà'an ra ña iyo ma ñuñivi i'ya. Ta takan kùuni ra nde'e ra na, nda ma kivi nuu ndi'inia. ² Ta ma kui'na cha k'i'vián' ma tichi anima ma Judá Iscariote, ra se'e ra nàni Simón, ña ni xikoña'a cha'a' Jesuu ora ka'iin ndra kuxini ndra chi'in Jesuu. ³ Va ma Jesuu cha chito ra ña cha chà'a ma Ndioo tiñu nuu ra ña na ka'nda ra tiñu nuu ma ñivi, vati ma Ndioo tachi ra, ta nuu Ndioo iyo yi ña chaa ndiko ra ndia. ⁴ Yakan va Jesuu ndēta ra ma nuu nāndi ra kuxini ra nuu mesa, ta tāva ra ma ja'ma isukun ra, ta kī'in ra inga ja'ma ta chū'ni ra yi toko ra. ⁵ Tajan Jesuu tāan ra takuii tichi iin tako'o ta kīcha'a ndio ra nàkata ra cha'a ma ndra jàkua'a chi'in ra. Ta ora chīnu, tajan kīcha'a ndio ra jànatii ra cha'a ndra chi'in ma ja'ma ña ndikun toko ra. ⁶ Ta ora chaa ra nuu nāndi ma Simón Petu', ra'ya te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, ¿ta naja yo'o ni nakataun cha'i? —kàti ra.

⁷ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma ña jà'i takā'an kutuniniun yi, nda tiá iti' nuu tajan ni kutuniniun yi —kàti Jesuu.

⁸ Ta Petu' te'en nāka'an ra:

—Nī'iin cha'a' na töve ku'vai ña nakataun cha'i —kàti ra.

Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Tu töve ku'vaun ña na nakatai ñun, na kuu koun kakunuun chi'in —kàti Jesuu.

⁹ Ta Simón Petu' te'en nāka'an ra:

—Yo'o Racha'nu, na töve kùunì ña na nakataun uvaa ma cha'ani,

vati juuni kùunì ña na nakataun ma nda'i chi'in xinì ndia —kàti ra.

¹⁰ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Taku ma ra já chīti, na tūva iyo yi ña kuti ndiko ra inga cha'a', vati iyo yi ña ndoo cha'a ni ra. Ta ndyo'o cha ndōo ndo vaji na yöve ndisaa ndo kàa takan —kàti Jesuu.

¹¹ Takan kà'an ra ti cha chito ra nda ra kuu ma ra ni xikoña'a cha'a ra, yakan va kà'an ra ña, na yöve ndisaa ndo cha ndōo ndo.

¹² Ta ora chīnu nàkata Jesuu cha'a ndra, ta chāku'un ndiko ra ma ja'ma ña isukun ra, ta chūnandi ndiko ra yu'u mesa chi'in ndra, ta te'en nāka'an ra:

—¿A kùtunini ndo ma ña jà'i chi'in ndo? —kàti Jesuu—. ¹³ Ndyo'o kà'an ndo ña kùì matru, ta Racha'nu, ta ña ndicha kuu ma ña kà'an ndo, ti takan kùì. ¹⁴ Va tu yu'u ña kùì matru, ta Racha'nu, ta nàkatai cha'a ndo. Juuni takan iyo yi ña ja'a ndo chi'in ma ndian kuu ta'an ndo ndia. ¹⁵ Yu'u cha jāna'i naja kua iyo yi ña ja'a ndo, ta takan kùunì ña nakata ndo ma cha'a ta'an ndo ma takua jā'i chi'in ndo. ¹⁶ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ra jà'a tiñu nuu ma ra kuu chito'o ra, töve ka'nuga ra kua ma ra kuu chito'o ra. Ta ma ra kēe kuà'an iin tiñu, töve ka'nuga ra kua ma ra tachi ra ndia. ¹⁷ Tu kutuni ndo ma ña kà'in chi'in ndo, ta kicha'a ndo ja'a ndo yi, ya'aga siini ni kuuni ndo tuva takan.

¹⁸ 'Na töve kà'in ma tu'un i'ya cha'a' ndisaa ndyo'o ndra kächin, vati cha chito mai nda ra kuu ma ra kà'in cha'a'. Takan kuu yi ikan na chinu ma ña kà'an yi nuu ma tutu Ndioo, ta te'en kà'an yi: “Ma ra nāndi chàchi chi'in, ni xikoña'a ra cha'i.” ¹⁹ Takan kà'in yi chi'in ndo vitini, ikan ma ora kuta'an ña ni kuu takan, chinuni ndo ti yu'u kuu ra takani iyo. ²⁰ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ndian k'in kuenda ma ra tachi, nda yu'u k'in na kuenda ndia. Ta ma ndian k'in kuenda yu'u, juuni k'in na kuenda ma ra tachi yu'u ndia —kàti ra.

Jesuu kàtitu'un ra ña Juda ni xikoña'a ra cha'a' ra

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ Ta ora chīnu kā'an Jesuu takan, ta nduva'a nda'vi kūuni ra, ta te'en nāka'an kachin ra chi'in ndra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ti iin ndo ni xikoña'a ndo cha'i —kàti ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra.

²² Tajan ma ndra jàkua'a chi'in ra kīcha'a ndra kànde'e nuu ta'an ndra, ti tōve chīto kachin ndra nda ra kùu ma ra kà'an Jesuu cha'a'.

²³ Tajan iin ra tañu ndra ña ya'aga kùuni ra nde'e ra, nàndi ra chàchi ra xiin Jesuu ma nuu ka'iin ndra kuxini ndra.

²⁴ Nuun rakan jānda'a ndio ma Simón Petu' ña na ndakatu'un ra nuu Jesuu, ña nda ra kùu ma ra kà'an ra cha'a'. ²⁵ Yakan va chājayatin ra ra tiá xiin Jesuu, ta kīcha'a ra chīkatu'un ra te'en nuu ra:

—Yo'o Racha'nu, ¿nda ra kùu ma ra kà'un? —kàti ra.

²⁶ Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra: —Ni jatij ita'vi ma paan, ta nuu ma ra ni ku'vai yi, rakan kùu ra.

Ta ora chīnu kā'an ma Jesuu takan, tajan jātii ndio ra ita'vi ma paan, ta chā'a ra yi nuu ma Juda Iscariote, ra se'e Simón. ²⁷ Ta juuni ma ora chāchi ma Juda ma paan ikan, ma ora ikani kī'vi ma kui'na tichi anima ra. Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ma ña ni ja'un, na ja'un yi numini —kàti Jesuu.

²⁸ Va nī'iin ma ndra nàndi chi'in Jesuu ña ka'iin kuxini chi'in ra ma yu'u mesa, nī kutunini ndra naja kà'an Jesuu takan chi'in ra. ²⁹ Va tava ma Juda kùu ma ra ndiso tiñu cha'a' ma xu'un', yakan va iyo ma ndra chānini ña Jesuu kà'an ra ña na jata ma Juda iin nakuyi kuenda ma viko, ta inga ma ndra chānini ña kūuni ra ka'an ra ña na ku'va ra xu'un' nuu ma ndian nda'vi. Takan kūuni ndra. ³⁰ Takan kūu ta ora cha yā'a chāchi ma Juda ma paan ikan, tajan kēe ndio ra kuà'an ra, va cha kuaa kùu yi.

Tu'un chaa ña kàtitu'un Jesuu cha'a' naja kua iyo yi ña ja'a yo

³¹ Ta ora cha kēe ndio ma Juda kuà'an ra, tajan te'en nāka'an ma Jesuu:

—Vitin ndicha kuii va nde'o ña ya'aga ka'nu kùu ma ra Se'e Ñivi tāchi Ndioo, ta nda ma Ndioo cha ndē'o ña iin ra ka'nu kùu ra, jà'a ña jàna'i ña na takani kùu ra. ³² Ta tu yu'u ma ra Se'e Ñivi tāchi Ndioo jàna'a ra naja kua ka'nu kùu ma Racha'nu Ndioo, nda ma Ndioo juuni ni jana'a ra naja kua takani ka'nu kùu ma ra Se'e ra chi'in juuni maa', ta ni ja'a ra yi numini.

³³ 'Ndyo'o se'yu, na tūva ni koi kua'a' tiempu chi'in ndo, ti ma nuu kuà'in, ndyo'o na kūu ku'un ndo, vati tava cha kā'in chi'in ma ndian judiu juuni kua ikan kà'in chi'in ndo ndia. Ta juuni na kūu ku'un ndo ma nuu kuà'in ndia. ³⁴ Yu'u ni ku'vai ma tu'un chaa i'ya nuu ndo ma naja kua iyo yi ña ja'a ndo, ta te'en kà'an yi: Na kuuni ndo nde'e ndo ta'an ndo. Ta takua kùuni yu'u nde'i ndo iyo yi ña kuuni ndo nde'e ndo ta'an ndo. ³⁵ Ta tu ndicha ña kuuni ndo nde'e ndo ta'an ndo, tandi'i ma ñivi iyo ñuñivi, ni ku'va na kuenda ña ndyo'o kùu ndo ma ndian jàkua'a chi'in.

Jesuu kàtitu'un ra ña Petu' ni janda'viña'a ra ra

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Takan kūu tajan Simón Petu', te'en kīcha'a chīkatu'un ra nuu ma Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, ¿ndanu kuà'un? —kàti ra.

Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma nuu kuà'in, na kūu ku'un vitin, va nuu ni ku'un kùu yi tiá iti' nuu —kàti Jesuu.

³⁷ Tajan ma Petu' te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, ¿ta naja kūu ku'in chataun ma nuu kuà'un vitin? ¿Yu'u iyonni ku'in chi'un, vaji na kuvi cha'un! —kàti ra.

³⁸ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¿A ndichaun ña ìyoniun ku'un chi'in vaji na kuviun cha'i? Ndicha va'a ña kà'in chi'un ña antea ña nda'yu ma lo'o, uni cha'a' ni ka'un ña töve nàkotoun yu'u —kàti Jesuu.

14

Jesuu jàna'a ra nuu yo naja kua kùu chaa yo nuu ìyo Ndioo

¹ 'Na töve nuva jà'a ndo ña nda'vi kùuni ndo. Na chinuni ndo ma ña kà'an Ndioo, ta na chinuni ndo ma ña kà'in ndia. ² Ma nuu ìyo ve'e ma Tatái, ìyo kua'a' ma nuu koo yo, vati tu töve yi, cha kàtitu'in nuu ndo niku. Ta takan kùu yi ña ni kujandova'i ma nuu koo ndo. ³ Ta ora cha kuà'an ndioi ña kuàjandova'i ma nuu koo ndo, ni kichi ndikoi inga cha'a', ta ni ku'un ndo chi'in, ikan indukuni koo ndo chi'in ma nuu ni koi. ⁴ Ta ndyo'o cha chito ndo ndanu kùu ma nuu kuà'in, ta chito ndo ma iti' kuà'in ndia —kàti Jesuu.

⁵ Tajan ma ra nàni Tomá te'en chikatu'un ra nuu Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, töve chito ndi ma nuu kuà'un, ta, ¿chito naja kà'un ña cha chito ndi ma iti' kuà'un?

⁶ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yu'u kùu ma iti' ndaa, chi'in ma iti' ndicha, ta ma ña chà'a nuu koo ndito yo. Ta uvaa chi'in yu'uni, kùu chaa yo nuu ìyo ma Racha'nu Tatái. ⁷ Tu ndyo'o cha nàkoto ndo yu'u, kùuni yi ka'an yi ña juuni cha nàkoto ndo ma Tatái, ta vitin cha nàkoto ndo ra, vati cha ndè'e ndo ra.

⁸ Tajan ma Lipe te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, na ku'vaun ña na nde'e ndi ma Racha'nu, ra kùu Tataun, ta chi'in yakan, cha kùu kindoo va'ani ndi —kàti ra.

⁹ Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Yo'o Lipe, cha kua'a' tiempu kùu yi ña ìyoi chi'in ndo, ¿a takà'an nakoto va'un yu'u ña kà'un takan? Ma ndian ndè'e yu'u, juuni ndè'e na Tatái. Ta, ¿naja chikaun ña

na ku'vai nde'e ndo ma Tatái tuva takan? ¹⁰ ¿A töve chìnuniun ña yu'u ìyoi chi'in ma Tatái, ta rakan ìyo ra chi'in? Ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo, yöve tu'un ña jàndakuu maanì kùu yi, ti ma Tatái, ra ìyo chi'in, kùu ra ña jà'a ra ma ña ndè'e ndo nui. ¹¹ Na chinuni ndo ña yu'u ìyoi chi'in ma Tatái, ta ma Tatái ìyo ra chi'in ndia. Ta tu töve chìnuni ndo ña takan kùu yi, na chinuni ndo ji tu ma tiñu ka'nu ña ndè'e ndo ña jà'i. ¹² Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ti ma ndian chìnuni ma tu'in, indukuni ni ja'a na ma tiñu ka'nu, tava jà'i yi. Ta ni ja'a na inga tiñu ka'nuga cha'a' ña ni ku'in nuu ìyo ma Tatái. ¹³ Ta ndisaa ma ña chikan ndo chi'in sivi, ni ku'vai yi nuu ndo, ikan yu'u ra kùu Se'e ra, ni jana'i naja kua ya'a ka'nu kùu ma Tatái nuu ndo. ¹⁴ Yakan va tu chikan ndo iin nakuyi chi'in sivi, ni ja'i yi.

Jesuu chà'a ra tu'un ña ni tachi ra ma Tati Í Ndioo nuu ma ñivi

¹⁵ 'Tu ndyo'o kùuni ndo nde'e ndo yu'u, na jachi'in ndo ndisaa ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo. ¹⁶ Ta yu'u ni ndakain nuu ma Tatái ña na tachi ra inga ma ra tindee ndo, ta rakan, na jamani ra ndo, ta ni koo ra chi'in ndo endeeni. ¹⁷ Ta ra'ya kùu ma Tati Í Ndioo, ra jàna'a ma ña ndaa cha'a' ma Ndioo. Ta ma ndian ìyo ma ñuñivi i'ya, ña töve chà'a na ña kì'vi ra tichi anima na. Na kùu jà'a na yi, ti töve ndè'e na ra, ta töve nàkoto na ra ndia. Va ndyo'o nàkoto ndo ra, ti ìyo ra chi'in ndo, ta ni koo ra chi'in ndo endeeni.

¹⁸ Ta na töve ni ndakoo ma'ijn ndo, ti ni chikoni'i ndikoi koi chi'in ndo. ¹⁹ Ta tichi tia kivia, ma ndian töve chìnuni na tüva ni nde'e na yu'u; va ndyo'o ni nde'e ndo yu'u, ti cha'a' ña ìyo nditoi kùu yi ña ni koo ndito ndo endeeni. ²⁰ Ma kivi ikan, ndyo'o ni ku'va ndo kuenda, ña yu'u ìyoi chi'in ma Tatái, ta ndyo'o ìyo ndo chi'in, ta yu'u chi'in ndo. ²¹ Ta ma ndian chini ma ña kà'in, ta jàchi'in na yi, ndiakan jàna'a na ña ndicha va'a ña kùuni na nde'e na yu'u. Ta

ma Tatái nduva'a kuii ni kuuni ra nde'e ra ma ndian kùuni nde'e yu'u, ta yu'u nduva'a kuii ni kuunì nde'i na, ta ni jana'i yu'u nuu na.

²² Ta ma Juda (na yöve ra nàni Is-cariote), te'en kīcha'a ra chikatu'un ra nuu Jesuu:

—¿Ta naja chani jana'un ñun nuu ndyu'u, ta töve ni jana'un ñun nuu ma ñivi iyo ñuñivi? —kàti ra.

²³ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ma ndian kùuni nde'e yu'u, jàchi'in na ma ña kà'in, ta ma Tatái ni kuuni ra nde'e ra na ndia. Tajan yu'u chi'in Tatái ni kichi koo ndio ndi chi'in na. ²⁴ Ta ma ndian töve kùuni nde'e yu'u, töve jàchi'in na ma ña kà'in. Ta ma tu'un ña chini ndo, yöve tu'un ña jàndakuu maanì kùu yi, ti tu'un ma Tatái, ra tachi yu'u kùu yi.

²⁵ 'Tandi'i ma tu'un ña kà'in chi'in ndo, kà'in yi juuni yanga iyoi chi'in ndo. ²⁶ Va ma Tati Í Ndioo, ña ni tachi ma Tatái chi'in sivi, kuenda ña tìndee ra ndo, ta jàndomani ra ndo, ni jana'a ra tandi'i nakuyi nuu ndo, ta tandi'i ma tu'un ña kà'in chi'in ndo niku, rakan ni jakuku'uni ra yi ndo.

²⁷ 'Ni ku'in, va ni ndakoi ndo ña na koo taxiin ndo. Ta ma ña chà'i nuu ndo ña na koo taxiin ndo, töve indukuni kùu yi, tava kùu ma ña chà'a ma ndian iyo ñuñivi. Yakan va na nākanini ndo, ta na yū'vi ndo. ²⁸ Cha chini ndo ña kà'in, ña ni ku'in, ta ni kichi ndikoi koi chi'in ndo. Tu ndicha ña kùuni ndo nde'e ndo yu'u, nduva'a sii ni kuuni ndo ma ora chito ndo niku, ña kà'in ña ni ku'in nuu iyo ma ra kùu Tatái, vati rakan ka'nuga ra kua yu'u. ²⁹ Antea ña kùu takan, cha kàtitu'un kuei nuu ndo, ikan ma ora ni kuta'an ña ni kuu ma ña kà'in: na chinuni ndo. ³⁰ Na küuga ka'an kuà'i chi'in ndo, ti cha vachi ma ñá' chà'nda tiñu nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, vaji töve iyo ni'in ndatu ña kùu ja'an' chi'in. ³¹ Takan iyo yi ña kùu yi, ikan na ku'va ma ñivi ñuñivi kuenda ña yu'u kùunì nde'i

ma Tatái, ta jà'i ma tiñu ña tachi ra yu'u ña jà'i. ¡Na ko'o vitin! —kàti Jesuu.

15

Jesuu kà'an ra ña ndicha va'a ña kùu ra takua kùu ma yoku'u uva

¹ Takan kùu tajan Jesuu te'en nāka'an ndiko ra:

—Yu'u kùu takua kùu ma yoku'u uva ndicha, ta ma Tatái kùu ra takua kùu ma ra jàkuenda ma yoku'u ikan. ² Ta tu iyo iin soko ma yoku'u ña töve chà'a ma uva, chà'nda ra yi endeeni. Va tu chà'a yi ma uva, vii ga chà'nda ra soko yi, ikan na ku'va yi tiaga vu. ³ Ta ndyo'o, cha'a' ña chini ndo ma ña kà'in, cha ndakuu ndo ndian vii takua ma soko yoku'u cha' ikan. ⁴ Yakan va na induku koo ndo chi'in, takua induku iyoi chi'in ndo. Vati ma soko ma yoku'u uva, na kùu ku'va maa yi ma uva, tuva töve tātuu yi chata ma yoku'u. Ta indukuni, ndyo'o na kùu ja'a ndo ma tiñu va'a, tuva töve induku chàkunuu ndo chi'in.

⁵ 'Yu'u kùu ma yoku'u uva, ta ndyo'o kùu ndo takua kùu ma soko run. Ta ma ndian induku iyo chi'in, ta induku iyoi chi'in na; kùu ja'a na kua'a' ma tiñu va'a, vati tu töve iyoi chi'in ndo, ni'in nakuyi kùu ja'a ndo. ⁶ Ma ndian töve induku iyo chi'in, ni jakuitai na ma nuu ni natii na, ta ikan ni kayu na takua tà'an ma soko yutun ití. ⁷ Ta tu ndyo'o induku iyo ndo chi'in, ta jàchi'in ndo ma ña jàna'i nuu ndo, ta töve nàni ndo, kùu ndakan ndo ma ña kùuni maa ndo, ta ni'i ndo yi. ⁸ Kuenda ma Tatái, ya'aga ka'nu kùu yi, tuva chito ra ña ndyo'o iin locho ndo takua ka'iin kua'a' chiti uva ma yoku'u vu. Tu jà'a ndo takan, ndicha kuii ña ni cha' ndo kùu ndo ndian jàkua'a chi'in. ⁹ Yu'u ya'aga kùunì nde'i ndo, indukuni takua kùuni ma Tatái nde'e ra yu'u. Yakan va koto jãña ndo ña jà'a ndo yi, ti kùunì nde'i ndo. ¹⁰ Tu jàchi'in ndo ma tu'un ña kùunì ja'a ndo, töve ni jañai

ña kùunì nde'i ndo, ti yu'u takua jàchi'in ma tu'un kà'an ma Tatái. Yakan va töve jàña ra ña kùuni ra nde'e ra yu'u.

¹¹ 'Takan kà'in chi'in ndo, ikan na ku'vai ña sii ìyo nui ña na koo yi chi'in ndo. Ta takan na kindoo ndo ña nduva'a kuui sii kuuni ndo. ¹² Ma tu'un ña kùunì ja'a ndo, te'en kà'an yi: na kuuni ndo nde'e ndo ma ta'an ndo, tava kùuni yu'u nde'i ndo. ¹³ Ma ña ka'nuga ña jà'a yo kùu yi ña ku'va yo ma kuñu yo ña kuvi yo cha'a' ma ndian meru yo. ¹⁴ Ndyo'o kùu ndo ndian merui, tuva jà'a ndo ma tiñu tächì nuu ndo. ¹⁵ Tüva ni ka'in ña kùu ndo musui, ti ma ndian kùu musu, na töve chito na nda ña kùu ma ña jà'a ma chito'o na. Kà'in chi'in ndo ña kùu ndo ma ndian amigui, vati chà'i ña koto kachin ndo tandi'i ma ña jàna'a ma Tatái nui. ¹⁶ Ta na yöve ndyo'o kùu ndo ña kächin ndo yu'u, ti yu'u kùu ma ra kächin ndo, ta chā'i ma tiñu ndo ña na kùu ndo tatuin, ta jà'a ndo kua'a' ma tiñu va'a. Ta endee ni koo yi, ikan ndisaa ma ña ni ndakan ndo nuu ma Tatái chi'in sivi, ni ni'i ndo yi. ¹⁷ Ña'a kùu ma tu'un ña tächì nuu ndo: na kuuni ndo nde'e ndo ma ta'an ndo.

Ma ndian ìyo ñuñivi ya'a ga xàani na nde'e na ma Jesuu, chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra

¹⁸ 'Tuva ma ñivi ìyo ñuñivi xaani na ndè'e na ndo, na koto ndo ña ji'na yu'u kùu ma ra kīcha'a na xàani na kua maa ndo. ¹⁹ Vati tu ndyo'o kùu ndo takua kùu ma ñivi ìyo ñuñivi, nduva'a ni kuuni na nde'e na ndo, takua kùuni na nde'e na ma ñivi na. Va tava yu'u kächin ndo tañu ma ndian ìyo ñuñivi, cha'a' yakan kùu yi ña ya'a ga xaani na ndè'e na ndo, ti tüva kuu ndo takua kùu ma ndian ìyo ñuñivi. ²⁰ Na kuku'uni ndo ma ña kà'in te'en chi'in ndo niku: "Nì'iin ma ndian kùu musu, töve ka'nuga na kua ma ra kùu chito'o na." Tu yu'u chāndikun na ña ka'ni na niku, juuni takan ni ja'a na chi'in ndo ndia. Ta tu jàchi'in na

ma tu'un kà'in, juuni ni jachi'in na ma tu'un kà'an ndo ndia. ²¹ Ndisaa ma ña kà'in i'ya ni ja'a na yi chi'in ndo cha'a' ña nàkoto ndo yu'u, ti töve nàkoto na ma ra tächì yu'u.

²² 'Tu yu'u töve nī kichi ka'in chi'in na ma tu'un i'ya, na töve kuati na niku. Va vitin na kùu ka'an na ña tüva kuati na. ²³ Vati taku ma ndian xaani ndè'e yu'u, juuni xaani na ndè'e na ma Tatái ndia. ²⁴ Tu yu'u töve nī ja'i ma tiñu ka'nu tañu na, ña nī'iin ñivi na kùu ja'a yi, nī'iin kuati na töve niku. Va cha ndè'e na ma ña va'a jā'i, ta juuni xàani na nde'e na yu'u, chi'in ma ra kùu Tatái ndia. ²⁵ Takan kùu yi, ikan na chinu ma tu'un kà'an nuu ma tutu ley Ndioo ña kùmi na. Ta yakan te'en kà'an yi: "Xaani na ndè'e na yu'u cha'a' nī'iin nakuyi."

²⁶ 'Va ora ni kichi ma Tati Í Ndioo ña ni jandomani ndo, ña vāchi nuu ìyo ma Tatái jà'i, rakan kùu ra ña jàna'a ra ma ña ndaa, ta ora ni kichi ra ni katitu'un ra nuu ndo cha'i. ²⁷ Ta nda ndyo'o, ni katitu'un ndo cha'i nuu ma ñivi, ti ndyo'o kùu ma ndian chākunuu chi'in, nda ma ora kīcha'i jà'i ma tiñu i'ya.

16

¹ 'Takan kà'in chi'in ndo, ikan na töve jaña ndo ña chìnuni ndo ma ña kà'in. ² Tajan ma ndian judúu, ni jakunu na ndo ta'i'iin nuu ìyo ma veñu'u na. Ta ni chaa iin kivi ña nda ndian ni kuuni ña chà'ni na ndo, ndiakan ni kuuni na ña iin tiñu va'a kùu ma ña jà'a na kuenda Ndioo. ³ Takan ni ja'a na, ti takà'an nakoto na ma Tatái, ta ni yu'u ndia. ⁴ Takan kà'in chi'in ndo vitin, ikan ma ora ni kuta'an ña ni kuu takan, na kuku'uni ndo ña cha kātitu'in nuu ndo cha'a' yi niku.

Tiñu jà'a ma ra kùu Tati Í Ndioo

'Töve nī katitu'in ña'a chi'in ndo ora kīcha'a koi chi'in ndo ti endee chīyoi chi'in ndo.

⁵ 'Va vitin chani ku'in nuu ìyo ma ra tächì yu'u, ta ndyo'o nī'iin

ndo töve chikatu'un ndo nui ndanu kuà'in. ⁶ Java tiaga kīcha'a nda'vi kùuni ndo ña kà'in takan chi'in ndo. ⁷ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ti va'a ga kùu yi kuenda ndo ña na ku'in, vati tu töve ku'in, na kùu kichi ma Tati Í ña ni jandomani ña kò ra chi'in ndo. Ta tu ku'in nuu iyo ma Tatái, tajan ni tachi ndioi ma Tati ni tindee ndo. ⁸ Ta ora cha kīchaa ra iyo ra chi'in ndo, tajan ni katitu'un kachin ra nuu ma ñivi ñuñivi nda yo kùu ndian jà'a kuati, ta nda yo kuà'an iti' ndaa nuu Ndioo, ta nda yo ni jakutuni ma Ndioo nuu. ⁹ Takua ni ka'an ra nda yo jà'a kuati, cha'a' ña töve chinuni na ma ña kà'in. ¹⁰ Ta ni ka'an ra nda yo kuà'an iti' ndaa, ti yu'u ni ku'in nuu iyo ma Tatái, ta ndyo'o tüva ni nde'e ndo yu'u. ¹¹ Ta ni ka'an ra nda yo ni jakutuni Ndioo kuati jà'a na, ti cha tüva ndakutiñu ma kui'na chà'nda tiñu ma ñuñivi i'ya. Cha jà'a ra kua kuu kùtunini ra yi.

¹² 'Iyo kua'a' ga ma ña kùuni ka'in chi'in ndo, va ma vitin, ndyo'o na kùu kundeni anima ndo tu taso'o ndo yi. ¹³ Ta ora ni kichaa ma Tati Í ndicha, maa ra kùu ra ña ni jana'a ra ma ña ndaa nuu ndo, ti töve ni ka'an ra chi'in ma tu'un ña jàndakuu maani yi; vati ma Tati Í ikan ni ka'an ra ma ña kà'an Ndioo chi'in ra, ta ni ku'va ra ña koto na ma ña ni kuu. ¹⁴ Ta juuni ni jaka'nu ma Tati Í Ndioo yu'u, vati ni ndaki'in ra ma tu'un kà'in, ta ni ku'va ra koto ndo. ¹⁵ Tand'i ña iyo nuu ma ra kùu Tatái, ña'i kùu yi ndia. Cha'a' yakan kùu yi ña kà'in ña tand'i ña iyo nui, ma Tati Í, ni ndaki'in ra yi, ta ni ku'va ra yi koto ndo.

Ni jaña ma ñivi ña nda'vi kuuni na, ta sii ni kuuni na

¹⁶ 'Tiania tiempu kùmani, ta tüva ni nde'e ndo yu'u, va tiaga iti' nuu ni nde'e ndiko ndo yu'u, ti ni ku'in nuu iyo ma Tatái —kàti Jesuu.

¹⁷ Takan kùu, tajan ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, te'en kīcha'a ndra chikatu'un ta'an ndra:

—¿Nayi kùuni ra ka'an ra ña kà'an ra takan? Kà'an ra chi'o ña tia tiempunia ni nde'o ra, ta tiaga iti' nuu, ni nde'e ndiko yo ra. Ta juuni kà'an ra ña cha'a' ña ni ku'un ra nuu iyo ma Tatái ra kùu yi. ¹⁸ ¿Chito nayi kùuni ra ka'an ra ña, “tia tiempunia, ta tüva ni nde'o ra”? Töve kùtuninio nayi kùuni ra ka'an ra ña kà'an ra takan —kàti ma ndra jàkua'a chi'in ra.

¹⁹ Tajan Jesuu chā'a ndio ra kuenda ña kùuni ndra ndakatu'un ndra nuu ra, yakan va te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Yu'u kà'in, ña tichi tia kivinia, tüva ni nde'e ndo yu'u, ta tia iti' nuu, ni nde'e ndiko ndo yu'u. ¿A tu'un ikan kùu ma ña chikatu'un ta'an ndo? ²⁰ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ña, ndyo'o ni kuaku ndo, ta nda'vi ni kuuni ndo, va ma ñivi ñuñivi, sii ni kuuni na. Va vaji ndyo'o nda'vi ni kuuni ndo, ni sama ma kua kùuni ndo, ta ni kichi sii kuuni ndo. ²¹ Ma ora kàku se'e iin ña'a, chà'nda yi tichian, ti cha keta ma ora ni kàku yi. Va ora cha yā'a kàku ndio yi, jàña ndioan ña nda'vi kuunian, ti chisian, ña jàkakuan se'an ma ñuñivi i'ya. ²² Ndyo'o, juuni takan nda'vi kùuni ndo vitin, va yu'u ni nde'e ndikoi ndo, ta ma ora ikan nduva'a ni kichi sii kuuni ndo chi'in anima ndo. Ta ma ña sii ikan, ni'iin na na kùu namaa na yi nuu ndo. ²³ Ma kivi ikan, ni'iin ndo na ndakatu'un ga ndo ni'iin nakuyi nui. Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña tand'i ma ña chikan ndo chi'in sivi nuu ma Tatái, ni ku'va ra yi nuu ndo. ²⁴ Nda vitin ni'iin ndyo'o takā'an ndakan ndo ni'iin nakuyi chi'in sivi nuu ma Tatái. Na ndakan ndo yi, ta ni'i ndo yi, ikan na kichi sii kuuni ndo.

Jesucristu jàkanaa ra ma ndian kànita'an chi'in ra nuu ñu'u ñuñivi i'ya

²⁵ 'Ma tu'un ña kà'in chi'in ndo i'ya, kà'in yi chi'in ku'va. Va ni keta iin kivi ña tüva ni ka'in yi chi'in ku'va chi'in ndo. Vati ni ka'an kachin ndioi cha'a' ma Tatái nuu ndo. ²⁶ Ma kivi ikan ni ndakan

ndo iin nakuyi nuu ma Tatái chi'in sivi. Va yu'u töve ni janini ma Tatái ña na ku'va ra ma ña chikan ndo nuu ra. ²⁷ Vati ma Tatái kùuni ra nde'e ra ndo, cha'a' ña kùuni ndo nde'e ndo yu'u, ta cha'a' ña chìnuni ndo ña ra vachi nuu iyo Ndioo kù ndia. ²⁸ Kēi nuu iyo ma Tatái, ta kīchai ma ñuñivi i'ya. Va vitin ni ndakoo ndikoi ma ñuñivi i'ya, ta ni ku'un ndikoi nuu iyo ma Tatái —kāti Jesuu.

²⁹ Tajan ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Vitin ndicha, va tüva kà'un yi chi'in ku'va, ti kà'an kachiun yi. ³⁰ Vitin va cha chà'a ndi kuenda ña cha chitoun tandi'i nakuyi, ta töve chiniñu'un yo ndakatu'un nuun. Ta cha'a' yakan kùu yi ña cha chìnuni ndi ña ra vachi nuu iyo Ndioo kùun —kāti ndra chi'in Jesuu.

³¹ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿A cha chìnuni ndo vitin? ³² Vitin va cha kēta ma ora, ta ndyo'o ni kuita kuati ndo, ta ni ndakoo ma'iin ndo yu'u. Va yöve ma'iini, kindoo, ti iyo ma Racha'nu Tatái chi'in. ³³ Takan kà'in chi'in ndo, ikan na ni'i ndo naja kua koo vii ndo cha'a' ña ndò'iin ndo chi'in. Ma ñuñivi i'ya, ndyo'o ni nde'e ndo tundo'o jà'a ma ñivi, va yu'u kà'in chi'in ndo ña na jandotayi va'a ndo ndo, vati yu'u cha jakanai ma ndian kànita'an chi'in ma ñuñivi i'ya.

17

Jesuu kà'an ra chi'in Ndioo cha'a' ma ndra jàkua'a chi'in ra

¹ Takan kùu ta ora chīnu kā'an Jesuu takan, tajan kāni'i ra nuu ra iti' andivi, ta kīcha'a ndio ra kà'an ra te'en:

—Yo'o Tatá, cha kēta ma kivi. Ta vitin na jaka'nun yu'u ra kùu Se'un, ikan na jaka'nui ñun ndia. ² Vati nuu yu'u ra kùu Se'un, chā'un ña na ka'ndai tiñu nuu tandi'i ma ñivi iyo ñuñivi, ta juuni chā'un ña na kuu ja'i ña koo ndito ma tandi'i ma ñivi chā'un nui endeeni. ³ Ta ndisaa ma

ndian nàkoto ñun, yo'o ra uvanuu ña kùu Ndioo ndicha, chi'in yu'u ra kùu Jesucristu ra tāchiun, ni ni'i na nuu koo na endeeni chi'o.

⁴ 'Endee jàka'nui ñun nda ni kùuni chàkunui ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, ti cha jāchinui tandi'i ma tiñu ña chā'un nui ña na ja'i. ⁵ Ta vitin yo'o Tatá, na jaka'nun yu'u, ta na ku'vaun ña na koo ndikoi chi'un ma andivi, takua chiyo'i chi'un antea ña tüvi ma ñuñivi niku.

⁶ 'Ma ndian chā'un nui, tañu ma ñivi ñuñivi, cha jāna'i nda ra kùun nuu na. Ta ndiakan, ti ndian iyo kuendaun kùu na niku, va yo'o chā'un na nui, ta vitin jàchi'in na ma tu'un. ⁷ Ta juuni ma vitin cha chito va'a na, ña tandi'i ma ña chā'un nui, maun kùu ma ra tāchi yi nui ña na ja'i yi. ⁸ Ta ma tu'un ña chā'un nui ña jāna'i nuu na, cha jāchi'in na yi. Ta juuni cha chā'a na kuenda ña maun kùu ma ra tāchi yu'u, ta vitin cha chìnuni na ña takan kùu yi.

⁹ 'Yu'u chikain ñamani nuun ña na kumiun na, va töve chikain ñamani nuun cha'a' ma ndian töve chìnuni iyo ma ñuñivi, vati yu'u chikain ñamani nuun ña na kumiun ma ndian chā'un nui, ti ñivi maun kùu na. ¹⁰ Tandi'i ma ña kùu ña'i, ña'un kùu yi, ta ma ña kùu ña'un, juuni ña'i kùu yi ndia. Ta ndiakan, jāna'a na nuu inga ñivi ña iin ra ya'a ka'nu kùu.

¹¹ 'Vati yu'u, töva ni koi ma ñuñivi i'ya, va ma ndra jàkua'a chi'in, ni kindoo ndra koo ndra tiá ma ñuñivi i'ya, ta yu'u ni chai koi chi'un. Yo'o Tatá ra ya'a íí, na kumiun ndra chi'in ndatun, ikan na induku kuuni ndra chi'in ta'an ndra, takua induku kùun chi'un. ¹² Ta ora chiyo'i chi'in ma ndra chā'un nui ma ñuñivi i'ya, ya'a ga kumi kuendai ndra chi'in ndatu ma siviun, ta nī'iin ndra nī jāña ndra ma iti' kuà'in. Uvanuu ma ra jāña ma iti', kùu ma ra kà'an ma tutu Ndioo ña ni naa niku. Ta takan kùu yi.

¹³ 'Vitin va cha kuà'an ndikoi ma nuu iyoun. Kà'in ma tu'un i'ya ora juuni yanga iyo'i ma ñuñivi i'ya, ikan

na kichi sii va'a kuuni na, takua sii kùunì. ¹⁴ Yu'u jàna'i ma tu'un nuu ndra, ta cha'a' yakan kùu yi ña ma ñivi ñuñivi ya'aga xaani na ndè'e na ndra, ti töve kùu ndra takua kùu ma ñivi ñuñivi, indukuni takua kùu yu'u ndia. ¹⁵ Töve chikain nuun ña na tavani'un ndra ma ñuñivi i'ya, ti ma ña chikain nuun, kùu yi ña na kumiun ndra nuu ma kui'na. ¹⁶ Vati takua yu'u, yöve ra ñuñivi kùu, ni ndrakan yöve ndra ñuñivi kùu ndra ndia. ¹⁷ Na ja'íun ndra kuendaun cha'a' ma ña ndaa. Ta ma ña ndaa kùu ma tu'un ña kà'un. ¹⁸ Ma takua jà'un ña tächiiun yu'u tañu ma ñivi ñuñivi, juuni takan tächii ndra tañu ma ñivi ñuñivi ndia. ¹⁹ Ta cha'a' ndrakan kùu yi ña jà'íi juuni mai, ikan ndrakan, na ku'íi ndra jà'a ma tu'un ndaa.

²⁰ 'Va yöve uvaa cha'a' ndrakan ni kùu yi ña chikain ñamani nuun, vati juuni chikain ñamani nuun cha'a' ma ndian ni chinuni ma tu'in iti' nuu jà'a ndra. ²¹ Ta juuni chikain ñamani nuun ña na ndo'iin na chi'in ta'an na, yo'o Tatá, takua ndo'iun chi'in, ta yu'u chi'un, ikan na koto kachin ma ndian iyo ñuñivi i'ya, ña maun kùu ma ra tächii yu'u. ²² Yu'u chā'i tandi'i ma ña ka'nui, ña chā'un nui, nuu na, ikan na ndo'iin na, ta kùu na iin ñivini chi'in ta'an na, indukuni ma takua kùun chi'in ña kùu na iin ñivini ndia. ²³ Yu'u iyo chi'in na, ta yo'o chi'in, ikan na kuu ndicha na iin ñivini, ta takan ku'va ma ñivi ñuñivi kuenda, ña maun kùu ma ra tächii yu'u. Vati juuni ya'a kùuniun nde'un na takua kùuniun nde'un yu'u.

²⁴ 'Yo'o Tatá, maun kùu ma ra chā'a na nui, ta kùunì ña na koo na chi'in ma nuu ni ku'in koi, ikan na nde'e na ña ra ka'nu kùu jà'un, vati takani kùuniun nde'un yu'u ma antea ña jätuviun ma ñuñivi niku. ²⁵ Yo'o Tatá, ra ya'a ndaa, ma inga ndian iyo ñuñivi i'ya, töve nàkoto na ñun, va yu'u nàkotoi ñun, ta juuni ñivi i'ya cha chito na ña maun kùu ma ra tächii yu'u ndia. ²⁶ Ta yu'u chà'i ña na nakoto na nda ra kùun,

ta takan ni ja'i yi iti' nuu ndia, ikan indukuni tava kùuniun nde'un yu'u, ta takan kuuni na nde'e na ta'an na. Takan jà'i, ikan na kuu koi chi'in na endeeni —kàti Jesuu.

18

Nuu tiin ndra Jesuu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Takan kùu ta ora chinu kà'an Jesuu takan, tajan kēe ndio ra kuà'an ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra inga chiyo ma yuvi ña nàni Cedrón. Ta ora chāa ndra nuu tächii yutun tata, ta ikan kī'vi ndra kuà'an ndra chi'in ra. ² Ta nda ma Juda, ra xikoña'a cha'a' Jesuu, juuni nàkoto ra ma ikan ndia, ti kua'a' cha'a' cha kùti'vi Jesuu ikan chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra. ³ Ta takan kùu yi ña chāa ma Juda chi'in kua'a' va'a jandaru, ta uvi uni ma ndra jandaru ña kùmi ma veñu'u, ña tächii ma ndra kuxini nuu sutu, chi'in ma ndra fariseu. Tandi'i ndrakan nda'a ndra ñu'ú nda'a', chi'in machiti, ta nduva. ⁴ Va takua Jesuu cha chito ra tandi'i ma ña ni ta'an ra, yakan va kēta ra, ta te'en chikatu'un ra nuu ndra:

—¿Yo nànduku ndo? —kàti ra.

⁵ Ta ndrakan te'en nàka'an ndra chi'in ra:

—Nànduku ndi Jesuu ra ñuu Nazaret —kàti ndra.

Ta Jesuu te'en naka'an ra:

—Yu'u kùu —kàti ra.

Ta ma Juda ra xikoña'a cha'a' Jesuu juuni ndaa ra ma ikan chi'in ndra ndia. ⁶ Ta ora nàka'an Jesuu ña; "Yu'u kùu", ta chikachata ndra iti' chata, ta nduva ndra nuu ñu'u'. ⁷ Tajan Jesuu te'en chikatu'un tuku ra nuu ndra:

—¿Yo nànduku ndo? —kàti ra.

Ta ndrakan te'en nàka'an ndra:

—Nànduku ndi Jesuu ra ñuu Nazaret —kàti ndra.

⁸ Tajan Jesuu te'en nàka'an ra:

—Cha kà'in chi'in ndo, ña yu'u kùu. Tu yu'u kùu ma ra nànduku ndo, na jaña ndo ma ndra jàkua'a chi'in, ta tiin ndo yu'u —kàti Jesuu.

⁹ Takan kũu yi, ikan na chinu ma tu'un kã'an Jesuu ña te'en kà'an: "Ma ndian chã'a ma Tatái nui, töve nĩ kenaa nĩ'iin na." ¹⁰ Tajan ma Simón Petu', ti ndà'a ra iin machiti, ta tãva ra yi ma tichi vena ra, ta chã'nda ra iin chiyo so'o ma ra nani Malco, ma chiyo kua'a ra. Ta ra'ya ti ra kũu musu ma ra kuxini nuu sutu kũu ra. ¹¹ Tajan Jesuu te'en nãka'an ra chi'in ma Petu':

—Na ti'i va'un ma machitiun ma tichi venaun. Vati tu Tatái chã'a ra ña na nde'i tundo'o, ¿a töve iyo tu'vai ña nde'i tundo'o i'ya?, kũuni ndo —kàti Jesuu.

Jesuu chàa ra nuu ma ra kuxini nuu ma ndra sutu

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Tajan ma ndra jandaru, chi'in ma ra kuxini nuu ndra, ta chi'in ma ndra kũu jandaru ma ndian judú, tiin ndra Jesuu, ta chũ'ni ndra nda'a' ra. ¹³ Ta chãndaka ji'na ndra ra nuu ma ra nani Anás, raka'nu ma ra nani Caifás. Ma kuiya ikan, Caifás kũu ra ma ra kuxini nuu sutu. ¹⁴ Ta juuni ma Caifás i'ya, kũu ra ña kãtitu'un nuu ma ndian judú, ña va'aga ña na kuvi iin ra'iini cha'a' ma ñuu na, kãti ra.

Petu' kà'an ra ña töve nãkoto ra Jesuu

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Ma ra nani Simón Petu', tãndikun ra kuà'an ra chata Jesuu, chi'in inga, ra takani nãkoto ma ra kuxini nuu sutu ra, kĩ'vi ra chi'in Jesuu, ma nuke'e ve'e ma ra kuxini nuu sutu, ¹⁶ va ma Petu', kĩndoo ra ma chata kora. Cha'a' yakan kũu yi ña kãe ma ra nãkoto ma ra kuxini nuu sutu. Ta chãka'an ra chi'in ma ña kũmi ma yu'u kora, ña na ku'va ña kĩ'vi ma Petu', kãti ra. Ta jãya'a ña ra iti' tichi. ¹⁷ Tajan ma ña kũmi ma yu'u kora, te'en kĩa'a chikatu'an nuu Petu':

—¿A yöve iin ra chàkunuu chi'in ra tiin ndra ikan kũun? —kãtian chi'in ra.

Ta Petu' te'en nãka'an ra:

—Yöve yu'u kũu —kãti ra.

¹⁸ Va takua ya'a ga vichin jà'a yi, yakan va ma ndra kũu musu, chi'in ma ndra jandaru, jãta'an ndra ñu'ú, ta tũmi ndra yi, ti ya'a vichin jà'a yi. Ta nda ma Petu', juuni ndaa ra tũmi ra yi chi'in ndra ndia.

Ma ra kuxini nuu sutu chikatu'un ra nuu Jesuu

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Takan kũu tajan ma ra kuxini nuu sutu, chikatu'un ra nuu Jesuu, nda ndra kũu ma ndra chàkunuu chi'in ra, ta nda va kũu ma ña jãna'a ra. ²⁰ Tajan Jesuu te'en nãka'an ra chi'in ra:

—Yu'u chàkunui jãna'i ma nuu tuvi ñivi, ta juuni jãna'i nuu ma ndian judú ma tichi veñu'u kuati na, ta ma tichi veñu'u ka'nu na nuu kũti'vi ndisaa na ndia. Yakan va, yu'u töve chàta'an jana'a xe'i nuu ma ñivi. ²¹ ¿Ta chĩto naja chikatu'un nui? Na ndakatu'un nuu ma ndian chĩni ma ña jãna'i, ta ndiakan na katitu'un na nuun ma ña jãna'i nuu na —kãti Jesuu.

²² Ta ora chĩnu kã'an Jesuu takan, ta iin ma ndra jandaru ña kũmi ma veñu'u, kãni ra nuu ra, ta te'en nãka'an ra chi'in Jesuu:

—¿Ta naja kã'un takan chi'in ma ra kuxini nuu sutu? —kãti ra.

²³ Ta Jesuu te'en nãka'an ra chi'in ra:

—Tu yu'u kã'in iin tu'un ña töve va'a, na ka'un nui nda cha'a' kũu yi. Va tu ma ña kã'in, ña va'a kũu yi, ¿nda cha'a' kãniun yu'u tuva takan? —kãti Jesuu.

²⁴ Tajan ma ra nani Anás tãchi ra, ña na ku'ni ndra Jesuu, ta tãchi ndio ra ra kuà'an ra nuu ma ra kuxini nuu sutu ña nani Caifás.

Inga cha'a' kà'an Petu' ña töve nãkoto ra Jesuu

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Takan kũu ta tava ma Petu' juuni ndaa ra tũmi ra ñu'ú ma ikan, yakan va te'en kĩa'a ndiko ndra chikatu'un ndra nuu ra:

—¿A yöve yo'o, kùu ma ra chàkunuu chi'in Jesuu? —kàti ra chi'in ra.

Ta ma Petu' te'en nāka'an ra:

—Yöve yu'u kùu —kàti ra.

²⁶ Tajan iin ma ndra jà'a tiñu nuu ma ra kuxini nuu sutu, ra nàkoto ma ra chà'nda ma Petu' so'o, te'en kīcha'a ra chīkatu'un ra nuu ra:

—¿A yöve yo'o kùu ma ra ndē'i chi'in ra ma nuu kàa yutun tata? —kàti ra chi'in Petu'.

²⁷ Ta ma Petu' nāka'an ndiko ra ña töve nàkoto ra ra, ta ma ora ikani nānda'yu ma lo'o.

Jesuu chàa ra nuu Pilatu

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

²⁸ Takan kùu tajan kēe ndio ndra chi'in Jesuu ma ve'e Caifás, ta chāndaka ndra ra ma vetiñu nuu tà'nda tiñu. Va takua ma ora cha kūndichin kùu yi, yakan va ma ndra judíu, nī kuuni ndra k'vi ndra tichi ma vetiñu, koto ndokini ndra, ta na kúa kuxini ndra ma ora iyō ma viko Pakua, kùuni ndra. ²⁹ Tajan Pilatu kēe ra ma tichi vetiñu, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿Nda cha'a' kùu yi ña tìsokuati ndo ra'ya? —kàti Pilatu.

³⁰ Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Töve na ja'a ndi ña kichi ndaka ndi ra nuun, tu yöve ra jà'a kuati kùu ra —kàti ndra.

³¹ Tajan Pilatu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na kundaka ndo ra kù'un ndo, ta na jakutuni ndo ma kuati ra, takua kà'an ma tutu ley maa ndo —kàti Pilatu.

Tajan ma ndra judíu te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Va taku ndyu'u ndian judíu, nī'iin ñivi na kùu ka'ni ndi na —kàti ndra.

³² Takan kùu yi ña jāchinu Jesuu ma ña kā'an ra, cha'a' ma naja kua iyō yi ña kuvī ra.

³³ Takan kùu tajan Pilatu k'vi ndiko ra ma tichi vetiñu nuu chà'nda ra tiñu, ta kāna ndio ra ma Jesuu, ta te'en kīcha'a ra chīkatu'un ra nuu ra:

—¿A yo'o kùu ma rey ra chà'nda tiñu nuu ma ñivi judíu? —kàti Pilatu.

³⁴ Ta Jesuu te'en kīcha'a chīkatu'un ra nuu Pilatu:

—¿A ña chānini maun kùu ma ña chīkatu'un nui, a kà'an na takan cha'i nuun, yakan va chīkatu'un yi nui? —kàti Jesuu.

³⁵ Ta ma Pilatu te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—¿A chāniniun ña ra judíu kùu, yakan va kà'un takan? Ma ndian ñuun, chi'in ma ndra kuxini nuu sutu, ndrakan kùu ma ndra kīchi ndaka ñun nui. ¿Nayi jā'un? —kàti Pilatu.

³⁶ Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma nuu ni koi, yöve ma ñuñivi i'ya kùu yi. Ti tu ma nuu ni koi kùu yi ma ñuñivi i'ya, ni kanita'an ma ndra chàkunuu chi'in cha'i, chi'in ma ndian judíu, ta na kù'va ndra yu'u nuu na. Va ma nuu ni ka'ndai tiñu yöve ma ñuñivi i'ya kùu yi —kàti Jesuu.

³⁷ Tajan ma Pilatu te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—¿A yo'o kùu ma rey tuva takan? —kàti Pilatu. Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ndicha ña kùu rey, ma takua kà'un. Vati yu'u kākui ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya kuenda ña katitu'in ma tu'un ndaa. Ta tandi'i ma ndian jāchi'in ma tu'un ndaa i'ya, juuni tāsō'o na ma ña kà'in —kàti Jesuu.

³⁸ Tajan Pilatu te'en chīkatu'un ra nuu ra:

—¿Ta nayi kùu ma ña ndaa? —kàti Pilatu.

Nuu ni ka'ni na Jesuu

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Ta ora cha ya'a ña chīkatu'un Pilatu nuu Jesuu, ta kēe ndiko ra ma nuu chà'nda ra tiñu, ta te'en chāka'an ndiko ra nuu ma ndian judíu:

—Yu'u töve nàta'in nī'iin kuati ra'ya. ³⁹ Va tava ndyo'o, cha iin chikan ndo nāni kuiya ña na jāñai iin ra indii vekaa, ma ora iyō ma viko Pakua. Yakan va, ¿a kùuni ndo

ña na jañai ma rey ma ndian judíu?
—kàti Pilatu chi'in na.

⁴⁰ Tajan tandi'i ndio ma ndian judíu, te'en kīcha'a ndiko na kanachaa ni'i na:

—¡Na kũuni ndi ña jañaun rakan!
¡Na jañaun ma Barrabás! —kàti na.
Ta ma Barrabás, ti iin ra su'u kũu ra.

19

¹ Takan kũu tajan tãchi ndio Pilatu ma ndra jandaru ra, ña na tiin ndra Jesuu, ta kani ndra ra. ² Tajan ma ndra jandaru jãva'a ndra iin korona iñu, ta jũndii ndra yi xini Jesuu, ta jãku'un ndra iin ja'ma color ndaa ra. ³ Tajan chãjayatin ndio ndra ndra nuu ndaa Jesuu, ta te'en nãka'an ndra chi'in ra:

—¡Na koo endeeni ma rey chà'nda tiñu nuu ma ndian judíu!
—kàti ndra.

Ta kãni ndra ma nuu ra.

⁴ Tajan ma Pilatu kēe ndiko ra ma nuu chà'nda ra tiñu, ta te'en nãka'an ra chi'in ndra:

—Na nde'e ndo, ña töve nĩ nata'in nĩ'iin ma kuati ra, yakan va tãvai ra nuu ndo, ikan na ku'va ndo kuenda —kàti Pilatu.

⁵ Tajan kēta ndio Jesuu, ña jũndii xini ra ma korona iñu, ta ñũ'u ra iin ja'ma color ndaa. Ta Pilatu te'en nãka'an ra chi'in ndra:

—¡I'ya ndaa ra! —kàti Pilatu.

⁶ Ta ora ndē'e ma ndra kuxini nuu sutu ra, chi'in ma ndra jandaru ña kũmi ma veñu'u ra, ta te'en kīcha'a ndra kãnachaa ni'i ndra:

¡Na kuvi ra nuu kruu! ¡Na kuvi ra nuu kruu! —kàti ndra.

Ta Pilatu te'en nãka'an ra chi'in ndra:

—Va'ani, na kundaka ndo ra, ta ka'ni maa ndo ra nuu kruu, ti yu'u töve nĩ nata'in nĩ'iin kuati ra —kàti Pilatu.

⁷ Va ma ndian judíu te'en nãka'an na chi'in ra:

—Ndyu'u, ìyo iin tutu ley nuu ndi, ña kà'an yi, ña ìyo yi ña kuvi ra cha'a' ña jãndaku ra ra Se'e Ndioo.

⁸ Ta ora chĩni Pilatu ña kã'an ma ndra judíu takan, ta tiaga yũ'vi ra.

⁹ Tajan chãka ndiko ra ma Jesuu ma tichi vetiñu nuu chà'nda ra tiñu, ta te'en chĩkatu'un ra nuu Jesuu:

—¿Ta yo'o ndanu kīchiun? —kàti Pilatu.

Va Jesuu töve nĩ ka'an ra nĩ'iin yu'u ra chi'in Pilatu. ¹⁰ Tajan Pilatu te'en nãka'an ra chi'in Jesuu:

—¿Ta naja töve kà'un yu'i? ¿A töve chĩtoun ña cha'a' ma tiñu ndiso, kũu tachĩ ñun ña na ka'ni na ñun nuu kruu, ta juuni kũu ka'in ña na jaña na ñun ndia? —kàti Pilatu.

¹¹ Ta Jesuu te'en nãka'an ra chi'in ra:

—Na kũu jakutuniun nĩ'iin nakuyi chi'in cha'a' ma tiñu ndisoun, tu yöve ma Ndioo ra ìyo nuu sukun, kũu ma ra chà'a yi nuun. Ta cha'a' yakan kũu yi ña ka'nuga kuati ma ndra chãndaka yu'u nuun, kua maun —kàti Jesuu.

¹² Takan kũu ta nda ma ora ikan, kīcha'a Pilatu, nãnduku ra naja kua jã'a ra, ta jaña ra Jesuu, va ma ndian judíu, te'en kãnachaa ni'i ndiko ndra nuu ra:

—¡Tu jañaun ra, na yöve amigun kũu ma rey chà'nda tiñu ñuu Roma tuva takan, ti nda ndra nikuuni ña jãndaku ndra ndra ña kũu ndra rey, nduva'a xaani ma rey ikan ndē'e ra ndra! —kàti ndra chi'in Pilatu.

¹³ Ta ora chĩni ma Pilatu ña kã'an ndra takan, tajan tãchi ndio ra ma ndra jandaru ña na tava ndra Jesuu ma nuke'e, tajan chãkunandi ndio ra ma tayu nuu jãndondaa ra kuati, ña chi'in tu'un hebreu nani yi, Gabata, ta ma tu'un i'ya kũuni yi ka'an yi, Nuu Tà'nda Tiñu. ¹⁴ Ta iin kivi antea ña kuta'an ma viko Pakua, ìyo yi a kachuvi ndaa najaka. Tajan Pilatu te'en nãka'an ra chi'in ma ndra judíu:

—¡I'ya ndaa ma ra kũu rey ndo!
—kàti Pilatu chi'in ndra.

¹⁵ Va ma ndra judíu te'en kãnachaa ni'i ndra:

—¡Na kuvi ra! ¡Na kuvi ra! ¡Na takaun ra nuu kruu! —kàti ndra.

Ta Pilatu te'en chĩkatu'un ra nuu ndra:

—¿A iyo yi ña ka'ni ma ra kùu rey ndo nuu kruu ña kà'an ndo takan? —kàti Pilatu.

Va ma ndra kùxini nuu sutu, te'en nàka'an ndra chi'in ra:

—iUvanuu ni rey ndyu'u iyo, ta rakan kùu ra ma ra chà'nda tiñu ma ñuu Roma! —kàti ma ndra kùxini nuu sutu.

¹⁶ Ta takan kùu yi ña jāya'a ndio Pilatu, ma Jesuu nda'a' ndra, ña na takaa ndra ra nuu kruu, ta ndāka ndio ndra ra kuà'an ra.

Nuu chùtakaa Jesuu nuu kruu, ta chi'í ra

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ Tajan ndiso ndio Jesuu ma kruu, kēe ra kuà'an ra chi'in ndra, ma nuu kà'an na ña nàni Yuku Iki Xini Ndian Chī'í. Ta chi'in tu'un hebreu nàni yi, Gólgota. ¹⁸ Ikan tākaa ndra ma Jesuu nuu kruu, chi'in inga uvi ndra, iin ndra te'en tikan xiin ra, ta maa ra, va kīndoo ma'ñu. ¹⁹ Tajan Pilatu taa ra iin tu'un ma nuu vitu, ta tachi ra ña na kutatuu ma jandaru yi xini kruu ma Jesuu, ta ma tu'un ikan te'en kà'an yi: “Ra'ya kùu Jesuu ra ñuu Nazaret, ta rey, ra chà'nda tiñu nuu ma ndian judíu”, kàti yi.

²⁰ Kua'a' ma ndian judíu jākua'a na ma tu'un ikan, ti ma kruu nuu tākaa ma Jesuu kīndoo yi iti' yu'u ñuu, ta ma tu'un ikan ndiso yi chi'in tu'un hebreu, latinu ta griegu. ²¹ Yakan va ma ndra kuxini nuu sutu, ña iyo kuenda ma ndian judíu, te'en nàka'an ndra chi'in Pilatu:

—Töve va'a jā'un ña taun: “Rey ra chà'nda tiñu nuu ndian judíu.” Va'a ga ña na taun: “Ra'ya kùu ma ra kà'an ña kùu ra rey ra chà'nda tiñu nuu ma ndian judíu.” Takan taun —kàti ndra chi'in ra.

²² Ta ma Pilatu te'en nàka'an ra chi'in ndra:

—Ma ña cha tã, tüva ni samai yi —kàti ra.

²³ Ta ora cha yā'a ña tākaa ma ndra jandaru ma Jesuu nuu kruu, ta ndāki'in ndra ma ja'ma ra, ta jāchaa ndra yi nuu kumi grupu, iin yi kuenda ii'iin ndra. Ta juuni ndāki'in

ndra ma ja'ma isukun Jesuu, va takua töve nuu ñùta'an yi, ti iin kuuni yi yakan va nī kuu nakaa yi. ²⁴ Tajan te'en kīcha'a ma ndra jandaru nātu'un ta'an ndra:

—Na jānaka'a yo yi, va'a ga ña na kusiki yo yuu kuati, ta nda yo jakanaa, ta rakan ndāki'in yi —kàti ndra.

Takan kùu yi, ikan na jachinu ma tutu Ndioo nuu kà'an yi te'en:

Juuni maa ni ndra kùu ndra ña nāta'vi ndra ma ja'mai, ta chāsiki ndra yuu kuati nde'o yo jakanaa ma ja'ma isukuin.

Takan jā'a ma ndra jandaru.

²⁵ Yatini xiin ma kruu nuu tākaa Jesuu, ikan ndaa ma ma'á ra, chi'in ña ta'an ña, ta Ndiya ñasi'i ra nàni Cleofas, chi'in ma Ndiya Magdalena.

²⁶ Ta ora ndē'e ndio Jesuu ma ma'á ra, chi'in iin ra chàkunuu chi'in ra, ña ya'a kùuni ra nde'e ra, ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ma ma'á ra:

—Yo'o ma'á, chiña ndaa ma ra ni kuu se'un —kàti ra chi'in ña.

²⁷ Ta Jesuu te'en nàka'an ra chi'in ma ra chàkunuu chi'in ra:

—Chiña ndaa ma ña kuu ma'un —kàti ra chi'in ma ra ndaa chi'in ma'á ra. Ta nda ma ora ikan, ndāki'in ra ña, ña kùu ma'á ra ña. Ta kuà'an ña chi'in ra ma ve'e ra.

Nuu chi'í Jesuu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Takan kùu va tava cha chito Jesuu ña chīnu ma tiñu vachi ra, yakan va ora yā'a ña kùu takan, ta te'en nàka'an ra, ikan na chinu ña kà'an ma tutu Ndioo:

—Ya'a natij takuii —kàti ra.

²⁹ Ta takua ma ikan ndaa iin kasitu ña chitu yi chi'in ma vinu iya, tajan nānduku ndra iin ña xa'ma, ta jākuti ndra yi chi'in ma vinu ikan, ta chū'ni ndra yi punta ma iin yutun kani ña nàni hisopo, ta jāyatin ndra yi yu'u Jesuu. ³⁰ Ta ora cha yā'a chī'i Jesuu ma vinu uva iya, ta te'en nàka'an ndio ra:

—Cha chinu ndisaa ma ña kà'an nuu tutu Ndioo vitin —kàti ra.

Ta ora chīnu kā'an ndio ra takan, tajan chūtakandee ndio ma xini ra, ta chī'í ra.

Iin ra jandaru kùchi ra kaa xaan iin chiyo xiin ma Jesuu

³¹ Iin kivi antea ña kùta'an ma viko Pakua, kùu yi ma takan. Yakan va ma ndian judíu töve kùuni na ña kindoo ma kuñu ma ndian ndí'í nuu kruu ma kivi ña nindee na, ti ma kivi ikan, iin kivi ya'a ka'nu kùu yi kuenda na. Tajan ndiakan chikan na ñamani nuu Pilatu ña na tachi ra iin ma ndra jandaru ra, ña kuka'nu ndra si'in ma ndra ka'iin nuu kruu, ta jànuu ndra ma ñunda'yu ndra. ³² Tajan ma jandaru, chā'an ndra, ta chā'nu ndra si'in ma ra nunuu, ta ikan jan chāka'nu ndra si'in inga ma ra tàkaa xiin Jesuu. ³³ Va ora cha jāyatin ma ndra jandaru ndra nuu tàkaa Jesuu, ta ndē'e ndra ña cha chī'í ra. Yakan va tüva nī kuuni ndra ka'nu ndra ma si'in ra. ³⁴ Va iin ma ra jandaru kùchi ra ma kaa xaan nda'a' ra iin chiyo xiin ma Jesuu, ta ma ora ikani kēe kua'a' ní'í ra chī'in takuii. ³⁵ Ma ra nātu'un ma tu'un i'ya, kùu ma ra ndē'e ma ña kùu, ta ña ndicha kùu ma ña kà'an ra. Ta tu ndicha ña takan kùu yi, na chinuni ndo yi ndia. ³⁶ Takan kùu yi, ikan na chinu ma tu'un ña te'en kà'an nuu ma tutu Ndioo: "Töve ni ta'nu nī'iin iki ra", kàti yi. ³⁷ Ta iyo inga tuku nuu ma tutu Ndioo ña kà'an yi te'en: "Ni nde'e na ma ra kùchi na kaa xiin", kàti yi.

Nuu kùchi Jesuu

(Mt. 27:47-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Takan kùu ta ora yā'a ndisaa ma ña'a, tajan ma ra ñuu Arimatea ña nàni Kusé, ra chīnuni tu'un Jesuu, va chito maani ra yi, jà'a ña ndasii ra nde'e ra ma ndian judíu. Rakan chikan ra ñamani nuu Pilatu ña na ku'va ra ñunda'yu ma Jesuu nuu ra. Ta ma Pilatu chā'a ra ña na kuki'in ra yi. Yakan va ma Kusé kēe ra kuàki'in ra ma ñunda'yu Jesuu, ta ndiso ra yi kuà'an ra. ³⁹ Ta juuni chāa ma ra nàni Nicodemo,

ra chā'an chāka'an chī'in Jesuu ma chanikuaa niku, ña nda'a ra iin oko uchi kilu ma yukú ya'a xiko cha'an ña cha jàkanuu ra. Ta yuku ikan nàni vu mirra chī'in áloes. ⁴⁰ Takan kùu ña ma Kusé chī'in Nicodemo, kī'in ndio ndra ma ñunda'yu Jesuu, ta káva ndra yi chī'in ma ja'ma kuichin ña jākuti ndra ma yukú xiko ña cha jàkanuu, ma takua iyo ma costumbre ma ndian judíu, ma ora kùchi na ma ndian chī'í. ⁴¹ Ta yatini ma nuu chī'í ma Jesuu nuu kruu, iyo iin kora nuu kàa kua'a' yutun chà'a chiti kacho, ta ma ikan ti iyo iin nuu ñaña ña já kùva'a, nuu takā'an kuchi na nī'iin ñivi. ⁴² Ikan kùchi ndra ma ñunda'yu Jesuu, vati ma nuu ñaña ikan, yatin tiaga kindoo yi, ta cha ni keta ma kivi nindee ma ndian judíu ndia.

20

Nuu nàtaku ndiko Jesuu

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Ma kivi nunuu nuu kùcha'a ma jamana, ma Ndiya Magdalena, na'a va'a kēe ña chānde'an nuu ñaña ma Jesuu ma ora juuni naa ga. Ta ikan ndē'an ña tüva ndàsi ma yuu ka'nu yu'u ma yavi nuu iyo ma nuu ñaña.

² Tajan endee chīnu ña kuà'an ña nuu ndaa ma Simón Petu', chī'in inga ma ra jàkua'a chī'in Jesuu, ra ya'a ga kùuni ra nde'e ra, ta te'en nāka'an ña chī'in ndra:

—Cha ndāki'in na ma ñunda'yu ma Racha'nu Jesuu ma nuu ñaña nuu kùchi ra, ta töve chito ndi ndanu chāndaka na yi —kàti ña chī'in ndra.

³ Tajan ma Petu' chī'in inga ma ra jàkua'a chī'in Jesuu, kēe ndra kuànde'e ndra ma nuu ñaña ma Jesuu. ⁴ Ta ninduvi ndra induku va'a kēe ndra kàcha'an ndra, uvaa ña ma inga ra nī'i ga chīnu ra, yakan va jī'naga ra chāa ma nuu ñaña kua ma Petu'. ⁵ Tajan ndē'e nuu ra ma tichi yavi nuu kùchi ma Jesuu, ta ikan ndē'e ra ma ja'ma kuichin ña káva ma Jesuu, va töve nī kuuni

ra ki'vi ra tichi yi. ⁶ Ta nunuuni tajan chāa ndio ma Simón Petu', ta kī'vi ra ma nuu kūchi ma Jesuu, ta juuni ndē'e ra ña kàndoyo ma ja'ma kuichin ña kāva ma Jesuu ma ikan ndia. ⁷ Ta juuni ndē'e ra ña kàndoyo ma ja'ma ña kāva xini ra, va töve iin kandoyoni yi chi'in ma ja'ma ña kāva ma Jesuu, vati kàndoyo locho siin yi. ⁸ Tajan inga ma ra chākunuu chi'in Jesuu, ra chāa ma nunuu, kī'vi ndio ra tichi yi, ta ikan ndē'e ra ma ña kūu, ta chīnuni ra. ⁹ Takan jā'a ndra ti takā'an kutunini ndra ña kà'an ma tutu Ndioo, ña Jesuu iyo yi ña nataku ra tañu ma ndian ndii. ¹⁰ Takan kūu tajan ninduvi ma ndra chākunuu chi'in Jesuu kuànu'u ndiko ndra ma nuu iyo ve'e.

Jesuu kèta ra nuu Ndiya Magdalena
(Mr. 16:9-11)

¹¹ Va ma Ndiya kīndoan iti' chata ma nuu ñaña, ña chākuan ma xiin yi. Ta ma ora chākuan ndaa ña, ta chūtaka ndee ña, ta ndē'e ni'ni' ña tichi ma yavi nuu ñaña. ¹² Ta ikan ndē'an uvi ta'an ma tati ña jàtiñu kuenda Ndioo, ña ñù'u yi ja'ma kuichin, nàndi yi ma nuu chūndii ma ñunda'yu Jesuu: iin yi nàndi ma iti' chiyo xini ra, ta inga yi nàndi ma iti' chiyo cha'a ra. ¹³ Takan kūu, tajan ma tati ikan, te'en kīcha'a yi chīkatu'un yi nuu ma Ndiya:

—Yo'o ñacha'nu, ¿ta naja chākun? —kàti yi chi'an.

Ta ma Ndiya te'en nāka'an ña:

—Chākui ti ma Racha'nu chito'i, töve chitoi ndanu chāndaka na ra —kàti ña.

¹⁴ Ta ora chīnu kā'an ña takan, ta chīkokanian ndē'an inga iti', ta ikan ndē'an ma Jesuu, va töve nī cha'a ña kuenda ña Jesuu kùu ra. ¹⁵ Tajan ma Jesuu te'en kīcha'a ra chīkatu'un ra nuan:

—Yo'o ma'á, ¿ta naja chākun?, ¿Ta yo nàndukun? —kàti ra chi'an.

Va takua yakan chānini ña, ña ra jàkuenda ma nuu kàa yutun ikan

kùu ra, yakan va te'en nāka'an ña chi'in ra:

—Yo'o racha'nu, tu yo'o ndāki'in ma kuñu Jesuu, na katitu'un nui ndanu chāndakaun yi, ta kuki'in yi —kàtian.

¹⁶ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—¡Ndiya! —kàti ra chi'an.

Ta ora nākotoan ña tati Jesuu kùu yi, ta cha jāyatian ña nuu ra, ta te'en nāka'an ña chi'in ra:

—¡Raboni! —ña kùuni yi ka'an yi Matru chi'in tu'un hebreu.

¹⁷ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—¡Na jañaun yu'u! Vati juuni takā'an kundai nuu iyo ma Tatái. Va kùuni ña na kukatitu'un nuu ma ndian chīnuni tu'in, ña yu'u, ni kundai nuu iyo ma ra kùu Tatái, ta ma Ndioi, ra juuni kùu Tatá ndo, ta Ndioo ndo ndia —kàti Jesuu.

¹⁸ Tajan ma Ndiya Magdalena kēe ndioan kuàkatitu'an nuu ma ndian chīnuni tu'un ra, ña ndē'an ma Jesuu. Ta juuni kātitu'an nuu na ma tu'un ña kàti ra nuan ndia.

Jesuu kèta ra nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ Ta ora chanikuaa, ma kivi nunuu nuu kīcha'a ma jamana; juuni ma kivi ikan, ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu kùti'vi ndra iin tichi ve'e, ta chāsi kutu ndra yi cha'a ña ndasii ndra ma ndian judíu. Ma ora ikan chāa Jesuu ma nuu ka'iin ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta chākundaa ra ma'ñu ndra, ta te'en kāña'a ra chi'in ndra:

—¡Na vii koo ndo! —kàti ra.

²⁰ Ta ora chīnu kā'an ra takan, tajan jāna'a ra ma nda'a' ra nuu ndra, chi'in ma xiin ra. Ta nduva'a chīsii ndra ña ndē'e ndiko ndra ma Racha'nu. ²¹ Tajan Jesuu te'en nāka'an ndiko ra chi'in ndra:

—¡Na vii koo ndo! Vati takua jā'a ma ra kùu Tatái ña tāva ra tiñu nui, juuni takani tàvai tiñu nuu ndo, ikan na jana'a ndo takua jāna'i nuu ndo.

²² Ta ora chīnu kā'an Jesuu takan, ta tīvi ndio ra tati chata ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na koo ma Tati Í Ndioo chi'in ndo. ²³ Nda ndyo'o jàka'nuni ndo kuati jà'a ma ñivi, ni jaka'nuni Ndioo ma kuati na ndia. Ta ma ndian töve ni jaka'nuni ndo ma kuati, nda ma Racha'nu Ndioo, töve ni jaka'nuni ra ma kuati na ndia —kàti Jesuu.

Ma ra nàni Tomá, ndè'e ra ma Racha'nu ña cha nātaku ra

²⁴ Ma ra nàni Tomá, kùu ra iin ma ra indii tañu ma ndi uchi uvi ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, ra juuni kà'an na ña nàni Tili'ma. Rakan töve iyo ra chi'in ndra ma ora kēta Jesuu nuu ka'iin ndra. ²⁵ Takan kùu tajan inga ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—¡Cha ndè'e ndi ma Racha'nu! —kàti ndra.

Va ma Tomá te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Tu töve jàna'a ji'na ra ma nuu tākue'e nda'a' ra jà'a ma nduyu kàa, ta töve ku'va ra ña ti'i xini nda'i yi, chi'in ma nuu tākue'e xiin ra, töve ni chinunji ña cha nātaku ndiko ra —kàti ma Tomá.

²⁶ Ta ora yā'a una kivi, tajan kùti'vi ndiko ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu iin tichi ve'e. Ta ma ora ikan, va ndaa ndio ma Tomá, chi'in ndra. Ta vaji ndisaa ma yuve'e ndasi yi, va Jesuu ki'vi ra ma nuu ka'iin ndra, ta chūndaa ra ma'ñu ndra, ta te'en kãña'a ra chi'in ndra:

—¡Na vii koo ndo! —kàti Jesuu.

²⁷ Ta ikan jan te'en nāka'an ndio ra chi'in ma Tomá:

—Na ti'un xini nda'un ma nuu takue'e nda'i i'ya, ta nde'un yi, ta juuni na ti'un ma xini nda'un ma nuu tākue'e ma xiin niku ndia. Na töve nuva ja'un ña ndo'uviniun ti, na chinuniun —kàti Jesuu.

²⁸ Tajan ma Tomá te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¡Yo'o kùu ma Racha'nui, ta ma ra kùu Ndioo! —kàti ma Tomá.

²⁹ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Tomá, vitin cha chīnuniun ti, cha ndè'un yu'u. Ya'aga ka'nu kùu ma ndian töve nī nde'e yu'u, ta chīnuni na —kàti Jesuu.

Nuu jàkoto ma Xuva yo nda kuenda kùu ma tutu i'ya

³⁰ Takan kùu ta Jesuu jà'a ra kua'a' ga ndatu ka'nu nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta yakan tüva yo ni taa yi nuu ma tutu i'ya. ³¹ Takan tã nuu ma tutu i'ya, ikan na chinuni ndo ña Cristu kùu ma ra Se'e Ndioo. Ta tu chīnuni ndo ma ña kà'an ra, ni ni'i ndo nuu koo ndito ndo endeeni chi'in ra.

21

Jesuu kēta ra nuu ma ucha ta'an ma ndra jàkua'a chi'in ra

¹ Ora ya'a ña kùu takan, tajan kēta ndiko Jesuu nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra, yatini yu'u ma tañu'u ña kàndii ma ñuu nàni Tiberias. Ta te'en kùu yi ma ora ikan: ² Nuu ka'iin ti'vi ma ra nani Simón Petu', chi'in Tomá, ra juuni kà'an na ña nàni Tili'ma, chi'in ra nàni Natanael, ra ñuu Caná, ña iyo kuenda ma ñu'u' Galilea, ta juuni ka'iin ma ndra se'e Zebedeu, chi'in inga uvi ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu ndia. ³ Tajan Simón Petu', te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ni kukiijn —kàti ra.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Juuni kùuni ndyu'u ku'un ndi chi'un —kàti ndra.

Tajan ndāa ndio ndra ma tichi varku, ta kēe ndra kàcha'an ndra, va tükuii nī ni'i ndra ri ma chanikuaa ikan.

⁴ Ta ma ora cha kīcha'a kundichin, tajan kēta ndio Jesuu ma yu'u tañu'u, va ma ndra jàkua'a chi'in ra, töve nī nakoto ndra ra. ⁵ Tajan Jesuu te'en chīkatu'un ra nuu ndra:

—Ndyo'o se'yu, ¿a takä'an kuii ni'i ndo ndri? —kàti ra chi'in ndra.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Takä'an —kàti ndra. ⁶ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na jakana ndo ma yu'va tiaka' ka'nu ndo ma iti' chiyo kua'a ma varku, ta ni ni'i ndo ndri —kàti ra chi'in ndra.

Tajan takan kāni ndio ndra yi, ta nduva'a kua'a' ndri tīin yi ña ndava kündeega ndra tava ndra yi chi'in ndri. ⁷ Tajan iin ma ra jākua'a chi'in Jesuu, ra ya'a kùuni ra nde'e ra, te'en nāka'an ra chi'in Petu':

—iMaa ma Racha'nu kùu ra! —kàti ra.

Ta ora chīni ndio ma Simón Petu', ña juu ma Racha'nu Jesuu kùu ra, tajan numini chāku'un ra ma ja'ma ra, ti tāva ra yi, ma ora kiin ra, ta ndāva ra ma tichi takuii, ta kīcha'a ra suta ra nda kati chaa ra ma nuu ndaa Jesuu. ⁸ Ta ma inga ma ndra jākua'a chi'in Jesuu chāa ndra ma yu'u tañu'u chi'in ma varku ndia, ña endee kēñu'u ndra ma yu'va tiaka' ndra, ti nduva'a kuii chitu yi. Ta iyo a uvi cientu iki kùu yi, ña chika kēe ndra ma tichi tañu'u, ta chāa ndra ma ñu'u' ití.

⁹ Ta ora kānuu ndra ma nuu ñu'u', ta nāta'an ndra iin vinu'u ña ka'iin nditiu'un, ña jùndii iin tiaka' nuu yi, ta iin paan. ¹⁰ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na kichi ndaka ndo uvi uni tiaka' ña já tīin ndo nui —kàti ra.

¹¹ Tajan ma Simón Petu' ndāa ndio ra tichi ma varku, ta endee kēñu'u ra ma yu'va tiaka' jānuu ra yi ma yu'u tañu'u, ña endee chitu yi chi'in iin cientu uvi xiko uchi uni ta'an tiaka' na'nu. Ta vaji ya'aga kua'a' ndri, va töve nī nakaa ma yu'va tiaka'. ¹² Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—iNa'a ndo kasi'ini ndo! —kàti ra.

Nī'iin ma ndra jākua'a chi'in ra, töve nī kanani ndra ndàkatu'un ndra nuu ra ña nda ra kùu ra, ti cha chito ndra, ña Racha'nu Jesuu kùu ra. ¹³ Ta ikan jan Jesuu chājayatin ra ra ma yu'u nu'u, ta kī'in ra ma paan ta chā'a ra yi nuu ndra, ta juuni takan jā'a ra chi'in ma tiaka' ndia.

¹⁴ Ña'a kùu ma cha'a' uni, ña jāna'a Jesuu ra nuu ma ndra jākua'a chi'in

ra, ma ora cha yā'a ña nātaku ndiko ra tañu ma ndian ndií.

Nuu kà'an Jesuu chi'in Simón Petu'

¹⁵ Ta ora chinu chāchi ndra, ta te'en kīcha'a ma Jesuu chīkatu'un ra nuu ma Simón Petu':

—Yo'o Simón Petu', ra se'e Jonás, ¿a kùunigaun nde'un yu'u, kua ma ndra ka'iin i'ya? —kàti Jesuu chi'in Petu'.

Ta Petu' te'en nāka'an ra:

—Ndicha yo'o Racha'nu, cha chitoun ña kùuni nde'i ñun —kàti Petu'.

Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na jakuendaun ma ndian chīnuni ña kà'in, takua jà'a ma iin pato chi'in ma mvechala jàna ra —kàti Jesuu.

¹⁶ Ta te'en chīkatu'un tuku ra nuu ra:

—Yo'o Simón, ra se'e Jonás, ¿a ndichaun ña kùuniun nde'un yu'u? —kàti Jesuu.

Ta Petu' te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ndicha, yo'o Racha'nu, cha chitoun ña kùuni nde'i ñun —kàti ma Petu'.

Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na kumiun ma ndian chīnuni ña kà'in, takua jà'a iin pato chi'in mvechala jàna ra kùu chito'o ra —kàti Jesuu chi'in ra.

¹⁷ Takan kūu tajan cha'a' uni kùu yi ña, te'en kīcha'a ndiko Jesuu chīkatu'un ra nuu ra:

—Yo'o Simón, ra se'e Jonás, ¿a ndichaun ña kùuniun nde'un yu'u? —kàti Jesuu.

Tajan ma Petu' nda'vi kùuni ndio ra cha'a' ña, cha'a' uni chīkatu'un Jesuu nuu ra, ña tu kùuni ra nde'e ra ra, tajan te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, cha chito va'un ndisaa ma kua chānini, ta juuni cha chitoun ña kùuni nde'i ñun ndia —kàti Simón.

Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na jakuendaun ndisaa ma ndian chīnuni ña kà'in takua jà'a iin pato chi'in mvechala kùmi ra.

18 Ndicha va'a ña kà'in chi'un, ti ora kùun ma rayoko tiaga, iyo ga ñandeun ña jà'un ma ña kùuni maun, va ora ni ndakuu cha'nun, ma inga ñivi ni tiin na ñun, ta ni ku'ni na nda'un, ta tüva kùu ku'un ma nuu kùuni maun, ti inga ñivi kùu na ña ni ka'nda na tiñu nuun, ta ku'un na chi'un ma nuu töve kùuniun ku'un.

19 Chi'in ma tu'un i'ya, chā'a Jesuu ña na kutunini ndra ma naja kua ni kuvi Petu', ta takan jàna'a yi ña ma Racha'nu Ndioo, iin ra ya'aga ka'nu kùu ra. Ta ora yā'a ña kā'an Jesuu takan, tajan nāka'an ra te'en chi'in Petu':

—¡Na tandikun chatai! —kàti Jesuu.

Jesuu ya'aga kùuni ra nde'e ra, iin ma ra jàkua'a chi'in ra

20 Takan kùu ta ora chikoni'i ma Petu' ndē'e ra iti' chata ra, ta ndē'e ra ña vāchi iin ma ra jàkua'a chi'in Jesuu. Ta rakan ti iin ra ya'a ga kùuni Jesuu nde'e ra kùu ra, ti juuni ra kùu ma ra chūnandi xiin Jesuu ma nuu kūxini ndra, ma ra chikatu'un te'en nuu ra: “Yo'o Racha'nu, ¿nda ra kùu ma ra ni xikoña'a cha'un?” kàti Jesuu.

21 Tajan ora ndē'e ma Petu' ma ra vāchi chata ndra, ta te'en chikatu'un ra nuu Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, ta rakan, ¿niyi ni ta'an ra? —kàti Petu'.

22 Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Tu yu'u kùunĭ ña na koo ra ma ñuñivi i'ya, nda ma ora ni kichaa ndikoi, yöve kuenda maun kùu yi. Ma ña iyo yi ña ja'un kùu yi ña na tandikun chatai —kàti Jesuu.

23 Takan kùu ña ma tu'un ña kà'an ña töve ni kuvi ra, chitakuati yi nuu kua'a' ma ndian chìnuni tu'un Jesuu, ta chito na yi. Va ma tu'un ndaa kùu yi ña Jesuu töve nī ka'an ra nuu ndra ña rakan töve ni kuvi ra, ti ma ña kā'an Jesuu kùu yi ña: tu kùuni ra ña koo rakan ma ñuñivi i'ya, nda ma ora ni kichaa ndiko ra, yöve kuenda ma Petu' kùu yi, kàti Jesuu.

24 Ta rakan kùu ma ra jàkua'a chi'in Jesuu, ra kàtitu'un cha'a' ma tu'un i'ya ta juuni ra taa yi i'ya. Ta chito va'a yo, ti tu'un ndaa kùu yi.

25 Ta juuni jā'a Jesuu kua'a' ga tiñu ma ora chākunuu ra ma ñuñivi i'ya. Ta yu'u chānini, ña tu taa ndi'i yo ta'ii'in ma tiñu jā'a Jesuu nuu kua'a' tutu, töve ni kuta'an yi ma ñuñivi i'ya niku. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu ña kà'an cha'a' tiñu jà'a ndra tatun Jesucristu

Jesuu, chà'a ra tu'un ña ni kichi Tati Íí Ndioo

¹ Ma tutu nunuu ña tã nuun, yo'o Teófilo, tã yi ikan na kutu'vaun ndisaa tiñu jà'a Jesuu chi'in ma tu'un jāna'a ra nda ora kīcha'a ra jà'a ra yi, ² ta nda ora kēta ma kivi ña ndāa ndiko ra andivi. Ta ora takāaga ku'un Jesuu andivi, jī'naga kātītu'un ra nuu ndra kùu tatun ra, nda tiñu iyo yi ña ja'a ndra, va jā'a ra yi chí'in Tati Íí Ndioo, ikan na koto kachin maa ndra yi, nda tiñu iyo yi ña ja'a ndra. ³ Takan kūu ta ora cha yā'a ña chí'í ra, tajan kēta ndito ndiko ra nuu ma ndra kùu tatun ra, ta jāna'a ra kua'a' nakuyi nuu ndra. Ta ikan ndē'e ndra, ti ndicha ña nātaku ndiko ra. Ta uvi xiko kivi kùu yi ña chíyo Jesuu chí'in ndra ña jāna'a ra nuu ndra, naja kua kaa nuu chà'nda Ndioo tiñu.

⁴ Takan kūu ta ora juuni iyo ga ra chí'in ma ndra tatun ra, tajan te'en nāka'an Jesuu chí'in ndra:

—¡Na kēe ndo ma ñuu Jerusalén! ¡Na kindoo ndo ikan, nda kati chinu ma tu'un chā'a ma Tatái nuu ndo! Ta ma tu'un ikan, ti juuni cha kātītu'in yi nuu ndo ndia. ⁵ Ndicha kuii ti chí'in takuini jākunduta ma Xuva ma ñivi, va tiá ití' nuu, Ndioo ni jakunduta ndo chí'in ndatu ma Tati Íí Ra. —Takan kàti Jesuu.

Jesuu, ndaa ra kuà'an ra ití' andivi

⁶ Tajan ma ndra ka'lin tí'vi chí'in Jesuu, te'en kīcha'a ndra chīkatu'un ndra nuu ra:

—Yo'o, Racha'nu, za vitin ni jakakun ñuu Israel, ikan na kuu ka'nda yo tiñu juuni nuu maa yo? —kàti ndra chí'in ra.

⁷ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chí'in ndra:

—Tüvi iyo yi ña koto ndo nda kivi, ta nda kuiya kùu yi ña ni ja'a

Tatái yi, ti uvanuu rakan kùu ra ña chīto ra nda kivi ni ja'a ra yi, ti iyo ndatu ra. ⁸ Ta ndyo'o ti ni ní'ndo ndatu ma Tati Íí Ndioo ora ni kichi yi koo yi chí'in ndo. Ta ikan jan ku'un ndo kujana'a ndo tu'un cha'i ñuu Jerusalén, ta ninii ñu'u' Judea, ta ñu'u' Samaria chí'in ninii ka'nu ñu'u' ñuñivi, ikan na koto ndisaa ma ñivi iyo ñuñivi yi —kàti Jesuu.

⁹ Ta ora chínu kà'an ra te'en, tajan ndē'e ma ndra kùu tatun ra ña ndāa ra kuà'an ra ití' andivi. Ta ikan chāsi iin viko ra, ta tüva ní ndē'e ndra ra. ¹⁰ Takan kūu, ta ora juuni ka'lin ndra ndē'e ndra naja kua kuàndaa Jesuu ití' andivi, tajan kēta uvi ndra ñu'u ja'ma kuichin yatin xiin ndra, ¹¹ ta te'en kīcha'a ndio yi kà'an yi chí'in ma ndra kùu tatun Jesuu:

—Ndyo'o ndra kīchi ñu'u' Galilea, jna ndē'ega ndo ití' andivi! Ti ma ra ndē'e ndo ña kuà'an, juuni ma ra chíyo chí'in ndo kùu ra, va vitin cha ndāa ra andivi. Ta ni kichi ndiko ra inga cha'a', takua ndē'e ndo ra ña kuà'an ra. —Takan kàti ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo nuu ndra.

Kàchin ndra tatun Jesuu, Matías, na ndaki'in ra tiñu chíyo ma ndi Juda

¹² Tajan kēe ndra tatun Jesuu nda yuku nàni Olivu. Ta kuà'an ndra ití' ñuu Jerusalén vati iin ñuu kàndii yatini kùu yi, ti na kùu kee chika na kakunuu na ma kivi nindeo, takan kà'an ma ley ma ndian judíu. ¹³ Ta ora chāa ndra ma ñuu Jerusalén, ta ndāa ndra iin ve'e iyo nda siki nuu takani ndòo ndra. Ta ndisaa ndrakan, nàni ndra te'en: Petu', Xuva, Jandiau, André, Lipe, Tomás, Tolo, Mate, chí'in Jandiau se'e ra nàni Alfeu, ta Juda se'e Jandiau, ta ra nàni Simón, iin ra kùuni kanita'an chí'in ñuu Roma kùu ra. ¹⁴ Yakan va ndisaa ndrakan kùti'vi ma ikan ta kà'an ndra chí'in Ndioo nani kivi ti inuuni ma ña chānini ndra. Ta chí'in ndra juuni kùti'vi ndra yani Jesuu chí'in Ndiya ña kùu ma'á ra, ta inga tuku ñivi ña'a ndia.

¹⁵ Tañu ma kivi ikan, kùti'vi kua'a' ma ndian chinuni tu'un Jesuu. Ta

iyó iin iin cientu oko ta'an na kúti'vi ma ikan. Ta ikan chūndaa ndio ma Petu', ta te'en kīcha'a kátitu'un ra nuu na:

¹⁶ —Ndyo'o ndian yani, cha chīnu ma tu'un kā'an ma Tati Í Ndioo nuu ma racha'nu David taji'na. Ti David, cha taa ra yi nuu ma tutu Ndioo naja kua kūu yi chí'in Juda, ra xikoña'a cha'a' Jesuu. Ti rakan jāna'a ra nuu ndra ma nuu iyó yi ña kùu nata'an ndra Jesuu ta tiin ndra ra, ¹⁷ vaji juuni iin ra jākua'a chí'in Jesuu kùu ra niku. Vati jā'a ra ma tiñu takua jā'a yo ndia. ¹⁸ Va kēta iin kivi ña chā'an Juda, ta jāta ra iin ñu'u' chí'in ma xu'un' tīa'vi ndra ra cha'a' ma tu'un vata ña tāva ra cha'a' Jesuu. Ta ikan kōyo Juda iti' xini ra, ta ndāta tichi ra. Ta kēe chiti ra, ta chí'í ra. ¹⁹ Takan kūu ta ora chíto ñivi iyó ñuu Jerusalén ña tā'an Juda, ta jākunani na ma ñu'u' ikan, Ñu'u' Acéldama, vati ma tu'un ikan kùuni yi ka'an yi: Ñu'u' Níí chí'in ma tu'un kà'an na. ²⁰ Ti nuu tutu Salmu te'en kà'an yi cha'a' Juda:

Ma nuu chíyo ra, na ndakuu yi iin tichi ku'u taxiin,
nuu ñi'ii na na kōo.
Ta juuni kà'an yi te'en ndia:
Inga ra, na ndaki'in tiñu chíyo ra,
kāti yi.

²¹ 'Iyo ndra takani chàkunuu chí'o ndisaa tiempu, nda ora chíyo Racha'nu Jesuu tañu yo. ²² Vati ndrakan iyó ndra chí'in yo, nda ora jākunduta Xuva ma Jesuu, ta nda ora ndāa ra kuà'an ndiko ra iti' andivi. Ta vitin iyó yi ña kachin yo iin ra iyó tañu ma ndra chàkunuu chí'o, ta ndaki'in ra tiñu jā'a yo. Ta indukuni kakunuu ra chí'o ña kátitu'un ra naja kua nātaku Jesuu. —Takan kāti Petu'.

²³ Yakan va kachin ndra uvi ta'an ma ndra chàkunuu chí'in ndra: Kusé Barsabás, ra juuni nàni Justo ndia, ta inga ra nàni Matías. ²⁴ Ta ikan kīcha'a ndra kà'an ndra chí'in Ndioo te'en:

—Yo'o Racha'nu ña nàkoto naja kua chànini ndisaa ndi. Na nde'un ninduvi ndra'ya, ta na jana'un nuu

ndi nda ra kùu ra kàchíun, ²⁵ ña ndaki'in tiñu chíyo Juda, ikan na ndoo ra kùu ra tatun chí'in ndi. Vati Juda jānaa ra ma tiñu chíyo ra jā'a ma kuati jā'a ra ora kuà'an ra ma nuu iyó yi ña ku'un ra. —Takan kà'an ndra chí'in Ndioo.

²⁶ Tajan kīcha'a ndio ndra chàsiki ndra chí'in yuu kuati, ta jākanaa Matías, ti ma yuu ikan kōyo yi kuenda ra. Ta nda ma ora ikan kīcha'a ra kùu ra tatun chí'in ndi uchi iin tatun Jesuu.

2

Ora kīchaa Tati Í Ndioo

¹ Ora kēta iin viko ña jàka'nu ñivi judíu ña nàni Pentecosté, ma kivi ikan kúti'vi tandi'í ñivi chìnuni tu'un Jesuu ma ikan. ² Ta ikan numini chíini na ña ni'í jà'a yi iti' andivi, takua jà'a iin tati ña ya'a ni'í chàkin ninii ma tichi ve'e nuu ka'lin na. ³ Ta kēta iin ña kàa takua kàa yaa ñu'ú, ta chítkuati yi xini ii'ii na. ⁴ Ta ndisaa na kī'vi ma Tati Í Ndioo tichi anima na. Ta ikan jan kīcha'a kà'an na siin siin tu'un ña túvi chíto na kà'an na, ti ma Tati Í Ndioo jā'a ña na kutu'va na kà'an na ma tu'un ikan.

⁵ Ta ma kivi ikan iyó kua'a' ñivi judíu ñuu Jerusalén, ndian kīchi nuu chika, ninii ka'nu ñuñivi. Ta ndiakan ti ndian ya'a jàchi'in ma ña kà'an ma ley Ndioo kùu na. ⁶ Tajan kúti'vi ndio ma ñivi ora chíini na ña ni'í jà'a ndio ma tati ikan. Ta ikan ndé'e na ma ndian chìnuni tu'un Jesuu, ña ni túva chíto na naja kua chànini na. Ti ma ndian chìnuni ikan kà'an na tu'un kà'an inga ñivi. Va kùtunini ma inga na yi, ti tu'un kà'an na kùu yi. ⁷ Ta ndava kuà'an tati na ndé'e na ma ña jā'a inga na. Tajan kīcha'a na chíkatu'un ta'an na:

—¿Ta naja kùu ja'a na kà'an na tu'un kà'an yo tuva ñivi kīchi ñu'u' Galilea kùu na? ⁸ ¿Ta naja kua kùu yi ña ii'ii yo chíini yo ña kà'an na tu'un kà'an yo, ta siin siin ñuu yo? ⁹ Vati ma tañu yo iyó

ndian kīchi ñu'u' Partia, ñu'u' Media, ñu'u' Elam, ñu'u' Mesopotamia, ñu'u' Judea, ñu'u' Capadocia, ñu'u' Ponto, ta nda ñu'u' Asia ndia. ¹⁰ Ta juuni ìyo ndian kīchi ñu'u' Frigia, ñu'u' Panfilia, ñu'u' Egiptu, ta ñu'u' Libia, ña kàndii yatini ñu'u' Cirene, ta ndian kīchi ñuu Roma ndia. ¹¹ Ìyo ndian kùu ñivi judíu nda ora káku na, ti tatá na kùu ñivi judíu. Ta inga na, jákua'a na, ta ikan kī'vi na kuenda ñivi judíu. Ta juuni ìyo ndian kīchi ñu'u' Creta chí'in ñu'u' Arabia ndia. Yakan va vaji siin siin kà'an ta'ii'iin yo, va chí'in ma tu'un kà'an ta'ii'iin yo kùtunini yo tu'un kà'an ndian kùu ñivi Ndioo cha'a' ma tiñu ka'nu ña jà'a ra —kàti na.

¹² Ta ikan ndisaa ndio na ndava kuà'an tati na, ti nī töve chito na nayi chànini na. Ta ikan jan te'en kīcha'a na chikatun ta'an na:

—¿Ta nayi kùuni yi ka'an yi ña jà'a na te'en? —kàti na.

¹³ Va ìyo inga ndian kà'an ti'ini te'en:

—Jà'a na takan ti ndian chini kùu na —kàti na.

Petu' kàtitu'un ra nuu ñivi cha'a' ma Racha'nu Jesuu

¹⁴ Yakan va, Petu' chūndaa ra chí'in ma ndi uchi iin tatun Jesuu, ta te'en kīcha'a ra kà'an ni'i ra chí'in na:

—Ndyo'o ñivi judíu, ta ndisaa ñivi ìyo ñuu Jerusalén, ina koto ndo tu'un i'ya, ta na taso'o va'a ndo ña ni ka'in! ¹⁵ Ma ndian ka'iin chí'in ndi i'ya, yūvi ndian chini kùu na takua chànini ndo, vati já kaa iin na'ani kùu yi. ¹⁶ Yakan va yūvi takan kùu yi, ti ña'a kùu ña tà'an ndra takua kàtitu'un racha'nu Joel, ra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo taji'na. Ti rakan te'en kà'an ra ma ña kàtitu'un Ndioo nuu ra:

¹⁷ Te'en ni kuu nuu ni kicha'a ndi'i ñuñivi, kàti Ndioo.

Ni tachj Tati Ij nuu ndisaa ñivi ñuñivi, ta ikan ni koo yi chí'in na.

Ta ma se'e ndo, ra'ii a ña'a', ni ka'an na tu'un yu'i.

Ta ma ndian yoko, ni nde'e na ña ya'a ka'nu ña ni jana'i nuu na.

Ta ma ndian cha'nu, ni ja'i ña na koyo ma chani nuu na.

¹⁸ Ta juuni ni tachj ma Tati Ij nuu ma ndian kùu musui, ra'ii a ña'a', na koo yi chí'in na ma kivi ikan, ta na ka'an na tu'un yu'i ja'a yi.

¹⁹ Ta iti' andivi ni jana'i nuu ndo kua'a' ndatu ka'nu.

Ta ñivi ñuñivi ni nde'e na tundo'o. Ni kati' kua'a' nií na, ta ni kayu kua'a' nakuyi jà'a ma ñu'ú.

Ta ni kutu kua'a' ñu'ma ma ñuñivi ndia.

²⁰ Ta ma tatá nikandii ni nda'va ra.

Ta tatá yoo ni ndakuu kua'a' ri takua kaa nií,

antea ña keta kivi ya'a ga ka'nu ta íí, ña ni kichi Racha'nu chito'o yo.

²¹ Va ndisaa ndian chikan nuu Racha'nu Ndioo ña na jaka'nuni ra ma kuati na, ni kakú na nuu ma tundo'o ikan.

Takan kàti Ndioo, kàti ma tutu ña taa ma racha'nu Joel taji'na.

²² 'i Taso'o va'a ndo ndyo'o ñivi ñuu Israel ña ni ka'in chí'in ndo! Ti takua ndyo'o cha chito va'a ndo, cha'a' ma tiñu já'a Racha'nu Jesuu, ra kīchi ñuu Nazaret. Rakan kùu ra kachin Ndioo ta jana'a ra ra nuu ndisaa ndo. Ti Ndioo chā'a ra ña na ja'a Jesuu kua'a' ndatu ka'nu ra nuu ndo, ta juuni já'a ra ña na jana'a ra kua'a' seña kuenda ma kuiya ni kichi. Ta juuni jáva'a ra kua'a' nakuyi chí'in ndatu ra ndia. ²³ Vati ora takā'an koo Jesuu chí'in ndo, cha chito Ndioo nayi ni ja'a ndo chí'in ra. Yakan va takan kuu yi. Ta ora cha ìyo Jesuu chí'in ndo tajan chā'a ndo ra nuu ma ndra kini, ta tākaa ndra ra nuu kruu, ta ikan na kuvi maa ra.

²⁴ Va Ndioo jánataku ndiko ra ra, ta tava ra ra tañu ñivi ndií, ti na kuu kindoo ra chí'in ndian ndií ndisaa tiempu jà'a ma ndatu Ndioo. ²⁵ Ta ma racha'nu Rey David, ra chiyo tatiempu, te'en kà'an ra cha'a' Jesuu: Chitoi, ti ìyo ma Racha'nu Ndioo chí'in, ndisaa kivi ti jàkuenda ra yu'u.

Yakan va tüvi yu'vi vaji ni nde'i tundo'o.

²⁶ Ta cha'a' yakan kùu yi ña chisii animai, ta chítai, ti ya'a sii kùuni.

Vati chítói ti ndicha ña ni natakú ndikoi endeeni.

²⁷ Ta töve ndákoun yu'u tañu ñivi ndíí.

Ta töve ku'vaun ña na ta'yu ñunda'yui,

ti yu'u kùu ma ra íí ña kùu musun.

²⁸ Ti maun jàna'a nui ma iti' nuu koi chi'un.

Ta juuni ya'a chisii ora ni koi chi'un nuu iyoun.

Takan kàti David —kàti Petu'.

²⁹ Tajan te'en nàka'an tuku Petu' chi'in na:

—Ndyo'o xaa, kùuni ka'in iin tu'un ndaa nuu ndo cha'a' ma Rey David, ra kùu ñivi yo, ra chíyo taji'na. Ta rakan, ti keta iin kivi ña chí'í ra. Ta ikan kùchi ra. Ta ma nuu ñaña ra, juuni iyoga yi nda vitin yatini nuu iyo yo. ³⁰ Yakan va ma racha'nu David, kùu ra iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na. Ta juuni chító ra ti Ndioo chā'a ra ma tu'un nuu ra ña ni koo iin ñivi ra ña ni ka'nda tiñu ma kuiya vachi. ³¹ Ta kà'an ra yi ta iin ma ña chākuu yi, vaji takā'an kuu yi. Yakan va ma kivi kà'an David ma tu'un ikan, juuni kà'an ra kuenda ra Cristu naja kua ni natakú ndiko ra. Ta kàti ra ti ma ra kùu Cristu, töve ni ndoo ra nuu ñaña ra. Ta ma ñunda'yu ra na tüvi nī ta'yu yi ndia. ³² Yakan va cha chító yo ti Ndioo jānatakú ndiko ra juuni ma Jesuu, ra chí'í nuu kruu. Ta kuenda ña'a, ndisaa ndi kùu ndi testigu, ti ndē'e ndi ña ndicha ña ndito Jesuu vitin. ³³ Ta Jesuu ndāa ra kuà'an ra kuàkunandi ra chiyo kua'a Ndioo nuu iyo ndatu ra. Ta ikan chā'a Tatá Ndioo, Tati Íí ra nuu ra, vati kua ikan cha chā'a ra tu'un nuu ra. Ta ikan juuni Jesuu, tāchi Tati Íí Ndioo nuu yo nde've. Ta ña'a kùu ña ndē'e ndo ta chíni ndo nda che'e. ³⁴ Ti yüvi David kùu ra ña ndāa ra andivi ta chūnandi

ra chiyo kua'a Ndioo, vati juuni maa ma David te'en nāka'an ra:

Ma Racha'nu Ndioo te'en kà'an ra chí'in ma ra chító'i:

“Na kunandiun chiyo kua'i, ti i'ya ni ku'vai ma ndatui nuun,

³⁵ nda kati kanindoyoi ma ndian kànita'an chi'un iti' cha'un.”

Takan kàti Ndioo chí'in Jesuu, kàti racha'nu David taji'na.

³⁶ 'Na koto tandi'i ndyo'o ñivi ñuu Israel, ma tu'un ndaa. Ti juuni ma Jesuu ra chā'ni ndo nuu kruu, juuni kùu ra Cristu ta chító'o yo, jà'a Racha'nu Ndioo —kàti Petu'.

³⁷ Ta ora chíni ma ñivi ka'iin ikan ma tu'un kà'an Petu', nda'vi kùuni na, ta kīcha'a na chikatu'un na nuu Petu' chí'in nuu inga ndian kùu tatun Jesuu te'en:

—¡Ndyo'o xaa! ¿Nayi iyo yi ña jà'a ndi? —kàti na.

³⁸ Tajan te'en nàka'an Petu' chí'in na:

—¡Na chikoni'i anima ndo chí'in Ndioo! ¡Ta na kunduta ndo chí'in sivi Jesucristu, ikan na janaa Ndioo kuati ndo, ta takan na ku'va ra ña na koo ma Tati Íí Ndioo chí'in ndo! ³⁹ Ma tu'un i'ya Ndioo chā'a yi kuenda ndo ta juuni kuenda se'e ndo. Ta juuni chā'a ra tu'un ra kuenda ndian iyo chika a ndian iyo yatini, vati kùu yi kuenda tandi'i ndyo'o ndian kāchin Racha'nu Ndioo ña kuu ndo ma ñivi ra. —Takan kàti Petu'.

⁴⁰ Takan kùu ta juuni kà'an Petu' tiá kua'a' tu'un kuenda Jesuu, ta te'en kàtitu'un ra nuu ñivi ikan ña chūndayu'u ra na chí'in tu'un i'ya:

—¡Na kundachiyo ndo xiin ñivi jà'a ña kini iyo ñuñivi i'ya koto ndakuu kini ndo ndia! —Takan kàti ra.

⁴¹ Yakan va ndian chíni ma ña kà'an ra, ndiakan kùu ndian kùnduta. Ta ma kivi ikan ti kí'vi iin uni mii ñivi, ndian chíni ma iti' kuà'an Jesuu. ⁴² Ta ndisaa na jàchi'in na ma tu'un jàna'a ma ndra tatun Jesuu. Ta ikan indukuni jāchaa na ma ndatiñu na chí'in meru na, ti inuuni chānini na. Ta ikan endee kà'an na chí'in Ndioo

ora kùti'vi na nuu chà'nda kuati na paan chàchi na.

Naja kua chíyo ma ndian chìnuni tu'un Jesuu taji'na

⁴³ Takan kuu ta ndisaa na, ndava yù'vi na ta ndava kuà'an anima na ña ndè'e na kua'a' tiñu ka'nu jà'a ma ndra tatun Jesuu, ti jànda'a ndra kua'a' ñivi ta jà'a ndra inga tiñu ka'nu chí'in ndatu ña chà'a Jesuu nuu ndra. ⁴⁴ Ta ma ndian chìnuni ma tu'un Jesuu, endee iyo ti'vi na chí'in ndisaa ta'an na ndisaa kivi ti inuuni chànini na. Ta induku jàchaa na ndisaa ña iyo nuu na chí'in ta'an na. ⁴⁵ Ta xiko na ti'yo na, ta tandi'i inga ndatiñu na. Ta ikan chà'a na xu'un' nuu ta'an na tuva iyo nayi kùmani nuu na. ⁴⁶ Ta ndisaa kivi kùti'vi na ma veñu'u ka'nu ñivi judíu ña ndaa ñuu Jerusalén chí'in tave'e tave'e ndian meru na ña chìnuni, ña chà'nda java na paan. Ta ikan jan kicha'a na kùsama na ma nuu iyo ti'vi na, vati ya'a chisii anima na ti ya'a va'ani na chí'in ta'an na. ⁴⁷ Ta jàka'nu na Ndioo, ta tandi'i ma ñivi iyo ma ñuu tiñu'u na na ndia. Ta tandi'i kivi iyo tiá ga kua'a' ndian cha kivi'vi iti' Jesuu, ta ndiakan kùu ma ndian káchin ra ña ni kakú jà'a ra.

3

Iin ra cha'a pe'lu ndà'a ra

¹ Iin kivi kuà'an Petu' chí'in Xuva veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén kaa uni chani'ini, vati ma ora ikan kùu ora kà'an ñivi judíu chí'in Ndioo veñu'u ikan. ² Ta ma yukora veñu'u ikan nàndi iin ra kùkue'e cha'a pe'lu, ña takani kùkue'e ra nda ora kaku ra. Ta rakan ti nani kivi chàndaka na ra ma ikan, ta chàjakunandi na ra yatin ma yukora veñu'u ña nani Yukora Vii. Ikan na ndakan ra xu'un' nuu ma ndian yà'a ikan. ³ Ta ma kivi ikan ora ndè'e ma ra kùkue'e ma Petu' chí'in Xuva ña chani kivi ndra ma yukora ikan, ta kicha'a ra chàkan ra xu'un' nuu ndra. ⁴ Yakan va ora ndè'e ndra ma ra kùkue'e

ña nàndi ra ikan, tajan te'en kicha'a kà'an Petu' chí'in ra:

—jNde'e nuu ndi! —kàti ra.

⁵ Tajan ma ra kùkue'e, ndè'e ra nuu ndra, ti chànini ra ña ni ku'va ndra xu'un' nuu ra, kùuni ra niku.

⁶ Va ma Petu' te'en nàka'an ra chí'in ra:

—Töve xu'un' plata nuu ndi ta ni oro ndia, ña ku'va ndi nuun, va ndava ni kùuni iyo nuu ndi kùu ku'va ndi yi nuun. —Takan kàti Petu' chí'in ra.

Ta ikan nàka'an ndiko Petu' inga cha'a te'en:

—Chí'in ndatu Jesucristu, ra ñuu Nazaret, kà'in chí'un ña na ndetaun ta kakaun —kàti ra.

⁷ Tajan ora chínu kà'an Petu' te'en, ta tiin ra chíyo nda'a' kua'a' ma ra kùkue'e, ta jàndeta ra ra. Ta ma ora ikani numini ndakuu ni'i ma cha'a ra chí'in iki cha'a chondo ra. ⁸ Tajan ma ra kùkue'e ikan, iin ndāvani ra, ta kicha'a ra chàka ra. Ta ikan kivi'vi ra yukora veñu'u chí'in ndra, va juuni chí'in cha'a maa ndio ra chàka ra. Ta endee ndava ra ña jàka'nu ra Ndioo ti ya'a chisii ra.

⁹⁻¹⁰ Takan kuu tajan ma ndian ka'iin tichi veñu'u ikan, ora ndè'e na ra ña jàka'nu ra Ndioo, ta chàka ra, ta ndava kuà'an tati ndio na, ta yù'vi na ndè'e na ma ña jà'a chí'in ra ña ndà'a ra. Ta nàkoto na ra ti juuni ma ra chùnandi yukora veñu'u vii chàkan xu'un' kùu ra.

Ndaa Petu' ma corredor Salomón, ña kàtitu'un ra nuu ñivi

¹¹ Takan kuu ta ma ra cha'a pe'lu ña cha ndà'a, endee tüvi jaña ra ma Petu' chí'in Xuva. Ta ndisaa ñivi ndava kuà'an tati na ndè'e na ma ra kùkue'e. Ta kàndakunu na kuà'an na iti' Corredor Salomón nuu ka'iin ndra. ¹² Ta ora ndè'e Petu' ña chàkoyo kua'a' ñivi nuu ra, ta kicha'a ra kà'an ra te'en chí'in na:

—Ndyo'o ñivi israelita, ndè'i ndo ña ndava kuà'an tati ndo ndè'e ndo ña ndà'a ma ra kùkue'e i'ya. ¿A chànini ndo ña jànda'a ndi ra chí'in ndatu maa ndi?, kùuni ndo. ¿A chànini ndo ña chàka ra'ya vitin jà'a ndi ti ñivi ií kùu ndi?, kùuni ndo.

¡Va yüvi takan kùu yi! ¹³ Ti ndā'a ra'ya chí'in ndatu Ndioo jà'a Jesuu. Ti ñivio cha'nu chíyo taji'na, ra nani Abraham, ta Isaac, ta Jacob, ndrakan kùu ndra jáka'nu Ndioo taji'na ora chíyo ndra. Juuni Ndioo ikan kùu ra ña jáka'nu ra Se'e ra Jesuu, ra kùu musu ra. Va ndyo'o tiin ndo Jesuu ma i'ya ta chāndaka ndo ra nuu Pilatu. Ta ora kùuni Pilatu jaña ra ra ta tüvi nī cha'a ndo ña na ja'a ra yi, ¹⁴ vaji ma Cristu kùu ra iin ra íí ta ndaa. Va ndyo'o java chikan ndo ña na jaña ra iin ra chà'ni ñivi. ¹⁵ Ta takan chā'ni ndo ma ra chà'a kivi koo yo chí'in Ndioo. Va Ndioo jānataku ndiko ra ra. Ta cha'a ña'a kùu yi ña ndyu'u kùu testigu, yakan va chà'a ndi kuenda nuu ndo.

¹⁶ Vati yakan va ma ra kùkue'e i'ya ndisaa ndo nākoto ndo ra, ta vitin ndè'e ndo ra ña cha ndā'a ra. Ta yüvi ndyu'u já'a yi, vati ma ndatu Jesuu kùu yi ña já'a yi takan cha'a' ña chìnuni ndi ma ña kà'an ra. Ta ndicha kuíi ti chìnuni ndi ña iyo ndatu Jesuu, ti juu yi jānda'a ndisaa ma kue'e ña ndo'o ma ra kùkue'e ikan. Ta yakan kùu ma ña ndè'e ndisaa ndo vitin.

¹⁷ 'Yakan va ndyo'o xaa, cha chitói ti maa ndo chí'in ndra kuxini nuu ndo chā'ni ndo Jesuu ma i'ya. Va já'a ndo yi ti töve chíto ndo ña ra já'a tiñu Ndioo kùu ra. ¹⁸ Takan kùu va te'en jāchinu Ndioo ma ña kà'an ndisaa ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo taji'na: ti ma ra kùu Cristu ni nde'e ra tundo'o, ta ni kivi ra, kāti ndra. ¹⁹ Yakan va na ndakoo ndo iti' kini kuà'an ndo, ta chikoni'i ndo iti' kuà'an Ndioo, ikan na janaa ra ma kuati ndo. Ta takan kùu ku'va Ndioo iin tiempu vii ña koo ndo. ²⁰ Vati ni keta ora ña ni tachi ndiko Ndioo ma Jesucristu nuu ñivi ñuñivi, ti rakan kùu ra kāchin ra ña na kuu ra Cristu, ora takā'an koo ñivi ñuñivi i'ya. ²¹ Yakan va vitin iyo yi ña kindoo ndio Jesucristu andivi, nda kati keta ora ña jāndova'a jí'na Ndioo ndisaa nakuyi. Tajan ni kichi ndiko Jesucristu ma takua kà'an Ndioo chí'in ma ndra íí

ña kà'an chí'in tu'un yu'u ra, ndra chíyo taji'na, ña ni kuu yi. ²² Ti ma Moisés te'en kà'an ra chí'in ma ndra kùu ñivio chíyo taji'na: "Ni jaketa ma Ndioo iin ra ñivio ña ni ka'an chí'in tu'un yu'u Ndioo indukuni takua kà'in chí'in tu'un yu'u ra nuu ndo ndia. ¡Yakan va na jachi'in ndo ndisaa ma ña ni ka'an ra! ²³ Ta ndisaa ma ndian tüvi ni jachi'in ma ña kà'an ra, tüva ni kuu na ñivi Ndioo." Takan kāti Moisés taji'na.

²⁴ Ta te'en nāka'an ndiko Petu':

—Ta ndisaa ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo, nda tiempu chíyo Samuel ta iti' nuu, juuni kà'an ndra kuenda ma kivi vitin. ²⁵ Ma ndra kà'an chí'in tu'un Ndioo kà'an ndra ña ni ku'va Ndioo ma ña va'a nuu ma ñivi ra. Ta ndyo'o kùu ndian ni ni'i ndo yi. Ta juuni ni ni'i ndo ma tu'un ña jāndo'iin ra chí'in ma ñivio chíyo taji'na. Ti Ndioo te'en kà'an ra yi chí'in Abraham taji'na: "Ndisaa ñivi iyo ñuñivi ni ja'íi na cha'a' ma ra kùu ñiviun ña ni koo tiá'iti' nuu." Takan kāti Ndioo. ²⁶ Ti ora jānataku Ndioo ma ra Se'e ra, jí'na tachi ra ra nuu ndyo'o ndian ñivi judíu ña na ja'íi ra ndo, ikan na ndakoo ta'íi'iin ndo ma iti' kini kuà'an ndo ta na tandikun ndo ku'un ndo ma iti' ra. —Takan kà'an Petu'.

4

Tiin ndra sutu veñu'u ka'nu Petu' chí'in Xuva, ta tisokuati ndra ndra

¹ Petu' chí'in Xuva juuni kà'anga ndra nuu ma ñivi, ora chāa ma ndra sutu cha'nu chí'in ma ra chà'nda tiñu nuu jandaru veñu'u, chí'in ndracha'nu saduceu ña ² ya'a kùxaan ndra, ti jàna'a Petu' chí'in Xuva nuu ñivi ña nātaku ndiko Jesuu tañu ñivi ndíí. Ta ña'a jàna'a yi ti ndicha ña nātaku ndiko ma ñivi ndia. ³ Ta cha'a' yakan tiin ndra ndra. Ta tava cha ini kùu yi, yakan va, tí'i ndra ndra vekaa. Ta nda inga kivi ora kundichin tava ndra ndra. ⁴ Va kua'a' ñivi taso'o na tu'un kátitu'un Petu' chí'in Xuva. Ta ora ikani kícha'a na chìnuni na tu'un Jesuu nda kati kí'vi iin u'un mii

ndra'ii, iti' kuà'an Jesuu. Ta siin kùu ma ñivi ña'a' ndia.

⁵ Ta ora tuvi inga kivi, tajan kùti'vi ma ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu ñuu Jerusalén, ta juuni kùti'vi ndracha'nu chi'in ndra matru jàkua'a tutu Ndioo. ⁶ Ta juuni ikan ndaa sutu Anás. Ta rakan ti, iin sutu kuxini kùu ra, chi'in Caifás, Xuva, Jandu, ta tandi'i ndra kùu ñivi sutu cha'nu ikan. ⁷ Tajan tachi ndra tiñu nuu ma jandaru veñu'u ña na kutava ndra Petu' chi'in Xuva vekaa. Tajan chātava ndra ndra ta kūtaa ndra ndra ma'ñu ma ndra cha'nu ikan. Ta ikan jan te'en kīcha'a chikatu'un ndra nuu Petu' chi'in Xuva:

—Ndyo'o xaa, ¿yo tāva tiñu nuu ndo a yo sivi nāka'an ndo ña jà'ando takan? —kàti ndra.

⁸ Va taku ma Petu', ti iyo ma Tati Í Ndioo chi'in ra, ta te'en kīcha'a kà'an ra chi'in chinituni ra jā'a yi:

—Tandi'i ndyo'o ndracha'nu chi'in ndra chà'nda tiñu ma ñuu. ⁹ ¿A ndyo'o, chikatu'un ndo nuu ndi naja kua kùu yi ña ndōva'a ma ra kùkue'e i'ya? ¹⁰ Va'ani. Na katitu'un ndi nuu ndo, ikan na koto ndyo'o, ta tandi'i ñivi ñuu Israel, ti ra kùkue'e i'ya, ra ndè'e ndisaa yo vitin, cha ndā'a ra jā'a juuni ma ndatu Jesucristu, ra kīchi ñuu Nazaret, ra tākaa ndo nuu kruu kùu ra. Va Ndioo jānataku ndiko ra ra.

¹¹ Yakan va Jesuu kùu ma yuu ña jāchiyo ndyo'o ndra kùu laba'ni ña jàva'a ve'e. Ta vitin juuni yuu ikan kùu yi ña ndākuu ka'nuga yi kua tandi'i yuu ña jà'ando ve'e vitin.

¹² Yakan va nī'iin inga ñivi, kùu jàkakú na yo, ti töve nī cha'a Ndioo ndatu ra nuu nī'iin ñivi ñuñivi, ti nuu Jesucristuni, chā'a ra yi, ikan na jakakú ra yo. —Takan kàti Petu' chi'in ndra.

¹³ Yakan va ndē'e ma ndracha'nu ka'iin ikan ña tüvi yu'vi Petu' chi'in Xuva ora kà'an ndra. Tajan ma ora ikani, numini nākuni ndra ña ndra tüvi nī cha'an jakuela kùu ndra, ti ndra nda'vini kùu ndra. Ta ndava kuà'an tati ndra ora chīni ndra ma

tu'un kà'an ndra. Ta juuni nākuni ndra, ti ndra jàkua'a chi'in Jesuu kùu ndra ndia. ¹⁴ Yakan va ndē'e ma ndra kuxini ti, ndicha ña ndā'a ma ra kùkue'e. Ta ndaa ra chi'in ndra ndia, yakan va, na kùu tisokuati ndra ma Petu' chi'in Xuva. ¹⁵ Ta ikan jan, ma ndra matru jàkua'a tutu Ndioo, te'en nāka'an ndra nuu ndra:

—¡Na kee ndo ma nuke'e nundani! —kàti ndra.

Ta ikan jan, kēe ndio ndra ma nuke'e nundani.

¹⁶ Tajan te'en kīcha'a nātu'un ta'an ma ndra kuxini:

—¿Ta vitin, nayi iyo yi ña ja'yo chi'in ndra'ya? Ti ndisaa ma ñivi ñuu Jerusalén cha chito na, ti jānda'a ndra ma ra kùkue'e. Ta kùu ka'an yo nī'iin nakuyi chata ma ña va'a jā'a ndra. ¹⁷ Yakan va na ka'an xaan yo nuu ndra, ikan na kà'an ga ndra tiá tu'un Jesuu nuu ma ñivi, koto koto tiá ñivi ma tu'un Jesuu, ta ki'vi na iti' kuà'an Jesuu ndia. —Takan kàti ndra ña nātu'un ta'an ndra.

¹⁸ Ta takan kùu tajan chāki'in ndra Petu' chi'in Xuva inga cha'a, tajan te'en kīcha'a kà'an ma ndra kuxini chi'in ndra:

—¡Tuva kùuni ndi ña jana'aga ndo, nī'iin ga tu'un kà'an cha'a' Jesuu nuu nī'iin ñivi ma tiá iti' nuu! —Takan kàti ma ndra kuxini chi'in ndra.

¹⁹ Va Petu' chi'in Xuva, te'en nāka'an ndra chi'in ndra:

—¿Naja kua chānini ndo, a tiá va'a kuenda Ndioo tu jà'ando ndi tiñu kà'an ndo a tiñu kà'an Ndioo?, kùuni ndo. ²⁰ Va taku ndyu'u, ti kùu ndakoo ndi ña kàtitu'un ndi nuu ma ñivi ndisaa ma ña ndē'e ndi ta chīni ndi cha'a' Racha'nu Jesuu —kàti ndra.

²¹ Yakan va ma ndra chà'nda tiñu veñu'u jāyu'vi ndiko ndra ndra, va jāña ndiko ndra ndra. Ti tüvi nī nī'ndra naja kua jande'e ndra tundo'o ndra, ti ndisaa ma ñivi jàka'nu na Ndioo cha'a' ma ña va'a ña jā'a ndra.

²² Ta ma ra ndā'a jā'a ma ndatu

Jesuu, cha yā'a nduu ra uvi xiko kuiya ra.

Ñivi chìnuni chìkan na ñamani nuu Ndioo

²³ Takan kuu ta ora jāña ndra ma Petu' chi'in Xuva, ta kīchaa ndra nuu ka'iin inga ma ndian chìnuni. Ta kīcha'a ndra kàtitu'un ndra nuu na ndisaa tu'un ña kā'an ma ndra sutu cha'nu chi'in ndracha'nu ndia.

²⁴ Ta ora chīni na ma tu'un kàtitu'un ndra, tajan iin nuuni te'en kīcha'a ndio na kā'an na chi'in Ndioo:

—Yo'o, Ndioo chito'o yo, ña jā'a ña tūvi ma andivi ta ñuñivi ta tañu'u ta ndisaa ña iyo nuu yi ndia.

²⁵ Juuni maun, kā'an nuu ma Tati Íun ña na ka'an yi nuu ma ra kuu ñivio, racha'nu David, ra kuu musun taji'na chi'in tu'un i'ya:

¡Na tūvi va'a jā'a ma ñivi ña xaani na nde'e na Ndioo,

ta juuni tūvi va'a jā'a na, ña chànini na iin tiñu ña töve va'a!

²⁶ Va ma ndra kuu rey chi'in inga ndra chà'nda tiñu nuu ñu'u' ñuñivi,

kūti'vi ta'an ndra ña kùuni ndra kanita'an ndra chi'in Racha'nu Ndioo, ta chi'in ra kuu Cristu, ra kachiun.

Takan kā'an ma tutun, yo'o Racha'nu.

²⁷ Ta ndicha ña takan kuu ma kua kā'an yi, yo'o Racha'nu. Vati kūti'vi ta'an ma Rey Herode chi'in Ponciu Pilatu ñuu i'ya, chi'in ñivi judíu ta ñivi yūvi judíu, ña kùuni ndra ka'ni ndra se'un Jesuu, ta rakan ti iin ra íí, ra kachiun ña na kuu ra Cristu, kuu ra. ²⁸ Yakan va takan jāchinu ndra ma tiñu ña kachiun ña ni ja'a ndra niku, yo'o Racha'nu Ndioo, ti maun, cha chito va'un, ti takan ni kuu yi, ora takā'an ja'a ndra yi. ²⁹ Ta vitin, yo'o Racha'nu Ndioo chito'o yo,

¡na ki'in kuendaun ma tu'un xaan ña kā'an ndra sutu cha'nu chata ndi! ¡Ta na ku'vaun, ma tundeeniun nuu ndyu'u ndian kuu musun, ikan na yū'vi ndi ora kàtitu'un ndi ma tu'un!

³⁰ Ta na nda'a ma ndian ku'vi jā'a ma ndatun, ikan na kuu nde'e ma ñivi kua'a' tiñu ka'nu ta seña ña jā'un

chi'in sivi ma se'un Jesuu, ra ya'a ga íí. —Takan kā'an ndra chi'in Ndioo.

³¹ Tajan ora chīnu ña kā'an ndra chi'in Ndioo, tajan kīcha'a taaan ma nuu ka'iin ti'vi ndra. Ta juuni ma ora ikan, nī'i na ndatu, jā'a ma Tati Íí Ndioo. Ta ikan jan, kēe ndio ma ña ndasii na, ta na tūva yu'vi ndio na, ña kàtitu'un na tu'un Ndioo nuu ñivi.

Ndisaa kuii ndatiñu ñà'a ma ndian chìnuni, juuni ñà'a tandi'i na kuu yi ndia

³² Takan kuu ta ndisaa ma ndian chìnuni inuuni chànini na, vaji ya'a kua'a' na. Ta juuni kàti na ti ma ndatiñu ñà'a na juuni ñà'a ndisaa na kuu yi ndia. Tūvi kàti na ña ñà'a ma'iin na kuu yi. ³³ Chi'in ndatu ka'nu Ndioo, jāna'a ma ndra tatun Jesuu, nuu ma ñivi ña ndicha kuii ña nātaku ndiko Racha'nu Jesuu. Ta juuni chà'a Ndioo ma ñamani ra nuu ndisaa na. ³⁴ Yakan va nī'iin ma ndian chàkunuu chi'in ndra, tūvi kùmani nī'iin nakuyi nuu na. Ti ndian iyo ñu'u' a ve'e, xiko na yi, ta takan nī'i na xu'un', ³⁵ tajan chà'a ndio na yi nuu ma ndra kuu tatun Jesuu, na nata'vi ndra yi nuu ma ndian chiniñu'u yi. ³⁶ Takan kuu tajan ña'a kuu yi takua jā'a iin ra nàni Kusé, ra kuu ñivi Leví, ra kīchi ñuu nàni Chipre. Ra'ya, jākunani ma ndra tatun Jesuu ra, Bernabé, ti ma sivi ikan kùuni yi kā'an yi: Ra ya'a jàndomani inga ñivi. ³⁷ Tajan ra'ya kuu ra ña iyo iin ñu'u' ra, ta xiko ra yi, ta chā'a ra ma xu'un' nuu ma ndra kuu tatun Jesuu.

5

Ra nàni Ananía chi'in ñasi'i ra, kà'an vi tu'un vata

¹ Iyo iin ra nàni Ananía chi'in ñasi'i ra Safira. Ta vikan, ti ni nduvi vi xiko vi iin ñu'u' vi, ta nī'i vi xu'un'.

² Ta ma ra'ya, ti ndāki'in xe'e ra java ma xu'un' xiko ra ñu'u' ra chi'in ma ñasi'i ra, vati nda maa ña chito va'a ña ma ña jā'a ra ndia. Ta inga java yi, chāndaka ra yi nuu ndra tatun

Jesuu, ta kàti ra ti ña'a kùu tandi'i ma xu'un' nī'i ra.

³ Ta nāka'an Petu' chi'in ra:

—Yo'o Ananía, ¿ta naja chā'un ña kī'vi ma kui'na tichi animaun? Ta vitin ti cha kī'viun iti' kini, ta kùuniun tavaun iin tu'un vata nuu Tati Íí Ndioo, vati tindixe'un java ma xu'un' kuendaun cha'a' ma ñu'u' xīkoun. ⁴ Ndicha ti ñu'u' maun kùu yī, ta ndicha kuii ti kùu xikoun yi ta ni'un xu'un' cha'a' yi, tuva kùuniun. ¿Va naja chāniniun ka'un tu'un vata ora ni'un ma xu'un' cha'a' yi, tuva yöve takan kùu yi? Yakan va ma tu'un vata ña já kā'un, tüvi nī ka'un yi nuu ndyu'uni, vati juuni kà'un yi nuu Ndioo ndia. —Takan kàti Petu' chi'in ra.

⁵ Tajan ora chíni Ananía ma tu'un ká'an Petu' nuu ra, tajan ma ora ikani ndüva ra ta chí'í ra. Ta ma ñivi ka'lin ikan, ora chíto na ña chí'í ra, ta kīcha'a na yù'vi ndio na. ⁶ Tajan ma ora ikani kīchaa iin ndra yoko tīsukun ndra ja'ma ma ñunda'yu ra. Ta kuà'an yi chí'in ndra nuu ni kuchi yi.

⁷ Ta tichi iin uni ora, tajan chāa ma ñasi'i Ananía, ta kī'vian ma nuu ka'lin ndra. Va tüvi chítoan ña cha chí'í ma iian. ⁸ Tajan te'en kīcha'a chikatu'un Petu' nuan:

—Kùuni ña na ka'un ma tu'un ndaa nui. ¿A ndicha ña ma xu'un' i'ya kùu ndisaa ma xu'un' nī'i ndo cha'a' ma ñu'u' xīko ndo? —kàti ra.

Ta te'en nāka'an ña:

—¡Juu! Ndicha kuii ña takan xīko ndi yi.

⁹ Tajan te'en nāka'an ndiko Petu' nuan:

—¿A kuu janda'viña'a ndo ma Tati Íí Ndioo, kùuni ndo ña kà'an ndo takan? ¡Na kùu yi! Ti chíña cha vāchi ma ndra chākuchi ma iin. ¡Ta nda maun, ni kukuchi ndra vitin ndia! —kàti ra chí'an.

¹⁰ Ta ora nāka'an ra te'en, ta juuni ma ora ikani ndüva ma Safira yatin nuu ndaa ra, ta chí'an ndia. Ta ora kī'vi ndiko ma ndra yoko ma tichi ve'e ikan, ta ndē'e ndra ña cha chí'an. Tajan ndāki'in ndio ndra ma ñunda'yuan ta kuàndaka ndra yi ña

na kuchi yi iti' xiin ma iian. ¹¹ Ta ora chíto ndisaa ma ñivi veñu'u ña te'en kùu, tajan ndisaa na yū'vi na.

Jànda'a ma ndra tatun Jesuu kua'a' ndian ku'vi chí'in ndatu Ndioo

¹² Takan kùu ta Ndioo jàna'a ra kua'a' ndatu ta seña nuu ma ñivi, jà'a ma ndra tatun Jesuu. Ta ndisaa ma ndian chìnuni, inuuni chànini na ta kùti'vi na tichi kora veñu'u ka'nu nuu iyo corredor nàni Salomón. ¹³ Ta ndisaa inga ñivi ñuu, töve kànani na ña tita'an na chí'in na ma nuu ka'lin ti'vi na, vaji ya'a ga tiñu'u na na. ¹⁴ Va endee kī'vi tiá kua'a' ñivi iti' kuà'an Jesuu, ñivi ña'a ta ra'ii ndia, vati chìnuni na tu'un ra. ¹⁵ Takan kùu tajan tāvani'i ma ñivi ma ndian ku'vi ma yu'u kai kùtu chí'in chito na ta yuvi na. Ikan ora ni ya'a Petu', vaji tu vatini ra, na ya'a chata na, ikan na nda'a na, kùuni na. ¹⁶ Ta juuni, kīchakoyo ñivi iyo ñuu yatin xiin ñuu Jerusalén, kùtu ndiso na ndian ku'vi chàa na. Ta juuni kīchakoyo na chí'in ndian ndiso tati xaan ndia. Ta ndisaa na ndā'a na ma ora ikan.

Ndra tatun Jesuu, ndè'e ndra tundo'o, jà'a inga ñivi

¹⁷ Tajan kùti'vi ta'an tuku ma ra sutu chà'nda tiñu chí'in sutu meru ra ta ndra saduceu, ña nàtu'un ta'an ndra, ti ya'a tixin ndra ndè'e ndra ña jà'a ma ndra tatun Jesuu. ¹⁸ Tajan ma ora ikan tāchi ndra ma jandaru, ta tīin ndra ma ndra tatun Jesuu, ta tī'i ndra ndra vekaa. ¹⁹ Va ora chanikuaa ora ka'lin ndra tichi vekaa, chāa iin tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo. Ta nūna yi ma yuve'e nuu ka'lin ndra, ta tāva yi ndra. Tajan te'en nāka'an yi chí'in ndra:

²⁰ —¡Kua'an ndo tichi kora veñu'u ka'nu! ¡Ta na katitu'un ndo nuu ñivi ka'lin ikan naja kua kuu kakú na, ikan na ni'i na ña na koo va'a na chí'in Ndioo! —kàti yi chí'in ndra.

²¹ Ta ora ká'an yi te'en nuu ndra, ta inga kivi ora tuvi tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra tichi kora veñu'u ka'nu. Ta ikan kīcha'a ndra jàna'a ndra nuu ma ñivi.

Tajan juuni ma ora ikan, kütivi ndiko ma sutu chà'nda tiñu chi'in inga ndracha'nu iyo ñuu Israel ña jà'a ndra iin junta ka'nu cha'a' ma ndra tatun Jesuu ña ka'iin tichi ma vekaa. Tajan tachi ndra ma ndra jandaru ma vekaa ña na kuki'in ndra ndra. ²² Ta ora chāa ma ndra jandaru ma vekaa, ta nānduku ndra ndra. Ta töva nī nata'an ndra ndra. Ta yakan va chikoni'i ndiko ndra nuu ka'iin ma ndracha'nu jà'a junta. ²³ Ta te'en nāka'an ndra chi'in ndra: —Ora chāa ndi ma vekaa, ta ndē'e ndi ma yuve'e ña ndàsi va'a yi. Ta juuni ndē'e ndi ña ka'iin ma ndra kùmi ma yuvekaa. Va ora nūna ndi ta kī'vi ndi tichi yi, ta ndē'e ndi ña töva ma ndra ka'iin tichi yi. —Takan kàti ma ndra jandaru chi'in ma ndracha'nu ikan.

²⁴ Takan kūu ta ora chīni ma ndra sutu cha'nu kuxini chi'in ra capitán jandaru ma veñu'u ña kà'an ndra, tajan te'en kīcha'a ndra nākanini ndra:

—¿Nayi ni kuu tiá iti' nuu cha'a' ña kuu takan? —kūuni ndra.

²⁵ Ta ora juuni kà'anga ndra te'en, ta juuni ma ora ikani chāa iin ra nuu ka'iin ndra ta te'en kàti ra chi'in ndra:

—Ma ndra, ti'i ndo tichi vekaa, ndakan ka'iin ndra tichi kora veñu'u ka'nu jàna'a ndra nuu kua'a' ñivi —kàti ra.

²⁶ Yakan va, kuà'an ma ra capitán chi'in jandaru ra, kuàtiin ndiko ndra ma ndra tatun Jesuu. Va tüva nī jati'ini ndra chi'in ndra, ti ndasii ndra ña jätindikun ma ñivi ndra chi'in yuu. ²⁷ Tajan ora chāa ndiko ma ndra jandaru ma nuu kùu junta jà'a ma ndracha'nu, tajan chāndaka ndra ndra nuu ka'iin ma ndracha'nu chà'nda tiñu. Ta te'en kīcha'a chikatu'un ma sutu chà'nda tiñu nuu ma ndra tatun Jesuu:

²⁸ —¿Ta naja tüvi jà'a ndo ma ña kätitu'un ndi nuu ndo? ¿A tüvi chàku'uni ndo ora kà'an xaan ndi ña na tüva iyo yi ña ja'a ndo ña jàna'a ndo tu'un Jesuu nuu ma ñivi? Va ndyo'o ti tüvi nī jachi'in ndo ma

ña kà'an ndi nuu ndo. Ta vitin tandi'i ñivi ñuu Jerusalén i'ya, cha chito na ndisaa ma ña jàna'a ndo. Ta juuni kà'an ndo ña maa ndi kùu ma ndra chā'ni Jesuu. —Takan kàti ma ndra sutu cha'nu nuu ndra.

²⁹ Tajan nāka'an Petu' chi'in inga ma ndra tatun Jesuu te'en nuu ma ndra sutu cha'nu:

—Iyo ga yi ña jà'a ndi ma tiñu kà'an Ndioo, kua ma tiñu kà'an ndyo'o ndian kùu ñivini. ³⁰ Vati Ndioo, ra kùmi ñivio ndian chiyo taji'na, juuni rakan kùu ra ña jānataku ndiko ra Jesuu. Ta Jesuu ikan kùu ra ña chā'ni ndo nuu kruu ndia. ³¹ Ta vitin Ndioo kani'i ra ra ta jākunandi ra ra chiyo kua'a ra nuu iyo ndatu ra. Ta juuni Ndioo ikan, kùu ra ña chā'a ra ndatu ra nuu Jesuu ña na jakakú ra yo, ta ka'nda ra tiñu nuu yo ndia, ikan na ndikoni'i yo iti' Ndioo, ta ndakuu yo ndian cha jānaa Ndioo kuati. ³² Ta cha'a' ña'a ndyu'u chito ndi ti ña ndicha kùu yi. Ta nda ma Tati Í Ndioo, chā'a yi kuenda naja kua kùu yi ndia, vati induku iyo yi chi'in ndi, ti chà'a Ndioo yi ña na koo yi chi'in ndisaa ndian jachi'in ña kà'an ra. —Takan kàti Petu' chi'in ma ndra sutu cha'nu.

³³ Ta ora chīni ma ndracha'nu ka'iin ti'vi, ma tu'un kà'an ma ndra tatun Jesuu, tajan nduva'a kuii kāyuni ndra, ta kūuni ndra ka'ni ndra ndra. ³⁴ Va tañu ma ndracha'nu ikan ndaa iin ra fariseu, ra nāni Gamaliel. Ta rakan ti kùu ra iin matru jākua'a tutu Ndioo. Ta tiñu'u ma ñivi ra ti matru va'a kùu ra. Ta ma ora ikani, ndēta ra ta kīcha'a ra kà'an ra nuu ma ndra jandaru, ña na tava ndra ma ndra tatun Jesuu iti' nuke'e nundani ma ora ikan, vati kùuni ra natu'un xe'e ra chi'in ma meru ra. ³⁵ Tajan te'en kīcha'a ra kà'an ra nuu tandi'i ma ndracha'nu ka'iin ikan:

—Ndyo'o ndracha'nu ñuu Israel, ¡na ja'a ndo kuenda nuu ndo cha'a' ña ni ja'a ndo chi'in ndra'ya! ³⁶ ¡Na kuku'uni ndo ti taji'na chīyo iin ra chūnani Teudas! Ta rakan ti chānini

ra ti iin ra ka'nu ndicha kuu kuu ra. Tajan nī'i ra iin kumi cientu ndra'ii ña chàkunuu ndra chi'in ra. Va kēta iin kivi ña chā'ni inga ñivi ma Teudas. Ta ma ndian chàkunuu chata ra, chīnu ndra kuà'an ndra. Ta ikan ndī'i ndisaa ma tiñu jà'a ra vati tüvi nda kuenda ma ña jà'a ra. ³⁷ Ta iti' nuuga chíyo inga ra chūnani Juda, ra ñuu Galilea. Ta ma tiempu ikan kuu ma kivi nākuiso na sivi ñivi. Ta rakan ti juuni nī'i ra kua'a' ñivi ña kàkunuu chi'in ra. Va indukuni tā'an ra vati juuni chā'ni ma ñivi ra. Ta juuni chīnu ma ndian chàkunuu chi'in ra kuà'an na ndia. ³⁸ Yakan va yu'u, kuu katitu'in iin ma ña ndaa nuu ndo. ¡Na jaña ndo ña kànita'an ndo chi'in ma ndra tatun Jesuu i'ya! Ti tu tu'un ñivini kuu ma ña kàtitu'un ndra, kuu ya'a yi numini. ³⁹ Va tu tiñu Ndioo kuu ma ña jà'a ndra, na kuu jakutaxin ndo ndra. ¡Yakan va na ja'a ndo kuenda nuu ndo, ta koto kànita'an ndo chi'in Ndioo! —Takan kàti racha'nu Gamaliel chi'in ma ndra jà'a junta.

⁴⁰ Ta ikan jan, jāchi'in ndio ndra ma ña kà'an ra. Yakan va chāki'in ndiko ndra ma ndra tatun Jesuu, ta kani ma ndra jandaru ndra chi'in yo'o. Tajan te'en nāka'an ma ndracha'nu nuu ndra:

—¡Na jaña ndo ña kàtitu'un ndo tu'un Jesuu nuu ñivi! —kàti ndra.

Tajan ma ora ikani jāña ndra ma ndra tatun Jesuu na ku'un ndra. ⁴¹ Takan kuu ta ora kēe ndio ndra kuà'an ndra, tajan nduva'a kuu chisii ndio ndra, ti Ndioo chā'a ña na nde'e ndra tundo'o cha'a' ma tu'un Jesuu ña kàtitu'un ndra. ⁴² Ta ndisaa kivi kàtitu'un ndra, ta jàna'a ndra tu'un va'a Jesuu, ra kuu Cristu, nda nikuuni ve'e ñivi a veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén.

6

Kāchin ñivi chìnuni ucha ta'an ndra tìndee tatun Jesuu

¹ Takan kuu yakan va ma tiempu ikan, tiá ndōkua'a' ma ñivi chìnuni tu'un Jesuu. Ta tañu na, juuni

iyō ndian kà'an tu'un griegu, ta juuni iyō ndian kà'an tu'un hebreu. Ta kīcha'a ma ñivi ña'a, ndian kà'an tu'un griegu kànita'an yu'u vi chí'in ma ñivi kà'an hebreu, ti kàti vi ti ñivi ña'a griegu ña ndōo nda'vi, töve nī'i induku vi ma ndatiñu ña chiniñu'u vi kua inga vi ña kīndoo nda'vi. Vati ma ndian chìnuni jàchaa na ña kachi vi nani kivi. ² Yakan va ndi uchi uvi ma ndra tatun Jesuu, jākuti'vi ta'an ndra chí'in ndisaa ma ndian chìnuni tu'un Jesuu, tajan te'en nāka'an ndio ndra chí'in na:

—Töve va'a ña jàña ndi ña kàtitu'un ndi tu'un Ndioo, kua ña jacha ndi ña kachi ñivi ti na kuyati ndi ja'a ndi nduvi tiñu. ³ Yakan va ndyo'o yani, ¡va'aga ña ku'un ndo kachin ndo ucha ta'an ma ndra iñu'u ña iyō tañu ndo! Va nanduku ndo ma ndra iyō chinituni, ta iyō Tati Í Ndioo chí'in ndia. Ta nuu ndrakan iyō yi ña ku'va yo ma tiñu i'ya, ikan na jacha ndra ña kachi ma ñivi ña'a nda'vi. ⁴ Yakan va ndyu'u, endeeni kà'an ndi chí'in Ndioo, ta juuni endeeni kàtitu'un ndi ma tu'un Jesuu chí'in inga ñivi ndia.

⁵ Yakan va iin tu'uni ndōo ndisaa na. Ta kāchin na iin ra nani Esteban. Ta rakan ti iin ra ya'a ga chìnuni ma tu'un Jesuu ta jàchi'in va'a ra ña kà'an ma Tati Í Ndioo. Takan kuu ta juuni kāchin ndra ra nani Lipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas chí'in iin ra nani Kula ndia. Ta rakan ti iin ra judíu ña kīchi ñuu Antioquía kuu ra. Vati yüvi ra judíu kuu ra niku. ⁶ Ta ora cha kāchin ndra ndra, tajan chājana'a ndra ndra nuu ka'iin ma ndra tatun Jesuu. Ta ikan ndra tatun Jesuu jündii ndra nda'a' ndra xini ndra, ta kīcha'a kà'an ndra chí'in Ndioo kuenda ndra cha'a' ma tiñu ni ki'vi ndra.

⁷ Yakan va kuàndokua'aga ma ndian chìnuni ñuu Jerusalén jà'a ma tu'un Ndioo ña kàtitu'un ma ndra tatun Jesuu. Ta juuni iyō iin ndra sutu veñu'u judíu ña cha kīcha'a jàchi'in ndra tu'un Jesuu ndia.

Tiin ndra Esteban, ta kuàndaka ndra ndra nuu ma ndracha'nu judíu

⁸ Va tava iyo ñamani, ta ndatu Ndioo chi'in Esteban, yakan va chi'in ma ndatu ikan, jàna'a ra kua'a' seña ta tiñu ka'nu nuu ñivi ñuu ikan. ⁹ Va chāa iin kivi ña chikuta'an ndra judíu chi'in Esteban. Ta ndrakan ti ndra kichi iti' veñu'u ndian judíu ña nàni: Veñu'u Ñivi Cha Kākú Nu Tundo'o. Ta tañu ndra iyo ndra kichi ñu'u' Cirene, ta ñu'u' Alejandría. Juuni iyo ndra kichi ñu'u' Cilicia ta ñu'u' Asia. Ta ikan jan kicha'a ndra kànita'an yu'u ndra chi'in Esteban. ¹⁰ Va ni'in ma tu'un kà'an ndra, tüvi nī tandaa yi ma tu'un kà'an ra. Ti ma tu'un ikan chi'in chinituni ma Tati Í Ndioo kà'an ra yi. ¹¹ Yakan va ma ndrakan, tīa'vi ndra inga ndra ña na tisokuati ndra Esteban. Tajan ndrakan te'en nāka'an ndio ndra chata ra:

—Ra'ya kùu ra ña chīni ndi ña endee kà'an ti'ini chata Moisés ta chata Racha'nu Ndioo ndia —kàti ndra.

¹² Takan kùu yakan va, te'en jā'a ndra ña jākayuni ndra ma ñivi ñuu ikan, chi'in ndracha'nu, ta ndra matru jākua'a tutu Ndioo ndia. Tajan tiin ndio ndra Esteban, ta chāndaka ndra ra nuu kùti'vi sutu cha'nu chi'in ndracha'nu judíu. ¹³ Ta juuni nānduku ndra ma ndra tìsokuati ndra chata chi'in tu'un vata. Tajan te'en nāka'an ndio ndra chata ra:

—Ra'ya kùu iin ra endee kùuni jaña ra ña kà'an ti'ini chata veñu'u ka'nu yo ta chata tu'un Ndioo tāa Moisés taji'na ndia. ¹⁴ Ta juuni chīni ndi ña kà'an ra ti Jesuu, ra ñuu Nazaret, ni janduva ra veñu'u ka'nu i'ya, ta ni sama ra ndisaa ma costumbre ña kā'an ma racha'nu Moisés, ña iyo yi ña ja'a yo. —Takan kà'an ndra.

¹⁵ Yakan va ma ndra sutu cha'nu, ta ndisaa ma ndian ka'iin ikan, ora ndē'e ndra nuu Esteban ña kàa yi takua kàa nuu iin tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo.

7

Tu'un kà'an Esteban nuu ma ra sutu cha'nu

¹ Yakan va te'en kīcha'a ndio ma sutu cha'nu chikatu'un ra nuu Esteban:

—¿A ndicha ma tu'un kà'an ndra chataun? —kàti ra.

² Tajan Esteban te'en nāka'an ndio ra chi'in ra:

—Ndyo'o yanj ta ndyo'o ndracha'nu, ña kuni va'a ndo ña ni ka'in! Ti Ndioo ka'nu kēta ra nuu Abraham, ra kùu ñivio chiyo taji'na ora chiyo ra ñu'u' nàni Mesopotamia, ma ora takā'an ku'un ra koo ra ñuu Harán. ³ Ta ora kēta Ndioo nuu ra ta te'en nāka'an ra chi'in ra: “Na ndakoun ñu'un ta ñiviun, ta na ku'un iti' ni jana'i nuun”, kàti Ndioo chi'in ra.

⁴ Yakan va kēe ndio Abraham ñu'u' Caldea, ta kuà'an ndio ra kuākoo ra ñuu Harán. Ta ora cha chī'í tatá ra, tajan Ndioo tāchi ra Abraham na kichi ra koo ra ñu'u' nuu iyo ndo vitin. ⁵ Va ma kivi ikan tüvi nī cha'a Ndioo ni ita'vi ñu'u' nuu Abraham ni nuu kundaa, vaji iin chiyo cha'a ra. Va Ndioo chā'a ra tu'un nuu Abraham ña tiá iti' nuu ni ku'va ra ñu'u' i'ya nuu ra. Ta ora kuvi ra ni kindoo yi kuenda ma ñivi tata ra ña ni koo itaan a isaa. Yakan va ma tiempu ikan chā'a Ndioo tu'un nuu ra, vaji nī'iin se'e ra takā'an koo. ⁶ Tajan te'en nāka'an tuku Ndioo nuu ma Abraham: “Ma ndian kùu ñiviun ña ni koo tiá iti' nuu, ni koo na iin kumicientu kuiya iin ñuu nuu chika nuu yüvi ñu'u' na. Ta ikan juuni ni kuu na musu jàtiñu saani kuenda ma ñivi ñuu ikan ndia. Ta ndian iyo ñuu ikan, ni jandē'e na tundo'o na.” Takan kā'an Ndioo nuu Abraham. ⁷ Takan kùu tajan te'en nāka'an tuku Ndioo nuu ra: “Yu'u ni jandē'i tundo'o ma ndian ni jandē'e tundo'o ma ñiviun. Ta ikan jan ma ñiviun ni kee ndiko na ma ikan, ta ni kichi ndiko na inga cha'a' ñu'u' i'ya. Ta i'ya juuni ni jaka'nu na yu'u.” Takan kàti Ndioo chi'in Abraham. ⁸ Tajan Ndioo jāndo'iin ra tu'un chi'in Abraham, ta nāka'an

tuku ra chi'in ra ña na ka'nda ra ñii nuu ika ma ndra se'e ra, ikan na jana'a yi ti ndicha ña ñivi Ndioo kùu yo. Yakan va ora kēta una kivi ña kaku ma ra se'e ra Isaac, ta chā'nda ndio Abraham ñii nuu ika ra, tava kati Ndioo chi'in ra. Ta juuni takan jā'a Isaac chi'in ra se'e ra Jacob. Ta Jacob juuni takan jā'a ra chi'in ndi uchi uvi ndra se'e ra. Yakan va ndisaa ndrakan kuu ma ndra nunuu ña kuu ñivi ndisaa yo, ndian ñuu Israel niku.

⁹ 'Takan kuu ta juuni ma ndra se'e Jacob, ndra kuu ñivio ikan, kuu ndra ña xiko ndra ra yani ndra Kusé, ti tixin ndra ndē'e ndra ra. Yakan va xiko ndra ra nuu ma ñivi, ikan na kunda'a na ra ku'un na iti' ñu'u' Egiptu. Va Ndioo ra kumi Kusé, ¹⁰ jākakú ra ra nuu ndisaa tundo'o ña ndē'e ra. Ta juuni chā'a ra kua'a' chinituni ra nuu ra, ikan na ni'i ra ma ñamani ma rey faraón, ra chā'nda tiñu ñu'u' Egiptu. Yakan va chā'a ma ra faraón tiñu kuvienu nuu ra ña na ka'nda ra tiñu nuu tandi'i ñu'u' Egiptu ta nda ma ve'e ra ndia.

¹¹ 'Ta ikan kēta iin kivi ña chiyo kua'a' tama ta tundo'o ndisaa ñu'u' Egiptu ta ñu'u' Canaán, ti töve ni'i ma ñivio, ndian chiyo taji'na, ma ña kachi na. ¹² Tajan ora chito Jacob ña iyo trigu ñu'u' Egiptu, tajan tachi ra ma ndra se'e ra, ndra kuu ñivio, ña na kujata ndra trigu iti' tikan. Ña'a kuu ma cha'a' nunuu ña chā'an ndra ñu'u' Egiptu. ¹³ Takan kuu ta ora chāa ndra cha'a' uvi, tajan nākoto ndio Kusé ndra, ña yani ra kuu ndra. Ta takan chito ma ra faraón yo kuu ñivi Kusé. ¹⁴ Ta ikan Kusé tachi ra tiñu chi'in ndra yani ra, ña na ku'un ndra kuka'an ndra chi'in tatá ndra, ra kindoo ñu'u' Canaán, ña na kichi ra ñu'u' Egiptu chi'in ma ndi uni xiko cha'un ta'an ma ndian kuu ñivi ra. Tajan ndisaa na kuà'an ndio na ñu'u' Egiptu nuu iyo Kusé. ¹⁵ Ta takan kuu ña Jacob chā'an ra chakoo ra ñu'u' Egiptu. Ta ikan chi'i ra. Ta juuni ikan chi'i kua'a' ndian kuu ñivio taji'na ndia. ¹⁶ Va kēta iin

kivi ña tāvani'i ndiko ñivio ma iki Jacob chi'in iki se'e ra ñu'u' Egiptu. Ta chākuchi ndra yi iin nuu ñaña ña jāta ma Abraham nuu ndra se'e Hamor ma ñu'u' Siquem taji'na.

¹⁷ 'Takan kuu ta ma ñivi ñuu Israel cha kuàndakuu kua'aga na ma ñu'u' Egiptu nuu chiyo na tatiempu ma ora chani kuyatin tiempu ña ni jachinu Ndioo tu'un chā'a ra nuu Abraham, ña ni ku'va ra ñu'u' nuu ra ta nuu tandi'i ñivi ra. ¹⁸ Ta ma ora ikan kēta inga rey, ra chā'nda tiñu ñu'u' Egiptu. Ta rakan ti tüvi ni nakoto ra Kusé, vati cha iyo kua'a' kuiya ña chi'i ra. ¹⁹ Ta rey ikan kuu ra ña jānda'viña'a ra ñuu yo. Ta jānde'e ra tundo'o ma ndian kuu ñivio ndia. Ta jā'a ra ña na ndakoo na ma ndiakwati se'e na, ikan na kuvi na ta tüva ga kuinaa kua'a' na. ²⁰ Takan kuu ta juuni ma kuiya ikan kuu yi ña kaku Moisés. Ta rakan ti iin pa'a ña nduva'a kuvi kùuni Ndioo nde'e ra kuu ra. Ta kumi tatá ra chi'in ma'á ra ra tichi ve'e vi. Va ora chinu Moisés uni yoo ra, ²¹ tajan ndakoo ndio vi ra na kuvi ra. Va nāta'an iin ña se'e ma rey faraón ra, ta ndaki'an ra, ta jākua'nuan ra takua kuu iin ra se'e maa ña. ²² Ta ikan jākua'a' ra tandi'i ña iyo chinituni ma ñivi egipciu ora kumi ma ña se'e ra faraón ra. Yakan va ndakuu ra iin ra ya'a iyo chinituni chi'in ma tu'un kà'an ra, ta chi'in tiñu jā'a ra ndia.

²³ 'Ta ora chani chinu ra uvi xiko kuiya, tajan kicha'a ra nakanini ra, ti kùuni ra kunde'e ndiko ra ndian Israel ndian kuu ñivi ra ma nuu iyo na. ²⁴ Ta ora chānde'e ra nuu iyo na, ta ikan ndē'e ra ña nduva'a kani iin ra ñuu Egiptu iin ra ñuu Israel, ra kuu ñivi ra. Ta ma ora ikani ki'vi ra tindee ra ma ra ñuu Israel. Ta takan chā'ni Moisés ma ra ñuu Egiptu cha'a' ma kuati ña jā'a ra. ²⁵ Jā'a Moisés takan, ti chānini ra ña ma ñivi maani ra ni ka'an na ña kuu ra iin ra jākakú ñivi ra iyo ñuu Egiptu chi'in ndatu Ndioo, kùuni ra. Takan chānini ra, va yöve takan kuu yi ti java siin chānini na. ²⁶ Tajan inga

kivi Moisés nāta'an ra uvi ta'an ma ndra ñuu Israel ña kànita'an ndra. Ta ora kī'vi ra ña kũuni ra jaku-taxin ra ndra, tajan te'en nāka'an ra nuu ndra: "Ndyo'o xaa, ta, ¿naja kànita'an ndo, ta juuni yani ndo kũu ndo?" Takan kāti ra chi'in ndra. ²⁷ Tajan ma ra jàti'ini chi'in meru ra, tĩdani'ni ra Moisés ta te'en nāka'an ra nuu ra: "¿Yo tāchi ñun ña na jañata'un ta na ka'ndaun tiñu nuu ndi? ¿Ta yo jāndaku ñun iin ra vesi, ra jāndondaa kuati kuenda Ndioo? ²⁸ ¿A kũuniun ka'niun yu'u takua jā'un chi'in ma ra ñuu Egiptu iku?, kũuniun." Takan kāti ra chi'in Moisés. ²⁹ Tajan ora chĩto Moisés ña kua'a' ñivi chĩto ña chā'ni ra iin ra ñuu Egiptu, tajan ma ora ikani chĩnu ra kuà'an ra inga ñu'u' ña nàni Madián. Ta ñu'u' ikan ti, vaji yũvi ñu'u' ra kũu yi, va ikan nĩ'i ra ñasi'i ra. Ta chākoo uvi ta'an se'e ra chi'an.

³⁰ "Takan kũu ta ora yā'a uvi xiko kuiya ña iyo ra ma ikan, tajan chāa iin kivi ña kuà'an ra kuàkakunuu ra iin tichi ku'u ña kàndii yatini iin yuku nàni Sinaí. Ta ikan ndē'e ra ña kàyu iñu ndu'va. Ta java ma iñu ikan ndē'e ra iin tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo. ³¹ Ta ora ndē'e Moisés yi, ndava kuà'an tati ra. Ta ora jākuyatin ra ra tiá, ikan na kuu nde'e va'aga ra yi, kũuni ra. Ta ikan jan te'en kīcha'a nāka'an ndio ma Racha'nu Ndioo chi'in ra: ³² "Yu'u kũu Ndioo ndisaa ñiviun, ndian chiyo taji'na. Kũi Ndioo kũmi Abraham, ta Isaac, ta Jacob." Ta ora chĩni Moisés ña kà'an Ndioo te'en nuu ra, ta kīcha'a ra ndāyu ra jà'a ña ndasii ra. Ta cha'a' yakan kũu yi ña tũva ga kanani ra nde'e ra ma ikan. ³³ Tajan te'en nāka'an tuku Ndioo nuu ra: "Na tavaun ndichan indii cha'un, ti ma nuu ndaun ya'aga íi yi. ³⁴ Ta cha chĩto va'i, tí vitin ndē'e ñivi tundo'o nuu iyo na ñuu Egiptu, ti cha chĩni ña ndà'yu na. Ta yakan va vāchĩ jākakúu na. ¡Na kichiun ti ni tachĩ ñun ñu'u' Egiptu!" Takan kāti Ndioo chi'in Moisés.

³⁵ "Ta ma ndian kũu ñivio chĩyo

tatiempu ya'aga kũsooni na nde'e na nuu Moisés, ta kā'an na chi'in ra ña na kũuni na ña na kuu ra iin vesi, ra ka'nda tiñu nuu na. Va vaji takan chānini na, va Ndioo kũu ra ña kāchin ra Moisés ña na ka'nda ra tiñu nuu na, ta jakakú ra na nda'a' ma ñivi iyo ñuu Egiptu cha'a' ña tĩndee ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo ra ora kēta yi nuu ra ma nuu kàyu ma iñu ndu'va tichi ku'u. ³⁶ Yakan va Moisés kũu ra ña tāvani'i ra ma ñivio, ndian chĩyo taji'na ma ñuu Egiptu. Ta jā'a ra ndatu ta seña, ikan na nde'e ma ñivi yi ma ora jākakú ra na ñu'u' Egiptu, ta ora jāchiyo ra Tañu'u Kua'á chi'in na ndia. Ta juuni jā'a ra ndatu ta seña kuenda na ma ndi uvi xiko kuiya ña chākunuu ra chi'in na tichi ku'u. ³⁷ Takan kũu ta juuni ma Moisés kũu ra ña kātítu'un ra te'en nuu ma ndian israelita: "Ndioo ni ja'a ra ña na keta iin ra kātítu'un tu'un yu'u Ndioo tañu yo, indukuni kua mai", kāti ra. ³⁸ Takan kũu ta juuni chā'an ma Moisés ma junta chĩyo ma tichi ku'u nuu kàcha'an ma ndian israelita. Ta ma siki iin yuku nàni Sinaí nĩ'i ra tu'un Ndioo jā'a iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo, tajan jāna'a ndiko ra yi nuu ma ndian ñivio chĩyo taji'na ndia. Ta ma Moisés ikan nĩ'i ra ma tu'un Ndioo ña jāna'a nuu yo naja kua ni'o na koo yo endeeni ndia.

³⁹ 'Va ma ndian kũu ñivio chĩyo taji'na, tũvi nĩ kuuni na jachi'in na ma ña kā'an Moisés. Ti java kũxaan na ra, va ma ña chānini na kũu yi ña na chikoni'i ndiko na ñuu Egiptu. ⁴⁰ Takan kũu tajan te'en kà'an ndio na chi'in Aarón, ra yani Moisés: "¡Na ja'un uvi uni ndioo ña na ka'nda tiñu nuu ndi, ti töve chĩto ndi nayi jà'a chi'in Moisés, ra tāvani'i yo ñuu Egiptu!", kāti na. ⁴¹ Ta ikan jā'a na iin yutun íi ña oro ña kàa takua kàa iin vecerru. Tajan chā'ni ndio na kiti ña sòkó na nuu run, ta jà'a na iin viko kuenda ma ndioo ña jā'a na chi'in juuni nda'a' na. ⁴² Yakan va Ndioo chũndachiyo ra xiin na, ta ndākoo ra na, ta chā'a

ra ña na jaka'nu na chele ña iyo andivi. Yakan va cha'a' yakan kùu yi ña te'en kà'an ma tutu tãa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo:

Ndyo'o ndian israelita, ndicha kuii ti Ndioo kùu, va yöve nuu yu'u, sōkó ndo kiti ña chà'ni ndo ora chàkunuu ndo tichi ku'u ma uvi xiko kuiya.

⁴³ Vati tiá kùuni ndo nde'e ndo ma yutun íí ña nàni Moloc nuu indii yi tichi veñu'u ja'ma.

Ta tiá kua'a' kùuni ndo nde'e ndo chele ma ndioo ña nàni Refán kua yu'u ndia.

Ndisaa yakan kùu ma ndioo ña jätuvi maa ndo chi'in nda'a' ndo.

Ta juuni yakan kùu ma ña jàka'nu ndo ndia.

Yakan va ni namai ma ñu'u' ndo.

Ta ni jaku'in ndo iti' nuu chika ga ma iti' ñu'u' Babilonia, kàti Ndioo.

⁴⁴ 'Ta ma ndian ñivio chíyo taji'na, tichi ku'u ikan iyo iin veñu'u kùva'a chi'in ja'ma. Ta juuni tichi yi kàndii yuu ña ndiso tu'un ley Ndioo nuu. Vati takan kà'an Ndioo chi'in Moisés ña na jandova'a ra yi takua kàa ma ve'e ña jàna'a ra nuu ra. ⁴⁵ Yakan va ma veñu'u ikan, jāya'a ndra yi nuu ndra se'e ndra. Ta ndrakan ndiso ndra yi, kīchaa ndra ñu'u' i'ya ora jākanaa ndra kua'a' kuati chi'in ñivi yūvi judíu jā'a Josué. Vati Ndioo tīndee ra Josué, ña jākunu ra ñivi yūvi judíu ñu'u' i'ya. Takan kūu ña jàka'nu ndian kūu ñivio Ndioo tichi veñu'u ja'ma ndaa ikan, nda kati kēta tiempu ña ndāki'in Rey David tiñu. ⁴⁶ Ta ma Rey David, nī'i ra ñamani nuu Ndioo. Tajan chíkatu'un ra nuu Ndioo tu kuu jandova'a ra inga veñu'u chi'in yuu ña kùu koo Ndioo ra jàka'nu tatá yo Jacob ora chíyo ra tatiempu. Ta ikan kùu jaka'nu ñivio ra tichi yi, kàti David chi'in Ndioo. Va nī kuu yi.

⁴⁷ Vati Salomón, ra se'e David, kùu ma ra jā'a ma veñu'u ka'nu kuenda Ndioo. ⁴⁸ Vaji ma Ndioo iyo andivi, tūvi iyo ra ma tichi ve'e jàndova'a ñivi, yakan va te'en nāka'an ma ra

kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na cha'a' yi:

⁴⁹⁻⁵⁰ Andivi kùu ma nuu nandi chà'ndai tiñu, kàti Ndioo.

Ta ñuñivi kùu nuu nīndee cha'i.

Yakan va tu takan kùu yi, çta naja kua kuu ja'a ndo iin ve'e kuendai?, kùuni ndo. ¡Na kùu yi!

Ti yu'u kùu ma ra jätuvi tandi'i ma ña iyo ñuñivi i'ya,

yakan va na kùu ja'a ndo iin ve'e nuu koi ña nīndei, kàti ma Racha'nu Ndioo.

Takan kà'an ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo.

⁵¹ '¡Va ndyo'o ya'a ndava anima ndo, ti indukuni jà'a ndo takua jà'a ma ndian tūvi chíununi ña kūu ñivio chíyo tatiempu! Vati tūvi jà'a ndo ma ña kùuni ma Tati Íí Ndioo ña jà'a ndo. ⁵² Ti ma ndian kūu ñivio chíyo taji'na, jāti'ini na chi'in ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, nda kati chā'ni ndra ndra. Ti juuni maa ndrakan kātítu'un ndra ti ni kichi ma Cristu, ra kùu iin ra ndaa. Ta vitin ma ra ndaa ikan, cha kīchi ra, va ndyo'o, ti xīkoña'a ndo cha'a' ra, ta juuni maa ndo chā'ni ndo ra. ⁵³ Vaji ndyo'o cha nī'i ndo ma ley Ndioo jā'a ma tati jà'a tiñu nuu ra, va nda vitin juuni takā'an jachi'in ndo ma ña kà'an yi.

Nuu chí'í Esteban

⁵⁴ Takán kūu ta ora chíni ndra ña te'en kà'an Esteban, ta ndava kārī'u nu'u ndra ña kūxaan ndra nde'e ndra nuu ra. ⁵⁵ Va tava Esteban ya'a iyo Tati Íí Ndioo chí'in ra. Ta ora kāni'i ra nuu ra ndē'e ra iti' andivi, ta ikan ndē'e ra nuu iyo Ndioo ña chà'nda ra tiñu, ta Jesuu ndaa ra chíyo kua'a ra ndia. ⁵⁶ Ta ora ndē'e Esteban ma iti' andivi, tajan te'en nāka'an ra nuu ndra ka'īn chí'in ra: —¡Nde'e ndo! Ti vitin ndē'i ña endee nūna tichi andivi. Ta Jesuu ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, ndaa ra chíyo kua'a Ndioo. —Takan kàti Esteban chí'in ndra.

⁵⁷ Va ndrakan chāsi ndra so'o ndra, ikan na töve kuni ndra ña kà'an ra. Tajan endee kùvaa ndra

kuà'an ndra nuu ndaa Esteban. ⁵⁸ Ta tãvani'i ndra ra iti' yu'u ñuu, ta ikan kīcha'a kàni ndra ra chi'in yuu. Ta ma ndra testigu ndra nunuu ndra ji'na ga kãni yuu chata Esteban, tãva ndra ja'ma isukun ndra, ta chã'a ndra yi nuu iin ra tivaa, ra nàni Saulu, na kumi ra yi. ⁵⁹ Juuni yanga kãni ndra yuu chata Esteban, ta te'en nãka'an ra chi'in Ndioo:

—iYo'o Racha'nu Jesuu, na ndaki'un animai vitin! —kàti Esteban.

⁶⁰ Ta ikan jan chũnandi chiti ra ta nãka'an ni'i ra:

—iYo'o Racha'nu na tisokuatiun ndra cha'a' ma kuati jà'a ndra! —kàti ra.

Tajan ora chinu kà'an ndio Esteban te'en, ta chí'í ra.

8

¹ Tajan ma rayoko nàni Saulu, ndaa ra nuu chí'í ma Esteban ña kàtitu'un ra ti va'ani jà'a ndra ña chã'ni ndra ra.

Saulu, kùuni ra kanita'an ra chi'in ñivi chìnuni tu'un Jesuu

Takan kũu ta juuni ma kivi ikan ndisaa ma ñivi chìnuni tu'un Jesuu ña iyo ñuu Jerusalén, kīcha'a na ndè'e na kua'a' tundo'o jà'a ma ndian chà'nda tiñu nuu ñivi judú. Yakan va chinu na kuà'an na kuàkuita kuati na ta'ii'iin ñuu ña kàndii iti' ñu'u' Judea ta ñu'u' Samaria ña kùuni na kakú na. Va ma ndra kùu tatun Jesuu, töve kuà'an ndra, vati kīndoo ndra ñuu Jerusalén. ² Takan kũu tajan uvi uni ma ndra jàka'nu Ndioo nduva'a kuii va'a, kīcha'a ndra kàchaku ndra cha'a' Esteban, tajan chākuchi ndio ndra ra. ³ Ta ma tiempu ikan Saulu jànde'e ra tundo'o ma ndian chìnuni tu'un Jesuu. Ta k'vi ndio ra tave'e tave'e na, ma ñivi ña'a' a ra'ii, tãvani'i ra na ve'e na, ta ti'i ra na vekaa cha'a' ña chìnuni na.

Ra nàni Lipe, kàtitu'un ra tu'un Jesuu nuu ñivi ñu'u' Samaria

⁴ Takan kũu va ma ñivi kēe ma ñuu Jerusalén chitakuati na ta ñuu ta ñuu, kīcha'a na kàtitu'un na tu'un Jesuu ma nuu chãa na. ⁵ Yakan va iin ma ra chàkunuu chi'in na, ra nàni Lipe kēe ra kuà'an ra iti' ñuu ka'nu kàndii ñu'u' Samaria. Ta ikan kīcha'a jàna'a ra nuu na tu'un Cristu. ⁶ Kua'a' ma ñivi ñuu ikan, kũti'vi na ta jãchi'in na ma tu'un ña kàtitu'un Lipe, cha'a' ña ndè'e na ndisaa ma ndatu Ndioo ña jà'a ra. ⁷ Tajan kua'a' ñivi iyo tati xaan chí'in, ora chí'ni na tu'un Cristu ña kà'an Lipe, tajan kīcha'a ma tati xaan kànachaa yi, tajan kēe ndio yi na. Ta juuni ndã'a kua'a' ndian cha'a pe'lu jà'a ra ndia. ⁸ Ta cha'a' ña'a kùu yi ña ma ñivi ñuu ikan ya'a ga chisii na.

Simón rakui'na

⁹ Takan kũu ta ma ñuu ikan iyo iin ra nàni Simón. Ta rakan ti tatiempu jãnda'viña'a ra kua'a' ñivi ñuu Samaria chí'in tu'un kui'na ña chito ra. Ta ndava kuà'an tati na jà'a ra chí'in ma tiñu ña ya'a chito ra. Ta chí'in yakan jà'ani ra ti iin ra ka'nu kùu ra ndia. ¹⁰ Yakan va ndisaa ma ñivi cha'nu, ta nda ndiakuati jãchi'in na ndisaa ma ña jà'a ra. Tajan te'en nãka'an ndio na ora ndè'e na ña jà'a ra:

—Ra'ya kùu iin ra ka'nu ña iyo ndatu Ndioo chí'in —kàti na.

¹¹ Ta ma ñivi ikan endee tüvi jãña na ña jãchi'in na ndisaa ma ña kà'an ra, ti cha jãnda'viña'a ra na kua'a' tiempu chí'in ma tu'un kui'na ña chito ra. ¹² Vati ora chìnuni na iin tu'un Ndioo ña kàtitu'un Lipe kuenda ña naja kuu ki'vi na nuu chà'nda Ndioo tiñu ta naja jàkakú Jesucristu yo chí'in ndatu ra, ndisaa ñivi, ña'a' a ra'ii, kũnduta na ma ora ikani, ti chìnuni na ma ña kà'an ra. ¹³ Takan kũu tajan ma ra nàni Simón juuni chìnuni ra ña kà'an ma Lipe, ta kũnduta ra ndia. Tajan tãndikun ndio ra chàkunuu ra chata Lipe, nuu kuà'an ra. Ta ora ndè'e ndio ra ma ndatu ta seña ña jà'a ma Lipe tajan ndava kuà'an anima ra.

14 Va ora chïto ma ndra tatun Jesuu, ndra iyo ñuu Jerusalén, ña ñivi iyo ñu'u' Samaria cha chïnuni na tu'un Jesuu, tajan tâchi ndio ndra ra nàni Petu' chi'in Xuva na ku'un ndra ma ndakan. 15 Takan kûu tajan ora châa ndra ma ñu'u' Samaria, tajan kïcha'a ndra kà'an ndra chi'in Ndioo kuenda ma ñivi chïnuni, ikan na ndaki'in na ma Tati Í Ndioo, 16 ti juuni takä'an koyo ma Tati Í Ndioo chata nï'iin na, ti tava kûndutani na chi'in sivi Racha'nu Jesuuni. 17 Yakan va Petu' chi'in Xuva, jündii ndra nda'a' ndra xini ma ndian chïnuni ikan, na ki'vi ma Tati Í Ndioo tichi anima na. 18 Takan kûu ta ora ndê'e ma Simón ña kïchakoyo ma Tati Í Ndioo ora jündii ndra ma nda'a' ndra xini ma ndian chïnuni, tajan kïcha'a ra chà'a ra xu'un' nuu ndra chà'a' ña kûuni ra ni'i ra ma ndatu indukuni kua maa ndra. 19 Tajan te'en nâka'an ndio ra chi'in ndra:

—Xiko ndo ma ndatu i'ya nui ikan kûu ku'vai Tati Í Ndioo nuu ndisaa ñivi jündii nda'i xini —kâti ra.

20 Tajan te'en nâka'an ma Petu' chi'in ra:

—¡Na naa ma xu'un' chi'un!, vati chïniniun ti chi'in xu'un' kûu jataun ma ndatu Ndioo ña chà'a saani ra nuu yo. 21 Yakan va yo'o, na tüvi iyo yi ña ja'un ma tiñu i'ya. ¡Vati kuenda Ndioo ma ña chà'niniun chi'in animaun na tüvi va'a yi! 22 ¡Na ndakoun ma ña kini ña chà'niniun! Ta na ka'an nda'viun chi'in Ndioo, nde'o tu jaka'nuni ra ñun cha'a' ma ña kini ña chà'niniun chi'in animaun. 23 Vati cha chïtoi ti iin ra ya'a tixin kûun, ta juuni kûun iin ra kûu ndakoo ña jà'a ma kuati ndia. —Takan kâti Petu' chi'in ra.

24 Tajan te'en nâka'an ndio ma Simón:

—Na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'i, ikan na tüvi ta'in takua kà'an ndo ña ni ta'in —kâti ra.

25 Tajan ora cha chïnu ña kâtitu'un Petu', Xuva ta chi'in Lipe tu'un Jesuu nuu ma ñivi, ta jàna'a ndra ndatu Ndioo nuu na. Tajan chïkoni'i ndiko ndra kuà'an ndra iti'

ñuu Jerusalén. Ta ninii iti' kuà'an ndra jàna'a ndra tu'un va'a cha'a' Racha'nu Jesuu nuu ma ñivi iyo ma ñuu kuati kândii ñu'u' Samaria.

Lipe chi'in iin ra kïchi iti' ñu'u' Etiopía

26 Takan kûu tajan iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo, te'en nâka'an yi chi'in Lipe ma ñuu Jerusalén:

—¡Ndeta! Ta keun ta ku'un iti' ninuu ta ikan ndaki'un iti' kuà'an ñuu nàni Gaza. Ta ma iti' kuà'an ñuu ikan, ti ya'a yi iin tichi ku'u —kâti yi.

27 Tajan ndeta ndio ma Lipe ta kée ra kuà'an ra. Ta ma tichi iti' kuà'an ra, chïkuta'an ra iin ra indii tichi carreta ña kïchi ñu'u' Etiopía. Ta rakan ti ndiso ra tiñu ña kûmi ra ndisaa ña va'a iyo nuu ma reina ña chà'nda tiñu nuu tandi'i ñivi ñu'u' Etiopía. Ta rakan ti chà'an ra chäjaka'nu ra Ndioo ñuu Jerusalén.

28 Ta iti' chïkoni'i ra kuà'an ra ñuu chi'in run, tajan nândi ra jàkua'a ra tutu tãa ra Isaía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na. 29 Tajan ma Tati Í Ndioo, te'en nâka'an ndio yi chi'in Lipe:

—Kua'an kuàjayatiun ñun nuu kuà'an carreta ikan —kâti yi chi'in ra.

30 Tajan ora kûyatin ndio ma Lipe yatin xiin run, tajan chïni ra ña ma ra Etiopía jàkua'a ra tutu Ndioo tãa Isaía. Ta ikan jan chïkatu'un Lipe nuu ra:

—¿A kûtuniniun ma ña jàkua'un? —kâti ra chi'in ra.

31 Tajan te'en nâka'an ma ra Etiopía chi'in ra:

—¿Na ja'un kûu kutuninï ña kà'an yi, tuva töve yo jàna'a nui? —kâti ra.

Ta ikan jan kà'an ra chi'in ma Lipe, na ndaa ra ta kunandi ra yatin xiin ra.

32 Takan kûu ta ma nuu kuà'an ma ra Etiopía jàkua'a ra te'en kà'an yi: Ni ta'an ra takua tà'an iin mvechala ora kuàndaka na ri nuu ni kuvi ri.

Ta juuni takua tà'an ma mvechala
ña tüvi ndà'yu ri ora sòkon na
ixi ri,

takan ni tà'an ra ndia,
ti taxiini ni kindoo ra ora ni nde'e ra
tundo'o.

³³ Yakan va ora ndē'e ra tundo'o töve
nī keta nī'iin yo kà'an cha'a'
ra.

Vati rakan chī'í ra, ta töve nī chiyo
nī'iin se'e ra,

ti ma ñivi kīndaa na ma kivi ña ni
koo ra ma ñuñivi.

³⁴ Tajan te'en nāka'an ndio ma ra
Etiopía chi'in ma Lipe:

—Chikain ñamani nuun na kat-
itu'un nui, ¿yo chata kā'an ma ra
kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na?
¿A juuni chata maa ra, a chata inga
tuku ra kà'an ra? —kàti ra.

³⁵ Ta juuni ma tu'un ña já jākua'a
ma ra Etiopía ikan, Lipe nāka'an ra
ti juu cha'a' Jesuu kà'an yi, tajan
kīcha'a kàtitu'un kachin ra tu'un
cha'a' Jesuu naja kua jākakú ra ma
ñivi ndia. ³⁶ Tajan ma tichi iti' nuu
kuà'an ndra, kēta ndra iin nuu iyo
takuii, ta te'en nāka'an ra chi'in ma
Lipe:

—¡Nde'e! Ti ikan iyo takuii. ¿A
kùu kundutai ma ikan?, kùuniun.
—Takan kàti ma ra Etiopía.

³⁷ Tajan ma Lipe te'en nāka'an ra
chi'in ra:

—Tu chìnuniun chi'in ndisaa ani-
maun, kùu kundutaun —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an ndio ma ra
Etiopía chi'in ma Lipe:

—Juu chìnuni ña ma Racha'nu Je-
sucristu kùu ra, ra Se'e Ndioo —kàti
ra.

³⁸ Ta ikan jan nāka'an ra chi'in ra
kùu musu ra, ña na kutaa ra ma
carreta. Tajan ora chūndaa ndio
run, ta nūu ndio ma ra Etiopía chi'in
ma Lipe nuu iyo takuii. Ta ikan
jan Lipe kīcha'a ndio ra jākunduta
ra ra. ³⁹ Tajan ora kēe ndio ndra
tichi takuii, tajan ma Tati Í Ndioo
ndāki'in yi Lipe. Ta töva nī nde'e
ndio ma ra Etiopía ra inga cha'a'. Va
ya'a chīsii ra kēe ndiko ra kuà'an ra
chi'in carreta ra. ⁴⁰ Takan kùu ta ma
Lipe kēta ra ñuu nàni Azoto. Ta ma
iti' yà'a ra kuà'an ra kuàkatitu'un ra

tu'un Jesuu nuu ma ñivi ndisaa ñuu
nda kati chāa ra ñuu nàni Cesarea.

9

*Saulu, ndàkoo ra kuati jà'a ra ta
kì'vi ra iti' kuà'an Racha'nu Jesuu
(Hch. 22:6-16; 26:12-18)*

¹ Ta Saulu endee töve ndàkoo ra
ña kà'an ra, ti ya'a chàta'ani ra ña
na ka'ni na tandi'i ma ndian chìnuni
tu'un kà'an Racha'nu Jesuu, yakan
va chā'an ra chānde'e ra nuu iyo
sutu cha'nu chà'nda tiñu nuu ndra
kùu sutu. ² Ta chīkan ra ña ja'a ra
iin tutu kuenda ndra chà'nda tiñu
veñu'u judiu iyo ñuu Damascu. Ta
tutu i'ya kà'an yi ña tu nata'an ra
ña'a' a ra'ii ña kuà'an iti' Jesuu, iyo
yi ña na tindee ndra ra tiin ra na
ta ku'un na vekaa ñuu Jerusalén.

³ Yakan va kēe ndio Saulu kuà'an ra
iti' ñuu Damascu ndà'a ra ma tutu
ikan. Va ora cha kuàkuyatin ra ñuu
Damascu, ta jana'ini ra ndē'e ra iin
ñu'ú tacha ña kīchi iti' andivi. Ta iin
chīkonuuni yi ra. ⁴ Ta ndūva ra nuu
ñu'u' jā'a yi, ta chīni ra iin tati ña
te'en kà'an:

—Saulu, Saulu, ¿ta naja jànde'un
tundo'o yu'u? —kàti yi.

⁵ Tajan te'en kīcha'a chīkatu'un
ma Saulu nuu yi:

—¿Yo kùun, yo'o Racha'nu? —kàti
ra.

Tajan ma tati te'en nāka'an yi
chi'in ra:

—Yu'u kùu Jesuu, ra jànde'un
tundo'o chata. Ta ya'a jàtakue'un
ñun chi'in juuni maun, takua jà'a iin
jundiki ora chàñu ri yutun xaan nuu
ña ndà'a ma chito'o ri. ⁶ ¡Ndeta, ta
kì'viun ñuu Damascu ku'un! Ta ikan
iyo iin yo ni katitu'un nuun nda ña
iyo yi ña ja'un —kàti yi.

⁷ Tajan ma ndra kuà'an chi'in
Saulu, nduva'a kuii yū'vi ndra ti
chīni ndra ma tatini ña kā'an yi,
va tüvi nī nde'e ndra ma ña kā'an.

⁸ Tajan ikan ndēta ndio ma Saulu, ta
nūna ra tinuu ra, va nī kuu nande'e
ra. Tajan tiin ndra ma nda'a' ra,
ta kuà'an ndra chi'in ra iti' ñuu
Damascu. ⁹ Ta ikan chiyo ra ñuu
Damascu uni kivi ña nī kuu nde'e

ra ta tüvi chāchi ra ta töve nī chi'i ra takuui ndia. ¹⁰ Nuu Damascu, iyo iin ra chìnuni tu'un Jesuu ra nàni Ananía. Ta kēta tati Racha'nu Jesuu nuu ra, ta te'en nāka'an yi chi'in ra:

—iYo'o Ananía! —kāti yi.

Tajan te'en nāka'an ma Ananía:

—I'ya iyo, yo'o Racha'nu —kāti ra.

¹¹ Tajan te'en nāka'an tuku ma Racha'nu chi'in ra:

—Ndetā ta ku'un iti' kai ña nàni Iti' Ndo, ta ve'e ra nàni Juda, nandukun iin ra ñuu Tarsu, ña nàni Saulu, ti ikan iyo ra kà'an chi'in Ndioo. ¹² Ta cha kētai ña kàtitu'in nuu ra ña ni ku'un nuu iyo ra, yo'o Ananía, ta ikan ni jundiun nda'un xini ra, ikan na kuu nande'e ndiko ra inga cha'a'. —Takan kāti ma tati ma Racha'nu Jesuu chi'in ma Ananía.

¹³ Tajan ora chīni ma Ananía ña kà'an ma Racha'nu te'en, tajan te'en nāka'an ndio ra:

—Yo'o Racha'nu, ya'a kua'a' ñivi kà'an chata ma ra nàni Saulu, ña maa ra jà'a ña ya'a ndè'e ma ñiviun ma tundo'o ma ndian chìnuni ma tu'in ma ñuu Jerusalén. ¹⁴ Ta vitin vāchi ra i'ya ndà'a ra iin tutu ña jā'a ma ra chà'nda tiñu nuu sutu. Ta ma tutu ikan kà'an yi ti ndisaa ñivi chìnuni tu'un kà'un ku'un na kundii na vekaa jà'a ra —kāti yi.

¹⁵ Va te'en nāka'an tuku ma Racha'nu chi'in ma Ananía:

—iKua'an!, ti mai kāchin ra ña na ka'an ra tu'in nuu ndisaa ñivi yüvi judíu, ta nda nuu ma ndra rey, chà'nda tiñu nuu na ndia. Ta juuni ni ka'an ra tu'in nuu ndian judíu ndia. ¹⁶ Vati ni jana'i nuu ra ña iyo yi ña nde'e ra tundo'o cha'a' ma tiñu mai ña ni ja'a ra. —Takan kāti tati Jesuu nuu Ananía.

¹⁷ Takan kūu ta ikan jan chā'an ndio ma Ananía ma ve'e ikan. Tajan te'en nāka'an ndio ra ora jündii ra nda'a' ra xini Saulu:

—Yo'o ra yanj Saulu, ma Racha'nu Jesuu, ra ndē'un tichi iti' nuu kīchiun, rakan tāchi yu'u ña na kichj jundii nda'i xiniun, ikan na kuu nande'un inga cha'a' ta koo Tati

Ií Ndioo chi'un —kāti Ananía chi'in Saulu.

¹⁸ Ta ma ora ikani kēkoyo ña kàa takua kàa soo tiaka' tinuu ra, ta nànde'e ndiko ra. Tajan ndēta ndio ra, ta künduta ra. ¹⁹ Ta ora yā'a, tajan chāchi ra, ikan na koo ndiko ñàndee ra. Ta ikan chīyo ra kua'a' kivi chi'in ñivi chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu Damascu.

Kīcha'a Saulu kàtitu'un ra tu'un Jesuu nuu ñivi iyo ñuu Damascu

²⁰ Takan kūu ikan kīcha'a Saulu jàna'a ra tu'un Jesuu ma tichi veñu'u nuu kùti'vi ñivi judíu. Ta ikan kàtitu'un ra nuu na, ti Jesuu kùu ra se'e Ndioo. ²¹ Ta ndisaa ma ndian chīni ma ña kà'an ra ndaya ku'an tati na ña kà'an ma Saulu takan. Tajan te'en nāka'an ndio na:

—Ndicha, ña juu rakan kùu ma ra chàkunuu jànde'e tundo'o ma ñivi chìnuni tu'un Jesucristu ndian iyo ñuu Jerusalén. Ta vitin vāchi tiin ra ndian chìnuni tu'un ra i'ya, ta kùndaka ra na ku'un na chí'in ra nuu ndra sutu cha'nu, chà'nda tiñu ma ñuu Jerusalén. —Takan kà'an na.

²² Takan kūu va ma Saulu, tiaga kua'a' kà'an ra nuu ma ñivi ñuu Damascu ña ndicha ña Jesuu kùu ma ra Cristu. Tajan nduva'a kuui jakanuu xini ma ndian judíu iyo ikan ña nī tüva ga chito na nayi ka'an na ña kànita'an yu'u na chí'in ra, ti ya'a kachin kà'an Saulu cha'a' Jesuu.

Saulu kakú ra tañu ñivi judíu

²³ Takan kūu ta ora cha kēta kua'a' kivi ña iyo ra ma ikan, tajan ma ndra judíu kùti'vi ta'an ndra. Ta ikan jāndo'iin tu'un ndra, ña kùuni ndra ka'ni ndra ma Saulu. ²⁴ Va ma Saulu cha chā'a ra kuenda ma ña chānini ndra ja'a ndra chí'in ra. Vati nduvi ta niñuu iyo tu'va ndra ma yuve'e ña iyo ma yu'u ñuu ikan ña ni ka'ni ndra ra. ²⁵ Takan kūu va juuni, ma ndra chìnuni tu'un Jesuu tīndee ndra ra. Ta tīndixe'e ndra ra tichi iin tuka, ta jānuu ndra ra iti' chata ma muru ña chikonuu ma yu'u ñuu.

Ta takan kākú ra ora chanikuaa ma kivi ikan.

Saulu chàa ra ñuu Jerusalén

²⁶ Ora chāa Saulu ñuu Jerusalén, ikan kūuni ra ndo'iin ra chi'in ma ndra chinuni tu'un Jesuu. Va ndisaa na yū'vi na ti tüvi chito na tu ndicha ña juuni ra chìnuni kùu ra. ²⁷ Yakan va iin ra nàni Bernabé chāki'in ra ra, ta jāna'a ra ra nuu ma ndra tatun Jesuu. Tajan ma Bernabé kātitu'un ra nuu ndra, ti Saulu ndē'e ra ma Racha'nu Jesuu ta chīni ra tu'un kà'an ra ma tichi iti' nuu kīchi ra ndia. Ta ora chāa ra ñuu Damascu töve nī yu'vi ra ma ora kātitu'un ra tu'un Jesuu nuu ma ñivi. ²⁸ Ta takan kū ña kīndoo Saulu ñuu Jerusalén, ta chākunuu ra chi'in ndra. Ta tüvi yū'vi ra jāna'a ra chi'in ndatu Racha'nu nuu kua'a' ñivi. ²⁹ Ta tüvi jāna ra ña kātitu'un ra tu'un ma Racha'nu. Ta kānita'an yu'u ra chi'in ñivi judíu ndian kà'an tu'un griegu. Va ma ndiakan chānini na ka'ni na ra cha'a' tu'un Jesuu ña kātitu'un ra. ³⁰ Ta ora chīto ma ndra chìnuni tu'un Jesuu, ña takan kùuni na ja'a na chi'in ra, ta chāndaka ndra ra ñuu Cesarea. Ta ikan kēe ndiko ra kuà'an ra ñuu Tarsu. ³¹ Ta ikan ma veñu'u ñivi chìnuni tu'un Jesuu ka'iin ikan, ta ndisaa ñuu ñu'u' Judea, ta ñu'u' Galilea, ta ñu'u' Samaria, töva nī chiyo kuati chi'in yi. Ta endee tiñu'u na Racha'nu Jesuu, ta kuàkua'nu ñivi chìnuni tu'un ra tiaga, jà'a ña tindee ma Tati Í Ndioo na. Ta tiaga kua'a' na kīcha'a chìnuni tu'un Jesuu ta'ii'iin kivi jà'a yi ndia.

Nuu ndà'a ra nàni Enea

³² Ta ñuu ta ñuu chākunuu Petu' chànde'e ra ñivi chìnuni tu'un Jesuu. Ta ikan juuni chà'an ra chànde'e ra ñivi Jesuu iyo ñuu nàni Lida. ³³ Ta ikan nāta'an ra iin ra nàni Enea. Ta rakan ti cha iyo una kuiya ña kàndii ra nuu chito jà'a ña kūyutun ra. ³⁴ Tajan te'en nāka'an ndio ma Petu' chi'in ra:

—Yo'o Enea, Jesucristu kùu ra ña jànda'a ra ñun. ¡Ndeta, ta jandova'un nuu chitoun!

Tajan Enea ma ora ikani, ndēta ra ma nuu chito ti cha ndā'a ra. ³⁵ Tajan ndisaa ma ñivi iyo ñuu Lida chi'in ñuu Sarón ndē'e na ña ndā'a ra. Ta ma ora ikani, kīcha'a na chìnuni na tu'un Racha'nu Jesucristu.

Nuu nàtaku ña nàni Dorca

³⁶ Ma tiempu ikan iyo iin ña chìnuni tu'un Jesuu ña nàni Tabita ma ñuu Jope ña chi'in tu'un griegu nānian Dorca. Ña'a i'ya jà'a ña kua'a' ña va'a, ti tindean ñivi nda'vi. ³⁷ Tajan ma kivi ikan, kī'in tundo'o ma ña nàni Dorca. Tajan chī'an. Ta jākuti na ma kuñuan. Ta ora cha yā'a jà'a na yi, tajan chāndaka na ma ñunda'yuan iin tichi ve'e iyo nda siki. ³⁸ Ta ma ñuu nàni Jope ti iyo yi yatin xiin nuu iyo ñuu nàni Lida, ikan iyo Petu'. Ta tava chito ma ndra chìnuni tu'un Jesuu ña iyo Petu' ñuu ikan, yakan va tāchi ndra uvi ta'an ma ndra kuàka'an chi'in ra na kichi ra numini. ³⁹ Ta ora chāa ndra ña kuàki'in ndra ra, ta numini vāchi ra. Ta ora chāa ndio ra chi'in ndra, ta chāndaka ndio ndra ra tichi ve'e nuu kàndii ma ñunda'yu. Ta ma tichi ve'e ikan, endee chāku ma ñivi kīndoo nda'vi cha'a' ña. Ta kāva nuu ndio vi ma Petu' ta kīcha'a ndio vi jāna'a vi nuu ra kua'a' va'a ja'ma ña jāva'a ma Dorca ora chiyo ña niku. ⁴⁰ Ta ikan Petu' kīcha'a ra kà'an ra chi'in ndisaa ma ñivi na kee na ma tichi ve'e. Ta chūnandi chiti ndio ra kà'an ra chi'in Ndioo, ta kīcha'a ndio ra ndè'e ra ma nuu kàndii ma ñunda'yuan, tajan nāka'an ndio ra te'en:

—¡Yo'o Tabita! ¡Ndeta! —kàti ra chi'an.

Ta ora kā'an ma Petu' takan chī'an, ta nānde'e ndioan. Ta ora ndē'an ma Petu', ta chūnandi ndioan. ⁴¹ Tajan chāa ra tiin ra nda'a' ña. Ta jākutaa ndio ra ña. Tajan kāna ra ma ndra chìnuni tu'un Jesuu chi'in ma ñivi ña'a kīndoo nda'vi. Ta jāna'a ra ña nuu tandi'i

na. Va cha ndīto ña jà'a ra. ⁴² Ndisaa ña'a, chīto nini ka'nu ma ñuu Jope yi. Ta ma ora ikani kua'a' va'a ñivi, kīcha'a na chīnuni na tu'un Jesuu. ⁴³ Ta Petu', ndōo ra kua'a' kivi ma ñuu ikan ve'e iin ra nāni Simón, ra jānatii ñii kiti.

10

Petu' chi'in Corneliu

¹ Ñuu Cesarea, iyo iin ra nāni Corneliu. Ta rakan ti ra capitán kuu ra. Ta chà'nda ra tiñu nuu kua'a' jandaru kuenda ñuu Roma ndra kīchi ñu'u' Italia. ² Ta rakan juuni jàka'nu ra Ndioo chi'in ndisaa ñivi ra ña iyo ve'e ra. Ta juuni tīndee ra ñivi judíu chi'in kua'a' xu'un'. Ta kà'an ra chi'in Ndioo nani kivi. ³ Takan kuu ta kēta iin kivi iyo yi kaa uni chani'ini, tajan jā'a Ndioo iin ndatu ña jāketa ra iin tati jà'a tiñu nuu ra nuu ndaa ma Corneliu ña nānde'e kachin va'a ra yi. Tajan te'en kīcha'a kà'an yi chi'in ra:

—Yo'o Corneliu, xaa —kāti yi.

⁴ Tajan ora kā'an ma tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo takan, ta ndē'e ma Corneliu yi, ta ndava yū'vi ra. Tajan te'en nāka'an ndio ra ña kīcha'a ndio ra chīkatu'un ra nuu ma tati ikan:

—¿Nayi kùuniun yo'o Racha'nu? —kāti ra chi'in yi.

Tajan te'en nāka'an ndio yi chi'in ra:

—Ndisaa ña jà'un ña kà'un chi'in Ndioo, ta tīndee ñivi nda'vi, ndisaa yakan chàta'ani Ndioo yi ta tì'i ra kuenda yi. ⁵ Yakan va na tachiun iin ndra na ku'un ndra ñuu Jope kuki'in ndra ra nāni Simón, ra nākoto ñivi ña juuni nāni Petu' ndia. ⁶ Rakan iyo ra ve'e inga ra nāni Simón. Ta rakan ti iin ra jānatii ñii kuu ra, ña iyo ra yu'u tañu'u. —Takan kāti ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo chi'in Corneliu.

⁷ Ta ora kuà'an ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo ña kā'an chi'in Corneliu, tajan kāna ndio ma Corneliu uvi ta'an ndra jà'a tiñu nuu ra. Ta juuni kāna ra iin jandaru ña jàtiñu kuenda ra, ra iyo tundeeni ra chi'in,

ta juuni chīnuni ra tu'un Ndioo. ⁸ Yakan va ora cha yā'a ña kàtitu'un ma Corneliu ndisaa ña kuu nuu ndra, tajan tāchi ndio ra ndra iti' ñuu Jope.

Ña'a jàna'a Ndioo nuu Petu'

⁹ Takan kuu ta ora sama ndaa ma inga kivi, chani kuyatin ma ndra kuà'an chata Petu' ñuu Jope. Tajan Petu' ma ora ikan ndāa ndio ra nda ve'e iyo nda siki, ti ikan kà'an ra chi'in Ndioo. ¹⁰ Ta ma ora ikan ti Petu' chīsoko ra va já jà'a na ma ña kūsama ra. Tajan ma ve'e siki nuu iyo ra, ndē'e ra iin nakuyi takua ndē'o yi ora chànio. ¹¹ Ndē'e ma Petu' ña nūna ma andivi ta vāchi nuu iin ña kàa takua kàa iin ja'ma ka'nu, ña ndikun ndi kumi chiyo tutun yi. ¹² Ta tichi ma ja'ma ikan ka'iin kua'a' kiti iyo kumi cha'a', ta kua'a' nuu saa chi'in koo ndia. ¹³ Ta ikan chīni ra iin tati ña te'en kà'an yi chi'in ra:

—¿Ndeta yo'o Petu', na ka'niun ndri ta kachiun! —Takan kāti yi chi'in ra.

¹⁴ Tajan te'en nāka'an ndio ma Petu':

—Na kuu yi, yo'o Racha'nu, ti yu'u takā'an kuii kachi nī'iin cha'a' ma kiti ña kà'an ma ley Ndioo ti töve nāndoo ndri a va'a ña kacho ndri —kāti ra.

¹⁵ Tajan te'en kīcha'a ndiko ma tati ikan kà'an yi chi'in ra inga cha'a':

—Ma ña jānandoo Ndioo, na kuu ka'un ña na vā'a yi. ¹⁶ Yakan va uni cha'a' kà'an ma tati ikan te'en chi'in ra. Ta ikan jan ndāa ndiko ma ja'ma ikan iti' andivi, kuà'an yi. ¹⁷ Ta ma Petu' ya'a nākanini ra ta chītu'un ra ña nayi kùuni ma ña ndē'e ra ka'an yi. Ta ma ora ikan chāa ma ndra musu tāchi Corneliu ma yuve'e ra, ta ndrakan ti ndra cha nānduku tu'un ndanu iyo ve'e ra nāni Simón kuu ndra. ¹⁸ Ta ora chāa ndra ma ve'e ra, tajan kīcha'a ndra chīkatu'un ndra nuu ndian iyo ve'e ikan:

—¿A i'ya iyo ra nāni Simón Petu'? —kāti ndra.

19 Ta Petu' ti juuni nàkanini ga ra cha'a' ma ña ndē'e ra ora kā'an ma tati chi'in ra, tajan ma nuu nàndi ra ikan te'en kīcha'a nāka'an Tati Í Ndioo nuu ra:

—Yo'o Petu', uni ta'an ndra nànduku ñun yuve'e nda ninuu.

20 Yakan va ndeta ta kua'an nda ninuu ta ka'un chi'in ndra, va na kùkanuun ku'un chi'in ndra, ti mai, tachi ndra —kàti yi.

21 Ta ora kā'an ma Tati Í Ndioo takan chi'in ma Petu', ta ma ora ikani nū ndio ra ta chāa ra nuu ka'in ndra. Ta te'en kà'an ra chi'in ndra:

—Yu'u kùu ma ra nànduku ndo. ¿Nda tiñu vachi ndo? —kàti ma Petu' chi'in ndra.

22 Ta ndrakan te'en nāka'an ndra: —Vachi ndi kuenda ra nani Corneliu, capitán chà'nda tiñu nuu jan-daru. Ta rakan ti iin ra va'a kùu ra, ta ya'a jàka'nu ra Ndioo ndia. Yakan va ndisaa ñivi judúu tiñu'u na ra. Ta juuni keta iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo nuu ra. Ta kati yi chi'in ra ti na kichi ki'in ndi ñun, ta ku'un kukatitu'un chi'in ra ndisaa ma ña kùuni Ndioo ña kà'un. Ta rakan taso'o ra ña kàtitu'un —kàti ndra.

Petu' kuà'an ra nuu iyo Corneliu

23 Takan kùu ta ma ora ikan, kā'an ma Petu' chi'in ndra, na ya'a ndra tichi ve'e. Ta na kindoo ndra kusu ndra ma ve'e ra ikan ma chanikuaa ikan. Takan kùu ta ma inga kivi, ora kùndichin, kēe ndio ma Petu' ta kuà'an ndio ra chi'in ndra. Ta juuni kuà'an iin ndra chìnuni tu'un Jesuu iyo ma ñuu Jope chi'in ma Petu' ndia. 24 Tajan ma inga kivi chāa ndra ma ñuu Cesarea, nuu iyo ma Corneliu ndatu ra ndra. Ta ma Corneliu ti cha kùti'vi ra chi'in ndisaa ñivi ra, ta ndisaa ndian nàkoto ra iyo yatin xiin ve'e ra ndia. 25 Takan kùu ta ora cha yā'a Petu' tichi ve'e ra, tajan ma Corneliu chūnandi chiti ra nuu ra ña kùuni ra jaka'nu ra ra. 26 Va ma Petu' ndōni'i ra ra ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¿Ndetà, ta kundaun vati yu'u juuni ra'ii kàa takua kàun, kùu ndia! —kàti ra.

27 Takan kùu ta ora juuni kà'an ga ra chi'in ma Corneliu, tajan ki'vi ndio ra tiá tichi ve'e ra. Ta ikan ndē'e ra ña ka'in ti'vi kua'a' ñivi.

28 Tajan te'en nāka'an ma Petu' chi'in na:

—Cha chito va'a ndo ti iin ra judúu na kùu ku'un ra natu'un ra chi'in ñivi yuvi judúu. Ta na kùu ki'vi ra ve'e na, ti töve chà'a ma Ley ñivi judúu ña jà'a ra yi. Va vitin Ndioo jàna'a nui ña na tüvi iyo yi ña ka'in ña nī'iin ñivi kùu ndian tüvi nàndoo nuu ra a ndian töve va'a nuu ra.

29 Yakan va ora chāka'an ndo chi'in, ta tüvi nī ka'in ña na kichi ti numini kēi vachi. Yakan va kùuni kotoi nda kuenda kùu yi ña kàna ndo yu'u ña na kichi —kàti ma Petu' chi'in ma ñivi ikan.

30 Tajan te'en nāka'an ndio ma Corneliu:

—Cha iyo kumi kivi ña ndita yu'i juuni ma ora i'ya, ta ma kaa uni chani'ini ña nandi tichi ve'i kā'in chi'in Ndioo, ta keta iin ra ñu'u ja'ma tacha nui, 31 ña te'en nāka'an yi chi'in: “Yo'o Corneliu, Ndioo cha chini ra tu'un chikaun nuu ra. Ta juuni chàku'uni ra ndisaa ña jà'un ña tindeun ñivi nda'vi. 32 Na tachiun iin ndra ku'un ñuu Jope na kuki'in ndra ra Simón ña juuni nani ra Petu'. Ta rakan ti iyo ra ve'e ra jànatii ñii. Ta juuni nani ra Simón ndia. Iyo ra yatin yu'u tañu'u”, kati yi chi'in. 33 Yakan va numini tachi ndra na kunanduku ndra ñun. Ta va'ani jà'un ña kīchaun. Ta vitin ndisaa ndi ka'in nuu Ndioo. Yakan va kùuni ndi taso'o ndi ndisaa ma ña kàtitu'un ma Racha'nu Ndioo nuun ña iyo yi ña katitu'un nuu ndi —kàti Corneliu.

Kàtitu'un Petu' tu'un Jesuu ve'e Corneliu

34 Takan kùu tajan te'en nāka'an ndio Petu':

—Vitin cha kùtunini ti ndicha ña Ndioo inuu ndè'e ra ndisaa ñivi. 35 Ta nda ñivi iyo nda ñuu nikuuni ki'in ra kuenda na tuva tiñu'u na ra, ta jà'a na ma ña va'a. 36 Vati Ndioo tachi ra tu'un nuu tandi'i ñivi judúu

ña na jana'a na yi nuu na naja iyo yi na koo vii na chi'in ra jā'a Racha'nu Jesucristu. Ta rakan ti kùu ra chito' o ndisaa yo. ³⁷ Vati ndyo'o cha chito va'a ndo naja kua kùu tandi'i ñu'u' Judea niku. Ta ikan kīcha'a yi chi'in ñu'u' Galilea ora cha yā'a kātitu'un Xuva ña iyo yi ña kunduta na. ³⁸ Ti juuni ma tiempu ikan, chā'a Ndioo ndatu ra chi'in Tati Í ra nuu ma Racha'nu Jesucristu ra ñuu Nazaret. Yakan va chàkunuu ra jà'a ra ña va'a. Ña ndisaa ndian ku'vi jà'a ma ndatu kui'na, jànda'a ra na. Ta ndisaa ña'a jā'a Jesuu yi ti Ndioo iyo ra chi'in ra. ³⁹ Ta cha'a' yakan ndyu'u kùu ndian ndē'e ndi ndisaa ña jā'a ra ñu'u' Judea chi'in ñuu Jerusalén. Ta ikan tātuu na ra nuu kruu, ta ikan chī'í ra. ⁴⁰ Va Ndioo, jānataku ndiko ra ra tichi uni kivi. Ta ora cha yā'a nātaku ndiko ra, ta jā'a Ndioo ña na keta ra nuu ndi. ⁴¹ Va tüvi nī keta ra nuu tandi'i ñivi, ti keta ra nuu ndyu'uni. Vati ndyu'u kāchin ra tatiempu ora takā'an kuvi ra, vati ndyu'u chàchi ndi ta chi'i ndi chi'in ra ora cha nātaku ra. ⁴² Ta maa ra tāchi ndi ña na katitu'un ndi nuu tandi'i ñuu, ti Ndioo chā'a ra tiñu nuu ra ña kùu ra, ra vesi, ra tiku'va tiñu cha'a' ndian ndito, ta juuni cha'a' ndian cha chī'í ndia. ⁴³ Yakan va ndisaa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ndra chiyo taji'na, kā'an ndra cha'a' Racha'nu Jesuu ndia. Ta juuni kā'an ndra ti ndian chìnuni tu'un ra, cha kùu ni'i na ña na naa kuati na jà'a ma ndatu ra. —Takan kàti Petu' chi'in ma ñivi ikan.

Tati Í Ndioo, vāchi koo yi chi'in ñivi yüvi judúu

⁴⁴ Takan kùu ta juuni kà'anga Petu' ndaa ra, ora kōyo ma Tati Í Ndioo chata ndisaa ma ñivi chini ña kà'an ra. ⁴⁵ Ta ma ndra judúu ña chìnuni tu'un Jesuu kuà'an chi'in ma Petu', ndava kuà'an tati ndra, ti juuni kōyo ma Tati Í Ndioo chata ma ñivi yüvi judúu ndia. ⁴⁶ Vati chini ndra ña kīcha'a na kà'an na iin tu'un siin siin, ta takan jàka'nu

na Ndioo. ⁴⁷ Yakan va te'en nāka'an Petu' chi'in ndra ka'lin chi'in ra:

—Cha kōyo Tati Í Ndioo nuu ñivi i'ya takua kōyo yi nuu yo. Ta vitin nda yo, na kùu ga ka'an ga yo ña kùu kunduta ñivi i'ya. —Takan kàti Petu' chi'in ndra kuà'an chi'in ra.

⁴⁸ Ta ikan tāchi ra na, na kunduta na chi'in ndatu Racha'nu Jesucristu. Ta ora cha yā'a kùnduta ma ñivi ikan, tajan jānini na ma Petu' na kindoo ra chi'in na, vaji najani kùu kàa kivi.

11

Kātitu'un Petu' nuu ñivi Ndioo iyo ñuu Jerusalén

¹ Ndra kùu tatun Jesuu chi'in inga ndian chìnuni tu'un ra iyo ñu'u' Judea, nī'i na tu'un ña ñivi yüvi judúu juuni chìnuni na tu'un Ndioo ndia. ² Va ora chāa tuku ma Petu' ñuu Jerusalén nuu iyo ma ñivi judúu ndian chìnuni ma tu'un Jesuu, ta ma ñivi ikan ti tiso na kuati nuu ra ta kīcha'a na kànita'an yu'u na chi'in ra. ³ Ta te'en chikatatu'un ndio na nuu ra:

—Yo'o Petu', ¿ta naja chā'un chānde'un nuu iyo ñivi yüvi judúu ta chāchiun chi'in na ndia? —Takan kàti na chi'in Petu'.

⁴ Tajan ma Petu' te'en kātitu'un ra nuu na naja kua kùu yi nda ora kīcha'a yi:

⁵ —Yu'u iyo ñuu Jope, ta ikan kà'in chi'in Ndioo. Tajan ndē'i iin ña takua ndè'o ora chànio. Ta kàa yi takua kàa iin ja'ma ka'nu ña ndikun ndi kumi chiyo tutun yi, ña nūu yi nda yatin nda nuu nāndi. ⁶ Ta ikan ndē'e va'i tichi ma ja'ma ña ka'lin kua'a' kiti kumi cha'a, ta inga kiti ku'u, ta kua'a' nuu saa chi'in kua'a' nuu koo ndia. ⁷ Ta ikan chīnī iin tati ña kà'an yi te'en chi'in: “iNdeta yo'o Petu', na ka'niun ta kachiun!”, kàti yi. ⁸ Ta yu'u te'en nāka'in: “Na vā'a yo'o Racha'nu, ti nī'iin cha'a' takā'an kachī kuñu kiti ña kà'an ley Ndioo ña töve nāndoo a va'a ña kacho”, kàti. ⁹ Ta ikan jan te'en nāka'an ndiko ma tati kīchi iti' andivi chi'in inga cha'a': “Na vā'a kà'un takan

cha'a' ña cha jānandoo Ndioo", kàti yi. ¹⁰ Takan kūu tajan uni cha'a' kūu ña'a te'en, ta ikan ndāa ndiko ma ja'ma ikan iti' andivi chi'in ndisaa kiti vāchi chi'in yi niku. ¹¹ Ta ora juuni ndāa ga yi ma ikan, ta chāa uni ta'an ndra ñuu Cesarea, ña nānduku ndra yu'u ma ve'e nuu iyo ndi ikan. ¹² Ti ma Tati Í Ndioo tāchi yu'u, na ku'in chi'in ndra, na töve kàti ña kūu ku'in kàti yi. Takan kūu ta juuni chā'an iñu ta'an ndra yanio ka'in i'ya chi'in ndia. Yakan va ora chāa ndi ma nuu iyo Corneliu, ta kī'vi ndio ndi tichi ve'e ra. ¹³ Yakan va ma rakan ti kàtitu'un ra nuu ndi ña kēta iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo nuu ra ma ve'e ra. Ta ma tati ikan chūndaa yi nuu ra ta te'en nāka'an yi chi'in ra: "Na tachiun iin ndra ñiviun ñuu Jope, na kuki'in ndra iin ra Simón ra juuni nāni Petu' ndia. ¹⁴ Ta rakan ti kūu katitu'un ra naja kua kūu yi ña ni jakakú Jesuu ñun chi'in ndisaa ñiviun ña iyo ve'un." ¹⁵ Yakan va ora kīcha'i kà'in chi'in ma ñivi ikan, ta ma ora ikani kōyo ma Tati Í Ndioo chata na indukuni takua kōyo yi chata yo taji'na. ¹⁶ Yakan va ora ikan chāku'unī tu'un kā'an ma Racha'nu Jesuu ti ndicha ña Xuva, jākunduta ra chi'in takuini, va ndyo'o vitin ni kunduta ndo chi'in Tati Í Ndioo. ¹⁷ Yakan va va'ani, tuva cha chā'a Ndioo juuni ña chā'a ra nuu yo, nuu ma ñivi ikan, cha'a' ña chīnuni tu'un Racha'nu Jesucristu. Yakan va yu'u, çnda ra kūi ña kūu kasi ña jà'a Racha'nu Ndioo chi'in ñivi ikan?, kūuni ndo. ¿Na töve iyo yi ña ja'i takani! —Takan kàti Petu'.

¹⁸ Takan kūu yakan va ma ndian chīnuni iyo ñuu Jerusalén ora chīni na ña kā'an Petu', ta ma ora ikani taxiin kīndoo na. Ta ikan jan chi'in ma tu'un te'en kīcha'a na jāka'nu na Ndioo:

—Nduva'a kuii va'ani ti Ndioo juuni cha chā'a ra nuu ma ndian yūvi judíu takua chā'a ra nuu yo ndia. Vati juuni ndiakan cha jāña na ma kuati jà'a na ta kī'vi na iti' kuà'an Jesuu, ti ikan ni koo na endeeni

chi'in Racha'nu Ndioo —kàti na.

Kì'vi kua'a' ñivi iyo ñuu Antioquía iti' kuà'an Racha'nu Jesuu

¹⁹ Takan kūu yakan va ora cha yā'a ña chī'í ma Esteban, tajan kīcha'a na jānde'e na tundo'o ta jākununu na ma ñivi chīnuni tu'un Racha'nu Jesuu. Ta iyo ndian chīnu kuà'an iti' ñu'u' Fenicia, ñu'u' Chipre, ta ñuu Antioquía. Ta tandi'i ma ñu'u' ikan kàtitu'un na ma tu'un Racha'nu Jesuu, va nuu ñivi judíuni, kàtitu'un na yi. ²⁰ Va iyo ndra chīnuni iyo ñu'u' Chipre ta ñuu Cirene, ña chāa ndra ma ñuu Antioquía. Ta ikan kīcha'a ndra kàtitu'un ndra tu'un Racha'nu Jesuu nuu tandi'i ma ñivi yūvi judíu ndia. ²¹ Yakan va tīndee Racha'nu Ndioo ndra chi'in ndatu ra. Ta takan kūu ora chīnu kàtitu'un ndra tu'un Jesuu nuu na, kua'a' na ndākoo ndio na ma ña kini jà'a na niku. Tajan kīcha'a ndio na chīnuni na tu'un ma Racha'nu Jesuu ta kī'vi na iti' kuà'an ra.

²² Yakan va ma ñivi chīnuni iyo ñuu Jerusalén, ora chīto na tandi'i ña kūu iti' ñuu Antioquía, tajan tāchi ndio na Bernabé na ku'un ra ma ñuu ikan. ²³ Tajan ora chāa Bernabé ma ñuu ikan, ta ndē'e ra naja kua nī'i ma ñivi ikan ma ñamani Ndioo, ta nduva'a kuii chīsii ra ora ndē'e ra yi. Tajan kīcha'a ra chūndayu'u ra na, ta ikan jan nāka'an ra chi'in na ña na chīnuni na chi'in ndisaa anima na ma tu'un Jesuu, ta koto ndākoo na yi. ²⁴ Vati Bernabé kūu ra iin ra va'a, ta ya'a iyo Tati Í Ndioo chi'in ra, ta chīnuni va'a ra tu'un Jesuu. Takan kūu ta ma ora ikan kua'a' va'a ma ñivi kīcha'a na chīnuni na tu'un ma Racha'nu Jesuu. ²⁵ Ta ora cha yā'a ña kūu takan, tajan Bernabé kēe ra kuà'an ra kuānanduku ra Saulu ñuu Tarsu. ²⁶ Ta ora nāta'an ra ra, tajan ndāka ndiko ra ra kīchaa ra iti' ñuu Antioquía. Ta ikan chīyo ndra iin kuiya nii ma veñu'u ndian chīnuni ikan, ña jàna'a ndra nuu kua'a' ñivi. Yakan va ñuu Antioquía

kùu ma ñuu nunuu ña nī'i ndra kùu tatun Jesuu ma sivi: cristianos.

²⁷ Takan kūu ta ma tiempu ikan iin ndra kà'an tu'un yu'u Ndioo, kēe ndra ñuu Jerusalén ta kuà'an ndra ñuu Antioquía ndia. ²⁸ Ta iin ra kuà'an chi'in ndra, ra nàni Agabo. Rakan chūndaa ra ti ma Tati Í Ndioo kà'an chi'in ra ña na kundaa ra, ta kīcha'a ra kàtitu'un ra nuu ma ñivi ña ni koo kua'a' tama' ndisaa ñuu ñuñivi. Takan kūu yi takua kà'an ra ora chíyo rey nàni Claudiu tiñu ñuu Roma. ²⁹ Yakan va ma ñivi chìnuni iyo ñuu Antioquía, jāndo'iin tu'un na ña ni tindee na ma ndian chìnuni iyo ñu'u' Judea chi'in ita'vi xu'un', ma naja kua kùuni maa na, tajan tāchi ndio na yi nuu na. ³⁰ Ta ma xu'un' ña kùti'vi jā'a na, tāchi na yi chi'in Bernabé ta Saulu na kundaka ndra yi nuu ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ndian chìnuni ñu'u' Judea.

12

Nuu chī'í Jandiau, ta nuu kī'vi Petu' vekaa

¹ Takan kūu ta ma tiempu ikan ma ra Rey Herode kīcha'a ra tīin ra ta jàti'ini ra chi'in ma ndian chìnuni tu'un Jesuu. ² Ta ikan tāchi ra na kuka'ni na ma Jandiau, ra yani Xuva chi'in machiti. ³ Va tava ndē'e ndio ra ña chisii ma ñivi judíu ña jā'a ra takan, yakan va juuni tīin ndio ra Petu' ndia. Ña'a kūu ora kùu yi kivi viko pakua, kivi chàchi na paan ña tüvi kī'vi yuchan iya. ⁴ Yakan va ora cha yā'a tīin ra ma Petu', tajan tī'i ndio Herode ra vekaa. Ta ma vekaa ikan, ti iyo kumi ta'an grupu ma jandaru ña kùmi ndra ra. Ta ma ndi kumi grupu ma jandaru iyo kumi ta'an ndra ta'ii'iin yi. Ta ma Herode ti chànini ra jana'a ra ra nuu ma ñivi ñuu nda kati ya'a ji'na viko Pakua, tajan ka'ni ra ra. ⁵ Yakan va Petu' indii ra vekaa, ta ma ndra jandaru kùmi va'a ndra ra. Ta ma ndian chìnuni tu'un Jesuu, töve jāña na kà'an na chi'in Ndioo cha'a' ra.

Ndioo jàkakú ra Petu' tichi vekaa

⁶ Takan kūu ta juuni ma chanikuaa ña ni tuvi inga kivi, ni tavani'i Herode ma Petu' vekaa ti ni jana'a ra ra nuu ma ñivi ñuu ora ikan. Takan kūu ta ma Petu' kixi ra kàndii ra tañu uvi ta'an jandaru ña ndikun ra chi'in karena, ta tiá ndra ka'iin kùmi yuvekaa. ⁷ Ta nunuuni kēta iin tati jā'a tiñu nuu Ndioo yatin xiin ra nuu kàndii ra kixi ra. Tajan ikan kēta iin ñu'ú tichi ma vekaa, ta iin tachani jā'a yi. Ta ikan jan kàni nda'a' yi ma chata Petu' nuu kàndii ra. Ta kīcha'a yi kà'an yi te'en chi'in ra:

—¡Ndakoo yo'o, Petu'! —kàti yi.

Tajan juuni ma ora kà'an ma tati takan chi'in ra, ta ndāchi ni ma karena ña ndikun nda'a' ra. ⁸ Ta ikan jan te'en nāka'an ma tati chi'in ra:

—¡Ku'un ja'maun ta ti'i ndicha cha'un ta kichiun chatai! —kàti yi.

Tajan takan jā'a ma Petu' yi. ⁹ Ta ikan kēe ndio ra kuà'an ra cha'a ma tati. Ta ma Petu', ti tüvi chito ra tu ma tiñu jā'a ma tati ikan kùu yi iin ña ndicha, a töve. Chito ra a ña chàni ndoso ra kùu ña ndē'e ra ma tati ikan. ¹⁰ Takan kūu ta ikan jan yā'a ndra ninduvi nuu ka'iin ma ndra jandaru kùmi ndra. Ta ora chāa ndra iin nuu iyo yuvekaa ña iyo nduku iti' yu'u kai. Tajan ikan nūna maa yi, ta ikan jan yā'a ndio Petu' chi'in ma tati. Yakan va ora cha chīka ma tati iin kai chi'in ma Petu', tajan ndakoo ma'iin ndio yi ra. ¹¹ Takan kūu ta ora kīcha'a ma Petu' chàku'uni ra, tajan te'en kīcha'a ra chànini ra:

—Vitin va cha chito kachin yo, ti ndicha kuii ña ma Racha'nu, tāchi ra tati ra ña na jakakú yi yo nda'a' Herode ta nuu ndisaa ña kùuni ma ñivi judíu jā'a na chi'o. —Takan chànini Petu' chi'in juuni maa ra.

¹² Yakan va ora cha yā'a ña chā'a ndio ma Petu' kuenda cha'a' yi. Ta ikan jan kēe ndio ra kuà'an ra ve'e ña nàni Ndiya, ma'á ra nàni Xuva ña juuni nàni Marku ndia. Ta ikan ti ka'iin ti'vi kua'a' ndian chìnuni ña kà'an na chi'in Ndioo. ¹³ Yakan va ora chāa Petu' ma yuve'e ve'an

ña iyo nduku iti' kai, ta kīcha'a ra jākate'e ra yi. Ta ikan kēta iin ñayoko ña nàni Rode kuànde'an yo kùu ma ra jākate'e ma yuve'e. ¹⁴ Tajan ora chāa ña ma yuve'e, ta nākotoan ña tati Petu' kùu yi. Tajan nduva'a kuii chīsian ña ni yuve'e nī chaku'unia nuna ña nuu ra. Ta ikan jan kāndakunu ndioan kuàkatitu'an nuu ma ñivi ka'iin ma tichi ve'e. Ta kātian ti Petu' kùu ma ra ndaa ma yuve'e. ¹⁵ Tajan te'en nāka'an ma ñivi ikan chi'an:

—¿A tìvi xiniun ña kà'un takan? —kàti na.

Ta yakan kà'an tukuan ti ña ndicha kùu ma ña kà'an ña. Va ma ñivi ikan te'en nāka'an tuku na chi'an:

—Na yūvi ra kùu ra ti animani ra kùu ma ña chàkunuu —kàti na.

¹⁶ Takān kūu ta ma Petu' ti juuni kà'an ga ra tiaga ndaa ra ma yuve'e. Tajan ora nūna ndio na ma yuve'e, ta ora ndē'e na ra ndava yū'vi na.

¹⁷ Tajan ma Petu' kīcha'a jānda'a ra nuu na, ikan na kutaxin na. Ta ikan jan kā'an ra chi'in na naja kūu yi ña jākakú Racha'nu ra nuu indii ra tichi vekaa. Tajan te'en kīcha'a ndio ra kātitu'un ra:

—Na ku'un ndo kukatitu'un ndo ña'a nuu Jandiau chi'in nuu ndisaa ndian chìnuni tu'un Jesuu —kàti ra.

Takan kūu ta ora chinu kà'an Petu' takan, tajan kēe ra kuà'an ra inga ñuu.

¹⁸ Ta ora kundichin tajan ya'a yū'vi ndra jandaru ta kīcha'a ndio ndra kànita'an yu'u ndra, ti töve nī chito ndra nayi jā'a ña tüva ma Petu'. ¹⁹ Yakan va ma ora ikan tāchi ma Herode na kunanduku inga ndra ma Petu'. Va töve nī kuu nata'an ndra ra. Yakan va tāchi ra ña na kuka'ni ndra ma ndra jandaru jàkuenda ma vekaa niku. Ti naja ndē'eni ndra ña kākú ma Petu' ma vekaa. Ta ora yā'a yi tajan kēe Rey Herode ma ñu'u' Judea, ta kuà'an ra iti' ñuu Cesarea iin tiempu.

Nuu chi'í Herode

²⁰ Takān kūu ta ya'a kūxaan Rey Herode chi'in ñivi iyo ñuu Tiro ta

ñuu Sidón. Ta ikan jan jāndo'iin tu'un ñivi ñuu ikan, tajan chāa ndio na vetiñu ti kùuni na natu'un na chi'in ra. Va kā'an na ji'na chi'in iin ra nàni Blastu, ra jà'a tiñu nuu ma Herode. Ta chīka na nuu Blastu ña na ndakan ra iin tiempu nuu ma rey ña kùu kuti'vi na chi'in ra, ikan na kuu jandomani ra ma kuati na, ti nda'a' ma rey ikan ni'i na tandi'i ma ndayu chiniñu'u na kachi na ma ñuu na. Ta Blastu jānuna ra ra ma kivi ikan. ²¹ Ta ora kēta ma kivi ña jānuna ra ra, tajan kēta ndio ma Herode, ña ñu'u ra iin ja'ma nduva'a kuii vii ña chàku'un ma ndra kùu rey. Ta ikan chūnandi ra ma nuu chà'nda ra tiñu. Tajan kīcha'a ra kà'an ra ma junta chi'in ma ñivi ka'iin ti'vi ma nuu ra. ²² Takān kūu va ma ñivi ikan, te'en kīcha'a na kànachaa na:

—Ma ra kà'an i'ya yūvi iin ra'ii kùu ra, ti iin ndioo kùu ra —kàti na.

²³ Tajan juuni ma ora ikani iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo, jatakue'e yi ra, vati töve nī jaka'nu ra Ndioo ti töve kà'an ra ña töve ndicha ña kà'an ñivi cha'a' ra takan. Ta ikan chi'í ra jā'a ña chàchi tindaku ra.

²⁴ Takān kūu ta ma tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu ña kātitu'un ma ñivi chìnuni, vi'a chitakuati yi nda nikuuni. ²⁵ Yakan va ora jachinu Bernabé chi'in Saulu ma tiñu jà'a ndra, tajan kēe ndiko ndra ñuu Jerusalén, tajan kuà'an ndio ndra ñuu Antioquía chi'in iin ra nàni Xuva ña juuni nàni Marku ndia.

13

Bernabé chi'in Saulu, jàtiñu ndra kuenda Racha'nu Ndioo

¹ Ma tañu ndian chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu Antioquía, ikan ka'iin ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo chi'in ndra kùu matru. Ta ndrakan te'en nàni ndra: Bernabé, chi'in ra tuun nàni Simón, chi'in Luciu ra ñu'u' Cirene, chi'in Manaén ma ra indukuni chā'nu chi'in Herode ra kùu kalecha'nu ñu'u' Galilea. Ta juuni ikan, ndaa Saulu ndia. ² Ta ikan kēta iin kivi kùti'vi ma ñivi ña

ndita yu'u na ña jàka'nu na Ndioo. Ta ikan te'en nàka'an ma Tati Í Ndioo chi'in ma ñivi ikan:

—Na tavani'i siin ndo Bernabé chi'in Saulu kuenda ma tiñu kächin ndra ña iyo yi ña ja'a ndra —kàti yi.

³ Yakan va ora cha yā'a ña kā'an ma ndian ka'iin ti'vi ikan chi'in Ndioo ta ndita yu'u na, ta ikan jan jündii na nda'a na xini Bernabé chi'in Saulu. Ta kēe ndio ndra kàcha'an ndra.

Bernabé chi'in Saulu kàtitu'un ndra tu'un Jesuu ñu'u' Chipre

⁴ Yakan va ma Tati Í Ndioo tachi ndio ndra na kàtitu'un ndra tu'un Jesuu, va ji'na yā'a ndra ñuu nàni Seleucia. Ta ikan kī'vi ndra iin varku, tajan chāa ndra ñu'u' Chipre iin ñu'u' kàndii tichi tañu'u. ⁵ Yakan va ora chāa ndra ma yu'u tañu'u ñuu Salamina chi'in varku, ta ikan kīcha'a ndra kàtitu'un ndra tu'un va'a Racha'nu Ndioo tichi ta'i'iin veñu'u ñivi judíu ñu'u' ikan. Ta juuni kuà'an Xuva chi'in ndra ña tìndee ra ndra ndia.

⁶ Ta ikan chākunuu ndra tandi'i ñu'u' ikan, nda kati chāa ndra iin ñuu nàni Pafos. Ta ikan nāta'an ndra iin randuvi. Ta rakan ti iin ra judíu kuu ra, ta nàni ra Barjesuu. Ta kàti ra ti tu'un Ndioo kàtitu'un ra ndia, va tüvi ndicha. ⁷ Ta ma randuvi ikan nàndi ra chi'in ra kuu kalecha'nu nàni Sergiu Paulu. Ta ma ra kalecha'nu ikan, ti ya'a iyo chini-tuni ra, yakan va tachi ra iin tatun ra na kuki'in ra Bernabé ta Saulu, vati kùuni ra taso'o ra tu'un Ndioo ña kàtitu'un ndra ndia. ⁸ Ta ora chāa ndra nuu ndaa ra, ta ma randuvi Barjesuu, ra juuni nàni Elimas chi'in tu'un griegu, kīcha'a ra kànita'an yu'u ra chi'in ndra ti kùuni ra na taso'o ma kalecha'nu ma tu'un Jesuu ña kàtitu'un ndra, ti koto indukuni chinuni ra tu'un Jesuu ndia. ⁹ Takan kuu ta ikan ma Saulu ti juuni nàni ra Paulu, ta ya'a iyo Tati Í Ndioo chi'in ra, tajan ndē'e kachin va'a ra nuu ma randuvi nàndi ikan. ¹⁰ Ta te'en nāka'an ma Paulu chi'in ra:

—Ra vata, ra kini, ta ra se'e kui'na kùun, ti kùuniun nde'un ma ña va'a. ¿Ta naja chāta'aniun keña'un ma

ñivi chi'in ma tu'un vata kàtitu'un, ta tüvi chà'un ña na ki'vi na iti' Ndioo? ¹¹ Yakan va vitin ni jande'e Ndioo tundo'o ñun iin tiempu. Ta na tüva kuu nde'un ti ni kukuaun nda ma ñu'ú nikandii kuu ga nde'un ndia —kàti Paulu chi'in ra.

Ta ma ora ikani ndökuaá ra. Ta ikan kīcha'a ra nànduku nda'a' ra yo kundaka ra ve'e ra ti kuaá ra. ¹² Ta ora ndē'e ma kalecha'nu ña kuu chi'in ma randuvi, ta ma ora ikani kīcha'a ra chìnuni ra tu'un Racha'nu Jesuu, ti ndava kuà'an tati ra ora chīto ra ña chi'in kua'a' ndatu jana'a ndra tu'un Jesuu.

Paulu chi'in Bernabé, chāa ndra ñuu Antioquia ñuu kàndii yatini ñu'u' Pisidia

¹³ Paulu chi'in ndra meru ra kī'vi ndra tichi varku ma ñuu nàni Pafos. Ta ikan kēe ndio ndra kuà'an ndra ñuu Perge, ti ma ñuu ikan kàndii yi ñu'u' Panfilia. Va Xuva Marku ndākoo ra ndra, ta chikoni'i ndiko ra kuà'an ra ñuu Jerusalén. ¹⁴ Ta ora chāa ndra ma ñuu Perge, tajan nūu ndio ndra ma varku ikan. Ta ikan kuà'an ndra nda ñuu Antioquia, ñuu kàndii yatin ñu'u' Pisidia. Ta ma kivi nìndee ñivi judíu, kī'vi ndra ma veñu'u na, ta chūnandi ndra ma ikan. ¹⁵ Yakan va ora cha yā'a jākua'a ma ndra vika ma tichi ma veñu'u ikan ma tu'un Ley Ndioo chi'in tu'un taa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u ra taji'na, ta ikan kīcha'a chikatu'un ndra vika ikan nuu Paulu chi'in meru ra tuva kuu katitu'un ndra iin tu'un. Tajan te'en nāka'an ndra chi'in ndra:

—Ndyo'o ndra yani, ina'a ndo tuva iyo iin ña kùuni ndo ka'an ndo tuva kùuni ndo ña jākuninaa ndo ma ñivi, kuu ka'an ndo yi vitin! —kàti ndra.

¹⁶ Tajan ma ora ikani chūndaa Paulu ta jānda'a ra nuu ma ñivi, ikan na taxiin koo yu'u na. Tajan te'en nāka'an ndio ra:

—Ndyo'o ndra judíu kuni va'a ndo ña ni ka'in. Ta juuni ndra yüvi judíu, ndra tiñu'u Ndioo. ¹⁷ Ma Ndioo ñuu Israel, kächin ma ndian judíu kuu ñivio chíyo taji'na. Ta jā'a ra iin ñuu

ka'nu chi'in ma ñivi ikan, ora juuni iyo ga na ma ñu'u' Egiptu. Vati ma ñu'u' ikan ti yüvi ñu'u' na kùu yi. Ta ikan tãva ndio ra na ñu'u' Egiptu chi'in ndatu ra.

¹⁸ 'Yakan va uvi xiko kuiya kûmi Ndioo na ta jãndeeni ra ma ña jã'a ñivio ña chïyo na tatiempu tichi ku'nuu chàkunuu na. ¹⁹ Ta ikan Ndioo kûta'an ra chi'in ma ndian kùu ñivio taji'na, na ki'vi na ñu'u' Canaán. Ta ikan na ka'ni na tandi'i ñivi iyo ndi ucha ñuu ikan. Yakan va, takan jã'a na, ikan na kuu ni'i na ma ñu'u' chã'a Ndioo nuu na, ta ikan na kuu yi ñu'u' maa na. ²⁰ Ta ndisaa ña'a kûu yi tichi iin kumi cientu uvi xiko uchi kuiya.

'Ta tichi ma tiempu ikan, juuni chã'a Ndioo iin ndra vesi, ndra jãkutuni tiñu nuu na. Takan kûu nda kati keta kuiya chïyo Samuel, ra kã'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na. ²¹ Ta ikan chikan na iin ra kùu rey ña ka'nda tiñu nuu na. Ta Ndioo chã'a ra tiñu ikan, nuu ra nãni Saulu ra se'e Cis. Ta Saulu ti iin ra kichi tata Benjamín kùu ra, ta chã'nda ra tiñu uvi xiko kuiya. ²² Ta tiã it' nuu, nãmaa Ndioo ma tiñu jã'a Saulu ña kùu ra rey. Ta ikan chã'a ndio ra ma tiñu rey nuu inga ra nãni David. Takan kûu ta te'en nãka'an Ndioo kuenda ma racha'nu David: "Ya'a kûunï nde'i David ra se'e Isai, ti jã'a ra ma ndisaa ña kûunï ña na ja'a ra." Takan kãti Ndioo.

²³ 'Ta Jesuu kichi ra tata David ña na kuu ra ra tãchi Ndioo ña na jakakú ra ñivi ñuu Israel tava chã'a Ndioo tu'un nuu ma ñivi ti takan ni kuu. ²⁴ Yakan va ora takãaga kichi Jesuu, kãtitu'un Xuva tu'un ra nuu ndisaa ñuu Israel. Ta kãti ra chi'in na ti iyo yi ña kunduta na ta juuni iyo yi ña ndakoo na iti' kini kuà'an na ta ki'vi na iti' Ndioo. ²⁵ Yakan va ora chani kûu Xuva tiñu ña chã'a Ndioo nuu ra, ta kãti ra nuu ma ñivi ña yüvi ra Cristu kùu ra takua chànini na. Ta juuni kã'an ra: "Ti ma ra kùu Cristu, ni kichi ra tiã it' nuu. Ta kuenda ra, ti iin ra tûvi iñu'u kùu, vaji na ndachï ma

ndichan indii cha'a ra, ti nduva'a kuii ka'nu ga ra ta iyo ga ndatu ra kua yu'u", kãti Xuva.

²⁶ 'Yakan va ndyo'o yanï, ndian kùu ñivi judíu, tata Abraham, ta juuni ndyo'o ndian yüvi judíu ña tiñu'u Racha'nu Ndioo, Ndioo kùu ma ra tãchi yu'u ña na katitu'in ma tu'un i'ya nuu ndo, ikan na kuu kakú yo jã'a ra. ²⁷ Vati ma ndian iyo ñuu Jerusalén, chi'in ndra chà'nda tiñu nuu na, nï tûvi nakoto na ña Jesuu kùu ra ña jãkakú ra yo. Ta ni töve nï kutunini va'a na ma tu'un Ndioo tãa ndra kã'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na ndia, vaji nani kivi ora nindeo jãkua'a na yi tichi veñu'u na. Yakan va tisokuati na chàta Jesuu, ta ndõ'iin tu'un na ña kãti na ña na kuvi ra. Ta takan chïnu ma tu'un ña kã'an ma ndra kã'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña ni kuu. ²⁸ Tajan chãka'an na nuu Ponciu Pilatu na ka'ni ra Jesuu chi'in ndra kùu jandaru ra, vaji tûvi nï nani'i na nï'iin kuati ña jã'a Jesuu ña iyo yi na kuvi ra. ²⁹ Ta ikan ora cha chïnu ndisaa ma ña kã'an ma tutu Ndioo kuenda ra, ta ikan jan jãnuu ndio ndra ra nuu kruu, tajan kûchi ndio ndra ra. ³⁰ Va Ndioo jãnataku ndiko ra ra tañu ndian ndií. ³¹ Ta kua'a' va'a kivi keta Jesuu nuu ma ndra chã'an chi'in ra ñu'u' Galilea, ta nda ñuu Jerusalén. Ta vitin juuni ndrakan kùu ma ndra kã'an cha'a Jesuu nuu ma ñivi vitin.

³² 'Ta vitin ndyu'u kùu ndi ña kãtitu'un ndi tu'un va'a i'ya nuu ndo. Ti ña'a kùu ma tu'un ña chã'a Ndioo nuu ma ndian kùu ñivio chïyo taji'na. ³³ Ta vitin cha jãchinu Ndioo ma tu'un i'ya nuu maa yo, ti tata ma ñivi chïyo taji'na kichi yo. Ña'a jãchinu Ndioo ora cha nãtaku ra Se'e ra Jesuu, vati nuu ma tutu Salmu uvi, te'en kã'an Ndioo: "Yo'o kùu se'i, ta vitin kùu ma kivi ña kùu tatãun yu'u", kãti yi. ³⁴ Vati Ndioo cha kãtitu'un ra ña ni janataku ndiko ra ma Jesuu, ikan na kû'ini ma kuñu ra, vati te'en kã'an ma tutu Ndioo cha'a' yi: "Nuu ndyo'o, ni jachinui ma tu'un ña chã'i nuu ma

racha'nu David. Ta ma tu'un ikan ya'a ga íí yi ta ndaa yi", kàti Ndioo. ³⁵ Ta juuni kà'an ma tu'un Ndioo ña: "Na kù'vaun ña ku'ini kuñu ma ra se'un ra ya'a ga íí." Takan kà'an iin Salmu ña tãa ma racha'nu David. ³⁶ Yakan va ndicha kuii ña ma racha'nu David, jã'a ra tiñu takua kùuni Ndioo nuu ma ñivio ora chíyo ra ma ñuñivi i'ya niku. Tajan chí'í ndio ra, ta kùchi ndio na ñunda'yu ra xiin nuu ñaña ma tatá ra. Ta ma kuñu ra kù'ini yi. ³⁷ Va ma kuñu ma ra jánataku Ndioo, tüvi nĩ ku'ini yi. ³⁸ Yakan va ndyo'o ndra yanj, iyo yi ña koto ndo ti cha'a' Jesuu ikan, Ndioo jànaa ra ndisaa ma kuatio. ³⁹ Ta juuni cha'a' Jesuu kùu yi ña jàndondaa Ndioo anima ndisaa ndian chìnuni tu'un ra. Va töve kùu ndondaa anima yo cha'a' ña jàka'nu yo ma tutu Ley Ndioo tãa Moisés. ⁴⁰ Yakan va na ja'a ndo kuenda nuu ndo, ti koto ta'an ndo takua kà'an ma tutu tãa ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo chíyo taji'na. Vati ma tutu tãa ndra te'en kà'an yi:

⁴¹ Na taso'o va'a ndyo'o ndian kà'an ti'ini chata tu'un kà'in.

Ta na yu'vi ndo, ti chani kuvi ndo.

Vati yu'u chani ja'i iin tiñu nduva'a kuii ka'nu ma kivi vitin ña juuni iyo ga ndo.

Ta ma tiñu ni ja'i ya'a ndetiñu ña chìnuni ndo yi, vaji iyo ndian katitu'un kàchin yi nuu ndo, kàti Ndioo.

—Yakan va ikan chínu ma tu'un nātu'un Paulu tichi ma veñu'u ndian judíu ikan.

⁴² Ta ora kīcha'a Paulu chí'in meru ra, kèe ndra ma tichi veñu'u ikan, ta ikan iin ndra chíkan ndra nuu Paulu na kichi ra tichi una kivi ma kivi nindeo, ta kà'an ndiko ra ma tu'un i'ya nuu na. ⁴³ Ta ikan ora cha chínu ma junta jã'a na ma veñu'u ikan, ta ikan jan kua'a' ndian judíu chí'in ndian yüvi judíu ndian tiñu'u Ndioo, kīcha'a na tándikun ndio na kuà'an na chata Paulu chí'in Bernabé. Ta ikan Paulu chí'in Bernabé chūnday'u ndra ma ñivi ikan,

na ku'un na iti' kuà'an Ndioo ta na kumi va'a na ma ñamani ra, ña chà'a ra nuu na.

⁴⁴ Takan kùu ta ma una kivi sabadu ma kivi nindee na cha yati ndisaa ma ñivi ñuu Antioquia kùti'vi na ña kùuni na taso'o na ma tu'un Ndioo. ⁴⁵ Va ora ndé'e ma ñivi judíu ña ya'a kua'a' ñivi ka'lin ma ikan, yakan va kīcha'a na tixin na ndè'e na ndra. Tajan kīcha'a na kà'an ndaa na ta kànduva'a na Paulu chí'in Bernabé. ⁴⁶ Yakan va töve kànuu Paulu chí'in Bernabé, ta te'en kīcha'a ndra kà'an ndra nuu na:

—Ji'na kuii iyo yi ña ka'an ndi tu'un Ndioo niku nuu ndyo'o ñivi judíu, vati takan kùu yi kuenda ndo. Va vitin ndè'i ña töve chìnuni ndo tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu ña kàtitu'un ndi nuu ndo, yakan va kùu koo ndo chí'in Ndioo endeeni, tuva takan. Ta vitin iti' nuu, va'aga ña kukatitu'un ndi ma tu'un i'ya nuu ñivi yüvi judíu. ⁴⁷ Vati ma Racha'nu te'en kã'an ra chí'in ndi ña jà'a ndi: Tàchì ndo ña na jana'a ndo nuu ñivi yüvi judíu,

ikan na chinuni na tu'in.

Vati indukuni kùu ña jàna'a ndo takua kùu ma ñu'ú ña jàndondichin iti' chika yo.

Ta juuni na jana'a ndo nuu na ndava nda nuu ndi'i ñu'u' ñuñivi naja kua jà'i ña jàkakúí na.

Takan kàti Racha'nu —kàti Paulu.

⁴⁸ Ta ora chíni ma ñivi yüvi judíu ma tu'un kã'an Paulu, ta nduva'a kuii chísi na. Ta ikan kīcha'a na jàka'nu na Ndioo ta kà'an na ña ma tu'un Ndioo ya'a ga va'a yi. Tajan juuni ma ora ikani, ma ndisaa ma ndian kàchin Ndioo ña koo ndito chí'in ra indeeni kīcha'a na chìnuni na tu'un ra. ⁴⁹ Takan kùu ta tiempu ikan kīcha'a chitakuati ma tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu tandi'i ma ñu'u' ñuu ikan. ⁵⁰ Va ma ndian judíu chāka'an na chí'in iin ndracha'nu ñuu ikan ta chí'in iin ñivi ña'a iñu'u ña jàka'nu vi Ndioo, na kīcha'a vi ña jànde'e vi tundo'o Paulu chí'in Bernabé. Ta takan jã'a vi ña kùti'vi ñivi ñuu ikan, ña na jakunu na ndra ma

ñuu ikan. ⁵¹ Yakan va ora tāvani'i na Paulu chi'in Bernabé iti' yu'u ñuu ikan, ta kīcha'a ndra jākisi ndra yuyaka ka'iin cha'a ndra. Ta chi'in ña jā'a ndra ikan jàna'a yi nuu na ña ya'a xaan ndè'e Ndioo cha'a' kuati ña jà'a na. Ta ikan jan kēe ndio ndra kuà'an ndra iti' ñuu nàni Iconiu. ⁵² Va ndisaa ma ndian chìnuni tu'un Jesucristu nduva'a kuii chīsii na, ti ya'a ga iyo Tati Í Ndioo chi'in na.

14

Bernabé chi'in Paulu, chàa ndra ñuu Iconiu

¹ Takan kūu ta Paulu chi'in Bernabé kī'vi ndra tichi veñu'u ñivi judíu ña ndaa ñuu Iconiu. Ta ikan kīcha'a kātítu'un ndra tu'un Jesuu nuu ma ñivi kūtú'vi ikan. Ta ikan kua'a' ñivi kīcha'a chìnuni tu'un ra, ndian judíu ta ndian yūvi judíu ndia. ² Va ma ndian judíu ña töve nī chinuni ma tu'un kà'an ndra, jākanuu ndra xini kua'a' ndian yūvi judíu, ikan na kuxaan na chi'in ndian chìnuni. ³ Vaji takan kūu, Paulu chi'in Bernabé kua'a' tiempu chíyo ndra ma ñuu Iconiu, ta töve yū'vi ndra kātítu'un ndra tu'un va'a cha'a' Jesuu. Ta juuni ma Ndioo chà'a ra nuu ndra ña jàna'a ndra nuu ma ñivi kua'a' ndatu ta seña ra ora kātítu'un ndra, ikan na koto kachin na ti tu'un ndicha kùu ma ña chà'a ra chi'in ma ñamani ra. ⁴ Va ma ñivi ñuu ikan siin siin chànini na. Ti iyo ndian kuà'an chiyo ndian judíu, ta inga na kuà'an chiyo ndra tatun Jesuu. ⁵ Yakan va iin ndian judíu chi'in iin ndian yūvi judíu jāndo'iin tu'un na chi'in ndra tiñu, ikan na jande'e ndra tundo'o ndra tatun Jesuu, ta kani ndra yuu chata ndra. ⁶ Yakan va ora chíto Paulu chi'in Bernabé ña takan ni ja'a na chi'in ndra, ta ikan chínu ndra kuà'an ndra iti' ñuu Listra ta ñuu Derbe ña kàndii tichi ñu'u' Licaonia ta tandi'i ñuu iyo yatini. ⁷ Ta ikan kuàkatítu'un ndra tu'un va'a cha'a' Racha'nu Jesuu ikan.

Chi'in yuu, kàni na Paulu ñuu Listra

⁸ Ta ma ñuu Listra ikan iyo ra cha'a pe'lu ña kūu kaka nda ora kāku ra. Ta ra'ya nàndi ra ikan ⁹ tāsò'o ra ma ña kà'an Paulu. Ta ora ndè'e Paulu ma ra cha'a pe'lu ikan, tajan nākuni ra ña ya'a ga chìnuni ra ña Ndioo kùu janda'a ra ra. ¹⁰ Yakan va te'en ni'i va'a nāka'an Paulu chi'in ma ra cha'a pe'lu, ikan na kuni tandi'i ma ñivi:

—¡Na ndetaun ta kundaa ndoun!

Ta ora kà'an Paulu te'en ta iin ndāvani ra ta chūndaa ra, juuni kīcha'a chàkunuu ra. ¹¹ Yakan va ora ndè'e ma ñivi ña jā'a Paulu chi'in ma ra cha'a pe'lu, ta ikan kīcha'a na kànachaa na ña jàka'nu na Paulu chi'in Bernabé chi'in tu'un kà'an ndian ñuu Licaonia, ta te'en kà'an na:

—Ndioo ndra iyo andivi, kīchaa ndra nuu iyo yo. Ta kàa ndra takua kàa iin ndra'ii iyo ñuñivi.

¹² Yakan va kàti na ti Bernabé kùu ndioo nàni Zeus, ta Paulu kùu ndioo Hermes, vati kà'an ga ra tia kua Bernabé. ¹³ Yakan va ma ra sutu ña jàka'nu ndioo Zeus iyo veñu'u ra iti' yu'u ñuu. Sutu ikan chāki'in ra kua'a' toro chi'in siki ña kùva'a chi'in ita vii ta chāa ra chi'in yi yatini yuve'e kora ikan. Vati ma sutu chi'in ma ñivi ikan kùuni na jaka'nu na ma ndra tatun Jesuu. Yakan va ni ka'ni na ma toro ta sokó na yi nuu ndra. ¹⁴ Va ora chíto Bernabé chi'in Paulu ma ña ni ja'a na kuenda ndra, ta ma ora ikani jānakaa ndra ja'ma ndra, ta yakan jàna'a yi ti na chāta'ani ndra ña jàka'nu ñivi ndra. Ta kàndakunu ndra kī'vi ndra tañu ma ñivi ikan, ta te'en kà'an ndra nuu na:

¹⁵ —¡Na jā'a ndo te'en! Ti yūvi Ndioo kùu ndi, va juuni ñivi kùu ndi takua kùu maa ndo ndia. Vati ndyu'u, vāchi ndi vāchi katítu'un ndi nuu ndo tu'un va'a cha'a' Jesuu. Yakan va iyo yi ña na jaña ndo ña jàka'nu yutun íi ti yūvi Ndioo ndicha kùu yi. Ta na kīcha'a ndo jaka'nu ndo ma Ndioo, ra ndìto ndisaa tiempu, ra jātuvi andivi, chi'in ma ñu'u' ñuñivi, ta tañu'u ta ndisaa

nakuyi ña iyo tichi yi. ¹⁶ Vaji taji'na Ndioo chā'a ra ña na chinuni ma ñivi ma ndava kùuni maa na, ¹⁷ vati tükuii nī jaña ra ña jàna'a ra nuu ñuñivi cha'a' tandi'i ña va'a ña jà'a ra, ti Ndioo ndicha kùu ra. Ti juuni Ndioo kùu ra ña jàkuun ra savi, ta chà'a ra ña na koo va'a ma itu. Ta juuni ra chà'a ña na koo kua'a' ma ña kacho ikan na sii kùunio, ti tüvi kumani nī'iin nakuyi nuu yo —kàti ndra.

¹⁸ Va vaji kātitu'un ndra ma tu'un ikan, ta ma ñivi ikan, ti endee kùuni na jaña na ña ka'ni na ma toro ña ni sokó na nuu ndra. Va ma nuu ndi'ia kùndee ndra jàndomani ndra ma ñivi, ña na jaña na ña sòkó na ri nuu ndra. ¹⁹ Ta ma ora ikan chāa iin ndra judíu iyo ñuu Antioquía, chi'in ndra judíu iyo ñuu Iconiu ndia. Ta ma ndrakan kīcha'a jàkanuu ndra xini ma ndian iyo ñuu ikan, ta jānini ndra na ña na kani na yuu chata Paulu. Ta ora chīnu tajan kēñu'u na Paulu iti' yu'u ñuu vati chānini na ña cha chī'í ra. ²⁰ Va ora kūti'vita'an ma ndian chinuni tu'un Jesuu yatin nuu kàndii Paulu, ta ndēta ra ta kī'vi ndiko ra ma ñuu ikan. Ta inga kivi kēe ra kuà'an ra iti' ñuu Derbe chi'in Bernabé.

²¹ Yakan va ñuu Derbe, kātitu'un ndra tu'un va'a cha'a' Jesuu nuu ma ndian iyo ikan, tajan kī'vi kua'a' na kuà'an na iti' Jesuu. Ta ora yā'a ña'a kūu takan, tajan chīkoni'i ndiko ndra kuà'an ndra ñuu Listra, ñuu Iconiu, ta ñuu Antioquía. ²² Ta ndisaa ma ñuu i'ya, jāndomani ndra kua'a' ma ndian chinuni tu'un Jesuu, ña na endee chinuni na ma tu'un ra, vaji ndè'e na tundo'o. Ta juuni kāti ndra nuu na ti ma kua iyo yi ña kuu cha yo nuu chà'nda Ndioo tiñu, jī'na iyo yi ña nde'o kua'a' tundo'o. ²³ Ta juuni chā'a ndra tiñu nuu iin ndracha'nu, na kumi ndra ma ndian chinuni tu'un Jesuu ña kūti'vi veñu'u ta'ii'iin ñuu. Ta ora cha yā'a kà'an ndra chi'in Ndioo ña ndita yu'u ndra, tajan chā'a ndra ndra nda'a' Racha'nu Ndioo, ra jàka'nu

ndra, na ja'a ra kuenda tiñu jà'a ndra.

Paulu chi'in Bernabé kuà'an ndiko ndra ñuu Antioquía ña kàndii tichi ñu'u' Siria

²⁴ Takan kūu yakan va jī'na yā'a ndra ñu'u' Pisidia, tajan chāa ndra ma ñu'u' Panfilia. ²⁵ Yakan va ora chāa ndra ma ñu'u' ikan, tajan kīcha'a ndra kà'an ndra tu'un va'a cha'a' Jesuu ñuu Perge. Ta ikan kēe ndra ta kuà'an ndra iti' ñuu Atalia. ²⁶ Ta ñuu Atalia, kī'vi ndra iin varku ta kuànu'u ndiko ndra endeeni nda ñuu Antioquía. Ta ma iti' ñuu ikan kùu ma ñuu nuu tāchi ndra chinuni tu'un Jesuu ndra tatiempu. Ta ma antea ña tāchi ndra ndra jī'na ga chīkan ndra ñamani nuu Ndioo cha'a' ma tiñu ni ja'a ndra niku. Ta vitin já chinu jā'a ndra ma tiñu ikan. ²⁷ Yakan va ora chāa ndra ma ñuu Antioquía, ta ikan jan kūti'vita'an ndra chi'in ndian chinuni tu'un Jesuu. Ta ikan nūna kīcha'a ndra kātitu'un ndra ndisaa ña jā'a ndra chi'in ndatu Ndioo, ta naja kua kīcha'a ra jàkakú ra ñivi yūvi judíu, ti tava Ndioo, juuni kùuni ra ña ma ndian yūvi judíu na chinuni na ma tu'un ra ndia. ²⁸ Yakan va kua'a' tiempu kīndoo Paulu chi'in Bernabé ma ñuu Antioquía chi'in ma ndian chinuni tu'un Jesuu iyo ñuu ikan.

15

Ndra tatun Jesuu, jà'a ndra junta ñuu Jerusalén

¹ Takan kūu ta juuni ma tiempu ikan chāa iin ndra judíu chinuni tu'un Jesuu ñuu Antioquía, ndra kīchi ñu'u' Judea. Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ndian chinuni tu'un Jesuu ndian iyo ñuu Antioquía: “Na kūu jakakú Ndioo ndo nuu kuati ndo, tu tüvi jī'na tà'nda ñii nuu ika ndo takua jāna'a Moisés nuu ndian judíu chīyo taji'na”, kàti ndra chi'in na.

² Tajan ora chīni Paulu chi'in Bernabé ma ña kà'an ndra tajan nī'i kīcha'a ndra kànita'an yu'u ndra

chi'in ndra, va nī kuu jandondaa ndra yi ikan. Yakan va kāchin ma ndian chīnuni iyo ma űuu ikan, Paulu chi'in Bernabé chi'in inga ndra chīnuni, na ku'un ndra űuu Jerusalén kunatu'un ndra tiñu ikan chi'in ndra tatun Jesuu, ta chi'in ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ndian chīnuni tu'un Jesuu iyo űuu ikan.

³ Tajan tāchi ndio ma ndian chīnuni iyo űuu Antioquía ndra. Yakan va ora kuà'an ndra iti' űuu Jerusalén, jī'na yā'a ndra űu'u' Fenicia ta űu'u' Samaria. Yakan va tandi'i ma űuu yà'a ndra kàtitu'un ndra naja kua ndàkoo ma űivi yūvi judíu ma űa jākā'nu na niku, ta ndāki'in na iti' Jesuu. Ta ya'a ga chīsii ma ndian chīnuni űuu ikan ora chīni na ma tiñu ka'nu Ndioo űa kàtitu'un ndra.

⁴ Ta ora chāa ndra ma űuu Jerusalén ta ikan kūti'vita'an kua'a' ma ndian chīnuni chi'in ndra tatun Jesuu ta ndracha'nu chà'nda tiñu ma veñu'u. Vati kūuni na tašo'o na ma űa ni ka'an ndra. Ta ikan kàtitu'un ndra nuu ma űivi ikan ndisaa űa kūu ja'a Ndioo tandi'i ma űuu nuu chākunuu ndra kàtitu'un ndra tu'un Jesuu. ⁵ Va nuu ka'iin ti'vi ndra, ndēta iin ndra fariseu űa chīnuni tu'un Jesuu, ta te'en kīcha'a ndra kà'an ndra:

—Ndyo'o yani, ma ndra yūvi judíu űa chīnuni tu'un Jesuu, iyo yi űa ta'nda űii nuu ika ndra. Tajan juuni iyo yi űa ka'nda yo tiñu nuu ndisaa na, na jachi'in na ndisaa űa kà'an ma ley tāa Moisés taji'na —kàti ndra.

⁶ Ta ikan jan, kūti'vi ta'an ndio ma ndra tatun Jesuu chi'in ma ndracha'nu ikan űa ni jakua'a ndio ndra ma tu'un ikan, ikan na nani'i va'a ndra naja kua kuu ka'an kachin ndra yi nuu ndra cha'a' yi. ⁷ Ta ora cha ya'a kua'a' tiempu űa nātu'un ta'an ndra cha'a' yi, tajan ndēta Petu' ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndyo'o yani, cha chīto va'a ndo, ti Ndioo kāchin ra yu'u tañu ndo, ikan na katitu'in nuu ndian yūvi judíu naja kua jakakú Jesuu na, ikan

na chinuva'ani na tu'un ra ndia. ⁸ Ta Ndioo vati nàkoto va'a ra naja kua chānini ndisaa űivi, yakan va jàna'a ra nuu na űa juuni kūu ki'vi na iti' ra ndia. Ta chā'a ra Tati Lí ra űa na koo yi chi'in na takua chā'a ra yi nuu yo ndia. ⁹ Yakan va inuu ndè'e Ndioo ndisaa yo, ti juuni jānaa ra kuati na cha'a' ma űa chīnuni na tu'un ra, ta takan jà'a ra chi'in yo ndia. ¹⁰ Ta naja kūuni ndo ja'a ndo űa jàna'a Ndioo nuu yo űa tūvi va'a yi, nde'o tu kuxaan ra chi'o. Na vā'a kà'an yo űa na ja'a na tandi'i ma űa kà'an Ley Ndioo tāa Moisés. Vati ni maa yo kūu ja'a yo tandi'i ma űa kà'an yi. Ta ni ndian kūu űivio chiyo taji'na kūu ja'a na yi ndia. ¹¹ Yakan va chīto yo, ti kūu kakú yo jà'a ma ley ikan, va kàkú yo jà'a ma űamani Racha'nu Jesuuni. Yakan va ndiakan juuni kūu kakú na jà'a ma űamani ra ndia —kàti Petu'.

¹² Takān kūu ta ndisaa ma ndian ka'iin ti'vi ma ikan, kīndoo taxiin na ora kīcha'a Bernabé chi'in Paulu kà'an ndra naja kua chā'a Racha'nu Ndioo ndatu ra nuu ndra űa jàna'a ndra seña ta ndatu ka'nu nuu ndian yūvi judíu. ¹³ Yakan va ora chīnu kà'an ndra, tajan ndēta Jandiau ta kīcha'a ndio ra kà'an ra te'en chi'in na:

—Ndyo'o yani, na kuni va'a ndo űa ni ka'in chi'in ndo: ¹⁴ Já kàtitu'un Simón Petu' nuu yo naja kua jā'a Racha'nu Ndioo űa kī'in kuenda ra ma űivi yūvi judíu ma cha'a' nunuu, ta kāchin ra ma tañu na kua'a' űivi kuenda ra űa na kuu na űivi ra, ikan na jaka'nu na ra. ¹⁵ Yakan va ndisaa ma űa kūu i'ya, indukuni kà'an yi chi'in ndisaa ma űa tāa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo chiyo taji'na, vati ma tutu Ndioo ikan te'en kà'an yi:

¹⁶ Ora cha yā'a ndisaa űa'a, ni kichī inga cha'a'.

Ta ni kutaa ndikoi ve'e nuu chà'nda Rey David tiñu vati cha ndōtani yi.

Ta vaji ndōtani yi vitin, ta ni jandova'a ndikoi yi ta ni jandochai yi inga cha'a'.

Takan k̄ati Ndioo chi'in na,
¹⁷ ikan na nanduku tandi'i ma ñivi
 ma Racha'nu chito'o yo, nda
 ma ndian yüvi judíu ndia.

Vati ma ñivi ikan, k̄achin Ndioo na
 ña na chinuni na tu'un ra,
 ikan na kuu na ñivi ra ndia.

¹⁸ Ta ma tu'un ikan ch̄a'a ma
 Racha'nu yi nuu ma ndian
 chíyo taji'na,

ikan na nakoto kachin kua'a' ñivi
 yi nda ndian chíyo taji'na, ta
 nda ndian iyo ma tiempu vitin
 ndia.

Takan k̄an ma tutu Ndioo.

¹⁹ 'Yakan va yu'u, k̄ati ti ma ñivi
 yüvi judíu ña ch̄inuni tu'un Ndioo
 na k̄uu ka'nda yo tiñu nuu na ña
 na ja'a na ndisaa ma ña k̄an tutu
 ley Ndioo ña t̄aa Moisés. Vati cha
 nd̄akoo na ndisaa ma ña j̄aka'nu na
 niku, ta vitin kuà'an na iti' Jesuu.

²⁰ Yakan va iyo yi ña taa yo iin tutu,
 ta tachio yi nuu na, na jachika na
 na nuu ndioo yutun íí ña j̄aka'nu
 na niku, ta na jaña na ña k̄i'vi na
 chí'in ña'a' yüvi ñasi'i na ndia, ta
 takani ma ña'a ndia. Ta juuni na
 jaña na ña ch̄achi na níí ta sa'an kiti
 k̄a'a. ²¹ Vati nda taji'na ta nda vitin,
 ti ta'ii'iin ñuu iyo ndian k̄atitu'un
 tu'un Ndioo t̄aa Moisés. Ta j̄akua'a
 na yi nuu ma ñivi tichi veñu'u ndian
 judíu ta'ii'iin kivi nindeo —k̄ati ra.

*Tutu carta t̄aa ndracha'nu kuenda
 ndian yüvi judíu*

²² Takan k̄uu tajan ndra tatun Je-
 suu chí'in ndracha'nu chí'in ndisaa
 ndian ch̄inuni, n̄atu'un na cha'a'
 yi ta ikan k̄achin na uvi ta'an
 ndracha'nu, ch̄a'nda tiñu nuu ndian
 ch̄inuni tu'un Jesuu ikan, na ku'un
 ndra chí'in Paulu ta Bernabé ñuu
 Antioquía. Ta ma ndra k̄achin na,
 n̄ani ndra Sila chí'in Juda, ra ju-
 uni n̄ani ra Barsabás. ²³ Ta chí'in
 ndrakan t̄achi ndracha'nu iin tutu
 ña na jakua'a ndra yi nuu ñivi iyo
 nuu kuà'an ndra. Ta ma tutu ikan,
 te'en k̄an yi:

“Ndyu'u ndra k̄uu tatun Jesuu,
 chí'in ndracha'nu ndian ch̄inuni
 tu'un Jesuu, t̄achi ndi iin saludu nuu
 ndyo'o yani, ndian k̄uu ñivi yüvi

judíu iyo ñuu Antioquía, ñu'u' Siria,
 ta ñu'u' Cilicia. ²⁴ Vati ch̄ito ndi ti iyo
 ndra k̄ee ma ñuu Jerusalén ña tüvi
 n̄i cha'a ndi ña kujana'a ndra nuu
 ndo. Ta ma tu'un kuàjana'a ndra
 nuu ndo ya'a ga j̄akanuu yi xini ndo,
 ta tüva ch̄ito ndo niyi ja'a ndo cha'a'
 ma tu'un k̄an ndra. ²⁵ Yakan va
 ndyu'u j̄ando'iin tu'un ndi ta k̄uuni
 ndi ña tiá va'a, tu kachin ndi iin
 ndra iyo tañu ndi, ikan na kunde'e
 ndra ndo chí'in ndra yanio Bernabé
 ta Paulu, ndra ya'a k̄uunio nde'o.
²⁶ Ta juuni Bernabé chí'in Paulu,
 cha ch̄a'a ndra maa ndra na nde'e
 ndra kua'a' tundo'o cha'a' Racha'nu
 ch̄ito'o yo Jesucristu. ²⁷ Yakan va
 chí'in ndra'ya t̄achi ndi Juda chí'in
 Sila ta nda'a ndra tutu i'ya, ikan na
 katitu'un kachin ndra nuu ndo ma
 tava k̄uuni yi ka'an yi. ²⁸ Ti takua
 ch̄anini Tati Íí Ndioo, ta ch̄anini maa
 ndi ña na k̄a'nda ga ndi tiá tiñu
 nuu ndo kua ma tiñu ka'nu ña te'en
 k̄atitu'un ndi vitin: ²⁹ Ta na k̄achi
 ga ndo sa'an kiti ch̄a'ni na ña s̄okó
 na nuu ndioo yutun íí. Ta na k̄achi
 ndo níí, ni sa'an kiti k̄a'a. Ta na k̄i'vi
 ndo chí'in ña'a' töve k̄uu ñasi'i ndo.
 Tatu jaña ndo j̄a'a ndo ndisaa ña'a,
 iin ña va'a k̄uu yi kuenda ndo tuva
 ja'a ndo takan. Ta Ndioo na ja'íí ra
 ndo”, k̄ati ndra nuu carta ña t̄achi
 ndra.

³⁰ Takan k̄uu ta ora ch̄inu ma junta
 ma ñuu Jerusalén, tajan k̄ee ndio
 ndra kuà'an ndra ma ñuu Antio-
 quía. Ta ora cha k̄uti'vi ma ñivi
 ch̄inuni tu'un Jesuu iyo ñuu ikan,
 tajan ch̄a'a ndra ma tutu carta ña
 nd̄a'a ndra nuu na. ³¹ Takan k̄uu ta
 nduva'a kuii ch̄isii na, ora j̄akua'a
 ndra ma carta ikan. Vati ch̄a'a yi
 tundeeni na. ³² Vati Juda chí'in
 Sila juuni ndra k̄an chí'in tu'un
 yu'u Ndioo k̄uu ndra, yakan va ch̄ito
 ndra naja kua k̄an ndra chí'in ma
 ñivi. Ta j̄amani ndra na chí'in kua'a'
 tu'un, vati ch̄a'a ndra tundeeni nuu
 na. ³³ Ta ora ch̄inu k̄atitu'un Sila
 chí'in Juda ma ña k̄an ma carta,
 tajan k̄indoo ndra ikan tiá kua'a'
 tiempu. Ta ikan jan t̄achi ndiko
 ndian ch̄inuni ndra, na ku'un ndiko

ndra nuu ma ndracha'nu tãchi ndra iyo ñuu Jerusalén. Va ji'na kà'an na nuu ndra te'en:

—Ndioo na jà'íi ra ndo ta na kumi va'a ra ndo ma iti' kuà'an ndo.

³⁴ Va chà'nini Sila ti va'a ga ña kindoo ndra ñuu Antioquía tiá ga tiempu. ³⁵ Yakan va juuni kindoo Paulu chi'in Bernabé chi'in inga tiá ndra ndia. Ta endee jàna'a ndra tu'un va'a kà'an cha'a' Jesuu ta kàtitu'un ndra yi nuu ma ñivi iyo ikan.

Nuu kèsiin Paulu chi'in Bernabé

³⁶ Takan kũu ta ora yā'a kua'a' kivi tajan te'en nāka'an Paulu chi'in Bernabé:

—Na kunde'e ndiko yo ñivi chìnuni iyo ndisaa ñuu nuu kàtitu'un yo tu'un Racha'nu Jesuu niku. Nde'o naja kua iyo na —kàti ra.

³⁷ Ta Bernabé, vati kũuni ra ña na ku'un Xuva Marku chi'in ndra, ³⁸ va Paulu nī cha'a ra ña ku'un ra chi'in ndra, vati Xuva ndākoo ra ndra ñuu Panfilia, ta tōva nī chakunuu ra jà'a ra ma tiñu Ndioo chi'in ndra.

³⁹ Yakan va kànita'an yu'u ndra, ta kèsiin ndio ndra. Tajan Bernabé kāchin ra Xuva. Ta ikan kēe ndio ndra kuà'an ndra iti' ñu'u' Chipre chi'in varku. ⁴⁰ Ta Paulu kāchin ra ra nāni Sila. Tajan ma ndian chìnuni iyo ñuu Antioquía, kīcha'a na kà'an na chi'in Ndioo na kumi ra iti' kuà'an ndra. Tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra kuàkatitu'un ndra tu'un Jesuu.

⁴¹ Ta ora chàkunuu Paulu chi'in Sila, tajan yā'a ndra jàmani ndra ma ndian chìnuni tu'un Jesuu iyo ñu'u' Siria ta ñu'u' Cilicia ndia, ña na jandeeni ma ña chìnuni na.

16

Nàta'an Timoteu ma Paulu chi'in Sila

¹ Takan kũu ta Paulu chi'in Sila chāa ndra ñuu Derbe ta Listra. Ta ikan nāta'an ndra iin ra chìnuni tu'un Jesuu, ra nāni Timoteu. Ta rakan ti ma'á ra kũu iin ña judía, ña chìnuni tu'un Jesuu ndia. Ta tatá

ra kũu iin ra griegu. ² Ta ndisaa ma ndian chìnuni iyo ñuu Listra ta Iconiu kàti na ti iin ra va'a kũu Timoteu. ³ Yakan va Paulu kũuni ra ña na ku'un ra chi'in ra. Va juuni maa ra chà'nini ti ji'na iyo yi ña ta'nda ñii nuu ika ra, ikan na kũxaan ndian judíu iyo nuu kuà'an ndra. Vati ndisaa na cha chito ti tatá Timoteu kũu iin ra yūvi judíu. ⁴ Ta tandi'i ma ñuu nuu yà'a ndra, kàtitu'un ndra nuu ma ndian chìnuni cha'a' ma tu'un kà'an ma carta ña tãa ma ndra tatun Jesuu chi'in ndracha'nu chìnuni ñuu Jerusalén, na jachi'in na yi. ⁵ Yakan va ma ñivi iyo ma veñu'u ta ñuu ta ñuu ikan, jàndeeni na chìnuni na tu'un Jesuu. Ta ta'ii'in kivi tiaga kua'a' na kīcha'a chìnuni.

Tichi xinda'vi Ndioo jànde'e ra nuu Paulu iin ra ñu'u' Macedonia

⁶ Takan kũu ta tava ma Tati Í Ndioo nī cha'a yi kàtitu'un ndra tu'un Ndioo ñu'u' Asia, yakan va yā'a ndra kuà'an ndra iti' ñu'u' Frigia ta ñu'u' Galacia. ⁷ Ta ikan chāa ndra raya nuu yà'a ñivi ora kuà'an na iti' ñu'u' Misia. Ta ikan kũuni ndra ku'un ndra iti' ñu'u' Bitinia, va ma Tati Í Jesuu, tūvi nī cha'a yi ña na ku'un ndra iti' ñu'u' ikan. ⁸ Yakan va yā'a ndra raya ñu'u' Misia tajan kuà'an ndra iti' ñu'u' ikan. Ta ikan chāa ndra yu'u tañu'u, yatin ñuu Troa. ⁹ Ta chanikuaa jànde'e Ndioo nuu Paulu iin ra ña ndaa ta iyo ra ñu'u' Macedonia. Tajan rakan jānini ra Paulu ta te'en nāka'an ra chi'in ra: “¡Na kichiun ñu'u' Macedonia, nuu iyo ndi ta tindeun ndi!”, kàti yi chi'in ra. ¹⁰ Ta ora yā'a ña ndē'e ra ma xinda'vi yakan, ta numini kīcha'a ndio ndi jàndova'a ndi ndatiñu ndi ña ni ku'un ndi iti' ñu'u' Macedonia, vati cha chito va'a ndi ti Ndioo kāchin ra ndyu'u na ku'un ndi kukatitu'un ndi tu'un va'a kà'an cha'a' Jesuu iti' tikan.

Chàa Paulu chi'in Sila ñuu Filipu ña kàndii ñu'u' Macedonia

¹¹ Takan kũu ta ñuu Troa kĩ'vi ndi iin varku indeeni nda kati chaa ndi iin ñu'u' vali ña iyo tichi tañu'u ña nàni Samotracia. Ta ora tuvi inga kivi tajan kĩ'vi ndiko ndi varku indeeni nda kati chāa ndi ñuu Neápolis. ¹² Tajan kēe ndi ñuu i'ya, ta kācha'an ndi ñuu Filipu. Ta ma ñuu Filipu ti iin ñuu ka'nuga kũu yi kuenda ndian Romanu. Ta juuni iin ñuu ka'nu kũu yi kuenda ñu'u' Macedonia. Ta ñuu ikan kīndoo ndi uvi uni kivi. ¹³ Ta ma kivi nindeo kēe ndi kuà'an ndi iti' yu'u ñuu nuu kàndii iin yuta. Vati ndyu'u kũuni ndi ti ikan kũu nuu kũti'vi ñivi judíu ña kà'an na chi'in Ndioo. Yakan va ora chāa ndi ma ikan ta chūnandi ndi ta ikan jan kīcha'a ndio ndi kà'an ndi tu'un va'a cha'a' Jesuu chi'in ma ñivi ña'a kũti'vi ka'iin ikan. ¹⁴ Ta iin ña'a ndaa tañu ma ñivi ña'a' ikan, kũu ña nàni Lidia. Ta yakan ti ña ñuu Tiatira kũan ta iin ña jàka'nu Ndioo kũan ndia. Ta xikoan ja'ma color ndaa, ña ya'a vii. Ta yakan ti nàndian tāsò'an ndisaa ma ña kà'an Paulu. Yakan va ora chīnian ndisaa ma ña kà'an ra, tajan Ndioo chā'a ra chinituni ra nuan, ta ikan kīcha'a ndioan chīnunian tu'un Jesuu. ¹⁵ Ta ikan kũnduta ndioan chi'in ndisaa ñivian ña iyo ve'an. Ta ora cha yā'a kũnduta vi, tajan te'en kīcha'a kà'an ña ña jàninian ndi:

—Tu chànini ndo ña chīnuva'ani tu'un Jesuu, na ko'o ve'i ta kindoo ndo nindee ndo ma ikan —kàtīan.

Takan kũu ña kēe ndio ndi kuà'an ndi ve'an.

Paulu jànda'a ra iin ñayoko ña ndo'o tati xaan

¹⁶ Iin kivi kēe ndi kàcha'an ndi iin nuu kũti'vi ñivi judíu ña kà'an na chi'in Ndioo. Ta tichi iti' kuà'an ndi nāta'an ndi iin ñayoko ña ndo'o tati xaan. Vati ma yakan chitoan ndanu vāchi ma ña ni ta'an yo iti' nuu jà'a yi. Ta jākanaa ña kua'a' xu'un' kuenda ma ndra chito'an jà'a ma ña chitoan. ¹⁷ Ta ma ora ikani tāndikuan chata Paulu ta juuni chi'in ndi ndia. Tajan kīcha'a kà'an ña, ta kànachaa ña ni'i va'a te'en:

—Ndra'ya kũu ndra jà'a tiñu kuenda Ndioo ka'nu ga, ra iyo an-divi. Ta kàtitu'un ndra nuu ndo naja kua kũu jà'a ndo ta kakú ndo —kàtīan.

¹⁸ Ta ñayoko i'ya ti kua'a' kivi chākunuan kà'an ña te'en, yakan va chāa ndio iin kivi ña kũxaan ndio ma Paulu. Ta te'en nāka'an ndio ra chi'in ma tati xaan ña indii ña:

—Chi'in ndatu Jesucristu kà'in ña na keun tichi kuñuan —kàti ra.

Tajan ora kà'an ma Paulu te'en, ta ma ora ikani kēe ndio yi ña.

¹⁹ Tajan ora chā'a ndio ma ndra chito'an kuenda ña na kũu ga jakanaa ndra xu'un' chi'an, tajan tiin ndio ndra Paulu chi'in Sila, ta kēñu'u ndra ndra ta chāndaka ndra ndra nuu ka'iin ndra vetiñu. ²⁰ Tajan te'en kīcha'a ndio ndra kà'an ndra chi'in ndra:

—Ma ndra judíu i'ya ya'a jàkanuu ndra xini ñivi iyo ñuu yo. ²¹ Ta jànda'viña'a ndra ma ñivi ñuu yo chi'in ma tu'un chaa ña jàna'a ndra. Ta ndyu'u ti kũu ja'a ndi ma ña jàna'a ndra ti töve chà'a ma Ley Romanu ña jà'a ndi yi —kàti ndra.

²² Ta ikan jan ndisaa ma ñivi ndēta na ta kīcha'a na kà'an ti'ini na chata ndra. Yakan va te'en nāka'an ma ndratiñu chi'in ma jandaru:

—Na tavani'i ndo ja'ma ndra ta na kani ndo ndra chi'in yutun kuiin —kàti ndra.

²³ Ta ikan ora cha yā'a kāni nduva'a kuii ndra ndra, tajan ti'i ndra ndra tichi vekaa. Ta te'en nāka'an tuku ma ndratiñu chi'in ma ra jandaru kũmi vekaa:

—¡Na kumi va'un ndra! —kàti ndra.

²⁴ Yakan va ora nāka'an ndra te'en chi'in ma ra kũmi vekaa, tajan ti'i ndio ra ndra iin tichi vekaa nuu xe'e ga. Ta ikan ti'i ra cha'a ndra iin tichi yavi vitu.

²⁵ Va juuni ma chanikuaa kivi ikan, iyo yi a java ñuu, ta ma ora ikan kà'an Paulu ta Sila chi'in Ndioo. Ta chita ndra iin yaa ña jàka'nu ndra Ndioo. Ta ikan ndisaa ma ndra ka'iin tichi vekaa, chīni ndra ma ña jà'a ndra. ²⁶ Ta ma ora ikani

kīchi iin ña nduva'a kuii ni'i tàan, ña ndava ndāta ma chave'e chi'in pisu tichi vekaa. Yakan va ma ora ikani nūna ndisaa ma yuvekaa. Ta ndisaa ma ndian ka'iin tichi vekaa ndāchi ma karena ndikun ma vitu nuu ka'iin ma cha'a na. ²⁷ Ta ikan ora ndākoo ma ra kùmi vekaa, ta ndē'e ra ña tandi'i yi nūna. Tajan tāva ra ma machiti ra ña ni ka'ni ra juuni maa ra, vati chānini ra ti ndisaa ma ndian ka'iin vekaa kākú na niku. ²⁸ Va ora ndē'e Paulu ña takan ni ja'a ma jandaru, tajan te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na kā'niun juuni maun vati ndisaa ndi juuni ka'iin ndi i'ya —kāti Paulu chi'in ra.

²⁹ Ta ikan chīkan ma ra jandaru kùmi vekaa iin ñu'ú nuu ra meru ra. Ta ikan chīnu ra kī'vi ra tichi vekaa nuu indii Paulu ta Sila. Ta endee ndāyu ra cha'a' ña yu'vi ra, yakan va chūnandi chiti ra iti' cha'a ndra. ³⁰ Tajan tāvani'i ndio ra ndra ma tichi vekaa, ta te'en chikatu'un ra nuu ndra:

—Ndyo'o xaa, ¿nayi ìyo yi ña ja'i ta kùu jakakú Ndioo yu'u nuu ma kuati jà'i? —kāti ra chi'in ndra.

³¹ Tajan te'en nāka'an ndra chi'in ma jandaru ikan:

—¡Na chinuniun tu'un Racha'nu Jesuu, ta kuu kakun chi'in ndisaa ñiviun ña ìyo ve'un jà'a ra! —kāti ndra.

³² Takan kūu ta kā'an ndra tu'un ma Racha'nu Jesuu nuu jandaru ikan ta nuu ndisaa ma ñivi ka'iin ve'e ra ndia. ³³ Ta juuni ma ora chanikuaa ikan, chāka ma ra jandaru Paulu chi'in Sila kuà'an ndra iin nuu kàndii iin yuta. Ta ikan nākata ra ma nuu tàkue'e ndra. Tajan Paulu chi'in Sila jākunduta ndio ndra ma jandaru ikan chi'in ndisaa ñivi ìyo ve'e ra. ³⁴ Yakan va ora cha yā'a kùnduta ra chi'in ñivi ra, tajan chāka ndio ra ndra kuà'an ndra ve'e ra. Ta ikan chā'a ra ña chāchi ndra. Yakan va maa ra chi'in ndisaa ñivi ra, nduva'a kuii chīsii vi ña kīcha'a vi chinuni vi tu'un Racha'nu Ndioo.

³⁵ Ta ora kūndichin inga kivi ma ndra kùu vesi tāchi ndra tatun kà'an

nuu ma ra jandaru kùmi vekaa, ña na jaña ra Paulu chi'in Sila, ndra ka'iin tichi vekaa. ³⁶ Ta ikan jan te'en nāka'an ndio ma ra kùmi vekaa chi'in ma Paulu:

—Ma ndra kùu vesi, tāchi yu'u ña na jañai ndo. Yakan va cha kùu ku'un vii ndo ve'e ndo vitin —kāti ra.

³⁷ Tajan te'en nāka'an ndio ma Paulu chi'in ma ndra kùmi vekaa:

—Ndyu'u ndra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma. Kāni ndra ndi nuu ka'iin kua'a' ñivi, ta tī'i ndra ndi tichi vekaa i'ya. Ta tūvi nī ja'a jī'na ndra kuenda tuva kuati ndi kùu yi. ¡Ta vitin kùuni ndra tavani'i xe'e ndra ndi ikan nī'iin ñivi nākoto na yi! ¡Va na kùu ja'a ndra yi takan! ¡Yakan va na kichi juuni maa ndra ta tava ndra ndi! —kāti ra.

³⁸ Ta ikan jan kēe ma ndra jandaru chākatitu'un ndra nuu ma ndra kùu vesi ña chā'nda tiñu nuu ndra. Ta ora chito ndra ña ndra tatun Jesuu, kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu ndra, ndava yū'vi ndra. ³⁹ Ta ikan kēe ndra kuàndakan ndra ñamani nuu Paulu ta Sila na jaka'nuni ndra ndra cha'a' ma ña jā'a ndra chi'in ndra. Tajan tāvani'i ndio ma ndra vesi ndra tichi vekaa. Ta jānini ndra ndra ña na kee ndra ma ñuu ikan. ⁴⁰ Yakan va ora kēe ndra ma vekaa, tajan kuà'an ndra nuu ndian chīnuni ka'iin ve'e Lidia. Ta ora chāa ndra ikan tajan chā'a ndra tundeeni nuu na. Ta ikan kēe ndio ndra kuà'an ndra inga ñuu.

17

Ñivi ñuu Tesalónica kàja'a na kuati

¹ Ma iti' kuà'an Paulu chi'in Sila yā'a ndra ñuu nāni Anfipolis, ta juuni yā'a ndra ñuu nāni Apolonia. Tajan chāa ndio ndra ñuu nāni Tesalónica, vati ikan ìyo iin veñu'u ñivi judíu. ² Ta ikan kī'vi Paulu ma tichi veñu'u ikan, kua takani jà'a ra ndisaa kivi nindee na. Uni sabadu jāna'a ra kua kà'an tutu Ndioo nuu na. ³ Ta chi'in tutu ikan kātitu'un ra nuu na ti ra kùu Cristu ìyo yi ña nde'e ra tundo'o niku. Ta ora na ya'a

ña kuvi ra ni nataku ndiko ra. Ora chĩnu kā'an Paulu takan chi'in na, tajan te'en nāka'an ndiko ra:

—Juuni ma ra Jesuu ña kà'in nuu ndo, juuni rakan kùu ma Cristu, ra tachi Ndioo ña jàkakú ra yo ndia.

⁴ Yakan va tiani ma ndian judíu kīcha'a na chĩnuni na tu'un Jesuu ña kà'an Paulu ta Sila, tajan ndō'iin ndio na chi'in ndra. Ta juuni iyo kua'a' ma ndian yūvi judíu ña jàka'nu Ndioo, ta nda ñivi ña'a' cha'nu ya'a ga iñu'u ndia, juuni kīcha'a vi chĩnuni vi tu'un Jesuu. ⁵ Va ma ndian judíu ndian tūvi nī chinuni tu'un Jesuu nduva'a kuii kuxaan na ta tixin na ña k'vi iin ñivi na iti' Jesuu. Yakan va chāka'an na chi'in iin ndra kini kachika kai na kīcha'a ndra kùvaa yu'u ndra ta na jakanuu ndra xini ma ñivi ñuu ikan, kàti ndra. Ta takan jā'a ndra, tajan ikan kēe ndio ndra chi'in inga ndian ñuu kuà'nduku na Paulu chi'in Sila ve'e Jasón, ti kùuni na tava na ndra ma tichi ve'e ra ta jana'a ndio na ndra nuu tūvi ñivi ka'lin ñuu ikan. ⁶ Va tava nī nata'an na ma Paulu ta Sila ve'e ma Jasón, yakan va maa ra tiin na. Ta juuni tiin na inga ndra chĩnuni ña iyo ve'e ra. Ta kēñu'u ndio na ndra kuà'an na nuu ndra kùvetiñu. Ta ora chāa na ma vetiñu, tajan ma ndra judíu ni'i va'a kīcha'a kà'an ndra chi'in ndra kùvetiñu te'en:

—Ndra'ya kùu ndra jàkanuu xini ñivi iyo ñuñivi, ta vitin vachi ndra i'ya, ti juuni kùuni ndra jakanuu ndra xinio ndia. ⁷ Ta Jasón kùu ra ña chā'a ra ve'e ra na koo ndra. Ta ndrakan tūva jachi'in ndra tu'un ley Rey César, ra chà'nda tiñu nuu yo, vati kàti ndra ña iyo tuku inga ra kùu rey, ta rakan nani ra Jesuu —kàti ndra.

⁸ Yakan va ora chĩni ma ndra vetiñu chi'in ma ñivi ka'lin ikan ña kà'an ndra, yakan va tiaga kīcha'a na kuxaan na. ⁹ Ta jā'a na na tia'vi Jasón chi'in inga ñivi iin multa. Tajan ora tīa'vi ndio ndra yi ta jāña ndio ndra ndra.

Paulu chi'in Sila chàkatitu'un ndra tu'un Jesuu ñuu Berea

¹⁰ Ora cha kī'vi ma chanikuaa, numini tachi ma ndian chĩnuni tu'un Jesuu ma Paulu chi'in Sila, na ku'un ndra iti' ñuu Berea. Ta ora chāa ndra ma ñuu ikan, ta kuàki'vi ndio ndra veñu'u ñivi judíu ñuu ikan.

¹¹ Ta ma ndian judíu iyo ñuu i'ya tiá yati na kua ndian judíu iyo ñuu Tesalónica, ti ya'a chisii na ora kàtitu'un ndra tu'un cha'a' Jesuu nuu na. Ta jàkua'a na ma tutu Ndioo ndisaa kivi, nde'o tu ña ndicha kùu ma ña jana'a ma Paulu nuu na. ¹² Yakan va kua'a' na kīcha'a chĩnuni tu'un Jesuu, ta juuni kua'a' ndian yūvi judíu kīcha'a chĩnuni na ndia, nda ma ndra'ii chi'in ñivi ña'a ya'a ga iñu'u ndia. ¹³ Va ora chĩto ma ndian judíu iyo ñuu Tesalónica ña juuni chàkunuu Paulu jana'a ra tu'un Ndioo ñuu Berea, tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra kuàjakanuu ndra xini ñivi iyo ñuu ikan, ikan na kuxaan na nde'e na Paulu. ¹⁴ Va ma ndian chĩnuni tachi na Paulu na kee ra numini ma ñuu ikan ta ku'un ra iti' yu'u tañu'u. Ta Sila ta Timoteunia ndōo ndra ma ñuu Berea. ¹⁵ Tajan ndisaa ma ndra chĩnuni ña ndakata'an chi'in Paulu kuà'an ndra chi'in ra nda ñuu Atenas. Ora chāa ndra ñuu Atenas, tajan Paulu tachi ra ndra na ku'un ndiko ndra ñuu Berea kuka'an ndra nuu Sila ta Timoteu, na kichi numini ndra ma ñuu Atenas nuu ndaa ra. Yakan va kēe ndio ndra kuàkatitu'un ndra nuu Timoteu ta Sila.

Paulu chàkunuu ra ñuu Atenas

¹⁶ Takán kùu ta ikan Paulu ndātu ra Sila ta Timoteu ñuu Atenas. Yakan va ndanikuni ma nuu chàkunuu ra ñuu ikan, ndè'e ra ma ndioo yutun íí ña jà'a ñivini. Ta nda'vi kùuni ra ora ndè'e ra yi. ¹⁷ Yakan va tichi veñu'u ndian judíu nātu'un ta'an ra chi'in ñivi judíu, ta chi'in ñivi yūvi judíu ña jàka'nu Ndioo. Ta juuni nani kivi kànita'an yu'u ra cha'a' ña ndaa chi'in ñivi kùti'vi nuya'vi ndia. ¹⁸ Ta juuni ka'lin ndian jàkua'a jakuela epicúreos, chi'in ndian jàkua'a

jakuela estoicos, te'en kīcha'a na kànita'an yu'u na chi'in Paulu:

—¿Nda tu'un kùu ña kà'an ra'ya ña ya'a kua'a' yu'u ra? —kàti na.

Ta inga na kà'an te'en:

—Ma ra'ya jà'a ra, ña kuàkatitu'un ra tu'un cha'a' ndioo ka'in nuu chika, va kùu ndra ndioo töve nàkoto ndi. Takan jà'a ra najaka —kàti na.

Tu'un i'ya kà'an na, ti Paulu kàtitu'un ra tu'un cha'a' Jesucristu, naja nàtaku ra tañu ndian ndií.

¹⁹ Ta ikan tīn na ra, ta kuà'an na chi'in ra nuu ndaa ve'e nani Areópago. Vati ikan kùti'vi na ora chini na iin tu'un chaa. Ta ora chāa na ma ikan, ta te'en chikatu'un ndio na nuu Paulu:

—Kùuni ndi koto kachin ga ndi cha'a' ma tu'un chaa ña já chinu kàtitu'un. ²⁰ Vati kàtitu'un nuu ndi iin tu'un ña töve chito ndi. Yakan va kùuni ndi koto ndi niyi kùuni yi kà'an yi —kà'an na.

²¹ Takan kùu tajan ndisaa ma ndian ñuu Atenas chi'in ndian kichi nuu chika ña iyo ma ikan, jàkenaa na tiempuni chi'in ma ña nàtu'un na ta taso'o na nda tu'un nikuuni ña kùu iin ña chaa kuenda na. ²² Ta ikan jan ndeta Paulu tañu ma ñivi ka'in ve'e Areópago ikan, ta te'en nàka'an ra chi'in na:

—Ndyo'o ndian ñuu Atenas, vitin va cha chitoi ti ndyo'o kùu ndian ya'a jàka'nu ndo ndioo ña ya'a chìnuni ndo, ²³ ti ora chākunui tichi ñuu ndo, ikan ndē'i ndisaa ma yutun í ña jàka'nu ndo. Ta tañu ma ña jàka'nu ndo, ndē'i iin letra ma nuu naa ña te'en kà'an: “Kuenda iin Ndioo ña töve nàkoto yo.” Ta yu'u kàtitu'in nuu ndo vitin cha'a' Ndioo ña jàka'nu ndo vaji töve nàkoto ndo ra. Juuni cha'a' yakan kùuni kàtitu'in nuu ndo, ikan na chaa ndo koto kachin ga ndo naja kua kaa ra.

²⁴ 'Vati Ndioo ikan kùu ma ra jātuvu ñuñivi, ta tandi'i ña iyo nuu yi. Ta juuni rakan kùu ra ña chà'nda tiñu nuu andivi ta nuu ñu'u' ñuñivi ndia. Ta töve iyo ra tichi nī'in veñu'u ña jà'a ñivini vati iyo ra

ndanikuni. ²⁵ Ta töve chiniñu'u ra nī'in ñivi jà'a tiñu nuu ra. Vati tüvi kùmani nī'in nakuyi nuu ra. Ta maa ra kùu ra ña chà'a ra kivi koo yo, chi'in tati xita yo, ta tandi'i ña'a yo ña iyo.

²⁶ 'Vati chi'in iin ra'ii ni, jà'a ra ña tüvi tandi'i ñivi iyo ninii kuii ñu'u' ñuñivi, ikan na koo na ndisaa ma ñu'u' i'ya. Ta antea ña jātuvu Ndioo ñivi iyo ñuñivi cha kāchin ra naja kivi ni koo na nuu yi, ta juuni kāchin ra ndanu iyo yi ña koo na ndia. ²⁷ Takan jà'a Ndioo, ikan na nanduku ndicha yo ra nda kati nata'an yo ra, vati Ndioo tüvi chika iyo ra nuu ta'ii'in yo. ²⁸ Vati Ndioo jà'a ña iyo yo, ta jà'a ra ña kanda yo, ta juuni chà'a ra ña iyo ñandeo ndia, ikan na koo koo ndito yo. Vati te'en taa iin ra ñuu ndo iin tutu vii taji'na: “Se'e Ndioo kùu ndisaa yo.” ²⁹ Ndicha kuii ña takua kùu yo se'e Ndioo, yakan va tüvi iyo yi ña ka'an yo ña Ndioo kùu ra takua kaa iin yutun í ña oro, a iin ña plata, a iin ña kaa takua kaa iin yuu. Vati ndisaa yakan kùu ma ña vāchi ma chinitunini na, ta jà'a na yi chi'in nda'a' na takua kùuni maa na ndia. ³⁰ Vati Ndioo antea tüvi nī ti'i ra kuenda na ora tüvi chito na ma tu'un ra niku. Va vitin Ndioo chà'nda ra tiñu nuu ndo, ta nuu ndisaa ñivi iyo ñuñivi na ndakoo yo jà'a yo kuati ta na chikoni'o ku'un yo iti' kuà'an ra. ³¹ Vati Ndioo cha kāchin ra iin kivi ña ni jakutuni ra tiñu ndisaa ñivi. Ta ikan kati ndaa ra nuu yo, yo jà'a ña va'a, ta yo töve. Ta ndisaa ña'a Ndioo cha chā'a ña na ja'a Jesucristu yi. Vati rakan cha kāchin ra ra tatiempu. Ta ora jānataku Ndioo ra tañu ndian ndií, takan chā'a Ndioo ña nakoto kachin tandi'i ñivi ña kāchin ra Jesuu ña na ja'a ra ma tiñu ikan —kàti Paulu.

³² Takan kùu ta ora chini na ña kà'an Paulu ña nàtaku ndiko ñivi tañu ñivi ndií, iyo ndian kà'an ti'ini chata ra, ta iyo ndian kà'an te'en ndia:

—Ni taso'o ndiko ndi ma ña kà'un va nda inga tuku ora —kàti na chi'in

ra.

³³ Yakan va kēe ndio ra ta kuà'an ra. ³⁴ Ta ìyo ndian kīcha'a chìnuni tu'un Jesuu ña kà'an Paulu. Ta tañu ndian chìnuni ndaa iin ra ndiso tiñu vetiñu Areópago, ra nàni Dionisio. Ta juuni ndaa iin ña'a chìnuni ña nàni Dámaris chi'in inga tuku tiaga na ma ikan ndia.

18

Kuà'an Paulu ñuu Corintu

¹ Takan kūu ta Paulu, kēe ra ñuu Atenas, ta kuà'an ra iti' ñuu Corintu. ² Ta ora chāa ra ñuu Corintu ta ikan nāta'an ta'an ra chi'in iin ra judíu, ra nàni Aquila. Ta rakan ti ra ñu'u' Ponto kùu ra. Ta Aquila chi'in ñasi'i ra Priscila, takani cha ìyo vi ma ñu'u' Italia niku. Ta kēe vi ma ñu'u' ikan vati ma ra kalecha'nu Claudiu, jākunu ra ndisaa ndian judíu ndian ìyo ma ñu'u' ikan. Ta ikan já chāa ndio vi ñuu Corintu. Ta ikan Paulu kuà'an ra kuànde'e ra vi ma nuu ìyo ve'e vi. ³ Ta ora chāa Paulu ve'e vi, ta kīcha'a ra jàva'a ra ve'e ja'ma chi'in vi ña ni xiko vi. Vati juuni chito ra jà'a ra ma tiñu ikan ndia. Ta ikan kīndoo ra jàtiñu ra chi'in vi. ⁴ Ta ta'ii'in kivi nindeo Paulu chà'an ra ma veñu'u ndian judíu chàkatitu'un ra nuu na chi'in ndian yüvi judíu ndia, vati kùuni ra ña na chinuni na tu'un Jesucristu.

⁵ Takan kūu ta kēe Timoteu chi'in Sila ñu'u' Macedonia, ta chāa ndra ñuu nuu ìyo Paulu. Ta ikan chāa ndra ve'e nuu ìyo ra. Yakan va ora ndē'e Paulu ña chāa ndra, tajan kīcha'a ndio ra kàtitu'un ra nani kivi ma tu'un Jesuu nuu ma ñivi judíu, va jàna'a kachin ra nuu na ña Jesuu juuni kùu ra ma Cristu ra tachi Ndioo ña na jakakú ra yo ndia. ⁶ Va ora kīcha'a ra kà'an ra te'en nuu na, tajan iin ndian judíu kīcha'a na kàyuni na chi'in ra ta kīcha'a na kà'an ti'ini na chata ra. Yakan va Paulu kīcha'a ra jàkisi ra ja'ma ra, ta kīcha'a ndio ra kà'an ra te'en chi'in na:

—Ora jànde'e Ndioo tundo'o nuu ndo na tüva chitoi ti yüva kuati yu'u

kùu yi, vati cha kàtitu'in tu'un cha'a' Jesuu nuu ndo vaji töve jàchi'in ndo yi. Yakan va vitin ta iti' nuu ni ku'un ndioi kukatitu'in tu'un i'ya nuu ñivi yüvi judíu —kàti Paulu.

⁷ Ta ora kēe ndio ra ma veñu'u ndian judíu ikan, ta kuà'an ndio ra ve'e iin ra nàni Ticio Justo, ta rakan ti iin ra jàka'nu Ndioo kùu ra ndia. Ta ìyo ve'e ra yatini xiin ma veñu'u ikan. ⁸ Ta iin ra nàni Crispo, ra chà'nda tiñu ma veñu'u ikan juuni kīcha'a ra chìnuni ra tu'un ma Racha'nu Jesucristu chi'in ndisaa ñivi ña ìyo ve'e ra. Ta kua'a' ñivi ñuu Corintu kīcha'a chìnuni ta kùnduta na ora chini na ma tu'un va'a cha'a' Jesuu ndia. ⁹ Iin chanikuaa Paulu ndē'e ra Jesucristu takua ndē'o nakuyi tañu ñuma'na yo. Tajan te'en nāka'an Jesucristu chi'in ra:

—¡Na yü'viun! ¡Na katitu'un tiá tu'in nuu tiaga ñivi! ¡Ta na jáñaun ña jàna'un yi nuu na! ¹⁰ Vati ìyoi chi'un, ta ni'iin na kùu jati'ini na chi'un a takue'un jà'a na, vati ìyo kua'a' ñivi mai ñuu i'ya ña kachin —kàti ra.

¹¹ Takan kūu yakan va Paulu chiyo ra iin kuiya java ma ñuu Corintu ña jàna'a ra tu'un Ndioo nuu ma ñivi ikan.

¹² Ta chāa iin kivi ña kī'vi ra nàni Galión chà'nda ra tiñu ñu'u' Acaya. Ta ma ñuu Corintu ti ìyo yi tichi ñu'u' Acaya ndia, tajan kùti'vi ta'an ndio ma ndian judíu, ta tiin ndio na Paulu. Ta chāndaka na ra nuu jàkutuni Galión tiñu, na jànde'e ra tundo'o ra. ¹³ Tajan te'en tiso ma ñivi kuati chata Paulu nuu ma Galión:

—Ra'ya, kùu ra jànda'viña'a ñivio. Ti kàti ra ti tüvi va'a ña jàka'nu ndi Ndioo takua kà'an ma tutu ley ña kà'an cha'a' ma niyi ìyo yi ña ja'a ndi —kàti na.

¹⁴ Takan kūu ta chani ka'an Paulu iin tu'un nuu ra niku ora nāka'an Galión iin tu'un i'ya nuu na:

—Ndyo'o ndian judíu, na kuni va'a ndo ña ni ka'in chi'in ndo. Tu ìyo iin ña kini a kuati ka'nu ña jà'a ra, tajan

iyoyi ña jakutunji yi, ¹⁵ va tava chā'i kuenda ña tìsokuati ndo ra cha'a' ma tu'un kā'ani ra chata tutu Ley chìnuni ndyo'o ñivi judíu, yakan va na jandondaa maani ndo yi ti na kùuni ja'i yi —kàti ra.

¹⁶ Takan kùu tajan jākunu Galión na tichi ma ve'e nuu tà'nda tiñu ikan. ¹⁷ Ta ikan tiin ndio ma ndian judíu ra nàni Sóstenes, ra chà'nda tiñu veñu'u judíu. Ta ikan jan nduva'a kuii káni na ma Sóstenes nuu nde'e ma nuu nda vetiñu nuu chà'nda Galión ma tiñu ma ora ikani. Va ma Galión, vaji ndē'e ra ma ña ndo'o ma Sóstenes, tüvi nì jachi'in ra ma ña jà'a na chí'in ra.

Cha'a' uni kīcha'a ndiko Paulu kuàkatitu'un ra tu'un Jesuu ora chāa ndiko ra ma ñuu Antioquía

¹⁸ Takan kùu ta Paulu kīndooga ra kua'a' kivi ma ñuu Corintu. Ta ikan jan kīcha'a ndio ra kà'an ndio ra chí'in ma ndian chìnuni tu'un Jesuu ña ni ku'un ra. Ta ikan jan tiin ndio Paulu iin varku. Ta kēe ndio ra kuà'an ra chí'in Aquila ta chí'in ñasi'i ra ña nàni Priscila iti' ñu'u' Siria. Va ora takāaga ki'vi vi tichi varku, ji'na Paulu sōkon ra ndisaa ixi xini ra ñuu nàni Cencrea. Vati rakan jāchinu ra ña chā'a ra tu'un nuu Ndioo ña ni ja'a ra tiñu kuenda ra. ¹⁹ Ta ora chāa na ñuu nàni Efesu, tajan ndākoo ra Priscila chí'in Aquila ma ikan. Ta kēe ndio ra kuà'an ra nuu ndaa iin veñu'u ndian judíu. Ta ikan kīcha'a ndio ra jàna'a ra chí'in ma ndian judíu ña kùti'vi ma ikan. ²⁰ Ta ikan jan kīcha'a ña nàka'an na chí'in ra ña na kindoo ra koo ra tiá kivi chí'in na, va nì kuuni ra. ²¹ Yakan va te'en kīcha'a ra kà'an ra chí'in na:

—Iyo yi ña ku'in iti' nuu ti kùuni koi ñuu Jerusalén ora kīcha'a ma viko ikan. Ta tu Ndioo kùuni, tajan vāchj nde'e ndikoi ndo inga cha'a' —kàti ra.

Ta ora chīnu kà'an ra takan tajan kī'vi ndio ra tichi ma varku ta kēe ndio ra ñuu Efesu ta kuà'an ra iti' nuu. ²² Ta ora chāa ra ñuu Cesarea, ta kēe ndiko ra kuà'an ra ñuu Jerusalén, kuàka'an ra chí'in ndian

chìnuni tu'un Jesuu iyo veñu'u ikan. Ta ikan jan kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñuu Antioquía. ²³ Tajan kua'a' va'a kivi chiyo ra ma ñuu Antioquía, ta ikan jan kēe ndiko ra kuà'an ra kuàjamani ra ndisaa ndian chìnuni tu'un Ndioo iyo ta'ii'iin ñuu nuu yā'a ra, taku ñu'u' Galacia chí'in ñu'u' Frigia.

Ra nàni Apolo kàtitu'un ra tu'un Jesuu ñuu Efesu

²⁴ Ma tiempu ikan chāa iin ra judíu, ra nàni Apolo ma ñuu Efesu. Ta ma rakan ti ra kīchi ñuu Alejandría kùu ra. Ta ya'a ga vii jàna'a ra ma tutu Ndioo nuu ma ñivi, ta chito va'a ga ra naja kua kà'an yi. ²⁵ Ti cha jākua'a ra naja kua kùu iti' Ndioo, ta ikan kīcha'a ra jàna'a ra yi chí'in ndisaa kuii anima ra nuu ma ñivi ikan. Ta kàtitu'un kachin ra ndisaa naja kua chito ra kuenda Racha'nu Jesuu, vaji chito ra uvanuu naja kua jàna'a Xuva ora jākunduta ra ñivini niku. ²⁶ Yakan va Apolo tüvi ndasii ra ora kàtitu'un ra tu'un Ndioo nuu ñivi ka'iin tichi veñu'u ñivi judíu. Va ora chīni Priscila chí'in iian Aquila ma ña kà'an ra, tajan kāna siin vi ra, ta jàna'a vi tiaga kachin naja kua kùu ma iti' Ndioo nuu ra. ²⁷ Ta ora kùuni Apolo ya'a ra iti' ñu'u' Acaya, tajan ndisaa ma ndian chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu Efesu, chā'a na tundeeni ra. Vati tāa na iin carta ta chā'a na yi nuu Apolo, na kunda'a ra yi ta jana'a ra yi nuu ndian chìnuni iyo ñu'u' Acaya, ikan na ku'va na ña na ndoo ra chí'in na, vati töve nākoto na ra. Takan kùu ta ora chāa ra ñu'u' Acaya, tajan kīcha'a ña ya'a ga tīndee ra ma ndian kuà'an iti' Jesuu, ti chā'a Ndioo ñamani ra nuu na, yakan va kīcha'a na chìnuni na ma tu'un ra. ²⁸ Ta Apolo, nuu tüvi ñivi jākanaa ra ndian judíu ora kànita'an yu'u ra chí'in na, ti jàna'a ra nuu na ña kà'an kachin ma tutu Ndioo, ti Jesuu ndicha kuii kùu ma ra Cristu, ra tachi Ndioo ña na jakakú ra yo.

19

Paulu, chà'nda ndiko ra ñuu Efesu

¹ Takan kuu ta juuni iyoga Apolo ñuu Corintu, ora keta chiyo Paulu iin yuku kini ña iyo iti' ñu'u' Asia. Ta ora chaa ra ñuu nani Efesu ikan nata'an ra uvi uni ndian chinuni.

² Ta te'en chikatu'un ra nuu na:

—¿A n'i'í ndo Tati Íí Ndioo ora kicha'a ndo chinuni ndo? —kati Paulu chi'in na.

Tajan te'en naka'an na:

—Ni'in cha'a' tak'an taso'o ndi tuva ndicha iyo iin Tati Íí Ndioo —kati na.

³ Tajan te'en kicha'a chikatu'un tuku Paulu nuu na:

—¿Ta nayi chinuni ndo ora ña kunduta ndo, tuva takan? —kati Paulu.

Tajan te'en naka'an tuku na:

—Chinuni ndi tu'un katitu'un Xuva ora jakunduta ra ñivi —kati na.

⁴ Tajan te'en naka'an tuku Paulu chi'in na:

—Va Xuva jakunduta ra ndisaa ndian jãña ña ja'a kuati, ta chikoni'í ndiko na kuà'an na iti' Ndiooni. Va juuni katitu'un Xuva nuu ndo ña na chinuni ndo tu'un ma Racha'nu ña vachi iti' chata ra, vati rakan kuu Jesuu. —Takan kati Paulu chi'in na.

⁵ Ta ora chini na ña ka'an Paulu te'en, tajan ndisaa na kunduta ma ora ikani chi'in sivi ta ndatu Racha'nu Jesuu. ⁶ Tajan ora jundii Paulu nda'a' ra xini na, ta ma ora ikani koyo Tati Íí Ndioo chata na. Ta kicha'a na ka'an na iin tu'un siin ña tüvi chito na ka'an na. Ta juuni kicha'a na katitu'un na nuu ma ñivi chi'in tu'un yu'u Ndioo. ⁷ Takan kuu ta ndisaa ma ndian ka'in ikan, iyo uchi uvi ta'an na kuu na kua ndisaa na.

Paulu jana'a ra tichi veñu'u ndian judú, ta tichi jakuela iyo ñuu Efesu

⁸ Takan kuu ta ndi uni yoo ña chiyo Paulu ma ñuu Efesu, tüvi ni yu'vi ra ña jana'a ra tu'un Jesuu nuu ma ñivi tichi veñu'u ñivi judú. Ta juuni ka'an ra ta janini ra ma ñivi naja kua ja'a na ta kuu cha

na nuu chà'nda Ndioo tiñu. ⁹ Va iyo ndian ya'a ndava xini, ña ni kuuni na chinuni na ma ña ka'an ra. Tajan juuni ma ora ikani, kicha'a na ka'an ti'ini na chata ma iti' Jesuu. Ta ikan Paulu kesiin ra ma veñu'u ikan ta juuni tava ni siin ra ma ndian chinuni tu'un Jesuu. Tajan kee ndio na kuà'an na chi'in ra iin jakuela ra nani Tirano. Ikan jana'a Paulu tandi'i kivi nuu ma ñivi ma jakuela ikan. ¹⁰ Uvi kuiya kuu yi ña ja'a ra takan. Takan kuu ta tandi'i ñivi ñu'u' Asia chini tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu, ta nda ndian judú ta nda ndian yuvi judú ndia. ¹¹ Ta Ndioo cha'a' ra kua'a' va'a ndatu ra nuu Paulu na jana'a ra yi nuu ñivi chi'in nda'a' ra. ¹² Takan kuu vaji pañitu a nda ja'ma ni kuuni ña janani na ra, ta chunda'a na yi chà'an na nuu ndian ku'vi, ta nda'a na. Ta juuni tava ra ma tati xaan ña ndiso na ndia.

¹³ Va iyo ndra judú ña chakunuu kai ña tavani'í ndra tati xaan ndiso ñivi. Ta ndrakan ti kuuni ndra ja'a ndra yi chi'in ndatu Racha'nu Jesuu niku. Ta yakan va te'en ka'an xaan ndra chi'in ma tati xaan ndiso ma ndian ku'vi:

—¿Chi'in ndatu Jesuu ña katitu'un Paulu, yu'u, ka'in ña na kee ndo tichi anima ma ndian ku'vi! —kati ndra.

¹⁴ Ña'a kuu ma ña ja'a ma ndi ucha ta'an ndra se'e iin ra judú ña nani Esceva. Ta rakan ti iin ra chà'nda tiñu nuu ndra kuu sutu kuu ra. ¹⁵ Takan kuu tajan te'en naka'an ndio ma tati xaan ikan chi'in ndra:

—Nakotoi Jesuu, ta juuni chitoi nda ra kuu Paulu, ¿va ndyo'o nda ndian kuu ndo ña chà'nda ndo tiñu nui? —kati ma tati xaan chi'in ndra.

¹⁶ Tajan ora chinu ka'an ma ra ndiso tati xaan nuu ndra, tajan ma ora ikani, ndava ma ra ndiso tati xaan chata ndra chi'in kua'a' ñandee ra ta jati'ini yi chi'in ndra, ta ikan chito naja kua ja'a ndra ña kúndee ndio ndra kakú ndra ña janda kuà'an kaviti ndra ma iti' ve'e ndra, ta juuni takue'e ndra ndia. Vati ndi'í ja'ma ndra janakaa ma ra ndiso tati xaan ikan. ¹⁷ Ta ora

kūu te'en, ndian judíu ta ndian yūvi judíu iyo űuu Efesu chító na yi. Yakan va ora chító na űa takan kūu, ta ndava yū'vi na. Ta ikan kīcha'a kua'a' űivi jàka'nu na Racha'nu Jesuu.

¹⁸ Ta juuni kua'a' ndian já chīnuni chà'an na chàkatitu'un na nuu ndisaa űivi ka'iin ma ikan tandi'i ma kuati kini űa jà'a na. ¹⁹ Ta kua'a' ndian nduvi chàndaka na ma tutu jà'a na. Ta ikan kīcha'a na chà'mi na yi nuu tūvi űivi. Ta ikan tāvani'i na kuenda naja kua ndaa ma tutu ikan. Ta ikan kēta yi űa ndaa yi uvi xiko uchi mii xu'un' plata kua tandi'i yi. ²⁰ Ta takan kūu ta chíta kuati tu'un Racha'nu Jesuu nda nikuuni, ta jàna'a Ndioo ndatu ra nuu űivi ndia. Ta ikan kī'vi kua'a' űivi iti' kuà'an ra, cha'a űa chīnuni na tu'un Jesuu. ²¹ Ta takan kūu ta chānini Paulu, űa kùuni ra ku'un ra iti' űu'u' Macedonia chi'in iti' űu'u' Acaya, nda kati chāa ra nda űuu Jerusalén. Ta juuni kàti ra, ti ora chinu ma tiñu jà'a ra űuu Jerusalén, juuni iyo yi űa ku'un ra űuu Roma ndia. ²² Ta ikan tāchi Paulu uvi ta'an ma ndra tīndee ra na ku'un ndra űu'u' Macedonia. Yakan va ma ndra tāchi ra te'en nāni ndra: Timoteu chi'in Latu. Vati ma Paulu, kīndoo ra uvi uniga kivi ma űu'u' Asia.

Jàkanuu ra nāni Demetriu xini űivi űuu Efesu

²³ Tiempu ikan chīyo kua'a' tundo'o ndē'e ndian chīnuni tu'un Jesuu, ²⁴ ti kēta iin ra nāni Demetriu űa ya'a jàkanuu ra xini ma űivi űuu Efesu. Vati ma tiñu jà'a ra, kùu űa jàva'a ra maaa kaa plata. Ta juuni jà'a ra kua'a' va'a veñu'u kuati űa kàa takua kàa veñu'u űa jàka'nu űivi nuu iyo ndioo Artemisa chi'in yi. Ta jàkanaa ra kua'a' xu'un' chi'in ma űa jà'a ra ndia. Ta juuni kua'a' xu'un' tì'a'vi ra ma ndian jàtiñu chi'in ra. ²⁵ Tajan jà'a ra űa na kuti'vi ta'an ndisaa ndra jàtiñu chi'in plata. Tajan te'en nāka'an ndio ra nuu na:

—Ndyo'o xaa, cha chító va'a ndo, ti ma tiñu jà'a yo kùu yi iin űa va'a

maa yo ti ndòkuika yo jà'a yi. ²⁶ Ta juuni cha chító ndo ma tu'un kà'an ra nāni Paulu nuu űivi ta ndē'e ndo naja ya'a kī'vi na iti' jàna'a ra. Kàti ra ti ma ndioo jàva'a yo chi'in kaa yūvi ndioo ndicha kùu yi kàti ra. Takan jàna'a ra nuu ma űivi. Yakan va kua'a' na cha chīnuni ma tu'un kà'an ra. Ta yūvi űuu Efesu i'yani kùu yi űa jà'a ra takan, vati juuni jà'a ra takan chi'in űivi iyo ndisaa űuu nuu yā'a ra ndia, nda kati ndi'i űu'u' Asia chàkunuu ra. ²⁷ Yakan va ndisaa ma űa jàna'a ra, iin kuati ka'nu kùu yi kuenda yo, koto kenaa ndisaa ma tiñu jà'a yo. Ta juuni ni kenaa ma űa jàka'nu yo ndioo Artemisa tichi veñu'an ndia. Ta tōva ni ka'an ma űivi ti ya'a ka'nu kùu ndioo yo, ta tūva ni ku'va na űa na ka'nda űa tiñu nuu na. Vati yakan jàka'nu űivi iyo nda iti' űu'u' Asia, ta nda tandi'i űuu űuñivi ndia. —Takan kàti Demetriu nuu ndra.

²⁸ Ta ora chīni ndra tu'un kà'an Demetriu, tajan nduva'a kuii kūxāan ndra ma ora ikani. Tajan te'en kīcha'a ndio ndra kà'an ni'i ndra:

—¡Ya'a ga ka'nu kùu ma ndioo Artemisa, kuenda űivi űuu Efesu! —kàti ndra.

²⁹ Tajan ma tiempu ikan, nduva'a kuii jàkanuu xini ndra ma űuu ikan. Ta ikan jan tīn ndra ra nāni Gayu chi'in inga ra nāni Aristarcu. Ta nīnduvi ndrakan kīchi ndra űu'u' Macedonia űa chàkunuu ndra chi'in Paulu. Yakan va tīn ndra ndra, ta kēñu'u ndra ndra chàndaka ndra ndra nuu iin ve'e ka'nu nuu ndōndaa tiñu iti' tichi űuu. ³⁰ Tajan Paulu kùuni ra kī'vi ra ka'an ra nuu ma űivi ka'iin tī'vi ikan. Va ma ndian chīnuni iyo chi'in ra, nī cha'a na kī'vi ra kà'an ra nuu na. ³¹ Takan kūu ta juuni iyo iin ndra kùmi tiñu űu'u' Asia űa nākoto ndra Paulu, tāchi ndra, ndra kùu tatun ndra űa na kujandomani ndra Paulu, ti koto kī'vi ra ma kuati ikan, koto tīn na ra. ³² Takan kūu ta iyo ndian kà'an iin nakuyi, ta iyo ndian kà'an inga nakuyi, vati jàkanuu xini na. Ta tiá kua'a' ga na, na tōve chító na ndaa

cha'a' kùu yi ña kùti'vi na. ³³ Va iyo iin ndian ka'iin tañu na, kātitu'un kachin na ma tu'un ikan nuu iin ra nàni Jandu. Ta rakan kùu ra tīndani'ni ndian judíu nuu ma ñivi ikan, na kati ndi'i ra naja kua kùu yi. Yakan va Jandu kīcha'a jànda'a ra nuu ma ñivi, na taxiin koo yu'u na ti ni ka'an ra. Ta ikan kīcha'a ra kà'an ra cha'a' ñivi judíu nuu tandi'i ñivi ñuu ka'iin ma ikan. ³⁴ Va ora chā'a na kuenda ña juuni ma ra kùu ra, ra judíu ndia, yakan va uvi ora kùu yi ña nduva'a kuii kùxaan na, ta te'en nāka'an na:

—iYa'a ga ka'nu kùu ma ndioo Artemisa kuenda ma ñivi ñuu Efesu! —kàti na.

³⁵ Ta ikan jākutaxin ma ra secretariu ñuu Efesu ma ñivi ka'iin ikan. Ta te'en nāka'an ra chi'in na:

—Ndyo'o ñivi ñuu Efesu. Cha chito tandi'i ñivi iyo ñuñivi ti ma ñivi iyo ñuu i'ya kùmi na veñu'u nuu jàka'nu yo ndioo Artemisa. Vati ndioo ka'nu kùan, ta ma yuu ií nuu iyo na'na ña juuni kùmi yo yi, ti kīchi yi iti' andivi. ³⁶ Yakan va tava nī'iin yo kùu ka'an yo ña töve takan kùu yi niku. Yakan va tiá va'a tu taxiin koo yu'u ndo, ta töve jà'a ndo nī'iin nakuyi tu töve chito va'a ndo yi. ³⁷ Vati ma ndra ndaka ndo kīchaa ndo i'ya, tüvi nī su'u ndra nī'iin ña ka'iin tichi veñu'u nuu ndaa ma ndioo yo Artemisa, ta tüvi kà'an ti'ini ndra chata ña ndia. ³⁸ Yakan va tu Demetriu chi'in ndra jàtiñu chi'in ra, tu iyo kuati ña kùuni ndra jandondaa ndra chi'in inga ñivi, na ku'un ji'na ndra kuka'an ndra yi chi'in ndra kùu vesi nuu chà'nda ndra tiñu. Ta ikan ta'ii'iin ndra kùu ka'an kachin ma kuati ndra, ta kùu jandondaa ma ndra vesi yi.

³⁹ Ta tu kùuni yo ka'an yo inga tuku nakuyi, na ndakan yo nuu ma ndra vetiñu ña na kachin ndra ora va'a ña kùu kuti'vi yo, ikan na kuu ndondaa ma kuati yo chi'in inga ñivi, takua kà'an ma ley yo ña iyo yi ña ja'a yo. ⁴⁰ Cha'a' ndisaa ma ña kùu vitin, ya'a ga ika kùu yi ti tu koto ma ndra jandaru ñuu Roma ta tisokuati

ndra ndisaa yo ti töve kùti'vi yo takua kà'an ma Ley, ta tu chikatu'un ndra nuu yo nda kuenda kùu yi ña kànita'an yu'u yo, ta juuni tüvi chito yo nda cha'a' kùu yi. —Takan kàti ma ra secretariu ñuu Efesu.

⁴¹ Ta ora chīnu kà'an ra tu'un i'ya nuu na, ta te'en nāka'an ra:

—iTa vitin na ku'un yo ve'o! —kàti ra.

20

Paulu kēe ra kuà'an ra iti' ñu'u' Macedonia ta ñu'u' Grecia

¹ Ora chīnu kànita'an yu'u ma ñivi, tajan kàna ndio Paulu tandi'i ma ndian chīnuni ka'iin ikan. Ta kīcha'a ra chūndayu'u ra na. Ta ora chīnu nātu'un ra chi'in na, tajan chūnumi nda'a' ra ta'ii'iin na ña kàña'a ra chi'in na, tajan kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñu'u' Macedonia.

² Takan kùu ta ndisaa ma ñuu nuu yà'a ra, chà'a ra tundeeni nuu kua'a' ndian chīnuni tu'un Jesuu. Ta takan jà'a ra nda kati chaa ra ñu'u' Grecia ³ nuu kīndoo ra uni yoo. Ta ikan chani tiin ra iin varku ña ni ku'un ra iti' ñu'u' Siria ora chīto ra ña cha nātu'un ta'an ma ndra judíu ña ni tiin ndra ra ta ka'ni ndra ra. Yakan va töva nī kuuni ra ku'un ra chi'in varku. Ta ikan jan chīkoni'i ndiko ra chi'in cha'a' ra nda ma ñu'u' Macedonia nuu yā'a ra niku. ⁴ Ta iyo iin ndra kàcha'an chi'in ra ña nàni te'en: iin ra nàni Sópater, ra se'e ra nàni Pirro iyo ñuu Berea. Ta inga ra nàni Aristarcu, chi'in ra nàni Segundu, ndra iyo ñuu Tesalónica. Ta juuni kuà'an ma ra nàni Gayu, ra iyo ñuu Derbe, ta Timoteu, chi'in Tíkiku, ta Trófimu, ndra kīchi iti' ñu'u' Asia.

⁵ Ta ndra'ya ti chākosonuu ndra kuà'an ndra iti' nuu Paulu, nda kati chaa ndra ma ñuu Troa. Ta ikan, chātu ndra ndi, nda kati chaa ndi.

⁶ Ta ndyu'u, ti ndōo ndi ma ñuu Filipu nda ora cha yā'a viko ña chàcho paan ña tüvi yuchan iya tichi. Tajan ikan, kī'in ndi iin varku, ta nda tichi u'un kivi tajan chāta'an

ndra ndi ñuu Troa. Ta ikan ndōo ndi ucha kivi chi'in ndra.

Paulu chàa ndiko ra ma ñuu Troa

⁷ Iin kivi ndomingu kùu yi, ña kùti'vita'an ndi chi'in ndisaa ñivi chìnuni tu'un Jesuu. Vati ikan ni ka'nda java ndi paan íí ña ni kachi ndi. Ta ikan kicha'a Paulu kàtitu'un ra nuu ndisaa ma ndian chìnuni tu'un Jesuu. Ta tava chànini ra kee ra ma ñuu ña ni ku'un ra inga kivi, yakan va indeeni kà'an ra tu'un ikan nuu na nda kati keta javañuu. ⁸ Ta ndyu'u vati ka'iin ndi nda ve'e uvi pisu. Ta ikan ti ka'iin kua'a' ñu'ú kandil ña tiin. ⁹ Ta nuu iyo iin ventana ma ve'e ikan, ikan nàndi iin rayoko nàni Eutico. Ta tava Paulu kàtitu'un ra ma tu'un ikan nuu ma ñivi kua'a' tiempu, yakan va tiin ñuma'na ma rayoko ikan nuu nàndi ra ta kē'ne ra nda ninuu. Ta ikan jan chāa ndio ndra ma nuke'e nuu kàndii ra ta kani'i ndra ra va cha chí'í ra. ¹⁰ Ta ikan jan, nūu ndio ma Paulu, tajan chāa ndio ra nuu kàndii ra. Ta ikan chūnandi chiti ra ta chūnumi ra ra. Ta te'en, nāka'an ra chí'in ma ndian chìnuni:

—¡Na yū'vi ndo, ndyo'o yani, vati tōve nī chí'í ra! —kàti Paulu.

¹¹ Ta ikan jan, ndāa ndiko ra kuà'an ra ma ve'e iyo nda siki chí'in ndisaa ndian chìnuni. Tajan chā'nda java ndio ra ma paan íí. Ta chāchi ra yi chí'in na. Ta ikan kicha'a ndiko ra nàtu'un ra chí'in na nda kati kundichin inga kivi. Tajan kēe ndio ra kuà'an ra. ¹² Ta ma ñivi ikan ti nduva'a kuii chisii na ña nāndoto ndiko ma rayoko ikan, ta chāndaka na ra ma ve'e ra.

Paulu kēe ra ñuu Troa, ta kuà'an ra ñuu Miletu

¹³ Takan kūu ta ndyu'u chākosonuu ndi kuà'an ndi iti' nuu chí'in varku nda kati chaa ndi ñuu Asón. Ta ikan chātu ndi Paulu vati vāchi chí'in cha'a' ra, ti takan kūuni ra kichi ra. ¹⁴ Tajan ora ndikita'an ndi chí'in ra ma ñuu Asón, ta ikan kī'in ra iin varku chí'in ndi indeeni nda kati chāa ndi ñuu Mitilene. ¹⁵ Ta ikan jan kēe ndiko ndi kuà'an ndi tiá iti' nuu, ta ikan yā'a ndi yatini

ma ñu'u' Quío. Ta nda inga kivi tajan chāa ndio ndi yu'u tañu'u nuu kàndii ñuu Samos. Ta ikan jan ndōo ndi iin chanikuaa ma ñuu Trogiliu. Ta ma inga kivi, tajan chāa ndi ma ñuu Miletu. ¹⁶ Takan kūu ña nī kuuni Paulu ku'un ra ñuu Efesu ti koto kuyanga ra kua'a' tiempu ma ñu'u' Asia. Vati kūuni ra chaa ra numini ñuu Jerusalén. Ta tu kùu yi cha iyo ra ikan kivi kicha'a viko Pentecosté, kūuni ra.

Paulu kàtitu'un ra nuu ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ndian chìnuni iyo ñuu Efesu

¹⁷ Ora chāa Paulu ñuu Miletu, tāchi ra ndra meru ra na kukana ndra ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu Efesu, na kichi ndra nuu ndaa ra. ¹⁸ Takan kūu tajan ora cha chāa ndio ndra nuu ndaa Paulu, tajan te'en nāka'an ra chí'in ndra:

—Ndyo'o xaa, cha chito va'a ndo naja kua vii chíyoi chí'in ndo nda ma kivi nunuu ña kichai ñu'u' Asia. ¹⁹ Vati ndisaa ma tiempu ña chíyoi chí'in ndo, jā'i tiñu Racha'nu Ndioo kuenda ndo chí'in ndisaa ma tundeeni. Yakan va nani kivi ora jā'i yi, ndava chākui, vati ndē'i kua'a' tundo'o jā'a ma ndian judíu. ²⁰ Va vaji ndē'i kua'a' tundo'o, va tōve nī jañai ña jàna'i tu'un va'a Cristu nuu ndo. Vati ma tu'un ikan, iin tu'un va'a kùu yi kuenda ndo. Yakan va chà'i chàjana'i ma veto'o ñuu ndo ta ta ve'e ta ve'e ndo. ²¹ Yakan va indukuni chí'in ma ndian judíu ta ndian yūvi judíu cha kàtitu'in nuu na, na ndakoo na iti' kini kuà'an na, ta na chikoni'i ndiko na iti' Ndioo, ta na chinuni na tu'un Racha'nu Jesucristu. ²² Ta vitin kuà'in iti' ñuu Jerusalén ti ma Tati Íí Ndioo, tāchi yu'u ña na ku'in. Ta na tōve chitoi nayi kùu ma ña ta'in ñuu ikan. ²³ Uvanuu ma ña chitoi kùu ña kàtitu'un ma Tati Íí Ndioo nui, ti ta'ii'iin ñuu nuu chàì, ndàtu na yu'u ña ni ti'i na yu'u tichi vekaa. Ta juuni ndàtu na ña ni jande'e na tundo'o yu'u ndia. ²⁴ Yakan va yu'u, tükuii yū'vi ña ndè'i tundo'o,

a ka'ni ma ñivi yu'u. Vati uvaa ma ña chàninì kùu ña na jachinui chi'in ndisaa animai ma tiñu va'a ña chā'a Racha'nu Jesuu nui. Yakan va ma tiñu jà'i kùu ña na jana'i tu'un va'a cha'a' ma ñamani Ndioo ña kùu ni'i tandi'i ñivi.

²⁵ 'Takan kùu ña cha kātitu'in nuu ndisaa ndo naja kua chà'nda Ndioo tiñu nuu yo. Ta vitin cha ch̀to va'i, ti n̄iin ndo t̄ova ni nde'e ndo yu'u inga cha'a'. ²⁶ Yakan va kùunì ña koto ndo, ti yūvi kuaṭi kùu yi tu t̄ove n̄i chinuni ndo tu'un Jesuu, ²⁷ vati yu'u, t̄uvi n̄i tixe'i n̄iin tu'un nuu ndo ti cha kātitu'un kachin ndisaa ma ña kùuni Ndioo ña koto ndo. ²⁸ Yakan va na kumi ndo ñivi chā'a Ndioo ña kùmi ndo takua kùmi ndo juuni maa ndo, ti ma Tati Í Ndioo chā'a yi tiñu nuu ndo na kumi va'a ndo tandi'i ndian ch̀nuni iyo veñu'u Racha'nu takua kùmi iin pato ma mvechala jàna ra. Takan iyo yi ña kumi ndo na ndia, vati Racha'nu Cristu jàta ra na chi'in nií maa ra ora ch̄í ra nuu kruu —kàti Paulu.

²⁹ Takan kùu tajan te'en nāka'an tuku Paulu chi'in ndracha'nu ikan:

—Cha ch̀to va'i, ti ora cha kuà'in, ni kichaa iin ndra xaani nde'e ndra ndo. Ta ni ja'a ndra chi'in ndo takua jà'a ma lobo xaan ña chàchi ri mvechala. Ta ndrakan ni jana'a ndra inga tuku tu'un nuu ndo, ikan na ndakoo ndo tu'un Cristu. ³⁰ Ta juuni ma ndra iyo tañu ndo, ni kicha'a ndra jana'a ndra tu'un vata nuu ndo, vati kùuni ndra ña ndyo'o ndian chinuni na tandikun ndo ku'un ndo chata ndra. ³¹ Yakan va na yati koo ndo ora ikan, ti cha kātitu'in nuu ndo naja kua ni kuu yi. Ta na kuku'uni ndo ti ndi uni kuiya ña chiyoi chi'in ndo t̄uvi n̄i jañai ña jàna'i nduvi niñuu nuu ta'ii'in ndo chi'in takuui tinui.

³² 'Ndyo'o yani, vitin ndàkoi ndo nda'a' Ndioo, ikan na kumi kuenda ra ndo. Ta juuni na koo ma ñamani ra chi'in ndo takua kà'an ma tu'un ra. Vati juuni ma ndatu Ndioo kùu jakua'nu va'a yi ndo, ikan na ni'i ndo ma tundeeni ra ña koo endeeni

takua kà'an ma tu'un chā'a Ndioo nuu yo, ti takan tà'an chi'in ndisaa ndian kāchin ra ña kùu ñivi íi kuenda ra. ³³ Ta yu'u vati t̄uvi kùunì xu'un' inga ñivi kuendai, ta ni t̄uvi kùunì ja'ma n̄iin na ndia. ³⁴ Yakan va ndisaa ndo ch̀to ti jàtiñui chi'in nda'i, ta kùu ni'i ndisaa ma ña ch̀niñu'i chi'in tandi'i ma ndian iyo chi'in. ³⁵ Takan jàna'i nuu ndo naja kua iyo yi ña jatiñu ndo ndisaa tiempu ch̄iyoi chi'in ndo. Yakan va na jatiñu ndo kuenda maa ndo, ikan na kuu tindee ndo ma ndian nda'vi ndia. Ta na kuku'uni ndo ma tu'un kà'an Jesuu niku. Vati ma tu'un ikan te'en kàti yi: "Tiaga ch̀sio tu tindeo inga ñivi kua ña ku'va na yi nuu yo", kàti ra. —Takan kàti Paulu.

³⁶ Ta ora cha yā'a kà'an Paulu te'en, tajan ch̀nandi chiti ra chi'in na. Ta indukuni kīcha'a ra kà'an ra chi'in Ndioo chi'in na. ³⁷ Ta ora cha ch̄inu kà'an na chi'in Ndioo, tajan ndisaa na nda'vi kùuni na, ta chàku na ta ch̀numi nda'a' na Paulu ña kàña'a na chi'in ra. ³⁸ Vati kàti ra nuu na ña t̄ova ni nde'e ndiko na ra inga cha'a'. Ta ikan jan ch̀andaka ndio na ra nda nuu ndaa ma varku ña ni ku'un ra.

21

Paulu k̄e ra kuà'an ra iti' ñuu Jerusalén

¹ Ta ora cha ndākoo ndio ndi ndra, tajan t̄iin ndi varku indeeni nda kati chāa ndi nda ñu'u' ñuu Cos. Ta nda inga kivi, tajan chāa ndi ñu'u' ñuu Rodas. Ta ikan k̄e ndiko ndi kuà'an ndi nda kati chāa ndi ñuu Pátara. ² Ta ikan ñuu Pátara, nāta'an ndi inga varku ña kuà'an iti' ñu'u' Feni-cia. Ta tichi yutun ikan k̄i'vi ndi ta k̄e ndi kuà'an ndi tiá iti' nuu. ³ Ta iti' kuà'an ndi ndē'e ndi ñu'u' Chipre ña k̄andii chiyoi satin ndi. Va ndākoo ndi yi, ta indeeni kuà'an ndi nda ñu'u' Siria, ta ch̀ndaa run ñuu Tiro. Va tava ma varku ikan, ikani ndākoo run ndisaa ma ndatiñu ndiso run, yakan va ikan nūu ndi tichi run nundani ndia. ⁴ Ta ora chāa ndi ma ñuu Tiro nāta'an ndi ndra chinuni tu'un Jesuu iyo ikan.

Ta ikan kīndoo ndi chíyo ndi chí'in ndra ucha kivi. Ta tāchi Tati Í Ndioo ndra ña na katitu'un ndra nuu Paulu ña na kù'un ga ra iti' ñuu Jerusalén. ⁵ Ta ora cha yā'a ma ucha kivi, tajan ndisaa ndra chìnuni chí'in ñasi'i ndra ta ndiakwati se'e ndra, chāndaka iti' na ndi nda yu'u ñuu nuu kàndii tañu'u. Tajan chākuiin chiti ndi ma yu'u tañu'u ikan chí'in na. Ta ikan kīcha'a ndio ndi kā'an ndi chí'in Ndioo. ⁶ Tajan ora chínu ña chūnumi nda'a' ndi ña kãña'a ndi chí'in na, tajan kāndaa ndio ndi tichi ma varku, ta ndiakan chikoni'i ndiko na kàcha'an na iti' ve'e na.

⁷ Takan kūu tajan kēe ndiko ndi ñuu Tiro chí'in varku. Ta kuà'an ndi iti' ñuu Tolemaida. Ta ora chāa ndi ikan, ta ikan jan kãña'a ndi chí'in ndian chìnuni tu'un Jesuu. Ta ikan jan kīndoo ndi chí'in na iin kivinia. ⁸ Ta ma inga kivi kēe ndi ñuu Tolemaida, ta kuà'an ndi ñuu Cesarea. Ta ora chāa ndi ñuu Cesarea, ta chā'an ndi ve'e ra nàni Lipe, ra chàkunuu kàtitu'un tu'un cha'a' Jesuu ta'ii'iin ñuu. Vati rakan, kùu ma ra iyo tañu ma ndi ucha ta'an ndra kāchin tatun Jesuu ña na tindee ndra ndra. Ta ikan ndōo ndi chí'in ra ve'e ra. ⁹ Ta Lipe vati iyo kumi ta'an ñivi yoko se'e ra ña kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo. ¹⁰ Takan kūu ta ora cha iyo ndi uvi uni kivi ma ñuu Cesarea, ta ikan jan chāa iin ra kīchi iti' ñu'u' Judea ña nàni Agabo. Ta rakan ti juuni kà'an ra chí'in tu'un yu'u Ndioo ndia. ¹¹ Ta ora chāa ra nuu ka'iin ndi, ta tāvani'i ra sinchu indii toko Paulu. Ta chū'ni ra nda'a' ra ta cha'a ra chí'in yi. Tajan te'en nāka'an ra:

—Te'en kā'an ma Tati Í Ndioo, ña ma ndian judúu iyo ñuu Jerusalén, te'en ni ku'ni na ma ra xuña'a ma sinchu i'ya, tajan ni ku'va ndio na ra nuu ñivi yūvi judúu ña na ka'ni na ra. —Takan kàti ma Agabo chí'in ma Paulu.

¹² Tajan ora chíini ndi chí'in ma ñivi ñuu Cesarea ma ña kā'an ra, tajan nduva'a kuu jānini ndi Paulu, ikan na kù'un ra ma ñuu Jerusalén

koto nde'e ra tundo'o iti' tikan. ¹³ Va Paulu te'en nāka'an ra:

—¿Ta naja chàku ndo, ta ya'a nda'vi kùuni ña jà'a ndo takan? Vati yu'u tüvi yù'vi ña nde'i tundo'o, a kuvj ma ñuu Jerusalén cha'a' ma Racha'nu Jesuu. —Takan kàti Paulu chí'in ndi.

¹⁴ Va tava nī taso'o ra ma ña kā'an ndi, yakan va jãña ndi ña jānini ndi ra. Tajan te'en nāka'an ndi chí'in ra:

—¡Na ja'un ma ña kùuni Ndioo ña ja'un iti' kuà'un, tuva takan! —kàti ndi chí'in ra.

¹⁵ Takan kūu ta ora cha yā'a ndisaa ma ña'a, tajan jāndova'a ndi ndatiñu ndi, ta kēe ndi kuà'an ndiko ndi ma ñuu Jerusalén. ¹⁶ Ta iyo iin ndian chìnuni iyo ñuu Cesarea ña chāndaka iti' na ndyu'u nuu iyo ve'e ra nàni Mnasón, ra kīchi iti' ñu'u' Chipre. Ta rakan ti cha iyo tiaga kua'a' tiempu ña chìnuni ra tu'un Jesuu. Ta juuni rakan kùu ra ña ni ku'va ra ve'e nuu ni kindoo ndi koo ndi ita'vi kivi ndia.

Paulu chānde'e ra nuu iyo Jandiau

¹⁷ Takan kūu ta ora chāa ndio ndi ñuu Jerusalén, tajan ndisaa ma ndian chìnuni nduva'a chīsii na ora ndē'e na ña chāa ndi. Tajan ikan ndōo ndi chí'in na iin chanikuaa. ¹⁸ Ta ora tuvi inga kivi tajan kēe ndio ndi kuà'an ndi chí'in Paulu nuu iyo ve'e Jandiau. Ta ora chāa ndi ma ve'e ra, ta ikan ndē'e ndi ña ka'iin ti'vi tandi'i ndracha'nu chà'nda tiñu ña chìnuni tu'un Jesuu. ¹⁹ Tajan ora chāa Paulu nuu ka'iin ndra, ta kãña'a ra chí'in ndra. Ta ikan kīcha'a ra kàtitu'un ra nuu ndra tandi'i ma tiñu jà'a Ndioo tañu ñivi yūvi judúu, vati Ndioo chā'a ra ndatu ra nuu Paulu ña na ja'a ra yi nuu ñivi ikan. ²⁰ Yakan va ora chíini ma ndracha'nu yi, tajan kīcha'a ndra jàka'nu ndra Ndioo. Ta ikan jan te'en nāka'an ndra chí'in Paulu:

—Kùuni ndi ña na kotoun, yo'o yani, ti tañu ñivi judúu, iyo kua'a' mii ñivi chìnuni tu'un Jesuu. Ta ndisaa ndiakan, kà'an na ti iyo yi ña jachinu yo tandi'i tu'un kà'an

ma tutu ley Ndioo tãa Moisés taji'na ndia. ²¹ Ta juuni tãso'o na ña maun kùu ma ra jàna'a nuu tandi'i ma ndian judíu ña kàchikanuu nuu chika ña na jã'aga na ma ña kà'an Moisés ña iyo yi ña ja'a yo. Ta juuni kàtiun ti tũva iyo yi ña ka'nda na ñii nuu ika ndrakuati se'e na ndia. Ta tãva iyo yi ña ja'a na ma costumbre ña jãna'a ñivio chĩyo taji'na ndia. Takan kàtiun nuu ma ñivi judíu ña kàchikanuu nuu chika, kàti na. ²² ¿Ta nayi jà'a yo ña kaa yi te'en?, kùuniun. Vati ni koto ndiko ma ñivi ikan ña kichaa ndikoun. ²³ Yakan va tiá va'a tu ja'un ma tiñu ni tachi ndi nuun, ikan na koo va'un chi'in na. Tañu ndi iyo kumi ta'an ndra ña ni ja'a ndra iin kua chã'a ndra tu'un nuu Ndioo. ²⁴ Na ku'un janandoun ñun chi'in ndra ma ikan takua kùu ma costumbre. Tajan tia'viun ña na sokon ndra ixi xini ndra kuenda Ndioo. Tajan juuni kua ikan iyo yi ña ja'un, ikan na chinuni ma ñivi ña yũvi ña ndicha kùu ma ña kà'an na chataun. Vati juuni maun kùu iin ra jàchi'in ta tiñu'u ma ña kà'an tutu ley tãa Moisés taji'na. ²⁵ Va taku ma ndian yũvi judíu cha chìnuni na tu'un Jesuu vitin, cha tãa ndi iin tutu tãchi ndi nuu na ña kà'an ti tũvi iyo yi ña kachi na sa'an kiti ña cha sòkó ñivi nuu ndioo yutun íí ña jàka'nu na. Ta tũvi iyo yi ña kachi na níí kiti, ta juuni tũvi iyo yi ña kachi na sa'an kiti ña cha kã'a. Ta na jaña ndra ña k'vi ndra chi'in ña'a' yũvi ñasi'i ndra a ña'a chi'in yũvi ra kùu iian, kàti yi. —Takan kàti ndracha'nu ikan chi'in Paulu.

Tiin na Paulu tichi veñu'u

²⁶ Yakan va Paulu kēe ndio ra kuà'an ra. Ta ora tũvi ndio ma inga kivi, tajan nãndoo ndio Paulu chi'in ma ndi kumi meru ra takua kà'an ma costumbre ikan, ta ikan jan k'vi ndio Paulu tichi veñu'u ka'nu chãkatitu'un ra nda ora kùu yi ña ndi'i ma kivi ña nãndoo ndra, ikan na kuu sòkó ma sutu iin kiti nuu Ndioo cha'a' ta'ii'iin ndra. ²⁷ Takan kùu ta ora chani ndi'i ndi ucha kivi,

tajan ma ndian judíu ña k'ichi ñu'u' Asia ndē'e ndra ma Paulu ña indii ra tichi veñu'u chi'in ndi kumi ndra kùu meru ra. Ta ikan jan k'icha'a ndio na jàkanuu na xini ma ñivi judíu, tajan k'vi ndio ndra ña ni tiin ndra Paulu tichi veñu'u. ²⁸ Tajan te'en k'icha'a ndra kà'an ni'i ndra: —Ndyo'o ñivi ñuu Israel jna tindee ndo ndyu'u ña tiin ndi ra'ya! Vati ra'ya kùu ma ra chàkunuu jãna'a ndanikuni nuu ñivi iin tu'un kà'an chata costumbre ña kua ikan jà'a yo ma ñuu yo. Ta juuni kà'an ra chata tutu Ndioo tãa Moisés taji'na. Ta takan kà'an ra chata veñu'u ka'nu i'ya ndia. Ta vitin cha t'i ra ndian yũvi judíu tichi veñu'u ka'nu yo. Ta ndrakan ti jàkini ndra nuu íí tichi yi —kàti ndra.

²⁹ Te'en kàti ndra ti cha ndē'e ndra Paulu ña chàkunuu ra chi'in iin ra yũvi judíu, ra nãni Trófimu ra ñuu Efesu niku. Yakan va chãnini ndra ti Paulu chãka ra ra ña na ku'un ra chi'in ra tichi veñu'u ka'nu ndaa ikan niku, kùuni ndra. ³⁰ Takan kùu tajan ndisaa ndio ma ñivi ñuu Jerusalén jàkanuu ndio xini na. Tajan endee chĩnu ndio na chãa na nuu ndaa Paulu ta tiin na ra. Ta kēñu'u ndio na ra, ta tãva na ra iti' chata kora veñu'u. Ta ora cha tãvani'i na ra, tajan numini chãsi ndio na yuve'e veñu'u nuu ra. ³¹ Tajan chani ka'ni na ra ora chãa tiñu nuu ma ra comandante ñuu Roma, ña tandi'i ñivi ñuu Jerusalén ya'aga kayuni na nde'e na nuu ra. ³² Yakan va ora chĩto ma ra comandante, tajan jãkuti'vi ta'an ra kua'a' ma ndra jandaru ra chi'in inga ma ndra capitán jandaru ña na kunumi ndra ku'un ndra nuu ka'iin ñivi kãnita'an chi'in Paulu. Takan kùu tajan ma ndra judíu ora ndē'e ndra ña chani chaa ra chi'in jandaru ra, ta jãña ndio ndra judíu ña kani ndra ma Paulu. ³³ Ta ikan jan chãjayatin ndio ma ra comandante nuu ndaa Paulu, ta tiin ndio ra ra, tajan tãchi ndio ra jandaru ra ña na ku'ni ndra Paulu chi'in uvi ta'an karena. Ta ora cha ndikun ndio ra, tajan k'icha'a ndio ma ra comandante chĩkatu'un

ra nuu ma ñivi nda ra kùu ra, ta niyi kùu ma ña jā'a ra. ³⁴ Va iyo ndian ka'iin tañu ma ñivi ikan, kà'an na ña jā'a ra iin nakuyi, ta iyo inga ndian kà'an ña jā'a ra inga nakuyi. Yakan va ma ra comandante nī kuu kutunini ra nī'iin ma ña kà'an na, ti ya'a nanivaa kùu na. Takan kuu tajan kā'an ra chi'in ma ndra jandaru ra, na kundaka ndra Paulu ku'un ndra nuu iyo ndra. ³⁵ Ta ora chāa ndio ndra nuu kīcha'a ma kuayu yuve'e ndra, tajan kāni'i ndio ndra ra, ta ndiso ndra ra ndaa ndio ndra ma kuayu ikan, vati takan iyo yi ña jā'a ma ndra jandaru koto ka'ni ma ñivi ra. ³⁶ Yakan va ndisaa ma ndra kàcha'an chata ma ndra jandaru te'en kà'an ndra:

—¡Na ka'ni ndo ra! ¡Na ka'ni ndo ra! —kàti ndra.

Paulu kà'an ra cha'a' juuni maa ra nuu ma ñivi

³⁷ Ta ora chāa ndio ma jandaru ma nuu iyo yuve'e ña ni ti'i ndra Paulu, tajan te'en chīkatu'un ra nuu ma ra chà'nda tiñu nuu ndra:

—¿A kùu ka'in iin tiñu chi'un? —kàti ra chi'in ma tu'un griegu.

Tajan te'en nāka'an ndio ma ra comandante nuu ma Paulu:

—¿A kùu ka'un tu'un griegu? —kàti ra.

³⁸ Tajan te'en nāka'an ndio Paulu chi'in ra:

—Juu, chittoi kà'in tu'un griegu —kàti ra.

Ta ikan jan, nāka'an tuku ma ra comandante:

—Tu ndicha ña chitoun kà'un tu'un griegu, yüvi ra ñuu Egiptu kùun, tuva takan. Vati tatiempu kīchi iin ra kēe tichi ku'u ñuu Egiptu, kīchi kanita'an ra chi'in ma kvienu chi'in kumi mii ndra chà'ni ñivi —kàti ra.

³⁹ Tajan te'en nāka'an tuku Paulu chi'in ra:

—Yüvi rakan kùu, ti iin ra judíu kùu. Ta kākui ñuu Tarsu, ña iyo kuenda ñu'u' Cilicia. Yakan va cha chitoun ti iin ñuu ya'aga jàka'nu ma ñivi kùu yi. Ta vitin chikain iin ñamani nuun ña na ku'vaun ña

ka'in chi'in ma ñivi ka'iin ikan —kàti Paulu.

⁴⁰ Tajan te'en nāka'an tuku ma ra comandante chi'in Paulu:

—Na ka'un chi'in na tuva takan —kàti ra.

Ta ikan jan chūndaa ndio Paulu nuu iyo kuayu yuve'e, ta jānda'a ra nuu na, na taxiin koo yu'u na. Tajan te'en kīcha'a ndio ra kà'an ra ma tu'un hebreu, takua kà'an ma ndian judíu chi'in na:

22

¹ —Ndyo'o tatá ta ndyo'o yani, na kuni va'a ndo ña ni ka'in nuu ndo, ikan na koto ndo ti tüvi iyo kuati. —Takan kàti Paulu chi'in na.

² Tajan ora chíni na ña kīcha'a Paulu kà'an ra tu'un hebreu, tajan tiaga kindoo taxiin na. Ta ikan jan te'en nāka'an tuku ra:

³ —Yu'u kùu ma ra judíu, ta kākui ñuu Tarsu ña iyo kuenda ñu'u' Cilicia. Ta chā'nui ñuu Jerusalén i'ya ndia. Ta jākua'i chíin matru ra nàni Gamaliel. Ta ikan kütu'vai tandi'i naja kua kà'an ma tutu Ley taa ndra kùu ñivio chíyo taji'na. Ta chíin ndisaa chinituní, jà'i tiñu Ndioo takua jà'a ndo yi vitin. ⁴ Vati taji'na, nduva'a kuii jānde'i tundo'o tandi'i ma ñivi ku'à'an iti' Jesuu vati ndava kùuni ka'ní na. Yakan va kēi chākunui chata na. Ta nuu nàta'in na ta tījn na, ta tì'i na tichi vekaa. Yakan va, ña'a a ra'ii ña nàta'in, tījn na. ⁵ Ta ma ra chà'nda tiñu nuu sutu, chíin tandi'i ndra kuxini ña chà'nda tiñu chíin ra, cha chitoo va'a ndra tandi'i ma ña jā'i. Vati maa ndra kùu ndra ña taa ndra ma carta, ta chā'a ndra yi nui na kundakai yi nuu ma ndian judíu ta'an yo ndian iyo ñuu Damascu ña kà'an yi ña kùu tījn ma ndian chìnuni tu'un Jesuu íkan. Ta ikan jan chā'in ñuu Damascu ti kùuní tījn na ta ndaka ndioi na kichai i'ya ña na nde'e na tundo'o.

Paulu kàtitu'un ra naja kua nāni'i ra iti' Jesuu
(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

⁶ 'Tajan ora cha kuàkuyatin ndi ñuu Damascu, iyo yi a kachuvi ndaa ñuka'ñu, tajan iti' andivi kīchi iin ñu'ú tacha ña chikonuu yi yu'u. ⁷ Ta ndūvai nuu ñu'u' jā'a yi. Tajan te'en chīnī iin tati ña kà'an chi'in: "Saulu, Saulu, ta, ¿naja ya'a jànde'un tundo'o yu'u?" kàti yi. ⁸ Ta ikan jan, te'en chikatu'un tukui nuu ma tati ikan: "¿Nda ra kùun yo'o Racha'nu?", katī. Tajan te'en nāka'an ma tati ikan chi'in: "Yu'u kùu Jesuu ra ñuu Nazaret, ra jànde'un tundo'o chata." Takan kàti ra chi'in. ⁹ Tajan ndisaa ma ndra kuà'an chi'in, ora ndē'e ndra ma ñu'ú ikan, nduva'a kuii yū'vi ndra. Ta tüvi nī kutunini ndra ma tu'un kà'an ma tati ikan chi'in. ¹⁰ Tajan te'en chikatu'in nuu yi: "¿Nayi kùuniun ña ja'i, yo'o Racha'nu?", kàti. Tajan te'en nāka'an ra chi'in: "¿Ndeta, ta na ku'un ndikoun ma iti' ñuu Damascu! Ta ikan ni katitu'un ndra nuun tandi'i ma nayi iyo yi ña ja'un." Takan kàti ma Racha'nu chi'in. ¹¹ Va tava ma ñu'ú ikan, jāndokuua yi yu'u, yakan va ma ndra merui ndà'a ndra nda'i nda kati chāi ma ñuu Damascu.

¹² 'Ta ora chāi ma ñuu ikan, tajan ikan iyo iin ra nāni Ananía. Ta rakan ti iin ra ya'a jàchi'in ma ley tāa Moisés kùu ra, ta ya'aga tīñu'u tandi'i ma ñivi judíu iyo ñuu Damascu ra ndia. ¹³ Ta ikan jan chānde'e ndio ra tichi ve'e nuu kāndij. Ta ora chāa ra nuu kāndij, ta te'en nāka'an ra chi'in: "Yo'o ra yani Saulu. ¿Na ndondichin ndiko nde'un!", kàti ra. Tajan ma ora ikani, kùu nande'e kachin va'i, ta ndē'i ma Ananía ndia. ¹⁴ Takan kùu tajan te'en nāka'an ma Ananía chi'in: "Ndioo ña jàka'nu ndian kùu ñivio taji'na, rakan kāchin ñun, ikan na kotoun nayi kùuni ra ña ja'un. Ta ikan jan kùu nde'un ma Racha'nu Jesuu ña kùu ra iin ra ndaa, vati kāchin ra ñun ña na taso'un ma tu'un kà'an ra. ¹⁵ Yakan va maun kùu ma ra kāchin Ndioo ña na kùun ma testigu Jesuu nuu tandi'i ma ñivi

iyo ñuñivi, ta katitu'un ma nuu na ndisaa ma ña ndē'un ta chīniun. ¹⁶ Ta vitin tüva iyo yi ña kuatun tiá. ¿Na ndetaun, ta kundutaun chi'in ndatu Racha'nu Jesuu, ikan na janaa ra tandi'i ma kuatun!" Takan kàti Ananía chi'in.

Paulu kàtitu'un ra nuu ñivi naja kua chāa ra nuu ñivi yūvi judíu

¹⁷ 'Yakan va ora kīchaa ndikoi ñuu Jerusalén i'ya, ta ikan jan chā'in veñu'u ka'nu nda i'ya. Ta ikan kīcha'i kà'in chi'in Ndioo, ta ikan ndē'e chi'in tinui ma Jesuu, takua ndē'o iin nakuyi ora chānio, ¹⁸ ña te'en nāka'an ra chi'in: "Yo'o Paulu, ¿na numini keun ñuu Jerusalén, ti na jāchi'in na ma tu'in ña ni katitu'un nuu na!" Takan kàtitu'un Jesuu nui. ¹⁹ Tajan te'en nāka'in chi'in ra: "Yo'o Racha'nu, cha chito va'a ndra ti yu'u kùu ma ra chākunuu tiin ma ñivi chīnuni tu'un ma tandi'i veñu'u ñivi judíu niku. Ta juuni chito na ña tī'i na tichi vekaa, ta kāni na ndia. ²⁰ Ta ora chā'ni na Esteban, ra kàtitu'un tu'un, ikan ndai ndē'i nuu chā'ni na ra chi'in yuu, vati induku chāninī chi'in ma ndra chā'ni ra. Ta juuni kūmī ja'ma isukun ma ndra chā'ni ra chi'in yuu ndia." ²¹ Takan kùu ta te'en nāka'an ma Racha'nu nui: "Na ku'un kukatitu'un tu'in nuu ñivi yūvi judíu ndian iyo nuu chika." Takan kàti ma Racha'nu Jesuu chi'in —kàti Paulu chi'in ñivi ikan.

Paulu, kī'vi ra nda'a' ma ra comandante ra iyo kuenda ñuu Roma

²² Yakan va nda ma tu'un i'yani, kùu ña taso'o na ña kà'an Paulu ti kàyuni na jā'a ma tu'un kà'an ra. Tajan te'en kīcha'a na kànachaa na chata Paulu:

—Ra'ya, tüva iyo yi ña koo ra tiá ñuñivi i'ya. ¿Na ka'ni ndo ra! —kàti na.

²³ Ta ndiakan ti endee kanachaaga na tiá, ta tàva na ja'ma na, ta jākana na yi nuu sukun. Ta chòso na yuti nuu sukun ndia. Yakan va ndisaa ña jā'a na i'ya jàna'a yi ti nduva'a kuii kàyuni na ndē'e na nuu Paulu.

24 Ta ma ora ikani, chāa ma ra comandante, ta tāchi ra jandaru ra na tiin ndra Paulu. Tajan tī'i ndio ndra ra tichi ve'e nuu kixi ndra. Ta juuni kā'an ra chi'in ma ndra jandaru ra ña na kani ndra ra nda kati kati ra nda cha'a' kùu yi ña kùxaan ma ñivi chi'in ra. 25 Takan kùu ta ora chani kani ndra ra, tajan te'en kīcha'a chikatu'un Paulu nuu ma ra capitán ndaa chi'in ma ndra jandaru:

—¿A chito ndo ti ma ley iyo ñuu Roma tüvi chà'a yi ña kàni ndo yu'u nda kati ka'an ji'na iin ra kùu vesi ma kuaṭi, vati iin ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu? —kàti Paulu chi'in ma ra capitán.

26 Yakan va ora chīni ma ra capitán ña te'en kā'an Paulu, tajan kēe ndio ra kuà'an ra kuàkatitu'un ra nuu ma ra comandante. Ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¡Na ja'un kuenda ma niyi iyo yi ña ja'un, vati ma ra'ya na töve iyo yi ña jande'un tundo'o ra ti iin ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu ra ndia! —Takan kàti ma ra capitán chi'in ma ra comandante.

27 Ta ikan jan chājayatin ndio ma ra comandante ra nuu ndaa Paulu, ta te'en chikatu'un ra nuu ra:

—¿A ndicha ña ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu? —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an Paulu:

—Juu, ndicha ña ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu.

28 Tajan te'en nāka'an ndiko ma ra comandante chi'in Paulu:

—Taku yu'u ti nduva'a kuii kua'a' xu'un' tīa'vi, tajan kùu ndakui ma ra kuenda ñuu ka'nu Roma —kàti ra chi'in ma Paulu.

Tajan te'en nāka'an tuku ma Paulu chi'in ra:

—Taku yu'u ti ra kuenda ñuu ka'nu Roma kùu nda ora kākui —kàti ra.

29 Yakan va ora chito ndra ña ndicha kùu ña ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu ra, tajan ndisaa ndio ma ndra jandaru ni kani ra niku, chūndachiyo ndra xiin ra, ta nda ma ra comandante ndia. Ta

juuni yū'vi ra ña chū'ni ra ra chi'in karena niku.

Paulu ndaa ra ma nuu ka'in tandi'i ma ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu

30 Takan kùu ta ora tuvi inga kivi, tajan tāchi ndio ma ra comandante ma ndra jandaru ña na ndachi ndra nda'a' ma Paulu. Vati kùuni ra koto kachin ra nda cha'a' kùu yi ña tisokuati ma ñivi judíu ra. Ta ikan jan tāchi ndio ra tiñu nuu ma ndra chà'nda tiñu nuu sutu, chi'in tandi'i ma ndra kuxini nuu ma ndian judíu, ikan na kuti'vi ta'an ndra. Yakan va ma ra kùu comandante ikan tāva ndio ra ma Paulu, ta chākutaa ra ra nuu ka'in ti'vi tandi'i ndrakan.

23

1 Takan kùu ta ora chāa ra nuu ka'in ti'vi ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu tajan te'en nāka'an Paulu chi'in ndra:

—Ndyo'o ndra yani ndian judíu. Nda vitin endee iyo va'i ta iyo tu'vai kuenda Ndioo, ti ma chinitunì kàti yi ti tüvi iyo kuaṭi nuu Ndioo. —Takan kàti Paulu chi'in ndra.

2 Takan kùu ta ma sutu cha'nu kuxini ña nāni Ananía, kà'an ra nuu ma ndian ka'in yatin xiin Paulu, ña na kani ndra viyu'u ra. 3 Tajan te'en nāka'an Paulu chi'in ra:

—¡Ndioo, ni kani ra maun, ti nāndiun chiña kuenda ña na tisokuatiun chatai, ti takan kà'an ma ley kàtiun! Ta juuni tāchiun ña na kani ndra yu'u, ta yakan ti tüvi chà'a ma ley ña jà'a yo yi ndia. Yakan va juuni ra vata kùu ndia —kàti Paulu.

4 Takan kùu tajan ndisaa ma ndra ka'in xiin Paulu, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—¡Na vā'a jà'un ña kà'un nduva'ani chi'in ma sutu kuxini, vati ra iyo kuenda Ndioo kùu ra! —kàti ndra.

5 Tajan te'en nāka'an tuku Paulu chi'in ndra:

—Ka'nu kooni ndo ndyo'o yani, ti töve chitói ña ma sutu kuxini kùu ra, yakan va kà'in te'en. Vati nuu ma tutu ley Ndioo te'en kà'an yi

ndia: “¡Na kà'an ti'inio chata ma ra chà'nda tiñu ñuu yo!”, kàti yi —kàti ra.

⁶ Takan kūu tajan nākuni Paulu ña java ma ndra ka'iin ikan kùu ma ndra fariseu, ta inga java ndra kùu ma ndra saduceu. Ta ikan jan te'en nāka'an ni'i ndio ma Paulu chi'in ndra:

—Ndyo'o yani, yu'u kùu ma ra fariseu, takua kùu ma ñivi tatái. Ta tiso ndo kuati chatai, cha'a' ña chìnuni ña nàtaku ndiko ma ndian ndíí —kàti ra.

⁷ Yakan va ora kà'an Paulu takan tajan ma ndra fariseu chi'in ndra saduceu, kēsiin ndra ma ora ikani, jā'a ma tu'un kà'an Paulu. Ta ikan jan kīcha'a ndio ndra kànita'an yu'u ndra chi'in juuni maa ndra. ⁸ Ti kàti ma ndra saduceu ti tüvi nàtaku ndiko ma ndian ndíí. Ta juuni kàti na ti tüvi iyo tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo ta ni inga tati ndia, kàti ndra. Va ma ndra fariseu, kàti ndra ti chìnuni ndra ña nàtaku ndiko ma ñivi ndíí ta ña iyo tati ndia. ⁹ Takan kūu tajan kīcha'a ndio ndra kànita'an yu'u ndra. Ta tañu ma ndra fariseu ndēta iin ndra matru jāna'a ley ña te'en kà'an ndra:

—¿Ta naja kùuni ndo tisokuati ndo ra'ya? Ta tüvi iyo ni'iin kuati ra, ta tüvi chito yo tu iin tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo tāchi ra —kàti ndra.

¹⁰ Takan kūu ta tava tüvi kùtaxin na ña kànita'an yu'u na, yakan va kīcha'a yù'vi ma ra comandante, koto ka'ni ndra Paulu. Yakan va tāchi ra iin ma ndra jandaru ra ña na ku'un ndra kuki'in ndra ma Paulu nuu ndaa ra tañu ndra, ta ku'un ra chi'in ndra nuu iyo ve'e nuu kixi ndra.

¹¹ Takan kūu tajan chanikuaa inga kivi kēta ma Racha'nu Jesuu nuu Paulu ña te'en kà'an ra chi'in ra:

—Yo'o Paulu, na jandeeniun ma ña kà'an na chataun, ti takua kàtitu'un tu'in ñuu Jerusalén i'ya, juuni kua ikan iyo yi ña katitu'un yi ñuu Roma ndia. —Takan kàti ma Racha'nu Jesuu chi'in ra.

Jàndo'iin tu'un ma ndra judíu naja kua ni ka'ni ndra Paulu

¹² Takan kūu ta ora tuvi inga kivi kùti'vi ta'an iin ma ndra judíu. Ta ikan kīcha'a ndra nàtu'un ta'an ndra naja kua ja'a ndra ta ka'ni ndra Paulu. Takan kūu ta ta'ii'iin ndra chā'a ndra tu'un nuu Ndioo ña tüvi kachi ndra, ta tüvi ko'o ndra ni'iin nakuyi nda kati ka'ni ji'na ndra Paulu. ¹³ Ta ma ndrakan ti ya'aga uvi xiko ta'an ndra kùu ndra ña chā'a ndra tu'un nuu Ndioo ña ni ka'ni ndra Paulu. ¹⁴ Ta ikan jan chā'an ndio ndra nuu ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu sutu chi'in nuu ma ndracha'nu judíu, tajan te'en nāka'an ndra nuu ndra:

—Ta'ii'iin ndyu'u cha chā'a ndi tu'un nuu Ndioo ña tüvi ni kachi ndi ni'iin nakuyi, nda kati ka'ni ji'na ndi Paulu. Ta tu tüvi jachinu ndi ma ña ka'an ndi, tajan ni nde'e ndi tundo'o jà'a ra. ¹⁵ Yakan va ndyo'o ta ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu, kùuni ndi ña na ndakan ndo nuu ma ra comandante na kundaka ra Paulu kichi ra nuu ndo itaan. Ta kati ndo ti kùuni ndo koto kachin ndo ma ña ndaa ña jā'a Paulu. Ta ndyu'u ti ni kuiin xe'e ndi yu'u iti' nuu vāchi ra chi'in ndra. Ta ikan ni ka'ni ndi ra antea ña kichaa ra nuu ndo. —Takan kàti ma ndra ni ka'ni Paulu chi'in ma ndracha'nu ikan.

¹⁶ Va tava ma ra se'e ma ñata'an Paulu chīni ra ma ña kà'an ndra ña ni ka'ni ndra tacha'nu ra Paulu. Yakan va kēe ra chàkatitu'un ra nuu Paulu, nda ma nuu iyo ve'e nuu kixi ma ndra jandaru. Yakan va ora chāa ra ikan, ta kàtitu'un ra yi nuu ra.

¹⁷ Ta ikan jan kāna Paulu iin ma ra capitán, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¡Na ja'un iin ñamani ta na kundakaun ma rayoko i'ya ku'un nuu ma ra comandante! Vati iyo iin ña ni ka'an ra chi'in ra —kàti Paulu.

¹⁸ Yakan va ma ra capitán chāndaka ra ra nuu ma ra comandante, tajan te'en nāka'an ndio ma ra capitán chi'in ra:

—Paulu ra indii tichi vekaa, tāchi ra yu'u ña na kichi ndakai ma rayoko i'ya nuun. Vati iyo iin ña

ndicha ni ka'an ra chi'un. —Takan kāti ma ra capitán chi'in ma ra comandante ikan.

¹⁹ Ta ikan jan tiin ndio ma ra comandante nda'a' ma rayoko ikan, ta kēsiin ra chi'in ra. Tajan te'en chikatu'un ndio ra nuu ra:

—¿Nda tiñu kùuniun ka'un chi'in? —kāti ra.

²⁰ Tajan te'en nāka'an ndio ma rayoko:

—Ndra judíu cha jāndo'iin tu'un ndra ña ni ndakan ndra nuun, ña itaan na ku'un chi'in Paulu nuu ka'iin ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu. Ta ndrakan ti kāti ndra ña kùuni ndra koto kachin ndra ma ña ndaa ña jā'a tacha'nui Paulu. ²¹ Va koto chinuniun ma ña ka'an ndra ti tu'un vatani kùu yi. Vati ya'a uvi xiko ta'an ndra kùu ndra ña ka'iin xe'e ndra yu'u iti' ña ni ka'ni ndra tacha'nui Paulu ora ni ya'a ra. Ta chā'a ndra tu'un nuu Ndioo, ña na jande'e ra tundo'o ndra tuva kachi ndra ta ko'o ndra takuii antea, nda kati ka'ni ndra tacha'nui Paulu. Ta vitin cha ìyo tu'va ndra ña ndātu ndra nde'o naja kua ni ka'un kuenda ra. —Takan kāti ma rayoko ikan chi'in ma ra comandante.

²² Takan kūu ta ma ra comandante tachi ra ma rayoko ikan ña na ku'un ra ve'e ra. Va ji'na kā'an ra chi'in ra ña na kātitu'un ra ma tu'un i'ya nuu nī'iin ñivi.

Tàchi ndra Paulu nuu ra kuvienu Félix

²³ Takan kūu tajan kāna ndio ma ra comandante uvi ta'an ma ndra capitán ña te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na jandova'a ndo uvi cientu jandaru ña kaka chi'in cha'a', ta uni xiko uchi ta'an ma ndra jandaru yoso kuayu, ta uvi cientu ma ndra ku'un chi'in lanza. Vati kaa iin chanikuaa vitin, ni ko'o ñuu Cesarea —kāti ra.

²⁴ Ta juuni tachi ra ña na jandova'a ndra kuayu ña koso Paulu ndia. Ta juuni kā'an ra chi'in ma ndra jandaru ra ña na kumi va'a ndra Paulu ora kundaka ndra ra nuu

ma kuvienu Félix. ²⁵ Ta chi'in ndra tachi ra iin carta ña ka'an te'en:

²⁶ “Yu'u ra kùu Claudiu Lisias, tàchi iin tutu i'ya nuun yo'o tatá kuvienu Félix ti kùuni ka'in iin tu'un nuun. ²⁷ Vati ndra judíu, tiin ndra ra'ya, ña ni ka'ni ndra ra. Va ora chitói ña ra ìyo kuenda ñuu Roma kùu ra, tajan chā'in chi'in jandarui, ta jākakúu ra. ²⁸ Yakan va kùuni kotoi nda cha'a' kùu yi ña tiin ndra ra, yakan va chāndakai ra nuu ma ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu. ²⁹ Ta ikan jan chitói ña tisokuati na ra chi'in ma tu'un kà'an ma ley maa na. Yakan va tüvi nī ja'a ra nī'iin kuati ka'nu ña kùu ka'ni ndra ra cha'a' yi, ta ni vekaa tüvi ìyo yi ña kundii ra ndia. ³⁰ Ta tava cha chitói ña ma ndra judíu kütivi ta'an ndra, ta jāndikita'an tu'un ndra ña ni ka'ni ndra ra, yakan va vitin tachi ra nuun. Ta juuni cha kātitu'in nuu ma ndra tisokuati ra ña na kātitu'un ndra nuun nda cha'a' kùu yi ña tisokuati ndra ra, ta nda cha'a' kùu yi ña kùuni ndra ka'ni ndra ra ndia. ¡Na koo va'un!” Takan kāti ma tutu tachi ra nuu ra.

³¹ Takan kūu ta ma ndra jandaru jā'a ndra ma kua kāti ma ra comandante nuu ndra. Ta ma ora chanikuaa, tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra chi'in Paulu iti' ñuu Antípatris. ³² Ta ora tuvi inga kivi, tajan ma ndra jandaru ña kuà'an chi'in cha'a, chikoni'i ndiko ndra nuu ìyo ve'e nuu kixi ndra. Ta ma ndra yoso kuayu ti kuà'an ndra iti' nuu chi'in Paulu. ³³ Takan kūu ta ora chāa ndra ñuu Cesarea, ta chā'a ndra ma carta ikan nuu ma kuvienu Félix, ta kútaa ndra Paulu nuu ra. ³⁴ Takan kūu ta ora cha yā'a jākua'a ra ma carta ikan, tajan te'en chikatu'un ndio ma ra kuvienu nuu Paulu:

—¿Nda ñuu kichiun? —kāti ra.

Ta Paulu nāka'an ra ti ra ñu'u' Cilicia kùu ra. ³⁵ Tajan te'en nāka'an ndiko ma ra kuvienu chi'in ra:

—Ni taso'i ma ña ni ka'un ora ni kichi ma ndra tisokuati ñun —kāti ma ra kuvienu chi'in Paulu.

Ta ikan jan kā'an ndio ra chi'in ma jandaru ña na kumi va'a ndra Paulu tichi vetiñu nuu chà'nda Herode tiñu.

24

Tu'un kàti Paulu nuu ra kuvienu Félix

¹ Takan kuu ta ora cha yā'a u'un kivi tajan Ananía ra chà'nda tiñu nuu sutu, chāa ra ñuu Cesarea chi'in ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu, ta iin ra kà'an cha'a ñivi nàni Tértulo ña ni tisokuati ndra Paulu nuu ma kuvienu. ² Yakan va tachi ndio ma ra kuvienu Félix tiñu nuu ndra jandaru ña na kichi ndakan ndra Paulu nuu ra. Tajan te'en kicha'a nàka'an ndio Tértulo ña tisokuati ra Paulu nuu Félix:

—Yo'o tatá kuvienu, ta'vindioun cha'a' ma tiñu jà'un. Vati vitin iyo taxiin ma ñuu jà'un. Ta ta'vindioun ña cha jāndova'un ñuu chi'in chini-tuniun ndia. ³ Yakan va chi'in ndi'i anima ndi, chā'a ndi ta'vindioun nuun, ti tüvi kumani nī'iin nakuyi nuu ndi. Yakan va ya'aga tiñu'u ndi ñun, yo'o ra kuvienu, tatá Félix. ⁴ Va tava küuni ndi jakenaa ndi kua'a' tiempun, yakan va chikain iin ñamani nuun, ña na taso'un iin tiñu vali ña ni ka'in chi'un. ⁵ Ra kini chiña nāta'an ndi ra ña jakanuu ra xini ñivi judíu iyo tandi'i ñuu ñuñivi. Ta juuni ra kuu ra kuxini iin grupu nàni nazarenos. ⁶ Ta juuni küuni ra ka'an ra chata veñu'u ka'nu ndi. Yakan va ndyu'u chani tiin ndio ndi ra, ta ti'i ndio ndi ra vekaa, ti kùuni ndi jande'e ndi tundo'o ra takua kà'an ma ley ndi. ⁷ Va ma ra comandante Lisias chi'in ra capitán jandaru, chāa ndra ta nāmaa ndra ra nuu ndi. ⁸ Ta kati ndra ti ndian tisokuati chata ra, iyo yi ña kichi ndra nuun ta kati ndra yi. Yakan va juuni maun iyo yi ña ndakatu'un nuu ra, ikan na koto kachiun nda cha'a' kuu yi ña tisokuati ndi ra. —Takan kàti ma ra Tértulo chi'in ma kuvienu Félix.

⁹ Ta nda ndisaa ndian judíu ka'in i'ya vitin, juuni tisokuati na ra ndia.

¹⁰ Takan kuu ta ma ra kuvienu jānda'a ra nuu Paulu, ikan na ka'an ra. Tajan te'en kicha'a nàka'an ndio ma Paulu:

—Ya'a chisij ña chā'un ña kà'in iin tu'un chi'un. Vati cha chito va'i ti cha iyo kua'a' kuiya ña yo'o kuu ra jāndondaa kuati ñuu i'ya. ¹¹ Yakan va kuu ndakatu'un ma tu'un ndaa nuu ma ñivi, vati já keta uchi uvi kivi ña chā'in ñuu Jerusalén ña jàka'nui Ndioo veñu'u ka'nu ndaa ikan. ¹² Ta tüvi nī nata'an ndra yu'u, ña kànita'an yu'i chi'in nī'iin ñivi ña jakanui xini na. Ta tüvi nī nata'an ndra yu'u ña takan jā'i kuati tichi veñu'u ka'nu a inga veñu'u ndia. Ta nī'iin tichi kai tüvi nī nata'an ndra yu'u ña jā'i iin kuati takan ndia. ¹³ Ta ñivi ka'in i'ya, na kuu ka'an na ña ndicha kuu ma kuati tiso ndo chatai. ¹⁴ Yakan va ma ña kuu ka'in nuun, kuu ma ña ya'a chinunij indukuni takua chìnuni inga ndian kuà'an iti' Jesuu, vaji ma iti' ikan kuu yi ma ña kà'an ndra i'ya ña kuu iti' ña töve va'a. Vati takani jà'i tiñu nuu Ndioo ta jàka'nui ra takua jàka'nu ndian kuu ñivi ndi taji'na, ti chìnunij tandi'i tu'un ley taa Moisés chi'in tandi'i ña taa ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na ndia. ¹⁵ Yu'u chìnunij ña ni janataku Ndioo ma ndian cha chí'í, nda ma ndian va'a chí'in ndian töve va'a ndia, indukuni ma tava chìnuni ma ndra ka'in i'ya ndia. ¹⁶ Yakan va nani ora nāndukui naja kua koo va'a animai chi'in ña chāninij nuu Ndioo chí'in nuu ndian iyo ñuñivi ndia.

¹⁷ 'Takan kuu ta ora cha yā'a kua'a' kuiya ña chākunui nda ni nikuuni. Ta ikan jan chikoni'i ndikoi ñui, vati ikan ni ku'vai xu'un' kuenda ndian nda'vi, ta ni ku'in sokói kiti kuenda Ndioo ñuu Jerusalén ndian. ¹⁸ Ta ora cha chāa ndioi ma ñuu Jerusalén, ji'na jāchinui ma ceremonia ña nāndo. Tajan kicha'a ndioi sòkói iin kiti kuenda Ndioo tichi veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén ora nāta'an iin ndra judíu kichi ñuu Asia yu'u. Ta ora ndē'e ndra ña ndai ikan, tüvi ka'in

kua'a' ñivi chi'in, ta tüvi jàkanui xini ma ñivi ndia. ¹⁹ Yakan va tu ndicha ña iyo kuati, tiá va'a tu kichi ma ndrakan nuun, ta tiso ndra kuati chatai, tuva iyo nda cha'a' kùu yi. ²⁰ Ta tu tüvi, tajan ma ndra ka'in i'ya, na katitu'un ndra tuva ndicha ña nani'i ndra yu'u, ña jā'i iin kuati ora ka'in ti'vi ndi nuu ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu. ²¹ Chító, ¿a töve cha'a' ña ndai ma tañu ndra ta nāka'in ni'i va'a ti chìnuni ña ni natakú ndiko ndian ndí kùu yi? —Takan kāti Paulu chi'in ndra.

²² Ta ora chíni ma kuvienú Félix ña kà'an Paulu te'en, ta tava cha chító va'a ra naja kua kàa ma iti' kuà'an Paulu, yakan va ndakoo nuu ra yi ikani, ta te'en nāka'an ra:

—Na kua tu ndo nda kati kichaa ra chà'nda tiñu nuu jandaru, ra nani Lisias. Tajan kùu ka'an kachin ndo ma tu'un ka'an ndo, tajan kùu jandondai ma kuati ndo —kāti ra.

²³ Takan kùu tajan tachi ndio ma ra kuvienú Félix ma ra capitán, na ti'i ndiko ra Paulu tichi vekaa. Ta na jakuenda ra ra, va na ku'va ra ña k'i'vi ndian kùu amigu ra nde'e na ra, ta tindee na ra chí'in ña chiniñu'u ra.

²⁴ Takan kùu ta ora cha yā'a kua'a' kivi, tajan chāa ma ra kuvienú Félix chí'in ñasi'i ra Drusila iin ña judía nuu chà'nda ra tiñu. Ta ikan jan kāna ra Paulu na kichi ra. Ta ora chāa ndio Paulu nuu ra, tajan kicha'a ra nātu'un ra cha'a' Jesuu ta cha'a' ña naja kua chìnuni ra tu'un ra. ²⁵ Va ora kīcha'a Paulu nātu'un ra cha'a' ña iyo yi ña koo va'a yo kuenda Ndioo, ta cha'a' ña iyo yi ña kumi yo juuni maa yo, ta juuni cha'a' ma kivi ni kichi ora ni jande'e Ndioo tundo'o yo cha'a' ma kuatio. Tajan ora chíni ma Félix ña kà'an ra te'en, ta ndava yū'vi ra, tajan nāka'an ndio ra te'en chí'in ma Paulu.

—¡Kua'an yo'o vitin! Ta iti' nuu, ora ni kuyati natu'in chi'un ora ikan ni kana ndikoi ñun —kāti ra.

²⁶ Ta chinu kua'a' cha'a', kāna ma ra kuvienú Paulu ña nātu'un ra

chí'in ra, vati kùuni ra ña na tia'vi Paulu nuu ra ta tava ra ra tichi vekaa. Va tüvi nī tia'vi ra ra. ²⁷ Ta ora chínu uvi kuiya ña indii Paulu vekaa, tajan kēe ndio ma ra kuvienú Félix ña kùu ra ra chà'nda tiñu. Ta ikan jan kī'vi tuku inga ra nani Porcio Festo, ña kùu ra kuvienú. Ta tava Félix kùuni ra kindoo va'a ra chí'in ndian judíu, yakan va töve nī ndakoo nuna ra Paulu ma ora kēe ra ña kùu ra kuvienú.

25

Chāa Paulu nuu ra kuvienú Festo

¹ Takan kùu tajan chāa ndio Festo ña ni tiin ra tiñu kuvienú. Tajan ora cha yā'a uni kivi ña jākuu ra tiñu ñuu Cesarea, tajan kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñuu Jerusalén.

² Takan kùu ta ora chāa ndio ra ñuu Jerusalén, ta ikan kātitu'un ndio ma ndra sutu cha'nu chí'in ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu nuu ra kuvienú Festo ña cha ti'i ndra kuati chata Paulu nuu ra. ³ Vati ikan chíkan ndra iin ñamani nuu ra, na kuki'in ra Paulu ñuu Cesarea, tajan kīchi ndaka ra ra nuu ka'in ti'vi ndra. Takan kāti ndra ti cha nātu'un xe'e ndra ña ni ka'ni ndra Paulu tichi iti' vachi ndra. ⁴ Va Festo te'en nāka'an ra:

—Na kùu ja'i ma ña kà'an ndo, ti Paulu indii ra vekaa ñuu Cesarea. Ta yu'u, chānini ku'un ndikoi ndakan tiá iti' nuu. ⁵ Yakan va ma ndra chà'nda tiñu nuu ndo, na ku'un ndra chí'in ora ni ku'in ñuu Cesarea. Ta ikan kùu tiso ndra kuati chata ra, tuva ndicha ña iyo kuati ra. —Takan kāti Festo chí'in ndra.

⁶ Takan kùu ta Festo ndōo ra una a uchi kivi tiá ma ñuu Jerusalén. Tajan chíkoni'i ndiko ra kuà'an ra ñuu Cesarea. Ta ora tuvi inga kivi tajan ndāa ndio ra tayu nuu chà'nda ra tiñu, ta ikan jan kā'an ndio ra chí'in ndra jandaru na kuki'in ndra Paulu, ta na kichi ndaka ndra ra nuu ra. ⁷ Tajan ora kī'vi Paulu ma tichi ve'e nuu chà'nda ra tiñu. Ta ikan jan cha kūyatin ndio ma ndra judíu kīchi ñuu Jerusalén nuu ndaa ra. Ta tiso ndra kua'a' kuati ka'nu chata Paulu, va nī'in ma ña kà'an ndra

nī kuu jachi'in ma Festo yi, vati töve iin ku'va ndaa ña jàna'a kachin yi ña kùu tiso ndra kuati ra. ⁸ Yakan va te'en nāka'an Paulu ña kà'an ra cha'a' juuni maa ra nuu Festo:

—Taku yu'u, tükuii nī ja'i nī'iin kuati, ni chata ley ñivi judíu, ni chata veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén, ni chata ra kalecha'nu César, ra chà'nda tiñu ñuu ka'nu Roma —kàti Paulu.

⁹ Ta tava ma kuvienü Festo, kùuni ra kindoo va'a ra chi'in ma ndian judíu, yakan va te'en chīkatu'un ra nuu Paulu:

—¿A kùuniun ku'un ñuu Jerusalén, ta ndakan kùu jandondai tiñu cha'a' ma kuati tiso ndra chataun? —kàti Festo.

¹⁰ Va Paulu te'en nāka'an ra:

—Yo'o kuvienü Festo, vitin ndai tichi ve'e nuu jàndondaun tiñu kuenda ra César, ra kalecha'nu ñuu ka'nu Roma. Ta i'ya iyo yi ña jandondaun ma kuati jā'i tuva iyo yi. Ta tava cha chito va'un, ti tüvi nī ja'i nī'iin kuati chata ñivi judíu. ¹¹ Yakan va tu ndicha ña jā'i iin kuati ka'nu, va'a ga ña na kuví, ta ku'vai ña na ka'ni ndo yu'u ndia. Vati tu ndisaa ma kuati ña tiso ndra chatai töve ña ndicha kùu yi, nī'iin na kùu ku'va na yu'u nda'a' ndrakan ña ku'in chi'in ndra ñuu Jerusalén, ta ndakan jandondaa ndra ma kuati. Yakan va chikain juuni nuu maun ña na tachiun yu'u ñuu Roma nuu ndaa ra kalecha'nu César. Ta ndakan kùu jandondaa ma rakan ma kuati —kàti Paulu.

¹² Yakan va ma ra kuvienü Festo, chīkatu'un ra chi'in ma ndracha'nu chūndayu'u ra. Tajan te'en nāka'an ra chi'in Paulu:

—Tava chīkaun ña na tachí ñun ña na ku'un nda ñuu Roma ta jandondaa César ma kuatiun, yakan va ndakan ni tachí ñun. —Takan kàti ma ra kuvienü chi'in Paulu.

Paulu kàtitu'un ra nuu Rey Agripa chi'in ñata'an ra ña nàni Berenice

¹³ Ta ora cha yā'a iin uvi uni kivi, tajan chāa ra Rey Agripa ñuu Cesarea chi'in ñata'an ra nàni

Berenice ña kuànde'e vi ra kuvienü Festo. ¹⁴ Ta tava chíyo vi ikan kua'a' kivi, yakan va ma Festo kīcha'a ra nàtu'un ra chi'in vi cha'a' ma kuati ña tiso ma ndra judíu chata Paulu. Ta te'en kīcha'a Festo kà'an ra nuu vi:

—Félix ndākoo ra iin ra nàni Paulu indii tichi vekaa i'ya, ora kēe ra tiñu kuvienü. ¹⁵ Ta ora chā'in ñuu Jerusalén ma ndra sutu cha'nu chi'in ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu chikan ndra nui ña na kutuní cha'a ra, ikan na ka'ni ndio ndi ra cha'a' ma kuati jā'a ra, kàti ndra.

¹⁶ Tajan te'en nāka'in chi'in ndra, ti chāta'ani ma ra kalecha'nu ñuu ka'nu Roma ña na ka'ni ñivi ra cha'a' ma kuati ndiso ra, tu tüvi nde'e jī'na ra ndra tìsokuati ra. Yakan va takan iyo yi ña kuu yi, ikan na kuu ka'an ra cha'a' juuni maa ra ora cha ka'lin ma ndra tìsokuati ra nuu ra.

¹⁷ Yakan va ora kīchi ndra nde've, numini kīcha'a jā'i ma tiñu kùuni ndra, vati ma ora tuvi ma inga kivini, chāi nuu chà'ndai tiñu, ta ikan tachí jandaru na kuki'in ndra Paulu na kīchi ndaka ndra ra nuu ndi.

¹⁸ Va tava ma ndra kīchi tìsokuati ra, tüvi nī ka'an ndra nī'iin kuati ña chàniní ña ni ka'an ndra chata ra niku, ¹⁹ va ma cha'a' ña tìsokuati ndra ra kùu ma cha'a' ma ña chìnuni ra. Vati kà'an ra cha'a' ra chūnani Jesuu, ra cha chí'í niku, ta rakan kàti ra ti iin ra ndito kùu ra vitin.

²⁰ Ta tava tüvi chitói kutuniní naja kua kàa ma ña kà'an ndra, yakan va chīkatu'in nuu Paulu tu kùuni ra ku'un ra ñuu Jerusalén, ta ikan jandondaa ndra judíu ma kuati tiso ndra chata ra,

kàti chi'in ra. ²¹ Va Paulu chīkan ra ña na tachí ra na ku'un ra ñuu Roma, ta ikan katitu'un ra ma kuati ra nuu ma kalecha'nu César. Yakan va yu'u kàti chi'in Paulu, ña na ndoo ra tichi vekaa i'ya, nda kati chani kuyatin tachí ra nuu ra kalecha'nu ñuu Roma. —Takan kàti ra kuvienü Festo chi'in ra Rey Agripa.

²² Takan kùu ta te'en nāka'an ra Rey Agripa nuu ma Festo:

—Yu'u, ya'a chàta'ani taso'i ma ña kà'an ra ndia —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an tuku Festo:

—Va'a tuva takan. Itaan ni tavai ra, ikan na kuu taso'un ma ña ni ka'an ra —kàti ra.

²³ Tajan ora kùndichin inga kivi, ma ra kùu Rey Agripa chi'in ñata'an ra Berenice chāa vi nuu nda vetiñu chi'in ndra chà'nda tiñu nuu jandaru, ta chi'in ndracha'nu chà'nda tiñu ñuu ikan. Ta ora chāa vi, nduva'a kuii tiñu'u na vi. Ta ikan jan tachi ndio ma ra kuvienu Festo jandaru, na kuki'in ndra Paulu, ta kichi ndaka ndra ra nuu ka'iin ti'vi vi. ²⁴ Tajan te'en nāka'an Festo nuu ndra:

—Yo'o Rey Agripa ta tandi'i ndracha'nu ña ka'iin chi'o i'ya, ma ra ndaa i'ya kùu ra ya'aga tiso ma ndian judíu kuati chata ra, ta ndian judíu ñuu Jerusalén ta ndian judíu ñuu nde've ndia. Tandi'i ndiakan töve jãña na ña ndà'yu na nui ña na ka'ni ra cha'a' ma kuati ra. ²⁵ Va yu'u chānini ña na kuu ka'ni ra, ti tüvi nī nde'i nī'iin kuati ka'nu ña jā'a ra. Ta tava juuni maa ra cha kā'an ra chi'in ña na tachi ra nuu César, ra kuu kalecha'nu ñuu ka'nu Roma. Yakan va chānini ña ni tachi ra nuu ra. ²⁶ Va tava tükuii chitoi nī'iin kuati ña jā'a ra, yakan va kuu tai nī'iin kuati chata ra ma nuu ma tutu ña ni tachi nuu ma ra kalecha'nu ñuu Roma. Yakan va vachi jana'i ra nuu, yo'o Rey Agripa, chi'in nuu tandi'i ndo kua ka'iin ndo i'ya. Vati takan kuu kotoun naja kua kuu chi'in ra niku, ta kuu tindeun yu'u nani'i tu'un tati chata ra. ²⁷ Yakan va chānini ña na vā'a ña tachi iin ra indii vekaa, tu töve chito yo nda cha'a' kuu ma ña tiso na kuati chata ra. —Takan kati kuvienu Festo chi'in ra Rey Agripa.

26

Paulu kàtitu'un ra cha'a' juuni maa ra nuu Rey Agripa

¹ Yakan va te'en nāka'an Rey Agripa chi'in Paulu:

—iKuu ka'un cha'a' juuni maun chi'in cha'a' ma kuati tiso ndra chataun nui! —kàti ra chi'in Paulu.

Tajan Paulu ndōni'i ra nda'a' ra ta te'en kīcha'a ra nāka'an ra cha'a' juuni maa ra:

² —Yo'o racha'nu Rey Agripa, nduva'a kuii chisiñ ña chā'un ña kuu ka'in chi'un. Ta vitin ni katitu'in nuu tandi'i ma kuati ña tiso ma ndra judíu chatai. ³ Ta chisiñ, ti chito va'un naja kua iyo ma costumbre ma ñivi judíu. Yakan va chikain ñamani nuu na kuni va'un ma ña ni ka'in chi'un. —Takan kati Paulu chi'in ma Rey Agripa.

Kàtitu'un Paulu kua chākoo ra ora takāaga chīnuni ra tu'un Jesuu

⁴ Tajan te'en nāka'an tuku Paulu:

—Tandi'i ndra judíu cha chito va'a ndra naja kua chiyo chi'in ndra iti' ñui ta ñuu Jerusalén nda ora kuu ravali. ⁵ Ta juuni cha iyo kua'a' kuiya ña chito ndra ti ra fariseu kuu, ta kuu ka'an ndra yi nuu tuva kuu ndra. Ta tiaga ika kuu ndra fariseu chi'in ley ndra kua tandi'i inga ñivi judíu. ⁶ Ta vitin kuu ma ndra judíu jande'e ndra tundo'o yu'u cha'a' ña chīnuni tu'un chà'a Ndioo ña kà'an yi cha'a' ma Cristu takua juuni chīnuni ñivi ndi chiyo taji'na. ⁷ Yakan va tandi'i ma ndi uchi uvi grupu ñivi Israel ndatu na nde'e na, na jachinu Ndioo ma tu'un chā'a ra nuu ndian kuu ñivi na taji'na. Yakan va vitin endee jàka'nu na Ndioo ta jà'a na tiñu nuu ra nduvi ta niñuu. Ta yu'u cha'a' ña juuni chīnuni ma tu'un chà'a Ndioo nuu na, yakan va tiso kuati na chatai vitin, yo'o racha'nu Rey Agripa. ⁸ Ta maa ndo, ¿ta naja ya'a ndetiñu kuu chinuni ndo ña Ndioo jànataku ndiko ra ma ndian ndií?

Paulu kàtitu'un ra naja kua kànita'an ra chi'in ñivi chīnuni tu'un Cristu niku

⁹ 'Ta juuni yu'u takan jà'i niku, ti ya'a chānini ja'i nda ña nikuuni chata ñivi chīnuni tu'un Jesuu, ra ñuu Nazaret. ¹⁰ Ta takan jā'i yi ma ñuu Jerusalén chi'in tu'un yu'u ma ndra sutu cha'nu chà'nda tiñu nuu sutu. Ta takan tiñ kua'a' ma ndian

chìnuni ta tī'i na tichi vekaa. Ta ora chā'ni ndra na, yu'u kā'in ña va'ani kàa yi ndia. ¹¹ Ta kua'a' cha'a' jānde'i tundo'o ma ndian chìnuni, na jaña na ma iti' kuà'an na ña chìnuni na tu'un Jesuu. Ta tandi'i ña'a, jā'i nani veñu'u ñivi judíu nuu ka'in na. Ti ya'a kayunī nde'i nuu na. Yakan va chākunui nāndukui na nda nikuuni, ndava nda ñuu chika nduva'a kuii ndia.

Inga cha'a' kàtitu'un Paulu naja kua nāni'i ra iti' Jesuu (Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹² 'Takan kūu ta kēe ndioi kuà'in chí'in tu'un yu'u ndra sutu cha'nu chà'nda tiñu nuu sutu, ña kuānanduku ndioi ndian chìnuni iyo ñuu Damascu. ¹³ Yo'o racha'nu rey, va ma tichi iti' kuà'in iyo yi a kachuvi ndaa ora ñuka'ñu ña ndē'i iin ñu'ú ka'nu ña kīchi yi iti' andivi ña tiaga tacha yi kua tacha nikandii. Ta ora kōyo yi chata ndi, ta chikonuu yi yu'u chí'in ndra kàcha'an chí'in. ¹⁴ Yakan va ora kōyo yi chata ndi, ta ndisaa ndi ndūva ndi nuu ñu'u'. Ta ikan chīnī iin tati ña kà'an tu'un hebreu te'en chí'in: "Saulu, Saulu, ¿ta naja kànita'un chí'in? Ta ya'a jàtakue'un ñun chí'in juuni maun, takua jà'a iin jundiki ora chàñu ri nuu yutun xaan ña ndà'a ma chito'o ri", kàti tati ikan chí'in. ¹⁵ Ta yu'u te'en nāka'in: "¿Nda ra kùn yo'o, Racha'nu?", kàti chí'in ra. Ta rakan te'en nāka'an ra chí'in: "Yu'u kùu Jesuu, juuni ra jànde'un tundo'o chata", kàti ra. ¹⁶ "Ndetā ta kua'an ndiko iti' nuu, vati mai kāchīn ñun na ja'un tiñui, ta na kukatitu'un nuu ñivi naja kua ketai nuun vitin, ta na katitu'un tukun ndisaa nakuyi ña ni jana'i nuun tiá iti' nuu ndia. ¹⁷ Vati ni tachī ñun vitin nuu ndian judíu, ta nuu ndian yūvi judíu. Ta mai ni tindee ñun ña jākakúí ñun nuu na, tuva kùnūni na tiso na kuati chataun. ¹⁸ Vati ni tachī ñun nuu na, ikan na nunaun tinuu na, ta na kākaga na nuu naa, vati na kaka na nuu ndichin. Vati nuu naa kùu yi kuenda

kui'na, yakan va na kakú na nuu ma ndatu kui'na. Ta na ku'un na iti' Ndioo, ikan na chinuni na tu'in. Ta takan iyo yi ña ja'a na ikan kùu ni'i na ma ña jànaa Ndioo ma kuati na. Tajan ni ni'i na koo na chí'in takua iyo ma ndian íí ndian chìnuni ma tu'in ndia." Takan kàti tati Jesuu chí'in.

Paulu jàchi'in ra ma kua kà'an Jesuu nuu ra

¹⁹ 'Yakan va yo'o racha'nu Rey Agripa, jàchi'in ma ña ndē'i iti' andivi. ²⁰ Taji'na chākatitu'in tu'un Jesuu nuu ndian iyo ñuu Damascu, ta ikan kēi ta chākatitu'in yi ñuu Jerusalén ta tandi'i ñu'u' Judea. Tajan chākatitu'in yi nuu ndian yūvi judíu ndia. Nuu tandi'i ndiakan kàtitu'in yi, ikan na jaña na iti' kini kuà'an na, ta na ndikoni'i ndiko na ku'un na iti' Jesuu. Ta juuni jàninī na ña na ja'a na tiñu va'a ña jàna'a yi, ti ndicha kùu yi ña cha tāndikun na kuà'an na chata Jesuu. ²¹ Ta cha'a' ña'a kùu yi ña tīsokuati ma ndra judíu yu'u tichi veñu'u ka'nu ndaa ñuu Jerusalén. Ta kùnūni ndra ka'ni ndra yu'u ikan. ²² Va chí'in ña tindee Ndioo yu'u, nda vitin juuni iyo va'i kà'in tu'un Ndioo nuu tandi'i ndo ndia, nda ndian nda'vi a ndian kuika. Ta ma ña jàna'i nuu ndo kùu ma ña kà'an tu'un Ndioo ña taa Moisés chí'in ña taa ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo chíyo tatiempu. Ti juuni taa ndra naja kua ni kuu yi iti' nuu. ²³ Vati kàtitu'un ndra naja kua ni kuvi ra Cristu, ta ji'na kuii ga ra kùu ra ña ni nataku ndiko ra tañu ndian ndií. Ti ra Cristu kùu ra takua kùu iin ñu'ú ña jàna'a iti' kuà'an yo. Vati kàtitu'un ra naja kua kùu kakú anima yo. Ta indukuni jà'a ra yi chí'in ndyu'u ndian judíu nda ndian yūvi judíu ndia. —Takan kàti Paulu.

Kùnūni Paulu ña na k'ivi Rey Agripa iti' Cristu

²⁴ Takan kūu ta ora chīnu kā'an Paulu cha'a' juuni maa ra cha'a' ma kuati tiso na chata ra, tajan te'en ni'i

va'a nāka'an ra kùu kuvienu ra nàni Festo:

—¡Ya'a tìvi xiniun, yo'o Paulu! Ña ya'aga jākua'un, yakan va ndava tìvi xiniun jā'a yi. —Takan kàti ra kuvienu Festo chi'in Paulu.

²⁵ Tajan te'en nāka'an ndiko Paulu:

—Na tüvi tìvi xini, yo'o racha'nu Festo. Vati yu'u, kà'in ma tu'un ndicha ta ma tu'un ndaa chi'un.

²⁶ Ikan nàndi ra Rey Agripa. Ta rakan ti cha chito va'a ra naja kua kaa ma tu'un kà'in chi'in ndo. Yakan va töve kànui ka'in chi'in ra. Vati cha chito va'i, ti kùtunini ra tandi'i ma ña kà'in i'ya. Ta juuni chito ra naja kua chākuu Racha'nu Jesuu ñuñivi i'ya ora chīyo ra. Ti ma ña tā'an ra ndisaa ñivi ndē'e yi. —Takan kàti Paulu chi'in ra kuvienu Festo.

²⁷ Tajan te'en kīcha'a kà'an tuku Paulu chi'in Rey Agripa:

—Yo'o racha'nu Rey Agripa. Cha chitoi ti juuni chìnuniun ma ña kàtitu'un ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ndia —kàti Paulu.

²⁸ Ta te'en nāka'an Rey Agripa chi'in Paulu:

—¿Chito tu kumani kua'a' kivi ña juuni yu'u ni ki'vji iti' Jesuu jà'un? —Takan kàti ra Rey Agripa chi'in Paulu.

²⁹ Tajan te'en nāka'an tuku Paulu chi'in ra:

—Va tu kumani kua'a' kivi a tiani kivi, iin ña va'a kùu yi tuva chinuniun tu'un Jesuu. Va yu'u endee chikain nuu Ndioo ña na chinuniun chi'in juuni tandi'i ndian ka'lin i'ya, ma tu'un ra ña kàtitu'in nuu ndo vitin. Ta ikan na kuu koo ndisaa ndo indukuni kua yu'u, va yüvi takua kùu ma karena i'ya ña ndikun nda'i vitin. —Takan kàti Paulu chi'in Rey Agripa.

³⁰ Ta ora chinu kà'an Paulu, tajan ndēta ndio ma ra Rey Agripa chi'in ra kuvienu Festo, ta chi'in ña nàni Berenice, ta tandi'i ma ndian ka'lin chi'in vi ndia. ³¹ Ta ora kēe ndio ndra ma tichi ve'e, tajan te'en kīcha'a ndra nàtu'un xe'e ta'an ndra:

—Ra'ya, tükuii iyo nī'in kuati ra. Ta tüvi iyo yi ña kuvi ra. Ta ni tüvi iyo yi ña kundii ra tichi vekaa ndia. —Takan kàti ndra nuu ña nàtu'un ta'an ndra.

³² Takan kùu ta te'en nāka'an ndio ra Rey Agripa chi'in Festo:

—Kùu jaña yo ra'ya niku, tu tüvi nī chikan ra ña ku'un ra ñuu Roma nuu ni jandondaa César ma kuati ra niku.

27

Kuvienu Festo tachi ra Paulu ñuu Roma

¹ Takan kùu ta ora cha chānini ndra tachi ndra Paulu iti' ñu'u' Italia chi'in inga tuku ndra ka'lin vekaa chi'in ra, tajan tī'i ndio ra ndra nda'a' ra capitán nàni Juliu, ra kùta'an chi'in jandaru jà'a kuenda ma kalecha'nu César, ra chà'nda tiñu tandi'i ñuu ka'nu Roma. ² Takan kùu tajan ni ku'un ra nàni Aristarcu chi'in ndi tichi varku. Ta rakan ti kīchi ra iti' ñuu Tesalónica ña iyo kuenda ñu'u' Macedonia. Takan kùu tajan tiin ndio ndi iin varku kīchi iti' ñuu Adramitio. Ta ma varku ikan, ti chani kee run ku'un run tandi'i ñuu iyo tañu'u ñu'u' Asia. ³ Takan kùu ta ora tuvi inga kivi, tajan chāa ndi yu'u tañu'u ñuu Sidón. Ta ikan kùu nuu jāña nuu Juliu, ma Paulu, na ku'un ra kunde'e ra amigu ra ndra iyo ñuu ikan. Ti ndrakan tīndee ndra Paulu chi'in ña chiniñu'u ra. ⁴ Ta ikan jan kī'vi ndiko ndi tichi varku, ta kēe ndiko ndi kuà'an ndi iti' nuu chi'in run. Ta yā'a ndio ndi iin chiyo ñu'u' Chipre, ti kīcha'a ndio ma tati chàkin nī'i yi, vāchi yi iti' nuu run. Yakan va jākunu ndra run kuà'an run iin chiyo ñu'u' Chipre nuu tüvi nī'i chàkin tati. ⁵ Takan kùu ta yā'a run yatin yu'u tañu'u ñu'u' Cilicia. Ta juuni yā'a ndi yu'u tañu'u ñu'u' Panfilia. Tajan chāa ndio ndi ñuu Mira ña iyo kuenda ñu'u' Licia.

⁶ Tajan ma ra capitán chà'nda tiñu nuu jandaru, ikan nāta'an ra iin varku ña kīchi ñuu Alejandría ña ni kee run ku'un run iti' ñu'u' Italia.

Ta kā'an ra ña na ndaa ndi tichi run, ta ku'un ndiko ndi iti' nuu ga. ⁷ Takan kuu ta cha yā'a yatin kivi ña ya'a kuee kuà'an ndi. Ta chi'in ña ndetiñu ni chāa ndi yatin yu'u ñuu Gnido. Ta tava juuni chàkin ma tati vāchi yi iti' nuu varku, yakan va kuu ga jaku'un ndi run iti' ndoo. Ikan kava ndi kava ndi ta yā'a ndi yatini ñuu Salmón ña iyo iti' ninuu ñu'u' Creta. ⁸ Takan kuu ña mamaa chi'in ña ndetiñuni, yā'a ndi tandi'i yu'u tañu'u ñu'u' ikan. Tajan chāa ndio ndi ma yu'u tañu'u yatini ñuu Lasea ña nani: Nuu Va'a Kuiin Varku.

⁹ Takan kuu ta nduva'a kuii cha yā'a kua'a' kivi ña chàkunuu ndi chi'in varku. Ta cha ya'a ndasii jà'a yi ña kakunuu ndi tichi tañu'u, ti chani keta tiempu ya'a chàkin tati. Yakan va Paulu jākuninaa ra ndra chi'in tu'un i'ya:

¹⁰ —Ndyo'o ndracha'nu, cha chā'i kuenda ti ni nde'o tundo'o tu keo ku'un yo tiaga iti' nuu vitin. Yakan va tu keo vitin, ta ni kuche'e varku ta ni sa'vi run chi'in tandi'i ndatiñu ndiso run. Ta nda maa yo kuu kuvio ndia ti cha vāchi ma tiempu ya'a chàkin tati. —Takan kàti Paulu.

¹¹ Va ma capitán chà'nda tiñu nuu jandaru, jāchi'in ra tiá ma ña kà'an ra xuña'a run chi'in ña kà'an ma ra jakunu run kua ña kà'an ma Paulu.

¹² Va tava ma yu'u tañu'u ikan, töve nuu va'a kundaa varku nda kati ya'a tiempu ya'a chàkin tati. Ta tava cha ndisaa ndra cha chānini ndra ña va'aga ku'un ndra chi'in run nda kati chaa run ñuu Fenice iin ñuu kàndii ñu'u' Creta kua ña kindoo run ikan. Ikan iyo iin nuu va'aga ña kundaa run nda kati ya'a tiempu chàkin ni'i ma tati.

Nuu ya'a ga ni'i chàkin tati nuu tañu'u

¹³ Takan kuu ta chānini ndra ti kuu ku'un ndiko ndra iti' nuu, vati ma tati kuenia kīcha'a yi chàkin yi iti' ninuu. Yakan va kēe ndio ndi kuà'an ndi chi'in run yu'uni yu'uni tañu'u ñu'u' Creta. ¹⁴ Va nunuuni kīchi iin tati iti' nuu kàna nikandii ña nduva'a kuii ni'i chàkin. Ta

kīcha'a ndio yi tava yi ma varku ma iti' ñu'u' ití. ¹⁵ Ta tìndani'ni ndio yi run kuà'an run tiá iti' tichi tañu'u. Ta tava na kuu ku'un ma varku iti' nuu ma tati, yakan va jāña ndi run na keñu'u ma tati run. ¹⁶ Tajan yā'a ndio ndi chi'in run chata iin ñu'u' vali iyo tichi tañu'u ña nani Clauda, ikan kuu nuu yā'a ndi ña jāña ma tati ña chàkin ndio ni'i va'a. Ta chi'in ña ndetiñunia kúndee ndi tiin ndi iin lancha vali ña keñu'u varku iti' chata run. ¹⁷ Yakan va ora cha tiin ndi run, tajan jāndaa ndi run tichi varku ka'nu. Tajan chīkonuu ndio ndra chū'ni ndra ma varku ka'nu chi'in yo'o ndee, ikan na kuu kundee run tiaga. Ta tava yū'vi ndra koto nani xuu run chi'in yuti ndi'i iyo yu'u tañu'u ña nani Sirte, ta sa'vi run. Yakan va jākoyo ndra iin kaa ña kàa takua kàa iin picu xuu tañu'u, ikan na jakuee yi run. Tajan chā'a ndio ndra ña na ku'un maa run chi'in ma tati. ¹⁸ Takan kuu ta ora tuvi inga kivi juuni ni'iga chàkin ma tati. Yakan va jātani ndio ndra ma ndatiñu ndiso run tichi tañu'u. ¹⁹ Ta ora cha yā'a uni kivi tajan juuni jātani ndra ndatiñu chàtiñu varku tichi tañu'u ndia. ²⁰ Ta kua'a' kivi töve ni nde'e ndi nikandii ni chele, ti chāsi ma viko nuu yi. Yakan va ndava jāña ndi ña chānini ndi naja kua kakú ndi, jā'a ma savi tati ña ya'aga ni'i kùyun ta chàkin. ²¹ Ta tava cha iyo kua'a' kivi ña tüvi chàchi ndi, yakan va ndēta ndio Paulu tañu ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndyo'o xaa, tiá va'a tu jāchi'in ndo ma kua kā'in chi'in ndo niku, ta kīndoo yo ñu'u' Creta, ta töve nde'o tundo'o i'ya ma tava tà'an yo vitin. ²² Va tava töve ni jachi'in ndo ma ña kā'in, vitin kùuni na jandeeni ndo. Ta na yū'vi ndo, ti ni'iin ndo tüvi ni kuvi. Va ma varku kuu ma yutun ni ndi'i kuche'e. ²³ Ta tava cha chito va'a ndo, ti yu'u jà'i tiñu nuu Ndioo. Ta iyo kuenda ra. Vati kuni, kēta iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo nui ²⁴ ña te'en kā'an yi chi'in: “Na yū'viun, yo'o Paulu, vati iyo yi ña chaun nuu ra kalecha'nu César. Ti juun, jà'a

ña ni jakakú Ndioo tandi'i ma ndra kuà'an chi'un tichi varku." Takan kàti tati nui. ²⁵ Yakan va na yü'vi ndo, vati ìyo tundeenì chi'in Ndioo. Ta cha ch̀to va'i, ti ma ña kàtitu'un ma tati jà'a tiñu Ndioo nui, ni ja'a ra yi. ²⁶ Ta ya'a ninii ìyo yi ña ndoo yo iin ñu'u' ìyo ma'ñu tañu'u jà'a ma varku i'ya. Takan kàti yi nui —kàti Paulu chi'in ndra.

²⁷ Iin chanikuaa ora cha ndi'i uvi jamana ña chànaa ndi chi'in varku tichi tañu'u nàni Adriático jà'a ma tati, ta ìyo yi a java ñuu chanikuaa ña ndē'e ndio ma ndra kàvaxini ma varku ña chani chaa ndio ndi nuu ìyo iin ñu'u' vali ma'ñu tañu'u. ²⁸ Tajan tiku'va ndio ndra naja kua metru kùu yi ña kunu ma tañu'u. Tajan ndē'e ndra ña oko cha'un uvi metru kùu yi ña kunu ra. Ta tiku'va tuku ndra tiá iti' nuu, ta ndē'e ndra ña oko uchania metru kùu yi ña kunu ra. ²⁹ Ta kīcha'a ndio ndra yu'vi ndra ora chani chaa ndra ikan, koto kani run chi'in yuu kàndoyo yu'u ñu'u' ikan. Tajan ikan iti' xuu run jākoyo ndra kumi ta'an kaa ña ndikun chi'in yo'o. Vati ma kaa ora jākoyo ndra yi xuu tañu'u, kùu jakuee yi run. Ti sà'vi ma punta yi tichi yuti a tiin yi iin yuu a iin yutun. Yakan jà'a ndra, ta ma inga ndra kīcha'a kà'an ndra chi'in Ndioo, ikan na numini kundichin. ³⁰ Takan kùu ta ma ndra kàvaxini ma varku kùuni ndra kee xe'e ndra tichi ma varku, ña kùuni ndra kakú ndra. Yakan va kīcha'a ndio ndra jànuu ndra ma lancha vali tichi run ña jà'ani ndra takua jà'a ma ndra ni jakoyo ma kaa ka'nu ña ndikun chi'in yo'o tichi tañu'u ma iti' nuu run. ³¹ Va Paulu numini chā'a ra kuenda, ta numini kàtitu'un ra nuu ra capitán chà'nda tiñu nuu jandaru. Tajan te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Tatá, ta tu ndra'ya tüvi ni kindoo ndra tichi varku i'ya chi'o, na kùu kakú yo —kàti Paulu chi'in ra.

³² Yakan va ma ndra jandaru chā'nda ndio ndra ma yo'o ndikun

ma lancha, ta jākoyo ndio ndra run tichi ma tañu'u.

³³ Takan kùu ta ora kùndichin, tajan te'en nāka'an Paulu chi'in ndra na kachi ndra:

—Ndyo'o xaa, cha ìyo uvi jamana kùu yi ña tüvi chācho takua ìyo yi ña kacho, cha'a ña ndàtu yo ma ña ni ta'an yo. ³⁴ Yakan va vitin jàninì ndo ña na kachi ndo, ikan na koo ga ñandee ndo. Vati nī'iin ndo tüvi ni ta'an ndo nī'iin nakuyi, vati nda ma ixi xini ndo ni kumi va'a ma Ndioo ndia —kàti Paulu.

³⁵ Ta ora chinu kà'an ra takan, tajan kī'in ndio ra iin paan. Tajan chā'a ndio ra ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo nuu ndē'e tandi'i ndra. Tajan chā'nda java ndio ra yi, ta kīcha'a ndio ra chāchi ra yi. ³⁶ Ta ora cha ndē'e ndio ndra ña chāchi ra yi, tajan tandi'i ndio ndra kīcha'a chāchi ndra ndia. ³⁷ Ta tandi'i ndi naja kua ka'iin ndi tichi ma varku, uvi cientu uni xiko cha'un iin ta'an ndi kùu ndi. ³⁸ Takan kùu ta ora cha yā'a chāchi ndra, tajan jātani ndio ndra tandi'i ma trigu tichi tañu'u, vati kùuni ndra jandoñama ndra tiá ma varku.

Nuu kùche'e varku tichi tañu'u

³⁹ Takan kùu ta ora kùndichin, tajan ndē'e ndio ndra ma ñu'u' ikan. Va tüvi nī nakoto ndra nda ñu'u' kùu ma nuu chāa ndra. Va ndē'e ndra ña kēsiin iin nda'a' tañu'u nuu ìyo yuti ña'ma. Ta ikan jan kùuni ndio ndra jayatin ndra run yu'u ñu'u' ikan. ⁴⁰ Tajan chā'nda ndio ndra ma yo'o ndikun ma kaa ña kùtaa run tichi tañu'u, ta ikan ndākoo ndra yi. Ta juuni jālangua ndra ma yo'o ndikun ma vitu ña kàvaxini run. Tajan jāndaa ndio ndra ma ja'ma jà'a ña na kunu run ña ìyo iti' nuu run. Tajan kīcha'a ndio ma varku kua jākuyatin run run ma yu'u ñu'u' nuu ìyo yuti ña'ma. ⁴¹ Va ma varku cha kūchi run run nuu kàndoyo kua'a' yuti ña'ma xuu tañu'u. Ta ikan chikun run ta nī kuu ga kee run. Takan kùu ta ma iti' xini run chikun yi tichi yuti. Ta ma iti' chata run, kīcha'a yi nātani

yi, jā'a ña ya'a ni'i vāchi ma ola ma tañu'u. ⁴² Yakan va ma ndra jandaru kùuni ndra ka'ni ndra ma ndra ka'iin vekaa, ti koto kuuni ndra kakú ndra chi'in ña sùta ndra ora kèe ndra. ⁴³ Va ma ra capitán ña chà'nda tiñu nuu ndra, nī cha'a ra ña na ja'a ndra yi, vati kùuni ra jakakú ra Paulu. Tajan te'en kātitu'un ndio ra:

—Tandi'i ndian ch̀to suta, ji'na na, na ndava tichi ra', ikan na kuu kee na nda ma ñu'u' ití. ⁴⁴ Ta tiá ndian na kùu suta va'a, na ku'un na chata tabla a chi'in pedazu ña kèe ma varku ña na tani run —kàti ra.

Takan jā'a ndi, tajan kèe tandi'i ndi ma ñu'u' ití, ta takan kùu kākú ndi.

28

Paulu iyo ra ñu'u' kàndii ma'ñu tañu'u ña nàni Malta

¹ Takan kùu ta ora cha kākú ndi' ndio ndi kèe tandi'i ndi ñu'u' ití. Tajan ch̀to ndio ndi ña ma ñu'u' vali ikan nàni yi Malta. ² Tajan ma ñivi iyo ñu'u' ikan, kùnda'vini na ndi. Ti tava kùun savi, ta ya'a vichin jā'a yi, yakan va jāta'an na ñu'ú, ta kā'an na chi'in ndi na tùmí ndi yi.

³ Ta tava Paulu ch̀jati'vi ra ita'vi nduku, ta ora kīcha'a ra t̀an ra run nuu ñu'ú, ta iin koo xaan ña indii tañu ma nduku endee ndāva ri nda'a' ra jā'a ma ña ni'ni. Ta káva ri nda'a' ra, ta chāchi ndio ri ra.

⁴ Yakan va ora ndē'e ma ñivi ikan ña tàkaa ma koo nda'a' Paulu, tajan te'en kīcha'a na nātu'un ta'an na:

—Iin ra chà'ni ñivi kùu ra'ya, naja kaa. Ti vaji kaku ra tichi tañu'u, va iyo yi ña kuvi ra, ti cha chā'ni ra ñivi ití' nuu kīchi ra. —Takan kàti na.

⁵ Ta ikan jan Paulu, jākisi ndio ra nda'a' ra, tajan kōyo ri nuu ñu'ú. Ta tüvi nani tā'an ra. ⁶ Va tandi'i ma ndiakan, ndātu na nde'e na nda ora ndaa ma nda'a' Paulu, a kuvi ra kùuni na. Tajan ora cha yā'a kua'a' tiempu ña ndātu na, ta ndē'e na ña tüvi nayi tā'an Paulu. Tajan jāma ndio na ma kua ch̀nini na. Ta kīcha'a na nātu'un ta'an na, ña Paulu kùu ra iin ndioo kàti na.

⁷ Takan kùu ta ma ñu'u' nuu chāa ndra, iyo iin racha'nu kuxini nuu na, ña nàni Publio. Ta rakan ti ikan iyo ve'e ra, ta java ma ñu'u' ikan kùu ña'a ra ndia. Ta rakan ti chā'a ra ña na ku'un ndi kindoo ndi ve'e ra. Ta ndi uni kivi ña chiyo ndi ve'e ra, nduva'a kuii tiñu'u ra ndi.

⁸ Takan kùu ta tañu ma kivi chiyo ndi ve'e ra, kōyo ña kù'vi ma tatá Publio jā'a ma ka'ni chi'in lakua nií.

Yakan va Paulu chā'an ra chānde'e ra nuu kàndii ra. Ta ora chāa ra, ta jündii ra nda'a' ra xini ra. Ta kīcha'a ndio Paulu kà'an ra chi'in Ndioo, ta ikan ndā'a ra, jā'a ra. ⁹ Ta chi'in ña jā'a Paulu ña jānda'a ra ra, ta ikan ndē'e ndio inga ñivi ma ña jā'a ra, tajan kīchi ndio tandi'i ndian kù'vi iyo ñu'u' ikan, ta ndisaa na ndā'a jā'a ra. ¹⁰ Takan kùu ta ndisaa na, kīcha'a na tiñu'u na ndyu'u cha'a ma ña jā'a Paulu. Ta ora chani tiin ndio ndi inga varku, tajan chā'a ndio na tandi'i ma ña ch̀niñu'u ndi ití' kuà'an ndi.

Paulu chàa ra ñuu Roma

¹¹ Takan kùu ta uni yoo kùu yi ña chiyo ndi ma ñu'u' kàndii tañu tañu'u ikan. Ta ikan jan kèe ndio ndi kuà'an ndi chi'in iin varku kīchi ití' ñuu Alejandría. Vati ma varku ikan, kīndoo run ikan ninii tiempu ya'a ga ni'i chàkin tati, ta ndiso run uvi ta'an na'na ña kùu ndioo na, ninduvi chiyo xini run. Ta iin yi nàni Cástor. Ta inga yi nàni Pólux.

¹² Takan kùu tajan chāa ndio ndi iin ñuu iyo yu'u tañu'u ña nàni Siracusa. Ta ikan kīndoo ndi uni kivi, ¹³ tajan kèe ndiko ndi kuà'an ndi yu'uni yu'uni tañu'u nda kati chāa ndi ñuu nàni Regio. Ta ora tuvi inga kivi, chākin iin tati kīchi yi nduku ití' chata ndi. Yakan va kùu kee ndi jā'a ma tati ikan. Tajan chāa ndio ndi ma ñuu Puteoli nda inga kivi. ¹⁴ Ta ikan nāta'an ndi iin ndra ch̀nuni tu'un Jesuu. Ta ndrakan chīkan ndra nuu ndi na kindoo ndi chi'in ndra iin jamana. Takan jā'a ndi nda kati chāa ndi ñuu Roma. ¹⁵ Takan kùu ta ma ndra ch̀nuni tu'un Jesuu iyo ñuu Roma, cha ch̀to

ndra ña cha vâchi ndi. Yakan va chā'an ndra chāta'an ndra ndi nda ñuu nani Foro de Apio. Ta tiá iti' nuu, yā'a tuku ndi inga ñuu nani Tres Tabernas. Yakan va ora ndē'e Paulu ña vâchi ndra, ta chā'a ra ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo, ti ndava va'a kùuni anima ra ña kēta ndra. ¹⁶ Takan kūu ta ora chāa ndio ndi ma ñuu Roma, tajan chā'a ndio ma ra capitán ña na koo siin Paulu ndanu kùuni maa ra. Ta kuà'an iin jandaru chi'in ra ña na jakuenda ra ra ndia.

Paulu kàtitu'un ra tu'un cha'a' Jesuu ñuu Roma

¹⁷ Takan kūu ta ora cha yā'a uni kivi ña chāa Paulu, tajan cha kāna ndio ra ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu iyo ñuu Roma. Takan kūu ta ora cha kùti'vi ndra, tajan te'en nāka'an ndio Paulu chi'in ndra:

—Ndyo'o ndra yanj, tüvi nī ja'i nī'iin kuati ni chata ñivi judíu, ta ni chata costumbre ña jā'a ndian kùu ñivio chíyo taji'na ndia. Vati tiin ndra yu'u ñuu Jerusalén. Ta chāndaka ndra yu'u nuu ndra Romanu. ¹⁸ Ta ora cha jāndondaa ndra ma kuati, tajan ikan kùu ma nuu sāma kua chānini ndra, ta kùuni ndra jaña ndra yu'u ti tüvi nī nani'i ndra nī'iin kuati ña iyo yi na kuvj cha'a' yi. ¹⁹ Va tava ma ndra judíu, nī chata'ani ndra ma kua jā'a ma ndra Romanu niku, yakan va chikan ndioi na tachi ndra yu'u nuu ra kalecha'nu César, ra chà'nda tiñu tandi'i ñuu ka'nu Roma. Ta rakan na jandondaa ra ma kuati, vaji tüvi nī ka'in chata ñivio ndian judíu. ²⁰ Ta cha'a' yakan kùu yi ña kānai ndo, vati kùuni nde'i ndo, ta natu'in chi'in ndo cha'a' ña chīnunj takua chīnuni tandi'i ma ñivio ndian judíu. Ta vitin ndikuin chi'in karena, vati chīnunj ña cha kīchi ma Racha'nu ndātu yo, ra kāchin Ndioo ña na jakakú ra yo, ndian ñivi israelita. —Takan kàti Paulu chi'in ndra.

²¹ Takan kūu tajan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Taku ndyu'u takā'an kuii kīchaa iin tutu ñu'u' Judea nuu ndi ña kà'an yi chataun, ta nī'iin ndra yanio judíu ndra kīchi iti' ñuu Jerusalén tükuii tiso ndra nī'iin kuati chataun nuu ndi ndia. ²² Yakan va kùuni ndi taso'o ndi ma ña kà'un, vati chito ndi ti nda ñuu ni kuuni tiso na kuati chata ma ndian chīnuni tu'un Jesuu.

²³ Takan kūu ta kāchin ndra iin kivi ña ni kuti'vi ndio ndra nuu iyo Paulu, na taso'o ndra ma ña kùuni ra natu'un ra chi'in ndra. Yakan va ora chāa ma kivi ikan, nduva'a kuii kua'a' ñivi chākoyo nuu iyo ra. Ta nduvi kuii maa kivi ikan kàtitu'un ra nuu ndra naja kua kàa nuu chà'nda Ndioo tiñu. Ta juuni jāndomani ra ndra na ki'vi ndra iti' kuà'an Jesuu, chi'in ma tu'un Ndioo taa Moisés ta chi'in tandi'i tu'un kà'an ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na ndia. ²⁴ Takan kūu ta iyo ma ndian kīcha'a chīnuni ma tu'un Jesuu ña kàtitu'un Paulu, ta iyo ndian töve. ²⁵ Ta tava töve inuuni chānini na, yakan va kīcha'a ma ndian töve nī chinuni kàcha'an na. Yakan va te'en nāka'an ndio Paulu chi'in na:

—Ndicha kuii ña takan ni kuu ña tüvi nī jachi'in ñivi tu'un Ndioo. Ta ma Tati Í Ndioo kàtitu'un yi nuu ndian kùu ñivio chíyo taji'na. Ti nuu Isaía ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, kàtitu'un yi ma tu'un ikan, ikan na jana'a ra yi nuu ma ñivi. Ta te'en kà'an ma tu'un ikan:

²⁶ Kua'an ta na ka'un te'en chi'in ma ñivi iyo ñuu i'ya:

Ti vaji na kuni na ma tu'un Ndioo, va tüvi ni kutunini na yi.

Ta vaji na nde'e na yi,

va töve ni ndondichin nuu na.

²⁷ Vati ma ñivi ñuu i'ya, ya'a ndava xini na,

ti tükuii kùuni na taso'o na tu'un Ndioo.

Vati ndasi so'o na.

Ta ndasi tinuu na,

ikan na kùu nde'e na ta kùu taso'o na,

ta ni ña kutunini na ndia.

Vati kùuni na ndakoo na ña kini jà'a na,

ta chikoni'i ndiko anima na chi'in,
ta takan kùu janai kuati na, ta
janda'i na ndia.

Takan kàti Tati Í Ndioo nuu ra Isaía
cha'a' ma ñuu i'ya.

²⁸ Yakan va kùuni ña na koto ndo,
ti nda kivi i'ya ta iti' nuu, ma tu'un
cha'a' ña jàkakú Ndioo ñivi ni keta
yi nuu ma ndian yüvi judíu. Ta
ndiakan va ni jachi'in na yi ndia
—kàti Paulu.

²⁹ Takan kùu tajan ora chīnu kā'an
Paulu te'en, ta kīcha'a na kàcha'an
na va endee kànita'an yu'u na ma
iti' kuà'an na. ³⁰ Takan kùu ta
Paulu chīyo ra uvi kuiya ma ve'e
tìa'vi ra cha'a'. Vati ve'e ikan chāa
kua'a' ma ndian chānde'e ra. ³¹ Ta
nani kivi kīcha'a Paulu kàtitu'un ra
naja kua kàa nuu chà'nda Ndioo
tiñu. Ta juuni jàna'a ra naja kua ìyo
Racha'nu chito'o yo Jesucristu. Vati
ma tichi ve'e nuu ìyo Paulu, chà'a
na ña kàtitu'un ra ma nuu tūvi ñivi
ma tu'un i'ya, va ñi'in ñivi na tūvi
nī chasi na ma ña kà'an ra.

Tutu tãa racha'nu Paulu kuenda ndian chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu Roma

Paulu, tãa ra tutu i'ya kuenda ndian chìnuni tu'un Jesuu ña ìyo ñuu Roma

¹ Yu'u Paulu, ra kùu iin musu jà'a tiñu nuu Jesucristu, tãi ma tutu i'ya kuenda ndo, ti Ndioo kãchin ra yu'u ta jãkuiso ra tiñu ña na kui iin tatun ra, ikan na katitu'in ma tu'un va'a Ndioo nuu ma ñivi.

² Ndioo chã'a ra ma tu'un i'ya ma tatiempu ña ìyo nuu ma tutu íí ra ña tãa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u ra ña na katitu'un yo yi nuu ma ñivi. ³ Ma tu'un i'ya kà'an yi kuenda ma ra Se'e ra Jesucristu, ti juu ra kùu iin ra vãchi tata ma Rey David ma ñuñivi i'ya. ⁴ Ta juuni cha'a' ma Jesucristu, jàna'a kachin ma Tati Íí Ndioo ña juu Jesucristu kùu ra Se'e Ndioo ti chi'in ndatu ma Tati Íí Ndioo jãnataku ndiko Ndioo ra tañu ma ndian ndíí. ⁵ Ta ndyu'u cha'a' ña tiñu'u ndi sivi Jesucristu cha ñi'ndi ma ñamani nuu Ndioo ña kùu ndi tatun ra. Ta takan ìyo yi ña katitu'un ndi ma tu'un cha'a' ra nuu ndisaa ñivi, jin ndian yöve judíu ìyo ñuñivi i'ya kùu na, ikan na koo kua'a' ga ma ndian chìnuni ma tu'un ra, ta jãchi'in na yi ndia. ⁶ Ta tañu ndiakan juuni ìyo ndyo'o ndian kùu ñivi ìyo ñuu Roma, ndian indukuni chìnuni tu'un ra ndia, ti Ndioo kãchin ra ndo kuenda ña kùu ndo ñivi Jesucristu.

⁷ Ti ya'a kùuni Racha'nu Ndioo nde'e ra ndisaa ndyo'o ndian ìyo ñuu Roma, ta kãchin ra ndo ña na kuu ndo ñivi íí kuenda ra. Ta ma Ndioo ra kùu Tatá yo chi'in ra chito'o yo Jesucristu, na ku'va ra ma ñamani ra nuu ndo, ta na koo vii anima ndo chi'in ra ndia.

Paulu kùuni ra kunde'e ra ndian chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu Roma

⁸ Ma ña nunuu kùuni ka'in, kùu yi ña chi'in sivi Jesucristu chà'i iin ta'vindioo nuu ra cha'a' ma ta'ii'in ndo, vati ndanu nikuuni ma ñuñivi i'ya cha nãtu'un ta'an na, ti ndyo'o chìnuni ndo ma tu'un Jesuu. ⁹ Ndioo, ra jà'i tiñu nuu chi'in ndisaa animai, ta juuni ra kãtitu'in tu'un va'a cha'a' se'e ra nuu ma ñivi, ti rakan kùu ma ra chà'a kuenda ña nani kivi kùu yi ña nãka'in cha'a' ndo ora kà'in chi'in Ndioo. ¹⁰ Ta nani kivi juuni chikain nuu ra ña na nuna ra ma iti', ikan na kuu ku'in kunde'i ndo ma ñuu Roma nuu ìyo ndo tuva takan kùuni ra. ¹¹ Vati ya'a kùuni kunde'i ndo ti kùuni tindei ndo, ikan na chinuni va'a ga ndo, koto jãña ndo ma iti' Jesuu. ¹² Vati ndyo'o, ta yu'u kùu jandomani ta'an yo yo, ti indukuni chìnuni ndo kua chìnuni ndia.

¹³ Ndyo'o yani, kùuni ña na koto ndo ti kua'a' cha'a' chàniñi ku'in kunde'i ndo, ikan na kuu kundaki'in ndian chaa ña chani kicha'a chinuni tu'un Jesuu, ma takua cha jã'i chi'in ma ndian ìyo tiá ñuu. Va nda vitin takã'an kuu ku'in, ti ìyo kua'a' ña chàsi iti' kuà'in. ¹⁴ Ìyo yi ña katitu'in nuu nda ndian nikuuni ìyo ñuñivi i'ya, taku ndian kà'an takua kà'in, taku iin ndian kà'an inga tu'un. Ta juuni ìyo yi ña katitu'in nuu ndian ya'a ìyo chinituni takua kùu iin ndian jãkua'a, a ndian töve ndia. ¹⁵ Ta yakan va nduva'a kuii kùuni ku'in kukatitu'in ma tu'un va'a Ndioo ña kà'an cha'a' Jesuu nuu ndyo'o ñivi ìyo ñuu Roma.

Tu chìnunio tu'un cha'a' Jesucristu ni kakú yo nuu kuati

¹⁶ Tükuii kukanui kãtitu'in ma tu'un va'a Ndioo, ti ndatu ra kùu yi, kuenda ña na jakakú yi ma ndian chìnuni ña kà'an ra. Ta ji'na kãta ma tu'un va'a Ndioo nuu ma ndian judíu, ta ikan jan chitakuati yi nuu ma ñivi yövi judíu ña ìyo tiá ñuu. ¹⁷ Ta ma tu'un va'a i'ya, jàna'a yi naja kua kuu yo ndian ndaa jà'a Ndioo cha'a' ña chìnunio tu'un ra, nda vitin ta iti' nuu ndia. Vati nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an

yi: “Ma ndian kùu ndian ndaa iyo kuenda Ndioo, ndiakan kùu ma ndian chìnuni va'a ma tu'un ra.”
¹⁸ Vati cha ch̀to yo ña iti' andivi, jàkoyo Ndioo ma tundo'o chata ma ndian t̀vi jà'a ma ña va'a ta t̀vi jàka'nu na ra ndia, ti Ndioo ya'a kayuni ra nde'e ra na. Vati ndiakan, t̀vi chà'a na ña koto inga ñivi ma tu'un ndicha ña kà'an Ndioo, ti maa ña kini kùu ma ña jà'a na. ¹⁹ Ta ndisaa ma ña chā'a Ndioo ña na kuu koto yo, ndiakan cha ch̀to kachin na yi, ti Ndioo cha jāna'a kachin ra yi nuu na ndia. ²⁰ Ta vaji ndicha ña t̀vi ndichin ndè'o ma Racha'nu Ndioo, va cha nàkoto kachin yo naja kua kàa ra cha'a' ma tiñu va'a jà'a ra. Ta cha'a' ma ña jà'a ra, nda ora t̀vi ma ñuñivi cha ch̀to yo ña ndicha ña Ndioo kùu ra, ta endee iyo ndatu ra ndisaa tiempu. Ta cha'a' yakan kùu yi, ña na kùu ka'an na ña töve nàkoto na ra, ti tu kà'an na takan janda'viña'a na juuni maa na, ti cha nàkoto na ma ña va'a jà'a ra. ²¹ Ta vaji cha nàkoto na ma Ndioo, va t̀vi nī jàka'nu na ra takua iyo yi ña ja'a na chi'in ra niku. Ta ni t̀vi nī cha'a na ta'vindioo nuu ra ndia. Java maa ña kini ña t̀vi nda kuenda ch̀nini na chi'in ma chinituni na, ta cha'a' yakan kùu yi ña ma chinituni na, ndākuu ndava yi ña jàkanuu yi, ta kīndoo yi nuu naa. ²² Ta vaji kati na ña ndian ch̀to kùu na kà'an na, va töve ndicha ti jāndaku ndava na ma anima na, ²³ vati t̀va jàka'nu na ma ra kùu Ndioo ndicha, ra nduva'a kuii ka'nu ta töve ni naa, ti vitin java jàka'nu na na'na ma ña kàa takua kàa ñivi ña ni kuvi. Ta juuni jàka'nu na, nda na'na ma saa, chi'in na'na kiti kèñu'u chi'in tichi ma nuu ñu'u', ta inga tuku kiti iyo kumi cha'a' ndia.

²⁴ Cha'a' yakan kùu yi ña ndākuo ma Ndioo na, ña na ja'a maa na ma ña kini ch̀nini na chi'in anima na. Ta takan jà'a na nda kati jà'a na ma tukanuu na chi'in juuni ma kuñu na cha'a' ña kī'vi na chi'in ta'an na. ²⁵ Vati ndicha ña t̀va chìnuni na ma tu'un ndicha ña kà'an Ndioo, ti java

ma tu'un vata kùu ma ña chìnuni na, ta jà'a na yi. Ta juuni ya'a tiñu'u na yi, ta jàka'nu na ma ña jātuvi Ndioo, va ma Ndioo ndicha t̀vi jàka'nu na ra, vaji ndicha ña maa ra kùu ma ra iyo yi ña jaka'nu na ndisaa tiempu. Ta takan na kuu yi. Amén.

²⁶ Cha'a' yakan kùu yi ña, ndākuo ma Ndioo na ña na ja'a na ma ña kini takua kùuni maa na, vati nda ma ñivi ña'a t̀va kī'vi vi chi'in ii vi, ti chi'in taña'a vi kī'vi vi. ²⁷ Ta indukuni takan kùu yi chi'in ma ndra'ii ndia, vati ndrakan jāna ndra ña kī'vi ndra chi'in ma ñasi'i ndra, ta kī'vi ndra chi'in juuni ta ra'ii ndra, ti nduva'a iyonni ndra jà'a ndra yi. Ta cha'a' yakan kùu yi ña juuni maa ndra jà'a ndra tukanuu nuu ndra chi'in ma kuñu ndra, ta ndicha ña cha kīcha'a nde'e ndra tundo'o takua iyo yi ña nde'e ndra cha'a' ma ña kini jà'a ndra.

²⁸ Ta tava töve nī kuuni na kī'in kuenda na Ndioo, yakan va juuni maa ra sōkonda'a ra na, ikan na ndokini ma chinituni na ta jà'a na ma ña t̀vi va'a ña ndava kùuni maa na. ²⁹ Ma ñivi ikan nduva'a chàta'ani na ja'a na ma ña t̀vi va'a. Vati iyo ñivi ña'a ña kī'vi vi chi'in ra'ii yūvi ii vi, ta ndra'ii chi'in ñivi ña'a yūvi ñasi'i ndra. Ta juuni ña kùuni na ndatiñu inga ñivi, ta chàta'ani na jatakue'e na, tixin na, ta chà'ni na. Ta juuni chàta'ani na kanita'an na, ta janda'viña'a na, ta kà'an ndaa na chata inga ñivi ndia.

³⁰ Ta juuni kà'an na tu'un vata chata ñivi, ta xaani na ndè'e na Ndioo ti t̀vi jaka'nu na ra. Va taku juuni maa na va chàta'ani na jaka'nu na na, ta juuni ch̀tu'un na inga ñivi, ta chàta'ani na nanduku na inga kuati ña kùu ja'a na, ta t̀vi jàchi'in na tu'un kà'an tatá na chi'in ma'á na, ti ña kùuni maa na jà'a na. ³¹ Ta tükuii kùuni na koto na ña va'a, ta ora chà'a na tu'un nuu ñivi, töve jàchinu na yi. Ta t̀vi chàta'ani na jandomani na nī'iin ñivi. Ta ni t̀vi kunda'vini na nde'e na ta'an na ndia. ³² Tandi'i ndiakan cha ch̀to na ña kà'an Ndioo ña iyo yi ña kuvi na

cha'a' ma kuati jà'a na. Ta vaji cha chìto na yi, va töve jàña na ña ja'a na ma kuati. Ta nduva'a kuii chisii na ora nde'e na ña jà'a inga na yi ndia.

2

Ndioo ni jande'e ra tundo'o nuu ma ñivi

¹ Yakan va nda ndyo'o nikuuni ña tìsokuati ndo inga ñivi, na kùu ka'an ndo ña ndian ndaa kùu ndo nuu Ndioo, ti nda maa ndo juuni jà'a ndo kuati takua jà'a na ndia. Yakan va ora tìsokuati ndo chata ñivi, juuni chata maa ndo tìsokuati ndo. ² Chìto yo ña ora tìsokuati Ndioo chata ma ñivi, ña ndicha ta ndaa kùu yi ora jànde'e ra tundo'o na cha'a' ña töve va'a jà'a na. ³ Ndyo'o, ndian tìsokuati ñivi ña juuni jà'a ndo ña kini takua jà'a na, ¿a ni kakú ndo nuu ma tundo'o ma kivi ña ni jande'e Ndioo tundo'o ma ñivi?, kùuni ndo. ¡Tüvi takan kùu yi!, vati ma kivi ikan, ni ka'an Ndioo nda iti' ni ku'un ndo. ⁴ Ndioo iin ra ya'a va'a kùu ra, ta juuni jàndeeni ra nde'e ra tandi'i ña töve va'a jà'a ndo. Vaji takan kùu yi va ña nakanini ndo ña töve iin ña ka'nu kuenda Ndioo ña jà'a ndo ma kuati. Ndioo iin ra jàndeeni kùu ra cha'a' ndo ña ya'a kùuni ra ña na ndakoo ndo iti' töve va'a kuà'an ndo, ta chikoni'i ndo ku'un ndo iti' ra. ⁵ Va tava ya'a ndava xini ndo, yakan va na kùuni ndo jaña ndo ma kuati jà'a ndo, ta chikoni'i ndo ta ku'un ndo iti' ra. ¿A tüvi chìto ndo ña cha'a' ma kuati jà'a ndo, juuni maa ndo jàndolocho ndo tundo'o chata ndo?, ti ndicha kùu ma ña ni ja'a Ndioo ora ni chaa kivi ña ni keta ra kuenda ña jàkutuni ra kuati ta'ii'iin ñivi. ⁶ Ta ma kivi ikan, ni ku'va ra ya'vi nuu ta'ii'iin yo cha'a' ma ña jà'a yo. ⁷ Kuenda ma ndian chàta'ani ja'a tiñu va'a takua kùu ña nànduku na koo va'a na endeeni chi'in Ndioo, ta nànduku na ña na tiñu'u ra na, ta juuni nànduku na ña na ja'a ra ña na töve kuvi na endeeni. Nuun diakan va Ndioo

ni ku'va ra ma ya'vi na ña na koo ndito na endeeni chi'in ra, ti ndisaa tiempu kùndee na ja'a na ma ña va'a takua kùuni ra. ⁸ Va kuenda ma ndian jàka'nu juuni maa na, ta töve jàchi'in ma tu'un ndaa ña kà'an Ndioo, cha'a' ña jàchi'in na ma ña töve va'a. Ndiakan va Ndioo ni jande'e ra tundo'o na ti ya'a kàyuni ra nde'e ra nuu na. ⁹ Ta ndicha kuii ti ndisaa ndian jà'a ña tüvi va'a, ni nde'e na tundo'o, ta ji'na kuii ma ndian judíu kùu ma ndian ni nde'e yi, tajan ni nde'e ndio ndian yüvi judíu yi ndia. ¹⁰ Va kuenda ndian jà'a ña va'a, Ndioo ni ku'va ra iin nuu ya'a vii ña ni koo na chi'in ra endeeni, ta juuni ni tiñu'u ra na ndia. Va ji'na kuii chi'in ndian judíu ni jà'a ra takan, tajan ni ja'a ndio ra yi chi'in ndian yüvi judíu ndia.

¹¹ Vati kuenda Ndioo iin nuuni ndè'e ra ndisaa ma ñivi. ¹² Ta nda ndian ni kuuni ña jà'a kuati ni kuvi na endeeni, va töve ni koo na chi'in Ndioo. Va ma ndian töve chìto ma Ley Ndioo ña taa Moisés taji'na, ndiakan ni kuvi na vaji töve chìto na ma Ley. Ta inga ndian jà'a kuati ta chìto na ma Ley Ndioo ikan, ndiakan ni kuvi na takua kàti yi. Ti juuni ma Ley ikan kàti yi ña iyo yi ña kuvi na. ¹³ Yakan va ma nda ndian ni kuuni töve iyo ndaa na kuenda Ndioo, cha'a' ña taso'oni na ma tutu Ley ra. Va ma ndian ndicha ña ni koo ndaa na kuenda ra, ndiakan kùu ma ndian taso'o yi ta jàchi'in na ma kua kà'an yi ndia. ¹⁴ Ta ora ma ndian yüvi judíu jà'a na ma kua kà'an ma tutu Ley Ndioo, vaji tüvi nàkoto na ma ña kà'an yi, ti ma chinituni na jàna'a yi nuu na niyi kuu ma ña va'a ta ma ña töve va'a, yakan kùu ma ley Ndioo maa na ña jàchi'in na. ¹⁵ Ndiakan jàna'a na ña chi'in ma tiñu va'a jà'a na, cha iyo ma Ley Ndioo tichi anima na. Vati ma chinituni na kùu yi ña k'in yi ku'va na ta kà'an yi nuu na tu va'a chànini na a töve va'a ¹⁶ ma kivi ña Ndioo ni ndakan ra nuu Jesucristu ña na jakutunini ra ndisaa ña xe'e

iyò anima ndisaa ñivi. Takan ni kuu yi, kua kà'an ma tu'un va'a Ndioo ña kàtitu'in nuu ma ñivi.

Nuu kà'an Paulu cha'a' ndian judíu ta cha'a' ma tutu Ley Ndioo ña tãa Moisés

¹⁷ Ndyo'o ndian kà'an ña ndian judíu kùu ndo, ta ya'a jàtayi ndo ndo, ti uvanuu ndo kùmi ndo ma tutu Ley Ndioo, ta juuni ya'a jàtayi ndo ndo vati chà'nini ndo ña maani ndo kùu ndo kuenda Ndioo, ¹⁸ ta cha chító ndo ma ña kùuni Ndioo ña ja'a ndo, vati jàna'a ma tutu Ndioo nuu ndo nda ña kùu ma ña va'a ga. ¹⁹ Ta chà'nini ndo ña juuni maa ndo kùu jana'a ndo iti' ku'un ma ndian kuaá, ta kùu ndo iin ñu'ú Ndioo ña jàndondichin yi iti' ma ndian chàkunuu ma nuu naa. ²⁰ Ta juuni chà'nini ndo ña matru kùu ndo nuu ma ñivi töve chító, ta kùu ndo ndian jàna'a iti' va'a Ndioo nuu ndiakwati. Ndisaa ña'a chà'nini ndo, ti iyò ma tutu Ley Ndioo chí'in ndo, ta chító ndo ndisaa ña ndicha ña kà'an yi. ²¹ Ndyo'o matru ña jàna'a nuu inga ñivi, ¿ta naja töve jàna'a ndo juuni nuu maa ndo? Ta tu kàtitu'un ndo nuu inga na ña na sü'u na, ¿a va'a jà'a ndo ña sü'u ndo?, kùuni ndo. ²² Ta tu kàtitu'un ndo nuu ma ndra'ii ña na kivi ndra chí'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra ta ñivi ña'a na kivi vi chí'in yüvi ii vi, ¿ta naja jà'a ndo yi, tuva takan? Ta tu kàti ndo ña xaani ndo ndè'e ndo ma yutun í ña jàka'nu ñivi ma tichi veñu'u yi, ¿ta naja su'u ndo ma ña va'a tichi yi?, tuva takan. ²³ Ta kàti ndo ña ya'a jàka'nu ndo ma tutu Ley Ndioo, va tüvi ndicha, ti jà'a ndo tukanuu ma Racha'nu Ndioo ta töve jàka'nu ndo ra cha'a' ña tüvi ndicha ña jàchi'in ndo ma ña kà'an ra nuu yi. ²⁴ Cha'a' ma ña'a kùu yi ña nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: “Ma ndian yüvi judíu kàti'ini na chata Ndioo cha'a' ma ña töve va'a ña jà'a ndo”, kàti yi.

²⁵ Tu ndicha va'a ña jàchi'in ndo ma ña kà'an ma Ley Ndioo tãa Moisés, ta iyò ma tuni ndo jà'a ña

cha tã'nda ñii nuu ika ndrakuati se'e ndo takua kàti ma Ley, ma tuni ikan kùu tindee yi ndo. Va tu tüvi jàchi'in ndo ma Ley Ndioo, töve ndakutiñu ma tuni ikan, ti ndè'e ra ndo takua ndè'e ra ñivi tüvi iyò tuni. ²⁶ Ta tu iyò ndra töve iyò tuni ndra, ta ndrakan jàchi'in ndra ña kà'an ma tutu Ley Ndioo, ma Ndioo ni nde'e ra ndra takua kùu ma ndra iyò tuni vaji tüvi iyò yi ndra. ²⁷ Yakan va, ma ndra tüvi tuni ma kuñu, ta jàchi'in ndra ña kà'an ma tutu Ley Ndioo, ndicha va'a ña ndrakan ni tisokuati ndra ndyo'o ndian töve jàchi'in ma Ley Ndioo, vaji iyò yi chí'in ndo, ta iyò tuni ndo ndia.

²⁸ Ndyo'o kà'an ndo ña cha'a' ña kùu ndo ndian jàchinu costumbre ndian judíu kuenda ña na nde'e na yi, ta cha'a' ña iyò ma tuni kuñu ndo, ñivi Ndioo kùu ndo, kùuni ndo. ²⁹ Yöve takan kùu yi, ti ma ndian kùu ñivi Ndioo ndicha, ndiakan kùu ma ndian chìnuni chí'in ndisaa anima na ma ña kà'an Ndioo. Ta ndiakan chìnuni na ti sãma ma Tati Í Ndioo ma anima na. Ta ma ña jàchinu yo ña kà'an ma tutu Ndioo, na kùu sama yi ma anima yo. Yakan va uvanuu ma ra iyò yi ña ka'an ra ña ndian va'a kùu yo kùu ma Racha'nu Ndioo, ta yöve ma ñivi iyò ñuñivi i'ya.

3

¹ ¿A iyò iin ña va'a ga kuenda ma ñivi judíu kua ma inga ñivi?, kùuni ndo. Ta, ¿nda kuenda kùu ma tuni ña iyò nuu ika ma kuñu ndra se'e na?, kùuni ndo. ² Ndicha ña iyò kua'a' ña va'a ña kùuni Ndioo kuenda ma ndian judíu. Ma tiñu nunuu ña jàkuiso ra na kùu yi ña na kumi na ma tu'un ra ña tãchi ra nuu na. ³ Yakan va, tu iyò iin ndian judíu, ña tüvi jàchinu na ña kà'an ma tutu Ndioo kùmi na, ¿a ña'a kùuni yi kà'an yi ña juuni ma Ndioo tüvi jàchinu ra ma ña ni ja'a ra ña chã'a ra tu'un nuu yo cha'a' ña jà'a na takan?, kùuni ndo. ⁴ ;Yöve

takan kùu yi! Ti Ndioo ndicha kuii ña kùu ra iin ra kà'an ma tu'un ndaa nani kivi, vaji ndisaa ñivi kà'an na tu'un vata. Vati nda ma tutu Ndioo te'en kà'an yi cha'a' Ndioo:

Yo'o Racha'nu, ni ku'va ma ñivi kuenda,

ti ña ndicha kùu ma ña kà'un, ta vaji tiso ma ñivi kuati chataun nuu ma ra jàkutuni,

va yo'o ni jakanaun ma kuati, ti iin ra ndaa kùun

kàti ma tutu Ndioo.

⁵ Ìyo ma ndian te'en kà'an na: “Ma ora jà'a yo ma kuati kùu yi iin ña tìndee yi Ndioo. Ti takan kùu koto kachin ma ñivi ña Racha'nu Ndioo iin ra ndaa ta iin ra jachinu ma tu'un kà'an kùu ra. Ta tu ma kuati yo jàna'a yi iin ña va'a cha'a' Ndioo, ta töve va'a ña jànde'e Ndioo tundo'o nuu yo cha'a' yi tuva takan”, chànini na. ¿A va'a kùu ma ña chànini na?, kùuni ndo. ⁶ ¡Yöve ña va'a kùu yi! Tu Ndioo yöve iin ra ndaa kùu ra takua chànini na, ta ña'a kùuni yi ka'an yi ña na kùu kachin ra ma nda tiñu va'a, a nda tiñu töve va'a ña jà'a ma ñivi, tuva takan kùu yi.

⁷ Ta tu kà'an na ña yó ora kà'an yo tu'un vata, kùu yi iin ña va'a kuenda ña na koto kachin na ti iin ra ndaa ta ka'nu kùu ma Racha'nu Ndioo, ¿ta naja jànde'e ra tundo'o yo cha'a' ma kuatio, tuva takan? ⁸ Ta tu ndicha ña takan kùu yi, na ja'a yo tiá ma kuati, ikan na keta ma ña va'a kuenda yo. Takan kà'an na ña kàtitu'in, va na yüvi ña ndicha kùu yi. Yakan va ma ñivi ikan ni nde'e na tundo'o.

Ìyo kuati ndisaa yo

⁹ ¿Naja kua chànini ndo? ¿A va'a ga ndian judíu kua ma inga ñivi?, kùuni ndo. ¡Tüvi ndicha! Ti cha kàtitu'in nuu ndo ña ndisaa ñivi ìyo kuati, nda ma ndian judíu ta nda ndian yöve judíu. ¹⁰ Vati ma tutu Ndioo te'en kà'an yi:

Ni'iin ñivi ndaa, tüvi ma ñuñivi i'ya.

¹¹ Ta ni'iin ñivi tüvi kùtunini ma ña kùuni Ndioo,

ta ni töve kùuni na nanduku na ma iti' ra ndia.

¹² Ta ndisaa na, ndākoo na ma iti' Ndioo,

ta ndāki'in na ma iti' töve va'a.

Ta tüvi ìyo ñivi ña jà'a ma ña va'a. ¡Ní'iin yo!

¹³ Takan kùu yi ta ma tichi sukun na kèe ma tu'un kini,

takua kini kàa ma tichi nuu ñaña ña iko'o.

Ya'a jànda'viña'a na ñivi chi'in ña kà'an na.

Vati ya'a xaan tu'un kèe yu'u na,

takua xaan yu'u ma koo kaa ora chàchi ri ñivi.

¹⁴ Ta juuni ya'a chàta'ani na kanduva'a na,

ti maaaa ña kini kùu ña kà'an na.

¹⁵ Ta ya'a yati na ka'ni na juuni ma ñivi chi'in na ndia.

¹⁶ Ta nda nikuuni nuu chàkunuu na, ya'a jànde'e na tundo'o ma ndian ta'an na.

¹⁷ Ta ndiakan tüvi nànduku na ma iti' ña koo vii vii na chi'in ta'an na.

¹⁸ Tüvi chànini na ña ìyo yi ña tiñu'u na Ndioo.

¹⁹ Va tava cha chito yo ti tandi'i ña kà'an ma tutu Ley Ndioo, tachi Ndioo yi kuenda ma ndian judíu, ña na ku'va na kuenda ndisaa ma ña kà'an yi, ta takan koto kachin na ña tüvi ndian ndaa kùu na nuu Ndioo, yakan va ora ni chaa na nuu ni jakutuni Ndioo kuati tandi'i ñivi ìyo ñuñivi, nda maa na, na kùu ka'an na ni'iin nakuyi cha'a' na, ti indukuni ìyo kuati tandi'i yo. ²⁰ Vati ni'iin ma ñivi kùu ka'an na nuu ma Racha'nu Ndioo ña ñivi ndaa kùu na cha'a' ña cha jàchinu na ma ña kà'an ma tutu ley ña taa Moisés. Ti ma tutu ley va'a yi, va uvaa kuenda ña na jakoto yi yo ña ìyo kuati yo.

Ndioo, jàkakú ra ñivi cha'a' ña chìnuni na tu'un Jesuu

²¹ Yakan va vitin, ndicha kuii ña jàndondaa Racha'nu Ndioo yo, va yöve cha'a' ña jàchinu yo ma tu'un Ley ña taa Moisés. Vati Ndioo chàtiñu ra ma tu'un Ley ikan chi'in ma tu'un kà'an ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u ra, kuenda ña na jana'a yi nuu yo naja kua kuu jandondaa

ra anima yo. ²² Ta tu'un ikan kà'an yi ña kuenda nda ndian nikuuni ña chìnuni tu'un Jesucristu, Ndioo ni jandondaa ra anima na kuenda ra. Ta Ndioo ti iin nuuni ndè'e ra ndisaa yo, ²³ vati ndisaa yo iyo kuati yo, ti cha'a' yakan kùu yi ña cha jächika ra yo ma nuu chà'nda ra tiñu. ²⁴ Ti Ndioo kùu ra ña kà'an ra ña ndian ndākuu ndaa kùu yo cha'a' ma ñamani ra, ña chà'a saani ra nuu yo. Ta ma ñamani ra kùu ma Racha'nu Jesucristu, ra tächi ra kuenda ña na jakakú ra yo.

²⁵ Yakan va Ndioo sōkó ra ma ra se'e ra, Jesucristu, ña na kati ra nii ra kuenda ña na janaa ra kuati ñivi, ikan na kakú tandi'i ndian chìnuni tu'un ra. Takan jā'a ra ña jāndaku ra ma ra se'e ra iin ya'vi cha'a' ma kuati jà'a yo. Yakan va kùu koto yo ña iin ra ndaa kùu ra vaji töve jānde'e ra tundo'o yo cha'a ma kuati jā'a yo tatiempu. Vati taku ma kuati ña takani jā'a yo nda ora tūvi ma ñuñivi juuni jānaa ra yi cha'a' ña ya'a jāndeeni ra yo. ²⁶ Ta juuni nda vitin Ndioo jàna'a ra nuu yo naja kua jāndondaa ra yo kuenda ra, vati takua rakan kùu ra iin ra ndaa, juuni kua ikan jà'a ra ña tandi'i ndian chìnuni tu'un Jesucristu kùu na iin ndian ndaa ndia.

²⁷ Ta, ¿a kùu jatayi yo yo cha'a' ña jächinu yo ma ña kà'an ma tutu ley Ndioo?, kùuni ndo. ¡Na kùu yi! ¿Ta nuu? Ti tūvi cha'a' ña jächinu yo ma ña kà'an ma tutu ley Ndioo kùu yi ña na ndaa koo yo, vati ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra jāndondaa ra yo, ti chìnuni yo ma ña jā'a Jesucristu cha'a' yo. ²⁸ Yakan va ndicha kuii, ti Ndioo jāndondaa ra ma ñivi, cha'a' ña chìnuni na ña kà'an Jesucristu, ta töve cha'a' ña jächinu na ña kà'an ma tu'un Ley ra.

²⁹ ¿A chànini ndo ña ma Racha'nu Ndioo kùu ra Ndioo kuenda ma ndian judíuni, ta yūvi kuenda nda ñivi nikuuni iyo ñuñivi?, kùuni ndo. ¡Na yūvi takan kùu yi! Vati juuni kùu ra Ndioo kuenda ndisaa ñivi ñuñivi ndia. ³⁰ Ta cha'a' yakan kùu

yi ña cha chító yo ña uvani Ndioo kùu ra ña ni jandondaa ra nda ndian nikuuni ña chìnuni ña kà'an Jesucristu, a kùu na ndian judíu ña tā'nda ma ñii nuu ika na a tūvi kùu na. ³¹ Ta, ¿a chànini ndo ña cha'a' ña chìnuni yo tu'un Jesucristu, kùu jachiyo yo ma ña kà'an ma tutu Ley Ndioo?, kùuni ndo. ¡Yöve takan kùu yi! Vati ma tutu Ley Ndioo juuni va'a yi. Ta ma ña chìnunio ma tu'un Jesucristu jàna'a yi ña takan kùu yi.

4

Nuu kà'an yi naja kua chīyo racha'nu Abraham taji'na

¹ ¿Naja kua iyo yi ña ka'an yo?, ¿nayi va'a kùu ma ña nī'i Abraham ma ra kùu ñivio ra chīyo taji'na niku?, kùuni ndo. ² Tu ndicha ña Abraham jā'a ra tiñu kuenda Ndioo chi'in ña ndee maani ra cha'a ña kùuni ra ndakuu ra iin ra ndaa nuu ra, tu takan chànini ra kùu jatayi ra ra nuu ma ñivini, va nda nuu ma Racha'nu Ndioo na kùu jatayi ra ra cha'a' yi. ³ ¿A töve chāku'uni ndo ña te'en kà'an ma tutu Ndioo cha'a' Abraham? “Chìnuni Abraham tu'un Ndioo, ta cha'a' ña chìnuni ra kùu yi ña Ndioo ndē'e ra ra ña kùu ra iin ra ndaa”, kàti yi. ⁴ Yakan va takua kùu iin ra jàtiñu, vati tu cha chīnu jàtiñu ra, iyo yi ña nī'i ra ma ya'vi ra cha'a' ma tiñu jà'a ra. Ta ma xu'un' nī'i ra töve saani nī'i ra yi. ⁵ Va nuu Ndioo yöve takan kùu yi, ti kàti ra nuu yo ña saani nì'o ña kùu yo ndian ndaa cha'a' ña chìnuni yo tu'un ra, vaji ndian jà'a kuati kùu yo. Va Ndioo ndē'e ra ña kùu yo ndian ndaa cha'a' ña chinuni yo tu'un ra, ta töve cha'a' nī'iin tiñu jà'a yo. ⁶ Ta nda ma racha'nu David, ra chīyo taji'na, juuni kà'an ra ña ya'a sii kùuni iin ma ra ndè'e Ndioo ña iin ra ndaa kùu ra, vaji tūvi nī ki'in jī'na Ndioo kuenda ra tuva tiñu va'a kùu ma ña jà'a ra a tūvi. ⁷ Ta juuni te'en nāka'an David: ¡Na sii kuuni ma ndian cha jānaa Ndioo ma kuati, ti jāka'nuni ra na!

⁸ ;Ta juuni na sii kuuni ma ndian cha jàka'nuni ma Racha'nu Ndioo ma kuati na!

⁹ ;Ta naja kua chànini ndo? ;A kà'an David ma tu'un i'ya cha'a' ma ndian judíu ndian iyo tunini?, kùuni ndo. Na yöve takan kùu yi, ti juuni kùu yi kuenda ma ndian yüvi judíu, vaji töve iyo tuni ndia. Ta tava cha kàti kachin ndi te'en cha'a' Abraham: "Chìnuni Abraham tu'un Ndioo, ta cha'a' ña chìnuni ra kùu yi ña, Ndioo ndē'e ra ra ña kùu ra iin ra ndaa." ¹⁰ Ta, ;nda ora kī'in Ndioo kuenda ma Abraham ña ndicha ña kùu ra iin ra ndaa cha'a' ña chìnuni ra tu'un ra? ;A kī'in ra kuenda ra, ora cha tā'nda ñii nuu ika ra, a antea ña tā'nda yi?, kùuni ndo. Ndioo kī'in ra kuenda ma Abraham ora takā'an koo tuni ra. ¹¹ Ta ora cha yā'a ña kà'an Ndioo takan chí'in Abraham, tajan tā'nda ndio ma ñii nuu ika ra ña kīndoo yi kùu yi iin tuni kuenda ña jàna'a yi ña ndicha ña ra ndaa kùu ra jā'a ma Racha'nu Ndioo cha'a' ña chìnuni ra tu'un ra. Takán kùu yi, ña Abraham ndākuu ra iin tatá kuenda ndisaa ma ñivi chìnuni tu'un Ndioo, takua chìnuni ra, vaji töve iyo tuni na. Ta takan kùu yi ña Ndioo cha ndē'e ra na ña juuni iin ndian ndaa kùu na cha'a' ña chìnuni na ma tu'un ra. ¹² Ta ndicha ña Abraham kùu ra tatá ma ndian iyo tuni ndia, tuva juuni chìnuni na ma tu'un Ndioo takua jā'a Abraham, ma ora kīcha'a ra chìnuni ra yi ma antea ña tā'nda ma ñii nuu ika ra.

Cha'a' ña chìnuni yo tu'un Ndioo kùu yi ña kùu yo ma ñivi Ndioo takua kà'an ma tu'un ña chā'a ra nuu yo

¹³ Yakan va Ndioo chā'a ra tu'un nuu Abraham, ta nuu ndisaa ma ndian kùu tata ra, ña na ka'nda na tiñu chí'in ra ninii ka'nu ma ñuñivi i'ya. Ta yövi cha'a' ña jàchinu ra ña kà'an ma tutu Ley Ndioo kùu yi ña kà'an Ndioo takan nuu ra, vati kà'an ra yi nuu ra cha'a' ña ra ndaa kùu ra, ti chìnuni ra ma tu'un ra. ¹⁴ Tu ndicha ña Ndioo chā'a ra tu'un nuu yo ña na kuu yo ndian ndaa cha'a'

ña jàchinu yo ndisaa ña kà'an ma tutu ley Ndioo niku, tajan kùuni yi ka'an yi ña na tüvi nda kuenda kùu ma ña chìnuni yo ma tu'un ra tuva takan. Ta juuni tüvi nda kuenda kùu ma tu'un chā'a Ndioo nuu yo niku ndia. ¹⁵ Vati tu tüvi jàchinu yo ndisaa ña kà'an ma Ley Ndioo, iyo yi ña nde'o tundo'o cha'a' ña töve jàchi'in yo yi. Va nuu tüvi iyo ñi'in ley ña chà'nda tiñu nuu yo, na kùu tisokuati yi yo, ti tüvi yi.

¹⁶ Yakan va ma tu'un chā'a Ndioo nuu Abraham chí'in ndian kùu tata ra, iyo kuenda yi, ti kùu yi iin ñamani ña chā'a Ndioo nuu yo, cha'a' ña chìnuni yo tu'un ra. Va na tüvi kùuni yi ka'an yi ña ma tu'un chā'a ra kùu yi kuenda ma ndian jàka'nu ma Leyni, ti juuni kùu yi kuenda ma nda ndian nikuuni, tuva ndian chìnuni kùu na takua chìnuni Abraham. Ta takan kùu yi ña ndākuu ra iin tatá kuenda ndisaa yo. ¹⁷ Vati ndava nda nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi cha'a' Abraham: "Cha jā'i ña na kùun iin tatá kuenda ñivi ña iyo kua'a' ñuu", kàti ma Racha'nu Ndioo chí'in ra. Tajan ma ora kà'an ma Racha'nu Ndioo takan chí'in ra, ta juuni ma ora ikañ chìnuni ra ña Ndioo kùu ra ña jànataku ra ma ndian cha chí'í, ta kùu jatuvi ra inga nakuyi ña takā'an koo ndia.

¹⁸ Yakan va cha'a' ña chìnuni ra ma tu'un chā'a Ndioo nuu ra kùu yi ña chātu Abraham, ña na kuu ra tatá kuenda ñivi iyo kua'a' ñuu, vaji cha chító ra ña na kùuga koo se'e ra chí'in ma ñasi'i ra, ti ninduvi vi ya'a cha cha'nu vi. Ta takua chā'a Ndioo tu'un nuu ra ña ni koo kua'a' ñivi ra iti' nuu, ta takan kùu yi. ¹⁹ Ta vaji cha chā'a Abraham kuenda ña tüva ñandee ra, cha'a' ña chani keta ra iin cientu kuiya ra, ta nda ma ñasi'i ra Sara ya'a cha'nuan, ta kùu koo se'an ndia, vaji takan kùu yi, endee tüvi ñi jaña ra ña chìnuni ra ma tu'un Ndioo. ²⁰ Ti Ndioo chā'a ra tu'un nuu ra ña ni koo se'e vi. Ta Abraham tüvi ñi chitu'un ra cha'a' ña kà'an ra, vati java vi'a kīcha'a ra

chìnuni ra, ta jàka'nu ra Ndioo chi'in ndisaa anima ra, ²¹ cha'a' ña cha chìto va'a ra ña ma Racha'nu Ndioo iyo ndatu ra ña jàchinu ra tandi'i ma tu'un chā'a ra. ²² Ta takan kūu yi ña Ndioo ndē'e ra Abraham ña kùu ra iin ra ndaa cha'a' ña chìnuni ra tu'un ra.

²³ Ma nuu tutu Ndioo kà'an yi ña Ndioo ndè'e ra ña iin ra ndaa kùu ra, ta yöve uvaa kuenda Abrahamni kùu yi ña kà'an yi takan, ²⁴ vati juuni indukuni takan kà'an yi kuenda tandi'i yo ndian chìnuni ma tu'un ma Racha'nu Ndioo, ra jānataku Jesuu chito'o yo tañu ndian cha chī'í. ²⁵ Vati ma Racha'nu Ndioo sōkó ra ma Jesucristu ña na kuvi ra cha'a' ma kuati yo, ta juuni maa ra kùu ra ña jānataku ndiko ra ra, kuenda ña na jandondaa ra yo.

5

Cha'a' ña kùu yo ndian ndaa, Ndioo tüva tiso ra kuati yo

¹ Yakan va cha jāndondaa Ndioo yo kuenda ra cha'a' ña chìnuni yo tu'un ra. Cha'a' yakan kùu yi ña cha kīndoo vii anima yo chí'in ra cha'a' ña jā'a ma Racha'nu yo Jesucristu cha'a' yo. ² Vati cha'a' ña chìnuni yo ña jā'a Cristu kùu yi ña jàyatin yo yo nuu Ndioo, ta ikan ya'a chisii yo ti iyo ñamani ra chí'in yo. Ta juuni ya'a sii kùuni yo ti endee ndàtu yo ña na jandaku ka'nu Ndioo yo takua kùu ra. ³ Ta na yövi cha'a' yakani kùu yi ña chisii yo, vati juuni ya'a chisii yo ña ndè'o tundo'o, ti chìto yo ña ma tundo'o ikan jàna'a yi naja kua jandeeni yo kuantu yo. ⁴ Ta ora jàndeeni yo, ikan jàna'a yi nuu yo ña cha ndākuu yo ñivi ña kī'in ku'va. Tatu cha kùu yo ñivi kī'in ku'va, ya'a chisii yo ndàtu yo ra, ti chìto yo ña ni ni'o ña va'a ña ni ku'va ra nuu yo. ⁵ Vati taku ma ña jàndeeni yo ndàtu yo, na tüvi ni koo tukanuu nuu yo jà'a yi, ti ma Racha'nu Ndioo chā'a ra ma Tati Í ra kuenda ña na koo yi chí'in yo. Ta

ma Tati ikan jàna'a yi nuu yo ña ya'a kùuni Ndioo nde'e ra yo.

⁶ Takan kūu yakan va, ora nī kundeega yo ña ya'aga jà'a yo ma kuati, ma ora ikan, sōkó Jesucristu ra kuenda ña na kuvi ra cha'a' kuati jà'a ndisaa yo. ⁷ Ndicha va'a ña tüvi iyo kua'a' ñivi ña iyo va'a na kuenda ña ku'va na, na kuvi na cha'a' inga ñivi. Chànini ña iyo uvi uni ñivi ña kùu ku'va na, na kuvi na najaka, va cha'a' iin ndian va'a a iin ndian jà'a tiñu ndaani. ⁸ Va tava Ndioo ya'a kùuni ra nde'e ra yo, yakan va, chā'a ra ma Cristu ña na kuvi ra cha'a' yo, vaji juuni kùuga yo ma ndian jà'a kuati ma ora ikan. ⁹ Ta vitin tava cha kùu yo ndian iyo ndaa kuenda Ndioo, jā'a ma nii Cristu ora chī'í ra cha'a' yo, tiaga va'a iyo yi ña koto yo ña ni jakakú ma Racha'nu yo nuu ni jakutuni ra ma kuati ñivi cha'a' Cristu. ¹⁰ Vati ndicha kuii ña ndākimani yo yo chí'in Ndioo cha'a' ña chī'í ma se'e ra cha'a' yo, ma ora juuni kùuga yo ndian xaani nde'e ra. Va vitin tava cha kùu yo ndian cha ndōmani chí'in ra, tiaga ndicha kùu yi kuenda yo ña ni kakú yo cha'a' ña nātaku ndiko ma ra se'e ra. ¹¹ Ta na yövi cha'a' uvaa yakani kùu yi ña jàka'nu yo yo nuu Ndioo, vati juuni ya'a jàka'nu yo yo nuu ra cha'a' ma Racha'nu yo Jesucristu, ti juu ra kùu ma ra jā'a ña ndōmani ndiko yo chí'in Ndioo.

Nuu kà'an yi cha'a' Adán chí'in cha'a' Jesucristu

¹² Taji'na chìyo iin ra chùnani Adán. Ta cha'a' uvaa rakan kùu yi ña kīcha'a ma ñivi iyo ninii ka'nu ñuñivi jà'a na kuati. Ta cha'a' ma kuati ikan kùu yi ña kīcha'a na chī'í na. Ta takan kūu yi, ña ndisaa yo chí'í yo nda vitin, ti ndisaa yo jà'a yo kuati. ¹³ Vati antea ña koo ma Ley Ndioo tāa Moisés niku, takani cha iyo kuati ma ñuñivi. Ti ma ora tüvi ma Ley, na kùu kà'an yi ña jà'a yo ma kuati, ti tüvi iyo ma ley Ndioo ma ora ikan. ¹⁴ Va nda tiempu chíyo Adán ta nda ma tiempu chíyo

Moisés, vaji tüvi ìyo ma Ley Ndioo tãa Moisés, va chí'í ma ñivi jà'a ma kuati na, vaji takan kùu yi. Ndicha ña chí'í ndisaa na, vaji ma kuati jã'a na, töve indukuni kùu yi takua kùu ma kuati jã'a Adán, va ndicha ña cha ìyo na chí'in ra nuu ma kuati ra ña töve nī jachi'in ra ña kā'an Ndioo nuu ra. Va ma Adán kùu ra takua kùu iin xina'ñu ma inga ra ña ni kichi iti' nuu.

¹⁵ Va na kùu jando induku yo ma kuati jã'a iin ra'ini chí'in ma ña va'a ña chã'a Ndioo nuu yo. Vati cha'a' ma kuati jã'a Adánni kùu yi ña chí'í kua'a' ñivi. Va taku ma ña jã'a inga ra'ii, ra nàni Jesucristu, Ndioo chà'a saani ra ma ñamani nduva'a kuii ka'nu nuu kua'a' na, ikan na kuu kakú na. ¹⁶ Ta ndicha kuii ti ma ñamani ña jà'a Ndioo nuu yo, siin kuii kàa yi takua kàa ma ña tã'an yo kua kùu kuati Adán, ti cha'a' ma kuati ña jã'a rakan, Ndioo kàti ra ña ìyo yi ña kuvi yo cha'a' yi. Va vitin cha'a' ma ñamani ña jã'a Ndioo nuu yo kùu yi, vaji jà'a yo ma ña tüvi va'a kuenda Ndioo, va ma Racha'nu Ndioo jàka'nuni ra yo, ikan na jandaku ndaa ra yo kuenda ra. ¹⁷ Yakan va tu ma kuati iin ra'ii, nàni Adán kùu yi ña ma ndatu jà'a yi ña kuvi yo. Tu takan kùu yi, juuni ndicha kuii ña kùu jakanaa yo ma ndatu kuati ikan, ta ña na koo ndito yo jà'a ma inga ra ña nàni Jesucristu ndia. Vati cha'a' rakan, kùu yi ña ni'i saani yo kua'a' ndatu jà'a ma ñamani Ndioo kuenda ña na jandakundaa ra yo kuenda ra.

¹⁸ Yakan va tu cha'a' ma kuati jã'a rakan kùu yi ña tìsokuati Ndioo ndisaa yo, juuni cha'a' ma inga ra kùu yi ña Ndioo jàndakundaa ra yo kuenda ña na koo ndito yo chí'in ra endeeni. ¹⁹ Cha'a' yakan kùu yi ña ma tu'un i'ya kùuni yi ka'an yi ña ndisaa yo cha ndàkuu yo ndian ìyo kuati cha'a' ña töve nī jachi'in rakan ma tu'un Ndioo. Ta cha'a' ña jãchi'in va'a ma inga ra kùu yi ña kua'a' yo ndàkundaa yo.

²⁰ Vati ma Racha'nu Ndioo ora chã'a ra ma Ley ra nuu yo ta ora ikan ma kuatio nduva'a ga ndokua'a yi. Va ndicha ña ora ndòkua'a ma kuati yo juuni ma ora ikan Ndioo jàndokua'a' ra ma ñamani ra kuenda yo. ²¹ Ta tu ndicha ña chí'í yo jà'a ma ndatu ma kuati, juuni ndicha ña ni ni'i yo ma ndatu Ndioo jà'a ma ñamani ra kuenda ña na ndakuu yo ndian ndaa. Ta takan kùu koo ndito yo endeeni jà'a ma Racha'nu Jesucristu ra kùu chito'o yo.

6

Cha'a' ña kùu yo ñivi Cristu tüva ìyo yi ña jà'a yo kuati

¹ Yakan va, ¿naja kua chà'nini ndo? ¿A va'a ga ña jà'a yo tiaga kuati, ikan ma Racha'nu Ndioo na ku'va ra tiaga ma ñamani ra kuenda ña na janaa yi ma tiaga ma kuati ña jà'a yo?, kùuni ndo. ² ¿Yüvi takan kùu yi! Vati vitin, tuku iti' ku'àn yo, ti cha jãña yo ña jà'a yo ma kuati, ta tüva chà'nda ma kuati tiñu nuu yo vitin. ³ ¿A tüvi chà'a ndo kuenda ña, chí'in ma ña cha kùnduta yo, yakan jàna'a yi ña cha ñivi Cristu kùu yo cha'a' ña ndō'iin yo chí'in ra ora chí'í ra? ⁴ Yakan va ora kùnduta yo, kùuni yi ka'an yi ña juuni kùchi yo chí'in ra ndia. Ta vitin ìyo ndito ndiko yo, ti ndicha ña nātaku ndiko yo takua nātaku Jesuu jã'a ma ra kùu Tatá ra chí'in ma ndatu ka'nu ña ìyo ra. Yakan va, ni koo va'a yo chí'in Ndioo, ti cha chã'a ra ma iti' chaa nuu yo vitin.

⁵ Ta ora chí'í Jesuu, kùuni yi ka'an yi ña juuni chí'í yo chí'in ra ndia. Ta takua cha nātaku Jesuu, juuni kùuni yi ka'an yi ña ni nātaku yo ta ni koo yo chí'in ra ndia. ⁶ Ta cha chito va'a yo, ti taji'na ya'a chàta'ani yo ja'a yo ma kuati niku, yakan va ora chí'í Jesucristu nuu kruu, juuni kùuni yi ka'an yi ña chí'í ma ña jà'a kuati ña ìyo yo chí'in ra ndia. Cha'a' yakan kùu yi ña na kùuga ka'nda ma kuati tiñu nuu yo vitin, ti ma

ña chàta'ani ja'a kuati ña iyo chi'in yo cha nãa yi. ⁷ Vati tu cha kùu yo ndian cha chī'í, na tūva chà'nda ma kuati tiñu nuu yo. ⁸ Yakan va tuva ndicha ña cha chī'í yo chi'in Jesuu, kùuni yi ka'an yi ña iyo yi ña koto kachin yo ña ni ni'i yo nuu koo ndito yo endeeni chi'in ra. ⁹ Ta juuni cha chito va'a yo ña takua cha nātaku ndiko Cristu tañu ma ndian ndií, na tūva ni kuvi ra inga cha'a' ti ma ña iyo ndatu ña jà'a ña kuvi yo, tūva chà'nda yi tiñu nuu ra. ¹⁰ Vati ma ora chī'í ra, chī'í ra iin cha'ani cha'a' kuati jà'a tandi'i ma ñivi. Ta vitin cha iyo ndito ndiko ra, ta kuenda Ndioo iyo ra ndia. ¹¹ Ta indukuni takan kùu yi kuenda ndyo'o ndia, na koto kachin ndo ña ma ña iyo chi'in ndo ña chàta'ani ja'a kuati, cha chī'í yi ta vitin cha iyo ndito ndiko ndo kuenda Ndioo cha'a' ña ndō'iin ndo chi'in ma Racha'nu Jesucristu.

¹² Yakan va na kù'va ga ndo ña ka'nda ma kuati tiñu nuu ma kuñu ndo, ta na jächi'in ndo ma kuati ña kùuni ma kuñu ndo ja'a yi ndia. ¹³ Na kù'va ga ndo ma kuñu ndo ña na kuàtiñu ma kuati yi, ta na ja'a yi ma ña kini kùuni yi, va'a ga na ku'va ndo ndo nuu ma Racha'nu Ndioo, takua kùu iin ndian cha chī'í ta nātaku ndiko. Ta juuni na ku'va ndo ma kuñu ndo nuu ma Racha'nu, ikan na kuàtiñu ra yi kuenda ña jà'a yi ma tiñu ndaa takua kùuni ra koo yi. ¹⁴ Yakan va ma kuati na tūva chà'nda yi tiñu nuu ndo ta ni tūva iyo ndo kuenda ma Ley Ndioo ndia, vati vitin iyo ndo, va kuenda ma ñamani Ndioo.

Nuu kàtitu'un yi nda chi'in kùu jando induku yo ma kuati

¹⁵ Yakan va, ¿naja kua chànini ndo? ¿A tiá va'a tu ja'a yo ma kuati cha'a' ña cha tūva iyo yo kuenda ma Ley Ndioo, ti vitin cha iyo yo kuenda ma ñamani ra?, kùuni ndo. ¿Na kùu yi! ¹⁶ Vati ndyo'o cha chito va'a ndo, ña tuva jatiñu ndo kuenda iin ra chà'nda tiñu nuu ndo, iyo yi ña ja'a ndo tandi'i ma ña kà'an ra,

cha'a' ña musu ra kùu ndo. Va tu juuni ja'aga ndo ma kuati, kùuni yi ka'an yi ña ma kuati chà'nda tiñu nuu ndo, ta yakan ni kundaka yi ndo nuu ni kuvi ndo. Va tuva ja'a ndo ma ña va'a ña kùuni Ndioo, ta jächi'in ndo ma ña kà'an ra, ni kuu ndo ma ndian ndaa kuenda ra. ¹⁷ Va vitin yu'u chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo cha'a' ndo, ti vaji taji'na chā'nda ma kuati tiñu nuu ndo niku, va vitin tūva, ti cha tiin va'a ndo chi'in ndisaa anima ndo ma tu'un Ndioo ña jāna'a ndi nuu ndo. ¹⁸ Yakan va tu cha kākú ndo nda'a' ma kuati, kùuni yi ka'an yi ña vitin cha ndākuu ndo ndian jà'a tiñu ndaa. ¹⁹ Ta tava cha'a' ña ya'a ndetiñu kutunini ndo yi ta cha'a' yakan va kà'in nuu ndo chi'in ma tu'un ta'ani, ikan na koto kachin ndo naja kua iyo yo chi'in Ndioo. Vati taji'na chā'a' ndo ndo nuu ma kuati ña na ja'a ndo ma ña kini, va vitin na ku'va ndo ndo nuu Ndioo, ikan na ja'a ndo ma ña va'a, ta ndakuu ndo ma ndian íi kuenda ra ndia.

²⁰ Vati ora juuni iyoga ndo nda'a' ma kuati niku, nī kuu ja'a ndo ma tiñu ndaa ma ora ikan. ²¹ ¿A tūvi chà'a' ndo kuenda ña ma ora jā'a ndo ma kuati niku, na tūvi nī tindee yi ndo chi'in nī'iin ma ña va'a? Va vitin ya'a kùkanuu ndo cha'a' ña jā'a ndo yi, ti chà'a' ndo kuenda ña kuà'an ndo iti' ni kuvi ndo. ²² Va vitin ña cha tūva kùu ndo musu ma kuati, ti cha kī'vi ndo nda'a' Ndioo, kuenda ña jà'a ndo tiñu nuu ra. Ndicha va'a ña ma iti' Ndioo iyo kuenda yi ti chi'in yi ni ni'i ndo nuu kuu ndo ñivi íi kuenda ra, ta iti' nuu ni ni'i ndo nuu koo ndito ndo chi'in ra endeeni ndia. ²³ Yakan va ma ya'vi ña nī'i ma ñivi cha'a' ma kuati jà'a na, kùu yi ña ni kuvi na. Va ma ña nī'i saani yo ña chà'a' Ndioo nuu yo kùu yi ña ni koo yo endeeni chi'in ra, cha'a' ña induku iyo yo chi'in Racha'nu Jesuu ra kùu chito'o yo.

7

Iin ku'va ña kà'an cha'a' ma ña

tanda'a yo

¹ Ndyo'o yani, juuni maa ndo cha chito va'a ndo naja kua kà'an iin tu'un ley, vati kà'an yi ña chà'nda yi tiñu nuu ma ñivi ora juuni kùuga na ndian ndito. ² Ta indukuni kùu yi kuenda ma ñivi ña'a tànda'a ndia, vati iyo yi ña endee koan chi'in ma iian nda kati kuvi ra, ti takan kà'an ma ley. Va tu kuvi ma iian, tajan ma ley ikan tüva chà'nda yi tiñu nuan ti cha chí'í ra. ³ Va tu juuni iyo ndito ma iian, ta kì'vian chi'in inga ra, iin kuati kùu ma ña jà'a ña kà'an ma ley, va tu cha chí'í ma ra kùu iian, ma ley ikan tüva chà'nda yi tiñu nuan, ti kùu tanda'a ndikoan chi'in inga ra, ta yüva kuati kùu yi.

⁴ Ndyo'o yani, indukuni kùu yi chi'in ndo takua kùu ndo ndian cha ndō'iin chí'in kuñu Cristu ora chí'í yi. Yakan va ma Ley Ndioo tãa Moisés tüva chà'nda yi tiñu nuu ndo, ti indukuni kua ikan chí'í ndo chí'in ma kuñu ra. Yakan va vitin cha ndō'iin ndo chí'in inga ra, ta rakan juuni kùu ra ma Cristu, ra cha nãtaku ndiko tañu ndian chí'í. Takan jã'a Cristu kuenda yo, ikan na kuu yo ma ndian jà'a ña kùuni Ndioo. ⁵ Vati ora juuni kùuga yo ma ndian chà'a ña ka'nda ma kuati tiñu nuu yo, ti ma ña kini ña chà'tani ma kuñu yo jà'a yi chà'tiñu yi ma Ley Ndioo kuenda ña na ja'a ga yo ma kuati. Yakan va, ma ya'vi ña ni'i yo kùu yi ña cha jachika yi yo tiá kua'a' nuu Ndioo. ⁶ Va tava vitin ma Ley Ndioo töva chà'nda yi tiñu nuu yo, ti Cristu ora chí'í ra cha jãkakú ra yo nuu ndatu ma ley ikan ña chíyo yo nda'a' yi niku. Yakan va vitin iyo nuna yo kuenda ña jà'a yo tiñu kuenda Ndioo, ti tüva kuà'an yo ma iti' cha'nu nuu chà'nda ma Ley tiñu nuu yo, vati kuà'an yo ma iti' chaa ña jàna'a ma Tati Íí Ndioo nuu yo.

Ma Ley Ndioo jàna'a yi nuu yo ña iyo kuati yo

⁷ Yakan va, ¿naja kua chànini ndo? ¿A iin ña kini kùu ma Ley Ndioo?, kùuni ndo. ¡Na yüvi takan kùu yi!

Vati tu yüvi ma Ley ikan kà'an ña ra jà'a kuati kùu niku, na tüvi chítoi ña takan kùu yi. Ti ma Ley Ndioo kà'an yi ña na tüvi iyo yi ña kuuni yo nde'o ndatiñu inga ñivi, kàti yi. Ta takan kùu yi ña chã'i kuenda ña iin kuati kùu yi tuva kùunì ndatiñu inga na. ⁸ Vati yu'u, ora chítoi ma ña kà'an ma Ley Ndioo, nda ña kùu yi tüvi iyo yi ña ja'i, juuni ma ora ikan, tiaga kùuni nde'i ndatiñu inga ñivi. Yakan va, ma kuati chà'tiñu yi ma Ley Ndioo kuenda ña na ja'i tiá ma kuati. Vati tu töve iyo ma Ley Ndioo niku, ma kuati ikan töve iyo ndatu yi, ti yakan kùu yi iin ña chí'í kuendai. ⁹ Yakan va ora takà'an kotoi ña kà'an ma Ley Ndioo, ya'a chisiy ti töve jà'i ni'iin kuati kùunì niku. Va ora chã'a ndioi kuenda, ma ña kà'an ma Ley Ndioo, tajan juuni ma ora ikan ma kuati jãndoto yi nui ña na ja'i tiá kua'a' ma ña kini ña chà'nda yi tiñu nui. Yakan va kùu takua kùu iin ra chí'í, ti vi'a jãchika ndio ma kuati ikan yu'u nuu Ndioo. ¹⁰ Takan kùu ña ma Ley Ndioo ikan vãchi yi kuenda ña na tindee yi yu'u ña na koo nditoi chí'in Ndioo, kùunì niku, va java vi'a jã'a yi ña na kui takua kùu iin ra cha chí'í nuu ra. ¹¹ Yakan va ma kuati ña chíyo tichi kuñui, jãnda'viña'a yi yu'u niku, ta yakan chà'tiñu yi ma Ley Ndioo kuenda ña na ja'i tiaga ma kuati. Ta ma Ley Ndioo jã'a yi ña jãchika yi yu'u nuu Ndioo cha'a' ma kuati ña chíyo yu'u.

¹² Yakan va kuenda ma Ley Ndioo ña chã'a Ndioo nuu yo, ndicha kuii ña kùu yi iin tu'un va'a ta ndaa, ti tu'un íí kùu ma ña kà'an yi. ¹³ Ta, ¿naja kua chànini ndo tuva takan? ¿A kùu ka'an yo ña juuni ma tutu va'a ña tãchi Ndioo nuu yo, kùu ma ña kichi ka'ni yi yu'u?, kùuni ndo. ¡Na yüvi takan kùu yi! Vati ma ña jãchika yu'u nuu Ndioo kùu ma kuati indii yu'u ora chà'tiñu yi ma Ley Ndioo kuenda ña ni'i yi ma ndatu. Yakan va ma ora chíto kachin ña kà'an ma Ley, kicha'a

chā'i kuenda ña nduva'a kuuu kini kùu ma kuati ña indii niku.

¹⁴ Cha chito yo ti ma tutu Ley ikan, kùu yi ña íi kuenda Ndioo, va yu'u kùu iin ñivi iyo ñuñivini cha'a' ña kùu musu ma kuati. ¹⁵ Yakan va, ni mai töve kùtuninì naja jà'i te'en, vati töve jà'i ma ña va'a ña kùunì ja'i, ti ma ña jà'i kùu ma ña kini ña xàanì nde'i. ¹⁶ Yakan va tu ma ña tüvi chàta'anì ja'i kùu ma ña jà'i, tajan kùuni yi ka'an yi ña cha chā'i kuenda ña ma ña kà'an ma Ley Ndioo ña va'a kùu yi. ¹⁷ Yakan va na yüva mai kùu ma ra jà'a ma ña tüvi va'a, vati ma kuati ña indii tichi kuñui kùu yi ña jà'a yi yi. ¹⁸ Vati yu'u, cha chito va'i ña ma ña kini ña chàta'ani ja'a ma kuñui, yöve ña va'a kùu yi, ti vaji kùunì ja'i ma ña va'a, va na kùu ja'i yi. ¹⁹ Ma ña kini ña tüvi kùunì ja'i, yakan kùu ma ña jà'i, ta ma ña va'a ña kùunì ja'i, yakan kùu ma ña na kùu ja'i. ²⁰ Yakan va yu'u cha chā'i kuenda ña ora jà'i ma ña tüvi kùunì ja'i, na yüvi yu'u kùu ma ra jà'a yi, ti ma ña jà'a ña na ja'i yi kùu ma kuati ña indii tichi kuñui.

²¹ Ta chà'i kuenda ña takan ta'an chi'in ña ora kùunì ja'i ma ña va'a, nì kuu ja'i yi ti ma ña kini indii tichi kuñui chà'nda yi tiñu nui. ²² Vati chi'in ma chinitunì, chàta'anì ña kà'an ma tutu Ley Ndioo, ²³ va tichi ma kuñui iyo inga ña ta'an chi'in ña tüvi va'a, ta yakan kùu yi ña kànita'an yi chi'in ma ña va'a chàninì chi'in ma chinitunì. Ta juuni yakan kùu yi ña chù'ni yi yu'u kuenda ña na ja'i kuati ña chàta'ani ma kuñui ja'a yi.

²⁴ ¡Nda'vi ta'an yu'u! Chito yo kùu jakakú yu'u nuu ma ndatu ma kuati ña chà'ni yu'u ña iyo tichi kuñui. ²⁵ Uvaa Racha'nu Ndioo kùu ra ña kùu jakakú ra yu'u cha'a' Racha'nu Jesucristu, ra kùu chito'o yo. Cha'a' yakan kùu yi ña chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu. Va yu'u tava cha kà'in iti' chata ña ma ña iyo tichi chinitunì kùuni yi jachi'in yi ña kà'an ma Ley

Ndioo, va iyo inga ña kini ma kuñui chàta'ani yi ja'a yi tava kùu inga ma ley tichi kuñui ña chà'nda yi tiñu nui, ta jà'i ma kuati.

8

Ma Tati Íi Ndioo chà'a yi ña koo va'a yo chi'in Ndioo

¹ Yakan va vitin nìiin na, na kùu tisokuati na yo, ti ndian cha ndō'in chi'in Cristu Jesuu kùu yo. Ta ndicha ña tüva jachi'in yo ma kuati ña chàta'ani ma kuñu yo ña jà'a yo, vati cha jāchi'in yo ña kà'an ma Tati Íi Ndioo. ² Vati Tati Íi Ndioo chà'nda yi tiñu nuu yo ta chà'a yi ña na koo va'a yo chi'in Cristu Jesuu, yakan kùu yi ña jakakú yi yo nuu ma kuati ña chà'nda tiñu nuu yo ña nda kati kuvi yo jà'a yi. ³ Vati Ndioo jā'a ra ma ña nì kuu ja'a ma Ley Moisés, ti Ndioo jāndi'i ra nuu ma kuati ña chà'nda tiñu ma kuñu yo. Ti Ley ikan na kùu ja'a yi nìiin nakuyi cha'a' ña jakakú yi yo nuu ma kuati ña chàta'ani kuñu yo ja'a yi. Va Ndioo jā'a ra yi kuenda yo ora tāchi ra ma ra Se'e ra ñuñivi i'ya ña kàa ra takua kàa kuñu yo, ikan na janaa ra tandi'i ma kuati iyo kuñu yo ora sōkó ra ma kuñu ra nuu kruu. ⁴ Takan jā'a Ndioo chi'in yo, ikan na chinu ndisaa tu'un ña kà'an ma Ley cha'a' naja kua iyo yi ña koo yo nuu Ndioo. Vati tüva iyo yo kuenda ña na ja'a yo ña kùuni ma kuñu yo, ti cha iyo yo kuenda ña na ja'a yo ma kua kùuni ma Tati Íi Ndioo. ⁵ Yakan va taku ma ndian iyo kuenda ña jachi'in na ma kuati kùuni ma kuñu na, chàta'ani na ja'a na ma ña kùuni yi, va taku ma ñivi iyo kuenda ma Tati Íi Ndioo, ndiakan chàta'ani na ja'a na ma ña kùuni ma Tati Íi Ndioo. ⁶ Vati taku ma ndian iyo kuenda ña jà'a na maaaa ma ña chikan ma kuñu na, ndiakan kuà'an na ma iti' nuu ni kuvi na. Va taku ma ndian iyo kuenda ña jà'a na ma ña kùuni ma Tati Íi Ndioo, ndiakan kuà'an na iti' ni koo vii na, ta ni koo ndito na indeeni. ⁷ Yakan va taku ma ndian

iyò kuenda ña jà'a na ma ña kùuni ma kuñu na, ndiakan ya'a xaani na ndè'e na Ndioo, vati tüvi chà'a na na ña jàchinu na ña kà'an ma ley ra, ta ni tüvi kùu jachinu na ma ña kà'an yi ndia. ⁸ Ta ma ndian iyò kuenda ña jà'a na ña kùuni ma kuñu na, ndiakan na kùu ja'a na ña kusii Ndioo nde'e ra na.

⁹ Va taku ndyo'o cha tüva iyò ndo kuenda ña jà'a ndo ña chàta'ani ma kuñu ndo, vati cha iyò ndo kuenda ma Tati Í Ndioo, tuva ndicha ña iyò yi chí'in ndo. Tatu iyò nda ndian tüvi iyò Tati Cristu chí'in, na yüvi ñivi Cristu kùu na. ¹⁰ Va tu Cristu iyò ra chí'in ndo, vaji cha chí'í ma kuñu ndo cha'a' ma kuati jà'a ndo, vati ma anima ndo ní'i yi nuu ni koo ndito yi chí'in Ndioo endeeni, ti cha ndákuu ndo ndian ndaa jà'a Ndioo. ¹¹ Tatu iyò ma Tati Í ma Racha'nu ña jánataku ndiko ma Cristu tañu ndian ndí' chí'in ndo, juuni ma Racha'nu, ni ku'va ra ña na nataku ndiko ma kuñu ndo vaji cha chí'í yi, cha'a' ma Tati Í Ra ña iyò chí'in ndo.

¹² Yakan va ndyo'o yani, iyò iin tiñu ña iyò yi ña ja'a yo. Va ma tiñu ikan yöve ma kuati ña chikan ma kuñu yo nuu yo ña ja'a yo kùu yi. ¹³ Vati tu iyò ndo kuenda ña jà'a ndo ma ña kini ña chàta'ani ma kuñu ndo ja'a yi, ni kivi ndo. Va tu chí'in ma Tati Í Ndioo jàña ndo ma tiñu kini ña jà'a ndo chí'in ma kuñu ndo, ni koo ndito ndo endeeni.

¹⁴ Yakan va tandi'i ma ndian jàchi'in ña kà'an ma Tati Í Ndioo, se'e Ndioo kùu na. ¹⁵ Ti ma Tati Í Ndioo ña ní'i ndo ña iyò chí'in ndo vitin, töve jàninini yi ndo ña na kuu ndo musu yi takua kùu ma Ley Ndioo ña jàyu'vi yi ndo niku. Vati ma Tati Í Ndioo ña ní'i ndo jà'a yi ña na kuu ndo se'e Ndioo. Ta cha'a' yakan kùu yi ña nàni ora kà'an yo chí'in Ndioo vitin, chí'in ndisaa anima yo kà'an yo nuu ra ña Tatá yo kùu ra. ¹⁶ Ta juuni ma Tati Í Ndioo ña iyò chí'in yo i'ya kùu yi ña jàndo'iin yi yi chí'in ma chinituni

yo, ta kà'an yi nuu yo ña se'e Ndioo kùu yo. ¹⁷ Yakan va tava cha kùu yo se'e Ndioo, juuni ni ku'va ra ma tundeeni ra ña chà'a ra tu'un ña ni koo yi chí'in yo, indukuni takua iyò tundeeni ra chí'in Cristu ndia. Ta vitin ndicha ña indukuni ndè'o tundo'o takua ndè'e ma Cristu yi, ta juuni chí'in ra ni ní'i yo nuu koo ndito yo endeeni chí'in Ndioo ma nuu chà'nda ra tiñu.

¹⁸ Va vitin yu'u chàninj ña ma tundo'o ndè'o vitin, na tüvi kuii nuva kùu yi, tuva jando induku yo yi chí'in ma ña ya'a ka'nu ta tacha ña ni jande'e Ndioo yo iti' nuu ora ni koo yo chí'in ra, ta ni ka'nda yo tiñu chí'in ra endeeni.

¹⁹ Yakan va tandi'i kuii ma ña jätuvi ma Racha'nu Ndioo ña iyò, na kùu jàña yi yi ña ndàtu yi ma kivi ni jakoto kachin Ndioo ma ndian kùu se'e ra. ²⁰ Vati tandi'i ña jätuvi ma Racha'nu Ndioo, kùu yi ña janañu'u na. Va na yüvi kùu yi ña janañu'u na kua kuuni na ja'a na, ti kùu yi takan cha'a' ña takan kùuni Ndioo ña na kuu na. Ta vaji takan kùu yi, va tandi'i ña jätuvi Ndioo tüvi jàña yi ña ndàtu yi ma kivi ²¹ ña ni jandochaa ndiko ra yi. Ta tüva ni naa nuu yi takua iyò yi ña ta'an yi niku, vati vi'a ni ndochaa yi takua ni ndochaa ndiko ma ndian kùu se'e Ndioo. ²² Ta juuni cha chito va'a yo ña tandi'i ña jätuvi Ndioo ña iyò, ya'aga nda'yu ta tana na, takua nda'yu ta tana ma ñivi ña'a ora tà'nda tichi vi ña ni kàku se'e vi. ²³ Va na yüvi maani ma ña jätuvi Ndioo kùu ma ña ndè'e tundo'o, vati nda maa yo ndian iyò Tati Í Ndioo chí'in ña kà'an yi naja kua kàa ma ña ni ní'o iti' nuu. Ndicha ti juuni maa yo ya'a u'vi anima yo ndia, ña ndàtu yo ora chàa ma kivi ña ni jandaku ma Racha'nu Ndioo yo se'e ra. Ma ora ikan ni jandochaa ra ma kuñu yo. ²⁴ Ma Racha'nu Ndioo jàkakú ra yo cha'a' ña chìnuni yo tu'un ra, ta ndàtu yo ña takan ni ja'a ra. Vati tu ma ña ndàtu yo cha kicha'a yo ndè'o yi, çnda kuenda

kùu yi ña ndàtu ga yo yi?, tuva takan, ti cha ìyo yi nuu yo. Yakan va töve ìyo kuenda ña kuation ga yo ma ña cha ndè'o. ²⁵ Va tu ma ña ndàtu yo, kùu yi iin ña takä'an nde'o, yakan ìyo yi ña kuation ga yo yi, va kueeni, kueeni.

²⁶ Ta ma Tati Í Ndioo juuni tìndee yi chí'in ma ña chìnuni yo ña kùmani nuu yo, vati ora chikan yo ma ña chiniñu'u yo nuu ma Racha'nu Ndioo, töve jàtu'va yo yo kà'an yo yi nuu ra takua ìyo yi ña ja'a yo. Vati ma Tati Í Ndioo kà'an nda'vi ra cha'a' yo nduva'a vii ña chí'in tu'un ñivi ña na kùu kà'an kachin na yi. ²⁷ Va tava ma Racha'nu Ndioo ti cha chito va'a ra ma tu'un ña chànini yo kà'an yo. Cha'a' yakan kùu yi ña chito kachin ra tu'un kà'an nda'vi ma Tati Í ra nuu ra cha'a' maa yo ña kùu ñivi í ra, ndian chìnuni. Vati kà'an yi takua kùuni ma Racha'nu Ndioo.

Ndioo tìndee ra ñivi ra naja kua ja'a na ta kùu jakanaa na

²⁸ Cha chito va'a yo, ti ìyo tu'va ma Racha'nu Ndioo ña chàtiñu ra ndisaa ma ña ta'an yo kuenda ña na tìndee yi ma ndian kùuni na nde'e na ra. Ndiakan kùu ma ndian kachin ra ña na kuu na ñivi ra takua kùuni maa ra ña kuu na. ²⁹ Vati ma Racha'nu Ndioo, taji'na nakoto ra ma ñivi. Ndiakan kachin ra na kuenda ña jàndakuu ra na takua kùu ma ra kùu Se'e ra. Yakan jà'a Ndioo, ikan ma ra kùu se'e ra keta ra kùu ra ma ra chava'a ga nuu kua'a' ta'an ra chí'in yani ra. ³⁰ Ta ma ndian kachin ra taji'na ña kùu na se'e ra, juuni kàna ra na, ta ma ndian kàna ra, juuni jàndondaa ra na, ta ma ndian jàndondaa ra, juuni chā'a ra ña na kùu na ndian ya'a ka'nu ta iñu'u nuu ni koo na endeeni chí'in ra.

³¹ Yakan va, ¿naja kua ìyo yi ña kà'an yo tuva takan? Ndicha kuii ña ma Racha'nu ìyo tu'va ra tìndee ra yo. Yakan va tüvi yu'vio nde'o ndian xaani nde'e na yo. ³² Ma Racha'nu Ndioo, chā'a ra nda ma ra Se'e ra

nuu yo ora sōkó ra ra kuenda ña kuvi ra nuu kruu cha'a' ma kuati ndisaa yo. Tu takan jā'a ra, tajan kùuni yi ka'an yi ña nduva'a ga ni ku'va ra nuu yo ndisaa nakuyi ña chiniñu'u yo. ³³ ¿Yo kùu tisokuati ma ndian kachin Ndioo ña na kuu na ñivi ra?, kùuni ndo. Ní'iin na, vati maa ma Ndioo kùu ra ña jàndondaa ra yo. ³⁴ ¿A ìyo iin ndian kùu jakutuni na cha'a' ma kuati ja'a yo?, kùuni ndo. Töve, vati ma Cristu, ra chí'í cha'a' ma kuati jà'a yo, ta nātaku ndiko ra tañu ndian ndíí. Ta juuni rakan kùu ra ña nandi ra chiyo kua'a' ma Racha'nu Ndioo ña kà'an nda'vi ra cha'a' yo. ³⁵ ¿A ìyo ndian kùu jachika yo nuu Cristu, ikan na tüva kuuni ra nde'e ra yo?, kùuni ndo. ¡Töve na! Vati vaji ndè'o tundo'o, a kanita'an ñivi chí'in yo cha'a' ra, a ndo'o yo tama', a ña tüvi ja'ma kù'un yo, a ña ndasii yo, a ña ka'ni na yo. Vaji ndisaa yakan ni ta'an yo ja'a na, va Cristu endee töve ni jaña ra ña ya'a kùuni ra nde'e ra yo. ³⁶ Cha'a' yakan kùu yi ña te'en kà'an ma tutu Ndioo cha'a' ma ñivi ra:

Cha'a' ña chìnuni ndi tu'un kùu yi ña tandi'i kivi chà'ni na ndi

takua jà'a na chí'in ma mvechala ora chàndaka na ndri nuu chà'ni na ndri,

kàti yi.

³⁷ Yakan va vaji ni nde'o tandi'i ma tundo'o ikan, va ndisaa tiempu jàkanaa yo, vati tìndee ma Cristu, ra ya'a kùuni nde'e ra yo. ³⁸ Ta cha'a' yakan kùu yi ña cha chito va'i ña ní'iin na, na kùu ja'a na ña na naani ma Racha'nu Ndioo ña ya'a kùuni ra nde'e ra yo: ni ma ña kuvi yo, a ma ña na küvi yo, ni ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo, ni ma kui'na, ni inga ma tati xaan, ta ni ma ña ìyo vitin, a ma ña ni koo iti' nuu, ³⁹ ni ma ña ìyo siki, ni ma ña ìyo ninuu, ta ni ní'iin inga ma ña jàtuvi Ndioo ndia. ¡Ndicha kuii ña ní'iin yakan na kùu jachika yi yo nuu ma Racha'nu Ndioo, vati ya'a kùuni

ra nde'e ra yo cha'a' ma Racha'nu Cristu Jesuu, ra kùu chito'o yo!

9

Nuu kàtitu'un Paulu naja tüvi chìnuni kua'a' ndian judúu tu'un Cristu

¹ Cha'a' ña kùu iin ra chìnuni tu'un Cristu kà'in ma tu'un ndaa, ta tüvi jànda'viña'i ndo. Vati nda ma Tati Í Ndioo ña iyo chi'in, jàndo'iin yi chi'in chinitunì, ta kàti yi ti ña ndicha kùu yi. Ta te'en kà'an yi:

² Ndava u'vi animai jà'a ña ya'a nda'vi kùunì, ³ cha'a' ma ñivi ñuu Israel, ti ya'aga kùunì nde'i na, ña ndava kùunì kui ma tu'un nduva'a jà'a Ndioo, a ña kùu iin ra tüva kùu kuenda Cristu, tuva iin ña va'a kùu yi kuenda ña na tindee yi ña kuu koo yatin na ma nuu Ndioo ma ndian ñui. ⁴ Vati ma ndiakan kùu ndian tata ma ra Israel, ta nāki'in nda'vi Ndioo na ña na kùu na se'e ra, ta jāna'a ra naja kua kàa ra nuu na, ta jāndo'iin tu'un ra chi'in na, ta chā'a ra Ley ra nuu na, ta jāna'a ra nuu na naja kua kùuni ra ña na jaka'nu na ra, ta kàtitu'un ra nuu na cha'a' ma tu'un chā'a ra ña koto na naja kua ni kuu iti' nuu ndia. ⁵ Ta juuni ñivi ndiakan kùu ndra ka'nu chīyo tatiempu, ta tata na kùu ma Cristu, ra kīchi ñuñivi i'ya ndia. Ta ndicha kui ña ma Cristu i'ya juuni kùu ra Ndioo, ra kuxini nuu ndisaa nakuyi ña iyo. Yakan va na jaka'nu yo ra endeeni. Ta takan na kuu yi. Amén.

⁶ Va na kuu ka'an yo ña tüvi nī jachinu ma Racha'nu Ndioo ma tu'un chā'a ra nuu ma ñivi ra tatiempu, ti na tüvi ndicha ña tandi'i ndian kùu tata Racha'nu Israel, kùu na ñivi ñuu Israel ndicha. ⁷ Ta juuni na yūvi tandi'i ndian kùu tata Abraham kùu na se'e ndicha ra ndia, vati ma Racha'nu Ndioo te'en kā'an ra chi'in Abraham taji'na: "Nī koo kua'a' tataun jà'a ma ra se'un Isaac".

⁸ Ña'a jāna'a yi nuu yo ña kùu yo ñivi Ndioo ña chā'a ra tu'un nuu Abraham ña kùu yo ndian se'e Ndioo. Ta tüvi jàndakuni yo ña

kùu yo se'e ra cha'a' ña kùu yo tata ñivi. ⁹ Vati ma tu'un ña chā'a ma Racha'nu Ndioo nuu Abraham tatiempu te'en kà'an yi: "Ma inga kuiya ora ni kichi nde'e ndikoi ndo, cha iyo se'un chi'in ñasi'un Sara ma tiempu ikan", kàti ma Racha'nu Ndioo chi'in ra.

¹⁰ Va na yūvi yakan kùu ndisaa yi, vati ma Isaac, ra kùu ñivio chi'in ñasi'i ra Rebeca taji'na, chīyo ndrakuati tili'ma se'e vi. ¹¹⁻¹³ Va antea ña kaku ndra, ora ña ni takā'an koto ndra nda ña kùu ma ña va'a, ta nda ña kùu ma ña töve va'a, tajan te'en nāka'an ndio ma Racha'nu Ndioo chi'in ma Rebeca: "Ma ra chava'a kùu ma ra ni ja'a tiñu nuu ma ra tivaa", takan kàti Ndioo chi'an. Ta juuni ndava nda nuu ma tutu Ndioo juuni te'en kà'an yi cha'a' ndra ndia: "Nduva'a kùunì nde'i Jacob, va ma yani ra Esaú nduva'a xàanì nde'i ra", kàti yi. Ta takan kīndoo yi nda vitin, ña tu ma Racha'nu Ndioo kùuni ra kachin ra ma ñivi kuenda ra, ni kachin ra ma ñivi kùuni maa ra, antea ña ja'a na ma ña va'a a ña töve va'a.

¹⁴ Yakan va, ¿naja kua iyo yi ña ka'an yo tuva takan? ¿A va'a jà'a yo tu kà'an yo ña Ndioo kùu ra iin ra tüvi ndaa?, kùuni ndo. ¿Na kuu ka'an yo takan! ¹⁵ Vati ma Racha'nu Ndioo te'en kā'an ra chi'in Moisés tatiempu: "Yu'u ni kunda'vinì nda yo kùuni mai, ta juuni kùu kachin nda yo kùuni mai tindei ndia", takan kàti ma Racha'nu Ndioo. ¹⁶ Ña'a kùuni yi ka'an yi ña ma Racha'nu na tüvi ni ja'a ra takua kùuni ma ñivi a takua kàti na ña jà'a ra, ti ni kunda'vini ra ma nda ndian kùuni maa ra. ¹⁷ Vati nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi kuenda ma faraón, ra chā'nda tiñu ñuu Egiptu: "¿Chā'i tiñu nuun ña na kùun rey, ikan na kuatiñui ñun kuenda ña na jana'un ma ndatui nuu ma ñivi, ta takan koto tandi'i ma ñivi ñuñivi nda ra kùu!" Takan kàti Racha'nu Ndioo nuu ma Rey Egiptu. ¹⁸ Yakan va ma Racha'nu, kunda'vini ra nda yo kùuni maa ra, ta jàndava ra anima

ndaa yo kùuni maa ra ndia.

¹⁹ Takan kùu ta tu ìyo iin ndian tañu ndo chànini na te'en: "Ña nĩ'iin yo na kùu ja'a yo ña jakesiin yo ma ña kùuni Ndioo ja'a ra chi'in yo, ¿ta naja tìsokuati ra yo tuva takan?", kùuni na. ²⁰ Va ndyo'o ñivi ndian töve chìnuni, na tükuii nda ndian kùu ndo ta kànita'an yu'u ndo chi'in ma Racha'nu Ndioo. ¿A kùu ka'an iin kisi chi'in ma ra jàva'a yi ña na chàta'ani yi naja kua jàva'a ra yi kua kuu va'a yi?, kùuni ndo. ¡Na kùu yi! ²¹ Vati taku ma ra jàva'a ma kisi, kùu ja'a ra chi'in ma ñukisi nda ña kùuni maa ra. Kùu java'a ra iin yi kuenda ña kuàtiñu na yi iin viko ka'nu, ta juuni chi'in ma ñukisi ikan kùu java'a ra inga yi kuenda ña kuàtiñu na yi ma nuu ìyo ve'eni na ndia.

²² ¿A kùu ja'a ma Racha'nu Ndioo indukuni takan chi'in ma ñivi jàtuvi ra?, kùuni ndo. Kùu yi, va ma Racha'nu Ndioo jàndeeni ra nde'e ra na, vaji ma ñivi ikan ìyo yi ña ku'un na nuu ni naa na cha'a' ña kùu na ndian jà'a kuati. Va jàndeeni ra nde'e ra na, vaji kùuni ra jande'e ra tundo'o na. Ta takan kùu yi ña jàna'a ra nuu yo ma ndatu ra. ²³ Takan jà'a ma Racha'nu Ndioo, ikan na ku'va yo kuenda naja kua ka'nu ta iñu'u kùu ra. Vati kùnda'vini ra yo, ti takani cha kàchin ra yo ña ni kuu yo ndian cha ta iñu'u chi'in ra ma nuu ìyo ra. ²⁴ Vati ma Racha'nu, ora kàchin ra yo kuenda ra, ìyo yo kùu ndian judíu, ta ìyo yo kùu ndian yüvi judíu ndia. ²⁵ Vati taku nuu ma tutu ma Racha'nu, ña tãa ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña nàni Oseas, te'en kà'an yi:

Ìyo ñivi ña yüvi ñivi kùu na, va ni jandakui na ñivi;

ta nda ma ñivi ña tüvi ya'a kùuni nde'i niku, ta vitin chanduva'a kui kùuni nde'i na.

²⁶ Ta ìyo inga nuu kà'an yi te'en nuu ma tu'un Ndioo:

"Ndyo'o na yüvi ñivi kùu ndo",

ta juuni kà'an yi ña Ndioo ra ìyo ndito,
ta rakan ni kachin ra, ña na kuu ndo se'e ra, ndia.

²⁷ Ta kuenda ma ñivi judíu, va te'en kà'an ma tu'un Ndioo ña tãa ma Isaía:

"Vaji ya'aga kua'a' ma ñivi judíu, takua kua'a' ma yuti ndi'i kàndoyo yu'u tañu'u,

va na yüvi ndisaa na ni kakú, ti ma ndian ni kakú kùu tiani na,

²⁸ vati numini ni jakutuni ma Racha'nu ma kuati tandi'i ma ndian töva ni kakú, ña ìyo ñuñivi i'ya."

²⁹ Ti juuni te'en nàka'an tuku ma Isaía taji'na ndia:

Tu ma Racha'nu Ndioo ra ya'aga ka'nu ndicha ña jàkakú ra uvi uni yo.

Ta tu tüvi nĩ ja'a ra takan niku, endeeni naa ndi'i yo,

takua nãa ma ñivi ñuu Sodoma, chi'in ma ñivi ñuu Gomorra, tatiempu niku ndia,

kãti ra.

Ndioo, jàndondaa ra ma ndian chìnuni tu'un ra

³⁰ ¿Tu takan kùu yi, niyi kùu ka'an yo?, tuva takan. Vati ndian yüvi judíu, ña nĩ tüvi nanduku na naja kua kùu na ndian ndaa niku, vitin ndicha ndiakan kùu na ndian nĩ'i na nuu kùu na iin ndian ndaa, cha'a' ña chìnuni na tu'un ra. ³¹ Va taku ma ndian judíu ña jàchi'in ma ña kà'an ma Ley Ndioo; kuenda ña kùuni na kuu na ndian ndaa. Ndiakan nĩ kuu nĩ'i na nuu ndakuu ndaa na cha'a' ña töve nĩ kuu jachinu na yi. ³² ¿Ta nuu? Ti tüvi nĩ nanduku na naja kua kùu na ndian ndaa cha'a' ña chìnuni na ma tu'un ra, vati nanduku na nuu kùu na ndian ndaa chi'in ndatu maani na ora jàchinu na ma Ley Ndioo, kùuni na. Cha'a' yakan kùu yi ña kùu na takua kùu ma ndian kãti'i chi'in yuu. ³³ Ti nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi cha'a' yi:

Yu'u ni kanindij ma iti' Siòn iin ra kùu takua kùu iin yuu ka'nu.

Ta ma yuu i'ya jà'a yi ña na nduva ma ñivi,

ta juuni jà'a yi ña na kati'i na yi ndia. Ta nda ndian ni kùuni ña chìnuni tu'un kà'an ma ra kùu takua kùu yuu ikan, na tüvi ni kukanuu na cha'a' ra, kàti ma tutu Ndioo.

10

¹ Ndyo'o yani, ma ña kùuni chi'in ndisaa animai, kùu yi ña na kakú ma ndian judú. Ti cha'a' yakan kùu yi ña kà'in chi'in Ndioo cha'a' na. ² Vati chà'i kuenda ti nduva'a iyoni na jà'a na ma tiñu kuenda ma Racha'nu Ndioo, uvaa ña na tüvi kùtunini na naja kua kùu ma ña ndaa takua kùuni ra. ³ Vati na tüvi chito na naja kua kùu yi ña jàndondaa Ndioo ma ñivi. Ti ma ña jà'a na kùu yi ña nànduku na ja'a na ña Ndioo kà'an ra ña kuu na ndian ndaa, va takua kùuni maa na chi'in ma ña jà'a na. Vati na tüvi chà'a na na ña na jandondaa Ndioo na takua kùuni ra. ⁴ Ti ma Ley Ndioo ndàka yi yo nuu ma Racha'nu Cristu, ra jana'a nuu yo ña tu chinuni yo tu'un ra kùu yi ña ndakuu yo ñivi ndaa jà'a ra.

⁵ Va taku ma ndian chà'nini ña cha ndōndaa anima na chi'in Ndioo, cha'a' ña jàchinu na ña kà'an ma tutu Ley Ndioo, kùuni na. Kuenda ndiakan, Moisés taa ra te'en: "Ma ñivi jàchinu tandi'i ña kà'an ma tutu Ley Ndioo, ndiakan ni ni'i na nuu koo va'a na chi'in Ndioo." ⁶ Va kuenda inga ma ndian chà'nini ña cha ndōndaa anima na kuenda Ndioo cha'a' ña chìnuni na tu'un ra. Kuenda ndiakan ma Ley Ndioo kà'an yi te'en: "Na nàkanini ndo, ti töve chiniñu'u ndo ndaa ndo iti' andivi ta ndakan ndo nuu Racha'nu Cristu cha'a' ña na nuu ra ma nuñu'u' ñuñivi." ⁷ Ta juuni töve chiniñu'u ndo nuu ndo iti' ninuu nuu iyo ma ndian ndií kuenda ña janataku ndiko ndo ma Racha'nu Cristu tañu ma ndian ndií. ⁸ ¿Ta nayi tiá kà'an ma tutu Ndioo? Ma tu'un Ndioo kà'an yi ña: "Yatini xiin ndo iyo ma tu'un ra, ti cha kà'an ndo yi ta chìnuni ndo yi chi'in anima ndo." Tu'un ikan kùu ma ña

kàtitu'un ndi, kuenda ña na chinuni ma ñivi ma tu'un cha'a' Jesucristu. ⁹ Tatu chi'in tu'un yu'u ndo na'ma ndo ña ndicha ña Jesucristu kùu ra ma chito'o ndo, ta chi'in anima ndo juuni chìnuni ndo ña ndicha ña jà'nataku ndiko ma Racha'nu Ndioo ra tañu ma ndian ndií, ni kakú ndo jà'a ra. ¹⁰ Vati chi'in anima yo kùu yi ña chìninio tu'un Cristu, kuenda ña na ndakuu yo ndian ndaa jà'a ra, ta chi'in yu'u yo nà'ma yo ña chìnuni yo tu'un ra, kuenda ña na jakakú ra yo.

¹¹ Vati nuu ma tutu Ndioo kà'an yi te'en: "Ndisaa ma ndian chìnuni tu'un ma Racha'nu, na tüvi ni kukanuu na", kàti yi. ¹² Ti ma Racha'nu inuuni ndè'e ra ma ndian judú, a ndian yüvi judú. Vati uvanuu ra kùu ra ma Racha'nu kuenda tandi'i ñivi. Ta tandi'i ma ndian chàkan nda'vi nuu ra, ni ku'va ra kua'a' ñamani ra nuu na. ¹³ Vati te'en kà'an ma tu'un Ndioo: "Tandi'i ma ndian ndakan nda'vi nuu ma Racha'nu, ni ni'i na nuu ni kakú na jà'a ra cha'a' ña iyo ndatu ra", kàti yi. ¹⁴ ¿Naja kua chà'nini ndo? ¿A iyo nda ndian kùu ndakan nda'vi na nuu ra tu yüvi ndian chìnuni kùu na?, kùuni ndo. ¿Ta naja kua chìnuni na ma tu'un ra tu takà'an taso'o na yi?, kùuni ndo ndia. ¿Ta naja kua kùu taso'o na yi tu töve yo kàtitu'un ma tu'un cha'a' ma Racha'nu Jesucristu nuu na? ¹⁵ ¿Ta naja kua kùu katitu'un na ma tu'un ra, tuva tüvi tàchi Ndioo na ña kàtitu'un na yi ndia?, kùuni ndo. Vati nda nuu ma tutu Ndioo kà'an yi ña: "Ya'a va'a kùu yi kuenda ma ñivi ora chàa ma ndian kàtitu'un tu'un va'a cha'a' ma Racha'nu nuu na ña kà'an naja kua koo vii na chi'in ra", kàti yi.

¹⁶ Ta na yüvi ndisaa na jàchi'in na ma tu'un va'a Ndioo ikan. Ti ma Isaia te'en kà'an ra chi'in Ndioo: "Yo'o Racha'nu, ¿a iyo ndian cha chìnuni ma tu'un ña kàtitu'un ndi?, kùuniun", kàti ra. ¹⁷ Takan kùu yi, ña vitin cha chìnuni yo tu'un ra cha'a' ña taso'o yo yi. Ta ma tu'un

ña tàso'o yo kùu yi tu'un va'a cha'a' Cristu.

¹⁸ Va yu'u chikatu'in nuu ndo ña: ¿a tüvi nī chini ma ndian judíu ma tu'un Ndioo ikan ña jà'a na takan?, kùuni ndo. ¿Ndicha kuii ti cha chīni na yi! Vati nda nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi:

Cha chitakuati ma tu'un yu'u Racha'nu Ndioo ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi, nī'iin nuu kùu kati yo ña töve nī keta yi,

kàti ma tutu Ndioo.

¹⁹ Va yu'u kàti ndikoi nuu ndo: ¿A töve nī kutunini ma ndian judíu ma tu'un Ndioo ña cha chīni na?, kùuni ndo. Vati te'en kàti ma Moisés kuenda ma Racha'nu Ndioo tatiempu:

Yu'u ni ja'i ña na ndotixin ndo nde'e ndo ma ñivi yüvi judíu, ndian töve kùu ñivi niku,

ta ni ja'i ña na kuxaani ndo nde'e ndo ma ndian töve nàkoto na yu'u niku.

Takan kàti ra chi'in ma ñivi judíu ikan.

²⁰ Vati nda ma ra nàni Isaía, töve nī yu'vi ra nde'e ra nī'iin ñivi ora kà'an ra te'en kuenda Ndioo:

Ma ndian tüvi nànduku yu'u niku, ndiakan nàta'an na yu'u.

Ta nuu ma ndian tüvi chikatu'un cha'i niku, nuu ndiakan jàna'i yu'u ña na nakoto na yu'u.

Takan kàti ra.

²¹ Ta kuenda ma ñuu Israel, va te'en nàka'an ndiko ma Isaía: “Nani kivi ma Racha'nu Ndioo kàna ra ma ñivi ña töve jàchi'in ma tu'un ra, ta ma ndian ití kùuni ña na ndakuu na ñivi ra”, kàti ra.

11

Ma ndian Ñuu Israel nì'i na nuu kakú na

¹ Va vitin yu'u chikatu'in ña: ¿a tüva kuuni ma Racha'nu Ndioo nde'e ra ma ñivi ra, ndian judíu ña jà'a ra takan chi'in na?, kùuni ndo. ¿Na yüvi takan kùu yi!, ti kùuni ra nde'e ra na. Vati nda mai juuni kùu iin ra judíu ndia, ti tata ma racha'nu Abraham kùu,

ta juuni kùu kuenda ma grupu ma Benjamín ndia. ² Vati taji'na, ma Racha'nu Ndioo nàkoto ji'na ra ma ndian judíu ña na kuu na ñivi ra. Ta takan kùu yi nda vitin ña töve nī jaña ra na. Ti nda maa ndo cha chito ndo naja kua kà'an ma Elía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña taa ra ma nuu tutu Ndioo, ora tisokuati ra ma ndian judíu nuu Ndioo chi'in tu'un i'ya: ³ “Yo'o Racha'nu, cha chā'ni na ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'un, ta jānatani na ma chito naun nuu jàka'nu ndi ñun. Ta vitin janda ma'iin niai kīndoo, va juuni kùuni na ka'ni na yu'u ndia”, kàti ra. ⁴ Tajan te'en nàka'an ndio ma Racha'nu Ndioo chi'in ra: “Na yüvi ma'iin niun kīndoo, ti cha kāchin ucha mii ndra'ii kuendai, ta ndrakan na töve nī chunandi chiti ndra ña jàka'nu ndra ma ndioo Baal”, kàti ma Racha'nu Ndioo chi'in Elía. ⁵ Ta takan kùu yi ña nda vitin, juuni kīndoo ga uvi uni ma ndian kāchin ra chi'in ma ñamani ra. ⁶ Tatu ndicha ña cha'a' ña jà'a ma ñamani Ndioo chi'in yo kùu yi ña jāndaku ra yo ñivi ra, tajan kùuni yi ka'an yi ña na yüvi cha'a' nī'iin ma tiñu ña jà'a yo kùu yi. Vati tu iyo yi ña jatiñu yo kuenda ni'o ma ñamani Ndioo yüvi ñamani Ndioo ndicha kùu yi, ti Ndioo chà'a saani ra yi nuu yo.

⁷ Yakan va, ¿naja kua kùu yi tuva takan? Yu'u kàti ña ma ndian judíu nduva'a nànduku na naja kua kùu koo va'a na chi'in ma Racha'nu Ndioo, va nī kuu nani'i na yi. Va ma Racha'nu Ndioo kāchin ra iin ñivi, ta ndiakan kùu ma ndian nāni'i na naja kua koo va'a na chi'in ra, va ma inga na töve, ti Ndioo jāndava ra ma anima na. ⁸ Vati ndava nda nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi cha'a' na:

Juuni maa ma Racha'nu Ndioo jà'a ra ña na töve kùtunini na ma tu'un ra,

vati chāsi ra tinuu na ikan na töve ndichin ndè'e na,

ta chāsi ra so'o na ikan na töve kùu kuni na ndia.

Ta takan kùu yi nda vitin.

⁹ Ta nda ma David, te'en kā'an ra tatiempu ndia:

Ma viko ka'nu ña jà'a na ora chìsii na, na kuu yi takua kùu iin trampa kuenda na takua kùu ma yu'va tiaka',

ikan na kati'i na ta nde'e na tundo'o.

¹⁰ Ta na ndokuaá na, ikan na tüva kuu nde'e na,

ta ma iki chata na, na kuta'nu yi endeeni.

Takan kā'an David.

Ndioo jàkakú ra ma ndian yüvi judíu

¹¹ Va yu'u chikatu'in nuu ndo vitin: ¿a chànini ndo ña cha'a' ña cha jächika ma ndian judíu na nuu Ndioo cha ndākoo ra na endeeni?, kùuni ndo. ¡Töve ndicha! Vati Ndioo chātiñu ra ma kuati na kuenda ña na ni'i ni ma ndian yüvi judíu nuu kakú na. Ta chi'in yakan ni ndotixin ndio ma ndian judíu nde'e na na, ta takan kùuni ndiko na chikoni'i na iti' Ndioo. ¹² Yakan va tu cha'a' kuati jà'a ma ndian judíu kùu yi ña kua'a' ma ndian yüvi judíu nī'i na nuu jàkakú Ndioo na. Ña'a kùuni yi ka'an yi ña tu ma ndian judíu chikoni'i ndiko na ma iti' Ndioo cha'a' ña chìnuni na tu'un Jesuu ña nduva'a kuii va'a ni koo yi kuenda ma ndian yüvi judíu tuva takan kuu yi.

¹³ Va iyo iin ña kuunĵi ka'in chi'in ndyo'o ndian yüvi judíu. Ndicha kuii ña ma Racha'nu Ndioo tächì ra yu'u kuenda ndo. Ta yu'u ya'a chìsiĵ ña chā'a ra tiñu i'ya nui. ¹⁴ Ta va'ani kùu yi kuendaĵi tu iyo iin ma ñivi ndian judíu ndòtixin na nde'e na ndo, ta takan kùu chikoni'i na ta ni'i na nuu kakú na ndia. ¹⁵ Ta ndicha kuii ña Ndioo tāvani'i siin ra ra chi'in ma ndian kùu ñivi ra kuenda ña na ndakimani ra ta jakakú ra kua'a' ma ndian yüvi judíu ña iyo ma ñuñivi. Ña'a kùuni yi ka'an yi ña tu Ndioo ora jando'iin ra na chi'in ra inga cha'a', ta ma ndian yüvi judíu ña kùu na takua kùu ndian cha chī'í, ni koo ndito ndiko na. ¹⁶ Tatu ma paan nunuu ña jàva'a yo kuenda ña

soko yo nuu Ndioo cha iĵi, kùuni yi ka'an yi ña ndisaa ma yuchan paan iĵi yi ndia. Tatu ma yo'o iin yutun cha iĵi yi kuenda Ndioo, kùuni yi ka'an yi ña nda ma soko run iĵi yi ndia.

¹⁷ Ta ma ndian judíu ña kùu takua kùu yutun olivu va'a, Ndioo chà'nda ra java ma soko run, ta ikan jàtiin ra ndyo'o ndian kùu takua kùu soko yutun ku'u. Yakan va vitin ndyo'o ndian yüvi judíu, cha kùu ndo takua kùu ma soko yutun olivu va'a, cha'a' ña jàtiin ra ndo chi'in run takua kuu ma yutun ikan chi'in sikui run, takan kuu ndyo'o ndian iyo ndito ndo. ¹⁸ Ta koto jändotayi ndo ndo, ta kati ndo ña ndian va'a ga kùu ndo kua ma ndian judíu, ña kùu na soko ma yutun olivu va'a. Vati tu chànini ndo ña ndian va'a ga kùu ndo kua ma ndiakan, na kuku'uni ndo ña na yüvi maa ndo kùu ma ndian ndiso ma yo'ó run, vati ma yo'ó run ikan, kùu yi ña ndiso yi maa ndo.

¹⁹ Ta vaji ni kati ndo ña: “Ndicha, ña takan kùu yi, va tā'nda ita'vi soko ma yutun olivu ikan, kuenda ña na natiin ndyu'u nuu ma yutun ikan”, ni kati ndo. ²⁰ Ndicha ña takan kùu yi, va chā'nda ma Racha'nu Ndioo ita'vi ma soko ma yutun va'a ikan ña kuu yi ma ndian judíu, cha'a' ña töve chìnuni na ma tu'un ra, ta vitin iyo va'a ndyo'o yüvi judíu kuenda ra cha'a' ña chìnuni ndo tu'un ra. Ta cha'a' yakan kùu yi ña va'a ga ña na ja'a ndo kuenda nuu ndo chi'in ma ña kà'an ndo, ta na jätayi ndo ndo, va na yu'vi kuuni ndo. ²¹ Vati tu ma Racha'nu Ndioo tüvi nī jaka'nuni ra ma ndian judíu, ña kùu na soko ma yutun va'a, ni maa ndo, tüvi ni jaka'nuni ra ndo tu tüvi chìnuni va'a ndo ma tu'un ra ndia.

²² Na nde'e ndo, ña ra ya'a ga va'a kùu ma Racha'nu Ndioo, va juuni ya'a ika ra ndia. Vati ndoika ra chi'in ma ndian kächin ra ña kee siin ma iti' ra, ta chi'in maa ndo kùu ra iin ra va'a. Va iyo yi ña koo va'a ndo chi'in ma ñamani ña chā'a ra nuu ndo, vati tu töve, ta nda maa ndo ni ka'nda ra, vaji cha

jātiin ra ndo. ²³ Ta ìyo inga tuku nakuyi, tu ma ndian judíu kìcha'a na chìnuni ndiko na tu'un ra, ta ma Racha'nu Ndioo ni jatiin ndiko ra na, ti ìyo ndatu ra ña jà'a ra yi. ²⁴ Vati tu ndyo'o ña kùu ndo ma takua kùu soko ma yutun olivu ku'u, ta chā'nda ra ndo, ta jātiin ra ndo chí'in ma yutun olivu va'a, ta ña'a iin ña ndetiñu tita'an run tu jà'a yo takan. Ña'a kùuni yi ka'an yi ña kuenda ma Racha'nu Ndioo töve ndetiñu jatiin ndiko ra inga cha'a' ma ndian judíu ma nuu chíyo na niku.

Ma Racha'nu Ndioo ni jakakú ra ma ndian judíu tiá iti' nuu

²⁵ Yakan va ndyo'o yanj, kùunij ña na koto ndo ma tu'un xe'e ña ìyo chí'in ma Racha'nu Ndioo, ikan na tüvi kuuni ndo ña maa ndo kùu ma ndian ya'a ga ìyo chinituni. Vati ìyo iin ku'va ña te'en kà'an: "Java ma ndian judíu kùu ma ndian ya'a jàndava na xini na, ti tüvi chìnuni na tu'un Ndioo. Ta takan ni ja'a na, nda kati keta ma kivi ña ni ki'vi kua'a' ma ndian yüvi judíu iti' ra ndia." ²⁶ Ta ora cha yā'a ma ña'a, tajan ndisaa ndio ma ndian judíu ni kakú na, vati te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

Ma iti' yuku nàni Sión ni keta iin ra jàkakú kua'a' ñivi,
ta rakan kùu ra ña ni janaa ra kuati ma ñivi Jacob.

²⁷ Takan ìyo yi ña tindei na, ikan na kakú na,
ti takan cha chā'i tu'un nuu na ña jāndo'iin tu'in chí'in na taji'na,

kàti ma Racha'nu Ndioo nuu tutu ra.

²⁸ Va cha'a' ma tu'un va'a Ndioo kùu yi ña xaani ma ndian judíu nde'e na Ndioo. Ta cha'a' yakan kùu yi ña ndyo'o cha nì'i ndo nuu kùu kakú ndo vitin. Va ma Racha'nu Ndioo juuni kùuni ga ra nde'e ra na cha'a' ña kàchin ra ma ndian kùu ñivi na chíyo taji'na. ²⁹ Vati ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu ma ñivi, na kùu sama ra inga ma kua chànini ra cha'a' yi, ta ni ma ndian

kàchin ra ndia. ³⁰ Taji'na maa ndo kùu ma ndian tüvi chìnuni tu'un Ndioo niku, va vitin ma Racha'nu Ndioo kùnda'vini ra ndo, cha'a' ña jāña ma ndian judíu ña chìnuni na ma tu'un Ndioo. ³¹ Ta takan kùu yi ña vitin kùnda'vini ma Racha'nu Ndioo ndo ora jāña na chìnuni na ma tu'un ra, va ni chaa iin kivi ña ni kunda'vini ndiko ra na indukuni ma takua kùnda'vini ra ndo ndia. ³² Vati maa ma Racha'nu Ndioo kùu ra ña chā'a ra ña na ja'a tandi'i ñivi ìyo ñuñivi ma kuati, ikan ma ora ni chaa ma tiempu ña kùnda'vini ra yo, ni kunda'vini ra ndisaa yo.

³³ ¡Nduva'a kuii ka'nu kùu ma Racha'nu Ndioo, ña ya'a ìyo chinituni ra, ta ya'a chito ra ña kà'an ra ndia, ña nì'iin yo na kùu kutunini yo ndisaa ña chànini ra ja'a ra! Uvani ña chito yo, ña ndisaa ma ña chànini ra, ña va'a kùu yi, vaji töve kùtinini yo naja ja'a ra yi. ³⁴ Va, ¿a ìyo nda yo chito naja kua chànini ma Racha'nu?, kùuni ndo. ¿A ìyo ma yo chā'a chinituni ma Racha'nu Ndioo?, kùuni ndo. ³⁵ Ta, ¿a ìyo iin nda yo chā'a iin nakuyi nuu ma Racha'nu, ta ìyo yi ña jachikoni'i ndiko ra yi nuu na?, kùuni ndo. ¡Töve takan kùu yi! ³⁶ Vati ndisaa nakuyi ña ìyo chí'in yo, ma Ndioo jätuvi yi, ta kuenda maa ra kùu yi.

Yakan va na jaka'nu yo ra nani kivi, ta ndisaa tiempu. Ta takan na kuu yi. Amén.

12

Nuu ndòchaa ma ñivi jà'a Ndioo

¹ Yakan va ndyo'o yanj, chà'i kuenda ña ya'a kùnda'vini ma Racha'nu Ndioo ndo, ta cha'a' yakan kùu yi ña jàninij ndo, ña na ku'va ndo ndo nuu ma Racha'nu Ndioo, ikan na ndakuu íi ndo, ta chí'in yakan ja'a ndo ña na sii kuuni ra. Ndicha va'a ña takan ìyo yi ña ja'a ndo kuenda ña jàka'nu ndo ra.

² Yakan va koto nàkanini ndo koo ndo takua ìyo ma ñivi ñuñivi. Va'a ga ña na nanduku ndo tuku kua koo ndo, ikan na ndochaa chinituni

ndo, ta nakoto ndo niyi kuu ma ña va'a ña kùuni ma Racha'nu Ndioo kuenda ndo, ta niyi kùu ma ña ndaa ña kùuni ra kuenda ndo, ta niyi kùu ña ja'a yi ña sii kùuni ra cha'a' yo.

³ Takan kùu ta cha'a' ma ñamani ña chā'a Ndioo nui, yu'u kà'in chi'in ta'ii'iin ndo ña töve ìyo yi ña jandoka'nu ga ndo ndo ma takua cha kùu ndo. Va'a ga ña na nakanini ndo naja kua kùu jatiñu ndo ma ndatu ña chā'a Ndioo nuu ta'ii'iin ndo, ña kùu ndo ndian chìnuni tu'un ra. ⁴ Vati taku ma kuñu yo kùu yi iin kuñuni va ìyo kua'a' nuu chàtiñu yi. Ta siin siin nuu chàtiñu yo ta'ii'iin yi. ⁵ Ta takan kùu yi chi'in maa yo, ti vaji ìyo kua'a' ma yo chìnuni, va ndisaa yo kùu yo takua kùu iin kuñuni kuenda Cristu. Ta takan kùu yi ña ndisaa yo jàtiñu yo indukuni kua jàtiñu iin kuñuni, ti cha ndō'iin yo chi'in yi.

⁶ Yakan va ma Racha'nu Ndioo chā'a ra ñamani ra nuu ndisaa yo, va siin siin kùu ma ndatu chà'a ra nuu ta'ii'iin yo kuenda ña jàtiñu yo yi. Vati tu chā'a ra ma ndatu nuu yo ña na ka'an yo ma tu'un ra nuu ma ñivi, ìyo yi ña kuàtiñu yo yi chi'in ma naja kua chìnuni yo ma ña chā'a ra nuu yo. ⁷ Vati tu chā'a ra ma ndatu nuu yo, kuenda ña na ja'a yo tiñu nuu ma inga ñivi, na ja'a va'a yo yi. Ta maa yo nī'i ndatu kuenda ña jàna'a yo ma ña kùuni ra nuu ñivi, na ka'an yo yi chi'in ndisaa anima yo ndia. ⁸ Tatu ìyo nda yo nī'i ndatu kuenda ña ku'va yo tundeeni ma ñivi, na ja'a va'a yo yi. Ta ma yo nī'i ndatu kuenda ña ku'va yo ndatiñu nuu ñivi, na nakanini yo cha'a' ña naja chā'a yo yi nuu na. Ta ma yo nī'i ndatu kuenda ña kùu yo ndian kuxini nuu ñivi, na ja'a yo kuenda nuu yo chi'in yi. Ta yo nī'i ndatu kuenda ña kùnda'vini yo ma ndian chiniñu'u yi, na sii kuuni yo ora jà'a yo yi ndia.

Tu'un kà'an naja kua ìyo yi ña koo ma ñivi Ndioo chi'in ta'an na

⁹ Ta ndyo'o, na kuuni va'a ndo nde'e ndo ta'an ndo, ta töve ja'ani ndo ña kùuni ndo nde'e ndo na. Ta na nanduku ndo ja'a ndo ma ña va'a, ta yüvi ma ña tüvi va'a. ¹⁰ Ta juuni ìyo yi ña kuuni ndo nde'e ndo ndian kùu ta'an ndo, ndian chìnuni. Ta na numini nanduku ndo naja kua tiñu'u ndo ta'ii'iin ma ndian kùu ta'an ndo.

¹¹ Ta na jatiñu va'a ndo chi'in ndisaa ña ndee ndo, ta tüvi suchan ndo ora jà'a ndo yi. Ta na jatiñu va'a ndo kuenda Ndioo chi'in ndisaa anima ndaa ndo. ¹² Ta na sii kuuni ndo cha'a' ma ña va'a ña ndatu ndo nuu Ndioo. Ta juuni na jandeeni ndo tuva nde'e ndo tundo'o. Ta endeeni ka'an ndo chi'in Ndioo nani kivi ndia. ¹³ Ta juuni na tindee ndo ma ndian ta'an ndo ndian chìnuni chi'in ma ña kùmani nuu na, ta na iñu'u koo ndo chi'in ma ndian chà'an chànde'e nuu ìyo ndo ndia. ¹⁴ Ta juuni na ka'an ndo chi'in Ndioo, ña na tindee ra ma ndian xaani nde'e ndo. Ta ndyo'o, koto kà'an ndo chata na, ti na vii ìyo yi ña ka'an ndo chata na. ¹⁵ Ta juuni na sii kuuni ndo chi'in ma ndian chīsii. Ta tuva ìyo ma ndian chàku, ndian nda'vi kùuni, na kuaku ndo chi'in na ndia. ¹⁶ Ta juuni na induku koo ndo chi'in ta'ii'iin ma ndian kùu ta'an ndo, ndian chìnuni. Ta koto jàka'nu ndo juuni maa ndo, vati tiá va'a ña na inuu koo ndo chi'in ma ndian nda'vi. Ta juuni koto jändotayi ndo ndo cha'a' ña ya'a chito ndo ña kà'an ndo, kùuni ndo ndia.

¹⁷ Tatu ìyo ñivi jà'a ma ña tüvi va'a chi'in ndo, koto jà'a ndo takan chi'in na ndia. Tiá va'a ña na nanduku ndo naja kua ja'a ndo ma ña va'a nuu nde'e ndisaa ñivi. ¹⁸ Yakan va yu'u jàninì ndo inga cha'a' ña na nanduku ndo naja kua koo vii ndo chi'in ndisaa ma ñivi ñuñivi, nda kati chaa nuu kundee maa ndo. ¹⁹ Ndyo'o xaa ndian kùu yanì, na nänduku ndo kuati chi'in ma ndian xaani nde'e ndo, vati tiá va'a ña na ndakoo ndo yi kuenda ma Racha'nu Ndioo, ikan maa ra na jande'e ra tundo'o na. Vati nda nuu ma tutu

Ndioo te'en kà'an yi: "Yu'u kùu ma ra ni jande'e tundo'o na, ti yu'u kùu ma ra ni jakutunini ma kuati na", kàti ma Racha'nu. ²⁰ Ta juuni kà'an ma Racha'nu te'en ndia: "Tatu iyo ma ndian xaani ndè'e ndo ña chisoko na, na ku'va ndo ña kachi na. Tatu iyo ndian nàtii takuui, na ku'va ndo ra' ko'o na ndia, ikan juuni maa na, na ku'va na kuenda cha'a' ma ña jà'a ndo chi'in na, ta koo tukanuu nuu na chi'in ndo", kàti ma Racha'nu ndia.

²¹ Yakan va koto kù'va ndo ña jakanaa ma ña tüvi va'a ndo. Tiá va'a ña na jakanaa ndo yi chi'in ma ña va'a ña jà'a ndo.

13

¹ Vati ndisaa yo ña kua iyo yo ma ñuñivi i'ya, iyo yi ña jachi'in yo ña kà'an ma ndra ndiso tiñu ña iyo kuenda ma ra kuvienü, ti ndisaa ma ndra ndiso tiñu ikan, Ndioo chā'a yi ma nuu ndra. Vati maa ra jā'a ña na koo ndra ma tiñu ikan kuenda ra. ² Yakan va ma ndian tüvi jächi'in ña kà'an ma ndra kumitiñu, kùuni yi ka'an yi ña tüvi jächi'in na ña kà'an ma Racha'nu Ndioo ndia. Va ma ndian tüvi jächi'in takan, cha'a' yakan kùu yi ña chàkoso kuati na, ta ndè'e na tundo'o. ³ Vati taku ma ndra jàtiñu kuenda ma ra kuvienü, tüvi iyo ndra kuenda ña jàyu'vi ndra ma ndian jà'a ma ña va'a, ti iyo ndra kuenda jayu'vi ndra ma ndian jà'a ña tüvi va'a. ¿A kùuni ndo koo ndo ña tüvi nuva jà'a ndo ña yu'vi ndo ma ndra kumitiñu? Tu takan kùuni ndo, na ja'a ndo ma ña va'a, ikan na nde'e ndra ña ndian va'a kùu ndo. ⁴ Vati ndrakan iyo ndra ña jà'a ndra tiñu nuu Ndioo, kuenda ña tìndee ndra ndo ña na koo va'a ndo. Va tu jà'a ndo ma ña tüvi va'a, tajan iyo ndio yi ña yu'vi ndo ndra, ti tüvi kuà'an maani ndra, vati iyo ndra kuenda ña jànde'e ndra tundo'o ndo, cha'a' ña ndiso ndra tiñu kuenda Ndioo. Ta cha'a' yakan kùu yi ña iyo yi ña jande'e ndra tundo'o, ma ndian jà'a ma ña tüvi

va'a. ⁵ Yakan va takan kùu yi ña iyo yi ña jachi'in ndo, ña kà'an ma ndra kumitiñu. Ta na yüvi uvaa cha'a' ña ndasii ndo kùu yi ña ndè'e ndo ma tundo'o, vati juuni kùu yi cha'a' ña jàna'a yi nuu ndo, ña na koto ndo, ña takan iyo yi ña jachi'in ndo yi ndia.

⁶ Yakan va juuni cha'a' ña'a kùu yi ña tia'vi ndo xu'un' ña nàka'an ma ndra kumitiñu, kuenda ña na jandova'a ndra ma ñuu ndo ndia. Vati kuenda ikan kùu yi ña, ma ndra kumitiñu kùu ndra kuenda ña jà'a tiñu nuu Ndioo, ti uvaa tiñu ikani kùu yi ña jà'a ndra. ⁷ Yakan va tuva iyo ndian tàvi ndo nuu, na tia'vi ndo nuu na. Tatu iyo yi ña tia'vi ndo nuu ma ndra kumitiñu kuenda ma iin tiñu va'a kuenda ma ñuu ndo, na tia'vi ndo nuu ndra ndia. Tatu iyo yi ña iñu'u koo ndo chi'in ma ñivi, na tiñu'u ndo na. ⁸ Ta koto kindoo ndo tavi ndo nuu n'iiin ñivi. Ma uvaa nuu ma ña iyo yi kindoo tavi ndo nuu inga ñivi kùu ma ña kùuni ndo nde'e ndo na. Vati tuva ndicha ña cha kùuni ndo nde'e ndo ma nda ndian nikuuni, tajan kùuni ndio yi ka'an yi ña cha jächinu ndo ña kà'an ma tutu Ley Ndioo ña iyo yi ña ja'a ndo. ⁹ Vati nuu ma tutu Ley Ndioo te'en kà'an yi: "Na ki'vi ndo chi'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndo, na kà'ni ndo ñivi, na sü'u ndo, na kùuni ndo nde'e ndo ndatiñu inga ñivi." Ta ndi'i tu'un i'ya chi'in inga tu'un ña kà'an ma tu'un Ley Ndioo kùu ndo'iin yi chi'in ma tu'un kà'an yo i'ya: "Na kuuni ndo nde'e ndo ma ñivi ta'an ndo, takua kùuni ndo nde'e ndo juuni maa ndo", kàti yi. ¹⁰ Yakan va tuva cha kùuni ndo nde'e ndo ma nda ndian nikuuni, iin ña töve jàtivi ñivi kùu ma ña jà'a ndo kuenda na. Ti ora kùunio nde'o ma ndian kùu ta'an yo, ña'a kùu yi ma ña jàna'a yi ña kùu yo ma ndian jächinu va'a yo ña kùuni ma tutu Ley Ndioo kà'an yi.

¹¹ Ta ma tu'un i'ya, na ki'in kuenda ndo yi nda ma tiempu ña iyo yo vitin, vati kùuni ña na koto ndo ña cha iyo yi ña koo tu'va ndo, ti ma

ora ña ni kakú yo cha yatin vâchi jayatin yi yi nuu yo ña kua kùu yi ma ora kîcha'a yo chìnuni yo ma tu'un Jesuu. ¹² Vati ma ora naa, chani chaa ora ni ndi'i nuu yi, ta vitin vâchi ndio ña jàndondichin yi. Yakan va na jandi'i yo nuu ma ña tüvi va'a ña jà'a yo, ña ìyo kuenda ma nuu naa, ta na ndochaa yo, ta kùu yo takua kùu ma ndian kâchika nuu ndichin. ¹³ Ta na nanduku yo naja kua ja'a yo ma ña va'a, cha'a' ña kùu yo ñivi chàkunuu nuu ndichin. Na tüvi ìyo yi ña kakunuu yo nuu jà'a ma ñivi viko, ta kùuní yo chi'in na. Ta juuni na nânduku yo ja'a yo ma ña chikan ma kuñu yo, ta jandotayi yo yo chi'in yi, ta ni ña nanduku yo kuati chi'in ñivi, ta ni ndötixin yo nde'o na ndia. ¹⁴ Vati tiá va'a ña na ndochaa ndo kuenda ma Racha'nu yo Jesucristu, ta tüvi ña nânduku ndo ña ja'a ndo ma ña kini kuenda ña na kindoo va'a ndo chi'in ma kuñu ndo.

14

Nuu kà'an ndaa na chata ta'an na ndian chìnuni

¹ Takan kuu ta na ki'in va'a ndo kuenda ma ndian kùu ta'an ndo ña taká'an koto va'a na, a ìyo va'a na chi'in Ndioo, a töve. Ta juuni koto kánita'an yu'u ndo chi'in na cha'a' ña tüvi induku chànini na, takua chànini ndo ndia, ti na tüvi nda kuenda ora jà'a ndo takan. ² Taku ìyo yo chìnuni ña chànini ña iin ña va'a kùu yi tu kacho ndisaa nuu ma nda ndayu ni kuuni. Va ìyo inga yo töve chìnuni va'a ña chànini na ña va'aga ña kacho ma maa chiti yutun takua kùu yuva. ³ Yakan va taku java yo chìnuni ña chànini yo ña kùu kacho tandi'i nuu ma ndayu, na tüvi ìyo yi ña kuàtu'un yo inga ma ndian ta'an yo ña chàchi maaaa chiti yutuni. Ta taku ma yo chàchi maaaa chiti yutun, juuni na tüvi ìyo yi ña kuàtu'un yo inga ma ndian ta'an yo ña chàchi tandi'i nuu ma ndayu ndia, vati kuenda ma Racha'nu Ndioo, va'ani kùu yi. ⁴ ¿Ta nda yo kùu yo ña kùuni yo

ña tisokuatio inga ma ndian ta'an yo, ta yüvi chito'o na kùu yo?, kùuni ndo. Vati na nde'e ma chito'o na tuva jà'a na ña va'a, a ña tüvi va'a. Tiá va'a ña na ndakoo yo yi kuenda ma Racha'nu, ra kùu chito'o na, vati maa ra kùu ra ña kùu tisokuati ra na tuva yüvi ña va'a kùu ma ña jà'a na. Ta ndiakan ni koo va'a na, ti ìyo ndatu ma Racha'nu kuenda ña ja'a ra ña na nani'i na naja kua koo va'a na.

⁵ Ta juuni ìyo inga ma ndian chìnuni tu'un Ndioo ña chànini na, ña ma kivi nindeo kùu ma kivi ka'nuga kua ma inga tuku kivi. Ta ìyo inga tuku ma ndian chìnuni ña chànini na, ña tandi'i ma kivi, indukuni kùu yi kuenda na. Yakan va tiá va'a ña na ta'ii'in ndo, na ja'a ndo takua chànini ndo ña kuu ma ña va'a ña ìyo yi ña ja'a ndo. ⁶ Yakan va taku ma yo chìnuni ña chànini ña ìyo iin kivi ka'nuga kua ma tiá yi kuenda ña jàka'nu yo Ndioo. Ta maa yo jà'a takan, jà'a yo yi kuenda ma Racha'nu Ndioo. Ta taku maa yo ña chàchi sa'an, na kachi yo yi va kuenda ma Racha'nu, ti kà'an yo ta'vindioo nuu ra cha'a' yi. Ta ma yo tüvi chàchi sa'an, juuni jà'a yo yi kuenda ma Racha'nu Ndioo, ti juuni kà'an yo ta'vindioo nuu ra cha'a' yi ndia.

⁷ Vati nī'in yo tüvi ìyo ndito yo kuenda juuni maa yo, ta ni ña kivi yo kuenda juuni maa yo ndia. ⁸ Ti tu ìyo ndito yo kuenda ma Racha'nu, takan ìyo yi ña kuu yo. Ta tu kivi yo, juuni kuenda ma Racha'nu takan ìyo yi ña kivi yo ndia. Yakan va na tüva kuu vaji ìyo ndito yo a chí'í yo, indukuni kuenda Ndioo ni kuu yo. ⁹ Vati kuenda ikan kùu yi ña cha chí'í ma Cristu, ta nātaku ndiko ra kuenda ña na kuu ra ma Racha'nu chà'nda tiñu nuu ma ndian ndií, ta nuu ma ndian ìyo ndito ndia.

¹⁰ Va ndyo'o, ¿ta naja kua tisokuati ndo juuni ma ndian meru ndo ña chìnuni tu'un Cristu? Ta, ¿naja tüvi ki'in ndo kuenda na, tuva ndisaa yo indukuni ni chaa yo chi'in na nuu tayu íí nuu nàndi ma Racha'nu

chà'nda ra tiñu ña jàkutunini ra cha'a' ma ña jà'a yo?, kùuni ndo.

¹¹ Vati nuu ma tutu Ley Ndioo te'en kà'an yi:

Yu'u kà'in ña, juu ndicha kuii ña ra ndito kùì,

ta indukuni iin ña ndicha kùu yi, ña ni kunandi chiti ndisaa ñivi iyo ñuñivi ora ni nde'e na yu'u,

ta juuni ma ora ikan ni jaka'nu na, ta ni ka'an na ña ma Racha'nu Ndioo ndicha kuii ña kùu ra Ndioo,

kàti ma Racha'nu Ndioo chi'in na.

¹² Ta takan kùu yi ña ta'ii'iin yo iyo yi ña ku'va maa yo kuenda cha'a' ma tiñu jà'a yo nuu ma Racha'nu Ndioo, ma ora ni jakutunini ra ma kuati yo.

Koto jà'a ndo na kati'i ma ndian kùu ta'an yo

¹³ Yakan va na tüvi va'a jà'a yo tu tisokuati yo chata ma ndian kùu ta'an yo ña chìnuni ma tu'un va'a. Vati va'aga ña na nanduku ndo naja kua koo vii ndo chi'in na. Ta tüvi iyo yi ña ja'a ndo iin ña tüvi va'a chi'in na, ta yakan kùuni ndio yi ja'a yi ña na kati'i na, ta takan kùuni ndio na ndakoo na ma ña chìnuni na tu'un Cristu, jà'a ndo. ¹⁴ Va taku yu'u ña kùì iin ra chìnuni va'a ma tu'un Jesucristu, nduva'a chìnuni ña na tüvi ni'iin nuu ma ndayu ña chàcho ña kati yo ña na tüvi va'a kacho yi, va ndisaa nuu ndayu, va'a yi. Tatu iyo nda yo chànini ña ma ndayu kùu yi ña kini yi kuenda na, juu kìnì yi va kuenda maani na, tuva takan chànini na. ¹⁵ Tatu cha'a' ma ndayu chàchi ndo kùu yi ña tüvi va'a kùuni ma yani ndo ndian chìnuni ja'a ndo, tajan chi'in ma ña jà'a ndo ikan, jàna'a yi ña na yüvi ndian kùuni ndo nde'e ndo ta'an ndo kùu ndo. Ta koto jà'a ndo ña cha'a' ma ña chàchi ndo ña ja'a yi ña na kesiin ma ndian yani ndo iti' Ndioo, vati juuni cha'a' ndiakan chi'í Cristu ndia. ¹⁶ Ta koto kù'va ndo ña na ka'an ndaa ma ñivi chata ma ña va'a nuu ndo. ¹⁷ Vati taku ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, na tüvi ni ja'a ra kuenda cha'a' ña, nda nuu ndayu chàchi yo, a nda nuu ma ndixi kùu ma ña chi'i yo, vati jà'a

ra kuenda cha'a' ña vii ta ndaa iyo yo, ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a sii kùuni yo jà'a ma Tati Í Ndioo. ¹⁸ Ta ndisaa nda yo chìnuni ña jà'a takua kùuni ma Racha'nu Cristu, te'en ni kuuni na: Nduva'a sii ni kuuni ma Racha'nu Ndioo jà'a yo, ta nda ma inga ñivi, va'a ni ka'an na chata yo ndia.

¹⁹ Yakan va na nanduku yo naja kua koo va'a yo chi'in ma ñivi ta'an yo ña chìnuni, ikan ndisaa yo kuàkua'nu va'a yo chi'in chinituni yo ña chìnuni va'a yo ma tu'un Racha'nu Ndioo. ²⁰ Yakan va koto jà'a ndo ña na jaña ma ndian ta'an ndo ña chìnuni na ma tu'un Ndioo, cha'a' ma ndayu chàchi ndo. Vati ma ña ndicha kùu yi ña: ndisaa kuii ma ña chàchi ndo, va'a yi, uvaa ña na tüvi va'a ja'a ndo tuva chàchi ndo ma ndayu ikan kuenda ña na nde'e ma inga ñivi ndo, ta jaña na ña chìnuni na. ²¹ Va'aga ña na tüvi kachi ndo sa'an, ta ni ña ko'o ndo ndixi, ta ña na jà'a ndo ni'iin inga nakuyi ña tüvi va'a kuenda na, ti koto ja'a yi ña na jaña na ña chìnuni na ma tu'un Ndioo. ²² Yakan va tu ndicha ña chìnuni ndo iin ña va'a kùu ma ña jà'a ndo, vati ma tu'un ikan kùu yi kuenda maani ndo chi'in Ndioo. Ya'a sii kùuni ma ñivi ña nuna jà'a na ma ña chito na ña iin ña va'a kùu yi, ta juuni maa na, na töve tiso na kuati nuu na chi'in ma ña jà'a na. ²³ Va taku ma ndian chìnuni ña, uvi kua chànini na ña, tu kachi na yi a tüvi. Juuni chata maa na jà'a na ma kuati, ti tüvi jà'a na yi chi'in ndisaa anima na, takua iyo yi ña ja'a na. Ta tandi'i ma ña jà'a yo ma ora tüvi ndaa va'a kùuni yo ja'a yo yi, iin kuati kùu yi ndia.

15

¹ Yakan va taku maa yo ndian chìnuni va'a iyo yi ña tindee yo ma ndian ta'an yo ña kùmani na ni'i na ma kua chìnuni va'a na, ta yüvi ña nanduku yo ja'a yo ma ña va'a kuenda uvanuu juuni maani yo.

2 Ndisaa yo iyo yi ña ja'a yo iin tiñu va'a kuenda na, ikan na kuàkua'nu va'a na ta chinuni va'a ga na ma tu'un Ndioo. ³ Vati ni ma Cristu, na tüvi nī nanduku ra ja'a ra ma tiñu va'a kuenda juuni maa ra, ti java tiá va'a ña jāchinu ra ma ña kà'an yi nuu ma tutu Ley Ndioo, ta te'en kà'an yi: "Tandi'i ma ña kà'an na tu'un kini chataun, juuni chatai kōyo ma tu'un kini ndia", kàti yi. ⁴ Vati tandi'i ma ña chūndaa ña taa nuu ma tutu Ndioo tatiempu, taa na yi ña kùu yi kuenda ña jàna'a yi nuu yo naja kua iyo yi ña koo yo viviini, ta naja kua iyo yi ña ndakimani ma tu'un Ndioo yo kuenda ña na ni'i yo naja kua iyo yi ña kuuatuu yo ma ña va'a nuu Ndioo iti' nuu. ⁵ Ta juuni ma Ndioo ña jàna'a nuu yo naja kua koo vii yo, ta naja kua iyo yi ña ndakimani yo na tindee ra yo ña na induku kuuni yo chi'in ta'an yo, cha'a' ña ndian kuà'an chata Cristu Jesuu kùu yo, ⁶ ikan ma ora cha ndō'iin ndisaa ndio yo chi'in anima yo ta tu'un kà'an yo, ni jaka'nu ndio yo ma Racha'nu Ndioo, ra kùu Tatá ma Racha'nu yo Jesucristu.

Kàtitu'un ndi tu'un cha'a' Jesuu nuu ma ndian yüvi judíu

⁷ Yakan va na ndakimani ndo ndo chi'in ma ndian kùu ta'an ndo takua jā'a ma Cristu ña ndakimani ra ra chi'in ndo, ikan na ni'i ndo naja kua kuu jaka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo. ⁸ Yu'u kàti ña, ora kīchi ma Cristu ña kīchi jākuu ra tiñu nuu ma ndian judíu, kuenda ña na jana'a ra ma tu'un ndaa Ndioo. Takan jā'a ra, ti takan iyo yi ña jachinu ra ma tu'un ña chā'a ma Racha'nu Ndioo nuu ma ndra kuu ñivi yo ña chīyo taji'na. ⁹ Ta juuni kīchi jàna'a ma Cristu nuu ma ndian yüvi judíu ña, naja kua iyo yi ña jaka'nu na ma Racha'nu Ndioo cha'a' ña kūnda'vini ra na. Vati ndava nda nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi:

Cha'a' yakan kùu yi ña, yu'u ni jaka'nui ñun tañu ma ñivi yüvi judíu,

ta ni katai yaa kuenda ña ni jaka'nui ñun nuu na.

Takan kà'an yi nuu ma tutu Ndioo.

¹⁰ Ta juuni iyo inga nuu kà'an yi te'en ndia:

Na sii kuuni ndyo'o ndian yüvi judíu,

chi'in ma ndian kùu ñivi judíu ña kùu na ñivi Ndioo ndia,

kàti yi.

¹¹ Ta iyo inga tuku nuu kà'an ma tutu Ndioo te'en:

Tandi'i ndyo'o ndian yüvi judíu,

ta nda ma nda ndian nikuuni ña iyo ma ñuñivi,

na jaka'nu na ra ndia,

ti ya'aga ka'nu kùu ma Racha'nu,

kàti yi.

¹² Ta nda ma Isaía te'en kà'an ra nuu ma tutu Ndioo ña taa ra ndia:

Ni koo iin ra kùu tata ma ra nàni Isaí,

vati rakan kùu ra ña vāchi ka'nda ra tiñu nuu ma ñivi yüvi judíu.

Ta ndiakan endee ndātu na koo na chi'in ra.

Takan kàti ra.

¹³ Ta vitin kà'in chi'in ma Racha'nu Ndioo ña kùu ra iin ra ndisaa tiempu chà'a ra ña ndātu yo nuu yo. Ta ndakain nuu ra ña na ja'a ra ña na nduva'a sii kuuni ndo, ta na koo vii ndo chi'in ta'an ndo, cha'a' ña ndian chìnuni ma tu'un ra kùu ndo, ikan na keta ndo iti' nuu chi'in ma ña ndatu ndo, ta juuni ja'a ra ña nduva'a kuuatuu ndo chi'in ma ndatu, ña jà'a ma Tati Íí ra chi'in ndo ndia.

Ndioo tāchi Paulu ña na katitu'un ra tu'un Ndioo nuu ndian yüvi judíu

¹⁴ Yakan va ndyo'o yaní, cha chā'a va'a ndioi kuenda ña nduva'a va'a ndian kùu ndo, ti ya'a iyo chinituni ndo kuenda ña jākuninaa ndo ma ndian kùu ta'an ndo, ña chìnuni.

¹⁵ Va taku nuu ma tutu i'ya, tòi uvi uni tu'uni chi'in tu'un kachin va'a, kuenda ña koto nāani ndo yi. Te'en jà'i yi kuenda ma Racha'nu Ndioo, vati maa ra kùu ra ña chà'a ra ñamani ra nui, ¹⁶ kuenda ña na jākui tiñu nuu Jesucristu tañu ma ñivi yüvi judíu. Vati ma tiñu jà'i kùu yi ña kàtitu'in ma tu'un va'a Ndioo

nuu ma ñivi yüvi judíu. Ta ikan jan, ni ku'va ndioi kuenda cha'a' na nuu ma Racha'nu Ndioo, takua kùu iin ña sòkó yo ña chàta'ani ma Racha'nu, ta na kuu na ndian íí ña jà'a ma Tati Íí Ndioo ndia.

¹⁷ Ta cha'a' ma ña va'a kùu ma ña jà'a Jesucristu kuendai, ya'a chisií, ti jàkui tiñu nuu ma Racha'nu Ndioo.

¹⁸ Vati yu'u, tüvi ni katitu'in ma ña tüvi nī nde'i, ti ma ña ni katitu'in kùu ma ña jà'a Cristu chi'in. Ta tu'un ikan ni ka'in ma nuu ndian yüvi judíu ndanu ni kuuni ma nuu chakunui, kuenda ña na kicha'a na jachi'in na tu'un Ndioo, ora taso'o na ña kà'in, ta nde'e na ma tiñu jà'i ndia. ¹⁹ Vati chi'in ndatu ña jàna'a ma seña, ta chi'in tiñu íí ña jà'a ma Tati Íí Ndioo, kua ikan jà'i yi. Ta takan kùu yi ña, kīcha'i kàtitu'in ma tu'un va'a Ndioo nuu ma ñivi ñuu Jerusalén i'ya, naja kua kùu jàkákú Ndioo ma anima na. Ta ndava nda ninii ka'nu ma nda ma yu'u ñuu iyo ma ñu'u' Ilírico, chākunui kàtitu'in yi ndia. ²⁰ Yakan va yu'u, nduva'a jàniní ña kàtitu'in ma tu'un ña jàkákú anima yo maaaa nuu takā'an nakoto na ma tu'un Cristu, ti tüvi kùuní katitu'in yi ma nuu cha yā'a ma ndian kùu meru yo ña cha kàtitu'un ndra yi, ta kīcha'a ndra jàkanaa ndra ma ndian chìnuni tu'un Cristu. ²¹ Vati tiá va'a ña jà'i yi takua kà'an yi te'en nuu ma tutu Ndioo:

Ma ndian takā'an kuii koto ma tu'un ra;

ndiakan kùu ma ndian ni koto yi.

Ta ma ndian takā'an kuii kuni ma tu'un ra;

ndiakan kùu ma ndian ni kutunini yi,

kàti ma tutu Ndioo.

Paulu kàtitu'un ra naja kua ni ku'un ra ñuu Roma

²² Ta cha'a' ma tiñu jà'i i'ya kùu yi ña, vaji kùuní ku'in kunde'i ndo ma nuu iyo ndo, va nī kuu yi. ²³ Va takua ma vitin cha jāchinu ndioi ma tiñu jà'i ma iti' ñu'u' ñuu i'ya. Yakan va kùuni ndioi ku'in kunde'i ndo,

ma takua chàniní ja'i yi ma tatiempu niku. ²⁴ Nde'o tu kùu ya'i kunde'i ndo ma ora ni ku'in ma ñuu España. Ta ora cha yā'a ndē'i ndo ma iti' kuà'in, vaji tia tiempuni. Tajan nde'o tu kùu tindee ndo yu'u ma tichi iti', ña na kuu chaa va'i tandi'i ma ñuu nuu kuà'in. ²⁵ Va ma vitin, kuà'in ma ñuu Jerusalén, ti ndisoí ma ndatiñu ña sòkó na, kuenda ma ñivi Ndioo ña ndoyo ndakan. ²⁶ Vati ma ndian yüvi judíu, ña chìnuni ña iyo ma ñuu Macedonia ta ñuu Acaya, nākaya ta'an na xu'un', kuenda ña tachi na yi nuu ndian nda'vi, ña kùu ñivi Ndioo ña iyo ñuu Jerusalén. ²⁷ Vati iin ña va'a kùu ma ña jà'a ma ndian yüvi judíu ikan, cha'a' ma ndian judíu ña iyo ñuu Jerusalén, va ma ña ndicha kùu yi ña tàvi ma ndian yüvi judíu ikan nuu na, cha'a' ña nī'i na tu'un va'a Ndioo nuu ndian judíu ikan. Yakan va töve ña ka'nu kùu yi kuenda na tuva tia'vi ndiko na chi'in ndatiñu a xu'un' ña kùmani nuu ma ñivi. ²⁸ Ta ora cha yā'a jāndondaa ndioi ma tiñu i'ya, ta jāya'a ndioi ma xu'un', nda'a' ma ndian ta'an yo iyo ñuu Jerusalén. Tajan ni ku'un ndioi ma ñu'u' España, ta iti' ya'a kua'aní ma iti' tikan, ni ya'i kunde'e yatí ndo. ²⁹ Ta cha chító va'i ña, ma ora ni kunde'i ndo, ni chai nuu ndo chi'in kua'a' tu'un va'a Cristu kuenda ña ni ka'in yi nuu ndo, ikan na ja'íí ra ndisaa yo chi'in yi.

³⁰ Yakan va ndyo'o yaní, ndava nda chi'in sivi Racha'nu yo Jesucristu, ta ndava nda chi'in ma Tati Íí Ndioo ña ya'a kùuni ra nde'e ra ndo, jàniní ndo ña kuta'an ndo chi'in, jin töve iyo yatin ndo ora ndē'i tundo'o ña kà'an ndo nuu Ndioo cha'i. ³¹ Na ndakan ndo nuu ma Racha'nu Ndioo, ña na jakákú ra yu'u nda'a' ma ndian tüvi chinuni tu'un Cristu ña iyo ma iti' ñu'u' Judea. Ta juuni na ndakan ndo nuu ra, cha'a' ma ndatiñu ndisoí ña na ja'a ra ña na ki'in va'a ma ndian kùu ñivi Ndioo, ña iyo ma ñuu Jerusalén kuenda yi ndia. ³² Vati tu Ndioo

kùuni ra, kùu tindee ra yu'u, ikan na sii kuunì. Ta kùu nindei ita'vi ma ora ni kunde'i ndo nuu iyo ndo. ³³ Ta juuni ma Racha'nu Ndioo, ra jà'a ña na koo va'a yo, na koo ra chi'in ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.

16

Paulu tàchi ra saludu nuu ma ndian chìnuni ña nàkoto ra

¹ Yu'u, kàtitu'in nuu ndo kuenda ma ñata'an yo ña ya'a chìnuni ña nàni Febe. Vati yakan nduva'a tìndean ma ñivi chìnuni ña iyo kuenda ma veñu'u ñuu Cencrea. ² Na ki'in va'a ndo kuenda ña chi'in sivi ma Racha'nu, takua iyo yi ña ja'a ndo, cha'a' ña kùu ndo ñivi Ndioo. Ta juuni na tindee ndo ña chi'in tandi'i ma ña kumani nuan, ti nduva'a cha tìndean kua'a' ñivi, ta nda mai ndia.

³ Ta na ku'va ndo saludu kuendai nuu ma ña'a nàni Priscila, ta nuu ma ra iian, ra nàni Aquila, ti merui kùu vi chi'in ma tiñu Cristu Jesuu ndia. ⁴ Vati maa vi kùu vi ña chā'a vi vi ña na nde'e vi tundo'o cha'i, ikan na kakú. Ta na yüvi uvaa yu'uni chà'a ma ta'vindioo nuu vi, vati ndava nda tandi'i ma ndian chìnuni ña tüvi kùu judíu chà'a yi ndia. ⁵ Ta juuni na ku'va ndo saludu kuendai nuu ma ndian chìnuni, ña kùti'vi ta'an ma ve'e vi. Ta na ku'va ndo saludu nuu ma ra yani ña ya'a kùunì nde'i ña nàni Epeneto. Vati rakan kùu ma ra nunuu ña chìnuni ma tu'un Cristu ma iti' ñu'u' Acaya. ⁶ Ta juuni na ku'va ndo saludu nuu ma ña'a nàni Ndiya, ti ya'aga jàtiñu ña kuenda ndo ndia. ⁷ Ta na ku'va ndo saludu nuu ma ndra merui Andrónico, ta Junias, ndra chündii indukuni chi'in ma tichi vekaa, ti ndrakan ya'a ka'nu ma ña jā'a ndra kuenda ma Racha'nu Tatá yo, ta ndra ya'a iñu'u tañu tandi'i ma ndra tatun Cristu kùu ndra. Ta ji'naga ndrakan, chìnuni ma tu'un Cristu kua yu'u.

⁸ Ta juuni na ku'va ndo saludu nuu ma ra nàni Amplia, ra kùu iin ra yani, cha'a' ña chìnuni ra tu'un

Racha'nu chito'o yo Cristu ndia. ⁹ Ta na ku'va ndo saludu nuu ma ra nàni Urbanu, ra kùu meru yo chi'in ma tiñu Cristu; ta na ku'va ndo saludu nuu ma ra yani nàni Estaquis, ra ya'a kùunì nde'i ndia. ¹⁰ Ta na ku'va ndo saludu nuu ma ra nàni Apeles, ra ndè'e yo ña ndicha ña chìnuni va'a ra ma tu'un Cristu. Ta juuni na ku'va ndo saludu nuu ma ndian kùu ñivi ma ra nàni Aristóbulu ndia. ¹¹ Ta na ku'va ndo saludu nuu ma ra ñui ña nàni Herodión, ta nuu ma ndian kùu ñivi ma ra nàni Narcisu, ndian chìnuni tu'un ma Racha'nu. ¹² Ta juuni na ku'va ndo saludu nuu ma ña nàni Trifena, ta Trifosa, ti ñivi jàtiñu kuenda ma Racha'nu Tatá yo kùu vi ndia. Ta na tachi ndo saludu nuu ma ña ta'an yo ña nàni Pérsida, ña nduva'a jàtiñu kuenda ma Racha'nu. ¹³ Ta na ku'va ndo saludu ma ra nàni Rufu, ra kāchin ma Racha'nu kuenda ra, ta nuu ma ma'á ra ña kuan takua kùu iin ma'á kuendai ndia. ¹⁴ Na ku'va ndo saludu nuu ma ra nàni Asíncrito, ta Flegonte, ta Hermas, ta Patrobas, ta Hermes, ta nda nuu tandi'i inga ndian chìnuni ña ka'iin chi'in ndra. ¹⁵ Ta na ku'va ndo saludu nuu ma ra nàni Filólogo, ta nuu ma ña nàni Julia, ta nuu ma ra nàni Nereo, ta nuu ma ña ta'an ra, ta nuu ma ra nàni Olimpás, ta nda nuu tandi'i ma ndian kùu yani yo ña chìnuni ña ka'iin chi'in na ndia.

¹⁶ Ta na kaña'a ndo chi'in ta'i'iin ta'an ndo ña chìnuni, ta kunumi ndo na. Ta tandi'i ma ndian chìnuni tu'un Cristu, tàchi na saludu nuu ndo ndia.

¹⁷ Ndyo'o yani, yu'u jàninì ña na ja'a ndo kuenda nuu ndo chi'in ma ndian kùuni tavani'i siin ndo chi'in ma tu'un ña siin kaa kua ma tu'un Ndioo ña kùtu'va ndo. Na kundachiyo ndo xiin na. ¹⁸ Vati yüvi tiñu nuu ma Racha'nu yo Jesucristu kùu ma ña jà'a na, ti ma ña jà'a na ikan kùu ma ña kùuni maa na ja'a na. Ta chi'in ma tu'un ña ya'a vita kà'an na, ta chi'in ma tu'un vii ña kà'an na, jànda'viña'a na ma ñivi vita anima. ¹⁹ Ta ndisaa ma ñivi cha chito va'a na, ña ndyo'o chìnuni

va'a ndo ma tu'un Ndioo. Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a chisiij cha'a' ndo. Vati yu'u kùuni ña na koo tu'va ma chinituni ndo, ta ja'a ndo ma ña va'a, ta yüvi ma ña tüvi va'a. ²⁰ Ta ma Racha'nu Ndioo, ra chà'a ña na koo vii anima yo, ta numini tava ra ma ndatu kui'na, ta jakanaa ra yi, ikan na tüva ja'a yi nĩ'iin nakuyi chata ndo. Ta ma Racha'nu yo Jesuu, na ku'va ra ma ñamani ra nuu ndo.

²¹ Ta ma ra nàni Timoteu, ra kùu merui chi'in ma tiñu jà'i, juuni tàchi ra saludu nuu ndo chi'in ma ra nàni, Luciu, Jasón, ta Sosípater, ndra kùu ñivi mai.

²² Ta nda yu'u ra nàni Terciu ña tàa ma tutu vali i'ya ña kà'an Paulu, juuni tàchi saludu nuu ndo ña na kumi ma Racha'nu ndo ndia.

²³ Ta juuni tàchi ma ra nàni Gayu saludu nuu ndo. Ta rakan chà'a ra kàvai ma nuu ìyo ra. Ta juuni ma ikan chà'a ra kùti'vi ma ñivi chìnuni. Ta juuni tàchi ma ra nàni Latu ma saludu nuu ndo chi'in ma ra tesoreru ma ñuu i'ya, ta chi'in ma ra yani yo ña nàni Cuarto ma nuu ndo ndia.

²⁴ Ta ma Racha'nu yo Jesucristu, na ja'ii ra ndisaa ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.

Ma tu'un nuu ndi'inia ña kà'an Paulu ña jàka'nu ra Ndioo

²⁵ Ta na jaka'nu yo ma Racha'nu Ndioo, ra ja'a ña na koo ndaa yo, takua kà'an ma tu'un va'a ra ña kàtitu'in nuu ndo cha'a' ma Racha'nu Jesucristu. Vati ma tu'un ña chiyo xe'e chi'in ma Racha'nu Ndioo, takani cha ìyo yi ma chi'in ra nda antea ña jātuvi ra ma ñuñivi niku. ²⁶ Va vitin ma tu'un ikan cha jākoto ma Racha'nu Ndioo yi yo, cha'a' ma tutu Ndioo ña tãa ma ndra kà'an kuenda ra, ña kà'an indukuni takua kùuni ma Racha'nu Ndioo, ra endee ìyo ndito. Yakan va ma tu'un xe'e ña ìyo chi'in ma Racha'nu Ndioo i'ya niku, cha chitakuati yi tandi'i nuñu'u' ñuñivi, kuenda ña na chinuni na yi, ta jachi'in na yi.

²⁷ Ta ma Racha'nu Ndioo, ra uvanuu ña ìyo ra ya'a chito ña

kā'an, na jaka'nu yo ra nani kivi, ta ndisaa tiempu, kuenda ma Racha'nu Jesucristu. Ta takan na kuu yi. Amén.

Ma tutu nunuu ña tãa racha'nu Paulu kuenda ñivi chìnuni ña iyo ñuu Corintu

Paulu tãa ra tutu i'ya kuenda ndian chìnuni tu'un Cristu ña iyo Ñuu Corintu

¹ Yu'u Paulu, ra kãchin Ndioo ña na kui iin tatun ma Racha'nu Jesucristu, ti takan kùuni maa ra ña na ja'i. Yakan va yu'u chi'in ra yanio Sóstenes, ² tãa ndi tutu i'ya kuenda ndisaa ndyo'o ndian chìnuni ña iyo ñuu Corintu, ti maa ndo kùu ma ndian kùu ñivi Ndioo cha'a' ña ndakuu ndo ndian í ja'a ra. Ta takan kùu ña kãchin Ndioo ndo ña na kuu ndo ndian í kuenda ra, indukuni takua ja'a ra chi'in tandi'i nuu ndian chìnuni tu'un ra ña iyo nda nuu ni kùuni. Vati ma Racha'nu Jesucristu kùu ra ña chà'nda ra tiñu nuu yo chi'in nuu ndisaa ndiakan ndia. ³ Ta Ndioo ra kùu Tatá yo chi'in ma Racha'nu Jesucristu ra kùu chito'o yo, na koso ra ma ñamani ra chata ndo, ta na ja'a ra ña na koo vii ndo chi'in ra ndia.

Racha'nu Cristu chà'a ra mamaa ña va'a nuu ma ndian kùu ñivi ra

⁴ Nani kivi ora chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo kuenda ndo, ti cha'a' ña iyo ndo kuenda Jesucristu kùu yi ña ni'ndo ma ñamani Ndioo. ⁵ Ta chà'a' ña ndō'iin ndo chi'in Cristu kùu yi ña chā'a ma Racha'nu Ndioo ndatu ra nuu ndo, ikan na koo va'a ma chinituni ndo, ta kàtitu'un kachin ndo ma tu'un ra ndia. ⁶ Vati ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo cha'a' Cristu, cha iyo yi ma tichi anima ndo, ta vitin juu yi kùu ma ña jàna'a yi nuu ndo. ⁷ Ta chà'a' ña'a kùu yi ña tüvi kumani nuu ndo ma ña va'a ni'ndo nuu Ndioo ora ndàtu va'a ndo, nda kati chaa ma kivi ña ni kichaa ndiko ma Racha'nu Jesucristu. ⁸ Vati maa ma Racha'nu Ndioo ni jakuenda va'a ra ndo endeeni, nda kati ni chaa ma kivi ña ni kichaa ndiko ra, ikan

na tüvi ka'an ma ñivi chata ndo ma ora ni kichaa ra. ⁹ Vati taku ma Racha'nu Ndioo iin ra ndicha kùu ra ña jãchinu ra ma tu'un kã'an ra, ti maa ra kùu ra ña kàti ra ña na ndo'iin yo chi'in ma se'e ra Jesucristu, ra kùu chito'o yo.

Na vã'a kesiin ndo iti' Ndioo tuva ndicha ña ñivi chìnuni kùu ndo

¹⁰ Ndyo'o yani, chi'in sivi Racha'nu yo Jesucristu chikain ñamani nuu ndo ña na jando'iin tu'un ndo chi'in ta'an ndo, ikan na tüva kanita'an yu'u ndo chi'in na. Yakan va na koo vii ndo, ta induku kuuni ndo chi'in na ndia. ¹¹ Kà'in takan chi'in ndo ndyo'o yani, vati chitoi tu'un yu'u ma ndian kùu ñivi ma ra nani Cloé ña ya'a kànita'an yu'u ndo chi'in ma ñivi ta'an ndo ña chìnuni tu'un Cristu. ¹² Ta chi'in ma tu'un ña chīnī ikan, kùuni katitu'in nuu ndo ña iyo ma ndian iyo tañu ndo ña siin siin chànini, ta te'en kã'an na: "Ndyu'u, kùu ndi kuenda Paulu", kàti na. Ta iyo inga ndo ña kã'an: "Ndyu'u kùu ndi kuenda ma ra nani Apolo", kàti ndo. Ta iyo inga ndo ña kã'an: "Ndyu'u kùu ma ndian iyo kuenda Petu'." Ta iyo inga ndo ña kã'an: "Ndyu'u kùu ndi kuenda Cristu", kàti ndo. ¹³ ¿A chànini ndo ña uvi nuu Cristu kùu ra?, kùuni ndo. Ta, ¿a chànini ndo ña yu'u kùu ma ra chī'í nuu kruu cha'a' ma kuati ndo?, kùuni ndo. ¿A chànini ndo ña chi'in sivi Paulu kùu yi ña kùnduta ndo?, kùuni ndo. Va na yüvi takan kùu yi. ¹⁴ Ta chà'a' yakan kùu yi ña yu'u chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo, ña tüvi nī jakundutai nī'iin ndo, ti uvanuu ma ndian jākundutai kùu ma ra nani Crispo, ta ra nani Gayu. ¹⁵ Va'ani ña töve kua'a' ndo jākundutai, ti koto ka'an ndo ña chi'in sivi kùu yi ña jākundutai ñivi. ¹⁶ Ta juuni chàku'unjī ña jākundutai ñivi iyo ve'e ma ra nani Estéfana ndia, va na tüva chàku'unjī tuva iyo inga ndo ña jākundutai. ¹⁷ Vati Cristu tüvi nī tachi ra yu'u ña na jakundutai ñivi, ti tachi ra yu'u ña na katitu'in tu'un ra nuu ndo. Yakan va na yüvi

tu'un ña kèe tichi chinituni mai kùu ma ña kà'in chí'in ndo, titu takan kùu yi, tajan kùuni yi ka'an yi ña na tüvi nda kuenda kùu yi ña chí'í ma Jesucristu nuu kruu cha'a' ma kuatio, tuva takan chànini ndo.

Va'aga ña chànini Cristu kua chànini ma ñivi iyo ñuñivi

¹⁸ Kua'a' ma ñivi iyo kuati ña kuà'an iti' andaya', chànini na ña: chito nda kuenda kùu yi ña chí'í ma Cristu nuu kruu cha'a' ma kuatio, chànini na. Va kuenda maa yo ña kùu yo ndian chìnuni tu'un ra, cha chito va'a yo ña ni kakú yo, ti ndatu Ndioo kùu yi. ¹⁹ Ta cha'a' yakan kùu yi ña te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

Ta ni jandi'j ma chinituni ma ndian chito ña kà'an, kùuni na.

Ta takan naa ndi'i ma ña chànini na jà'i.

Takan kàti Ndioo.

²⁰ Va vitin tüva ndakutiñu ma tu'un kà'an ma ndra ya'a chito ña kà'an. Ta juuni na tüva ndakutiñu ma tu'un jàna'a ma ndra matru nuu ma ñivi, ta ni ma ndra kànita'an yu'u cha'a' ma ña iyo ñuñivi i'ya ndia, ti ma Racha'nu Ndioo cha jà'a ra ma tu'un na ña kùu yi iin ña tüvi ndakutiñu. ²¹ Vati ma Racha'nu Ndioo iyo kua'a' ma chinituni ra, vati ma ñivi iyo ñuñivi i'ya chí'in ma chinituni maa na, na töve kuu kuta'an na ma kua kuu koo nakoto na ma Ndioo. Va ma ndian chìnuni ma tu'un ña kàtitu'un ndi cha'a' ra, ndiakan kùu ma ndian chā'a ra ña na nakoto na ra, ti kùuni ra jakakú ra na, vaji kuenda inga na, ma tu'un ña kàtitu'un ndi töve nda kuenda yi, chànini na.

²² Takua vitin ma ndian judú, endee chikan na ña na ja'a Ndioo ndatu ka'nu ña na nde'e na. Ta ma ndian yüvi judú ya'aga chāta'ani na taso'o na ma tu'un ndian iyo chinituni ña iyo ma ñuñivi i'ya ndia.

²³ Va taku ndyu'u, kàtitu'un ndi naja kua chí'í Racha'nu Cristu nuu kruu. Yakan va cha'a' ma tu'un kà'an ndi i'ya kùu yi ña ya'a xaani ma ndian judú kuni na yi, ta nda ma ndian

yüvi judú, ndè'e na ndyu'u, ti ma tu'un kà'an ndi tüvi nda kuatiñu yi, kùuni na. ²⁴ Va taku ma ndian cha kāchin Ndioo, jin kùu na ndian judú, a ndian yüvi judú, va induku chito na ña Cristu kùu ma ndatu ma Racha'nu Ndioo, ta chinituni ra ndia. ²⁵ Vati iyo ndian chànini ña cha'a' ña ya'a ndava xini Ndioo kùu yi ña jà'a ra takan, kùuni na. ¿A tüvi chito na ña ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra iyoga chinituni kua ma ñivi ñuñivi? Ta iyo inga ndian chànini ña ma Racha'nu Ndioo na tüvi ñandee ra, kùuni na, va na tüvi chā'a na kuenda ña rakan kùu ma ra iyoga ñandee kua ndisaa ma ndian iyo nuñu'u' ñuñivi i'ya.

²⁶ Ndyo'o yani, yu'u kùuni ña na ku'va ndo kuenda ña vaji tiani ndo kùu ma ndian iyo chinituni tañu ndian chìnuni, takua kà'an ma ñivi ñuñivi, va maa ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra kāchin ndo, vaji takan kùu ndo. Ta juuni na tüva kuu vaji kà'an na ña tiani ndo kùu ma ndian ndiso tiñu ka'nu, ta tiani ndo kùu ma ndian vāchi tañu ma ndian kuika ndia. ²⁷ Ta cha'a' ña kà'an na takan kùu yi ña kāchin ma Racha'nu Ndioo ndyo'o ña kùu ndo ma ñivi ñuñivi ña tüvi iyo kua'a' chinituni, kuenda ma ndian ya'a chito ña kà'an, ta kukanuu na nde'e na ndo, ta juuni kāchin ra ndyo'o ña kùu ndo ndian tüvi kua'a' ñandee, ikan na jakukanuu ndo ma ndian ya'a iyo ñandee ña iyo ñuñivi i'ya. ²⁸ Ta cha'a' yakan kùu yi ña kāchin ma Racha'nu Ndioo ma ndian nda'vi, chí'in ma ndian tüvi ndakutiñu kuenda ña na januu na ma ndian ya'a chito ña kà'an. ²⁹ Ta takan kùu yi ña n'iiin yo na kuu jatayi maa yo yo nuu ma Racha'nu Ndioo. ³⁰ Vati maa ra kùu ra ña jāndo'iin ra ndo chí'in ma Racha'nu Jesucristu ña na kuu ndo ñivi ra. Ta juuni ma Racha'nu Ndioo ikan, kùu ra ña chā'a ra chinituni ra kuenda yo, ta jāndaku ra yo ña kùu yo ndian ndaa ta íi kuenda ma Racha'nu Jesucristu, ti maa ra kùu ra ña jānaa ra kuati yo niku. ³¹ Takan kuu ta cha'a'

yakan kùu yi ña ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: "Tu ìyo nda yo kùunio jaka'nu yo iin nakuyi, va'aga ña na jaka'nu yo ma Racha'nu", kàti yi.

2

Kàtitu'un Paulu naja kua chī'í Cristu nuu kruu

¹ Ndyo'o yani, ora chā'in cha kàtitu'in ma tu'un ndaa ña ìyo xe'e chi'in ma Racha'nu Ndioo nuu ndo, tüvi nī ka'in yi chi'in tu'un nduva'a va'a kà'an, ta ni chi'in ma tu'un kà'an ma ndra ya'a ch̀to ña kà'an nuu ndo ndia. ² Vati ma ora chīyoi chi'in ndo, tüvi nī nakaninj cha'a' inga ma tu'un kuenda ña kàtitu'in yi nuu ndo, ti ma tu'un kàtitu'in nuu ndo, kùu mamaa ma tu'un ña kà'an cha'a' ma Racha'nu Jesucristu takua kùu naja kua chī'í ra nuu kruu. ³ Yakan va ma ora chāi nuu ìyo ndo, ndava ndayui jà'a ña ya'a ndasij, ti tüvi ìyo kua'a' ñandei ma ora ikan. ⁴ Ta ma ora kàtitu'in ma tu'un cha'a' Jesuu nuu ndo tüvi nī kuuni jandomanj ndo chi'in ma tu'un kà'an ma ndra ya'a ch̀to ña kà'an, ta ni chi'in tu'un nduva'a va'a kà'an, vati tiá va'a ña jandomanj ndo chi'in ñandee ma Tati Íí Ndioo, ta chi'in ma ndatu ma Racha'nu Ndioo ndia. ⁵ Takan jāna'i nuu ndo ti kùunij ña na chinuni va'a ndo, cha'a' ma ndatu ña ìyo chi'in Ndioo, ta tüvi cha'a' ma tu'un kà'an ma ndra ch̀to ña kà'an ña ìyo ma ñuñivi i'yani.

Ma Tati Íí ma Racha'nu Ndioo ch̀a' yi ña na nakoto yo ra

⁶ Va taku kuenda ma ndian cha tiin va'a ma tu'un Ndioo, nuu ndi-akan va ch̀niñu'u ndi kàtitu'un ndi ma tu'un vii ña ìyo tichi chinituni va'a ña ch̀a' ma Ndioo nuu ndi chi'in na. Va siin kaa ma tu'un kà'an ma ndra ch̀to ña kà'an, chi'in ma tu'un kà'an ma ndra kumitiñu, kua ma tu'un kà'an ndyu'u. Vati ndyu'u siin kua ch̀nini ndi, va ni keta iin kivi ña ndisaa ndiakan ni jandi'i ra nuu na. ⁷ Takan kàtitu'un ndi nuu ndo, ti ma Racha'nu Ndioo, ndicha va'a ña ìyo iin tu'un xe'e ña ch̀to ra, nda antea ña jätuvi ra ma ñuñivi

i'ya. Va ma tu'un ikan tüvi nī cha'a ra ña na koto nī'iin ñivi yi niku, vaji ma ña kùuni ra kuenda yo cha'a yi ña na kuu yo ndian ka'nu takua kùu ra ma nuu ìyo ra. ⁸ Yakan va ma tu'un i'ya kùu yi ña tüvi nī kutunini ma ndra kumitiñu, ña ìyo ma ñuñivi i'ya yi. Ti tu ndicha ña kùunini ndra ma ña kùuni yi ka'an yi, na tüvi ìyo yi ña ka'ni ndra ma Racha'nu nuu kruu niku, ra nduva'a kuii ka'nu. ⁹ Ta cha'a' yakan kùu yi ña, te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

Kuenda ma ndian kùuni na nde'e na ma Racha'nu Ndioo,

cha ìyo tu'va iin ña ka'nu kuenda na jà'a ra,

Ta yakan nī'iin ñivi takä'an nde'e na yi, ta ni ña takä'an taso'o na yi,

ta takä'an nakanini na yi ndia, ti iin ña ya'a ka'nu kùu yi kuenda na.

¹⁰ Va ma tu'un xe'e i'ya, kùu yi ña ch̀a' ma Racha'nu Ndioo ña na jakoto ma Tati Íí ra yi ndi, ti ma Tati Íí ikan, kùu yi ña ch̀to yi tandi'i ma tu'un ña ch̀nini ra, ta nda ma tu'un ya'a indii xe'e ña ìyo tichi anima ra ndia.

¹¹ Ta nī'iin na kùu koto na naja kua ch̀nini inga ñivi, ti ta'ii'iin na ch̀to maa na naja kua ch̀nini na. Yakan va indukuni takan kùu yi chi'in ma Racha'nu Ndioo, ti uvaa ma Tati Íí ra kùu ma ra ch̀to va'a naja kua ch̀nini ra ndia. ¹² Va taku maa ndi, ti tüvi nī tiin ndi ma kua ch̀nini ma ñivi ñuñivi i'ya, vati tiin ndi ma kua kà'an ma Tati Íí ña v̀chi kuenda Ndioo, kuenda ña na kutunini ndi naja kua kùu ma ñamani Ndioo ña ch̀a' saani ra nuu ndi. ¹³ Takan kàtitu'un ndi nuu ndo, ti kua ikan jāna'a ma Tati Íí Ndioo nuu ndi. Vati na yüvi ma tu'un v̀chi tichi chinituni maani ndi kùu yi ña kàtitu'un ndi yi nuu ndo ndia. Yakan va kua ikan kùu yi ña kàtitu'un ndi ma tu'un ña jāna'a ma Tati Íí Ndioo nuu ndi, ikan na kuu nakoto kachin va'a ga ndo ma Racha'nu Ndioo.

¹⁴ Ti ma ndian takä'an nakoto na ma Racha'nu Ndioo, na tüvi chîto na naja kua îyo ma Tati Í ra, ta na kûu kutunini na yi, ti kûu yi takua kûu iin ndian tivi xini kuenda na, vati ma Tati Í Ndioo tüvi îyo yi chi'in na. ¹⁵ Va taku ma ndian îyo ma Tati Í Ndioo chi'in, ndiakan kûu kutunini na tandi'i yi, ta ma ndian töve ma Tati Í chi'in, ndiakan töve kûu ki'in na kuenda ma ndian îyo ma Tati Í Ndioo chi'in, ti na kûu kutunini na yi. ¹⁶ Ta cha'a' yakan kûu yi ña te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo: Nî'iin ñivi tüvi chîto na naja kua chànini ma Racha'nu Ndioo, ta nî'iin ñivi tüvi nî jana'a nuu ra ndia. Vaji takan kûu yi va maa yo chànini yo takua chànini Cristu, ti îyo ma Tati Í Ndioo chi'in yo.

3

Paulu jàkûu ra tiñu kuenda ma Racha'nu Ndioo

¹ Ndyo'o yani, ora chîyoi chi'in ndo ta kâtitu'in ma tu'un Ndioo nuu ndo, nî kuu katitu'un kachin yi, takua îyo yi ña kâtitu'in yi nuu ma ndian îyo Tati Í Ndioo chi'in, ti maaaa ña jà'a ma ñivi ñuñivini kûu ma ña jà'a ndo. Ta kumaniga chinituni ndo, ti jà'a ndo takua jà'a ma ndiakuati ña îyo kuenda Cristu ña kumani chinituni, kua ikan jà'a ndo. ² Takan kûu yakan va chi'in maaaa tu'un ta'anî kâtitu'in yi nuu ndo, ti na kûu ja'a ndo kutunini ndo ma tu'un ña kâtitu'in nuu ma ndian chînuni va'a, vati jà'a ndo takua jà'a ma ndiakuati ña ya'a ndava xini, ti kumaniga koto ndo ma tu'un ka'nuga. Ta nda ma vitin, juuni takä'an kuu ja'a ndo yi ndia. ³ Ta töve tandikun va'a ndo ma iti' Tati Í Ndioo, vati tava juuni jà'aga ndo takua jà'a ma ndian îyo ñuñivi ña kànita'an yu'u na chi'in ta'an na, ta tixin ndo nde'e ndo ta'an ndo. Ndicha kuii ña induku kûu ndo takua kûu ndian îyo ma ñuñivini. ⁴ Vati taku ma ora kà'an ndo ña: "Ndian jàkua'a chi'in Pauluni kûu ndyu'u", kati ndo. Ta îyo inga

ndo ña kà'an te'en ndia: "Ndian jàkua'a chi'in Apoloni kûu ndyu'u", kàti ndo. Ndisaa ma ña kà'an ndo takan töve va'a yi, ti kûu yi takua kà'an ma ñivi îyo ñuñivini.

⁵ ¿A tükuii chà'a ndo kuenda ña ni yu'u Paulu, ta ni Apolo, tüvi îyo yi ña jaka'nu ndo ndi?, ti ndra jàkûu tiñu Cristuni kûu ndi. Ta cha'a' ndyu'u kûu yi ña chînuni ndo tu'un ma Racha'nu. Yakan va ta'i'iin ndi jàtiñu va'a ndi chi'in ma tiñu chā'a ra nuu ndi. ⁶ Taku ma tu'un Ndioo kûu yi takua kûu ma chiti tàchio. Yakan va ma tiñu jà'a ndi kûu yi ña: Yu'u kûu ma ra chàkin yava tu'un ikan ma tichi anima ndo, ta ma ra merui ra nàni Apolo, rakan kûu ma ra chōso cha'a' yi. Va ma Racha'nu Ndioo, kûu ma ra jakua'nu yi ma tichi anima ndo. ⁷ Yakan va ni ma ndra tàchi, ta ni ma ndra chōso cha'a' yi, na tüvi ka'nu nduva'a kuii kûu ndra kuenda Ndioo, ti yüvi tiñu ka'nu kûu ma ña jà'a ndra kuenda ra. Vati uvanuu Ndioo kûu ra ña ya'a îyo kuenda ra, ti rakan kûu ra jàkua'nu ra ma yava ña chàkin ndra. ⁸ Vati taku ma ndra tàchi, chi'in ma ndra chōso cha'a' yi, indukuni kûu ma tiñu jà'a ndra kuenda ma Racha'nu Ndioo, vaji tiá iti' nuu ni ku'va ra ya'vi nuu ta'i'iin ndra cha'a' ña naja kua jàtiñu ndra ma tiñu ra. ⁹ Yakan va, maa ndi kûu ndi ña jàtiñu ndi kuenda ma Racha'nu Ndioo, ta maa ndo kûu ndo takua kûu ma ñu'u' nuu tachio ña kûu chîto'o ra yi, ta kûu ndo takua kûu ma iin ve'e ña ja kīcha'a ra jàva'a ra ndia.

¹⁰ Yakan va ma Ndioo chā'a ra tiñu nui ña kûu yi ña yu'u kûu ma ra kâtitu'un ma tu'un Ndioo nuu ndo, ta kûi takua kûu ma ra nunuu já kīcha'a jàva'a cha'a ma ve'e, va vitin cha îyo inga tuku ma ndra chaa ña kâtitu'un yi nuu ndo. Ta ndrakan îyo yi ña ja'a va'a ndra kuenda nuu ndra chi'in ma tiñu jà'a ndra siki ma ve'e ña jàva'a ndra. ¹¹ Vati ma cha'a' ve'e ikan kûu yi ma Jesucristu. Ta nî'iin yo na kûu java'a yo inga tuku yi ma nuu cha kûva'a yi. ¹² Ta siki

ma cha'a ve'e ikan, kùu ja'a yo ma tiñu va'a, a tiñu ña tüvi va'a, vati kùu ja'a yo yi chi'in oro, chi'in plata, a chi'in yuu tacha ndia. Ta juuni kùu ja'a yo siki yi chi'in ita, chi'in yutun, a chi'in tiama itu ndia. ¹³ Ta ikan jan, ni keta ndio ma kivi ña ni kichi ndio ma Racha'nu Cristu, ña vachi jàkutuni ra ma kuati yo. Ta ma kivi ikan ni jana'a yi iin ku'va nuu yo tu va'a a vä'a' kùu ma tiñu ña jà'a ta'ii'in yo. Takan ni ja'a ra takua jà'a yo ora ti'o ma ñu'ú ve'e ña jàkuva'a yi chi'in ma ndatiñu ña ti'o chi'in yi nde'o a kayu yi a töve. ¹⁴ Ta tu iyo nda yo jà'a ma tiñu va'a ña tüvi ni kayu jà'a ma ñu'ú ikan, ni ni'o ya'vi yo. ¹⁵ Ta tu iyo tiñu jà'a yo ña kāyu yi cha'a' ña tüvi va'a jà'a yo ma tiñu ikan, ni janaa ndi'i ma Racha'nu nuu yi, vaji maa ndra kùu kundee ndra kakú ndra nuu ma ñu'ú vaji janda kaan ni'ni nia ndra.

¹⁶ ¿A tüvi chito ndo ña maa ndo kùu ma veñu'u Ndioo, cha'a' ña iyo ma Tati Íí ra chi'in ndo? ¹⁷ Ta tu iyo nda yo jàndi'i nuu ma veñu'u Ndioo, juuni Ndioo ni jandi'i ra nuu ma ndian jandi'i nuu yi ndia, ti ma veñu'u Ndioo ya'a íí yi, ta ma veñu'u ikan kùu maa yo.

¹⁸ Ta juuni koto kü'va ndo ña janda'viña'a inga ñivi ndo chi'in ma tu'un kà'an na, ti tu iyo nda ndyo'o chànini ña ya'a chito ndo ña kà'an ndo nuu ma ñivi iyo ñuñivi i'ya, kùuni ndo. Tiá va'a ña na jaña ndo ma kua chànini ndo, ikan na ni'i ndo ma chinituni va'a ña iyo chi'in ma Racha'nu Ndioo kuenda ndo. ¹⁹ Vati ma tu'un iyo tichi chinituni ma ndian chito ña kà'an, na tüvi nda kuenda yi kuenda Ndioo. Vati nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi cha'a' ndiakan: "Ma ndian kà'an ña ya'a iyo chinituni na, kùuni na, juuni maa na ni koyo na tichi ma trampa kini ña jà'a ña chànini na ña chito na", kàti yi. ²⁰ Ta juuni iyo inga tuku nuu kà'an yi te'en nuu ma tutu Ndioo ndia: "Racha'nu Ndioo kùu ra ña chito va'a ra ña ndisaa tu'un iyo tichi chinituni ma

ndian chito ña kà'an, na tüvi nda kuatiñu yi kuenda ra", kà'an ma tu'un Ndioo. ²¹ Yakan va, nǐ'iin ndo tüvi iyo yi ña jatayi ndo ndo cha'a' ña jàchi'in ndo ma tu'un kà'an ma ñivi ñuñivini. Vati ndisaa ma ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, kuenda ndo kùu yi: ²² taku yu'u Paulu chi'in Apolo, chi'in Petu' ndia, iyo ndi kuenda na katitu'un ndi tu'un ma Racha'nu nuu ndo. Ta nda ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, juuni ña'a ndo kùu yi, na tüva kùu vaji ndian cha chī'í, a ndian ndito, va nda vitin ta iti' nuu, ndisaa yi kùu yi kuenda maa ndo, ²³ ti ndyo'o kùu ndo kuenda Cristu, ta Cristu kùu ra kuenda ma Racha'nu Ndioo.

4

Paulu kàtitu'un ra naja kua iyo yi ña kuiso ma ndra kùu tatun Jesu-cristu tiñu

¹ Takan kùu yakan va cha chito va'a ma ñivi naja kua jàkuu ndi tiñu kuenda Cristu, ta naja kua jàkuiso ra tiñu ndi ña na katitu'un ndi ma tu'un xe'e ña indii anima Ndioo chi'in kua'a' va'a ñivi ndia. ² Yakan va ndisaa ndyu'u ña ndiso tiñu ña kùu tatun Cristu, iyo yi ña ja'a ndi ña jachinu ndi ma tiñu takua kùuni ma Cristu ja'a ndi. ³ Ti taku yu'u Paulu, na tükuii nakaninj cha'a' ña tisokuati ndo yu'u, a ma ndra kumitiñu ña iyo nuñu'u' ñuñivi i'ya, vaji tu mai tisokuati chata juuni mai, töve nda kuenda kùu yi tu takan jà'i ndia. ⁴ Yakan va töve chà'i kuenda ña tu iyo ma ña töve va'a jà'i. Ta na yüvi cha'a' ña chàninj takan, ña tüvi kùuni yi ka'an yi ña ma ña jà'i kùu yi ña va'a. Va uvanuu ma Racha'nu Ndioo kùu ra ña kùu jakutunini ma ña jà'i, a ña va'a a ña töve va'a kùu yi. ⁵ Ta koto tisokuati ndo ndi antea ña kichaa ma Cristu, tiá va'a ña na kuantu ndo ña na jana'a maa ma Racha'nu yi ora ni kichi ra. Vati maa ra kùu ra ña ni kati ra ma ña ndaa, ta ma tu'un xe'e ña chànini yo ndia. Ta ikan jan ni ku'va ndio ma Racha'nu Ndioo ma ya'vi yo, ta takan

tiñu'u ra yo tuva ma tiñu jā'a yo va'a yi a tüvi.

⁶ Yakan va ndyo'o yani, ndisaa ma tu'un ña ja kätitu'in i'ya ña va'a maa ndo kùu yi, takua kùu iin ña kà'an yi cha'a' juuni mai, ta cha'a' ra nàni Apolo ndia. Kua ikan iyo yi ña kutu'va ndo koo ndo takua kà'an ma tutu Ndioo, ta tüvi kanduu ja'a ndo tiá takua kà'an ma tutu Ndioo. Ta koto jändotayi ndo ndo cha'a' nda ñivi nikuuni ñivi jàna'a nuu ndo, ta takan kà'an ndo chata ma inga ndian ta'an ndo. ⁷ Va na tüvi va'a jà'a ndo ña kà'an ndo ña ndian va'aga kùu iin ndian ta'an ndo kua inga ma ndian ta'an ndo. ¿A tüvi chito ndo ña ndisaa ma ña iyo chi'in ndo, maaaa ña chā'a Ndioo nuu ndo kùu yi ña kà'an ndo takan? Ta tu ndicha ña takan kùu yi, ¿ta naja jàka'nu ndo ndo tuva ma ña nī'i ndo, töve iin ña kīchi nda'a' juuni maa ndo kùu yi?

⁸ Ndyo'o chànini ndo ña cha iyo ndisaa ma ña chiniñu'u ndo, kùuni ndo, ta chi'in ma ña kuika ndo ndia. Ta cha'a' yakan kùu yi ña na tüva chiniñu'u ndo ndyu'u, kùuni ndo. ¡Va na yüvi takan kùu yi!, ti tu ndicha ña takan kùu yi, tajan nda ndyu'u iyo yi ña koo va'a ndi chi'in ndo ma nuu chà'nda ndo tiñu ndia. ⁹ Ta cha'a' yakan kùu yi ña yu'u chànini ña ndisaa ndyu'u ndra kùu tatun Jesucristu, cha ndākoo ma Racha'nu Ndioo ndi ña na nde'e ndisaa ma ñu'u' ñuñivi ndi, taku nda ndian kùu ma ñivi, ta nda ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ndia, ora chakan na ndyu'u takua kùu ma ndian jākanaa ma kuati ndi, ta chūnaa na ndyu'u ña jànde'e na tundo'o nda kati ka'ni na ndi.

¹⁰ Yakan va cha'a' ña ya'a chìnuni ndi tu'un Cristu kùu yi ña kà'an ma ñivi ña ndian tivi xini kùu ndi, kati na. Ta ndyo'o kùu ndo ma ndian ya'a iyo chinituni, kati na. Ta juuni chànini na ña ndyo'o ya'a iyo ñandee ndo, ta ndyu'u tüvi. Ta juuni ya'a chàta'ani ma ñivi tiñu'u na ndo, ta ndyu'u java kà'an ndaani

na chata ndi. ¹¹ Ta nda ma nda vitin, juuni ndo'o ga ndi tama', ti tüvi nī'i ndi ña kachi ndi, ta nātii ndi takuui, ta kùmani ja'ma ku'un ndi, ta ya'a jànde'e na tundo'o ndi, ta kùmani ve'e koo ndi ndia. ¹² Ta ya'aga cha chitatu ndi jà'a ña ya'a nī'i jàtiñu ndi chi'in nda'a' ndi. Ta ma ora kànduva'a ma ñivi ndi, ta ndyu'u kà'an viviini ndi chi'in na. Ta ora jànde'e ma ñivi tundo'o ndi, ta ndyu'u jàndeeni ndi ndia. ¹³ Ta ora kà'an ma ñivi ña ndian kini kùu ndi, ta ndyu'u kà'an viviini ndi chi'in na. Takana kùu yakan va kùu ndi takua kùu ma ñuma ña kèe kuñu yo, a ma cha'an ña chàta ma ñivi, ta kua ikan jà'a na ma nda vitin ndia.

¹⁴ Ndyo'o yani, ndisaa ma tu'un ña kätitu'in nuu ndo nuu ma tutu i'ya, tüvi kà'in yi kuenda ña na kukanuu ndo, vati kà'in yi kuenda ña jàkuninai ndo, ti ya'a kùuni nde'i ndo, takua kùuni nde'i iin ma ndian kùu se'e mai. ¹⁵ Yakan va vaji iyo kua'a' mii ndra matru ña jàna'a nuu ndo cha'a' ña naja kua iyo Cristu, va tüvi kùuni ndra nde'e ndra ndo, takua kùuni ma ndian kùu tatá ndo nde'e ra ndo. ¿A tüvi chà'a ndo kuenda ña yu'u kùu takua kùu ma iin tatá ndo cha'a' ña kätitu'in ma tu'un Jesucristu ña kà'an naja kua kùu kakú ndo? ¹⁶ Yakan va chikain ñamani nuu ndo ña na ja'a ndo takua jà'i.

¹⁷ Ta cha'a' ña'a kùu yi ña tàchi ma ra nàni Timoteu, iin ra ya'a kùuni nde'i ña kùu takua kùu iin ra se'i cha'a' ña ya'a chìnuni ra ma tu'un ma Racha'nu. Yakan va, ra'ya kùu ra ña ni katitu'un ra nuu ndo naja kua jàtiñui kuenda Cristu Jesuu, ta naja kua jàna'i ma tu'un ma Racha'nu nuu ndisaa ma ndian chìnuni nuu kùti'vi na ma ninii iti' chàkunui. ¹⁸ Vati iyo ndian iyo tañu ndo ña cha kīcha'a na jàtayi na na, ti chànini na ña na tüvi ni kunde'e ndikoi ndo inga cha'a', kùuni na. ¹⁹ Va tu ma Racha'nu kùuni, tajan kùu ku'in kunde'i ndo ma nuu iyo ndo tiá numini ma kua chànini. Ta ikan jan ni nde'e ndioi ma ña ni

ja'a ma ndian jàtayi. Ta na yüvi yakani, ti nda ma ña ni ka'an na ni nde'i ta juuni ni nde'i tu ndicha ña a iyo ma ndatu Ndioo chi'in na a töve ndicha, ndia. ²⁰ Ti tu ndicha ña chà'a na ña na ka'nda Ndioo tiñu nuu na, tüvi iyo yi ña ka'an na yi chi'in tu'un yu'u mani na, ti iyo yi ña jana'a na ma ña jà'a na chi'in ndatu ña chā'a Ndioo nuu na. ²¹ Yakan va naja kua chānini ndo, ¿a iyo yi ña jande'i tundo'o ndo ma ora ni chai?, kùuni ndo. ¿A tiá va'a ña na vii na nde'i ndo, ta kuunì nde'i ndo?, kùuni ndo.

5

Paulu kàtitu'un ra naja kua iyo yi ña koo ma ndian kini xini chi'in ma ndian kùu ta'an na

¹ Ta yu'u chìtu'in ña iyo iin ra iyo tañu ndyo'o ndian chìnuni ña ndàka ra juuni ma ma'á ka'nu ra, ta yakan ti iin kuati ya'a ka'nu kùu yi ña ni ma ndian tüvi chìnuni, tüvi jà'a na takan ndia. ² Yakan va na tüvi va'a jà'a ndo ña jàndaku tayi ndo ndo cha'a' ma kuati ña jà'a ra, tiá va'a ña na nda'vi kùuni ndo, ta tavani'i ndo ra ma nuu jàka'nu ra Ndioo chi'in ndo. ³ Ndicha va'a ti tüvi iyoi chi'in ndo, va iyoi chi'in ndo chi'in chinitunì. Ta chi'in ma chinitunì cha tìsokuatì ma ra jà'a ña kini ikan, va na yüvi cha'a' ña tüvi iyoi chi'in ndo, ta kùuni ndo ja'a ndo ma ña tüvi va'a, vati na ja'a ndo ma ña va'a takua jà'a ndo yi ma ora iyoi chi'in ndo. ⁴ Yakan va na kuti'vita'an ndo chi'in sivi ma Racha'nu yo Jesucristu, ta ma ikan yu'u ni koi chi'in ndo chi'in chinitunì, ta juuni ni koo ma ndatu ma Racha'nu Jesucristu chi'in ndo ndia. ⁵ Ta ikan jan ma ra jà'a ndio ma kuati ikan, ni ti'i ndio ndo ra nda'a' ma Satanaa, kuenda ña na jande'e jì'nán' tundo'o ra, ikan na ndakoo ra ma kuati jà'a ra, ta kuu jakakú ma Racha'nu Jesucristu ra ma ora ni kichaa ndiko ra.

⁶ Yakan va na tüvi va'a jà'a ndo ña jàtayi ndo ndo, chi'in ma kuati jà'a

ra. ¿A tükuii chà'a ndo kuenda ña iyo iin tu'un kà'an ña chi'in ita'vini ma yuchan iya, kùu janandaa yi ma yuchan paan?, kàti yi. ⁷ Yakan va na tavani'i ndo ma yuchan iya chiya kini ña iyo ma tañu ndo, ikan na ndakuu íi ndo, ti maa ndo kùu ndo takua kùu ma paan chaa ña chàcho ma kivi viko pakua ña tüvi kivi yuchan iya tichi, ti Cristu kùu ra takua kùu ma mvechala ña chàcho ma viko pakua, ti sōkó ra ra, ta chí'í ra cha'a' ma kuati yo. ⁸ Takan kùu yakan va na sii kuuni yo kuenda ma Racha'nu Ndioo, ta jaka'nu va'a yo ma viko pakua, ti tüva kuu yo takua kùu ma yuchan iya cha'nu, ti tüva endeeni ja'a yo kuati chi'in ma ñivi. Va vitin cha kùu yo takua kùu ma paan chaa ña tüvi kivi yuchan iya tichi, ti cha jà'a yo mamaa ña va'a, ta ndicha.

⁹ Ta nuu ma inga tutu ña tächì nuu ndo niku, kà'an yi ña, na tüva iyo yi ña kuta'an ndo chi'in ma ndra tondo ña kivi chi'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ñivi ña'a tondo ña kivi chi'in ndra'ii yüvi ii vi ndia. ¹⁰ Va ma tu'un ña já kàtitu'in nuu ndo tüvi kùuni yi ka'an yi ña na jachiyo ndi'i ndo nuu ndisaa ma ndian töve chìnuni jà'a kuati ña iyo ma ñuñivi i'ya. Va taku nuu ma ndra kivi chi'in ñivi ña'a ña yüvi ñasi'i ndra, a ñivi ña'a ña kivi chi'in ndra'ii ña yüvi ii vi, a ndian kùuni nde'e ndatiñu inga ñivi, a ndian su'u, a ndian jaka'nu ma ndioo yutun íi. Vati tu ndicha ña iyo yi ña kesiin ndo nuu ma ndian jà'a ma kuati i'ya, na kùu koo ndo ma ñuñivi i'ya, ti ndanikuni iyo ma ndian jà'a takan. ¹¹ Ta ma ña kùunì kàtitu'in nuu ndo, kùu yi ña, na ndö'iin ga ndo chi'in ma ndian kà'an ña ndian chìnuni kùu na, tuva juuni jà'aga na takua jà'a ma ndian tüvi chìnuni. Vati ma kuati jà'a ma ñivi ña'a, a ndra'ii, kùu yi ña kivi ndra chi'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ñivi ña'a chi'in ndra'ii yüvi ii vi ndia. Juuni ma ndiakan kùu na ña kùuni na nde'e na ma ndatiñu inga ñivi,

ta jàka'nu na ma ndioo yutun íí, ta vata na, ta ch'í na ndixi, ta su'u na ndia. Yakan va chi'in ma ndian ta'an yo ña chìnuni ña jà'a takan, na ndò'inga ndo chi'in na, ni ña kachi ndo chi'in na. ¹² Takan kàti yu'u, ti taku maa yo ña kùu yo ndian chìnuni tu'un Cristu, na tüvi tiñu ndiso yo kùu yi ña jàkutuni yo ma kuati ma ndian tüvi chìnuni. ¹³ Vati maa ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra iyo yi ña tisokuati ra na. Va taku maa ndo iyo yi ña tisokuati ndo ma ndian chìnuni ña iyo tañu ndo, ta cha'a' ña'a kùu yi ña iyo yi ña tavani'i ndo ma rakan ña jà'a kuati ña iyo tañu ndo.

6

Nuu kà'an Paulu ña töve va'a taan ma ndian chinuni tu'un Cristu kuati chata ta'an na nuu ma ndra kumitiñu

¹ Tuva kànita'an yu'u ndo chi'in juuni ma ñivi ta'an ndo ña chìnuni, koto kù'un ndo kujakutunini ndo ma kuati ikan nuu ma ndra kumitiñu, tuva yüvi ndra kumitiñu ña chìnuni tu'un Ndioo kùu ndra. Va'aga ña na nanduku ndo ma ndra yanio ña chìnuni ña na jakutunini ndra ma kuati ikan. ² ¿A tüvi ch'ito ndo ña juuni maa ndyo'o ndian kùu ndian chìnuni, ni ku'va Ndioo ña na jakutunini ndo ma kuati iyo chi'in ma ñivi iyo ñuñivi i'ya tiá iti' nuu?, ña jà'a ndo takan. Yakan va tu takan ni ja'a ndo ma tiá iti' nuu, tajan kùuni yi ka'an yi ña juuni takan iyo yi ña jandondaa ndo ma kuati vali ña jà'a ma ndian ta'an ndo ña chìnuni tiempu vitin ndia. ³ ¿A tüvi ch'ito ndo ña ndisaa maa yo chìnuni, kùu tisokuati yo, nda ma ndian kùu tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, tuva tüvi va'a jà'a yi ndia? Ta cha'a' yakan kùu yi ña juuni kùu ja'a yo jandondaa yo, nda ma kuati iyo chi'in ma ñivi iyo ñuñivi i'ya ndia. ⁴ Tatu takan jà'a ndo, tajan kùuni yi ka'an yi ña na tüvi va'a jà'a ndo ña chiniñu'u ndo, ña na jandondaa ma ndra kumitiñu ma kuati ndo,

tuva yüvi ndra chìnuni kùu ndra. ⁵ Takan kà'in chi'in ndo, ikan na koo ta'an tukanuu nuu ndo. ¿A ni'iin ma ndra kùu yanio iyo ndatu, a chinituni ndra ña kuu jandondaa na ma kuati jà'a ndo?, ña jà'a ndo takan, kùuni ndo. ⁶ Vati ndyo'o ndian chìnuni töve va'a jà'a ndo ora kànita'an ndo chi'in juuni ma ndian chìnuni ta'an ndo, va kiniga kùu yi kuenda ndo ora kuàti'i ndo ma kuati ikan nuu ma ndra kumitiñu na jandondaa ndra yi, ta ndrakan yüvi ndra chìnuni kùu ndra ndia.

⁷ Ta cha'a' ña tüvi iyo va'a ndo chi'in ma ndian kùu ta'an ndo ña chìnuni. Cha'a' yakan kùu yi ña töve koo vii ndo chi'in na takua kùuni Ndioo. Va'aga ña na jandeeni ndo ma kuati ja'a na chata ndo chi'in ma ndian kùu ta'an ndo, ta ku'va ndo ña na su'u maa na nuu ndo. ⁸ Va tava maa ndo na tüvi jà'a ndo takan, ti java vi'a maa ndo kùu ma ndian jà'a kuati, ti su'u ndo nuu ma ndian kùu ta'an ndo.

⁹ ¿A tüvi chà'a ndo kuenda ña ma ndian jà'a ma kuati kua takan, na tüvi ni ni'i na nuu koo na chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu? Yakan va koto kù'va ndo ña jànda'viña'a juuni ma meru ndo ndo. Vati taku ma ndra'ii ña k'vi chi'in ma ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ma ñivi ña'a ña k'vi chi'in ma ndra'ii yüvi ii vi, ta chi'in ma ndian jàka'nu ma ndioo yutun íí, ta chi'in ma ndra si'i, ¹⁰ ta ni ma ndra su'u, ni ma ndian kùuni nde'e ndatiñu inga ñivi, ni ma ndian ch'ini jà'a ndixi, ni ma ndian chàta'ani ka'an tu'un vata, ta ni ma ndian chàta'ani janda'viña'a; ndisaa ndiakan na tüvi ni ni'i na nuu koo na chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu. ¹¹ Nda ndyo'o ndian chìnuni vitin, juuni takan jà'a ndo niku, va tava ma vitin cha ndàkuu íí anima ndo jà'a ma Ndioo, ta cha jàndoo ra ndo, ta jàndondaa ra ndo ndia, chi'in sivi ma Racha'nu yo Jesucristu, ta chi'in ma Tati Íí ra, cha'a' ña cha ndò'iin ndo chi'in ra.

Ìyo yi ña kumi va'a yo ma kuñu yo cha jà'ii ma Racha'nu Ndioo yi

12 Chīnitu'in ña ìyo iin ndo ña kà'an te'en: "Kùu ja'a yo nda ña nikuuni ti cha ìyo va'a yo jā'a Ndioo", kàti ndo. Ndicha ña takan kùu yi, va na yūvi ndisaa yi kùu ma ña va'a kuenda yo. Ta takan kùu yi, va juuni ìyo yi ña ja'a yo kuenda yo chī'in ma ña ja'a yo, koto jānda'viña'a yi yo ndia. 13 Ta juuni ìyo inga tuku tu'un ña kà'an te'en ndia: "Ma ndayu ña chàchi yo ña kuà'an tichi yo iin ña va'a kùu yi kuenda yo, ta ma tichi yo iin ña va'a kùu yi kuenda ma ndayu." Ta vaji takan kùu yi, va ma Ndioo ni jandi'i ra nuu ma ndayu chī'in ma tichio, vati ma kuñu yo töve ìyo yi ña chàtiñu yo yi kuenda ña na ki'vi yo chī'in nda ndian ni kuuni, ti ma kuñu yo kùu yi kuenda ña jàka'nu yi ma Racha'nu Ndioo, ta ìyo ra kuenda ña kumi ra ma kuñu yo. 14 Yakan va tava cha chito va'a ndo ña ma Racha'nu Ndioo, jānataku ra ma Racha'nu, juuni kua ikan ìyo yi ña koto ndo ña ma Racha'nu Ndioo ni janataku ra yo chī'in ma ndatu ra ndia.

15 ¿A tüvi chà'a ndo kuenda ña ma kuñu ta'ii'in ndyo'o ndian chīnuni, juuni kùu yi kuenda ma kuñu Cristu ndia? Ta yu'u, ¿a va'a tu kà'in chī'in ndo ña na ndakoo ndo ma iti' Cristu, ta ki'vi ndo ja'a ndo ma ña kini chī'in ma ña tondo?, kùuni ndo. ¿Na vā'a' yi! 16 ¿A tükuii cha'a ndo kuenda ña ma ora ndò'iin iin ra'ii chī'in iin ña tondo, ninduvi vi ndàkuu vi iin kuñuni? Vati ndava nda nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: "Ninduvi vi ni ndakuu vi iin kuñuni", kàti yi. 17 Yakan va tu ndyo'o cha ndò'iin ndo chī'in ma Racha'nu Ndioo, juuni kùuni yi ka'an yi ña, iin kuñuni kùu ndo chī'in ma Racha'nu Ndioo ndia, ti cha ndò'iin ma anima ndo chī'in ra.

18 Yakan va na jaña ndo ña ki'vi ndo chī'in ma nda ndian ni kùuni, takua kì'vi ndo chī'in ma ñivi ña'a tondo a ma ndian yūvi ñasi'i ndo. Vati ma ndian jà'a takan, iin kuati ka'nu kùu yi kuenda juuni ma kuñu

na. 19 ¿A tükuii chà'a ndo kuenda ña ma kuñu ndo kùu yi takua kùu ma veñu'u ka'nu nuu ìyo ma Tati Í Ndioo ña chā'a ma Racha'nu Ndioo nuu ndo? Vati na tüvi chà'nda maa ndo tiñu nuu ndo cha'a' ma kuñu ndo. 20 Ti ma Racha'nu Ndioo kùu ra ña chā'a ra ña na koo ma Tati Í ra chī'in ndo, cha'a' ña ya'aga ya'vi tia'vi ma Cristu ora chī'í ra cha'a' ndo. Ta cha'a' yakan kùu yi ña ìyo yi ña jaka'nu ndo Ndioo cha'a' ndisaa ma tiñu va'a ña jà'a ndo chī'in ma kuñu ndo, vati kuenda maa ra kùu ndo vitin.

7

Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yo ña tànda'a ma ñivi

1 Vitin va ni ya'i katitu'un ndikoi nuu ndo naja kua kùuni ndo ndakatu'un ndo nui nuu ma tutu tachi ndo. Ndicha ti va'aga kùu yi kuenda ma ndra'ii ña tu tüvi koo ñasi'i ndra. 2 Va ma kuati kùu yi ña ma ndra'ii kì'vi ndra chī'in ma ñivi ña'a tondo, ta cha'a' yakan kùu yi ña va'aga ña na koo ma ñasi'i maa ndra, ta ma ñivi ña'a, va'aga ña na koo ma ii vi ndia. Ta takan töve kì'vi na tichi kuati chī'in inga ñivi. 3 Yakan va taku ma ndra'ii, ìyo yi ña ku'va ndra ma ña kùuni ma ñasi'i ndra, ta ma ñivi ña'a kùu ñasi'i ndra, ìyo yi ña ku'va vi ma ña kùuni ma ii vi ndia. 4 Vati ma ñivi ña'a, na kùu ka'nda maa vi tiñu nuu vi cha'a' ma kuñu vi, ti kuenda ma ii vi kùu yi. Ta ni ma ndra'ii na kùu ka'nda maa ndra tiñu nuu ndra cha'a' ma kuñu ndra, ti kuenda ma ñasi'i ndra kùu yi ndia. 5 Yakan va koto kàti ndo ña na kùu kusu ndo chī'in ma ñasi'i ndo, ta ni ndyo'o ñivi ña'a juuni koto kàti ndo takan chī'in ma ii ndo ndia. Kùu ka'an ndo takan, va tu cha jāndo'iin tu'un jì'na ndo ña ni ja'a ndo takan kuenda ma uvi uni kivini kuenda ña ki'vi ndo ka'an ndo chī'in ndisaa tu'un ndaa kuenda Ndioo. Va ma ora cha yā'a, tajan ìyo yi ña ndo'iin ndiko ndo chī'in ma ñasi'i ndo. Takan ìyo yi ña ja'a ndo, ti koto kì'vi ma kui'na ma tichi kuñu ndo, ta kùuni ndo

ki'vi ndo chi'in nda ndian nikuuni ndia.

⁶ Ndisaa ma tu'un kà'in i'ya, kùu yi kuenda ña chùndayu'i ndo, ta tüvi kà'in chi'in ndo ña na ja'a ndo yi tuva tüvi kùuni ndo ja'a ndo yi ndia.

⁷ Yu'u, kùuni ña ndisaa ndo na koo ma'iin ndo takua ìyo yu'u ña tüvi ìyo ñasi'i, va ch̀toi ña töve takan ni kuu yi, ti siin siin kùu ma ñamani ña chà'a ma Ndioo nuu ta'ii'iin yo.

⁸ Ta juuni kùuni ña na va'aga ña na tãnda'a ma ndra yoko, ta juuni töve tãnda'a ndiko ma ñivi ña'a ña kindoo nda'vi ndia, ikan na koo na takua ìyo yu'u, kùuni. ⁹ Va tu kùndee ndo, tiá va'a ña na tanda'a ndo, koto kùuni ndo ki'vi ndo chi'in nda ndian nikuuni, yakan ti iin kuati ka'nu kùu yi.

¹⁰ Va yu'u kà'in chi'in ndo, ña yöve tu'un mai kùu ma ña kà'in, ti tu'un Ndioo kùu yi, ña ma nda ndian nikuuni ña cha tãnda'a, na tüvi ìyo yi ña ndakoo ndo ma ta'an ndo. ¹¹ Ta tu ndakoo vi ma ii vi, va'aga ña na ndakimani ta'an vi ta ndo'iin ndiko vi chi'in ndra. Ta tu kùuni vi, tajan va'aga ña na kindoo nda'vi maa vi ta tüva koo ma ii vi ndia. Ta juuni takan kùu yi chi'in ma ndra'ii ña na tüvi ìyo yi ña ndakoo ndra ma ñasi'i ndra ndia.

¹² Ta vitin va ni ka'an ndioi nuu inga tuku ndo cha'a' ña chà'ini mai, ta yüvi tu'un chà'a ma Racha'nu nui kùu yi, ña tu iin ra yani yo ña ch̀nuni, ta ma ñasi'i ra iin ña tüvi ch̀nuni kùu ña, juuni na kùu ndakoo ra ña, tuva cha chà'a ña tu'un nuu ra ña kùu kundaka ra ña vaji iin ra ch̀nuni kùu ra. ¹³ Ta tu iin ña ch̀nuni, ndaka ña iin ra tüvi ch̀nuni, indukuni na töve va'a ndakoo ña ra, tuva cha chà'a ra tu'un nuu ña, ña kùu kundaka ra ña vaji iin ña ch̀nuni kùu ña ndia.

¹⁴ Takan kà'ti chi'in ndo, vati tu iin ña ch̀nuni ndaka ña iin ra tüvi ch̀nuni, ni ndakuu í ra jà'a ma Racha'nu, cha'a' ña ndo'iin ra chi'in ma ña ch̀nuni. Ta tu iin ña tüvi ch̀nuni ndaka ña iin ra ch̀nuni, juuni ni ndakuu í ña, cha'a' ña ndaka ña ma ra ch̀nuni ndia. Yakan

va ma ora ni koo ndio ma se'e vi, juuni ni jandaku í ma Racha'nu Ndioo ma se'e vi, vaji kùu na se'e ma ndian töve ch̀nuni. ¹⁵ Va tu iin ra tüvi ch̀nuni ya'a janini ra ña kùuni ra ndakoo ra ma ña kùu ñasi'i ra ña ch̀nuni, na ku'va ña ña na kee ra ku'un ra. Ta indukuni kùu yi tuva iin ña tüvi ch̀nuni ya'a jà'nini ña, ña kùuni ña ndakoo ña ra, na ku'va ra ña na kee ña ku'un ña ndia. Tu takan ta'an chi'in ma ndian tanda'a ndian ch̀nuni, töve janini na ña koo na chi'in ma ndian tanda'a chi'in na endeeni. Vati Ndioo kãchin ra ndo kuenda ra, ti kùuni ra ña na koo vii ndo chi'in ta'an ndo. ¹⁶ Yakan va taku ndyo'o ñivi ña'a ña ch̀nuni, takan ìyo yi ña koo vii ndo chi'in ma ndra kùu ii ndo ña tüvi ch̀nuni, ti tüvi ch̀to ndo tuva kùu jakakú ndo ra, cha'a' ña kùu ndo ñivi ña'a ch̀nuni. Ta juuni takan ìyo yi ña koo vii ma ndra ch̀nuni chi'in ma ñasi'i ndra ña tüvi ch̀nuni, ti tüvi ch̀to ndo tuva kùu jakakú ndo ña cha'a' ña kùu ndo ma ndra ch̀nuni.

¹⁷ Yakan va na tüva kùu, jin ndian tanda'a kùu ndo a töve, va ìyo yi ña koo vii ndo naja kua kùuni ma Racha'nu ña koo ndo, ta naja kua kùu ndo ma ora kãchin ra ndo. Tandi'i ma tu'un i'ya, kàtitu'in yi nuu ma ndian ch̀nuni ta nuu ñuu kuà'in, ikan na jachi'in na yi. ¹⁸ Ta tu ìyo nda yo kùu ndra'ii ña kãchin Ndioo ña cha tã'nda ma ñii nuu ika, koto jà'ani ndra ña ndra yüvi ta'nda ñii nuu ika kùu ndra. Ta tu ìyo nda yo kãchin Ndioo ña taká'an ta'nda ma ñii nuu ika, na tüvi ìyo yi ña jakuuni ndra ja'a ndra yi tuva tüvi chà'ta'ani ndra ja'a ndra yi ndia.

¹⁹ Vati taku kuenda Ndioo, na tüva kuu tuva ta'nda ma ñii nuu ika yo a tüvi, ti ma ña kùuni ra kuu yi ña na jachi'in yo ma ña kà'an ra.

²⁰ Yakan va ta'ii'iin yo ìyo yi ña ndoo yo koo yo takua kùu yo ma ora kãchin Ndioo yo. ²¹ Vati tu kùu ndo ma ndian kùu musu ña tüvi ni'i ma ya'vi, ma ora kãchin ma Racha'nu Ndioo ndo, na nãkanini ndo cha'a' yi, vati tu chaa iin tiempu ña kuu kee nuna ndo, na nanduku ndo iti'

va'a tiá ja'a ndo yi. ²² Vati taku maa yo káchin ma Racha'nu Ndioo yo ora kùu yo musu ma inga na niku, va ma vitin kùu yo ndian chàkuu nuna kuenda ra ña jàkákú ra yo nuu ma kuati jà'a yo. Ta indukuni kua ikan kùu yi chí'in maa yo tüvi kùu musu na niku, ta vitin káchin ra yo kuenda ña na ndakuu yo ndian kùu musu ma Racha'nu Cristu. ²³ Ti ma Racha'nu Ndioo, ya'aga ya'vi tia'vi ra cha'a' ndo, ta cha'a' yakan kùu yi ña kùuni ra ña na kuu ndo musu ra, ta tüvi ku'va ndo ndo kuenda ña kùu ndo musu ma ñivi ñuñivi. ²⁴ Yakan va ndyo'o yani ndian chìnuni, yu'u chàninì ña na ndoo yo koo yo takua kùu yo ma ora káchin ma Racha'nu Ndioo yo kuenda ra.

²⁵ Va taku kuenda ma ndian takä'an tanda'a, na tüvi iyo nì'in tu'un ña kà'in kuenda ma Racha'nu nuu na, va juuni kùu katitu'in ma kua chàninì kuenda na, cha'a' ña kùu iin ra iyo tundeeni va'a chí'in Ndioo, ti kùnda'vini ra yu'u. ²⁶ Yakan va yu'u katì ña va'aga ña na ndoo yo koo yo takua kùu yo ma ora káchin ma Racha'nu Ndioo yo, cha'a' ña ndetiñu ña iyo yo ma tiempu i'ya ma vitin. ²⁷ Yakan va ndyo'o yani ndian cha iyo ñasi'i ndo, va'aga ña na nànduku ndo naja kua ndakoo ndo ña. Ta tu ndra tüvi ñasi'i, va'aga ña, na tanda'a ndo ndia. ²⁸ Ndicha ti na yüvi kuati kùu yi tuva tanda'a ndo, ta juuni na yüvi kuati kùu yi tuva tanda'a ma ñivi ña'a ndia. Va ma tiempu ya'a ndetiñu ni kuu yi tiá iti' nuu, ta ma ndian tanda'a ni nde'e na tundo'o ma ñuñivi i'ya. Ta cha'a' yakan kùu yi ña kà'in chí'in ndo ña na tanda'a ndo, ti tüvi kùunì nde'e ndo ma tundo'o ikan.

²⁹ Yakan va ndyo'o yani ma ña kùunì kà'in chí'in ndo kùu yi ña tiania tiempu kùu yi ña kindoo yo koo yo ma ñuñivi i'ya. Yakan va nda ma kivi i'ya ta iti' nuu, taku ndyo'o, ndra cha tanda'a, na tüvi iyo yi ña ya'a nakanini ndo cha'a' vi. ³⁰ Ta juuni taku ma yo ya'a nda'vi kùuni, na sii kuuni na takua

kùu ndian sii kùuni, ta ma ndian sii kùuni ta ndiakan na kùuni na kua ndian ya'a nda'vi kùuni. Ta maa yo jàta ndatiñu, na tüvi iyo yi ña ya'a sii kuuni ndo cha'a' ma ndatiñu na ndia. ³¹ Ta indukuni takan kùu yi, chí'in maa yo nànduku naja kua koo va'a yo iti' nuu, vati na tüvi iyo yi ña ya'a nakanini yo cha'a' yi, ti ma ñuñivi ña iyo yo i'ya, chani chaa ma tiempu ña ni naa yi ndia.

³² Takan kà'in chí'in ndo, ti na tüva kuunì ña nakanini ndo cha'a' ma ña iyo ma ñuñivi i'ya. Vati taku ma ndra tüvi nì tanda'a, ndrakan chìtu'un ndra cha'a' tiñu ma Racha'nu, ta naja kua kùu jakuu ndra ma ña kùuni ra ndia. ³³ Va tu ma ndra cha tanda'a kùu ndo, tajan ikan nakanini ndio ndo cha'a' ña naja kua kùu nani'i ndo ma kua koo va'a ndo ma ñuñivi i'ya, ta cha'a' ña naja kua ja'a ndo ta kindoo va'a ndo chí'in ma ñasi'i ndo. ³⁴ Yakan va iyo uvi nuu ma kua chàninì ra. Ta juuni kua ikan kùu yi chí'in ma ñivi ña'a ña kindoo nda'vi, ta ma ñivi ña'a ña tüvi nì tanda'a, ti vikan endee chìtu'un vi cha'a' ma ña kùuni ma Racha'nu, ta cha'a' ña naja kua kùu koo ii vi chí'in kuñu vi, ña jàka'nu vi ra chí'in ndisaa anima vi. Va taku ma ñivi ña'a ña cha tanda'a, ti vikan nàkanini vi cha'a' ña naja kua kùu ja'a vi ta nani'i vi naja kua koo va'a vi ma ñuñivi i'ya, ta naja kùu ja'a vi kuenda ña na kindoo va'a vi chí'in ma ndra kùu ii vi ndia. ³⁵ Vati chí'in ma tu'un kà'in nuu ndo i'ya, na tüvi kà'in yi kuenda ña jàninì ndo, vati kà'in yi nuu ndo, ti chitói ña iin ña va'a kùu yi kuenda ña na nani'i ndo naja kua koo koo ndo ndian iñu'u, ta naja kùu tiin va'a ndo ma iti' kuà'an ma Racha'nu, ta töve nàkanini ndo jakesiin ndo ndo ma iti' ra.

³⁶ Va tu iyo yo chàninì ña va'aga ña na koo ii ma ñivi ña'a se'e ndo, ti cha kua kuyatin ma kuiya ña koo ii vi, va'aga ña na koo maa ma ii vi tuva takan chàninì ndo. Vati yüvi kuati kùu yi tu tanda'a vi. ³⁷ Va tu iyo yo chàninì va'a chí'in ndisaa anima ndo ña na kindoo ma'iin ma

ña'a se'e ndo, juuni ña va'aga kùu yi tu töve tanda'a ña ndia. ³⁸ Yakan va iin ña va'a kùu yi tuva chà'a ndo ma se'e si'í ndo ña tanda'a vi, va iin ña va'aga kùu yi tuva na kü'va ndo vi ña tanda'a vi ndia.

³⁹ Ta juuni taku ma ñivi ña'a ña cha tanda'a, na tüvi ìyo yi ña ndakoo vi ma ndra kùu ii vi, ora juuni kùu ndra, ndra ndito, va tu ma ndra kùu ii vi cha chí'í ndra, tajan cha ìyo va'a ndiko vi ña kùu koo ndiko ma inga ii vi tuva kùuni vi, va nda tuva kùu ndra, ndra chìnuni tu'un Ndioo. ⁴⁰ Va yu'u chàninì ña va'aga kùu yi kuenda ña tuva na kōoga inga ii vi. Takan chàninì yu'u, vati kua ikan kùuni ma Tati Í Ndioo ìyo chí'in.

8

Paulu kàtitu'un ra naja kua ja'a ma ñivi ña sokó na ña chàchi na kuenda ndioo yutun ña ja'a juuni maa na

¹ Vitin va kùunì katitu'in nuu ndo naja kua ja'a ndo ña sòkó ndo ma ña chàchi ndo kuenda ma ndioo yutun. Ndicha va'a ña, ndisaa yo ìyo chinituni kùunio cha'a' ma ña jaka'nu yo. Ta vaji takan kùu yi kuenda yo, ìyo yi ña koto yo ña ma ña chito yo ja'a yi ña ya'a jandotayi yo yo. Ta ña'a töve tindee yi yo ña kua'nu ndisaa yo chí'in yi. Va tu kùuni yo nde'e yo ma ndian ta'an yo ta chà'a yo tundeeni nuu na, ni kua'nu va'a ndisaa yo. ² Ta tu ìyo nda ndyo'o chàninì ndo ña ya'a ìyo kua'a' chinituni ndo, kùuni ndo. Na tüvi ndicha tu takan chàninì ndo, vati takä'an koo chinituni ndo kuenda ma tu'un ndaa, takua ìyo yi ña koo yi. ³ Va Racha'nu Ndioo cha nàkoto va'a ra ndisaa ma ndian ya'a kùuni nde'e ra.

⁴ Ta cha'a' ña sòkó ndo ma ndayu chàchi ndo nuu ma ndioo yutun, chito va'a yo ña na tüvi ndioo ndicha kùu ma yutun ikan. Vati cha chito va'a yo ña uvanuu Ndioo kùu ra ña ìyo ra, ta tüvi inga ra. ⁵ Ta vaji kàti ma ñivi ña ìyo kua'a' nuu ndioo iti'

ni kuuni a ma nuñu'u' ñuñivi i'ya a ma andivi, ta ndiakan chàninì na ña ìyo kua'a' nuu ndioo yo ta kua'a' nuu ra kùu chito'o yo. ⁶ Va taku maa yo, ti cha chà'a yo kuenda ña, uvanuu Tatá yo Ndioo kùu ra ña ìyo. Vati ma Racha'nu Tatá yo kùu ra ma ra jätuvi ndisaa nakuyi, ta cha'a' yakan kùu yi ña ìyo yo kuenda ra. Ta juuni uvanuu chito'o yo ìyo, rakan kùu ra ma Racha'nu Jesucristu. Ta cha'a' ra kùu yi ña ìyo ndisaa nakuyi ma ñuñivi i'ya, ta cha'a' rakan kùu yi ña ndito yo nda vitin.

⁷ Va na yüvi ndisaa yo ndian chìnuni chito yo ma tu'un i'ya. Vati tañu yo ìyo ndian takani jàka'nu na ma ndioo yutun niku, ta nda vitin chàninì na ña ma ndioo yutun ikan iin ña ndicha kùu yi. Yakan va ora chàchi na ma ndayu ña sòkó na kuenda yi. Ta tava ya'a vita ma anima na, yakan va jànda'viña'a yi na, ta chàninì na ña jàndokini yi na ja'a ma ndayu ikan. ⁸ Va taku ma Racha'nu Ndioo, ti tüvi tì'i ra kuenda yo cha'a' ña chàchi yo ma ndayu ikan a tüvi. Vati na yüvi cha'a' ña chàchi yo ma ndayu ikan kùu yi ña ni ndakuu va'aga yo, a ni ndakuu kiniga yo tuva tüvi chàcho yi ndia. ⁹ Va ìyo yi ña ja'a ndo kuenda nuu ndo chí'in ma ña chàninì ndo ña kùu ja'a ndo nda ña nikuuni, ti koto jakoyo ndo ma ndian vita anima ña chìnuni ma tu'un Ndioo ma tichi kuati. ¹⁰ Vati tu ìyo nda yo chìnuni ña nde'e ña ka'ìin ndo chàchi ndo ma tichi ma veñu'u nuu ka'ìin ma ndioo yutun, ndita'an ma ndian ta'an ndo ña vita anima ña chìnuni ma tu'un Ndioo, ta juuni ndiakan ña chàninì na ña ndokini na ja'a ma ndayu ikan, kicha'a na ña chàchi na yi ndia. ¹¹ Yakan va tu takan chàninì ndo ja'a ndo cha'a' ña ya'a ìyo chinituni ndo, kùuni ndo, na yüvi ña va'a kùu yi, ti ja'a ndo ña kōyo ma ndian vita anima tichi ma ña kini, vati ma Racha'nu Cristu, juuni chí'í ra cha'a' na ndia. ¹² Vati tu cha'a' ma ña ja'a ndo ja'a yi ña jàkesiin yi ma ndian vita anima ma

ikan na ki'vi na iti' kini kuenda na, tajan kùuni yi ka'an yi ña iin kuati ka'nu kùu ma ña jà'a ndo kuenda ma Racha'nu Cristu ndia. ¹³ Yakan va tu cha'a' ma ndayu chàchì kùu yi ña jà'i ña na koyo ma ndian ta'in ña chìnuni ma tichì kuati, tiá va'a ña na kächigai ma ndayu ikan, ikan töve jà'i ña na koyo na ma tichì kuati.

9

Ìyo ndatu ma ndra tatun Jesuu ndia

¹ Yakan va cha ch̀to va'a ndo ña kùu ja'i ña kakú nunai, ta kùu iin tatun Jesuu, ta juuni cha ch̀to ndo ña ndé'i ma Racha'nu yo Jesuu ndia. Ta juuni ndyo'o kùu ma ndian kùu ma tiñu jà'i, ti cha'a' tu'un kàtitu'in kùu yi ña na chinuni ndo ma tu'un ra. ² Va ìyo ñivi ña chànini na ña yüvi ra tatun Jesuu kùu, kùuni na. Va taku kuenda maa ndo ti cha ch̀to va'a ndo ña ndicha ña tatun ra kùu, vati jàndakui ndo ña na kùu ndo ndian chìnuni tu'un ma Racha'nu, ta yakan jàna'a kachin yi ña ndicha ña kùu tatun ra.

³ Ta vitin va ni ka'an ndioi ma tu'un i'ya kuenda ma ndian kà'an chatai: ⁴ Taku yu'u ra kùu tatun Jesuu, ìyo yi ña ku'va ndo ma ña kachì ta ko'i. ⁵ Ta juuni töve kuati kùu yi tuva tanda'i ch̀in iin ña'a ña chìnuni, takua ìyo ñasi'i ndra inga ma ndra kùu tatun Jesuu, ta ndra kùu yani ma Jesuu, ta Petu' ndia. ⁶ ¿A chànini ndo ña Bernabé ta yu'unì kùu ndi ña na tüvi ìyo yi ña ku'va ndo ña kachì ndi, cha'a' ña tüvi jàña ndi ña jatiñu ndi ch̀in nda'a' ndi?, kùuni ndo. ⁷ ¿A yo kùu jatiñu saani ma tiñu jandaru, ta tia'vi maa ndra cha'a' ma ña kachì ndra?, kùuni ndo. ¿A nda ra jatiñu tichì ku'u ta tàchi ra yutun tata, ta töve kùu kachì ra ma chiti run ora ni keta yi?, kùuni ndo. Ta indukuni takan kùu yi kuenda ma yo jakuenda mvechala, vati ìyo yi ña ko'o ra ma lechi ri ora ìyo ra' ma ndika ri ndia. ⁸ Ta koto nàkanini ndo ña tu'un yu'u maanì kuu ma

ña kàtitu'in nuu ndo, vati ndava nda nuu ma tutu Ley Ndioo ña tãa Moisés, takan kà'an yi ndia. ⁹ Ta te'en kà'an yi nuu yi: "Na vä'a ti'i yo xikima yu'u ma jundiki ora jàtiñu ri ña chàñu ndri chata ma chiti trigu", kàti yi. Va ma Racha'nu Ndioo na tüvi kà'an ra ma tu'un ikan kuenda ma jundikini, ¹⁰ vati juuni kà'an ra yi kuenda maa yo, cha'a' ña na nanduku yo naja kua koo va'a yo. Vati taku ma ndra ta'vi ma ñu'u', kuenda ña tàchi ndra, jà'a ndra yi ti ch̀to ndra ña ni ni'i ndra ma nii ma ora ni keta yi. Ta indukuni takan kùu yi ch̀in ma ndian jàkoyo ma nii, ti cha ch̀to na ña ni kachì na yi ndia. ¹¹ Yakan va tu ndyu'u, takan jàtiñu ndi ch̀in ndo kuenda ña na chìnuni ndo ma tu'un Ndioo, juuni kua ikan ìyo yi ña tindee ndo ndyu'u jitu ita'vi nakuyi ndia. ¹² Ndicha ti ìyo yi ña tindee ndo inga ndra kùu tatun Jesuu, va ìyoga yi ña tindee ndo ndyu'u kua ndrakan.

Ta juuni ch̀to ndi ña iin ña va'a kùu yi tu chikan ndi ma ña ch̀iniñu'u ndi nuu ndo, va na kùuni ndi ja'aga ndi yi, ti kùuni ndi jandeeni ndi, nda ni kuuni ta'an ch̀in ndi, ta takan na chaa ma tu'un va'a cha'a' Jesuu nuu ndo, ta ni'iin nakuyi töve chàsi nuu yi ma iti' kua kuita kuati yi. ¹³ Ta juuni cha ch̀to va'a ndo ti taku ma ndian jàtiñu kuenda ma veñu'u ka'nu ñivi judíu, juuni nuu ma ndayu ña sòkó ma ñivi ña ìyo kuenda ma veñu'u ikan ìyo yi ña ni'i na ma ña kachì na ndia. Yakan va kùuni yi ka'an yi ña ma ndian jàkuenda ma chito naá, nuu sòkó na ma kiti ña chà'ni na kuenda Ndioo, juuni ìyo yi ña kachì na ma sa'an ikan cha'a' ma tiñu jà'a na ndia. ¹⁴ Ta juuni maa ma Racha'nu kùu ra ña kà'an ra ña tandi'i ma ndian chìnuni ña kàtitu'un tu'un va'a cha'a' Cristu, ìyo yi ña juuni nuu ndian chìnuni tu'un ikan, nde'e na ta kachì na ndia, kàti ma Racha'nu. ¹⁵ Va yu'u ni'iin cha'a' takà'an ndakain ma ña ch̀iniñu'i nuu ndo cha'a' ma ña kà'in tu'un

Ndioo, ta juuni töve tãi tutu i'ya nuu ndo kuenda ndàkain iin nakuyi nuu ndo ndia. Tu kuenda yu'u va'aga tu kuvj cha'a' ma ña ja'i, ta ikan nĩ'iin na kũu namaa na ma ña ka'nu jà'i ña katitu'un saanj yi nuu ma ñivi ndia.

¹⁶ Vati tu yu'u kàtitu'in ma tu'un Ndioo, na tüvi ja'i yi kuenda ña jandotayj yu'u nuu ndo, ti ma Ndioo tãchi ra yu'u ña ja'i ma tiñu ikan. Va tu tüvi jà'i yi, nda'vi kuunj ti Ndioo ni jande'e tundo'o nui tuva tüvi jà'i yi. ¹⁷ Yakan va tu kàtitu'in ma tu'un ra cha'a' ña kua ikan kũuni mai ja'i yi, tajan ma Racha'nu Ndioo ni ku'va ra ma ya'vj. Tatu töve kũunij ka'in yi, va cha'a' ña Ndioo tãchi ra tiñu i'ya nui ña na ka'in yi, yakan va takan iyo yi ña ja'i yi. ¹⁸ Yakan va, ¿ndava kũu ma ya'vj ña ni'ij cha'a' ña kàtitu'in ma tu'un Ndioo?, kũuni ndo. Va ma ya'vj ni'ij kũu ma ña chisii animai ña kũunij ora kàtitu'un saanj ma tu'un va'a Ndioo nuu ma ñivi, ta na tüvi chikain nĩ'iin nakuyi nuu na cha'a' ma tiñu jà'i, vaji cha takani kũu ja'i yi.

¹⁹ Vati taku yu'u, ti na tüvi kui musu nĩ'iin ñivi niku, va vitin cha kachj kuenda kũu musu ndisaa ndo, ti takan kũu jakanai tiá kua'a' ñivi kuenda Ndioo. ²⁰ Vati ora kàtitu'in nuu ma ñivi judiu, juuni jà'i ma kua takani jà'a na, ikan na kũu kicha'a na chinuni na tu'un cha'a' Jesucristu. Ta ora kàtitu'in nuu ma ndian ndikun chata ma ley ña tãa Moisés, juuni jà'i ma takua jà'a na, vaji tüvi chà'nda ma ley ikan tiñu nui, va takan jà'i ikan, takan kuu kicha'a na chinuni na tu'un cha'a' ma Jesucristu. ²¹ Ta juuni ora kàtitu'in yi nuu ma ndian yüvi judiu, ndian töve tiñu'u ma tu'un Ley Ndioo ña tãa Moisés, vati ma ña jà'i kuu ma takua jà'a na, ikan na kicha'a na chinuni na tu'un cha'a' ma Jesucristu. Ta ña'a, tüvi kũuni yi ka'an yi ña töve tiñu'i ma tutu Ley Ndioo, cha'a' ña ndikun gai chata ma Racha'nu Cristu chi'in ma tu'un ley ña jàna'a ra ndia. ²² Ta ora kàtitu'in

yi nuu ma ndian tüvi chinuni va'a ma tu'un cha'a' Jesucristu, ti ndian vita anima kũu na, indukuni jà'i ma takua jà'a ndiakan. Ta ndisaa yakan jà'i yi, cha'a' ña kũunij ña na kakú uvi uni na, tuva takan kũu yi. ²³ Ja'i tandi'i yakan, cha'a' ma tu'un va'a cha'a' Cristu, ikan na sii kũunij, ti juuni Ndioo chà'a ra ña na kuu katitu'in yi.

²⁴ Ta juuni cha chito va'a ndo, ti taku ma ndian chinu, iyo yi ña kunu ni'i ndisaa na, va uvanuu na kũu ma ndian iyo yi ña jakanaa. Yakan va indukuni kua ikan iyo yi ña kunu ni'i ndo kuenda ma Racha'nu Ndioo, ikan na jakanaa ndo ra ndia. ²⁵ Vati taku ma ndian jàndova'a na na kuenda ña kusiki ta'an na chi'in inga na, iyo yi ña nduva'a kumi na ma kuñu na. Ta ndisaa yakan jà'a na yi, ti kũuni na jakanaa na ma korona ña kundii xini na ña kũu takua kũu ma nda'a yutun ña numi kuiini xii yi. Va taku maa yo ti jàndeeni yo cha'a' ña kũuni yo jakanaa yo ma ya'vi yo ña endee töve ni chaa tiempu ña ni ndi'i yi. ²⁶ Vati taku yu'u, na tüvi chà'tanj ña kunu mai takani tu töve chai ma nuu ndi'i yi. Ta juuni töve chà'tanj ña kanj ña kusiki chi'in chikj tu töve va'a nani ma chikj kanj ti na kũu jakanai tuva takan jà'i. ²⁷ Ti ma ña jà'i kũu yi ña nduva'a jande'i tundo'o ma kuñui, cha'a' ña kũunij ña na ja'a yi takua kuuni mai. Vati tu tüvi ja'i ma takan, tajan kũuni yi ka'an yi ña na tüvi nda kuenda kũu, ti jañai ma iti' Ndioo, vaji cha kàtitu'in ma tu'un ra nuu ma inga ñivi. Va yu'u, töve jàchi'in yi kuenda juuni mai.

10

Paulu jàkuninaa ra ma ndian jàka'nu ma ndioo yutun

¹ Ndyo'o yani koto nãani ndo ma ña jã'a ma ndian kũu ñivi yo ndian chiyoy taji'na, ma ora tãndikun na kuà'an na ma chata viko ña iyo sukun jã'a ma Racha'nu. Vati tandi'i ndiakan kêtachiyo na iti' chata ma

tañu'u jā'a ma Racha'nu ma tiempu ikan. ² Ta takan kūu yi ña ma tiempu tãndikun na kuà'an na chata ma viko chi'in Moisés, nda ma tiempu ikan kùu yi ña ndò'iin na chi'in ra, ta ña'a kùuni yi ka'an yi ña kùnduta na chi'in Moisés ma tichi tañu'u ta chi'in tañu viko ikan ndia. ³ Ta juuni tandi'i ma ñivi ikan chāchi na ma ndayu va'a ña Ndioo jātuvi ra kuenda na chi'in iin tiñu ka'nu. ⁴ Ta juuni chi'in inga tiñu ka'nu, Ndioo chā'a ra ña chī'i na ma takuii va'a ña kàna ma nuu iyo kava ma tichi iti' kuà'an na, ti takuii ikan kùu ma Cristu, vati maa ra kùu ra ña tĩndee ra na, ikan na töve nayi ta'an na ma nuu kuà'an na. ⁵ Vati cha yati tandi'i ma ñivi jāchika na iti' Racha'nu Ndioo, vaji jāna'a ra kua'a' ndatu ra nuu na. Ta Ndioo töve sii kùuni ra ña jā'a na takan, yakan va ndisaa ndiakan, chī'í na ma tichi ku'u nuu chākunuu na.

⁶ Tandi'i ña kūu i'ya, jāna'a yi ti na vā'a jā'a yo ña nãnduku yo ma ña kini takua jā'a ndiakan, ti koto ta'an yo takua tā'an na. ⁷ Yakan va koto jāka'nu ndo ma ndioo yutun, takua jā'a kua'a' ma ndian kūu ñivi yo ña chīyo taji'na niku. Vati ndava nda nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi chata na: "Ma ñivi ikan, chāchi na, ta chī'i na, ta ora chīnu jā'a na takan, tajan kīcha'a ndio na tàcha'a na kuenda jāka'nu na ma ndioo yutun", kàti yi.

⁸ Ta koto kī'vi ma yo kùu ndra'ii chi'in ma ñivi ña'a yūvi ñasi'i ndra, ta ma ñivi ña'a chi'in ma ndra yūvi ii vi ndia, ti kua ikan jā'a ma ndian kūu ñivi yo niku. Vati cha'a' ña jā'a na takan kùu yi ña chī'í nda oko uni mii na iin kivini jā'a ma Racha'nu Ndioo. ⁹ Ta juuni na tūvi iyo yi ña kī'in yo ku'va ma Racha'nu Cristu, takua jā'a iin ma ndian kūu ñivi yo ndia. Vati cha'a' ña takan jā'a na, yakan va jā'a ma Racha'nu ña na kachi ma koo na, ta chī'í na ndia. ¹⁰ Ta koto kā'anti'ini ndo chata ma Racha'nu, takua jā'a na ndia, vati cha'a' ña takan jā'a na, yakan va

tāchi ra ma tati jākuu tiñu nuu ra ña na ka'ni yi na.

¹¹ Ndisaa ña tā'an ma ndian kūu ñivi yo ndian chīyo taji'na, jāna'a yi nuu yo naja kua jā'a ma Racha'nu Ndioo. Ta tāa ra yi nuu ma tutu ra kuenda ña kindoo yi chi'in yo ndian iyo ma kivi nuu ndi'inia, ikan na koo tu'va yo chi'in ma tu'un ra. ¹² Yakan va iin nda ndyo'o chānini ndo ña cha iyo va'a ndo, kùuni ndo, tiá va'a ña na ja'a ndo kuenda nuu ndo, koto jandi'i ra nuu ndo ndia. ¹³ Vati ña na koto ndo ña ndisaa ma kuati ña kùuni ndo koyo ndo tichi, indukuni kùu yi chi'in ma kuati ña kùuni koyo tichi nda ndian nikuuni iyo ma ñuñivi. Ta ndicha va'a ti Ndioo iyo tundeeni ra chi'in ndo, yakan va ndisaa tiempu ña kùunio koyo yo tichi ma kuati ikan, töve chà'a ra ña kùu yi tiá ka'nu kua kuu jandeeni yo, vati juuni jāna'a ra iti' va'a nuu kuu kakú yo tichi yi, ikan na kuu jandeeni yo yi.

¹⁴ Yakan va ndyo'o yani ma ndian ya'a kùuni nde'i, kàtitu'in nuu ndo ña na numini jāña ndo ña jāka'nu ndo ma ndioo yutun. ¹⁵ Ta chītoi ña kùu ndo ndian iyo chinituni va'a, yakan va na ka'an ndo chi'in tu ndicha kùu ma ña ni kà'in chi'in ndo. ¹⁶ Vati taku ora chà'a yo ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo, ma ora ni ko'o yo ma kopa vinu íí ña kùu ma nii Cristu, ikan kùu ma nuu ndò'iin yo chi'in ma ndian chīnuni ña iyo kuenda Cristu, ti chāti ra nii ra cha'a' ma kuati yo. Ta taku ma ora chà'nda kuatio ma paan ña ni kachi yo ña kùu kuenda kuñu Cristu, ma ikan juuni jāna'a yi nuu yo ña ndò'iin yo chi'in ma kuñu ra ndia. ¹⁷ Yakan va vaji kua'a' ñivi kùu yo, va ndisaa yo ndàkuu yo iin ñivini cha'a' ña chàchi yo iin paani.

¹⁸ Na kuku'uni ndo takua jā'a ma ñivi ñuu Israel niku, vati ndiakan chàchi na ma sa'an ña chà'ni na ta sòkó na nuu ma chito naá kuenda jāka'nu na ma Racha'nu Ndioo, ikan na ndo'iin na chi'in ra, ta kùu na iin ñivini ndia. ¹⁹ Va chi'in ma tu'un

ña kätitu'in nuu ndo i'ya, na tüvi kùuni ka'in ña chàninì ña ìyo nda kuenda ma ndioo yutun, ta juuni töve chàninì ña ìyo nda kuenda ma sa'an kiti ña sòkó na nuu yi ndia, takua chàninì ndiakan. ²⁰ Takan kätitu'in nuu ndo, vati ìyo ma yo tüvi chìnuni tu'un Cristu ña, juuni sòkó na yi kuenda ña jàka'nu na ma tati xaan ikan, ta yüvi nuu ma Racha'nu Ndioo, ta yakan tüvi kùuni ja'a ndo yi. Yakan va kätitu'in yi nuu ndo. ²¹ Vati na kùu ko'o ndo ma vinu ña ka'lin tichi copa ma Racha'nu, tuva juuni ch'i ndo ma vinu ña ka'lin tichi copa ma tati xaan ndia, ta juuni na kùu kunandi ndo mesa ma Racha'nu, tuva juuni chùnandi ndo mesa ma tati xaan ikan ndia. ²² Ta juuni, ¿a va'a tu ja'a ndo ña ndoxaani ma Racha'nu Ndioo chi'in yo cha'a' ma ña kini ña ja'a yo?, kùuni ndo. ¿A chàninì ndo ña ìyo tiaga ñandee ndyo'o kua maa ra?, kùuni ndo.

Kùu ja'a yo nda ña kùuni maa yo, va ìyo yi ña ndakimani yo ma inga ñivi ndia

²³ Ndicha ña ìyo ma yo kà'an ña kùu ja'a yo nda ña kùuni maa yo, kàti yo, va na yüvi ndisaa yi kùu tindee yi yo ti tüvi chà'a yi tundeeni yo chi'in ta'an yo. ²⁴ Ta na tüvi ìyo yi ña nanduku yo ña va'a kuenda juuni maa yo, vati va'aga ña na nanduku yo ña va'a kuenda inga ma ñivi ta'an yo.

²⁵ Ta na kachi ndo tandi'i nuu ma sa'an ña kuya'vi ma veto'o, ta na nàkanini ndo tuva sa'an ña cha sòkó na nuu ndioo yutun kùu yi, a töve.

²⁶ Takan kàti chi'in ndo, ti maa ma Racha'nu Ndioo, kùu ra ma chito'o ma nuñu'u' ñuñivi i'ya chi'in ndisaa ña ìyo nuu yi ndia.

²⁷ Tatu ìyo iin ma ndian tüvi chìnuni ña jainvitaa na ndo ña na ku'un ndo kukachi ndo chi'in na ma ve'e na, na ku'un ndo tuva kùuni ndo, ti kuu kachi ndo nda nuu ndayu nikuuni, va'a ga ña na töve ndakatu'un ndo tuva ndayu ña cha sòkó na nuu ndioo yutun ña jàka'nu

na kùu yi a töve. ²⁸ Ta vitin tu ìyo inga nda yo jainvitaa ndo ma ve'e na, tajan ma ora ni kachi ndio ndo, kätitu'un ndio na nuu ndo ña ma ndayu ña cha sòkó na nuu ma ndioo yutun kùu yi, kati na. Tu takan kùu yi va'aga ña na kachi ndo yi, ti koto ja'a ndo ña na vä'a kùuni ndian kà'an yi nuu ndo. ²⁹ Ta ma tu'un ña, já kätitu'in i'ya ña cha'a' ña kacho ma sa'an, ti vaji tüvi kuati kùu yi kuenda ndo va kuenda inga na, chito a kuati kùu yi kuenda na.

Ta tu takan ta'an chi'in va'a ga ña töve kachi yi, ikan na töve tiso na kuati nui cha'a' yi, jin ma ña va'a kùu yi kuendai tu kachi yi, va iin ña ya'a ika kùu yi kuenda ma chinituni ndiakan. ³⁰ Ta tu yu'u chà'i ta'vindioo cha'a' ma ña ni kachi, ¿ta naja kà'an ma ñivi ña yüvi ña va'a kùu ma ña jà'i?, ta kuenda yu'u kùu yi iin ña va'a ja'i kùuni kuenda ma Ndioo. ³¹ Yakan va tuva chàchi ndo, a ch'i ndo, a jà'a ndo inga tuku tiñu va'a, na ja'a ndo yi va kuenda ña jàka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo. ³² Ta koto jàna'a ndo nuu ma ñivi ni'iin nakuyi ña tüvi va'a chàninì na, ikan na tiso na kuati ndo cha'a' yi, ni nuu ma ndian judíu, ni nuu ma ndian yüvi judíu, ta ni nuu ma ndian ìyo kuenda ma veñu'u Ndioo ndia. ³³ Vati yu'u va'aga ña na nandukui naja kua koo sii ma ndisaa ñivi chi'in ndisaa ma ña jà'i, ta tüvi jà'i ma ña chàta'ani mai a ma ña va'a kuendai chàninì, ikan na kuu ni'i na nuu kakú na.

11

¹ Yakan va na ja'a ndo ma takua jà'i, ti yu'u juuni takan jà'i ma takua jà'a Cristu ndia.

Ndisaa naja kua jà'a ma ñivi ña'a ña ìyo kuenda Ndioo

² Yakan va yu'u chisij ta tiñu'i ndo, vati chàku'uni ndo yu'u cha'a' ndisaa ma nakuyi jà'a ndo, ta cha'a' ña cha kicha'a ndo jàchinu ndo ma tu'un va'a ña kätitu'in nuu ndo. ³ Va

ma ña kùunì ña koto ndo, kùu yi ña ma Racha'nu Cristu, kùu ra ra kuxini nuu ndisaa ma ndra'ii, ta ma ndra'ii kùu ndra iin ndra kuxini nuu ñasi'i ndra, takua ma Racha'nu Ndioo kuxini ra nuu ma Cristu ndia. ⁴ Vati tu iin ra'ii chàsi ra iin nakuyi xini ra ma ora kà'an ra chi'in Ndioo, a ora kà'an ra ma tu'un Ndioo nuu ma inga ñivi, kùuni yi ka'an yi, ti tüvi tiñu'u ra ma ra kùxini ra, vati chàsi ra ma xini ra ora jà'a ra takan. ⁵ Ta indukuni kùu yi tuva iyo ñivi ña'a ña tüvi chàta'ani vi kasi vi xini vi ora kà'an vi chi'in Ndioo, a ora kà'an vi ma tu'un ra nuu ma inga ñivi, juuni kùuni yi ka'an yi ña töve tiñu'u vi ma ra kùu ii vi cha'a' ma ña jà'a vi ndia. Indukuni kùu yi tuva sokon te'e vi ma ixi xini vi. ⁶ Vati tu iyo ñivi ña'a, ña tüvi chàsi vi xini vi ma ora kà'an vi chi'in Ndioo, va'aga ña na sokon te'an ma ixi xinian tuva takan kùunian ja'a ña. Va tuva kanuu ña, ña sokon te'an yi kùunian, tajan na kasi ndioan yi tuva takan. ⁷ Va taku ma ndra'ii, ti na tüvi nuva jà'a ndra ña kasi ndra xini ndra, vati Ndioo jätuvi ra ndra ña kùu ndra takua kùu maa ra, ti ma xina'ñu ra kùu ndra. Ta ma ñivi ña'a kùu vi ma xiña'nu ma ndra'ii ndia. ⁸ Vati taku ma Racha'nu Ndioo, ti tüvi nì java'a ra ma ra'ii nunuu chi'in ma kuñu ma ñivi ña'a, vati ma ñivi ña'a kùu vi ña kùva'a vi chi'in kuñu ma ndra'ii jà'a ma Racha'nu Ndioo. ⁹ Yakan va cha chito ndo ña tüvi nì kuva'a ma ndra'ii kuenda ma ñivi ña'a, vati ma ñivi ña'a kùu vi ña java'a ma Racha'nu Ndioo vi kuenda ma ra'ii. ¹⁰ Ta cha'a' yakan kùu yi ña iyo yi ña kasi vi ma xini vi cha'a' ma ndatu ña iyo chi'in vi, ta ikan na kuu vi ndian iñu'u nuu nde'e ndisaa ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo. ¹¹ Vati taku kuenda ma ndian chìnuni, töve va'a ña chànini yo siin siin cha'a' ma ndra'ii chi'in ma ña'a, vati nduvi grupu iyo kuenda vi nuu Ndioo, ta nduvi ndiakan chiniñu'u na ta'an na ndia. ¹² Ta vaji ndicha kuii ña ma Racha'nu Ndioo jà'a ra ma ñivi ña'a nunuu chi'in kuñu ma ra'ii, ta vitin ndisaa ma ndra'ii cha

kāku ndra nuu ma ma'á ndra ndia. Va vaji takan kùu yi, va ma Racha'nu Ndioo induku jätuvi ra ndisaa na.

¹³ Yakan va, ¿naja kua chànini ndo?, ¿a va'ani ja'a vi ña tüvi chàsi vi xini vi ma ora kà'an vi chi'in Ndioo?, kùuni ndo. ¹⁴ Töve va'a, ti juuni cha chito va'a yo ña ma ndra'ii ña chàta'ani jakua'nu ma ixi xini ndra, ja'a maa ndra tukanuu nuu ndra, vati tüvi iyo yi ña ja'a ndra takan. ¹⁵ Va taku ma ñivi ña'a, ti maa ma Racha'nu Ndioo chà'a ña na koo nani maa ma ixi xini vi, ikan na kasi xini vi. ¹⁶ Ta tu iyo nda ndian tüvi chìnuni va'a ma ña kà'an ndi vitin, tajan iyo yi ña koto na ti ni ndyu'u, ta ni inga ma ñivi chìnuni, na tüvi nàkoto ndi ma inga kua takani jà'a ndi. Yakani kùu ma ña chito ndi.

Paulu kàtitu'un ra nuu ma ñivi ña na tüvi va'a ja'a na ora kuxini na ña jàka'nu na ma Racha'nu

¹⁷ Ndyo'o yani vitin va kùunì katitu'in nuu ndo ña na tüvi va'a jà'a ndo ora kùti'vi ndo jàka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo, vati ora jà'a ndo ña kutu'vi ta'an ndo iyo yi ña vii koo ndo, va na yüvi takan kùu yi, ti java vi'a ndo ka'vi ndo jà'a yi. ¹⁸ Vati ma ña nunuu ña chìnitu'in, ña kàti ma ñivi, ti cha chàta'ani ndo kuti'vi ta'an ndo kuenda ña jàka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo, uvaa ña kuati kùu yi ña siin siin kùuni ta'ii'in ndo chi'in ta'an ndo, ta cha'a' ña jà'a ndo ma takan kùu yi ña nda mai chàninì ña ndicha kùu yi chi'in ndo ndia. ¹⁹ Yakan va, ¿a va'ani jà'a ndo ña jà'a ndo takan?, kùuni ndo, ikan na ku'va yo kuenda nda ndian kùu ma ndian chìnuni va'a ma tu'un Ndioo, ta nda ndian tüvi. ²⁰ Uvaa ña kuati kùu yi, cha'a' ña kèsiin ndo ma ora kùti'vi ndo ña kùxini ndo kuenda kùku'uni ndo ma Racha'nu, ta ma ña jà'a ndo ikan, ti na yüva ña kuxini va'a ndo kùu yi kuenda ma Racha'nu. ²¹ Vati taku ma ora ni kachi ndo, ma ora ikan, ta'ii'in ndo nda'a ndo ma ña ni kuxini ndo, ta ikan jan numini kicha'a ndio ndo chàchi ndi'i ndo

yi, ta ma ora chàa ndio ma inga meru ndo, tajan ndiakan kùu ma ndian kindoo chi'in soko jà'a ndo, vati ndi'i yi jà'a ndo. Ta iyo inga ndo ña nduva'a chi'i ndixi ta chini ndo ndia. ²² ¿A tüvi ve'e ndo nuu kuiin ndo kachi ndo, ta ko'o ndo?, ña jà'a ndo takan. Yakan va chi'in ma ña jà'a ndo i'ya, jàna'a yi ña chàtu'un ndo ma ndian chinuni tu'un Ndioo, ta nda ma ndian nda'vi ña tüvi nuva koo nuu ndia. ¿A iyo yi ña ka'in ña ndian va'a kùu ndo cha'a' ma ña jà'a ndo?, kùuni ndo. Na yüvi takan kùu yi.

Paulu kàtitu'un ra naja kua iyo yi ña jàka'nu ma ñivi ora kuxini na ora chàku'uni na ma Racha'nu
(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)

²³ Vati taku ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo i'ya, tu'un i'ya kùu yi ña kàtitu'un ma Racha'nu yi nui. Ta te'en kà'an yi: ma juuni ma chanikuaa ora kī'in ma Racha'nu Jesuu ma paan, ma ora xikoña'a Juda ra. ²⁴ Ta ikan jan, chā'a ndio ma Racha'nu Jesuu ta'vindioo nuu ma Racha'nu Tatá ra cha'a' yi, tajan chā'nda kuati ra yi, ta te'en nāka'an ndio ra: “Na kachi ndo ma paan i'ya, vati ña'a kùu ma kuñui, vati ni kuvj cha'a' ndo. Takan iyo yi ña ja'a ndo yi, ikan na kuku'uni ndo yu'u.”

²⁵ Takan kùu ta ora cha chīnu kuxini ndio ndra, tajan kī'in ra iin copa vinu, ta te'en nāka'an ra cha'a' yi: “Na ko'o ndo ma copa vinu i'ya, vati chi'in ma copa i'ya, jàchinui chi'in nij ma tu'un chaa ña ndō'iin Ndioo chi'in ndo jà'a ra'. Takan iyo yi ña ja'a ndo, ikan na kuku'uni ndo yu'u”, kati Jesuu. ²⁶ Yakan va nani ma ora chàchi ndo ma paan ikan, a chi'i ndo ma vinu ikan, takan iyo yi ña ja'a ndo ti yakan kàtitu'un yi ña cha chī'i ma Racha'nu cha'a' ndo. Ta takan iyo yi ña ja'a ndo nda kati chaa ma tiempu ña ni kichaa ndiko ra.

Paulu, kàtitu'un ra naja kua iyo yi ña ja'a yo ora kuxini yo ña jàka'nu yo ma Racha'nu

²⁷ Yakan va tu tüvi va'a jà'a yo ña tiñu'u yo ma Racha'nu ma ora chàchi yo ma paan, ta ora chi'i yo ma copa vinu kuenda kuku'uni yo ma Racha'nu, tajan yakan kùuni yi ka'an yi ña iin kuati ka'nu kùu ma ña jà'a yo chata ma kuñu, ta chata ma nii ma Racha'nu ndia. ²⁸ Yakan va tuva chàchi yo ma paan ikan, ta chi'i yo ma copa ma vinu ikan, ji'na iyo yi ña kī'in ku'va ji'na yo kuenda tuva ña va'a kùu ña chànini yo chi'in anima yo, tajan ja'a ndio yo yi. ²⁹ Vati tu yüvi ña va'a kùu ma ña chànini ndo chi'in anima ndo, ta chàchi ndo ma paan ta chi'i ndo ma vinu, ta ña'a kùuni yi ka'an yi ña tüvi tiñu'u ndo ma kuñu ma Racha'nu ora jà'a ndo takan. Ta ma Racha'nu Ndioo, ni jakutuni ra ndo cha'a' ma ña ja'a ndo. ³⁰ Yakan va cha'a' yakan kùu yi ña iyo kua'a' meru ndo ña ku'vi, ta ya'a kukue'e kàa na, ta iyo ndian cha chī'i ndia. ³¹ Vati tu kī'in ku'va ji'na yo ma ña chànini yo chi'in anima yo ta tu va'a kùu yo, tajan rakan na tüvi iyo yi ña jande'e ra tundo'o yo. ³² Vati tu ma Racha'nu tisokuati ra yo, ta jande'e ra tundo'o yo, takan jà'a ra ti kùuni ra ña ndakuu yo ma ndian ndaa, ikan na töve jakutuni ra na, ta kuvi na endeeni takua ni ta'an chi'in ndian tüvi chinuni ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya.

³³ Yakan va ndyo'o yani, taku ma ora kùti'vi ndo ña ni kuxini ndo ora chàku'uni ndo ma Racha'nu, na kuantu ji'na ndo nda kati chàa ndi'i ma ndian meru ndo, tajan na kachi ndio ndo. ³⁴ Ta tu iyo nda ndyo'o ña ya'a cha chisoko ndo, kùuni ndo, tajan va'aga ña na ku'un ndo kukachi ndo ma ve'e ndo, ti koto jande'e ma Racha'nu ma tundo'o ndo cha'a' ña töve va'a jà'a ndo ma ora ndō'iin ndo. Ta iyo inga tu'un ña kùuni ña koto ndo, va va'aga ña na kuatui, ta kàtitu'in yi nuu ndo ma ora ni kunde'i ndo.

12

Ma Tati Í Ndioo chà'a yi kua'a'

nuu ndatu nuu ma ndian chìnuni tu'un Jesucristu

¹ Ndyo'o yani vitin va kàtitu'un kachin nuu ndo, ikan na koto ndo ndisaa ndatu ña chà'a Tati Íí Ndioo nuu ta'ii'in yo. ² Taku ndyo'o ti cha chà'a va'a ndo kuenda naja kua jā'a ndo ña kēña'a ndo chàkuu ndo ña jāka'nu ndo ma ndioo yutun ña ñi'i, ma ora takā'an kùu ndo ma ndian chìnuni tu'un Jesucristu niku. ³ Ta cha'a' yakan kùu yi ña, vitin ni katitu'un ndioi nuu ndo ña taku ma ndian kà'an chí'in ndatu ma ra kùu Tati Íí Ndioo, na kùu ka'an ti'ini na chata ma Racha'nu Jesuu. Ta indukuni kùu yi tuva kùu kà'an na ña iin ra ya'a ka'nu kùu ma Racha'nu Jesuu, tuva tüvi iyo ma Tati Íí Ndioo chí'in na ndia.

⁴ Vati taku ma ra kùu Tati Íí Ndioo, ti siin siin kua kàa ma ndatu ña chà'a yi nuu ta'ii'in yo, ta koto nakanini ndo ña kua'a' nuu tati kùu yi, vati uvanuu Tati Íí Ndioo kùu yi ña chà'a ndisaa yi nuu yo. ⁵ Ta juuni vaji siin siin tiñu chā'a ma Racha'nu nuu yo ña jā'a yo kuenda ma ndian chìnuni, va uvanuu ra kùu Racha'nu iyo. ⁶ Ta ndicha ña vaji siin siin tiñu chā'a ma Racha'nu Ndioo nuu yo ña jā'a yo, va uvanuu Ndioo kùu ra ña jàtiñu ndisaa tiñu ikan nuu tandi'i yo chí'in ma ndatu ña iyo ra. ⁷ Vati ma Racha'nu Ndioo jàna'a ra nuu yo ña iyo ma Tati Íí ra chí'in yo. Ta ma ndatu ikan kùu yi kuenda ña jàtiñu yo chí'in yi, ña tindee yi ndisaa ma ndian kùu ta'an yo, ndian chìnuni. ⁸ Vati iin yo, iyo ma ndatu ma Tati Íí Ndioo chí'in, ña jā'a yi ña ya'a chito na ña kà'an na. Ta juuni iyo inga yo, ña juuni maa ma Tati Íí Ndioo chà'a yi ma ndatu ña jàna'a yi nuu yo, naja kua nani'i yo nakoto va'a yo ma Ndioo. ⁹ Ta juuni iyo inga yo, ni'i ña ja'a ma ndatu Tati Íí Ndioo ña na chinuni va'a yo ma tu'un ra. Ta iyo inga yo, ña chà'a ma Tati Íí ndatu ra nuu yo, kuenda ña jànda'a yo ma ndian ku'vi. ¹⁰ Ta iyo inga yo, ña tindee ma Tati Ndioo yo, ña na ja'a yo iin tiñu ka'nu ikan

na nde'e ma ñivi yi. Ta juuni iyo inga yo ña tindee ma Tati Íí Ndioo yo, ña na katitu'un yo ma tu'un yu'u ra nuu ma inga na. Ta iyo inga yo, ña tindee ma Tati Íí ra yo, ña na koto yo tuva ndicha ña tu'un Ndioo kùu ma ña kà'an ma ñivi, a tüvi. Ta juuni iyo inga yo ña tindee ma Tati Íí, ña na kuu ka'an yo iin tu'un siin siin ña tüvi kütunini inga ñivi yi. Ta juuni iyo inga yo ña tindee ma Tati Íí, ña kùu katitu'un kachin niyi kùuni ka'an ma tu'un siin siin ikan nuu yo. ¹¹ Yakan va uvanuu ma Tati Íí ra, ña iyo kùu yi ña chà'a yi siin siin ndatu ikan nuu ta'ii'in yo. Tajan takan jā'a yi chí'in ta'ii'in yi takua kùuni maa yi.

Tandi'i ma ndian chìnuni tu'un Ndioo, ndàkuu na iin ñivini

¹² Ti taku ma kuñu yo, vati iyo xini yo, ta nda'a' yo, ta cha'a yo, ta ndicha ña iyo kua'a' ña kuati iyo yi, va ndisaa yi kùu yi iin kuñuni. Ta kua ikan kùu yi chí'in Cristu ndia, ti vaji iyo kua'a' nuu ma ñivi ra, va ndisaa na kùu na iin kuñuni. ¹³ Ta juuni kua ikan kùu yi chí'in maa yo ña kùu yo ndian judú a ndian yüvi judú, a kùu yo ndian musu ña tüvi ni'i ya'vi a ndian töve, vati nda ora jā'a ma Tati Íí Ndioo ña jākunduta ra yo, nda ma ora ikan kùu yi ña cha ndàkuu yo iini kuñu Cristuni jā'a ma Tati Íí Ndioo, ti nuu ta'ii'in yo, Ndioo chà'a ra uvanuu ma Tati Íí ra ña na koo yi chí'in yo.

¹⁴ Vati taku ma kuñu yo, ti na yüvi iin nuuni ma kuñu yo kùu yi ña iyo yi yo, ti kua'a' ña kuati kùu yi ña iyo yi ma kuñu yo. ¹⁵ Ta tu ma cha'a yo kàti yi ña na yüvi iki kuñu yo kùu yi, cha'a' ña na yüvi nda'a' yo kùu yi kàti yi, na yüvi ña ndicha kùu yi, ti vaji kà'an yi ma takan, va juuni ma kuñu yo kùu yi ndia. ¹⁶ Ta tu ma ñii so'o yo kàti yi ña na yüvi ma ña iyo kuenda ma kuñu yo kùu yi, cha'a' ña na yüvi tinuu yo kùu yi kati yi, juuni na yüvi ña ndicha kùu yi, ti na yüvi cha'a' ña kà'an yi takan, ta ni jaña yi ña kùu yi ma kuñu yo ndia. ¹⁷ Vati

tu tandi'i ña kuati ña ìyo ma kuñu yo kùu yi kuenda ma tinuu yo niku, na kùu taso'o yo, tuva takan kùu yi. Ta tu tandi'i nuu ma ña ìyo ma kuñu yo, kùu yi kuenda ma ña taso'o yo, na kùu nani'i yo xiko nĩ'iin nakuyi, tuva kùuni yo ta'ni yo yi. ¹⁸ Ta cha'a' yakan kùu yi ña tãa ma Racha'nu Ndioo ta'ii'iin ña kuati ìyo ma kuñu yo ma nuu va'aga ña koo yi kuenda yo, kùuni ra, ta kua ikan kīndoo yi nda vitin. ¹⁹ Vati tu iini ña kùu ma ña kuati ìyo yo ikan niku, tajan na tüvi kuu ka'an yo ña iini kuñu kùu yo tuva takan kùu yi. ²⁰ Ta ndicha kuu ña vaji kua'a' nuu ma ña kuati kùu ma kuñu yo ña ìyo yi yo, va ndisaa yi kùu yi iin kuñuni.

²¹ Vati taku ma tinuu yo na kùu ka'an yi chi'in ma nda'a' yo ña na tüvi chiniñu'u yi yi, ta ni ma xini yo na kùu ka'an yi chi'in ma cha'a yo ña na tüvi chiniñu'u yi yi ndia. ²² Vati ma ña kuati ìyo ma kuñu yo ña ta'aga kaa, yakan kùu ma ña chiniñu'u ga yo. ²³ Ta taku ma ña kuati ìyo ma kuñu yo ña na tüvi kùuni yo nde'e yo, yakan kùu ma ña vii ga chasi yo ja'ma chata yi. Ta ma ña kuati ma kuñu yo ña na töve va'a ña koo nuna yi, yakan kùu ma ña kumi va'a ga yo koto nde'e inga ñivi yi, kùuni yo. ²⁴ Va ìyo inga ña kuati ma kuñu yo ña kindoo nuna, ta yakan tüvi kùmi va'a yo yi. Ta cha'a' yakan kùu yi ña jã'a ma Racha'nu kua'a' nuu kuati ma kuñu yo, ikan na kuuni ga yo nde'o yi, ta tiñu'u yo ma ndian ta'an yo, vaji tüvi ya'a ga iñu'u na chi'in yo. ²⁵ Takan ìyo yi ña ja'a yo koto siin siin ña nakanini yo ja'a yo chi'in ma ndian kùu ta'an yo. Yakan va ìyo yi ña tindee ta'an yo yo. ²⁶ Ta tu ìyo uvi uni ñivi ta'an yo ña ndè'e yo na, ña ndè'e na tundo'o, nda maa yo ndè'e yo tundo'o, ti nda'vi kùuni yo ndia. Ta tu ìyo ma ndian tiñu'u na uvi uni ma ndian ta'an yo, nduva'a chisii ndisaa yo, cha'a' ña jà'a na takan.

²⁷ Yakan va ndisaa ndo kùu ndo kuñu ma Racha'nu Cristu, ta ta'ii'iin

ndo kùu ndo iin nuuni ma ña kuati ìyo ma kuñu ra ndia. ²⁸ Vati ma Racha'nu Ndioo, cha chã'a ra tiñu nuu ma uvi uni ma ndian ni jatiñu kuenda ra, ta ndia'ya kùu na: Ma nunuu, ji'na chã'a ra tiñu nuu ma ndian kùu tatun Jesuu, ta ña uvi, va chã'a ndio ra tiñu nuu ma ndian kà'an chi'in tu'un yu'u ra, ta ña uni, va chã'a ra tiñu nuu ma ndian matru ña jàna'a ma tu'un ra, ta ikan jan chã'a ra tiñu nuu ma ndian jà'a ma ndatu ka'nu chi'in nuu ma ndian jànda'a ndian ku'vi, ta chi'in nuu ma ndian chàta'ani tindee inga ñivi. Ta juuni chã'a ra tiñu nuu ma ndian kuxini nuu inga ñivi, ta chi'in nuu ma ndian kà'an ma tu'un kà'an inga ñivi ndia. ²⁹ Uvaa ña na yüvi tandi'i yo kùu ma ndian kùu tatun Jesuu, ta yüvi tandi'i yo kùu ka'an yo ma tu'un yu'u Ndioo, ta ni yüvi tandi'i yo jàna'a yo nuu ma ñivi, ta ni yüvi tandi'i yo kùu ja'a yo ma ndatu ka'nu nuu ma ñivi, ³⁰ ta yüvi tandi'i yo ìyo ndatu yo kuenda ña jànda'a yo ndian ku'vi ndia. Ta juuni na yüvi tandi'i yo kùu ja'a yo kà'an yo tu'un siin siin ña töve kütunini inga ñivi ndia. ³¹ Yakan va na nanduku ndo ja'a ndo ma tiñu ka'nuga, takua kùuni ma Racha'nu Ndioo, vati juuni ni jana'i iin ma ña va'aga nuu ndo ndia.

13

Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña kuuni yo nde'e yo inga ñivi

¹ Ta tuva kùu ja'i ña kà'in tandi'i nuu tu'un ña kà'an ma ñivi ìyo tandi'i ñuu ña ìyo ma ñuñivi, ta tu juuni kùu ja'i kà'in ma tu'un ña kà'an ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, va tu tüvi kùuni nde'i ma inga ñivi, ta ña'a kùuni yi ka'an yi ña kùu takua kùu iin kaa kalaxin, ña ya'a kua'a' yu'u yi, ta tüvi nda kuenda yi tuva takan ja'i. ² Ta tu kùu ja'i kà'in ma tu'un yu'u Ndioo, ta chitoi naja kua kùuni ma ña ìyo xe'e tichi chinituni ra kà'an yi, ta tu jà'i ma tiñu ka'nu, ta chinuni

va'i ma tu'un Ndioo, ta tandi'i inga nakuyi, ndisaa ma tiñu ka'nu ña jà'i ikan, na tüvi nda kutiñu yi, tuva tüvi kùunì nde'i ma inga ñivi ndia. ³ Ta tu nata'vì tandi'i ma ña kuika iyoi chi'in ma ndian nda'vi, ta ndava ña kùu ku'vai yu'u ña kuvì cha'a' inga ñivi, juuni na tüvi nda kuàtiñu yi tuva tüvi kùunì nde'i ma inga ñivi ndia.

⁴ Yakan va tuva ndicha ña kùuni yo nde'e yo ma inga ñivi, tajan iyo yi ña jandeeni yo ma ña ja'a na, ta koo va'a yo chi'in na, ta tüvi ndotixin yo, ta tüvi jàndotayi yo yo cha'a' ma ña jà'a yo. ⁵ Ta juuni na tüvi iyo yi ña ka'an ni'i yo chi'in na, ta töve nànduku yo nakuyi kuenda ma'iin yo, ta tüvi kùxaan yo na, ta nàani yo ña töve va'a ña jà'a na chata yo, tu ndicha ña kùunio nde'o na ndia. ⁶ Ta juuni na tüvi iyo yi ña sii kùuni yo cha'a' ma ña tüvi va'a jà'a na, va na sii kùuni yo ora kà'an na ma ña ndaa. ⁷ Vati kùuni yo nde'e yo na, ña'a kùuni yi ka'an yi ña jaka'nuni yo kuati na, ta vaji ndava ni kuuni ja'a na chata yo va töve ndakoo yo ma tundeeni na ña iyo chi'in yo, ta töve jàña yo ndatu yo ma ña va'a ña ni kuu iti' nuu, ta juuni jàndeeni yo, vaji jànde'e na tundo'o yo ndia.

⁸ Yakan va koto jàña yo ña kùuni yo nde'e yo ma ndian kùu ta'an yo, vati tandi'i ma ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ni chaa iin kivi ña na töva chiniñu'u yo ka'an yo yi, ta na töva chiniñu'u yo ka'an yo ma tu'un siin siin ña töve kùtunini inga na, ta na töva ndàkutiñu ma ña ya'a chito yo ña kà'an yo cha'a' Ndioo ndia, ti ni jandi'i ma Racha'nu nuu yi. ⁹ Vati ni ma ña ya'a chito yo kà'an yo, ta ni ma ña kà'an yo chi'in tu'un yu'u Ndioo, töve jàna'a kachin yi nuu yo naja kua kùu Ndioo. ¹⁰ Va ni keta iin kivi ña ni koto kachin ndio yo ma naja kua kùu ra, tajan ma ora ikan töva ni chiniñu'u yo ndian chito ña kà'an chi'in ndian kà'an chi'in tu'un yu'u ra ndia.

¹¹ Vati taku ma ora kùu yo ma ndiakwati, kà'an yo, ta chànini yo

takua chànini ma ndiakwati, va ma ora cha chāa ndio yo ña kùu yo ma ndian chandee, tajan ikan kùu ma nuu jàña ndio yo ña jà'a yo ora kùu yo ndiakwati. ¹² Yakan va juuni kua ikan kùu yi ma vitin, vati taku ora ndè'o yo ma nuu inu, na tüvi ndichin va'a nde'o yo, ti kuxinani nuu yo, kua ikan ndè'o ma tu'un va'a ma vitin. Va ni keta ndio ma kivi ña ni nuna ndio ma Racha'nu Ndioo nuu yo, ta ikan jan ni nakoto va'a ndio yo maa ra takua nàkoto ra yo ndia. ¹³ Yakan va iyo uni nakuyi ña ka'nu ña endeeni ni koo yi vitin: ma ña nunuu kùu yi ma ña jandeeni yo kuantu yo ma Racha'nu, ta ma ña uvi, kùu yi ña na chinuni va'a yo ma tu'un ra, ta ma ña uni, kùu yi ña na kuuni yo nde'o Ndioo chi'in ta'an yo. Va ma ña ka'nuga ña kùu ja'a yo kùu ma ña kùunio nde'o.

14

Paulu kàtitu'un ra naja kua ja'a ma ñivi ña kùu jà'a na kà'an na ma tu'un siin siin ña töve kùtunini inga ñivi

¹ Yakan va na numini nanduku ndo naja kua ja'a ndo ta kùu kùuni ndo nde'e ndo ta'an ndo. Ta juuni na kuuni ndo ña ma Tati Í Ndioo chà'a yi ña na ku'va ndo ma ndatu yi. Ta iin ndatu ka'nu kuunì ña na ni'i ndo nuu ndisaa ma ndatu iyo ña kùu ka'an ndo chi'in ma tu'un yu'u Ndioo. ² Vati taku ma yo chito ka'an ma tu'un siin siin ña töve kùtunini inga ñivi, kà'an yo yi kuenda ma Racha'nu Ndiooni, ta yüvi kuenda ma inga ñivi, ti ndiakan na kùu kutunini na ma ña kà'an yo. Ta ndicha kuii ña chi'in ndatu ma Tati Í kùu ma tu'un kà'an yo ikan, va iin tu'un xe'e kùu yi kuenda inga ñivi. ³ Va inga ra ña kà'an ra chi'in tu'un yu'u Ndioo. Ta tu'un ikan kachin kùu yi kuenda tandi'i inga na, ña chìnuni, ta ora taso'o na yi ya'a chisii na jà'a yi ta jàndomani yi na ta juuni ni koo tundeeni Ndioo chi'in na jà'a yi ndia. ⁴ Va taku ma ra kùu ja'a kà'an ma tu'un siin siin ña

töve kùtunini inga na, iyo tundeeni ra, va juuni chi'in maani ra, va ma ra chìto ka'an ma tu'un yu'u Ndioo, ti rakan ni koo tundeeni ra, va ña ni ku'va ra nuu ndisaa ma ndian chìnuni tu'un Ndioo ma ora tàsò'o na ma ña kà'an yi. ⁵ Yu'u kùuni ña tandi'i ndo na ni'i ndo ma ndatu ña kà'an ndo ma tu'un siin siin ikan niku, va vitin chàninì ña tiá va'a ña na katitu'un ndo ma tu'un yu'u Ndioo nuu ma ñivi, kua ma tu'un ikan. Vati ka'nuga kùu ma ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, kua ma ndian kà'an ma tu'un siin siin ikan, tu töve yo kà'an kachin kua kuuni ma tu'un ikan ka'an yi, ikan na koo ma tundeeni Ndioo chi'in tandi'i ma ndian chìnuni tu'un ra.

⁶ Ndyo'o yanì, vati tuva yu'u chà ma nuu iyo ndo, ta kicha'a ka'in ma tu'un kà'an siin siin ña töve kùtunini ndo, ¿a kuu tindee ma tu'un ikan ndo?, kùuni ndo. Va chi'in tu'un ña kùtunini kachin maa ndo kùu yi, tu kicha'a ka'in iin tu'un xe'e ña Ndioo jàna'a ra nui kuenda ndo, a tu kà'in tu'un ña jàna'a yi ndo naja kua nakoto va'a ga ndo ma Ndioo, a tu jàna'i nuu ndo ma ña kùuni Ndioo. Ndisaa ma tu'un ikan kùu ma ña va'a, ti tindee yi ndisaa ndo. ⁷ Ta indukuni kùu yi chi'in taku yo nàkua'a chi'in kitarra ta ma tuvilu, vati tu töve kachin jàkuaku yo ndrun, ta töve kùu kutunini yo nda yaa chita run. Takua kùu yi chi'in ma ña kà'an yo, tu töve kachin kùu ma tu'un kà'an yo, ta indukuni kua ikan, töve kùu kutunini na yi ndia. ⁸ Ta indukuni kùu yi taku ma nuu iyo kuati ka'nu ora kànita'an ñuu ndia, vati tu ma ra tivi chi'in ma yutun tivi a jaka'an ra maa kaa kalaxin, na tüvi ndèta va'a ma tati run jà'a ra, yakan va ni'iin na töve kùu kanita'an na cha'a' ña töve ni'i kà'an ma tati run. ⁹ Ta kua ikan kùu yi chi'in ndyo'o ma vitin, vati vaji kùu ja'a ndo kà'an ndo ma tu'un siin siin ña tüvi kùtunini inga ñivi, va tu tüvi chìto na, niyi kùuni ka'an ma tu'un ña kà'an ndo, takua kà'an maa ndo nuu ma tatini kùu yi, tuva

takan. ¹⁰ Ta ndicha kuii ña iyo kua'a' nuu ma tu'un va'a ña kà'an ñivi ña iyo ñuñivi i'ya, va ndisaa yi, iyo naja kua kùuni yi ka'an yi kuenda ma ndian kùtunini yi. ¹¹ Ta tu yu'u tüvi kùtuninì nda tu'un kùu ma ña kà'an ma ñivi chi'in, tajan kùuni yi ka'an yi ña yu'u kùu iin ra kichi ma inga ñuu kuenda na, ta nda maa na indukuni takan kùu na kuenda mai ndia. ¹² Yakan va tava cha chà'i kuenda ña nduva'a iyonì ndo ña na ku'va ma Tati Ií Ndioo ma ndatu yi nuu ndo, ta cha'a' yakan kùu yi ña iyo yi ña nanduku ndo ma ndatu yi, ña naja kua kùu tindee ndo inga ma ndian chìnuni, ikan na ni'i na tiá ma tundeeni Ndioo.

¹³ Yakan va tu iyo nda ndyo'o ña kùu ja'a ndo kà'an ndo ma tu'un siin ikan, na ndakan ji'na ndo nuu ma Racha'nu Ndioo, ña na ku'va ra inga ndatu ra nuu ndo, ikan na kuu ka'an ndo nuu ma ñivi niyi kùuni ma tu'un siin siin ikan ka'an yi ndia. ¹⁴ Vati tu kà'an yo chi'in Ndioo, chi'in ma tu'un siin siin ikan, vaji ndicha va'a ña jà'a yo yi chi'in ndisaa anima yo, va ma chinituni yo na tüvi chìto yi nda ña kùu ma ña kà'an yo. ¹⁵ Yakan va ma ña iyo yi ña ja'i kùu yi ña tu ora kà'in chi'in Ndioo, iyo yi ña ka'in yi chi'in ndisaa animai, ta juuni iyo yi ña ka'in chi'in ndisaa chinitunì. Ta ora chìtai ma yaa ña jàka'nui Ndioo chi'in ndisaa animai, ta juuni iyo yi ña ja'i yi chi'in chinitunì ndia, ikan na kua'i kuenda nda ña kùu ma ña chìtai. ¹⁶ Ta tu jàka'nun ma Racha'nu Ndioo chi'in ma tu'un siin siin ña kà'un chi'in animaun, na kùu tita'an ma ndian töve kùtunini ma ña kà'un ña jàka'nu na ma Racha'nu indukuni chi'un, ti ma tu'un kà'un na tüvi kùtunini na yi. ¹⁷ Ta ndicha iin ña ta'vindioo kùu ma ña kà'un nuu ra, va na tüvi tindee yi inga ñivi ti tüvi kùtunini na yi.

¹⁸ Ta yu'u nduva'a chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu, cha'a' ña kùu ka'in chi'in tu'un siin siin ikan, ta kùu ja'i ka'in yi tiá kua'a' kua ndisaa ndo. ¹⁹ Va ora kuti'vi ndo chi'in ma tichi ma veñu'u, va'aga ña kà'in

u'un ta'an ma tu'un kà'an yo, kua ña kà'in iin uchi mii tu'un siin siin ña tüvi kütunini ndo.

²⁰ Yakan va ndyo'o yani ndian chìnuni, va'a tu jàchika ndo ndo ña jà'a ndo ña kini takua jàchika ma ndiakwati na jà'a na yi ndia. Va cha'a' tandi'i ma ña chànini ndo, iyo yi ña kuu ndo ma takua kùu ndian chicha. ²¹ Vati taku nuu ma tutu Ley Ndioo te'en kà'an yi:

Chi'in tu'un siin siin ta chi'in tu'un kà'an ñivi kichi inga ñuu ni ka'in chi'in ma ñivi.

Ta vaji ni ja'i takan, ta töve jàchi'in na ma ña kà'in.

Takan kàti ma Racha'nu Ndioo.

²² Yakan va tu ka'an yo tu'un siin siin ña töve kütunini yo, töve chàtiñu Ndioo tu'un ikan kuenda ma ndian chìnuni tu'un ra, va chàtiñu ra yi kuenda ma ndian töve chinuni, ti iin señani kùu yi kuenda na. Va Ndioo chàtiñu ra ma tu'un ña kà'an na chi'in ma tu'un yu'uni ra kuenda na jana'a kachin va'a yi nuu ma ndian chìnuni tu'un ra. ²³ Vati tu ma ndian kùu ñivi Ndioo kùti'vi ta'an na, ta ikan ndisaa na kicha'a ndio na kà'an na ma tu'un siin siin, ta ikan jan chaa ndio ma ñivi chaa, chi'in ma ndian tüvi chìnuni, tajan ndiakan ni ka'an na ña ndian tivi xini kùu ma ndian chìnuni, cha'a' ña kà'an na ma tu'un siin siin ikan. ²⁴ Va tu tandi'i ndo kicha'a ndo kà'an ndo ma tu'un yu'u Ndioo ma ora chaa ndio ma ñivi chaa, chi'in ma ndian tüvi chìnuni, tajan ma ikan juuni maa ndio na, ni ku'va na kuenda ña maa na kùu ma ndian iyo kuati ora taso'o na yi, ta ni ku'va na kuenda ña iyo yi ña chikoni'i ndiko na kù'un na ma iti' Ndioo cha'a' ña taso'o na ma tu'un ndicha ña kà'an ndo. ²⁵ Ta takan kùu yi ña ni koto tandi'i ma ñivi ma tu'un xe'e ña iyo ma tichi chinituni na niku, tajan juuni maa ndio na, ni kunandi chiti na ña jàka'nu na ma Racha'nu, ti cha chā'a ndio na kuenda, ña ndicha kuii ña tañu ndo iyo ma Racha'nu Ndioo.

Paulu kàtitu'un ra naja kua jà'a yo ora jàka'nu yo ma Racha'nu Ndioo

²⁶ Yakan va ndyo'o yani, taku ma nuu kùti'vi ta'an ndo, iin ndo kùu kata ndo yaa kuenda ra, ta inga ndo jàna'a ndo ma tu'un ra, a ña kàtitu'un ndo ma iin tu'un xe'e ña jàna'a Ndioo nuu ndo, a ña kà'an ndo ma tu'un siin siin, a ña kàtitu'un kachin ndo naja kua kùuni ma tu'un siin siin ikan ka'an yi, takan iyo yi ña ja'a ndo, ikan na ni'i ndisaa ndo ma tundeeni Ndioo, ta koo yi chi'in ndo. ²⁷ Taku ma ora kà'an ndo ma tu'un siin siin, va'aga ña ta'ii'iin ndo na ya'a ndo ka'an ndo yi nuu ma ñivi, vati na vä'a ja'a yi ña ni nduvi ndo ya'a ndo ka'an ndo yi nuu na iin tiempuni. Ta ora cha kà'an iin uvi a uni ndo yi, ta tüva kùu ya'a inga na ka'an na yi. Ta kuenda ma ndian ya'a kà'an na ma tu'un siin siin ikan, juuni iyo yi ña koo iin meru ndo, ña kàtitu'un kachin ma nuu na, naja kua kùuni ma tu'un ikan ka'an yi ndia, ikan na kutunini ndisaa ndo yi. ²⁸ Ta tu tüvi ni'iin ma meru ndo ña kùu ka'an na ma ña kùuni ndo ka'an ndo ma nuu ka'iin ti'vi ma ñivi, va'aga ña na kà'an maa ndo yi ikan, va kùu ka'an ndo yi nuu Ndioo ora kà'an xe'e ndo yi. ²⁹ Ta indukuni kùu yi chi'in taku ma ndian kàtitu'un ma tu'un yu'u Ndioo nuu ma ñivi ndia, vati uvi ndo, a unini ndo iyo yi ña ya'a ndo katitu'un ndo nuu ma ñivi, ta ma inga ma ndian ka'iin ma ikan, iyo yi ña ja'a na kuenda, nde'o tuva ndicha ña va'a kùu ma ña kà'an ndo, a tüvi ndicha. ³⁰ Va tu iin ra ndaa ra kà'an ra iin tu'un yu'u Ndioo kuenda ma ñivi ka'iin ti'vi ikan, ta juuni ndaa ga ka'an ra, ta ikan ni'i inga ra ña nandi ikan iin tu'un xe'e ña jàna'a Ndioo nuu ra, tajan ma ra nunuu iyo yi ña kutaxin ra ña kà'an ra ta ku'va ra ña kà'an ma inga ra. ³¹ Ta takan iyo yi ña ja'a ndo, ña ta'ii'iin ndo iyo yi ña kutu'va ndo ya'a ndo ka'an ndo ma tu'un yu'u Ndioo nuu ma ñivi. Ta takan iyo yi ña ja'a ndo, ikan ndisaa ndo kutu'va va'a ndo ma

tu'un Ndioo ta na koo tundeeni ra chi'in ndo. ³² Vati tandi'i taku ma ndian kà'an tu'un yu'u Ndioo, iyo yi ña jandeeni na, ta kuantu na nda ora keta ka'an na, tajan iyo yi ña kà'an na. ³³ Vati ma Racha'nu Ndioo, ti iin ra ya'a chàta'ani ra ña koo vii chi'in ta'an yo kùu ra, ta töve kùuni ra ña jakanuu yo xini ta'an yo chi'in ma ña jà'a yo.

Takua kùu yi chi'in ndisaa ma ndian chìnuni ña kuti'vi ma veñu'u, ³⁴ ña ma ñivi ña'a, ti iyo yi ña taxiin koo yu'u vi ma nuu ka'iin ti'vi ndo ña jàka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo, vati nuu ma tutu Ley Ndioo kàti yi ña ma ñivi ña'a, iyo yi ña kuu vi iin ñivi iñu'u chi'in ma ndra kùu ii vi takua kà'an yi. ³⁵ Ta tu kùuni ma ñivi ña'a ña koto vi tiá cha'a' ma tu'un i'ya, tajan na ndakatu'un vi nuu ma ndra kùu ii vi ma ve'e vi, töve iñu'u kùu vi, tuva ndakatu'un vi yi nuu ka'iin ti'vi ma ñivi Ndioo.

³⁶ Yakan va iyo yi ña ku'va ndo kuenda ña tüvi tañu ndyo'o, ndian ñuu Corintu, kùu yi nuu keta ji'na ma tu'un Ndioo, ta ni yüvi nuu uvanuu ndyo'o ni kùu ndo ña chito ndo ma tu'un ra ndia. ³⁷ Ta tu iyo nda ndyo'o chànini ndo ña ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kùu ndo, ta iyo ma Tati Í Ndioo chi'in ndo, kùuni ndo, tajan iyo yi ña koto va'a ndo, ti ma tu'un ña tàì vitin nuu ndo, kùu yi ma ña tachi Ndioo. ³⁸ Va tu tüvi jàchi'in ndo ma ña kà'an yi, tajan nda ma Racha'nu Ndioo na tüvi ni ki'in kuenda ra ndo ndia.

³⁹ Takan kàti yu'u chi'in ndyo'o yani, vati kùuni yu'u ña na katitu'un ndo ma tu'un yu'u Ndioo, ta tüvi kasi ndo yu'u ma ñivi tuva ka'an na ma tu'un siin siin ña tüvi kùtunini inga ñivi. ⁴⁰ Vati ma ña kùuni ña ja'a ndo kùu yi ña na tiñu'u ndo ma inga ndian kùuni ka'an tu'un Ndioo, ta na nanduku ndo naja kua vii kùu ja'a ndo yi ndia.

15

Nuu nàtaku Cristu

¹ Ndyo'o yani, kùuni ña na kuku'uni ndo ma tu'un va'a cha'a' Jesucristu ña kàtitu'in nuu ndo. Vati ma tu'un i'ya kùu ma tu'un ña nda ora taso'o ndo yi, ta kīcha'a ndo chìnuni ndo yi, ta juuni jà'a yi ña jandeeni ndo ña iyo va'a ndo nda vitin ndia. ² Ta juuni cha'a' ma tu'un va'a i'ya kùu yi ña kàkú ndo tuva endee chìnuni va'a ndo yi ma takua kàtitu'in yi nuu ndo. Va tu töve nī jachi'in ndo ma ña kà'an yi, kùuni yi ka'an yi ña töve ndicha ña chìnuni ndo ma ña kà'an yi tuva takan.

³ Vati taku ma tu'un ka'nuga ña kàtitu'in nuu ndo, yakan kùu ma tu'un ña nī'i nuu Racha'nu ña kùtu'vai. Ta te'en kà'an ma tu'un ikan ña chí'í ma Racha'nu Jesucristu cha'a' ma kuati yo indukuni takua kà'an ma tu'un Ndioo ña ni kuu. ⁴ Ta kūchi ndio na ra, ta tichi uni kivi, ta nātaku ndiko ra, takua kà'an ma tutu Ndioo ña ni kuu yi ndia. ⁵ Ta juuni chā'i kuenda nuu ndo ña ji'na keta Cristu ora cha nātaku ndiko ra nuu ma Petu', tajan keta ndio ra nuu ma ndi uchi uvi ma ndra jàkua'a chi'in ra. ⁶ Takan kuu ta ikan jan keta ra nuu ka'iin ti'vi kua'a' ma ndian yani yo ndian chìnuni. Ta ndiakan ti ya'aga u'un cientu ta'an na kùu na ña ndē'e na ña nātaku ndiko ra. Ta iyo ma ndian juuni takuu ga ma nda vitin, ta iyo ma ndian cha tüva takuu ti cha chí'í na. ⁷ Ta juuni keta ra nuu ma Jandiau, ta tiá iti' nuu tandi'i ma ndra kùu tatun ra ndia. ⁸ Ta ma nuu ndi'inia, ma ora yā'a kua'a' kivi kùu yi ña keta ra nuu yu'u, jin nākotoi ra kua'a' tiempu iti' nuu kua ma inga na.

⁹ Vati yu'u kùu ma ra ta'a tiá kaa ña kùu tatun Jesuu, ña ni tüvi iyo yi ña ka'an ma ñivi ña tatun Jesuu kùì, vati ya'aga chāndikuin na kuenda ña jànde'i tundo'o ma ndian chìnuni tu'un Cristu niku. ¹⁰ Va vitin kùì takua kùu ma ra kùì, ti maa ma Racha'nu Ndioo jā'a ña na kui takan, ti iin ra ya'a va'a kùu ra, ta ma ñamani ña jā'a ra chi'in, na tüvi ni ja'a maani ra yi, vati vi'a ni'iga

jātiñui kua inga ma ndra kùu tatun ra cha'a' ma ñamani ikan, vaji na yüvi mai kùu ma ra jà'a yi, ti ma ña jà'a yi kùu ma ñamani Ndioo ña iyo chi'in. ¹¹ Ta na tüva kuu, vaji yu'u a inga ndra kùu ma ndra kàtitu'un ma tu'un va'a cha'a' Cristu nuu ndo, vati ña'a kùu ma ña va'a ña kàtitu'un ndi, ta yakan kùu ma tu'un ña chìnuni ndo ma vitin.

Paulu jàna'a ra ña ndicha ña nàtaku ndiko ma ndian cha chi'í

¹² Vati tu ma tu'un kàtitu'un ndi kùu yi ma tu'un cha'a' ña cha nàtaku ndiko ma Cristu, ta naja juuni kà'an ga iin ma ndian iyo tañu ndo ña ma ndian cha chi'í na tüvi nàtaku na?, tuva takan. ¹³ Vati tu tüvi nàtaku ndiko ma ndian cha chi'í, tajan kùuni yi ka'an yi ña nda ma Racha'nu Cristu, na tüvi ndicha ña nàtaku ndiko ra ndia, tuva takan. ¹⁴ Yakan va tu ma Racha'nu Cristu na tüvi nī natakuru ra, tajan yakan kùuni yi ka'an yi, ña na tüvi nda kuenda ma tu'un ña chàkuu ndi ña kàtitu'un ndi nuu ndo. Ta juuni induku tüvi nda kuenda ma tu'un ña chìnuni ndo ndia, tuva takan. ¹⁵ Ta tu ndicha ña takan kùu yi, tajan kùuni yi ka'an yi ña ndyu'u kùu ma ndra kà'an tu'un vatani chata ma Racha'nu Ndioo, cha'a' ña kàtitu'un ndi ña ma Racha'nu Ndioo kùu ra ña jànataku ra ma Cristu. Ta ña'a kùu ma tu'un vata, tu töve ndicha ña nàtaku ndiko ma ndian cha chi'í, tuva takan. ¹⁶ Ti tu ma ndian cha chi'í, na tüvi nàtaku ndiko na, ta ña'a kùuni yi ka'an yi ña ni ma Cristu, töve nī natuku ndiko ra ndia. ¹⁷ Yakan va tuva ndicha ña Cristu tüvi nī natakuru ndiko ra, tajan nda ma tu'un chìnuni ndo, na tüvi ndakutiñu yi ndia, ta kùuni yi ka'an yi ña juuni iyo ga ma kuati chi'in ndo, ti Ndioo töve nī janaa ra ma kuati ndo nda vitin, tuva takan. ¹⁸ Ta tu ndicha ña takan kùu yi, tajan ni ma ndian chìnuni tu'un Cristu ña cha chi'í, na töva ni koo na endeeni chi'in ra ndia, tuva takan. ¹⁹ Vati tu ndàtu yo ma Racha'nu Cristu, cha'a' ña chànini yo ña ni tindee ra ma

yo iyo nditoni ñuñivi i'ya ma vitin, kùuni yo. Ta kùuni yi ka'an yi ña vi'a nda'vi ga ni kuuni yo kua ma inga ñivi, cha'a' ña chànini yo takan tu töve ndicha yi niku.

²⁰ Va töve takan kùu yi, ti cha chito va'a yo ña ndicha ña ma Racha'nu Cristu kùu ra ma ra nunuu ña nàtaku tañu ma ndian cha chi'í, ta ikan jan, chā'a ndio yo kuenda ña juuni nàtaku ma ndisaa ma ndian chi'í ndia. ²¹ Vati cha'a' ña chi'í iin ra'ii ña nàni Adán kùu yi ña chi'í ndisaa ndio ma ñivi nda vitin, tajan juuni takan kùu yi ña cha'a' inga ra'ii ña nàni Cristu kùu yi ña cha kīcha'a nàtaku ndiko ma ndian cha chi'í ndia. ²² Ta takan kùu yi ña cha'a' ña ndisaa yo kùu yo ñivi Adán, ta yakan kùuni yi ka'an yi ña ndisaa yo cha chi'í yo. Takan kùu yi chi'in ndisaa yo ndian iyo kuenda Cristu, ni natakuru ndiko yo, ta endeeni ni koo yo chi'in ra ndia. ²³ Va ta'ii'iin yo ku'un yo takua ora kāchin Ndioo ña ku'un yo. Vati ra nunuu ña nàtaku kùu ma Racha'nu Cristu. Ta ikan jan ni janatakuru ndiko ra ndisaa yo ma ndian chìnuni tu'un kà'an ra ma ora ni kichi ra. ²⁴ Tajan ni kindaa ndio ra ma ndatu ña iyo chi'in tandi'i ma ndra kumitiñu, ta chi'in tandi'i ndatu ña iyo chi'in tati xaan ta inga tuku nuu ndatu ndian kini ndia. Ta ikan jan ni ku'va ndio ra ma nuu chà'nda ra tiñu nuu ma Racha'nu Ndioo Tatá ra ma ora ni chaa ndio ma tiempu ni naa ma nuñu'u' ñuñivi i'ya.

²⁵ Va ma Racha'nu Cristu iyo yi ña ka'nda ra tiñu, nda kati jakanaa ji'na ga ra ma ndian xaani nde'e na ra, ta ikan jan kani ndoyo ra na iti' cha'a ra. ²⁶ Va ma ña nuu ndi'ni ña ni jandi'ni ra nuu, kùu ma ndatu kui'na ña chà'ni yi yo. ²⁷ Ta te'en kà'an ma tutu Ndioo: ma Racha'nu Ndioo chà'a ra tandi'ni ndatu kuenda ña na ka'nda ma Racha'nu Cristu tiñu nuu tandi'ni ña iyo, vati takan kà'an ma Tutu Ndioo. Ta ña'a tüvi kùuni yi ka'an yi ña Cristu ni ka'nda ra tiñu nuu ma Racha'nu Ndioo, ti ma Racha'nu Ndioo kùu ra ma ra chā'a

ma ndatu ikan nuu ra. ²⁸ Yakan va ora chaa ma kivi ña Cristu ra kùu se'e Ndioo, ni ka'nda ra tiñu nuu ndisaa ña iyo. Ta ikan ni jana'a ra ra nuu ma Tatá ra, ña ji'na rakan chā'a ra ndatu ikan nuu ma ra kùu se'e ra. Ta ma se'e ra ni ku'va ndiko ra ma ndatu nuu ra, ikan ma Tatá ra, ni ka'nda ra tiñu nuu tandi'i ma ña iyo. Ta takan ni kuu ikan nuu ndi'inia ma Racha'nu Ndioo ni kuxini ra nuu tandi'i ña iyo.

²⁹ Ta tu kà'an na ña ma ndian cha chī'í na tüvi nàtaku ndiko na, tajan, ¿nda kuenda kùu yi ña iyo iin ma ndian kùnduta cha'a' ma inga ndian cha chī'í?, tuva chànini na ña na tüvi nàtaku ndiko na. ³⁰ Ta ndyu'u tu töve ndátu ndi ña nàtaku ndiko ndi ma ora chī'í ndi, ña'a kùuni yi ka'an yi ña, ¿nda kuenda iyo tu'va ndi ña nde'e ndi tundo'o nani kivi?, tuva takan. ³¹ Ndyo'o yani, kùuni ña na koto ndo ña nani kivi chà'i kuenda ña ni kuvì, vati cha chito va'i ña ni chaa iin kivi ña ni ka'ni na yu'u, ta indukuni kua ikan kùuni ña na koto ndo ña kindoo va'anì cha'a' ña chìnuni ndo ma tu'un Jesucristu. ³² Yakan va yu'u nduva'a ndē'i tundo'o jā'a ma ndian xaan iyo ma ñuu Efesu, ta tu chànini ña na tüvi ndicha ña nàtaku ndiko ma ndian cha chī'í, ta takan kùu yi, ¿nayı jākanai chí'in ma ña jā'i?, tuva takan, kùuni ndo. Ta ikan jan, na te'en ka'an ndio yo: ¡Na kacho, ta ko'o yo, ti itaan ni kuvì yo!, tuva ndicha ña na töve nàtaku ndiko yo.

³³ Ta koto kù'va ndo ña jànda'viña'a ma ñivi ndo, vati iyo ndian kà'an te'en: "Tu ndikita'un chí'in iin ra nàkotoun ña tüvi jà'a tiñu va'a, ninduvi ndo ni ja'a ndo yi, vaji ra va'a kùun." ³⁴ Yakan va na ti'i va'a ndo chìnituni ndo, ta na jaña ndo ña jà'a ndo ma kuati. Takan kàti chí'in ndo, ikan na koo tukanuu nuu ndo cha'a' ña iyo ndian tañu ndo ña töve nàkoto na ma Ndioo.

Naja kùu yi ña nàtaku ndiko ma ndian cha chī'í

³⁵ Tajan iin nda ndyo'o ña te'en ni ndakatu'un ndo chí'in juuni maa ndo:

¿Ta naja kua kùu yi ña ni nàtaku ndiko ma ndian cha chī'í? ¿Ta naja kua kàa ma kuñu ña ni ni'i na?

Takan ni ndakatu'un ndo chí'in juuni maa ndo.

³⁶ ¡Ta naja ya'a ndava xini ndo ña chikatu'un ndo takan! ¿A tüvi chà'a ndo kuenda ña ma ora tàchi yo ma chiti tata, na tüvi kana yi, nda kati ta'yu ndi'i ji'na yi, tajan keta ma ña chaa? ³⁷ Vati iyo ma nuni tata ña tàchi ndo, chí'in inga tuku nuu ma chiti tata, va ma itu, ti ma ora kàna yi, na tüvi kàa yi takua kàa inga nuu ma chiti ikan, ti ma chiti ikan ma ora kàna yi siin kuii kàa yi. ³⁸ Ta tiá iti' nuu tajan ja'a ndio ma Racha'nu Ndioo ña ma ta'ii'iin nuu yi, na koo yi naja kua kùuni maa ra ña koo yi, takua kùu nuni tata ña ora tachi yo yi ta ndakuu yi itu, ta takan kùu yi chí'in inga nuu chiti ndia. ³⁹ Ta na yüvi ndisaa yo inuu kàa ma kuñu yo, vati siin kàa ma iki kuñu ma yo kùu ñivi, ta siin kàa ma iki kuñu ma kiti ku'u, ta siin kàa ma iki kuñu ma saa, ta kuñu ma tiaka' siin kàa yi ndia. ⁴⁰ Ta juuni kua ikan kùu yi chí'in ma kuñu ma ña iyo andivi ndia, vati siin kàa ma kuñu yi, ta siin kàa ma kuñu ma ña iyo nuñu'u' ñuñivi i'ya. Va vii kàa ma kuñu ma ña iyo andivi, ta siin tiá kàa yi kua ma kuñu ma ña iyo nuñu'u' ñuñivi i'ya. ⁴¹ Vati taku ma ña tacha jà'a nikandii siin kàa yi kua ma ña tacha jà'a ma yoo, ta juuni siin kàa ña tacha yi kua ma chele ndia, ta nda ta'ii'iin nuu ma chele, siin siin ma kua tacha jà'a yi ndia. ⁴² Ta juuni indukuni kùu yi chí'in ma ña nàtaku ma ndian cha chī'í ndia, vati ma kuñu ña kùchi na, tà'yu yi, ta ikan jan nàtaku ndiko iin ma ña tüvi chí'í inga cha'a'. ⁴³ Yakan va taku ma ña ni kuchi yo, iin ña tüvi ndakutiñu kùu yi va ma ora nàtaku ndiko yi, tajan kùu ndio yi iin ña ka'nu, ta tacha. Ta ma ora kùchi na yi, ti na

tüvi ñandee yi, va ma ora natakü ndiko yi, ikan kèta ndio iin ma ña ya'a iyo ñandee. ⁴⁴ Vati ma kuñu ña kùchi yo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, kuenda ma nuñu'u' ñuñivi i'yani kùu yi. Va ma ora natakü ndiko yi jà'a ma Tati Í Ndioo, tajan kùu ndio yi iin kuñu va'a kuenda ma Racha'nu Ndioo. Ti tu chító yo ña iyo ma kuñu yo kuenda ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, tajan juuni iyo yi ña koto yo ña iyo ma kuñu yo kuenda Ndioo ndia.

⁴⁵ Vati nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: "Adán kùu ma ra nunuu ña ndákuu ra iin ra chíyo ndito niku", va inga Adán ra nuu ndi'inia, ra juuni kùu Cristu, ndákuu ra Tati ña chà'a ña na koo ndito ma ñivi endeeni. ⁴⁶ Va ma kuñu nunuu ña ni'i yo töve kùu yi ma ña ni koo yi endeeni chí'in Ndioo, va kùu yi ma ña iyo ma nuñu'u' ñuñivini, ta ma kuñu yo ña ni'i yo iti' nuu kùu yi ma ña ni koo yi endeeni chí'in Ndioo. ⁴⁷ Ti ma ra nunuu kùva'a ra chí'in ma ñu'u', ta kùu ra kuenda ma ñu'u', va ma ra uvi, rakan kùu ra ma ra kichi iti' andivi. ⁴⁸ Yakan va tandi'i ma yo iyo ma nuñu'u' ñuñivi, kùva'a yo chí'in ñu'u', takua kùva'a ma Adán, ta tandi'i ndian ni ni'i koo andivi kùu na takua kùu ma Racha'nu kichi iti' andivi. ⁴⁹ Va tu indukuni kàa yo kua kàa ma ra kùva'a chí'in ñu'u', tajan kùuni yi kà'an yi ña juuni indukuni ni kuu yo takua kùu ma Racha'nu kichi iti' andivi ndia.

⁵⁰ Takan kà'in chí'in ndo ndyo'o yani, vati taku ma kuñu ña iyo sa'an ta iki, na kùu ni'i yi ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, ti na tüvi indukü kuu yi takua kùu ma kuñu ña kùndee ndisaa tiempu. ⁵¹ Ta vitin kùuni katitu'in nuu ndo iin tu'un xe'e Ndioo ña jàna'a ra nuu ndi. Vati na yüvi ndisaa yo ni kuvi, va ndisaa yo ni ndakuu yo takua kùu ma Racha'nu. ⁵² Ta iin nunuu kuiini kùu yi takua kùu iin ña nakuani yo ña ni ja'a ra yi, tajan ma yu'u nuu ndi'i nia ña ni tivi ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo chí'in ma yutun tivi,

tajan ni natakü ndio ma ndian chí'í, ti ikan ni ni'i ndio na ma kuñu ña tüva ni kuvi, ta maa yo ndian ndito, ni ndakuu yo kuu yo takua kùu ma Racha'nu. ⁵³ Vati takan iyo yi ña ja'a ma Racha'nu chí'in ma kuñu yo ña tüvi kùndee, ikan na ni'i yo ma kuñu chaa ña kùndee yi endeeni, ta tüva kuvi yi. ⁵⁴ Tajan ma ora cha ndōchaa ma kuñu yo ña tüvi kùndee, jà'a ndio ma kuñu ña kùndee ndisaa tiempu, ta ma ora cha ndōchaa ma kuñu yo ña jà'a ma ña töve chí'í, tajan ikan kùu ma nuu ni chinu ndio ma tu'un kà'an ma tutu Ndioo ña kà'an te'en: "Ndioo cha jàndi'i ra ma ndatu kui'na ña chà'ni yo." ⁵⁵ Ta yo'o, ra kùu kui'na, ¿ndanu iyo ma ndatun vitin ña chà'niun ndi?, ta, ¿ndanu kuà'an ma ndatun ña tìndee ñuun ña jàkanaun niku? ⁵⁶ Vati juuni ma kuati jà'a yo kùu yi ña chíkan yi ña kuvi yo. Ta juuni Ley Ndioo, iyo ndatu yi kuenda tiso yi kuati nuu yo ndia. ⁵⁷ Va na ku'va yo ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo cha'a' ña cha jàndi'i ra ma ndatu ikan, cha'a' ma tiñu ña jà'a ma Racha'nu yo Jesucristu. ⁵⁸ Ta cha'a' yakan kùu yi, ndyo'o yani ndian ya'a kùuni nde'i, na koo ma tundeeni Ndioo chí'in ndo, ta na koo tu'va ndo, ta koto jàña ndo ña na jakuu ndo ma tiñu ña chà'a ma Racha'nu Ndioo nuu ndo ndisaa tiempu, vati cha chító ndo ña chí'in ma tiñu ikan, ni ndo'iin ga ndo chí'in ma Racha'nu chito'o yo, ta ni ni'i ndo ma ya'vi ndo jà'a ra, vati yüvi ra vata kùu ra.

16

Paulu kàtitu'un ra naja kua iyo yi ña tìndee ma ndian chìnuni ma meru na

¹ Ta vitin va kàtitu'in nuu ndo ña na ja'a ndo ma kua kà'in nuu ndo, na jati'vita'an ndo ma xu'un' ndo, ta tìndee ndo ma ndian chìnuni tu'un Jesucristu ña iyo ñuu Jerusalén, vati juuni kua ikan cha kàtitu'in nuu ndian chìnuni ña iyo tanuu ñuu ña iyo ma iti' ñu'u' Galacia ndia.

² Yakan va nani ndomingu iyo yi ña kaniva'a va'a ndo ita'vi ma meli ña nì'i ndo ña jàtiñu tatu ndo, ikan ma ora ni kunde'i ndo na tüva iyo yi ña jati'vita'an ndo ndisaa yi iin cha'ani.

³ Vati ma ora ni chai ma nuu iyo ndo, tajan ni tachi ndioi ma ndra ni kachin maa ndo, ña naa ndra tutu ña ni tai kuenda ña katitu'un yi cha'a' ma xu'un' ña naa ndra, ora kuàndaka ndra yi nuu ma ndian chìnuni ña iyo ma ñuu Jerusalén.

⁴ Ta tu iyo yi ña nda mai ku'un ma chi'in ndra ma ora ni chai, tajan iyo yi ña ku'in ndia.

Paulu kàtitu'un ra nuu ma ñivi nda iti' ni kakunuu ra

⁵ Vati ma ora ni ku'in, ji'na iyo yi ña ya'i ma ñu'u' Macedonia, tajan ni chaa ndioi ma ñuu Corintu nuu iyo ndo. ⁶ Ta ikan jan nde'o tu kùu ndoo ndioi ma chi'in ndo uvi uni yoo, a jaya'a ndioi ma tiempu vichin ma chi'in ndo tuva kùu yi, ta ikan iyo yi ña tindee ndo yu'u ita'vi ña tia'vi iti' kuà'in. Ta ora cha ya'a tajan ni ku'in tiá iti' nuu. ⁷ Vati na tüvi chàta'ani ña tia kivini ni nde'i ndo, ti chàninì ndoi tiá kua'a' ma kivi ma chi'in ndo, tuva ku'va ma Racha'nu ña na ja'i yi. ⁸ Va vitin juuni yanga ndoi ma ñuu Efesu i'ya, ña nda kati jaka'nui ma viko Pentecosté chi'in ma ñivi, tuva kùu yi. ⁹ Takan chàninì, vati iyo kua'a' ñivi ña kùuni na taso'o na tu'un cha'a' ma Racha'nu ña kàtitu'in, vaji iyo kua'a' ma ndian xaani nde'e yu'u ndia.

¹⁰ Ta tu chàa ma Timoteu yani yo ma nuu iyo ndo, tiá va'a ña na nanduku ndo naja kua koo va'a ndo chi'in ra, vati juuni jàtiñu ra kuenda ma Racha'nu, takua jà'i ndia. ¹¹ Yakan va ndisaa ndo iyo yi ña tiñu'u ndo ra, ta na tindee ndo tia'vi ndo iti' kuà'an ra, ikan na kuu kichi nde'e ra yu'u nuu iyoi, vati ndàtui ra ma nde've chi'in inga tuku ma ndian kùu yani yo.

¹² Va taku ma ra yani yo Apolo, nduva'a cha jàninì ra ña na ku'un ra kunde'e ra ndo chi'in inga ma ndra

yani yo, va nì kuuni ra ma vitin. Yakan va ni kunde'e maa ra ndo ma ora ni kuyati ra, kàti ra.

Ma tu'un nuu ndi'i nia ña kàtitu'un Paulu kuenda ma ndian chìnuni tu'un Cristu ña iyo ma ñuu Corintu

¹³ Ta na ja'a ndo kuenda nuu ndo, ta na endee koo ma ña chìnuni va'a ndo ma tu'un Cristu, vati iyo yi ña jandeeni ndo takua jà'a ma ndra'ii ña iyo kuenda ma Racha'nu Ndioo. ¹⁴ Yakan va tandi'i ma ña jà'a ndo, na ja'a ndo yi cha'a' ña ya'a kùuni ndo nde'e ndo ta'an ndo.

¹⁵ Ta vitin taku ndyo'o yani, vati cha ch̀to va'a ndo ña ma ñivi nunuu ña k̀cha'a ch̀nuni ma tu'un Ndioo ma ñu'u' Acaya nuu iyo ndo chiña, ndiakan kùu kùu ma ñivi, ra nàni Estéfana. Ta ndiakan kùu na ña ya'a chàta'ani na tindee na ma ndian ch̀nuni tu'un Cristu. ¹⁶ Yakan va jàninì ndo ña na jachi'in ndo ra. Ta indukuni kua ikan na jachi'in ndo ndisaa ma inga ndian jàtiñu ña tìndee ma ñivi Ndioo takua jà'a ra ndia. ¹⁷ Ta nduva'a chisij ña cha k̀chi nde'e ma ra nàni Estéfana yu'u, chi'in ma ra nàni Fortunatu, ta Acaicu ndia, vati ndrakan kùu ndra ña tìndee ndra yu'u chi'in ma tiñu ña nì kuu ja'a ndo cha'a' ña tüvi ndo chi'in niku. ¹⁸ Ti takua jà'a ndra ña chà'a ndra tundeeni nui, juuni kua ikan jà'a ndra ña chà'a ndra tundeeni nuu ndo ndia. Ta takan kùuni ña na tiñu'u ndo ma ñivi takua kùu na.

¹⁹ Ta ma ñivi ch̀nuni ña iyo ma ninii ka'nu ma ñu'u' Asia, tàchi na iin saludu nuu ndo, ta juuni ma ra nàni Aquila, chi'in ñasi'i ra Priscila, ta chi'in ma inga ndian ch̀nuni ña kùti'vi chi'in vi ma nuu iyo vi, tàchi saludu nuu ndo ndia. ²⁰ Ta tandi'i inga ndra yani yo tàchi ndra ma saludu ndra nuu ndo ndia. Ta juuni na kunumindaa ndo ta'an ndo ma ora kaña'a ndo cha'a' ña ya'a kùuni ndo nde'e ndo na.

²¹ Yu'u Paulu, tàa chi'in nda'i ma saludu i'ya kuenda ndo.

²² Ta yu'u kà'in ña tu ìyo nda ndian tüvi kùuni nde'e ma Racha'nu yo Jesucristu, va'aga ña na tachi ra na ma iti' andaya'. Ta yo'o Racha'nu Jesucristu, na kichiun.

²³ Ta na koo ma ñamani ma Racha'nu Jesucristu chi'in ndo. ²⁴ Ta ndyo'o ya'a kùuni ndo cha'a' ña cha ndō'iin ndisaa yo chi'in ma Racha'nu Jesucristu. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu uvi tāchi racha'nu Paulu nuu ñivi chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu Corintu

Paulu tàa ra tutu i'ya kuenda ma ndian chìnuni ña iyo ma ñuu Corintu

¹ Yu'u Paulu, ra kùu tatun Jesu-cristu, ti takan kùuni Ndioo ña na kùu chi'in ma ra yani yo Timoteu, tàa ndi ma tutu i'ya nuu ndyo'o ndian chìnuni tu'un Ndioo iyo ma ñuu Corintu, ta juuni nuu tandi'inga ma ndian chìnuni iyo ma ñu'u' Acaya ndia. ² Ma Ndioo, ra kùu Tatá yo chi'in ma Racha'nu Jesucristu, na kata ra ma ñamani ra chata ndo, ikan na kuu koo vii ndo chi'in ta'an ndo.

Ndioo, jàmani ra anima yo

³ Na jaka'nu yo ma Racha'nu Ndioo ra kùu Tatá ma Racha'nu Jesucristu, vati rakan kùu ma ra kùu Tatá yo ña kùnda'vini yo, ta jàmani anima yo. ⁴ Vati takua jàmani ra anima yo ora ndè'o tundo'o, juuni kua ikan iyo yi ña jàmani yo inga ma ndian nde'e tundo'o takua jà'a ra chi'o ndia. ⁵ Vati ma takua kàya ma tundo'o ña ndè'o cha'a' ma Jesuu, juuni takan kàya ma tundeenini yo kuenda cha'a' ra. ⁶ Vati tu ndè'e ndi tundo'o, cha'a' maa ndo kùu yi, kuenda ña jandeeni ndo ta kàkú ndo ora ndè'e ndo tundo'o, ta tu jàmani Ndioo ndi, juuni kùu yi kuenda maa ndo ndia, vati yakan kùu yi ña ja'a yi ña na jandeeni ndo ma tundo'o nde'e ndo takua jàndeeni maa ndi ndia. ⁷ Vati taku ndyu'u cha chito va'a ndi naja ni kuu yi chi'in ndo, ti vaji ndè'e ndo tundo'o takua ndè'e ndi yi, juuni kua ikan ni ku'va ma Ndioo tundeenini nuu ndo takua jà'a ra chi'in ndi ndia. ⁸ Ndyo'o yani, kùuni ndi ña koto kachin ndo, ti ya'a ga kua'a' tundo'o nde'e ndi ma ninii ka'nu ñu'u' Asia niku. Vati ya'a ga xaan ma ku'va ikan, ti ndava

kùndeega ndi ña nde'e ndi ma tundo'o ikan niku, vati töve chito ndi niku, tu ni kee ndito ndi jà'a ma tundo'o ikan. ⁹ Vati ndicha ña chànini ndi ña chani kuvi ndi niku. Va ma ña'a kùu yi ña jàna'a yi nuu ndi, ña na kùu jakakú ndi juuni maa ndi vati iyo yi ña chinuni ndi ma ña jà'a ma Ndioo, ra jànataku ma ndian ndi. ¹⁰ Ta juuni ma Ndioo ikan kùu ra ña jàkàkú ndi nuu ni kuvi ndi ma tiempu ikan. Ta chito ndi ña takan jàkàkú ra ndi vitin ta iti' nuu ndia, ¹¹ tuva ndyo'o tìndee ndo ndi ña ka'an ndo chi'in Ndioo cha'a' ndi. Ta tu ya'a ga kua'a' ndo kà'an chi'in Ndioo cha'a' ndi, ya'a ga ni jaka'nu ndo ra, cha'a' ma ñamani ña iyo chi'in ndi jà'a ra.

Nuu kà'an Paulu nda cha'a' kùu yi ña nī kuu ku'un ra ñuu Corintu

¹² Vati ma ña ya'a chàta'ani ndi kùu ma ña ni ka'in vitin: ma chini-tuni ndi kà'an yi ña ji'na chi'in maa ndo kùu yi ña ya'a ga va'a ta ndaa iyo ndi, ña kua chi'in ma inga ñivi iyo ñuñivi. Ta tìndee Ndioo ndi ña jà'a ndi ma ña kùuni ra, vati ma ña jà'a ndi kùu yi, chi'in ma ñamani Ndioo, ta yüvi chi'in ma ña chànini ma ñivi. ¹³ Yakan va ndisaa ma tu'un ña tàa ndi kuenda ndo, tàa kachin ndi yi, ikan na kuu jakua'a ndo yi ta kutunini ndo ma ña kà'an yi. Ta ndatu ndi ña na kuu kutunini ndo yi ndia. ¹⁴ Ma takua cha chā'a ndo kuenda naja kua jà'a ndi nuu ndo, yakan va ma ora ni kichi ndiko ma Racha'nu Jesuu ni koto kachin ndo tiá. Ma kivi ikan ya'a sii ni kuuni ndo nde'e ndo ndi, takua ya'a sii ni kuuni ndi nde'e ndi ndo ndia. ¹⁵ Va takua yu'u cha chā'i kuenda ña ya'a kùunio nde'o ta'an yo, yakan va chānini ña va'aga ña na kunde'e ji'nai ndo nuu iyo ndo, ikan na sii kuuni ndo cha'a' ña ni nde'e ndo yu'u uvi cha'a'. ¹⁶ Takan chānini ña ya'i ta kunde'e ji'nai ndo ma ora ni ku'in iti' ñu'u' Macedonia, tajan ma ora ni chikoni'i ndikoi kuu kunde'e ndikoi ndo ma cha'a' uvi. Ta takan kuu tìndee ndo yu'u chi'in

ña kùmani nui, ikan na chaa va'i ma iti' ñu'u' Judea. ¹⁷ ¿A chànini ndo ña jànda'viña'i ndo, ora kà'in ña ni kunde'i ndo? ¿A chànini ndo ña yu'u ora kà'in ña ni ja'i iin tiñu, uvi nuu ña chànini, cha'a' ña kà'in "va'a" ta "vã'a" iin tiempuni?, kùuni ndo. ¹⁸ Va yöve takan kùu yi, ti ndava ndaa nuu Ndioo kà'in ña na kùu ka'an ndi "va'a" ta "vã'a" ma iin tiempuni. ¹⁹ Vati taku yu'u, Silvanu, chi'in Timoteu, ña kùu ma ndra kàtitu'un tu'un Jesucristu ra se'e Ndioo tañu ndo, kùu kà'an ndi "va'a" ta "vã'a" iin tiempuni. Vati uvanuu ma tu'un ña kà'an ndi kuenda ra kùu yi ña "va'a". ²⁰ Vati tandi'i ma tu'un ña chà'a Ndioo nuu ñivi, "va'a" kùu yi ti jàchinu ra yi cha'a' Jesuu. Yakan va ora jàka'nu yo Ndioo, kà'an yo "Amén, (ña kùuni yi ka'an yi takan na kuu yi)" cha'a' ma Racha'nu Jesucristu ndia. ²¹ Vati maa ma Ndioo kùu ra ña cha kàchin ra ndi chi'in ndo ta jà'a ra ña kùu ndicha yo kuenda Cristu. Vati ma ña jà'a ra kùu yi ña tãvani'i siin ra yo kuenda ra, ²² ta kãni ra ma tuni ra yo, ta tãchi ra ma Tati Í ra ña koo yi chi'in yo endeeni, ta yakan kùuni yi ka'an yi ña ndicha ña ni ni'o ma ña va'a òyo chi'in ra iti' nuu.

²³ Ta takà'an ku'in kunde'i ndo ma ñuu ndo takua chànini niku, jã'i yi takan vati tüvi kùuni jakuninai ndo. Ta tu tüvi ña ndicha kùu ma ña kà'in, yakan va òyo va'i ña jande'e Ndioo tundo'o yu'u. ²⁴ Vati yüvi ndyu'u kùu ma ndian kùu chito'o ndo ña chà'nda ndi tiñu nuu ndo. Uvaa ma ña kùuni ndi kùu yi ña kùuni ndi tindee ndi ndo, ikan na sii kùuni ndo chi'in ma ña chìnuni ndo, vati ndicha ña cha chìnuni va'a ndo tu'un Jesuu.

2

¹ Ta cha'a' ña'a kùu yi ña chànini ña va'aga ña töve ku'in kunde'i ndo inga cha'a', koto ja'i ña na nda'vi kùuni ndo. ² Ta tu yu'u ku'in kunde'i ndo niku, ta ja'i ña na nda'vi kùuni ndo, ti ni'iin ndo töve kuu jandosii

ndo yu'u cha'a' ña nda'vi kùuni ndo, tuva takan. ³ Ta cha'a' yakan kùu yi ña tã ma tava kà'in chi'in ndo, ña töve nĩ kuuni ku'in kunde'i ndo koto ja'a ndo ña na nda'vi kuuni, tuva juuni maa ndo kuu ma ndian òyo yi ña jandosii yu'u ora ndè'i ndo. Ta chito ndaa va'i ña tu yu'u sii kùuni, nda maa ndo ni kichi sii kùuni ndo ndia. ⁴ Vati ora tã maa tutu carta ikan kuenda ndo, ya'a ga nakanini, ta nda'vi kùuni ña ndava chàkui niku. Va na töve nĩ tai yi kuenda ña na nda'vi kùuni ndo, vati tã yi, ikan na koto kachin ndo ña ya'a ga kùuni nde'i ndo.

Paulu jàka'nuni ra ma ra jà'a kuati

⁵ Ìyo iin ra jà'a ña nda'vi kùuni, ta töve jà'a ra yi kuenda ña na nda'vi kùuni uvaa yu'uni, vati juuni nda maa ndo nda'vi kùuni ndo jà'a ra ndia. Takani kà'in kuenda ndo, koto ya'a nduu tuku ma kua kà'in. ⁶ Ta ma tundo'o ña cha jãnde'e ndo ma rakan, cha va'a takani, vati nduva'a cha kua'a' kùu yi kuenda ra. ⁷ Yakan va ma ña òyo yi ña ja'a ndo ma vitin, kùu yi ña na jaka'nuni ndo ma kuati ra, ta na jamani ndo ra koto ya'a ga sutini kuuni ra, ta ja'a ra ma ña töve va'a. ⁸ Ta cha'a' yakan kùu yi ña jànini ndo, ña na jana'a ndiko ndo nuu ra naja kua ya'a kùuni ndo nde'e ndo ra. ⁹ Vati ma niku ga, cha tã ma tu'un i'ya nuu ma tutu ña tãchi nuu ndo, kuenda ña na ki'in ku'va ndo, nde'o tuva ndicha ña jachi'in ndo ma ña kà'in. ¹⁰ Yakan va tu jàka'nuni ndo ma kuati ra, cha'a' ma nda ña nikuuni ña jã'a ra, yu'u juuni jàka'nuni yi ra ndia. Vati ma ora jàka'nuni ma kuati, tuva òyo iin nda cha'a' kùu yi, ndisaa yakan jà'i yi cha'a' ndo ndava nda nuu ma Racha'nu Cristu, ti kùnda'vini ndo, ¹¹ ikan ma kui'na Satanaa, na tüvi kùu ja'án' ma ña kùuni maán' chi'o, vati cha nàkoto va'a yo ma mañá'.

Nàkanini Paulu cha'a' ña naja ni nata'an ra ma ra yani ra Titu ma ñuu Troa

¹² Takan kũu tajan ora chāa ndioi ma ñuu ka'nu ña nàni Troa, ña kuàkatitu'in ma tu'un ma Racha'nu Cristu, nduva'a nūna Ndioo ma anima ma ñivi nui, cha'a' ma tiñu jà'i kuenda ra. ¹³ Va vaji takan jā'a Ndioo chi'in, va yu'u ya'a nakanini vaji iyoi ikan, ti töve nāta'in ma ra yani yo Titu ma ikan. Ta cha'a' yakan kũu yi ña nāka'in chi'in na ña ni ku'in, tajan kēe ndioi kuà'in ma iti' ñu'u' Macedonia.

Ndioo kũu ma ra tĩndee ndi, ikan na kuu jakanaa ndi, ta takan kũu chinuni kua'a' ma ñivi ma tu'un Jesuu

¹⁴ Ta chà'i ta'vindioo nuu ma ra ndàka ndi kuà'an ndi ma iti' Jesu-cristu, ti cha jākanaa ra ndi kuenda ra, ta cha'a' maa ndi kũu yi ña jākoto ra ma tu'un ra nuu ma inga ñivi, takua jà'a iin xiko ña ya'a vii chà'an ma ora chitakuati yi nda ni kũuni. ¹⁵ Vati ndyu'u kũu ndi takua kũu ma xiko ma kutu ña sòkó ma Jesuu nuu Ndioo, ña chitakuati yi nuu ndisaa ñivi a ma ndian jàkakú Ndioo a ma ndian töve ndia. ¹⁶ Vati kuenda ma ndian töve chìnuni, ma xiko ma kutu i'ya ni ka'ni yi na takua jà'a iin xiko xaan. Va kuenda ma ndian jàkakú Ndioo, ma xiko i'ya iin ña vii kũu yi, ti ni ja'a yi ña na koo ndito na indeeni. Ta ma tiñu i'ya nĩ'iin ñivi tüvi iyo va'a na, ña kũu ja'a na yi. ¹⁷ Va taku ndyu'u vii kàtitu'un ndi ma tu'un Ndioo nuu ma ñivi, ta töve chàkunuu ndi jà'a ndi takua jà'a inga na, ña kàtitu'un na yi kuenda ña jàndokuikani yi na. Vati ndava ndaa nuu Ndioo, kà'an kachin ndi ma tu'un Jesuu nuu ma ñivi, ti maa ma Ndioo kũu ma ra tachi ndyu'u, ña na ndo'iin ndi chi'in Jesuu.

3

Ma tu'un chaa ña jàndo'iin tu'un ma Paulu chi'in ma ñivi

¹ Ta ma ora kà'an ndi te'en, ¿a chànini ndo ña cha kīcha'a ndiko ndi jàka'nu ndi juuni maa ndi?, kũuni ndo. ¿A chànini ndo ña iyo yi ña jana'a ndi iin tutu nuu kà'an

yi ña ñivi va'a kũu ndi, ta nda ñuu kīchi ndi, a ña ndàkan ndi nuu ndo, ña na ja'a ndo ma tutu ikan kuenda ndaa ndi takua jà'a ma inga na?, kũuni ndo. Na yüvi takan kũu yi. ² Vati juuni maa ndo kũu ndo takua kũu ma tutu ña chiniñu'u ndi ña kà'an ña ñivi va'a kũu ndi. Ta ndisaa ma ñivi kũu jakua'a na yi, ta takan kũu koto na nda ñivi kũu ndi cha'a' ña cha iyo ndo chi'in ndi ma tichi chinituni ndi. ³ Ta takan kũu yi ña cha chito ndaa va'a na ña ndyo'o kũu ndo, takua kũu ma tutu ña taa juuni maa ma Racha'nu Cristu ña chā'a ndi nuu ndo, ora kàtitu'un ndi ma tu'un ra nuu ndo niku. Ta töve nĩ taa ma Tati Í Ndioo ndito yi chi'in tinta chata yuu xa'nda kuenda ndo, takua jā'a Ndioo chi'in Moisés tatiempu, vati taa ra yi va tichi anima ndo. ⁴ Chìnuni ndi ma ña va'a ña jà'a ma Ndioo cha'a' ma Jesuu, yakan va chito ndi ti ndicha va'a ma ña kà'an ndi i'ya. ⁵ Ta na töve kũuni ndi ka'an ndi ña ma ña jà'a ndi, vachi yi tichi chinituni maa ndi cha'a' ña iyo ndatu maa ndi, vati ndisaa ma ña kũu ja'a ndi vachi yi, va tichi chinituni Ndioo. ⁶ Vati ndyu'u cha chā'a Ndioo tundeeni ra nuu ndi kuenda ña na jana'a ndi ma tu'un chaa ra, ña jàndo'iin ra chi'in ndisaa yo. Ta takan kũu yi ña töve nĩ jàndo'iin ra yi chi'in ma tutu ley cha'nu ña taa Moisés, vati jàndo'iin ra yi chi'in ma Tati Í ra. Vati ma tutu cha'nu ikan chà'ni yi yo, ti taku ma Tati Í ra ikan chà'a yi, va nuu koo ndito yo endeeni. ⁷ Ta ndicha kuii ma ley ña taa Moisés chi'in letra chata ma yuu xa'nda, kīchi yi chi'in kua'a' ña tàcha, ña ni ma ndian israelita na kũu nde'e na nuu ma Moisés ma ora ikan cha'a' ña ya'a tàcha yi. Ta vaji ndicha ña ya'a tàcha yi ma ora ikan, va chi'in tiempu ndā'va maa yi kueeni kueeni. ⁸ Va tu iin ña nduva'a kuii tàcha ta ka'nu kũu ma ley ikan ña chà'ni yi, ¿ta nduva'a ga ka'nu kũu ma tu'un chaa ña chā'a Ndioo nuu yo cha'a' ña iyo ma Tati Í ra chi'o!
⁹ Va jin ndicha ña ya'a ka'nu kũu

ma ley ña tìsokuati yo kuenda ña na kuvi yo, vati nduva'a ga ka'nu kùu ma tu'un chaa ña jà'a ña na kuu yo ndian ndaa. ¹⁰ Vati cha'a' ña nduva'a kuii ka'nu kùu ma tu'un chaa, cha'a' yakan kùu yi ña na tūva kuenda kùu ma tu'un cha'nu, tuva jando induku yo yi chi'in ma tu'un chaa. ¹¹ Yakan va tu ya'a ga ka'nu kùu ma ña ni nda'va maa kueeni kueeni, nduva'a ga ka'nu kùu ma tu'un chaa ña endee töve ndà'va ma ña tàcha yi. ¹² Ndicha kuii ti chító ndi ña ni jachinu Ndioo ma ña ndàtu ndi, yakan va kùu kà'an kachin ndi naja kua kùuni maa ndi, ti iyo tundeeni ra chi'in ndi. ¹³ Vati taku ndyu'u, na töve jà'a ndi takua jà'a ma Moisés, ña chāsi ra ma ja'ma nuu ra, koto nde'e na ña nàa ma ña tàcha ma nuu ra kueeni kueeni. ¹⁴ Va ma ndian israelita na töve nī kutunini na ma tu'un cha'nu ikan, ti juuni ndàsi ga ma nuu na chi'in ma ja'ma mandil ikan, nda ma vitin. Ta uvanuu ra kùu kindaa ma ja'ma ikan, kùu ma Racha'nu Cristu ora kīcha'a yo chìnuni yo tu'un ra. ¹⁵ Ta ndicha kuii ña takan kùu yi nda vitin, ti ora jàkua'a na ma tutu cha'nu ña taa Moisés, ndòndaya ma chinituni na jà'a ña töve jàchi'in na tu'un Jesuu. ¹⁶ Ta tu iyo ma ndian ndàkoo na ma iti' kini nuu jà'a na kuati, ta kì'vi na ma iti' Racha'nu Jesuu, ni kindaa ma ja'ma mandil ña ndàsi nuu na. ¹⁷ Vati maa ma Racha'nu Ndioo kùu ra ma Tati Í, ta tu iyo ma Tati Í ma Racha'nu Ndioo tichi anima yo, ta ikan jan cha kùu kì'vi yo iti' Jesuu vati tūva tìsokuati yi yo. ¹⁸ Yakan va tandi'i ma yo chìnuni, ña tūva ndàsi ma ja'ma mandil ikan nuu yo, vati cha kùu yo takua kùu iin ma inu ña kàni yi ma xina'ñu Ndioo, ikan na kuu nde'e ñivi ña ra va'a kùu ra, ta nani kivi tiaga jàndakuu ra yo takua kàa ra, vati ta'ii'iin kivi iyo ga ma tundeeni ra chi'o, cha'a' ma tiñu jà'a ma Tati Í ra chi'o.

4

¹ Yakan va ya'a jàndeeni ndi, vati Ndioo ya'a kùnda'vini ra ndi, ta cha'a yakan kùu yi ña chā'a ra tiñu nuu ndi ña kàtitu'un ndi tu'un va'a Jesuu nuu kua'a' ñivi. ² Vati ndyu'u cha kāchin ndi ña töve jàchi'in ndi ma tiñu xe'e ña jà'a tukanuu ma ñivi, ta juuni töve jànda'viña'a ndi a jàkanuu ndi xini na chi'in ma tu'un Ndioo ña jàna'a ndi. Vati uvaa ma tu'un jàna'a ndi kùu ma ña ndichani. Yakan va ndava nda nuu Ndioo kà'an ndi, ikan na ku'va na kuenda ña takan kùu yi. ³ Ta ma tu'un cha'a' ma Racha'nu Jesuu ña kàtitu'un ndi nuu ñivi, tu chāsi yi chinituni ma ñivi kùuni na, ndicha ña takan kùu yi va kuenda ma ndian kuànaa ni. ⁴ Ta ma ñivi ikan töve chinuni na ma tu'un cha'a' Jesuu, ti ma kui'na, ra chà'nda tiñu nuu ñuñivi i'ya, cha chāsi ra ma chinituni na, ikan na kùu kutunini na ma tu'un vii ña kà'an cha'a' Jesu-cristu, ra ya'a tacha, ra kàa indukuni takua kàa ma Racha'nu Ndioo. ⁵ Vati ndyu'u töve kàtitu'un ndi ma tu'un ña jàka'nu juuni maa ndi, ti ma tu'un kàtitu'un ndi kùu ma ña kà'an ña Jesuu kùu ma ra chito'o yo, vati ndyu'u kùu ndi takua kùu iin musu ndo, cha'a' ña ya'a kùuni ndi nde'e ndi ma Racha'nu Jesuu. ⁶ Vati juuni ma Ndioo ra tachi ma ñu'ú kuenda ña na jandondichin yi ma nuu naa, rakan kùu ra ña jātuvu ra ma ña tacha ra ña na koo yi chi'in yo ma tichi anima yo. Ta chi'in ma ña tacha ña iyo nuu Jesucristu jà'a ma Racha'nu Ndioo, kùu jandondichin yo nuu ma inga ñivi ta kùu koto na naja kua kàa ma ña tacha ra ndia.

Tu chìnuni yo tu'un Jesuu kùu koo va'a yo ma ñuñivi i'ya

⁷ Vati ma kuñu yo kùu yi takua kùu iin ma kisi ñu'u' nuu indii ma ña kuika Ndioo ti tichi kuñu yo indii ma ndatu ka'nu Ndioo, ikan na koto ñivi ña ma ndatu i'ya yöve ndatu maa yo kùu yi, ti ndatu ña chā'a Ndioo nuu yo kùu yi. ⁸ Yakan va vaji ya'a nde'e ndi tundo'o ja'a na,

va jàndeeni ndi. Ta vaji nduva'a nàkanini ndi va töve jàña ndi ma iti' kuà'an ndi ti chìto ndi ña ni keta va'a yi. ⁹ Ta vaji ndikun na ndi, va Ndioo töve ndàkoo ma'iin ra ndi, ta vaji ndo'o ndi ja'a ma ñivi, va na kuu jandi'i na ndi. ¹⁰ Ta ndanikuni ma nuu kuà'an ndi ndè'e ndi tundo'o, endee chàku'uni ndi tava chī'í ma Jesuu ma nuu kruu, ikan na nde'e ma ñivi ña ndicha ña nī'i ndi ma ndatu ña nī'i ra ora nātaku ndiko ra. ¹¹ Vati ma ora juuni iyo ndito ga ndi ma ñuñivi i'ya, iyo tu'va ndi kuenda ña kuvi ndi cha'a' ma Racha'nu Jesuu, ikan na nde'e ma ñivi ña ndicha ña nī'i ndi ma ndatu ña jāna'a ra nuu yo ma ora nātaku ndiko ra. ¹² Cha'a' yakan kùu yi ña ndyu'u endee ndè'e ndi tundo'o, ña ndava kùu ka'ni na ndi cha'a' ndo, ikan na kuu ni'i ndo nuu koo ndito ndo endeeni chí'in Jesuu.

¹³ Ta iin ra tāa ma tutu Ndioo tatiempu te'en kā'an ra: “Ya'a ga chìnuni tu'un Ndioo, yakan va kàtitu'in yi.” Ta indukuni kùu yi chí'in ndyu'u, ti chìnuni ndi ma tu'un ra ta kàtitu'un ndi yi ndia. ¹⁴ Vati cha chìto yo ña ma Ndioo, ra jānataku ma Racha'nu Jesuu ma ora chī'í ra, juuni ma rakan kùu ra ña ni janataku ra ndi, ikan na ndo'iin ndisaa yo chí'in Jesuu ta ku'un yo chí'in ra ma nuu iyo Tatá ra andivi. ¹⁵ Tandi'i ma tundo'o ña ndè'e ndi kuenda ndo, yakan jāna'a yi ña ya'a kùuni ndi nde'e ndi ndo, ikan ma ora cha ni'i ndo ma ñamani Ndioo kuu jāna'a ndo yi nuu kua'a' ñivi. Ta takan kua'a' na kicha'a na jaka'nu na ra ora chà'a na ta'vindioo nuu ra. ¹⁶ Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a jàndeeni ndi, vaji ma iti' nuu nuna cha kuàndocha'nu ndi, va ma iti' tichi ma kuñu ndi tiá kuàndochaa yi nani kivi. ¹⁷ Vati ma tundo'o ña ndè'e ndi ma ñuñivi i'ya, nduva'a yati yà'a yi. Va chìto ndi ña nduva'a ka'nuga ma ndatu ña ni ni'i ndi ja'a ma tundo'o ikan, ti ni ni'i ndi nuu ni koo ndi endeeni chí'in Ndioo. ¹⁸ Vati na töve kì'in kuenda yo ma ña tà'an yo ma ñuñivi i'ya ña kùu nde'o, ti

ma ña kì'in kuenda yo kùu ña, naja kua ni ni'o nuu ni koo yo endeeni chí'in Ndioo ña töve ndichin nde'o ma vitin. Vati ma ña kùu nde'o ma ñuñivi i'ya ya'a yati yà'a yi, va ma ña iyo andivi, töve.

5

¹ Ta cha chìto yo ña tu ma kuñu yo jàndi'i na nuu yi, ni ni'o inga tuku yi ma nuu ni koo yo iti' andivi jà'a Ndioo. Vati ma kuñu yo ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya kùu yi takua kùu ma ve'e ja'ma ña töve kùndee yi kua'a' tiempu, ti taku ma kuñu chaa, yöve iin ña jāva'a ñivini kùu yi ti iin ña jā'a Ndioo kuenda yo kùu yi. ² Ta ndicha ña ora juuni iyo ga yo ma ñuñivi i'ya, ya'a nda'vi kùuni yo cha'a' ña cha kùuni yo ni'o ma kuñu chaa ña ni ku'va Ndioo nuu yo ma iti' andivi. ³ Ta ora ni ni'o ma kuñu ikan, ni kuu yi takua ja'ma ñu'u yo, ti töve ni kakunuu viti yo jà'a yi. ⁴ Vati ma ora juuni iyo ga yo chí'in ma kuñu cha'nu yo ñuñivi i'ya, ya'a taxiini yo ta nda'vi kùuni yo jà'a ma tundo'o ña ndè'o. Ta ndicha va'a ña töve kùuni yo kuvi yo, ti ma ña kùuni yo kùu yi ña na sama ma Ndioo yo chí'in ma kuñu chaa ña kùndee ndisaa tiempu, takua jà'a yo ma ora sàma yo yo chí'in ma ja'ma chaa. ⁵ Vati maa ma Ndioo kùu ra ña jāndova'a ra ma tiñu i'ya kuenda yo, ti chā'a ra ma Tati Í ra ña na koo yi chí'o, ikan na ku'va yo kuenda ña takan kùu ma ña va'a ña ni ni'o tiá iti' nuu.

⁶ Ta cha'a' yakan kùu yi ña nduva'a kui jàndeeni yo nani ora, ta chìto yo ti ora juuni iyo ndito ga yo chí'in ma kuñu ña iyo yo ma ñuñivi i'ya, kùuni yi ka'an yi ña yöve ve'e maa yo kùu ma nuu iyo yo, ti iyo chika yo nuu ma Racha'nu Jesu-cristu. ⁷ Vati vaji takā'an kunde'o ra, va ma ña jà'a yo vitin, jà'a yo yi cha'a' ña chìnuni yo ma tu'un kà'an ra. ⁸ Va chìto yo ti ni jachinu ma Ndioo ma ña kà'an ra, yakan va nduva'a kui kùuni yo sama yo

nuu iyo yo, ta takan ndakoo yo kuñu yo nde've, ta ko'o koo yo chi'in ma Racha'nu Jesuu. ⁹ Ta cha'a' yakan kuu yi ña ndisaa tiempu nanduku yo ja'a yo ma ña chàta'ani ma Racha'nu Jesuu, ta takan ja'a yo tuva ku'un yo koo yo chi'in ra andivi vitin a kindoo ga yo ma ñuñivi i'ya. ¹⁰ Vati tandi'i yo iyo yi ña kujana'a yo yo ma nuu jakutuni Jesuu ma kuati yo, ta ikan ta'ii'in yo ni ku'va ra ma ya'vi yo, cha'a' ma ña jà'a yo chi'in ma kuñu yo ora chiyo yo ma ñuñivi i'ya, tuva ña va'a kuu yi a töve.

Ma tu'un ña kà'an cha'a' ña jandomani Racha'nu Ndioo yo

¹¹ Yakan va tava cha chito va'a ndi ña ma Racha'nu, iyo yi ña tiñu'u ndi ra. Ta cha'a' yakan kuu yi ña jànini ndi ma ñivi ña na na koto na ra ndia. Vati ma Racha'nu cha na koto va'a ra ndi, ta yakan va ndatu ndi ña na koto maa ndo naja kua iyo ndi ndia. ¹² Ta koto nakanini ndo ña cha'a' ña jàka'nu ndi juuni maa ndi kuu yi, vati ma ña kuu ni ndi jana'a ndi nuu ndo kuu yi ña na sii kuu ni ndo cha'a' ndi, ikan na kuu ka'an ndo yu'u ma ñivi ora yöve ña ndicha kuu ña kà'an na, vati ma ña nanduku na kuu yi ña na jaka'nu ma ñivini na, ta töve jà'a na yi kuenda ma Racha'nu chi'in anima na. ¹³ Tuva ndyu'u ndian tivi xini kuu ndi kà'an ma ñivi, takan kuu ndi, va kuenda Ndioo, va tu yöve takan kuu yi kuenda maa ndo kuu yi. ¹⁴ Ta cha'a' ña ya'a kuu ni ma Cristu nde'e ra yo kuu yi, ña cha chà'a yo kuenda ña cha ndikun yo kuenda ra. Ta tava cha chito va'a yo ña chí'í ra cha'a' yo, yakan va, kuu ni yi ka'an yi ña juuni takan cha chí'í ndisaa yo chi'in ra ndia. ¹⁵ Ta chí'í ra cha'a' ndisaa ñivi, ta cha'a' yakan kuu yi ña ma ndian iyo ndito, na tüvi iyo ndito na kuenda juuni maa na, vati iyo ndito na, va kuenda ma ra cha chí'í, ta nātaku ndiko ra cha'a' na. ¹⁶ Ta cha'a' ña'a kuu yi ña nda vitin ta iti' nuu, ndyu'u na tüva nakanini ndi cha'a' ñivi takua

nakanini inga ñivi iyo ñuñivi cha'a' na, vaji takan chānini ndi cha'a' ma Racha'nu Cristu takua chānini ma ñivi ndia, va vitin na tüva. ¹⁷ Ta cha'a' yakan kuu yi ña ma ndian cha ndō'iin chi'in Cristu, iin ñivi cha kuu na. Vati cha ndākoo na ma ña cha'nu ña jà'a na, ta vitin kuu na ma ndian cha kuenda ra. ¹⁸ Ta tandi'i ma tiñu i'ya kuu yi ña jà'a ma Racha'nu Ndioo yi chi'in ndi, cha'a' ña jà'a Cristu, ña chā'a ra ma tiñu nuu ndi ña na jandomani ndi ma ñivi kuenda ra. ¹⁹ Ta takan kuu yi ña jandomani ndiko ma Racha'nu Ndioo ma ñivi iyo ñuñivi, cha'a' ma ña jà'a ma Cristu ña tüva ki'in Ndioo kuenda ma kuati jà'a na, vati ma ña kuu ni ra kuu yi ña na jakoto ndi tandi'i ma ñivi iyo ñuñivi ma tu'un ra ña kà'an cha'a' naja kua jandomani ra ma ñivi kuenda ra. ²⁰ Yakan va ndyu'u kuu ndi ndian kàtitu'un ma tu'un Jesuu, ta ma ora janini ndi ndo kuu ni ndi ña na ki'in ndo kuenda ma tu'un kà'an ndi, ti tu'un Ndioo kuu yi. Yakan va chi'in sivi Jesuu jànini ndi ndo ña na ndomani ndo chi'in Ndioo. ²¹ Vaji Cristu na töve ni jà'a ra nī'iin kuati, va Ndioo, jāndaku ra ra ña na kuu ra iin ra iyo kuati cha'a' yo. Ta juuni cha'a' Cristu kuu yi ña Ndioo, jāndo'iin ra yo ña na kuu yo ñivi ndaa kuenda ra ndia.

6

¹ Yakan va vitin, cha'a' ña jà'a ndi tiñu nuu ma Ndioo chi'in ndo, kuu yi ña jànini ndi ndo ña koto jāña ndo ma ñamani Ndioo ña chà'a ra nuu ndo. ² Vati ma Ndioo te'en kà'an ra nuu ma tutu ra:

Ma ora kuu niun ña taso'i ma ña kà'un, ta jà'i yi.

Ta juuni tindei ñun ma kivi ña jākakúí ñun ndia

kàti Ndioo.

Ta vitin kuu ma kivi ña taso'o Ndioo ña kà'an yo ta jākakú ra yo. ³ Töve nī chasi koo ndi nī'iin ñivi chi'in ma tiñu jà'a ndi. Cha'a' yakan kuu yi ña

na kùu ka'an ma ñivi ña na yöve ña va'a kùu ma ña jà'a ndi.

⁴ Ma ña jà'a ndi kùu yi ña tandi'i ma nuu kuà'an ndi jàna'a ndi nuu ndisaa ñivi, ti ndian jàkuu tiñu Ndioo kùu ndi. Ta juuni jàndeeni ndi ña jà'a ndi tiñu ikan, vaji ya'a ndè'e ndi tundo'o ta kùmani ndatiñu nuu ndi. ⁵ Ta juuni ya'a ga jàndeeni ndi vaji kàni na ndi, ta ti'i na ndi vekaa ta ya'a jàkanuu na xini ta'an na kuenda ña jànde'e na tundo'o ndi. Ta juuni ya'a ga ndetiñu kùu ma tiñu jà'a ndi kuenda ma ñivi, ti ya'a ga kènaa ñuma'na ndi ta ya'a ga yà'a soko ndi ndia. ⁶ Ta juuni jàna'a ndi ma tiñu va'a ña jà'a ndi cha'a' ña kùu ndi ma ñivi ndaa, ta chito ndi ma ña ndicha. Ta juuni ya'a jàndeeni ndi ta tiñu'u ndi inga ñivi, cha'a' ña iyo ma Tati Lí Ndioo chi'in ndi, ta cha'a' ña ya'a ga kùuni ndi nde'e ndi Ndioo, ⁷ ta cha'a' ma tu'un ndaa ña kàtitu'un ndi, ta cha'a' ma ndatu Ndioo ña iyo chi'in ndi ndia. Ta ndyu'u chatiñu ndi ndisaa tu'un ndaa ña chà'a Ndioo nuu ndi kuenda ña tindee yi ma ndian va'a, ta kuenda ña kà'an ndi yu'u ma ndian kà'an chata tu'un ndaa ikan. ⁸ Ta iyo iin ora tiñu'u ma ñivi ndi, ta iyo inga ora ña kùu ndi tu'un nduva'a jà'a na. Ta iyo ora vii kà'an na cha'a' ndi, ta inga ora, töve. Ta juuni iyo ndian kà'an ña ya'a ga siini ndi tu'un vata, vaji kà'an ndi tu'un ndicha. ⁹ Ma ñivi jà'a na chi'in ndi, takua jà'a na chi'in ndian töve nàkoto na, vaji nàkoto va'a na ndi. Ta kùu ndi takua kùu ma ndian cha kèe ña ndito, va juuni ndito ga ndi. Ta vaji ya'a ga jànde'e na tundo'o ndi, va na tüvi ch'í ndi jà'a na. ¹⁰ Ta juuni ya'a chisii ndi nani kivi, vaji ndè'e ndi tundo'o. Ta vaji ndicha ña kùu ndi ma ndian nda'vi, va chà'a Ndioo ña na jàndokuika ndi kua'a' ñivi chi'in tu'un ra ña kàtitu'un ndi. Ta kàa ndi takua kàa iin ndian tükuii na iyo nuu, va tandi'i nakuyi iyo nuu ndi jà'a Ndioo.

¹¹ Ndyo'o yani ndian iyo ñuu Cor-

intu, cha kàtitu'un kàchin va'a ndi chi'in ndisaa anima ndi nuu ndo, ti ya'a kùuni ndi nde'e ndi ndo. ¹² Yüvi maa ndi kùu ma ndian kùuni nde'e ndo, vati maa ndo kùu ma ndian kùuni nde'e ndi. ¹³ Yakan va janinj ndo, takua jà'a iin tatá chi'in ndiakwati se'e ra, ña na kuuni ndo nde'e ndo ndi takua kùuni ndi nde'e ndi ndo.

Maa yo kùu yo tava kùu ma veñu'u Ndioo ra chà'a nuu koo yo endeeni

¹⁴ Yakan va koto ndö'iin ndo chi'in ñivi töve chìnuni tu'un Jesusu, vati ma ndian jà'a takan kùu na takua kùu iin yunta chi'in iin burru ña jündii yo ma yuku xini ndri ta töve induku xita ndri. ¿A indukuni chànini ma ndian va'a chi'in ma ndian kini? Ta, ¿a induku chàkunuu ndian kuà'an iti' ndichin chi'in ndian chàkunuu nuu naa kùuni ndo? ¹⁵ Ña yöve takan kùu yi, vati töve induku chànini ma Cristu kua ma kui'na. Ta juuni na kùu koo vii ma ndian chìnuni kua iin ndian töve chìnuni va'a. ¹⁶ Na töve indukuni kùu ma veñu'u nuu jàka'nu yo Ndioo, kua ma nuu iyo ma yutun í ña jàka'nu ma ndian töve chìnuni. Ti maa yo kùu ma ndian kùu veñu'u ma Ndioo, ra chà'a kivi koo yo. Ta cha'a' yakan kùu yi ña te'en kà'an Ndioo cha'a' yi niku:

Ni koi chi'in na ta ni kakunui ma chi'in na,

ti yu'u ni kuu ma Ndioo na

ta ndiakan ni kuu na ma ñivj.

¹⁷ Yakan va juuni te'en kà'an ma Ndioo ndia:

Na kee ndo ma tañu ma ñivi töve chìnuni ikan, ta na koo siin ndo,

ta koto jà'a ndo ma ña töve va'a,

tajan kùu ku'vai ña k'vi ndo ma itj,

¹⁸ vati ndyo'o ndian kùu ñivi ña'a ta ndra'ii, ni kui iin tatá kuenda ndo,

ta maa ndo ndian kùu se'i,

takan kàti ma Racha'nu Ndioo ra ya'a ga iyo ndatu ninii ka'nu nuñu'u' ñuñivi chi'in andivi.

7

¹ Ta cha'a' ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu yo i'ya ndyo'o yani, iyo yi ña jaña yo tandi'i ma ña kini jà'a yo chi'in ma kuñu yo ta ma chinituni yo ta jaka'nu yo ra, ikan na ndo'ii yo cha'a' ña kùu yo ñivi ña tiñu'u Ndioo.

Ya'a ga chisii Paulu cha'a' ña sàma kua chànini ma ndian iyo Nnuu Corintu

² Yakan va na ku'va ndo ita'vi nuu nuna ma anima ndo nuu ndi, vati ndyu'u yüvi ndian jànda'viña'a kùu ndi ta ni yüvi ndian kini kùu ndi ta töve jàkanuu ndi xini ni'iin ñivi ndia. ³ Ta koto nàkanini ndo ña chi'in ma ña kà'an ndi i'ya chata ndo kà'an ndi, kùuni ndo, vati tava cha kà'in chi'in ndo niku ña, maa ndo kùu ma ndian ya'a kùuni ndi nde'e ndi, vaji ndava iyo yi ña kuvi ndi cha'a' ndo, tuva takan kùu yi. ⁴ Cha'a' yakan kùu yi ña ya'a chisii ndi cha'a' ndo, ta tüvi ndasii ndi ña ka'an ndi ma tu'un ndaa nuu ndo. Vaji tañu ma tundo'o ndè'e ndi juuni ya'a chisii ndi cha'a' ndo ndia.

⁵ Vati nda ora kīchaa ndi ma ñu'u' Macedonia, ni ita'vi takā'an nindee ndi, vati ma ña tà'an ndi kùu ña, tandi'i nuu kuà'an ndi ya'a ga ndè'e ndi tundo'o, ti kànita'an ma ñivi chi'in ndi, ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a ndasii ndi ndia. ⁶ Va ma Ndioo ra jàndomani ma ndian ya'a ga nda'vi kuuni, rakan kùu ra ña jàndomani ndyu'u cha'a' ma ra nàni Titu ma ora kīchaa ra. ⁷ Va na yöve uvaa cha'a' ña kīchaani Titu kùu yi ña kùu takan, vati ndava nda maa ra juuni ya'a chisii ra cha'a' ma tiñu va'a ña jà'a ndo ndia. Ta juuni kātitu'un ra nuu ndi naja kua ya'a ga kùuni ndo nde'e ndo ndi, ta naja kua ya'a nda'vi kuuni ndo ora nàkanini ndo cha'a' ndi. Yakan va tiaga chisii ndi ma ora kà'an ra takan. ⁸ Ta nda'vi kùunī ora chā'i kuenda ña ma tutu ña tächī nuu ndo ni ja'a yi ña na nda'vi kuuni ndo niku. Va vitin töva nda'vi kùunī ti cha chā'i kuenda ña ndicha kuii ña takan kùu yi chi'in ndo, va kuenda

uvi uni kivi ni. ⁹ Ta vitin ya'a chisii, va yöve cha'a' ña ya'a nda'vi kùuni ndo jà'i ora tächī ma tutu nuu ndo, ti chisii va cha'a' ña chīkoni'i ndiko ndo chi'in Ndioo jà'a ma ña nda'vi kùuni ndo. Ta chitōi ña cha'a' Ndioo kùu yi ña nda'vi kùuni ndo, ta juuni chà'i kuenda ña töve nī jachika ndo ndo ma iti' ra jà'i ora tächī ma tutu nuu ndo. ¹⁰ Vati tu chīkoni'o ma iti' Ndioo jà'a ña ya'a nda'vi kùuni yo, iin ña va'a kùu yi nuu Ndioo, ta takan kùu ni'o nuu jàkakú ra yo ta tüva iyo yi ña nàkanini yo cha'a' yi. Va tu ya'a ga nda'vi kùuni yo takua ndà'vi kùuni ma ñivi iyo ñuñivi, ni ja'a yi ña na endee kèsiin yo ma iti' Ndioo. ¹¹ Ya'a chàta'ani Ndioo naja kua jà'a ndo ña jàndeeni ndo ma ña ya'a nda'vi kùuni ndo ma tava kùuni ra. Ta vitin, jna nde'e ndo ma naja kua va'a jà'a ma tu'un ña tächī nuu ndo! Jà'a yi ña na ku'va ndo kuenda, ta tandikun ndo ma iti' va'a. Ta juuni jà'a yi ña na kuxaan ndo chi'in ma ra jà'a kuati, vaji ya'a kanuu ndo jà'a ndo yi. Ta juuni jà'a yi ña na ya'a kuuni ndo nde'e ndo yu'u ndia, ta juuni jànde'e ndo tundo'o ma ra jà'a ma kuati ikan. Ta cha'a' ma ña jà'a ndo i'ya, jàna'a yi nuu ndi ña na töve nī ndo'iin ndo chi'in ña kini. ¹² Yakan va ora tächī ma inga tutu nuu ndo, töve ya'a nàkaninī cha'a' ma ra jà'a kuati ikan, ta ni töve ya'a nàkaninī cha'a' ma ra ndè'e ma tundo'o ndia. Ti ma ña chāninī ora tächī yi nuu ndo kùu yi ña na koto ndaa va'a ndo tu ndicha kuii ña ya'a kùuni ndo ndè'e ndo ndi ndava nuu Ndioo. ¹³ Ta cha'a' yakan kùu yi ña nī'i ndi tundeeni ndi.

Va chisii ga ndi ora ndè'e ndi ña ya'a ga sii kùuni ma Titu cha'a' ña tīndee ndo ra ta chà'a ndo tundeeni ra ora chānde'e ra ndo. ¹⁴ Ta ora kātitu'in nuu Titu ña ñivi ya'a iñu'u kùu ndo ma nuu ra, nduva'a kīndoo va'i jà'a yi ta töve nī kukanui, ti takan kùu yi. Ta tava ndisaa ma tu'un kātitu'un ndi nuu ndo kùu yi ma ña ndaa, juuni ña ndaa kùu ma ña kātitu'un ndi nuu Titu cha'a' ndo

ndia. ¹⁵ Ta ma Titu tiaga kùuni ra nde'e ra ndo ma ora chàku'uni ra ma ña jā'a ndo chi'in ra ña jāchi'in ndo ma tu'un yu'u ra, ta ya'a tiñu'u ndo ra ora chíyo ra chi'in ndo. ¹⁶ Cha'a' yakan kùu yi ña ya'a ga ch̀isii, vati iyo kua'a' tundeen̄i chi'in ndo.

8

Kàtitu'un Paulu cha'a' xu'un' sòkó yo nuu Ndioo

¹ Ta vitin ndyo'o yani, kùuni ndi jakoto ndi nuu ndo naja kua chà'a Ndioo ma ñamani ra nuu ndian ch̀inuni ña iyo ninii ñuu ñu'u' Macedonia. ² Ta ma ndian ch̀inuni ñuu ikan, vaji cha nde'e na kua'a' tundo'o, va nduva'a kuui ch̀isii na, ta vaji ndicha ña nda'vi na, va ndiakan kùu ma ndian sòkó ga ma ndatiñu kuenda ma Ndioo. ³ Ta cha'a' yakan kùu yi ña, yu'u chà'i kuenda cha'a' na, ña ndicha kuui ña maa ndio na sòkó na ma ndatiñu kuenda Ndioo chi'in anima na, ta tandi'i inga tuku ma ña chā'a na, ta ndava tiaga ma ña kùu ku'va na ndia. ⁴ Ta nduva'a chikan na ñamani nuu ndi ña, na ku'va ndi ña ki'in na ita'vi ma ndatiñu ña sòkó ma ñivi nuu ndi, kuenda ña na tindee na ma ñivi Ndioo ndia. ⁵ Takan kùu ña sòkó na tiaga ma kua ch̀anini ndi niku, vati ji'na sòkó na maa na kuenda ma Racha'nu, tajan sòkó ndio na na nuu ndi kuenda ña na tindee na ndi, ma takua kùuni Ndioo. ⁶ Ta cha'a' yakan kùu yi ña jānini ndi Titu ña, na jachinu ra ña jati'vi ra ma ndatiñu ña sòkó ma ñivi ña iyo tañu ndo, ma takua kīcha'a ra jā'a ra yi niku. ⁷ Vati takua ndyo'o ya'a ga va'a keta tandi'i ma tiñu jā'a ndo, tava kùu ma ña ya'a ch̀inuni ndo, ta ya'a iyo chinituni ndo kuenda ma tiñu Ndioo ña jāna'a ndo ma tu'un ra nuu inga ñivi chi'in ndisaa anima ndo, ta ya'a kùuni ndo nde'e ndo ndi. Ta takua indukuni jā'a ndo, ta iyo yi ña jachinu ndo jati'vi ndo ma ña kà'an Titu ndia. ⁸ Ta cha'a' ña'a töve j̀anini ndo ña ja'a ndo yi chi'in na, ti ma ña kuun̄i kùu yi ña na ku'va

ndo kuenda tu indukuni anima ndo chi'in inga na, ikan na koto ndo tu ndicha ña kùuni ndo nde'e ndo na. ⁹ Ndyo'o cha nākoto ndo ma ñamani ña chā'a Racha'nu Jesucristu nuu ndo, vati rakan vaji ya'a ga kuika ra ora chíyo ra andivi, va nde've ndōnda'vi ra cha'a' ndo, ikan na kuu ndokuika ndo cha'a' ndisaa ma ña jā'a ra kuenda ndo.

¹⁰ Ta cha'a' ña'a kùu yi ña, ch̀undayu'i ndo ña na jāchinu ndo ña jati'vi ndo ma ndatiñu ikan, takua cha kīcha'a ndo jā'a ndo yi chi'in ndisaa anima ndo ma kuyava. ¹¹ Yakan va na ja'a ndo ma tiñu ikan, ta jachinu ndo yi ma takua ch̀anini ndo ma ora kīcha'a ndo ja'a ndo yi. Ta juuni na ku'va ndo yi nuu na takua iyo yi chi'in ndo. ¹² Vati tu iyo ñivi ña kùuni na soko na iin nakuyi chi'in ndisaa anima na, ma Ndioo ki'in ra kuenda yi tuva sòkó na yi ma takua iyo yi nuu na. Vati taku rakan tūvi chikan ra ña na sòkó na tia yi tuva tūvi iyo yi nuu na. ¹³ Ta töve kùuni ndi ña, na kumani ndatiñu nuu ndo cha'a' ña tindee ndo inga ñivi, vati ma ña kùuni ndi kùu yi ña, na ndoo induku na chi'in ndo. ¹⁴ Ti taku ma vitin, nuu ndyo'o iyo ma ndatiñu ña kumani nuu na, va ni keta iin kivi ña nuu maa ndo ni kumani yi, tajan ndiakan kùu tindee ndio na ndo chi'in ma ña kumani nuu ndo, ti maa na ni koo yi nuu. Ta takan kùu yi ña ndisaa ndo ni ndo induku ndo. ¹⁵ Vati taku nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: "Ni töve nī chakoso nī'in nakuyi nuu ma ndian ya'a kua'a' ndatiñu jati'vi, ta ni töve nī kumani nī'in nakuyi nuu ma ndian ya'a ga tiani nakuyi jati'vi ndia."

Nuu kuà'an Titu chi'in ndian kùta'an ra ñuu Corintu

¹⁶ Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a ga chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo, cha'a' ña induku ch̀anini Titu ma kua ch̀anini cha'a' ndo ndia. ¹⁷ Takan kàti, ti jāchi'in ra ma kua ch̀anini, va tava juuni ya'a ga iyon̄i ra ña na koo va'a ndo. Yakan

va, maa ndio ra kùu ma ra kùuni kunde'e ndo ma vitin. ¹⁸ Ta chi'in Titu tachi ndi iin ra yani yo ra chìnuni, ña ya'a va'a kà'an ta'ii'iin ma ñivi Ndioo chata, cha'a' ña ya'a va'a kàtitu'un ra ma tu'un Ndioo ña jàkákú yo. ¹⁹ Ta na yöve uvaa ña'ani kùu yi, vati juuni kàchin na ma ra yani yo i'ya, kuenda ña kakunuu ra chi'in ndi, ta tìndee ra ndi ña jàchaa ndi ma ndatiñu ña sòkó ndo nuu ndi kuenda na. Ta ndisaa ma tiñu i'ya jà'a ndi yi takan, ikan na ku'va ndo kuenda ña nduva'a iyoni ndi tìndee ndi ndo, ta juuni jà'a ndi yi cha'a' ña tiñu'u ndi ma Jesucristu ndia. ²⁰ Ta takan kùuni ndi ja'a ndi, ikan na töve ka'an ma ñivi chata ndi cha'a' ma xu'un' ña sòkó ndo kuenda ña nata'vi ndi yi kuenda ndian chiniñu'u yi ña iyona ñuu. ²¹ Vati ndisaa ña chànini ndi ja'a ndi kùu ma tiñu ndaa, yöve uvaa nuu ndè'e ma Racha'nu kùu yi, ti juuni nuu ndè'e ma ñivi ndia.

²² Chi'in ma ninduvi ndra'ya tachi ndi inga ra yani yo ma nuu ndo, vati ra'ya kua'a' cha'a' cha jàna'a ra nuu ndi ña chata'ani ra ja'a ra ma tiñu Ndioo, va vitin tiaga chisii ra ña kùuni ra ja'a ra yi cha'a' ña iyona tundeeni ra chi'in ndo. ²³ Tu iyona ndian chikatu'un nuu ndo cha'a' ma ra yanio Titu, na ka'an ndo chi'in na, ti merui, ra jatiñu chi'in cha'a' ndo kùu ra. Ta tu chikatu'un ga na cha'a' ma inga ndra yani yo, na ka'an ndo chi'in na, ti ndra tachi ma ndian chìnuni ña iyona ñuu kùu ndra. Ta juuni ya'a ga tiñu'u ndra ma Jesucristu ndia. ²⁴ Yakan va iyona yi ña jana'a kachin ndo nuu ndra'ya, ikan na kuu koto ndra ti ñivi jachinu ña kà'an kùu ndo, ta takan kùu koto ndra ña iyona kuenda ma tu'un tayi kà'an ndi cha'a' ndo, ikan na ku'va ma ndian chìnuni kuenda naja kua kuu ndo.

9

Nuu kà'an Paulu cha'a' ña na sokó yo ma ndatiñu kuenda ma ndian ta'an yo ndian kùmani yi nuu

¹ Ta cha'a' ma xu'un' ña nàkuiso ndo kuenda ma ndian ta'an yo ndian chìnuni, tüva chiniñu'i kàtitu'in nuuni nuuni nuu ndo, ² vati cha chitoi ti ya'a ga iyoni ndo jà'a ndo yi, ta nduva'a kàtitu'in nuu ma ndian chìnuni ñu'u' Macedonia naja kua ya'a tayi kùuni cha'a' ndyo'o ndian iyona ñu'u' Acaya, vati nda kuyava kùu yi ña chatu'va ndo ña tìndee ndo na. Ta chayatin ma ndian ñu'u' Macedonia cha nduva'a chisii na cha'a' ña ya'a chata'ani ndo jà'a ndo yi. ³ Ta cha'a' yakan kùu yi ña tachi ma ndra yani yo i'ya, na tìndee ndra ndo jati'vi ndo ma ña ni sokó ndo, ikan na töve nakanini ma ñivi ña jatayi maani ndi ndi cha'a' ndo nuu na, ma ora kàtitu'un ndi ña ndicha kuii ña iyona tu'va ndo jà'a ndo yi, ⁴ koto najani kaani ku'un iin ma ndian ñu'u' Macedonia ña chìnuni chi'in ma ñuu ndo, ta nata'an ndi ndo ña töve iyona tu'va ndo ña jachinu ndo ma tiñu ikan. Ta tu takan ni kuu yi tajan ni kukanuu ndi cha'a' ndo cha'a' ña nduva'a kùndeeni ndi ndo niku. Va maa ndo kùu ma ndian nduva'a ga ni kukanuu cha'a' yi. ⁵ Ta cha'a' ña'a kùu yi ña chikain nuu ma ndra yani yo ña na ku'un ji'na ndra kunde'e ndra ndo nuu iyona ndo, ikan na tìndee ndra ndo ña na jachinu ndo ma xu'un' ña jati'vi ta'an ndo, takua chā'a ndo tu'un niku. Vati kùuni ndi ña na ja'a ndo ña kana ma anima ndo, ta yöve ña jà'a ndo yi cha'a' ña jànini ndi ndo.

Tu sòkó yo iin nakuyi, na ja'a yo yi va chi'in ndisaa anima yo

⁶ Na kuku'uni ndo takua kà'an ma tu'un i'ya: Taku ma yo tachi tiani, juuni tiani ma ndatiñu ni ndaki'in yo ndia. Ta ma yo tachi kua'a', juuni kua'a' ma ndatiñu ni ndaki'in yo ndia. ⁷ Ta'ii'iin yo, iyona yi ña sokó yo iin nakuyi, va chi'in ndisaa anima yo, ta na töve iyona yi ña sokó yo yi cha'a' ña jànini inga na yo, tuva töve iyoni yo ja'a yo yi, vati Ndioo ya'a ga kùuni ra nde'e ra ma ñivi ña ya'a chisii ora soko na iin nakuyi. ⁸ Ndioo kùu jandokua'a' ra tandi'i

nuu ma ñamani ra kuenda ndo, ikan na kùmani nĩ'iin nakuyi nuu ndo, ta takan kùu tindee ga ndo inga tuku ñivi chi'in ma tiñu va'a jà'a ndo ndia.

⁹ Vati tutu Ndioo te'en kà'an yi:

Nāta'vi na ma ña chiniñu'u ma ndian nda'vi,
ta ma tiñu va'a ña jà'a na iyo yi endeeni.

¹⁰ Vati ma Ndioo ra chà'a ma tata ña tàchi yo chi'in ma ña chàchi yo, ni ku'va ra yi nuu ndo, ta ni jandokua'a' ra yi, ikan na kuu jatiñu ndo yi kuenda ña tindee ndo inga ñivi.

¹¹ Ta takan ndyo'o ni koo kua'a' nuu ma ña kuika ndo, ikan na kuu tindee ndo ma ndian kùmani yi nuu. Ta ora ni kundaka ndi yi nuu na, ni ku'va na ta'vindioo nuu ma Racha'nu cha'a' ña jàkuu ndo ma tiñu ikan.

¹² Vati ora tindee ndo ma ndian ta'an ndo ña kùmani yi nuu, na yöve uvaa cha'a' yakani kùu yi ña jà'a ndo ma ña va'a, vati juuni jà'a ndo ña na ku'va na kua'a' ta'vindioo nuu ma Racha'nu ndia.

¹³ Ta ndiakan nduva'a ni jaka'nu na Ndioo, cha'a' ma ña sòkó ndo kuenda na. Ta chi'in yakan jàna'a ndo ña ndicha va'a ña jàchi'in ndo ma tu'un Cristu ña kàtitu'un ndo. Yakan va ni tiñu'u na Ndioo cha'a' ma tiñu va'a ña jà'a ndo kuenda na, ta kuenda inga ñivi ndia.

¹⁴ Ta juuni ndiakan ni ka'an na chi'in Ndioo cha'a' ndo chi'in ndisaa anima na, cha'a' ña ndè'e na ña nduva'a iyo ma ñamani Ndioo chi'in ndo.

¹⁵ ;Ta'vindioun yo'o Racha'nu cha'a' ña chà'un iin ña ya'a ka'nu nuu ndi ña nĩ kuu nani'i ndi naja kua ka'an ndi yi!

10

Nuu iyo ndatu Paulu cha'a' ña kùu ra tatun Jesucristu

¹ Yu'u Paulu chà'i kuenda ña iyo ma ndian iyo tañu ndo kà'an na ña kanui kà'in nuu ndo ora iyo tañu ndo, ta xaan kà'in nuu ndo chi'in tutu ora chàkunui nuu chika, kùuni ndo. Va vitin yu'u jàninì ndo chi'in tu'un vita ta vii takua vii kà'an Cristu, ² ña koto jàninì ndo

yu'u ña na kà'an xain nuu uvi uni ma ndian iyo tañu ndo ña kà'an ña ndisaa ña jà'a ndi kùu kuenda juuni maa ndi, ora ni kunde'e ndiko ndi ndo. ³ Ndicha va'a ña juuni ma ñivi iyo ñuñivi kùu ndi, va töve kànita'an ndi takua jà'a ma ndian iyo ñuñivi i'ya.

⁴ Vati ma ña nda'a ndi kuenda ña kànita'an ndi, töve indukuni kùu yi takua kùu ma ña chàtiñu ma ndian iyo ñuñivi i'ya, ti ma ña nda'a ndi kùu ma ndatu ña chà'a Ndioo kuenda ña na jàkanaa ndi ndian iyo ndatu ma ñuñivi i'ya.

⁵ Ta takan kùu yi ña jandi'i ndi ma tu'un kà'an ma ndian kà'an chata Ndioo chi'in tandi'i tu'un tayi ña töve chà'a ña na nakoto ñivi ma Racha'nu Ndioo. Ta tandi'i ma ndian chàninì takan ndàkoo ndi na nda'a' Cristu, ikan na jachi'in na ma ña kà'an ra.

⁶ Ta ora cha chà'a ndi kuenda ña cha jàchi'in va'a ndo ma tu'un Cristu, tajan ndyu'u cha iyo tu'va ndio ndi kuenda ña jànde'e ndi tundo'o tandi'i ma ndian töve kùuni jachi'in ma tu'un ra.

⁷ Kùuni ndi ña ja'a va'a ndo kuenda naja kua kùu ma ñivi. Tu iyo nda ndyo'o ña ndicha va'a ña kùu ndo ndian chìnuni tu'un Cristu, iyo yi ña ki'in kuenda ndo ndyu'u cha'a' ña juuni ndian chìnuni tu'un ra kùu ndi ndia.

⁸ Ta ndicha ña vaji ya'a ndui tiá ma kua jàninì ndo chi'in ma tiñu ndisoi, na töve kànui ja'i yi, ti chitoi ña ma ndatu ña chà'a ma Racha'nu nuu ndi kùu yi kuenda ña na tindee yi ndo ña kua'nu va'a ndo, ta yöve kuenda ña jànaa yi ndo.

⁹ Na töve kùunì ña nakanini ndo ña jayu'vi ndo chi'in ma tutu ña tàchi nuu ndo. ¹⁰ Vati iyo iin ndo ña kà'an ña ya'a ga xaan kà'in nuu ma tutu tàchi nuu ndo, va ora kà'in yi chi'in ma tu'un yu'i, ya'a vita kà'in yi ta töve nda kuenda yi, kùuni ndo.

¹¹ Va ma ndian kà'an te'en, iyo yi ña koto va'a na ti ma ora tüvi ndi chi'in ndo ta kà'an ndi takan nuu ma tutu tàchi ndi nuu ndo, indukuni takan ni ja'a ndi yi ora ni koo ndi chi'in ndo ma nuu iyo ndo ndia.

12 Ta na töve kànani ndi jando induku ndi ndi chi'in ma ndian jàka'nu juuni maa. Taku ma ndian chànini takan, tìvi xini na ti yüvi ña va'a kùu ma ña chànini na, ña kùuni na jando induku na na chi'in juuni maa na, kuenda ña jaya'a na yi nuu inga tuku na. 13 Vati taku ndyu'u, na tìvi chàta'ani ndi jaka'nu ndi ndi tiá ma kua iyo yi ña ja'a ndi. Vati maa ma Ndioo kùu ra ña jàna'a ra nuu ndi ndanu iyo yi ña kukuita ndi chi'in ma tiñu jà'a ndi, ta maa ra kùu ra ña chā'a ra ña kèta ndi nda ma ñuu Corintu nuu iyo ndo chiña. 14 Ti tu tìvi chā'an ndi chākatitu'un ndi tu'un Cristu nuu ndo niku, na töve nda kuenda kùu yi ma ña kà'an ndi vitin, va cha'a' ña maa ndi kùu ma ndian nunuu ña chākatitu'un yi nuu ndo, yakan va chà'a ndi kuenda ña tìvi ya'a nduu ndi tiá ma kua iyo yi ña jà'a ndi. 15 Ta na töve jàtayi ndi ndi cha'a' ma tiñu ña jā'a inga ñivi, ta iin ña maa ndi kùu ma ndian jā'a yi. Ti ma ña chànini ndi ja'a ndi kùu ña jàtiñu ga ndi chi'in ndo takua kùuni Ndioo ña jà'a ndi, ikan na chinuni ndo tiaga. 16 Ta tiá iti' nuu chànini ndi ku'un ndi nda iti' nuu ga ma ñuu ndo ña kukatitu'un ndi nuu inga ñivi cha'a' ña naja kua ni jakakú Cristu yo, va ma ña töve chàta'ani ndi ja'a ndi kùu ña xitakaa ndi ñivi chìnuni tu'un Cristu jà'a inga ndra, ta jaka'nu ndi ndi cha'a' ma ñivi chìnuni jà'a ndra. 17 Ta tu iyo nda yo kuunio jaka'nu yo yo cha'a' iin nakuyi, va'a ga ña na jaka'nu yo yo cha'a' ña kùu yo kuenda ma Racha'nu. 18 Vati na yöve cha'a' ña jàka'nu yo juuni maa yo kùu yi ña kindoo va'a yo, ti tu kindoo va'a yo nuu Ndioo kùu yi cha'a' ña kàti Ndioo ña ñivi va'a kùu yo.

11

Nuu kà'an Paulu chata ma ndra jà'ani ña kùu tatun Jesuu

1 ;Ma ña kùuni kuu yi ña na jandeeni ndo uvi uni tu'un töve nda kuenda ña ni ka'in vitin nuu ndo!

Ta a kùuni ndo a kùuni ndo, va iyo yi ña taso'o ndo yi. 2 Vati yu'u ya'a ga kuiñui takua kuiñu ma Racha'nu Ndioo cha'a' ndo koto kèsiin ndo ma iti' ra. Chà'i tu'un nuu Cristu ña ni ku'vai ndo nuu uvanuuni ra, takua jà'a iin ndian kùu tatá ora chà'a na ñayoko se'e na nuu ma ra ni tanda'a chi'an. 3 Vati yu'u ya'a nàkanini cha'a' ndo koto janda'viña'a inga ñivi ndo, ta jàña ndo ña jàka'nu ndo ma Cristu, takua jā'a ma koo xaán ña jānda'viña'a ri ma ña chūnani Eva chi'in maña ri tatiempu. 4 Va yu'u te'en chànini cha'a' ndo. ;Ta naja tìin ndo ña kà'an ma nda ndra nikuuni ña vāchi kàtitu'un cha'a' iin Jesuu ña siin kàa kua ma Jesuu ndicha ña cha kàtitu'un ndi nuu ndo? ;A ta naja tìin ndo inga tu'un ña kà'an cha'a' ma Tati Í Ndioo ña siin kàa kua ma ña cha nī'i ndo? ;A ta naja iyo tu'va ndo ña chìnuni ndo ma tu'un kà'an ndra ña siin kàa kua ma tu'un Ndioo ña cha chìnuni ndo jā'a ndi?, ndia. 5 Chànini ñivi ña tatun ka'nu ga kùu ndrakan kua yu'u, kùuni na, va töve ndicha. 6 Ta vaji ndicha ña na töve nduva'a vii kà'in ora kàtitu'in nuu ndo, va ch̀toi ña iyo chinitunì kuenda ma tu'un Ndioo. Ta ch̀to ndo yi, ti kua'a' cha'a' cha jāna'ì yi nuu ndo chi'in tandi'i ma tiñu jà'a ndi. 7 ;A chànini ndo ña na vā'a jā'i ma ora jāna'a saanì ma tu'un Jesuu nuu ndo? ;A iin kuati kùu yi ña jandota'anì yu'u cha'a' ña jandoka'nui ndo?, kùuni ndo. 8 Taku yu'u ti tīndee ma ndian chìnuni inga ñuu yu'u chi'in xu'un', ikan na kuu kuàtiñui yi chi'in ndo. 9 Ta ma ora chiyoì chi'in ndo ta chaa iin kivi ña kūmani ndatiñu nui, va na töve nī chikain yi nuu nī'iin ndo, vati ma ndian kùu yani yo ndian kīchi ñu'u' Macedonia, ndiakan kùu ma ndian tīndee yu'u chi'in tandi'i ña kūmani nui. Yakan va ma kivi ikan töve nī chikain nī'iin nakuyi nuu ndo, ta takan ni ja'i yi iti' nuu ndia. 10 Ta ndicha va'a ña ndava nuu Cristu kùu ma ña kà'in, ti ch̀toi ña jàtiñu va'i ta töve chikain nī'iin nakuyi nuu ndo, yakan va na kùu

ka'an ni'iin ndyo'o ndian iyo ninii ka'nu ñu'u' Acaya chatai. ¹¹ ¿Tanuu? ¿A kà'in te'en cha'a' ña töve kùuni nde'i ndo?, kùuni ndo. ¡Na yüvi takan kùu yi, vati ndava nda nuu Ndioo kà'in ña ya'a kùuni nde'i ndo!

¹² Va yu'u ni ja'i ma takua takani jà'i, ikan na kùu ni'i ndrakan ña kà'an ndra ña indukuni jà'a ndra kua ndyu'u, ti töve ndicha ña takan jà'a ndra. ¹³ Va ma ña ndicha kùu yi ña ndrakan kùu ndra, ndra jà'ani ña tatun Cristu kùu ndra, ti ma tiñu jà'a ndra kùu yi ña jànda'viña'a ndra ñivini. ¹⁴ Ta ndisaa ña'a na töve ndetiñu kùtunini yo ña takan jà'a ndra, vati nda ma kui'na jàya'án ñá' ña kùuán' tati jàtiñu kuenda Ndioo. ¹⁵ Ta cha'a yakan kùu yi ña tu cha chà'a yo kuenda ña takan jà'a ma ndian jàtiñu kuenda ma kui'na, tajan kùuni yi ka'an yi ña juuni kùu jaya'a na na ña kùu na ndian ja'a tiñu va'a ndia. Va ni chaa iin kivi ña Ndioo ni jande'e ra tundo'o na cha'a' ma tiñu kini ña jà'a na.

Nuu ndè'e Paulu tundo'o cha'a' ña kùu ra tatun Ndioo

¹⁶ Inga cha'a' kà'an ndikoi chi'in ndo ña na töve va'a jà'a ndo ña chà'nini ndo ña ra tivi xini kùu. Va tu takan chà'nini ndo, na ku'va ndo ña na ka'in nuu ndo takua kà'an iin ra tivi xini, ikan na kuu jaka'nui yu'u ita'vi cha'a' ma ña kà'in, ¹⁷ ta na yöve ma Racha'nu Ndioo kùu ra ña chā'a ra ña na ka'in takan nuu ndo, va ni ka'in yi kuenda ña jàka'nui juuni mai takua jà'a iin ra tivi xini tuva takan chà'nini ndo ña kùu. ¹⁸ Vati tu kua'a' ñivi iyo ñuñivi i'ya jàtayi na na cha'a' ma ña jà'a na, juuni kua ikan ni jatayi yu'u tuva takan kùuni ndo ndia. ¹⁹ ¿A va'a ña jàndeeni ndo tàso'o ndo tu'un kà'an ma ndra tivi xini?, kùuni ndo. ¿A chà'nini ndo ña ya'a iyo chinituni ndo cha'a' ña jà'a ndo takan?, kùuni ndo. ²⁰ Ta juuni töve va'a ña ya'a jàndeeni ndo jàkuu ndo tiñu nuu ndrakan cha'a' ña jà'nini ndra ndo, ta kùu ndra ña su'u ndra nuu ndo, ta kùmusu ndra ndo, ta töve tiñu'u

ndra ndo, ta juunni ku'va ndo ña kani ndra nuu ndo ndia. ²¹ ¿A chà'nini ndo ña na töve va'a jà'a ndi cha'a' ña töve jà'a ndi ma kua jà'a ndra chi'in ndo?, kùuni ndo.

Vati tu ndrakan jàtayi ndra ndra cha'a' ma ña jà'a ndra, nda yu'u kùu jatayi yu'u cha'a' ña jà'i, vaji ma tu'un ikan kùu yi iin ña töve nda kuenda, kuenda ndo. ²² Vati tu ndrakan kùu ndra ndian hebreu, ta juuni yu'u ndia. Tatu ndrakan kùu ndra ndian ñu'u' Israel, nda yu'u ndia. Tatu ndrakan kùu ndra ndian kīchi tata Abraham, nda mai ndia. ²³ Tatu kàti ndra ña kùu ndra ma ndra jàtiñu kuenda Cristu; mai tiaga, vaji kà'in yi takua kà'an iin ra tivi xini. Va ndicha kuii ña jàtiñui tiá kua ndrakan, vati ndo'o gai kua ndrakan, ta chùndii gai vekaa kua ndrakan, ta kua'a' cha'a' cha yatin ni kuvī cha'a' ma Racha'nu ndia. ²⁴ Ta u'un cha'a' jànde'e ma ndian judíu tundo'o yu'u ña kàni na oko cha'un kumi yo'o chatai ta'ii'iin cha'a'. ²⁵ Ta uni cha'a' kàni na yu'u chi'in koroti, ta iin cha'a' kàni na yu'u chi'in yuu. Ta uni cha'a' sà'vi ma varku kuà'in ma tichi tañu'u ndia. Ta iin cha'a' kīndoi tichi tañu'u iin nduvi ta iin niñuu. ²⁶ Ta juuni ya'a ga kua'a' ma nuu chàkunui ndè'i tundo'o: taku ma tichi yuta ka'nu, taku chi'in ma ndra su'u, taku chi'in ma ndian judíu ñui, ta ndian töve, taku tichi ñuu, tichi ku'u, ta tichi tañu'u, ta juuni taku chi'in ma ndian jà'ani ña ndian chìnuni kùu na ndia. ²⁷ Ta kua'a' cha'a' jàtiñui kuenda ma Racha'nu ta ndè'i tundo'o, ta kua'a' cha'a' tã'nda ñuma'nai, ta chíso'koi ti tüvi chà'a na ña kachī, ta nātīj takuīi ndia. Ta juuni kua'a' cha'a' ndè'i tundo'o chi'in ña vichin ta cha'a' ña kùmani ja'ma ku'in.

²⁸ Yöve uvaa cha'a' tundo'o i'ya ni kùu ma ña nàkanini, vati ta'ii'iin kivi juuni nàkanini cha'a' ma ndian chìnuni iyo ñuu ndo chi'in ndian chìnuni inga ñuu ndia. ²⁹ Tu iyo nda ndian kùmani ñandee, nda yu'u kùmani ñandei cha'a' na ndia. Ta tu

iyó ndian tindani'ni inga ñivi tichi kuati ña na ja'a na yi, nda yu'u ya'a kàyunì jà'a yi ndia.

³⁰ Tu iyó nda cha'a' iyó yi ña jatayi na na, nda yu'u ni jatayi yu'u cha'a' ma ña kà'an na ña tüvi ndàkutiñui. ³¹ Ma Racha'nu Ndioo, ra kùu Tatá ma Racha'nu yo Jesucristu, ra ya'a íí, ta ra iyó yi ña jàka'nu yo ndisaa tiempu, cha chító va'a ra ti yöve tu'un vata kùu ma ña kà'in. ³² Ma ora chíyoi ñuu Damascu, ma ra kùu kuvienü ña jàkuu tiñu nuu ma rey Areta ma ñuu ikan, tãchi ra kua'a' jandaru ña na kumi ndra ma yuve'e ka'nu ña iyó yu'u ñuu ikan, kuenda na tiin ndra yu'u ta ku'in vekaa. ³³ Va ma ndra merui jàkakú ndra yu'u tichi iin tuka, ta jãnuu ndra yu'u nuu iyó iin yavi ma muru ña chíkonuu ma yu'u ñuu ikan. Ta takan kùu yi ña kákú xe'i nda'a kuvienü.

12

Ña ndè'e Paulu ja'a Ndioo

¹ Na töve nda kuenda kùu yi tuva jàka'nu yo juuni maa yo, ta vaji takan kùu yi va iyó yi ña katitu'in ma ña ndè'i ña kàa takua kàa ña ndè'o tichi ñuma'na yo jã'a ma Ndioo. ² Nàkotoi iin ma ra chìnuni tu'un Cristu, ña cha chinu uchi kumi kuiya kùu yi ña kīchi ki'in Ndioo ra, ta chã'an ra chi'in ra ma andivi sukun ga nuu iyó ra. Ta töve chító a chã'an ra chi'in ra chi'in kuñu ra a chi'in tatini ra, uvanuu Ndioo kùu ma ra chító. ³ Ta ndicha ña vaji töve chító tu chã'an ra chi'in kuñu ra a töve, uvanuu ma ña chító kùu yi ña ⁴ chã'an ra chi'in Ndioo nuu iyó vii ma ñivi. Ta ikan kùu nuu chíni ra tu'un xe'e ña kēe yu'u Ndioo, ña na kùu katitu'un yo yi nuu inga ñivi. ⁵ Kùu jatayi yu'u cha'a' iin ra kùu takua kùu rakan, va kuenda yu'u töve jätayi cha'a' juuni mai, ti uvanuu cha'a' ña jätayi yu'u kùu cha'a' ma ña na kùu ja'a va'i. ⁶ Ta tu kùuni ka'an va'i cha'a' juuni mai, kùu ja'i yi tu kùuni, ti ma tu'un ndicha kùu ma ña kà'in,

va na töve jà'i yi koto kuuni ma ñivi ña ya'a ndu ma kua iyó yi ña ka'in a ma kua nde'e na ña kùì. ⁷ Ta cha'a' ña koto ya'a ndui ña jatayi yu'u cha'a' ña jãnde'e Ndioo yu'u ma tañu ñuma'nai, yakan va juuni maa ra kùu ra ña chã'a ra ña na jande'e ma kui'na tundo'o yu'u. Ta ma tundo'o ikan ti ya'a u'vi yi takua u'vi nuu ki'vi ma iñu na'nu kuñu yo. ⁸ Vati uni cha'a' cha chíkain nuu ma Racha'nu ña na tavani'i ra ma tundo'o ikan yu'u. ⁹ Va ma Racha'nu java te'en nãka'an ra chí'in: "Yo'o se'yu, cha iyó ndisaa ma ñamanì chí'un ta tüva chíniñu'un inga nakuyi, vati ma ndatuì ndichin ga nà'a yi nuu ma ñivi ora kùmani ñandee na." Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a ga chísiy ta jatayi ña kùì iin ra kùmani ñandee, vati takan kùu nde'e ma ñivi kua'a' ndatu ma Cristu jà'a yi nui. ¹⁰ Yakan va ya'a ga chísiy cha'a' ña kùì takan, vaji kùmani ñandei, a kà'an ti'ini ñivi chatai, a ña ya'a ndu sokoi, a kanita'an ñivi chí'in a ña nde'i tundo'o cha'a' ña kùuni nde'i Cristu, vati ma ora ya'a ga vita kùuni, juuni ya'a tùvini ña iyó ma ñandee Cristu chí'in.

Ya'a ga chítu'un ma Paulu cha'a' ma ñivi chìnuni ñuu Corintu

¹¹ Ma ña já kätitu'in nuu ndo ndache'e, kã'in yi kuenda ndo takua kà'an iin ra tivi xini, vati maa ndo kùu ma ndian jã'a ña na ka'in yi takan. Va tüvi nī tiñu'u ndo yu'u, vati ma ndra tiñu'u ndo kùu ma ndra kàti maa, ña kùu tatun Cristu ña ya'a va'a. Tatu yu'u na töve nda kuendai, na yövi cha'a' yakan kùuni yi ka'an yi ña ka'nu ga ndra kua yu'u. ¹² Ta chí'in ña jãndeeni ña ndè'i tundo'o ta chí'in ma seña jã'i, ta chí'in ndatu ta chí'in ma tiñu ya'a va'a ña jã'i ora chíyoi chí'in ndo. Chí'in ndisaa yakan jàna'a yi ña ndicha kuii ña iin ra tatun Cristu kùì. ¹³ ¿A chànini ndo ña töve kùuni nde'i ndo takua kùuni nde'i ndian chìnuni inga ñuu cha'a' ña töve nī chíkain ma ña chíniñu'i nuu ndo?,

kùuni ndo. Ta tu takan kùu yi, kùuni ndo, ¡ka'nu kooni ndo!, tuva takan.

¹⁴ Yu'u cha ìyo tu'vai ña kunde'i ndo ma cha'a' uni. Ta indukuni na töve ni jatañui nuu ndo, ti töve ni ndakain ndatiñu nuu ndo ña ni kuniñu'i nuu ndo iti' nuu ndia. Vati yöve ndatiñu ndo kùu ma ña kuàndukui ti ma ña kuàndukui kùu maa ndo. Takua jà'a ma ndian kùu tatá, ña jàkaya na xu'un' kuenda ma ndiakwati se'e na, ta yüvi ma ndiakwati se'e na jàkaya na yi kuenda ma ndian kùu tatá na. ¹⁵ Ta ya'a kùuni nde'i ndo, ña kùu janaa ndi'j ma ña ìyo nui kuenda ndo, nda ña kùu kuvj cha'a' ndo. Ta tu ndicha kuu ña nani kivi kùuni gai nde'i ndo, ta, ¿a va'a jà'a ndo ña ta'ii'in kivi kuàjaña ndo ña kùuni ndo nde'e ndo yu'u?, kùuni ndo.

¹⁶ Ta ndyo'o vaji chito kachin ndo ña töve chikain ña chiniñu'i nuu ndo, va ìyo iin ndian ìyo tañu ndo ña kà'an, ti iin ra kèña'a ñivini kùu. ¹⁷ Ta chito va'a ndo ña ni yu'u tüvi janda'viña'i ndo, ta ni ma ndra tachi nuu ndo ndia. ¹⁸ Vati nuu ra yani Titu chikain ña na kunde'e ra ndo. Ta kùuni ndakatu'in iin nakuyi nuu ndo, ¿a kèña'a ma Titu ndo ora chānde'e ra ndo chi'in inga ma ra yanio?, kùuni ndo. Cha chito va'a ndo ña tüvi nī janda'viña'a ndi ndo, ti ninduvi ndi iin ku'va ni chānini ndi ora jàna'a ndi nuu ndo takua kùuni Ndioo ña jà'a ndi.

¹⁹ Ndyo'o ndian ya'a kùuni ndi nde'e ndi, ¿a chānini ndo ña juuni cha'a' maa ndi kà'an ndi ña kà'an ndi te'en?, kùuni ndo. Na yöve takan kùu yi, ti ndava nda nuu Ndioo kà'an ndi yi cha'a' ña kùu ndi ndian chìnuni tu'un Cristu. Ti tandi'i ma tu'un ña kà'an ndi i'ya kùu yi kuenda ña na chinuni va'a ndo ta kua'nu va'a ndo chi'in yi. ²⁰ Vati ma ora kunde'i ndo yu'vj koto nata'in ndo ña töve va'a ìyo ndo ma kua kuunj nata'in ndo, ta koto töve nata'an ndo yu'u ma kua kùuni ndo ndia. Cha'a' yakan kùu yi ña yu'vj nata'in ndo ña kànita'an yu'u ndo, a tixin ndo, a kayuni ndo chi'in

ta'an ndo, a ña kuenda maani ndo kùuni ndo, a ña kànduva'a ndo ta'an ndo, a kà'an ndaa ndo chata na, a jatayi ndo ndo, a ña jakanuu ndo xini ta'an ndo. ²¹ Ta yu'vj, koto jakukanuu Ndioo yu'u cha'a' ndo, ta kicha'i kuàkui ma ora ni kunde'i ndo cha'a' ma kuati ja'a ndo, ña juuni ja'a ga ndo nda vitin, takua kùu ña k'vi ndra'ii chi'in ñivi ña'a yöve ñasi'i ndra, a ñivi ña'a ña k'vi chi'in ndra yöve ii vi, a inga tuku ña kini ña takā'an jàña ndo ña jà'a ndo ndia.

13

Tu'un nuu ndi'ia ña tachi Paulu nuu ndian chìnuni ìyo ñuu Corintu

¹ Ña'a kùu ma cha'a' uni ña kuànde'i ndo. Tu ora tisokuati yo iin ñivi, ìyo yi ña tisokuati uvi a uni na na, ikan na kuu ka'an yo ti iin ña ndicha kùu yi. ² Nuun tandi'i ndyo'o ndian jà'a kuati tatiempu chi'in nuu inga tuku ndo, kàtitu'un ndikoi nuu ndo inga cha'a' chi'in tu'un i'ya: tu ku'in kunde'i ndo inga cha'a' tüva ni kunda'vinj ndo tuva juuni jà'a ga ndo ma kuati. Tu'un i'ya kùu ma ña cha kàtitu'in nuu ndo ma ora chānde'i ndo cha'a' uvi, ta vitin taa ndikoi yi kuenda ndo vaji ìyo chikai. ³ Takan ni ja'i, ikan na koto kachin ndo ña ndicha kuu ña yu'u kùu ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Cristu. Vati taku Cristu ti tüvi kumani ñandee ra cha'a' ma tiñu jà'a ra chi'in ndo, vati nduva'a ìyo ndatu ra chi'in ndo. ⁴ Ta ndicha kuu ña ndyu'u tüvi ñandee ndi indukuni takua tüvi nī chiyo ñandee Cristu ora chī'í ra nuu kruu. Va tava jānataku ndiko ma Racha'nu Ndioo ra chi'in ndatu ra, indukuni kua ikan ni ndo'iin ndi chi'in ra cha'a' ma ndatu ra kuenda ña jàkúu ndi tiñu nuu ndo ndia.

⁵ Yakan va ndyo'o, na ja'a va'a ndo kuenda ma naja kua kùu ndo, ikan na kuu koto kachin ndo tuva ndicha ña chinuni va'a ndo tu'un Cristu. ¡Na ki'in ndo ku'va ndo! ¿A töve chà'a ndo kuenda ña Jesucristu ìyo ra chi'in ndo, tuva ndicha ña ndian chìnuni kùu ndo? ⁶ Ndātu ndi

ña na ku'va ndo kuenda ña ndicha va'a ña ndra chìnuni kùu ndi ndia. ⁷ Ta cha'a' yakan kùu yi ña ndyu'u kà'an ndi chi'in Ndioo cha'a' ndo, ti tüvi kùuni ndi ña na ja'a ndo nĩ'iin ma ña töve va'a. Ta ora kà'an ndi chi'in Ndioo takan, töve kà'an ndi yi kuenda ña na jandondaa ndi juuni maa ndi, vati ma ña kùuni ndi kùu yi ña na ja'a ndo ña va'a vaji iyo ndian chànini ña ndian vatani kùu ndi. ⁸ Vati ndisaa ma tiñu jà'a ndi kùu yi kuenda ña na koto ma ñivi ma tu'un ndaa, ta yüvi kuenda ña tixe'e ndi ma ña ndaa nuu na kùu yi. ⁹ Yakan va ya'a chisii ndi vaji tüvi ñàndee ndi, vati ma ña kùuni ndi kùu yi ña maa ndo na koo ñandee, ti takan chikan ndi nuu Ndioo cha'a' ndo ña na ku'va ra kua'nu va'a ndo chi'in ma tu'un ra. ¹⁰ Tàì ma tutu i'ya kuenda ndo ma antea ña ku'in kunde'i ndo, ikan ma ora chai chiña na tüva ya'a ga jande'i tundo'o ndo cha'a' ma tiñu ndisoi, jà'a ma Racha'nu. Vati ma tiñu i'ya kùu yi kuenda ña na tindei ndo ña kua'nu va'a ndo chi'in ma ña chìnuni ndo tu'un Ndioo, ta yüvi kuenda ña na kuita kuati ndo.

¹¹ Ta vitin ndyo'o yani, kùuni ña na sii kuuni ndo ta na nanduku ndo naja kua kuu kua'nu ndo takua kùuni Ndioo. Ta na koo vii ndo ta ndo'iin ndo ta jandomani ndo ta'an ndo. Ta ma Ndioo ra kùuni nde'e yo ta ra ja'a ña na koo va'a yo chi'in ta'an yo, na koo ra chi'in ndo ndia.

¹² Na kaña'a ndo chi'in ta'ii'iin ta'an ndo chi'in nda'a' ndo ta tutu ndo sitin ndo.

¹³ Ta tandi'i ma ndian kùu ta'an yo ndian chìnuni tàchi na saludu nuu ndo ndia.

¹⁴ Ta na koo ma ñamani ma Racha'nu Jesucristu chi'in ndo, ta na kunda'vini ma Racha'nu Ndioo ndo, ta juuni na koo ma Tati Í Ndioo chi'in ndo ndia. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu ña tãa racha'nu Paulu kuenda ñivi chìnuni tu'un Cristu ña iyo ñuu Gálata

¹ Yu'u Paulu, ra kùu tatun Jesu-cristu, va yüvi ñivi iyo ñuñivi kùu ma ndian tãchi yu'u, ta yüvi ñivi kùu ma ndian jãkuiso ma tiñu i'ya yu'u ndia. Vati maa ma Jesucristu chi'in ma Tatá yo Racha'nu Ndioo, ra jãnataku ma Jesucristu tañu ndian ndií, rakan tãchi yu'u. ² Ta yu'u chi'in tandi'i ma ndian yani yo ndian chìnuni tu'un Jesuu ña iyo chi'in i'ya, tãa ndi ma tutu i'ya kuenda ndyo'o ndian chìnuni tu'un ra, ndian iyo ndisaa ñuu kãndii ñu'u' Galacia. ³ Ta Racha'nu Ndioo ra kùu Tatá yo chi'in ma Racha'nu Jesucristu ra kùu chito'o yo, na koso ra ma ñamani ra chata ndo, ta na ja'a ra ña na koo vii anima ndo ndia. ⁴ Vati maa Jesuu chã'a ra ma kuñu ra ña na kuvi ra cha'a' ma kuati yo, ikan na kuu kakú yo nuu ma kuati ya'a ga kini ña iyo ma ñuñivi i'ya. Takan iyo yi ña kuu yi, ti takan kùuni ma Ndioo yo, ra kùu Tatá yo ña na kuu yi takan. ⁵ Yakan va, jendeeni na jaka'nu yo ra! Ta takan na kuu yi. Amén.

Na tüvi iyo inga tu'un va'a takua kùu ma tu'un ña kà'an cha'a' Jesu-cristu

⁶ Ya'a ga ndava kuà'an tatj ora chini ña ya'a numini kicha'a jãna ndo ña chìnuni ndo tu'un Ndioo, ra kãchin yo cha'a' ma ñamani Cristu. Ta vitin kicha'a ndo chìnuni ndo inga tuku tu'un ña töve va'a. ⁷ Va töve iyo inga tuku iti' va'a, vati iyo iin ñivi kùuni jakanuu xini ndo, ti kãti na ña ma tu'un va'a cha'a' Cristu na töve tu'un ndaa kùu yi ti tu'un yakua kùu yi, kãti na. ⁸ Yakan va tu keta inga ma ndian kãtitu'un tu'un cha'a' ra nuu ndo, ta siin kãtitu'un na yi kua ma tu'un ña cha kãtitu'un

ndi nuu ndo niku, tiã va'a ga ña na kuvi na endeeni, a maa ndi kuu ndi ña ka'an yi, a kuu yi iin tati va'a jã'a tiñu nuu Ndioo ña kichi iti' andivi. ⁹ Tandi'i ma tu'un i'ya cha kã'in yi niku, ta vitin jãkuku'uni ndikoi yi ndo, ta ni ka'an ndikoi yi inga cha'a' nuu ndo: tu iyo inga ma ndian kãtitu'un tu'un ra, ta siin kãa yi takua kãa ma tu'un ña cha nã'i ndo niku, na kuvi na endeeni jã'a ma Ndioo tuva ja'a na takan. ¹⁰ Ta cha'a' ma tu'un jã kã'in chi'in ndo, ja chãnini ndo ña nãndukui ña na kuta'ani Ndioo ña kã'in a nãndukui ña na kuta'ani ñivi yi?, kùuni ndo. Yüvi takan kùu yi. Tu yu'u juuni chãkunui ña nãndukui ma ña na kuta'ani ma ñivi, kùuni yi ka'an yi yüva ra jã'a tiñu nuu Jesucristu kùu, tuva takan.

Paulu kãtitu'un ra nuu ma ñivi ma naja kua chãa ra ña kùu ra tatun Jesuu

¹¹ Tandi'i ndyo'o yani ndian chìnuni, kùuni kãtitu'in nuu ndo ma tu'un i'ya: Ma tu'un va'a ña kãtitu'in nuu ndo, töve iin tu'un ña vãchi ma chinituni ñivini kùu yi. ¹² Ti ma tu'un i'ya ni'iin ñivi na töve nã cha'a yi ta na töve nã jana'a na yi nui, va maa ma Jesucristu kùu ra ña jãketa ra ta jãna'a ra yi nui ma iti' andivi.

¹³ Vati tatiempu niku chãku'un so'o ndo ma takua nãtu'un ma ñivi cha'i, ña ora iyo kuenda ma ñivi judiu, ya'a ga ndikuin ma ñivi chìnuni, ta ya'a ga jãnde'i tundo'o na niku. Ta chãnini ña ka'ni na niku. ¹⁴ Ta yu'u yoso nui tiaga iti' nuu takua ma ndra merui ora kũu iin ra endee jãka'nui ma ña takani jã'a ma ndian judiu, ti ya'a ga chãta'ani ma iti' ikan, ti kũuni kumi kuenda ma takua takani jã'a ma ndian kũu ñivi chãyo taji'na niku. ¹⁵ Vati ma Ndioo kãchin ra yu'u ora juuni indij tichi ma'i niku. Ta cha'a' ña iyo kua'a' ñamani ra chi'in kùu yi ña kãna ra yu'u ña jãkui tiñu nuu ra. Ta ya'a chisii ra ña ¹⁶ jã'a ra ña jãketa ma ra kùu se'e ra, ta na koo ra chi'in, ikan na kuu nakoto ndichai ra, ta

kùu katitu'in ma tu'un cha'a' ra tañu ma ndian yüvi judíu. Yakan va ora kicha'i kätitu'in ma tu'un va'a i'ya nuu ma ñivi, na töve nī chikain ña kundayu'u nī'iin na yu'u cha'a' ma tiñu jà'i. ¹⁷ Ta juuni na töve nī cha'i ma ñuu Jerusalén ña ku'in kunde'i ma ndian kuu tatun Jesuu ma antea ña kùu tatun ra niku. Ti ma ña jà'i kùu ña na töve nī chatunui ta kēi kuà'in ma iti' ñu'u' ña nàni Arabia, tajan chikoni'i ndikoi iti' ñuu ña nàni Damascu.

¹⁸ Takan kuu ta ora cha ya'a ma uni kuiya kēi kuà'in iti' ñuu Jerusalén, vati kùuni nakotoi ma ra nàni Petu', ta chi'in rakan chiyoi cha yatini cha'un kivi. ¹⁹ Ta ora chāi ma ndakan, na töve nī nde'i nī'iin inga ra kùu tatun Jesuu. Va uvani ra ña nde'i kùu Jandiau ma ra yani ma Racha'nu Jesuu. ²⁰ Tand'i ma tu'un ña tà i'ya nuu nde'e ma Ndioo, ta chito va'a ra ti töve tu'un vata kùu yi.

²¹ Takan kuu tajan kēe ndioi kuànu'i ma iti' ñu'u' Siria ta ñu'u' Cilicia ndia. ²² Ta ma ndian chinuni ndian iyo ma veñu'u ña ndaa ñu'u' Judea, na töve nī nde'e kachin na yu'u ta töve nī nakoto na yu'u ndia.

²³ Vati chīnini na ña kà'an ma ñivi te'en cha'i: "Ma ra ndikun ka'ni yo niku, ta jände'e ra tundo'o yo, vitin chàkunuu ra jàna'a ra tu'un va'a cha'a' Cristu, ta ma tatiempu kùuni ra janaa ra ma tu'un ikan niku."

²⁴ Ta cha'a' ña Ndioo cha sàma ra yu'u, ta yakan kùu yi ña kicha'a ndio na jàka'nu na ra ndia.

2

Ma inga ndra kùu tatun Jesuu ndàki'in mani ndra Paulu

¹ Takan kuu ta ora cha yā'a uchi kumi kuiya kēi kuà'an ndikoi inga cha'a' ma ñuu Jerusalén chi'in ma Bernabé, ta juuni chā'an ma ra nàni Titu chi'in ndia. ² Ta chā'in ma ñuu ikan, vati maa ma Ndioo jàna'a ra nui tichi nuu ñuma'nai ña kùuni ra ña na kotoi. Ta ora chāa ndioi ma ñuu ikan, jà'i ña na kuti'vi ta

nātu'un xe'i chi'in ma ndra kuxini nuu ma ndian chinuni, ta kicha'a ndioi kätitu'in nuu ndra cha'a' najakua kaa ña jàna'i tu'un va'a nuu ma ndian yöve judíu. Jā'i takan ikan töve naa ma tiñu ña jàkui nuu ma ndian yüvi judíu, ta ikan kùu koto ndichai ña takan kùu yi. ³ Ta ni ma ra nàni Titu, ra chàkunuu chi'in, na töve nī janini na ra ña na ta'nda ma ñii nuu ika ra vaji iin ra griegu kùu ra. ⁴ Nduva'a chīniñu'i ka'in cha'a' ma kuati i'ya, ti iyo iin ndian jà'ani ña iin ndian chinuni tu'un Cristu kùu na, ta ki'vi xe'eni na ma tañu yo, ta koto na naja kua chàkunuu yo nuu nuna jà'a ña jākakú Cristu yo, ikan na janda'viña'a na yo ña ndakuu ndiko yo ndian musuni jà'a ma tu'un ley. ⁵ Va ni ita'vi tiempu na töve nī cha'a ndi ki'vi ndi iti' kuà'an ndiakan, vati kùuni ndi ña na koto kachin ndo ma tu'un ndaa ña kà'an cha'a' ma Jesucristu, ikan na chinuni ndo yi ta na kindoo yi endeeni chi'in ndo.

⁶ Va ma ndra kuxini iyo ma ñuu ikan, na töve nī chikan na ña samai ma tu'un va'a ña kätitu'in. Va ndicha kuii töve ña ka'nu kùu yi kuendai tu kà'an yo a kùu ndra ndra kuxini a töve, ti indukuni nde'e Ndioo ndisaa nuu ñivi. ⁷ Ta ndicha kuii ora nātu'in chi'in ndra, chā'a ndra kuenda ña kachin Ndioo yu'u kuenda ma tiñu ña kätitu'in ma tu'un va'a cha'a' Cristu nuu ma ndian yüvi judíu, indukuni kua kachin ra Petu' ña na katitu'un ra yi nuu ma ndian judíu. ⁸ Vati juuni maa ma Ndioo ra tachi ma Petu' nuu ma ndian judíu ña na kuu ra tatun nuu na, juuni ra kùu ma ra tachi yu'u nuu ma ndian yöve judíu, ikan na kui tatun nuu na ndia. ⁹ Ta ma Jandiau, chi'in ma Petu' chi'in ma Xuva, ña kà'an na ña kùu ndra ndra kuxini ña kùmi ma ndian chinuni, chā'a ndra kuenda ña maa ma Ndioo kùu ma ra chā'a ma ñamani ka'nu ikan nui ña na jà'i ma tiñu i'ya. Yakan va chā'a ndra ma nda'a' ndra nui chi'in ma ra nàni Bernabé ña kaña'a ndra chi'in ndi, ta chi'in ma ku'va ña jà'a ndra ikan,

kùuni ndra ña na kuu ndi meru ndra. Ta juuni kīndoo va'a ndra chi'in ndi ña ndyu'u kùu ku'un ndi kujana'a ndi ma tu'un Cristu nuu ma ñivi yöve judíu, ta ndrakan ni jatiñu ndra chi'in ma ndian judíu. ¹⁰ Ta uvanuu ma tu'un ña ya'a ga jākuku'uni ndra ndyu'u kùu ña na kuku'uni ndi ma ndian nda'vi, ta ma tiñu ikan töve ndetiñu kuendai, ti chàta'anì ja'i yi.

Paulu ndòxaan ra nuu ma Petu' ma ora ka'iin ndra ma ñuu ña nàni Antioquía

¹¹ Va kīchi Petu' ma ñuu Antioquía nuu ndai ma ora ikan, ta nduva'a kā'in nuu ra, ti ma ña jà'a ra töve va'a yi. ¹² Vati ji'na ga kīchi ra chàchi ra chi'in ma ndian yüvi judíu, va takan jà'a ra ta nda kati kīchi iin ndian tāchi ma ra nàni Jandiau nuu ra. Ta Petu' ora ikan kīcha'a ra chūndaa chiyo ra xiin ma ndian yüvi judíu ma nuu nàndi ra chàchi ra chi'in na niku, vati yu'vi ra ndē'e ra ma ndian judíu ña kātitu'un na ña ndisaa ndra chìnuni tu'un Cristu ìyo yi ña ka'nda ndra ma ñii nuu ika ndra. ¹³ Ta ma inga ma ndian judíu ndian chìnuni kùti'vi na chi'in Petu' ta indukuni chi'in ra chūndaa chiyo na chàchi na chi'in ndian yüvi judíu. Ta chi'in uvi nuu kùu yi ña jà'a na yi, ta nda Bernabé kī'vi ra ma kuati jà'a na ndia. ¹⁴ Va ora chā'i kuenda ña na töve jàchi'in na ña ndaa ña kà'an tu'un va'a cha'a' Cristu, ta te'en nāka'in chi'in ma Petu' ma nuu tūvi ñivi: "Ta yo'o ña kùun iin ra judíu, va ìyoun ma ñuñivi i'ya takua kùu iin ndra yöve kùu judíu. ¿A va'a chàniniun ña jàniniun ma ndian yöve judíu ndian chìnuni tu'un Cristu ña jàchi'in na ndisaa ma ña takani jà'a ma ndian judíu?, kùuniun." Takani kà'in chi'in Petu'.

¹⁵ Ndyu'u kùu ndi ndian judíu nda ma ora kaku ndi, ta na töve jà'a ndi kuati ma takua jà'a ma ndian yüvi judíu. ¹⁶ Vaji takan chito yo ña nī'iin ñivi na töve iin ndian ña ndondaa kùu na jà'a ña jākuu na

tiñu ma takua kà'an ma tutu Ley ña taa Moisés, vati iin ndian ña ndondaa kùu na jà'a ña chìnuni na ma tu'un Jesucristu. Cha'a' yakan kùu yi ña juuni maa yo kùu yo ndian ña ndondaa kùu yo jà'a ña chìnuni yo ma tu'un ra, ta töve cha'a' ña jàchinu yo ma tutu Ley, vati nī'iin ñivi töve ndondaa na jà'a ña jàchinu na ña kà'an ma ley ikan.

¹⁷ Ta vitin va'a nànduku yo ña na ndondaa yo cha'a' ña ndò'iin yo chi'in Cristu, ta yakan jàna'a yi nuu ma ndian judíu ña maa yo kùu yo ma ndian jà'a kuati takua jà'a ma ndian yüvi judíu, ¿a kùuni yi ka'an yi ña Cristu jà'a ra ña kùu yo iin ndian jà'a kuati?, kùuni ndo. ¡Ndicha kuii ti töve takan kùu yi! ¹⁸ Vati iin kuati kùu ma ña jà'i tu kīcha'a jana'a ndikoi inga cha'a' ma tu'un ña cha ndākoi niku. ¹⁹ Vati cha'a' ma tutu Ley kùu yi ña vitin kùu takua iin ra cha chī'í kuenda ma Ley. Ta tūva chà'nda yi tiñu nui. Ta cha'a' yakan kùu yi ña vitin iin ra ndito kùu, ikan na kuu koo va'i kuenda ma Racha'nu Ndioo. ²⁰ Ta chi'in ma Cristu chūtakai nuu kruu niku. Ta yu'u na tūva kùu ma ra ìyo, ti Jesuu kùu ma ra ìyo ma tichi kuñui, ta vitin ña ìyo ndito ma kuñui, ìyo ndito yi, va cha'a' ma ña chìnuni ma tu'un ña kà'an ma Jesuu, ra Se'e Ndioo kùu yi. Vati rakan ya'a ga kùuni ra nde'e ra yu'u, ta chā'a ra ma kuñu ra ña na kuvi ra cha'i. ²¹ Na töve tàchiyoi ma ñamani Ndioo ña chà'a ra nuu yo, vati tu ndicha ña kùu ndondaa ma ñivi kuenda Ndioo jà'a ña jàchinu na ma tu'un Ley Ndioo, ta tu takan kùu yi kùuni yi ka'an yi ña töve kuenda jin chī'í Cristu cha'a' yo.

3

Va'a ga ña chìnuni yo tu'un Cristu kua jākuu yo ña jàchinu yo tutu Ley Ndioo ña taa Moisés

¹ ¡Ya'a ndava xini ndyo'o ñivi ña ìyo ñuu Gálata! ¿Yo kùu ma ndian jatakue'e ndo, ikan na tūva

jachi'in ndo ma tu'un ndaa? Vati ora jāna'a ndi ma tu'un Ndioo nuu ndo, kachin va'a jāna'a ndi ma tu'un ña chí'í ma Jesucristu ma nuu kruu. ² Uvanuu ma ña kùuni, kùu ña na ka'an ndo ma yu'i cha'a' ma tu'un ña ni ndakatu'in nuu ndo i'ya: ¿A cha'a' ña jàkuu ndo ma ña kà'an ma Ley ña tãa ma Moisés kùu yi ña nī'i ndo ma Tati Í Ndioo, a cha'a' ma ña chìnuni ndo tu'un Cristu ña chíni ndo niku kùu yi?, kùuni ndo. ³ ¿Ta naja ya'a ga ndava xini ndo?, ti cha nī'i ndo ña na koo Tati Í Ndioo chí'in ndo cha'a' ña chìnuni ndo tu'un Cristu, ta vitin, ¿a kuuni ndo ja'a ndo ma ña chànini maa ndo ña jà'a chí'in ma ñandee maa ndo, ta ku'un ndo iti' nuu?, kùuni ndo. ⁴ ¿Nda kuenda kùu yi ña cha ndē'e ndo kua'a' tundo'o chí'in ma ña jà'a ka'a' maani ndo yi?, kùuni ndo. Va yu'u chito va'i ña iyo nda kuenda yi. ⁵ Vati ma Ndioo chà'a ra ma Tati Í ra nuu ndo ta jà'a ra kua'a' va'a ndatu ka'nu nuu ndo. ¿Ta naja kùu yi ña jà'a ra yi? Ndicha kuii ña jà'a ra yi cha'a' ña chìnuni ndo ma tu'un cha'a' Cristu ña kātitu'un ndi nuu ndo kùu yi, ta töve jà'a ra yi cha'a' ma ña jàkuu ndo ma ña kà'an ma tutu Ley.

⁶ Ta juuni takan kùu yi chí'in Abraham. Vati chìnuni ra tu'un Ndioo niku, ta cha'a' yakan kùu yi ña Ndioo ndē'e ra ra ña iin ra ndōndaa kùu ra. ⁷ Yakan va iyo yi ña koto kachin va'a ndo, ti cha'a' ma ña chìnuni yo ma tu'un Cristu kùu yi ña kùu yo tata Abraham. ⁸ Takua kùu taji'na ña kà'an ma tutu Ndioo cha'a' ña iti' nuu ña indukuni ni chinuni ma ndian töve kùu judíu, ta takan ni ndondaa na jà'a Ndioo. Vati te'en kà'an Ndioo chí'in Abraham: “Cha'a' yo'o ni ja'íi tandi'i grupu ñivi iyo ma ñuñivi”, kāti ra. ⁹ Yakan va tandi'i ma ndian chìnuni, indukuni jà'íi Ndioo na chí'in ma Abraham, vati ma Abraham iin ra chìnuni tu'un Ndioo kùu ra.

¹⁰ Vati ma ndian chànini ña jakuu na ña kà'an ma tutu Ley ña tãa Moisés, iin ndian tu'un nduva'a kùu

na, vati ma nuu tutu Ley Ndioo te'en kà'an yi: “Iin ndian tu'un nduva'a kùu ma ndian töve jàkuu va'a tandi'i ma ña kà'an nuu tutu Ley Ndioo.” ¹¹ Yakan va tandi'i yo cha chito kachin va'a yo, ña nī'in yo kùu ndian ndaa ndē'e Ndioo jà'a ña jàkuu yo ma tutu Ley ra, vati ma nuu ma tutu ra te'en kà'an yi: “Ma ndian ndaa kùu na ma ndian ni koo na kuenda Ndioo, ndiakan kùu ma ndian chìnuni va'a ma tu'un kà'an ra.” ¹² Va ora jàchi'in ma ñivi ña kà'an ma tutu ley, töve indukuni takua ma ñivi chìnuni ma tu'un Cristu vati te'en kà'an yi: “Ma ñivi jàkuu ña kà'an ma tutu Ley Ndioo, ndiakan ni ni'i na nuu koo va'a na chí'in Ndioo, uvanuu tu jachinu na tandi'i ña kà'an ma Ley ikan.”

¹³ Jesucristu kùu ra ma ra jākakú yo ña kùu yo ndian nduva'a jà'a ña kà'an ma Ley chata yo, vati maa ma Jesucristu sōkó ra ma kuñu ra, ikan na ndakuu ra iin ra nduva'a cha'a' yo, vati ma nuu tutu Ndioo te'en kà'an yi: “Iin ndian ya'a nduva'a kùu ma ndian chí'í, ndian chūtaka iin nuu yutun.” ¹⁴ Te'en tã'an ma Cristu, ikan na kuu jakakú ra yo, ta takan ma tu'un ña kà'an Ndioo nuu Abraham niku ña ja'íi ra ra. Ta yakan kùu chaa yi nuu ma ndian yüvi judíu cha'a' ña jà'a Jesucristu takan, ta juuni ikan takan cha'a' ña chìnuni yo kuu ni'i tandi'i yo ma Tati Í Ndioo takua chā'a Ndioo tu'un nuu yo ña ni ja'a ra chí'in yo.

Ma tu'un ña kà'an ma tutu Ley ña tãa Moisés töve jànaa yi ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu Abraham

¹⁵ Ndyo'o yani, ni ka'in chí'in ndo ma takua takani jà'a ma ñivi: ti tu iin ra'ii jàva'a ra iin tutu cha'a' iin tu'un ña jāndo'iin ra ra chí'in ñivi ta ti'i ra nda'a' ra yi ña kindoo yi endeeni. Ta tu takan kùu yi, nī'in ñivi na kùu kati na ña na töve va'a yi, ta na kùu ga taa na ña kati na ña sama na yi ndia. ¹⁶ Ta te'en kùu yi chí'in ma ña chā'a Ndioo tu'un i'ya nuu Abraham ta nuu ma ra ni kuu tata ra iti' nuu. Ma nuu ma

tutu Ndioo töve kà'an yi ma te'en: Kuenda ma ndian ni kuu tataun. Ti tu kà'an yi takan kutunini yo yi ña kua'a' na ni kuu yi. Vati te'en kà'an ma tu'un Ndioo: kuenda iini ra ni kuu tataun, takan kùu yi. Ta ma'iini ra ikan, ta rakan kùu ra Cristu. ¹⁷ Ta ma ña kà'in kùu ña'a: Ndioo jāndo'iin tu'un ra chí'in Abraham, ta Ndioo chā'a ra tu'un nuu ra ña ni jachinu ra ña kà'an yi. Yakan va ma tutu Ley ña tāa Moisés kēta yi iin kumi cientu oko uchi kuiya iti' nuu, na kùu janaa yi ma tu'un nunuu ña jāndo'iin ma Ndioo chí'in ma Abraham niku. ¹⁸ Vati tu ma tundeeni ña iyo nuu Ndioo, ni ku'va ra yi nuu yo, kùu yi ña cha'a' ña jàkuu yo ma ña kà'an ma tutu Ley ña tāa Moisés; ta tu takan kùu yi, kùuni yi ka'an yi ña töve cha'a' ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu Abraham kùu yi. Va ma ña ndicha kùu yi ña Ndioo chā'a ma ñamani ra nuu Abraham ora chā'a ra tu'un ra nuu ra ña ni ku'va saani ra ma tundeeni ña iyo nuu ra.

¹⁹ Tu takan kùu yi, ¿nda cha'a' tiñu kùu yi ña chā'a Ndioo ma ley tuva takan? Chā'a ra yi iti' nuu kuenda ña na jana'a yi nuu yo ña ndian jà'a kuati kùu yo, ta juuni takan jà'a yi nda kati chaa ma ora ña kīchaa ma ra kùu tata Abraham, takua chā'a Ndioo tu'un nuu Abraham ña ni kuu iti' nuu. Ma tu'un ña kà'an ma nuu ma tutu Ley Ndioo ikan, chí'in yu'u tati jà'a tiñu nuu ra, kà'an ra yi nuu Moisés, ra kà'an tiñu cha'a' ma ñivi. ²⁰ Vati ora cha'a' ma Ndioo tu'un nuu Abraham töve chiniñu'u ra inga yo kà'an yi, ti ma'iini ra kùu ra ña kà'an yi, ti Ndioo iini ra kùu ra.

Kua kùu ma tutu Ley

²¹ Ta ma tutu ley ikan, ¿a chànini ndo ña kà'an yi chata ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu Abraham?, kùuni ndo. ¡Va na tükuii takan kùu yi! Vati tu chā'a Ndioo iin ley ña jà'a yi ña na kùu koo ndito yo, kùuni yi ka'an yi ña cha'a' ma ley ikan kùu ndondaa yo, tuva takan. ²² Vati ma tutu Ndioo jàna'a yi ña ma kuati chà'nda yi tiñu

nuu yo ta kùu yo takua kùu ñivi indii tichi vekaa jà'a yi. Ta takan kùu yi, ikan na ni'i ma ndian chìnuni tu'un Cristu ma takua Ndioo chā'a ra tu'un nuu Abraham niku ña ni ku'va ra nuu ma ndian chìnuni.

²³ Ta antea ña kīchaa ma tu'un chaa ña chìnuni yo, ta ma tutu ley chāsi kutu yi yo. Ta takan kīndoo yo takua iin ndian ndikun nda kati kēta ora ña Ndioo jāna'a ra ma iti' nuu kīcha'a yo chìnuni yo tu'un Cristu. ²⁴ Yakan va ma tutu ley ikan kùu yi takua iin matru yo kuenda kùmi yi yo ta kundaka yi yo nuu Cristu, ikan na kuu ndondaa yo jà'a ña chìnuni yo tu'un ra. ²⁵ Ta vitin ña cha kīchaa ma tu'un chaa ña chìnuni yo cha'a' ra, ta ma matru ikan tüva chiniñu'u yo yi.

²⁶ Yakan va ndisaa ndo kùu ndo se'e Ndioo cha'a' ma ña chìnuni ndo tu'un Jesucristu. ²⁷ Ti nda ndian ni kuuni ña cha kùnduta na chí'in sivi Cristu, juuni ndiakan cha chāku'un na Cristu cha'a' ña chìnuni na tu'un ra. ²⁸ Ta na tüva iin ña ka'nu kùu yi kuenda yo vitin ña kùu yo iin ndian judíu a ndian griegu, a ndian kùya'vi a ndian chàkuu nuna, a ra'ii a ña'a ndia. Vati ndisaa yo kùu yo iin ñivini chí'in Cristu. ²⁹ Ta tu ndian chìnuni tu'un Jesucristu kùu yo, juuni kùu yo tata Abraham, ta ni ni'i yo ma tundeeni ña iyo chí'in Ndioo ña chā'a ra tu'un nuu ra ña ni ku'va ra nuu ra iti' nuu.

4

¹ Yakan va ma ña kùuni ka'in kùu ma tu'un i'ya: Nda ravalí ni kuuni ña ni ni'i ra ma tundeeni jà'a tatá ra ta indukuni kùu ra takua kùu iin musu jàtiñu saani. Ndicha kuii ti ma ravalí ikan xuña'a ra tandi'i ma ndatiñu tatá ra, va na kùu kuàtiñu ra yi jà'a ña takà'an kua'nu va'a ra. ² Vati ma tatá ra tàchi ra inga ñivi, ndra kùu musu ve'e ra ña na kumi ndra ma ravalí ikan, ta na kuàtiñu ndra ma ndatiñu ra, nda kati chaa ma tiempu ña kati ma tatá ra ña va'a cha'nu ra kuenda ña kuàtiñu ra ma ndatiñu maa ra. ³ Ta indukuni takan

ta'an chi'in yo ndia, ti ma ora kũu yo ndiakwati kũu yo takua kũu iin ndian musu ña chà'nda na tiñu nuu yo antea ña nãkoto yo ma Cristu. Ta ma tu'un ña chã'nda yi tiñu nuu yo kũu yi ña jàna'a yi naja kua kĩa'a ñuñivi i'ya niku. ⁴ Va ora ña chãa ma tiempu va'a, Ndioo tãchi ra ma ra se'e ra ma ñuñivi i'ya, ta rakan ti tichi iin ña'a chãku'un ra ta kãku ra, ta jãchi'in ra ma tu'un Ley Ndioo ña tãa Moisés, ⁵ ikan na kuu jakakũ ra ndisaa ñivi ña chà'nda ma ley tiñu nuu, ta takan kũse'e nda'vi ra yo ta kũu ni'i yo ndisaa kuii ña va'a ña ni'i ndian kũu se'e ra. ⁶ Ta tava kũuni Ndioo ña jana'a ra ña ndyo'o cha kũu ndo ma ndian se'e ra, yakan va tãchi ra ma Tati Íí ma Ra se'e ra ma tichi ma anima yo. Ta ma Tati Íí ikan te'en kà'an yi: "¡Yo'o Tatá!" ⁷ Yakan va yo'o tũva kũun iin musu va kũun iin ra se'e Ndioo. Ta cha'a' ña kũun iin ra se'e ra, kũu yi ña Ndioo cha chà'a ra nuun ma tundeeni ña ìyo nuu ra.

Paulu kũuni ra nde'e ra ma ndian chĩnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu Galacia

⁸ Ma tatiempu niku ma ora takã'an nakoto ndo ma Ndioo, kũu ndo musu ma ndian jà'ani na ña kũu na Ndioo niku, va ma ndiakan na töve Ndioo ndicha kũu na. ⁹ Va vitin cha nãkoto ndo ma Ndioo, va'aga ña kà'in ña rakan nãkoto ra ndo. Tu takan kũu yi, ¿a va'aga ña chĩnuni ndiko ndo ma tu'un ña jàna'a naja kua kũu nuu kĩa'a ñuñivi i'ya niku?, kũuni ndo. Ndicha ña ma tu'un ikan chàsi yi ndo ta töve tĩndee yi ndo. Ta tu ja'a ndo takan ni kuu ndiko ndo ma takua kũu ndian musu jà'a ma tu'un ikan. ¹⁰ Ndyo'o, ¿a juuni jàka'nu ga ndo kivi takua, ma nani yoo, ta kivi viko, ta kuiya ndia? ¹¹ Ya'a ga nãkanani ti ma tiñu ña jãkui chi'in ndo koto töve nava kũu yi ti töve nĩ ti'i va'a ndo yi tichi anima ndo. ¹² Ndyo'o yani jãnini ndo ña na ndakuu ndo ma takua kũu, vati yu'u cha ndãkui ma takua kũu ndo.

Nĩi'in ma kuati töve nĩ ja'a ndo chi'in. ¹³ Vati ndyo'o takua cha chĩto va'a ndo ña cha'a' ma ña kũ'vi kũu yi ña kãtitu'in ma tu'un va'a cha'a' Cristu nuu ndo ma taji'na. ¹⁴ Ta vaji ma kue'e ndo'i niku kũu yi iin ku'va kuenda ndo ña nde'e ndo yi niku, va töve nĩ ka'an ndo ña töve ndakuendai ta töve nĩ kanuu ndo nde'e ndo yu'u ndia. Ta takua iin tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo a takua maa ma Jesucristu, kĩ'in kuenda ndo yu'u ve'e ndo. ¹⁵ Ta tu takan kũu yi niku, ta vitin, ¿ndanu kuà'an ma ña chisii ndo? Kũuni ka'in iin ma ña va'a kuenda ndo ti ma ora ikan ma ora chã'in ma nuu ìyo ndo, nda ma tinuu ndo ni tava ndo yi ta ni ku'va ndo yi nui niku ña ya'a kũuni ndo nde'e ndo yu'u. ¹⁶ Ta vitin, ¿a iin ra kini kũu?, kũuni ndo, cha'a' ña kãtitu'in ma tu'un ndaa nuu ndo.

¹⁷ Ta ma ñivi ikan ya'a ga kũuni na ña na tiñu'u ndo na, va vã'a' yi kuenda ndo. Vati ma ña tava siin na ndo chi'in ndi kũu ma ña kũuni na ja'a na, ikan na uvaa maa na kũu tiñu'u ndo. ¹⁸ Ta ndicha iin ña va'a ña tiñu'u yo ma tiñu va'a ña jà'a ma ñivi ndisaa kivi. Ta vaji ìyoi chi'in ndo a töve, ìyo yi ña tiñu'u ndo na. ¹⁹ Ndyo'o ndian kũu takua kũu se'i. Cha'a' ndyo'o nde'e tukui tundo'o takua iin ña'a ora chà'nda yi tichi vi ña ni kaku se'e vi. Ta endeeni ni nde'i tundo'o cha'a' ndo nda kati ña ndicha kuii kũu ndo takua kũu ma Cristu. ²⁰ Ta vitin ya'a kũuni koi chi'in ndo ta sama naja kà'in chi'in ndo, ti töva chitoi niyi kuu jà'i chi'in ndo.

Ma ña jàna'a yi nuu yo ma ña kà'an cha'a' Agar chi'in ma ña kà'an cha'a' Sara

²¹ Tandi'i ndyo'o ndian kũuni ña ka'nda ma ley tiñu nuu ndo, kũuni ña na ka'an ndo ma tu'un ña ni ndakatu'in nuu ndo i'ya: ¿a takã'an kutunini va'a ndo ma ña kà'an juuni ma ley ikan? ²² Vati ma nuu tutu ley kà'an yi ti ma Abraham chãkoo uvi ta'an ma ndrakuati se'e ra: iin ra chãkoo chi'in ma ña kũya'vi ta inga ra chãkoo chi'in ma ñasi'i ra, iin ña

chàkuu nuna. ²³ Ta ma ravali nunuu chākoo ra chi'in ma ña kùya'vi, ta indukuni kaku ra ma tava kaku nda ndiakuati ni kùuni. Va siin kuu yi chi'in ra uvi, ti kaku ra kuenda ña jachinu ra ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu Abraham. Ta ravali ikan kaku ra chi'in ma ña chàkuu nuna. ²⁴ Ma tu'un i'ya kuu yi iin ku'va ña jana'a yi nuu yo uvi nuu tu'un ña jando'iin Ndioo chi'in ma ñivi cha'a' ma ninduvi ña'a ikan. Iin tu'un ña jando'iin ra tu'un kuu ma tu'un ña ka'an ra nuu ma yuku nani Sinaí. Ta ma ndian ku'an chata ma tu'un ikan kuu na takua kuu ma se'e ma ña'a kùya'vi takua kuu ma ña nani Agar. ²⁵ Vati Agar kuan takua kuu ma yuku Sinaí ña kändii nuu ñu'u' nani Arabia. Ta juuni iin xina'ñu ma ñivi iyo ñuu Jerusalén vitin kuan cha'a' ña indukuni kuu na iin ndian cha kùya'vi, takua kuu yakan. ²⁶ Va juuni ma ku'va ka'an yi ti ma ñuu Jerusalén ña iyo iti' andivi kuu yi ma ñuu nuu kändii ndisaa yo, ti ñivi chàkuu nuna kuu yo. ²⁷ Vati ma nuu tutu Ndioo te'en ka'an yi:

Na sii kuuniun yo'o ña'a na kuu koo se'e,

ta yo'o ña na töve ñi'iin se'un;

na ni'i va'a ka'un ña ya'a ga chisiun ti yo'o na töve nakotoun ma naja kua nde'e ma ña'a ni kaku se'e ma tundo'o ma ora chà'nda yi tichi ña.

Vati iyo kua'a' ga se'e ma ña'a kindoo nda'vi kua ma ña'a takani cha iyo ii.

Takan kùuni yi ka'an yi.

²⁸ Yakan va ndyo'o yani kuu yo ñivi Ndioo cha'a' ma ña chā'a ra tu'un nuu Abraham, indukuni takua kuu Isaac niku. ²⁹ Va ma tava kuu yi ma tatiempu ikan, ta ma ravali ña kaku ma indukuni ma tava takani kaku ma ndiakuati, tüvi kùuni ra nde'e ra ma ravali ña kaku ja'a ma ndatu Tati Í Ndioo; ta takan kuu yi ma tiempu vitin ndia. ³⁰ Va, ¿naja kua ka'an yi nuu ma tutu Ndioo? Te'en ka'an yi: “Na jandikun ma ña kuu musun chi'in ma ravali se'an ma ve'un, vati ma ravali se'e ma ña

kuu musun na kuu nata'vi ra ma tundeeni ña ni ni'i ma ra kuu se'e ma ña chàkuu nuna ña yüvi musun kuu.” ³¹ Yakan va ndyo'o yani yüvi se'e ma ña kuya'vi kuu yo, va se'e ma ña chàkuu nuna kuu yo.

5

Endee nànduku yo kua koo nuna yo cha'a' Jesucristu

¹ Ta vitin cha chàkuu yo iti' nuna cha'a' ña Jesucristu cha jākakú ra yo. Yakan va na chinuni va'a ndo iti' nuna ikan, ta na chiniuni ga ndo ta kuu tuku ndo musu ma ña chà'nda tiñu nuu ndo niku.

² Na taso'o va'a ndo ma ña ni ka'in i'ya. Yu'u Paulu, kati nuu ndo tu ndyo'o chinuni ndo ta jachi'in ndo ma takua ka'an ma ley cha'nu ta ka'nda ndo ma ñii nuu ika ndo, kùuni yi ka'an yi ña töve nda kuenda ma Cristu kuenda ndo, tuva takan ja'a ndo. ³ Kùuni ka'an ndikoi ma tu'un i'ya kuenda ma nda ra'ii nikuuni, ña ku'va ra ña na ta'nda ma ñii nuu ika ra kuenda ndondaa ra chi'in Ndioo, ti ndisaa kuii ma tutu Ley ña taa Moisés iyo yi ña jakuu ra yi, tuva takan ja'a ra. ⁴ Ta ma iti' Cristu cha tava siin ndo ndo ndisaa ndyo'o ña kùuni ndo jandondaa ndo nuu Ndioo ja'a ña jachinu ndo ma ley. Ndicha kuii ña cha jaña ndo ma ñamani Ndioo tu ja'a ndo takan.

⁵ Vati ndyu'u ti ma cha'a' ma Tati Í Ndioo kuu yi ña endeeni ndatu yo ña ni ni'i yo nuu ndondaa yo ja'a ña chinuni yo tu'un Cristu, ⁶ ti tu yo chinuni yo ma tu'un ra, töve nda kuenda tuva ta'nda ma ñii nuu ika yo a töve ta'nda yi. Va ma ña iyo kuenda kuu ña na chinuni va'a yo. Ta ma ña chinuni yo i'ya na ja'a yi ña na koo va'a yo ta na kuuni yo nde'o ma ta'an yo ndia.

⁷ Ndyo'o cha va'ani ña chinuni ndo iti' Cristu niku. ¿Yo kuu ma ña jakanuu xini ndo ña jaña ndo ña chinuni ndo ma ña ndaa? ⁸ Ma Ndioo, ra kachin ra ndo töve ñi jana'a ra ña ja'a ndo takan. ⁹ Ta koto näani ndo “ña ita'vi ni ma yuchan

iya jà'a yi ña na jandaa ndisaa kuii ma yuchan ña kùva'a paan."

¹⁰ Ìyo tundeeni ma Racha'nu chi'in ña ndyo'o na töve ni nakanini ndo siin siin ma takua chinuni, va juuni chitoi ña ndicha ña Ndioo ni jande'e ra tundo'o ma nda ra nikuuni ña jàkanuu xini ndo.

¹¹ Yakan va kuenda yu'u, ndyo'o yani tu yu'u juuni chinuni katitu'in ta jakuku'unu ma ñivi ma ña ka'nda na ma ñii nuu ika na, ma ndian judíu töve ni nanduku na yu'u kuenda jande'e na tundo'o nui, tuva takan jà'i. Ti juuni tu takan jà'i niku, tüva xaan na nde'e na tu'un cha'a' ña chí'í Cristu nuu kruu tu takan jà'i, ti töve sama ma ña chinuni na. ¹² Vati kà'in chata ma ndian chàkunuu jàkanuu xini ndo ta jakayuni na ndo cha'a' ña kà'an na chi'in ndo ña na ka'nda ndo ma ñii nuu ika ndo. ;Va'a ga na kukapu juuni maa na cha'a' ña endee jàna'a na nuu ndo takan!

¹³ Vati ndyo'o yani, Ndioo kàna ra ndo ña na kuu ndo ñivi nuna, va kàtitu'in nuu ndo ña na töve kuàtiñu ndo ma ña nuna ña iyo ndo kuenda ña na ja'a ndo kuati takua chàta'ani ma kuñu ndo ja'a yi, va na kuàtiñu ndo yi kuenda kùu ndo musu inga ñivi ta na tindee ndo chi'in ta'an ndo jà'a ña ya'a kùuni ndo nde'e ndo na. ¹⁴ Vati tandi'i ma ña kà'an ma tutu ley Ndioo kùu ka'an yo yi chi'in ma tu'un i'ya: "Na kuuniun nde'un ma inga ñivi ma takua kùuniun nde'un juuni maun."

¹⁵ Va tu endeeni chàchi ta'an ndo chata ta'an ndo, ta tu jà'a ndo takan ndicha kuii ña ndisaa ndo ni ndi'i ndo cha'a' ma kuati jà'a ndo chi'in ta'an ndo.

Ma kua chàta'ani maa yo ja'a yo chi'in kuñu yo ta ma ña kua chàta'ani yo ja'a yo cha'a' ña iyo ma Tati Í Ndioo chi'in yo

¹⁶ Yakan va ma ña kùuni ka'in chi'in ndo kùu ña'a: Ma iti' ña kùuni ma Tati Í Ndioo ña na ku'un ndo, ta takan iyo yi ña ku'un ndo, ta ora ja'a ndo takan, ta ma ña kini ña

chàta'ani ndo ja'a ndo chi'in kuñu ndo, na töva ni ja'a ndo yi. ¹⁷ Ti ma ña kini ña kùuni maa yo jà'a yo chi'in kuñu yo na töve chàta'ani ma Tati Í Ndioo yi; ta ma ña kùuni ma Tati Í Ndioo ja'a yi, na töve chàta'ani ma kuñu yo yi. Vati ninduvi yi kànita'an ta'an yi. Ta cha'a' yakan, va ndyo'o na töve jà'a ndo ma ña va'a ña kùuni ndo ja'a ndo. ¹⁸ Vati tu maa ma Tati Í Ndioo kùu ma ña chà'nda tiñu nuu yo, ña'a kùuni yi ka'an yi ña na tüva iyo yi ña ka'nda ma ley tiñu nuu yo.

¹⁹ Na töve ndetiñu kùu nde'o ma ña kini jà'a ma ndian chàta'ani na ja'a na chi'in kuñu na. Ta tandi'i ma ña te'en kùu ma ña jà'a na: k'vi ndra chi'in ña'a yüvi ñasi'i ndra, jà'a na ma ña kini chi'in kuñu na, ta ma maa ña kini kùu ma ña chànini na. ²⁰ Ndiakan juuni jàka'nu na ma yutun íí, ta ya'a ga chàta'ani na jatakue'e na ma ñivi chi'in tu'un nduvi. Ya'a ga xaani na ma ñivi ta ya'a ga kànita'an yu'u na, ta ya'a ga kuiñu na ndia. Ya'a ga numini kayuni na, ta jàkesiin na ma ñivi ta jà'a na ma iin grupu vali. ²¹ Ta ya'a ga tixin na, ta ya'a ga chi'i na ndixi ta ya'a ga chàkunuu na nànduku na ña kini jà'a na, ta jà'a na inga tuku tu'un ña cha yatin ni indukuni kàa yi ndia. Jàkuku'uni ndo cha'a' ma tandi'i ma tu'un ma tava kà'in niku, ta tandi'i ma ndian jà'a ma tu'un ña töve va'a ikan, na kùu ki'vi na koo na ma nuu chà'nda Ndioo tiñu.

²² Va ma chà'a ma Tati Í Ndioo ña iyo tichi anima yo kùu yi ña na kuu yo ñivi ña kùuni yo nde'e yo ma ta'an yo, ta na sii kùuni yo, na koo taxiin yo ta na kuu yo ndian kundeni yo ña jà'a inga ñivi ta na vii ja'a yo chi'in inga ñivi ta na kuu yo iin ndian va'a. Ta na kuu yo iin ndian ya'a ga chinuni ndia. ²³ Ta juuni na kuu yo ndian iñu'u ta töve ya'a nduu ña iyo yi ña ja'a yo. Töve ni'iin ley ña kà'an ña na v'a jà'a yo ma tu'un ña já kà'in nda che'e. ²⁴ Ta ma ndian cha ndō'iin chi'in Jesucristu cha ndakoo na ma ña kini

takani ìyo na niku, ikan na takaa yi na nuu ma kruu chi'in ndisaa ma ña kini chàtani na a chàtani na ja'a na. ²⁵ Ta cha'a' ma Tati Í Ndioo kùu yi ña ìyo va'a yo vitin, yakan va juuni ìyo yi ña na ku'va yo yo nuu yi ña na jàna'a yi yo iti' kuà'an yo chi'in ma ña jà'a yo. ²⁶ Na töve ìyo yi ña ya'a ga tayi kùuni yo, ta na kicha'a yo kanita'an yu'u yo chi'in ma inga ñivi, ta juuni na töve ìyo yi ña kutixin yo nde'e yo juuni ma ta'an yo ndia.

6

Na tindee yo ma ta'an yo chi'in inga na ndia

¹ Ndyo'o yani, tu chà'a ndo kuenda ña iin ra kicha'a ra jà'a ra kuati, ndyo'o tava kùu ndo iin ndian chìnuni tiaga, ìyo yi ña tindee ndo ra, ikan na jaña ra ña ja'a ra ma kuati. Va chi'in tandi'i ma ña va'a kùuni anima ndo tindee ndo ra, ta ta'ii'in ndo ìyo yi ña ja'a va'a ndo ma kuenda ma ña jà'a ndo, koto nda maa ndo kicha'a ndo ja'a ndo kuati ndia. ² Na tindee ndo ma ta'an ndo chi'in inga na, ta na kuta'an ndo chi'in na ora ìyo kuati chi'in na. Ta takan kùu jachinu ndo ma tava kà'an tu'un ley ña kà'an Jesucristu. ³ Vati tu ìyo nda ndyo'o chìnuni ndo ña iin ndian ka'nu kùu ndo ta yüvi takan kùu yi, ndiakan janda'viña'a juuni maa. ⁴ Yakan va ta'ii'in ndo ìyo yi ña ki'in ndo ma ku'va ma tiñu jà'a ndo tuva va'a ma ña ja'a ndo, tajan takan kùu kati ndo ña ya'a ga ka'nu kùu ma tiñu jà'a ndo, ta töve ki'in ndo ku'va ma tiñu jà'a ndo chi'in ma tiñu jà'a inga na nde'o tu ka'nu ga kùu yi a töve. ⁵ Va ta'ii'in yo jakuu yo ma tiñu jà'a ta'ii'in yo.

⁶ Ta nda ndian ni kùuni ña kùtu'va na ma tu'un Ndioo ña jàna'a inga ra, ìyo yi ña nata'vi na ndatiñu va'a ìyo nuu na chi'in ra.

⁷ Ña jända'viña'a ndo juuni maa ndo, ti chata Ndioo ni'in ndo na kùu ka'an ti'ini ndo. Vati ndatiñu ña tàchi ndo, juuni yakan ni ni'ndo

iti' nuu. ⁸ Taku ma ñivi ña endee jà'a ma ña kini chàtani ma kuñu na jà'a yi, ta ma ña ni ni'i na cha'a' ña jà'a na kùu ña ni kuvi na. Va tu endee jà'a na ma ña chàtani ma Tati Í Ndioo, juuni ni ni'i na nuu koo na endeeni chi'in ra. ⁹ Yakan va ña na kütatu yo jà'a yo ma ña va'a, vati ni ni'o ma ndatiñu va'a nuu Ndioo ma ora ku'va ra yi tu töve ya'a maxii kùuni ndo. ¹⁰ Yakan va nani kivi ña juuni tu kuu ja'a yo ña va'a, na ja'a yo yi chi'in tandi'i ma ñivi, ta na ja'a ga yo yi tiaga chi'in ma ndian kùu ta'an yo, va ndian chìnuni na ma tu'un Cristu indukuni kua maa yo.

Cha'a' nuu ndi'inia chùndayu'u Paulu ta kàña'a ra chi'in tandi'i ñivi ìyo ñu'u' Galacia

¹¹ Na nde'e ndo ti chi'in ma letra na'nu tàì chi'in nda'a' mai nuu ma tutu i'ya kuenda ndo. ¹² Ma ndian kùuni na kindoo va'a na chi'in ma ñivi, juuni ndiakan jànini na ndo ña na ka'nda ndo ma ñii nuu ika ndo, ta takan ja'a na ti töve ìyo tu'va na nde'e na tundo'o cha'a' ña kàtitu'un na ma tu'un cha'a' Cristu, ta cha'a' ña chī'í ra nuu kruu kuenda yo. ¹³ Vati ni ma ndian chìnuni ña chà'nda na ma ñii nuu ika na, na töve jàchi'in na tandi'i ma tu'un ña kà'an nuu ma tutu ley ña tãa Moisés. Va ndyo'o kùuni na ña na ka'nda ndo ma ñii nuu ika ndo, ta ikan cha'a' ña ta'nda ma ñii nuu ika ndo kuu ya'a tayi kùuni na. ¹⁴ Vati yu'u na töve kùuni kutayi cha'a' ni'in yakan, va tayi va'a kùuni cha'a' ña uvanuu ma Racha'nu Jesucristu kùu jakakú ra yo cha'a' ña chī'í ra ma nuu kruu. Ta cha'a' yakan yu'u kùu takua kùu iin ra cha chī'í nuu kruu ña kùuni yi ka'an yi ña tüvi ìyoi cha'a' ma ña kuuni ma ñivi ìyo ma ñuñivi, ta juuni cha'a' yu'u cha chī'í ma ñivi ìyo ñuñivi ña tüva ki'in na kuenda yu'u. ¹⁵ Vati cha'a' ña cha ndō'in yo chi'in Jesucristu, ta na töve nda kuenda tuva ta'nda ma ñii nuu ika yo a töve ta'nda yi, va ma ña ìyo kuenda kùu yi ña ndākuu yo ndian chaa jà'a Ndioo. ¹⁶ Ta tandi'i ndyo'o ndian chìnuni ma ña kà'an ma tu'un

já tã, na ni'i ndo ña na koo vii ndo. Ta Ndioo na kunda'vini ra ndo ta takani na ja'a ra chi'in tandi'i ndian chìnuni ndicha kuii tu'un ra, ti ndiakan ndicha kuii kùu ñivi ra.

¹⁷ Vitin ta iti' nuu na tũva kuuni ña nĩ'iin ñivi na jãnde'e ga na tundo'o yu'u, vati ìyo tì'in ku'va kuñui ña jàna'a yi ña kùì iin ra jà'a tiñu kuenda ma Jesucristu.

¹⁸ Ndyo'o yani na ni'i tandi'i ndo ma ñamani Racha'nu Jesucristu tichi anima ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu t̄aa racha'nu Paulu nuu ndian ch̄inuni ñuu Efesu

T̄achi Paulu iin tutu nuu ñivi Efesu

¹ Yu'u Paulu, ra k̄uu tatun Jesucristu takua k̄uuni Ndioo ña na kui, t̄ai ma tutu i'ya kuenda ma ñivi iyo ñuu Efesu, ndian k̄uu ñivi Ndioo, ndian ch̄inuni ma tu'un ma Jesucristu. ² Ma Ndioo, ra k̄uu Tat̄a yo ch̄i'in ma Racha'nu Jesucristu, na ku'va ra ma ñamani ra chata ndo, ta na ja'a ra ña na koo taxiin anima ndo ndia.

Ma Cristu k̄uu ra j̄a'í ra yo

³ Na jaka'nu yo ma Racha'nu Ndioo ra k̄uu Tat̄a ma Racha'nu Jesucristu, vati ch̄a'a ña nd̄o'iin yo ch̄i'in Jesucristu ta j̄a'í ra ma anima yo ch̄i'in ndisaa ma ñamani ra ña iyo ma andivi cha'a' ña k̄uu yo kuenda Cristu. ⁴ Ndioo k̄uu ma ra k̄achin yo ma ora tak̄a'an tuvi ma ñuñivi niku, kuenda ña na kuu yo ñivi ra cha'a' ña ni nd̄o'iin yo ch̄i'in Jesucristu, ikan na kuu yo ndian í ta na k̄uu ja'a ni'i ndian tisokuati na yo nuu ra. Ta cha'a' ña ya'a k̄uuni ra nde'e ra yo kuu yi ña ⁵ k̄uuni ra ña ni ndaki'in nda'vi ra yo kuenda ña k̄uu se'e ra yo ma antea ña j̄atuvi ra ma ñuñivi, vati cha'a' ma Jesuu k̄uu yi ña ndaki'in ra yo. Ti takan k̄uuni maa ra, ta takan ch̄ata'ani ra ja'a ra ndia. ⁶ Yakan va cha'a' yakan k̄uu yi ña iyo yi ña nani ora jaka'nu yo ma Ndioo cha'a' ma ñamani ra ña ya'aga va'a ña k̄uu yi, vati ch̄i'in yi j̄a'í ra yo cha'a' ma ña nduva'a kui k̄uuni ra nde'e ra ma se'e ra Jesuu. ⁷ Ta juuni cha'a' ña ñivi Ndioo k̄uu yo, Ndioo j̄akakú ra yo ch̄i'in nii ma ra se'e ra ña ch̄ati niku, ta j̄aka'nuni ra yo cha'a' ma kuati yo ndia. Ndisaa yakan j̄a'a ra kuenda yo cha'a' ña iyo kua'a' ñamani ra, ⁸ ña ch̄a'a ra nuu yo ch̄i'in nduva'a kua'a' ña ch̄ito ra

ch̄i'in chinituni ra. ⁹ Ta Ndioo ch̄a'a ra ña n̄akoto yo ma tu'un xe'e ra ña iyo nuu ra, ma ña va'a ña ni ja'a ra ña töve ch̄ito yo niku. Ti cha n̄akanini maa ra naja kua ni ja'a ra yi ch̄i'in Cristu. Ta ya'a ch̄isii ra ña jachinu ra yi cha'a' ra. ¹⁰ Vati ma tu'un ikan, k̄ati ra ña ni chinu yi ora na kuta'an j̄i'na ma tiempu ña iyo yi ña kuu yi. Vati ma Ndioo ni jando'iin ra tandi'i ma nakuyi ch̄i'in ma ñivi nda ma andivi ch̄i'in ma ñuñivi i'ya ndia. Ta Jesucristu k̄uu ma ra ni ndakoo ra ña na ka'nda ra tiñu.

¹¹ Juuni cha'a' Cristu k̄uu yi ña taji'na Ndioo k̄achin ra yo ña na kuu yo ñivi ra, ikan na ni'i yo ma tundeeni ra ña ni ku'va ra nuu yo, ma tava k̄uuni maa ma Ndioo. Vati tandi'i ma ña va'a ña j̄a'a ra, ni kuu yi tava k̄uuni ra ña na kuu yi. ¹² Ta takan k̄uuni ra, vati maa yo k̄uu ma ndian nunuu ña k̄icha'a ña ch̄inuni yo ma tu'un Jesuu, ta ikan na jaka'nu yo ra, ti ya'aga iyo ma ndatu ra. ¹³ Ta juuni ndyo'o ora ch̄ito ndo ma tu'un ndaa cha'a' Jesuu, ña k̄a'an yi ña ni kakú yo, ta juuni ch̄inuni ndo yi, ta ma ora ikan nd̄o'iin ndo ch̄i'in ra ta ndakuu ndo ñivi Ndioo j̄a'a ña ch̄a'a ra ma Tati Í ra nuu ndo takua ch̄a'a ra tu'un ña ni ja'a ra niku. ¹⁴ Ta ch̄i'in ma Tati Í ra ña ch̄a'a ra nuu yo, Ndioo j̄ana'a ra iin ku'va ña ndicha ña ni ni'i yo ma tundeeni ra, ma tava ch̄a'a ra tu'un ña ni ja'a ra, ti cha j̄akakú ra yo, ikan na ndakuu yo ndian k̄uu ñivi ra. Ta yakan k̄uu yi ña ya'a jaka'nu yo ra cha'a' ña nduva'a ka'nu ra k̄uu ra.

Paulu ch̄ikan ra nuu Ndioo ña na ku'va ra tiaga chinituni nuu ma ndian ch̄inuni

¹⁵ Yakan va yu'u nda ora ch̄itoi ña ya'a ch̄inuni ndo tu'un ma Racha'nu Cristu, ta naja kua ya'a k̄uuni ndo nde'e ndo tandi'i ma ndian k̄uu ta'an yo ndian í kuenda Ndioo, ¹⁶ ta vitin töve nd̄akoi ña k̄a'in ta'vindioo nuu ra cha'a' ndo, ta endee n̄akanini cha'a' ndo ora k̄a'in ch̄i'in ra. ¹⁷ Chikain ñamani nuu Ndioo, ra k̄uu Tat̄a yo, ra nduva'a

kuii ka'nu, ta juuni rakan jaka'nu ma Jesucristu ra, chikain nuu ra ña na ku'va ra tiaga ma Tati Í ra nuu ndo, ikan na koto kachin va'a ndo ma chinituni Ndioo, ta kuu kutunini va'a ga ndo naja kua kùu ma Racha'nu Ndioo. ¹⁸ Chikain ñamani nuu Ndioo ña na jandondichin ra ma chinituni ndo, ikan na kuu koto kachin ndo ndava kuu ma ña va'a ña ndatu ndo, ña ni ni'i tandi'i ndian kachin Ndioo ña kùu na ñivi ra. Vati ya'a ga ka'nu ta kuika kùu ma tundeeni ña ni ku'va ra nuu ma ndian kùu ñivi ra ta chìnuni ma tu'un ra. ¹⁹ Ta ya'a ga ka'nu kùu ma ndatu ra, ta endee töve ndi'i yi. Ta ndatu ikan kùu ma ña chà'a ra nuu yo ndian chìnuni ma tu'un ra. Ta juuni ma ndatu ikan kùu yi ña jàna'a ma Ndioo nuu yo chi'in ndisaa kuii ñandee ra ²⁰ ma ora jànataku ndiko ra ma Jesuu niku, ta jà'a ra ña chūnandi ra ma iti' chiyo kua'a ra ma andivi ma nuu chà'nda ra tiñu. ²¹ Ta chā'a ra ndisaa kuii ndatu nuu ra ña na ka'nda ra tiñu nuu ma ñivi chi'in nuu ndisaa kuii ma ña iyo ndatu andivi takua ndian ndiso tiñu, ta ndian kùu kuvienu chi'in nda ndian ni kùuni ña chà'nda tiñu, nda ma tiempu i'ya chi'in ma tiempu ni kichi iti' nuu ndia. ²² Ndisaa kuii ma ña iyo ma ñuñivi i'ya chi'in andivi, chā'a ma Ndioo ndatu ña na ka'nda ma Jesuu tiñu nuu yi. Ta juuni ma Ndioo jākuiso ra ra tiñu, ikan na kuu ra iin ra kuxini nuu ma ndian chìnuni. ²³ Vati ma ndian iyo kuenda ma veñu'u, ndiakan kùu na takua kùu ma kuñu ma Jesuu, ta iyo ndatu chi'in ma ndian iyo kuenda ma veñu'u jà'a Jesuu ndia, ta ma veñu'u ra kùu yi iin ña jàkutu yi ra, vati Jesuu kùu ma ra ka'nu ga kua tandi'i ma ña iyo ñuñivi i'ya chi'in andivi ndia.

2

Jàkakú Ndioo yo nuu ma kuatio cha'a' ña chī'í Jesucristu

¹ Ma tatiempu, ndyo'o kùu ndo takua kùu ma ndian chī'í niku, cha'a' ma ña kini ta ma kuati ña jà'a ndo,

² ora chākunuu ndo ma ñuñivi ña jà'a ndo niku, ta jāchi'in ndo ta jā'a ndo ma takua kùuni ma kui'na ña chà'nda yi tiñu ma nuu tandi'i tati xaan ndia. Ta juuni chà'nda yi tiñu nuu ma ndian töve jāchi'in ma ña kà'an Ndioo ti töve chìnuni na ma tu'un kà'an ra. ³ Takan iyo yo ma taji'na niku, ña jāchi'o ta jā'a yo ma ña kini chi'in ma chinitunio, ta ma ña chāta'ani ma kuñu yo ja'a yi ndia. Cha'a' ma kuati ikan iyo yi ña ni'i yo ma tundo'o jà'a ma Ndioo niku, indukuni takua ni ta'an ma inga ñivi. ⁴ Va ma Ndioo ya'a ga kùnda'vini ra yo, ta ya'a ga kùuni ra nde'e ra yo, ⁵ ta vaji ndian cha chī'í kùu yo niku cha'a' ma kuati jà'a yo, va ma Ndioo chā'a ra ña na koo ndito ndiko yo indukuni chi'in Jesucristu. Cha'a' ña ya'a ga va'a kùu ma ñamani Ndioo, yakan va jākakú ra yo. ⁶ Ndioo kùu ma ra jànataku yo indukuni chi'in ma Jesucristu, ta jākunandi ra yo chi'in ra ma nuu chà'nda ra tiñu ma iti' andivi. ⁷ Ndioo jà'a ra takan, ikan ma ndian ni kichi iti' nuu kuu nde'e na naja kua ka'nu kùu ma ñamani ra, ta naja nduva'a kuii kùuni ra nde'e ra yo, cha'a' ña ndō'iin yo chi'in ma Jesucristu. ⁸ Vati chi'in ñamani Ndioo nī'i ndo ña ni kakú ndo cha'a' ma ña chìnuni ndo. Ti ma ñamani i'ya na töve ña nànduku maa ndo kùu yi, vati Ndioo kùu ma ra chā'a sani ra yi nuu ndo. ⁹ Töve tiñu nī'i ndo ña jà'a maa ndo kùu yi, yakan va nī'iin ndo na töve iyo yi ña kuu sukun kuuni ndo cha'a' ña ndian cha kàkú kùu ndo. ¹⁰ Vati Ndioo kùu ma ra jà'a ña tūvi yo, rakan kùu ma ra jātuvi ra yo kuenda ña ndo'iin yo chi'in Jesucristu, ikan na ja'a yo tiñu va'a, ta yakan kùu yi ma ña kà'an ra ma ora kachin ra yi kuenda yo.

Jesuu jàndo'iin ra yo chi'in Ndioo

¹¹ Yakan va ndyo'o, ndian yöve judíu kùu ndo, ta ndyo'o kùu ma ndian kà'an ndian judíu ña nani ndo te'en, yöve ndian tà'nda ñii nuu ika

kùu ndo, ta ma ndian judíu nàni na te'en, ndian tà'nda ñii nuu ika kùu na. Ta ña'a kùu yi ma ña jà'a maani na chi'in ma kuñu na. ¹² Ta ndyo'o ndian yüvi judíu, na kuku'un va'ani ndo vati ma tatiempu niku töve iyo Cristu chi'in ndo niku, ta juuni töve iyo ndo indukuni chi'in ma ñuu Israel ndia. Ta ma tu'un ña jāndo'iin Ndioo chi'in ndian judíu ma ña töve ña'a maa ndo kùu yi, ni ma tu'un ña kāti ma Ndioo ña ni ku'va ra nuu na ndia. Ni chi'in Ndioo töve iyo ndo ma ñuñivi i'ya, ta ni töve ndātu ndo ni'iin nakuyi ña va'a nuu Ndioo. ¹³ Va vitin ndicha kuu ña cha ndō'iin ndo chi'in Jesuu cha'a' ma nii ra ña chāti, ndyo'o ya'a ga chika iyo ndo niku, ta vitin cha ndōyatin ndo xiin Jesuu. ¹⁴ Jesuu kùu ma ra jākutaxin ma anima yo. Rakan kùu ma ra jā'a ña na ndo'iin ma ñivi judíu chi'in ndyo'o ndian yüvi judíu ña na ndo'iin na ta kùu na iin ñuuni, ma ora kīndaa ra ma ña xaani ña kùu yi takua kùu iin xa'va sukun ña jākesiin yi na. ¹⁵ Ora chī'í Jesuu jāchinu ra ma ña kà'an ma tu'un ley ña jàchi'in ma ndian judíu ña ka'nda yi tiñu nuu na, ta chi'in juuni maa ra kuu jando'iin ra ndian judíu chi'in ma ndian yöve judíu, ikan na kuu na iin ñuu chaa, ña kùu koo vii na chi'in Ndioo. ¹⁶ Cha'a' ña chī'í ma Jesuu nuu kruu, jāndomani ra ninduvi ñuu, ña na kuu koto na nde'e na ta'an na niku. Ta jākutaxin ra ma anima na ta jāndo'iin ra na, ikan na kuu na iin ñuuni, ta na koo taxiin na chi'in Ndioo. ¹⁷ Jesuu kīchi ra ta kātitu'un ra iin tu'un va'a ña na koo taxiin ma anima tandi'i ndo, nda ndyo'o ndian iyo chika chi'in Ndioo chi'in ma ndian iyo yatin chi'in ra ndia. ¹⁸ Vati cha'a' Jesuu kùu yi ña ndyu'u chi'in ndyo'o kùu jatu'va yo yo nuu ma ra kùu Tatá yo jà'a ma Tati Í Ndioo ña iyo chi'in ndisaa yo. ¹⁹ Yakan va ndyo'o, na tüva ga kuu ndo takua kùu ma ndian kīchi inga ñuu, vati vitin indukuni kùu ndo takua kùu ma ñivi Ndioo, ta ma ñuu ndian kùu ñivi ra indukuni kùu yi ma ñuu ndo ndia. ²⁰ Ndyo'o kùu

ndo tava kùu iin ve'e ña kūva'a siki yuu cha'a ve'e ma ora ja ni kicha'a yi kuva'a yi, ma tava kùu ma ndra tatun Ndioo chi'in ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u ra, ta juuni maa ma Jesuu kùu ra ma yuu nunuu ña ka'nuga ña kūva'a cha'a ma ve'e. ²¹ Ta ndō'iin yo chi'in Jesuu takua kùu ma ndatiñu ña kūva'a ma ve'e. Ta kuàndita kuva'a yi, nda kati chaa yi kùu yi iin veñu'u í ña ndo'iin yi chi'in ma Racha'nu Jesuu. ²² Ta ma Tati Í Ndioo, jà'a yi takan ña juuni ndyo'o kuàndo'iin ndo indukuni chi'in na, nda kati chaa ndo koo ndo tava kuu iin veñu'u ka'nu ma nuu iyo ma Ndioo tichi yi, jà'a ma Tati Í ra.

3

Paulu ndiso ra tiñu ña na jana'a ra ma tu'un Ndioo nuu ma ndian töve kuu judíu

¹ Yakan va yu'u Paulu, indij vekaa cha'a' ña jākui tiñu nuu Jesucristu kuenda ndo, ndyo'o ndian yüvi kùu ñivi judíu. ² Ta ndyo'o cha chito ndo ña Ndioo jākuiso tiñu ra yu'u ña na jana'i ma tu'un cha'a' ma ñamani Ndioo nuu ndo. ³ Ta tava cha tāi yi, Ndioo jàna'a kachin ra nui ma tu'un xe'e ña ni ja'a ra. ⁴ Na jakua'a ji'na ndo yi, tajan ku'va ndo kuenda ña chitoi ma tu'un xe'e ña kà'an cha'a' Cristu. ⁵ Iin tu'un xe'e ña töve nī nakoto ma ñivi yi ma tatiempu niku. Va cha'a' Tati Í ra, vitin cha chā'a ma Ndioo ña na koto ma ndra í ña kùu tatun ra chi'in ndra kà'an chi'in tu'un yu'u ra ma tu'un xe'e ikan. ⁶ Ta ma tu'un xe'e ikan kùu ña'a: Ña cha'a' ma tu'un ña kà'an Ndioo ña ni kakú ma ndian töve kùu judíu, ta ni ni'i na indukuni ma tundeeni ña ni ni'i ma ndian judíu, vati juuni iin ñivini ni kùu na chi'in na ndia. Ta ma tu'un chā'a Ndioo nuu ma ndian judíu cha'a' ma Jesucristu, indukuni ni kusii kuuni na, ora ni'i na yi ndia, ti takan kà'an ma tu'un va'a cha'a' Jesucristu. ⁷ Ta cha'a' ma ñamani ña chā'a Ndioo nui, kùu yi ña Ndioo cha jākuiso tiñu ra yu'u ña na katitu'in

ma tu'un ra, vati ndatu ma Ndioo jà'a ña ìyo yi chí'in.

⁸ Yu'u yüvi ma ra va'a tiaga kùu tañu ma ndian kùu ñivi Ndioo, va kùu takua kùu iin ravalini tañu na. Vaji iin ra takan kùu, Ndioo kächin ra yu'u ta chā'a ra ma ñamani ra nui ña na katitu'in ma tu'un va'a cha'a Jesucristu nuu ma ndian yüvi judíu. Ma tu'un ikan nduva'a kuii ka'nu kùu yi ña na töve kùu ni'i ndi'i yo yi. ⁹ Ta jākuiso tiñu ra yu'u ña na ku'vai koto tandi'i ndo ndava kùu ma tu'un xe'e ña kùmi ma Ndioo taji'na niku, ra jà'a ña tüvi tandi'i ma ña ìyo ma ñuñivi i'ya. ¹⁰ Ta takan vitin ndisaa nuu tati ña chà'nda tiñu andivi kùu nata'an yi kua'a' nuu ma chìnituni ma Racha'nu Ndioo ora nde'e yi ma ndian chìnuni ña ìyo kuenda ma veñu'u Cristu. ¹¹ Ta Ndioo jà'a ma te'en cha'a' ma tiñu ña kùuni ra ja'a ra endeeni chí'in ma Racha'nu Jesucristu, ra kùu chito'o yo. ¹² Ta cha'a' ña cha ndō'iin yo chí'in ra ta chìnuni yo ma tu'un ra kùu yi ña töve ndasii yo kùtu'va yo nuu ma Ndioo, ña ìyo tundeeni ra chí'in yo. ¹³ Yakan va jàninì ndo ña koto kùnda'vi kùuni ndo cha'a' ma ña ndè'i tundo'o vitin cha'a' ndo, vati ma ña'a iin ña nduva'a kuii va'a kùu yi kuenda ndo.

Nduva'a kuii kùuni Jesuu nde'e ra yo

¹⁴ Cha'a' ña'a kùu yi ña nàndi chiti ta chà'i ta'vindioo nuu ma ra kùu Tatá yo ìyo andivi, ¹⁵ ma ra jà'a ña ni'i ma ta'ii'iin ma se'e ma ñivi ma sivi na, ndava nda ma andivi chí'in ma nuñu'u' ñuñivi ndia. ¹⁶ Chikain ñamani nuu ra ña na ku'va ra ma ña iñu'u ra chí'in ma ña kuika ra ta chí'in ma ña va'a ra nuu ndo, ta juuni na ku'va ra ña na koo ñandee ndo chí'in ndatu ra ma tichi anima ndo jà'a ma Tati Í ra ña ìyo chí'in ndo. ¹⁷ Ta na koo ma Jesucristu chí'in tu'un ra ma tichi ma anima ndo cha'a' ma ña chìnuni ndo ma ña kà'an ra. Tuva takan ndaa va'a chìnuni ndyo'o, nda ma tichi anima ndo ta kùuni ndo nde'e ndo Jesuu, ¹⁸ kuu kutunini ndo chí'in ndisaa kuii ma ndian chìnuni ña ya'a ga

ki'in ta kani, ta kono ta sukun kùu ña ya'a ga kùuni ma Jesuu nde'e ra ndo, ¹⁹ ikan na nakoto va'a ndo ña ya'a ga kùuni ma Jesuu nde'e ra ndo, vati ka'nu nduva'a kuii ga kùu yi takua ndisaa kuii ña kùu nakanini yo ta na kùu chaa yo nakoto ndi'i yo yi. Ti Ndioo kùuni ra ña na ni'i yo tandi'i ma tundeeni ra ña ìyo ra, ikan na ndakuu yo koo yo takua ìyo ra chí'in ma ndatu ka'nu ra.

²⁰ Yakan va na jaka'nu yo Ndioo, vati ìyo kua'a' va'a ndatu ra ña na kuu ja'a ra ma ña chikan yo chí'in ma ña chànini yo, ta kùu ku'va ra tiaga kua ma ña chikan yo nuu ra ndia. Ta chí'in ndatu ra jà'a ra ma ña kùuni ra ku'va ra nuu yo. ²¹ ;Na jaka'nu yo ma Racha'nu Ndioo, ti iin ra nduva'a kuii ka'nu kùu ra!, ta nde'o ma ña ka'nu ja'a ra nuu ma ñivi ìyo veñu'u Jesucristu ta juuni takan nde'o yi chí'in ra ndia. Ta, ;takan na kùu yi ndisaa tiempu ta endeeni! Amén.

4

Ndioo jàndo'iin ra ñivi ra chí'in Tati Í ra

¹ Yakan va yu'u indij ma vekaa cha'a' ña kàtitu'in cha'a' ma Racha'nu Jesucristu. Yakan va jàninì ndo ña na koo ndo ma takua ìyo yi ña koo ma ndian kächin ma Ndioo ña na kuu na ñivi ra. ² Na kuu ndo ndian masu anima, ta vii kà'an ndo chí'in inga ñivi, ta na jandeeni ndo chí'in ma ña ja'a ta'ii'iin ta'an ndo cha'a' ña ya'a ga kùuni ndo nde'e ndo na. ³ Ta ndisaa tiempu na nanduku va'a ndo naja koo vii ndo chí'in ta'an ndo, ikan na töve naa ma ña ndo'iin ta'an ndo ña chā'a ma Tati Í Ndioo nuu ndo. ⁴ Ta iin kuñuni kùu yo chí'in ra, ta uvani Tati Í Ndioo ìyo, ta indukuni kāna ndio ra yo, ña ndàtu yo ña va'a ña ni ku'va ra nuu yo. ⁵ Uvanuu Racha'nu Jesuuni ìyo, ta iin ni ña kùu chinuni yo ndia, ta iin ni kua kuu kunduta yo ndia. ⁶ Uvanuu Ndioo ra kùu Tatá ndisaa yo, ta rakan kùu ra chà'nda tiñu nuu ndisaa yo, ta kùta'an ra

chi'in yo, ikan na kuu jachinu ndisaa yo takua kùuni ra, ta iyo ra chi'in ndisaa yo ndia. ⁷ Va ta'ii'iin yo nī'i yo ma ña sōkó ma Jesuu nuu yo, ña kùu yi ma ñamani ra ña kùuni ra ku'va ra nuu yo. ⁸ Yakan va ma nuu tutu Ndioo kà'an yi te'en: "Ndāa ma Jesuu kuà'an ra iti' andivi ña ndàkan ra ndian ndikun chi'in karena kuà'an chi'in ra, tajan sōkó ndio ra iin ma ndatiñu na nuu ma ñivi ñuu ra." ⁹ ¿Ta niyi kùuni yi ka'an yi ma ña ndāa ra kuà'an ra ma iti' andivi?, kùuni ndo. Yakan kùuni yi ka'an yi ña ji'na nūu ra ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. ¹⁰ Ta ma ra nūu, juuni ra kùu ma ra ndāa ma nuu sukun ga ma andivi, ikan ma ndatu ra ni jakutu yi yi ninii ka'nu ma andivi chi'in ñuñivi. ¹¹ Ta juuni maa ra kùu ma ra chā'a ra ndatu ña jākuiso ra tiñu nuu ta'ii'iin yo ndian chìnuni tu'un ra. Vati iin ndian nì'i tiñu ña na kuu na ma tatun ra, ta inga ndian nì'i na tiñu ña na kuu na ndian kà'an chi'in tu'un yu'u ra, ta inga na nì'i na tiñu ña na kuu na ndian kàtitu'un naja kùu yi ña jàkákú Cristu yo, ta inga ndian nì'i na tiñu pato ta matru ndian jà'a kuenda ta jàna'a na nuu ma ndian chìnuni ndia. ¹² Takan jà'a Cristu ña jākuiso ra tiñu nuu ma ndian kùu ñivi ra, ikan na ja'a na tiñu Ndioo kuenda ma ndian chinuni ta ja'a na ña na kua'nu ndisaa ma ndian kùu ma kuñu ma Jesuu, ¹³ nda kati chaa ndisaa yo chinuni va'a ma tu'un ra ta ndo'iin yo chi'in ra ta nakoto yo ma ra kùu se'e ma Ndioo, ikan na ndakuu yo ndian nduva'a kuii va'a ta ndaa nuu Ndioo takua kùu Cristu. Ta tu takan ja'a yo ni nì'i yo ña na kuu kuicha va'a ma chinituni yo ta takan kuu ndakuu yo koo yo indukuni takua iyo ra. ¹⁴ Na tūva kuu yo tava kùu ndiakuati, vati ma ndiakuati numini sàma ma kua chànini na, ta ndiakan kùu na takua iin varku ña kuà'an run te'en tikan jà'a ma tati. Takan kùu ma ndian chini nda tu'un ni kùuni ña jàna'a ma ndra janda'viña'a ñivi. Vati ma

tu'un jàna'a ndra ja'ani ndra ña tu'un ndicha kùu yi, jin ma tu'un vatani kùu yi. ¹⁵ Va'aga tuva kà'an yo ma ña ndaa chi'in ta'an yo cha'a' ña kùunio nde'o na, chi'in tandi'i ña iyo tichi anima yo kùakua'nu yo, ikan na kuàndakuu yo takua kùu ma Cristu, ra kùxini. ¹⁶ Ta Cristu kùu ma ra ña jàndo'iin ra ta'ii'iin yo ña kùu yo kuenda ma veñu'u ra. Ta nuu ta'ii'iin yo chà'a ra iin tiñu ña jà'a yo. Ta ora chatiñu yo ma tiñu ikan endee tindeo ta'an yo, ikan na kua'nu va'a yo, ikan na kuunio nde'o ta'an yo tiá kua'a' ga.

Kicha'a iyo chaa ndiko ñivi koo na chi'in Cristu

¹⁷ Ña'a kùu ma ña kà'in chi'in ndo ta chikain ñamani nuu ndo chi'in ma sivi Racha'nu Jesuu ña na koo ga ndo ma tava iyo ma ndian töve chìnuni, vati ma ndiakan iyo na ma tava kùuni ma chinituni na ma ña töve va'a. ¹⁸ Ta tükuii kùtunini na nì'iin nakuyi. Ma ndiakan cha jàkesiin na na iti' va'a ña kùuni Ndioo ña na ku'un na cha'a' ña töve chito na cha'a' ña ya'a ga ndava ma anima na. ¹⁹ Ta tūva kanuu na ja'a na ña kini ta endee tivi ma anima na kuenda ña ja'a na ma ña kini. Ta ndisaa tiempu jà'a na tandi'i ña töve va'a ña chànini na chi'in kuñu na.

²⁰ Va ndyo'o, na yöve tu'un i'ya kùu ma ña kùtu'va ndo cha'a' ma Cristu. ²¹ Va ma tu'un ña kùtu'va ndo ora chini ndo ña ma ndian kàtitu'un cha'a' ra kùu yi maaaa tu'un ndaa ña iyo chi'in Jesuu. ²² Ma tu'un cha'a' ra jàna'a yi ña iyo yi ña ndakoo ndo naja kua chīyo ndo tatiempu, vati yakan kùu ma ña jātivi yi ma anima ndo niku, ta ya'a ga jānda'viña'a yi ndo cha'a' ma ña kùuni ndo ña töve va'a. ²³ Va ndyo'o iyo yi ña jandochaa ndo ndo ma chinituni ndo chi'in ma anima ndo. ²⁴ Ta na jandochaa ndiko ndo ma kua koo ndo ma ñuñivi, cha'a' ña jātivi ma Ndioo ndo takua kùu ra, ti iin ra ndicha va'a ta ndaa ta ií kùu ra.

²⁵ Yakan va vitin, na kà'an ga ndo ma tu'un vata, vati na ka'an ndo

ma tu'un ndaa chi'in ta'an ndo, ti ndisaa yo kùu yo iin kuñuni. ²⁶ Tu kuxaan ndo, na ja'a ndo kuenda nuu ndo ta koto jà'a ndo ma kuati, ta ora kuxaan ndo, ta na kù'va ndo ña koo yi ninii nduvi chi'in ndo. ²⁷ Ta na kù'va ndo ña ka'nda ma kui'na tiñu nuu ndo. ²⁸ Ta tu iyo nda ndyo'o ña kùu ndo ndian su'u, va'a ga ña jàtiñu ndo ta jàña ndo ña su'u ndo, ta jà'a ndo iin tiñu va'a chi'in nda'a' ndo, ikan na koo ta'an ma ndatiñu nuu ndo kuenda ña tindee ndo ndian chiniñu'u yi. ²⁹ Na kà'an ndo tu'un kini, va'aga ña na ka'an ndo maaaa tu'un vii ma ora kà'an ndo, ikan na tindee yi na ña nani'i na naja kua koo va'a na, ta takan sii kuuni ma ndian chini yi. ³⁰ Ta na ja'a ndo kuenda nuu ndo, koto kùnda'vi kuuni ma Tati Í Ndioo ja'a ndo, vati cha iyo ma ku'va yi chi'in ndo ña kà'an yi ña ñivi Ndioo kùu ndo, ta cha'a' yakan kùu yi ña ni jakakú ra ndo ora ni chaa ma kivi ña jàchinu ra yi. ³¹ Ta na jaña ndo tandi'i tu'un kini ña kà'an ndo: takua kùu ma ña ya'a kayuni ndo, chi'in ña kùxaan ndo, chi'in ña chàta'ani ndo kanachaa ko'o ndo ora kànita'an ndo, chi'in ña kàti'ini ndo chata ñivi, ta chi'in tandi'i inga tuku ña kini ña chàta'ani ndo ja'a ndo ndia. ³² Va'aga ña na kuu ndo iin ndian va'a ta vii koo ndo chi'in inga ñivi. Ta na kunda'vini ndo na, ta jaka'nuni ndo ma kuati jà'a ta'ii'in ndo chata ta'an ndo tava jà'a ma Ndioo ora jàka'nuni ra ma kuatio cha'a' Cristu.

5

Naja kua iyo yi ña koo ma ñivi Ndioo

¹ Vati ndyo'o kùu ndo se'e Ndioo, iin ndian ya'a ga kùuni ra nde'e ra. Yakan va na janini ndo kùu ndo tava kùu ra. ² Na kuuni ndo nde'e ndo ma ta'an ndo, indukuni ma takua kùuni ma Cristu nde'e ra yo, ta sòkó ra ra ta chí'í ra cha'a' yo takua kùu ora sòkó yo iin mvechala kuenda Ndioo. Ta ora sòkó ra ra kùu yi iin ña va'a ta

iin ña xiko nduva'a kuii vii kùu yi kuenda ma Ndioo. ³ Ndyo'o ndian kùu ñivi Ndioo na töve iyo yi ña ki'vi ndo chi'in ña'a yüvi ñasi'i ndo, ta ña'a chi'in iin ra yüvi ii ndo, ta juuni töve va'a jà'a ndo ñi'in inga ña kini, ta ña nänduku ndo ma ña kukuika ndo. Tandi'i ña'a ña töve va'a nakanini ndo yi a ka'an ndo yi ndia. ⁴ Na kà'an ndo ma tu'un kini ni tu'un kàti'ini ndo chi'in tu'un ña kà'an ndaa ndo ndia, vati ma tu'un i'ya ña töve iyo yi ña ka'an yo yi. Va'a ga ña na jaka'nu ndo ma Ndioo chi'in ma tu'un ndo. ⁵ Ta vitin va cha chito va'a ndo ti tu ndyo'o ndian k'vi chi'in ma ña'a töve kùu ñasi'i ndo, a ja'a ndo iin ña kini, a kùuni ndo ndokuika ndo, na kùu ni'i ndo nuu ni koo ndo ma nuu chà'nda Ndioo tiñu chi'in Cristu. Ta ndisaa ndian jà'a takan kùu na takua ndian jàka'nu na yutun íí. ⁶ Ta na kù'va ndo ña kèña'a na ndo chi'in tu'un töve nda kuenda, vati ma Ndioo kuxaan ra chi'in ma ndian töve jàchi'in ma tu'un ra. ⁷ Ta ña töve kuii ndo'iin ndo chi'in ma ndiakan. ⁸ Ndyo'o antea ya'a ga naa ma ñuñivi iyo ndo niku, ta vitin ña ndo'iin ndo chi'in ma Racha'nu, yakan va ndichin va'a ma ñuñivi iyo ndo. Na kundaa va'a ndo ti se'e ma Racha'nu kùu ndo. ⁹ Vati ma ñu'ú ra jà'a yi ña na ni'i ndo ma ña ndicha, ña ndaa chi'in ña nduva'a kuii va'a. ¹⁰ Na nanduku ndo ja'a ndo ma ña chàta'ani ma Racha'nu. ¹¹ Na ndikita'an ndo ta na ndo'iin ndo chi'in ma tiñu kini ña jà'a ma ndian iyo ma ñuñivi naa, ma ndian töve nàkoto na ma Racha'nu, va'aga ña na katakuati ndo ma ña jà'a na ma nuu ndichin ma nuu ka'iin kua'a' ñivi. ¹² Vati ndava kanuu kùuni yo ora kà'an yo cha'a' ma ña jà'a xe'e na. ¹³ Vati tu ndisaa kuii ma tu'un kà'an yo keta yi ma nuu ndichin nuu ka'iin kua'a' ñivi, kìndoo kachin va'a yi. Vati ma ñu'ú kùu ma ña jandondichin ndisaa kuii ma nakuyi. ¹⁴ Yakan va te'en kà'an yo:

Na ndakoun, yo'o ña kixi,

Na ndetaun tañu ma ndian chí'í,

Ti Cristu kùu ma ra ni jatuun ra ma iti' kuà'un.

¹⁵ Yakan va na kumi kuenda va'a ndo ma ña jà'a ndo chi'in ma ña kà'an ndo. Na koo ndo ma tava kùuni maa ndo, vati na koo ndo va chi'in kua'a' chinituni va'a ndo. ¹⁶ Na koo va'a ndo ma tiempu i'ya ta na jaña ndo ma ña töve va'a ña jà'a ndo, vati ma tiempu vitin ya'a ga kini jà'a na. ¹⁷ Na jà'a ndo ma ña töve va'a ña kùuni maa ndo, vati na numi nanduku ndo naja kua kutunini ndo ma ña kùuni ma Ndioo ña ja'a ndo. ¹⁸ Na töve iyo yi ña ko'o ndo ndixi, ta kùuni ndo jà'a ra', vati yakan kùu ma ña jà'a ña töve va'a jà'a ndo. Ma ña iyo yi ña ja'a ndo kuu ña na koo kua'a' va'a ma Tati Í Ndioo chi'in ndo. ¹⁹ Ta na ka'an ndo chi'in ma inga ñivi chi'in tu'un Salmu ta kata ndo iin yaa, iin yaa ña kà'an tu'un íi kuenda ma Racha'nu, kata ndo ta jaka'nu ndo ra chi'in ndisaa kuii anima ndo. ²⁰ Na ku'va ndo ta'vindioo nuu ma ra kùu Tatá yo nani ora cha'a' ndisaa ña jà'a ra cha'a' yo. Ta takan na ja'a ndo chi'in sivi ma Racha'nu chito'o yo Jesucristu.

Naja kua iyo yi ña koo ma ñivi chìnuni tu'un Jesuu chi'in ma ñivi na

²¹ Ndyo'o ndian iñu'u chi'in Cristu, iyo yi ña tiñu'u ndo ta jachi'in ta'ii'in ndo chi'in ta'an ndo. ²² Ndyo'o ñivi ña'a ña cha tãnda'a, na jachi'in ndo ta na tiñu'u ndo ndra kùu ii ndo, ti ña'a kùu ma ña iyo yi ña ja'a ndo cha'a' ña chìnuni ndo ma tu'un ma Racha'nu. ²³ Vati ma ra kùu iian, kùu ra ma ra kuxini nuan, indukuni ma takua ma Cristu kùu ra ma ra kuxini nuu ma veñu'u ma ndian chìnuni. Ta juuni Cristu kùu ma ra jàkakú ra na, vati ndiakan kùu na takua kùu ma kuñu ra. ²⁴ Ti indukuni takua ma ndian chìnuni ta jàchi'in na ma Cristu, ta juuni takan kùu chi'in ma ñivi ña'a cha tãnda'a ña jàchi'in vi ndisaa ma ña kà'an ma ra kùu ii vi.

²⁵ Ndyo'o ndra'ii na kuuni va'a ndo nde'e ndo ma ñivi kùu ñasi'i ndo indukuni ma tava Cristu kùuni

ra nde'e ra ma veñu'u ma ndian chìnuni ta sòkó ra ra ña chi'í ra cha'a' na. ²⁶ Ta takan kuàndakuu na ndian íi jà'a ra, ta janandoo ra na chi'in takuui ta chi'in ma tu'un ra ndia. ²⁷ Ta takan kùu, ikan na jaya'a ra na nuu iyo maa ra. Ta takan ndākuu na ndian tacha ta nduva'a kuii vii, ti ni kuu na takua kùu iin ja'ma töve tií yi ta töve meku yi kuenda ra, vati ni kuu na iin veñu'u nduva'a kuii íi ta ndaa va'a. ²⁸ Ta takan ma ndra tãnda'a iyo yi ña kuuni ndra nde'e ndra ma ñasi'i ndra takua kùuni ndra nde'e ndra ma kuñu ndra. Ti ma ra kùuni nde'e ma ñasi'i ra kuuni ra nde'e ra juuni maa ra ndia. ²⁹ Vati ni iin ñivi töve xàani na nde'e na ma kuñu juuni maa na vati jakachi na yi ta kumi kuenda na yi, indukuni ma tava jà'a ma Jesuu chi'in ma veñu'u ndian chìnuni. ³⁰ Vati ma ndian chìnuni kùu na takua kùu ma kuñu ra. Ta juuni maa yo kùu yo ma kuñu ra ndia. ³¹ “Yakan va ma ndra'ii ni ndakoo ndra ma tatá ndra chi'in ma'a ndra ora tãnda'a ndra chi'in ma ñasi'i ndra, ta ninduvi vi ni kùu vi iin kuñuni.” ³² Ña'a kùu iin ma tu'un xe'e ka'na nduva'a kuii, va yu'u kà'in cha'a' ma Cristu chi'in cha'a' ma ndian chìnuni tu'un ra. ³³ Yakan va ndisaa kuii kivi, ma ta'ii'in ndo iyo yi ña kuuni ndo nde'e ndo ma ñasi'i ndo ma tava kùuni ndo nde'e ndo juuni maa ndo, ta ma ña'a cha tãnda'a, na tiñu'u vi ma ndra kùu ii vi ndia.

6

¹ Ndyo'o ndiakuati chi'in ndian yoko, na jachi'in ndo ma ña kà'an ma tatá ndo chi'in ma'á ndo cha'a' ña cha ndo'ii'n ndo chi'in ma Racha'nu, vati ña'a iin ña ndaa va'a kùu yi. ² Iin tu'un Ley ña kà'an Ndioo ña kùu yi ma ña nunuu ta juuni ndaka yi iin tu'un ña chā'a ra nuu ma ñivi ña na jachi'in na ma ña kà'an ma Ley ikan ña kà'an te'en: “Na tiñu'u nduva'a kuiun ma tatáun chi'in ma ma'un, ³ ikan na koo sii va'un kua'a' va'a tiempu ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya.” ⁴ Ta ndyo'o, ndra kùu tatá,

na jākayuni ndo ma se'e ndo, vati va'a ga ña jakua'nu va'a ndo na ta kundayu'u va'a ndo na ta na jana'a ndo nuu na ma iti' ra, ikan na ki'vi na iti' ma Racha'nu ta kùuni na nde'e na ra ndia. ⁵ Ndyo'o ndian kùu musu, na jachi'in ndo ndisaa ma tiñu ña tàva ndian chà'nda tiñu nuu ndo ma ñuñivi i'ya. Ta ora jà'a ndo yi na tiñu'u ndo na chi'in ndisaa ma anima ndo, takua jà'a ndo ña jàchi'in ndo ma Cristu. ⁶ Na ja'a va'a ndo ma tiñu kuenda na, va töve ivaa ma ora nde'e ni na, vaji ora töve na ña ja'a na kuenda ndo iyo yi ña ja'a va'a ndo ma tiñu kuenda na, va töve ivaa chi'in ndiakan ni, vati iin tiñu va'a kùu yi ña jà'a ndo kuenda Cristu ndia. Vati chi'in ndisaa kuii anima ndo ja'a ndo ma ña kùuni Ndioo. ⁷ Tandi'i ma ña jà'a ndo, na ja'a va'a ndo yi chi'in ndisaa kuii ma tundeeni ndo. Na ja'a ndo yi ma takua kùuni ndo ña jà'a ndo ma tiñu nuu ma Racha'nu, ta na töve nuu ñivini. ⁸ Yakan va cha chito ta'ii'in ndo, chito a kùu ndo musu a chàkuu nuna ndo, ni ni'i ndo ma ña ni ku'va ma Ndioo va naja kua kàa ma ña va'a ña jà'a ndo. ⁹ Ta ndyo'o ndian chà'nda tiñu nuu ndian kùu musu, na tiñu'u va'a ndo ma ndian jà'a tiñu nuu ndo. Na töve jayu'vi ndo na. Na kuku'uni va'a ndo, ti juuni kùu ndo musu ma Racha'nu chito'o yo, ra iyo andivi. Ta rakan ti iin nuuni nde'e ra ndisaa ma ñivi.

Na kuàtiñu yo ma ñandee chà'a Ndioo, nuu ndian chìnuni kuenda jàkanaa yo ma kuati

¹⁰ Yakan va vitin ndyo'o yani, na ndo'iin ndo chi'in ma Racha'nu, ikan na ndakuu ni'i ndo cha'a' ma ndatu ka'nu ra. ¹¹ Na kasi ndo ndo chi'in ndisaa kuii ma ndatiñu ña chā'a Ndioo nuu ndo, ikan na kundeeni ndo, ta ikan na töve kùu keña'a ma kui'na ndo. ¹² Vati töve kànita'an yo chi'in iin ñivi kua kàa maa yo, vati kànita'an yo chi'in kua'a' nuu tati xaan ña chàkunuán' ma iti' andivi. Vati yakán' kùu ma ñán' jà'a tiñu nuu naa nuu ma ñuñivi i'ya, ta chà'ndán' tiñu nuu ma ñivi ña iyo

nuu yi. ¹³ Yakan va na kasi ndo ndo ta kuàtiñu ndo ndisaa kuii ma ndatiñu ña chā'a ma Ndioo nuu ndo, ikan na kundeeni ndo ma ora ni keta ma kivi xaan, ta ora cha chinu ja'a ndo ndisaa yi, ta na kundeeni ndo tiaga.

¹⁴ Yakan va na ku'un ndo ma tu'un ndicha ña chìnuni ndo, ikan na kumi yi ndo takua kùu iin pañu. Ta na ku'un ndo ma ña ndaa ña kùu yi takua kùu iin chaleku ña kùmi yi ndo. ¹⁵ Ta na koo yati va'a ndo kuenda na katitu'un ndo ma tu'un Ndioo ña jàna'a yi naja kua koo koo vii yo chi'in ra. Ña'a kùu yi takua kùu iin ndichan ña tì'i ndo cha'a ndo. ¹⁶ Ta ma ña chìnuni va'a ndo ma tu'un ra kùu yi kuenda ndo takua kùu iin kaa kutaa ña kùmi yi ndo. Ta takan kùu jakanaa ndo ma kui'na ora kànita'án' chi'in ndo. ¹⁷ Ta ma ña ni jàkakú Ndioo ndo kùu yi takua kùu iin te'e ña chundii yi xini ndo, ta ma tu'un Ndioo kùu yi kuenda ndo takua koo iin machiti ña chà'a ma Tati Í Ndioo nuu ndo. ¹⁸ Koto ndákoo ndo ña kà'an ndo chi'in Ndioo: ta nani ora jànini ndo ta ndàkan ndo nuu ra ña na kuta'an ma Tati Í ra chi'in ndo ora kà'an ndo yi chi'in ra. Na koo yati va'a ndo, ta koto jãña ndo ña kà'an ndo chi'in Ndioo. Ta na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'a' ma ñivi chìnuni ma ña kà'an ra ndia. ¹⁹ Na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'i ndia, ikan na ku'va ra nui ma kua kùu ka'in, ikan na töve yu'vì katitu'in ma tu'un ña iyo xe'e niku cha'a' Jesucristu. ²⁰ Ndioo kùu ma ra tàchi yu'u ña na katitu'in ma tu'un i'ya nuu ndo, ta cha'a' yakan kuu yi ña indij ma tichi vekaa vitin. Yakan va na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'i, ikan na töve yu'vì katitu'in yi nuu ma ñivi.

Ta ña'a kùu tu'un nuu ndi'inia ña tàa Paulu nuu ñivi iyo ñuu Efesu

²¹ Ta tàchì ma ra nàni Tíkiku, ra yani yo ña ya'a kùunì nde'i, ra va'a jà'a tiñu kuenda ma Racha'nu, ikan na katitu'un ra nuu ndo ma naja kua ta'in ta niyi kùu ma ña jà'i ndia. ²² Yakan va tàchì ra nuu ndo, ikan na katitu'un ra yi nuu ndo, ikan

na kuu jandomani ra ndo. ²³ ¡Ma Ndioo, ra kùu Tatá yo, chi'in ma Racha'nu Jesucristu, na ku'va ra ña na koo vii ndo! ¡Ta na ku'va ra ma tundeeni ra nuu ndo, ikan na chìnuni va'a ndo tu'un ra, ta kuuni ndo nde'e ndo ta'an ndo! ²⁴ Ta na koso ra ma ñamani ra chata ndo tandi'i ndyo'o ndian kùuni nde'e ma Racha'nu Jesuu. Ta takan töve jaña yo ma ña kùuni yo nde'o ra endeeni. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu tãchi racha'nu Paulu nuu ñivi chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu Filipu

Paulu chi'in Timoteu tàchi ndra tutu nuu ñivi ìyo ñuu Filipu

¹ Paulu chi'in Timoteu, ndra jà'a tiñu kuenda Jesuu Cristu, tàa ndi ma tutu i'ya kuenda ndyo'o, ndian kùu ma ñivi Ndioo ìyo ñuu Filipu, ndian indukuni kùu chi'in ma Racha'nu Jesuu. Ta juuni tãchi ndi yi kuenda ndyo'o, ndra kuxini chi'in ndian jà'a kuenda ndian chìnuni tu'un Jesuu. ² Ma Racha'nu Ndioo ra kùu Tatá yo chi'in ma Racha'nu Jesuu, na ku'va ra ma ñamani ra chata ndo, ta na koo taxiin ma anima ndo jà'a ra ndia.

Kà'an Paulu chi'in Ndioo cha'a' ma ndian chìnuni

³ Nani ora chàku'unì ndo, chà'i ta'vindioo nuu ma Ndioo yo cha'a' ndo. ⁴ Ta nani cha'a' ora kà'in chi'in ra cha'a' ndo, ya'a chisii ora jà'i yi, ⁵ vati indukuni kùta'an ndo chi'in ma tiñu kuenda Ndioo ña jàna'a yo ma tu'un va'a ra nuu ma ñivi, nda ma kivi nunuu ta nda vitin. ⁶ Chìto va'i ña ma Ndioo, ra kicha'a jà'a ma tiñu va'a tichi anima ndo, endeeni jàtiñu va'a ra chi'in ndo nda kati jachinu ra yi, nda keta ma kivi ña ni chikoni'i ndiko ma Jesuu. ⁷ Ya'a ga ndaa kùu yi kuendaì tuva chàninì ma te'en cha'a' tandi'i ndo, vati ya'a ga va'a kùuni nde'i ndo, ti juuni indukuni kùta'an ndo chi'in chi'in ña kàtitu'un ndo ma ñamani Ndioo, vaji indij tichi vekaa a ka'in cha'a' tu'un Cristu nuu ñivi chà'nda tiñu ñuu ña tu'un ndicha kùu yi, ta kùu yi ma ña sàma anima yo jà'a yi. ⁸ Vati Ndioo kùu ma ra chìto va'a ma naja ya'a kùunì nde'i ndisaa ndo, vati ndicha kùu kuunì nde'i ndo indukuni takua kùuni ma Racha'nu Jesucristu nde'e ra ndo ndia.

⁹ Chikain ñamani nuu Ndioo ma ora kà'in chi'in ra ña na ja'a ra ña na kuuni ga kua'a' ga ndo nde'e ndo ta'an ndo, ta na koo ga ma chinituni ndo ta na kutunini va'a ga ndo ndisaa nakuyi, ¹⁰ ikan na kutu'va kachin ndo ja'a ndo mamaa ña va'a. Ta takan kachin na kuu ndo, ta nì'iin ñivi na kùu tisokuati ndo ndia, nda kati na chikoni'i ndiko ma Jesuu, ¹¹ vati ndyo'o chi'in tundeeni ma Jesuu cha chā'nu anima ndo kuenda ña ja'a ndo mamaa ña va'a, ta cha'a' yakan jàna'a yi ña ya'a iñu'u ta ka'nu kùu ma Racha'nu Ndioo.

Nuu kà'an Paulu takua kùuni ra koo ra kuenda Cristu

¹² Ndyo'o yani, kùunì ña koto ndo ña ndisaa kùu ma ña tà'in ña ndè'i tundo'o tichi vekaa, vachi tindee ndicha kùu yi ña na kuita kuati tiá kua'a' ma tu'un cha'a' Jesucristu ña jàna'a yo. ¹³ Vati tandi'i ma ndra jandaru, ndra kùmi vetiñu chi'in kua'a' tiaga ñivi, chito na ña indij ma tichi vekaa cha'a' ña chìnuni tu'un Jesucristu. ¹⁴ Ta ora nde'e ndian chìnuni tu'un ra ña indij ma tichi ma vekaa, nduva'a kua'a' na cha kùuni ga na jana'a na ma tu'un Ndioo nuu ma ñivi, ta na tükuii yu'vi na, ta chi'in tiaga ndatu kàtitu'un na nuu ma ñivi cha'a' ma Jesuu.

¹⁵ Ndicha va'a ña ìyo uvi uni ndian kà'an cha'a' ma Jesuu, va cha'a' ña xàani na ta ya'a tixin na ndè'e na yu'u, va ma inga na vii kà'an na cha'a' ma Jesuu ta kùuni na nde'e na ra. ¹⁶ Ìyo ndian kà'an cha'a' ma Jesuu va chi'in ña nduva'a kùu kùuni na nde'e na yu'u, vati chìto na ña Ndioo kùu ma ra chà'a ma tiñu i'ya nui ña na katitu'in ma tu'un va'a ña kà'an cha'a' Jesuu. ¹⁷ Ta ìyo inga ndian kà'an na ña kùu ma ña kùuni maa na, ta tõe va'a chànini na chi'in anima na ora kà'an na, vati kùuni na ña na kosoi tiaga kuati vitin ña cha indij tichi vekaa i'ya. ¹⁸ Vaji takan jà'a na, na kùu tuva takan. Vaji ndava nikuuni kùu yi, chi'in ña va'a chànini na a tõe, ña kà'an na cha'a' Jesuu;

chìsij, vaji takan kùu yi. Ta tiaga ni sii kùuni, ¹⁹ vati ch̀to va'i ña tandi'i ma ña tà'an chi'in i'ya nuu indij tichi vekaa iin ña ni ja'a yi ña ni keta va'i cha'a' ña kà'an ndo chi'in Ndioo cha'i chi'in cha'a' ña tìndee ma Tati Íí ma Jesuu Cristu yu'u. ²⁰ Vati yu'u, va'a kuunì ta ndàtui ña töve kùkanui ña ka'in tu'un Cristu nuu ñivi. Va va'aga tu ka'in chi'in tundeeni ra ta takan kuu jaka'nui ra chi'in ndisaa ma ñandei iyo kuñui, vaji tu juuni iyo nditogai a tüvi. ²¹ Vati tu kindoo nditogai va kuenda Cristu ni koi, ta kùu yi iin ña va'a kuendai, va tu kuvì, tiaga va'a kùu yi. ²² Vati tu iyo nditogai ma ñuñivi i'ya kuu ja'i tiaga ma tiñu va'a kuenda ma Racha'nu Jesuu. Yakan va na töve ch̀toi ndava kùu ma ña va'a ña kùu kachin. ²³ Ya'a ga ndetiñu kùu yi kuendai ma ninduvi ma ña takan: iin chiyo, ndava kùuni kuvì, ikan na kuu ku'in koi chi'in Jesuu, vati yakan kùu yi iin ma ña va'a nduva'a kuii kuendai, ²⁴ va ma inga chiyo va'a ga kùu yi kuenda ndo ña na koo nditoi ñuñivi i'ya. ²⁵ Ta cha'a yakan kùu yi ña ch̀to va'i ña ni kindoi chi'in ndo, ikan na kuta'in chi'in ndo, ta takan kuu keta ndo iti' nuu, ta ikan na kusii ga ndo chi'in ma ña ch̀nuni ndo ndia, ²⁶ ikan na sii tiaga kuuni ndo ja'a yi ña na jaka'nu ndo Jesucristu ora ni nde'e ndo yu'u inga cha'a'.

Na koo yo takua ka'an tu'un va'a Jesucristu

²⁷ Ndyo'o kùu ndo ma ndian ch̀nuni tu'un Cristu. Yakan va na ja'a ndo kuenda nuu ndo ta na koo ndo ma kua ka'an ma tu'un cha'a' ra. Ta yu'u tu chai kunde'i ndo a töve, kuunì taso'i cha'a' ndo ña iyo tu'va ndo chi'in ma tu'un cha'a' Cristu, ta na ndo'iin ndo chi'in ma tiñu jà'a ndo cha'a' ma ña ch̀nuni ndo ma tu'un ra. ²⁸ Ta na ch̀nuni ndo ña jayu'vi ma ndian kùuni kuati nde'e na ndo. Ta ña'a kùu iin ma ku'va kachin ña ma ndiakan kuà'an na ma iti' ni kuvi na, ta iin tiempuni juuni kùu yi iin ku'va ña ni kakú

maa ndo. Ta ma tu'un i'ya vachi yi kuenda Ndioo. ²⁹ Vati cha'a' ma Jesuu, töve uvanuu ña chinuni yo tu'un ra kùu yi ña kuu koo va'a yo, ti juuni ch̀a Ndioo ña na nde'o tundo'o cha'a' ra ndia. ³⁰ Ndyo'o chi'in yu'u indukuni nde'o tundo'o cha'a' Jesuu. Ta nī'i ndo tu'un naja kua cha ndē'i tundo'o, ta vitin juuni ch̀to ndo ña chà'a ndo kuenda ña nde'egai tundo'o ndia.

2

Na koo yo kua iyo Jesucristu

¹ Yakan va tu cha iyo tundeeni Cristu chi'in ndo kuenda jàndomani ndo ta'an ndo, ta tu ndòmani ndo jà'a ra cha'a' ma ña ya'a ga kùuni ra nde'e ra ndo, ta tu iyo Tati Íí Ndioo chi'in ndo, ta tu nàkoto ndo nda cha'a' kùu ña ya'a ga u'vini ma Ndioo nde'e ra ndo chi'in cha'a' ña ya'a ga kùnda'vini ra ndo, ² tu takan iyo ndo, nduva'a kuii sii ni kuunì, tuva vii va'a iyo tandi'i ndo, ta ndo'iin tandi'i ndo chi'in cha'a' ma ña nduva'a kuii kùuni ndo nde'e ndo ta'an ndo, chi'in iin ni ma ña kua ch̀nini ndo, ta iin nuu ni ma ña ch̀nini ndo ja'a ndo. ³ Na jà'a ndo nī'iin nakuyi tuva ya'a ga tixin kùuni ndo a tu ya'a ga tayi kùuni ndo ndia. Va'a ga tu ni ja'a ndo iin nakuyi, na ja'a ndo yi chi'in anima vita ndo, ta ma ta'ii'iin ndo na tiñu'u ndo ma inga na ña iin ndian va'a ga kùu na kua maa ndo. ⁴ Ta na nànduku ndo ma ña va'a kùuni maa ndo, vati na kutu'un ndo nanduku ndo ma ña va'a kuenda ma ii'iin inga na ndia.

⁵ Na indukuni nakanini ndo ma takua nakanini ma Jesuu niku. ⁶ Vati ma Jesuu, vaji Ndioo kùu ra, töve nī chikan ra nuu Ndioo ña na kuu ra indukuni ma takua kùu ra. ⁷ Vati jachiyo ra ra takua kùu ra niku, ta kī'in kuenda ga ra ña kùu ra iin ra jà'a tiñu takua kùu iin musu, ta kaku ra takua kaku ndisaa yo ñuñivi i'ya. ⁸ Ta ora cha ndakuu ra takua kùu maa yo tajan jākunda'vini ra juuni maa ra, ta jachi'in ra tandi'i ña kà'an Ndioo, nda kati ch̀a ra

ña na kuvi ra nuu kruu. ⁹ Yakan va Ndioo jāka'nu ra ra ta chā'a ra iin tiñu ka'nuga nuu ra, ta nī'i ra iin ma tiñu ta iin sivi ka'nuga kua tandi'i ma sivi ña iyo. ¹⁰ Yakan va ora kuni na ma sivi ma Jesuu iyo yi ña kunandi chiti ma tandi'i ma ndian iyo andivi, chi'in ndian iyo ma ñuñivi i'ya, chi'in ndian cha chī'í ndia, ¹¹ ta tandi'i na na nakoto na ña Jesuu kùu ma Racha'nu chito'o na, ta na katitu'un na ña takan kùu ra. Ta takan ni tiñu'u na ma Racha'nu Ndioo, ra kùu Tatá.

Ma ndian chìnuni tu'un Jesuu kùu na takua kùu ma ñu'ú ña jàtuun ma andivi

¹² Yakan va ndyo'o yani ndian nduva'a kuii kùuni nde'i, va takua ndyo'o nani ora, ora iyo chi'in ndo jachi'in ndo ma ña kà'in, yakan va na jachi'in ndo tiaga ma ña kà'in ma vitin ña ya'a ga chika iyo. Ta na kuàtiñu ndo jàna'a ndo, ti ndicha kuii kùu ndo ndian cha kākú. Va na tiñu'u ndo Ndioo ora jà'a ndo yi, ¹³ vati Ndioo jāketa ra ña nakanini ndo ja'a ndo ma ña va'a ta juuni rakan tindee ra ndo ña na jachi'in ndo ta ja'a ndo tandi'i ma ña kùuni ra.

¹⁴ Töve ka'an xaan ndo a kanita'an yu'u ndo, ora jà'a ndo nda ña nikuuni ña jà'a ndo, ¹⁵ ikan nī'iin ma ñivi na kùu tisokuati ndo ti töve iyo kuati ndo. Ta takan na kuu ndo ndian se'e Ndioo chi'in nī'iin kuati ma tañu ma ñivi töve va'a jà'a chi'in ndian ya'a ga iyo kuati ñuñivi i'ya. Vati ma tañu ma ñivi ñuñivi i'ya kùu ndo ndian ya'a tacha ma takua tacha ma chele ma nuu ma ñuñivi nduva'a kuii naa. ¹⁶ Ta jana'a ndo ma tu'un ña kà'an cha'a' naja kua kuu koo va'a yo, ikan ora keta ma kivi ña na kichaa ndiko ma Jesuu, ma ñuñivi i'ya, ndava va'a kùuni cha'a' ma ña jà'a ndo, vati cha chito va'i ti ndisaa tiñu jà'i ti töve ni ja'a ka'a ni yi. ¹⁷ Vaji ni nde'i tundo'o nda kati kuvj ta kùu takua kùu iin ña sokó yo nuu Ndioo cha'a' ma ña katitu'in ma tu'un cha'a' Cristu nuu ndo indukuni takua ma ña chìnuni ndo ma tu'un ra kùu yi iin ña sokó

ndo nuu ra ndia. Ta vaji takan kùu yi, va yu'u chisiy, ta kuta'in ña juuni chisiy chi'in ndo ndia. ¹⁸ Ta ndyo'o na kichi sii kuuni ndo ndia, ta na kuta'an ndo cha'a' ma ña chisiy ndia.

Tàchi Paulu ma Timoteu chi'in Epafroditu nuu Efesu

¹⁹ Yakan va ndätui ña na ku'va ma Racha'nu Jesuu ña na kuu tachj numini ma Timoteu nuu ndo, ikan na nduva'a kuii kichi sii kuunj ora ni'j ma tu'un cha'a' ndo. ²⁰ Vati töve nàta'in nī'iin ma inga ndian chànini takua chànini yu'u, uvanuu Timoteu kùu ra ña chànini ra takan, ti nàkanini ndicha kuii ra cha'a' ma ña va'a kuenda ndo. ²¹ Vati tandi'i tiaga na nànduku na ma ña kùuni maa na, va na töve nànduku na ma ña kùuni Jesuu ña na ja'a na. ²² Va ndyo'o cha chito va'a ndo ma tiñu va'a ña jà'a ma Timoteu chi'in ña kàtitu'un ra nuu ma ñivi ma tu'un ña kà'an cha'a' ña ni kakú yo, ta tindee ra yu'u ma takua kùu iin se'i. ²³ Yakan va ndätui ña ni tachj ra nda ora ña nde'e ji'nai ma naja kua kuàndita ma ña ta'in, ²⁴ vaji chìnuni ña ma Racha'nu ni ku'va ra ña na numini kuu kunde'i ndo ndia.

²⁵ Ta vitin chànini jachikokani ndikoi ma ra yani yo Epafroditu nuu ndo, ma ra kùu merui, ma ra jà'a tiñu indukuni chi'in, takua jàtiñu iin ra jandaru. Ta rakan kùu ma ra tachi juuni maa ndo nui, ikan na ja'a ra ma tiñu ña chiniñu'i. ²⁶ Ya'a ga kùuni ra kunde'e ra ndo, ta ya'a ga nàkanini ra cha'a' ndo vati chito ndo ña ku'vi ra. ²⁷ Ta ndicha kuii ña ku'vi ra niku, ta ndava chani kuvi kuii ra niku, va ma Ndioo kùnda'vini ra ra, va na töve uvaa rakan ti nda yu'u ndia, ikan na töve nduva'a kuii nda'vi kuunj. ²⁸ Yakan va ya'a ga kunumi ña ni tachj ra nuu ndo, ikan na kichi sii kuuni ndo na nde'e ndo ra inga cha'a', ta juuni ikan na töve nda'vi kùuni cha'a' ndo ndia. ²⁹ Ora chaa ra ma nuu ndo na sii kuuni ndo nde'e ndo ra, ma takua kùu iin yani ndo cha'a' ma Racha'nu Jesuu, ta na tiñu'u nduva'a kuii ndo ra chi'in ma ndian kùu takua kùu ra,

³⁰ vati chani kuvi kuvi ra niku cha'a' ña jà'a ra tiñu kuenda ma Jesuu. Ta chani kuvi kuvi ra cha'a' ña chà'a ra tu'un ña jà'a ra ma tiñu kuendai, ta ndyo'o ña kuu ja'a ndo ma tiñu chiniñu'i niku.

3

Ma ña ndicha va'aga kuu yi ña nakoto yo ma Racha'nu Jesucristu

¹ Ta vitin ndyo'o yani, na sii kuuni ndo nde'e ndo ma ña jà'a ma Racha'nu Jesuu. Ta kuendai na töve kayuni tuva nunuuni nunuuni kà'in ma ña cha tã, vati kuenda ndo ya'a ga chiniñu'u ndo yi. ² Na kumi kuenda va'a ndo ndo chi'in ma ñivi ya'a xaani nde'e na yo, kuu ndian takua kuu ma ina, chi'in ma ndian jà'a ña töve va'a chi'in ma ndian chà'nda kuarí na ma kuñu yo, ti kati na ña iyo yi ña koo iin ku'va ma nuu ika kuñu yo kuenda ña na kakú yo chi'in Ndioo. ³ Vati ma ku'va ña ndicha va'a ña chana'a iyo yo kuenda Ndioo kuu ma ña jàka'nu yo ra chi'in Tati Í ra ña iyo tichi anima yo, ta chi'in ña ya'a sii kuuni yo cha'a' ña ñivi kuenda Jesucristu kuu yo. Töve iyo yi ña nanduku yo ña tà'nda ñii nuu ika yo a inga nakuyi ña jà'a ma ñivini kuenda koo va'a yo nuu Ndioo, takan chànini ndiakan. ⁴ Tu chìnunio ña ndicha kuu yi ña kindoo va'a yo chi'in Ndioo cha'a' ma ña jà'a maa yo, va tüvi inga yo kindoo va'aga nuu ra takua kindoo mai tuva takan. ⁵ Vati yu'u juuni chàndaka na ña na ka'nda ma sutu ñii nuu ikai ma ora já ketai una kivini ña kaku niku. Ta ñivi ndian ñuu Israel kù, ta tata Benjamín kù ndia. Juuni tandi'i tata nuu kichì kuu na nda vitin ndian Hebreu. Ta kuenda ña kà'an yo ña ra jàchinu ma tu'un ley Ndioo taa Moisés, kuu ka'in ña juuni kù iin ra fariseu. ⁶ Ya'a ga kùunì jachinui ma tu'un Ndioo, yakan va chàkunui jànde'i tundo'o chata ma ndian chìnuni tu'un Jesucristu niku, ti chànini ña töve va'a jà'a na niku. Ta cha'a' ña jaku ma ña kà'an ma

ley Ndioo, n'i'in ma ñivi na töve kuu tisokuati na yu'u, ti iin ra ndaa kù kuenda jàchinui ma ley Ndioo.

⁷ Va tandi'i ma ña'a ya'a ga va'a kuu yi kuendai niku, va vitin chito va'i ña tüvi nda kuenda yi, uvanuu ña na nakotoi Jesucristu iyo kuenda. ⁸ Ta tandi'i ña kī'in kuendai niku ña iyo ñuñivi i'ya tüva chiniñu'i yi. Vati vitin uvaa ña ka'nu kuendai kuu yi ña tandikui kuà'in chata ma Racha'nu Jesuu. Ta cha'a' Jesuu kuu yi ña nã tandi'i nakuyi, ta ndisaa kuvi nakuyi nde'i yi takua kuu iin ma cha'an ni, cha'a' ña ya'a kùuni nde'i Jesuu. Ta kùuni chai nakotogai ra tiaga, ⁹ ta na chai koi indukuni chi'in ra. Na töve nàndukui ña kui iin ra ndaa jà'a ña jàchi'in ma ley ndian judú, vati nàndukui kù iin ra ndaa cha'a' ña chìnuni ña jà'a Jesuu cha'i. Ma ña kùunì ka'in kuu yi ña na kuu yo ndian ndaa jà'a Ndioo cha'a' ma ña chìnuni yo tu'un Jesuu. ¹⁰ Va ma ña kùunì kuu ña nakotoi ma Jesuu, ta kùuni kotoi ma ndatu ma takua natakura ra niku, ta kùuni nde'i ma tundo'o takua nde'e ra tundo'o, vaji tu kuvì indukuni takua chī'í ra ndia, ¹¹ vati ndatui ña Ndioo ni janataku ndiko ra yu'u tañu ndian chī'í.

Kumani tiaga chaa yo ma nuu kùuni yo chaa yo

¹² Na töve kùuni ka'in ña cha nī'í ma tandi'i nakuyi ña iyo yi ña ni'o nuu Jesucristu, ta na töve kùuni ka'in ña iin ra ndaa nduva'a kuvi kù ndia, va juuni ndatui iti' nuu, ta jatiñui chi'in ndisaa animai, ña kùuni jakanai ra takua cha jakanaa ra yu'u kuenda ra. ¹³ Na töve kà'in ña juuni mai kuu iin ra ña cha jakanai ma nuu ni koi iti' nuu, ta ma ña jà'a ndicha kuvi kuu ña na naanì ma ña cha kindoo iti' chata, ta jatiñui cha'a' ma ña vachi iti' nuu, ¹⁴ ikan na chai ta kuu jakanai ndisaa ña va'a ña iyo andivi, vati Ndioo kãna ra yo, ikan na ndaki'o yi ja'a Jesucristu.

¹⁵ Tandì'i yo takani cha chìnuni ma ña kà'an Ndioo. Iyo yi ña

nakanini yo ma takani ta na töve sàma yo yi. Tu iyo nda ndyo'o siin chànini ndo ma cha'a' nakuyi, juuni ni ku'va ma Ndioo ña na koto ndo ma ña va'a chi'in ña töve va'a. ¹⁶ Yakan va vitin ndicha kuii iyo yi ña koo yo ma takua takani iyo yo niku chi'in ma ña cha nī'o.

¹⁷ Ndyo'o yani, na ja'a ndo ma takua jà'i, ta na ja'a va'a ndo kuenda ma takua iyo ma ndian jà'a takua jàna'a ndi chi'in ma ña takani jà'a ndi. ¹⁸ Ya'a ga kua'a' cha'a' kà'in chi'in ndo, ta nda vitin chi'in takuii tinui chàkui ña kà'an tukui nuu ndo ña iyo kua'a' ñivi ña töve chìnuni na ma ña ndaa cha'a' ña chī'í Jesuu nuu kruu kuenda yo niku. ¹⁹ Ta ndiakan ni naa na cha'a' ma ña töve chìnuni na. Ta ndisaa tiempu nànduku na ma ña kùuni maa na. Nnian cha ndàkuu kini ta ya'a ga iti' kùuni na, yakan va tūva kukanuu na cha'a' ña jà'a na. Ta uvani cha'a' tandi'i ma ña iyo ma ñuñivi i'ya titunini na. ²⁰ Va kuenda maa yo ma ñuu ndicha yo kùu ma andivi, ti ni koo yo tikan chi'in Ndioo. Ta juuni andivi ni kichi ndiko ma Racha'nu Jesucristu ra ni jakakú yo. Ta kuenda rakan ndàtu yo chi'in ndisaa anima yo nani kivi. ²¹ Ta rakan kùu ra ni sama ra ma kuñu yo ña ya'a ga nda'vi kùu yi, ikan na kuu yi takua kùu ma kuñu ma Jesuu ña ya'a ga vii kàa yi ta tacha yi. Ta ni ja'a ra yi chi'in ma ndatu ra ña kuàtiñu ra ña ka'nda yi tiñu nuu ma tandi'i nakuyi.

4

Na kusii va'a kuunì ña ndō'iin ndo chi'in Jesuu

¹ Yakan va ndyo'o yani, ndian ya'a ga kùunì nde'i, ndian ya'a ga kùunì kunde'i, ndian chìnuni ma ña kà'in ndian jà'a ña ya'a ga chisiì ta tayi kùunì cha'a' ndo, na koo va'a ndo, ta na töve ndakoo ndo ña chìnuni ndo ma tu'un Racha'nu Jesuu. ² Jàninì ma ña nàni Evodia chi'in ma ña nàni Síntique na jando'iin tu'un vi cha'a' ña kùu vi ma iin ta'an vi cha'a' ña chìnuni vi ma tu'un Jesuu. ³ Ta

yo'o yani, ra ya'a ga va'a kùu merui, ra jàtiñu indukuni chi'in, chikain ñamani nuun ña na tindeun vi, vati jàtiñu vi indukuni chi'in ma ora chàkuu ndi kàtitu'un ndi ma tu'un va'a cha'a' Cristu nuu ma ñivi niku, indukuni chi'in ma Clemente chi'in ma inga tiaga ma ndra jàtiñu chi'in. Vati cha iyo ma sivi ndo nuu ma tutu ña kà'an nda ñivi ni koo na chi'in Ndioo endeeni. ⁴ Yakan va na sii va'a kuuni ndo ña iyo ndo chi'in Jesuu. Ta jàkuku'uni ndikoi ndo, na sii kuuni ndo. ⁵ Ta na tandi'i ma ñivi na nakoto na ndo takua kùu iin ndian nduva'a kuii va'a ta ya'a iñu'u, vati ma Racha'nu Jesuu chani kuyatin kichaa ra inga cha'a'. ⁶ Koto kùtu'un ndo cha'a' ni'iin nakuyi, vati ndisaa tiempu, na ndakan ndo ña chiniñu'u ndo nuu Ndioo ora kà'an ndo chi'in ra, ta ku'va ndo ta'vindioo nuu ra ndia. ⁷ Takan iyo yi ña ja'a ndo, ikan na ku'va Ndioo ña na koo ma tundeeni ra chi'in ndo. Ta ma tundeeni ikan nduva'a ka'nu yi ña ni kùu kutunini yo ndisaa yi. Yakan kùu yi ña kùmi yi ma anima yo chi'in chinituni yo cha'a' ña cha ndō'iin yo chi'in Cristu Jesuu.

Na nakanini ndo cha'a' tandi'i ma ña va'a

⁸ Cha'a' nuu ndi'i nia jàkuku'unì ndo, ndyo'o yani, ña na nakanini ndo cha'a' ma ña ndicha ta ma ña iñu'u, ta na nakanini ndo cha'a' ma ña ndaa chi'in ña va'a, ta na nakanini ndo cha'a' ma ña nduva'a kuii kùuni ma ñivi nde'e na. Ndisaa ña'a iyo yi ña jaka'nu ndo yi. ⁹ Na jakua'a ndo ta jachinu va'a ndo tandi'i ña jàna'i nuu ndo ña kùu ma tu'un ña kà'in chi'in ndo. Ta yakan kùu ma ña chini ndo ta ndē'e ndo jà'i. Yakan va na jakua'a ndo ta jachinu va'a ndo yi, ta takan koo ma Ndioo chi'in ndo, ra chà'a ña na koo vii anima ndo.

Paulu chà'a ra ta'vindioo cha'a' ña sòkó ndian chìnuni ñuu Filipu

¹⁰ Ya'a ga sii kùunì ña iyo kuenda ma Racha'nu Jesuu vati ndyo'o cha kicha'a ndiko ndo nàkanini ndo cha'i. Va na töve kùuni ka'in ña

ndyo'o cha nāani ndo yu'u niku, vati kùuni ka'in ña ndyo'o ña nī'iin cha'a' takā'an kùu tindee ndo yu'u. ¹¹ Töve kà'in takan ña chiniñu'i iin nakuyi, vati cha chito va'i naja kua chisiy chi'in ña iyo nui. ¹² Chitoi koi takua kùuni ma ndian iyo nda'vi, ta juuni chitoi koi takua iyo ma ndian kuika ndia. Cha kùtu'vai naja koo va'i chi'in ma ninduvi nakuyi, juuni chitoi ma takua kùuni yo ma ora nduva'a kuii va'a kùuni yo ta chisoko yo ndia, ta juuni chitoi ma takua kùuni yo ma ora ña ndava chakoso ma nakuyi nuu yo chi'in ma ora nī'iin nakuyi na töve iyo nuu yo ndia. ¹³ Ndisaa kuii ma kuati kùu ndondaa yi, ta ndisaa ña va'a kùu jà'i, vati Jesucristu kùu ma ra jà'a kuenda yu'u ta chà'a ra ma ndatu ra nui. ¹⁴ Vaji takan kùu, va ndyo'o juuni va'a jà'a ndo kuendai. Yakan va va'a ni ta'an jà'a ndo ña tīndee ndo yu'u ña kundi ma tundo'o ña ndè'i vitin. ¹⁵ Ta ndyo'o ndian chìnuni ña iyo ñuu Filipu cha chito ndo ña uvaa ndyo'oni kùu ndo ma ndian tīndee yu'u chi'in ña sòkó ndo nui ma ora kīcha'i kàtitu'in ma tu'un cha'a' Cristu ora kēi ñu'u' Macedo-
nia. Nī'iin inga ndian chìnuni inga ñuu tīndee na yu'u takua jà'a ndo chi'in. ¹⁶ Ta juuni ora iyo ma ñuu Tesalónica niku, ta tachi ndiko ndo ma ña sòkó ndo nui ma ora chiniñu'i ma nakuyi. Kua'a' cha'a' jà'a ndo takan. ¹⁷ Na töve ndatui nani ora ma ña sòkó ndo nui, ti ma ña sòkó ndo kuenda Ndioo kùu yi, ta ndatui ña Ndioo ni ti'i ra kuenda yi ta ni ndokua'a yi kuenda ndo. ¹⁸ Vati ma ña sòkó ndo nui cha nī'i tandi'i yi ta ndava chakoso yi nui chi'in ma ña tachi ndo nui chi'in ma ra nani Epafroditu. Ta ma ña tachi ndo nui kùu yi takua kùu ma xiko kutu ña nduva'a kuii vii cha'an ña sòkó ndo nuu Ndioo. Ta ya'a chisii Ndioo cha'a' ma ña jà'a ndo iin ma ña jàka'nu ndo ra ma takua kùu iin ma ña nduva'a kuii vii cha'an kuenda Ndioo. ¹⁹ Yakan va ma Racha'nu Ndioo ra tiñu'i, ni ku'va ra nuu ndo

tandi'i ma ña chiniñu'u ndo, nda cha'a' ndisaa ña va'a ta ka'nu ña iyo chi'in Jesucristu. ²⁰ Ndicha ña nduva'a kuii ka'nu kùu ra kùu Ndioo Tatá yo. Yakan va na jaka'nu yo ra endeeni. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tu'un nuu ndi'i nia ña kà'an Paulu

²¹ Na kaña'a ndo chi'in tandi'i ñivi iyo ñuu Filipu kuendai, ndian kùu ñivi Ndioo cha'a' ña chìnuni na ña jà'a Jesuu. Ma ndian kùu yani yo, ndian jà'a tiñu indukuni chi'in juuni tachi ndra saludu nuu ndo ndia. ²² Ta juuni tachi ndian chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu Roma saludu nuu ndo. Ta ma ndian chìnuni ña jàtiñu ve'e ma ra kùu rey César tachi na iin saludu ka'nu ga nuu ndo ndia.

²³ Ta chikain ñamani nuu ma Racha'nu Jesucristu ña na ku'va ra ma ñamani ra chata tandi'i ndo. Takana na kuu yi. Amén.

Tutu tāchi racha'nu Paulu nuu ñivi chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu Colosa

*Tāchi Paulu chi'in Timoteu iin
tutu nuu ñivi iyo ñuu Colosa*

¹ Yu'u, Paulu, ra kùu tatun Jesuu Cristu ti takan kùuni Ndioo ña na kui, indukuni chi'in ma ra yani yo Timoteu, ² tàì ma tutu i'ya kuenda ndyo'o yani iyo ñuu Colosa, ndian chìnuni tu'un Cristu ta kùu íí ndo jà'a Ndioo. Ma Ndioo, ra kùu Tatá yo na koso ra ma ñamani ra chata ndo, ta na ja'a ra ña na koo taxiin ma anima ndo ndia.

*Kà'an Paulu chi'in Ndioo cha'a'
ma ndian chìnuni iyo ñuu Colosa*

³ Nani ora, ora kà'an ndi chi'in Ndioo, chà'a ndi ta'vindioo nuu ma ra kùu Tatá ma Racha'nu Jesuu cha'a' ndo. ⁴ Vati cha nī'i ndi ma tu'un cha'a' ndo, ña nduva'a kuii chìnuni ndo ma tu'un ma Jesuu ta chi'in ma ña nduva'a kuii kùuni ndo nde'e ndo ma ndisaa ñivi iyo kuenda Ndioo. ⁵ Cha'a' yakan kùu yi ña chisii ndo cha'a' ma ña va'a ndātu ndo ña ni nī'i ndo nda'a' Ndioo ora koo ndo chi'in ra ma andivi. Vati cha chīni ndo ña takan kà'an ma tu'un ndaa ña kà'an ra. ⁶ Ma tu'un ndaa i'ya cha chīnu yi nuu ndo, takua kùu ninii ma ñuñivi nuu cha ya'a ga kua'a' ma ñivi kuàkutu'va na ta kuàkua'nu ma anima na jà'a yi, indukuni ma takua kùu chi'in ndo ma nda ora ña chīni ndo ta chīto va'a ndo ma tu'un ndaa, ña kà'an cha'a' ma ñamani Ndioo kuenda ndo. ⁷ Tu'un i'ya kùu ma ña jāna'a ma ra Epafra, ra ya'a kùunio nde'o, ma ra jàtiñu chi'in yo, ta rakan kùu ra jà'a iin tiñu va'a ña chā'a Jesuu nuu ra kuenda ma ña va'a maa ndo. ⁸ Epafra kùu ma ra nda'a ma tu'un cha'a' ndo nuu ndi, chi'in cha'a' ma ña nduva'a kuii kùuni ndo nde'e ndo ma ñivi ta'an ndo jà'a ma ndatu ña chà'a ma Tati Íí Ndioo nuu ndo.

⁹ Ta cha'a' yakan kùu yi ña nda ma ora chīto ndi naja kua cha iyo ndo, na töve ndàkoo ndi ña kà'an ndi chi'in Ndioo cha'a' ndo, ta chīkan ndi nuu ra ña na ku'va ra ña na koto kachin va'a ndo ndisaa kuii ma ña kùuni ra. Vati chà'a ma Tati Íí ra ma chinituni ña kùu kutunini ndo kua'a' va'a ndisaa kuii nakuyi.

¹⁰ Ta takan juuni kùu koo ndo ma takua kùuni ma Racha'nu Jesuu ña ja'a ndo, ti iin ra iñu'u kùu ra. Takan iyo yi ña ja'a ndo ma takua chàta'ani ra. Ti takan kùu ja'a ndo kua'a' nuu tiñu va'a takua kùuni ra, ta ikan na kuu chaa va'a ga ndo ña na ñakoto ndo ma Ndioo. ¹¹ Ta juuni takan na ku'va ra ma ndatu ka'nu chi'in tundeeni ra nuu ndo. Ta ikan takan chi'in ma tundeeni ikan kùu kundeeni ndo ta kùu koo taxiin ndo ma nuu ñuñivi i'ya. ¹² Ta juuni tu takan ja'a ndo, ni koo siini ndo ora ku'va ndo ta'vindioo nuu ma Tatá yo Ndioo. Ta rakan cha jāndondaa ra ndo, ikan na kuu nī'i ndo ma tundeeni ra ña ni ku'va ra nuu ndo, ma ndyo'o ndian kùu ñivi ra, ndian chīto kachin va'a ma iti' ra nuu chà'nda ra tiñu. ¹³ Ndioo kùu ma ra jākakú yo ma nuu naa, nuu chà'nda ma kui'na tiñu, ta ndāki'in ra yo kuà'an yo chi'in ra ma nuu chà'nda ma ra Se'e ra tiñu, ra ya'a kùuni ra nde'e ra. ¹⁴ Ta cha'a' níí Jesuu kùu yi ña jākakú ma Ndioo yo ta jānaa ra ma kuati ña jà'a yo.

*Ndomani ndiko yo kuenda Ndioo
cha'a' ña chī'i ma Jesuu cha'a' ma
kuatio*

¹⁵ Ndioo kùu ma ra na kùu nde'o, va Jesuu kùu ma xinda'vi ra ña kùu nde'o. Ta juuni Jesuu, ra Se'e Ndioo, kùu ma ra ka'nu ga kua nuu tandi'i ña tūvi ma ñuñivi i'ya. ¹⁶ Ta cha'a' Jesuu kùu yi, ña jātuvi ma Ndioo tandi'i ma ña iyo ma andivi chi'in tandi'i ma ña iyo ma nuu ñu'u ñuñivi ndia. Ta juuni jā'a ra ña tūvi ma ña kùu nde'o chi'in ma ña töve kùu nde'o ndia, indukuni ma takua kùu ma ndian kùu rey, ta ma ndian tati xaan chà'nda tiñu, ta tandi'i ndian iyo ndatu ndia. Tandi'i yakan,

tūvi jā'a Ndioo chi'in nda'a' Jesuu ta kuenda ra kùu yi ndia. ¹⁷ Ji'na ga ma Jesuu kùu ma ra ìyo ta yoso nuu ra nuu tandi'i nakuyi, ta jā'a ra ña ìyo va'a tandi'i nakuyi ma ñuñivi i'ya ndia. ¹⁸ Ta juuni Jesuu, kùu xini ma kuñu yo, ta ma ña'a kùuni yi ka'an yi ña rakan kùu ma ra kuxini nuu ma ndisaa ndian chìnuni tu'un ra. Ta ma ra nunuu, ji'na ga ra nātaku ndiko ña chī'í ra, ikan na ni'i ra ma tiñu ka'nu ga kua nuu tandi'i nakuyi. ¹⁹ Vati ya'a ga chīsii Racha'nu Ndioo, ti Jesucristu kùu ra indukuni ma takua kùu maa ra. ²⁰ Ta chi'in Jesuu, jā'a ma Ndioo ña na jandomani ra tandi'i nda ña ni kuuni, nda ma ña ìyo ma ñuñivi chi'in tandi'i ma ña ìyo ma andivi ndia. Ta takan juuni kùu koo va'a na cha'a' ma níí ña sōkó ma Jesuu ña chāti ra nuu ma kruu.

²¹ Ndyo'o taji'na niku ya'a ga chika ìyo ndo nuu Ndioo, ti tōve kùuni ndo nde'e ndo ra ta tōve chìnuni ndo ma tu'un ra chi'in ndisaa ma anima ndo, cha'a' ma ña kini jā'a ndo niku. ²² Va vitin, cha jāndomani Jesucristu ndo nuu Ndioo cha'a' ña sōkó ra kuñu ra nuu Ndioo ora chī'í ra. Ta takan jā'a ma Jesuu, ikan na kuu ndaka ra ndo nuu nda Ndioo, ikan na kuu ndo ndian íí kuenda ra. Ta nī'iin kuati ndo na koo, ta na kuu tisokuati na chata ndo nuu Ndioo ndia. ²³ Va cha'a' ma ña'a ìyo yi ña koo ndaa va'a ndo ta ìyo yi ña chinuni ndo ma ña jà'a Ndioo, ta na tōve ìyo yi ña kesiin ndo chìnuni ndo ma tu'un ra. Ti ma tu'un i'ya cha chīni ndo ta vitin ndātu ndo ña ni kakú yo. Tu'un i'ya kùu ña cha tākutu'un nuu tandi'i ma ñuu ìyo ma ñuñivi, ta yu'u ra nàni Paulu juuni kāchin Ndioo yu'u ña tindei ña kàtitu'in ma tu'un i'ya ndia.

Paulu, ndiso ra tiñu ña jà'a ra tiñu kuenda ndian chinuni tu'un Jesuu

²⁴ Vitin ndicha kuii ña ya'a ga chīsij ña ndè'i ma tundo'o cha'a' ndo, vati takan kùu ndo'ijn chi'in Jesuu ña ndè'i tundo'o takua tā'an ra. Vati maa yo kùu yo takua kùu ma kuñu Jesuu, ta ña'a kùuni yi ka'an

yi ña kùu yo ma ñivi chìnuni ma tu'un ra. ²⁵ Ndioo kùu ma ra jākuiso tiñu i'ya yu'u, ikan na kui iin musu kuenda ña na ja'i tiñu kuenda ma ña va'a ndo, ndyo'o ndian chinuni tu'un Jesuu. Ta takan kùu jachinui katitu'in ma tu'un ra nuu tandi'i ñivi. ²⁶ Ma ña kùunij ka'in kùu yi ña ma tu'un xe'e ña kūmi ma Ndioo niku, cha kua'a' va'a kuiya, ta vitin ja tākutu'un yi nuu ndo, ndyo'o ndian kùu ñivi íí ra, ndian chìnuni tu'un ra. ²⁷ Yakan va jā'a ma Ndioo ña na koto ndo ma tu'un nduva'a kuii ka'nu ikan, ña xe'e niku, ndyo'o ndian yūvi judíu. Ta ma tu'un xe'e ikan kùu Jesuu ìyo ma tichi anima ndo. Ta vitin juuni maa ndo ndātu ndo koo ndo nuu ìyo ra ma andivi ma nuu ya'a ga tacha ra.

²⁸ Ndyu'u kùu ma ndra kàtitu'un ma tu'un Jesuu nuu ndisaa kuii ñivi, ta chūndayu'u ndi na, ta jàna'a ndi nuu na chi'in kua'a' tandi'i chinituni ña chà'a Ndioo nuu ndi, ikan na nda jana'a ndi na nuu Ndioo cha'a' ma ña chìnuni va'a na ma tu'un Cristu. ²⁹ Ta cha'a' ña'a kùu ña jàtiñu ni'i va'i ta kàtitu'in chi'in ndisaa kuii ma ña ndei chi'in ndatu ña chà'a ma Jesuu nui ndia.

2

¹ Kùunij ña na koto va'a ndo ña jàtiñu ni'i va'i cha'a' ndo chi'in cha'a' ma ñivi ìyo ñuu Laodicea chi'in cha'a' ma ndisaa ndian takā'an nde'e yu'u. ² Jàtiñui kuenda ndo, ikan na sii kùuni ndo chi'in ma anima ndo, ikan na ndo'iin ndo chi'in anima ma ta'an ndo ta kùuni ndo nde'e ndo na ndia. Ta takan na koo kua'a' va'a iin chinituni ndaa va'a, ta na ku'va yi ña na kutunini va'a ndo ma tu'un xe'e ña kūmi ma Ndioo niku, ta juuni ma cha'a' Cristu kùu ma tu'un xe'e ikan. ³ Vati nuu rakan, kùu nata'an yo ndisaa kuii ma ña va'a, ti iin ra ya'a ga chito kùu ra ta ìyo kua'a' chinituni ra ndia. ⁴ Tu'un i'ya kùu ma ña kàtitu'in nuu ndo, ikan nī'iin ma ñivi na kuu janda'viña'a ndo chi'in tu'un vatania. ⁵ Vaji na

töve iyoi chi'in ndo ma tañu ndo, ta na töve nde'e ndo yu'u, va nani ora nàkanini cha'a' ndo ta ya'a ga chisij ña chà'i kuenda ña iyo va'a ndo chi'in ma ñivi. Ta juuni chisij ña iyo ndaa va'a ndo cha'a' ma ña chìnuni ndo ña jà'a ma Jesuu ndia.

Kìcha'a chàa ndiko ma ñivi iyo ñuu Colosa iyo na chi'in Jesuu

⁶ Yakan va takua ndyo'o cha kī'vi ndo iti' kuà'an Jesuu ña kùu ra chito'o yo, ta takan iyo yi ña tandikun ndo ku'un ndo iti' ra, nda vitin a iti' nuu ndia. ⁷ Na ku'un ndaa va'a ndo iti' ra takua kuà'an kono va'a iin yo'o yutun tichi ñu'u'. Ta takan iyo yi ña kua'nu ndaa va'a ndo chi'in ma ña chìnuni ndo cha'a' ra, ma takua cha kùtu'va ndo. Ta nani kivi iyo yi ña ku'va ndo ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo ndia.

⁸ Na ja'a va'a ndo kuenda nuu ndo. Ta na kù'va ndo ña na janda'viña'a ma ñivi ndo ndia, chi'in ma tu'un ña chà'nini na ña ya'a ga ndaa kùu yi, vaji töve takan kùu yi. Vati ndiakan, na töve tindee na na chi'in ma tu'un Jesuu, vati tindee na na va chi'in ma tu'un ña jàna'a naja kua kùu nuu kìcha'a ñuñivi i'ya niku.

⁹ Vati tandi'i ma ña kùu Ndioo, ta juuni takan indii kuñu Jesucristu ndia. ¹⁰ Ta ndyo'o nī'iin ga nakuyi töve kùmani anima ndo, vati iyo ndaa va'a ndo kuenda ra ña ndò'iin ndo chi'in ra. Vati rakan, ra kuxini nuu tandi'i ña iyo ndatu ta juuni ra chà'nda ma tiñu nuu ma tandi'i tati ndia. ¹¹ Ta cha'a' ña ndò'iin ndo chi'in Jesuu ta sàma ndo ma kua iyo ndo niku, vati kīndaa ma kuati ndo. Va Ndioo na töve nī sàma ra yo ma takua jà'a ma ndian judíu chi'in nda'a' na, ora chà'nda na ma ñii nuu ika se'e na, vati jà'a ra yi va cha'a' Jesucristu. ¹² Vati ndyo'o, ora kùnduta ndo niku, juuni kùu yi takua cha kùchi ndo indukuni chi'in Jesuu, ta nàtaku ndiko ndo chi'in ra ndia, vati chìnuni ndo ma ndatu ña jà'a ma Ndioo ña jànataku ndiko ra ma Jesuu tañu ma ndian ndií. ¹³ Ta ndyo'o ma tatiempu niku, kùu ndo

takua ma ndian chī'í cha'a' ma kuati ña jà'a ndo, ta cha'a' ña na töve nī chiyo ndo takua kùuni Ndioo niku. Va vitin Ndioo, cha jāndochaa ndiko ra ma kua koo ndo, ta jāndo'iin ra ndo chi'in Cristu, ta cha'a' rakan kùu yi ña jānaa Ndioo ma kuati yo. ¹⁴ Vati Ndioo cha jānaa ra ma tutu ña tìsokuati chata yo ña kà'an yi ña iyo yi ña ko'o andaya' cha'a' ma kuati yo. Va Ndioo jānaa ra yi cha'a' ña chī'í Jesuu nuu kruu. ¹⁵ Ta chi'in Jesuu kùu yi ña nāmaa ra ma ndatu ma kui'na chi'in inga tati xaan, ta nduva'a kuii jākukanuu ra na nuu tūvi ñivi, va ndicha kuii ña jākanaa ra na ora chī'í ra nuu kruu.

Na nanduku ndo ma ña va'a ga iyo andivi

¹⁶ Yakan va na jächi'in ndo tuva kà'an ma ñivi chata ndo cha'a' ma ña chàchi ndo a chī'i ndo. Ta juuni na jächi'in ndo tuva kà'an na cha'a' kivi ña jà'a ndo iin viko chi'in cha'a' ma yoo chaa a cha'a' ma kivi nindee yo ndia. ¹⁷ Tandi'i ma ña'a kùu yi takua iin xinda'vini ña jàna'a yi naja kua ni kuu yi iti' nuu, va ma ña ndaa kùu Cristu. ¹⁸ Na kù'va ndo ña na jakesiin na ndo iti' va'a Ndioo, vaji jà'ani na ña iin ndian ya'a ga va'a kùu na, va janda'vi na na nuu nde'e ñivi, ta jàka'nuni na kua'a' nuu tati, ta kà'an na, ti ndè'e na ma Ndioo ma tañu ñuma'na na, ta ndava jàka'nuni nduva'a kuii na juuni maa na, ta ya'a ga tayi kùuni na cha'a' ma chinituni na, vaji töve nda kuenda yi. ¹⁹ Vati ndiakan, na töve nī ndo'iin na chi'in ma Cristu ra kuxini, ti kùu ra takua kùu iin xini yo. Ta ma xini yo jà'a yi ña kùu kua'nu ma kuñu yo ma ora chà'a yo ma ña kachi yi. Ta juuni takan jà'a ra ña kua'nu ma ñivi ra, ta jāndo'iin ra na ma takua kùuni Ndioo.

²⁰ Va takua ndyo'o cha chìnuni ndo ta ndò'iin ndo chi'in Jesuu. Yakan va kùu ndo ndian cha chī'í chi'in ra. Ta na tūva chà'nda ma ña töve ndicha chàkunuu ma ñuñivi i'ya tiñu nuu ndo. ¿Ta naja juuni jächi'in ndo ma tu'un jàna'a ma

ndatu xaan ikan, tuva takan? Ta iyo iin ku'va ña kà'an te'en: ²¹ “¡Na tiun ña'a! ¡Na kächun yakan, na ki'un yakan chi'in nda'un!” ²² Tandii ma ku'va i'ya kùu yi cha'a' ma ndatiñu ña ndi'i yi ma ora chàtiñu yi, ta ña'a kà'an yi cha'a' ma ña kùuni na ña na jà'a yo, va ña jàna'a ñivini kùu yi. ²³ Ta ndicha va'a ña ma tu'un i'ya juuni kùu yi iin tu'un ka'nu nduva'a kuii chànini na, vati ndiakan endee jàka'nu na ma Ndioo, ikan na nde'e ma inga ñivi na, kùuni na. Ta jà'ani na ña ñivi nda'vi kùu na, ta ya'a ga jànde'e na tundo'o juuni ma kuñu maa na ndia, ti chànini na ña iin ña va'a kùu yi kuenda Ndioo. Va na tükuii nda kuenda yi. Va tandii ma ña jà'a na, ma ña chàta'ani maa kuñuni na kùu yi.

3

¹ Yakan va takua ndyo'o, cha nātaku ndiko ndo chi'in Jesuu, na nanduku ndo ma ña iyo andivi, ma nuu nāndi ma Jesuu ma chiyo kua'a ma Ndioo ma nuu chà'nda ra tiñu. ² Tüva nakanini kua'a' ndo cha'a' ma ña iyo ma ñuñivi, va cha'a' ma ña iyo andivi na nakanini ndo tiaga kua'a'. ³ Vati Ndioo cha ndikiva'a ra ma naja kua koo ndo endeeni chi'in Jesuu, cha'a' ña cha ndō'iin ndo chi'in ra, vati kùu ndo takua kùu ndian cha chí'í chi'in Jesuu kuenda Ndioo. ⁴ Ta Jesuu kùu ma ra chà'a ña iyo ndito endeeni ndo. Ma ora ni kichaa ndiko ra ma ñuñivi i'ya, juuni ni ni'i ndo ña kuu koo ndo indukuni chi'in ra ma nuu chà'nda ra tiñu.

Naja kua chíyo ma ñivi Ndioo chi'in ma naja kua iyo na ma vitin ndia

⁵ Na jaña ndo ma ña töve va'a, ña chàta'ani ma ñivi iyo ñuñivi ja'a na. Ta ni'iin ndo, na töve ki'vi ndo chi'in ma ña'a töve kùu ñasi'i ndo. Ta na jà'a ndo iin ña kini. Ta na kù'un ndo ma iti' ya'a ga chàta'ani ma kuñu ndo. Ta na nānduku ndo ma ña töve va'a ña kùuni ma anima ndo. Ta na jàka'nu ndo ma xu'un' a ndatiñu,

koto jaña ndo ña jàka'nu ndo nuu Ndioo. ⁶ Ta cha'a' ma ña'a, ndicha kuii ña ni kichaa iin kivi ña ni nde'e na kua'a' va'a ma tundo'o jà'a ma Ndioo, ma ndian töve jàchi'in ma ña kà'an ra. ⁷ Yakan kùu ma ña jà'a ndo ma tatiempu niku, ora chàkunuu ndo ma iti' kini. ⁸ Va vitin na ndakoo ndo ma tandii ña tu'un kini takua kùu ma ña kùxaani ndo, ma ña kà'an ti'ini ndo, ta ma ña jàti'ini ndo, chi'in ña kà'an ndaa ndo, chi'in tu'un töve va'a ña kee yu'u ndo ora kà'an ndo ndia. ⁹ Na töve iyo yi ña ka'an ndo tu'un vata chi'in ma ta'an ndo, vati cha sāma ndo jà'a Ndioo, ta ndākoo ndo ma iti' chata ma takua jà'a ndo niku. ¹⁰ Va vitin ndyo'o cha ki'vi ndo kuà'an ndo iti' chaa, ikan na kuu chaa ndo kùu ndo takua kùu ndian chaa, vati Ndioo ra jātuvi ndo, cha kīcha'a ra jà'a ra ña kuàsama ndo, ikan na kuu ndo ma takua kùu maa ra, ikan na kuu nakoto kachin va'a ndo ra. ¹¹ Na tüva ni kuenda yi, vaji kùu yo ndian griegu a kùu yo ndian judíu, na tüva kuenda a tà'nda ñii nuu ika yo, a töve ndia. Ta juuni na tüva na kuenda tuva kichi yo chika a yatin ni, ta tüva na kuenda tuva kùu yo musu a ndian chà'nda tiñu ndia. Va uvanuu Cristuni kùu ra iyo ga kuenda, vati rakan kùu ra kuxini, ta juuni iyo ra chi'in tandii ñivi ra ndia.

¹² Ya'a ga kùuni ma Ndioo nde'e ra ndo ta kächin ra ndo ña na kuu ndo ma ñivi ra, ndian íí jà'a ra. Yakan va na sama chaa va'a ndo, ta na kunda'vini ndo ta'an ndo. Ta na tindee ndo na, ta na koo tundeeni ra chi'in ndo, ta na koo taxiini ndo, ta na kundeeni ndo ndia. ¹³ Tuva kayuni ma inga ñivi nde'e na nuu ndo, iyo yi ña kundeeni ndo ta na jaka'nuni ndo ma kuati nuu ta'an ndo. Indukuni ma takua jàka'nuni ma Racha'nu Jesuu ma kuati maa ndo niku, takan iyo yi ña janaa ndo ma kuati nuu ma ta'an ndo ndia. ¹⁴ Yakan va na kicha'a chaa ndiko ndo koo ndo, ti ma ña ndaa ga kùu ña na kuuni ndo nde'e ndo ta'an ndo, vati yakan kùu ma ña jà'a ña

kuu ndo'iin va'a ndo chi'in ta'an ndo. ¹⁵ Ta na ku'va ndo ña na ka'nda Cristu tiñu nuu anima ndo, ikan na kuu koo vii ndo chi'in ma ta'an ndo. Vati cha'a' yakan kùu yi ña kâchin ma Ndioo ndo, ikan na kuu ndo'iin ndisaa ndyo'o ndian chinuni tu'un Jesuu, va koto na jãña ndo ña ku'va ndo ta'vindioo nuu ra.

¹⁶ Ma tu'un Jesuu na koo yi nani kivi ma tichi ma anima ndo. Ta chi'in kua'a' chinituni ña chà'a Ndioo nuu ndo, na jana'a ndo ta jandomani ndo ma inga ñivi. Ta chi'in ndisaa kuii ma anima ndo, na kata ndo tanuu yaa kuenda Ndioo, takua kùu ma salmu, ma yaa íí, chi'in iin inga nuu yaa ña jàka'nu yi ma Ndioo, vati chà'a ra ma ñamani ra nuu ndo. ¹⁷ Ta tandi'i ma ña jà'a ndo chi'in ma ña kà'an ndo, na ja'a ndo yi chi'in ma sivi ta ndatu ma Racha'nu Jesuu. Ta na ku'va ndo ta'vindioo nuu Ndioo Tatá yo cha'a' ma Racha'nu Jesuu.

Naja kua iyo yi ña ja'a ma ñivi Ndioo, ta naja kua iyo yi ña koo na chi'in ma ñivi na

¹⁸ Ndyo'o ñivi ña'a ña cha tãnda'a, na jachi'in ndo ta na tiñu'u ndo ndra kùu ii ndo, ti ña'a kùu ma ña iyo yi ña ja'a ndo cha'a' ña chinuni ndo ma tu'un ma Racha'nu. ¹⁹ Ndyo'o ndra'ii, na kuuni va'a ndo nde'e ndo ma ñivi kùu ñasi'i ndo, ta na töve iyo yi ña koo nduva'a ndo chi'in vi.

²⁰ Ndyo'o ndiakuati chi'in ndian yoko, na jachi'in ndo ndisaa kuii ma ña kà'an ma tatá ndo chi'in ma ma'á ndo, vati takan chàta'ani ma Racha'nu Ndioo. ²¹ Ndyo'o ndra kùu tatá, na töve iyo yi ña jakayuni ndo ma ndiakuati se'e ndo, koto ya'a maxii kùuni na jà'a ndo.

²² Ndyo'o ndian kùu musu, na jachi'in ndo ndisaa ma tiñu ña tàva ndian chà'nda tiñu nuu ndo ma ñuñivi i'ya. Na ja'a ndo yi vaji nde'e na a töve, ikan na kindoo va'a ndo chi'in na. Vati iyo yi ña ja'a ndaa va'a ndo ma tiñu jà'a ndo, ti ndè'e Ndioo ma ña jà'a ndo, ta ya'a tiñu'u ndo ra. ²³ Tand'i ma ña jà'a ndo,

na ja'a va'a ndo yi chi'in ndisaa kuii ma tundeeni ndo. Na ja'a ndo yi ma takua kùuni ndo ña jà'a ndo ma tiñu nuu ma Racha'nu, ta na töve nuu ñivini. ²⁴ Vati cha chito va'a ndo ña ma ña ni ni'i ndo nda'a' ma Racha'nu kùu ma tundeeni ra. Vati ndyo'o, jà'a ndo tiñu nuu Cristu, ti ma ra chito'o ndicha kuii kùu ra. ²⁵ Va ma ndian jà'a ña töve va'a, ni ni'i na ña töve va'a jà'a ra, ta ni jande'e ra tundo'o na cha'a' yi. Vati ma Racha'nu Ndioo, ni'iin ñivi töve ka'nu ga kùu iin na kua inga na, vati indukuni kùu ndisaa na kuenda ra.

4

¹ Ndyo'o ndian chà'nda tiñu nuu ndian kùu musu, na tava ndaa va'a ndo tiñu nuu na. Na kuku'uni va'a ndo, ti juuni kùu ndo musu ma Racha'nu chito'o yo, ra iyo andivi. Ta rakan juuni chà'nda ra tiñu nuu ndo ndia.

Na ka'an ndo chi'in Ndioo

² Na nani kivi kà'an ndo chi'in Ndioo, ta yati va'a koo ndo ora kà'an ndo chi'in ra ndia. Ta na ku'va ndo ta'vindioo nuu ra. ³ Na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'a' ndi ndia, ikan na nuna ma Ndioo iti' ku'un ndi, ikan na kuu ku'un ndi nuu tùvi ñivi ta katitu'un ndi nuu na ma tu'un cha'a' Cristu, ma tu'un indii xe'e chi'in Ndioo niku. Vati cha'a' ña kàtitu'in ma tu'un i'ya kùu yi ña indii vekaa vitin. ⁴ Ta na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'i, ña na ja'a ra ñamani, ikan na kuu ka'an kachin va'i nuu na ma takua iyo yi ña ja'i yi. ⁵ Na koo va'a ndo ta vii kà'an ndo chi'in ma ndian töve chinuni tu'un Jesuu. Ta na jana'a va'a ndo ma tu'un ra nuu na ma tiempu ña kùmani.

⁶ Ma tu'un ña ni natu'un ndo, nani ora iyo yi ña vii natu'un ndo yi chi'in na, ta ikan na kuu koto va'a ndo ma naja kua nàka'an kachin ndo chi'in ma ta'ii'iin na ma ora chikatu'un na nuu ndo.

Cha'a' nuu ndi'i nia tàchi Paulu tutu nuu ñivi iyo ñuu Colosa

⁷ Ma ra yani yo, ma ra nduva'a kuii kùunio nde'o, ra nàni Tíkiku,

ma ra nduva'a va'a ña tìndee ta jà'a ra tiñu nuu ma Racha'nu, indukuni chi'in ndi. Ta ni chaa ra katitu'un ra ma tu'un cha'i nuu ndo. ⁸ Yakan va tàchì ra nuu ndo, ikan na koto kachin ndo ma naja kua iyo ndi, ta takan kùu jandomani ra ndo. ⁹ Ta juuni chi'in ra, ni ku'un ra yani yo ra nàni Onésimu, iin ra ñuu ndo ña nduva'a kuii kùunio nde'o kùu ra. Ta juuni ra chìnuni va'a tu'un Jesuu kùu ra. Yakan va ndrakan, ni katitu'un ndra ma nuu ndo ndisaa ma naja kua tà'an ndi ma nde've.

¹⁰ Ma ra nàni Aristarcu, ra kùu merui ma tichi vekaa i'ya, juuni tàchi ra iin tu'un ña kaña'a ra chi'in nuu ndo ndia. Ta takani ma ra nàni Marku, ra kùu se'e tacha'nu Bernabé ndia. Ndyo'o, cha nì'i ndo ma tu'un ña nda tiñu kùu ma ña jà'a ma racha'nu Marku ndia. Tuva kuà'an ra kuànde'e ra ndo ma nuu iyo ndo, na chaa va'a ra nuu ndo. ¹¹ Ta juuni Jesuu ra juuni nàni Justo, juuni tàchi ra ña kaña'a ra chi'in ndo ndia. Ndra'ya kùu ndra judíu ña jàtiñu chi'in cha'a' ma nuu chà'nda Ndioo tiñu. Ta tüvi inga ndra judíu ña tìndee na yu'u takan. Ta ndra'ya kùu ma ndra nduva'a kuii ndaanì. ¹² Ma ra nàni Epafra, ra jà'a tiñu kuenda Jesucristu. Tàchi ra iin tu'un ña kaña'a ra chi'in ndo ndia. Ta rakan ti iin ra ñuu ndo kùu ra ndia. Ta nani ora kà'an ra chi'in Ndioo cha'a' ndo, ikan na koo ndaa va'a ndo kuenda Ndioo, ta na ndaki'in iti' ndo chata ra chi'in ndisaa kuii tundeeni ndo ma takua kùuni ra ña na ja'a ndo ndia. ¹³ Yu'u kùu ma ra chito ndaa va'a ña ma Epafra, ya'a ga nàkanini ra cha'a' ndo chi'in cha'a' ma ndian iyo ma ñuu Laodicea chi'in cha'a' ma ndian iyo ñuu nàni Hierápolis. ¹⁴ Ma ra nàni Luka, ma ra kùu ndotor, ra nduva'a kuii kùunio nde'o, juuni tàchi ra ma tu'un ña kàña'a ra chi'in ndo ndia. Ta takani ma Dema ndia.

¹⁵ Na kaña'a ndo chi'in ma ñivi iyo ñuu Laodicea. Ta juuni na kaña'a ndo chi'in ma ña nàni Ninfa, chi'in ma ndian chìnuni kùti'vi ma ve'an ndia. ¹⁶ Ma ora na ya'a ndio ña

jàkua'a ndo ma tu'un i'ya, na tachi ndo yi nuu ma veñu'u ña nda ma ñuu Laodicea, ikan na jakua'a ma ñivi chìnuni iyo ñuu ikan yi ndia. Ta ndyo'o, na jakua'a ndo ma tutu ña vàchi nuu ndo nda ma ñuu Laodicea ndia. ¹⁷ Na ka'an ndo te'en chi'in ma Arquipu: "Na janiniun ña ja'a va'un ma tiñu ña tātuu ma Racha'nu Jesuu ñun." Takani kati ndo chi'in ra, kùuni.

¹⁸ Yu'u ra nàni Paulu, tàì ma tu'un i'ya chi'in nda'i chi'in ma letra mai ndia ña ni kaña'i chi'in ndo. Na kuku'uni ndo ña indij ma vekaa. Ndioo na ku'va ra ma ñamani ra chata ndo. Takani na kuu yi. Amén.

Ma tutu nunuu ña tãa racha'nu Paulu kuenda ñivi chìnuni tu'un Jesuu ña iyo ñuu Tesalónica

*Nuu kàña'a Paulu chi'in ñivi
chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu
Tesalónica*

¹ Yu'u Paulu chi'in Silvanu ta Timoteu, tãa ndi tutu i'ya kuenda ndisaa ndyo'o ndian chìnuni tu'un Jesuu iyo ma ñuu Tesalónica, vati ndyo'o kùu ndian iyo kuenda Tatá yo Ndioo chi'in Racha'nu Jesucristu. Ta ma Tatá yo Ndioo chi'in ma Racha'nu Jesucristu, na ja'a ra ña na koo vii ma anima ndo ta na ku'va ra ma ñamani ra nuu ndo ndia.

*Ma ñivi iyo ñuu Tesalónica ya'a
ga chìnuni na tu'un Jesuu*

² Nani ora ña kà'an ndi chi'in Ndioo ra kùu Tatá yo, juuni chà'a ndi ta'vindioo nuu ra cha'a' ndo, ³ vati ora kà'an ndi chi'in ra, juuni chàku'uni ndi ti ya'a ga jà'a ndo tiñu kuenda ra cha'a' ña ya'a chìnuni ndo tu'un ra. Ta juuni chàku'uni ndi naja kua kùta'an ndo chi'in ra ña kùuni ndo nde'e ndo ñivi ta'an ndo, ta naja kua ya'a ga kùndeeni ndo ña nde'e ndo tundo'o, vati töve jàña ndo ña ndàtu ndo Racha'nu Jesucristu nda kati chaa ora ña ni kichi ndiko ra. ⁴ Ndyo'o yanj ndian chìnuni, cha chito va'a ndi ti maa ma Ndioo kächin ra ndo ña na kuu ndo ñivi ra, vati kùuni ra nde'e ra ndo. ⁵ Vati ora kätitu'un ndi ma tu'un va'a cha'a' Jesucristu nuu ndo, töve nī katitu'un ndi yi chi'in tu'un yu'uni ndi, vati juuni jàna'a ndi yi chi'in ndatu jà'a ma Tati Í Ndioo ndia. Ta juuni chito va'a ndi ti tu'un ndicha kùu yi, ta juuni cha nde'e ndo ma naja kua chīyo ndi chi'in ndo niku, vati maaaa tiñu va'a jà'a ndi kuenda ndo ma kivi ikan.

⁶ Ndicha kuii ña ndyo'o indukuni va'a iyo ndo, takua iyo ndi, ta

indukuni iyo ndo takua iyo ma Racha'nu ndia, ti indukuni tãndikun ndo kuà'an ndo chi'in ndi ma iti' ra, ta jà'a ndo takua jà'a ra ndia. Ta juuni jāchi'in va'a ndo ma tu'un ra ora kätitu'un ndi yi nuu ndo. Ta ma Tati Í Ndioo jà'a yi ña ya'a ga chisii ndo ora kīcha'a ndo chìnuni ndo ma tu'un Jesuu ña jàna'a ndi nuu ndo, vaji ndē'e ndo kua'a' tundo'o cha'a' ma tu'un ra. ⁷ Ta ma kua chīyo ndo ikan, jàna'a ndi'i yi, ta ndē'e tandi'i ma ndian chìnuni iyo ñu'u' Macedonia ta ñu'u' Acaya ma takua va'a chīyo ndo. ⁸ Ta ndicha kuii ña chītakuati ma tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu ta cha'a' naja kua chìnuni ndo tu'un Ndioo ninii ñuu iyo ma ñu'u' Macedonia ta ñu'u' Acaya, va juuni chītakuati yi ndava kua'a' inga tuku ñuu ndia. Yakan va tüva iyo yi ña katitu'un ndiko ndi nuu nī'iin na, kua chìnuni ndo tu'un ra, vati cha chito va'a na naja kua kùu yi. ⁹ Vati juuni maa ma ñivi ndisaa ñuu ikan kätitu'un na nuu ndi naja kua tiñu'u ndo ndi ora chā'an ndi chānde'e ndi ndo, ta naja kua jà'a ndo ña ndakoo ndo ña jàka'nu ndo ma ndioo yutun ií, ta tãndikun ndo ma iti' ndicha ta kīcha'a ndo jàka'nu ndo Ndioo, vati uvanuu rakan kùu ma Ndioo ndito ta ndaa. ¹⁰ Ta ma ñivi ñuu ikan juuni nātu'un na chi'in ndi ña ndicha kuii ña ndātu ndo ma kivi ña ni kichi ndiko Jesuu iti' andivi, vati rakan kùu ra Se'e Ndioo, ra jānataku ndiko ra tañu ma ndian ndií. Ta juuni ma Jesuu ni jakakú ra yo nuu ma tundo'o ya'a ga xaan ña ni jande'e Ndioo ñivi tiá iti' nuu.

2

*Ma tiñu jà'a Paulu ma ñuu
Tesalónica*

¹ Ndyo'o yani, cha chito va'a ndo ti ora kīchi nde'e ndi ndo, tüvi nī janaa kà'a ni ndi ma tiempu ndi chi'in ndo, vati kīchi jà'a ndi iin tiñu va'a kuenda ndo ndia. ² Ta juuni cha chito va'a ndo naja kua känduva'a ma ñivi ñuu Filipu ndi, ta naja kua jānde'e na tundo'o ndi

antea ña chāa ndi ñuu ndo. Va vaji takan jā'a na chi'in ndi, va tüvi nī yu'vi ndi ku'un ndi ma ñuu ndo ña kukatitu'un ndi nuu ndo tu'un cha'a' naja jākakú Jesuu yo, vati Ndioo tīndee ra ndi, vaji kāketa ndian kùuni kuati ndē'e nuu ndi. ³ Ta yūvi tu'un vata kùu ma ña jāna'a ndi nuu ndo ti maaaa tu'un ndaa kùu yi, ta ni tüvi chānini ndi janda'viña'a ndi ndo ndia, ⁴ vati juuni maa ma Racha'nu Ndioo kūndeeni ra nuu ndi. Yakan va chā'a ra ma tiñu ikan nuu ndi ña ña katitu'un ndi nuu ndo naja kua kùu kakú ndo, ta takan kātitu'un ndi yi nuu ndo vitin. Ta chi'in ma tu'un kātitu'un ndi, tüvi nānduku ndi ja'a ndi ña na kuta'ani ma ñivi yi, ti kuenda Ndioo kà'an ndi yi. Vati rakan kùu ma ra ña kī'in ku'va naja kua kàa ma anima yo. ⁵ Ta cha chīto va'a ndo ti na tüvi jānda'viña'a ndi chi'in ma tu'un vii ña kà'an ndi ta ni tüvi nānduku ndi naja kua jakanaa ndi xu'un' nuu ndo ndia. Ndioo chīto ña ndicha kùu ma tu'un ña kà'an ndi nuu ndo i'ya. ⁶ Vati taku ndyu'u tüvi nānduku ndi ña na jaka'nu nī'iin ñivi ndyu'u, ni ndyo'o ta ni ñivi inga tuku ñuu ndia. Vaji kùu ndakan ndi nuu ndo ña na tīndee ndo ndi chi'in ndisaa ma ña kùmani nuu ndi, cha'a' ña chā'a ma Racha'nu Cristu tiñu nuu ndi niku. Ta tüvi nī ja'a ndi yi takan, ⁷ vati ya'a vii jā'a ndi chi'in ndo, ti ndyu'u kùuni ndi ndo takua kùuni iin ña'a kùu ma'á ora kùmian ndiakwati se'an. ⁸ Takān kùu ta ora kātitu'un ndi tu'un va'a Ndioo nuu ndo, va na yūvi yakani kùu ma ña jā'a ndi, vati ndava kùu kuvi ndi cha'a' ndo cha'a' ña ya'a ga kùuni ndi nde'e ndi ndo. ⁹ Yakan va ndyo'o yani, cha chīto va'a ndo naja kua ni'i jātiñu ndi nduvi ta niñuu, ikan na ni'i ndi ña kachi ndi ora chīyo ndi chi'in ndo ma ora chākunuu ndi kātitu'un ndio ndi ma tu'un Ndioo nuu ndo. Takān jā'a ndi, vati tüvi kùuni ndi kuu ndi iin ndian jātañu nuu nī'iin ndo.

¹⁰ Ta ndyo'o cha chīto ndo ta chīto va'a Ndioo ndia, naja kua va'a ta

ndaa ña jā'a ndi ora chīyo ndi chi'in ndisaa ndyo'o ndian chīnuni tu'un Ndioo. Yakan va nī'iin ñivi na kùu tisokuati na ndi. ¹¹ Ta juuni cha chīto ndo ña naja kua jāndomani ndi ta'ii'iin ndo ta naja kua kīchi sīi kùuni ndo ora tāso'o ndo ma tu'un kātitu'un ndi nuu ndo. Vati jā'a ndi chi'in ndo takua jā'a iin ra kùu tatá chi'in se'e ra, ¹² vati endee jānini ndi ndo ña na ja'a ndo takua iyo yi ña ja'a ndo, ikan na koo va'a ndo kuenda Ndioo, ti rakan kùu ra ña kāchin ra ndo ña na koo ndo chi'in ra nuu ni nde'o naja kua ya'a ga ka'nu kùu ra ma nuu chā'nda ra tiñu.

¹³ Yakan va cha'a' ña'a kùu yi ña endee töve jāña ndi ña chā'a ndi ta'vīndioo nuu ra cha'a' ndo, vati ndyo'o ora chīni ndo tu'un Ndioo ña kātitu'un ndi nuu ndo, ma ora ikani jāchi'in ndo yi chi'in ndisaa anima ndo, vati cha chīto ndo ña yūvi tu'un yu'u ñivi kùu yi vati tu'un Ndioo kùu yi. Ta ndicha kuii ña ma tu'un Ndioo kùu ma ña jā'a ña koo ndo tiá vii nuu anima ndo, ikan na sīi kuuni Ndioo ja'a ndo. ¹⁴ Ta ndisaa ndyo'o yani, ndian iyo ñuu Tesalónica, indukuni tā'an ndo takua tā'an ma ñivi Ndioo, ndian chīnuni tu'un Jesucristu ña iyo ñu'u' Judea. Vati ndyo'o indukuni ndē'e ndo tundo'o jā'a ma ndian töve chīnuni iyo ñuu ndo, takua ndē'e ma ndian ñu'u' Judea tundo'o jā'a ma ndian judíu iyo juuni ma ñuu na ndia. ¹⁵ Takān kùu ta ma ndian judíu iyo juuni ma ñuu na, ndiakan kùu na ña chā'ni na Racha'nu Jesuu, ta juuni ndiakan kùu na ña chā'ni na ndra kà'an chī'in tu'un yu'u Ndioo chīyo taji'na ndia. Ta ikan jan jākunuu na ndyu'u. Vati xaani na nde'e na ndisaa ñivi ta kánita'an na chi'in na ndia, va Ndioo töve chīsīi ra ndē'e ra ma ña jā'a na. ¹⁶ Tatu kùuni ndi ka'an ndi chi'in ma ñivi yūvi judíu naja kua kuu jakakú Ndioo na, ta tüvi chā'a na ña na katitu'un ndi yi nuu na. Ta cha'a' yakan kùu yi ña tiaga ndókua'a ma kuati na. Ta vitin ma ndiakan ndē'e na tundo'o, ti ya'a

kàyuni ma Ndioo nde'e ra nuu na cha'a' ma ña töve va'a jà'a na.

Kàtitu'un Paulu ña chànini ra kunde'e ra ñivi ìyo ñuu Tesalónica inga cha'a'

¹⁷ Ndyo'o yani, vaji takä'an nde'e ndiko ndi ndo nda ora kēsiin ndi chi'in ndo, va endee ñù'uni ndi ndo, ta ndisaa tiempu chànini ndi kunde'e ndiko ndi ndo ma ñuu ndo inga cha'a'. ¹⁸ Va taku yu'u Paulu nduva'a kuii kua'a' cha'a' chànini kunde'i ndo ñuu ndo niku, va ma kui'na chāsían' ma iti' ndi, yakan va nī kuu ku'un ndi kunde'e ndi ndo. ¹⁹ Va ndyu'u kùuni ndi ña na koto kachin ndo ña tandi'i ndyo'o ndian chìnuni kùu ma ndian jà'a ña sii kùuni ndi, ta tayi kùuni ndi ti tīin va'a ndo ma tu'un kātitu'un ndi nuu ndo. Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a chīsii ndi ndātu ndi ora ni kichaa ndiko ma Racha'nu Jesu-cristu chito'o yo. ²⁰ Vati ndicha kuii ña cha'a' ndyo'o kùu yi ña ya'a ga chīsii ndi ta tayi kùuni ndi.

3

¹ Takan kūu ta tava nī kundeeni ndi ña ya'a chànini ndi cha'a' ndo, yakan va ndyu'u kāchin ndi ña va'a ga ña kindoo ma'iin nia ndi ma ñuu Atenas, ² ta tāchi ndi ma ra yanio Timoteu nuu ndo, vati rakan jākūu tiñu nuu Ndioo indukuni takua kùu ndi, vati juuni kātitu'un ra naja kua jākakú Cristu yo ndia. Ta cha'a' yakan kùu yi ña tāchi ndi ra, ikan na ku'va ra tundeeni ndo, ña na chinuni va'a ndo ma tu'un Ndioo, ³ ikan na jāña nī'iin ndo ma tundeeni Ndioo ña ìyo chi'in ndo jà'a ma tundo'o ndè'e ndo. Vati ndyo'o cha chito va'a ndo naja kua ìyo yi ña nde'o tundo'o cha'a' ña chìnuni yo ma tu'un Cristu. ⁴ Vati ora chīyo ndi chi'in ndo juuni kātitu'un ndi nuu ndo ña ni nde'o tundo'o iti' nuu, ta ndicha kuii ña takan kùu yi, ti takan cha ndè'e ndo yi vitin. ⁵ Ta tava nī kundeeni gai tiá kivi ña chànini cha'a' ndo, yakan va

tāchi ma Timoteu nuu ndo, ikan na ku'va ra koto ndi tuva ndicha ña juuni chìnuni ga ndo tu'un Jesuu a tūva. Vati yu'u, ndasij niku ti tu janda'viña'a ma kui'na ndo ta ki'vi ndiko ndo jà'a ndo ma ña kini inga cha'a'. Ta tu takan kùu yi, tūvi nda kuenda kùu ma tiñu jā'a ndi chi'in ndo tuva takan.

⁶ Va tava vitin já kichaa ndiko Timoteu ña chānde'e ra ndo ma ñuu Tesalónica, ta kātitu'un ra nuu ndi naja kua chìnuni va'a ndo ma tu'un Jesuu, ta naja kùuni ndo nde'e ndo ta'an ndo, ta naja kua chāku'uni ndo ndi ta juuni naja kua ya'a ìyoni ndo nde'e ndo ndi, takua ìyoni ndi kunde'e ndi ndo ma nuu ìyo ndo ndia, ⁷ yakan va cha'a' ndisaa ma tuxaan ini ña tà'an ndi i'ya vaji ndè'e ndi kua'a' tundo'o. Ta ndetiñu kùu yi kuenda ndi, va vitin chīsii ndi ti chito ndi ña chìnuni va'a ndo ma tu'un Jesuu. ⁸ Yakan va vitin cha tūva nakani ndi cha'a' ndo vati cha chito ndi ña juuni ìyo ndaaga ndo iti' ma Racha'nu. ⁹ Yakan va ora kà'an ndi chi'in Ndioo juuni ya'a chà'a ndi ta'vindioo nuu ra cha'a' ndo, ti cha'a' ndo kùu yi ña ya'aga sii kùuni ndi nuu ma Racha'nu Ndioo. ¹⁰ Vati nduvi ta niñuu ora kà'an ndi chi'in ra cha'a' ndo, chikan ndi ñamani nuu ra ña na ku'va ra ku'un ndi kunde'e ndi ndo nuu ìyo ndo. Vati kùuni ndi kātitu'un ndi nuu ndo ma tu'un ra ña kumaniga koto ndo.

¹¹ Yakan va chikan ndi nuu ma Racha'nu Ndioo ra kùu Tatá yo chi'in ma Racha'nu Jesuu, ña na tindee ra ndi, ikan na kuu ku'un ndi kunde'e ndiko ndi ndo inga cha'a'. ¹² Ta juuni na tindee ma Racha'nu ndo, ikan na kuuniga ndo nde'e ndo ma ndian chìnuni chi'in ma ndian töve chìnuni, takua kùuni ndi nde'e ndi ndo ndia. ¹³ Ta ma Racha'nu Ndioo ra kùu Tatá yo, na ku'va ra tundeeni ra nuu ndo, ikan na kōo ga ma kuati ndo nuu ra, ta kuu ndo ñivi va'a ta íí kuenda ra ora ni kichi ndiko ma Racha'nu Se'e ra Jesucristu, chi'in tandi'i ndian íí ña ni kichaa chi'in ra.

4

Racha'nu Ndioo ya'a chisii ra

¹ Yakan va vitin ndyo'o yani jänini ndi ndo ta chikan ndi cha'a' ña kuu ndo ndian kuenda ma Racha'nu Jesuu ma kua jāna'a ndi nuu ndo niku, ña na koo ndo ma takua kùuni ra, ikan na sii kuuni ra cha'a' ndo. Chìto ndi ña takan iyo ndo vitin, va jänini ndi ndo ña na ja'a ndo yi tiá kua'a'.

² Vati ndisaa ndo cha chito va'a ndo ma tu'un kätitu'un ndi nuu ndo chi'in ndatu ña chā'a Racha'nu Jesuu nuu ndi, ³ vati ma Racha'nu Ndioo kùuni ra ña na kuu ndo ndian ií kuenda ra, ta töve kùuni ra ña ki'vi ndo chi'in ña'a yüvi ñasi'i ndo. ⁴ Ta na koto va'a ndo naja kua koo vii ta'ii'in ndo chi'in ñasi'i ndo ta iñu'u koo ndo chi'in vi, ⁵ ta tüvi jà'a ndo ma ña chāta'ani ma kuñu ndo takua jà'a ma ñivi ña töve nàkoto Ndioo. ⁶ Ta juuni tüvi jànda'viña'a ndo ma meru ndo ta ki'vi ndo chi'in ñasi'i ndra, vati ma Racha'nu Ndioo nduva'a kuii jànde'e ra tundo'o ma ndian jà'a takan, takua cha kätitu'un ndi nuu ndo niku. ⁷ Vati Ndioo kächin ra yo ña na kuu yo ñivi ií kuenda ra, ta yüvi ndian jà'a kuati. ⁸ Yakan va nda ndian ni kuuni ña töve jächin na ma tu'un i'ya, iyo yi na koto na ña yüvi tu'un ñivini kuu yi, vati tu'un Ndioo ra chā'a ma Tati Í ra nuu yo ña na koo yi chi'in yo kuu yi.

⁹ Takán kuu yakan va tüva chiniñu'u ndo ña taa ndi nuu ndo naja kua koo ndo chi'in ma ñivi ta'an ndo, vati maa ma Ndioo kuu ra ña cha jāna'a ra nuu ndo naja kua iyo yi ña kuuni ndo nde'e ndo ta'ii'in ta'an ndo, ¹⁰ ti ndicha kuii ña takan jà'a ndo chi'in ma ñivi ta'an yo ña iyo ninii ka'nu ñu'u' Macedonia vitin. Va vitin ndyu'u jänini ndi ndo, ndyo'o yani, ña na kuuniga ndo nde'e ndo ma ndian ta'an ndo tiaga kua'a'. ¹¹ Yakan va na nanduku ndo kua kuu koo va'a ndo, ta ja'a ndo ma tiñu maa ndo. Ta na jatiñu ndo chi'in nda'a' ndo takua cha kätitu'un ndi ña iyo yi ña ja'a ndo. ¹² Takán

iyo yi ña ja'a ndo, ikan na tiñu'u ma ñivi töve chìnuni tu'un Ndioo ndo, ikan na tüvi kùmani nī'iin nakuyi nuu ndo ndia.

Jesuu ni kichi ndiko ra inga cha'a'

¹³ Ndyo'o ndra yani, kùuni ndi ña na koto ndo naja kua iyo ña ta'an chi'in ma ndian ndií ña chìnuni tu'un Jesuu, vati tüvi kùuni ndi ña na nda'vi kuuni ndo takua nda'vi kùuni ma ndian tüvi chito tu ni koo va'a na chi'in Ndioo iti' nuu. ¹⁴ Vati takua cha chito va'a yo ña Jesuu chī'í ra ta nātakū ndiko ra, juuni takan iyo yi ña koto kachin yo ña ma Racha'nu Ndioo ni janataku ndiko ra tandi'i yo ndian ni kuvi ña chìnuni tu'un Jesuu ndia.

¹⁵ Takán kuu yakan va kätitu'un ndi takan nuu ndo takua jāna'a Racha'nu Jesuu ora kīchi ra. Ta ndisaa nda yo iyo nditoga nda ma ora ni kichi ndiko ma Racha'nu, ji'na ma ndian ndií kuu ma ndian ni ndaa nuu sukun chi'in ra kua maa yo. ¹⁶ Ora ni nuu ma Racha'nu Jesuu iti' andivi juuni ni kunio iin tati ña kànachaa ni'i va'a, ta ni ka'an ma tati ka'nuga ña jà'a tiñu nuu Ndioo, ta juuni ni kunio ma tati ma yutun tivi ma Ndioo. Tajan ma ndian chī'í ña chìnuni tu'un Jesuu, ji'na kuii ga ndiakan kuu ma ndian ni natakū. ¹⁷ Ta ikan jan, yo ndian kīndoo ndito ma ñuñivi i'ya ni ndaa yo ta ku'un ndito yo nuu ka'iin ma ndian cha nātakū ma tichi viko ma nuu sukun, ta ndakan ni ndikita'an yo chi'in ma Racha'nu ma nuu tati. Ta takan ni ni'o nuu koo yo endeeni chi'in ra. ¹⁸ Yakan va na jandomani ta'ii'in ndo ta'an ndo chi'in ma tu'un i'ya.

5

¹ Ndyo'o yani, va cha'a' ma kuiya a ma ora ni kuu yakan, tüvi chiniñu'u ndo ña na taa ndi naja ni kuu yi. ² Vati cha chito va'a ndo ti tüvi chito yo nda kivi ta nda ora ni kichi ma Racha'nu ti jana'inio ora ni kichaa ra. Ta ndicha ña takan kuu yi chi'in ma ndra su'u ndia, vati ndrakan

kì'vi ndra ta su'u ndra iin ve'e ma ora jàna'ini na ka'iin na. ³ Vati ìyo ma ñivi ni ka'an ña na koo va'a yo vati cha yā'a ma nuu ni nde'o tundo'o. Va tüvi ch̀to na ña ma kivi ikan ni koyo ma tundo'o ikan chata na ora jàna'ini na takua jàna'ini ma ñivi ña'a ora chà'nda yi tichi vi ña ni kàku se'e vi. Yakan va ma ora ikan, tüva ni ni'i na naja kua kuu kakú na. ⁴ Va taku ndyo'o yani ña tüvi jà'a ndo kuati takua jà'a ma ndian töve nàkoto Ndioo, ti ìyo tu'va ndo ma ora ni kichaa ma Racha'nu. Yakan va ora ni kichaa ma Racha'nu tüvi jàna'ini ndo takua jàna'ini ñivi ora kì'vi ma ndra su'u ve'e na. ⁵ Yakan va ndisaa yo ndian kùu ñivi Ndioo, cha jàndakuu Ndioo yo ña na kuu yo ndian va'a ña chàkunuu ora ndichin, ta tüvi kùu yo takua kùu ma ndian jà'a kuati chàkunuu ora chanikuaa. ⁶ Yakan va töve ìyo yi ña kuu yo takua kùu ma ndian töve ch̀nuni tu'un Ndioo ña tüvi chà'a na kuenda ma ña kùuni ra, va ìyo yi ña koo tu'va yo ta kuàndi'i yo. ⁷ Ta ndian kixi, kixi na ora naa, ta ndian chi'i ndixi, juuni ch̀ni na ora naa ndia. ⁸ Yakan va taku maa yo ña kùu yo ñivi Ndioo, chàkunuu yo ora ndichini, vati ìyo yi ña koo tu'va yo ta kumio yo, takua jà'a ma ndra jandaru ña chàku'un ndra iin kamixa ña kuva'a chi'in kaa kuenda ña kùmi ndra ndra. Yakan va takan ìyo yi ña ja'a yo kuenda yo chi'in ma ña ch̀nuni tu'un Ndioo, ta chi'in ña kùunio nde'o inga ñivi. Ta juuni ìyo yi ña kuu va'a yo ma Racha'nu Jesuu, ikan na kuu ni'o ña jakakú ra yo ora janaa ra ma ñuñivi, takua jà'a ma jandaru ña chàkoso ndra iin tuxini kaa kuenda ña jakakú yi ndra. ⁹ Vati ma Ndioo tüvi nī cha'a' ra ña na nde'o tundo'o, ti kùuni ra jakakú ra yo nuu ma tundo'o cha'a' ma Racha'nu Jesucristu. ¹⁰ Vati ma Racha'nu Jesucristu ch̀i' ra cha'a' yo. Yakan va indukuni kùu yi tu kuvio a koo ndito yo, vati ni koo ndito yo chi'in ra endeeni. ¹¹ Yakan va na jandomani ndo ta'an ndo, ta na ku'va ndo tundeeni na takua cha

kīcha'a ndo jà'a ndo yi vitin.

Paulu jàkuninaa ra ma ndian ch̀nuni tu'un Ndioo

¹² Ndyo'o yani jànini ndi ndo ña tiñu'u ndo ma ndra jàna'a tu'un Ndioo ña ìyo tañu ndo, ti Ndioo kàchin ndra ña na jana'a ndra nuu ndo ta kumi ndra iti' kuà'an ndo. ¹³ Yakan va ìyo yi ña tiñu'u ndo ndra ta kuuni ndo nde'e ndo ndra cha'a' ma tiñu jà'a ndra. Ta juuni takan ìyo yi ña koo va'a ndo chi'in ta'an ndo ndia. ¹⁴ Takan kùu ta juuni kùuni ndi ña na ja'a tuku ndo inga tiñu ndia. Na jakuninaa ndo ma ndian suchan ña tüvi kùuni jatiñu. Ta na ku'va ndo tundeeni ma ndian töve sii kuuni chi'in ma ña ch̀nuni na ndia. Ta juuni na tindee ndo ma ndian kumani ch̀nuni va'a, ta ìyo yi ña kunda'vini ndo ndisaa ma ñivi. ¹⁵ Ta na ja'a ndo kuenda nuu tuva ìyo iin ñivi ña xaani nde'e ndo, koto jà'a ndo chi'in na takan ndia. Vati na nanduku ndo ja'a ndo ma ña va'a chi'in ta'an ndo, ta chi'in tandi'i ñivi ìyo ñuñivi ndia.

¹⁶ Yakan va na sii kuuni ndo tandi'i kivi. ¹⁷ Ta koto jàna ndo ña kà'an ndo chi'in Ndioo. ¹⁸ Ta na ku'va ndo ta'vindioo nuu ra cha'a' ndisaa ma ña tà'an ndo, vati yakan kùu ma ña kùuni ra ña na ja'a ndyo'o ndian ch̀nuni tu'un Jesucristu.

¹⁹ Na ku'va ndo ña na ja'a ma Tati Í Ndioo ma ña kùuni ra tichi anima ndo. ²⁰ Ta juuni koto kuātu'un ndo ma tu'un jàna'a ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo. ²¹ Ta na ki'in ndo kuenda ma ña jàna'a ndra, nde'o tu ndicha a ña va'a kùu yi a töve. Ta ikan jan kachin ndio ndo ma ña va'a jà'a ndo. ²² Ta juuni na jaña ndo ña jà'a ndo tandi'i nuu ña kini ndia.

²³ Ta juuni ma Ndioo, ra jà'a ña na koo va'a ndo, na ja'íi va'a ra ndo ta ja'a ra ña na koo va'a ma anima ndo chi'in ndisaa ma kuñu ndo chi'in ma ch̀niti ndo ndia, ikan tüvi nata'an ra ndo chi'in kuati ndo ora ni kichaa ndiko ma Racha'nu Jesucristu, ra kùu chito'o yo. ²⁴ Vati ma Racha'nu

ña kāchin yo kùu iin ra ndicha ti
jàchinu ra ña kà'an ra.

*Ma tu'un nuu ndi'inia ña kà'an
Paulu nuu na*

²⁵ Ndyo'o yani, na naka'an ndo
Ndioo cha'a' ndi, ikan na tindee ra
ndi ndia.

²⁶ Ta kunumindaa ta'an ndo ma
ndian ta'an yo ña chìnuni tu'un
Ndioo ora kaña'a ndo chi'in na.

²⁷ Ta juuni katitu'in nuu ndo
kuenda ma Racha'nu chito'o yo ña
ìyo yi ña jakua'a ndi'i ndo ma tutu
i'ya nuu ma ndra yanio, ta ñivi ta'an
yo ña chìnuni tu'un ra.

²⁸ Ta maa ma Racha'nu Jesucristu,
na ja'íí ra ndo. Ta takan na kuu yi.
Amén.

Tutu uvi ña tãa racha'nu Paulu kuenda ñivi chìnuni iyo ñuu Tesalónica

Paulu tãa ra tutu i'ya kuenda ñivi chìnuni tu'un Jesuu ña iyo ñuu Tesalónica

¹ Yu'u Paulu chi'in Silvanu ta Timoteu, tãa ndi tutu i'ya kuenda ndisaa ndyo'o ndian chìnuni tu'un Jesuu ndian iyo ma ñuu Tesalónica, vati ndyo'o kùu ndian iyo kuenda Tatá yo Ndioo chi'in Racha'nu Jesucristu. ² Ta ma Racha'nu Ndioo Tatá yo chi'in Racha'nu Jesucristu, na koso ra ñamani ra nuu ndo, ta na ku'va ra ña na koo vii ndo chi'in ma anima ndo kuenda ra.

Paulu, kàtitu'un ra naja kua ni ja'a Ndioo chi'in ndian tüvi chìnuni ora ni kichi ndiko Cristu

³ Ndyo'o yani, nani kivi ora kà'an ndi chi'in Ndioo, iyo yi ña ku'va ndi ta'vindioo nuu ra cha'a' ndo, ma kua va'a ña iyo yi ña ja'a ndi, ti chà'a ndi kuenda ña nani kivi chìnuni ndo tiaga ma tu'un Cristu, ta kùuniga ndo nde'e ndo ma ndian ta'an ndo ndia. ⁴ Vati taku maa ndi ora kà'an ndi cha'a' ndo nuu ma inga ñivi chìnuni tu'un Ndioo ndian iyo nani ñuu, ya'aga sii kùuni ndi ora kà'an ndi yi nuu na, ti chito ndi naja kua jàndeeni ndo ma tundo'o ndè'e ndo ta naja kua chìnuni va'a ndo tu'un Ndioo vaji ya'aga ndè'e ndo tuxaan ini. ⁵ Ta ndisaa ña'a kùu ña ndaa ña jàna'a Ndioo nuu ndo, vati ndè'e ra ña kùu ndo ñivi cha iyo tu'va ña cha kùu ki'vi ndo nuu chà'nda ra tiñu, ti cha'a' ña chìnuni ndo ma tu'un ra kùu yi ña ndè'e ndo tundo'o vitin.

⁶ Yakan va va'ani jà'a Ndioo ña jànde'e ra tundo'o ma ndian jànde'e tundo'o ndo. ⁷ Ta ndisaa ndyo'o ndian ndè'e tundo'o ta chìnuni, ni ku'va Ndioo ña nindee ndo, indukuni takan ni ja'a ra yi kuenda ndi ndia. Ta ndisaa ña'a ni kuu

yi ora ni kichi ndiko ma Racha'nu Jesuu iti' andivi chi'in kua'a' ndatu ra, ta juuni takan ni kichi ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo chi'in ra ndia. ⁸ Vati ni kichi ra chi'in na tañu ñu'ú ndakoo nditi, ta ni jande'e ra tundo'o nuu ma ndian töve nàkoto Ndioo, vati töve jàchi'in na ma tu'un va'a ña kàtitu'un yo cha'a' Racha'nu Jesuu, ra kùu chito'o yo. ⁹ Ta ndisaa ndiakan ndian tüvi chìnuni, ni janaa Ndioo na, ti ni ti'i ra na nuu ni nde'e na tundo'o ndisaa tiempu, ta ikan jan ni jachika ndio ra na nuu iyo ma Racha'nu Jesucristu, ra ya'aga tacha ta iyo ndatu nuu. ¹⁰ Ta takan ni kuu ma ora ni kichi ra, vati ma ñivi ra indukuni ni jaka'nu na ra chi'in ndo, ti ndisaa ndo ya'aga sii ni kuuni ndo ma ora ikan. Takan ni ja'a ndo, vati chìnuni ndo ma tu'un Ndioo ña kàtitu'un ndi nuu ndo.

¹¹ Yakan va nani ora ña kà'an ndi chi'in Ndioo juuni kà'an ndi cha'a' ndo ndia. Ta chikan ndi nuu ra ña na jandakuu ra ndo ñivi iñu'u ti maa ndo kùu ñivi ña kàchin ra. Ta na jachinu ra chi'in ma ndatu ra ndisaa ña va'a ña kùuni ndo ja'a ndo, chi'in ndisaa ma tiñu jà'a ndo cha'a' ña chìnuni ndo ma tu'un ra. ¹² Ta takan kà'an ndi chi'in Ndioo cha'a' ndo, vati ikan na kuu ndo ndian jàka'nu ma sivi Racha'nu Jesucristu. Ta na kuu ndo ñivi iñu'u jà'a ra ndia, cha'a' ña nì'i ndo ma ñamani ma Racha'nu Ndioo chi'in Racha'nu Jesucristu.

2

Ora ni kichi ndiko Jesuu iyo ndian tüvi ni ja'a ña va'a

¹ Ta vitin ndyo'o yani ma ora ni kichi ndiko ma Racha'nu Jesucristu ra kùu chito'o yo, ni kuti'vi yo chi'in ra, ta cha'a' yakan kùu yi ña jàninini ndi ndo, ² ña koto sãma ndo ma kua chàninini ndo, ti ni keta ndian ni janda'viña'a ma ñivi, ta ni ka'an na ti kùu na ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo. Ta juuni ni jana'a na iin tu'un, ta ni jakua'a na ña tãa na nuu tutu ña kàti yi ti cha kīchaa ndiko

ma Racha'nu Jesuu. Ta ni kati na ti tutu tãchi ndi kùu yi, vaji töve ña ndicha kùu yi. ³ Yakan va koto kü'va ndo ña na janda'viña'a na ndo, vati antea ña na keta ma kivi ikan, ji'na ni keta kua'a' ñivi ña jãña na iti' Ndioo. Ta tañu na ni keta iin ra'ii ña iyo kua'a' kuati. Ta rakan ti ni janaa Ndioo ra iti' nuu. ⁴ Ta ikan jan ni kanita'an ndio ra chi'in Ndioo a ña í ña ndiso sivi Ndioo ña jàka'nu ma ñivi, ta ndava ni chaa ra ña ni ki'vi ra ta kunandi ra tichi veñu'u ka'nu ma Ndioo, kuenda ña na ka'nda ra tiñu. Ta ikan ni kati ra ña Ndioo ndicha kùu ra, vaji töve ndicha kùu yi.

⁵ ¿A tüvi chàku'uni ndo ña cha kàtitu'in ma tu'un i'ya nuu ndo ora juuni iyogai chi'in ndo niku? ⁶ Ta vitin ndyo'o cha chito va'a ndo niyi kùu yi ña ni jandokuee ma ra kini ikan, koto jà'a ra kichaa ra numini. ⁷ Vati cha iyo tu'va ma ña iyo xe'e tichi chinituni ma ra kini kuenda ña na kichi ra, va vitin iyo ma ña chàsi ña na kichaa ra. Ta ma ña jàndokuee yi ra vitin, takan endeeni ni ja'a yi nda kati chaa ora ña na tava Ndioo yi tañu ma tiñu jà'a yi. ⁸ Ta ma ora ni kichi ndio ma ra kini ikan, tajan ni ka'ni ndio ma Racha'nu Jesuu ra chi'in tati yu'uni ra ta chi'in ña tacha ra ma ora ikan. Takan ni ta'an ma ra kini ikan jà'a ma Racha'nu ora ni kichi ra. ⁹ Ta ma kui'na kuán' ña ni tindeán' ma ra kini ña ni kichi kuenda ña na ja'a ra yi. Ta ni kichi ra chi'in kua'a' ndatu ka'nu ra ta seña ña ni jànda'viña'a ra ma ñivi. ¹⁰ Ta takan kùu yi ña ni ja'a ma ra kini ikan tandi'i nuu ma ña kini chito ra kuenda ña na janda'viña'a ra ma ndian kuà'an iti' kini nuu ni kuvi na. Yakan ni ta'an na cha'a' ña tüvi ni jachi'in na iti' Ndioo, ta ni kuuni na nde'e ma ña ndaa kuenda ña na kuu kakú na. ¹¹ Ta cha'a' yakan kùu yi ña juuni maa ma Ndioo tãchi ra iin ndatu kini ña na janda'viña'a yi na, ikan na chinuni na ma tu'un vata ña jàna'a yi nuu na. ¹² Yakan va ndisaa ndiakan ni tisokuati Ndioo na ña na kuvi na cha'a' ña töve ni kuuni

na jachi'in na ma tu'un ndicha, ti java ma ña töve va'a kùu ma ña chàta'ani na ja'a na.

Ndioo kàchin ra ndian ni jakakú ra

¹³ Yakan va ndyo'o yani ndian kùuni ma Racha'nu nde'e ra, nani kivi ora kà'an ndi chi'in Ndioo iyo yi ña ka'an ndi cha'a' ndo nuu ra, cha'a' ña maa ra kùu ma ra kàchin ndo antea ña jätuvi ra ma ñuñivi kuenda ña na kakú ndo cha'a' ña kù'ii ndo jà'a ma Tati Í ra, ta cha'a' ña chinuni ndo ma tu'un va'a ra. ¹⁴ Vati cha'a' ña jachi'in ndo ma tu'un va'a Ndioo ña kàtitu'un ndi, yakan va ma Ndioo kàchin ra ndo, ikan na kuu ni'i ndo koo ndo chi'in ma Racha'nu yo Jesucristu nuu ya'a ka'nu ta tacha ra. ¹⁵ Yakan va ndyo'o yani, na koo va'a ndo ta koto jãña ndo tandi'i tu'un ña jàna'a ndi nuu ndo, ta juuni na ja'a ndo tandi'i ma tu'un ña jàna'a ndi ta taa ndi nuu ma tutu kuenda ndo ndia. ¹⁶ Ta juuni maa ma Racha'nu yo Jesucristu chi'in Ndioo Tatá yo, ra ya'a kùuni nde'e yo, cha chã'a ra tundeeni ra endeeni nuu yo. Ta juuni vitin ndatu yo ma ña va'a ni kichi iti' nuu cha'a' ma ñamani ña chã'a ra nuu yo. ¹⁷ Ta cha'a' ndisaa ña'a, na koo tundeeni ra chi'in anima ndo, ikan na töve sama ndo ña ja'a ndo ta ka'an ndo ma ña va'a ndisaa tiempu.

3

Nuu chikan Paulu ña na naka'an na Ndioo cha'a' ra

¹ Ndyo'o yani, cha'a' nuu ndi'inia chikan ndi nuu ndo ña na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'a' ndi, ikan na kuita kuati ma tu'un cha'a' Jesuu ña kàtitu'un ndi ninii ma ñu'u' ñuñivi, ta na jachi'in na ta na tiñu'u na yi, takua jà'a maa ndo ndia. ² Ta juuni na ka'an ndo chi'in ra, ikan na jakakú ra ndi ora chàkunuu ndi nuu iyo ndian ya'a kini xini, vati yüvi ndisaa na chinuni tu'un Cristu. ³ Vati ma Racha'nu Jesuu iin ra ndaa kùu ra ti jàchinu ra ma ña kà'an ra, ta chà'a ra tundeeni ra kuenda

ndo ta kùmi ra ndo, koto ki'vi ndo ma iti' kui'na. ⁴ Ta ìyo tundeeni ma Racha'nu chi'in ndi, ta cha'a' yakan kùu yi ña ch̀to ndi ti jà'a ndo ma kua k̀titu'un ndi nuu ndo, ta juuni ch̀to ndi ti takan ni ja'a ndo tiá iti' nuu ndia. ⁵ Ta na tindee ma Racha'nu ndo ña na kuuni ga ndo nde'e ndo ma ndian ta'an ndo, takua kùuni ra nde'e ra ndo, ta ora ndè'e ndo tundo'o, na jandeeni ndo takua jandeeni ma Racha'nu Cristu.

Ìyo yi ña jatiñu ndo

⁶ Ndyo'o yani, k̀titu'un ndi nuu ndo chi'in ndatu Racha'nu Jesucristu ña na jachiyo ndo ndo xiin ma ndra yanio ña suchan, ña tüvi kùuni ndra jàtiñu ndra. Ta ndrakan juuni töve jàchi'in ndra ma kua jàna'a ndi ña ìyo yi ña ja'a yo. ⁷ Ti takua maa ndo cha ch̀to ndo ma kua jà'a ndi, ta takan ìyo yi ña ja'a ndo. Vati ora chiyo ndi chi'in ndo, tüvi nī chiyo suchan maani ndi, ti jàtiñu ndi. ⁸ Ta juuni jàta ndi ma ña chāchi ndi nuu ndo, ti tüvi kùuni ndi kuu ndi ndian jàtañu nuu ndo. Yakan va nduva'a kuii ni'i jàtiñu ndi nduvi ta niñuu ma ora ikan. ⁹ Ma ña ndaa ti ìyo yi ña jakachi ndo ndi niku, va ndyu'u nī kuuni ndi ndakan ndi yi nuu ndo. Vati kùuni ndi jatiñu ndi, ikan na nde'e ndo takua jà'a ndi, takua ikan ìyo yi ña ja'a ndo ndia. ¹⁰ Ta ora chiyo ndi chi'in ndo, te'en k̀titu'un kachin ndi nuu ndo: Ma ndian yanio ña tüvi kùuni jatiñu, ta na tüvi ìyo yi ña ku'va ndo ña kachi na. ¹¹ Ta ch̀to ndi ña ìyo ndian yanio tañu ndo ña tüvi kùuni jatiñu, ta ni tüvi nànduku na ma tiñu jà'a na vaji ìyo yi. ¹² Yakan va chi'in sivi Racha'nu Jesucristu, kà'an ndi cha'a' ndisaa ndiakan, na kicha'a na jatiñu na, ikan na koo vii na. Vati takan ìyo yi ña ja'a na, ta kuu ni'i na ña kachi na.

¹³ Va ndyo'o yani koto tisoni ndo ña jà'a ndo ma ña va'a. ¹⁴ Ta tu ìyo ndian ta'an yo ña tüvi jàchi'in ña kà'an ma tutu i'ya, na t'iga ndo kuenda na. Ta na jachiyo ndo ndo

xiin na, ikan na koo tukanuu nuu na. ¹⁵ Va koto kùxaani ndo nde'e ndo nuu na, vati na kundayu'u ndo na ta jakuninaa ndo na, taku iin yani ndo.

Ma tu'un nuu ndi'inia ña kà'an Paulu nuu na

¹⁶ Ta maa ma Racha'nu kùu ra ña chà'a ña koo vii ñivi. Ta ma Racha'nu na ku'va ra ña na koo vii ndo chi'in ta'an ndo ndisaa tiempuni. Ta na koo ma Racha'nu chi'in ndisaa ndo.

¹⁷ Yu'u Paulu, t̀i letra i'ya chi'in nda'i, ikan na koto ndo ti mai kùu ma ra tàchi yi nuu ndo. Vati mai takan t̀i ma nuu ndi'inia nuu tandi'i ma tu'un jà'i. ¹⁸ Ta ma Racha'nu chito'o yo Jesucristu na ku'va ra ma ñamani ra nuu ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu nunuu ña tãa racha'nu Paulu kuenda Timoteu

Paulu, tãa ra tutu i'ya kuenda Timoteu

¹ Yu'u, Paulu, tãa tutu i'ya kuendaun, yo'o Timoteu, ti ma Ndioo tãchi ra yu'u ña kùu iin ra tatun Racha'nu Jesucristu, ta na jakui tiñu kà'an ra, vati Ndioo kùu ma ra jàkákú yo, ta Jesucristu kùu ma ra ndàtu yo vitin. ² Ndicha kuii ña kùun takua kùu iin rase'i, cha'a' ña indukuni chìnuni va'a yo ma tu'un Jesucristu. Ta vitin kùun ña ma Racha'nu Ndioo Tatá yo chí'in ma Racha'nu Jesucristu chito'o yo, na ku'va ra ñamani ra nuun, ta na kunda'vini ra ñun, ta na ja'a ra ña na vii koun chí'in animaun.

Paulu, kàtitu'un ra nuu Timoteu ña koto jàchi'in ra tu'un vata

³ Ma kua cha jãnini ñun ora kèi kuà'in ma ñu'u' Macedonia ña na kindoun ma ñuu Efesu, ta na ka'un nuu ma ndian jãna'a tu'un vata, ña na jã'a ga na yi. ⁴ Ta juuni na ka'un nuu na ña na vã'a natu'un na ma tu'un ña töve induku kaa yi takua ña jãna'a Ndioo, ta juuni na ka'un ña na jã'a na kuenda naja kua tã'an ma ndian chíyo tatiempu ndia. Vati ndisaa yakan jã'a ña endee kãnita'an yu'u na, ti tüvi tindee yi ña na chìnuni na ma tu'un kà'an Ndioo, takua kùuni ra ña koo yo. ⁵ Ta ma ña kùun ña na kutunini ma ñivi kùu ma ña na kùunio nde'o ta'an yo chí'in ma ña vii vãchi tichi anima yo, ta na koo va'a yo chí'in ma chinituni yo, ta na chinuni yo tu'un ra chí'in ndisaa anima yo. ⁶ Vati iyo ndian cha kèsiin iti' i'ya, ta vitin kicha'a natu'un na tu'un ña tüvi nda kuenda. ⁷ Ndiakan kùuni na ka'an kachin na ma tu'un ley Ndioo nuu ma ñivi, kàti na, vaji ni juuni ña jãna'a juuni maa na, na tüvi kùunini va'a na, niyi kùuni yi ka'an

yi vaji kà'an na ña tu'un ndicha kùu yi.

⁸ Vati ndisaa yo cha chito va'a yo ti iin ley va'a kùu ma ley Ndioo, tuva chàtiñu yo yi takua kùuni ra. ⁹ Yakan va iyo yi ña koto yo ti ñi'in ley tüvi iyo yi kuenda ma ndian va'a. Ti ma ley kùu yi kuenda ma ndian kini, ta ma ndian jã'a kuati, ta kuenda ndian tüvi jàchi'in ña kà'an yi. Ta juuni kuenda ma ndian tüvi iñu'u chí'in Ndioo, ta ma ndian chàtu'un ra, ta kuenda ma ndian kini xini ta jã'a kuati. Ta ma ley juuni kùu yi kuenda ndian chà'ni tatá chí'in ma'á, ta nda ndian chà'ni inga tuku ñivi ndia. ¹⁰ Ta juuni tãchi ra yi kuenda ndra kivi chí'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ña'a kivi chí'in inga ndra'ii, ta kuenda ndra si'i ndia. Tãchi ra yi kuenda ma ndian kà'an tu'un vata, ta ndian chà'a iin tu'un vaji töve jàchinu na yi, chí'in ndian tìn xe'e ñivi ta xiko na na inga chiyo. Yakan va ma ña kùuni ma ley ka'an yi, kùu yi kuenda ndian jã'a ña kini ña töve induku kùu yi takua jãna'a Ndioo ña jã'a na. ¹¹ Vati ma Racha'nu Ndioo, ra ya'a ga íi, kùu ma ra tãchi yu'u, ña na katitu'in tu'un ka'nu i'ya nuu kua'a' ñivi.

Chà'a Paulu ta'vindioo nuu ma Racha'nu Jesuu cha'a' ña kunda'vini ra ra

¹² Yu'u Paulu, chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu chito'o yo Jesucristu, ti chà'a ra ñandei takua nde'e ra ña iyo tundeeni ra chí'in. Yakan va chà'a ra tiñu nui ña na jatiñui kuenda ra, ¹³ vaji chàtu'in ra ta kã'an ti'in chata ra niku. Vati jatakue'i ma ndian chìnuni tu'un ra ta kãnduva'i ra. Va Ndioo kunda'vini ra yu'u, vaji takan jã'i, ti tüvi chitoi nayi jã'i ma ora ikan niku, vati takã'an chinun ña tu'un ra niku. ¹⁴ Ta nduva'a kuii ka'nu ñamani jã'a ma Racha'nu chí'in, ti chà'a ra ña na chinun ña tu'un ra, ta juuni chà'a ra ña na kùunio nde'o ta'an yo cha'a' ña indukuni kùu yo chí'in Jesucristu.

¹⁵ Yakan va ña ndicha kùu ma tu'un ña ni ka'in i'ya, ta ndisaa ndo iyo yi ña chinuni ndo yi: vati ma Racha'nu Cristu Jesuu, kīchi ra ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, ti kùuni ra jakakú ra tandi'i ndian iyo kuati. Ta tañu ndiakan, iyo iin yo iyo ga kuati, ta rakan kùu yu'u. ¹⁶ Ta yakan va ma Racha'nu Jesucristu, nduva'a kuii kūnda'vini ra yu'u, vaji iyo ga kuati. Ta takan jàna'a ra nuu ma ñivi naja kua jàndeeni ra ma ña jà'a na ta jànaa ra ma kuati na, takua jà'a ra chi'in ora kīcha'a chīnuni tu'un ra. Ta takan kuu ni'i na nuu koo na indeeni chi'in ra, tuva chinuni na tu'un ra ndia. ¹⁷ Ta vitin na jaka'nu yo Racha'nu Ndioo, ra ya'a ka'nu, ra iyo ndisaa tiempu, ti juu ra kùu ma Rey chà'nda tiñu. Vati tüvi ni chaa iin kivi ña ni kuvi ra. Vaji na kuu nde'o ra va chito yo ti iyo ra, ta iyo kua'a' chinituni ra. Ta uvanuu Ndioo kùu ra. Ta takan na kuu yi. Amén.

¹⁸ Yo'o se'yu Timoteu, jàya'i tiñu i'ya nuun, ña na jandeeniun ja'un ma tiñu chi'in ma ñivi, ta na jana'un nuu na ma iti' va'a ku'un na, ta na ja'un yi chi'in animaun, takua kā'an ma ndracha'nu yanio cha'un ora kā'an ndra chi'in tu'un yu'u Ndioo. ¹⁹ Yakan va na chinuni va'un tu'un ma Racha'nu chi'in ndisaa chinituniun, vati iyo ndian töve chīnuni va'a ma tu'un ra, ta ndākoo na yi. Ndiakan kùu na takua kùu iin varku ña kātita'an chi'in yuu, vati tüva nda kuenda na. ²⁰ Vati takan cha tā'an ma ra nāni Himeneu chi'in ra nāni Jandu. Ndrakan tī'i nda'a' ma kui'na, ikan na kutu'va ndra ti kuu ka'an ti'ini ndra chata Ndioo.

2

Naja kua iyo yi ña ja'a yo ora kà'an yo chi'in Ndioo

¹ Takan kuu ta vitin va ni ka'in iin tu'un ka'nu nuu ndisaa ndo ña na ndakan ndo nuu Ndioo, ta na naka'an ndo ra cha'a' ndisaa ñivi ñuñivi. Ta juuni na ku'va ndo ta'vindioo nuu ra, ikan na koo va'a ndisaa na. ² Iyo yi ña ka'an yo chi'in

ra cha'a' ma ndra kùu kalecha'nu, ta cha'a' ndisaa inga ndra iyo tiñu chi'in ndra ndia. Yakan va iyo yi ña ja'a yo ndisaa yakan, ikan na tüvi nde'o tundo'o, ta vii koo yo chi'in tandi'i ñivio, ti takan kùu koo va'a yo nuu Ndioo, ikan na kuu yo ñivi iñu'u ta ndaa. ³ Ta nduva'a kuii va'a ña jà'a yo takan, ti ma Ndioo ra jakakú yo, ya'a chisii ra ora jà'a yo takan. ⁴ Vati ma Racha'nu Ndioo kùuni ra ña na kakú ndisaa ndo, ta kuu koto ndo ma tu'un ndaa. ⁵ Vati uvanuu Ndioo, kùu ra ña takani iyo, ta juuni uvanuu ra ña tāchi ra kùu ra ña jàndo'iin ra yo chi'in Ndioo. Ta rakan kùu ra Jesucristu, ta kùu ra iin ñivi takua kùu maa yo. ⁶ Vati ma Racha'nu Jesucristu, chā'a ra ña ka'ni ñivi ra, ta na takaa na ra nuu kruu cha'a' ma kuatio, ti takan jà'a ra, ikan na kuu kakú yo nuu ma kuatio. Ta ña'a kùu ma tu'un ña jàna'a Ndioo nuu yo, ti ma kivi ña kāchin ra kùu yi. ⁷ Ta juuni cha'a' rakan kùu yi ña kāchin Ndioo yu'u, ña kùu iin tatun ra, ikan na katitu'in ma tu'un Cristu nuu kua'a' ñivi, nuu ndian yüvi judú ndia. Yakan va tüvi janda'viña'i ndo ti ña ndicha kùu ma ña kà'in kuenda Cristu, ti iyo yi ña jana'i nuu ndian yüvi judú, ti ña ndaa kùu yi tu chinuni na tu'un Cristu.

⁸ Takan kuu yakan va ndyo'o ndra kùu ndra'ii, kùuni ña na ndoni'i ndo nda'a' ndo ora kà'an ndo chi'in Ndioo ndanikuni ma nuu kāchika ndo chi'in anima va'a ndo, ta tüvi kàyuni ndo ta töve kānita'an yu'u ndo ndia. ⁹ Ta ma ñivi ña'a, kùuni ña ku'un vi ja'ma nda'vini ta iñu'u ña tüvi ya'a ya'vi ndaa. Va chàkuni kanduu ña jandondacha vi vi, ti iyo ñivi ña ya'a jàndovii vi ma ixi xini vi takua jà'a ma ñivi ña'a ña chütaka sukun oro a yuu tacha kuenda ña jàndondacha vi vi. Ta yüvi takan iyo yi ña ja'a vi. ¹⁰ Vati kùuni Ndioo ña na koo va'a vi chi'in ma ña chīnuni vi tu'un ra, ta chi'in ma ña va'a ña jà'a vi, ti takan jà'a ma ñivi tiñu'u Ndioo, ta jàka'nu vi ra. ¹¹ Yakan va ma ñivi ña'a, na taso'o

taxiini vi ma tu'un va'a Ndioo ta na jachi'in vi ma ña kà'an ra. ¹² Ta juuni na tüvi chà'i ndatu nuu ma ñivi ña'a ña jàna'a vi tu'un Ndioo nuu ndra'ii, ta ni tüvi va'a ña ka'nda vi tiñu nuu ndra ndia. Tiá va'a ña na taxiin kindoo vi. ¹³ Vati ma Racha'nu Ndioo, ji'na jätuvi ra ma ra nàni Adán tajan jätuvi ra ma Eva. ¹⁴ Ta yüvi rakan jānda'viña'a ma kui'na, ti Eva kùu ma ña jānda'viña'án'. Ta ora jā'a ña ma ña kā'an Ndioo ña tüvi ìyo yi ña ja'a ña, kōyoan iin tichi kuati. ¹⁵ Va ma ñivi ña'a, kùu kakú vi tuva ja'a va'a vi ma tiñu Ndioo takua kùu vi ñivi chàkoo se'e. Vati tu chìnuni vi ma tu'un Ndioo, ta tu kùuni vi nde'e vi inga ñivi, ta kuu vi ndian íi kuenda ra, ta na töve ya'a ndu vi ma tiñu ña chā'a Ndioo ña na ja'a vi.

3

Paulu, kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña koo ma ndra ndiso tiñu kuenda Ndioo

¹ Ña ndicha kùu ma ña kà'in chi'in ndo, ti tu ìyo ndra chìnuni ña chà'nini kuu ndra iin ndra kuiso tiñu nuu ñivi chìnuni tu'un Ndioo, ndicha ña ma tiñu va'a kùu yi ña kùuni ndra jakuu ndra. ² Yakan va taku ma ra ndiso tiñu veñu'u, ìyo yi ña ja'a ra maaa ña va'a, ikan kùu ka'an ma ñivi chata ra. Ta ìyo yi ña koo ivanuuni ñasi'i ra, ta juuni ìyo yi ña kùu ra iin ra tüvi ya'a ndu ña jà'a ra nī'iin nakuyi, ta ra kachin chinituni, ta iñu'u chi'in ndisaa nakuyi. Ta ìyo yi ña kunda'vini ra ndian tüvi ve'e ña chaa ve'e ra, ta ku'va ra kindoo na ve'e ra. Ta ìyo yi ña kuu ra iin ra kachini xini ña jàna'a va'a ra ndia. ³ Ta na tüvi ìyo yi ña kuu iin ra ya'a ga ch'i ndixi ta tüvi ìyo yi ña ndikita'an ra chi'in ndian ya'a tu'va kànita'an. Vati ìyo yi ña kùu ra iin ra va'a ña jàndomani ñivi. Ta juuni tüvi ìyo yi ña kùu ra iin ra ya'a ga chàta'ani ra nde'e ra xu'un'. ⁴ Vati ìyo yi ña ka'nda va'a ra tiñu ma ve'e ra, ta jana'a ra ña na kandicha ma se'e ra tiñu tàva ra nuu na, ikan na

iñu'u koo na. ⁵ ¿Vati tu töve chito yo ka'nda yo tiñu juuni ma ve'e maa yo, naja kùunio ka'nda yo tiñu nuu ma ndian chìnuni tu'un Ndioo?, tuva takan. ⁶ Yakan va ma ra ndiso tiñu, tüvi ìyo yi ña kuu iin ra já kī'vi kuenda Cristu, ti koto jatayi maa ra ra chi'in ma tiñu ikan, ta tu ja'a ra takan, juuni kani koyo ra tichi kuati takua tã'an ma kui'na. ⁷ Ta juuni ìyo yi ña kuu ra iin ra iñu'u nuu ma ndian tüvi chìnuni tu'un Ndioo ndia, vati tu tüvi jà'a ra yi takan, ni koo tukanuu nuu ra, ti takan jà'a ma kui'na ña jànda'viña'án' yo.

Naja ìyo yi ña koo ma ndian chàkoo tiñu ña tìndee na ma ndian chìnuni tu'un Cristu

⁸ Ta juuni takani ma ndra chìnuni ña ndiso tiñu ña tìndee ma ndian chìnuni tu'un Cristu, ìyo yi ña kuu ndra iin ndra iñu'u. Ta juuni ìyo yi ña jachinu ndra tu'un kà'an ndra, ta tüvi kùu ndra ndra ch'i kua'a' ndixi, ta ni tüvi kùuni ndra ña koo kua'a' xu'un' ndra ndia, ña tüvi va'a jàkanaa ndra. ⁹ Ta chi'in iin chinituni kachin ìyo yi ña endee chinuni ndra ma tu'un ndaa ña já jāna'a Ndioo nuu yo. ¹⁰ Yakan va ji'na ìyo yi ña ki'o ku'va ndra, nde'o tuva ndicha ña jà'a ndra ma tiñu takua kà'an Ndioo ña jà'a ndra, ta tu va'a jà'a ndra, tajan kuu koo ndra ma tiñu ikan. ¹¹ Ta ma ñivi ña'a, juuni ìyo yi ña iñu'u koo vi, ta tüvi ìyo yi ña ka'an vi chata ma ta'an vi chi'in tu'un vata, ta tüvi ya'a ndu vi jà'a vi nī'iin nakuyi, ta kachin koo vi chi'in ndisaa nakuyi. ¹² Ta ma ndra tìndee ma ndian chìnuni, ìyo yi ña koo uvani ñasi'i ndra, ta ìyo yi ña kundayu'u ndra ma ndiakwati se'e ndra chi'in tandi'i ñivi ìyo ve'e ndra ndia. ¹³ Vati ma ndra jàkuu va'a ma tiñu ña tìndee ndra ma ndian chìnuni tu'un Ndioo, ni keta iin kivi ña ya'a ni tiñu'u ndisaa ma ñivi ndra. Ta ìyo kua'a' tundeeni Ndioo chi'in ndra, ta takan kùu kàtitu'un ndra nuu ma ñivi, naja kùu chinuni na ma tu'un cha'a' Jesucristu.

Ma tu'un kachin ña tüvi nàkoto yo niku

¹⁴ Chàninì ña ku'in kunde'i ñun numini. Va tu kuyanga kuàchai, tajan cha'a' yakan, va tàchì ma tutu i'ya nuun, ¹⁵ ikan na kotoun naja kua iyo yi ña koo yo chi'in ma inga ndian chìnuni tu'un Ndioo, ti ñivi Ndioo ndito kùu yo. Vati ma ñivi Ndioo kùu ma ndian kùmi ma tu'un ndaa, ta juuni jàna'a yi nuu inga ñivi ndia. ¹⁶ Takan kùu yakan va, ma tu'un ña tüvi nàkoto yo niku, ndicha ña cha jàna'a Ndioo yi nuu yo vitin, ta ma tu'un ikan, nduva'a kuui ka'nu yi: Racha'nu Ndioo, ndākuu ra iin ñivi, ta ra va'a kùu ra, kàti ma Tati Í Ndioo. Ta juuni ndē'e ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo ra. Ta chitakuati ma tu'un ra tandi'i ñuu ñuñivi, ta kua'a' ñivi chìnuni ña kà'an ra, ta ndāa ra kuà'an ra iti' andivi.

4

Ndian ni jaña ña chìnuni tu'un Cristu

¹ Va ma Tati Í Ndioo, kà'an kachin va'a yi, ti ma tiempu nuu ni ndi'inia iyo ndian ni jaña na ña chìnuni na ma tu'un Ndioo, vati ni jachi'in ndio na ma tu'un vata ña jàna'a ndian tati xaan ña jànda'viña'a yi na. ² Ta ikan jan ndisaa ndio ma ñivi ikan, cha'a' ña kùu na ñivi chi'in uvi nuu ña chàninì, ndian jàna'a na mamaa tu'un vata, ta tüva kachin chàninì na, ta tüva kanuu na ja'a na kua'a' ma ña kini. ³ Ta ma ndian jà'a takan ti tüvi chà'a na ña tànda'a ma ñivi chìnuni tu'un Ndioo, vati iin kuati kùu yi kuenda na, kàti na. Ta juuni kàti na ña iyo sa'an ña kùu kacho, vati iin kuati kùu yi ndia. Va yu'u kàti ña tüvi va'a ma ña jàna'a na, ti maa ma Racha'nu Ndioo, jàtuvi yi kuenda ña kachi yo ndian chìnuni ta chito ma tu'un ndaa yi. Ta cha'a' ndisaa ña nì'o nuu ra iyo yi ña ku'va yo ta'vindioo nuu ra cha'a' yi ndia. ⁴ Yakan va cha chito yo ti ndisaa ma ña jà'a Ndioo ña va'a kùu yi.

Ta nì'iin nakuyi kùu ka'an yo ña na vā'a yi, tuva chà'a yo ta'vindioo nuu ra ora nì'o yi, ⁵ ti chi'in tu'un Ndioo jà'í ra nuu yi ora kà'an yo chi'in ra cha'a' yi.

In ra jàtiñu va'a kuenda ma Racha'nu Jesucristu

⁶ Takan kùu yakan va tu jàna'a va'un ma tu'un ndaa i'ya nuu ma ndian kùu yanio ta chìnuni va'un yi, ni kùun iin ra jàtiñu va'a kuenda ma Racha'nu Jesucristu, ti ni tindee yi ñun cha'a' ña tàndikun va'un ma iti' ña jàna'a yi ñun. ⁷ Va tüvi va'a ña jàchi'un ma tu'un vata ña kà'an kua'a' ma ndian iyo ma ñuñivi i'ya, ti tüvi nda kuenda yi. Tiá va'a ña na jaka'nun ma Racha'nu Ndioo ta ja'un naja kua kà'an ra. ⁸ Ndicha va'a ti ma tiñu jà'a yo ña jàndoni'o ma kuñu yo iyo nuu chàtiñu yi va kuenda vitini, va tu jà'a yo ma tiñu Ndioo ta jàka'nu yo ra, va'aga yi kuenda yo, ti tindee yi yo ma ñuñivi i'ya vitin, ta juuni ni tindee yi yo ora koo yo chi'in Ndioo endeeni ma tiá iti' nuu ndia. ⁹ Ndicha kuui ti tu'un i'ya ña ndaa kùu yi, ta iyo yi ña taso'o va'a ndisaa ndo yi. ¹⁰ Ta cha'a' yakan kùu yi ña jàtiñu yo ta ndè'o tundo'o jà'a ñivi kàti'ini chata yo, vati iyo ma tundeeni ma Ndioo ndito chi'in yo ta chìnunio ña ndicha ña ni jachinu Ndioo ma kua kàti ra nuu yo. Vati rakan ni tindee ra tandi'i ñivi, va tiaga kua'a' ni tindee ra ma ndian chìnuni ta ni jakakú ra na, ikan na koo na endeeni chi'in ra.

¹¹ Ta ndisaa tu'un i'ya, iyo yi ña ka'un ta jana'un yi nuu na. ¹² Na jana'un nuu ma ñivi ña na tiñu'u na ñuun vaji ra tivaani kùun. Va na jana'un nuu na ma kua iyoun chi'in ma ña jà'un ta chi'in ma tu'un kà'un ma iti' va'a kuà'un. Ta juuni na kuuniun nde'un na, ta na kùun iin ra ña töve jà'a kuati, ta na chìnuniun tu'un Cristu chi'in ndisaa animaun ta chinituniun ndia. Takan koun, ikan na kuu nde'e na ñun, ta tandikun na iti' kuà'un. ¹³ Va takua yu'u juuni kuyangai tiá ma

iti' te'en, ta yo'o na jakua'un ma tu'un Ndioo nuu ka'iin ti'vi ma ndian chìnuni, ta na kundayu'u va'un na ta jana'un ma iti' ku'un na ndia. ¹⁴Na jakuendaun ma ndatu ña chā'a Ndioo nuun ora jündii ndracha'nu ndiso tiñu veñu'u nda'a' ndra xiniun takua kùuni ma Racha'nu Ndioo, koto nāaniun yi.

¹⁵Takan kūu yakan va na taso'o va'un ma tu'un já chinu kà'in i'ya, ikan na nde'e ma ndian chìnuni naja kua ndikun va'un ma iti' Ndioo, takua ikan ìyo yi ña ja'a na ndia.

¹⁶Ta na ja'a va'un kuenda nuun chi'in ma tu'un jàna'un ma iti' kuà'un nuu ma ndian chìnuni. Ta koto jãñaun ma ña va'a ña jà'un ndia, vati tu ja'un ma takua kùuni Ndioo, ni kakun. Ta juuni ni kakú tandi'i ma ndian jàchi'in ma tu'un Ndioo ña kà'un ndia.

5

Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña koo yo chi'in ma ndian chìnuni

¹Koto kà'un yu'u ma ndracha'nu, vati tiá va'a ña viviini kà'un chi'in ndra ora chùnda yu'un ndra, ti ìyo yi ña tiñu'un ndra takua tiñu'un iin tatáun. Ta juuni na vii ka'un chi'in ma ndra tivaa, vati ìyo yi ña tiñu'un ndra takua tiñu'un iin ra kùu yaniun. ²Ta ma ñivi ña'a cha'nu, juuni ìyo yi ña tiñu'un vi, ta kuuniun nde'un, vi takua kùuniun nde'un ma ma'á maun. Ta juuni ìyo yi ña tiñu'un ma ñivi ña'a yoko, ta kuuniun nde'un vi, takua kùuniun nde'un ma ñivi ña'a ta'un ndia. Yakan va na ja'un maaaa ña va'a chi'in na.

³Na tindeun ma ñivi ña'a ña kindoo nda'vi tu tüvi ìyo ndian tindee vi. ⁴Vati tu ma ñivi kindoo nda'vi ìyo se'e vi a se'e yani vi, ndiakan ìyo yi ña koo tu'va na ña tindee na vi, takua kūmi vi na ora kūu na ndiakwati, ti ñivi maa na kùu vi. Yakan va ora jà'a yo te'en, nduva'a kuii chisii ma Racha'nu Ndioo nde'e ra yo, ti ña va'a kùu yi. ⁵Va ma ñivi ndicha ña kindoo nda'vi ta ma'iin, endee kà'an nda'vi vi ta ndàtu vi

nda'a' ma Racha'nu Ndioo nduvi ta niñuu, ti chító vi ña ni tindee ra vi.

⁶Vati tu ma ña'a ña kindoo nda'vi jà'a ña naja kua kùuni maa ña, ma yakan kùan takua kùu iin ña tüva ndito kuenda ma Racha'nu Ndioo, vati nàndukuan naja jàka'nuan juuni maa ña, ta tüvi jàka'nuan Ndioo.

⁷Yakan va na jana'un ndisaa tu'un va'a i'ya nuu na, ikan na ja'a na ma ña va'a ndia, ta takan kùu nani'i ma ñivi ña kà'an na chata na. ⁸Vati ma ndian tüvi nàkanini cha'a' ña tindee na ma ñivi na, ta ni töve nàkani iti' na cha'a' ma ñivi na ña ìyo tichi ve'e na, ndiakan cha jãña na ña chìnuni na ma tu'un Ndioo jà'a ma kuati na, ti tiaga kini kùu ma anima na kua ma anima ndian töve chinuni.

⁹Va kùu nakuisoun sivi ma ñivi kindoo nda'vi tu cha chinu vi uni xiko kuiya ta iti' nuu. Ta tu chiyo uvani ii vi ndia. ¹⁰Ta tu kùu vi iin ñivi ña kà'an va'a ma ñivi chata, cha'a' ña kùnda'vini vi ma ñivi chàa ma nuu ìyo ve'e vi. Ta juuni tu jakua'nu va'a vi ma se'e vi ndia, ta nakata vi cha'a' ma ndian chìnuni ña chaa ve'e vi, ta takan jàna'a vi ti tiñu'u vi na. Ta juuni tu tindee vi ma ndian ndè'e tundo'o, ta chítu'un vi cha'a' ma tiñu va'a ña ìyo yi ña ja'a vi ndia.

¹¹Ta tu ìyo ñivi yoko ñivi kindoo nda'vi, tüvi ìyo yi ña nakuisoun sivi vi. Vati ni keta iin kivi ña ni kuuni ndiko vi tanda'a vi chi'in inga ra'ii, ta ikan ni jaña ndio vi ña jà'a vi tiñu kà'an Cristu, ¹²ikan kùu yi ma nuu koyo ndio vi tichi kuati cha'a' ña jãña vi ña jà'a vi ma tu'un chā'a vi nuu Cristu. ¹³Vati juuni ya'a chàta'ani ndio vi kakunuu vi ta ve'e ta ve'e ma ñivi, ta ndakuu suchan ndio vi, ta yüvi yakani kùu yi, ti kicha'a ndio vi nàtu'un vi tu'un vata chata ma ñivi. Yakan va ikan kùu ma nuu kivi ndio vi tichi ndisaa tuxa'ini, ta nàtu'un vi tu'un ña tüvi ìyo yi ña ka'an vi. ¹⁴Ta cha'a' yakan kùu yi ña kùuni ña na koo ndiko ma ii ma ñivi ña'a yoko ña kindoo nda'vi, ta tanda'a ndiko vi, ikan na koo ndiko se'e vi ta kumi va'a vi na chi'in ma ii vi ndia. Ta cha'a' yakan

kùu yi ña na kùu ka'an ti'ini ma ñivi xaani nde'e nuu vi chata vi, ti ma tiñu va'a jà'a vi. ¹⁵ Takan kàti chi'in ndo, ti ìyo ma ñivi ña'a ña cha jāña vi ma iti' Ndioo, ta tãndikun vi kuà'an vi iti' kuà'an ma kui'na.

¹⁶ Ta tu ìyo iin ña'a a iin ra'ii chìnuni tu'un Cristu, ta tichi ve'e vi ìyo iin ña kìndoo nda'vi, na tindee vi ña, ikan tūva kua'a' tiñu ìyo yi ña ja'a ma inga ndian chìnuni chi'an. Vati ma ndian chìnuni va'a ga ña na tindee na ma ñivi kìndoo nda'vi ña tūvi nī'iin ñivi.

¹⁷ Ta ma ndracha'nu ña ndiso tiñu nuu ma ndian chìnuni, ìyo yi ña nduva'a kuii tiñu'u ma ñivi ndra. Va ìyoga yi ña tiñu'u na, taku ma ndracha'nu kàtitu'un tu'un Ndioo, ta jàna'a ndra yi nuu ma ñivi. ¹⁸ Vati ma tutu Ndioo, te'en kà'an yi:

“Na tūvi ìyo yi ña ti'o xikima yu'u ma kiti jàna yo ora jàtiñu ri.” Ta juuni ìyo inga tu'un ña kà'an ma tutu Ndioo: “Ma ra jàtiñu, ìyo yi ña ni'i ra ma ya'vi ra ndia.”

¹⁹ Tu tisokuati iin ñivi chata iin racha'nu ndiso tiñu ndian chinuni nuun, koto jāchi'un yi. Tiá va'a ña na jachi'un yi tuva kà'an uvi a uni ta'an na yi nuun. ²⁰ Ta ma ndra tūvi kùuni jāña ña jà'a ma kuati, tiá va'a ña na ka'un nuu ndra ma nuu ka'iin ti'vi tandi'i ma ñivi Ndioo, ikan na yu'vi ma ñivi Ndioo, ta tūvi jà'a na takua jā'a ndra. ²¹ Yakan va yu'u Paulu, kà'in chi'un ndava nda nuu Ndioo chi'in Racha'nu Jesucristu chi'in tandi'i tati jà'a tiñu nuu Ndioo ña kāchin ra, ña na ja'a va'un ma ña kà'in chi'un, ta inuuni nde'un ma ñivi ora jà'un yi. ²² Ora ni kachiun ñivi ña ni koo tiñu kuenda Ndioo, koto jündiun nda'un chata nda ndian ni kuuni, tu tūvi nākanini va'a jī'naun ña ni ja'un yi, ikan na tōve kosoun kuati ña jà'a inga na. Yakan va na ja'un kuenda nuun, koto ki'viun tichi nda kuati ni kuuni.

²³ Ta taku maun ña ya'aga nuuni ku'vi tichiun, na kō'un mamaa takuini, ti juuni ìyo yi ña ko'un ita'vi ma vinu, ikan na ndova'un nuu ma kue'e ña jà'a ña ku'vi tichiun.

²⁴ Ta ìyo uvi uni ndian jà'a kuati, ña numi kuiini chà'a yo kuenda ña ìyo kuati na, ti ch̀to yo ma ña jà'a na antea ña chaa ma kivi ña ndòndaa yi. Va ìyo ndian jà'a kuati, ña tūvi numini chà'a ma ñivi kuenda yo jā'a yi, ti ya'a xe'e ìyo yi. Va ni chaa iin kivi ña ni koto ndi'i yo yi. ²⁵ Ta juuni kùu yi, ña tu ìyo ma ndian jà'a iin tiñu va'a, numi kuiini chà'a yo kuenda tu ma tiñu va'a kùu yi. Va ìyo ma ndian jà'a tiñu tōve va'a, ta tūvi numi chà'a yo kuenda, va ch̀to yo ña ni chaa iin kivi ña ni koto ndi'i ma ñivi yi vaji ya'a xe'e ìyo yi ndia.

6

¹ Ta tandi'i ndian chìnuni tu'un Cristu ndian kùu musu, ìyo yi ña tiñu'u va'a na ma ndian kùu chito'o na ña chà'nda tiñu nuu na, ikan ma chito'o na kùu ka'an ti'ini na chata ma Racha'nu Ndioo, ta chata ma tu'un ra ña jàna'a yo ndia. ² Ta tu ìyo iin ma ndian kùu musu ta ma chito'o na iin ndian chìnuni tu'un Ndioo kùu na, koto jāña na ña tiñu'u na na, ti indukuni ndian chìnuni tu'un Ndioo kùu na ndia. Vati ma ña ìyo yi ña ja'a na kùu yi ña na tiñu'u ga na na ta jatiñu ni'iga na kuenda na, vati juuni yani na ndian chìnuni kùu na ndia. Yakan va, ndisaa tu'un i'ya ìyo yi ña jana'un ta katitu'un yi nuu na.

Ma ña va'a ndicha ni ni'o cha'a' ña chìnuni va'a yo tu'un Ndioo

³ Tu ìyo nda ndian jàna'a iin tu'un ña tūvi indukuni kà'an kua kà'an ma tu'un ma Racha'nu Jesucristu, ta juuni tōve indukuni kà'an kua ma tu'un ndaa ña chìnunio, ⁴ ndisaa ma ndiakan mamaa ndian kutayini kùu na, ti tūvi ch̀to na nī'iin nakuyi. Ta juuni na kùu natu'un va'anio chi'in na, ti endee kànita'an yu'u na, ti tūva indukuni chà'nini ndio na kua chà'ninio, ta juuni kīcha'a na tixii na ta ka'an ti'ini na chata ma ñivi, ti tūva ìyo tundeeni na chi'in ma ñivi, ti siin siin chà'nini na. ⁵ Ta ma kuati ikan, tūvi nda ora ni chinu yi, ti ma ñivi ikan, kùu na takua kùu ma ndian tivi xini, vati tūvi ch̀to

na ma tu'un ndaa, ta jà'ani na ña chìnuni na tu'un Ndioo kuenda na ndokuika na jà'a yi. Yakan va va'a ga ña na tüva ga tita'un chí'in na. ⁶Ndicha va'a ña kùu kua'nu yo chí'in ma ña chìnunio tu'un Ndioo, va tu sii kùnunio chí'in ma ndatiñu ña iyo nuu yo. ⁷Vati ora kaku yo ma ñuñivi i'ya, tüvi nī kichaa inga nakuyi chí'o, ti sokaanio kaku yo. Ta indukuni ni ta'an yo ma ora ni kuvi yo, ti tüvi ni kunda'a yo nī'iin nakuyi ko'o ndia. ⁸Ti tuva cha iyo ma ña kacho ta iyo ma ja'ma ku'un yo, tiá va'a ña na sii kuunio chí'in yakani. ⁹Va ma ndian kùuni ndokuika, tia numini koyo na tichi ma kuati. Ta ikan kùu ma nuu koyo na tichi xayu ma kui'na jà'a ma ña kùuni na koo tiá ndatiñu na. Ta juuni maa yi kùu yi ña jande'e yi tundo'o na, ta ni janaa yi na tiá iti' nuu ndia. ¹⁰Ti tu ya'aga kùuni yo ma xu'un', ikan kicha'a ma kuati ka'nu ña jà'a yo, ti numini kicha'a yo kèsiin yo ma iti' Ndioo jà'a ña tixin yo. Ta ikan kùu ma nuu juuni maa ndio yo jànde'o tundo'o ma anima yo.

Ma tiñu va'a jàkuu ma ndian chìnuni ma tu'un va'a Ndioo

¹¹Yakan va yo'o Timoteu, ra jàkuu tiñu nuu Ndioo, koto nàkaniun ja'un takua jà'a ma ndiakan, ti na ku'un ma iti' ndaa ña kuà'an Ndioo, ta na jaka'nun ra ta na chinuni va'un ma tu'un ra chí'in ndisaa animaun, ta na kuuniun nde'un inga ñivi, ta na jandeeniun ña jà'a na chí'un, ta na kùnun iin ra ya'a vita anima ndè'un na ndia. ¹²Ta na jandeeniun chìnuniun tu'un Ndioo, ikan na ni'un ma nuu koun endeeni chí'in ra, ti takan kùuni ra ña na ja'un. Ti kàchin ra ñun ma ora kàtitu'un yi nuu ka'iin ti'vi kua'a' ndian kùu testigu ña chìnuni va'un ma tu'un ra. ¹³Yakan va ndava nda nuu Ndioo, ra chà'a kivi koo ndito ndisaa ma ña iyo ñuñivi, ta ndava nda nuu Jesucristu, ra juuni kàtitu'un ma tu'un ndaa nuu Ponciu Pilatu tatiempu, ¹⁴kàtitu'in nuun ña na

jachi'un ta na ja'un ma tiñu kà'in ña jà'un, ta koto jàñaun ña jà'un yi, ikan na nī'iin na kùu ka'an na chataun nda ora. Vati endeeni iyo yi ña ja'un yi nda kati ni chaa ora ña ni kichaa ndiko ma Racha'nu Jesucristu, ra chito'o yo. ¹⁵Vati ma Racha'nu Ndioo ni ja'a ra ña ni kichaa ndiko ra ma nda ora kùuni maa ra. Ta uvanuu ma Racha'nu kùu ra ma ra na jaka'nu yo, ti ra chà'nda tiñu ninii ñuñivi kùu ra. Ta juuni kùu ra Rey kuxini nuu ndisaa rey, ta chito'o ndisaa ndracha'nu ndia. ¹⁶Uvanuu rakan kùu ma ra takani iyo, ta iyo endeeni, ta iyo iin nuu endee tacha kàa, nuu nī'iin yo kùu jayatin yo yo. Ta juuni nī'iin yo takà'an nde'e ra, ta ni kùu nde'o ra ndia. Yakan va na jaka'nu yo ra endeeni cha'a' ña endeeni kùu ra iin ra iyo ndatu. Ta takan na kùu yi. Amén.

¹⁷Ta na katitu'un nuu ma ndian kuika ña iyo ma ñuñivi i'ya, ña koto jàndotayi yi na chí'in ma ña iyo nuu na, ta ni chí'in ma xu'un' ña iyo nuu na ndia, vati ma xu'un' na numini ni ndi'i yi. Tiá va'a ña na kundaanio ma Racha'nu Ndioo, vati maa ra kùu ma ra chà'a tandi'i ma ña iyo nuu yo, ikan na sii kùnunio chí'in yi. ¹⁸Ta juuni na katitu'un nuu ma ndian kuika, ña na ja'a na maaaa ña va'a ta na koo va'a na jà'a ma tiñu va'a jà'a na. Ta juuni ña na tüvi kuu xii na chí'in ma ndatiñu iyo nuu na, ti na tindee na inga ma ndian kùmani yi nuu ndia. ¹⁹Vati tu ja'a na takan, ni ndakuu yi iin ya'vi ña chà'a Ndioo nuu na ña kùndee yi na endeeni, ta juuni ndiakan kùu ni'i ña na koo na endeeni chí'in ra ndia.

Ma tu'un nuu ndi'inia ña iyo yi ña ja'a Timoteu

²⁰Yo'o Timoteu, kùuni ña na ja'a va'un ma tiñu Ndioo ña kàti'tu'in nuun. Ta koto jàchi'un ma tu'un vata ña kà'an ñivi ñuñivi ña tüvi nda kuenda, ta ni ma tu'un ña vii kà'an yi kùnunio, va tu'un vatani kùu yi. ²¹Vati iyo ma ndian kà'an ma tu'un te'en, ta kùuni na ti nduva'a

kuii ch̀to na, k̀uni na. Va töve.
Ta java k̀esiin na ma iti' Ndioo, ta
tüva ch̀inuni na ña k̀'an ra. Ma
Racha'nu Ndioo, na ku'va ra ña na
koo ma ñamani ra chi'un. Ta takan
na k̀uu yi. Amén.

Tutu uvi ña tãa racha'nu Paulu kuenda Timoteu

Paulu tãa ra tutu i'ya kuenda Timoteu

¹ Yu'u Paulu, tàchì tutu i'ya nuun, yo'o Timoteu, vati maa ma Racha'nu Ndioo, chã'a tiñu nui ña na kui tatun ma Jesucristu, ti takan kùuni Ndioo ña na ja'i. Yakan va, cha chito yo, ti maa ra chã'a ra tu'un ña na koo ndito yo endeeni chi'in Jesucristu. ² Ta cha'a' yakan kùu yi ña tàchì ma tutu i'ya nuun, ti kùuni nde'i ñun takua kùuni nde'i iin ra se'e mai. Ta juuni kùuni ña na ku'va ma Racha'nu Ndioo Tatá yo, chi'in chito'o yo Racha'nu Jesucristu ñamani ra nuun. Ta na kunda'vini ra ñuun, ikan na koo viun kuenda ra.

Paulu kàtitu'un ra nuu Timoteu naja kua iyo yi ña ja'a ra, ikan na koto ma ñivi ña ñivi Jesucristu kùu ra

³ Nani kivi ora chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo, endee chàku'unì ñun, ta nàka'in ñun nuu ra ndia, vati jàka'nu va'i Ndioo chi'in chinituni ndai takua jàka'nu ma ndian kùu ñivi, ndian chiyo tatiempu ra ndia. ⁴ Ta juuni ya'a chàku'unì naja kua chàkun ma ora kësio, cha'a' ña kùuniun nde'un yu'u. Va vitin ya'aga kùuni ndikoi kunde'i ñun, ikan na sii kuunì. ⁵ Yakan va chàku'unì naja kua ya'a chìnuniun ma tu'un Ndioo. Ta juuni chàku'unì ña ji'na kui ma pe'un Loida chi'in ma ma'un Eunice, kùu ma ñivi kicha'a chìnuni. Ta juuni chitoi ña yo'o kùun iin ra ya'a chìnuniun ndia.

⁶ Yakan va jàninì ñun ña na kuàtiñu va'un ma ndatu ña chã'a Racha'nu Ndioo nuun ora jündi ma nda'i xiniun niku. ⁷ Ti ma Racha'nu Ndioo, chà'a ra ma Tati Í Ra nuu yo kuenda ña na jãyu'vio yo, ikan na jandeenio ta kuunio nde'o ma

ndian ta'an yo. Ta juuni chà'a ra ña na ja'a yo kuenda nuu yo chi'in ma ña jà'a yo ndia. ⁸ Yakan va koto kùkanuun ña kàtitu'un ma tu'un ma Racha'nu chito'o yo nuu ma ñivi. Ta juuni koto kùkanuun yu'u cha'a' ña indij ma tichi vekaa cha'a' ma tiñu jà'i kuenda Racha'nu. Yakan va na jandeeniun ñun cha'a' ma tundo'o nde'un ña kàtitu'un ma tu'un va'a Ndioo. Vati ma Racha'nu Ndioo cha chã'a ra ndatu ra nuun. ⁹ Ta juuni maa ra kùu ra ña jàkakú ra yo, ta kàchin ra yo ña na í koo yo chi'in ra. Vati ma Racha'nu Ndioo, na tüvi nì jàkakú ra yo cha'a' nì'iin tiñu ña jà'a yo kuenda ra, ti jã'a ra yi, vati takani cha chànini ra jà'a ra yi takan niku. Ta antea ña jätuvi Ndioo ma ñuñivi i'ya kàchin ra yo ña na kuu yo ndian ñivi Jesucristu, ta cha'a' rakan kùu yi ña chã'a ra ñamani ra nuu yo. ¹⁰ Ta juuni Ndioo jàna'a ra nuu yo naja kua kùuni ra nde'e ra yo cha'a' Racha'nu Jesucristu, ora kichi jàkakú ra yo nuu ma kuati. Ta juuni ra kùu ra ña jàndi'i ra nuu ma ndatu, ña jà'a ña na kuvio. Yakan va chi'in ma tu'un va'a kà'an ra kùu yi ña tàvani'i ra nuu ndichin ña na koo ndito yo endeeni. Ta cha'a' yakan kùu yi ña tüva ni kuvio cha'a' ña chìnuni yo ma tu'un ra.

¹¹ Takani kuu yakan va maa ma Racha'nu Ndioo kàchin ra yu'u, ta chã'a ra tiñu nui ña na kui tatun ra kuenda ña na jana'i ta kàtitu'in ma tu'un va'a cha'a' ra nuu ma ndian yüvi judíu ndia. ¹² Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a nde'i tundo'o. Va ni tüvi kukanui cha'a' yi vaji takan kùu yi, vati chitoi yo kundeni, ta juuni cha chito va'i ña, rakan ni kumi va'a ra yu'u chi'in ndatu ra endeeni, nda ora ni chaa kivi ña ni kichaa ndiko ra.

¹³ Yakan va na ja'un takua kàtitu'in nuun, ikan na chinuni va'un ma tu'un Ndioo, ta kùuniun nde'un inga ñivi ndia. Vati ñivi Racha'nu Jesucristu kùun. ¹⁴ Ta na kumi va'un ma tu'un va'a ña chã'a ma Tati Í Ndioo nuun ña na ja'un,

vati juuni iyo yi chi'in yo ndia.

¹⁵ Ta juuni cha ch̀to va'un naja kua kũu yi ña ndākoo ma'iin ma ndian ch̀nuni ña kichi iti' ñu'u' Asia yu'u. Ta tañu ndiakan iyo ndra nani Figelu chi'in Hermógenes. ¹⁶ Ta na kunda'vini Ndioo ma Onesíforu, chi'in ndisaa ma ñivi iyo ve'e ra. Vati kua'a' cha'a' kichi ku'va ra tundeeni yu'u ma tichi vekaa i'ya, ta ni tũvi nĩ kukanuu ra cha'i, vaji indij ma tichi vekaa. ¹⁷ Ta rakan, na tũvi nĩ ja'a ra takua jã'a ma inga na ti ma ora kichaa ra ma ñuu Roma, numini kicha'a ra nanduku ra yu'u, nda kati nãta'an ra yu'u. ¹⁸ Yakan va na kunda'vini ma Racha'nu ra ora ni kichi ndiko ra ña ni jandondaa ra kuati ma ñivi. Ta cha ch̀to va'un, yo'o Timoteu, naja kua tĩndee ma Onesíforu yo ora chiyo yo ma ñuu Efesu niku.

2

Paulu kãtitu'un ra naja kua iyo yi ña koo va'a iin ra kũuni kuu jandaru Jesucristu

¹ Ta yo'o Timoteu se'yu, na jandeeniun ña koo va'un chi'in ma ñamani ña chã'a ma Racha'nu Cristu Jesuu nuun. ² Ta ndisaa ma tu'un ña kãtitu'in nuun ma nuu ka'iin kua'a' testigu, iyo yi ña katitu'un yi nuu ma ndian ch̀nuni va'a, ta ndiakan na koo tu'va na ña jãna'a ndiko na yi nuu inga ñivi.

³ Yakan va ora ndè'un tundo'o cha'a' ma tiñu jã'un kuenda ma Racha'nu Jesucristu, iyo yi ña jandeeniun, takua jãndeeni ma ndra jandaru ora ndè'e ndra tundo'o cha'a' ma tiñu jã'a ndra. ⁴ Vati ndisaa ma ndra kũu jandaru, na kũu ki'vi ndra jã'a ndra inga tiñu, ti iyo yi ña koo tu'va ndra kuenda ma ra chà'nda tiñu nuu ndra, ikan na sii kũuni ra cha'a' ma tiñu jã'a ndra kuenda ra. ⁵ Ta juuni takan kũu yi chi'in ma ndra chàsiki, tuva tũvi chàsiki va'a ndra takua iyo yi ña kusiki ndra na kũu jakanaa ndra tũva töve chàsiki ndra tava kã'an yi nuu ma tutu kua iyo yi ña ja'a

ndra yi. ⁶ Taku ma ndra jãtiñu nuu ni kava iin ndatiñu ndra, iyo yi ña jatiñu ji'na ndra, tajan chàa ndio ma kivi ña keta ma ndatiñu ndra. ⁷ Ta nakaniniun cha'a' ma tu'un kã'in chi'un, ta maa ma Racha'nu Jesucristu ni ja'a ra ña na kutuniniun ndisaa yi.

⁸ Yakan va na kuku'uniun ma Racha'nu Jesucristu, vati juuni ñivi ma Rey David kũu ra ndia. Ta juuni Jesucristu ikan kũu ra ña nãtaku ndiko ra tañu ñivi ndií. Ta tu'un va'a ikan kũu ma ña kãtitu'in. ⁹ Ta vitin cha'a' ña kãtitu'in ma tu'un Jesuu nuu ma ñivi kũu yi ña ya'a jãnde'e na tundo'o yu'u, takua jãnde'e na tundo'o iin ra kini. Yakan va vaji indij vekaa ta ndikuin ña ndè'i tundo'o, va ma tu'un Ndioo na kũu kasi nĩ'iin na yi. ¹⁰ Yakan va yu'u nduva'a kuui jãndeeni vaji ndè'i tundo'o, vati kũuni nde'i ña ma ndian kãchin Ndioo, ta kũuni ña na ni'i na nuu kakú na jã'a Jesucristu, ikan na koo va'a na chi'in ra nuu iyo ña tacha ra nani kivi.

¹¹ Yakan va iyo yi ña chinunio ma tu'un i'ya, vati ña ndicha kũu yi: Tu ch̀o chi'in ma Racha'nu Cristu, juuni ni ni'o nuu koo ndito yo chi'in ra ndia.

¹² Ta tu jãndeenio ña ya'a ndè'o tundo'o cha'a' ña jãtiñu yo kuenda ra,

juuni ni ka'nda yo tiñu chi'in ra ma nuu chà'nda ra tiñu ndia.

Ta tu kãtio ña töve nãkoto yo ra, ta juuni ni kati ra ña töve nãkoto ra yo ndia.

¹³ Ta vaji jãña yo ña chinunio ma tu'un ra,

va rakan endee tũvi jãña ra ña kũu ra takua kũu ra.

Vati na kũu jãña ra ña jã'a ra ma tu'un chã'a ra nuu yo.

Timoteu, kũu iin ra jãkuu tiñu kuenda Cristu

¹⁴ Yakan va na jakuku'uniun na ña tu kũuni na koo va'a na kuenda Ndioo, na tũvi iyo yi ña kanita'an yu'u na cha'a' ma tu'un ni kuuni, ti na tũvi nda kuenda yi. Vati ma ora jã'a na takan, jãkanuu ndio

ma chinituni ma ndian tàso'o yi, ta ndàkoo ndio na iti' va'a kuà'an na. ¹⁵ Yakan va na nandukun naja kua jàtiñu va'un kuenda Ndioo, ikan na kichi siini ra chi'un, ta katitu'un ma tu'un ndaa nuu ma ñivi. Takan iyo yi ña ja'un yi, ikan na tüvi kukanuun ora ni nde'un ra. ¹⁶ Ta koto jächi'un ma tu'un vata ña kà'an ma ñivi, ti na tüvi nda kuenda yi. Vati ma ndian chàta'ani ja'a takan, tiaga ki'vi na jà'a na ma ña kini ña tüvi va'a kuenda Ndioo. ¹⁷ Ta ma tu'un vata ña jàna'a na kua kuita kuati yi nuu ma ñivi takua kuàndita iin kue'e xaan ña iyo kuñu yo, ta kùu yi kuvio ja'a yi. Ta tañu ma ndian jàna'a ma tu'un vata ikan, uvi ndra nani Himeneu chi'in Filetu. ¹⁸ Vati ndrakan jaña ndra ña chinuni ndra ma tu'un ndicha, ta kicha'a ndio ndra kàti ndra ña na tüva ni nataku ndiko ma ndian ndií, ti cha yà'a ma kivi ña jànataku ma Ndioo na, kàti ndra. Yakan va takan jà'a ndra ña jàkanuu ndra xini uvi uni ma ndian chìnuni tu'un Ndioo. ¹⁹ Vaji takan jà'a ndra, ma tu'un ndaa ña chà'a Ndioo nuu yo kùu yi iin ña tüvi sama. Vati te'en kà'an yi: “Ma Racha'nu Ndioo, cha nàkoto va'a ra nda ndian kùu ma ñivi ra”, kàti yi. Ta iyo inga tuku nuu kà'an yi te'en ndia: “Ndisaa ndian kà'an ña kùu na kuenda Cristu, iyo yi ña jaña na ña ja'a na ña kini”, kàti yi.

²⁰ Va taku ma tichi ve'e iin ndian kuika, iyo kua'a' nuu ma ko'o chàtiñu na, ti iyo ko'o oro, ta ko'o plata, chi'in yachin, ta ko'o ñukisi ndia. Vati iyo siin ma ko'o chàtiñu na kuenda ma viko jà'a na, ta iyo siin ma ko'o ña chàtiñu na nani kivi ma tichi ve'eni ndia. ²¹ Yakan va tu cha ndō'íi yo, ta cha jãña yo ña jà'a yo ma ña kini, tajan ni kuàtiñu ma Ndioo yo ña, na ja'a yo ma tiñu va'a, takua jà'a ma ndian kuika ña chàtiñu na ma ko'o va'a, ora jà'a na ma viko ka'nu. ²² Ta na ja'un kuenda nuun, chi'in ma ña chàniun, koto küuniun ja'un ma ña kini, takua jà'a ma ndian yoko,

ña iyo ma tiempu i'ya. Vati iyo yi ña nandukun ma iti' va'a Ndioo. Ta juuni iyo yi ña chinuni va'un ma tu'un ra, ta kuuniun nde'un ma ndian ta'un ndia. Yakan va na koo viun, takua iyo ma ndian chìnuni ña jàka'nu na ma Racha'nu Ndioo chi'in ndisaa anima na. ²³ Ta koto jächi'un ma tu'un vata ña tüvi nda kuenda. Vati cha chito va'un ña maaa kuatini nanduku na, chi'in ma tu'un kà'an na. ²⁴ Vati taku ndyo'o ndian jàkuu tiñu Ndioo, tüvi iyo yi ña kanita'an yu'u ndo chi'in ta'an ndo, ti iyo yi ña koo va'a ndo chi'in tandi'i na. Ta juuni iyo yi ña koo tu'va ndo kuenda ña jàna'a ndo nuu inga ñivi. Ta na jandeeni ndo tuva iyo nda ndian kà'an chata ma tu'un ña jàna'a ndo. ²⁵ Ta juuni iyo yi ña kunda'vini ndo na, ta na tindee ndo ma ndian kà'an chata ndo, ikan na tindee Ndioo na ña jaña na ma iti' kini kuà'an na. Ta takan kùu nani'i na naja kua ku'un na ma iti' ndaa ra. ²⁶ Yakan va takan iyo yi ña ja'a na, ikan na kakú na tichi nda'a' ma kui'na. Vati vitin juuán' kùu ma ñá' chà'nda tiñu nuu na ña, na ja'a na tandi'i ma ña kùunián'.

3

Paulu, kàtitu'un ra naja kua ni ja'a ma ñivi ora ni kichi ndiko Jesuu

¹ Ta juuni iyo yi ña kotoun ña nuu ni ndi'i ma tiempu i'ya, ya'aga ni koo tundo'o. ² Vati iyo ndian ni jaka'nu na juuni maani na. Ta ni kuuni na nde'e na ma xu'un', ta ni jandotayi ndio na na. Ta ni ka'an ti'ini na chata Ndioo, ta töva ni jachi'in na ña kà'an ma tatá na chi'in ma'á na. Ta töva ni naka'an na Ndioo cha'a' ma ndatiñu ña nì'i na. Ta ni töve ni jaka'nu na ra ndia. ³ Ta juuni na töve ni ndakimani na ma ndian kùu ta'an na, ta ni töve ni kunda'vini na na ndia. Ta ikan jan ni ka'an na tu'un vata chata inga ñivi, ti ya'a xaani na ndè'e na na, ta na kùu ka'nda na tiñu nuu juuni ma ña kùuni ma kuñu na ndia, vati na kündeega na ja'a na ma ña va'a.

⁴ Ta juuni ni xikoña'a na cha'a' ndian amigu na, ta ni tüvi chànini ji'na na ma ña ja'a na. Ta ni jandotayi na na. Ta endee ni nanduku na ja'a na kuati ña chàta'ani ma kuñu maa na. Ta töva ni nanduku na iti' va'a Ndioo. ⁵ Ta ni katitu'un na nuu ma ñivi ña ya'a jàka'nu na Ndioo, va na tüvi ndicha, ti töve iyo ndatu Ndioo chi'in na. Yakan va koto ndikita'un chi'in ma ndian jà'a takan. ⁶ Vati tañu ma ndiakan, iyo ndra chàta'ani kakunuu ta ve'e ta ve'e ma ñivi ña'a ña töve ndetiñu kèña'a na cha'a' ña iyo kua'a' kuati vi ña jà'a vi niku. Ta ma ñivi ña'a ikan na kuu jandeeni vi ma ña töve va'a chànini vi. ⁷ Yakan va vaji ya'a chàta'ani vi jàkua'a vi ma tu'un chaa, va na kuu chaa vi ña koto vi ma ña ndicha. ⁸ Ta tava jà'a ma ndra nàni Janes chi'in Jambre niku, ña töve nī jachi'in ndra tu'un jàna'a Moisés tatiempu, ta takan jà'a ma ndra matru i'ya ña jànda'viña'a ndra ñivi, ti töve kùuni ndra chinuni ndra tu'un ndaa, ti ma maa ña kinini kùu ma ña chànini ndra. Ta ndrakan jà'ani ndra ña kùu ndra ndian chìnuni tu'un Jesucristu, va töve ndicha kùu yi. ⁹ Va ndrakan töve ni kundee ndra kua'a' tiempu ña jànda'viña'a ndra ñivi, ti numini ma ñivi ni ku'va na kuenda ña yüvi ndicha kùu ma ña jàna'a ndra. Jin ma takan chā'a ma ñivi kuenda ña ma Janes chi'in Jambre kùu ndra ndra vata ndia.

Ma tu'un nuu ndi'inia ña kàtitu'un Paulu nuu Timoteu

¹⁰ Va taku yo'o Timoteu, cha chito va'i naja kua jàchi'un ma tu'un ña jàna'i nuu ma ñivi ti iyoun takua iyoi. Ta chitoun naja kua chànini ta chitoun ña iyoi kuenda ña jàkui ma tiñu ña kùuni Ndioo na ja'i, ta chitoun ña ya'a chìnuni tu'un ra ndia. Ta juuni chitoun naja kua jàndeeni vaji ndè'i tundo'o. Ta yu'u endee töve jàñai ña kùuni nde'i ma ñivi ta'an yo. ¹¹ Ta juuni cha chitoun naja kua kànita'an ñivi chi'in, ta jànde'e na tundo'o yu'u cha'a' ma tu'un Ndioo, ora chàkunui kàtitu'in

yi iti' ñuu Antioquía chi'in ñuu Ico-niu ta Listra. Va tava kùta'an ma Racha'nu chi'in, yakan va kùndei kakúu nuu ma ndisaa ma tundo'o ña ndè'i. ¹² Ta ndicha kuii ña, ndisaa ma ñivi kùuni koo takua kùuni ma Racha'nu Cristu Jesuu, iyo yi ña nde'e na tundo'o cha'a' ra ndia. ¹³ Va ma ndian kini ta vata, ña jà'a takan chi'in na, tiaga kua'a' ma ña tüvi va'a ni ja'a na, ti ni janda'viña'a na ma inga ñivi. Ta juuni ma ndiakan ni janda'viña'a na na ndia.

¹⁴ Vati taku yo'o Timoteu, na chinuni va'un takua kùtu'vaun, ta na ja'un yi ndia, ti cha chito va'un nda ndian kùu ma ndian jàna'a nuun. ¹⁵ Vati juuni maun, cha chàku'uniun naja kua kīcha'un jàkua'un ma tutu Ndioo nda ora kùun ravali. Yakan va ti ma tu'un kùu yi ña chà'a yi kua'a' chinituniun, ikan na koto va'un naja kua jàkakú Racha'nu Cristu Jesuu ñun cha'a' ña chìnuni va'un tu'un ra. ¹⁶ Vati tandi'i ma tu'un va'a Ndioo ña taa ma ñivi nuu tutu ra, kēta yi ma chinituni ma Racha'nu Ndioo. Yakan va nduva'a kuii va'a yi ña jàna'a yo yi nuu ma ñivi, ta jàkua'a yo yi nuu na, ikan na ka'an yi tuva töve va'a ma iti' kuà'an na, ikan na chikoni'i ndiko na ma iti' ndaa ña iyo yi ña ku'un na kuenda ña koo va'a na takua kùuni Ndioo. ¹⁷ Yakan va takan iyo yi ña ja'a yo cha'a' ña kùu yo ñivi Ndioo, ti chi'in ma tu'un ra jàndakuu va'a ra yo, ikan na kutu'va yo ta ja'a yo ma ña va'a takua kùuni ra.

4

¹ Takan kuu yakan va ndava nda nuu Ndioo, chi'in nuu ma Racha'nu Jesucristu, ra ni jakutuni ma ñivi ndito chi'in ndian ndií, ora ni kichi ka'nda ra tiñu nuu yo, ña yu'u janini ñun ña, ² na katitu'un ma tu'un Ndioo nuu ma ñivi, ta koo tu'vaun chi'in na nda ora ni kuuni. Ta na janiniun na ta jandomaniun na, ikan na jachi'in na ma ña kà'an yi ta jaña na ña jà'a na ma ña tüvi va'a. Ta ora jana'un nuu na, na iñu'u ta vii koun chi'in na, ikan na jachi'in na

ma ña kà'an yi. ³ Vati ni chaa iin kivi ña na töva ni jachi'in na ña kà'an ma lotrina va'a. Ta ikan jan ni nanduku ndio na kua'a' ma ndian matru ña jàna'a nuu na, ta ndiakan ni jakua'a chi'in na ma ña chàta'ani maa na ña na koto na. ⁴ Yakan va töva ni jachi'in ndio na ña kà'an ma tu'un ndicha, vati ni jachi'in na ma tu'un ña jàndakuu maani ma ñivini. ⁵ Va taku yo'o töve iyo yi ña kanduu ña jà'un, vati iyo yi ña ndakiva'a va'un ma tu'un Ndioo tichi ma chinituniun, ta jandeeniun ma tundo'o ña ni nde'un ndia. Ta juuni na katitu'un ma tu'un va'a cha'a' Jesucristu ña jàkakú yi na. Vati takan iyo yi ña jatiñu va'un chi'in ma tiñu chā'a Ndioo nuun.

⁶ Ti taku yu'u, chani chaa ma kivi ña ni kuvj kuenda ma Racha'nu Ndioo, takua chà'ni na iin kiti ora sòkó na ri kuenda ra. ⁷ Ta juuni yu'u, cha jàndeeni ña jà'i tandi'i ma tiñu chā'a ma Racha'nu Ndioo nui ña na ja'i yi. Ta endee tüvi nī jañai ña chìnuni va'i ma tu'un ra. ⁸ Yakan va ma ora ikan, ni koo va'i chi'in ma Racha'nu Ndioo, vati jatiñu va'i kuenda ra. Ta ikan jan ni ku'va ndio ra iin ña va'a kuendai ma ora ni kichi ra jakutuni ra ma ña jà'a ma ñivi, vati iin ra vesi ndaa kùu ra. Ta yüvi chi'in yu'uni, ni ja'a ra yi, vati ni ja'a ra yi chi'in tandi'i ma ñivi ña ya'aga kùuni nde'e ra ta ndàtu ra ndia.

Paulu kàtitu'un ra iin tiñu va'a kuenda Timoteu

⁹ Yakan va yu'u Paulu, chikain ñamani nuun yo'o Timoteu ña na numini kichiun kichi nde'un yu'u, ¹⁰ ti cha ndākoo ma'inia ma ra nàni Dema yu'u ma i'ya, ta kēe ra kuà'an ra iti' ñuu Tesalónica, vati ya'a kùuni ra nde'e ra ma ndatiñu iyo ma ñuñivi i'ya. Ta ma ra nàni Crescente, cha kēe ra kuà'an ra iti' ñu'u' Galacia, ta Titu kuà'an ra iti' ñu'u' Dalmacia ndia. ¹¹ Uvanuunia Luka, kùu ma ra kīndoo chi'in vitin. Yakan va ora ni kichiun, na kundan-dukun ra nàni Marku, ta kundakaun ra kichiun, vati chiniñu'i ra chi'in

ma ña jà'i. ¹² Ta ma ra nàni Tíkiku, ti tächj ra kuà'an ra iti' ñuu Efesu ndia. ¹³ Ta juuni na kunda'un ma ja'ma chūsukuin chi'in ndisaa tutui, ta ma ñii ña natuvi nuu tàì ña ndākoi ñuu Troa, ve'e ra nàni Carpu. Va ma ña chiniñu'ugai ña kunda'un kùu ma ñii ikan.

¹⁴ Ta ma Jandu, ra jàtiñu chi'in kaa, ya'a xaani ra ndè'e ra yu'u. Va ni ku'va ma Racha'nu ma ya'vi ra cha'a' ña jà'a ra takan. ¹⁵ Yakan va na ja'a va'un kuenda nuun chi'in ra, vati ya'a xàani ra nde'e ra ma tu'un Ndioo ña jàna'a yo nuu ma ñivi. ¹⁶ Ta ora yā'i ma cha'a' nunuu nuu ma ndra kumitiñu, tükuii yo nī tindee yu'u ma ora ikan. Vati ndisaa ndra chīnu ndra, ta ndākoo ma'iin ndra yu'u nuu ndra. Yakan va kùuni ña na tüvi ti'i ma Racha'nu Ndioo kuenda ra cha'a' ña jà'a ndra takan ma ora ikan. ¹⁷ Va ma Racha'nu Ndioo kùta'an ra chi'in, ta chā'a ra ñandei ña na katitu'in ndisaa tu'un va'a cha'a' ma Racha'nu Jesucristu. Tajan ndisaa ma ndian yüvi judú kīcha'a ndio na tās'o'o na ma tu'un Ndioo ña kàtitu'in nuu na. Ta takan kùu ña jàkakú ma Racha'nu Ndioo yu'u ma nuu kua'a' tundo'o ikan. ¹⁸ Ta juuni ni jakakú ra yu'u nuu ma tichi nda'a' ndian jà'a ña kini ndia. Ta ikan endeeni ni kumi ra yu'u, nda kati chaa ma kivi ña ni ku'in chi'in ra nuu chà'nda ra tiñu iti' andivi. Ta na jaka'nu yo ra ndisaa tiempu. Ta takan na kuu yi. Amén.

Ma tu'un nuu ndi'inia ña kàtitu'un Paulu nuu Timoteu

¹⁹ Takan kùu ta vitin tächj saludu nuu ma ña nàni Priscila chi'in iian Aquila, ta nuu ndisaa ñivi Onesiforu ndia. ²⁰ Ta ikan jan ma ra nàni Latu, kīndoo ra ma ñuu Corintu. Ta ma Trófigu, ndōo ra ma ñuu Miletu, vati ku'vi ra. ²¹ Ta yo'o, na kunumiun kichiun antea ña koyo ma tiempu vichin. Tächj ma ra nàni Eubulu saludu nuun, chi'in Pudente, ta Linu, chi'in ña nàni Claudia, ta chi'in ndisaa ma ndian chìnuni ndia.

²² Ta ma Racha'nu Jesucristu, na kumi ra ñun, ta na koo ma ñamani

Ndioo chi'in ndisaa ndo ndia. Ta
takan na kuu yi. Amén.

Tutu ña tãa racha'nu Paulu kuenda Titu

Tutu tãa Paulu kuenda Titu

¹ Yu'u Paulu, ra jà'a tiñu nuu Racha'nu Ndioo, ra kùu tatun Racha'nu Jesucristu, ña tãchi ra yu'u ña na tindei ma ñivi kãchin ra, ikan na chinuni va'a na ta koto na ma ña ndaa, ta kua ikan koo iñu'u na takua kùuni Ndioo. ² Ta cha'a' ma tu'un ndaa ikan ña chã'a ma Racha'nu Ndioo, ra tüvi janda'viña'a, ndàtu na ti ya'a ndaani na ra ña ni koo ndito na chi'in ra endeeni, takua chã'a ra tu'un, antea ña jätuvi ra ma ñuñivi i'ya. ³ Ta vitin cha chãa ma kivi ña Ndioo, ra jàkakú yo, chã'a ra ña na koto kachin yo ma tu'un i'ya. Ta nuu yu'u tãva ra tiñu ña na kichi katitu'in yi nuu kua'a' ñivi. ⁴ Ta cha'a' yakan kùu yi ña, tàì tutu i'ya kuendaun yo'o Titu, vati ndicha kuu ña kùun takua kùu iin rase'i, cha'a' ña indukuni chìnuni va'a yo ma tu'un Jesucristu. Ta vitin kùuni ña ma Racha'nu Ndioo Tatá yo chi'in ma Racha'nu Jesucristu ra jàkakú yo, na koso ra ñamani ra chataun, ta na kunda'vini ra ñun, ta na ja'a ra ña na vii koun chi'in animaun.

Paulu chà'a ra tiñu nuu Titu ña najá kua iyo yi ña jatiñu ra ma ñu'u' Creta

⁵ Ora ndãkoi ñun ma ñu'u' Creta, jã'i yi ti kùuni ña na jandondaun ndisaa ma tiñu ña kùmani ndòndaa ma ikan. Ta juuni kùuni ña na jakuisoun tiñu iin ndracha'nu ña na ka'nda ndra tiñu nuu ma ñivi Ndioo, ndian iyo ta'ii'iin ñuu takua kãtitu'in nuun ña jà'un. ⁶ Ta ma ndracha'nu i'ya ña ni ku'vaun tiñu nuu, iyo yi ña ja'a ndra maaa ña va'a, ikan na kùu ka'an ma ñivi chata ndra. Ta iyo yi ña koo ivanuuni ñasi'i ndra. Ta ma se'e ndra iyo yi ña na kuu na ndian chìnuni tu'un Ndioo. Ta juuni iyo yi ña jachi'in na ma ña kà'an tatá na chi'in ma'á na, ta na kùu na iin ndian kà'an ma

ñivi chata ña iin ndian tüvi va'a jà'a kùu na. ⁷ Vati taku ma ndracha'nu ndiso tiñu kuenda Ndioo, iyo yi ña na ku'un ndra ma iti' ndaa, ikan na jachinu ndra ma tiñu chã'a Ndioo nuu ndra, ta takan kùu ka'an ma ñivi chata ndra. Ta tüvi iyo yi ña jandotayi ndra ndra chi'in ma tiñu jà'a ndra, ta tüvi iyo yi ña kuu ndra ndra ch'i ndixi, ta ni ndra ya'a numi kayuni. Ta juuni tüvi iyo yi ña kanita'an ndra chi'in ñivi, ta ni ña kùuni ndra nde'e ndra ma xu'un' ña tüvi va'a jàkanaa ndra ndia. ⁸ Vati taku ma ndracha'nu i'ya, iyo yi ña tiñu'u ndra ma ndian chàa ve'e ndra, ta juuni chàta'ani ndra ndisaa tiempu ja'a ndra maaa ña va'a. Ta juuni iyo yi ña ja'a va'a ndra kuenda nuu ndra cha'a' ma tiñu jà'a ndra, ti ma ndra ndaa ta íi kùu ndra cha'a' ma ña jà'a ndra kuenda ma ñivi ta kuenda Ndioo ndia. Ta juuni kùu ndra ndra kùu ka'nda ma tiñu nuu. ⁹ Ta iyo yi ña koo tu'va ndra chi'in ma ña chìnuni va'a ndra ma tu'un Ndioo ña kùtu'va ndra, ikan na kuu jandomani ndra ma ñivi chi'in tu'un va'a ña jàna'a ndra, ta juuni na kuu jakuninaa ta kundayu'u ndra ma ndian kà'an chata tu'un va'a Ndioo, ikan na ndakoo na ña jà'a na yi.

¹⁰ Vati iyo kua'a' ma ndian tüvi jãchi'in ma tu'un Ndioo. Ta tañu ndiakan iyo ndian judú ña kà'an na ña iyo yi ña ta'nda ma ñii nuu ika yo ña kakú yo nuu Ndioo. Ta ndiakan ti na tüvi nda kuenda ma tu'un ña jàna'a na nuu ma ñivi, vati ma ndian jànda'viña'ani kùu na. ¹¹ Yakan va ndisaa ma ndian jà'a takan iyo yi ña jakutaxiun na, ikan na kã'anga na takan. Vati na yüvi ña ndicha kùu ma ña jàna'a na, ti ma ña jà'a na kuu ña jakanuu na xini ma ta'ii'iin ve'e nuu iyo ñivi cha'a' ña kùuni na ni'i na tiaga xu'uni.

¹² Takon kùu ta ikan jan keta ndioo iin ra ñuu maa na ña nani Creta, ra ya'a iyo chinituni. Ta rakan ti te'en nãka'an ra juuni chata ma ñivi ñuu ra: "Ma ñivi, ndian iyo ma ñu'u' Creta, kùu na ndian ya'a

vata, ta iyo na takua iyo ma kiti ku'u, ti chànini na cha'a' mamaa ña kachini na, ta suchan na ndia." ¹³ Ta ndicha kuii ña ndisaa ma ña kà'an ra, takan kùu yi. Yakan va yu'u kà'in chi'un ña na jakuninaun na, ikan na jaña na ña jà'a na takan, ta kicha'a chinuni na ma tu'un Cristu. ¹⁴ Takana iyo yi ña ja'un, ikan na tüva jàchi'in na ma kuentu vata, ti tu'un ña jàndaku maani ma ndian judíuni kùu yi, ta juuni töve jàchi'in na ma tu'un kà'an ma ndian kà'an chata ma tu'un ndaa Ndioo ña kùuni na kà'nda maani na tiñu nuu ndo ndia.

¹⁵ Takana kùu yakan va tandi'i ma ndian iyo chinituni va'a, ndisaa nakuyi ña va'a kùu yi kuenda na. Va ñi'in nakuyi töve ña va'a kùu yi kuenda ndian tüvi chìnuni tu'un Ndioo ta töve va'a chinituni na. Vati nda ma chinituni na chi'in ña chànini na ña kini kùu yi. ¹⁶ Ta kàti na ti nàkoto na Racha'nu Ndioo. Va chi'in ma ña jà'a na jàna'a yi ti na yüvi ña ndicha kùu yi, vati xaani na nde'e na ra. Yakan va ma tiñu jà'a na jàna'a yi ti cha kēsiin na ma iti' ra, vati na kùu ja'a na ñi'in ma tiñu va'a.

2

Tu'un va'a i'ya kùu ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu yo ña jàna'a yo

¹ Yo'o yani, ndisaa ma tu'un ña jàna'un, iyo yi ña indukuni jana'un yi takua kà'an ma tu'un ndaa chìnunio. ² Ta nuu ma ndracha'nu ña ndiso tiñu ma veñu'u iyo yi ña jana'un ndra ña kuu ndra iin ndra kachin chinituni ña tüvi ya'a ndu ña jà'a ndra ñi'in nakuyi. Ta na iñu'u koo ndra, ta jandeeni ndra ña chinuni va'a ndra ma tu'un Ndioo. Ta na kuuni ndra nde'e ndra inga ñivi, vaji ya'a ndè'e ndra tundo'o cha'a' yi. ³ Ta juuni iyo yi ña katitu'un nuu ma ñivi ña'a cha'nu ña na koo va'a vi chi'in ma Racha'nu Ndioo, ta na ja'a vi kuenda nuu vi. Ta juuni na kà'an vi tu'un vata chata inga ñivi, ta na küní vi jà'a ndixi ndia. Vati iyo yi ña jana'a vi ña va'a chi'in ma ña jà'a vi, ⁴ ta na

kundayu'u vi ma ñivi ña'a tivaa ña na kuuni vi nde'e vi ma ii vi chi'in se'e vi ndia. ⁵ Ta na kuu vi ndian iñu'u, ta tüvi kivi vi chi'in inga ra'ii ña yüvi kùu ii vi. Ta juuni na jatiñu va'a vi ma ve'e vi, ta vii koo vi ndia. Ta na tiñu'u vi ta jachi'in vi ña kà'an ma ii vi, ikan na kùu ka'an ñi'in ñivi chata ma ña kà'an tu'un Ndioo cha'a' ma kua jà'a vi.

⁶ Ta indukuni na kundayu'un ma ndra yoko ña na ja'a ndra kuenda nuu ndra, ta na töve ya'a ndu ma ña jà'a ndra. ⁷ Ta na jana'un takua jà'un nuu ndra, ikan na ja'a ndra ma tiñu va'a ma ña kùuniun ña na ja'a ndra. Ta ora jana'un ma tu'un ndaa nuu ndra, iyo yi ña vii ka'un yi ta töve ya'a nduun kà'un yi, ikan na tiñu'u ndra yi. ⁸ Ta tu kàtitu'un ma tu'un va'a takan nuu ma ñivi, ta ndiakan na kùu ka'an na chata ma tu'un kà'un, ti tu takan ni ja'a ma nda ndian ni tisokuati ñun, ni kukanuu na, ti yöve ña ndicha kùu ma ña kà'an na chataun.

⁹ Ta juuni na kundayu'un tandi'i ma ndian musu ña jatiñu kuenda inga ñivi, ikan na jachi'in na tandi'i ma tiñu ña tàva ma chito'o na nuu na. Ta juuni na katitu'un nuu na, ña koto kà'an na yu'u ma chito'o na, vati na sii kuuni na ora tàva ra tiñu nuu na. ¹⁰ Ta na katitu'un nuu na, ña koto sü'u na ndatiñu ma chito'o na ndia. Vati iyo yi ña koo va'a na chi'in ra, ikan na jana'a na ña iyo tundeeni na chi'in ra. Takana iyo yi ña ja'a na, ikan na ku'va ma ra chito'o na kuenda cha'a' naja kua iyo na, ja'a ma tu'un va'a Ndioo, ra jàkakú yo.

¹¹ Vati Ndioo kùu ra ña chā'a ra ñamani ra nuu yo, kuenda ña na koto tandi'i ma ñivi iyo ñuñivi i'ya, ña Ndioo kùuni ra jàkakú ra na. ¹² Yakan va chi'in ñamani Ndioo ikan, jàkoto ra yo, ti iyo yi ña jaña yo ña jà'a yo ma ña kini, ta tüvi nàkaninio jà'a yo ma ña kini takua chànini ma ñivi iyo ñuñivi i'ya. Vati iyo yi ña ja'a yo kuenda nuu yo, ta koo ndaa yo, ta kuu yo ndian iñu'u takua kùuni Ndioo. ¹³ Ta ya'a chisii

iyoyo ña juuni yanga ndātu yo ra, ti takan chā'a ra tu'un nuu yo ña ni kichi ndiko ma Racha'nu Jesucristu, ra ya'a tacha, ra kùu Ndioo ka'nu ña jàkakú yo. ¹⁴ Yakan va ndisaa yo cha ch̀to yo, ti maa ma Racha'nu Jesucristu, chā'a ra ña na ka'ni na ra, ta yakan kùu ma ya'vi ra kuenda ña na kakú yo nuu ma kuatio. Ta takan jànandoo ra anima yo, ikan na kuu yo ma ñivi ra, ta koo tu'va yo ña ja'a yo mamaa tiñu va'a kuenda ra.

¹⁵ Ndisaa ma tu'un i'ya, kùu ma ña iyoyi ña jana'un nuu ñivi, ta juuni na kundayu'un ta jakuninaun ma ndian tüvi jà'a ña va'a, vati iyoyi ma ndatu Ndioo chi'un. Ta na kù'vaun ña ka'an ñivi chataun ña töve nda kuendaun.

3

Ma tu'un i'ya kà'an yi cha'a' ma ña va'a ña iyoyi ña ja'a ma ñivi Ndioo

¹ Ta na jakuku'uniun ndisaa ma ndian ch̀nuni ña na jachi'in na ndisaa ña kà'an ma ndian kùu kuvienu chi'in ña kà'an ma ndian kumitiñu ndia. Ta na jachi'in na jà'a na tiñu tàva na, ta na koo tu'va na ña jà'a na mamaa ña va'a ndisaa tiempu. ² Ta na kà'an na chata n'i'in ñivi, ta tüvi iyoyi ña kuu na ndian kuati xini. Vati na vii koo na chi'in tandi'i ñivi, ta na kuvita anima na ndia.

³ Tatiempu ora takà'an chinunio, juuni jà'a yo kuati, vati tüvi jàchi'o ña kà'an ma Ndioo, ti ya'a ndava xinio. Yakan va kùu yo takua kùu ma ndian kuànaa, ti kùu jaña yo ña jà'a yo kua'a' nuu ña kini ña kùunio ja'a yo. Ta jàti'ini yo chi'in inga ñivi ta ya'a tixin yo nde'o na, ta ya'a xaani ma ñivi ndè'e na yo, ta xaanio ndè'o na ndia. ⁴ Va vitin Ndioo ra jàkakú yo, jàna'a ra ñamani ra nuu yo, ti ya'a kùuni ra nde'e ra ma ñivi iyoyi ñuñivi i'ya. ⁵ Yakan va ndicha kuii ña jàkakú ra yo. Ta yüvi cha'a' ma tiñu va'a ña jà'a yo kùu yi ña jàkakú ra yo, vati cha'a' ña kùnda'vini ra yo kùu yi. Ta takan

kùu ña jànandoo ma Jesucristu ma anima yo chi'in nii ra, ta takan ndōchaa yo jà'a Tati Íí ra. ⁶ Ta juuni cha ch̀to va'a yo, ti nduva'a kuii iyoyi ma Tati Íí Ndioo chi'o, vati tachi Ndioo yi nuu yo cha'a' ma Racha'nu Jesucristu, ra jàkakú yo, ⁷ ikan na ndakuu yo ndian ni ni'i nuu ni koo ndito chi'in ra endeeni. Ta ndātu yo ra ti ndàanio ña ni ni'i yo yi, cha'a' ña cha jàndondaa ra ma anima yo chi'in ma ñamani ra.

⁸ Ta cha'a' yakan kùu yi ña cha ch̀to va'a yo ti ña ndicha kùu yi. Yakan va kùuni ña na janiniun ndisaa ma ndian ch̀nuni tu'un Ndioo, ikan na ja'a na kuenda nuu na ña na ja'a na mamaa ña va'a. Vati tu ja'a na takan, tajan ni kuu yi iin ña va'a ta iin ña chàtiñu kuenda ndisaa ñivi. ⁹ Ta koto jàchi'un ma tu'un ña tüvi nda kuenda ña jàkanita'an ñivini, ti mamaa kuatini nànduku na ora jà'a na takan. Ta juuni na jàchi'un ma ndian endee natu'un na kua'a' nuu kuentu cha'nu ña kà'an yi chata ma ndian kùu ñivio ña chiyoyi taji'na. Ta na jàchi'un ña kà'an na tuva kanita'an yu'u na cha'a' ma ley cha'nu ña taa ma racha'nu Moisés, ra chiyoyi tatiempu, vati ndisaa ma ña jà'a na, na yüvi ña va'a kùu yi ta tüvi nda kuenda yi.

¹⁰ Tatu iyoyi nda ndian jàkanuu xini ma ndian ch̀nuni ka'iin tichi veñu'u, na ka'an va'aniun chi'in na iin a uvi cha'a, ikan na jaña na ña jà'a na yi. Tatu tüvi jàchi'in na ma ña kà'un, tajan na tavani'un na ma ikan. ¹¹ Yakan va cha ch̀to va'un ña ma ñivi jà'a takan cha kēsiin na ña kuà'an na ma iti' ndaa, ti juuni ma kuati jà'a na kùu yi ña kuàjande'e yi tundo'o na, ta kueeni kueeni kuàjandi'i yi nuu na ndia.

Titu taso'o ra tu'un kà'an Paulu chi'in ra

¹² Takan kùu chàninij tachi ma ra nani Artema, a Tíkiku nuun. Ta ora cha chāa ma iin ra ni tachi nuu iyoun, tajan kuunij ña na nandukun naja kua ja'un, ta kichiun kichi nde'un yu'u ma ñuu Nikópoli nuu

ni koi. Vati kùunì ya'i ma tiempu vichin ma ñuu ikan. ¹³ Ta juuni na tindeun ma ra nàni Apolo chi'in abogadu Zena, chi'in ndisaa ma ña chiniñu'u ndra ma tichi iti' kuà'an ndra, ikan na kùmani ni'iin nakuyi nuu ndra. ¹⁴ Ta na kutu'va ma ndian kuu ñivio ña chinuni, ña na ja'a na maaa ña va'a, ta tindee na ma ñivi ta'an na, tuva iyo iin nakuyi ña kùmani nuu na, ikan na kuàtiñu ma ña ja'a na kuenda Ndioo.

Tu'un nuu ndi'inia ña kà'an Paulu nuu Titu

¹⁵ Ta vitin ndisaa ma ndian yanio ña ka'lin chi'in i'ya, tàchi na iin saludu nuun. Ta ndyo'o na tachi ndo saludu nuu ma ndiakan, ndian kùuni nde'e ndi cha'a' ña indukuni chinuni na kua maa yo. Ta na koo ma ñamani Ndioo chi'in ndisaa ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu tàchi racha'nu Paulu nuu Filemón

Paulu tãa ra tutu i'ya kuenda Filemón

¹ Yu'u Paulu ra indii tichi vekaa cha'a' Racha'nu Jesucristu, tàì tutu i'ya chi'in ra yanio Timoteu kuen-daun yo'o Filemón, vati yo'o kùun iin ra mañeru ndi, ra ya'a va'a ña jàtiñu chi'in ndi. ² Tãa ndi ma tutu i'ya kuenda ndisaa ma ñivi Ndioo ña kùti'vi ma ve'un. Takua kùu ma ña ta'an yo Apia chi'in ra yanio Arquipu, ra jàtiñu nduva'a kuii chi'in yo cha'a' ma tu'un Ndioo. ³ Yakan va na ja'a ma Racha'nu Ndioo Tatá yo chi'in ma Racha'nu Jesucristu ña na koo va'a ndo chi'in ma anima ndo. Ta juuni na jakoyo ra ñamani ra chata ndo, ikan na koo vii ndo vati ya'a kùuni ndi nde'e ndi ndo.

Paulu kà'an ra cha'a' Filemón nuu Ndioo

⁴ Tandii kivi ora chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo chito'i juuni kà'in nuu ra cha'un ndia. ⁵ Vati cha chìnitu'in ña ya'a chìnuniun tu'un Racha'nu Jesucristu, ta ya'a kùuniun nde'un ndisaa ma ñivi iyo kuenda Ndioo ndia. ⁶ Yakan va ora kà'in chi'in ma Racha'nu Ndioo juuni kàtitu'in naja kua jã'un ña chìnuniun ma tu'un ra, ta naja kua jã'un ña kàtitu'un yi nuu ma ñivi. Takan iyo yi ña jana'un nuu ndisaa ma ñivi, ikan na koto kachin gaun naja kua iyo ii yo jã'a ma Racha'nu Jesucristu. ⁷ Yakan va cha'a' yakan kùu yi ña ya'a chisiij ta va'a kùuni jà'un yo'o yani, vati ya'a kùuniun nde'un ma ndian kùu ta'an yo, ta janiniun ta chà'un tundeeni nuu na ña na chinuni na tiaga.

Paulu chikan ra ñamani nuu Filemón kuenda ma ra nàni Onésimu

⁸ Yakan va vaji tatun Cristu kùu ta kùu ndakain ña na ja'un ma tiñu iyo yi ña ja'un, vati chã'a ra ma ndatu ra nui, ⁹ va kùuni ña va'a ga

ña na jàninij ñun chi'in ma tu'un vii cha'a' ña kùuniun nde'un yu'u indukuni kua kùuni nde'i ñun. Ta yu'u Paulu jin iin ra cha chicha kùu, ta vitin juuni indij vekaa cha'a' ña iin ra kà'an cha'a' ma Racha'nu Cristu Jesuu kùu. ¹⁰ Ta cha'a' yakan vitin chikain iin ñamani nuun cha'a' ma ra nàni Onésimu, vati rakan cha kùu ra takua kùu iin ra se'i vitin, cha'a' ña kīcha'a ra chìnuni ra tu'un Jesucristu nuu indii ra chi'in ma tichi vekaa i'ya.

¹¹ Vati ma ora ña Onésimu kùu ra musun niku, na tükuii va'a jã'a ra, va vitin kùu yi ña ni jatiñu va'a ra chi'un takua jàtiñu ra chi'in vitin.

¹² Yakan va vitin tàchi ndikoi ra nuun, ta kùuni ña na ki'in kuendaun ra takua jà'un chi'in ndia. ¹³ Ta vaji yu'u chànini ña na kindoo ra chi'in ña tìndee ra yu'u ma tichi vekaa tiñu nuun ña juuni yanga ña indij ma i'ya cha'a' ña kàtitu'in ma tu'un va'a. ¹⁴ Va nī kuunij ja'i ma kua ikan tu töve ku'va ji'naun ndatu ña va'a yi. Ta juuni kùuni ña na ku'vaun ndatu ña na ndoo ra, va töve cha'a' ña janini ñun kùu yi, vati cha'a' ña kùuni maun kùu yi. ¹⁵ Nda kèsiin ma Onésimu chi'un ta ndakoo ra ñun tia tiempuni, ikan ma tiá iti' nuu ni koo ra chi'un endeeni. ¹⁶ Va vitin ta iti' nuu na yüva ra musun ni kuu ra, ti ra va'a ga kùu ra vitin cha'a' ña chìnuni ra. Iin ra nduva'a yó kuuni nde'e kùu ra. Yakan va yu'u kùuni nde'i ra, ta yo'o va iyo ga yi ña kùuniun nde'un ra. Yakan va na kuuniun nde'un ra takua kùu ma ndian yaniun ña chìnuni takua chìnuni yo'o.

¹⁷ Yakan va tu kùuniun nde'un yu'u takua iin merun, ta juuni kua ikan iyo yi ña kuuniun nde'un ra ndia. ¹⁸ Tatu iyo iin ña tüvi va'a jã'a ra, a tàvi ra nuun ora chiyo ra chi'un niku, na naka'un yi nuu yu'u.

¹⁹ Ta chi'in ma tu'un i'ya ña yu'u tàì yi juuni chi'in nda'i ña juuni chà'i tu'un nuun ña ni ka'ndai ma kuenda ña tàvi ra nuun, tuva takan kùu yi. Va iyo yi ña kuku'uniun ña ndisaa ma ña iyo nuun kùu ma ña tàviun

nui. ²⁰ Yakan va chikain ñamani nuun, yo'o yani, ña na ku'vaun tundeeni yu'u, ikan na sii kùunì kuenda ma Cristu, vati juuni ma ra chìnuni kùun ndia.

²¹ Ta cha'a' yakan kùu yi ña cha chito va'i ña ni ja'un takua kà'in nuu ma tutu i'ya. Ta juuni ni ja'un tiaga kua'a' ma ña va'a ña kà'in chi'un tiá ití' nuu ndia. ²² Ta yüvi ña'ani kùu yi vati juuni kùunì ña na jandova'un ma nuu koi chi'un ndia. Vati ndatui ña na ku'va Ndioo ña na kei nuu indij, ikan na kuu kunde'i ñun vati chitoi ña eñdee kà'un chi'in ra cha'i ña takan ni kuu yi.

Ma tu'un nuu ndi'inia ña kà'an Paulu kuenda Filemón

²³ Takan kùu yakan va ma ra nàni Epafra, ra indii vekaa chi'in cha'a' ma Racha'nu Cristu Jesuu, juuni tàchi ra iin saludu nuun, ²⁴ Ta takani Marku, Aristarcu, Dema ta Luka tàchi ndra saludu nuun ndia, vati ndra'ya kùu ndra ña tindee ndra yu'u ña jà'a ndra ma tiñu nuu Ndioo.

²⁵ Ta ma Racha'nu Jesucristu na koso ra ma ñamani ra chata ndisaa ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu ña kēta kuenda ñivi Hebreu

Ndioo, tāchi ra ma ra se'e ra ña na katitu'un ra ma tu'un yu'u ra nuu ma ñivi

¹ Tandí'i ma kuiya yā'a taji'na, Ndioo kā'an ra chí'in ma ndian kùu ñivio, ndian chíyo taji'na kua'a' va'a cha'a' chí'in kua'a' nuu tu'un, ta tāchi ra ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u ra ña na katitu'un ndra yi nuu na takan. ² Va ma vitin, ma nuu ndi'inia ma kuiya, tāchi Ndioo ma ra Se'e ra Jesuu nuu yo, ña na ka'an ra chí'in tu'un yu'u Ndioo nuu yo, vati Ndioo chā'a ra ndisaa kuii ma tundeeni ra nuu ra, ta juuni kūta'an ra chí'in ra ora jātuvi ra ma ñuñivi chí'in andivi. ³ Vati Jesuu indukuni tàcha ra takua tàcha Racha'nu Ndioo, ra iyo andivi. Ta ma xina'ñu ra, indukuni kùu yi takua kùu ma Ndioo. Ta Jesuu chí'in tu'un ra, nuu nda'a' ra iyo tandi'i ma nakuyi iyo ñuñivi, ti ya'aga ndatu ma ña kà'an ra. Ta ora cha yā'a ña jānandoo juuni maa ra ma kuatio, chūnandi ra ma andivi, iti' chiyo kua'a' ma Ndioo nuu chà'nda ra tiñu.

Ma Jesuu ra Se'e Ndioo, ka'nuga ma tiñu jà'a ra kua ma tiñu ña jà'a ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo

⁴ Yakan va ka'nuga kùu ma sivi ra Se'e Ndioo, kua ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo. Vati ma Ndioo jā'a ña nī'i ra iin tiñu nduva'a kuii ka'nuga kua ma ña nī'i ma tati jà'a tiñu nuu ra. ⁵ Vati ma Ndioo tükuii nī ka'an ra te'en chí'in ma nī'iin ma tati va'a jà'a tiñu nuu ra: Yo'o kùu ma se'i, Ta vitin yu'u kùu ma ra chā'a tun-deenī nuun. Ta juuni töve nī ka'an ra te'en chí'in nī'iin tati va'a ña jà'a tiñu nuu ra: Yu'u kùu iin Tatá maa ra, ta rakan, kuendai vitin kùu ra iin ra Se'i.

⁶ Va ma inga tuku cha'a' ña jàna'a Ndioo ma ra Se'e nunuu ra nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, kà'an ra te'en:

Ndyo'o tati jà'a tiñu nui, na jaka'nu ndo ma ra Se'i.

Kā'an ra chí'in na.

⁷ Ndioo kà'an ra te'en cha'a' ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu ra:

Jà'i ña na kuu ma tati va'a jà'a tiñu nui takua kùu ma tati chàkin, ta na kuu na takua kùu ma ñu'ú ndàkonditi ndia.

⁸ Ndioo kà'an ra nuu ma ra Se'e ra Jesuu te'en ndia:

Yo'o Racha'nu Ndioo, ma yutun vatun ndà'un, jàna'a yi ña chí'in tu'un ndaa ni ka'ndaun tiñu endeeni.

⁹ Vati maun kùuniun nde'un ma ña va'a ta xaaniun nde'un ma ña töve va'a,

yakan va yu'u ra kùu Ndiooun, káčhīn ñun,

ta ya'aga chitu ma animaun ña chisiun jā'i kua ma ndian ndàkata'an chí'in, kā'an Ndioo chí'in Se'e ra.

¹⁰ Ta juuni kà'an ra te'en ndia:

Yo'o Racha'nu, ma ora kicha'a ma ñuñivi, maun jā'a ña tūvi yi, ta juuni chí'in nda'a' maun kùu yi ña tūvi ma andivi jā'un ndia.

¹¹ Tandí'i ma ña tūvi niku ni naa yi, va maun ni koo endeeni.

Tandí'i ma ña tūvi,

ni kucha'nu yi takua ndòcha'nu ma ja'ma ña chàku'un yo.

¹² Ta ni tika'nun ma ñuñivi takua jà'a yo chí'in iin ja'ma ora chikuta'nu yi,

ta juuni ni nasamaun yi takua jà'a yo ora sàma yo ma ja'ma chàku'un yo.

Va maun, iini ra kùn ña töve sàmaun,

ta nī'iin cha'a' na töve ni naun ndia. Takan kā'an Ndioo chí'in Se'e ra.

¹³ Nī'iin cha'a' na töve nī ka'an ma Ndioo te'en chí'in ma ndian kùu tati va'a jà'a tiñu kuenda ra:

Kunandi iti' chiyo kua'i nda kati ku'vai tandi'i ma ndian kànita'an chí'in nuun,

ikan na kuu na takua kùu ma nuu chòjondi cha'un,

ta ikan na kuu ka'ndaun tiñu nuu na,
 kā'an ra.
 14 Vati ndisaa ma ndian kùu tati va'a, ndian jà'a tiñu nuu Ndioo, juuni kùu na ndian tāchi Ndioo, ña na tindee na ma ndian ni ni'i ña na kakú jà'a ma tundeeni ra.

2

Ìyo yi ña jakuenda nduva'a kuio yo, ikan na kakú yo

1 Yakan va cha'a' ma ña'a, ìyo yi ña taso'o nduva'a kuii yo ma tu'un ña chīnio, ikan na töve kesiin yo ma iti' Ndioo. 2 Vati tāchi Ndioo ma tati va'a ra na katitu'un na ma tu'un ley ra taji'na. Ta ndicha kuii ni kuu ma ña kà'an yi. Taku ma ndian nī jachi'in ma ña kà'an yi ndicha ña ndē'e na ma tundo'o cha'a' ma kuati ña jà'a na. 3 Tu takan kùu yi, ¿naja kua jà'a yo, ikan na kuu kakú yo tuva jàña yo ma tu'un ka'nu ña kà'an naja kùu yi ña jàkakú Ndioo ma ñivi? Vati maa ma Racha'nu chito'o yo Jesuu, kùu ma ra nunuu kātitu'un ma tu'un ña kà'an cha'a' naja kua kùu kakú ma ñivi, ta iti' nuu ma ndian chīni ma ña kā'an ra, jāna'a kachin ndiko na yi nuu yo. 4 Va ma Racha'nu Ndioo, kùta'an ra chi'in ma ndian kà'an tu'un ikan, ta jāna'a ra ti tu'un ndicha kùu yi chi'in kua'a' seña, chi'in ña nduva'a kuii vii, chi'in kua'a' va'a ndatu, ta tāchi ra ma Tati Í ra ña na katakuati yi kua'a' nuu ndatu nuu ma ñivi ra takua kùuni ra ña na kuu.

Jesuu ndākuu ra iin ñivi ma takua kùu yo

5 Ndioo töve nī cha'a ra ndatu nuu ma ndian kùu tati va'a ra ña na ka'nda na tiñu nuu ma ñivi ìyo ñuñivi ña ni kichi iti' nuu, vati cha'a' yakan kùu ma ña kà'an yo vitin. 6 Va ndicha ña tañu ma tutu Ndioo ìyo iin tu'un ña kà'an yi te'en:

¿Niyi kùu ma ñivi ìyo ñuñivi?

¿A ìyo kuenda na, kùuniun,

yakan va chàku'uniun na, ta jàkuendaun na ndia?

7 Chīyo ita'vi kuiya ña ka'nuga ma tati va'a jà'a tiñu nuun takua kùu ma ñivi ìyo ñuñivi.

Vaji takan kùu yi, chā'un kua'a' va'a ndatu ka'nu nuu ma ñivi ta tiñu'un na.

Ta juuni cha chā'un nuu na na ka'nda na tiñu nuu tandi'i ma ña tūvi jā'un chi'in ma nda'un.

8 Ta takan chā'un yo'o Ndioo ña na kùu ka'nda na tiñu nuu tandi'i ma ña ìyo ñuñivi.

Kàti ma ra kā'an tatiempu.

Vaji cha chā'a Ndioo ña na ka'nda na tiñu nuu tandi'i nakuyi ìyo ñuñivi, ndicha kuii ti töve nī ndakoo ra nī'iin nakuyi ña kùu ka'nda na tiñu nuu, va nda tiempu vitin, ndè'o ña ndisaa nakuyi takā'an kùu chaa na ña ka'nda na tiñu nuu yi. 9 Va vitin ndè'o ña iin ra nāni Jesuu. Chā'a ma Ndioo ndatu ra nuu ra tiaga ninuu kua ma ndatu ña chā'a ra nuu ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu ra. Cha'a' ña chī'í ra cha'a ma kuati ndisaa yo, yakan va cha nī'i ra ndatu ya'aga tacha ta iñu'u. Ta cha'a' ma ñamani Ndioo kùu yi ña chī'í ra, ikan na tuvini ra ta na koto ra naja ta'an yo ora chī'í yo.

10 Racha'nu Ndioo kùu ra ma ra ña jātuvi ta kùmi ndisaa ña ìyo ma ñuñivi. Cha'a' yakan kùu yi ña töve ndetiñu kuenda ra ña na ja'a ra ña ni'i Jesuu ña koo va'a ra cha'a' tundo'o ña ndē'e ra cha'a' ndisaa yo, ikan na kuu kunda'a ra kua'a' se'e ra ña na koo na chi'in ra ma iti' andivi. Vati Jesuu kùu ma ra jāna'a iti' nuu kuu kakú yo. 11 Vati tandi'i yo iini Tatá yo, nda ma ra jà'í chi'in ma ndian kuu í jà'a ra ndia. Cha'a' ña iini ma Tatá yo, yakan va ma Jesuu töve kùkanuu ra ña kà'an ra ña yani ra ta ta'an ra kùu yo. 12 Ta juuni ora kà'an ra te'en ma tava kà'an ma nuu tutu Ndioo:

Ni katitu'in nuu ndian ta'in ma tava kàun.

Ta ora cha kùti'vi ma ñivi chi'in, ni jaka'nui ñun chi'in iin yaa ña ni katai ma tañu na,

kàti yi.

13 Ta inga cha'a' kà'an Jesuu te'en:

Ni chinunġ ma ña kà'an ma Ndioo.
Ta inga cha'a kà'an ndiko ra te'en:
I'ya ka'in ti'vi ma ñivi ña chā'a
Ndioo nui chi'in.
Ta kùu na takua kùu se'un,
kāti yi.

¹⁴ Ta ma ndian se'e ikan òyo kuñu na chi'in nii na. Ta Jesuu juuni chīyo kuñu ra chi'in nii ra ndia tava kùu ma ñivi, ikan na kuu janaa ra ma ndatu ma ñá' òyo ndatu ña kùu ka'ni, ta ma ñá' òyo ndatu ñá' kuu ka'ni ikan kùu ma kui'na. ¹⁵ Ta jā'a ma Jesuu takan, ikan na kuu jakakú ra ndisaa ma ndian kùu tava kùu iin musu jā'a ma ña ya'aga yu'vi na, ta endee chānini na ña ni kuvi na. ¹⁶ Ndicha va'a ña tōve vāchi ra ña ni tindee ra ma tati jā'a tiñu nuu Ndioo, vati vāchi tindee ra ma ndian kùu tata ma Abraham. ¹⁷ Takan òyo yi ña jā'a ra, ikan na ndakuu ra indukuni ma ninii ni takua kùu ma ñivi ta'an ra, ikan na chaa ra kùu ra iin sutu ka'nuga, ra jā'a tiñu nuu Ndioo cha'a' na. Ta na kuu ra iin sutu ya'aga va'a ta ya'a kunda'vini ra ma ñivi. Ta takan kuu ni'i ra ña na janaa ma Ndioo ma kuati ma ñivi. ¹⁸ Ta takua juuni maa ma Jesuu, ndē'e ra ma tundo'o niku, ta kī'in ma kui'na ku'va ra, yakan va vitin cha òyo va'a ra ña kuta'an ra chi'in ma ndian juuni kī'in ma kui'na ku'va ndia.

3

Ka'nuga tiñu jā'a ma Jesuu kua ma Moisés

¹ Yakan va ndyo'o yani chi'in ta'an, ndian ií òyo nuu chà'nda Ndioo tiñu, vati ndyo'o kùu ma ndian kāchin ma Ndioo ndo ña na kuu chito'o ndo ra, na kuuni nduva'a kuii ndo nde'e ndo ma Jesuu, vati maa ra kùu ma ra ndatu, ra tatun Ndioo. Ta maa ra kùu ma ra sutu kuxini. Vati nuu rakan kùu ma nuu kùu na'ma yo cha'a' ma ña chīnunio ma ña kà'an ra. ² Vati Jesuu ya'a òyo tundeeni Ndioo chi'in ra. Yakan va kāchin Ndioo ra ña na jā'a ra ma tiñu i'ya. Vati takua ma Moisés chīyo tundeeni Ndioo chi'in ra niku,

ti ma ora chīyo ra niku, jātiñu va'a ra kuenda ma ñivi Ndioo. ³ Yakan va ma Jesuu òyo yi ña na tiñu'uga yo ra kua ma Moisés, indukuni kùu yi tava kùu iin ma labañi, ra jāva'a iin ve'e, òyo yi ña tiñu'uga yo ra kua ma ve'e. ⁴ Tandī'i ve'e òyo yi ña java'a iin ñivini yi, va ma Ndioo kùu ma ra jā'a ña tūvi tandī'i ma ña òyo vitin ma ñuñivi. ⁵ Yakan va ma Moisés kùu ra iin musu iñu'u, ra jāva'a tiñu kuenda ma ñivi Ndioo. Ta ma tiñu ña jā'a ra kùu yi ña jāna'a ra nuu na cha'a' ma ña ni ka'an ma Ndioo iti' nuu. ⁶ Va tava Jesucristu kùu ra takua kùu iin ra kùu iin se'e ra ña kuña'a iin ve'e ña jā'a va'a ra kuenda ma ndian indii tichi yi. Va tava kùu yo ma ñivi Ndioo, yakan va kùu yo tava kùu ma ñivi òyo tichi ve'e ikan, tuva ndicha ña endee tōve jāña yo ña chīnunio tu'un ra, ta ndaani yo ndātu yo ma ndatu ka'nu ña ni ni'i yo jā'a ra.

Ni nindee ma ñivi Ndioo jā'a ra

⁷ Yakan va ma tava kā'an ma Tati Í Ndioo tatiempu, ta te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

Ma kivi vitin tuva chīni ndo ma ña kà'an Ndioo,

⁸ òyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'an ra ta na jāndava ndo ma anima ndo,

ma takua jā'a ma ndian kānita'an chi'in Ndioo,

ta kī'in na ku'va ra ma tichi ku'u ma nuu tōve takuii.

⁹ Ma tichi ku'u ikan kùu nuu kī'in ma ñivi ndo, ndian chīyo taji'na ma ku'va yu'u,

vaji cha ndē'e na ma ndatu ka'nu ña jā'i ma ndi uvi xiko kuiya ña chākunuu na ma tichi ku'u niku.

¹⁰ Yakan va nduva'a kuii kūxain chi'in ma ñivi ndo, ndian chīyo taji'na niku, ta kā'in te'en nuu na:

“Ndyo'o ndisaa tiempu kùu ndo ma ndian jāña iti' va'a,

va ndicha kuii ña na tōve kùuni ndo nakoto ndo ma itī.”

Takan kā'in chi'in na.

11 Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a kùxain chi'in na,

ta chā'i tu'un nuu na ña töve ni ku'vai nuu nindee na chi'in, kàti Ndioo. 12 Ndyo'o yanj ta ñivi ta'in, na kumi kuenda ndo anima ndo, ikan na töve ndakuu kini yi ta ja'a yi ña tüvi chinuni ndo tu'un ra, ta kesiin ndo iti' Ndioo ndito. 13 Va'a ga ña na kuta'an ndo chi'in ta'an ndo ta na jandomani ndo na nani kivi, va na kicha'a ndo ja'a ndo yi antea ña ndi'i ma kivi i'ya, ikan na ni'iin ndo na töve jàndondava ndo ma anima ndo ta na töve kēña'a ndo juuni maa ndo ti tu ki'vi ndo jà'a ndo kuati. 14 Vati ndicha ña cha ndō'iin yo chi'in Cristu, tuva kundeeni yo ña chìnunio ma tu'un ra indukuni kua ma ora kicha'a yo chinuni yo yi. Takan iyo yi ña ja'a yo nda kati chaa ma kivi nuu ndi'inia ña iyo yo. 15 Vaji kà'an ma tu'un Ndioo te'en cha'a' ma ña já kà'in:

Ma kivi i'ya tuva chini ndo ma ña kà'an Ndioo,

iyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'an ra ta na jàndava ndo ma anima ndo,

ma tava jà'a ma ndian kànita'an chi'in Ndioo, kà'an yi.

16 ¿Nda ndian kùu ma ndian kànita'an chi'in Ndioo ora chini na ma tu'un ra?, kùuni ndo. ¿A yüvi ndisaa ma ndian tava ma Moisés ma ñu'u' Egiptu, kùu na?, kùuni ndo. 17 ¿Ta nda yo chi'in kùxaan ma Ndioo uvi xiko kuiya?, kùuni ndo ndia. Vati chi'in ma ndian jà'a kuati, chi'in ndiakan, kùxaan ma Ndioo, ta ma ndiakan endee chī'í na ma tichi ku'u nuu töve takuii. 18 ¿Ta nda yo nuu chā'a Ndioo tu'un nuu ña töve ni ku'va ra nuu nindee na chi'in ra?, kùuni ndo. ¿A töve nī ka'an ra takan nuu ma ndian na töve nī jachi'in ma ña kà'an ra?, kùuni ndo. 19 Vati ndicha va'a ti ndè'o ña nī cha'a ra nuu ni nindee na chi'in ra, cha'a' ña na töve chìnuni na ma tu'un ra.

4

1 Yakan va ora juuni yanga ña ndatu yo ma ña ni ja'a Ndioo ña ni ku'va ra nuu nindeo chi'in ra takua chā'a ra tu'un nuu yo, iyo yi ña nduva'a kuii kumi kuenda yo yi, koto tañu ndo iyo nda ndyo'o, na kùu ni'i nuu nindee chi'in ra. 2 Vati maa yo cha chinio ma tu'un Ndioo ña kà'an cha'a' naja kua kàa yi ña kuu kakú yo indukuni takua chīni ma ñivio ndian chīyo tatiempu ndia. Va ma ndiakan na töve nda kuenda vaji chīni na yi, vati töve nī chinuni na ma ña kà'an yi. 3 Va tava maa yo ña chìnuni ndicha va'a yo, chà'a Ndioo ña ni ni'o nuu nindeo. Va cha'a' ña'a, kà'an Ndioo te'en nuu ma tutu ra:

Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a kùxain chi'in na,

ta chā'i tu'un nuu na ña töve ni ku'vai nuu nindee na chi'in, kàti Ndioo.

Vaji takan ma Ndioo chīnu ma tiñu jà'a ra nda ma ora jātuvi ra ma ñuñivi i'ya. 4 Vati iyo iin ma nuu kà'an yi te'en nuu ma tutu Ndioo cha'a' ma kivi ucha ña nindeo: Ndioo na töve nī jatiñu ra ma kivi ucha vati nindee ra.

5 Ta iyo inga nuu kà'an yi te'en nuu ma tutu Ndioo:

Ña töve ni ku'vai nuu nindee na chi'in,

kàti Ndioo. 6 Va vitin takāaga kùmani ña ni'i tiaga ma ñivi ma nuu nindee na chi'in ra, vati ma ndian ñivio ndian chīyo nunuu ña chīni tu'un va'a Ndioo, ta töve nī jachi'in na yi, nuu ndiakan va töve nī cha'a ra ña ni'i na nuu nindee na chi'in ra. 7 Yakan va kuu koto yo ña takā'an ya'a ma tiempu ña kuu ka'an yo, ¡kivi vitin!, ti Ndioo cha jāna'a ndiko ra nuu yo ña takā'an ya'a yi. Vati Rey David kēta ra kua'a' kuiya iti' nuu. Ta David te'en taa ra nuu ma tutu Ndioo:

Ma kivi vitin tuva chini ndo ma ña kà'an Ndioo,

iyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'an ra,

ta na jàndava ndo ma anima ndo.

Takan tãa David nuu ma tutu Ndioo.
⁸ Vati tu ma Josué chã'a ra nuu nindee ma ñivio chíyo taji'na chí'in Ndioo, tüva chiniñu'u yi ña tàa ndiko ma David yi iti' nuu niku.
⁹ Yakan va ìyoga iin nuu nindee ñivi Ndioo chí'in ra. ¹⁰ Vati ma ndian cha nĩ'i nuu nindee chí'in Ndioo, juuni nindee na cha'a' ma tiñu jà'a na, indukuni ma tava nĩndee ma Ndioo cha'a' ma tiñu ña jã'a ra ma kivi ucha ora jätuvi ra ma ñuñivi i'ya niku. ¹¹ Yakan va na kunuminio ta na kündeenio ta ki'vio ma nuu nindee ñivi chí'in Ndioo, koto nĩ'iin yo, na kùu nĩ'i yo yi takua tã'an ma ndian töve nĩ jachi'in tu'un ra niku. ¹² Vati ma tu'un Ndioo jàna'a yi kua kuu koo ndito yo ta ya'aga iyo kuenda yi. Tiá va'a ga ta vii kùu ma tu'un ma Ndioo kua ma nda machiti nikuuni ña iyo ma ña xaan ni nduvi chiyo yi, va ki'vi yi kono nduva'a kuii ta kuu jakesiin yi tu'un xe'e ña iyo tichi chinitunio ta anima yo ndia. Ta jàna'a kachin yi tu ña va'a a ña töve va'a kùu ma ña kùuni yo ta chàninio jà'a yo. ¹³ Tandì'i yo ña tũvio jã'a Ndioo, na kùu kundii xe'o nuu ra, vati ndisaa yo kàvitio kuenda ra ti ndè'e kachin ra ndisaa ña chànini yo chí'in ma ña kùuni ma anima yo ja'a yi, ta nuu ra iyo yi ña ku'va yo kuenda cha'a' ndisaa yi.

Iin sutu ka'nu kùxini nuu yo kùu Jesuu

¹⁴ Jesuu ra se'e Ndioo, rakan kùu ma sutu ka'nu ña kùxini nuu yo, ra cha kēe kuà'an ndiko nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi. Vati töve iyo yi ña jaña yo ña na'ma yo cha'a' ña chìnunio ma ña kà'an ra. ¹⁵ Vati uvanuu rakan kùu iin sutu va'a kuenda yo. Ta chito va'a ra ña ndian kündeeni kùu yo cha'a' ña numini ki'vio ja'a yo kuati. Yakan va kùnda'vini ra yo. Vati juuni kĩ'in ma kui'na ku'va ra indukuni takua jà'a yi chí'in yo ña jã'a yo kuati, vati rakan nĩ'iin cha'a' töve nĩ chaa ra jà'a ra kuati. ¹⁶ Yakan va na jayatin yo yo ta na kùkanuu yo ta ki'vio ma nuu chà'nda Ndioo tiñu ora kà'an yo

chí'in ra. Vati ikan iyo kua'a' ñamani ra ña chà'a ra nuu yo. Ta cha'a' ña kùnda'vini ra yo kùu yi ña iyo va'a ra ña tĩndee ra yo ma ora chiniñu'u yo yi.

5

¹ Tandì'i sutu ka'nu ña kùxini nuu yo, kãchin Ndioo ndra ma tañu ma ndra'ii, vati jàkuiso Ndioo tiñu ndra ña na ja'a ndra tiñu nuu ra ta kà'an ndra nuu ra cha'a' ma ñivi, ta takan sòkó ndra ndatiñu chí'in kiti chà'ni ndra nuu Ndioo kuenda ña jànaa Ndioo kuati yo. ² Va tava ma sutu ka'nu ña kùxini nuu yo, juuni töve ya'a ga kündeeni ndra takua kùu yo, yakan va kùu kutunini ra ma tava kùuni ma ñivi ta kùu kùnda'vini ra na cha'a' ma ña na töve chito na ma ña jà'a na, ta cha'a' ña kèsiin na iti' Ndioo ndia. ³ Ta cha'a' ma ña töve ya'a kündeeni ra kùu yi ña iyo yi ña ka'ni ra iin kiti ta sokó ra ri nuu Ndioo, tüvi cha'a' ma kuati ñivini, va juuni cha'a' ma kuati maa ra ndia. ⁴ Nĩ'iin ma ndra'ii, na kùu kati ndra ña yu'u koo tiñu i'ya ta iyo yi ña tiñu'u ndo yu'u cha'a' yi, vati maa ma Ndioo kùu ma ra kãchin ndra ta jàkuiso ra ma tiñu i'ya ndra, takua kãchin ra ta jàkuiso ra tiñu ma sutu ka'nu, ra nani Aarón niku. ⁵ Indukuni kùu yi chí'in Cristu ti töve nĩ jakuiso ra tiñu juuni maa ra, ti Ndioo kùu ma ra kãchin ra ta jàkuiso ra tiñu ña na kuu ra sutu ka'nu ña kuxini. Vati ma Ndioo kã'an te'en chí'in ma Jesuu: Yo'o kùu ma se'i, Ta vitin yu'u kùu ma ra chã'a tundeenj nuun.
⁶ Ta inga nuu tutu Ndioo juuni kã'an ra chí'in ma Jesuu te'en: Yo'o kùu ma sutu ka'nu ra kuxini nuu ma ñivi endeeni, indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu Melquisedec, kàti Ndioo.
⁷ Ta ora chíyo ma Jesuu ña chàkunuu ra ma ñuñivi i'ya niku, nduva'a kuii chàku ra ta kà'an nĩ'i ra chí'in Ndioo ora chikan ra ñamani

nuu ra. Vati Ndioo iyo ndatu ra, ta kùu jakakú ra ra tañu ndian ndií. Ta cha'a' ña jàka'nu Jesuu ra ta jàchi'in ra ña kà'an Ndioo, yakan va Ndioo taso'o ra ma ña kà'an ra. ⁸ Yakan va Cristu, vaji ra Se'e Ndioo kùu ra, ta chi'in kua'a' va'a tundo'o ña ndē'e ra, kùtu'va ra jàchi'in ra ña kà'an Ndioo, ⁹ ta ora cha chinu tandi'i ma tiñu iyo yi ña ja'a ra, yakan va iyo va'a ra kua kùu jakakú ra endeeni tandi'i ndian jàchi'in ña kà'an ra. ¹⁰ Vati Ndioo jākuiso ra tiñu ña na kuu ra ma sutu ka'nu ña kùxini nuu yo indukuni ma takua ma tiñu jā'a ma sutu Melquisedec.

Ni nde'o tundo'o tuva jaña yo ña chìnunio tu'un Ndioo

¹¹ Ìyo kua'a' tu'un ña kùu ka'an yo cha'a' ma tu'un ña já kàtitu'in nuu ndo, va ya'aga ndetiñu kùu katitu'un kachin yi nuu ndo, vati ya'aga kuee kùu kutunini ndo yi. ¹² Vati tava cha iyo kua'a' kuiya ña iyo ndo iti' Ndioo cha iyo yi ña kùu ndo matru niku, va na töve takan kùu yi, ti chiniñu'u ndo ña katitu'un chaa ndiko ndi ma tu'un Ndioo nuu ndo ña takani cha chito ndo ma nda ora kicha'a ndo chìnuni ndo. Yakan va kùu ndiko ndo takua kùu ndiakuati, ti lechini kùndeeni ndo ko'o ndo, ta töve kùndeeni ndo taso'o ndo tu'un ndetiñu tava kùu ma ndayu xii. ¹³ Ta ndian chàxin ndika ma ma'á na, takā'an chaa ma chinituni na ña kùtunini na iin tu'un ndaa kuenda na, ti ndiakuati kùu na. ¹⁴ Va ma ndian chicha chàchi na ndayu xii, ta cha'a' ña takani jà'a na mamaa ña va'a kùu yi ña cha chito va'a na kachin na ndava kùu ma ña va'a ta ma ña töve va'a.

6

¹ Yakan va vitin iti' nuu va'aga ña ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo ma tu'un nunuu cha'a' ma Cristu, ta na ndaki'o ma tu'un ña jàkuicha va'a yi yo. Ta juuni na ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo cha'a' ña chikoni'i ndiko yo jà'a yo ma tiñu ña nda kuenda. Ta na ndakoo yo iin

chiyo ña jàkua'a yo cha'a' ña naja kua chìnunio ma ña kà'an Ndioo. ² Ta juuni iyo yi ña ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo cha'a' ña kua'a' nuu ña kùnduta yo, chi'in ma ña jànani nda'a' yo xini ma ñivi, ta ma ña nàtaku ndiko ñivi tañu ndian ndií, chi'in ma nuu jakutuni Ndioo kuati na, ta ikan na ka'nda na yi endeeni ma andaya'. ³ Yakan iyo yi ña ja'a yo, tuva chà'a ma Ndioo tu'un ña ja'a yo yi. ⁴ Vati na kùu chikoni'i ndiko ma ñivi iti' Ndioo tuva jàña ni'ni na ña chìnuni na tu'un ra. Ti ma ndian cha chito kachin va'a ña tu'un ndaa kùu tu'un Ndioo, ta cha kī'in na ku'va ma ndatu ra ña kīchi yi iti' andivi, ta indukuni ni'i na ma Tati Í Ndioo chi'in tandi'o, ⁵ ta juuni cha ndē'e na takua va'a kùu tu'un kà'an Ndioo, chi'in ma ndatu ka'nu ña ni ja'a ra ma ñuñivi ña ni kichi. ⁶ Tu ndiakan juuni jàña ni'ni na ña chìnuni na ma ña kà'an Ndioo, na kua ja'a na ña na chikoni'i ndiko na ku'un na iti' Ndioo. Vati juuni maa na kùu ndian ña tàkaa ndiko na ma Jesuu ma nuu kruu nuu tūvi ñivi ña na ka'an ndaa ndisaa ma ñivi chata ra. ⁷ Vati ma ndiakan kùu na takua kùu ma ñu'u' ora kùun ma savi ña chī'i yi ma takuii savi. Vati tu chà'a yi ma ndatiñu ma nuu ma ndian jàtiñu yi, jà'íí ma Ndioo nuu yi. ⁸ Vati tu kàna mamaa ku'u chi'in iñuni nuu yi, na töve nda kuenda yi, ta kindoo yi nda'a' Ndioo, ta cha kuyatin ña ni ka'an xaan ra chata yi. Ta ma nuu ndi'inia ni kayu yi.

Na kuation yo ma ña va'a ña ni ni'o nda'a' Ndioo, ikan na kuu koo va'a yo

⁹ Ndyo'o ndian ya'aga kùuni ndi nde'e ndi, vaji takan kà'an ndi chi'in ndo, chito va'a ndi ti maa ndo ni ni'i ndo ma ña va'aga, vati kuà'an ndo iti' nuu ni jakakú Ndioo ndo. ¹⁰ Vati Ndioo iin ra ndaa kùu ra, ta töve ni naani ra ma tiñu jà'a ndo, ti kī'in kuenda ra ndo cha'a' ña ya'a kùuni ndo nde'e ndo ma ndian ta'an yo, ndian iyo kuenda ra, ta cha'a' ña ya'a va'a tīndee ndo na, ta takua takani jà'a ndo yi antea, ta nda vitin.

11 Va kùuni ndi ña ta'ii'iin ndo nda vitin chi'in nda nuu ndi'inia, na ja'a ndo chi'in ndisaa anima ndo ma takua jà'a ndo chi'in ta'an yo, ikan na kuu koto kachin ndo ti ni ni'i ndo ndisaa ma ña ndàtu ndo nda'a' Ndioo. ¹² Na töve kùuni ndi ña ndakuu suchan ndo, ti ma ña kùuni ndi kùu yi ña na tandikun ndo ja'a ndo ma tava jà'a ma ndian kundeni ku'un iti' ra ta chìnuni na tu'un ra. Ti nuu ndiakan ni ku'va Ndioo endeeni tundeni ra ma takua chā'a ra tu'un. ¹³ Ta ora chā'a Ndioo tu'un ra nuu ma Abraham niku, chā'a ra ma tu'un chi'in juuni sivi maa ra, vati na töve iyo inga ra ka'nu tiaga kua maa ra. ¹⁴ Ta te'en kā'an ra chi'in Abraham: Ndicha kuii ña nuu yo'o, nduva'a kuii ni ja'ij ñun,

ta ni ku'vai ña ni koo kua'a' tataun iti' nuu.

¹⁵ Va ma Abraham, ta ora ya'a ña ya'a ga kundeni ra chātu ra, tajan nī'i ndio ra ma ña chā'a ma Ndioo tu'un nuu ra. ¹⁶ Nda ndian ni kùuni ña chà'a tu'un nuu ma inga ñivi, jà'a na yi chi'in sivi inga ndian ka'nuga kua maa na, ta takan kùu koto ndaa ma ñivi ti ña ndicha kùu ma tu'un ña chà'a na ta na tüva iyo yi ña nuni nuni natu'un kuati na cha'a' yi. ¹⁷ Ta takan chā'a Ndioo tu'un nuu ma ndian ni ni'i ma tundeni ña kāti ra ña ni ku'va ra nuu na, ti kùuni ra ña koto kachin na ti nī'iin tiempu töve sàma ra ma kua kà'an ra. Yakan va chi'in juuni sivi maa ra kā'an ra ña ni jachinu ra yi. ¹⁸ Cha'a' ma ninduvi ma tu'un i'ya ña na kùu sama yi, ta na koto yo ña na kùu ka'an Ndioo tu'un vata. Ta takua ndisaa yo ña cha tåndikun yo ra, ikan na kumi ra yo, yakan va na koo tundenio kuantu yo ña na jachinu ra ma tu'un ña kā'an ra juuni chi'in sivi ra ña ni ku'va ra nuu yo. ¹⁹ Ta cha'a' ma ña ndàtu va'a yo ña jà'a Ndioo, cha tåndikun va'a anima yo chi'in ra takua ndikun va'a iin varku jà'a iin kaa nàni ancla. Yakan va iyo va'ani yo kuenda Ndioo ta kùu ki'vi yo chata ma ja'ma yaxin ña ndàsi ma veñu'u ii nduva'a kuii ma andivi. ²⁰ Va ikan kùu nuu ki'vi ji'na ga ma

Jesuu kuenda yo niku, ora nūna ra ma iti' va'a ña na ku'un yo chata ra. Ta takan chāa ra kùu ra ma iin sutu ka'nu ra kuxini nuu yo endeeni, ta indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu Melquisedec.

7

Jesuu, kùu ra iin sutu ka'nu ña kuxini nuu yo indukuni kua ma Melquisedec

¹ Ma ra nàni Melquisedec i'ya kùu ra rey, ra chà'nda tiñu nuu ma tandi'i ma ñivi iyo ma ñuu nàni Salem niku. Ta juuni kùu ra ma iin sutu kuenda ma Ndioo ya'a ka'nu iyo andivi. Ta ma ora chīkokani ndiko ma Abraham ma nuu chākanita'an ra ta jākanaa ra ma ndra kùu rey, ndra chà'nda tiñu nuu inga ñuu, ta ma Melquisedec chāta'an ra nuu ma Abraham. Tajan Melquisedec, jà'ii ndio ra nuu ra. ² Ta ikan jan ma Abraham, nāta'vi ra uchi porcientu ma tandi'i ma ndatiñu ña jākanaa ra ma nuu chākanita'an ra ta chā'a ra yi nuu ma Melquisedec. Ma sivi Melquisedec kùuni yi ka'an yi "rey, ra jàndondaa tiñu." Va tava rey ña chà'nda tiñu nuu ma ñivi iyo ma ñuu Salem kùu ra, ta Salem kùuni yi ka'an yi "na koo vii ma ñivi." Yakan kùu ra rey ña chà'a na koo vii ma ñivi. ³ Ta ma Melquisedec töve yo chito cha'a' ma tatá ra ni cha'a' ma ma'á ra ndia. Ta juuni töve yo chito niyi kùu cha'a' ma ñivi ra, ndian chīyo taji'na ndia. Ta juuni töve yo chito nda ora kaku ra chi'in ma ora chī'í ra ndia. Ta kùu ra iin sutu kuenda Ndioo endeeni. Ta cha'a' yakan, kùu ra iin xina'ñu ma se'e Ndioo. ⁴ Yakan va vitin, na nde'e va'a ndo vati iin ra nduva'a kuii ka'nu kùu ma Melquisedec niku. Vati Abraham, ra kùu tatá yo taji'na, juuni chā'a ra uchi porcientu ma ndatiñu ña jākanaa ra nuu ra. ⁵ Va ma tutu ley ña taa Moisés, kà'an yi ña iyo yi ña naka'an ndra kùu sutu, ndra kùu tata ma Leví uchi porcientu tandi'i

ndatiñu nuu ma ñivi ta'an ndra. Takua kùu yi ña ja'a ndra vaji ma ñivi ta'an ndra kùu tata Abraham ndia. ⁶ Vaji ma Melquisedec, ra yöve ñivi Leví kùu ra niku, nāka'an ra ma uchi porcientu ma ndatiñu nuu Abraham. Tajan jā'íi ndio ma Melquisedec nuu ma Abraham. Vati nuu rakan, chā'a ma Ndioo tu'un nuu niku. ⁷ Yakan va ndisaa ñivi chító na ña ka'nuga kùu ma ra jā'íi ñivi kua ma ra nì'i ña íi, jā'a ma inga ñivi. ⁸ Cha'a' ma sutu, ndra kùu tata Leví, nāka'an ma uchi porcientu, ndra'ya kùu ndra iyo yí ña kuvi numini. Va ma tutu Ndioo kà'an yi cha'a' ma Melquisedec ña kùu ra iin ma ra ndito ga. ⁹ Ta kùu ka'an yo ña ma ndra kùu sutu ñivi ma Leví vitin kùu ndra nāka'an ndra ma uchi porcientu ma ña jàtiñu ndra, ta ora tīa'vi Abraham ma uchi porcientu ma ña jàtiñu ra nuu ma Melquisedec, juuni kùuni yi ka'an yi ña tīa'vi Leví yi nuu ma Melquisedec ndia. ¹⁰ Vati ndicha va'a ma ora chāa kaña'a ma Melquisedec chi'in ma Abraham cha ndiso ma kuñu ra ma tata ña ni kuu Leví ora ni kaku ra iti' nuu. ¹¹ Tāchi ma Ndioo ma ndra kùu sutu ma tata Leví, ña na ku'va ndra ma tutu ña tāa ra nuu ma ñivi iyo ma ñu'u' Israel, ndian kùu ma ñivi ma Aarón. Vitin ndicha tu ndicha va'a ña ma ndra'ya kùu ja'a ndra ma tiñu ndaa niku, na töve iyo yi ña ninii keta ma inga tuku grupu sutu, na yüva ma ndra grupu tata Aarón, vati ra kùu sutu kuenda ma grupu Melquisedec kùu yi. ¹² Vati ora sama yo ma ndra kùu sutu, juuni iyo yi ña sama ma tu'un ley cha'a' yi ndia. ¹³ Ta ma Racha'nu yo, ña kà'an cha'a' ma tutu, tata ma inga ndra kùu ñivi Israel kùu ra. Ta nī'iin ma ñivi töve nī chatiñu ndra takua kùu ma tiñu sutu, ndra jàka'nu Ndioo nuu naa. ¹⁴ Vati ndicha ña chító va'a ma ñivi ña ma Racha'nu Jesuu kichi ra ma tata Juda, ta ma Moisés nī'iin tu'un ni töve nī natu'un ra cha'a' ma tata ikan, ma ra kà'an cha'a' ma naja iyo yi ña jatiñu ma ndra kùu sutu chi'in naja kua iyo yi ña ja'a ndra ndia.

¹⁵ Ta ma ña'a ndicha va'aga kùu yi tuva ma sutu chaa, ra ni keta indukuni kùu ra takua kùu ma Melquisedec. ¹⁶ Ta rakan ndākuu ra iin sutu töve cha'a' ña kùu ra iin ra tata ndra sutu niku, vati kùu ra sutu cha'a' ndatu va'a ña jā'a ra. Ta ma ndatu ikan chà'a yi ña na koo ñivi endeeni. ¹⁷ Vati ma Ndioo te'en kà'an ra chi'in ma Jesuu:

Yo'o kùu ma sutu ka'nu ra kuxini nuu ma ñivi endeeni,
indukuni ma takua kùu ma tiñu jā'a ma grupu Melquisedec.

¹⁸ Yakan va ma tu'un cha'nu na töva chātiñu yi. Vati na töve va'a yi kuenda ña tìndee yi yo cha'a' ma kuati jā'a yo. ¹⁹ Vati ma tu'un ley ikan ña tāa Moisés töve jàndondaa yi yo. Va vitin iyo tuku inga ña ndātu yo ña jā'a yi ña jayatin yo yo chi'in Ndioo. ²⁰ Ta cha'a' yakan, Ndioo kà'an ra chi'in ma tu'un yu'u ra ña ni jachinu ra ma ña kà'an ra. ²¹ Ta ma tiaga ma ndra kùu sutu töve nī chiso ndra tiñu sutu chi'in tu'un yu'u ndra ña kà'an yi ña ni jachinu ndra yi. Vati takan kùu yi ña ma Ndioo kàti ma tu'un ndaa ña iyo yi ña ja'a ra, vati ma nuu tutu ra te'en kà'an ra:

Ma Racha'nu Ndioo, kàti ra iin ma tu'un ña ni jachinu ra

ta na töve nakanini ra ña sama ra ma ña chānini ra cha'a' yi. Ta te'en kà'an yi:

“Yo'o kùu ma sutu ka'nu ra kuxini nuu ma ñivi endeeni,
indukuni ma takua kùu ma tiñu jā'a ma grupu Melquisedec”,
kàti Ndioo.

²² Yakan va cha'a ña kùu vitin ma Jesuu ndicha kuii ña jā'a ra ña ni ndo'iin ma tu'un va'aga kua ma tu'un cha'nu. ²³ Ta inga ndra kùu sutu ya'a ga kua'a' ndra chiyo. Ta cha'a' ña chī'í ndra kùu yi ña kùu ga koo ndra kua'a' tiempu. ²⁴ Va tava ma Jesuu iyo ra endeeni, yakan va nī'iin tiempu na töve iyo yi ña ku'va ra ma tiñu sutu ña jā'a ra nuu inga na. ²⁵ Yakan va kùu ja'a ra jàkakú ra endeeni ma ndian kì'vi ma iti' Ndioo,

vati iyo ra endeeni, ta jànini ra kà'an ra chi'in Ndioo cha'a' na.

²⁶ Yakan va ma Jesuu ma ra sutu ka'nu kùu ra iin ra tu'va kuenda ña jàchinu ra ma ña chiniñu'u yo. Vati rakan kùu iin ra ya'a í ra, ta na tükuii itini ra ta na töve jà'a ra nĩ'iin ña töve va'a ndia. Ta siin kùu ra kua ma ndian jà'a kuati, ta iñu'u ga ra kua tandi'i ña iyo andivi. ²⁷ Na töve kùu Jesuu ma tava kùu ma inga ndra kùu sutu kùxini nuu ma ñivi, ta iyo yi ña ka'ni ndra kiti ta sokó ndra ndri nani kivi kuenda ña ji'na janaa Ndioo kuati ndra, ta iti' nuu sòkó ndra ndri kuenda kuati jà'a ndian ñuu ndia. Va ma Jesuu na töve nĩ ja'a ra takan. Va iin cha'ani sòkó ra kuenda ña na naa kuati ñivi endeeni ora sòkó ra juuni maa ra nuu Ndioo. ²⁸ Ma tu'un ley ña tãa Moisés jàkuiso yi sutu ka'nu ña töve ndra ndaa kùu ndra cha'a' ña ndiso ndra kuati. Va iti' nuu ora keta ma ley, juuni Ndioo chã'a ra tu'un ña ni jachinu ra ña kà'an yi. Ta ma ña kã'an ra kùu yi ña jàkuiso ra Se'e ra ña na kuu ra iin sutu ka'nu. Ta ma Se'e ra ikan kùu ra iin ra ndaa endeeni.

8

Jesuu ndiso ra tiñu cha'a' ma tu'un ña jando'iin ra chi'in ma ñivi

¹ Ma ña nduva'a kuii ga ndicha cha'a' ma ña kà'an yo vati ma ra kùu sutu ka'nu, ra kùxini nuu yo kùu ra. Ta juuni rakan chãa ra nàndi ra chiyo kua'a Ndioo iti' andivi nuu chà'nda ra tiñu. ² Ta jà'a ra tiñu tava kùu iin sutu ma tichi ma veñu'u í ndicha, ma ña jãva'a ma Ndioo ndicha, va na yöve ma veñu'u jà'a ma ñivini kùu yi. ³ Tandi'i sutu ka'nu ndra kuxini nuu ñivi ndiso ndra tiñu ña iyo yi ña sokó ndra kiti ña chã'ni ndra chi'in inga nakuyi nuu ma Ndioo ora jàka'nu ndra ra. Ta juuni takan iyo yi ña sokó Jesuu iin nakuyi nuu Ndioo ndia. ⁴ Ta tu takan kùu yi ña ma Jesuu iyo ra ma ñuñivi i'ya, na töve kuu kùu ra ma sutu ña kùxini nuu yo, vati ma ñuñivi i'ya cha iyo ma ndra kùu

sutu ndra sòkó ma nakuyi ma takua kà'an ma tutu ley Ndioo. ⁵ Va ma ndian kùu sutu i'ya ña jàkuu ndra tiñu, va ndisaa ma ndatiñu chàtiñu ndra töve kùu ma ña ndicha ña iyo iti' andivi, ti kùu yi maaaa na'nani chi'in xina'ñuni. Ta chito yo ña na'nani kùu yi, vati ma ora ña jãva'a ma Moisés ma veñu'u í ikan, te'en kã'an ma Ndioo chi'in ra: "Na taso'o va'un ma ña kà'in, ta java'un yi indukuni ma tava kaa ma iin ku'va ña jãna'i nuun ma tichi ku'u ta takan iyo yi ña java'un yi." ⁶ Va ma Jesuu ra kùu sutu ka'nu kuxini nuu yo, vati rakan kùu ma ra nĩ'i iin tiñu nduva'a kuii ga va'a ña kùu ra sutu kuxini nuu yo, kuenda ña na ka'an ra chi'in Ndioo cha'a' yo, ta chi'in ma ñivi jãndo'iin tu'un ra ña kãti ra nuu na. Ta ma tu'un ikan ni jachinu ra yi cha'a' ma tu'un va'a ga ña chã'a ra nuu na.

⁷ Tu ndicha ma tu'un nunuu ña jãndo'iin Ndioo chi'in ma ñivi iin ña nduva'a kuii va'a kùu yi kuenda na niku. Tu takan kùu yi tãva chiniñu'u ra ña jãndo'iin ra inga tuku tu'un chaa chi'in na. ⁸ Va ma Ndioo chã'a ra kuenda ña nãta'an ra ñivi ña töve kùu na iin ndian ndaa, yakan va kã'an ra te'en:

Ma Racha'nu Ndioo kà'an te'en:

Ni keta iin kivi

ñã ni jando'iin ma tu'un chaa chi'in ma ñuu Israel ta chi'in ma ñuu Judá.

⁹ Ma tu'un i'ya, na töve indukuni kaa yi ma tava kaa ma tu'un ña jãndo'iin chi'in ma ñivi ndo, ndian chiyo taji'na niku,

ma ora tãvai na ma ñu'u' Egiptu.

Va tava na töve nĩ jachi'in na ma tu'un jãndo'iin chi'in na, yakan va jaña nda'i na, kãti ma Racha'nu Ndioo.

¹⁰ Ma tu'un ña ni jando'iin chi'in ma ñuu Israel

ora ya'a ña kuu ma kivi ikan,

ni kuu yi te'en, kãti ma Racha'nu:

ni jakutai ma tu'un i'ya ma chinituni ma ñivi

ta te'en ni tai yi ma chata ma anima na:

Yu'u kùu Ndioo ndo,

ta ndyo'o kùu ndo ma ñui.

¹¹ Ta tüva ni chiniñu'u na ña nĩ'iin na jàna'a na nuu inga meru a ñivi na ma tiñu chàkui, ikan na kuu nakoto na ña yu'u kùu ma Racha'nu Ndioo, vati tandi'i na ni nakoto yu'u, endeeni ndaa ndian ma ndiakwati chi'in ma ndian cha'nu ndia.

¹² Vati yu'u ni janai ma kuati na chi'in ma ña töve va'a jà'a na, ta na kùku'unj tiaga cha'a' ma kuati töve va'a ña jà'a na, kàti Ndioo.

¹³ Ora kà'an ma Ndioo cha'a' iin ma tu'un chaa ña jàndo'iin tu'un ra chi'in ma ñivi, kùuni ra ka'an ra ña na tüva ìyo kuenda ma tu'un nunuu ña tãa ma Moisés. Ta ma tu'un nunuu ikan cha'nu yi, ta tüva chàtiñu yi, ita'vinia takaa ta naa yi, kàti ma Racha'nu Ndioo.

9

Ma veñu'u í nuu chà'nda Ndioo tiñu ma ñuñivi chi'in ma nuu chà'nda ra tiñu ma iti' andivi

¹ Yakan va vitin, ma tu'un nunuu ña jàndo'iin Ndioo chi'in ñivi kà'an yi naja kua ja'a yo ora jaka'nu yo ma Ndioo iin tichi veñu'u ña ìyo ñuñivi i'ya. ² Ta veñu'u ikan jàndova'a na yi te'en: ma ve'e nunuu ña nani nuu í ndaa ma nuu chàkuiin kua'a' ma tìma. Ta juuni cha ndaa ma mesa ña ka'lin ma paan ja'í Ndioo ndia. ³ Ta ma tichi ma veñu'u í ma inga ma iti' chata ma nuu ndasi ma ja'ma yaxin ma ma'ñu yi ma nuu nduva'a kuii í, ⁴ ikan ndaa iin nuu naa oro ma nuu tì'i na ma ñu'ma kutu ma ora jàka'nu na Ndioo. Ta juuni ndaa iin yaka ña jàna'a cha'a' ma tu'un ña jàndo'iin Ndioo chi'in ñivi, ta ninii chata yi ka'lin ma oro. Ta tichi yi ndaa iin kasitu oro ta ma tichi yi ka'lin maaaa ña kuichin ña xa'ma ña nani maná, ta juuni ma ikan jùndii ma yutun vatun ma Aarón, va cha kèta ma xe'e run ma chata run, chi'in ma vitu ña kà'an ma tu'un ña jàndo'iin tu'un Ndioo chi'in na ndia.

⁵ Chata ma yaka ka'lin ma ndian kùu tati va'a jà'a tiñu kuenda Ndioo ta

ma tati va'a ikan jàna'a yi ña ìyo Ndioo, ta chi'in ndichin na chàsi na ma chata ma yaka. Va ma vitin na tüva ga ìyo yi ña ka'an yo tiaga nakuyi cha'a' ma ndatiñu.

⁶ Ta ora cha ìyo va'a ma ndisaa ma ndatiñu i'ya, tichi ve'e nunuu veñu'u í k'vi ma ndra sutu ña jàchinu ndra ña jàka'nu ndra Ndioo ndisaa kivi ma ikan. ⁷ Va tichi ve'e uvi ikan, k'vi uvanuu ma sutu kùxini, ta iin cha'ani iin kuiya. Ta ora k'vi ra ma ikan, ìyo yi ña kunda'a ra ma nii kiti ña sòkó ra nuu Ndioo, ikan na jaka'nuni Ndioo ji'na ma kuati ra, ta juuni jàka'nuni ra kuati jà'a ma ndian ìyo ñuu ra ora töve chà'a na kuenda ña jà'a na yi. ⁸ Chi'in ña'a jàna'a ma Tati Í Ndioo ña takà'an nuna ma iti' kuenda kuu k'vi yo ve'e nduva'a kuii í, ma ora juuni yanga jàtiñu yo tichi ma veñu'u nunuu ikan. ⁹ Tandi'i ma ña te'en kùu yi takua kùu iin ku'va kuenda ma tiempu vitin, vati ndisaa ma kiti chi'in inga ndatiñu ña sòkó na nuu Ndioo, na kùu ja'a yi ña ndova'a yo, ti kìndoo kuati chinituni ndisaa ndian jàka'nu Ndioo ora jà'a na takan. ¹⁰ Vati uvanuu ma ña jà'a na kùu yi ña chàchi na ta ch'í na chi'in tandi'i nuu ña jà'a na, ikan na nandoo kuñu na ora jàka'nu na ma Ndioo. Ta ndisaa yakan kùu yi va'ani kuenda iin nundani, vati Ndioo ni jandochaa ta ni sama ra ndisaa yi.

¹¹ Vati ma Jesuu cha kīchaa ra, ta vitin kùu ra sutu ka'nu, ra kuxini nuu tandi'i yo kuenda ña na koo vii yo chi'in ma ña kīchaa nuu yo jà'a ra endeeni. Vati ma veñu'u í ma nuu kà'an Jesuu chi'in Ndioo cha'a' yo ña kùu yi iin nuu va'aga ta nduva'a ndaa yi ndia. Va na yöve ñivi kùu ma ndian jàva'a yi, ña kùuni yi ka'an yi ña yöve kuenda ndian ñu'u' ñuñivi kùu yi. ¹² Ma Jesuu cha kī'vi ra ma tichi ma veñu'u í ikan, va töve k'vi ra kuenda sokó ra ma nii tixu'u chi'in nii jundiki kuati, vati kī'vi ra tichi yi kuenda

sokó ra ma nii maa ra kùu yi, ta kī'vi ra tichi yi iin cha'ani kuenda ndisaa tiempu, ikan na jakakú ra chi'in nii ra yo endeeni. ¹³ Ndicha va'a tu iyo ndatu ma nii ma toro chi'in ma nii tixu'u chi'in ma yuyaa ma jundiki si'i vali ma ña kayu yi ma nuu naa, ta chōso yava sutu ma nii chi'in ma yuyaa chata ma ndian iyo kuati kuenda ndo'íi yi, ta janandoo yi ma iti' chata ma kuñu yo. ¹⁴ Vati tu takan kàa yi kùuni yi ka'an yi ña ma nii Cristu nduva'a kuii va'a ga ra' kuenda yo. Vati chi'in ma ndatu Tati Íi Ndioo ña iyo endeeni, sōkó ra nii ra nuu ma Racha'nu Ndioo. Ta cha'a' ña ni'in kuati iyo ra, yakan va iyo va'a ma nii ra ña janandoo ra' ta janaa ra' ndisaa ña kini iyo chinitunio ña jà'a yi ña chì'í yo, ikan na kuu ja'a yo tiñu kuenda Racha'nu Ndioo ndito.

¹⁵ Yakan va ma Jesuu kùu ra ra kà'an ndaa cha'a' yo, ikan na kuu jando'iin ra yo nda nuu Ndioo chi'in iin tu'un chaa. Vati ora chí'í ra jānaa ra ma kuati ña jā'a yo ora juuni chà'nda ma tu'un nunuu nuu yo ña jāndo'iin Ndioo ra chi'in yo ma ora ikan. Takan kùu yi, ikan na kuu ku'va ra ma tundeeni ra nuu ndisaa ndian kāchin ra ña na koo na chí'in ra ndisaa tiempu, kua kāti ra. ¹⁶ Vati tu taa yo nuu tutu iin tu'un cha'a' naja nàta'vi yo ma ndatiñu ña'a yo, töve kuu kuàtiñu yi ña ora juuni ndito yo, va chàtiñu yi vanda kati kuvi ji'na ma ndian taa yi. ¹⁷ Vati iin tutu ikan, na töve nda kuenda yi tuva juuni yanga ña iyo ndito ma ndian jā'a yi, vati ora cha chí'í na ta kīcha'a chàtiñu yi. ¹⁸ Yakan va ma tu'un nunuu ña Ndioo jāndo'iin ra chi'in ñivi, jāketa ra yi chí'in nii, ¹⁹ ti ora kātitu'un Moisés ndisaa ma tu'un ley ña jā'a ma Ndioo nuu ndisaa ma ñivi. Ta juuni tīn ndio ra iin ja'ma ña'ma ña kuva'a chi'in iin soko yutun ña nàni hisopo, ta jātii ra yi tichi ma nii ma jundiki kuati chí'in ma nii tixu'u, ta jākanuu ra ra' chí'in takuii, tajan chōso yava ra

ra' ma nuu ma tutu ley Ndioo, ta juuni chōso yava ra ra' chata ndisaa ma ñivi ñuu ndia. ²⁰ Tajan te'en nāka'an ra chí'in ra cha'a' na: “Ña'a kùu ma nii ña kà'an yi cha'a' ma tu'un ña jāndo'iin Ndioo chí'in ndo, ikan na kumi ndo yi”, kàti ra. ²¹ Ma Moisés juuni chōso yava ra ma nii kiti ma tichi ma veñu'u íi kuenda Ndioo, ta chōso yava ra ra' chata ndisaa ma ndatiñu ña chàtiñu ma ndra kùu sutu ora kà'an ndra chí'in Ndioo niku. ²² Vati ma tutu ley jā'a Ndioo kà'an yi ña na janandoo yo tandi'i ndisaa nakuyi chí'in nii. Ta töve nàa kuati ma ñivi tu töve chōso yava ji'na na chí'in ma nii.

Sòkó Jesuu kuñu ra nuu Ndioo ta chí'í ra cha'a' ma kuati yo ta naa yi

²³ Vati chíniñu'u yo ña chōso yava yo nii kiti ña chà'ni yo ta sōkó yo nuu Ndioo chata ma ndatiñu tichi ma veñu'u iyo ñuñivi, ikan na nandoo ma ña kùu na'na ma ndatiñu iyo andivi. Va ma ndatiñu ndicha ña iyo iti' andivi kùuni yi ña nandoo ndicha yi chí'in nii ña va'a ga kua ma ña nunuu. ²⁴ Vati ma Jesuu na töve nī ki'vi ra ma tichi ma veñu'u íi ikan ña jàva'a ma ñivini, va iin na'na ni kùu yi kuenda ma veñu'u íi ndicha kuenda Ndioo. Vati Jesuu kī'vi ra va ma andivi, vati ikan jāna'a ra ra nuu Ndioo, ta kà'an ra cha'a' yo. ²⁵ Va töve nī ki'vi Jesuu ña jàna'a ra ra kua'a' cha'a' ma iti' andivi takua chíniñu'u kī'vi ma sutu cha'nu kùxini veñu'u íi ñuñivi i'ya nani kuiya chí'in ma nii ña yöve maa ra. ²⁶ Ta tu takan jā'a ma Jesuu niku, ta iyo yi ña kuvi ra kua'a' va'a cha'a' ma nda ora tūvi ma ñuñivi ta nda ma vitin niku. Va takua ma vitin nuu ni ndi'i ma kuiya, kēta ma Cristu iini cha'a', va kuenda endeeni ña sōkó ra juuni maa ra ta chí'í ra cha'a' yo, ikan na naa ma kuatio. ²⁷ Ta takan kùu yi ña ni kuvi ndisaa ma ñivi iin cha'ani, ta iti' nuu ni kichaa ndio ma ora ña ni jakutuni Ndioo kuati jà'a yo. ²⁸ Ta indukuni kùu yi ña Cristu sōkó ra ma kuñu ra ta chí'í ra iin cha'ani kuenda ña

jandi'i ra ma kuati ña jà'a kua'a' ñivi. Ta iti' nuu juuni ni keta ndiko ra ma ñuñivi ma iti' uvi ora jàkakú ra ma ndian ndàtu ma kivi ni kichi ra.

10

Cristu chī'í ra iin cha'ani cha'a' yo kuenda endeeni

¹ Vati ma tu'un Ley Ndioo kùu yi takua kùu iin ma xinañu cha'a' ma ña va'a ni kichi iti' nuu niku, va ma Ley ikan töve kachin va'a kùu yi. Yakan va na kùu jandondaa yi ma ndian endee jayatin na na nuu Ndioo nani ora keta kuiya ña ndaka na kiti ña ni sokó na yi nuu ra.

² Vati tu ndicha va'a ma tu'un ikan jàndondaa yi endeeni kuati ñivi, ta tüva kuuni na ña iyo kuati maa na, ta ndakoo na ña sokó na kiti nuu Ndioo niku.

³ Vati ma kiti sokó na chàtiñu ndri va kuenda ña na jakuku'uni na ma kuati na nani kuiya, ora sokó na ndri. ⁴ Vati takua ma nii ma toro chi'in ma nii tixu'u na kùu ndaki'in ra' ma kuatio.

⁵ Yakan va ma Cristu ora kichi ra ma ñuñivi i'ya, te'en kà'an ra chi'in ma Ndioo:

Na töve kùuniun ña sokó ñivi kiti nuun ta ni inga tuku nakuyi vati chā'un ma kuñui nui.

⁶ Ni'iin kiti a inga nakuyi ña sokó na nuun, ikan na jànaun kuati na chi'in yi, töve chàta'aniun yi.

⁷ Yakan va kà'in te'en: "I'ya iyo ma tava kà'an tutun cha'i, ikan na ja'i tiñu nuun takua kùuniun."

Takan kàti Cristu chi'in Ndioo.

⁸ Ma ña kà'an ra nunuu te'en chi'in Ndioo: "Töve chàta'aniun ni'iin kiti ña chà'mi na a kiti sokó na kuen-daun a inga tuku nakuyi ña sokó na, ikan na janaun kuati na chi'in yi", (vaji sokó na yi takua kà'an ma tutu Ndioo). ⁹ Va ma inga tuku tu'un ña kà'an Cristu te'en kà'an yi: "I'ya iyo ma tava kà'an tutun cha'i, ikan na ja'i tiñu nuun takua kùuniun", kàti ra. Vati ma tu'un uvi ña kà'an ra kùuni yi ka'an yi ña cha jàtachiyo ra ma tu'un nunuu, ikan na kindoo ma ña uvi. ¹⁰ Ndioo kùu ma ra jàndo'iin

yo, vati ma Jesucristu jà'a ra ma tiñu takua kùuni ma Ndioo ma ora sokó ra ma kuñu ra ora chī'í ra. Ta uvanuu cha'ani sokó ra yi kuenda endeeni.

¹¹ Tandi'i sutu judíu jà'a ndra ma tiñu ndra nani kivi, ta sokó ndra kua'a' va'a cha'a' ma ña sokó ndra ora jàka'nu ndra nuu Ndioo, vaji ma ña sokó ndra na töve kùu kindaa yi ma kuati ma ñivi. ¹² Va ma Jesuu iin cha'ani sokó ra ma kuñu ra nuu ma Ndioo kuenda ña kindaa ma kuatio endeeni, ta juuni chāa ndio ra nandi ra ma chiyo kua'a' ma Ndioo ma nuu chà'nda ra tiñu.

¹³ Vati ikan nandi ra ndàtu ra nda kati ku'va Ndioo ndisaa ndian xaani nde'e nuu ra, ikan na chaa na kuiin na cha'a ra. ¹⁴ Vati chi'in ma kuñu ra ña sokó ra jàndondaa ra iin cha'a' ma kuati na kuenda ndisaa tiempu, ma ndian cha ndō'íi kuenda Ndioo. ¹⁵ Va indukuni kà'an ma tu'un ma Tati Í Ndioo ora kà'an ra te'en:

¹⁶ Ña'a kùu ma tu'un ña ni jando'iin chi'in na ora ya'a ji'na ma kivi ikan.

Ta kà'an tuku ma Racha'nu Ndioo: Ni jakutai ma tu'un ley ma anima na ta ni tai yi ma chinituni na.

¹⁷ Ta na tüva ga ni kuku'unj tiaga cha'a' ma kuati na chi'in ma ña kini ña jà'a na.

¹⁸ Yakan va ora cha jàka'nunj cha'a' ma kuati ndo, na tüva chiniñu'u ndo ña sokó ndo tiaga nakuyi nui cha'a' ma kuati ndo.

Iyo yi ña jayatin yo yo iti' Ndioo ta chinunio ña kà'an ra

¹⁹ Yakan va vitin ndyo'o yani, iyo yi ña na tüva ga yu'vio ta ki'vio ma tichi ma veñu'u íi kuenda cha'a' ma nii ma Jesuu. ²⁰ Ta ko'o ma iti' chaa nuu ki'vi yo tichi yi, ti ikan ni koo ndito yo ti cha nūna ma ja'ma yaxin ña ndasi ma tichi yi niku. Va vitin kindoo nuna yi cha'a' ña cha sokó ra kuñu ra. ²¹ Cha iyo Jesuu ña kùu ra ma sutu ka'nu kuxini kuenda yo tichi iin veñu'u ndicha nuu ndaa Ndioo. ²² Yakan va iyo yi ña jayatin yo yo iti' Ndioo ta chinuni va'a yo ma ña kà'an ra chi'in anima yo.

Va iyo yi ña ja'a ndicha yo yi, ta na töve chäninio ni'iin ña töve va'a tichi anima yo, ta ndoo ma kuñu yo chi'in takuii va'a. ²³ Na chinuni va'a yo ta na töve iyo yi ña nakaninio cha'a' ma ña ndàtu yo ma ña ni ku'va Ndioo nuu yo cha'a' ma tu'un ña chinuni yo ta jana'a yo nuu ma ñivi, vati iyo yi ña jachinu ma Ndioo ma tu'un ña kàti ra ña ni ja'a ra kuenda yo. ²⁴ Na nanduku yo kua tindee ta'an yo yo, ikan na kùuni va'a yo nde'o ña ja'a yo ma ña va'a. ²⁵ Na töve iyo yi ña jaña yo ña kùti'vi ta'an yo, vaji takan jà'a ma inga na, vati ma ña iyo yi kuu ma ña ja'a yo ña kua'a yo ma tundeeni ma ta'an yo ta tundeeni ku'va yo nuu na, ta ku'va na yi nuu yo ndian, vati ndè'o ña chani kuyatin ma kivi ña ni kichi ndiko Jesuu ma ñuñivi i'ya. ²⁶ Vati tu endee kì'vi yo jà'a yo ma kuati vaji cha chito va'a yo ma iti' ndaa, na tüva kuu kindoo ni'iin kiti ña kùu ka'ni yo ta sokó yo ri nuu Ndioo cha'a' ma kuatio. ²⁷ Vati tu ja'a yo takan ma ña ndàtu yo kùu ma ña ni ni'i yo ña jakutunini Ndioo yo cha'a' ma kuati jà'a yo chi'in ma ñu'ú ndu'va ni janayi ma ndian xaani nde'e na Ndioo. ²⁸ Tu iyo ma ra ña cha ndākoo ña jàchi'in ma tu'un tãa ma Moisés, ta tu iyo uvi a uni ndian cha chito yi ta tiso na kuati nuu ra cha'a' yi, ta iyo yi ña ka'ni ndio yo ra cha'a' yi. Ta tüva kunda'vini yo ra cha'a' ña jà'a ra kuati. ²⁹ Tu ndicha ña takan kùu yi, ja töve chìnuni ndo ña tiaga kua'a' tundo'o ni nde'e ma ndian chàñu che'e chata ma Jesuu, ra Se'e Ndioo, ta kà'an na ña na töve nda kuenda ma nii ra ta chi'in ma ndian kà'an ña töve iyo kuenda ma ñamani ña chà'a ma Tati íí Ndioo nuu yo ndia? Va chi'in nii Jesuu, Ndioo jàchinu ra ma tu'un ña ndō'iin ra chi'o ña kà'an yi ña ni kuu yo iin ñivi íí kuenda ra. ³⁰ Tandì'i yo chito va'a yo ña kà'an ma Ndioo te'en: "Chata yu'u jà'a ndo kuati, yakan va juuni yu'u kùu ra ña na jande'e tundo'o nuu ndo cha'a' yi." Ta juuni kà'an ra: "Ma Racha'nu

Ndioo ni jakutuni ma kuati ma ñivi iyo ñuñivi." ³¹ ;Tu takan kùu yi, ya'a ga ndetiñu kùu yi kuenda yo tuva koyo yo nda'a' Ndioo ra iyo endeeni!

³² Yakan va ndyo'o na kuku'uni ndo ma tiempu cha'nu taji'na ma tava tã'an ndo niku, ma ora já nunuu nī'i ndo ma ña va'a kuenda Ndioo. Ta kündeeni ndo chi'in ma anima ndo ndisaa kuui ma tundo'o ndē'e ndo cha'a' ma ña ndàtu ndo ña kùuni ndo ña na ja'a ma Ndioo iin ma ña va'a kuenda ndo. ³³ Vati iyo nda ndyo'o kündeeni ndo ora kà'an ti'ini na chata ndo ta kani na ndo ma nuu tuvi ñivi, ta iyo inga ndo ña kùta'an indukuni chi'in inga na ora ndē'e na tundo'o ndia.

³⁴ Ndyo'o kùu ndo ndian kùnda'vini ma ndian ka'iin ma tichi ma vekaa niku. Ta ora nàmaa ñivi ma ndatiñu nuu ndo, chisii ndo ti cha chito ndo ña iyo ndatiñu va'a ga ña ni ni'i ndo iti' andivi. Ta ma ña ni ni'i ndo ikan, töve ni naa yi endeeni kuenda ndo. ³⁵ Na töve iyo yi ña jakunaa ndo tundeeni Ndioo ña iyo chi'in ndo, vati ni ni'i ndo iin ma ña va'a cha'a' yi. ³⁶ Vati ndyo'o iyo yi ña kündeeni ndo ora nduva'a kuui nde'e ndo tundo'o. Va tu jàchinu ndo ma ña kùuni ma Ndioo ña jà'a ndo, ta ni ni'i ndo ndisaa ma ña chà'a ra tu'un ña ni ku'va ra nuu ndo. ³⁷ Vati ma tu'un Ndioo kà'an yi te'en:

Numini, ta numini,
ta chani kichaa ma ra iyo yi ña kichi;
ta tüva kuyanga ra.

³⁸ Ta nda ndian ni kuuni ña kùu ñivi ndaa,
ndiakan kùu ma ndian chìnuni ma tu'in.

Titu kakachata ndiko na tüva ni sii kuunì chi'in na cha'a' yi.

³⁹ Va ndisaa yo yöve ndian jàña ña chinuni tu'un ra kùu yo ta jàkakachata yo yo, ta kuà'an yo nuu kuvi yo endeeni, vati kùu yo iin ndian chìnuni tu'un ra ña ni ni'i yo nuu ni kakú yo endeeni.

11

Cha'a' ma ña chìnunio kùu kakú yo jà'a Ndioo

¹ Cha'a' ma ña chìnunio chito va'a yo ña ni ni'o nda'a' Ndioo ma ña ndàtu yo, ta juuni cha chito yo ti ma ña ndaa kùu ma ña kùu nde'o. ² Ma ndian kùu ñivio ndian chīyo taji'na, ya'a ga ndōmani Ndioo chí'in na cha'a' ma ña chìnuni na.

³ Cha'a' ma ña chìnunio, kùu yi ña kùtuninio ña tūvi tandi'i ma ña iyo ñuñivi chí'in andivi já'a Ndioo chí'in tu'un kà'an ra. Vati ma ña ndichin ndè'o vitin tūvi yi já'a ra, ta chàtiñu ra ma ña töve ndichin ndè'o ora jātūvi ra yi niku.

⁴ Cha'a' ma ña chìnuni ma Abel, chā'ni ra iin kiti sōkó ra kuenda Ndioo, ta ka'nuga ri takua kàa ña sōkó ma Caín nuu Ndioo niku. Yakan va Ndioo kà'an ra ña iin ra ndaa kùu Abel, tajan ndāki'in ndio ra ma ña sōkó ra nuu ra. Yakan va ma ña jà'a Abel kàtitu'un yi nuu yo nda vitin jin cha chí'í ra, ti chìnuni ra tu'un Ndioo niku.

⁵ Cha'a' ma ña chìnuni ma Enoc, ndāki'in ndito ma Ndioo ra kuà'an ra chí'in ra, ikan na töve kúvi ra, ta na tūva ni nata'an na ra, ti kuà'an ra chí'in ra. Ta ma tutu Ndioo kà'an yi ña ora takā'an kundaka ma Ndioo ra ku'un ra chí'in ra, ma Enoc jí'na jāndomani ra ma Ndioo cha'a' ma ña chìnuni ra tu'un ra. ⁶ Va na kùu ndomani ma Ndioo jà'a yo tuva töve chìnunio tu'un ra. Vati tu kùnio ki'vìo iti' Ndioo, iyo yi ña chìnuni va'a yo ña iyo ra, ta chà'a ra ma ña va'a kuenda ma ndian nànduku ra.

⁷ Cha'a' ma ña chìnuni ma Noé, ora kàtitu'un ma Ndioo nuu ra ma tava ni kuu niku ora takā'an koto ndaa va'a ra yi. Yakan va jāchi'in ndio ra ma ña kà'an ra ta kīcha'a ndio ra jà'a ndio ra ma varku, ikan na kuu kakú ra chí'in ñivi ra. Ta juuni cha'a' ma ña chìnuni ma Noé, jāna'a ra nuu tandi'i ma ñivi iyo ma ñuñivi ña ni kúvi na. Ta töve nī jachi'in na, ta chí'í na já'a takuui. Yakan va Ndioo kàti ra ña iin ra ndaa kùu Noé kuenda ra cha'a' ma ña chìnuni ra.

⁸ Ta cha'a' ma ña chìnuni ma Abraham, ta ora kāna ma Ndioo ra, ta jāchi'in ra ma ña kà'an ra ta kēe ndio ra kuà'an ra nda nuu kàndii

ma ñu'u' ña ni ku'va Ndioo nuu ra. Yakan kùu ma tundeeni ña ni ni'i ra niku. Tajan kēe ndio ma Abraham ma ñuu nuu iyo ra niku. Ta na töve nī chito ra ma ndanu kuà'an ra. ⁹ Ta cha'a' ma ña chìnuni ra, chíyo ra tava kùu ma ndian kīchi ma inga ñuu ma nuu ñu'u', ña chā'a ma Ndioo tu'un nuu ra ña ni ku'va ra niku. Yakan va chíyo ra ma tichi ve'e ja'ma indukuni ma tava ma Isaac chí'in Jacob, vati ma tu'un ña chā'a ma Ndioo nuu Abraham, indukuni kùu yi takua ña já'a ra chí'in ndrakan ndia. ¹⁰ Vati ma Abraham nduva'a kuii ndàtu ra ña koo ra iin ñuu ña ni koo iti' nuu, vati ma ñuu ikan ni ndova'a va'a yi endeeni, ti ma Ndioo kùu ma ra ndiso tiñu cha'a' yi, ña chàkin ra ma ku'va yi ta jàva'a ra yi ndia.

¹¹ Ta ma Sara vaji ña kùu kuku'un ma se'an ta ma iian Abraham ya'a ga chicha ra, ta cha'a' ma ña chìnuni vi, kùu yi ña nī'i ma Abraham ma ñandee ra ña kùu chíyo se'e ra chí'in ña, vati chìnuni ra ti Ndioo kùu iin ra ndicha, ta ni jachinu ra ma tu'un ña chā'a ra nuu ma Abraham. ¹² Yakan va ma Abraham vaji ma kuiya nuu ndi'inia iyo ra ña nduva'a kuii chicha ra, chāa ndio ma kivi ña chākoo nduva'a kuii kua'a' ñivi tata ra. Vati chākoo na tava kùu ma chele iyo ma andivi chí'in tava kùu ma yuti ndi'i iyo ma yu'u tañu'u ña na kùu ka'vìo ta'ii'in yi.

¹³ Tandi'i ma ñivi ña cha kā'in tu'un cha'a', cha chí'í na ta na töve nī ni'i na ma ña kàti ma Ndioo ña ni ku'va ra nuu na. Va cha'a' ma ña chìnuni na, kùtunini na ña iti' nuu ni kuu ma tava chā'a Ndioo tu'un nuu na. Yakan va chisii na jà'a ma tu'un Ndioo ikan. Ta chànini na ña juuni maa na kùu ma ñivi vāchi koo nundani ma ñuñivi i'ya, ti kùu na tava kùu ma ndian ya'a kuà'an ni ma nuu yi. ¹⁴ Ta ma ndian kà'an takan jàna'a na na ña juuni chàkuu na nànduku na iin ñuu nuu kuu koo va'a na. ¹⁵ Tu nākanini na ma ita'vi cha'a' ma ñuu nuu chíyo na niku, ta va'a ga na chikoni'i ndiko na ma ñuu ikan niku. ¹⁶ Va ma

ñivi ikan nduva'a kuii kùuni na iin ñuu nduva'a kuii vii koo na, va ma ñuu kàndii andivi kùuni na koo na. Yakan va ma Ndioo na töve kukanuu ra ña kà'an ra ña kùu ra Ndioo ma ñivi ikan. Vati cha jàva'a ra iin ñuu ka'nu nuu ni koo na.

¹⁷ Cha'a' ma ña chìnuni ma Abraham, ma ora kī'in ma Ndioo ku'va ra niku. Ta kī'in Abraham ma rase'e ra Isaac ña ni sokó ra ra ta ni ka'ni ra ra kuenda ma Ndioo. Yakan va cha iyo va'a ma Abraham ña ni sokó ra Isaac, ra uvanuu kùu se'e ra, vaji cha chito ra ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu ra. ¹⁸ Ti te'en kà'an yi: "Isaac kùu ma ra ni ja'a ña ni kuita kuati ma tataun", kàti ma Ndioo chi'in ma Abraham. ¹⁹ Vati ma Abraham chā'a ra kuenda ña iyo ndatu Ndioo ña kùu janataku ndiko ra ma ndian cha chí'í. Yakan va ma Abraham nī'i ndiko ra ma rase'e ra. Va chi'in ña'a kùu kà'an yo ña Isaac kùu ra takua kùu iin ra nātaku tañu ndian ndii niku.

²⁰ Cha'a' ma ña chìnuni ma Isaac, jā'í ra ma nuu ma ndra se'e ra nani Jacob chi'in Esaú cha'a' ma ña ni kuu iti' nuu kuenda ndra. ²¹ Cha'a' ma ña chìnuni ma Jacob, ma ora ña chani kuvi ra, jā'í ra ma nuu ma ta'ii'in ma ndra se'e ma Kusé, ta tīndee ra ra chí'in ma nuu ma yutun vatun ra ta chūndaa ndio ra, tajan kīcha'a ndio ra jàka'nu ra ma Ndioo. ²² Cha'a' ma ña chìnuni ma Kusé, ma ora ña chani kuvi ra, kātitu'un ra nuu ma ndian israelita ña ni kee na ma ñu'u' Egiptu vaji kukueeni. Ta ndākoo ra iin tu'un ña kà'an yi, niyi iyo yi ña ja'a na chí'in ma iki ra, tuva cha chí'í ra.

²³ Cha'a' ña chìnuni ma tatá ma Moisés ma ora kaku ra, tīxe'e vi ra uni yoo, vati ndē'e vi ti iin pa'a vali nduva'a kuii vii kùu ra, ta na töve nī yu'vi vi, vaji tāchi ma ra kùu rey tu'un ña ni ka'ni ra tandi'i ma ndra'ii kuati. ²⁴ Ta cha'a' ma ña chìnuni ma Moisés ma ora cha chícha ra, na töve nī kuuni ra ña kà'an na ña ra se'e ma ñase'e ma Faraón kùu ra. ²⁵ Va'a ga, kùuni ra, ña ndē'e ra tundo'o indukuni chí'in ma ñivi kùuni ma Ndioo, kua ña kakuu nuu sii ni ra nundani te'en tikan ni, jà'a

ra kuatini. ²⁶ Cha kāchin ra chí'in ma chinituni ra ña va'a ga nde'e ra tundo'o indukuni kua ni nde'e ma ra ni kuu Cristu, kua ma ña kusii ra cha'a' ma ña ya'aga va'a ta ya'vi ña iyo ma ñuu Egiptu. Vati endeeni ndātu ra ma ya'vi ña ni ku'va ma Ndioo nuu ra ma iti' nuu. ²⁷ Cha'a' ma ña chìnuni ma Moisés, yakan va ndākoo ra ma ñuu Egiptu ta kēe ra kuà'an ra, ta nī tukuii ndasii ra vaji kuxaan ma ra kùu rey chí'in ra. Yakan va jāndeeni ra jin najaga ta'an ra ti chito ra ña Ndioo tindee ra ra, vaji na kùu nde'o ra.

²⁸ Cha'a' ma ña chìnuni ma Moisés, jā'a ra ma viko Pakua, ta tāchi ra ña na kosoyava na ma nii ma nani nuu iyo yuve'e na, ikan na töve nani ma tati chà'ni ñivi ma nī'iin ma ndra chícha se'e nunuu ma ñivi israelita. ²⁹ Cha'a' ma ña chìnuni ma ñivi israelita, kùu chā'nda java vi ma tañu'u kua'á ma tava kùu iin ma ñu'u' ití ni. Ta juuni takan kùuni ma ndian iyo ñuu Egiptu ja'a na, va nī kùu yi, ti kakā'a na ma takuii. ³⁰ Cha'a' ña chìnuni ma ndian israelita, kāvanuu na ucha kivi ma ninii yu'u ma ñuu nàni Jericó, ta ora cha yā'a kāvanuu na, ndūva ma nama' ña kavanuu ninii yu'u ma ñuu ka'nu ikan.

³¹ Cha'a' ña chìnuni ma Rahab, ña'a tondo, na töve nī chí'an indukuni chí'in ma ndian na töve chìnuni iyo ñuan, vati chā'a ña chūndixe'e ndra israelita ndra kuānanduku tu'un ñuu ikan, ta kī'vi ndra tichi ve'an.

³² ¿Niyi tiá iyo yi ña ka'in?, kùuni ndo. Chiniñu'ugai tiaga tiempu tuva nātu'in cha'a' ma ndra chìnuni tava kùu ma Gedeón, ma Barac, ma Sansón, ma Jefte, ma David, ma Samuel chí'in cha'a' ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo. ³³ Cha'a' ma ña chìnuni ma ndra'ya tu'un Ndioo, jākanaa ndra ora kánita'an ndra chí'in kua'a' va'a ma ñuu, ta jā'a ndra kua'a' va'a tiñu va'a kuenda ma ñivi, ta tandi'i ma ñivi nī'i na ña kati ma Ndioo ña ni ku'va ra niku. Ta juuni kuu chāsi ndra ma yu'u ma ii'ii ndia. ³⁴ Ndā'va na ma ñu'ú nduva'a

kuii tiin. Kākú na ña chani kuvi kuii na chi'in machiti nduva'a kuii xaan niku. Tāva na ma ña ndee na jin ya'a likite'en na, ta chāa na kūu na ma ndian ya'a ga va'a kanita'an ma nuu iyo kuati. Ta jākanaa na ma ndra kùu jandaru kīchi ñuu chika kānita'an chi'in na. ³⁵ Iyo ma ñivi ña'a nī'i ndito ndiko vi ma ñivi vi ndian kachī'í ña nātaku ndiko na.

Ta iyo tuku ñivi ña jānde'e ñivi tundo'o na cha'a' ña chìnuni na tu'un Ndioo. Va nī kuuni na kakú na ta koo nuna na. Yakan va kachī'í na, ta takan kùu natakú ndiko na ta kūu chiyo va'a ga na tiaga iti' nuu. ³⁶ Iyo ma ndian ndē'e tundo'o jā'a ma ñivi ña kā'an ti'ini na chata na, ta iyo ma ndian kandō'o chi'in yo'o jā'a na, ta juuni iyo ma ndian ndikun chi'in karena ña kī'vi na ma tichi vekaa ndia. ³⁷ Ta iyo ma ndian kachī'í chi'in yuu, ta inga na tā'nda java ndaa na chi'in serruchu, ta ndian chī'í chi'in machiti xaan nduva'a kuii ndian. Va ma ndiakan chākunuu na te'en tikan ni, ta chāku'un na ñii mvechala a ñii tixu'uni. Ta ya'a ga nda'vi na, ta ya'a kùuni ma ñivi ka'ni na na, ta xaani na na ndia. ³⁸ Ta ma ndiakan, vaji va'a ga na kua ma ñivi iyo ñuñivi i'ya, ta chākunuu ku'u na takani tichi ku'u a chata yuku. Ta chiyo na tichi yavi yuti a tichi yavi yuu ni ndia. ³⁹ Vaji takan, nī'iin na na töve nī ni'i na ma ña kāti ma Ndioo ña ni ku'va ra, vaji ya'a ga ndōmani ma Ndioo cha'a' ma ña chìnuni na ma tu'un ra. ⁴⁰ Vati ma Ndioo kāchin ra iin ña va'a ga ña ni ja'a ra kuenda yo. Vati kuyanga ña jachinu ra ma tu'un kà'an ra ña ni ku'va ra nuu na nda kati ji'na kuti'vi yo chi'in na ndia. Ta takan kùuni Ndioo ña na koo ndaa ndisaa yo.

12

Na nde'o ma ña ja'a Jesuu ta chinunio ma ña kà'an ra

¹ Yakan va tava ka'lin kua'a' ñivi ña chìnuni ma tu'un Ndioo, iin na yatini nuu yo takua ka'lin viko. Ta ndiakan endee jàna'a na nuu yo

naja kua kùu yo ora chinuni va'a yo tu'un ra. Yakan va na jaxiin yo ndisaa kuii ma ña jàtañu nuu yo chi'in ma kuati jà'a yo ña jàkanuu yi ma xinio. Ta na jandeenio ta tandikun yo ku'un yo ma iti' nuu.

² Ta na nde'e chi'in nuu yo ma ña jà'a Jesuu ta chinunio yi. Vati maa ra kùu ma ra chító tuva ndicha ña chìnunio, ta juu ra kùu ma ra jàndondaa va'a ma anima yo tuva ndicha ña töve chìnuni va'a yo. Jesuu nduva'a ndē'e ra tundo'o ma ora chūtaka ra ma nuu kruu, va na töve nī jachi'in ra yi, vaji iin tukanuu nduva'a kuii kùu yi cha'a' ma ña chī'í ra takan. Vati ora ya'a ndio ña ndē'e ra ma tundo'o, ikan ni ni'i ra ma ña va'a, ta nduva'a kuii kichi sii kùuni ra ta chūnandi ra ma iti' chiyo kua'a ma Ndioo ma nuu chà'nda ra tiñu. ³ Yakan va na kuku'uni ndo cha'a' ma ña naja kua tā'an ma Jesuu niku, ña ya'a ga ndē'e ra tundo'o cha'a' ma ndian ya'a ga jà'a kuati. Yakan va tu kütatu ndo chi'in ma ña chìnuni ndo, ta ña mǎxii kuuni ndo ndia. ⁴ Vati ndyo'o takā'an chaa kivi ña ni kuvi ndo jà'a ña kùndeeni ndo ma kuati ña jà'a na chata ndo. ⁵ Ta cha nāani ndo niku ma tu'un ña chūndayu'u ma Ndioo ndo takua kùu ndo iin ma se'e ra. Ta te'en kà'an yi nuu ma tutu ikan:

Yo'o se'yu, iyo yi ña jachi'un tuva chūndayu'u ma Racha'nu Ndioo ma ña töve va'a jà'a ndo.

Ta töve maxii kùuni ndo ora jākuninaa ra ndo ndia.

⁶ Vati ora chūndayu'u Ndioo ma ña töve va'a jà'a ndo, ña'a jàna'a yi ña kùu ndo ma ndian kùuni ra nde'e ra, ta ma ndyo'o ndaki'in ra ndo ña kùu ndo se'e ra, ta ndo'o ndo jà'a ra.

⁷ Yakan va na jandeeni ndo ma tundo'o ña jānde'e Ndioo ndo, ti takan jà'a ra chi'in ndisaa ndian kùu se'e ra. ¿A iyo iin ra kùu tatá ña töve chūndayu'u ma se'e ra ma ora jà'a na iin ma ña töve va'a?, kùuni ndo. ⁸ Vati tu ma Ndioo na töve

chùndayu'u ra ndo ma tava jà'a ra chi'in iin se'e ra, kùuni yi ka'an yi ña yöve se'e ndicha ra kùu ndo, vati kùu ndo takua se'e nda'vi ndian töve tatá. ⁹ Va ma ora kùu yo ndiakwati niku, ma ndian kùu tatá yo ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, chùndayu'u vi cha'a' ma ña töve va'a jà'a yo, ta tiñu'u yo vi cha'a' ña takan jà'a vi chi'in yo. ¿A töve tiaga va'a ga ña na tiñu'u nduva'a kuii ga yo ma tatá yo, ra ìyo andivi?, kùuni ndo. ¡Ti takan na kuu ni'o ña koo va'a yo! ¹⁰ Vati ma ndian kùu tatá yo ìyo ma ñuñivi i'ya, chùndayu'u na yo ma ñuñivi kuiti kivi ña vächi koo yo i'ya. Va chùndayu'u ra yo tava chànini ra ja'a ra yi. Va ma Ndioo chùndayu'u ra yo cha'a' ña ndicha kuii ma ña va'a ga kùu yi kuenda yo, ikan na jandakuu íi yi yo ma tava kùu ra. ¹¹ Ndicha va'a ña nda tundo'o nikuuni na töve sii kùunio jà'a yi ma ora kicha'a yi nuu yo, vati nduva'a u'vi yi, vati ya'a ga sùtinio jà'a yi. Vati tu maa yo jandeeni yo cha'a' ma tundo'o ikan, ta takan kùu tu'va yo ma ña jàna'a yi ta kùu koo vii yo ta kùu koo yo ndian ndaa ndia.

Ya'a ga ndasii kùu yi kuenda yo tuva na töve jachi'o ma ña kà'an Ndioo

¹² Yakan va na jandochaa ndiko ndo ma nda'a' ndo ña ya'a ga chitatu chi'in ma kondo cha'a' ndo, ti ya'a vita kùuni yi. ¹³ Ta na nanduku ndo ma iti' ndaa ña na ki'vi ndo, ikan na nda'a ma cha'a pe'lu ndo, ikan na tüva ga kuyakua yi tiá iti' nuu.

¹⁴ Na kunumi ndo koo vii va'a ndo chi'in tandi'i ma ñivi. Ta na koo íi ndo ndia. Vati ni'iin yo, na kùu nde'o ma Racha'nu, tuva na töve ndian íi kùu yo. ¹⁵ Na kunumini ndo, ikan töve ni'iin ndo kumani ma ñamani Ndioo ña chà'a ra nuu ndo, ikan na töve ni'iin ndo ndakuu xaan nduva'a kuii ndo, koto kùu ndo takua kùu iin yoku'u ña kee chiti uvanuu yi, ta jätivi yi na, nda kati ch'í na jà'a yi. ¹⁶ Ta ni'iin ndo na jà'a ndo ni'iin nakuyi chi'in ma ñasi'i inga ra, ta tu jãña ndo

ña tiñu'u ndo ma ña íi, ti takan jà'a Esaú niku. Vati iini cha'a' ña chūnandi ra chāchi ra, vaji se'e nunuu kùu ra, ta sāma ta'an ra ma tundeeni chi'in yani ra ña ni ni'i ra nuu ma tatá ra niku. ¹⁷ Ta ndyo'o chito va'a ndo ma ora chāa ra ma nuu nda tatá ra ña kùuni ra ña ja'íi ma tatá ra nuu ra, va sōkonda'a ra ra, ta vaji nduva'a kuii chāku ra, tüva kuu ndova'a ndiko ra takua chíyo ra niku. ¹⁸ Ndyo'o na töve ni jayatin ndo ndo iin yuku ndichin, ma tava jà'a ma ndian israelita tatiempu. Ta ma yuku i'ya ndu'va kuitinia tiin yi ma nuu nduva'a kuii naa ma chata yi, ta nduva'a kuii chākin tiati ndia. ¹⁹ Vati juuni na töve ni chini ndo ma tati ma yutun tivi ni ma tu'un va'a ña kà'an ma Ndioo. Ta ma ndian chini ma ña kà'an ma Ndioo, jānini na ña ikan, na tüva kà'an ga ra chi'in na. ²⁰ Vati na töve chàta'ani na ma ña kàti ra ña ìyo yi ña ja'a na ta ka'an ra te'en: "Ma ndian kùtaa iin cha'a' ma chata yuku ikan ìyo yi ña ka'nio na chi'in yuu a chi'in nduva, ndava nikuuni vaji kiti a ñivi kùu na." ²¹ Ya'a ga nduva'a ndasii ma ñivi ña ndē'e vi ña kùu takan ta nda ma Moisés kicha'a kà'an ra te'en: "Ya'a ga ndayui ña yu'vi", kàti ra.

²² Vati ndyo'o kuàjayatin ndo ndo ma chata inga tuku yuku ña nàni Sión chi'in ma tichi ñuu ka'nu kuenda ma Ndioo ìyo endeeni. Ta ma ñuu ikan ìyo yi andivi ta nàni yi Jerusalén. Ta ikan kùti'vi nduva'a kuii kua'a' mii tati va'a ña endee jàka'nu ndio na Ndioo. ²³ Ta juuni cha kuàjayatin ndo ndo ma nuu kùti'vi kua'a' ma ndian kùu se'e nunuu ma Ndioo, va ma ndian cha ìyo sivi ma andivi. Ta ikan kùti'vi ndo chi'in Ndioo, ra jàkutuni ma kuati tandi'i ma ñivi, ta juuni kùti'vi ndo chi'in ma ndian va'a ndian chíyo tatiempu, ndian cha jāndondaa ma Ndioo ma anima. ²⁴ Ta ikan ndaa Jesuu ndia, ra jāndo'iin ra iin ma tu'un chaa chi'in ma nii ra choso yava ra chata yo, ña jānandoo ma kuatio. Ta nii ikan kùu

ma ña va'a ga ña kà'an cha'a' yo kua ma nii ma Abel.

²⁵ Yakan va ìyo yi ña kumi kuenda nduva'a kuii ndo, ta jachi'in ndo ma tu'un ña kà'an rakà'an chi'in yo. Vati ma ndian na töve nī jachi'in ma ra kà'an ma ora chūndayu'u ra na ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. Ta ma ndiakan na töve nī kakú na. Ña'a kùuni yi ka'an yi ña juuni na kùu kakú yo tu kesiin yo ña jachi'o ma tu'un kà'an ma ra ìyo andivi. ²⁶ Ma tiempu ikan ma tu'un ña kà'an ma Ndioo, jā'a yi ña tāan ma ñu'u' ñuñivi i'ya, va ma vitin kà'an Ndioo te'en: “Inga cha'a' ndiko ni ja'i ña na taan na yöve ma nuñu'uni, vati juuni ni ja'i ña na taan ma andivi ndia”, kàti Ndioo, ²⁷ Ora kà'an ma Ndioo “inga cha'a' ndiko” takan, kùtuninio ña ni naa ndisaa kuii ma ña tūvi niku, va ma ña kùu kandaa ta kùu sama yi kua'a' va'a cha'a' ndanu nikuuni, yakani ni naa, ta ma ña na kùu kandaa ta na kùu sama yi ndanu nikuuni, na töve ni naa yi. ²⁸ Ni ku'va Ndioo ña na ki'vi yo nuu chà'nda ra tiñu. Ta ikan nī'iin na na kùu tavani'i na yo. Yakan va ìyo yi ña ndakan yo ta'vindioo nuu ra cha'a' yi. Ta na jaka'nu yo ra ta tiñu'u yo ra ora jà'a yo tiñu kuenda ra, takua kùuni maa ra. ²⁹ Vati ma Ndioo yo kùu ja'a ra ña naa yo tava kùu iin ñu'ú ña chà'mi tandi'i nakuyi.

13

Naja kua ìyo yi ña ja'a yo ikan na kichi kusini ma Ndioo nde'e ra yo

¹ Koto ndäkoo yo ña kùunio nde'o ma tandi'i ñivi, ta kùuni ndo nde'e ndo na tava kùu ma yani ndo. ² Koto nāani ndo ña kùuni ndo nde'e ndo ma ñivi chàa ma ve'e ndo, vati ìyo ma ndian jā'a takan, ta ni töve nī chito na ña ndian chàa ve'e na kùu tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo. ³ Na kuku'uni ndo ña tindee ndo ma ndian indii tichi vekaa, takua kùuni ndo ña indii ndo ma tichi vekaa chi'in na indukuni ndia. Na nakanini ta'an ndo cha'a' ma ndian

nduva'a kuii ndè'e tundo'o, vati juuni maa ndo kùu nde'e ndo tundo'o iti' nuu ndia. ⁴ Tandi'i ndo ìyo yi ña tiñu'u ndo ma ñivi ndaka ndo ña kùu ñasi'i ndo, ta na ki'vi ndo kusu ndo chi'in nī'iin inga ñivi tanda'a chi'in inga na, ti koto jàkini ndo ma nuu chito kixi na, vati Ndioo ni jakutuni ra nda ndian ni kùuni ña töve tiñu'u ndian tanda'a chi'in inga na, ta ndian kì'vi chi'in ñasi'i inga ra a chi'in ii inga ña'a ndia. ⁵ Töve ìyo yi ña kuuni ga ndo nde'e ndo ma xu'un' ndo. Ta na kusii ndo chi'in ma tandi'i ndatiñu ña ìyo nuu ni ndo, vati ma Ndioo te'en kà'an ra: “Nī'iin cha'a' na ndākoi ñun ta na ndöo ma'iiun ndia”, kàti ra. ⁶ Yakan va chito yo ña ndicha va'a kùu ma tu'un kà'an yi i'ya:

Ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra tindee yu'u, ta töve yu'vi ndè'i jin jà'a na kuati chatai.

⁷ Na kuku'uni ndo ma pato ndo ndian kàtitu'un tu'un Ndioo nuu ndo. Ta na ku'va ndo kuenda naja ìyo na. Ta takua chìnuni na tu'un Ndioo, ta takan maa ndo ìyo yi ña chinuni ndo tu'un ra ndia. ⁸ Jesuu juuni indukuni kùu ra ma ra ìyo iku, ta vitin, ta iti' nuu ndia. ⁹ Koto chìnuni ndo cha'a' ma tu'un siin siin kà'an ña töve va'a jàna'a ma inga na. Va'a ga ña chìnunio ma ñamani ña chà'a Ndioo nuu yo chi'in ndisaa anima yo kua ma ña chìnuni yo ña cha'nu ma anima yo chi'in ndayu ña chà'a ñivi ña na ndova'a yo kuenda Ndioo ora chàcho yi. Ma ndayu ikan töve tindee yi ma ndian chàchini yi.

¹⁰ Vati ìyo iin nuu naa nuu yo. Ta ma nuu naa ikan, na kùu kachi ma ndra kùu sutu yi, ndra jàka'nu Ndioo ma tichi ma veñu'u í ña chiyo tatiempu. ¹¹ Vati ma ra kùu sutu ka'nu ña kuxini nuu tiaga ma sutu, chùnda'a ra nii ma kiti ma tichi veñu'u í ña sokó ra yi, ikan na kindaa ma kuatio. Va ma kuñu ma kiti ikan kayu yi nuke'e tichi ku'u. ¹² Yakan va juuni takan tā'an Jesuu ora chí'í ra, ta na töve nī chí'í ra ma tichi ma ñuu ka'nu niku, ti chí'í ra

tichi ku'u iti' chata ma kora ñuu. Ta takan ta'an ra ikan na jà'íí ra ma ñivi ìyo ñuu chi'in ma nii ra. ¹³ Yakan va na ku'un yo chi'in ma Jesuu ma tichi ku'u ta na nde'o tundo'o ma takua tā'an ra niku. ¹⁴ Vati ma ñuñivi i'ya na töve iin ma ñuu ña ni koo indeeni kùu yi vati nànduku yo inga ñuu ka'nu ña ni koo iti' nuu. ¹⁵ Yakan va nani ora ìyo yi ña jaka'nu yo ma Ndioo cha'a' ma Jesuu. Ma tu'un ña kà'an yo chi'in ma Ndioo kùu yi iin ña sòkó yo nuu ra. Yakan va na jaka'nu yo ma Ndioo chi'in tu'un kà'an yo. ¹⁶ Koto nãani ndo ña jà'a ndo ma ña va'a, ta nata'vi ndo ma ndatiñu ndo chi'in ma inga na. Vati ma ña jà'a ndo i'ya kùu yi takua iin ña sòkó ndo nuu Ndioo, ta chàta'ani ra yi.

¹⁷ Ta na jachi'in ndo ma ña kà'an ma ndian chà'nda tiñu nuu ndo ta chinuni ndo ma ña kà'an na. Vati ndiakan kùu ma ndian endee töve nìndee ña jakuenda na ndo ta chìto na ña ìyo yi ña ka'an na nuu Ndioo cha'a' ndo iti' nuu. Yakan va na kunumi ndo jà'a ndo ma tiñu ña tachi na nuu ndo koto kãnita'an yu'u ndo chi'in na, ikan na sii kùuni na ora jà'a na yi. Vati tu kanita'an yu'u ndo chi'in na, töve va'a yi kuenda ndo.

¹⁸ Na ka'an ndo nuu Ndioo cha'a' ndi. Ta cha chìto va'a ndi ña va'a chànini ma chinituni ndi ta kùuni ndi ja'a ndi ña va'a chi'in ndisaa ñivi. ¹⁹ Chikan chi'in yu'i ña na ka'an ndo chi'in ma Ndioo cha'i, ikan na ku'va ra ña na numini chikoni'i ndioi koi chi'in ndo.

Tu'un nuu ndi'inia

²⁰ Ma Ndioo, ra chà'a ña na koo vii yo, ra jãnataku ma Racha'nu chito'o yo Jesuu ora chí'í ra niku, ma ra kùu pato yo ti kumi ra yo takua ja'a na chi'in mvechala, ta ra jãndo'iin tu'un ra chi'in yo endeeni cha'a' nii ra. ²¹ Na jandondaa ra ndo, ikan na kuu jatiñu va'a ndo, ta na kuu jachinu ndo ndisaa tiñu takua kùuni maa ra. Ta na kùu ndisaa tiñu ña ja'a ra chí'in ndo, takua kùu iin ña chàta'ani ra cha'a' Jesucristu. Ti rakan kùu ma ra ya'a tacha ta ka'nu

endeeni ña ìyo andivi. Ta takan na kùu yi. Amén.

²² Ndyo'o yani, jàninì ndo ña na ni'i ndo chí'in ànima va'a ndo ma ita'vi tu'un ña tai kuenda ndo, ikan na sii kuuni ndo ja'a yi. ²³ Na koto va'a ndo ña ma ra yanio Timoteu chàkuu nuna ra vitin. Tu kichaa ra numini, ni kundakai ra ku'in kunde'i ndo chí'in ra.

²⁴ Na kaña'a ndo chí'in ndisaa kuii ma ndra chà'nda tiñu nuu ndo chí'in tandi'i ma ndian ìyo ma ñuu nuu chà'nda Ndioo tiñu ndia. Ma ndra ìyo ñuu Italia, kùuni na tachi na tu'un ña kaña'a na chí'in ndo ndia.

²⁵ Na ku'va ma Ndioo kua'a' va'a ñamani ra nuu tandi'i ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu ña tãa racha'nu Jandiau

Racha'nu Jandiau tàchi ra iin tutu nuu tandi'i ñivi judú ndian chìnuni tu'un Jesucristu

¹ Yu'u ra nani Jandiau, ra jà'a tiñu kuenda Ndioo chi'in nuu Racha'nu Jesucristu, tàì tutu i'ya nuu ma ndi uchi uvi ma grupu ma ndian kùu ñivio ndian judú, ma ndian chitakuati ma ninii ka'nu ma ñu'u' ñuñivi.

Ndioo chà'a ña kùu koto yo koo yo takua kùuni ra

² Ndisaa ndyo'o ndian chìnuni tu'un Cristu, na sii kuuni ndo ora ndè'e ndo nda tundo'o nikuuni. ³ Vati cha chito va'a yo ña ora ma Ndioo k'in ra ku'va yo, ikan na nde'o tu ndicha kùu yi ña chìnuni yo ma tu'un ra, ta takan jà'a ra, ikan na kutu'va yo jàndeeni va'a ga yo ma tundo'o ña ni nde'e yo. ⁴ Ta ora jàndeenio ma tundo'o ña ndè'o, iyo yi ña kua'nu yo jà'a yi, ta ikan na chinuni va'a ga yo tu'un Ndioo chi'in ndisaa kuii anima yo, ikan na töve kumani ñi'in nakuyi nuu yo cha'a' ma ña chìnunio, ti takua kùuni Ndioo kùu yi. ⁵ Vati tu iyo nda ndyo'o kùmani kua'a' ga chinituni ndo, na ndakan ndo yi nuu Ndioo, ti rakan kùu ku'va ra tandi'i yi nuu ndo, ta töve kàti'ini ra ora ndakan yo yi nuu ra, ti chisii ra jà'a ra yi. ⁶ Va ora ndakan yo yi nuu Ndioo iyo yi ña chinunio ña na ku'va ra yi nuu yo, ta töve kàtio ña töve ndicha kùu yi. Ti tu kà'an yo takan ta kùu yo takua kùu ma tañu'u ña chàsiki ra' te'en tikan ku'à'an ra'. ⁷ Ma ndian chànini takan, va'a ga ña na töve kuantu na ma ña ni ku'va ma Ndioo nuu na. ⁸ Vati töve iin nuuni ma ña chànini na, ti vitin chànini na iin nakuyi, ta inga kivi tuku nakuyi. Ta takan jà'a na.

⁹ Ma ndian yani yo ndian ya'a ga nda'vi iyo, na sii kuuni na, vati

Ndioo ya'a ga tiñu'u ra na. ¹⁰ Ta ma ndian kuika na ya'a sii kuuni na ora kindoo nda'vi na, vati ma ndian kuika kùu na takua kùu iin ita ña kàna yi nuu ñu'u' ta numini xii yi, ta chità yi. ¹¹ Ti ora kèta ma nikandii, nduva'a kuii ndondii jà'a yi, ta numi kuiini nàtii ma ita ikan, ta xii yi ta chità yi ta tüva vii kàa yi. Ta takan kùu chi'in ma ndian kuika ndia, ti numi kuiini ndi'i na chi'in ndisaa ma ña kuika na ndia.

Na jandeenio ora ndè'o tundo'o

¹² Ya'a ga sii kùuni ma ndian jàndeeni na ora ndè'e na tundo'o, vati ora ya'a ña jàndeeni na, ta töve jàña na chinuni na, Ndioo ni ku'va ra ña na koo na endeeni chi'in ra. Vati Ndioo chà'a ra tu'un nuu ndisaa kuii ma ndian kùuni nde'e na ra. ¹³ Ora kùunio ja'a yo kuati, ña töve va'a ña kà'an yo ña Ndioo kùu ma ra ti'i ma ña kini tichi ma anima yo, vati ma Ndioo na kùu ki'vi ra chi'in ma ña kini, ta juuni töve chànini ra ja'a ra ma ña töve va'a, ta töve ti'i ra ma ña töve va'a ma tichi ma anima ma ñi'in ma ñivi ña na ja'a na ma ña kini ndia. ¹⁴ Vati ora ki'vi ma ña kini tichi ma anima yo, ta jà'a yo ma ña töve va'a, jà'a yo takan ti chàta'ani maa yo ja'a yo yi, ta chikan ma kuñu yo yi ta kueeni kueeni kèña'a yi yo ndia. ¹⁵ Cha'a' ma ña töve va'a chàta'ani yo ja'a yo, cha'a' yakan kèta ma kuati jà'a yo. Ta ma kuati i'ya, ora ya'a ga cha ndoka'nuga yi, juuni ikan kèta ma ña kùu kuvi yo endeeni ndia.

¹⁶ Ndyo'o ndian yani ndian ya'a ga kùuni nde'i, koto kèña'a ndo juuni maa ndo. ¹⁷ Ti tandi'i ma ña va'a chi'in ña ndaa, vachi saani yi iti' andivi jà'a Ndioo, ra jà'a ña tūvi ma andivi chi'in tandi'i ma ña tacha ña ka'iin nuu yi ndia. Ma Ndioo iini ra kùu ra nani kivi, ta na töve sàma ra takua sàma ma vati. ¹⁸ Ma Ndioo kùu ra, ra kàchin ra ña koo ndito yo ta na kùu yo se'e ra cha'a' ña chìnuni yo ma tu'un ndaa ña kà'an ra, ikan na kuu yo ma ndian nunuu ta ndian

ii ga kuenda ra nuu ndisaa ma ña jātuvi ra.

jà'a ma ñivi iyo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya.

Ìyo yi ña jakua'a yo ta jachi'o ma tu'un Ndioo

¹⁹ Ndyo'o yani ndian ya'a ga kùuni nde'i, na kuku'uni ndo ma tu'un i'ya: Ìyo yi ña koo yati va'a ndo ña taso'o ndo tu'un va'a, ta na ja'a va'a ndo kuenda ma ña kà'an ndo, ta töve numi kuiini ña kayuni ndo. ²⁰ Vati nda ndian ni kuuni ña kùxaan chi'in inga ñivi, na kùu ja'a na ma tiñu va'a takua kùuni Ndioo ña na ja'a na. ²¹ Yakan va na jaña ndo ma kuati ña jà'a ndo chi'in ndisaa ña kini ña chàta'ani ndo ja'a ndo ndia. Ta na jachi'in va'a ndo ma tu'un Ndioo chi'in anima iñu'u ndo, vati ma tu'un ikan kùu ja'a yi ña na kuu kakú yo. ²² Ta na jachi'in ndo ta na jakuu ndo ma tiñu ña kēe yu'u Ndioo, ta töve va'a ña taso'oni ndo yi. Va tu ja'a ndo takan janda'viña'a ndo chi'in juuni maa ndo. ²³ Ma ndian taso'o ma tu'un Ndioo, ta töve jàkuu na ma ña kà'an yi, kùu na tava kùu ma ra ndè'e ra nuu ra nuu iin inu. ²⁴ Ta ora cha yā'a ña ndè'e ra ma nuu ra, kēe ra kuà'an ra, ta numini nàani ra ma naja kua kàa ma nuu ra niku. ²⁵ Va ma ra töve nàani ma ña chíni ra nuu tu'un Ley va'a Ndioo ña chà'a yi ndatu ña na kakuu nuna yo, ta tu juuni jàchi'in ra ta jàkuu ra ma ña kà'an yi, ta töve endee jàña ra ma ña kà'an yi, iin ra ya'a ga chisii ni kuu ra cha'a' ña jà'a ra takan.

²⁶ Tu iyo ma ndian chànini ña cha kī'vi va'a na ma iti' Ndioo, va na töve jà'a kuenda na ma yu'u na ña kà'an na, jànda'viña'a na juuni maa na, ta ma ña jà'a na kuenda Ndioo tüvi nda kuenda yi. ²⁷ Ma tu'un ndaa ta va'a ña iyo yi ña ja'a yo kuenda ma Ndioo, ra kùu Tatá yo te'en kà'an yi: Ma ndian töve ma'á chi'in tatá, iyo yi ña tindeo na, ta ma ñivi ña'a ña kindoo nda'vi ña chí'í ii vi, juuni iyo yi ña tindeo vi cha'a' ma tundo'o ña nde'e vi. Ta na kumi kuenda va'a yo yo, koto kī'vi yo ja'a yo ma ña kini ña

2

Ndioo kùuni ra ña indukuni ndè'o ndisaa ñivi

¹ Ndyo'o ndian yani, ndian chìnuni tu'un ma Racha'nu Jesuu ra ya'a ga ka'nu, tu ndicha ña chìnuni ndo tu'un ma Racha'nu, na töve iyo yi ña siin siin nde'e ndo ma ñivi, ti Ndioo indukuni ndè'e ra tandi'i na. ²⁻³ Ta tu ndyo'o ka'in ti'vi ndo tichi iin veñu'u ña jàka'nu ndo Ndioo, ta chàa iin ra'ii ña ya'a ga kuika ta indii iin xe'e ña tacha nda'a' ra ta ñu'u ra ja'ma nduva'a kuii vii ta tacha, ta ndyo'o ya'a ga tiñu'u ndo ra ta kà'an ndo te'en chi'in ra: "Na kichiun ta kunandiun ma tayu va'a ta vii i'ya", kà'an ndo chi'in ra. Ta tu ora ikani juuni chàa iin ra ya'a ga nda'vi ta ñu'u ra ja'ma ya'a ga meku ta ta'nda, ta te'en kà'an ndo chi'in ra: "Na kindoo yo'o kundaun iti' chiñani a kunandiun nuu ñu'u'." ⁴ Yakan va tu ndyo'o ja'a ndo takan, cha ndākuu ndo ma ndian nde'e ndaa, vati töve indukuni ndè'e ndo ñivi. Ti maa ña töve va'a chànini ndo ja'a ndo, va cha ndākuu ndo takua iin ra ndiso tiñu ra töve va'a jàndondaa ra kuati kuenda na, ti kuuniga ndo ma ndian kuika takua ma ndian nda'vi.

⁵ Ndyo'o yani mai, na taso'o va'a ndo ma ña ni ka'in i'ya: Ndioo kùu ma ra kàchin ma ndian nda'vi iyo ma ñuñivi i'ya, ikan na ya'a ga chinuni na ma ña kà'an ra, ta ikan na ni'i na ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, vati yakan chā'a ra tu'un ña ni ku'va ra nuu ma ndian ya'a ga kùuni na nde'e na ra. ⁶ Ta ndyo'o ya'a ga kàti'ini ndo chata ma ndian nda'vi, vati ma ndian kuika kùu ndian xaani nde'e na ndo ta ya'a jati'ini na chi'in ndo ta kēñu'u na ndo kuàndaka na ndo ma nuu ma ndra chà'nda tiñu, ikan na jande'e ndra tundo'o ndo. ⁷ ¿A töve ndiakan kùu ma ndian kà'an ti'ini na chata ma sivi iñu'u ma Racha'nu Cristu ra kùu chito'o yo?, kùuni ndo.

⁸ Ndyo'o ya'a ga va'a jà'a ndo, tuva jà'a ndo ma takua kà'an ma tutu Ley ña ka'nuga tãchi ma Ndioo, ta ma tu'un ña kà'an ma nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: "Na kuuniun nde'e va'un ma ñivi ta'un ma tava kùuniun nde'un juuni maun", kà'an yi. ⁹ Va tu ndyo'o siin siin ndè'e ndo ma ñivi, kùuni yi ka'an yi ña jà'a ndo ma kuati, ta juuni ma Ley Ndioo ikan tisokuati ndicha yi ndo cha'a' ña töve jàchi'in ndo tandi'i ma ña kà'an yi. ¹⁰ Vati tu iyo ma ndian jàchinu tandi'i ma ña kà'an ma tu'un Ley Ndioo, tu kumani jàchinu na iini ma tu'un ña kà'an yi, kùuni yi ka'an yi ña iyo kuati na jà'a ña töve jàchinu na ndisaa ma ña kà'an ma tu'un Ley Ndioo. ¹¹ Vati ma Ndioo kùu ma ra kã'an te'en: "Na k'viun chi'in ñivi ña'a ña yüvi kùu ñasi'un, ta ña'a chi'in ra'ii yüvi ra kùu iian ndia", ta juuni kã'an ra te'en ndia: "Na kã'niun ñivi." Va tu iyo ndian töve k'vi chi'in ñivi ña'a töve kùu ñasi'i na, va chà'ni na ñivi, kùuni yi ka'an yi ña iyo kuati na, ti endee töve jàchi'in na ma ña kà'an ma tu'un Ley Ndioo. ¹² Ndyo'o iyo yi ña vii ka'an ndo chi'in ma ta'an ndo ta na töve iyo yi ña ja'a ndo ni'iin ña töve va'a, vati Ndioo ni jakutuni ra ma kuati yo cha'a' ma ley ra. Ta ma ley ikan kùu yi ma ña chà'a yi ndatu ña kakuu nuna yo nuu ma kuati. ¹³ Vati ma ñivi töve kùnda'vini ma inga na, ni nde'e na tundo'o ora ni jakutuni Ndioo ma kuati na, ti Ndioo tüvi ni kùnda'vini ra na, va ma ndian kùnda'vini ma inga na, ni kakú na nuu ma tundo'o ora ni jakutuni ma Ndioo ma ñivi.

Tuva ndicha ña chìnunio ma ña ka'an ma tutu Ndioo, iyo yi ña ja'a yo ma ña kà'an yi

¹⁴ Ndyo'o yani, ¿a iyo nda kuenda yi ña kà'an yo ña iin ndian ya'a ga chìnuni tu'un Jesucristu kùu yo, tuva töve juuni jà'a yo tiñu va'a ña jàna'a yi ña ndicha ndian chìnuni tu'un ra kùu yo?, kùuni ndo. Ndicha kuii ña töve ni kakú yo tu chìnunio

takani. ¹⁵ Vati tu iyo iin ndian yani yo a ñata'an yo ña kùmani vi ja'ma ku'un vi, ta ña töve ña kachi vi ndia, ¹⁶ ta juuni iyo nda ndyo'o te'en nãka'an ndo chi'in vi: "Na ku'un va'un, ta na ku'un va'un ma ja'maun, ta na kachi va'un nda na kutu tichiun", kàti ndo chi'in vi. Va nda ndyo'o vaji ni ka'an takan nuu vi va na töve nã cha'a ndo ma ña kachi vi a ku'un vi, ta tüvi nda kuenda yi ma ña kà'an ndo tuva jà'a ndo takan. ¹⁷ Ta juuni takan kùu ma ña chìnunio, tu töve jà'a yo ma tiñu va'a kuenda Ndioo, ta ma ña chìnunio ikan töve nda kuenda yi.

¹⁸ Va iyo iin ndian kùu ka'an te'en: "Yo'o ya'a ga chìnuniun tu'un Ndioo, ta yu'u iyo tiñu va'a ña jà'i kuenda ra." Ta vitin yo'o na jana'un ma ña chìnuniun chi'in ni'iin tiñu va'a ña töve jà'un kuenda ra, ta yu'u ni jana'i ma ña chìnuni nuun chi'in tiñu va'a ña jà'i. ¹⁹ ¿A yo'o chìnuniun ña iyo uvanuu Ndiooni? Va'ani tu takan kà'un. Va, ¿a töve chà'un kuenda ña nda ndián' kùu kui'na juuni chìnuni na ña iyo uvanuu Ndiooni ndia? ¿Ta endee ndayu na ña yu'vi na!

²⁰ ¿Ta naja ya'a ndava xiniun? Na koto va'un ti tuva chìnunio tu'un Ndioo ta ni'iin cha'a' töve jà'a yo ma tiñu va'a kuenda ra, töve nda kuenda ma ña chìnunio ikan. ²¹ Abraham, ra kùu ñivio chiyo taji'na, Ndioo ndè'e ra ra ña kùu ra iin ra ndaa, ora jà'a ra ña sòkó ra ma ra se'e ra, ra nàni Isaac nuu ma Ndioo nuu chito naá niku. ²² Ta kùu koto ndo ma tava jà'a ma Abraham, vati cha'a' ma ña chìnuni ra, yakan va sòkó ra ma ra se'e ra nuu ma Ndioo ma takua kùuni ra, ta cha'a' ma tiñu jà'a ra ikan kùu yi iin ña jàna'a ña chìnuni ndicha Abraham. Ta ma ña chìnuni ra ikan chãa yi ña kùu yi ña nduva'a ndaa nuu Ndioo. ²³ Takan chìnuni ma tava kã'an nuu ma tutu Ndioo, ta te'en kà'an yi: "ma Abraham chìnuni ra ma tu'un Ndioo, yakan va Ndioo ndè'e ra ra ña kùu ra iin ra ndaa". Ta ma Abraham iin ra ya'a ga nãkoto

Ndioo kùu ra ta iin meru ra kùu ra ndia. ²⁴ Na koto va'a ndo vitin, vati Ndioo ndè'e ra ña kùu yo iin ndian ndaa tu chinunio tu'un ra, ta juuni jàkuu yo ma tiñu kà'an ra ndia. ²⁵ Indukuni tā'an ma ña nàni Rahab, ña kùu ña'a tondo, ma Ndioo ndè'e ra ña, ña kùu ña iin ña ndaa cha'a' ma tiñu ña jà'a ña, vati chā'a ña ma tichi ve'an ña kindoo xe'e ma ndra'ii israelita ikan, ma ndra kuàkoto ma naja kua iyo ma ñivi ma ñuu ikan. Ta tindean ndra kēe xe'e ndra ma inga chiyo ma ve'an. ²⁶ Yakan va juuni kùu kutunini yo, ña iyo yi ña jàchinu yo tiñu va'a takua Ndioo kùuni ra ña na ja'a yo. Vati taku ma kuñu yo ña kùu jakesiin yo yi chi'in ma anima yo, ta tu tüva iyo ma anima yo chi'in ma kuñu yo, ña'a kùuni yi ka'an yi ña cha ch'ò. Indukuni kua ikan kùu chi'in ma ña chìnuni yo ña cha ch'í yi tu töve jàna'a yo ma ña chìnuni va'a yo chi'in ma tiñu jà'a yo.

3

Ìyo yi ña ja'a kuenda yo ma tu'un ka'an yo

¹ Ndyo'o yani, na töve va'a ña ya'a ga kua'a' ndo kùu ndo matru ndian jàna'a tu'un Ndioo, vati cha ch'ito yo ti ndisaa yo ndian jàna'a tu'un Ndioo, ni jakutuni ni'i ga ra cha'a' ndisaa tu'un töve va'a ña jàna'a yo. ² Kua'a' nuu kuati jà'a tandi'i yo. Ta vitin tu iyo nda ndian töve jà'a kuati chi'in tu'un kà'an na, kùuni yi ka'an yi ña iin ndian ndaa kùu na, ta juuni iyo yati na kùmi na ndisaa ma kuñu na, ikan na töve jà'a na kuati chi'in yi. ³ Tu ora ti'o ma kaa ña nàni frenu ma yu'u ma kuayu, ikan na jachi'in ri ma ña chà'nda yo tiñu nuu ri, takan kùu jaku'un yo ri ma ndanu kùuni maa yo. ⁴ Ta juuni takan kùu yi chi'in ma varku ndia: vaji ya'a ga ka'nu run ta ma tati tindani'ni yi run ti ya'a ga ni'i chàkin yi, ta ma ra jàtiñu chi'in run kàva ra xini run chi'in yutun vali ma ndanu kùuni maa ra ku'un ra chi'in run. ⁵ Ta

juuni takan kùu chi'in ma yaa yo ndia, iin ña vali kuiini kùu yi ña iyo yi ma kuñu yo, ta kùu ja'a yi iin ña nduva'a kuii ka'nu ndia. ¶ Ta juuni kùu yi tava kùu iin ñu'ú valini ña kùu ka'mi yi iin yuku nduva'a kuii ka'nu! ⁶ Ta ma yaa yo kùu yi tava kùu iin ñu'ú. Iin ña töve va'a ña iyo ma kuñu yo cha'a' ña kua'a' ña kini kà'an yi, ta jàtivi yi yo. Ta ma ña kini ña kà'an yo chi'in ma yaa yo, jàndokini yi yo ndisaa kivi ña iyo yo, ta kùu yi iin ña kichi yi iti' andaya', nuu endee tiin ñu'ú. ⁷ Ta ma ñivi kùu jandomasu na ma nda nuu kiti nikuuni, takua kùu ma kiti iyo tumi, takua kùu chi'in koo, chi'in kua'a' nuu kiti xaan chi'in kiti iyo tichi tañu'u. Tand'i'i ma kiti takan kùu jandomasu ma ñivi ri. ⁸ Va ni'iin yo na kùu ja'a yo ña kùmi maa yo yaa yo ña kà'an yi tu'un nduva'a. Ma yaa yo iin ña kini iyo ma kuñu yo kùu yi, vati kùu yi iin ña xaan takua kùu yukú xaan ña kueeni kueeni ka'ni yi yo. ⁹ Juuni chi'in tu'un ña kà'an yo chi'in yaa yo tiñu'u yo ma Ndioo ra kùu Tatá yo, ta juuni chi'in yi kànduva'a yo ma ñivi ña jàtuvi ma Ndioo. Ta kàa na takua kàa ra. ¹⁰ Ndyo'o yani juuni yu'u yo kēe ma tu'un ña vii ja'íi yo ma sivi Ndioo, ta juuni yu'u yo kēe tu'un kini ña kànduva'a yo ma ñivi ndia. Ndyo'o yani töve iyo yi ña kuu yi takan. ¹¹ Ma yaa yo chi'in ma tu'un kà'an yi kùu yi takua kùu iin nuu ndo'yonu nuu kàna ma takuui. Ta ikan na kùu kana ma takuui va'a chi'in ma takuui uva ndia. ¹² Ta juuni takan kùu ma yutun higu, ti na kùu kee ma chiti yutun olivu nuu run, ta juuni takan ma yoku'u chà'a chiti ña nàni uva na kùu kee ma chiti higu nuu run ndia. Indukuni na kùu kana takuui u'vá chi'in takuui va'a iin ndo'yonu. Ta takan kùu yi chi'in ma yaa yo ña kà'an yi tu'un kini chi'in tu'un va'a ndia.

Uvi nuu ma takua kùu chinituni iyo: ma chinituni Ndioo ta ma chinituni ñivi

¹³ Tu ndicha ña ìyo iin ra tañu ndo ña ya'a ga ìyo chinituni Ndioo chi'in ra ta kùtunini va'a ra yi. Ta na jana'a ra ña ìyo ma chinituni ikan chi'in ra ora jakuu ra tiñu va'a takua kùuni ra, ta na koo vita anima ra ora jà'a ra yi. ¹⁴ Va tu ndyo'o ku'va ndo ña na jandokini ndo ma anima ndo cha'a' ña kùmi ndo ma ña tixin ìyo chi'in ndo, ta cha'a' ña kùu ndo ndian endeeni nànduku ma ña kùuni maani ndo. Tu takan kùu ndo kùuni yi ka'an yi ña kùu ndo ma ndian jàtayi maani ndo ndo, ta ma chinituni Ndioo tüvi ìyo yi chi'in ndo. Ma ña chìnuni ndo kùu iin tu'un vatani tu takan chà'nini ndo. ¹⁵ Vati ma chinituni i'ya na töve vachi yi iti' andivi nuu ìyo Ndioo, ti vachi yi ma nuu ñu'u' ñuñivi, ti kua chà'nini maa yo kùu yi, vati kùu yi ña vachi yi ma chinituni ma kui'na. ¹⁶ Ma nuu ìyo ma ndian ya'a ga tixin ña nde'e na ta'an na, ta endee nànduku maani na ma ña kùuni maani na, ta ndiakan nĩ'iin tiempu töve koo vii na chi'in ta'an na, vati maaaa kuatini ìyo na chi'in ta'an na.

¹⁷ Va ma ndian ìyo chinituni va'a ña chà'a Ndioo nuu na, ya'a ga va'a ìyo na, ti töve kùu na ma ndian jà'a kuati, ta ya'a nànduku na naja kua koo vii na chi'in inga ñivi, ta iñu'u na ta jachi'in na ma ña kà'an ta'an na. Ta juuni ya'a ga kùnda'vini na ma ñivi, ta töve siin siin ndè'e na ma ta'an na, ta töve ìyo uvi nuu kua chà'nini na, ti ndisaa tiempu jàkuu na ma tiñu va'a ña kà'an na ña ni ja'a na. ¹⁸ Ta ma ndian ya'a ga nànduku na koo vii na chi'in inga ñivi, ndiakan jàchi'in na ma takua kùuni Ndioo ña koo na, ta Ndioo ni ja'íí ra na.

4

Ma ña töve va'a ña jàtivi yi yo

¹ ¿Ndanu vachi ma kuati ña jà'a ndo ña chàta'ani ndo kanita'an ndo chi'in maa ndo?, kùuni ndo. Vati ndicha ña vachi yi tichi anima ndo ti maaaa kuati chàta'ani ndo ja'a ndo.

Yakan va kànita'an yi chi'in ma ña kèe tichi anima yo. ² Ndyo'o kùuni ndo iin nakuyi, ta na kùu ni'i ndo yi, yakan va chà'ni ta'an ndo ndo, ta tixin ndo nde'e ndo ndatiñu inga na. Va tava na kùu ni'i ndo yi ndia, yakan va kànita'an ndo, tajan jà'a ndio ndo ma kuati. Takan kùu yi ña na töve kùu nata'an ndo ma ña kùuni ndo, ti töve kà'an ndo cha'a' yi nuu ma Ndioo. ³ Ta tuva ndakan ndo iin nakuyi nuu Ndioo, na kùu ni'i ndo yi, ti töve chà'nini ndo kuàtiñu va'a ndo yi, vati kùuni ndo kuàtiñu ndo yi kuenda ma ña kini ña chàta'ani ndo ja'a ndo. ⁴ ¿Ndyo'o ndian cha ndākoo ndo ña jàchi'in ndo ma tu'un Ndioo! ¿A töve chà'a ndo kuenda ña tu nànduku ndo naja kua ndo'iin ta'an ndo chi'in ma ñivi kini ña ìyo ñuñivi, va iin kuati ka'nu kùu yi kuenda Ndioo? Yakan va nda ndyo'o nikuuni ña ni kuuni ndo ja'a ndo ma kuati ña ìyo ma ñuñivi, ta takan ndàkuu ndo iin ndian cha jàkesiin ndo ndo chi'in Ndioo. ⁵ ¿A chà'nini ndo ña töve nda kuenda ma tu'un Ndioo ña kà'an te'en?, kuuni ndo: “Ndioo cha tachi ra ma Tati Íí ra ña na ki'vi ra ta koo ra tichi anima yo.” Ta ya'a kukuiñu ma Tati Íí Ndioo jin koto jàkesiin yo iti' Ndioo ta ki'vi yo inga iti'. ⁶ Va ma Ndioo iin ra ya'a ga va'a kùu ra, yakan va tindee ra yo ña jàndeenio, ti ma tu'un Ndioo te'en kà'an yi: “Nuu ma ndian ya'a tayi kùuni, Ndioo cha jachika ra ra nuu na, va nuu ma ndian ya'a ga vita anima, va chà'a ra ñamani ra nuu na”, kàti yi.

⁷ Vitin na ku'va ndo ña na ka'nda Ndioo tiñu nuu ndo. Ta na jandeeni ndo ta na kù'va ndo ma anima ndo nuu ma kui'na, ikan na kundachiyoán' nuu ndo. ⁸ Na jayatin ndo ma anima ndo chi'in ma Ndioo, ikan na jayatin ra ra xiin ndo ndia. ¿Ndyo'o ñivi kini!, na ndakoo ndo ña jà'a ndo kuati. Ta ndyo'o ndian ìyo uvi nuu kua chà'nini ndo, ti chàta'ani ndo jaka'nu ndo Ndioo ta juuni jàka'nu ndo ma ña kini ndia. Na ndakoo ndo ña ja'a ndo takan.

Ta, jna jandaku'ii ndo anima ndo nuu Ndioo! ⁹ jNa nda'vi kuuni ndo ta kuaku ndo cha'a' iti' kini kuà'an ndo! Na ndakoo ndo ma ña chàkú ndo kuenda ña na too ma takuui tinuu ndo, ta juuni na ndakoo ndo ma ña sii kùuni ndo ta na kichi ma ña ya'a ga nda'vi kuuni ndo. ¹⁰ Ta na ndakuu masu anima ndo nuu ma Racha'nu Ndioo, ta ikan ni tiñu'u ra ndo.

Na töve iyo yi ña ka'an ndo iin ña töve va'a chata ma ta'an ndo

¹¹ Ndyo'o yanj na töve iyo yi ña ka'an ndo ña töve va'a chata ma inga ñivi. Ta nda ndian ni kuuni ña kà'an chata iin ñivi a jà'ani ra ña kùu ra iin vesi, ra jàndondaa kuati, ta juuni kùu ra iin ra töve va'a kà'an chata ma tu'un ley Ndioo, ta cha ndākuu ra iin ra kà'an ndaa chata yi. Ta tu iin ra kà'an ndaa chata yi kùu ra, kùuni yi ka'an yi ña töve jàchi'in ra ma ña kà'an yi. ¹² Uvanuu Ndioo kùu ra ña chā'a ma Ley ra nuu yo, ta uvanuu ra kùu ra vesi ña jàndondaa kuati yo ndia, ta juu ra kùu ma ra jàkakú yo ta kùu tachi ra yo ku'un yo andaya'. Ta ndyo'o, jnda ndian kùu ndo ña chànini ndo jandondaa ndo ma kuati inga na?, kùuni ndo.

Töve va'a tu kà'an yo ña chito yo niyi ni kuu itaan a isa

¹³ Vitin va kùuni ña na taso'o va'a ndo ma ña ni ka'in, ndyo'o ndian kà'an te'en: "Ma itaan a isa ni ku'un ndi iin ñuu ka'nu, ta ikan ni koo ndi iin kuiya ña ni ni'i ndi ndatiñu, ta jàkanaa ndi kua'a' va'a xu'un'." ¹⁴ jVa ndyo'o töve chito ndo niyi ni kuu ma itaan a isa! jA ni koo ndito ndo?, kùuni ndo. Vati kùu yo takua kùu viko nu'uni ña kèta yi nundani, ta tiaga iti' nuu nundaa kuiini ndi'i yi nduta. ¹⁵ Ma ña iyo yi ña ka'an ndo kùu ma tu'un i'ya niku: "Ma Racha'nu Ndioo tuva kùuni ra ña ku'va ra ña na koo ndito ga yo ma ñuñivi i'ya, ta juuni na ja'a yo ma nda tiñu kùuni maa ra ña na ja'a yo ndia." ¹⁶ Ta ndyo'o endeeni kà'an ndo ma tava kùuni maa ndo, ta ya'a ga kutayi ndo, ta tandi'i ma

ña sukun kùuni ndo takan, iin ña töve va'a kùu yi kuenda Ndioo. ¹⁷ Va ma ndian chito jàkuu tiñu va'a ta na töve jàkuu na yi, iin kuati ka'nu kuii kùu yi kuenda na tuva jà'a na takan.

5

Tu'un i'ya iyo yi ña taso'o va'a ma ndian kuika

¹ jNa taso'o va'a ndo ma tu'un ña ni ka'in i'ya ndyo'o ndian kuika! jNa kuaku ndo ta na nda'yu ndoo ndo cha'a' ma tundo'o ña ni nde'e ndo! ² Vati ma ndatiñu va'a iyo nuu ndo cha tà'yu yi, ta ma ja'ma ndo cha chàchi ma liki'ndi yi. ³ Ta ma oro chi'in ma plata ña ndākiva'a ndo cha kōyo ña kuxi chata yi. Ta ma ña kuxi yi ikan, kùu yi takua kùu iin ku'va ña tìsokuati yi ndo. Ta kùu yi takua kùu iin ñu'ú ña ni ka'mi yi ma kuñu ndo. Ta, j a töve chà'a ndo kuenda ti ma kivi nuu ndi'i nia kùu yi vitin ña ni jand'e Ndioo ma tundo'o nuu ndo cha'a' ña ndōyo locho ma ña va'a ma tichi ve'e ndo jà'a ndo? ⁴ Vati yakan kùu ma ya'vi ña töve ni tia'vi ndo ma ndian jàtiñu nuu ñu'u' ndo niku. Yakan va ndrakan kànachaa ndra ma nuu Ndioo, ra nduva'a kuii ka'nu cha'a' yi, ta rakan chini ra ma ña kà'an ndra. ⁵ Ta nuu ñuñivi i'ya kùu ndo ndian ya'a ga iyo ndatiñu ndo, ta chisii ndo ti jà'a ndo ma ña kini kùuni maa ndo, ta ya'a ga chàchi ndo ta nduva'a ndondu'u ndo takua nañu jundiki ña ni ka'ni ndra. jTa takan ni kuu yi chi'in ndo ndia! ⁶ Ndyo'o nduva'a tìsokuati ndo ta chā'ni ndo ma ndian töve iyo kuati. Ta tüvi iyo ni'iin na kua kuu ja'a na, ta kuu kakú na nda'a' ndo.

Iyo yi ña kuation nda kati kichaa ma Racha'nu

⁷ Yakan va ndyo'o ndian yani, töve iyo yi ña janañu'u ndo kuation ndo ma Racha'nu nda kati kichaa ndiko ra ma nuñu'u' ñuñivi i'ya. Ma ndra tàchi ma ndatiñu, tuva kùuni ndra tava ndra ma ndatiñu va'a, iyo yi ña kuation ndra nda kati kukuiin ma savi ta töve iyo yi ña janañu'u ndra.

8 Yakan va ndyo'o juuni iyo yi ña kuation ndo ta tu töve jãña ndo ña chìnuni ndo, ti cha kùyatini ora ña ni kichaa ndiko ma Racha'nu ma ñuñivi i'ya.

9 Ndyo'o yanj na tisokuati ndo, ta na kãnita'an yu'u ndo chi'in inga ñivi, ikan na töve jande'e ma Racha'nu Ndioo ma tundo'o ndo, vati ma Racha'nu Ndioo kùu ra iin ra ni jakutuni cha'a' ma ñivi. Ta chani keta ma ora ni jakutuni ra ma kuati jà'a yo. 10 Ndyo'o yanj, na kuku'uni ndo ma ndra kã'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na, vati iyo ma tundeeni Ndioo chi'in ndra ora nde'e ndra tundo'o. Ta na ja'a ndo indukuni takua jã'a ndra, ti ndrakan n'iin cha'a nĩ janañu'u jã'a ndra. 11 Va chito va'a yo ti maa yo kã'an yo ña ya'a sii kùuni ndrakan cha'a' ña jãndeeni ndra ora nde'e ndra tundo'o. Ndyo'o cha chito va'a ndo naja kua jãndeeni ma Job ma tundo'o ña nde'e ra, ta juuni chito ndo ña Job n'i ra ña va'a jã'a ma Racha'nu Ndioo nuu ndi'i nia, vati chito yo ña ma Racha'nu Ndioo ya'a ga kùnda'vini ra yo, ta juuni kùu ra iin ra chà'a ra ma tundeeni ra nuu yo ndia.

12 Inga tuku tu'un nduva'a ka'nu ña ni ka'in ndyo'o yanj, na kã'an ndo ña ndicha ña ni ja'a ndo iin nakuyi tu töve ni ja'a ndo yi, ña ndava nda cha'a' ma Ndioo ra iyo andivi, ni nda cha'a' ma ñivi iyo ñuñivi, ni nda cha'a' inga nakuyi ndia. Tuva ni ka'an ndo "juu", na ja'a ndicha ndo ma ña ni ka'an ndo ña ni ja'a ndo. Ta tu ka'an ndo, "töve" iyo yi ña endee töve ja'a ndo ma n'iin nakuyi, ikan na töve tiso Ndioo kuati chata ndo ta jande'e ra tundo'o cha'a' ma ña kã'an ndo.

13 Tu iyo nda ndyo'o ya'a ga nda'vi kùuni ndo a nde'e ndo tundo'o, na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'a' yi. Ta tu iyo nda ndyo'o ya'a ga chisii ndo, na kata ndo yaa ña jãka'nu ndo ma Ndioo chi'in yi. 14 Tu iyo iin ndian ku'vi ma tañu ndo, na kana ndo ma ndracha'nu, ndra chà'nda tiñu

ndian chìnuni tu'un Jesuu, ikan na ka'an na chi'in Ndioo cha'a' ra, ta ora kicha'a na ka'an na chi'in sivi ma Racha'nu Jesuu, na ka'yu ndra ma cete xini ma ra ku'vi. 15 Ta tu ya'a ga chìnuni ndra ña ni nda'a ma ra ku'vi ora kã'an ndra chi'in ma Ndioo, Ndioo ni janda'a ra ra. Ta tu ma ra ku'vi ikan jã'a ra kuati niku, Ndioo ni janaa ra ma kuati jà'a ra.

16 Yakan va ndyo'o na na'ma ndo ma kuati jà'a ndo chi'in ma ta'an ndo, ta na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'a' ma ta'an ndo, ikan na nda'a ndo. Vati iin ra ndaa, tu chikan ra iin tiñu va'a nuu Ndioo chi'in ndisaa anima ra, ni ni'i ra yi cha'a' ña iyo kua'a' tundeeni Ndioo chi'in ra. 17 Takan kùu ma ra nãni Elía, ma ra kã'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na, kùu ra iin ñivini ma tava kùu yo, ta ora kã'an ra chi'in Ndioo chi'in ndisaa kuii ma anima ra ña na kùun ga ma savi, ta jãña ndio ma savi ña kùun ra' ma nuu ñu'u' ñuñivi uni kuiya sava. 18 Ta ora yã'a ma uni kuiya sava ikan, tajan kã'an tuku ra chi'in ma Ndioo inga cha'a' ña na kuun ndiko ma savi, ta kicha'a ndiko ma savi ña kùun ra', ta ma ndatiñu kaa ma nuu ñu'u' ñuñivi, ta yakan ya'a ga chà'a yi ma ña kùu kacho.

19 Ndyo'o yanj tu iyo nda ndyo'o kesiin ndo ma iti' Ndioo, ta inga na jà'a na ña chikoni'i ndiko ndo, 20 na koto va'a ndo ña nda ndian nikuuni jã'a na ña chikoni'i ndiko ma ndian jã'a kuati ma iti' töve va'a kuã'an na, ta ki'vi ndiko na ma iti' Ndioo, Ndioo ni ja'a ra ña ni kakú na, ikan na tüvi kuvi na endeeni, ta ni janaa ra tandi'i ma kuati ña jã'a na niku.

Tutu nunuu ña tãchi racha'nu Petu'

Petu' kãña'a ra chi'in ndisaa ma ndian chinuni tu'un Jesucristu

¹ Yu'u Petu', ra tatun Jesucristu, tã ma tutu i'ya kuenda ndyo'o ndian ndoyo ñuu ña töve kùu ñuu ndo, ndian chitakuati te'en tikan iti' ñuu chika, takua kùu ma ñuu nani Ponto, Galacia, Capadocia, Asia chi'in ñuu Bitinia. ² Ti ma Racha'nu Ndioo, ra kùu Tatá yo, kãchin ra ndo taji'na niku ña na kuu ndo ñivi ra, ti takan kùuni ra. Ta cha'a' tiñu jà'a ma Tati Í ra tichi anima ndo kùu yi ña Ndioo jã'a ra ña kùu ndo ndian í kuenda ra, ikan na jachi'in ndo tu'un Jesucristu, ta janandoo ra ndo chi'in ní ra. Ta na ndokua'a ma ñamani Ndioo chi'in ndo, ta na koo vii ndo chi'in ra ndia.

Kuatu yo ña ni ku'va ma Ndioo nuu yo

³ Na jaka'nu yo ma Ndioo ra kuu Tatá ma Racha'nu yo Jesucristu, ti cha'a' ña ya'a ga kùnda'vini ra yo kùu yi ña jã'a ra ña kãku chaa ndiko yo cha'a' ña jãnataku ndiko ma Ndioo ma Jesucristu tañu ndian ndí. Cha'a' ña'a kùu yi ña ndatu yo ña ni koo ndito yo endeeni, ⁴ ikan na ni'o iin tundeeni ña indii va'a ma iti' andivi kuenda ndo jà'a ra. Ta yakan na töve ni naa yi ta na töve ni kuñu'u yi, ta juuni na töve ni xii yi ndia. ⁵ Ta cha'a' ña ya'a ga chìnuni ndo ma tu'un Ndioo, yakan va kùmi kuenda ra ndo chi'in ma ndatu ra, ikan na kuu ni'i ndo ña kuu kakú ndo. Ta tandi'i yakan cha òyo tu'va kuenda ña jàna'a ra yi nuu ndo ma kivi nuu ni ndi'i nia.

⁶ Ta cha'a' ña'a kùu yi ña ya'a ga chisii ma anima ndo, vaji vitin kuenda tia kivini òyo yi ña nde'e ndo kua'a' nuu tundo'o, ⁷ ikan na kuu ni'i ndo ku'va, cha'a' naja kua ña ndicha ña chìnuni ndo tu'un Ndioo. Vati ma ña chìnuni ndo kùu yi takua kùu iin oro: ti ma oro ji'na ga òyo yi ña ki'in

yo ku'va yi chi'in ñu'ú, ikan nde'o tuva ya'a ga va'a yi. Va ka'nuga kùu ma ña chìnuni yo kua ma oro ikan, vati ma oro ni keta kivi ña ni naa yi. Yakan va ora ki'in ma Ndioo ku'va ma ña chìnuni ndo ni ku'va ra kuenda tu ndichaga ña chìnuni ndo kua ma oro ikan, ta ni jaka'nu ra ndo ta tiñu'u ra ndo ta ka'an ra ña kùu ndo ndian ya'a tacha ora na kichaa ndiko ma Racha'nu Jesucristu.

⁸ Ndyo'o ya'a ga kùuni ndo nde'e ndo ma Jesucristu, vaji takã'an nde'e ndo ra chi'in tinuu ndo. Ta vitin ya'a chìnuni ndo tu'un ra, vaji töve ndè'e ndo ra, ta nduva'a kuii ka'nu kùu ma ña chisii ndo, vaji kùuni ndo ka'an ndo iin tu'un cha'a' ña ya'a ga chisii ndo va töve nani'i ndo najakua ka'an ndo yi, ti iin ña ya'a ga ka'nu kùu yi, ⁹ ña ndyo'o cha kua nàta'an ndo ña kákú ma anima ndo, jà'a ña chìnuni ndo tu'un ra.

¹⁰ Ma tatiempu ga niku, ma ndra kã'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, kua'a' nuu jãkua'a ndra ta nãnduku tu'un ndra ña kùuni ndra koto kachin ndra cha'a' ma ña ni kakú yo i'ya, ta juuni kã'an ndra cha'a' ma ñamani Ndioo ña chà'a ra nuu yo vitin, ¹¹ ti kùuni ndra koto kachin ndra nda kivi ta nda ñivi kùu vi ña jàna'a ma Tati Í Cristu ña òyo chi'in ndra ora kãtitu'un yi nuu ndra cha'a' naja ni kuu yi ora ni nde'e ji'na Cristu tundo'o, ta naja kua ni kuu yi chi'in ra ora ndotacha ra tiá iti' nuu. ¹² Va ma Ndioo jã'a ra ña na koto kachin ndrakan yi ña ma tu'un ña kãtitu'un ndra töve kuenda maa ndra kùu yi, vati kuenda ndyo'o kùu yi ma tiempu vitin. Ta vitin juuni ma tu'un i'ya kùu yi ma tu'un ña kãtitu'un ma ndra keta nuu ndo cha'a' ma tu'un va'a ña naja kua jãkakú Ndioo yo. Ta kãtitu'un ndra yi chi'in ndatu ma Tati Í Ndioo ña kichi iti' andivi. Ta ndisaa ma tati va'a ña jãkuu tiñu nuu Ndioo nãnduku tu'un na naja kua kuu kutunini na yi.

Ndioo kùuni ra ña na ki'vi yo iti' ya'a ga í

¹³ Yakan va na koo tu'va va'a ndo chi'in chinituni ndo cha'a' ma tiñu jà'a ndo, ta na töve ya'a ndu jà'a ndo ni'iin nakuyi. Ta kuation ndo ma ñamani Ndioo ña ni ku'va ra nuu ndo ora ni kichaa ndiko ma Racha'nu Jesucristu. ¹⁴ Ta ndyo'o ña kùu ndo iin ndian kùu se'e Ndioo, ndian ya'a ga jàchi'in ña kà'an ra, na jà'a ndo ma takua chikan ma kuñu ndo ña ja'a yi, ma takua jà'a ndo ma antea ora takäaga nàkoto ndo ma Ndioo niku. ¹⁵ Ma ña iyo yi ña ja'a ndo kùu yi ña na koo vii ndo chi'in ma Ndioo, ikan na kuu ndo iin ndian ií, ti ma Ndioo ra kà'an chi'in ndo ña na ki'vi ndo ma iti' ra, ti iin ra ya'a ga ií kùu ra. ¹⁶ Vati ma tuñu Ndioo te'en kà'an yi: "Na kuu ndo iin ndian ya'a ga ií, vati yu'u iin ra ya'a ga ií kùu", kàti Ndioo.

¹⁷ Ta tu ndyo'o kà'an ndo te'en "Tatá", chi'in ma Ndioo, ra kà'an ña va'a a töve cha'a' ta'i'iin tiñu jà'a yo. Ta indukuni takan jà'a ra chi'in tandi'i ma ñivi. Yakan va ndava nikuuni ña ja'a ndo, iyo yi ña tiñu'u ndo ra, ikan na kuu koo vii ndo ma ndisaa kuiya ña ni koo ndo ma ñuñivi i'ya. ¹⁸ Vati ma Ndioo kùu ma ra jākakú ndo. Ta töve va'a kùu ma ña ni'i ndo ña kua chiyo ma ndian kùu ñivi ndo ndian chiyo taji'na. Ti ora jākakú Ndioo ndo töve ni ja'a ra yi chi'in ma ndatiñu takua ma oro a plata ti yakan numini ndi'i yi. ¹⁹ Vati uvanuu chi'in nií Jesuu kùu yi ña kùu tia'vi ra cha'a' ma ña kaku yo. Ta ma nií Jesuu sōkó juuni maa ra ra' nuu ma Ndioo takua kùu iin mvechala ña töve iyo ni'iin kuati ta ña töve iin ña meku ndia. ²⁰ Jesuu kùu ma ra kachin Ndioo kuenda ña jachinu ra ma tiñu i'ya, ma nda ora takä'an tuvi ma ñuñivi i'ya niku. Ta vitin ma kivi nuu ndi'i nia, Ndioo cha jana'a ra ra nuu ndo kuenda ma ña va'a maa ndo. ²¹ Cha'a' Jesuu kùu yi ña chìnuni ndo ma tu'un kà'an Ndioo, ta Ndioo kùu ma ra jà'a ña nātaku ndiko ra tañu ma ndian ndií, ta juuni tiñu'u nduva'a kuii ra ra ndia. Ta yakan va ndyo'o endeeni ndātu ndo ma ña ni ni'i ndo jà'a ma

Ndioo ta endeeni chìnuni ndo ma ña kà'an ra ndia.

²² Ta vitin ndyo'o, cha jánandoo ndo ndo cha'a' ña jàchi'in ndo ma tu'un ndaa ña ni'i ndo nuu Ndioo jà'a ma Tati Í ra, ikan na kuuni va'a ndo nde'e ndo ma ndian yani ndo ta na kēña'a ndo na. Kàti chi'in ndo ña iyo yi ña kuuni va'a ndo nde'e ndo ta'an ndo chi'in ndisaa kuii ma anima ndo. ²³ Va ndyo'o cha kaku chaa ndiko ndo vitin, va na tüva se'e ñivini kùu ndo ña chani kuvi na takua ta'an chi'in chiti yutun töve va'a, ti ndyo'o kaku ndo va chi'in tu'un Ndioo, ti ma tu'un ikan endeeni iyo yi ta töve chi'i yi. ²⁴ Ti ma tu'un Ndioo te'en kà'an yi:

Tandi'i ma ñivi iyo ñuñivi kùu na takua kùu iin ku'u,

ta ma ña ka'nu ñivi kùu takua ka'nu ma ita ña iyo nuu ma ku'u.

Ma ku'u, chaa ora nātii yi, ta ma ita xii yi.

²⁵ Vati ma tu'un ma Racha'nu Ndioo iyo yi endeeni.

Takan kà'an yi.

Ta ma tu'un i'ya kùu ma tu'un va'a Ndioo ña kàtitu'un ndi nuu ndo.

2

Ma ñuu chaa ña kùu ma ñuu Ndioo

¹ Yakan va na jaña ndo ma tandi'i ma ña töve va'a ña jà'a ndo, takua tandi'i tu'un ña jànda'viña'a ndo chi'in ta'an ndo. Ta na jaña ndo ña kà'an ndo chi'in uvi nuu kua chànini ndo, chi'in ma ña xaani ndo nde'e ndo inga ñivi. Ta juuni na jaña ndo ma tu'un vata ña ya'a ga siini ndo kà'an ndo. ² Takua kùu ndiakuati já kaku, ta takan na nanduku ndo ma uvanuu ma tu'un Ndioo takua nanduku yi uvanuu ma lechi ndika ma'á yi, ikan na kuu kua'nu yi jà'a ra', ti tu'un ikan jà'a yi ña kua'nu ndo ta ni'i ndo nuu kakú ndo nuu ma kuati, ³ tuva ndicha ña chaa va'a ndo koto ndo ña ma Racha'nu Ndioo iin ra ndicha va'a kùu ra.

Jesuu kùu ra takua kùu iin yuu ndito

⁴ Na jayatin ndo ndo nuu ma Racha'nu Jesuu, ra kùu takua kùu iin yuu ndito. Ma ñivi ìyo ñuñivi na töve nī kuuni na nde'e na ra, va jāña na ra niku; va kuenda Ndioo iin yuu ña kächin ra kùu Jesuu, vati iin ra nduva'a kuii ka'nu kùu ra kuenda ra. ⁵ Ta ndyo'o juuni kùu ndo takua kùu yuu ndito. Na ku'va ndo ña na kuàtiñu ma Ndioo ndo, ta na ku'va ndo ña na ja'a ra, na kuu ndo ma takua kuu veñu'u ra, ta juuni na kuu ndo sutu íí ra, ta cha'a' Jesucristu kùu yi ña kùu sokó ndo ña ya'a íí kuenda Ndioo. Ta juuni cha'a' ra kùu yi ña Ndioo ni ka'an ra ña chàta'ani ra ma ña jà'a ndo ndia. ⁶ Vati ma tutu Ndioo juuni kà'an yi te'en cha'a' yi:

Yu'u kùu ra kànindii ma ñuu Sión
iin yuu nunuu,
ta yuu ikan kùu yi iin yuu kächin ta
ya'a vii ta ka'nu kuendai,
ta ma ndian chìnuni ma tu'un kà'an
ra,
töve ni kukanuu kùuni na cha'a' ra.
Takan kà'an ma tutu Ndioo.

⁷ Kùuni ka'in chí'in ndyo'o ndian chìnuni tu'un ra, ti ma yuu kànindii ma Ndioo ikan iin ña ya'a vii ta ka'nu kùu yi kuenda ndo, va kuenda inga ndian töve chìnuni, juuni jàchinu na ma takua kà'an ma tutu Ndioo ma nuu kà'an yi te'en:

Ma yuu ña töve nī kuuni ma ndra
kùu labañi ti'i ndra ma cha'a'
ma ve'e,
ndākuu yi iin yuu nunuu ña ka'nu
ga.

⁸ Ta juuni te'en kà'an ma inga tu'un ña ndiso ma nuu tutu Ndioo ndia: Ma yuu i'ya jà'a yi ña na nduva ma ñivi,
ta juuni jà'a yi ña na kati'i na yi ndia, kati yi.

Va kati'i ndisaa ndiakan yi cha'a' ña töve jächin na ma tu'un Ndioo, ta ndicha kuii ña Ndioo tächin ra ña takan ni kuu yi kuenda na ndia.

⁹ Va ndyo'o kùu ndo ñivi kächin Ndioo, ta kùu ndo sutu ña jà'a ndo tiñu kuenda ma ra kùu rey, ta juuni kùu ndo iin ñuu nduva'a kuii íí, ta kùu ndo iin ñuu ña ìyo kuenda ma

Racha'nu Ndioo. Ta takan kùu ndo, ikan na katitu'un ndo ma tiñu ya'a ga vii ta ka'nu ña jà'a ra nuu ma ñivi, ti Ndioo kùu ma ra jā'a ña jāña ndo ma iti' naa ña töve va'a ña kächika ndo, ta tī'i ra ndo ma iti' ndichin. Ta ma iti' ikan, iin iti' ya'a ga tacha ta vii kùu yi. ¹⁰ Ndyo'o töve ìyo ti'vi ndo ma takua kùu iin ñuuni niku, va vitin kùu ndo iin ñuu ña kùu ñuu Ndioo. Ta tatiempu yöve ñivi ña kùnda'vini Ndioo kùu ndo niku, va vitin ndian kùnda'vini Ndioo kùu ndo.

Na ja'a ndo tiñu ma takua kùuni Ndioo, ikan na kuu koo vii ndo ma ñuñivi i'ya

¹¹ Ndyo'o yani ndian ya'a ga kùuni nde'i, jàninii ndo takua kùu ndian kichi inga ñuu, ndian töva ìyo kuenda ma ña kini ña ìyo ma ñuñivi i'ya. Yakan va na kü'vaga ndo ña na ka'nda ma kuñu ndo tiñu nuu ndo ña kùuni maa yi, ti ma kuñu yo endee kànita'an yi cha'a' ma maa ña kuuni maa yi ja'a yi. ¹² Na vii koo ndo chí'in ma ndian töve chìnuni, ikan takan vaji tiso na kuati chata ndo ña ndian kini kùu ndo, va ora ni nde'e na ma ña va'a jà'a ndo, ni jaka'nu na ma Ndioo cha'a' ndo, ma ora ni keta ma kivi ña ni jandondaa Ndioo ma kuati yo.

¹³ Cha'a' ma Racha'nu Jesuu kùu yi ña kà'in chí'in ndo ña na ndaki'in ndo ña jächin ndo ma tiñu ña kà'an ndisaa ndian kuxini ñuu ñuñivi, takua kùu iin ra rey ra chà'nda tiñu ñuu ka'nu, ¹⁴ a ndian kùu takua kùu kuvienu, ti ma ndian kuvienu kùu na ndian tächin ma rey nuu ndo ña na jande'e na tundo'o ma ndian jà'a tiñu kini, ta na tiñu'u va'a na ma ñivi jà'a tiñu va'a. ¹⁵ Vati ma Ndioo kùuni ra ña na ja'a ndo ma ña va'a, ikan na kuu jakutaxin ndo ma tu'un yu'u ma ndian kini ña töve kùtunini, ndian kà'an chata ndo.

¹⁶ Na vii kakunuu ndo takua chàkunuu yo nuu nuna, ta ja'a ndo ma ña va'a, va tu chàkuu nuna ndo, na kuàtiñu ndo yi cha'a' ña

xe'e kùu yi ta ja'a ndo ma ña töve va'a. Yakan va ìyo yi ña kuàtiñu ndo ma iti' va'a ta nuna ikan, cha'a' ña kùu ndo ndian musu ma Racha'nu Ndioo. ¹⁷ Na tiñu'u va'a ndo tandi'i ñivi, ta na kuuni va'a ndo nde'e ndo ma ndian yani ndo ndian chìnuni, ta na tiñu'u ndo ma Racha'nu Ndioo, ta na tiñu'u ndo ma ra kùu rey, ra chà'nda tiñu nuu ndo ndia.

Cha'a' ma tiñu ìyo yi ña ja'a ma ndian kùu musu

¹⁸ Ndyo'o ndian kùu musu, na jachi'in ndo ta tiñu'u ndo ma ña kà'an ma ndian kùu chito'o ndo, va töve ivaa chi'in ma ndian va'ani chà'nini a chi'in ma ndian vii jà'a chi'in ndo, vati juuni na tiñu'u ndo ma ndian xaani nde'e na ndo ndia. ¹⁹ Ta Ndioo ya'a chisii ra chi'in ndo tu jàchinu ndo jà'a ndo ma takua kùuni ra, ta kùndeeni ndo ora jande'e ma chito'o ndo tundo'o ndo, vaji töve va'a ma ña jà'a ra chi'in ndo. ²⁰ Va tu ndyo'o ja'a ndo ma iin tiñu töve va'a, ta cha'a' yakan kùu yi ña jànde'e ma chito'o ndo tundo'o ndo a kàni ra ndo cha'a' yi, çniyi kùu ma ña va'a ña ni ni'i ndo tuva ya'a ga jàndeeni ndo yi?, kùuni ndo. Vati tu nde'e ndo iin tundo'o cha'a' ma ña va'a jà'a ndo, ta nduva'a kuii jàndeeni ndo yi, yakan kùu ña jàsii ma Ndioo. ²¹ Vati cha'a' tiñu ikan kùu yi ña kàna Ndioo ndo, vati takua indukuni ikan, Cristu ndē'e ra tundo'o cha'a' ndo, ta takan jāna'a ra nuu ndo iti' va'a, ikan na tandikun ndo ku'un ndo chata ra.

²² Ti Cristu na töve nī ja'a ra nī'iin kuati, ta na töve nī keña'a ra nī'iin ñivi ndia.

²³ Ma Jesuu ora kà'an ti'ini ma ñivi chata ra, na töve kà'an ti'ini ra chata na ndia, ta ora jànde'e na tundo'o ra, na töve kà'an xaan ra nuu ma ndian jà'a takan chi'in ra ndia. Ti ma ña jà'a ra kùu yi ña kà'an ra chi'in Ndiooni, ta chìnuni ra ti iin ra ndaa kùu Ndioo, ra jàkutuni kuati jà'a ma ñivi. ²⁴ Juuni ma Jesuu kùu ra ña ndiso ra ma kuati yo, ta ndākoo ra tandi'i yi nuu ma kruu

ma ora chī'í ra, ikan na naa ndisaa ma kuati ña jà'a yo, ta kuu koo ndaa yo. Ma Jesuu ndē'e ra tundo'o ta tākue'e ra cha'a' ma kuati yo, ikan na kuu nda'a yo. ²⁵ Vati ndyo'o ma antea niku endee kāchika ndita ndo ta kuànaa ndo ma tava ta'an iin mvechala ña ndakuu ku'u ri, va vitin cha chīkoni'i ndiko ndo ta kī'vi ndo iti' Jesucristu, ti rakan kùu ma pato ndo, ra jàkuenda ma anima ndo.

3

Naja kua ìyo yi ña koo ma ndian cha tānda'a

¹ Yakan va ndyo'o ñivi ña'a ndian cha tānda'a, na tiñu'u ndo ta jachi'in ndo ma ra kùu ii ndo, ikan vaji tu ìyo ma ndra töve chìnuni ma tu'un Ndioo, nde'o tu kùu jandomani ndo ndra na ki'vi ndra iti' ra. Töve chiniñu'u ndo kà'an ndo nī'iin tu'un, va kùu jakanaa ndo anima ndra ora nde'e ndra naja kua kùu ndo, ² tuva na nde'e ndra ña ñivi iñu'u kùu ndo ña cha jānandoo Ndioo ndo. ³ Na töve ña'a vii kùu ndo jà'a ma ña ìyo iti' chata ndo nuu kùu nde'o takua kùu ña jàndova'a ndo ma ixi xini ndo chi'in kua'a' ña chù'ni ndo yi ora ti'i ndo kuika yi, ta takua jàkutu ndo kua'a' nuu oro ña ti'i ndo so'o ndo, sukun ndo ta sukun nda'a ndo chi'in ja'ma ya'a tacha ña ya'vi ndaa ña chàku'un ndo ndia, ⁴ ti ma ña ka'nu ga kùu ma ña ìyo iti' tichi anima ndo, ti ikan kùu nuu nàkanini ndo naja kua kùu koo vii ndo ta vita anima chi'in ñivi, ta nī'iin ñivi kùu janaa na yi a kindaa na yi nuu ndo. Ta ma ña vii i'ya ya'a ga ìyo kuenda yi nuu Ndioo. ⁵ Ti ma tatiempu niku, takan chàku'un ma ñivi ña'a kù'ií jā'a Ndioo niku ti chìnuni vi ma tu'un ra, ta tandi'i ma ñivi ña'a ikan, vii jāchi'in ta'i'iin vi nuu ii vi. ⁶ Takon jā'a ma ña nàni Sara, ña jāchi'an ma ña kà'an ma Abraham, ta ya'a ga iñu'an ora kà'an ña te'en chi'in ra: "Yo'o kùu ma racha'nui." Ta ndyo'o ñivi ña'a, ni chaa ndo kuu ndo ma takua kùu iin se'an vitin, tuva ja'a ndo ma ña va'a ta töve yu'vi ndo nde'e ndo nī'iin nakuyi.

⁷ Ta takani ndyo'o ndra kùu ii ma ñivi ña'a, na kutunini va'a ndo kua koo vii ndo indukuni ndo chi'in ñasi'i ndo. Ta na iñu'u va'a koo ndo chi'in vi cha'a' ña ya'a ga ika kùu vi, va juuni kùu vi iin ndian nì'i vi ma ñamani Ndioo takua nì'i ndyo'o yi ña chà'a ra ña na koo va'a ndo chi'in ra. Na ja'a ndo ma tandi'i ma ña kà'in i'ya, ikan nì'iin nakuyi na jàtañu yi nuu ndo ma ora kà'an ndo chi'in ma Ndioo.

Ma tundo'o ña ndè'o cha'a' ma ña jà'a yo ma ña va'a

⁸ Iin tu'un ka'nu kùuni ka'in chi'in ndo: na koo vii ndo chi'in iin nuuni kua chà'nini ndo, ta na kunda'vini ndo nde'e ndo ma juuni maa ndo chi'in ma inga na ndia, ta na kuuni va'a ndo nde'e ndo ma ta'an ndo, ta tiñu'u ndo na, ta vita koo anima ndo chi'in na ndia. ⁹ Tu iyo ma ndian töve va'a jà'a na chi'in ndo, na töve iyo yi ña ja'a ndo indukuni ma takua jà'a na, ta tu iyo ma ndian kà'an ti'ini chata ndo, juuni na töve iyo yi ña ka'an ti'ini ndo chata na ndia. Ma ña iyo yi ña ja'a ndo kùu yi ña na ja'ii ndo ma nuu na, vati ma Ndioo ndāki'in ra ndo ña na kuu ndo ma ñivi ra, ti ni ku'va ra ma ndatu nuu ndo ta ni ja'ii ra ndo ndia. ¹⁰ Ti te'en kà'an ma tu'un ra:

Ma nda ndian nikuuni ña kùuni na koo va'a ma ñuñivi i'ya,
ta kùuni na koo siini na kua'a' kivi,
iyo yi ña na kumi va'a na ma yaa na koto kàti'ini yi,
ta na töve iyo yi ña ka'an na nì'iin tu'un töve va'a chi'in tu'un vata ndia.

¹¹ Ma ña iyo yi ña ja'a na kùu yi ña na jaxiin na na nuu ma ña töve va'a,
ta na ja'a na ma ña va'a,
ta na nanduku na naja kua koo vii na chi'in ta'an na
ta na tandikun na chata yi ndia.

¹² Vati ma Ndioo kùmi ra ma ndian jà'a ma ña ndaa
ta taso'o ra na ora kà'an na chi'in ra,
va ma ndian töve va'a jà'a,
Ndioo töve jàchi'in ra ma ña kà'an na.

¹³ ¿Yo ni kuu ma ndian ni jande'e ma tundo'o ndo, tuva nani ora endeeni jà'a ndo ma ña va'a?, kùuni ndo. ¹⁴ Vati, vaji ndè'e ndo tundo'o cha'a' ma tiñu ndaa jà'a ndo, ya'a ga sii ni kuuni ndo tuva jà'a ndo takan. Yakan va na töve iyo yi ña ndasii ndo nde'e ndo ma nda ndian ni kuuni, ta na yü'vi ndo ndia. ¹⁵ Ma ña iyo yi ña ja'a ndo kùu ña na tiñu'u ndo ma Jesuu, ta na ku'va ndo ña kùu ra ma chito'o ndo nani kivi. Na koo yati va'a ndo kàtitu'un ndo ma iin tu'un ndaa nuu ma ndian chikatu'un nuu ndo, niyi kuu ma ña ndātu ndo nuu Ndioo cha'a' ña chìnuni ndo tu'un Cristu. Ta ora kàtitu'un ndo takan chi'in na iyo yi ña ka'an ndo vii chi'in na ta na tiñu'u ndo na ndia. ¹⁶ Na ja'a va'a ndo ma tiñu jà'a ndo ta na koo vii ndo chi'in ma chinituni ndo, ta ma ndian kà'an ti'ini chata ndo ña kùu ndo ndian jàtiñu va'a kuenda Cristu, ndiakan kukanuuni na cha'a' ma tu'un kà'an na chata ndo. ¹⁷ Va'a ga ña ndè'o ma tundo'o cha'a' ma ña va'a jà'a yo, tuva takan kùuni ma Ndioo, kua cha'a' ma ña töve va'a.

¹⁸ Vati ma Jesuu kùu ra ña ndè'e ra ma tundo'o ta chí'í ra cha'a' ma kuati yo niku, va iin cha'ani kùu yi kuenda ndisaa tiempu. Ma Jesuu iin ra ndaa kùu ra, ta ndè'e ra ma tundo'o cha'a' tandi'i yo vaji töve ndian ndaa kùu yo, ikan na kundaka ra yo nuu Ndioo. Ndicha ña chí'í ma kuñu ra, va nātaku ndiko ra inga cha'a' jà'a ma Tati Íí Ndioo. ¹⁹ Ta chí'in ma Tati Íí ra chāka'an ra chí'in ma tati ka'lin tichi vekaa ta jana'a ra nuu na ndia. ²⁰ Tandi'i ma ndia'ya kùu ma ndian töve nī jachi'in ma tiñu kā'an ma Noé ma ora chíyo ra ñuñivi niku. Ma ora ikan ndātu ma Ndioo kueeni va'ani ma ñivi ma ora jàva'a Noé ma varku niku. Ta töve kākú kua'a' ñivi ma tiempu ikan, va una ta'ani na kākú ora ndāa tañu'u jà'a savi ma ñuñivi. ²¹ Ta ma takuuii ikan kùu ra' iin ña jana'a ña kùu kunduta yo chí'in ra', ta kùu kakú yo vitin. Ma ña kùnduta yo töve kùuni yi ka'an yi ña na kindaa tandi'i ma

ña meku ña ìyo ma kuñu yo, va jàna'a yi ña na kuu ndakan yo ña na ku'va ma Ndioo iin chinituni va'a nuu yo, ta na jakakú ra yo cha'a' ña nātaku ndiko ma Jesucristu. ²² Ti rakan kùu ma ra ndāa kuà'an ma iti' andivi ta nàndi ra ma iti' chiyo kua'a ma Ndioo, ti rakan juuni kùu ra ma ra chà'nda tiñu nuu ma tandi'i tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo, chi'in nuu ma inga ndian chà'nda tiñu chi'in nuu tandi'i ndatu ndia.

4

Na jakuu yo ma tiñu nuu ma ta'an yo ma takua chā'a ma Ndioo ña na ja'a yo, ikan na kichi sii kùuni ra chi'in yo

¹ Yakan va takua ndē'e ma Jesuu tundo'o chi'in kuñu ra niku, juuni ndyo'o ìyo yi ña kutu'va ndo, ikan na koo va'a ndo ora nde'e ndo tundo'o ndia, takua ndē'e ra yi. Vati ma nda ndian ni kùuni ndē'e ma tundo'o chi'in ma kuñu na, kùuni yi ka'an yi ña cha ndākoo na ña jà'a na kuati. ² Ta takan ni koo na ndisaa kivi ñuñivi i'ya ña kumani kuenda na, ti koo na va kuenda ma ña kùuni ma Ndiooni, ta töve kuenda ma ña töve va'a kua kùuni maa ñivini. ³ Vati cha ya'a kua'a' kivi ña indukuni jà'a ndo ma takua jà'a ma ndian töve chìnuni, ti ya'aga chàta'ani na ja'a na ma ña kùuni maa na, takua kùu ña k'vi na chi'in nda ña'a ni kùuni ta inga ma ña töve va'a, ta nduva'a kuu chi'i na ndixi nani kivi, ta ya'a ga chàta'ani na kakunuu na ma nuu ìyo vikoni, ta chàchi na ma niyi kùuni maa na, ta ya'a ga kini jà'a na ña jàka'nu na ma yutun í ña jà'a ma ñivini chi'in nda'a' na. ⁴ Ta vitin ndyo'o cha'a' ña cha ndākoo ndo chàkunuu ndo chi'in ndiakan ma tichi nani nuu kuati ña k'vi na. Yakan va töve va'a nàkanini na cha'a' ña töva chàkunuu ndo chi'in na, ta kà'an ndaa na chata ndo vitin. ⁵ Va tandi'i ma ndiakan ìyo yi ña ku'va na kuenda ndisaa ña jà'a na nuu Ndioo, ta Ndioo ni jakutunini ra ma kuati na, ti ìyo tu'va ra ña jakutunini ra ma kuati ndisaa ñivi

ndito ta ndisaa ndian cha chī'í ndia. ⁶ Vati nuu ma ndian cha chī'í cha kātitu'un ma Jesuu ma tu'un Ndioo nuu na niku, ikan na kuu jakutunini Ndioo na takua takani jà'a ra chi'in ñivi, ikan na kuvi ma kuñu ndian ìyo ñuñivi, va juuni na kuu koo ndito ma anima na takua ìyo ndito Racha'nu Ndioo.

⁷ Chani kuyatin chaa ma kivi ña ni ndi'i ndisaa nakuyi. Yakan va na koo kachin chi'in chinituni ndo ta töve ya'a ndu ja'a ndo ni'iin nakuyi, ikan na kuu koo tu'va va'a ndo kà'an ndo chi'in Ndioo. ⁸ Ma tiñu ka'nu ga ña kà'in chi'in ndo kùu yi ña na kuuni va'a ndo nde'e ndo ta'an ndo, ti tu kuuni yo nde'o inga ñivi, töve ndetiñu kuenda janaa yo ma kua'a' kuati na. ⁹ Na chaa va'a ma ñivi ma ve'e ndo jà'a ndo tuva kuànde'e na ma nuu ìyo ndo, ta na kà'an ndaa ndo chata na. ¹⁰ Ta takua Ndioo cha chā'a ra ta'i'i'in ndatu ka'nu nuu ta'i'i'in ndo, na jatiñu va'a ndo yi chi'in ta'an ndo, takua kùu ndo ndian jàtiñu va'a kuenda Ndioo chi'in ndisaa nuu ma ñamani ña ni'í ndo jà'a ra. ¹¹ Tu ìyo ma nda ndian kà'an nuu ñivi, na ka'an na takua iin ndian kà'an ma tu'un yu'u Ndioo. Ta tu ìyo nda ndian chà'a iin tiñu, na ku'va na yi chi'in ndisaa kuu ma tundeeni ña chā'a ma Ndioo nuu na. Ta tandi'i ma tiñu jà'a ndo na ja'a va'a ndo yi, ta takan kuu jaka'nu ndo ma Ndioo cha'a' ma Jesuu. Ti rakan kùu ma ra ya'a ga ìyo ndatu ta ya'a ga ka'nu kùu ra. Ta takan na kuu yi endeeni. Amén.

Ndè'o tundo'o cha'a' ña chìnuni yo ma tu'un cha'a' ma Jesuu

¹² Ndyo'o yani, ndian ya'a kùuni nde'i, na töve ìyo yi ña na yu'vi ndo, tuva ya'a ga ndetiñu ma ku'va ña tà'an ndo. Ta juuni na töve ìyo yi ña nakanini ndo ña nuu uvanuu ndyo'oni kùu yi takan ndia. ¹³ Ma ña ìyo yi ña ja'a ndo kùu ña na sii kùuni ndo cha'a' ña nde'e ndo tundo'o, ti kùu ndo ndian chìnuni tu'un Cristu, ikan na nduva'a kuu sii kuuni ndo ora nde'e ndo ra, ña ra ya'a tacha kùu ra ma ora ni kichaa ndiko ra

ma ñuñivi i'ya. ¹⁴ Tu iyo ma ndian kà'an ti'ini chata ndo cha'a' ña kùu ndo ndian chìnuni tu'un Cristu, na sii kuuni ndo, ti ma Tati Í Ndioo ña ya'a tacha endeeni iyo yi chi'in ndo. ¹⁵ Ta tu iyo nda ndyo'o ndè'e ndo tundo'o, töve iyo yi ña kuu yi cha'a' ña chà'ni ndo ndíi ta ni cha'a' ña kùu ndo ndian su'u, ta juuni töve cha'a' ña kùu ndo ndian k'vi ta koto ndo tiñu ña jà'a inga ñivi ña töve iyo yi ña koto ndo ndia. ¹⁶ Ta tu ndè'e ndo tundo'o cha'a' ña kùu ndo ndian chìnuni tu'un Cristu, na töve iyo yi ña kukanuu ndo, ti ma ña iyo yi ña ja'a ndo kùu yi ña na jaka'nu ndo ma Ndioo cha'a' ña kùu ndo ñivi Cristu. ¹⁷ Ti cha kèta ma kivi ña Ndioo ni kicha'a ra jakutunini ra ma ndian chìnuni ma tu'un ra. Ta tu ja'a ra takan chi'in yo, ¿naja kua iyo yi ña ni ta'an ma ndian töve jàchi'in ma tu'un va'a ña kà'an ra?, kùuni ndo.

¹⁸ Ta tu ndetiñu ña kakú ma ñivi ndaa jà'a ra, kùuni ndo, ¿niyi iyo yi ña ni ta'an ma ndian töve va'a chi'in ma ndian jà'a kuati?, tuva takan chànini ndo.

¹⁹ Yakan va tu nde'e ñivi tundo'o cha'a' ña kua kùuni Ndioo ña na kùu yi, na ja'a na ma ña va'a ta na endeeni na ku'va na ma anima na nuu nda'a' Ndioo, ra jà'a ña tūvi na. Ti rakan ndisaa tiempu jàchinu ra ma tu'un kà'an ra.

5

Nuu chùndayu'u Petu' ma ndian chìnuni

¹ Vitin kùuni kundayu'i ma ndracha'nu, ndra iyo tañu ndo. Yu'u juuni racha'nu kùu, ma takua kùu ma ndracha'nu ikan. Ta yu'u kùu iin ra ña cha ndè'e naja kua kùu yi ña ma Racha'nu Cristu ndè'e ra tundo'o niku. Ta juuni kùu iin ra ni ni'i tundeeni ña ni ku'va ma Ndioo nui, takua indukuni ni ni'i inga ñivi yi tiá iti' nuu ndia. ² Ndyo'o ndracha'nu, na jakuenda va'a ndo ma ndian kùu ma takua kùu ma mvechala jàna

Ndioo, ti juuni Ndioo chā'a ra nuu ndo ña na kumi kuenda va'a ndo ma ndiakan. Va töve iyo yi ña ja'a ndo ma tiñu ikan cha'a' tu janini Ndioo ndo ña na ja'a ndo yi, va na ja'a ndo yi cha'a' kua kùuni maa ndo ja'a ndo yi, ti takan kùuni Ndioo ña na ja'a ndo. Ta na jà'a ndo ma tiñu ikan kuenda ña ya'a kùuni ndo jakanaa ndo xu'un' cha'a yi, va'a ga ña na ja'a ndo yi chi'in anima ndo cha'a' ña kùuni ndo ja'a ndo yi. ³ Va na jà'a ndo ma tiñu ikan tuva chànini ndo ña kùu ndo ma chito'o ma ñivi ikan ña chā'a Ndioo nuu ndo ña jàkuenda ndo, ti ma chito'o na kùu Ndioo. Yakan va iyo yi ña kuu ndo ma ndian ja'a va'a ma ña kùuni Ndioo, ikan na nde'e ma inga na naja kua iyo yi ña kuu na ndia. ⁴ Yakan va ora keta ma ra kùu pato ndicha, ndyo'o ni ni'i ndo ma iin ta'vi ña kùu korona ya'a nduva'a kuii ka'nu. Ta yakan na töve ni kuu yi takua kùu iin korona nde've ña chùndi xini nda ndian ni kùuni ña kūva'a chi'in nda'a' numaa ta natii yi. ⁵ Ta indukuni ndyo'o ndrayeroko, kùuni kundayu'i ndo ña na jachi'in ndo tu'un ña kà'an ma ndracha'nu kùxini nuu ma ndian chìnuni chi'in ndo. Tandi'i ndo iyo yi ña jachi'in ndo yi chi'in ta'an ndo, ta vitani kùuni anima ndo ora ja'a ndo yi, ti:

Ndioo na töve tìndee ra ma ndian ya'aga jatayi kùuni, va tìndee ra ma ndian vita kùuni anima chi'in ma ñamani ra.

⁶ Yakan va na ndovita kùuni ndo ta na jàndo induku ndo ndo chi'in ma Ndioo, ti ma Ndioo ya'a ga iyo ndatu ra, ikan na ja'a ra ña iin ndian ya'a ga va'a kùu ndo, ta kani'i ra ndo nda'a' ma ndian töve chìnuni tu'un ra. ⁷ Na ndakoo ndo nda'a' ra tandi'i ma ña nàkanini ndo, vati rakan nduva'a kuii kùmi kuenda ra ndo. ⁸ Na töve ya'a ndu ja'a ndo ma ña iyo yi ña ja'a ndo, ta na koo tu'va ndo, vati ma kui'na ña nàkoto ndo, chàkunuán' takua chàkunuú iin ii'ii, ta endee nda'yuán' takua jà'a ri ndia, ti chàkunuán' ña nandukuán' iin ña kùu kachan'. ⁹ Na ki'vi ndo

ma tiñu ña kùunián' ña ki'vi ndo, ta na ndäkoo ndo ña chìnuni ndo ma tu'un Ndioo, vati cha chito va'a ndo ti tandi'i ma ndian chìnuni iyo ma ñuñivi i'ya nduva'a ndè'e na ma tundo'o ma indukuni kua maa ndo. ¹⁰ Va ora cha ya'a ndio ña ndè'e ndo ma tundo'o tia tiempuni, Ndioo kùu ma ra chà'a kua'a' ñamani nuu ndo ta kàna ra ndo, ta ni ja'a ra ña na koo ndaa va'a ndo. Ta na töve ni ndakoo ndo ma ña chìnuni ndo, ta ni ku'va ra ña na koo tundeeni ra chi'in ndo ndia. Juuni ma Ndioo ni ja'a ra ña na ndo'iin yo chi'in Jesucristu endeeni iti' andivi nuu tacha ra. ¹¹ Yakan va na jaka'nu ndo ra, ti rakan kùu ma ra iyo kua'a' ndatu ka'nu endeeni. Ta takan na kuu yi. Amén.

Cha'a' nuu ndi'i nia kàña'a Petu' chi'in ma ñivi

¹² Nda'a' Silvanu, ra kuunì ña kùu ra iin ra yanì, ra ya'a ga ndaa, tàchi ma tutu i'ya, ta kùunì kundaa yu'i ndo, ta na chinuni va'a ndo tu'un Cristu, ti ma ña í ña nī'i ndo kùu yi iin ku'va ndicha ña kà'an yi ña ya'a ga kùuni Ndioo nde'e ra ndo. Yakan va, ñna tandikun ndo ku'un ndo chata Cristu, ti rakan ya'a ga kùuni ra nde'e ra ndo! ¹³ Ma ndian chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu Babilonia, ndian kāchin Ndioo indukuni kua ndyo'o, tāchi na saludu nuu ndo. Ta Marku, ra kùuni nde'i takua kùu ndicha kuii iin rase'i juuni tàchi ra saludu nuu ndo ndia. ¹⁴ Ta na kaña'a ndo chi'in ta'an ndo ta na tutu ndo ma sitin na cha'a' ña ya'a ga kùuni ndo nde'e ndo na.

Na koo vii ndisaa ndo, ndian chìnuni tu'un ma Cristu. Takan na kuu yi. Amén.

Tutu uvi ña tãchi racha'nu Petu'

Petu' kãña'a ra chi'in ndisaa ma ndian chìnuni

¹ Yu'u ra nàni Simón Petu', kùu iin ra jà'a tiñu ta ra kùu tatun Jesucristu, tàì ma tutu i'ya kuenda ndo, vati Racha'nu Jesucristu, ra kùu Ndioo yo ña jàkákú yo, kùu ra iin ra jà'a ña ndakuu ndaa ma ñivi, ti chà'a ra ña kùu ndo ndian ya'a ga vii chìnuni ndo ma tu'un ra ma juuni ma takua chã'a ra ña chìnuni ndi yi ndia. ² Ta na ndokua'a ma ñamani Ndioo chi'in ndo, ta na koo vii ndo chi'in ra cha'a' ma ña nàkoto ndo ma Racha'nu Ndioo chi'in Racha'nu Jesuu ra kùu chito'o yo.

Naja kua ìyo ma ñivi chìnuni tu'un Ndioo

³ Cha'a' ña ya'a ka'nu kùu ndatu ma Ndioo kùu yi ña cha nì'o tandi'i ma ña chiniñu'u yo nuu ra, ikan na kuu koo ndito yo takua kùuni ra, ta na kuu ndakuu yo ndian ií kuenda ra. Ta takani kùu yi ña cha nì'o ndisaa yakan cha'a' ña nàkoto yo Ndioo, ta kãchin ra yo cha'a' ña iin ra ya'aga ka'nu kùu ra, ta cha'a' ña ya'aga ìyo tundeeni ra chi'in yo ndia. ⁴ Cha'a' ma tu'un i'ya kùu yi ña Ndioo chã'a ra tu'un ra nuu yo, ta yakan ti ya'a ga ka'nu yi ta ya'a ga ìyo kuenda yi. Ta cha'a' ma tu'un ka'nu i'ya ña Ndioo chã'a ra nuu ndo ña kuu chaa ndo nuu ni'i ndo koo ndo takua ìyo ra, ta juuni ni jakakú ra ndo nuu ni jandi'i na ndo, takua ni ta'an ma ndian ìyo ñuñivi cha'a' ña ya'a chàta'ani na jà'a na ma ña kini.

⁵ Yakan va vitin kùu ndo ndian chìnuni tu'un ra. Ta na ja'a ndo chi'in ndisaa ma tundeeni ndo ña ku'un ndo iti' nuu cha'a' ma ña chìnuni ndo chi'in ña kùu ndo ndian va'a ndia. Ta takan kùu yi ña ku'un ndo tiaga iti' nuu cha'a' ña kùu ndo ndian va'a chi'in ma ña nàkoto ndo niyi kùuni Ndioo ndia. ⁶ Ta takan

kùu yi ña ku'un ndo tiaga iti' nuu cha'a' ma ña nàkoto ndo niyi kùuni Ndioo chi'in ma ña töve ya'a ndu jà'a ndo ma ña chàta'ani ma kuñu ndo ja'a yi. Ta takan kùu yi ña ku'un ndo tiaga iti' nuu cha'a' ma ña töve ya'a ndu ja'a ndo chi'in ma ña jàndeeni ndo ña ndè'e ndo tundo'o. Ta takan kùu yi ña ku'un ndo tiaga iti' nuu cha'a' ma ña jàndeeni ndo chi'in ma ña kùu ndo ndian ya'a ií takua kùu Ndioo ndia. ⁷ Ta takan kùu yi ña ku'un ndo tiaga iti' nuu cha'a' ma ña kùu ndo ndian ií chi'in ma ña ya'a kùuni ndo nde'e ndo ta'an ndo ndian chìnuni. Ta takan kùu yi ña ku'un ndo tiaga iti' nuu cha'a' ña kùuni ndo ta'an ndo chi'in ma ña kùuni ndo nde'e ndo Ndioo chi'in tandi'i ñivi takua jà'a Ndioo.

⁸ Ta tu ndyo'o jà'a ndo tandi'i ma tu'un i'ya ta kua'nu ndo chi'in yi, ndisaa yakan ni kumi yi ndo, ta töve ni kuu ndo ma ndian töve chàtiñu Ndioo, ti ìyo nda kuenda ndo chi'in ma ña nàkoto kachin va'a ndo ma Racha'nu Jesucristu ra kùu chito'o yo. ⁹ Ta tu ìyo nda ndyo'o töve jà'a ndo ndisaa ma tu'un i'ya ta töve kua'nu ndo chi'in yi, kùuni yi ka'an yi ña kùu ndo takua kùu ndian kuaá ta kùu ndo ndian töve ndichin va'a nde'e, ti nàani ndo ña Ndioo kùu ma ra jãnaa ma kuati ña jã'a ndo iti' chata niku.

¹⁰ Yakan va ndyo'o yani, takua cha kãna ma Ndioo ndo ta kãchin ra ndo, na kunumi ndo ña na kutu'va va'a ndo ña kùu ndo ñivi Ndioo ndicha. Tu ja'a ndo ndisaa yakan, endee na töve ni jaña ndo ña chìnuni ndo tu'un Ndioo. ¹¹ Ta tu takan jà'a ndo ya'a sii ni kuuni Ndioo ña ni ku'va ra ki'vi ndo nuu chà'nda ma Racha'nu Jesucristu tiñu endeeni, ta rakan kùu ma chito'o yo ta ma ra jàkákú yo.

¹² Yakan va endeeni ni jakuku'unj ndo cha'a' ma tu'un i'ya, vaji cha chito ndo yi ta na töve jãña ndo ma tu'un ndaa chìnuni ndo vitin. ¹³ Vati ora juuni kuyanga gai ma ñuñivi i'ya, chàninj ti ña ndaa kùu ma ña jà'i ña kuu kundayu'i ndo cha'a' ma

tu'un i'ya. ¹⁴ Ma Racha'nu chito'o yo Jesucristu cha chā'a ra ña kotoi ña numini ni ndakoi ma tiñu i'ya ti chani kuvj numi kuii ni. ¹⁵ Va ni ja'i chi'in ndisaa kuii ma ña ndei ora kuyanga ña takā'an kuvj, ikan ora na chaa ña ni nai, kùu kuku'uni ndo yu'u cha'a' ma tu'un i'ya ña chūndayu'i ndo.

Ma ndian iyo i'ya ndē'e na Jesuu nuu ña ya'a ga tacha ra

¹⁶ Ma tu'un ña jàna'a ndi nuu ndo cha'a' ma ndatu Jesuu chi'in cha'a' ña ni kichi ndiko ra ma ñuñivi i'ya, töve iin kuentu ña kīchi ma tichi ma chinituni maani ndi kùu ma ña kà'an ndi, vati ndē'e kachin ndi chi'in tinuu ndi ma Racha'nu chito'o yo Jesuu ta juuni ndē'e ndi ra ora ya'a tacha ra ndia. ¹⁷ Vati Jesuu nī'i ra ndatu ra chi'in ma ña iñu'u ra nda'a' Racha'nu Ndioo, ra kùu Tatá yo ora chīni ndi ña ya'a ni'i kà'an ra iti' andivi te'en: "Ra'ya kùu ma ra se'i, ra ya'a ga kùuni nde'i, ta ya'a ga chisij chi'in ra", kāti Ndioo. ¹⁸ Juuni maa ndi chīni ma tu'un ña kà'an ma Ndioo iti' andivi, ma ora ka'iin ndi ma xini yuku íi chi'in ma Jesuu niku. ¹⁹ Yakan va chito kachin tiaga yo ña ndicha kùu ma tu'un Ndioo ña kà'an ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo. Ta ndyo'o va'ani jà'a ndo ña taso'o ndo ma tu'un cha'a' Cristu, ti ma tu'un ikan kùu yi kuenda yo takua kùu iin ñu'ú nda'a' ña tiin yi ma nuu naa, ta tiin yi nda kati kundichin takua jà'a ma chele kundichin ña keta ma ora ni tuvania. Ta cha'a' ma tu'un ikan kùu yi ña jandondichin yi ma anima yo. ²⁰ Va kùuni ña na ki'in kuenda ndo ma tu'un ña ni ka'in i'ya: ña nī'iin ma tu'un ña kà'an ma nuu tutu Ndioo, nī'iin ma ñivi ña kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo na kùu ka'an na yi kuenda ka'nuni takua kùuni maa na. ²¹ Vati nī'iin tu'un Ndioo ña kà'an ndiakan, na töve nī ka'an ndra ma ña kùuni maa ndra, ti ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kà'an ndra maa tu'un Ndiooni, ti maa ma Tati Íi Ndioo ña

iyo chi'in ndra kùu yi ña jàna'a yi ma kua iyo yi ña ka'an ndra.

2

Ma ndra jàna'a tu'un vata

¹ Va tatiempu juuni chíyo iin ndra jà'ani ña kùu ndra ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo niku ma ñuu Israel, ta takan ni koo iin ma ndra kùu matru vata kà'an kuenda Ndioo ma tañu ndo iti' nuu ndia. Ma ndrakan xe'eni ni jana'a ndra ma tu'un vata ña jàkanuu yi xini ma ñivi, ta ni ka'an ndra ti töve ndicha kùu ña jākakú ma Racha'nu chito'o yo ndra, ta ma tu'un ña jàna'a ndra i'ya numini ni naa ndra jà'a yi, ti töve ña ndicha kùu ma ña kà'an ndra. ² Ya'a ga kua'a' ñivi ni jachi'in na ma ña ni ka'an ndra, ta ni ja'a na indukuni ma takua jà'a ndra. Ta cha'a' yakan kùu yi ña inga ñivi ora nde'e na ña ja'a ndra, ni ka'an na chata Cristu chi'in iti' ndaa ña jàna'a ra ndia. ³ Ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ikan, cha'a' ña ya'a ga chàta'ani ndra ma xu'un' kùu yi. Yakan va ni jana'a ndra ma tu'un vata nuu ndo, ta jà'ani ndra ña tu'un ndaa kùu ña kà'an ndra, va cha iyo kuiya ña ndatu Ndioo ña jànde'e ra tundo'o ndra cha'a' yi, ikan na naa ndra.

⁴ Ta ndicha ña na töve nī jaka'nuni Ndioo kuati ma tati xaan ndian jā'a kuati, vati jākana ra na ma andaya', ta ndākoo ra na ma nuu naa ma andaya', ta endee ndikun na chi'in karena, ta ikan kùu nuu tiva'a ra na kuenda ña na chaa ma ora ña ni jakutunini ra ma kuati jā'a na. ⁵ Ta juuni na töve nī jaka'nuni Ndioo ma kuati ma ñivi chíyo tatiempu niku, ti ma ña jā'a ra kùu yi ña tāchi ra ña na nduva ma tañu'u chata ma ndian kini ña töve jàka'nu Ndioo, ta uvaa ra nani Noé, ra jāna'a ndaa ma tu'un Ndioo nuu ma ñivi chi'in ucha ta'an ga na tiá kùu ma ndian kākú ma ora ikan. ⁶ Ta Ndioo juuni jākutunini ra ta chā'ni ra ma ñivi iyo ma ñuu Sodoma chi'in ñuu Gomorra, ta endee ndī'i ma ñivi kāyu ta endee

mamaa yuyania na kīndoo, ikan na kuu yi iin seña ña Ndioo ni jana'a ra ña takan ni ta'an chi'in nda ndian kini nikuuni ña töve jàka'nu na ra. ⁷ Vati Ndioo jākakú ra iin ra ndaa ña nàni Lot. Ta rakan ti ya'a ga sutini ra ña ndē'e ra ma ña kini ña jā'a ma ndra chīyo chi'in ra ñuu ikan, ⁸ vati ma ra ndaa i'ya nani kivi iyo ra tañu ma ndian ñuu ikan niku, ta ya'a ga ndē'e ra tundo'o ta nda'vi kùuni ma anima ra ora ndē'e ra ta chīni ra ndisaa ma tiñu kini ña jā'a ma ñivi ikan. ⁹ Takan kùu yi ña ma Racha'nu chīto va'a ra tavanisiin ra ta jakakú ra ma ndian chīnuni tu'un ra tañu tundo'o ndē'e na, ta juuni chīto ra naja kua tiva'a ra ma ndian jā'a kuati, ikan na nde'e na tundo'o nda kati chaa ma kivi ña ni jakutunini ra ma kuati ndisaa ñivi. ¹⁰ Ta Ndioo ni jande'e ra tia kua'a' tundo'o ma ñivi ña chāta'ani na ja'a na ma kuati takua kùuni ma anima na, ta ndiakan kùu na ma ndian töve jàchi'in ña kà'an ma ndian kùxini nuu na. Ta ndian ya'a ga tayi ta so'o, ta juuni ma ndian töve yu'vi na kà'an na tu'un kini chata ndian iyo ndatu ka'nu iyo andivi ndia. ¹¹ Va ni ma tati va'a ña jàkuu tiñu nuu Ndioo töve jà'a yi takan, vaji iyo tiaga tundeeni yi ña kùu ka'nda yi tiñu, na töve tisokuati yi ta kà'an ndaa yi chata ma ndatu ka'nu ikan nuu ndē'e Ndioo.

¹² Va ma ndrakan kùu ndra takua kùu iin kiti ku'u, ti ndrakan na töve iyo chinituni ndri, ti iyo maa ndri takan kuii ni, kaku ndri va na töve nda kuenda ndri, ti iti' nuu ni tiin ma ñivi ndri ta ni ka'ni na ndri. Takan ni kuu chi'in ndrakan, ti töve va'a kà'an ndra chata ma tu'un ña töve kùtunini ndra, ta ni kuvi ndra ma indukuni ma takua chī'í ma kiti ku'u ikan. ¹³ Ta ni nde'e ndra tundo'o ma takua jànde'e na ma tundo'o ma inga ñivi. Ya'a ga sii kùuni ndra cha'a' ma ña chāta'ani ndra ja'a ndra viko nda ora nikuuni. ;lin tukanuu kùu ndra cha'a' ma kuati jà'a ndra ma ora ka'iin ndra ma nuu iyo viko jà'a ndo, ta chisii

ndra ora kanduu ja'a na ma ña töve va'a ña chāta'ani ndra ja'a ndra! ¹⁴ Na kùu kuii nde'e ndra ma iin ña'a takani, vati cha kùuni ndra ki'vi ndra chi'in vi, endee na töve chītatu ndra ña jā'a ndra ma kuati. Nduva'a kēña'a ndra ma ndian ya'a ga ta'a kùuni, ikan na kuu ki'vi ndra chi'in na, ta iin ndian ya'a ga siini ma xu'un' kùu ndra ndia. Ta cha'a' yakan kùu yi ña Ndioo ndicha kuii ni jande'e ra tundo'o nuu ndra. ¹⁵ Iin ndian chānaa kùu ndra cha'a' ña cha kēsiin ndra ma iti' ndaa, ta tåndikun ndra kuà'an ndra iti' kuà'an ra nàni Balaam se'e ra nàni Beor, ra nānduku kua jakanaa ra kua'a' xu'un' cha'a' ma tiñu ña töve va'a ña jā'a ra. ¹⁶ Ta chīninaa ra cha'a' ma kuati ña jā'a ra: Iin burru jàna ra, nāka'an ri ma takua kà'an iin ñivi, ta nī cha'a ri ja'a ra ma ña töve va'a takua kùuni ra ja'a ra.

¹⁷ Ma ndra matru ikan kùu ndra takua kùu iin soko ña töve takuii tichi, indukuni ma takua kùu iin viko ña kuà'an ora chākin ni'i tati, ta Ndioo ni jande'e ra tundo'o ndra endeeni, ta ni tachi ra ndra nuu nduva'a kuii naa. ¹⁸ Ta ndrakan kà'an ndra tu'un ya'a ga sukun ña töve nda kuenda, ndē'o tu kuu keña'a ndiko ndra ma ndian já ndakoo ña jā'a na ña kini niku chi'in tu'un ña jàna'a yi nuu na ña nānduku na naja kua kùu ki'vi ndiko na iti' kini, ta na ja'a ndiko na ma kuati ña kùuni ma kuñu na ja'a yi. ¹⁹ Ta ndrakan, endee chā'a ndra tu'un nuu na ña kuu ku'un na iti' nuna, ta ja'a na ma ña kùuni maa na, vaji juuni maa ndra töve kuà'an ndra nuu nuna, va nani kivi endee jà'a ndra ma ña kini, ti na kùu jaña ndra ja'a ndra yi. Ña'a kùuni yi ka'an yi ña kùu ndra musu ma kui'na, ti chā'ndán' tiñu nuu ndra, ta ndakán' ndra kuà'an ndra ma iti' nuu ni ndi'i ndra. ²⁰ Ti ma ndra cha nākoto ma Racha'nu chito'o yo Jesucristu, ta kākú na jā'a ra nuu ma tati xaan chi'in nuu ma kuati ña jā'a na ma ñuñivi i'ya. Ta tu na ndakoo ndiko na ña jā'a na ma tiñu

va'a ña jà'a na, ta kicha'a ndiko na ja'a na ma ña töve va'a ña jà'a na niku, ka'vi ga töve va'ani kîndoo na ma takua chîyo na ma antea niku. ²¹ Va'a ga kuenda ndra tu töve nî nakoto na ma iti' ndaa Ndioo niku, ti tava cha nâkoto na yi vitin, ta jâña ndiko na ña jà'a na ma takua kà'an ma tu'un iyo nuu tutu íí ña tâchi Ndioo kuenda yo. ²² Va ndicha kuii ti ni chinu ma ña kà'an ma iin tu'un ña kà'an te'en: "Ma ina chàchi ndiko ri ma juuni ña ndūchan ri, ta ma kini ña já nâkata yo, numini ni ki'vi ndiko ri kuti ri nda'yu."

3

Ni keta iin kivi ña ni kichaa ndiko ma Racha'nu Jesucristu

¹ Ndyo'o yani ndian ya'a ga kùunì nde'i, ña'a kùu ma tutu uvi ña tâchi nuu ndo. Ña kà'an nuu ninduvi ma tutu ikan, kùunì ña na titunini va'a ndo cha'a' ma ña ndaa ña chundayu'i ndo. ² Na kuku'uni ndo ma ña kà'an ma ndra ya'a ga íí ña kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo tatiempu niku, ta juuni na kuku'uni ndo tu'un Racha'nu Jesuu ra jâkákú yo ña tâchi ra nuu ndo chí'in ma ndra tatun ra.

³ Ma tu'un ña kùuni ña na ki'in kuenda ndo kùu ma ña ni ka'in i'ya: Ta ma kivi nuu ndi'i nia, ni keta kua'a' ma ndian ni ka'an ndaa chata ña va'a ta ni ja'a na ma ña kini takua chàta'ani maa na ja'a na, ⁴ ta ni ndakatu'un na te'en: "¿Niyi kùu chí'in ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu yo, ña Jesuu ni kichi ndiko ra ma ñuñivi i'ya?, kùuni ndo. Vati nda ora cha chí'í ma ndian kùu tatá yo, ta töve sâma ma kua iyo ma ñuñivi ti indukuni kâa ndisaa ña iyo nuu yi. Ta indukuni takan kâa yi kua ma ora tûvi yi tatiempu", kâti na. ⁵ Ma ñivi ikan, na töve kuuni na ku'va na kuenda, vaji cha chito na ña ma tatiempu chí'in tu'un Ndioo, jâtuvi ra ma andivi chí'in ma ñu'u' ñuñivi, ta juuni chí'in tu'un ra jâkesiin ra ma ñu'u' ití chí'in ma takuii. ⁶ Ta juuni ma tatiempu Ndioo

jânaa ra ma ñuñivi chí'in ña ndüva ma tañu'u ka'nu nuu yi jâ'a ra niku.

⁷ Ta ma andivi chí'in ma ñu'u' ñuñivi ña iyo vitin, cha iyo tu'va yi jâ'a ma Ndioo, kuenda ña ni kayu yi, jà'a ma tu'un ra. Ta ma ñu'ú ikan ni ka'mi yi ma andivi chí'in ma ñu'u' ñuñivi ma ora ni chaa ma kivi ña ni jakutunini Ndioo ma kuati ma ñivi iyo ñuñivi. Ta ora ikan ni naa ndisaa ndian kini ña töve jâka'nu na Ndioo ndia.

⁸ Ta takani ndian ndyo'o ndian yani ndian ya'a ga kùunì nde'i, koto nâani ndo ña kuenda ma Racha'nu Ndioo, iin kivini kùu yi tava kùu iin mii kuiya kuenda ra, ta mii kuiya kùu yi tava kùu iin kivini kuenda ra ndia. ⁹ Na töve ña kuyanga ma Racha'nu Ndioo ña jachinu ra ma tu'un ña chā'a ra nuu yo kùu yi, ma takua nâkanini ma ñivi töve chînuni, vati cha'a' ña jândeeni Ndioo anima ra cha'a' na kùu yi ña ndâtu ra, ti töve kùuni ra ña na ku'un nî'iin ñivi andaya', va kùuni ra ña na ndakoo na jà'a na kuati ta na chikoni'i na ku'un na iti' ra. ¹⁰ Ma kivi ña ni kichaa ndiko ma Racha'nu Jesuu, ni kuu yi iin kivi ña nî'iin ñivi na töve ndâtu na ra, ta ni keta ra numini ma tava jà'a ma iin rasu'u. Ta ma ora ikan ma andivi ni naa yi chí'in iin ña kalachan ni'i va'a, ta ma ñuñivi chí'in tandi'i ña iyo nuu yi ni kayu ndi'i yi.

¹¹ Ta takan ni naa ma tandi'i ma nakuyi jà'a ma Ndioo, iyakan va iyo yi ña kuu ndo ndian íí ta na koo ndo takua kùuni ma Ndioo nani kivi! ¹² Na koo tu'va ndo kuantu ndo ma kivi ña ni chaa ma Ndioo ma ñuñivi i'ya, ta na kunumi ndo ja'a ndo ma tava kùuni ra, ikan na kichaa ra numini tia. Ma kivi ikan ni kayu ma andivi, ta tandi'i ma ña iyo nuu yi ni ndutu yi ja'a ma ñu'ú ndu'va nia ña ni tiin. ¹³ Va tandi'i yo ndâtu yo ma ñuñivi chaa chí'in ma andivi chaa ña chā'a ma Ndioo tu'un ña ni ku'va ra nuu yo, ta ma nuu ma ñuñivi ikan, ta ma ikan ya'a ga ndaa ta vii ni koo ma ñivi takua kùuni Ndioo.

¹⁴ Yakan va ndyo'o yani ndian ya'a

ga kùuni nde'i, ora juuni kuyanga ndo ndàtu ndo ña na kuu ndisaa ña'a, na kunumi ndo koo va'a ndo chi'in ma ñivi, ikan na vii nata'an ma Ndioo ndo, chi'in ni'iin kuati.

¹⁵ Na ki'in kuenda va'a ndo ma ña ya'a ga jàndeeni Ndioo ndo, ikan na kuu kakú ñivi nuu ma kuati na. Ta juuni cha'a' ma tu'un i'ya taa ma ra yani yo Paulu, chi'in ma chinituni ña chā'a Racha'nu Ndioo nuu ra niku.

¹⁶ Ma nuu ma ta'ii'in ma tutu taa ra kà'an ra takua kà'an ma tu'un i'ya, vaji iyo iin ma tu'un ña ya'a ga ndetiñu kùu kutunini yo nuu yi, ta ma ndian töve chìnuni chi'in ma ndian ya'a ga ta'a kùuni, endee jàkesiin na ma ña kà'an yi takua jà'a na chi'in tandi'i tu'un Ndioo, ta cha'a' yakan, Ndioo ni janaa ra na.

¹⁷ Yakan va kùuni ka'in chi'in ndo, ndyo'o yani, ndian ya'a ga kùuni nde'i, ña tava ndyo'o takani cha chito ndo ma tu'un i'ya ma antea niku, na kumi kuenda va'a ndo ndo, ikan na töve kuu keña'a ma ndian töve chìnuni ndo, ta ja'a na ña na jaña ndo ma iti' va'a ña kuà'an ndo.

¹⁸ ¡Va na kua'nu va'a ndo chi'in ma ñamani Ndioo, ta na nakoto va'a ndo ra chi'in ma Racha'nu Jesucristu ra jàkakú yo! ¡Na tiñu'u ndo ra cha'a' ma ndatu ka'nu ña jà'a ra endeeni! Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu nunuu ña tãa racha'nu Xuva

*Ma tu'un Ndioo ña chà'a kivi koo
yo chi'in Ndioo*

¹ Rakan kùu ra ma tu'un Ndioo. Ta takani ìyo ra nda ora tūvi ma ñuñivi. Ta ma tu'un i'ya kùu ma tu'un ña chīni ndi ta ndē'e ndi ra chi'in tinuu ndi. Takan kà'an ndi ndia, vati jānani ndi nda'a' ndi ma tu'un ikan. Ta ma tu'un ikan kùu yi ña chà'a kivi koo ndito yo. ² Yakan va ndē'e ndi ti cha kīchi yi ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, ta ma tu'un ikan kùu Cristu. Ta cha'a' ma tu'un ikan kùu yi ña kàtitu'un ndi nuu ndo, ikan na ni'i ndo nuu koo ndito ndo endeeni chi'in Ndioo. Vati ma tu'un ikan kùu ra ña ìyo ra chi'in ma Tatá yo va cha kīchi ra nuu ìyo yo. ³ Yakan va cha kàtitu'un ndi nuu ndo ma tu'un ndē'e ndi ta chīni ndi, ikan na inuu koo ndo chi'in ndi takua inuu ìyo ndi chi'in ma Racha'nu Ndioo Tatá yo ta chi'in ma se'e ra Racha'nu Jesucristu ndia. ⁴ Te'en tãa ndi ndisaa ma tu'un i'ya kuenda ndo, ikan na nduva'a kuii sii kuuni yo.

*Ndioo kùu ra takua kùu ma ñu'ú
ña jàndondichin*

⁵ Tu'un i'ya kùu ma tu'un jāna'a ma Racha'nu Cristu nuu ndi: Ma Racha'nu Ndioo kùu ra takua kùu ma ñu'ú ña jàndondichin nuu yo, vati nī'in ta'vi töve kùu ra takua kùu nuu naa. ⁶ Vati tu kàtio ña ìyo va'a yo chi'in ra, ta juuni chàkunuu yo nuu naa cha'a' ña jà'a yo ma ña kini, tajan kùuni yi ka'an yi ña tu'un vata kùu ma ña kà'an yo ora ja'a yo takan. Yakan va na yūvi iti' ndaa kùu ma iti' kuà'an yo tu takan jà'a yo. ⁷ Vatu chàkunuu yo nuu ma ñu'ú ña jàndondichin yi iti' yo takua ìyo ma Racha'nu nuu ñu'ú, tajan cha inuuni koo yo chi'in ma ñivi ta'an yo. Ta ma nii ma Racha'nu Jesucristu ra Se'e Ndioo endee jānaa ra' tandi'i ma kuatio.

⁸ Ta tu katio ña tūvi ìyo kuatio, tajan janda'viña'a yo juuni maa yo, vati maaaa tu'un vata kùu ma ña kà'an yo ta töve kuà'an yo iti' ndaa. ⁹ Va tu na'ma yo ndisaa ma kuati jà'a yo nuu ma Racha'nu Ndioo, ta chito yo ña kùu chinunio ña Ndioo ni jachinu ra ña kà'an ra, ti iin ra ndaa kùu ra, yakan va ni janaa ndio ra ndisaa ma kuatio, ta ni janandoo ra ma anima yo ndia. ¹⁰ Ta tu katio ña tūvi ìyo nī'in kuatio, tajan kùuni yi ka'an yi ña jà'a yo ña na kuu ma Racha'nu Ndioo iin ra vata, vati chàtu'unio ra, ta ma ña ndicha kùu yi ña takà'an chinunio ma tu'un ra.

2

*Racha'nu Cristu kùu ma ra kà'an
cha'a' yo*

¹ Ndyo'o se'yu tàì ma tu'un i'ya kuenda ndo, ikan na jà'a ga ndo ma kuati. Ta tu ìyo iin nda ndyo'o jà'a kuati, na koto ndo ti ìyo iin ra kà'an cha'a' yo nuu Ndioo, ta rakan kùu ra Jesucristu, ra va'a. ² Vati Jesucristu kùu ra ña sōkó ra ra ta chī'i ra nuu kruu kuenda ña janaa ra kuatio. Ta yöve cha'a' maa yo ni, va juuni cha'a' tandi'i ma ñivi ìyo ñuñivi ndia.

³ Ta tu ndicha ña jàchi'in yo ma tu'un kà'an ma Racha'nu Ndioo, tajan na chinuni ndio yo ti ndicha va'a ña cha nākoto va'a yo ma Racha'nu Ndioo. ⁴ Va tu ìyo nda yo kà'an ña cha nākoto va'a yo ma Racha'nu Ndioo kàtio, ta tūvi jachi'o ma tu'un kà'an Ndioo ña ìyo yi ña jà'a yo, tajan ma ña kà'an yo kùu yi takua kùu iin maaaa kuentuni, ta töve kuà'an yo iti' ndaa. ⁵ Va tu ìyo iin ndian jàchi'in ma tu'un ma Racha'nu Ndioo, ta kùuni yi ka'an yi ña nduva'a kuii kùuni na nde'e na ra. Ta takan chito va'a na ña cha ndō'iin anima na chi'in ra. ⁶ Yakan va ma yo kàti ña cha ndō'iin anima yo chi'in ma Racha'nu Ndioo, ìyo yi ña koo va'a yo ta ja'a yo takua jā'a ma Racha'nu Jesucristu ora chīyo ra ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya.

Tu'un chaa ña kàtitu'un ma Racha'nu Ndioo kuenda yo

⁷ Ndyo'o yani ma tu'un i'ya ña tòi kuenda jakotoi ndo na yüvi iin tu'un chaa kùu yi kuenda ndo, vati juuni ma tu'un cha'nu ña takani cha chïto ndo tatiempu kùu yi. Ña'a kùu ma tu'un ña cha chïni ndo niku. ⁸ Ta vaji takan kùu yi va ma tu'un tòi kuenda ndo ma tu'un chaa kùu yi, vati ndicha va'a ña jà'a Jesucristu takua kà'an yi, takua ikan va'a jà'a nda maa ndo ndia. Vati ma ña nuu naa chani naa yi kueeni, kueeni. Ta vitin cha ndòndichin ndicha kuii ma iti' va'a kuenda yo.

⁹ Va tu iyo nda yo kà'an ña mamaa ña va'a kùu ma ña jà'a yo, ta kuà'an yo iti' ndichin kàtio, vaji indukuni xaanio nde'o ma ndian kùu ta'an yo, kùuni yi ka'an yi, ti juuni takà'an chinuni va'a yo ma tu'un ra ti juuni indii ga yo ma nuu naa. ¹⁰ Vatu iyo ma ndian kùuni na nde'e na ta'an na cha iyo na nuu ndichin ta töve kòyo na tichi kuati. ¹¹ Va ma ndian xaani na nde'e na ta'an na iyo na nuu naa ta kuà'an na iti' nuu naa, ta tüvi chïto na nda iti' kùu ma iti' kuà'an na, vati ma ña kini ta naa kùu yi ña cha chāsi yi tinuu na.

¹² Yakan va tòi ma tu'un i'ya nuu ndo ndyo'o se'yu, ikan na ku'va ndo kuenda ña cha jàka'nuni ma Racha'nu Ndioo kuati ndo cha'a' ña chī'í ma Racha'nu Jesucristu cha'a' ndo. ¹³ Ta tòi ma tu'un i'ya nuu ndyo'o tatá ndracha'nu cha'a' ña cha nākoto ndo ma Racha'nu Jesucristu, ti takani iyo ra antea ña koo ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. Ta juuni tòi yi nuu ndyo'o ndian tivaa ndia, vati juuni cha künde ndo jàkanaa ndo ma kui'na ndia. Ta cha tòi ma tu'un i'ya kuenda ndyo'o se'yu, ti cha nākoto ndo ma Racha'nu Ndioo yo. ¹⁴ Ta cha tòi ma tu'un i'ya kuenda ndo ndyo'o tatá ndracha'nu, vati cha chïto ndo nda ra kùu ma ra takani iyo. Ta juuni cha tòi yi kuenda ndyo'o ndian tivaa ndia, vati ya'a ni'í jà'a ndo ña künde ndo chinuni ndo tu'un Ndioo chí'in ndisaa anima ndo, ta

cha'a' ña cha künde ndo jàkanaa ndo ma kui'na ndia.

¹⁵ Yakan va na töve kuuni ndo nde'e ndo ma ñuñivi ta ni ma ña kini iyo nuu yi ndia, vati tu iyo nda ndian kùuni na nde'e na ma ñuñivi, kùuni yi ka'an yi ña na tüvi kùuni ndicha na nde'e na ma Racha'nu Ndioo Tatá yo. ¹⁶ Vati ndisaa ña kini ma ña iyo ñuñivi, yüvi ña chà'a ma Racha'nu Ndioo Tatá yo kùu yi va kùu yi ña chà'a ma ñuñivini. Ta ña'a kùu ma ña kini ña chà'a ma ñuñivi ña chàta'anio ja'a yo ña kini chí'in kuñu yo chí'in ma ña kini ña chàta'anio nde'o chí'in ma ña kùtayi yo chí'in ndatiñu ña iyo yo. ¹⁷ Ta ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya cha kua ndi'i yi chí'in tandi'i ña kini ña chàta'ani na ja'a na, vatu ja'a yo takua kùuni ma Racha'nu Ndioo ña ja'a yo, tajan ni ni'o ma nuu ni koo yo endeeni chí'in ra.

Iyo ndian kà'an tu'un vata

¹⁸ Ndyo'o se'yu vitin va cha kēta ndio ma kivi nuu ndi'inia. Ta takua chīni ndo ña ni kichi ndio iin ra xaani nde'e ma Racha'nu Cristu, ta vitin ti cha kīcha'a keta kua'a' ma ndian kini ña tüvi kùuni nde'e ma Racha'nu Cristu. Ta cha'a' yakan kùu yi ña cha chïto yo ña chani keta ma kivi nuu ndi'inia. ¹⁹ Va juuni ma ñivi kēe tañu yo kùu ma ndian jà'a takan, ti na yüvi ma ndian chìnuni ndicha kùu na, vati tu ndicha ña ma ndian chinuni kùu na, na tüvi iyo yi ña kesiin na chí'o ti endee iyo yi ña kindoo na koo na chí'in yo niku. Va takan kùu yi, ikan na ku'va yo kuenda ña na yüvi ndisaa ma ñivi kùu ma ndian chìnuni tu'un Ndioo takua chìnuni maa yo.

²⁰ Vati nuu ndisaa ndo chā'a ma ra Cristu Tati Í Ndioo kuenda ña na koo yi chí'in ndo ta ku'va yi chinituni ndo. Yakan va ndisaa ndo cha chïto ndo tu'un ndaa. ²¹ Tàchī ma tu'un i'ya nuu ndo, vati cha chïtoi ña cha nākoto ndo nda ña kùu ma ña ndicha ta nda ña kùu ma ña töve ndicha. Ta juuni cha chïto ndo ti ma ña ndicha na tüvi jànda'viña'a yi ndia. ²² Vati ma ndian kà'an tu'un vata, ndiakan kùu

ma ndian kà'an ña na yüvi Jesuu kùu ra ma Cristu. Yakan va cha chìto ndo ti ndiakan kùu ma ndian tüvi kùuni nde'e ma Racha'nu Cristu, vati ndiakan tüvi chìnuni na tu'un ma Racha'nu Ndioo Tatá yo ta ni tu'un ma ra Se'e ra Jesucristu ndia. ²³ Yakan va tandi'i ma ndian tüvi chìnuni tu'un ma ra Se'e Ndioo, kùuni yi ka'an yi ña ni ma tu'un Ndioo Tatá yo, na tüvi chìnuni na, tuva takan ndia. Va takua ma ndian kàtitu'un kachin nuu ma ñivi ña ndicha ña ma Racha'nu Jesucristu kùu ma ra Se'e Ndioo, ndiakan kùu ma ndian iyo ndicha kuenda ma Ndioo Tatá yo.

²⁴ Yakan va na chinuni ndo ma tu'un Ndioo ña cha chīni ndo ma taji'na. Vati tuva ndicha ña chìnuni ndo ma tu'un Ndioo ta töve ndakoo ndo ña chìnuni ndo yi, tajan ni koo ndo chi'in ma Racha'nu Ndioo Tatá yo ta chi'in ma ra kùu Se'e ra ndia. ²⁵ Vati ma Racha'nu Jesucristu cha chā'a ra tu'un nuu yo ña endeeni ni koo yo chi'in ra.

²⁶ Yakan va tòi ma tu'un i'ya nuu ndo, ikan na ku'va ndo kuenda ña ya'a kua'a' ma ndian jànda'viña'a ndo iyo. ²⁷ Va taku ndyo'o ti cha chā'a ma Jesucristu ma Tati Í Ndioo nuu ndo ña na koo yi chi'in ndo, ikan na tüva kuàtiñu ndo inga ma ndian jàna'a nuu ndo. Vati maa ma Tati Í Ndioo kùu yi ña jàna'a yi tandi'i kuii ma tu'un va'a ña chìto ndo, vati ma Tati Í Ndioo jàna'a yi ma ña ndicha va'a, ti na yüvi ña kà'an tu'un vata kùu yi. Yakan va na induku koo ndo chi'in ma Racha'nu Cristu, takua jàna'a ma Tati Í Ndioo nuu ndo niku.

²⁸ Ta vitin ndyo'o se'yu na ndo'iin ndo chi'in ma Racha'nu Jesuu, ikan na tüvi yu'vi ndo ta töve kukanuu ndo nde'e ndo ra ma kivi vèchi ndiko ra. ²⁹ Yakan va tava cha chìto ndo ti ma Racha'nu Cristu kùu ra iin ra ndaa, ta juuni kua ikan iyo yi ña koto ndo vati ndisaa nda ndyo'o jà'a ma ña ndaa, kùuni yi ka'an yi ña juuni ndian se'e Ndioo kùu ndo ndia.

3

¹ Na ku'va ndo kuenda ña ma Racha'nu Ndioo ya'a kùuni ra nde'e ra yo, ta ndava nda se'e ra kùu yo kàti ra. Ta ndicha va'a ña takan kùu yi vati kàti ra ña ndisaa yo kùu yo se'e ra. Yakan va ma ñivi ñuñivi töve nàkoto na yo cha'a' ña töve nī nakoto na ma Racha'nu Ndioo niku. ² Yakan va ndyo'o yani ndian ya'a kùuni ndi nde'e ndi, cha kùu yo ma ndian se'e Ndioo vaji takā'an koto va'a yo naja kua ni kuu yo tiá iti' nuu, va cha chìto yo ti ma kivi ni nde'o ma Racha'nu Jesuu, ni ndakuu yo takua kàa ra cha'a' ña ni nde'o ra kua kàa ra. ³ Vati tandi'i nda yo ndàtu ña ni nde'o ra ma ora ikan, vitin cha nàndoo ma anima yo, ta ndàkuu ií yo takua ií kùu ma Racha'nu Jesucristu.

⁴ Ta tandi'i nda yo jà'a kuati, vati tüvi jà'a yo takua kà'an ma ley ma Racha'nu Ndioo. Ta ora jà'a yo kuati, kùuni yi ka'an yi ña töve jàchinu yo ma ña kua kà'an ma Ley Ndioo. ⁵ Ta juuni cha chìto va'a ndo ña ma Racha'nu Jesucristu kīchi ra ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya kuenda ña jànaa ra kuati yo, ta rakan ti iin ra tüvi iyo nī'iin kuati kùu ra. ⁶ Yakan va ndisaa ndyo'o ña indukuni iyo ndo chi'in ra töva chàkuu ndo jà'a ndo kuati. Va takua ma ndian endee chàkuu na jà'a na kuati, na tüvi nī nde'e na ra ta ni tüvi nī nakoto na ra ndia. ⁷ Yakan va koto kù'va ndo ña jànda'viña'a nī'iin ñivi ndo, ndyo'o se'yu, vati ma ndian jà'a ma tiñu ndaa, ndiakan kùu na ma ndian ndaa takua iin ra ndaa kùu ma Racha'nu Cristu ndia. ⁸ Va takua ma ndian endee jà'a kuati ndiakan kùu na ñivi kui'na, vati takani cha ja'án' ma kuati ikan, antea ña koo ma nuu ñu'u' ñuñivi niku. Yakan va cha'a' yakan' kùu yi ña kīchi ma Jesucristu ra Se'e Ndioo kuenda ña na jandi'i ra tandi'i nuu ma ña jà'a ma kui'na.

⁹ Vati nī'iin ma nda yo kùu se'e Ndioo, na kùu ga ja'a yo ma kuati, vati cha iyo ma ña ndito Ndioo chi'o takua kùuni ma Racha'nu ña na kuu yi. Ta cha'a' yakan kùu yi ña na

tüva ìyo yi ña ja'a yo ma kuati.
¹⁰ Ta juuni ch̀to yo nda ndian k̀u ma ndian se'e Ndioo ta nda ndian k̀u ma ndian se'e kui'na. Vati ma ndian töve jà'a na tiñu ndaa ta juuni töve k̀uni na nde'e na ma ta'an na, ndiakan yöve se'e Ndioo k̀u na.

Ma ndian k̀u ñivi Ndioo ndakimani na ma ndian k̀u ta'ana

¹¹ Ma tu'un ña jà'a ña k̀icha'a ch̀nuni ndo ma nunuu, kà'an yi ña ìyo yi ña kuunio nde'o ma ndian k̀u ta'an yo. ¹² Takan k̀ti yi ti tüvi k̀uni yi ña ja'a yo takua jà'a ma ra nani Caín, ra ch̀yo ch̀in ma kui'na niku. Ta ch̀ni ra ma ra yani ra. ¿Ta naja ch̀ni ra ra?, k̀uni ndo. Ch̀ni ra ra ti töve va'a k̀u ma tiñu jà'a ra ta ma tiñu jà'a ma yani ra ña va'a k̀u yi.

¹³ Yakan va ndyo'o yani na nakanini ndo tuva tüvi k̀uni ma ñivi ñuñivi nde'e na ndo. ¹⁴ Ta ch̀to va'a yo ña ndakoo yo ma ña ch̀o, ta vitin cha k̀u yo ndian ndito jà'a ma Racha'nu Ndioo cha'a' ña nduva'a k̀unio nde'o ma ta'an yo. Ta tu tüvi k̀unio nde'o ma ndian k̀u ta'an yo, k̀uni yi ka'an yi ña k̀u yo takua k̀u iin ra cha ch̀í. ¹⁵ Yakan va tuva xaanio nde'o ma ndian k̀u ta'an yo indukuni k̀u yo takua k̀u ma ndian chà'ni ñivi. Ta juuni cha ch̀to ndo ña ma ndian chà'ni ñivi tüvi ni'i na nuu koo ndito na ch̀in Ndioo ndia. ¹⁶ Vati cha ch̀to yo ña ma Racha'nu Jesucristu k̀uni ra nde'e ra yo. Yakan va ch̀í ra cha'a' yo. Ta cha'a' yakan k̀u yi ña kua ikan ìyo yi ña kuunio nde'o ma ndian k̀u ta'an yo, ta na koo tu'va yo kuvio cha'a' na takua jà'a ma Racha'nu Jesucristu cha'a' yo. ¹⁷ Ta tu ìyo iin nda yo kuika ña ndè'o ña kumani iin nakuyi nuu ta'an yo ta tüvi kunda'vini yo ra ña tindee yo ra ch̀in ma ña soko yo, k̀uni yi ka'an yi ña tüvi ñivi Ndioo k̀u yo, ti tüvi k̀unio nde'o ra, tu ja'a yo takan. ¹⁸ Yakan va ndyo'o se'yu, na jana'a yo ña ya'a k̀unio nde'o ma Racha'nu Ndioo ch̀in tiñu jà'a yo

kuenda ra, ta yövi ch̀in ma tu'un kà'an nio.

¹⁹ Yakan va tuva ja'a yo takan cha ch̀to yo ña kuà'an yo iti' ndaa ma takua k̀uni ma Racha'nu Ndioo, tajan cha k̀u koo taxiin ma anima yo nuu ra. ²⁰ Ta tu chàninio ña ma chinituni yo tisokuati yi yo, va tüvi cha'a' yo kuenda ña ma Racha'nu Ndioo ka'nu ga ra, ti ch̀to ra naja kua chàninio, ta naja kua chànini ma inga ñivi ndia. ²¹ Yakan va ndyo'o yani tuva tüvi tisokuati ma ch̀itunio yo, na tüvi ìyo yi ña yu'vio jàyatin yo yo nuu ma Racha'nu Ndioo. ²² Vati ma Racha'nu Ndioo ni ku'va ra tandi'i ma ña ni ndakan yo nuu ra tuva ndicha ña jàchinu yo tandi'i ma ña kà'an ra, ta tu ja'a yo ma ña chàta'ani ra ña ja'a yo ndia. ²³ Yakan va na chinunio tu'un kà'an ra cha'a' ma ra Se'e ra Jesucristu ch̀in ña na k̀unio nde'o ndisaa ma ndian k̀u ta'an yo, ti ma tu'un ikan k̀u ma tu'un ña Ndioo tachi ra nuu yo ña na ja'a yo yi. ²⁴ Vati taku yo jachi'in ma ña kà'an Ndioo, cha ch̀to yo ti ìyo ra ch̀o ta ìyo yo ch̀in ra, cha'a' ña ch̀a ra ma Tati Í ra ña na koo yi ch̀o.

4

Tati Í Ndioo ch̀in tati xaani nde'e Racha'nu Cristu

¹ Ndyo'o yani tuva ìyo iin nda ndian kà'an ña ch̀in ma Tati Í Ndioo k̀u yi ña kà'an na, na ch̀nuni ndo tu'un kà'an na numini. Va'a ga ña na k̀in ji'na ndo ku'va na nde'o tuva ndicha ña tu'un Ndioo k̀u ma ña kà'an na. Vati ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya nduva'a ìyo ma ndian kà'an ña tu'un Ndioo k̀u yi kà'an na, va na tüvi ndicha ti maa ma ndian vatani k̀u na. ² Yakan va takan ìyo yi ña ja'a ndo ta nde'e ndo tuva ndicha ña kà'an na ch̀in ma Tati Í Ndioo. Vati tu k̀ti iin ra ña iin ra kà'an ch̀in tu'un yu'u Ndioo k̀u ra ta ìyo ma Tati Í Ndioo ch̀in ra, ìyo yi ña ku'va ra kuenda ña ma Racha'nu Jesucristu k̀u ra iin ra'ii ndicha ora kaku ra ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. ³ Va ma ndian töve chà'a

na kuenda ña iin ra'ii kuu Jesucristu ora kichi ra nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, na yuvi ñivi Ndioo kuu na, ti ñivi xaani nde'e Cristu kuu na ña kà'an na takan. Ta juuni cha chito ndo ña ni koo ma ndian kini ña jà'a takan ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. Ta ndicha ña takan kuu yi ti cha iyo na ma vitin.

⁴ Ndyo'o se'yu, taku ndyo'o ndian kuu ñivi Ndioo, cha jakananaa ndo ma ndian vata ña xaani nde'e Cristu, vati ka'nu ga ma Tati Í Ndioo ña iyo chi'in ndo kua ma tati xaan ña iyo nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. ⁵ Tava ndian iyo kuenda ma kui'na kuu na, yakan va kà'an na ma tu'un kà'an nia ndian iyo ñuñivini. Ta takan ma ndian tüvi chìnuni ña iyo ñuñivi jàchi'in na ma tu'un kà'an na ndia. ⁶ Va taku maa yo, ti ndian jàchi'in tu'un kà'an Ndioo kuu yo, yakan va ma ndian iyo kuenda Ndioo jàchi'in na ma tu'un kà'an yo, va ma ndian tüvi iyo kuenda Ndioo ti ni tüvi jàchi'in na ma ña kà'an yo. Yakan va takan iyo yi ña ja'a yo, ikan na ku'va yo kuenda nda ndian kuu ma ndian kà'an ma tu'un ndicha chi'in ma Tati Í Ndioo ta nda ndian kà'an tu'un vata chi'in ma tati kini.

Ndioo kùuni ra nde'e ra ndisaa yo

⁷ Ndyo'o yani iyo yi ña kuunio nde'o ma ndian kuu ta'an yo, ti kua ikan jàna'a ma Racha'nu Ndioo nuu yo ña jà'a yo. Yakan va tandi'i nda yo kùuni va'a yo nde'o ta'an yo, ndian se'e Ndioo kuu yo, ta juuni kuu yo ndian nàkoto ndicha va'a Ndioo ndia. ⁸ Va taku ma ndian tüvi kùuni na nde'e na ma ndian kuu ta'an na, na tüvi nàkoto na ma Racha'nu Ndioo. Ti ma Racha'nu Ndioo, kuu ra iin ra ya'a kùuni nde'e ra yo. ⁹ Vati ma Racha'nu Ndioo kua ikan jàna'a ra nuu yo ña ya'a kùuni ra nde'e ra yo ora tachi ra ma ra uvanuu ra kuu Se'e ra nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, ikan na ku'va ra ma kivi koo ndito yo chi'in ra. ¹⁰ Ta ña'a ndicha va'a jàna'a yi yo ña Ndioo ya'a kùuni ra nde'e ra yo. Ti ji'na ga ra kuu ra ña kicha'a ra kùuni ra

nde'e ra yo ta na yuvi maa yo kuu yo ña kicha'a yo kùunio ra. Yakan va cha'a' yakan kuu yi ña tachi ra ma ra Se'e ra nuu yo kuenda ña na kuvi ra cha'a' yo, ikan na naa ma kuatio.

¹¹ Yakan va ndyo'o yani iyo yi ña kuunio nde'o ma ndian kuu ta'an yo takua jà'a ma Racha'nu Ndioo ña kùuni ra nde'e ra yo ndia. ¹² Vati ñi'in ñivi takà'an nde'e na ma Racha'nu Ndioo, va tu kùunio nde'o ma ndian kuu ta'an yo, tajan ma Racha'nu Ndioo iyo ndicha kuii ra chi'in yo, ta juuni cha ndo'iin yo chi'in ra cha'a' ña ya'a kùuni ra nde'e ra yo. ¹³ Yakan va cha chito yo ti iyo yo kuenda Ndioo, ta rakan iyo ra kuenda maa yo ndia, cha'a' ña tachi ra ma Tati Í ra ña na koo yi chi'in yo. ¹⁴ Ta juuni kàtitu'un kachin ndi nuu ndo ña juuni maa ndi nde'e ndi ña Ndioo Tatá yo tachi ra ma ra Se'e ra nuu ñu'u' ñuñivi, kuenda ña na jakakú ra kua'a' ñivi iyo ñuñivi i'ya. ¹⁵ Yakan va tandi'i ma ndian nàkoto ña Jesuu kuu ra ma ra Se'e Ndioo, ndisaa ndiakan iyo na chi'in Ndioo, ta Ndioo iyo ra chi'in na ndia.

¹⁶ Yakan va cha chito yo ta chìnunio ña ma Racha'nu Ndioo kùuni ra nde'e ra yo chi'in ndisaa ma ñivi iyo ñuñivi. Ma Racha'nu Ndioo kuu ra iin ra ya'a kùuni nde'e yo. Ta nda ndian ni kuuni, ña iyo na kuenda kùuni na nde'e na Ndioo chi'in ta'an na, kùuni yi ka'an yi ña iyo na chi'in Ndioo, ta Ndioo iyo ra chi'in na ndia. ¹⁷ Vati tu cha ndo'iin yo chi'in Racha'nu Ndioo cha'a' ña ya'a kùuni ra nde'e ra yo, tajan tüvi iyo yi ña yu'vio ma ora ni chaa ma kivi ña ni jakutuni ra ma ñivi. Vati taku maa yo cha jà'a yo ma ña va'a ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya takua jà'a ma Racha'nu. ¹⁸ Yakan va tuva ndicha ña kùunio nde'o ma Racha'nu Ndioo chi'in ta'an yo, na tüvi iyo yi ña yu'vio nde'o ra ma ora ni jakutuni ra ma ñivi, vati tu chito yo ña jà'a yo ma ña va'a ta na tüvi ndasio. Ti juuni ma ña ndasio kuu yi ña jànde'e yi tundo'o yo. Yakan va tu iyo nda yo ndasii, kùuni yi kà'an

yi ña takä'an ndo'iin va'a anima yo chi'in ra cha'a' ña töve kùunio nde'o ra.

¹⁹ Takua maa yo, ti kùunio nde'o ma Racha'nu Ndioo vati ji'naga maa ra kùu ma ra kīcha'a kùuni ra nde'e ra yo. ²⁰ Ta tu ìyo nda yo kà'an ña ya'a kùunio nde'o ma Racha'nu Ndioo, va juuni ma ora ikan xaanio nde'o ma ndian ta'an yo, iin ndian vatani kùu yo tuva takan. Va tu töve kùunio nde'o ma ndian kùu ta'an yo ña kùu na ndian ndichin va'a nde'o, kùuni yi ka'an yi ña kùu kuunio nde'o ma Racha'nu Ndioo. Ta Rakan, ti töve ndichin va'a nde'o ra. ²¹ Takan kùu ta cha'a' yakan kùu yi ña chà'a ma Racha'nu Ndioo ma tu'un i'ya nuu yo: Tu ndicha ña kùunio nde'o ma Racha'nu Ndioo, kùuni yi ka'an yi ña ìyo yi ña kuunio nde'o ndian kùu ta'an yo ndia.

5

Cha jàkanaa ma ndian chìnuni tu'un Ndioo ma ña kini

¹ Yakan va tandi'i nda yo chìnuni ña Jesuu kùu ra ma Cristu, ndisaa ndiakan kùu na se'e Ndioo. Ta ndisaa yo ña kùunio nde'o ma Racha'nu Ndioo Tatá yo juuni kùunio nde'o ma ndian kùu se'e ra ndia. ² Yakan va tu kùunio nde'o ma Racha'nu Ndioo ta jachi'o ma tu'un ña tachi ra nuu yo, juuni kua ikan kùu koto kachin yo ña kuunio nde'o ndian kùu se'e ra ndia. ³ Vati jàna'a yo ña kùunio nde'o ma Racha'nu Ndioo ora jachi'o ma tu'un ña kà'an ra, ti tandi'i ma tu'un tachi ra nuu yo töve ndetiñu jà'a yo yi. ⁴ Vati tandi'i nda yo kùu se'e Ndioo cha jàkanaa yo ma ña kini ña ìyo ma ñuñivi cha'a' ña chìnunio ma tu'un Jesucristu. ⁵ Yakan va, ¿nda yo kùu ma ndian jàkanaa ma kuati ìyo nuu ñu'u' ñuñivi?, kùuni ndo. Ma ndian chìnuni ña ma Racha'nu Jesuu kùu ra ma Se'e Ndioo, ndiakani kùu ma ndian jàkanaa.

Tu'un kà'an naja kua ìyo ma ra se'e Ndioo

⁶ Ora kīchi ma Racha'nu Jesucristu ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya jàna'a ra nuu yo ña kùu ra Se'e Ndioo ora jākunduta ra ta juuni ora chāti ra ma nii ra. Yüvi chi'in ma takuini kùu yi ña jàna'a ra nuu yo va juuni chi'in ma nii ra ndia. Ta ikan jan chā'a ra ma Tati Í ra nuu yo, ikan na ku'va yi kuenda nuu yo cha'a' ma ña ndicha ña kà'an ra. ⁷ Ta cha'a' yakan kùu yi ña ìyo uni ta'an yi ña kùu yi testigu ma andivi: Racha'nu Ndioo Tatá yo chi'in ma ra kùu tu'un Ndioo, ta Tati Í ra ndia. Ndi uni yi kùu yi iin ni ña kua kùu yi. ⁸ Ta juuni ìyo uni ta'an yi ña kùu testigu ma nuñu'u' ñuñivi i'ya ndia: Ma Tati Í Ndioo chi'in ma takuini chi'in ma nii. Ndi uni yakan indukuni kua kà'an yi. ⁹ Ta tu chìnunio ma tu'un kà'an ñivi chi'in yo, ta ìyo yi ña chinuni ga yo kua kà'an Racha'nu Ndioo, vati kà'an ra cha'a' naja kua ìyo ma ra kùu Se'e ra chi'in yo. ¹⁰ Yakan va tu chìnunio ma tu'un ma ra Se'e Ndioo, cha chito yo ti ña ndicha kùu ma tu'un ña kà'an Ndioo cha'a' Se'e ra ña ìyo tichi anima yo, va taku ma ndian tüvi chìnuni ma tu'un Ndioo, ndiakan kàti na ti mamaa tu'un vatani kùu ma ña kà'an ra. Takan kàti na ti tüvi chìnuni na ña tu'un ndaa kùu ma ña kà'an Ndioo cha'a' ma ra kùu Se'e ra. ¹¹ Ma Racha'nu Ndioo cha kàti kachin ra nuu yo, ti kùuni ra ña na ni'o nuu ni koo yo endeeni chi'in ra. Ta cha'a' ña ndo'iin yo chi'in Se'e ra kùu yi ña ni'o nuu ni koo yo endeeni chi'in ra. ¹² Yakan va ma ndian chìnuni tu'un ma ra Se'e ma Racha'nu Ndioo, cha nì'i na yi, va takua ma ndian tüvi chìnuni tu'un ma ra Se'e Ndioo, na tüvi nì'i na yi.

Ma tu'un nuu ndi'inia ña kà'an Xuva kuenda ña jàkuninaa ra ma ñivi

¹³ Tàì ma tu'un i'ya kuenda ndo ndian chìnuni tu'un ma Racha'nu Jesuu ra kùu Se'e Ndioo, ikan na koto kachin ndo ña cha nì'i ndo nuu ni koo ndo endeeni chi'in ra.

¹⁴ Yakan va na tüvi ìyo yi ña yu'vìo kà'an yo chi'in ma Racha'nu Ndioo,

vati cha kàti ra ña tu kà'an yo chi'in ra ma ña va'a ña kùuni maa ra, ni taso'o ra ma ña kà'an yo. ¹⁵ Yakan va cha ch̀to yo ti ora kà'an yo chi'in ma Racha'nu Ndioo, taso'o ra ma ña kà'an yo. Ta juuni cha ch̀to yo ña tu chikan yo iin nakuyi nuu ra, ta cha nĩ'o yi ndia.

¹⁶ Ta tu nde'o ña ma ndian kùu ta'an yo jà'a na iin kuati, ña tũvi iin kuati ka'nu ña kundaka yi na iti' nuu kuvi na endeeni, na ka'an yo chi'in Ndioo kuenda na, ikan na jaka'nuni ra ma kuati na ta ku'va ra iti' koo ndito na chi'in ra. Ta tu ja'a na iin kuati ka'nu ña iyo yi ña kuvi na endeeni, ta tũvi iyo yi ña ka'an yo cha'a' na nuu Ndioo tuva takan. ¹⁷ Yakan va tandi'i ma ña tũvi va'a ña jà'a ma ñivi iin kuati kùu yi. Va töve ndisaa kuati ña jà'a ma ñivi ndàka yi nuu kuvi na endeeni.

¹⁸ Ta juuni cha ch̀to yo ña ndisaa ndian kùu se'e Ndioo, töva iyo na ña ja'a na kuati, vati ma ra Se'e Ndioo kùu ma ra jà'a kuenda na. Ta cha'a' yakan kùu yi ña na kùu ga ja'a ma kui'na ja'án' ña na ku'un na iti' kini.

¹⁹ Va cha ch̀to yo ti ñivi iyo kuenda Ndioo kùu maa yo, va cha yatin ndisaa ma ñivi ñuñivi kùu ma ndian iyo kuenda ma kui'na. ²⁰ Ta juuni cha ch̀to yo ña kīchaa ma ra Se'e Ndioo nuu ñu'u' ñuñivi i'ya ta chā'a ra chinituni yo, ikan na nakoto yo ma Ndioo ndicha. Ta cha'a' yakan kùu yi ña indukuni iyo yo chi'in ra, ta chi'in ma ra Se'e ra Jesucristu ndia. Yakan va ma rakan kùu ra ma Ndioo ndicha, vati chà'a ra nuu koo yo endeeni chi'in ra.

²¹ Yakan va ndyo'o se'yu, na ja'a ndo kuenda nuu ndo ta tũva iyo yi ña jaka'nu ga ndo ma ndioo yutun ña jànda'viña'a. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu uvi ña tãa racha'nu Xuva

Nduva'a kuii kunda'vini Xuva ma ndian iyo kuenda Ndioo

¹ Yu'u iin ra kuxini ndian chìnuni, tàì tutu i'ya kuenda yo'o iin ña'a ña kùu iin ña kächin Ndioo ña kùun iin ñivi ra, ta juuni tàì yi kuenda ndian kùu se'un ndia. Ndicha kuii ña ya'a kùunì nde'i ndo. Ta yüvi yu'uni va juuni ndisaa ndian nàkoto ma tu'un ndaa, juuni kùuni na nde'e na ndo ndia. ² Yakan va nduva'a kùunì nde'i ndo cha'a' ña cha chìto yo ma tu'un ndaa, ta ma tu'un ikan ti na tüva ni naani yo yi, vati endeeni koo yi chí'o. ³ Ma Racha'nu Ndioo ra kùu Tatá yo chí'in ma Racha'nu Jesucristu ra kùu Se'e ra, na ku'va ra ma ñamani ra nuu ndo ta na kunda'vini ra ndo, ikan na koo vii ndo chí'in ta'an ndo. Ta na takan ja'a ra chí'in ndisaa yo ña nàkoto ma tu'un ndaa, ta juuni ndisaa yo ña ya'a kùuni yo nde'o ta'an yo ndia.

⁴ Yakan va nduva'a kuii chisij vati nde'i uvi uni ndian kùu ñivi ta'an ndo ña chìnuni ndicha ma tu'un ndaa, ta ja'a na takua kà'an ma Ndioo Tatá yo ña na ja'a yo. ⁵ Ta vitin ndyo'o ndian chìnuni, chikain ñamani nuu ndo ña na ndakimani ndo ma ñivi ta'an yo ña kùuni na nde'e na ta'an na ndia. Ta ma tu'un ña tàì kuenda ndo ma vitin, ti na yüvi tu'un chaa kùu yi kuenda yo, vati ma tu'un ña cha chíni yo nda ora kīcha'a yo chìnuni yo kùu yi. ⁶ Yakan va jàna'a yo ña ya'a kùuni yo nde'o ma Racha'nu Ndioo ora chàkuu yo kuenda jachi'o ma tu'un ña kà'an ra, vati cha kätitu'un ma Ndioo Tatá yo chí'in yo ña iyo yi ña na koo yo kuenda kùunio nde'o ma ndian kùu ta'an yo, takua cha chíni ndo ma ora kīcha'a ndo chìnuni ndo niku.

⁷ Vati nuu ma ñu'u' ñuñivi i'ya chàkunuu nduva'a kuii kua'a' ma

ndian janda'viña'a iyo vitin. Ta juuni ma ndiakan kùu ma ndian töve ku'va na kuenda ña ma Racha'nu Jesucristu kùu ra iin ra'ii ndicha ora kaku ra ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. Takan kà'an na ña kùuni na janda'viña'a na yo, vati xaani na nde'e na ma Racha'nu Jesuu. ⁸ Yakan va na ja'a ndo kuenda nuu ndo chí'in ma tu'un jàna'a na, koto jànaa ndo ma ya'vi ña jàkanaa ndo cha'a ma tiñu cha ja'a yo kuenda Ndioo. Vati iyo yi ña ni'i ndo tandi'i ña va'a ña chà'a ma Racha'nu Ndioo Tatá yo nuu ndo.

⁹ Ta ndian tiso tiaga siki ña jà'ani na ña kà'an na ma tu'un ña jàna'a Cristu nuu yo, kùuni yi ka'an yi ña na tüva iyo ma Racha'nu Ndioo chí'in na tuva kua ikan ja'a na. Vati tu endee kuà'an yo iti' ra takua jàna'a ma Racha'nu Cristu, kùuni yi ka'an yi ña iyo ma Ndioo Tatá yo chí'in yo, ta juuni iyo ma Racha'nu Se'e ra chí'in yo ndia. ¹⁰ Ta tu iyo nda ndian chaa nuu iyo ndo va tüvi jàna'a na tu'un ndaa takua kà'an ma tu'un jàna'a ma Racha'nu Cristu, va'aga ña na töve kàña'a ndo chí'in na, ta ni kü'va ndo ve'e ndo kundaa na ndia. ¹¹ Vati tu iyo ndaa ndyo'o ña tiñu'u ndo na, kùuni yi ka'an yi ña indukunì kùta'an ndo chí'in ma ña kini ña ja'a na ndia.

Ma tu'un nuu ndi'inia ña kà'an Xuva

¹² Iyo kua'a' ga ma tu'un ña kùuni ka'in chí'in ndo, vati töve kùunì tai yi nuu tutu. Va'a ga ña ku'un mai ma nuu iyo ndo, ta ikan natu'un ta'an yo yi, ikan na sii kùuni ndisaa yo.

¹³ Ta vitin ma ñivi ta'an ndo ndian iyo i'ya, ndian kächin ma Ndioo, tàchi na iin saludu nuu ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu uni ña tãa racha'nu Xuva

*Xuva kàtitu'un ra ña iin ra va'a
kùu ma ra nàni Gayu*

¹ Yu'u iin ra kuxini ndian chìnuni, tàchì tutu i'ya nuun, yo'o ra nàni Gayu, ra merui ña ndicha kuii kùuni nde'i.

² Yo'o yani, kà'in chi'in Ndioo kuendaun, ikan na koo va'un takua kùuni ma Racha'nu Ndioo ña koun, vati tüvi kùuni nuva ta'un ja'a ma kue'e ndia. Yakan va na koo va'un chi'in ndisaa ma tiñu va'a ña ja'un. ³ Nduva'a kuii chisii ora kichi kàtitu'un ma ndra yani yo nui ña iyo ma tundeeni Ndioo chi'un, ti endeeni kuà'un ma iti' ndaa. ⁴ Ta cha'a' yakan kùu yi ña nduva'a kuii chisii, vati cha chitoi cha'a' ma ndian kùu se'i, vati endee kuà'an na ma iti' ndaa takua kùuni ma Racha'nu Ndioo ña na ja'a na.

⁵ Yo'o yani, ya'a va'a ja'un ña tindeun ma ndian kùu ta'an yo ña chìnuni kichi inga ñuu ora chà ndra chànde'e ndra ñuun ma nuu iyo ve'un vaji töve nàkotoun ndra. ⁶ Ta ndiakan kùu na ña chã'a na kuenda nuu ma ndian chìnuni tu'un Cristu ña ya'a ga kùuniun nde'un na. Ta vitin chikain iin ñamani nuun ña na tindeun na chi'in ndisaa ma ña chiniñu'u na, ti takan va'a kùuni ma Racha'nu Ndioo. Ta takan ja'un, ikan na ku'un va'a na ma iti' nuu. ⁷ Vati cha'a' ña tiñu'u na ma Racha'nu kùu yi ña chàkunuu na, ta töve ja'a na ña ki'in na ña soko ma ndian töve chìnuni. ⁸ Yakan va iyo yi ña nanduku yo naja tindee yo na, ikan na ndo'iin yo chi'in na, ti indukuni jàtiñu yo kuenda ma tu'un ndaa.

⁹ Yu'u tai iin tutu ta tàchì yi nuu ma ñivi chinuni ikan, va ma ra nàni Diótrefe ti na tüvi kùuni ra jachì'in ra ma ña kà'an yi, vati maa ra kùu ma ra chàta'ani ka'nda tiñu.

¹⁰ Yakan va ora ni chai ma ndakan, tajan ni katitu'in nuu ndo cha'a' ma

kuati ja'a ra, vati cha chīnitu'in ña kà'an ra tu'un vata chata ndi, ta yakan ti na yūvi ña va'a kùu yi. Vati na tüvi ndaki'in maani ra ma ndian kùu ta'an yo ndian vachi inga ñuu vaji ndian jàtiñu kuenda Ndioo kùu na. Ta nda ma inga ndian chìnuni ña iyo chi'in ra juuni na tüvi chà'a ra ña na ndaki'in maani na na ndia. Va tu ja'a na yi tajan rakan ti tavani'i ra na ma tichi veñu'u ta tüva cha'a' ra ña ki'vi ndiko na.

¹¹ Yakan va yo'o yani koto ja'un takua ja'a ma ñivi ikan, va'aga na ja'un ma ña va'a. Vati ma ndian ja'a ma ña va'a, ndiakan kùu ma ñivi Ndioo, va ma ndian tüvi ja'a ma ña va'a, kùuni yi ka'an yi ti na tüvi nàkoto na ma Racha'nu Ndioo.

¹² Ndisaa ñivi cha chà'a na kuenda ña iin ra va'a ndicha kùu ma ra nàni Demetriu, ta ndicha ña takan kùu yi. Yakan va ndava nda ndyu'u kà'an ndi ña iin ra va'a kùu ra ta chitoun ti ña ndaa kùu ma ña kà'an ndi.

*Xuva kà'an ra ma tu'un nuu
ndi'inia*

¹³ Iyo kua'a' ga ma tu'un kùuni ña kotoun va tüvi kùuni tai yi nuu tutu. ¹⁴ Vati yu'u chànini ña va'a ga ña ku'un mai kunde'i ñun ma nuu iyoun numini tuva kuyati, ta ikan natu'un ta'an yo yi.

¹⁵ Yakan va na koo viiun chi'in Ndioo, ta ma ndian meru yo tàchì na iin saludu nuun. Ta juuni na katitu'un ma saludu i'ya nuu ta'ii'in ndian ñivi kùu meru yo ndian iyo ndakan ndia.

Tutu ña tãa racha'nu Juda, ra kùu tatun Jesuu

¹ Yu'u Juda ra kùu yani Jandiau, ra jàkuu tiñu nuu ma Racha'nu Jesucristu, tàchì saludu nuu ndyo'o ti ma Racha'nu Ndioo Tatá yo kãchin ra ndo ta kùuni ra nde'e ra ndo, ta ma Racha'nu Jesucristu kùu ra ma ra kùmi ra ndo. ² Ta na kunda'vini ga ma Racha'nu nde'e ra ndo ta na koo vii ndo ta kùuni ndo nde'e ndo ta'an ndo, takua kùuni ma Racha'nu nde'e ra ndo.

Nuu kà'an Juda chata ma ndian kùu matru ña jàna'a tu'un vata

³ Ndyo'o yani ndian ya'a kùuni nde'i, cha iyo tiempu ña kùuni tai iin tutu kuenda ndo ña kà'an yi cha'a' ña kàkú ndo jà'a Ndioo kua jàkàkú ra yu'u ndia. Va vitin tàì tu'un i'ya kuenda ndo ti iyo yi ña janini ndo, koto kù'va ndo ña jakesiin na ndo, ta sama na ma tu'un ndaa cha'a' ma Racha'nu Jesuu ña chìnuni ndo ña iin cha'ani chā'a ra yi nuu tandi'i yo ndian kùu ñivi ra. ⁴ Vati iyo iin ma ndra cha kī'vi xe'e ma tañu ndo ña jà'ani ndra ña ndra va'a chìnuni tu'un Ndioo kùu ndra. Ta takan jànda'viña'a ndra ndo ti yüvi ma ndian chìnuni kùu ndra takua kùu ndo. Ti jàna'a ndra ña va'ani tu ki'vi ndra ja'a ndra ma ña kini cha'a' ña cha iyo ma ñamani Ndioo chi'in ndra, kùuni ndra. Ta juuni kàti ndra ña ma Racha'nu Jesucristu yöve uvanuu ra kùu ma ra chito'o yo, kàti ndra. Yakan va kua kàti ma nuu tutu Ndioo tatiempu, ma Racha'nu Ndioo ni jakutuni ra ma kuati ndrakan, ikan na nde'e ndra tundo'o cha'a' ña jà'a ndra.

⁵ Ta vaji cha chito ndo, ta vitin kùuni jakuku'un ndikonì ndo ña ma ora cha yā'a jakakú ndio ma Racha'nu Ndioo ndian judíu ndian kùu ñivi ra ma nuu tundo'o ña jànde'e ma ñivi iyo ma ñuu Egiptu

ma tatiempu. Ta ma ora cha yā'a yakan, ma Racha'nu Ndioo jànde'e ra ma tundo'o ta jānaa ra ma ndian judíu ndian tüvi chìnuni ña chīyo tañu na ndia. ⁶ Ta jàkuku'uni ndo ña iyo kua'a' ma tati ña jà'a tiñu nuu Ndioo ña tüvi jà'a na tiñu nuu ra takua iyo yi ña ja'a na yi, ti ndākoo na yi niku. Va ma tati ikan cha chū'ni ma Racha'nu Ndioo na ma nuu naa chi'in ma kadena kaa kuenda ña na nde'e na tundo'o endeeni, nda kati chaa ma kivi nuu ndi'inia ña Ndioo ni jakutuni ra na cha'a' ma kuati na. ⁷ Ta indukuni tã'an ma ndian iyo ñuu Sodoma chi'in ma ñuu Gomorra chi'in ma inga ma ndian iyo ma ñuu kuati ña kàndii yatini xiin yi. Ma ndra ñuu ikan nduva'a kuii kua'a' kuati jà'a ndra chi'in ma kuñu ndra, nda kati chàta'ani ndra ki'vi ndra juuni chi'in ndra'ii chi'in ndra. Yakan va indukuni jà'a ma Ndioo chi'in ndra ti jānaa ndi'i ra ma ñuu ikan chi'in ñu'ú. Ta ma tu'un i'ya jàna'a yi nuu yo ña takan Ndioo ni ja'a ra chi'in ma ndian jà'a ma ña kini takan. Va ni jande'e ra tundo'o na, ta ni jakutuni ra ma kuati na, ikan na kayu na endeeni.

⁸ Ta juuni ma ndra jà'ani ña kùu ndra matru ikan, ña iyo tañu ndo juuni jà'a ndra ma ña kini, ta takan töve tiñu'u ndra ma kuñu ndra, ta kàti ndra ña ma ña chàni ndra tichi ñuma'na ndra iyo ma ndatu Ndioo chi'in yi kuenda ndra, ña na katitu'un ndra yi nuu ma ñivi ña na jachi'in na yi. Ta töva jachi'in ndra ma Racha'nu Ndioo ta ndava kà'an ti'ini ndra chata ma ndatu ma tati ña jà'a tiñu nuu ra ndia. ⁹ Vati ni ma tati ña nàni Mike, ña chà'nda yi tiñu nuu ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ta ma tati kùxini ikan vaji iyo ndatu yi, tüvi nī kuuni yi tisokuati yi ma kui'na ora kànita'an yu'u yi cha'a' ma ñunda'yu ma Moisés. Vati ndākoo ma tati kùxini ikan yi nuu nda'a ma Ndioo ta te'en nāka'an yi chi'in ma kui'na: “Ma Racha'nu Ndioo, na jande'e ra tundo'o ñun”, kàti yi. ¹⁰ Ta ma ndra matru vata

ikan chàtu'un ndra ta kà'an ti'ini ndra cha'a' ma ña tüvi kutuni va'ani ndra. Ta ma ña töve va'a ña jà'a ndra indukuni jà'a ndra yi takua jà'a kiti ña töve kuii chito ndri ña jà'a ndri. Yakan va ni jandi'i maa ndra nuu ndra cha'a' ma ña jà'a ndra takan.

¹¹ Va nda'vi ta'an ma ndrakan ña kuà'an ndra ma iti' kini takua jà'a ma ra nàni Caín. Ta cha'a' xu'un' ma ña nànduku ndra jakanaa ndra kùu yi ña ndākoo ndra ma tiñu va'a jà'a ndra, ta kī'vi ndra jà'a ndra ma ña kini takua jà'a ma ra nàni Balaam. Ta chī'í ndra takua chī'í ra nàni Coré cha'a' ña töve nī jachi'in ndra ma ña kà'an ma Racha'nu Ndioo. ¹² Iin ña tukanuuni kùu yi ora chāa ma ndrakan nuu ndò'iin ndo ña jà'a ndo viko ta jàka'nu ndo ma Ndioo. Ti endee chàchi ndra ta chī'i ndra, ta ya'a ga sii kùuni ndra ta töve tiñu'u ndra ma Racha'nu Ndioo. Ta nànduku ndra ma ña va'a kuenda maani ndra. Ta kùu ndra takua kùu ma viko ña tüvi ndiso yi takuii ña kèñu'u ma tati yi te'en tikan, ta juuni kùu ndra takua kùu ma yutun ña tüvi jàtiñu ndrùn ma tiempu ña iyo yi ña jatiñu ndrùn. Yakan va ndisaa ma ndra jà'a takan cha chī'í ndra takua kùu ma yutun ití ña chī'í ndrùn chi'in ndava nda ma yo'o ndrùn ndia. ¹³ Ndisaa ma ña jà'a ndra kùu yi ña jàkukanuu yi ndra ti ya'a kini kùu ma ña jà'a ndra, ta kùu ndra takua kùu ma xikiñu kini ña chàkoso yu'u tañu'u jà'a ma ola ka'nu. Takua ma ndoşo chīnu ri iti' andivi ta numini naa ri, takan kùu yi chī'in ma ndrakan, ndra chàkunuu te'en tikan, va numini ni naa ndra endeeni, ta ni kindoo ndra ma nuu naa.

¹⁴ Takán kùu ta kuenda ma tu'un i'ya cha kātītu'un ma ra nàni Enoc, ma ra kùu tata ucha ma Adán, te'en nāka'an ra chata ma ndian jà'a takan: "Ndè'i ma Racha'nu ña vāchi ra chī'in nduva'a kuii kua'a' mii ma ndian íí ndian jàkuu tiñu nuu ra chī'in ra. ¹⁵ Vāchi ra ta ni jakutuni ra cha'a' ndisaa kuii kuati ña jà'a ma ndian kini cha'a' ña töve chīnuni

na tu'un ra. Ta juuni ni jande'e ra tundo'o ma ndian kà'an ti'ini chata ra ndia." Takán kāti Enoc tatiempu.

¹⁶ Ndisaa ndra matru vata ikan endee ka'anti'ini ndra chata nda ña ni kùuni, ti tüvi kindoo va'ani ndra chī'in ma tu'un ña kà'an na. Ta endee chàtu'un ndra ma ña jà'a inga ñivi. Vati ma ña nànduku ndra jà'a ndra kùu yi ña na kindoo va'a ndra juuni chī'in maa ndra. Ta ya'a chàta'ani ndra jandotayi ndra ndra. Ta chàta'ani ndra jandomani ndra ma ñivi chī'in ma tu'un vii kuenda ña kùuni ndra kindoo va'ani ndra chī'in na.

Juda jàkuninaa ra ma ndian chīnuni tu'un Ndioo

¹⁷ Va taku ndyo'o ndian yanj ndian ya'a kùuni nde'i, na kuku'un va'ani ndo takua kātītu'un ma ndra kùu tatun Jesucristu. ¹⁸ Vati ndrakan kātītu'un ndra ña ma nuu ni ndi'i ma ñuñivi ni koo ñivi ña ni ka'an ti'ini na chata ma ndian kùu ñivi Ndioo, ta ni ja'a na ma ña kini takua kùuni maa na. ¹⁹ Ta juuni ndrakan jàkesiin ndra ma ñivi, ta jà'a ndra ma ña kini ña chàta'ani maa ndra ja'a ndra, vati töve iyo ma Tati Íí Ndioo chī'in ndra.

²⁰ Va taku ndyo'o ndian kùu yani ña chīnuni tu'un Ndioo, na chīnuni va'a ga ndo ma tu'un ra, ikan na ni'i ga ndo naja kua koo íí ndo chī'in ra. Ta juuni na ka'an ndo chī'in ma Racha'nu Ndioo kuenda ña na tindee ma Tati Íí ra ndo. ²¹ Yakan va na koo va'a ndo chī'in Ndioo cha'a' ña ya'a kùuni ra nde'e ra ndo. Ta na kua tu va'a ndo ma Racha'nu yo Jesucristu ma ora ni chaa ma kivi ña ni ku'va ra ña na koo ndito ndo chī'in ra endeeni cha'a' ña ya'a kunda'vini ra ndo.

²² Ta na kunda'vini ndo ma ndian ta'an ndo ña tüvi chīnuni va'a, ²³ ta na tindee ndo ma inga ñivi, ikan na kakú na koto ku'un na ma andaya'. Ta inga na na kunda'vini ndo nde'e ndo na vaji juuni iyo yi ña ja'a ndo kuenda nuu ndo chī'in ma ña kini jà'a na, koto juuni maa ndo na kī'vi ndo ja'a ndo ma ña kini ña jà'a na ndia.

*Ma tu'un nuu ndi'inia ña kà'an
Juda ña jàka'nu ra ma Racha'nu
Ndioo*

²⁴ Ta ma Racha'nu Ndioo ìyo ndatu, kuenda kumi ra ta takan töve ja'a yo ma kuati, ikan na kuu chaa yo koo yo ma nuu ìyo ra. Ta ni kuu yo takua kùu iin ja'ma chaa ña ni'iin ta'vi töve meku ta nduva'a sii ni kuuni yo ora chaa yo nuu ìyo ra. ²⁵ Yakan va na jaka'nu yo ma Racha'nu Ndioo, ti uvanuu ra kùu ma ra kùu jakakú yo cha'a' ma Racha'nu Jesucristu. Ti ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra chà'nda tiñu ta ìyo kua'a' ndatu ra ta ra nduva'a ka'nu kùu ra ndia. Yakan va na jaka'nu yo ra vitin, itaan ta endeeni. Ta takan na kuu yi. Amén.

Tutu t̄aa ma racha'nu Xuva nuu k̄atitu'un ma Racha'nu Jesuu nuu ra cha'a' ña ni kuu

*Nuu j̄ana'a ma Racha'nu Jesuu
nuu ma Xuva*

¹ Ndioo ch̄a'a ra ña na katitu'un Jesucristu tu'un i'ya, ikan na jana'a ra ma ndian j̄a'a tiñu nuu ra, cha'a' ma ña ni ta'an yo numi kuiini ma tiá iti' nuu. Vati ma Racha'nu Jesucristu t̄achi ra iin tati j̄akuu tiñu nuu Ndioo, ikan na katitu'un yi tu'un i'ya nuu Xuva ra j̄akuu tiñu nuu Jesuu.

² Ta ma Xuva k̄uu ra, ra k̄atitu'un ndaa ra nuu ma ñivi ndisaa kuii tu'un ña t̄achi Ndioo ra chi'in tu'un ña j̄ana'a ma Racha'nu Jesucristu nuu ra ndia, vati Xuva ch̄a'a ra koto ma ñivi ndisaa kuii ña ndē'e ra.

³ Ta na sii kuuni ma ndian j̄akua'a ma tu'un i'ya ña k̄a'an ña ni kuu, ta juuni na sii kuuni ndian taso'o yi ta jachi'in na ña k̄a'an yi, vati cha k̄uyatin ma ora ña ni chinu ma tu'un i'ya ña k̄a'an yi.

*Xuva t̄aa ra ma tu'un i'ya kuenda
ndian chinuni tu'un Jesucristu ndian
k̄uti'vi ta'an ma ndi ucha ñuu ña
k̄andii ma iti' ñu'u' Asia*

⁴ Yu'u Xuva, t̄ai ma saludu i'ya ta t̄ach̄i yi kuenda ndisaa ndyo'o ndi ucha veñu'u ndian iyo ninii ka'nu ma ñu'u' Asia ña k̄uu ndo ucha veñu'u ma Racha'nu Jesucristu. Ma Racha'nu Ndioo ndo, na ku'va ra ma ñamani ra nuu ndo, ta na ku'va ra ña na koo vii ndo kuenda ra, ti maa ra k̄uu ra ña iyo ra ma vitin, ta maa ra k̄uu ra ña cha takani iyo, ta maa ra k̄uu ra ña ni kichi ra tiá iti' nuu ndia. Ta juuni na ku'va ma ndi ucha nuu ma Tati Í Ndioo ñamani yi nuu ndo chi'in ña koo vii ndo ndia, nda ma nuu ka'in yi iti' nuu ch̄a'nda Ndioo tiñu. ⁵ Ta nda nuu ma Racha'nu Jesucristu na ni'i ndo ñamani Ndioo ta na koo vii

ndo ndia, ti rakan k̄uu ra testigu ndaa, ta ra nunuu ña n̄at̄aku tañu ma ndian ndií, ta ch̄a'nda ra tiñu nuu tandi'i ma ndra kumitiñu ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya. Vati Cristu ikan k̄uu ra ña ya'a k̄uuni ra nde'e ra yo, ta cha j̄anandoo ra ma kuati yo cha'a' ña ch̄ati ma nii ra cha'a' yo. ⁶ Ta juuni j̄a'a ra yo ña na k̄uu yo takua k̄uu ma ndra k̄uu rey ndra ch̄a'nda tiñu, chi'in ña na kuu yo sutu, ndra j̄aka'nu ma Racha'nu Ndioo Tatá yo. Yakan va na jaka'nu yo ma Racha'nu Jesucristu, ta na koo ndatu ra endeeni. Ta takan na kuu yi. Amén.

⁷ ¡Na nde'e ndo!, vati Cristu v̄achi ra tañu ma viko. Ta ikan ndisaa na ni nde'e na ra, ta nda ma ndian xaani ni nde'e na ra, ta nda ma ndian j̄atakue'e kuñu ra ni nde'e na ra ndia. Ta tandi'i ma ñivi iyo ñuñivi ni kuaku na ma ora ni nde'e na ra, ta ndicha ña takan k̄uu yi, ta takan ni kuu yi ndia.

⁸ Vati ma Racha'nu Ndioo k̄a'an ra ña: "Yu'u k̄uu ma ra nunuu, ta ma ra nuu ndi'inia, takua k̄uu ma letra A chi'in Z, ti yu'u k̄uu ma ra kuxini ma vitin, ta k̄ui ma ra takani k̄ui niku, ta k̄ui ma ra ni kichi iti' nuu ndia." Takan k̄ati ma Racha'nu Ndioo ra ya'a iyo ndatu.

*Nuu ndē'e ma Xuva ma Racha'nu
Cristu takua ndē'o iin nakuyi ora
ch̄anio*

⁹ Yu'u ra n̄ani Xuva, ra juuni chinuni takua chinuni ndo, ti cha ndō'iin chi'in ndo cha'a' ma Racha'nu Jesuu. Yakan va juuni ni ni'i nuu ni koi chi'in ndo ma nuu ch̄a'nda Ndioo tiñu, ti juuni ya'a j̄andeeni ña nde'i tundo'o ndia. Vati cha'a' ña k̄atitu'in ma tu'un Ndioo nuu ma ñivi cha'a' ma Racha'nu Jesucristu, k̄uu yi ña t̄achi na yu'u kuenda ña ndē'i tundo'o ma tichi ku'u ña n̄ani Isla Patmo. ¹⁰ Vati iin kivi ña na jaka'nu yo ma Racha'nu k̄uu yi ña ndai jaka'nui ra chi'in ndatu ma Tati Í Ndioo, tajan ma iti' chatai ch̄ini iin tati ña ya'a kanachaa, takua k̄uu iin tati ma yutun t̄ivi ¹¹ ña te'en k̄a'an yi chi'in:

—Yu'u kùu ma ra nunuu ta ma ra nuu ndi'inia, takua kùu ma letra A chi'in Z, ta cha'a' yakan kùu yi, ña yu'u kùuni ña na taun iin nuu tutu ma ña ndē'un, tajan na tachiun yi ma nuu ndi ucha ma veñu'u, ndian chìnuni ña iyo ma iti' ñu'u' Asia. Taku nuu ma ñivi Ndioo ña iyo ma ñuu Efesu, chi'in nuu ma ñivi Ndioo ña iyo ñuu Esmirna, ta nuu ma ñivi Ndioo ña iyo ñuu Pérgamo, ta nuu ma ndian iyo ñuu Tiatira, ta nuu ma ndian iyo ñuu Sardis, ta nuu ma ndian iyo ñuu Filadelfia, ta nuu ma ndian iyo ñuu Laodicea ndia.

¹² Ta ma ora chikoni'i ndioi ma iti' chatai ña kùuni nde'i yo tati kùu ma ña kà'an chi'in, tajan ikan ndē'i ucha ta'an ma kandileru oro nuu chàkuiin ma tima. ¹³ Ta tañu ma ndi ucha ta'an ma kandileru nuu chàkuiin ma tima, ikan ndē'i iin ma ra kàa takua kàa ma ra se'e ñivi ña ñu'u ra iin ja'ma kani, ña chàa yi ndava nda sukun cha'a ra, chi'in iin pañu oro ña chàa yi ndava nda pechu ra. ¹⁴ Ta ma ixi xini ra kuichin la'ndi yi, takua kuichin ma ixi ma mvechala, a takua kuichin ma nieve, ta ma tichi tinuu ra, va kàa yi takua kàa ma yaa ñu'ú. ¹⁵ Ta ma cha'a ra, va kua'á yi takua kàa ma kaa bronce ma ora kàyu yi ma tichi hornu. Ta ma tati ra, nduva'a ni'i kà'an yi, takua jà'a ma yuta ña nduva'a kàyu jà'a yi. ¹⁶ Ta ma tichi ma nda'a' kua'a ra, ka'iin ucha ta'an ma chele, ta iin machiti ña xaan nduvi chiyo, kùu yi ña kèe yi tichi yu'u ra. Ta ma nuu ra va nduva'a tàcha yi, takua tàcha ma nduva nikandii ora ya'a xaan nde'e yi.

¹⁷ Yakan va ma ora ndē'i ra, ta ndūvai ma iti' cha'a ra takua ndūva iin ma ña chī'í. Tajan maa ra jündii ra ma nda'a' chiyo kua'a ra ma chatai, ta te'en nàka'an ra chi'in:

—Na yū'viun ti yu'u kùu ma ra nunuu, ta ma ra nuu ndi'inia. ¹⁸ Ta juuni kùu ma ra iyo ma vitin, ti cha chī'i niku, va cha iyo ndito ndikoi ma vitin ta ndisaa tiempu, vati yu'u kùu ma ra iyo ndatu ña kùu janataku ndikoi ma ñivi ma

nuu chī'í na. Ta vitin cha nda'i ma ndatiku ña jàna'a yi ña iyo ma ndatu ikan chi'in. ¹⁹ Yakan va na taun tandi'i ma ña ndē'un: ma ña iyo ma vitin chi'in ma ña ni koo tiá iti' nuu ndia. ²⁰ Ña'a kùu ma tu'un xe'e ña kà'an cha'a' ma ndi ucha ta'an ma chele ña ndē'un ma tichi nda'a' chiyo kua'i, chi'in ma ndi ucha ta'an ma kandileru oro nuu chàkuiin ma tima: taku ma ndi ucha ta'an ma chele, ikan jàna'a yi, ña ndiakan kùu ma ndian tatun ña jùkuu tiñu nuu Ndioo ta ta'i'iin tatun ikan kùmi ra ma ucha ta'an veñu'u ndian chinuni nuu ucha ta'an ñuu. Ta ma ndi ucha ta'an ma kandileru oro nuu chàkuiin ma tima, ikan jàna'a yi ña, ndiakan kùu na ma ndi ucha ta'an ma veñu'u ndian chìnuni ikan ndia.

2

Cristu kà'an ra kuenda ma ñivi ra ndian iyo ñuu Efesu

¹ Jesuu te'en kà'an ga ra chi'in Xuva:

—Na taun te'en nuu ma ra kùu tatun Ndioo ña kà'an kuenda ra ña iyo ma veñu'u ndaa ma ñuu Efesu: “Ta te'en kà'an ma ra iyo ucha ta'an ma chele ma nda'a' chiyo kua'a, ta juuni chàkunuu ra ma'ñu ma ndi ucha kandileru oro: ² Taku yu'u, ti cha chito ndi'i naja kua ya'a ni'i jàtiñu ndo, ta naja kua jàndeeni ndo chi'in ta'an ndo, ta juuni cha chitoi ña na kùndee ga ndo nde'e ndo ña jà'a ma ndian kini ndia. Ta chitoi ña cha kicha'a ndo ki'in ndo ku'va ma ndra kà'an ña kùu tatun Ndioo, ta tüvi ndicha, ta juuni chitoi ña cha chā'a ndo kuenda ña maaaa ndra vatani kùu ndra. ³ Ta chitoi ña ya'a jàndeeni ndo, ta tüvi nī jaña ndo yu'u ña ya'a ni'i jàtiñu ndo cha'i, vaji ndē'e ndo tundo'o cha'a' ña chìnuni ndo tu'un kà'in. ⁴ Va iyo iin nakuyi ña tüvi chàta'ani ña jà'a ndo, vati na tüva kùuni va'a ndo nde'e ndo ma Racha'nu ma takua jà'a ndo ora kicha'a ndo chìnuni ndo tu'in niku. ⁵ Yakan va na kuku'uni ndo ma iti' va'a ña kuà'an ndo niku antea ña kesiin ndo yi, ta na chikoni'i ndiko

ndo ku'un ndo ma iti' va'a inga cha'a' ma takua jā'a ndo ma ora kīcha'a ndo chìnuni ndo tu'in niku, ta tu töve ndakoo ndo ma iti' töve va'a ta chikoni'i ndiko ndo ma iti' va'a, tajan ku'in chata ndo ta namai ma kandileru oro nuu chàkuiin ma tima ma nuu ndo ta samai yi ma nuu ndaa yi. ⁶ Va ìyo iin ma ña va'a ña jà'a ndo, cha'a' ña xaani ndo nde'e ndo ma ndian chàkunuu chi'in ma ra nàni Nicolaíta, vati nda mai ta xaanj nde'i na ndia. ⁷ Yakan va tu ìyo so'o ndo, na taso'o va'a ndo ma tu'un i'ya ña kà'an ma Tati Í Ndioo nuu ndisaa ndo ndian ìyo ta'ii'iin veñu'u ña chìnuni tu'un Cristu. Vati ma ra kùu Tati Í Ndioo kàti ra ña: tu kùndee ndo jàkanaa ndo ma kuati; tajan ni ku'va ndioi ña na kachi ndo ma chiti yutun ña chà'a ma kivi koo ndito ndo ña ndaa ma nuu sukun nuu chà'nda Ndioo tiñu ma andivi.”

Cristu kà'an ra kuenda ma ñivi ra ndian ìyo ñuu Esmirna

⁸ Jesuu kà'an ga ra te'en chi'in Xuva:

—Na taun te'en nuu ma ra kùu tatun Ndioo ña kà'an kuenda ra ña ìyo ma veñu'u ndaa ma ñuu Esmirna: “Ta te'en kà'an ra: Yu'u kùu ma ra nunuu, chi'in ma ra nuu ndi'inia, ta cha chī'i, ta nātaku ndikoi. ⁹ Cha chito ndi'j naja kua kaa ma tiñu jà'a ndo, ta juuni cha chitoi ña ya'a nde'e ndo tundo'o cha'a' yi, ta ndà'vi ndo ndia. Va na yüvi takan kùu yi, ti chi'in ma tu'un Ndioo, nduva'a kuika ndo. Ta juuni chitoi ña na tüvi va'a jà'a ma ndian judíu ña kà'an na chata ndo, ta jà'ani na ña kùu na ndian ìyo va'a na chi'in Ndioo, ta tüvi ndicha, ti java chi'in ma kui'na nàni Satanaa ìyo na. ¹⁰ Va koto yü'vi ndo cha'a' ña ni nde'e ndo tundo'o, vati ma ndian jà'a tiñu nuu ma kui'na ni ti'i na uvi uni ta'an ndo ma tichi vekaa kuenda uchi kivi, ti ikan ni ki'in ndioán' ku'va ndo chi'in ma tundo'o ña ni nde'e ndo ikan. Va tu endee ìyo va'a ndo chi'in ma Racha'nu Ndioo nda kati kuvi ndo, tajan yu'u ni ku'va ndioi ya'vi ndo, ti ni ni'i ndo nuu ni koo ndo chi'in

Ndioo endeeni. ¹¹ Yakan va tu ìyo so'o ndo, na taso'o ndo ma ña kà'an ma ra kùu Tati Í Ndioo nuu ndo ma tichi ta'ii'iin veñu'u ikan. Vati tuva kundee ndo jakanaa ndo ma kui'na, tajan na tüva ni nde'e ndo tundo'o ña ni ta'an ma ndian ìyo yi ña kuvi cha'a' uvi.”

Jesucristu tàchi ra ma tu'un i'ya kuenda ma ndian ìyo ma veñu'u ñuu Pérgamo

¹² Jesuu te'en kà'an ga ra chi'in Xuva:

—Na taun te'en nuu ma ra kùu tatun Ndioo ña kà'an kuenda ra ña ìyo ma veñu'u ndaa ma ñuu Pérgamo: “Ta te'en kati ma ra naa ma machiti kundu ña xaan ninduvi chiyo yu'u: ¹³ Cha chito va'i nda tiñu kùu ma ña jà'a ndo, ta juuni chitoi ña ìyo ndo ma ñuu nuu chà'nda ma kui'na ña nàni Satanaa tiñu ndia. Ta vaji ndicha ña takan kùu yi va juuni ìyo ndaa ga ndo kuendai, ta takà'an jaña ndo ña chìnuni ndo ma tu'in, vaji juuni ma tañu ndo nuu ìyo ndo, kùu ma nuu chà'nda ma kui'na Satanaa tiñu. Chiña chā'ni na ma ra kùu merui, ña nduva'a chìnuni ma tu'un Ndioo ña nàni Antipas. ¹⁴ Va ìyo uvi uni ma ña tüvi chà'ta'anj ña jà'a ndo. Ta yakan kùu ma ña ni katitu'in nuu ndo vitin. Vati juuni ìyo ga ma ndian ìyo tañu ndo ma ñuu Pérgamo chiña ña juuni takà'an jaña na ña jà'a na ma tu'un kini ña jāna'a ma ra nàni Balaam ma nuu na. Ta juuni rakan kùu ra ña tī'i ra ma ña kini xini ma ra nàni Balac ña na janda'viña'a ra ma ndian judíu chi'in ma tu'un ikan, vati rakan kà'an ra chi'in na ña na kachi na ma ndayu ña sòkó na nuu ma ndioo yutun íi, ta na ki'vi ma ndra'ii chi'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ñivi ña'a chi'in yüvi ii vi ndia. Ta yakan ti iin kuati ka'nu kùu yi. ¹⁵ Ta juuni ìyo ma ndian ìyo chi'in ndo ña juuni takà'an jaña na ña jàka'nu na ma ña jāna'a ma ndian nicolaítas, ña nda yu'u ta xaanj nde'i yi ndia. ¹⁶ Yakan va na ndakoo ndo ma iti' kini kuà'an ndo ta chikoni'i ndo ku'un ndo ma itj,

vati tu tüvi jaña ndo ña jà'a ndo ma takan, tajan numi kuiini ni ku'in kukanita'in chi'in ndo, ta ni jande'i tundo'o ndo chi'in tu'in ña kùu yi takua kùu iin machiti kuiin ña kèe tichi yu'i. ¹⁷ Yakan va tu iyo so'o ndo, na taso'o va'a ndo ma ña kà'an ma Tati Í Ndioo nuu ndo ma tichi ta'ii'in veñu'u ikan. Tatu kundee ndo jakanaa ndio ndo ma kui'na, tajan ni ku'va ndioi ña na kachi ndo ma paan ña nàni maná ña indii xe'e. Ta iin yuu kuichin nuu ndiso iin sivi chaa ña n'i'in ñivi töve nàkoto, uvanuu ma ndian kùu nakoto ma sivi chaa yi kùu ma ndian n'i ma yuu ikan."

Jesucristu tàchi ra tu'un i'ya kuenda ma ndian iyo ma veñu'u ñuu Tiatira

¹⁸ Jesuu te'en kà'an ga ra chi'in Xuva:

—Na taun te'en nuu ma ra kùu tatun Ndioo ña kà'an kuenda ra ña iyo ma veñu'u ndaa ma ñuu Tiatira. "Ta te'en kà'an ma ra Se'e Ndioo, ra kaa tinuu takua kaa ma yaa ñu'ú, ta cha'a ra ña kua'á takua kaa ma kaa bronze ma ora kàyu yi tichi hornu: ¹⁹ Cha nàkoto va'i ndisaa kuii ma tiñu jà'a ndo, ta chitói naja kua kùuni ndo nde'e ndo ma ndian kùu ta'an ndo, ta chitói naja kua chìnuni va'a ndo ma tu'in, ta naja kua tindee ndo ta'an ndo, ta jàndeeni ndo nde'e ndo ña jà'a na. Ta juuni chitói ña kua'a' ga ma tiñu va'a jà'a ndo ma vitin kua jà'a ndo ora kīcha'a ndo chìnuni ndo tu'in. ²⁰ Va iyo iin nakuyi ña tüvi chàta'anì ña jà'a ndo, vati naja chà'a ndo ña na jana'a ma ña nàni Jezabel ma tu'un Ndioo nuu ndo. Ta yakan ti chi'in ma tu'un vata ña jàna'a ña nuu ndo, jànda'viña'a ña ndian jàkuu tiñu nui, vati jà'a ña ña ma ndra kùu ndra'ii na k'vi ndra chi'in ma ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ma ñivi ña'a chi'in ma ndra'ii yüvi ii vi. Ta juuni jà'a ña, ña na kachi na ma ndayu ña sòko na nuu ma ndioo yutun í ndia. ²¹ Ta cha nduva'a kua'a' cha'a', chà'i tiempu nuan ña na jaña ña jà'a ña ma kuati, ta chikoni'an iti' kuà'an ña ta ki'vi

ña ma iti' Ndioo kuunì. Va juuni na kùunian ndakoan ma kuati jà'a ña. ²² Cha'a' ña jà'a ña kuati takan, yakan va ni jande'i tundo'o nuan, ta ni ja'i ña na ku'vian jà'a yi. Ta juuni ma ndra ña endee k'vi chi'an ni jande'i tundo'o nuu ndra ndia, tu na tüvi kùuni ndra jaña ndra ña jà'a ndra yi chi'an. ²³ Ta nda ma ndian kùu se'an ni ka'ni, ikan na ku'va tandi'i ma ndian veñu'u kuenda ña yu'u kùu ma ra chitói ndi'i naja kua chàniini ma ñivi, ta chi'in anima na ndia. Ta ta'ii'in ndo ni ku'vai ma ya'vi va'a ndo tuva ña va'a kùu ma ña jà'a ndo ta ma ya'vi töve va'a tu töve va'a ma ña jà'a ndo. ²⁴ Va taku tiaga ndyo'o ndian iyo ma ñuu Tiatira, ña tüvi jachi'in ndo tu'un ña jàna'a ña nuu ndo, ta ni ña tüvi ndàki'in ndo ja'a ndo ma tu'un xe'e ña iyo tichi chinituni ma kui'na Satanaa. Va uvanuu ma tu'un ña cha kà'in chi'in ndo kùu ma tu'un kùunì ña na ja'a ndo. ²⁵ Ta ma tu'un i'ya kùu yi ña na endee ja'a ndo ma tiñu va'a ña chìnuni ndo takua cha kīcha'a ndo jà'a ndo. Ta takan kùunì ña na ja'a ndo, nda kati ni chaa ma ora ni kichi ndikoi. ²⁶ Vati tu cha kundee ndo jakanaa ndo, ta jachi'in ndo ma tu'in nda kati keta kivi nuu ndi'inia, tajan ni ku'vai ña na ka'nda ndo tiñu nuu tandi'i ma ñivi iyo ma nuñu'u' ñuñivi, ²⁷ takua chā'a ma Tatái tiñu nui ña na ka'ndai tiñu, kua ikan ni ka'nda ndo tiñu nuu ma ñivi chi'in iin yutun kaa kuiin ña ni ku'vai nuu ndo, ña endee ni jakuche'e ndo na chi'in run, takua jà'a ndo chi'in ma kisi ña kuva'a chi'in ñukisi. ²⁸ Ta juuni ni ku'vai nuu ndo ma chele ka'nu ña keta ta ni tuvi ndia. ²⁹ Yakan va tu iyo so'o ndo, na taso'o va'a ndo ma ña kà'an ma Tati Í Ndioo nuu ndo ma tichi ta'ii'in veñu'u ndo."

3

Jesucristu tàchi ra ma tu'un i'ya nuu ma ñivi Ndioo ña iyo kuenda ma veñu'u ñuu nàni Sardis

¹ Jesuu te'en kà'an ga ra chi'in Xuva:

—Na taun te'en nuu ma ra kùu tatun Ndioo ña kà'an kuenda ra ña iyo ma veñu'u ndaa ma ñuu Sardis: “Ta te'en kà'an ma ra iyo ndi ucha ma Tati Í Ndioo chi'in, ta ndi ucha ma chele ndia: Taku yu'u ti cha ch̀to ndi'j naja kua jà'a ndo, ta vaji ma ñivi chà'nini na ña kùu ndo ndian ch̀nuni va'a ma tu'in. Va yu'u, ch̀toi ña tüvi takan kùu yi, ti kùu ndo takua kùu ndian cha ch̀í ti cha jãña ndo ña kuà'an ndo itj. ² Na koo ndito, ta koo va'a ma ña ch̀nuni ndo, ta takan töve ndakoo ndo ma ña va'a jà'a ndo, ta na koo ndito ma ña va'a iyo tichi anima ndo, koto kúnaa ma ña tiani ña va'a ña iyo chi'in ndo, vati ma ña ndè'i ña jà'a ndo na yüvi ña va'a kùu yi kuenda ma Racha'nu Ndioo. ³ Na kuku'uni ndo ti, ma tu'un Ndioo ña taso'o ndo, ta na jachi'in ndo yi ta na jaña ndo iti' kini ña kuà'an ndo ta chikoni'i ndo ku'un ndo itj'. Ta tu tüvi ndoto ndo, tajan ni ku'un ndioi chata ndo takua jà'a iin ra su'u ña ni tüvi ch̀to ndo nda ora ni koyo ra su'u ra ve'e ndo. ⁴ Vati taku ma ñuu Sardis, tiani ma ndian iyo tañu ndo chiña ña töve nĩ jaña na ch̀nuni na ma tu'in, ta ndiakan töve jàmeku na nda'a' na a ja'ma na ña jà'a kuati. Ta juuni kùu na ndian ni kakunuu na ch̀in, chi'in ma ja'ma nduva'a kuii kuichin, vati ñivi iñu'u kùu na. ⁵ Yakan va nda ndian ndyo'o ni kuuni ña jàkanaa ndo ma kui'na, tajan nì'i ndio ndo ku'un ndo ja'ma kuichin ch̀in, ta tüvi ni janai ma sivi ndo nuu ma tutu ña ndiso sivi ma ndian ni koo na ch̀in Ndioo endeeni, vati vi'a ni kujana'a ndioi ndo nuu ma ra Tatái, ta nuu ma ndian kùu tati ra ña jàkuu tiñu nuu ra ndia. ⁶ Yakan va tu iyo so'o ndo, na taso'o va'a ndo ma ña kà'an ma ra kùu Tati Í Ndioo nuu ndo ma tichi ta'ii'in veñu'u ndo.”

Jesucristu tàchi ra ma tu'un i'ya nuu ma ñivi Ndioo ña iyo kuenda ma veñu'u ñuu Filadelfia

⁷ Jesuu te'en kà'an ga ra chi'in Xuva:

—Na taun te'en nuu ma ra kùu tatun Ndioo ña kà'an kuenda ra ña iyo ma veñu'u ndaa ma ñuu Filadelfia: “Ta te'en kà'an ma ra ya'a ií, ta ndicha, ra nda'a ma ndatiku ña iyo kuenda ma Rey David, ra nuna yuve'e, ta kùu ga kasi na yi inga cha'a', ta ora ch̀asi ndio ra yi, ta nĩ'iin na na kùu nuna ndiko na yi: ⁸ Yu'u cha ch̀to ndi'j naja kua kaa ma tiñu jà'a ndo kuenda Ndioo. Ta cha'a' yakan kùu yi ña cha nūnai ma yuve'e nuu ndo ña nĩ'iin na kùu kasi ndiko na yi. Vati vaji tiani ñàndee ndo iyo, va ndicha ña jàchi'in va'a ndo ma tu'un ña kà'in, ti na tüvi nĩ chaa ndo ña kà'an ndo ña töve nàkoto ndo yu'u. ⁹ Tajan ni ja'a ndioi ña ma ndian jà'ani na ña kùu na ndian judíu, va na tüvi ndicha ti java ch̀in ma kui'na iyo na. Vati ñivi jànda'viña'ani kùu na. Ta ndiakan va ni ja'i ña na kunandi chiti na nuu ndo, ta tiñu'u na ndo, ikan na ku'va na kuenda ña nduva'a kùunj nde'i ndo. ¹⁰ Va ndyo'o ña ya'a kumi va'a ndo ta jachi'in ndo ma tu'in ña kà'an yi ña iyo yi ña jandeeni ndo ora ndè'e ndo tundo'o, ta cha'a' yakan kùu yi ña yu'u ni kumi va'i ndo ma ora ña ni koyo ma tundo'o chata ma ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi i'ya ña vachi ki'in yi ku'va na, nde'o tuva ndicha ña ndian va'a kùu na, a tüvi. ¹¹ Ta numi kuiini ni kichj, yakan va na kumi va'a ndo ma kua va'a iyo ndo, koto keta ma ndian kindaa ma ya'vi ña iyo ch̀in ndo nuu ndo. ¹² Ta nda ndian ndyo'o ni kuuni ña kundee ndo jàkanaa ndo ma kui'na, tajan ni nì'i ndo ma tiñu ka'nu ga ma tichi veñu'u nuu chà'nda ma Racha'nu Ndioo tiñu. Ta ikan ni kindoo ndo endeeni. Ta cha'a' yakan kùu yi ña nuu ndo ni tai sivi ma Racha'nu Ndioi, ta juuni nuu ndo ni tai ma sivi ma ñuu Jerusalén chaa ña ni kichi iti' andivi nuu iyo ma Ndioo chito'i, ta juuni ni tai ma sivi chai nuu ndo ndia. ¹³ Yakan va tu iyo so'o ndo, na taso'o va'a ndo ma ña kà'an ma ra kùu Tati Í Ndioo nuu ndo ma tichi ta'ii'in veñu'u ndo.”

Jesucristu tàchi ra ma tu'un i'ya nuu ma ñivi Ndioo ña iyo kuenda ma veñu'u ñuu Laodicea

¹⁴ Jesuu te'en kà'an ga ra chi'in Xuva:

—Na taun te'en nuu ma ra kùu tatun Ndioo ña kà'an kuenda ra ña iyo ma veñu'u ndaa ma ñuu Laodicea: “Ta te'en kà'an ra ña takan na kùu yi, ra jàna'a tu'un ndaa ta ndicha ra kuxini ña chà'nda tiñu nuu tandi'i ña jätuvi Racha'nu Ndioo: ¹⁵ Yu'u cha chito ndi'i naja kua kàa ma tiñu jà'a ndo, ta chitoi ña na tüvi chìnuni va'a ndo ma tu'in, ta ni tüvi kùuni ndo ndakoo ndo yi ndia. Va'a ga ña na kachin ndo nda iti' ni ku'un ndo, a iti' ña chìnuni va'a ndo ma tu'in, a iti' ña na jaña ndo yi. ¹⁶ Va tava cha chitoi ña na tüvi chito ndo nda iti' ña kùuni kachin ndo ku'un ndo, cha'a' yakan kùu yi ña yu'u chani nduchain ndo. ¹⁷ Ndyo'o kàti ndo ña nduva'a va'a iyo ndo, ti ya'a kuika ndo, ta tüvi kumani nì'iin nakuyi nuu ndo, kàti ndo. Va tüvi chà'a ndo kuenda ña juuni maa ndo kùu ma ndian tüvi sii kùuni, ta tüvi ndakutiñu, ta kini ndo, nda'vi ndo, kuaá ndo, ta kaviti ndo kuendai, ti töve chìnuni va'a ndo ma tu'in. ¹⁸ Yakan va chundayu'i ndo ña nuu mai na sama ndo naja kàa ndo, ta na jata ndo nui ma oro ña nduva'a va'a nandoo yi jà'a ma ñu'ú, ikan na ndicha va'a ña ndian kuika kùu ndo chi'in anima ndo. Ta juuni ña nuu mai na jata ndo ma ja'ma kuichin ña kùsukun ndo, koto nde'e ma ñivi ña kaviti nda'a' ndo, ta kukanuu ndo. Ta na jata ndo ma coliriu kuenda ña tì'i ndo tinuu ndo, ikan na kuu nde'e ndo ma ña kùu ndicha ndia. ¹⁹ Vati yu'u chà'ta'anì ka'in tu'un ña kundayu'i nuu ndisaa ma ndian kùuni nde'i, ta juuni ya'a jakuninai na ndia. Yakan va vitin ta numi iyo yi ña jaña ndo ña tüvi va'a, ta na chikoni'i ndiko ndo ma iti' Ndioo. ²⁰ Ta yu'u ndai jakate'i ma yuve'e, ta tu kuni na ma tatì ta nuna na yuve'e nui, yu'u ni ki'vì chi'in na ma tichi ve'e na, ta ikan kùxinì chi'in na, ta ndiakan chi'in yu'u ndia. ²¹ Ta tu

kùndee ndo jàkanaa ndo ma kui'na, tajan ni ku'va ndioi ña na koo ndo chi'in ma nuu chà'ndai tiñu, takua jà'a ma Racha'nu Tatai Ndioo chi'in ña chà'a ra ña na kunandì chi'in ra ma nuu chà'nda ra tiñu, cha'a' ña jàkanai ma kui'na ndia. ²² Yakan va tu iyo so'o ndo, na taso'o va'a ndo ma ña kà'an ma ra kùu Tati Í Ndioo nuu ndo ma tichi ta'ii'in veñu'u ndo.”

4

Nuu kàtitu'un yi naja kua iyo yi ña jaka'nu yo ma Racha'nu Ndioo ma iti' andivi

¹ Takan kùu ta ora yà'a ña kùu te'en, tajan nde'e ndioi ma iti' andivi, ta ikan nde'i iin yuve'e ña nuna yi ma ndakan. Ta ikan chìnì inga cha'a' ma tati ña cha chìnì niku ña kà'an yi takua kùu ma tati yutun tivi. Ta ma tati ikan te'en nàka'an yi chi'in:

—Na ndaun chi'in nde've, vati i'ya ni jana'i nuun ma ña ni kuu tiá iti' nuu —kàti yi.

² Tajan juuni ma ora ikani, kīndoi nda'a' ma Tati Í Ndioo, ta ikan nde'i ña kēta iin tayu í nuu tà'nda tiñu ma iti' andivi chi'in iin ra nandi tichi yi. ³ Ta ma ra nandi ma ikan, kàa ra takua kàa iin yuu tacha ña nàni jaspe, ta takua tacha ma yuu ña nàni cornalina. Ta ma yu'u nuu chà'nda Ndioo tiñu, va endee kavanuu ma koo la'ndi yi ña tacha ri takua tacha ma yuu ña nàni esmeralda. ⁴ Ta juuni nde'i iin oko kumi tayu ña endee kavanuu yi ma tayu í nuu chà'nda Ndioo tiñu. Ta ikan kùu ma nuu nandi oko kumi ta'an ma ndracha'nu ña, ñu'u ndra ja'ma kuichin, ta korona oro indii xini ta'ii'in ndra. ⁵ Ta ma tichi tayu í ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, nduva'a xi'í, ta ni'i, ta tacha jà'a yi. Ta iti' nuu ma tayu ra, ikan tìin ucha ta'an ma ñu'ú ndu'va, ta ndi ucha ta'an ma ñu'ú ikan, va kùu ma ucha ta'an ma ndra kùu Tati Í Ndioo. ⁶ Ta juuni ma iti' nuu ma tayu í nuu chà'nda Ndioo tiñu, ikan kàndii iin ña kàa takua kàa ma takuii tañu'u,

ña kàa yi takua iin inu ña ndichin yi ninduvi chiyo.

Ta ma sava ndaa ma nuu ma tayu íí nuu chà'nda Ndioo tiñu, ta ninii kavanuu ma tayu ra, ikan ka'iin kumi ta'an ma ndian ndito ña jätuvi Ndioo ña nduva'a kua'a' tinuu yi ka'iin ma iti' nuu yi, ta iti' chata yi. ⁷ Ta ma ña nunuu ña ndito, va kàa yi takua kàa iin ii'ii. Ta ma ña uvi, va kàa yi takua kàa iin jundiki, ta ma ña uni, va kàa yi takua kàa nuu ñivi, ta ma ña kumi va kàa yi takua kàa iin tasu ña taka ndichin ri nuu sukun. ⁸ Ta ma ndi kumi ña ndito ikan, ta'ii'iin yi iyo iñu ta'an ndichin yi, ta nduva'a ka'iin kua'a' ma tinuu yi iti' chata yi, ta iti' tichi yi ndia. Ta nduvi niñuu endee töve jàña yi kumi yi ña kà'an yi te'en:

Ra ya'a ga íí, ra ya'a ga íí, ra ya'a ga íí,
kùu ma Racha'nu Ndioo ra iyo ga ndatu kua tandi'i inga na,
ti rakan kùu ma ra kuxini ma vitin,
ta kùu ra ma ra takani iyo niku,
ta kùu ra ma ra ni kichi iti' nuu ndia kàti ma ndi kumi ña ndito ikan.

⁹ Ta ma ndi kumi ña ndito ikan, ta nani ora jàka'nu yi, ta tiñu'u yi, ta chà'a yi ta'vindioo nuu ma ra nandi tayu íí nuu tà'nda tiñu, ra endee iyo ndito ndisaa tiempu, ¹⁰ juuni ma ora ikan ma ndi oko kumi ma ndracha'nu ka'iin ikan endee chùnandi chiti ndra ma nuu ma ra nandi nuu tayu íí, ta endee tiñu'u ndra ma Racha'nu, ra endee iyo ndito ndisaa tiempu. Ta ora kīcha'a kà'an ndra, ta endee tàva ndra ma korona ma xini ndra kani ndií ndra yi ma nuu ñu'u' ma nuu íí nuu chà'nda Ndioo tiñu, ta te'en kīcha'a ndra kà'an ndra:

¹¹ Yo'o Racha'nu chito'o ndi, ya'a ka'nu ra kùun,
vati ndicha ña iyo yi ña tiñu'u ndi ñun ti iin ra va'a kùun,
ta iyo ndatun, vati maun kùun ña jätuviun tandi'i ma ña iyo ñuñivi chi'in iti' andivi ndia,
ta cha'a' ña kua kùuni maun kùu yi ña jà'un yi, ta iyo yi,

kàti ma ndracha'nu nuu ma Racha'nu Ndioo.

5

Nuu kà'an Xuva cha'a' ma ra kùu takua kùu iin mvechala chi'in iin tutu Ndioo ña ndasi kutu'

¹ Tajan ma iti' nda'a' chiyo kua'a' ma ra chùnandi ma tayu íí nuu chà'nda Ndioo tiñu, ikan ndē'i iin tutu ña nātuvi yi ña iyo letra yi ninduvi chiyo, ta ndasi yi chi'in ucha ta'an seyu. ² Ta juuni ndē'i iin tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ña te'en kànachaa yi ña chikatu'un yi:

—¿Ta yo kùu ma ra iyo ndatu ta kuu jà'a ra ña ndachi ma ndi ucha ta'an ma seyu, ta nuna ra ma tutu ña nātuvi ikan?
—kàti ma tati ikan.

³ Va nī'iin na nī kuu nuna na yi, ni ma ndian iyo iti' andivi, ni ma ndian iyo ninii ka'nu nuñu'u' ñuñivi, ta ni ma ndian iyo xuu ñu'u', ta ni kuu nuna na ma tutu ikan, vaji nī kuu nde'e na yi ndia. ⁴ Tajan nduva'a chāku ndioi, ti nī'iin ndian iyo ndatu ta töve nī kuu nuna ma tutu ikan, ta nī kuu jakua'a na yi ta nī kuu koto na naja kà'an yi ta nī kuu nde'e na yi ndia. ⁵ Tajan iin racha'nu iyo ikan tañu ma ndi oko kumi ta'an ndracha'nu, te'en nāka'an ra chi'in:

—Na kuäku gaun tiá, vati iyo iin ra chà'nda tiñu takua kùu iin ii'ii, ra ka'nu ña kùu tata ma racha'nu David, va rakan ndicha kuii kùu ra ñivi ma Judá, ta cha kùndee ra jakanaa ra. Yakan va iyo ndatu ra kuenda ña ndachi ra ndi ucha ma seyu ña ndikun ma tutu ikan, ta kuenda nuna ra yi —kàti ma racha'nu ikan.

⁶ Tajan ma'ñu ma nuu ndaa ma tayu íí nuu chà'nda Ndioo tiñu, ta ma'ñu ma ndracha'nu, ta java ndaa ma nuu ka'iin ma ndi kumi ta'an ndian ndito ikan, ikan ndē'i ña ndaa ma'iin ma ra kàa takua kàa iin mvechala, vaji juuni kàa ga ra takua kàa ma ra ña chā'ni na kuenda sokó na ra nuu Ndioo. Ta rakan ti iyo ucha ndiki ra, ta ucha tinuu ra, ña kùu yi ma ucha ta'an ma Tati íí

Ndioo ña tãchi Ndioo ma ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi. ⁷ Tajan ma ra kãa takua kãa mvechala chãa ra ta kã'in ra ma tutu nãtuvia ña kandii nda'a' chiyo kua'a ma nuu chũnandi ma ra chà'nda tiñu. ⁸ Ta ma ora kã'in ndio ra yi, tajan ndi kumi ma ndian ndito, ta ndi oko kumi ma ndracha'nu chãkuiin chiti na nuu ma ra kãa takua kãa mvechala. Ta ta'ii'in ma ndracha'nu nda'a ndra iin ma arpa ndra, ta chi'in ma ko'o oro ndra ña, chĩtu ma kutu tichi yi. Ta ma ñu'ma ña kãe ma kutu ikan kũu yi ndisaa ma tu'un ña kã'an ndian íi, ndian kũu ñivi Ndioo. ⁹ Tajan ndisaa ndian ka'iin ikan te'en kãcha'a na chĩta na iin yaa chaa nuu ra ña kũu ra takua kũu iin mvechala ikan:

Yo'o ndicha kuii iin ra ìyo ndatu ta kũu ki'un ma tutu chiña, ta ndachiun ndisaa ma seyu ña ndikun yi, vati maun kũun ma ra chã'ni na cha'a' ndi,

ta jãtaun ndi chi'in ma niinun, ta takan kuu ndi ñivi kuenda ma Racha'nu Ndioo.

Na tũva kuu vaji siin siin tata kũu ndi, a siin tu'un kã'an ndi, a siin ñuu ndi, a siin ñu'u' ñuu nuu kãku ndi.

¹⁰ Vati maun kũun ña jã'un ña na kuu ndi ndian kũu Rey, ta sutu, kuenda ma Racha'nu Ndioo Tatã yo.

Ta ni ka'nda ndi tiñu nuu tandi'i ma ñivi ìyo nuñu'u' ñuñivi ndia, kãti na.

¹¹ Ta ikan jan ndẽ'e ndioi ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, ta ikan chĩni kua'a' va'a tati ña jãkuu tiñu nuu Ndioo ña endee kavanuu na ma nuu chà'nda ra tiñu, ta ma nuu ka'iin ma ndi kumi ta'an ña ndito, ta nuu ka'iin ma ndracha'nu. Ta kuenda kua'a' millon ma tati jãkuu tiñu nuu Ndioo kũti'vi ndio yi. ¹² Ta te'en kãcha'a ndio na kãnachaa ni'i na: Ma ra kũu takua kũu ma mvechala ña chã'ni na kuenda Ndioo;

rakan kũu ma ra iñu'u' ña ni'i ra ma ndatu ra, ta ña kuika ra, ta chinituni ra, ta chi'in ma ñandee ra.

Yakan va na tiñu'u yo ra, ta na jaka'nu yo ra, ta na kata yo yaa nuu ra, ti ya'a ga ka'nu kũu ra.

¹³ Ta chĩni ña ndisaa kuii ma ña jãtuvia ma Racha'nu Ndioo, takua kũu ma ña ìyo iti' andivi, ta ma nuñu'u' ñuñivi, ta ma xuu ma ñu'u', ta ma tichi tañu'u, ña te'en kã'an na: Ma ra nandi nuu ndaa ma tayu íi nuu tà'nda tiñu, chi'in ma ra kũu ma mvechala ña ìyo ma ikan, ti ya'a ga íi kũu ma nuu chà'nda ra tiñu, ta kuenda rakan kũu ra ña ìyo yi ña tiñu'u yo ra, ta jaka'nu yo ra endeeni.

¹⁴ Ta ma ndi kumi ma ndian ndito, endee kã'an na:

—¡Ta takan na kuu yi. Amén!

Ta ma ndi oko kumi ma ndracha'nu chũnandi chiti ndra nuu ra, ta kãcha'a ndra jãka'nu ndra ma ra ìyo ndisaa tiempu endeeni.

6

Nuu ndãchi ma Racha'nu Jesu cristu ma ndi ucha ta'an ma seyu

¹ Ta ikan jan ndẽ'e ndioi ña ndãta ndio ma ra kũu ma mvechala ikan, ma seyu nunuu ña ndikun ma tutu ikan. Tajan chĩni ndioi ña nduva'a ni'i kã'an iin ma ndian ìyo tañu ma ndi kumi ndian ndito ikan, takua jã'a ma savi ma ora ya'a ni'i chĩnu ra' ña te'en kã'an:

—¡Na'a! —kãti yi.

² Ta ikan jan ndẽ'e tukui iin ma kuayu kuichin ña ma ra yoso ri nda'a ra iin nduva, ta ni'i ra iin korona, vati jãkanaa ra ña kãnita'an ra, ta takan ìyo tu'va ra ña na jakanaa ra tiã iti' nuu ndia.

³ Ta ora ndãta ra ma seyu uvi, ta ikan chĩni ma ña ndito uvi ña te'en kã'an yi:

—¡Na'a! —kãti yi.

⁴ Ta ikan jan ndẽ'e tukui iin kuayu ña kũu ma color kua'á, ta ma ra yoso ri, ni'i ra ma ndatu. Ta ma ñivi ninii nuñu'u' ñuñivi tũva ni koo va'a na chi'in ta'an na jã'a ma ndatu ra, ta juuni ña na ja'a ra ña na ka'ni ma

inga na juuni ma meru na ndia. Ta rakan kùu ra ña nī'i ra iin machiti ña nduva'a kuii ka'nu.

⁵ Ta ma ora ndāta tuku ma ra kùu mvechala ma seyu uni, tajan te'en chīni ma ña kà'an ma ña ndito uni:

—¡Na'a! —kàti yi.

Ta ikan jan ndē'e tukui iin kuayu ña kùu ma color tuun, ta ma ra yoso ri nda'a ra iin kaa ña tiku'va yo ndatiñu.

⁶ Takan kùu ta tañu ma ndi kumi ta'an ndian ndito ikan, chīnī iin tati ña kà'an te'en:

—Iin kilu ma trigu, ya'a ya'vi nda yi ti tia'vi yo cha'a yi chi'in ndisaa ma xu'un' jàkanaa yo iin kivi jà'a ma tama', ta uni kilu ma chiti cebada indukuni ya'vi ndaa yi ndia. Va taku ma cete chi'in ma vinu ta takan töve jàtiviun ra'. —Takan kàti yi.

⁷ Ta ma ora ndāta ndio ma ra kùu mvechala ma seyu kumi, ta ikan chīnī ma ña ndito kumi ña te'en kà'an yi:

—¡Na'a! —kàti yi.

⁸ Tajan ma ora chīkoni'ī, ta ikan ndē'i iin kuayu color re'e, ta ma ra yoso ri nani ra, ra chà'ni ñivi, ta itī' chata ra vachi inga ma ra kuxini ma ñuu nuu iyo ma ndian ndī. Ta ma nduvi ndrakan nī'i ndra ndatu kuenda ka'ni ndra iin kuartu ma ñivi iyo nuñu'u' ñuñivi. Va kuu ka'ni ndra ita'vi na chi'in machiti, ta inga na ni ka'ni ndra chi'in tama' ta chi'in kue'e xaan, ta juuni ni kuvi tia na jà'a kiti xaan ndia.

⁹ Ta ora ndāta ma ra kùu mvechala ma seyu u'un, ta ikan ndē'i xuu chito naá kua'a' ta'an ma anima ndian chī'í. Ta ndiakan kùu na ndian chìnuni tu'un Ndioo, ta töve jàña na kàtitu'un na yi nuu inga ñivi niku. Ta cha'a' ña ndian chìnuni kùu na kùu yi ña chā'ni inga ñivi na. ¹⁰ Tajan ma anima ikan te'en kicha'a na kà'an nī'i na:

—Yo'o Racha'nu Ndioo, ra ya'a íi ta ra jàchinu ma ña kà'an. ¿Nda ora ní chaa ma ora ni jakutuniun ma kuati ma ndian iyo ma nuñu'u' ñuñivi? Na jande'un tundo'o nuu na

cha'a' ña chā'ni na ndyu'u —kàti ma anima na ikan.

¹¹ Tajan ma Racha'nu Ndioo cha'a' ndio ra ja'ma kuichin nuu na ña na kusukun na, ta te'en kà'an ra chi'in na:

—Na nindee ndo ta kuartu nuu ndo tiá tiempu, vati kumani ña kùti'vi tiaga ma yani ndo ña chìnuni na tu'un Cristu ta jatiñu na kuenda ra, iyo yi ña kuvi na takua chī'í ndo niku ndia —kàti ra.

¹² Ta ora ndāta ndio ma ra kùu mvechala ma seyu iñu, ta ikan ndē'i ña nduva'a kuii nī'i tãan. Ta ma nikandii ndōtuun yi, takua tuun ma ja'ma ña chàku'un yo ma ora chī'í ma ñivio. Ta ma yoo, ndākuu kua'á yi takua kaa ma nii. ¹³ Ta ma chele ña ka'ini ma andivi, kachita ndri ma nuñu'u' ñuñivi, takua chitá ma chiti yuta' ma yutun higu ma ora ya'a ma tati ña ya'a nī'i chàkin. ¹⁴ Ta ma andivi nātuvī yi takua jà'a yo ma chi'in tutu ma ora nātuvī yo yi. Ta ma ndisaa ma yuku chi'in ma ndisaa ma ñu'u' kuati ña kandii ma tichi tañu'u sãma yi ma nuu kandii yi ndia. ¹⁵ Ta ma ndra kùu Rey ña chà'nda tiñu ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, chūndii xe'e ndra tichi yavi ma kava yuu nuu iyo ma yuku, chi'in ma ndra kumi tiñu ka'nu, ta chi'in ndian kuika, ta chi'in ma ndra chà'nda tiñu nuu ma jandaru, ta chi'in ma ndra iyo ndatu, ta ndisaa ma ndian kùu musu, ña jàtiñu sani ta nda ma ndian tūvi kùu musu ndia. Ndisaa ndiakan chūndii xe'e na tichi yavi ma kava yuu. ¹⁶ Tajan te'en nāka'an na chi'in ma kava yuu, ta chi'in ma yavi:

—Na koyo ndo chata ndi, ta na tixe'e ndo ndyu'u nuu ma ra chà'nda tiñu ña nandi nuu ma tayu íi nuu tà'nda tiñu andivi, ta na tixe'e ndo ndi nuu ma tundo'o ka'nu ña ni jande'e ma ra kùu mvechala ikan ndia. ¹⁷ Vati cha keta ma kivi ya'a ka'nu ña ni nde'e ndi ma tundo'o. Ta nī'iin ñivi tūvi ni kúndee na yi —kàti na.

7

Nuu jàna'a ma Racha'nu Ndioo chi'in seyu nda ndian kùu ma iin cientu uvi xiko kumi mii ta'an ma ndian kùu ñivi ra

¹ Ta ora yā'a ña kūu takan, tajan ndē'i kumi ta'an ma tati va'a ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ña ndaa na ka'lin na ma ndi kumi chiyo ma ñuñivi ña chàsi na ña chàkin ma tati, ti na tüvi chà'a na ña na kakin yi ma nuñu'u' ñuñivi, ni ña na kakin yi nuu tañu'u, ta ni nuu ma yutun ndia. ² Ta juuni ndē'i inga ma tati va'a ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ña vachi yi ma nuu kàna nikandii, ta nda'a yi ma seyu ma Racha'nu Ndioo ndito. Tajan ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo ikan, ti te'en kīcha'a yi kànachaa ni'i yi nuu ma ndi kumi ma tati va'a Ndioo, ndian cha nī'i ma ndatu kuenda ña jànde'e na tundo'o ma nuñu'u' ñuñivi, chi'in ma tañu'u. Ta te'en kà'an yi:

³ —Koto jànde'e ji'na ndo tundo'o ma ndian iyo nuñu'u' ñuñivi, ni ma tañu'u, ta ni ma yutun, nda kati kani ji'na yo ma seyu ma te'e nuu ma ndian kùu ndian jàtiñu kuenda ma Racha'nu Ndioo chito'o yo —kàti ma tati ikan.

⁴ Ta juuni chīni ña kà'an yi ña iin cientu uvi xiko kumi mii ta'an ndra ña kùu ndra ma tandi'i grupu ndian ñuu Israel, ndrakan Ndioo cha kāchin ra ndra kuenda ña cha nī'i ndra ma seyu. ⁵ Ta ma ndra cha iyo ma seyu, kùu ma uchi uvi mii ma ndian kùu ñivi ma ra nàni Judá. Ta uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi ma Rubén, ta uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi ma Gad ndia. ⁶ Ta inga uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi ma Aser, ta uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi ma Neftalí, ta uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi Mañasés ndia. ⁷ Ta uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi ma Simeón, ta uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi ma Leví, ta uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi ma Isacar ndia. ⁸ Ta juuni uchi uvi mii ta'an ma ndra kùu ñivi ma Zabulón, ta uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi ma Kusé, ta uchi uvi mii ma ndra kùu ñivi ma Benjamín.

Nuu nduva'a kua'a' ñivi ñu'u ja'ma kuichin

⁹ Ta ora yā'a ña kūu te'en, tajan ikan ndē'i nduva'a kuii kua'a' ñivi ña siin siin ñuu kīchi na, ta siin ñivi kùu na, ta siin siin tu'un kà'an na, ta siin siin ñuu na ndia. Ta ndiakan kùu na ña ka'lin na ma iti' nuu ma nuu ndaa ma tayu íi nuu tà'nda tiñu, ta iti' nuu ma ra kùu mvechala ña nduva'a kuii kua'a' na ña nī'iin ñivi na kùu ja'a na ka'vi na na. Ta juuni ñu'u na ja'ma kuichin, ta nda'a na ma nda'a' tika'a. ¹⁰ Ta ndisaa ndiakan te'en kīcha'a na kànachaa ni'i va'a na:

Na jaka'nu yo ma Racha'nu Ndioo yo ma ra nandi ma nuu tayu íi, ta na jaka'nu yo ma ra kùu ma mvechala,

ti uvanuu ra kùu ra ña jàkakú ra yo.

¹¹ Ta ndisaa ma tati va'a jàkuu tiñu nuu Ndioo endee kavanuu yi ka'lin yi ma nuu nandi ma Racha'nu Ndioo ma tayu íi, ta ma nuu ka'lin ma ndi oko kumi ndracha'nu, ta ma nuu ka'lin ma ndi kumi ma ndian ndito. Tajan ma tati ikan chūnandi chiti yi nda kati nāni ma te'e nuu yi ma nuñu'u', ma nuu ndaa ma tayu íi ña jaka'nu na Ndioo. ¹² Ta ndiakan te'en kà'an na:

¡Amén! Yo'o Racha'nu Ndioo, na jaka'nu ndi ñuun, ti uvanuu yo'o kùu ma ra ya'a tacha ta iyo kua'a' chinituni.

Na ku'va ndi ta'vi ndioo nuun ta na tiñu'u ndi ñuun,

ti maaun kùu ma ra ya'a iyo ndatu ta ñandee.

Ta takan na kuu yi nda vitin ta nda iti' nuu.

Takan kà'an tandi'i ma tati va'a ikan.

¹³ Ta ikan iin racha'nu indii tañu ndracha'nu ka'lin ikan, te'en kīcha'a ra chikatu'un ra nui:

—¿Nda ndian kùu ma ndian ñu'u ma ja'ma kuichin i'ya, ta nda iti' kīchi na? —kàti ra.

¹⁴ Ta yu'u te'en nāka'in:

—Na ka'an maun yi, ti maun kùu ma ra chito —kaṭi.

Tajan te'en nāka'an ra nui:

—Ndiakan kùu ma ndian jàkakú ma Racha'nu Ndioo nuu ma tundo'o

ka'nu, ti nākata na ma ja'ma na, ta jāndo kuichin na yi chi'in ma nii ma ra kùu mvechala.

¹⁵ Ta cha'a' yakan kùu yi ña ka'in na nuu ndaa ma tayu í nuu chà'nda Ndioo tiñu.

Ta ma tichi veñu'u ra i'ya jàkuu na tiñu nuu ra, nduvi ta niñuu.

Ta ma ra nandi nuu ma tayu í ikan, rakan kùu ra ña jàkuenda ra na cha'a' ña iyo ra chi'in na.

¹⁶ Ta ndiakan na tüva ni nde'e na tundo'o,

ti na tüva ni kusoko na, ta tüva ni natii na takuui, ta tüva ni ka'mi ma nikandii ma ñii na ndia.

¹⁷ Vati ma ra kùu mvechala ña ndaa yatini nuu ma tayu í nuu ta'nda tiñu

ni kumi ra na takua kumi iin ma ra kùu pato ma mvechala jàna ra.

Vati ma ra kùu mvechala ni kundaka ra na nuu chi'i na takuui ña ja'a ña na koo ndito na endeeni,

ta ikan ma Racha'nu Ndioo ni janatii ndio ra ma takuui tinuu na.

8

Ma seyu ucha chi'in ma ña oro nuu chàkuiin ma kutu

¹ Ta ora ndāta ma ra kùu mvechala ma seyu ucha ma tutu ikan, tajan endee kīndotaxin ma andivi kuenda iin java ora. ² Ta ikan jan ndē'e ndioi ucha ta'an ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo ña ka'in na iti' nuu ma Racha'nu Ndioo. Ta ndiakan nī'i na ucha ta'an ma yutun tivi ndia.

³ Ta ora yā'a ña kuu takan, tajan ndē'i inga tuku tati jàkuu tiñu nuu Ndioo ña nda'a yi iin ko'o oro nuu chàkuiin ma kutu. Tajan chūndaa yi nuu ndaa ma chito naá, ta ikan nī'i yi kua'a' va'a ma kutu nuu yi kuenda jakanuu yi yi chi'in ma tu'un ña kà'an ndian kùu ñivi Ndioo chi'in ra ña na sokó yi yi chi'in ma tu'un ikan ma nuu naá oro, ña ndaa yi yatini nuu Ndioo nandi tayu í nuu chà'nda ra tiñu. ⁴ Tajan ndāa ndio ma ñu'ma kutu indukuni chi'in ma tu'un kà'an ñivi Ndioo nuu nda'a tati jàkuu tiñu

nuu Ndioo ikan, ta ndāa ndio yi nuu nandi ndio ra ndia. ⁵ Ta ikan jan tiin ndio ma tati ikan ma ko'o nuu chàkuiin ma kutu, ta jàkutu ndio yi ma nditiu'un ma ñu'ú ña tiin ma nuu chito naá ma tichi yi, ta chàtakuati ra yi ma nuñu'u' ñuñivi. Tajan nduva'a chīnu ndio ma savi, ta nī'i nda'yu ra', ta juuni nduva'a kōyo tacha, ta tāan ma nuñu'u' ñuñivi ndia jā'a yi.

Ma ucha yutun tivi

⁶ Tajan ma ndi ucha ta'an ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo ña iyo ma ucha yutun tivi chi'in, kīcha'a na jàndova'a na na kuenda ña ni tivi na ma yutun tivi.

⁷ Ta ma tati nunuu kīcha'a yi tìvi yi ma yutun tivi ña nda'a yi. Ta ora ikan kīcha'a kūun ndio ma savi yuu ma nuñu'u' ñuñivi. Ta jàkanuu yi chi'in ñu'ú chi'in nii ndia. Ta ikan kāyu cha yatin sava ma nuñu'u' ñuñivi, ta juuni kāyu cha yati sava ma yutun, ta ndisaa ma ku'u kuii chi'in ita kāyu yi ndia, jā'a ma savi ikan.

⁸ Ta ma tati uvi ora kīcha'a yi tìvi yi ma yutun tivi, ta kōyo ndio iin nakuyi ña kàa takua kàa iin yuku ka'nu ña ndu'vania ña tiin yi ma tichi tañu'u. Tajan cha yatin sava ma tañu'u kùu ra' ña ndākuu ra' maaaa nii jā'a ma yuku ikan. ⁹ Ta juuni cha yatin sava ma tandi'i nuu ma kiti ña iyo ma tichi tañu'u chī'í, ta cha yatin sava ma varku ña ka'in ikan kūche'e run ndia.

¹⁰ Ta ma tati uni ora kīcha'a ndio yi tìvi yi ma yutun tivi, ta ma ora ikan iin chele ka'nu ña kàyu ri takua kàyu iin xini iin ñu'ú ka'nu ña tiin, kīcha'a ri kōyo ri nuu cha yatin sava ma yuta ña iyo ndisaa ma ñuñivi, ta juuni kōyo yi cha yati sava nuu ma soko nuu kàna takuui ndia. ¹¹ Ta ma chele ikan nàni ri, takua nàni iin yukú uva, vati cha yatin sava ma takuui ndākuu uva ra' jā'a ri. Ta cha'a' ma takuui uva ikan kùu yi ña nduva'a kuii kua'a' ñivi chī'í na ora chī'i na ra'.

¹² Tajan ma tati kumi ora kīcha'a yi tivi yi ma yutun tivi, ta ora ikan cha yatin sava ma nikandii ndōnaa jà'a yi, ta cha yatin sava ma yoo, ta cha yatin sava ma chele ndia. Ta takan kūu yi ña cha yatin sava ma ndi uni yi ndōnaa, ta tüva nī jatuun yi cha yatin sava ma ora ndichin, ta ora naa ndia.

¹³ Ta ikan nānde'e ndioi iti' andivi, ta ikan ndē'i ña java ma andivi ndāti iin tasu ka'nu ña te'en kānachaa ni'ri:

—Nda'vi ta'an, nda'vi ta'an, nda'vi ta'an ma ñivi iyo nuñu'u' ñuñivi, ti chani tivi ma inga uni ta'an tati chi'in ma yutun tivi nda'a na.

9

¹ Tajan ma tati u'un ora kīcha'a yi tivi yi ma yutun tivi, ta ora ikan ndē'i ña iti' andivi kēe iin chele, ta kōyo ri ma nuñu'u' ñuñivi. Ta rikan nī'i ri ma ndatiku kuenda ña nūna ri ma yavi nduva'a kuii kunu ta naa.

² Tajan nūna ndio ri yu'u ma yavi kunu ikan. Ta ikan ndē'i ña nduva'a kua'a' ma ñu'ma kēe ndio ma tichi yi, takua jà'a yi ma ora kēe kua'a' ñu'ma tichi ma hornu ka'nu. Tajan ma ñu'ma xaan ikan kùu yi ña chāsi yi nuu ma nikandii, ta jākanuu yi chi'in ma tati, ta ndōnaa jà'a yi. ³ Ta tañu ma ñu'ma ikan, kēkoyo kua'a' ma tikaa na'nu ña ndāti ndri ma nuñu'u' ñuñivi. Ta ndrikan ti nī'i ndri ma ndatu ndri ña kùu taa ndri ma ñivi takua tàa ma tisu'ma ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi. ⁴ Ta ma tikaa ikan, ti tāchi ma Ndioo ndri ña na tüvi iyo yi ña jativi ndri ma ku'u kuii, ni ma ita, ta nī'iin ma yutun ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi, vati vāchi ndri kuenda ña jànde'e ndri tundo'o ma ñivi ña tüvi iyo ma seyu ma Racha'nu Ndioo ma te'e nuu. ⁵ Va na tüvi nī cha'a ma Ndioo ña na ka'ni ndri ma ñivi, vati chā'a ra ña na jande'e ndri tundo'o na kuenda u'un yoo. Ta ndrikan ti indukuni chatu tàa ndri takua tàa ma tisu'ma. ⁶ Ta ma kivi ikan, ti kuuni ma ñivi kuvi na, va na kùu yi. Ta vaji nduva'a ni nanduku na naja kua kuvi na, va na

kùu yi ti cha jāchika ma ña kuvi na nuu na.

⁷ Ta ma tikaa ikan, ti kàa ndri takua kàa ma kuayu ma ora cha iyo tu'va ndri kuenda ña kànita'an ndri tichi ma kuati. Ta ma xini ndri jundii iin ña kàa takua kàa ma korona oro, ta ma nuu ndri, va kàa yi takua kàa ma nuu ñivi. ⁸ Ta ma ixi xini ndri nduva'a nani yi takua nani ixi xini ma ñivi ña'a, ta ma nu'u ndri, kàa yi takua kàa ma nu'u ma ii'ii. ⁹ Ta ma pechu ndri ndasi yi chi'in maaaa kaa ña kùu aceru, ta ma ndichin ndri ni'i va'a jākayu yi takua ya'a ni'i jākayu ja'a ma carreta ma ora kēñu'u ma kuayu ndrūn ña kuà'an ndrūn nuu ni kuu kuati. ¹⁰ Ta ma su'ma ndri iyo iñu xuu ndri takua kàa su'ma ma tisu'ma. Ta iyo ndatu ndri ña kùu jande'e yi tundo'o ma ñivi kuenda u'un yoo ndia. ¹¹ Ta ma chito'o ndri kùu ma tati xaan ña chà'nda tiñu nuu ma yavi nduva'a kuii kunu ta naa. Ta ma sivi tati ikan chi'in ma tu'un hebreu va nani yi Abadón, ta chi'in ma tu'un griegu nani yi Apolión, ña kùuni yi ka'an yi: ra jàndi'i nuu ndisaa nakuyi.

¹² Cha yā'a ma tundo'o nunuu, va kumani ma inga uvi ga yi.

¹³ Takān kūu ta ma tati iñu ña jākūu tiñu nuu Ndioo ora kīcha'a yi tivi yi ma yutun tivi. Ta ora ikan chīnī iin tati ña kà'an yi tañu ma ndi kumi ndiki ña iyo ma tutun chito naá oro ña ndaa ma iti' nuu nde'e ma Ndioo. ¹⁴ Ta ma tati ikan te'en kà'an yi nuu ma tati iñu ña jākūu tiñu nuu Ndioo ña iyo ma yutun tivi chi'in:

—Na ndachiun ma ndi kumi ma tati ña ndikun yu'u ma yuta ka'nu ña nani Éufrates —kāti yi.

¹⁵ Ta takān kūu ña kīndoo nuna ma ndi kumi ma tati ikan, kuenda ña na ka'ni yi cha yatin sava ma ñivi iyo nuñu'u' ñuñivi. Vati cha iyo va'a yi ti cha chāa ma tiempo vitin ña ka'ni yi ma ñivi iyo nuñu'u' ñuñivi. ¹⁶ Ta ikan chīnī ña kà'an na ña iyo uvi cientu millon ma jandaru ña yoso kuayu, kùu ndra ña iyo ndra

kuenda tìndee ndra ma ndi kumi tati ikan.

¹⁷ Ta takan kũu ña ndē'i ma kuayu kua'á ikan tichi ñuma'nai ña ma pechu ma ndra jandaru ña yoso ndri, ndasi yi chi'in ma kaa color kua'á, ña kũu yi takua kũu ma ñu'ú, ta color azú ta kuaan. Ta ma xini ma kuayu, va kũu yi takua kũu xini ma ii'ii, ta ma tichi yu'u ndri va kèe ma ñu'ú, chi'in ñu'ma, ta azufre. ¹⁸ Ta takan kũu ña cha yatin java ma ñivi kũu na ña chí'í na já'a ma uni kue'e ña kũu yi ñu'ú, ta ñu'ma, ta azufre. ¹⁹ Vati ma ndatu ña iyo chi'in ma kuayu ikan, iyo yi ma tichi yu'u ndri, chi'in ma su'ma ndri, ti ma su'ma ndri kàa yi takua kàa xini ma koo tati, ta chi'in yakan jànde'e ndri tundo'o ma ñivi.

²⁰ Va ma ndian kīndoo ña kākú já'a ma uni kue'e ikan niku, ta vaji töve nī chí'í na ta tüvi nī jaña na ña já'a na ma ña tüvi va'a vaji takan tā'an na, ti juuni jàka'nu ga na ma tati xaan, chi'in ma yutun íí oro, ta ña kũva'a chi'in kaa plata, bronce, yuu, ta chi'in yutun. Ta ndisaa yutun íí ikan, ndicha kuii ña töve kũu nande'e yi, ni ña kàka yi, ta taso'o yi ndia. ²¹ Ta juuni töve nī jaña na ña chà'ni na ñivi, chi'in ña jatakue'e na, ta ña k'vi ma ndra'ii chi'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ñivi ña'a chi'in yüvi ii vi, ta ni ña su'u na ndia.

10

Ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ta ma tutu vali ña natuvi

¹ Takan kũu tajan ndē'i iin tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ña iyo ndatu ña isukun yi ma vikonu'u, vachi nuu yi iti' andivi, chi'in iin koo la'ndi ma xini yi. Ta ma nuu yi tàcha yi takua tàcha ma nikandii, ta ma nduvi cha'a yi kũu yi takua kũu uvi ñu'ú ña ndaa sukun va'a. ² Ta nda'a yi iin tutu vali ña cha nūna, tajan kũtaa yi ma cha'a' chiyo kua'a yi ma nuu tañu'u, ta ma cha'a' satin yi kũtaa yi yi ma nuñu'u'. ³ Tajan nī'i va'a nanda'yu yi, takua já'a iin ii'ii ma ora kùxaan ri. Ta ora nānda'yu

yi, tajan chí'ni ña ucha ta'an tati ña nī'i va'a nda'yu yi ña kũu takua kũu ña chinu savi. ⁴ Ta ma ora chí'ni ña ka'ndi ucha ta'an ma tati ikan, tajan ni taa ndioi ma ña kà'an yi niku, va tava chí'ni inga tati ma iti' andivi ña ji'na te'en kà'an yi chí'in:

—Na kumi xe'un ma ña kātitu'un ma ndi ucha ta'an ma ña kà'ndi ikan, ta koto tāun yi —kàti yi.

⁵ Tajan ma tati va'a ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ña iyo iin chiyo cha'a ma nuu tañu'u, ta inga chiyo yi ma nuñu'u', kāni'i yi nda'a' kua'a yi ma iti' andivi, ⁶ ta te'en kīcha'a yi kà'an yi chí'in:

—Ndōni'i chiyo kua'a nda'i ta kà'in ña ndicha kũu ma ña ni ka'in cha'a' ma sivi ra iyo ndito ndisaa tiempu, ra jātuvu ma andivi ta ndisaa ma ña iyo yi, ra juuni jātuvu ra ma nuñu'u' ta ndisaa ña iyo yi, ra jātuvu ma tañu'u ta ma ña iyo ra', va chí'in sivi ra kà'in ti na tüva iyo yi ña kua tu yo tiá ga. ⁷ Vati ma tati ucha va chani chaa ma tiempu ña ni tivi yi ma yutun tivi ña nda'a yi. Ta ora ikan ma Racha'nu Ndioo ni jachinu ra ma tu'un xe'e ña kũmi ra takua kātitu'un ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u ra niku.

⁸ Tajan ma iti' andivi chí'ni ndikoi ma tati ña te'en nāka'an yi chí'in:

—Kuà'an, ta ki'un ma tutu nuna ña jundii nuu nda'a ma tati ña jàkuu tiñu nui ña ndaa yi iin chiyo cha'a ma nuu tañu'u, ta inga chiyo cha'a yi ma nuñu'u' —kàti yi chí'in.

⁹ Tajan kuà'an ndioi nuu ndaa ma tati ndaa ikan, ta kà'an ndioi chí'in yi ña na ku'va yi ma tutu nui. Ta te'en nāka'an yi chí'in:

—¡Tiin yi, ta kachiun yi!, va ma yu'un ni ndakuu vixi yi, takua vixi ma nduxi ñuñu, vati ma tichiun ni ndakuu uva yi já'a yi —kàti yi chí'in.

¹⁰ Tajan kī'in ndioi ma tutu vali ña jundii nuu nda'a' ma tati ikan, ta chāchi ndioi yi. Ta ma yu'i ndōvixi ndio yi, takua vixi ma nduxi ñuñu, va ma tichi, ndō uva ndio yi já'a yi.

¹¹ Tajan te'en nāka'an ndio ma tati chí'in:

—Ïyo yi ña katitu'un ndikoun ma tu'un yu'u Ndioo cha'a' ma ña kuu nuu ñivi nda ñuu nikuuni, ta inga tuku ñu'u' vaji siin siin tu'un kà'an na, ta juuni cha'a' ndian kuu rey ndia —kàti yi.

11

Nuu kèta uvi ta'an ndra kùu testigu

¹ Tajan chā'a na iin yutun kuiin nui ña kàa takua kàa ma yutun tiku'va yo, ta te'en nāka'an na chi'in:

—Na ndetaun ta ku'un ma nuu ndaa ma veñu'u Ndioo, ta chi'in yutun ña nda'un na tiku'vaun yi, ta tiku'vaun ma chito naá chi'in run ndia, ta ka'viun naja ta'an ma ñivi kùu na ña jàka'nu na ma Racha'nu ma tichi ma veñu'u. ² Va na tiku'vaun ma nuke'e nuu ndaa ma veñu'u, ti cha kīndoo yi kuenda ma ndian yūvi judíu. Ta ndiakan kùu na ña ni ka'nda na tiñu takua kùuni maa na nuu ma ñivi iyo ñuu í ña nàni Jerusalén ikan, kuenda uvi xiko uvi yoo takan ni ja'a na. ³ Ta ni tachi ma uvi ta'an ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'i, ndra ñu'u ja'ma tuun. Ta ndrakan ni kukatitu'un ndra ma tu'in ma nuu na kuenda iin mii uvi cientu uni xiko kivi.

⁴ Ta ma ninduvi ma ndra kùu testigu ikan kùu ndra takua kùu ninduvi ta'an ma yutun olivu, ta takua kùu ma ninduvi ta'an ma ñu'ú kandil, ña ka'iin ndra nuu ma Racha'nu Ndioo, ra chà'nda tiñu nuu tandi'i ñuu ñuñivi. ⁵ Ta tu iyo nda yo kùuni jati'ini chi'in ndra, ta ndrakan chà'ni ndra na chi'in ma ñu'ú ña kèe ma yu'u ndra. Ta takan jà'a ndra ña chà'ni ndi'i ndra ma ndian kùuni jati'ini chi'in ndra, ta takan iyo yi ña kuvi ndisaa ndian jà'a takan. ⁶ Ta juuni iyo ndatu ndra kuenda ña kasi ndra ma andivi, ikan na töve kùun ma savi kua'a' kivi ma ora kàtitu'un ndra ma tu'un yu'u Ndioo nuu ma ñivi. Ta juuni iyo ndatu ndra ña kùu jandakuu ndra ma nii ma takuii, ta kuenda ña tàchi ndra kua'a' ma kue'e nuu ma ñivi,

naja kua kùuni maa ndra ja'a ndra ndia.

⁷ Ta ma ora ña cha chīnu kàtitu'un ndio ndra ma tu'un Ndioo nuu ma ñivi, tajan kēe ndio iin ña kàa takua kàa iin kiti xaan tichi ma yavi nduva'a kuii kunu, ta yakan kùu yi ña ni kanita'an yi chi'in ndra, ta ni jakanaa yi ndra, ta ka'ni yi ndra. ⁸ Tajan ma ñunda'yu ndra ni kanindoyo na yi ma nuu ya'vi ma veto'o, ma ñuu nuu chā'ni na ma Racha'nu yo Jesuu niku. Ta juuni kà'an na ña ma ñuu ikan nàni yi Sodoma ta Egiptu. Takan nàni yi cha'a' ma ña kini ña jà'a ma ñivi ikan. ⁹ Ta uni kivi java kùu yi ña ni nde'e na ma ñunda'yu ña kàndoyo ikan. Ta tañu ma ñivi ikan iyo ndian tuku tata kùu na, a siin tu'un kà'an na, a siin ñuu nuu kaku na. Ta ma ñivi tüvi ni kù'va na ña na kuchi ma ñivi ma ñunda'yu ikan. ¹⁰ Tajan ma ndian iyo nuñu'u' ñuñivi ni kusii na nde'e na ma ñunda'yu ndra, ti ya'a chàta'ani na ña cha chī'i ndra. Ta ni ku'va na ta'vi nuu ta'ii'in ma ta'an na cha'a' ña ya'a chisii na, vati ninduvi ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña chī'i ikan, tüva ni jande'e ga ndra tundo'o na.

¹¹ Va ma ora cha yā'a ma uni kivi java, tajan Racha'nu Ndioo jānataku ndiko ra ma ndrakan inga cha'a', ta ndēta ndiko ndra. Ta ora ndē'e ma ñivi ma ña jānataku ndiko ra ndra, ta nduva'a kuii yū'vi na. ¹² Ta ikan jan ninduvi ma ndra kùu testigu ikan chīni ndra iin tati ña ni'i va'a nāka'an yi ma iti' andivi chi'in tu'un i'ya:

—¡Na ndaa ndo ma iti' siki nde've!
—kàti yi.

Tajan ndāa ndio ndra chi'in vikonu'u ma iti' andivi. Ta ora ndāa ndra, ma ndian xaani nde'e ndra nde'e na naja kuu yi chi'in ndra ndia. ¹³ Tajan juuni ma ora ikani, nduva'a kuii ni'i tāan, ña uchi porcientu ma ve'e iyo ma ñuu ikan kēkoyo. Ta ucha mii ta'an na kùu na ña chī'i na jà'a ma ña tāan. Tajan ma ndian kīndoo ndito, nduva'a

yū'vi na, ta kīcha'a ndio na jàka'nu na ma Ndioo ra iyo andivi.

¹⁴ Cha yā'a ma tundo'o uvi, va vitin cha vāchi kuyatin ndio ma tundo'o uni.

Ma yutun tivi ucha ña tìvi ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo

¹⁵ Takan kūu ta tìvi ndio ma tati ucha ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ma yutun tivi nda'a yi. Tajan iti' andivi chīnī kua'a' tati ña nduva'a ni'i kànachaa yi, ña te'en kà'an yi:

Ma nda nikuuni nuñu'u' ñuñivi nuu chà'nda ma ñivi tiñu, cha kì'vi yi nda'a ma Racha'nu Ndioo yo

ta kuenda ma ra se'e ra Cristu ndia. Vati rakan kùu ra ña ni ka'nda ra tiñu cha'a' yi endeeni.

¹⁶ Tajan ma ndi oko kumi ma ndracha'nu ña nandi ma nuu ta'ii'iin tayu ikan nuu ndaa ma tayu í nuu chà'nda Ndioo tiñu, chūnandi chiti ndra ña ndava nani te'e nuu ndra nuu ñu'u'. Ta kīcha'a ndra jàka'nu ndra Ndioo, ¹⁷ chi'in ma tu'un i'ya:

Chà'a ndi ta'vindioo nuun yo'o Racha'nu ra ya'a iyo ndatu, ti yo'o kùu ma ra kuxini ma vitin, ta kùun ma ra takani kūu niku, ta kùun ma ra ni kichi iti' nuu ndia. Vati maun kùun ña nduva'a iyo ndatun, ña cha kīcha'un chà'ndaun tiñu nda nuu nikuuni.

¹⁸ Ta ndisaa ma ñivi ña töve chìnuni tu'un, nduva'a cha kuxaan na chi'un,

va yo'o cha kèta ma kivi ña ni kuxaun chi'in na ta ni jande'un tundo'o nuu na,

ta ma ndian ndíí ni jakutuniun ma kuati na,

ta ma ndian ña jàkuu tiñun, ta ndian kà'an chí'in tu'un yu'un, ni ku'va ndioun ma ya'vi va'a nuu na.

Ta juuni takan ni ja'un chi'in ma ndian íí ña kāchiun kuen-daun,

vaji kùu na ndian kuika a ndian nda'vi ña jàka'nu na ma siviun.

Va ma ndian chà'ni ma inga ñivi ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi juuni ni ka'niun na ndia.

—Takan kàti ma tati ikan.

¹⁹ Tajan ma ora ikani, cha nūna ma veñu'u Ndioo iti' andivi ta ndichin ma chito naá nàni Arca ña chā'a ma tu'un ña Ndioo kàti ra chí'in ma ñivi, va ndichin yi tichi ma veñu'u iti' andivi. Ta ora ikan nduva'a kuii tacha ta chíni yo ma ña ka'an ma tacha ta nduva'a kuii kuun savi yuu, ta nduva'a kuii ni'i tāan ndia.

12

Iin ña'a chí'in iin kiti xaan ña tìvi ñu'ú

¹ Takan kūu tajan ma iti' andivi chíyo iin seña ña nduva'a ka'nu. Ta ikan kēta iin ña'a ña isukuan ma nikandii. Ta ma yoo va kīndoo ri iti' xuu ma nuu chañuan. Ta ma xinian jundii iin korona ña kùva'a yi chí'in uchi uvi chele. ² Ta ma ña'a i'ya ti ñu'u se'an, ta nduva'a nda'yuan ña chà'nda yi tichian vati chani kàku ma se'an. ³ Takan kūu ta ikan jan kēta inga tuku seña ma iti' andivi ña kùu ri takua kùu iin kiti. Ta rikan ti iin kiti ya'a ka'nu, ta xaan ña tìvi ñu'ú kùu ri. Ta rikan ti iin kiti color kua'á kùu ri ña iyo uchi ndiki ri, ta ucha xini ri nuu jundii ucha ta'an ma korona. ⁴ Tajan chí'in ma su'ma ri jākoyo ri cha yatin sava ma chele ka'iin andivi ma nuñu'u' ñuñivi. Ta ikan jan chūndaa ndio ri nuu ndaa ma ña ñu'u se'e ña kùuni ri kachi ri ma se'an naja ora ni kàku yi. ⁵ Tajan kàku ndio ma iin se'an ra'ii, ta chí'in vatun kuiin ña kùva'a chí'in kaa ni ka'nda ra tiñu ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi i'ya. Va ma se'an chātu'un na ra, ta chaa ra nuu ndaa ma tayu í Ndioo, nuu chà'nda ra tiñu. ⁶ Tajan ma ña'a ikan chínuan kuà'an ña iin tichi ku'u nuu ití, iin nuu cha kāchin Ndioo kuenda ña, ña ni ku'va ra ña kachian ta jakuenda ra ña kuenda iin mii uvi cientu uni xiko kivi.

⁷ Ta ora yā'a ña kūu takan, tajan nduva'a kuii ka'nu kuati chíyo ma iti' andivi. Vati iin tati ña jàkuu

tiñu nuu Ndioo ña nàni Mike, chi'in tia kua'a' ma tati ña kùu meru ra kīcha'a na kànita'an na chi'in ma kiti xaan ña tìvi ñu'ú, ta chi'in tia ma meru ri ña kùu tati jàkuu tiñu nuu ri ndia. ⁸ Va tava ma kiti xaan ka'nu ña tìvi ñu'ú chi'in ma meru ri nī kuu jakanaa ndri, yakan va nī kuu koo ga ndri ma andivi. ⁹ Ta takan kūu ña Ndioo jākanaa ra ma kiti ka'nu xaan ña tìvi ñu'ú, chi'in ndisaa ma tati xaan ña kùu meru ri. Ta rikan kùu ri ma koo tati ña kēta ri taji'na, ta ma rikan nàni ri: kui'na a Satanaa ña jànda'viña'án' ma ñivi ninii ka'nu nuñu'u' ñuñivi. Yakan va ma kui'na, ta chi'in ma meruán' tati xaan, kāchitán' ma nuñu'u' ñuñivi jà'a ma tati va'a jàkuu tiñu nuu Ndioo.

¹⁰ Takan kūu tajan te'en chīnī iin tati ña nduva'a kuii ni'i kànachaa ma iti' andivi ña te'en kà'an yi:

Vitin va cha kīchaa ma kivi ña ni jakakú Racha'nu Ndioo yo ma ñivi ra,

ta juuni vitin jàna'a ra ma ndatu ra nuu yo chi'in ma nuu chà'nda ra tiñu.

Ta vitin iin nuuni chà'nda ra tiñu chi'in ma ndatu Cristu ra kùu Se'e ra.

Vati vitin ma kui'na tüva ndaa yi ma nuu ndaa ma Racha'nu Ndioo.

Ta nduvi ta niñuu tüva tisoán' kuati nuu ra chata ma ndian yani yo ndian chìnuni tu'un ra.

Ti Ndioo cha jākanaa ra yi,

ta jā'a ra ña na kachita yi.

¹¹ Yakan va maa ndian chìnuni tu'un Cristu cha jākanaa na ma kui'na,

cha'a' ma nií ma ra kùu mvechala,

ta cha'a' ma tu'un ra ña kātitu'un na nuu ma ñivi.

Va ndicha ña chìnuni na ma tu'un ra.

Tüvi kanuu na kātitu'un na yi ndava kùu kuvi na cha'a' yi.

¹² Yakan va tandi'i ndyo'o ndian iyo iti' andivi,

na sii kuuni ndo.

Va nda'vi ta'an kùu ndyo'o ma ndian iyo nuñu'u' ñuñivi, ta ma tichi tañu'u,

vati tava ma kui'na, cha kāchita ndioán' ta chāa ndioán' ma nuñu'u' nuu iyo ndo.

Ta juuni cha chito ndioán' ña chani keta ma tiempu ña tüva ni ka'nda ndioán' tiñu.

Yakan va nduva'a kuii xaani ndioán' ndè'án' ndo.

—Takan kà'an ma tati ña chīnī iti' andivi.

¹³ Ta ma kui'na kùán' ma kiti xaan ña tìvi ñu'ú, ta ora chā'a ndioán' kuenda ña Ndioo jākanaa ra ñán' ña jākoyo ra ñán' ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, tajan kīcha'a ndioán' nàndukuán' ma iin ña'a ña kaku se'e, iin ra'ii vali. ¹⁴ Takán kūu tajan ma ña'a ikan, nī'an uvi ta'an ma ndichin ña kàa takua kàa ndichin iin tasu ña nduva'a kuii ka'nu kuenda ña na kuu ndati ña, ta kākú ña nuu ma kui'na ma tichi ku'u ití, nuu ni koan uni kuiya sava.

Ta nī'an ña kachian jà'a ma Ndioo ikan ndia. ¹⁵ Ta ikan jan ma kiti xaan ikan, tìvi ri ma takuii yu'u ri ma nuu kuà'an ña kuenda ña na ndakuu ra' iin yuta ka'nu, ta takan jàtani ri ña. ¹⁶ Va ma ñu'u' tūndee yi ma ña'a ikan, vati ndāta yi, ta chī'i ndi'i yi ma takuii yuta ña tìvi ma kiti xaan ikan chi'in yu'u ri. ¹⁷ Tajan ma kiti xaan ikan, nduva'a kuxaan ri ña nī kuu ka'ni ri ña. Yakan va kēe ndio ri kuàkanita'an ri chi'in ndisaa ma ndian kùu ñivian, ndian jàchi'in ma tu'un Racha'nu Ndioo,

ta endeeni kà'an na ña ñivi chìnuni tu'un Jesuu kùu na ndia. ¹⁸ Ta ma kiti xaan ikan cha kīndoo ri ma yu'u tañu'u.

13

Ninduvi ma kiti xaan

¹ Takán kūu tajan yu'u chūndai ma nuu ndoyo yuti ña'ma ma yu'u tañu'u. Ta ikan ndè'i ña kēe inga tuku ma kiti xaan ña ya'a ka'nu ma tichi tañu'u ña iyo ucha xini ri ta uchi ndiki ri. Ta ta'ii'in ma xini ndiki ri iyo iin ma korona. Ta ma xini ri iyo ma letra ña kà'an ti'ini chata Ndioo. ² Va ma kiti xaan ña ndè'i ikan, kàa ri tava kàa iin ndika'a, ta ma cha'a ri va kàa yi

tava kàa cha'a ma oso, ta yu'u ri va kàa yi tava kàa yu'u ii'ii. Tajan ma kui'na kùán' ma kiti xaan ña tìvi ñu'ú ña chā'án' ndatuán' nuu ma inga kiti ikan, ikan na ka'nda ri tiñu indukuni kua maán' nuu ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi. ³ Ta juuni ndē'i ña iin ma xini ri kàa yi tava kàa iin nuu tà'nda ña ni kuvi ri jà'a yi ti ya'a ka'vi takue'e ri. Va ma nuu takue'e ikan ndā'a yi niku. Ta ndava kuà'an anima ma ñivi ora ndē'e na ma ña jā'a ri, tajan ndisaa ma ñivi iyo ñuñivi tándikun na chata ri. ⁴ Ta kīcha'a ndio na jaka'nu na ma kiti xaan ña tìvi ñu'ú ikan, cha'a' ña chā'án' ndatuán' nuu ma inga kiti ikan. Ta te'en kà'an na ña jaka'nu na ri:

—Nī'iin yo na kuu ja'a chi'in ma kiti xaan i'ya, ta nī'iin yo na kuu kanita'an chi'in ri ti iyo kua'a' ndatu ri —kàti na.

⁵ Ta juuni, nī'i ri tiñu ña kuu ka'an ti'ini ri chata Ndioo, ta kà'an tayi ri takua kùuni maa ri. Ta juuni nī'i ri tiñu ña ka'nda ri kuenda uvi xiko uvi yoo ndia. ⁶ Ta takan kuu yi ña kā'an ti'ini ri chata Ndioo, ta chata ma sivi ra, ta chata ma nuu iyo ra, chi'in tandi'i ma ndian iyo andivi ndia. ⁷ Ta juuni nī'i ma kiti ikan tiñu ña kànita'an ri chi'in ma ñivi Ndioo, nda kati jàkanaa ri na. Ta juuni nī'i ri tiñu ña na kuu ka'nda ri tiñu nuu tandi'i ma ñivi iyo ñuñivi, vaji tuku tata kuu na, a tuku ñuu na, a tuku tu'un kà'an na, a tuku ñu'u' kīchi na. ⁸ Ta tandi'i ma ñivi ndian tōve chìnuni kuu ma ndian jàka'nu na ma inga kiti ikan. Vati ma sivi ndisaa ndiakan tüvi iyo yi nuu ma tutu ña taa Ndioo antea ña jätuvi ra ma ñuñu'u' ñuñivi. Ta ma tutu ikan kà'an yi ma sivi nda yo ni koo endeeni chi'in ra. Ta ma ra kuu kũña'a ma tutu ikan kuu ma ra kuu mvechala chí'i niku.

⁹ Ta tu iyo nda ndyo'o iyo so'o, na taso'o va'a ndo ma ña ni ka'in chi'in ndo i'ya: ¹⁰ Tu iyo iin ñivi ña tì'i na ndo tichi vekaa, takan ni ku'un ndo vekaa tuva takan. Ta tu iyo ndian chà'ni na ndo chi'in machiti, ta takan ni kuvi ndo tuva takan. Ta

cha'a' yakan kuu yi ña taku ndyo'o ña kuu ndo ñivi Ndioo, iyo yi ña jandeeni ndo, ta chìnuni va'a ndo ma tu'un ra ndia.

¹¹ Takan kuu tajan ndē'e tukui ña tichi ñu'u' ití kēta inga tuku ma kiti xaan. Ta rikan ti uvi ta'an ma ndiki ri ña kàa yi tava kàa ndiki ma mvechala, ta kà'an ri tava kà'an ma kiti xaan ña tìvi ñu'ú. ¹² Ta juuni induku iyo ndatu ri takua iyo ndatu ma kiti xaan ña kēta nunuu. Ta rikan ndaa ri yatini ití' nuu ma inga ri. Vati juuni jā'a ri ña na jaka'nu ma ñivi iyo nuñu'u' ñuñivi ma kiti nunuu ña cha ndā'a ri ña takue'e ka'vi ri. ¹³ Ta juuni jà'a ri kua'a' nuu ndatu ka'nu, vati jà'a ri ña na kēe ma ñu'ú ití' andivi, ta kōyo yi ma nuñu'u', kuenda ña na nde'e ma ñivi iyo ñuñivi. ¹⁴ Ta ma kiti xaan ña kēe nunuu chā'a ri tandi'i ma ndatu ña jà'a ma kiti uvi ikan. Ta chi'in ma ndatu ña nī'i ma kiti uvi ña na jà'a ri, ya'a nduva'a jànda'viña'a ri ma ñivi iyo nuñu'u' ñuñivi chi'in ma seña jà'a ri. Ta juuni tachi ndio ri nuu ma ñivi ña na ja'a na iin na'na kuenda jàka'nu na ma kiti ña kēta nunuu ña nduva'a tākue'e ka'vi chi'in machiti niku, ta nātaku ndiko ri. ¹⁵ Takan kuu ta ma kiti uvi kuu ri ña nī'i ri ndatu ri kuenda ña na ja'a ri ña na kuu koo ndito ma na'na ma kiti nunuu, ta ma na'na ri kīcha'a yi kà'an yi. Ta juuni tachi ri ña na ka'ni na ndisaa ma ndian tōve jàka'nu ma na'na ri. ¹⁶ Ta juuni jā'a ri ña tandi'i ma ndiakwati, a ndian cha'nu, a ndian kuika, a ndian nda'vi, a ndian kuu musu, a ndian tüvi kuu musu: ña na koo iin tuni ma nda'a' chiyo kua'a na, a ma te'e nuu na. ¹⁷ Ta nī'iin na, na kuu jata na, ta xiko na, tu tüvi iyo ma tuni ma kiti xaan na, a sivi ri, a ma numero ma sivi ri na ndia. ¹⁸ Yakan va i'ya ni nde'o nda yo iyo chinituni. Ta tu iyo chinituni na, na ja'a na kuenda nuu na chi'in ma numero ma kiti xaan ikan, vati numero ma ñivini kuu yi. Ta numero iñu cientu uni xiko iñu kuu yi.

14

Nuu jàka'nu ma iin cientu uvi xiko kumi mii ma ñivi ma Ndioo chi'in iin yaa

¹ Takan kùu ta ikan jan ndē'i iin ma ra kùu mvechala ña ndaa ra ma xini yuku ña nàni Sión. Ta chi'in ra ndē'i ña ka'iin ma iin cientu uvi xiko kumi mii ma ñivi ña iyo tuni ma te'e nuu na, chi'in ma sivi ma ra kùu mvechala, ta sivi ma Tatá ra. ² Ta ikan jan chīni ndioi iin tati ma iti' andivi, ña nduva'a jàkayu yi, ta chīnu tacha jà'a yi, takua jà'a iin nuu too takuii. Ta juuni chīni ña ma tati ikan, jà'a yi takua jà'a ma tati iin nuu jàkuaku na kua'a' ma arpa. ³ Ta ndiakan chita na iin yaa chaa ma nuu ndaa ma tayu ií, nuu ka'iin ma ndi kumi ma ña ndito, ta nuu ka'iin ma ndi oko kumi ma ndracha'nu ndia. Va nī'iin ma ñivi nī kutu'va na kata na ma yaa ikan, vati ma ndra chito kata yi kùu ma iin cientu uvi xiko kumi mii ndra ni, ti ndrakan kùu ma ndra kākú tañu ma ñivi iyo ma nuñu'u' ñuñivi. ⁴ Vati ndisaa ndrakan kùu ndra ña kīndoo ndaa va'a ndra nuu Ndioo, va töve ki'vi ndra chi'in ña'a, ta kùu ndra ndra kùmi su'un ndra ndra, ti kuà'an ndra chata ma ra kùu mvechala nda nikuuni nuu kuà'an ra. Ta Ndioo tāvasiin ra ndra ña jākakú ra ndra tañu ma ñivi, ikan na kuu ndra takua ma chiti nunuu ña sòkó yo nuu Ndioo. Ta takan kùu ndra kuenda ma Racha'nu Ndioo ta kuenda ma ra kùu mvechala. ⁵ Vati tüvi nī janda'viña'a ndra, ta tüvi nī ka'an ndra tu'un vata ndia, vati ndra va'a kùu ndra nuu Ndioo.

Ma tu'un kàtitu'un ma uni ta'an ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo

⁶ Takan kùu tajan ndē'i inga tuku ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ña ndàti yi chàkunuu yi nuu sukun. Va ma tiñu ndiso yi kùu yi ña kàtitu'un yi ma tu'un va'a cha'a' Ndioo ña iyo kuenda yi endeeni nuu tandi'i ma ndian iyo nuñu'u' ñuñivi, vaji siin siin ñuu na, a siin siin tu'un kà'an na, a siin siin tata kùu na a siin ñu'u'

kīchi na ndia. ⁷ Tajan te'en nāka'an ni'i yi chi'in na:

—Na tiñu'u ndo ma Racha'nu Ndioo, ta na jaka'nu ndo ra, vati vitin va cha kēta ma kivi ña ni jakutuni ra ma ñivi. Yakan va na jaka'nu ndo ma ra jātuvi ma andivi, ma nuñu'u' ñuñivi, ma tañu'u, ta ma soko nuu kàna takuii ndia —kàti yi.

⁸ Takan kùu tajan kēta inga tuku ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ta te'en nāka'an yi ndia:

—Cha kēkoyo ma ve'e iyo ma ñuu ka'nu ña nàni Babilonia chi'in ma ñivi yi. Ndicha va'a ña cha kēkoyo yi. Vati juu yi jātivi ma tandi'i ma ndian iyo ma ñu'u' yi, ta tandi'i ma inga ñu'u' ñuu ñuñivi, chi'in ma ndixi ña chā'a ra' nuu na ña na ko'o na ra', ti jā'a ra' ña kì'vi ma ñivi ña na ja'a na kuati. Va jā'a ra' chi'in yo takua jà'a iin ña'a tondo.

⁹ Ta ikan jan kī'vi ndio ma tati uni ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ta te'en nāka'an ni'i va'a yi:

—Tu iyo iin nda ndian jàka'nu ma na'na ma kiti xaan ikan, a maa ri, ta chūndatu na ña koo ma tuni ma te'e nuu na, a ma chiyo nda'a' kua'a na, ¹⁰ ndiakan nduva'a ni nde'e na tundo'o jà'a ma Racha'nu Ndioo, ti ni ku'va ra ma ndixi xaan ko'o na ña jàna'a ra' ña nduva'a xaani ndè'e ra na. Vati ni kayu na chi'in azufre, ma nuu ndè'e ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo, ta nuu ndè'e ma ra kùu mvechala ndia. ¹¹ Ta ma ñu'ma nuu ndè'e na tundo'o ña kàyu na endeeni na töve ni jaña yi ña ndaa yi ma nuu sukun, vati nduvi niñuu kùu yi ña kàyu na, ta na kùu nindee na ña nde'e na tundo'o. Ta takan ni ta'an na cha'a' ña jàka'nu na ma kiti xaan chi'in na'na ri, ta cha'a' ña iyo tuni ma te'e nuu na chi'in ma sivi ri. —Takan kàti ma tati.

¹² Yakan va kuenda ma ndian kùu ñivi Ndioo, va ndian jàchi'in va'a ma tu'un Ndioo ta chīnuni va'a ma tu'un Jesuu, vitin kùu ma kivi ña iyo yi ña jandeeni na.

¹³ Takan kũu tajan iti' andivi chĩni iin tati va'a ña te'en nāka'an yi chi'in:

—Na taun ma tu'un i'ya: “Na sii kuuni ma ndian chi'í ña chĩnuni tu'un ma Racha'nu, nda ma vitin, ta iti' nuu” —kāti yi.

Ta ma Tati Íí Ndioo te'en nāka'an yi:

—Ndicha va'a ña takan kũu yi, vati vitin ndiakan cha kuu nindee na cha'a ma tiñu jà'a na, ti tiñu va'a ña jà'a na ora chĩyo na niku töve ni naa yi. —Takan kāti ma Tati Íí Ndioo.

Ndioo tachi ra tati ra ña na jati'vi yi ma ñivi iyo nuñu'u' ñuñivi

¹⁴ Tajan ma ora kani'i nui ma iti' andivi, ta ikan ndē'i ña nandi iin ra kaa takua kaa iin ra Se'e ñivi tachi Ndioo ma chata viko, ña jũndii iin korona oro xini ra, ta nda'a ra iin machiti kanchu ña nduva'a kuii xaan. ¹⁵ Tajan iti' tichi veñu'u kēe inga ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ña te'en nāka'an ni'i yi nuu ra nandi chata ma viko:

—Na kicha'un ka'ndaun ta jati'viun ma ndatiñu chi'in ma machiti kanchun, ta kàniva'un ndisaa ma ndatiñu ña kandoyo ma nuñu'u' ñuñivi ña jati'viun, vati cha ndi'i yi chĩti, ta vitin iyo yi ña jati'viun yi —kāti ma tati ikan.

¹⁶ Tajan ma ra nandi ma chata viko, tiin ndio ra ma machiti kanchu ra, ta chā'nda ra ndisaa ma ndatiñu ña kãndoyo ma nuñu'u' ñuñivi, ta kãniva'a ndio ra ndisaa kuii yi.

¹⁷ Takan kũu tajan ma iti' andivi kēta inga ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ma tichi veñu'u iyo ndakan ña juuni nda'a yi iin machiti kanchu ya'a xaan ndia. ¹⁸ Ta ikan jan ma iti' nuu ndaa ma chito naá ma Ndioo kēta inga tuku ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ña iyo ndatu yi kuenda ma ñu'ú ña kuatiñu yi nda nuu ni kuuni. Tajan tati ikan te'en kãnachaa ni'i va'a yi nuu inga ma tati ña nda'a ma machiti xaan:

—Na kicha'un ka'ndaun ma vatu ma chiti uva chi'in ma machiti xaan ña nda'un, ta kaniva'un ma ndatiñu ña kãndoyo ma nuñu'u' ñuñivi, vati

cha ndi'i vu chĩti. —Takan kāti ma tati ikan.

¹⁹ Tajan tiin ndio yi ma machiti yi, ta chā'nda ndi'i yi ma yoku'u uva ña kãndoyo ma nuñu'u' ñuñivi, ti'i ndio yi vu iin tichi iin ña nduva'a kuii ka'nu nuu ni naku'ni na vu, ña kũuni yi ka'an yi ña ma ikan kũu ma nuu ni jande'e Ndioo tundo'o ma ñivi. ²⁰ Takan kũu ta naku'ni ndio vu iti' yu'u ñuu. Ta ma tichi ma nuu ña naku'ni vu, kēe mamaa nii ñivi, ña ndaa ra' sukun va'a nda kēta ra' nuu iyo mvosa ma kuayu. Ta chāti ra' chinu ra' kuà'an ra' iin uni cientu kilometru ma nuñu'u' ñuñivi, ti nduva'a kuii kayuni Ndioo nde'e ra na.

15

Ma ndi ucha ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo nda'a yi ma tundo'o nuu ndi'nia

¹ Takan kũu tajan ma iti' andivi ndē'e tukui inga tuku ma seña ka'nu ta siin kuii ndē'i yi. Vati ikan ndē'i ucha ta'an ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ña nda'a yi ma ndi ucha ta'an ma tundo'o nuu ndi'nia ña ni nde'e ma ñivi jà'a Ndioo. Ta ora cha ya'a ma tundo'o ikan ni kutaxin ma nuu nduva'a kuii kayuni Ndioo chi'in ma ñivi.

² Ta juuni ndē'i iin tañu'u kuva'a chi'in inu ña kaa ra' takua kaa ma takuii tañu'u ña jakanuu ra' chi'in ñu'ú. Tajan yatini yu'u ma takuii tañu'u inu ikan, ka'iin ma ndian nda'a ma arpa ña chā'a Ndioo nuu na. Vati ndiakan kũu ma ndian jakanaa na ma kiti xaan ikan, ti tüvi nĩ jaka'nu na ri a ma na'na ri, ta tüvi ni chā'a na ña nani ma tuni ri na ña kũu yi ma numero ma sivi ri ndia.

³ Ta ndiakan ti chĩta na yaa ña chĩta Moisés, ra jàkuu tiñu ma Racha'nu Ndioo chi'in ma inga yaa kuenda ma ra kũu mvechala. Ta te'en chĩta na: Ya'a ga ka'nu ta vii kũu ma tiñu jà'un,

yo'o Racha'nu Ndioo, ra iyo tiaga ndatu kua tandi'i ma ñivi ñuñivi, vati iti' ndaa, ta iti' ndicha kũu ma itiun,

yo'o ra kùu Rey, ra chà'nda tiñu nuu tandi'i ma ndian ìyo nuñu'u' ñuñivi.

⁴ Yo'o Racha'nu, ndisaa kuii ma ñivi ya'a tiñu'u na ñun,

ti ndisaa na jàka'nu na ma siviun, vati uvanuu maaun kùu ma ra ya'a ga íí.

Ta ndisaa ma ñivi ìyo nuñu'u' ñuñivi ni kichi na ta jaka'nu na ñun, ti ndisaa ma ña ndaa ta va'a ña jà'un cha nākoto na yi.

—Takan kùu ma yaa ña chita na.

⁵ Ta ora yā'a ña kùu takan, tajan ndē'i ma iti' andivi, ta ikan ndē'i ña nūna ma yuve'e veñu'u Ndioo nuu ya'a íí nuu kàndii ma yuu ña ndiso ma tu'un Ley Ndioo ma nuu yi.

⁶ Tajan ma tichi yuve'e nuu íí, ikan ndē'i ña kēe ucha ta'an ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo chi'in ma ndi ucha nuu ma tundo'o. Ta ndiakan ti ñu'u na ja'ma ña ya'a ya'vi ndaa, ta vii ndoo yi, ta tacha yi. Ta juuni nda'a na ma pañu oro ña ya'a ki'in, ña kēta yi nda pechu na. ⁷ Tajan iin ma ña kumi ìyo tañu ma ndian ndito ikan, chā'a yi ii'in ko'o oro nuu ma ndi ucha ta'an ma tati ikan, ña chitu yi chi'in maaaa ma tundo'o Ndioo, ra ìyo ndito tandi'i kivi ta tandi'i tiempu. ⁸ Ta ma tichi veñu'u nuu íí ikan, endee chitu yi chi'in maaaa ñu'ma, jā'a ma ndatu ma Ndioo ka'nu. Ta nī'iin ñivi, na kùu ki'vi na tichi veñu'u ikan, nda kati ya'a ma ucha ta'an tundo'o ña nda'a ma ndi ucha ta'an ma tati va'a ikan.

16

Ma ucha ta'an ko'o oro ña chitu chi'in tundo'o

¹ Takan kùu tajan ma tichi veñu'u nuu íí ikan, chīnī iin tati va'a ña nduva'a kuii nī'i kà'an yi nuu ma ucha ta'an ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo. Ta te'en kà'an yi:

—Na ku'un ndo kukata kuati ndo ma tundo'o Ndioo ña chitu tichi ma ucha ko'o, ma nuñu'u' ñuñivi —kàti yi.

² Tajan ma tati nunuu ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, kuà'an yi kuàkata

yi ma tundo'o ña ka'lin tichi ma ko'o yi ma nuñu'u' ñuñivi. Tajan ndisaa ndio ma ndian jàka'nu ma na'na ma kiti xaan, ta ìyo tuni ri ma te'e nuu na, ñii ndiakan kēta ndi'i ta'yu ña ya'a xaan ta u'vi.

³ Takan kùu tajan ma tati uvi ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, kuà'an ndio yi kuàkata yi ma tundo'o ña ka'lin tichi ko'o yi ma tichi takuii tañu'u, ta ndākuu ra' maaaa nīi ña kàa ra takua kàa nīi ma ndian chī'i. Ta ikan chī'í ndio tandi'i kuii nuu ma kiti ìyo ma tichi ra' jā'a yi.

⁴ Ta ma tati uni ña jàkuu tiñu nuu Ndioo kuà'an yi kuàkata yi ma kue'e ña ka'lin tichi ko'o yi ma tichi yuta, chi'in nani soko nuu kàna takuii, ta ndākuu ra' nīi ndia. ⁵ Tajan te'en chīni ndioi ña kà'an ma tati va'a ña ìyo ndatu cha'a' takuii:

Yo'o Racha'nu Ndioo, ra ya'a íí, cha chitoi ña maun kùu iin ma ra ndaa,

cha'a' ma kuati ña jàkutuniun.

Ndicha ña yo'o kùun ra chīyo niku, ta ìyoun nda vitin ndia.

⁶ Vati ndian xaan ikan kùu na ndian chāti na nīi ma ndian kùu ñiviun

chi'in ma ndian kà'an chi'in tu'un yu'un niku.

Ta vitin yo'o kùun ra chā'a ndioun ma nīi nuu ndian kini ikan, ña na ko'o na ra'.

Ta va'ani jā'un jin yakan kùu ma ya'vi na

kàti ma tati ikan.

⁷ Ta juuni chīnī ña te'en nāka'an ma ñivi ña ka'lin ma nuu ndaa ma chito naá Ndioo ikan:

—Ndicha va'a, yo'o Racha'nu Ndioo, ra ya'a ìyo ndatu. Vati tu'un ndaa ta ndicha kùu ma ña kà'un ora jàkutuniun ma ñivi —kàti na.

⁸ Takan kùu tajan ma tati kumi ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, kuà'an yi kuàkata yi ma kue'e ña ka'lin tichi ko'o yi chata ma nikandii. Ta ikan ma nikandii nī'i ndio yi ma ndatu kuenda ña na ka'mi yi ma ñivi chi'in ñu'ú. ⁹ Ta takan kùu yi ña nduva'a kāyu ma ñivi. Ta ni tūvi nī kuuni na ndakoo na ma iti' kini kuà'an na,

ta ki'vi na ma iti' Ndioo ta jaka'nu na ra, vaji takan tā'an na. Vati vi'a ni'i kīcha'a na kà'an ti'ini na chata Ndioo, vaji maa ra kùu ma ra iyo ndatu ña kùu janaa ra ma tundo'o ikan.

¹⁰ Takan kùu ta ma tati u'un ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, kuà'an yi kuàkata yi ma tundo'o ña ka'iin tichi ko'o yi ma nuu ndaa ma tayu ka'nu nuu ma kiti xaan ikan. Ta endee ndōnaa ndisaa nuu chà'nda ri tiñu, ña ndava juuni yaa maa na chàchi i'i na, jà'a ña ya'a u'vi na ña ndè'e na tundo'o. ¹¹ Ta vaji takan tā'an na, va endee töve nī kuuni na jaña na ma ña kini jà'a na, ta ki'vi na ku'un na iti' Ndioo, vati java vi'a kà'an ti'ini na chata Ndioo, ra iyo andivi, cha'a' ma ndi'i ta'yu ña iyo ñii na chi'in ma ña u'vi na.

¹² Takan kùu ta ma tati iñu ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, kuà'an yi kuàkata yi ma kue'e ña ka'iin tichi ko'o yi, ma tichi yuta ka'nu ña nàni Éufrates, ña kàndii iti' nuu kàna nikandii. Ta nātii ra', ikan na kuu ya'a ma ndra kùu Rey ña vàchi iti' tikan. ¹³ Ta ikan jan ndè'e ndioi, ña ma tichi yu'u ma kiti xaan ña tìvi ñu'ú, chi'in tichi yu'u ma inga tuku ma kiti xaan, ta tichi yu'u ma ra jà'ani ña kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, kèe uni ta'an tati xaan, ña kàa yi takua kàa lekue sa'nda. ¹⁴ Ta ma tati xaan ikan, ti nduva'a chīyo kua'a' ndatu yi kuenda ña jà'a yi tiñu ka'nu. Ta chi'in yakan vàchi jati'vi ta'an yi tandi'i ma ndian kùu Rey ña iyo nuñu'u' ñuñivi, kuenda ña ni kanita'an ndra chi'in ma Racha'nu Ndioo, ra iyo kua'a' ndatu, ma ora ni chaa ma kivi ña ni jakutuni ra na. ¹⁵ Ta ma Racha'nu Jesuu te'en nāka'an ra:

—Na nde'e va'a ndo, ti yu'u ni chai ma ora töve chànini ndo, takua jà'a ma ndra su'u ora ki'vi ndra su'u ndra. Na sii kuuni ma ndian iyo tu'va, ta kumi va'a na ma ja'ma na, ikan ma ora ni kuachai töve nata'in na ña kaviti nda'a na, ta kukanuu nuu na —kàti ma Racha'nu Jesuu.

¹⁶ Takan kùu tajan ma ndi uni tati xaan ikan jàti'vi ta'an yi ma ndra kùu Rey iin tichi ku'u ña nàni Armagedón. Takan nàni yi chi'in ma tu'un hebreu.

¹⁷ Tajan ma tati ucha ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, kuà'an yi kuàkata ndio yi ma kue'e ña ka'iin tichi ko'o yi ma nuu tati. Ta nda tichi veñu'u iti' andivi, chīnī iin tati ña nduva'a kuii ni'i kànachaa nda ma nuu iyo ma tayu í nuu tà'nda tiñu ña te'en kà'an yi:

—jVitin va cha chīnu ndisaa yi! —kàti ma tati ikan.

¹⁸ Tajan ma tiempu ikan kōyo ndio ma tacha, ta ni'i kùu, ta chīnu savi, ta ma nuñu'u' ñuñivi nduva'a kuii ni'i taan Ta nī'iin cha'a' takà'an taan takan nda ora Ndioo jàtovi ra ma ñuñivi. ¹⁹ Takan kùu tajan ma ñuu ka'nu ikan, uni kuakēsiin yi, ta nda tandi'i inga ma ñuu na'nu ña iyo ma ñuñivi, ndi'i yi kēkoyo ndia. Ta ikan jan ma Racha'nu Ndioo töve nī naani ra ndisaa ma kuati ña jà'a ma ndian ñuu ka'nu nàni Babilonia. Ta cha'a' ña'a kùu yi ña ya'a kāyuni ra chi'in na, ta jānde'e ra tundo'o na. ²⁰ Ta takan nāa tandi'i ma ñu'u' iyo mañu tañu'u' chi'in ma yuku na'nu ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi ndia. ²¹ Tajan ma iti' andivi kīchi ndio ma savi yuu ña ya'a na'nu, ta kāchita yi chata ma ñivi iyo ñuñivi, ta iin yi vee tiá kua uvi xiko kilu, tajan ma ñivi kà'an ti'ini na chata ma Racha'nu Ndioo, cha'a' ña jākoyo ra ma savi yuu ikan chata na, ta ya'a ndè'e na tundo'o.

17

Nuu ndè'e ma ña ya'a ga tondo ma tundo'o

¹ Takan kùu tajan iin ma tati va'a tañu ma ndi ucha yi ña nda'a ma ucha ta'an ma ko'o ikan kīchaa yi nui, ta te'en nāka'an yi chi'in:

—Na'a, ti i'ya ni jana'i nuun ndisaa ma tundo'o ña ni nde'e ma ña'a nduva'a tondo ña nandi yu'u kua'a' yuta ikan. ² Vati taku ma ndra kùu Rey ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi jà'a

ndra iin kuati ti kī'vi ndra chi'an, ta ma ndian iyo nuñu'u' ñuñivi, juuni jā'a na iin kuati ti chīnī na chi'in ma ndixi kini ña jākanaa ña chi'in ma ña tondo ña —kāti yi chi'in.

³ Ta ikan jan ma Tati Í Ndioo jā'a yi ña ndē'i ma tañu ñuma'nai iin tati va'a ña chāndaka yi yu'u ma iin tichi ku'u, ta ikan ndē'i iin ña'a ña yòsoan chata iin ma kiti xaan color kua'á, ña ninii ma chata ri iyo ma tu'un ña kà'an ti'ini chata Ndioo. Ta iyo ucha xini ri, ta uchi ndiki ri ndia. ⁴ Ta ma ña'a ikan ñu'an ja'ma yatin color, color ndaa ta kua'á, ña nduva'a vii ndova'a ña chi'in mamaa oro, ta yuu tacha, ta chi'in ma perla ndia. Ta juuni nda'a ña iin ko'o oro, ña chitu yi chi'in mamaa ma kuati jā'a ña, vati iin ña ya'a tondo kùan. ⁵ Ta ma te'e nuan iyo iin ma tu'un ña kà'an xe'e ña, te'en kà'an yi: "Yu'u kùu ma ñuu ka'nu nàni Babilonia, ta kùu ma ma'á ma ñivi ña'a tondo, chi'in tandi'i ña xaani na chi'in kuati ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi", kāti ma tu'un xe'e ikan. ⁶ Ta ora ndē'i ña, tajan chā'a ndioi kuenda ña ma ña'a ikan chīnī ña chi'in ma ní ma ndian chā'nian, ndian kùu ñivi Ndioo, ndian ya'a í, ndian kàtitu'un cha'a ma Racha'nu Jesuu. Yakan va ndava kuà'an animai ora ndē'i ña. ⁷ Takan kùu tajan te'en nāka'an ndio ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo chi'in:

—¿Ta naja ndava kuà'an ani-maun? Va vitin ni katitu'in nuun naja kua kùuni ma tu'un xe'e ña ndiso ña kà'an yi, ta ma kiti xaan ña yosoan, ña iyo ucha xini, ta uchi ndiki. ⁸ Taku ma kiti xaan ka'nu ña ndē'un, ndicha ña chīyo ri niku, va vitin tüva ri. Va chani kee ndiko ri ma yavi nduva'a kunu, ta iti' nuu, ni ku'un ri ma nuu ni naa ri endeeni. Ta iyo iin tutu Ndioo ña kà'an yi ma sivi ma ndian ni koo endeeni chi'in ra. Ta ma ñivi iyo ñuñivi ña tüvi iyo ma sivi na nuu ma tutu ikan, nda ora ña Ndioo jätuvi ra ma nuñu'u' ñuñivi, ndisaa ndiakan ndava ni ku'un tati na ora ni nde'e na ma kiti ikan, vati rikan chiyo ri

niku, va vitin tüva ri, ta ni chaa iin kivi ña ni keta ndiko ri.

⁹ I'ya kùu ma nuu ni nde'o nda yo iyo chinituni. Ma ndi ucha xini ma kiti xaan ikan, yakan kùu ma ucha yuku nuu nandi ma ña'a tondo ikan. ¹⁰ Ta juuni ma ucha xini ña kùu ma ucha Rey ndia. Uvaa ña u'un ta'an ma ndra kùu Rey i'ya cha chī'í ndra, ta uvi ga ndra takä'an kuvi: iin ra va chà'nda tiñu ma vitin, ta inga ra, va takäaga kichaa. Va ma ora ni kichaa ra, na töve kua'a' tiempu ña ni koo ra ka'nda ra tiñu. ¹¹ Vati ma kiti xaan ña chīyo taji'na ña tüva ri vitin, rikan kùu ra ma Rey una, ña ni kuu ra cha'a' uvi ti juuni kùu ra iin ra tañu ma ndi ucha ta'an ma Rey niku. Ta ora ya'a ña kùu ra rey nundani, tajan ni ku'un ra ma iti' nuu ni naa ra endeeni.

¹² Ta ma uchi ndiki ri ña ndē'un, yakan kùu ma uchi ta'an ma ndra kùu Rey ña takä'an kicha'a ka'nda tiñu, va ni ka'nda ndra tiñu nundani ta indukuni chi'in ma kiti xaan ikan ndia. ¹³ Ta ma ndi uchi ta'an ma ndra kùu Rey ikan, inuu kua chānini ndra chi'in ma kiti xaan ikan, ta ni ku'va ndra tiñu nuu ri, ikan na ka'nda ri tiñu. ¹⁴ Tajan ndiakan kùu na ña ni kanita'an na chi'in ma ra kùu mvechala, va ma ra kùu mvechala ni jakanaa ra na, ti maa ra kùu chito'o kuxini nuu tandi'i ma ndracha'nu, ta juuni kùu ra Rey kuxini nuu tandi'i ma ndra kùu Rey. Ta ndisaa ma ndian iyo chi'in ma ra kùu mvechala, ndisaa ndiakan kùu ma ndian kāna Ndioo kuenda ra, ta juuni ndiakan kùu ma ndian kāchin ra, ta ndian ndicha ña kuà'an na iti' ra takua kùuni ra.

¹⁵ Ta juuni te'en nāka'an tuku ma tati ikan chi'in:

—Ta ma yu'u kua'a' yuta ikan nuu nandi ma ña'a tondo kùu ra' kua'a' ñuu, ta kua'a' ñivi. Ta ndiakan siin siin tu'un kà'an na, ta siin siin ñuu kichi na ndia. ¹⁶ Ta ma kiti xaan ikan chi'in ndi uchi ndiki ri ña kùu yi ma uchi ta'an ma rey, ndisaa ndiakan nduva'a kayuni na chi'in ma ña'a tondo, vati ni kindaa ndi'i na tandi'i ma ña iyo nuan, chi'in

ja'ma ña, nda kati kindoo vitian. Ta ikan jan, ni kachi na ma kuñuan ta ma ña kindoo ni ka'mi ndio na yi chi'in ñu'ú. ¹⁷ Takan ni kuu yi ti ma Racha'nu Ndioo jā'a ra ña na ndo'iin ma ndi uchi ta'an ma ndra kùu rey ma kua chà'nini ndra. Cha'a' yakan kùu yi ña ndrakan inuuni kua chà'nini ndra ña chā'a ndra ma tiñu nuu ma kiti xaan ikan, ikan na ka'nda ri ma tiñu nda kati chinu ma tu'un ña kà'an ma Racha'nu Ndioo. Ti takan kùuni ra ña na kuu yi. ¹⁸ Ta ma ña'a ña ndē'un, yakan kùan ma ñuu ka'nu. Ta chà'nda ña tiñu nuu iyo ma ndra kùu rey nuu tandi'i ñuu ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi —kàti yi.

18

Nuu nàa ma ñuu ka'nu ña nàni Babilonia

¹ Ta ora yā'a ña kùu takan, tajan ndē'i inga tuku tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ña vāchi nuu yi iti' andivi chi'in kua'a' ndatu yi ña endee ndōtacha ma nuñu'u' ñuñivi jā'a ña nduva'a tacha yi. ² Tajan te'en kànachaa ni'i yi:

¡Cha kēkoyo ñuu ka'nu nàni Babilonia!

¡Ndicha ña cha kēkoyo yi!

Vitin va cha ndākuu yi maaaa ve'e nuu kuàkundii xe'e kua'a' nuu tati xaan,

ta nuu iyo maaaa taka saa kini takua kùu chii chi'in inga kiti xaan ndia.

³ Vati juu yi jātivi yi tandi'i ma ndian iyo ma ñuu kandii nuu yi, ta tandi'i inga ma ndian iyo ma nuñu'u' ñuñivi, chi'in ma ndixi ña jākanaa ma ña'a tondo cha'a' ma ña kini jā'a na chi'an.

Ta nda ma ndra kùu rey ña iyo nuñu'u' ñuñivi, kī'vi ndra chi'an.

Ta ma ndra kuà'an kuaxiko ña iyo ma nuñu'u' ñuñivi, ma ñuu Babilonia ikan,

ndōkuika ndra jā'a ma ña'a tondo ikan,

ti ya'a kua'a' jāta ña nuu ndra chi'in ma xu'un' ña jākanaa ña ndia

kàti yi.

⁴ Ta juuni iti' andivi chīni ma ña kà'an ma Racha'nu Ndioo, ta te'en kà'an ra:

—Tandi'i nda ndyo'o ña kùu ñivi, na kee ndo ma ñuu chiña, koto kùta'an ndo chi'in na ta indukuni jā'a ndo kuati takua jā'a na ti tu jā'a ndo takan indukuni ni nde'e ndo tundo'o takua ni nde'e na tundo'o ndia. ⁵ Vati ma kuati ña jā'a ma ndian iyo ñuu ikan, nduva'a cha ndokua'a yi, ña ndava cha chāa yi ma nuu iyoi iti' andivi, ta cha iyo tu'vai jakutunī na cha'a' ma kuati ña jā'a na.

⁶ Yakan va na ku'va ndo nuan juuni ma ña kini ña chā'a ña nuu ma inga ñivi, ta uvi cha'a' ga, na jande'e ndo ma tundo'o ña, takua jānde'an ma tundo'o ma inga ñivi.

Ta uvi cha'a' ga na jakanuu ndo ma ndixi xaan,

ikan na ndakuu xaan ga ra',

ta ku'va ndo ra' ko'o ña indukuni takua jā'a ña

ma ora jākanuu ña ra' ta chā'a ña ra' nuu ma inga na.

⁷ Ta juuni na jande'e ndo tundo'o ña ta nda'yu ndoo ña,

cha'a' ma ña jā'a ña ña ya'a kutayian ña jāndokuika ña chi'in juuni maa ña,

vati te'en chà'nini ña chi'in ma chini-tunian:

“I'ya nāndī takua nandi iin ma ña kùu reina,

vati yu'u yöve ña nda'vi kùu ta ni töve ni nde'i tundo'o”, takan chà'ninian.

⁸ Ta cha'a' yakan kùu yi ña tichi iin kivini, nduva'a ka'nu tundo'o ni nde'e ma ña kùu ñuu Babilonia,

ti ni koo tuxa'ini chi'an, chi'in tama', ta kùvi ñivi meru ña,

ta ni kuaku ndioan cha'a' ndian cha chī'í, ta ni kayuan.

Vati ma Racha'nu Ndioo ra ya'a iyo ndatu,

nduva'a ka'nu ra kùu ra, ta ni jakutuni ra ña cha'a' ma kuatian.

⁹ Tajan ma ndra kùu Rey ña kī'vi chi'an ta ndōkuika ndra jā'a ma ña

kuika ña, va ora ni ku'va ndio ndra kuenda ña tā'an chi'an ora nde'e ndra ma ñu'ma nuu kàyu ña, ni kuaku ndra ma cha'a' ña. ¹⁰ Ta ndrakan ni jachika ndio ndra ndra ma nuu ndè'an tundo'o, ti ya'a ndasi ndra. Ta te'en ni ka'an ni'i ndio ndra chi'in ma tu'un i'ya:

—Yo'o ñuu ka'nu Babilonia, jnda'vi ta'un ña ya'a ndè'un tundo'o chi'in ma ñiviun!, vati tichi iin orani kuu yi ña ndi'un jà'a ña jākutuni Ndioo ñun.

¹¹ Tajan nda ma ndian chā'an chāxiko ma ñuu ka'nu ikan, juuni ni kuaku na. Ta ni kindoo nda'vi na cha'a' yi, cha'a' ña tüva ni koo ni'iin ndian kuu jata ndatiñu nuu na. ¹² Ti taji'na ma ñuu Babilonia ikan jata na kua'a' oro, plata, yuu vii, yuu tacha, ta ja'ma ya'a va'a, ña kuva'a chi'in linu va'a, chi'in ma ja'ma seda, ña kuu ma color ndaa chi'in ña kua'á ndia, ta chi'in tandi'i nuu ma vitu ña ya'a vii cha'an, ta tandi'i nuu ma ña kuva'a chi'in run, ta chi'in ndatiñu ña kuva'a chi'in nu'u kiti, ta chi'in ma kaa bronce, ta ma kaa vee hierro, ta chi'in ma yuu ña nani marmol ndia. ¹³ Ta juuni jata na kua'a' karia ma yukú ña ya'a vii cha'an, ña chàchi yo ta ña töve chàchi yo, takua kuu ma kanela ta ma xiko kutu, xiko takuii xiko, chi'in yukú nani mirra, olíbano, vinu, cete, ta yuti ña ya'a va'a, chi'in trigu chi'in kua'a' nuu kiti ña chiso karia, ta mvechala, ta kuayu, ta kareta, chi'in nda ñivi kuu musu ña jata na ndia.

¹⁴ Tajan ma ndian xiko ikan, te'en ni ka'an ndio na chata ma ñivi iyo ma ñuu ikan:

—jCha tüva iyo ndo kuenda jata ndo ma yukú ya'a va'a chi'in chiti chācho ña chāta'ani ndo niku! Vitiñ ndicha kuii va cha kēnaa ndi'i ndio ma xu'un' ndo chi'in ma ña kuika ndo. Tüva ni ni'i ndo yi inga cha'a'.

¹⁵ Vati nduva'a ndōkuika ma ndian chā'an chāxiko ma ndatiñu takan ma ñuu ikan niku, va vitiñ cha jachika ndio na na, cha'a' ña ndasi na ndè'e na ma tundo'o ndē'e na ti koto tā'an na kua tā'an ndiakan.

¹⁶ Tajan chi'in ña nda'vi kùuni na, ta chàku na, te'en ni ka'an ndio na:

—jNda'vi ndo! jNda'vi ndo, ndyo'o ñivi iyo ñuu ka'nu chiña!

Vati ndyo'o kuu ndo ndian chàku'un ja'ma nduva'a va'a ta vii niku, takua kuu ma ja'ma ña kùva'a chi'in linu ña nduva'a va'a,

tava kuu ma color ndaa, ta color kua'á, ta ndòva'a ndo chi'in maaaa oro,

chi'in yuu tàcha, ta yuu nani perla.

¹⁷ Vati tichi iin orani ña cha ndi'ndisaa ma ña kuika ndo.

Takua kuu ma ndra capitán ma varku, chi'in ndian kàcha'an tichi run, ta chi'in ndian marineru ña chàkunuu jakuenda, ta inga tuku ma ndian kiiin ña chàkunuu tichi ra', ndisaa ndiakan cha jachika na na ñuu ikan, cha'a' ma ña tā'an yi. ¹⁸ Ta ora ndē'e ndio na ña kèe ma ñu'ma nuu kàyu ma ñuu ikan, tajan te'en kànachaa ndio na chi'in tu'un i'ya:

—Ni'iin ñuu na kuu jandoinduku yi ma kua ka'nu yi chi'in ma ñuu i'ya niku —kàti na. ¹⁹ Takan kuu tajan chōso ndio na yuti xini na, jà'a ña ya'a nda'vi kùuni na, ta kachaku na kà'an na ma tu'un i'ya:

jNda'vi ta'an ma ñuu ka'nu i'ya ña chi'in ña kuika yi!

Jāndokuika yi tandi'i ma ndian iyo varku ma tichi tañu'u,

tichi iin orani kuu yi ña ndi'i yi naa jà'a ña jākutuni Ndioo yi,

²⁰ Yakan va ndyo'o ndian cha iyo andivi,

ta ndyo'o ndian kuu ñivi ii nuu Ndioo,

ta ndyo'o ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, chi'in ndyo'o ndra kuu tatun Jesuu.

Tandi'i ndo na sii kùuni ndo ti cha'a' ña jàti'ini na chi'in ndo kuu yi ña jānde'e ma Racha'nu Ndioo tundo'o ma ñivi ñuu ikan, ta jākutuni ra na.

²¹ Takan kuu tajan iin ma tati ka'nu ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, kani'i yi iin yuu ña nduva'a ka'nu takua ka'nu iin yuu kuenda mulinu,

ta ora jākuita yi yi ma tichi tañu'u te'en nāka'an yi:

Takua tā'an yuu ka'nu i'ya ña ndi' nuu yi,

kua ikan ni ndi'i nuu ma ñuu ka'nu Babilonia,

ta tüva ni nde'e na yi inga cha'a'.

²² Vati na tüva ni kata na yaa chi'in arpa ma nuu iyoun,

ni chi'in tuvilu, ni chi'in yutun tivi,

ta töve ni koo ni'iin ndra jàtiñu ma nuu iyoun,

ta ni ma ña kàyu ja'a ma yuu ka'nu kuenda mulinu ndia.

²³ Na tüva ni ndotacha ja'a ni'iin nuu ma ñu'ú ña tiin nuu iyoun,

ta ni ma ña ni'i jà'a ma nuu iyo viko tanda'a.

Vati ma ndian xiko ña kichi ñuun kùu na ña ya'a iyo ndatu na ma nda nuu ni kuuni ma nuñu'u' ñuñivi niku,

va tava maun tüvi va'a jā'un chi'in ma ña jā'un ña jānda'viña'un ma ñivi kichi ma ninii ka'nu ma nuñu'u' ñuñivi

chi'in ma tu'un kui'na ña jà'un chi'in na.

²⁴ Va taku ndyo'o ndian iyo kuenda ñuu Babilonia,

juuni maa ndo chā'ni ndo ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo,

chi'in ma ndian íí ña chìnuni tu'un Ndioo,

ta chi'in tandi'i inga tuku ndian chā'ni ndo ma nuu iyo na nda nikuuni ñuñivi.

19

Nuu chini Xuva tati ñivi ña jàka'nu na Ndioo iti' andivi

¹ Ta ora yā'a ña kuu takan, tajan chīni ña iti' andivi kichi iin tati kua'a' ñivi ña jàka'nu na Ndioo te'en:

¡Aleluya!

¡Ya'a ga ka'nu ta tacha kuu ma Racha'nu Ndioo yo,

ti juu ra kuu ra ña jàkakú ra yo, ta ya'a iñu'u ra ta iyo ndatu ra ndia!

² Ti uvanuu rakan kuu ra ña jàkutuni ra ma ñivi chi'in ma tu'un ndaa ña kà'an ra.

Vati cha jàkutuni ra ma ña'a nduva'a tondo,

ña chi'in ma ña kini jà'a ña,

cha ndi'i kuii ma ñivi iyo ñuñivi jàtivi ña.

Ta cha'a' yakan kuu yi ña Ndioo jànde'e ra tundo'o ña,

ti chā'nian ma ndian jàkuu tiñu nuu ra.

³ Ta ora yā'a ña kà'an ma tati ikan takan, tajan te'en nāka'an tuku ma ndian ka'iin andivi:

¡Aleluya! ¡Ya'a ka'nu kuu ma Racha'nu Ndioo!,

ti ma ñu'ma endeeni ndaa yi nuu kàyu ma ña'a tondo ikan ndisaa tiempu,

kàti na.

⁴ Takan kuu tajan ma ndi oko kumi ma ndracha'nu, chi'in ma ndi kumi ndian ndito, chūnandi chiti ndio na nda kati nani ma te'e nuu na nuñu'u', ta te'en kicha'a na kà'an na ña jàka'nu na ma Racha'nu Ndioo ra nandi ma tayu íí nuu tà'nda tiñu:

—¡Aleluya! ¡Ya'a ga íí kuu ma Racha'nu Ndioo, ta takan na kuu yi, amén! —kàti na.

⁵ Takan kuu ta ma ora yā'a ña kuu takan, tajan nda ma nuu iyo ma tayu íí nuu tà'nda tiñu chīni iin tati ña te'en kà'an:

Na jaka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo yo, ndisaa ndyo'o ndian jàkuu tiñu nuu ra

vaji kuu ndo ndiakuati a ndiacha'nu, va tandi'i ndyo'o ña kuu ndo ndian tiñu'u ndo ra, ta na jaka'nu ndo ra.

Nuu kà'an yi naja kua chīyo ma viko nuu tända'a ma ra kuu mvechala

⁶ Takan kuu ta juuni chīni iin tati ña ya'a kua'a' yu'u yi, ña jà'a yi takua ja'a ña nàtu'un kua'a' ñivi, ta takua ora jàkayu tati kua'a' yuta, chi'in takua jà'a ña nduva'a kuii chīnu savi, ña te'en kà'an yi:

¡Aleluya! ¡Ya'a ga ka'nu kuu ma Racha'nu Ndioo chito'o yo,

ra iyo ga ndatu kua nda ndian niku-
uni!

Vati kùu ra, ra chà'nda tiñu.

⁷ Na nduva'a sii kuuni yo, ta jàka'nu
yo ma Racha'nu yo,

vati cha chàa ma ora ña ni tanda'a
ma ra kùu mvechala,

ti ma ñivi ra ña ni kuu ñasi'i ra
cha iyo tu'va na kuenda ña
tanda'a na chi'in ra.

⁸ Vati ma Racha'nu Ndioo chā'a ra
ña na ku'un na jandovii na na
chi'in ma ja'ma ya'a va'a ña
kuva'a chi'in linu va'a, ña vii
ndoo ta tacha ndia.

Ma ja'ma ikan kùuni yi ka'an yi
cha'a' ma iti' ndaa ña kuà'an ma
ndian kùu ñivi Ndioo.

⁹ Takan kùu tajan te'en nāka'an
ndio ma tati va'a chi'in:

—Na taun tu'un i'ya: “Na sii ku-
uni ma ndian cha jāndakutu'un ma
Racha'nu Ndioo ña na ku'un na ma
nuu ni koo ma viko tanda'a, ma ra
kùu mvechala”, kàti yi.

Ta ora yā'a ña kā'an yi takan tajan
te'en nāka'an tuku yi chi'in ndia:

—Tu'un i'ya kùu ma tu'un ndaa ña
chatiñu ma Racha'nu Ndioo —kàti
yi.

¹⁰ Ta ora yā'a ña kùu takan, tajan
chūnandi chiti ndioi nuu ma tati
ikan, kuenda ña jaka'nui yi, ta te'en
nāka'an yi chi'in:

—Na jā'un takan, vati juuni kùu
uvanuu iin ña jàkuu tiñu nuu Ndioo,
indukuni takua kùu maun, chi'in
inga tuku ma ndian kùu yaniun ña
chīnuni va'a ma tu'un kà'an Jesuu ta
kātītu'un na yi nuu inga ñivi ndia.
Na jàka'nun uvanuu ma Racha'nu
Ndioo —kàti yi.

Ma tu'un ndaa ña jàna'a Jesuu
nuu na chà'a yi ma ndatu nuu na
kuenda ña na kuu ka'an kachin na
ma tu'un Ndioo nuu ma ñivi ta'an
na.

*Ma ra yoso ma kuayu color
kuichin*

¹¹ Takan kùu tajan kani'j nui iti'
andivi, ta ndē'i ña nūna ma andivi.
Ta ikan ndē'i ña kēta iin kuayu
kuichin, ta ma ra yoso ri nàni ra:
iin ra ndaa ta ndicha kuii. Vati

chi'in tu'un ndaa jàkutuni ra kuati,
ta kànita'an ra cha'a' ña ndicha.

¹² Ta ma tinuu ma ra yoso ma kuayu
kuichin ikan, tacha yi takua tacha
ma yaa ñu'ú. Ta ma xini ra ka'lin
kua'a' korona, ta ikan iyo ma sivi
ra ña uvanuu maa ra chito. ¹³ Ta
ma ja'ma chiti yi ní, ta ma sivi ra,
va kùu yi Ma Tu'un Ndioo. ¹⁴ Ta
ma ndian jandaru ña iyo iti' andivi,

ndian ñu'u ma ja'ma ya'a va'a ña
kuva'a chi'in linu va'a, ya'a vii ndoo
yi, ta kuichin yi. Ndiakan kùu na
ndian ya'a ndikun na ra chi'in ma
kuayu kuichin ña yoso na. ¹⁵ Ta ma
tichi yu'u ma ra yoso ri kēe ndio ma
machiti ya'a xaan, vati chi'in yi ni
jatakue'e ra ma ñivi kua'a' ñuu. Ta
ni ka'nda ra tiñu nuu na chi'in ma
kaa kuiin. Ta juuni ni jakutuni ra
ma kuati na takua jà'a iin ra naku'ni
ma uva ora chàñu ra chata vu. Ta
ikan na ku'va na kuenda ña ya'a
kayuni ma Racha'nu Ndioo, ra ya'a
iyo ndatu chi'in na. ¹⁶ Ta ma chata
ma ja'ma ñu'u ra, chi'in ma soko ra
te'en kà'an yi: “Rey ra kuxini nuu
ma ndra kùu rey, ta chito'o kuxini
nuu ndisaa ma ndracha'nu.”

¹⁷ Ta ora yā'a ña kùu takan, tajan
ndē'e ndioi iin ma ra kùu tati ña
jàkuu tiñu nuu Ndioo ña ndaa yi
nuu ndií. Ta ma tati ikan te'en
nānda'yu ni'i yi nuu tandi'i kuii nuu
ma saa takua kùu chii ña chàchi
sa'an ña ndàti kachika iti' andivi:

—Na kuti'vi ta'an ndo, ta kichi
kachi ndo ti ma Racha'nu Ndioo ni
ja'a ra iin viko ka'nu kuenda ña ni
kuxini ndo. ¹⁸ Vati ikan kùu ma
nuu ni kachi ndo sa'an ma ndra
kùu rey, chi'in sa'an ma ndra jan-
daru kuxini nuu ma ndra jandaru,
chi'in sa'an ma ndra'ii ña ya'a tayi
kùuni, ta sa'an ma kuayu chi'in ma
ra yoso ri ndia. Ta tandi'i kuii
inga nuu ma sa'an, takua kùu ma
sa'an ndian chàkunuu nuu nuna,
sa'an ma ndian kùu musu, ta sa'an
ndiakuati chi'in ndian chandee ndia.

¹⁹ Takan kùu ta ikan jan, ndē'e
ndioi ma kiti xaan nunuu, chi'in ma
ndra kùu rey ña jà'a kuati ñuñivi,

chi'in ndisaa kuii ma ndra kùu jandaru ndra ma ora kùti'vi ta'an ndra kuenda ña kànita'an ndra chi'in ma ra yoso ma kuayu kuichin, ta chi'in ma jandaru ra. ²⁰ Va ma ra yoso kuayu kuichin jākanaa ra ma kuati. Tajan tiin ndio ra ma kiti xaan ikan, ta juuni tiin ndio ra ma tati xaan ña ja'anián' ña ka'án' chi'in tu'un yu'u Ndioo ña jā'a kua'a' ndatu ka'nu kuenda jakuán' tiñu nuu ma kiti xaan nunuu ikan, ta kuenda janda'viña'án' ndisaa ndian cha chā'a ndio na ña na koo ma tuni ma kiti xaan ikan na, ndian cha kīcha'a ndio na jàka'nu na ma na'na ri. Tajan ma ra yoso kuayu kuichin, jākoyo ndito ndio ra ma ninduvi ma ndiakan tichi ma lakuna nuu tiin ñu'ú chi'in ma azufre. ²¹ Ta ndisaa ma inga ndian kùu jandaru ma kiti xaan ikan, va chī'í na jā'a ma machiti ña kèe yu'u ma ra yoso ma kuayu. Tajan ma chii chāchi ndio ndri ma kuñu na nda kati chitu va'a ma chacha ndri.

20

Iin mii kuiya kùu yi ña chūndikun ma kui'na Satanaa, jā'a ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo

¹ Ta ora yā'a ña kùu takan, tajan ndē'i ña vāchi nuu iin tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ma iti' andivi, nda'a yi iin ndatiku ña nuna ta kasi ma yuve'e yavi nduva'a kuii kunu, ta juuni nda'a yi iin karena nduva'a kuii ka'nu. ² Ma tati ikan kùu yi ña chū'ni yi ma kiti xaan ña tìvi ñu'ú ña juuni kùu ma koo tati ña chīyo taji'na, ta ña juuni kùu ma kui'na chi'in sivi Satanaa. Va chi'in ma karena ikan chū'ni ndio tati va'a ikan ñán' kuenda iin mii kuiya. ³ Tajan ma tati ikan kùu yi ña jāku'ún yi ma kiti xaan ikan ma tichi soko kunu, ta chāsi yi ma yuve'e chi'in ndatiku nda'a yi, ikan na tūva janda'viña'án' ma ñivi iyo ñuñivi kuenda iin mii kuiya. Ta nda ora cha yā'a ndio ma iin mii kuiya, tajan kuu jaña ndikoán', va kuenda tia tiempuni.

⁴ Ta ora yā'a ña kùu takan, tajan ndē'i iin nuu tà'nda tiñu, nuu ka'iin ma ndian nī'i ndatu kuenda ña kùu jakutuni na ma kuati ñivi. Ta juuni ikan ndē'i ña ka'iin anima ma ndian tā'nda xini cha'a' ña kàtitu'un na ma tu'un Jesuu, chi'in ma tu'un Ndioo. Tandi'i ma ñivi ikan kùu na ña tūvi nī jaka'nu na ma kiti xaan ikan, ni ma na'na ri ndia. Ta ni tūvi nī cha'a na ña koo tuni ma te'e nuu na a iin chiyo nda'a' na. Ta juuni ndē'i ña nātaku ndiko na, ta chā'nda na tiñu chi'in Cristu, kuenda iin mii kuiya. ⁵ Ña'a kùu ma cha'a' nunuu ña nātaku ma ndian chī'í. (Va iyo inga ma ndian chī'í ña ni natakun diko na, va nda ora ya'a ji'na iin mii kuiya.) ⁶ ;Na sii kuuni ma ndian í ña nātaku ma cha'a' nunuu, vati ñivi Ndioo kùu na! Ta ndiakan cha kakú na ikan na tōve ni kuvi na ora chī'i ñivi cha'a' uvi, ti ma ña jā'a ña chī'í ñivi cha'a' uvi tōve ni jakesiin yi na nuu Ndioo, ti ndiakan ni kuu na sutu ma Racha'nu Ndioo, chi'in ma Racha'nu Cristu, ta ni ka'nda na tiñu chi'in ra nuu chà'nda ra tiñu kuenda iin mii kuiya.

⁷ Ta ma ora cha chīnu ndio iin mii kuiya, tajan ma Racha'nu Ndioo ni ku'va ra ña ma kui'na ni ndachi ndioán' ma nuu indían' tichi yavi kunu, ⁸ ta ni kee ndioán' janda'viña'án' ndisaa ñivi iyo ñuu nàni Gog chi'in ñuu nàni Magog, ña kùuni yi ka'an yi ninii ka'nu nuñu'u' ñuñivi. Ma kui'na ni jati'vi ta'an ndioán' ma ñivi, ikan na kuu na jandaru ra ña chà'ndán' tiñu nuu na. Ta nduva'a kua'a' na iyo, takua kua'a' ma yuti ndi'i ndoyo yu'u tañu'u. ⁹ Takan kùu tajan ndāa ndio ma ndian kini ikan naja kua ki'in kandii ma nuñu'u' ñuñivi. Ta endee kāvanuu na ma ñuu í ña Ndioo ya'a kùuni ra nde'e ra chi'in ma ndian í ka'iin tichi yi ña kùu na ñivi Ndioo. Va Ndioo nda iti' andivi jākoyo ra ñu'ú chata ndian kini ikan, ta ndi'i na kàyu jā'a ra. ¹⁰ Tajan ma kui'na ña jānda'viña'án' na, jāku'un ndio ma tati va'a yi ma tichi lakuna nuu ndu'va ñu'ú chi'in azufre, juuni nuu ka'iin ma

kiti xaan, chi'in tati xaan ña jà'ani ña kà'an yi ma tu'un yu'u Ndioo. Ikan kùu ma nuu nduva'a ndē'e ndio na tundo'o nduvi ta niñuu, ta endeeni.

Ma nuu ndi'inia ña Ndioo jakutuni ra ma kuati ñivi

¹¹ Ta ora yā'a ña kūu takan, tajan ndē'i iin tayu kuichin ka'nu nuu tà'nda tiñu, chi'in iin ra nandi tichi yi ña juuni ma nuu nde'e ra nandi ra ta iin nāa ndi'ini ma nuñu'u' ñuñivi, chi'in ma andivi, ta ni'iin yo tüva ni nde'e ndiko yo yi ni'iin chiyo. ¹² Ta ikan jan ndē'e ndioi ña ma ndian cha'nu chi'in ma ndiakwati ña cha chí'í, ña ndaa na nuu Ndioo nuu nandi ra tayu nuu chà'nda ra tiñu, tajan nūna ndio yatin nuu kua'a' nuu ma tutu. Ta tañu ma tutu ikan juuni nūna ma tutu ña kà'an yi ma sivi ndian ni koo endeeni chi'in Ndioo. Tand'i'i ma ndian chí'í ikan, Ndioo ni jakutuni ra na, cha'a' ta'ii'iin ma kuati ña jà'a na, takua ndiso ma nuu tutu ra ndia. ¹³ Takan kūu ña ma tañu'u' jachikokani ra' ma ndian chí'í ña kándoyo tichi ra', kuenda ña na jakutuni ma Ndioo na, ta indukuni ta'an chi'in tand'i'i kuii ma ndian chí'í ña kándoyo ma nuu ta'nda tiñu kuenda ndian chí'í. Ta takan kūu yi ña ta'ii'iin na jakutuni ma Ndioo na, ta'ii'iin naja kua kàa ma kuati na. ¹⁴ Ta ora cha yā'a kūu takan, tajan ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo, jākoyo yi ma nuu ta'nda tiñu ma ndian ndii' ma tichi lakuna nuu tiin ñu'ú. Ta ma lakuna ñu'ú ndu'va ikan, kùu ma cha'a' uvi nuu ni kuvi na. ¹⁵ Ta ma lakuna ñu'ú ndu'va ikan kūu yi ma nuu jākoyo yi tand'i'i ndian tüvi ndiso sivi nuu ma tutu Ndioo ña kà'an yi yo ni koo endeeni chi'in ra.

21

Andivi chaa chi'in ma nuñu'u' ñuñivi chaa

¹ Ta ora yā'a ña kūu takan, tajan ndē'e ndioi iin andivi chaa chí'in iin nuñu'u' ñuñivi chaa, vati ma andivi nunuu chí'in ma ñu'u' ñuñivi nunuu, cha nāa yi chí'in tañu'u' ndia.

² Tajan ndē'i ña ma ñuu íí ña kùu ma

ñuu Jerusalén chaa, ña vāchi nuu yi iti' andivi nuu iyo ma Racha'nu Ndioo, ña nduva'a vii ndova'a yi takua kàa iin ñivi ña'a ma ora tànda'a ña ña nduva'a vii ndova'a ña kuenda ma ra ni kundaka ña. ³ Takan kūu tajan ma iti' andivi chí'ini iin tati ña te'en kánachaa ni'i yi:

—Na nde'e ndo ti i'ya kùu ma ve'e nuu iyo Ndioo chí'in ma ñivi, vati cha ndō'iin ra chí'in na, ta ni ja'a ra ña na kuu na iin ñuuni ma chí'in ra ti maa ra kùu ra ña ni koo ra chí'in na vati uvanuu Ndioo kùu ra kuenda ña jàka'nu na ra. ⁴ Vati maa ra kùu ra ña ni janatii ra ma takuii tinuu na ti na tüva ni kuvi na, ta na tüva ni kuaku na, ta ni ña nda'vi kùuni na, ta tüva ni nde'e na tundo'o ndia. Vati ma nuñu'u' cha'nu chí'in ndisaa ma ña kini iyo yi niku cha nāa yi.

⁵ Tajan ma ra nandi ma nuu iyo ma tayu íí te'en nāka'an ra:

—Na nde'e ndo ti yu'u kùu ma ra jàndochaa tand'i'i kuii nakuyi —kàti ra.

Ta juuni te'en nāka'an tuku ra chí'in ndia:

—Na taun yi vati tu'un i'ya kùu ma tu'un ndicha, ta ma tu'un ndaa ña iyo yi ña chinuni ndo —kàti ma Racha'nu.

⁶ Ta ora cha yā'a ña kūu takan, tajan te'en nāka'an tuku ra chí'in:

—Vitin va cha chí'nu ndisaa yi. Vati yu'u kùu ma ra nunuu ta ma ra nuu ndi'inia, takua kùu ma letra A chí'in Z. Vati tu iyo nda yo nàtii takuii, ta yu'u saanj ni ku'vai ma takuii ko'o na nuu kàna ra', ikan na koo na endeeni chí'in. ⁷ Ta tu iyo iin ndian ndyo'o kùndee jakanaa ndo ma kui'na, tajan ndisaa ma ña va'a ña iyo chí'in i'ya, tundeeni ndo ni kùu yi. Ta yu'u ni kui Ndioo ndo ta maa ndo ni kuu ndo se'i. ⁸ Va taku ma ndian ndasi, ta jàña na ma itj, chí'in ma ndian tüvi chìnuni tu'in, chí'in ndian ndokini cha'a' ma kuati ka'nu ña jà'a na, ta chí'in ndian chà'ni ñivi, chí'in ndra k'vi chí'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i, ta ñivi ña'a ña k'vi chí'in ndra'ii yüvi ii, chí'in ndian chàta'ani jatakue'e ñivi

chi'in tati xaan, chi'in ndian jaka'nu yutun íí, ta chi'in tandi'i ma ndian jànda'viña'a. Ndisaa ndiakan ni ku'un na ma andaya' nuu nduva'a tiin ma ñu'ú chi'in azufre. Yakan kuu ma cha'a' uvi ña ni kuvi na.

Nuu kà'an yi cha'a' ñuu Jerusalén ñuu chaa

⁹ Ta ma ndi ucha ta'an ma tati va'a Ndioo ña nda'a yi ndi ucha ta'an ma ko'o ña chitu yi chi'in ma ucha nuu ma tundo'o nuu ndi'inia, tajan tañu ndiakan kichi iin yi, ta te'en nāka'an yi chi'in:

—Na kichiun nuu ndai i'ya, ti i'ya ni jana'i nuun nda ña kuu ñasi'i ma ra kuu mvechala.

¹⁰ Tajan ma Tati Í Ndioo jāna'a yi ma tañu ñuma'nai, ña ndē'i iin tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ta chāndaka yi yu'u ma siki iin yuku ya'a sukun. Ta ikan jāna'a yi nui naja kua kaa ma ñuu Jerusalén íí ta ka'nu ma ora vāchi nuu yi iti' andivi nuu iyo ma Racha'nu Ndioo. ¹¹ Ta ma ñuu ka'nu ikan nduva'a tacha yi, ti xinda'vi Ndioo kuu yi, ña vii kaa yi, takua kaa ma yuu nduva'a vii, chi'in takua kaa ma yuu nani jaspe ña juuni nduva'a vii tacha yi, takua kaa ma inu ndia. ¹² Ta ninii nuu chikonuu yu'u ma ñuu ka'nu, ikan ndē'i ña endee chikonuu yi ña ndasi yi chi'in korayu ña nduva'a sukun, ta uchi uvi yuve'e yi ndia. Ta ta'ii'iin ma yuve'e iyo iin ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ña jakuenda yi yi. Ta ma yuve'e juuni iyo sivi ma ndi uchi uvi ma ndracha'nu ña kuu tata ma ñivi ñuu Israel ma taji'na. ¹³ Ta juuni iyo uni yuve'e yi ma ndi kumi chiyo yi. ¹⁴ Ta ma korayu ña ndasi ma yu'u ñuu ka'nu ikan, ka'iin uchi uvi ma yuu na'nu cha'a' yi, ta chata ma yuu ikan, ka'iin ndi uchi uvi sivi ma ndra kuu tatun ma ra kuu ma mvechala.

¹⁵ Tajan ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, ma ra kà'an chi'in, nda'a ra iin yutun kuii ña kuva'a yi chi'in oro kuenda ña tiku'va yi ma ñuu ka'nu ikan, chi'in ma korayu ta yuve'e yi ndia. ¹⁶ Ta ñuu ka'nu ikan iin

ku'va ni kua ki'in yi. Takan kuu tajan tiku'va ndio ma yi ma ñuu ka'nu ikan chi'in ma yutun nda'a yi, ta kēta yi: Uvi mii uvi cientu kilometru. Ta ma iti' kani yi, iti' sukun yi, ta iti' ki'in yi, indukuni kua chikuku'va yi. ¹⁷ Takan kuu tajan tiku'va ndio yi ma korayu. Ta kēta yi: Iin cientu uvi xiko kumi iki nda'a yo kuu yi chi'in ma ku'va ña chātiñu ma ñivi taji'na.

¹⁸ Ta ma korayu kūva'a yi chi'in yuu ña nani jaspe. Ta ma ñuu ka'nu ikan kuu yi maaaa oro, ña vii kuichin yi takua kaa ma inu. ¹⁹ Takan kuu ta tandi'i nuu ma yuu vii ña kūva'a ka'iin cha'a ma korayu ikan, te'en kuu yi: Ma yuu nunuu, kuu ma yuu jaspe, ta ma ña uvi, kuu ma yuu zafiru, ta ma ña uni, kuu ma ágata, ta ña kumi, kuu ma yuu esmeralda, ²⁰ ta ma ña u'un, kuu ma yuu ónice, ta ña iñu, kuu ma yuu cornalina, ta ña ucha, kuu ma yuu crisólitu, ta ña una, kuu ma yuu berilu, ta ma ña iin, kuu ma yuu topaciu, ta ña uchi, kuu ma yuu crisoprasu, ta ma ña uchi iin, kuu ma yuu jacintu, ta ma ña uchi uvi ña kuu ma yuu nuu ndi'inia, va kuu ma yuu amatista. ²¹ Ta ma ndi uchi uvi yuve'e yi, kuu ma uchi uvi ma yuu ña nani perla, ti ta'ii'iin ma yuve'e ikan kuva'a yi chi'in iin ma yuu perla. Ta ma kaa ka'nu ña chà'nda java ma tichi ñuu ka'nu ikan, kuva'a yi chi'in maaaa oro, ña ya'a kuichin kaa yi takua kaa ma inu.

²² Ta tüvi nī nde'i nī'iin veñu'u ma tichi ñuu ikan, vati uvanuu ma Racha'nu Ndioo, ra iyo ndatu ga, chi'in ma ra kuu takua kuu ma mvechala, rakan kuu ma veñu'u na. ²³ Ta ma ñuu ka'nu ikan, tüvi chiniñu'u yi ña jātuun ma nikandii yi, ta ni ma yoo ndia, vati ma ra ni jātuun yi kuu ma Racha'nu Ndioo, ta ma ñu'ú ikan, kuu ma ra kuu takua kuu ma mvechala. ²⁴ Ta tandi'i ma ñivi iyo tandi'i ma ñuu iyo ñuñivi, ni kakunuu na nuu jatuun yi ma ñuu

ka'nu ikan. Ta ma ndra kùu rey ña ìyo ma ñuñivi, ni ku'va ndra ndra tandi'i kuii ma ña kuika ndra nuu ma ñuu ka'nu ikan, ta ni tiñu'u ndra yi. ²⁵ Ta ma ndisaa ma yuve'e yi na töve ni ndasi yi ma ora nduvi cha'a' ña töve ni koo chani kuaa. ²⁶ Vati juuni tandi'i ñuu ni ku'va na ña kuika na nuu ma ñuu ikan, ta ni tiñu'u na yi. ²⁷ Va töve ni ki'vi ma ñuu ikan ndisaa ndian kini chi'in ndian ja'a kuati. Ta juuni töve ni ki'vi ndian xaani a ndian jàka'nu yutun íi chi'in ndian jànda'viña'a. Vati uvanuu ma ndian ni ki'vi ma ñuu ikan, kùu ma ndian ka'iiin sivi nuu ma tutu ra kùu mvechala ña ka'an yi, yo ni koo endeeni chi'in ra.

22

¹ Ta ora yā'a ña kùu takan, tajan ma tati ikan jāna'a ndio yi nui iin yuta takuii kuichin takua kàa inu ña chà'a ra' kivi koo yo, ña kèe ra' ma nuu ìyo tayu íi nuu chà'nda Ndioo tiñu chi'in ma ra kùu takua kùu mvechala. ² Ta ma ma'ñu ma kaai ka'nu ña ya'a ma tichi ñuu ka'nu, chi'in ninduvi chiyo ma yu'u yuta, ikan ndē'i ña kuàkua'nu ma yutun chà'a kivi koo yo, ta chà'a chiti chàcho uchi uvi cha'a' iin kuiya, ña kùuni yi ka'an yi ña chà'a run chiti nani yoo. Ta juuni va'a ma nda'a' run kuenda ña jànda'a yi tandi'i ma ñivi ìyo ñuñivi. ³ Taku ma ñuu ikan töva ni koo ni'iiin ña kini a ñivi kini ña töve chàta'ani Ndioo ña na koo na. Ta ma tayu íi nuu chà'nda Ndioo tiñu chi'in ma ra kùu takua kùu ma mvechala, ni koo ndio ra ma ñuu ka'nu ikan, ta ikan ni jaka'nu ndio ma ndian kùu ñivi ra ra, ndian jàkuu tiñu nuu ra. ⁴ Ta ndisaa na ni nde'e ña ma nuu va'a ra, ta ma sivi ra ni kindoo yi ma te'e nuu na. ⁵ Ma ikan töve ni koo chanikuaa, ta ma ndian ni koo ñuu ikan, na töve ni kuniñu'u na ñu'ú nda'a, ta ni ñu'ú nikandii, vati maa ma Racha'nu Ndioo kùu ra ña ni jatuun ra ñu'ú nuu na. Ta takan kùu yi ña ni ka'nda na tiñu ma ikan ndisaa tiempu.

Chani kuyatin kichaa Jesucristu

⁶ Takan kùu tajan te'en nāka'an ndio ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo nui:

—Tu'un ndicha kùu ma tu'un i'ya, ta ìyo yi ña kundeeniun yi. Vati ma Racha'nu Ndioo cha'a' ndatu ra ña kàtitu'un ma ndra kà'an tu'un yu'u ra, rakan kùu ra ña tachi yu'u ña kùu ma tati ña jàkuu tiñu nuu ra ña na jana'i nuun ma ña chakuyatin kichaa.

⁷ Takan kùu tajan te'en nāka'an tuku ma Racha'nu:

—¡Chani kuyatin kichai! ¡Na sii kuuni tandi'i ndyo'o ndian jàchi'in ña kà'an nuu ma tutu Ndioo i'ya!

⁸ Yu'u Xuva, ndē'i ta chīni ma tu'un i'ya. Ta ora cha yā'a ña ndē'e ndioi yi, tajan chūnandi chiti nuu ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ña kà'an chi'in, ta kīcha'i jàka'nui yi.

⁹ Va ma tati ikan te'en nāka'an yi chi'in:

—Na jā'un takan, vati juuni indukuni kùu iin musu Ndioo, takua kùu maun chi'in ndra yaniun ña kà'an tu'un yu'u Ndioo, ta tandi'i inga tuku ma ndian jàchi'in ña kà'an nuu ma tutu Ndioo. Yakan va, jna jaka'nun ma uvanuu Ndiooni!

¹⁰ Ta juuni te'en nāka'an tuku yi chi'in:

—Ña tīndii xe'un ma tu'un yu'u Ndioo, ña ìyo nuu ma tutu i'ya, vati chani kuyatin kuii jachinu yi ma ña kà'an yi. ¹¹ Va'a ga ña na ku'vaun ña na ja'a ma ndian kini ma ña kùuni maa na. Ta ma ndian ja'a kuati, va'a ga ña na ku'vaun ña na ja'a maa na tiaga kuati. Va taku ma ndian ja'a ña va'a, va'a ga ña na ja'a ga na yi, ta ma ndian ìyo íi kuenda Ndioo, na nanduku ga na naja kua koo tiaga íi na kuenda ra. —Takan kàti yi nui.

¹² Ta ma Racha'nu Jesuu te'en kīcha'a ra kà'an ra:

—Ndicha va'a ña chani kuyatin kichai, tajan ma ora ikan ni ku'vai ma ya'vi ndo cha'a' ma naja kua jà'a ma ta'ii'iiin ndo. ¹³ Vati yu'u kùu ma ra nunuu, ta ma ra nuu ndi'inia, ma nuu kīcha'a yi ta ma nuu ndi'inia,

takua kùu ma letra A chi'in ma letra Z.

¹⁴ 'Na sii kùuni ma ndian ndochaa anima na, vati takan kùu kachi na ma chiti kèe nuu ma yutun ña chà'a kivi koo yo. Ta juuni na sii kuuni na ti ni kuu ki'vi na ma yuve'e ma ñuu ka'nu ikan ndia. ¹⁵ Va takua ma ndian kini ña jà'a kuati, ni kindoo na iti' nuke'e ñuu ikan, chi'in ndian nduvi a jatakue'e, ta ndian ki'vi chi'in ñivi yüvi ñasi'i na, ta ndian chà'ni ñivi, chi'in ndian jàka'nu yutun í ña töve kùu run ma Ndioo ndicha, ta chi'in tandi'i inga tuku ma ndian ya'a chà'tani janda'viña'a ndia.

¹⁶ 'Yu'u Jesuu kùu ña tächj ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo, kuenda ña na kàtitu'un kachin yi ndisaa ma tu'un i'ya nuu ma ndian chìnuni tu'in ña iyo kuenda ma ucha ta'an veñu'u. Vati yu'u kùu tata ma racha'nu rey David, ta juuni kùu takua kùu ma chele tacha ña kèta ora na'a —kàti ra chi'in.

¹⁷ Takan kùu tajan te'en nāka'an ndio ma ra kùu Tati Í Ndioo, chi'in ma ndian kùu takua kùu ñasi'i ma ra kùu mvechala:

—Na'a ndo —kàti na.

Ta nda ndian ni kuuni ña taso'o na ora kà'an na takan, na ka'an na:

—Na'a ndo —inga cha'a'.

Tu iyo nda ndian natii takuii, na kichi na i'ya. Na kichi na ta ku'va saan̄ ma takuii ko'o na ña chà'a kivi koo yo.

¹⁸ Tandi'i ma ndian taso'o ma tu'un kà'an nuu ma tutu Ndioo i'ya, ña kà'an yi chi'in tu'un yu'u ra, te'en kùun̄ katitu'un kachin nuu ndo: tu iyo nda ndian tiso ga tiá siki ma kua kà'an yi, juuni ma Racha'nu Ndioo ni tiso ga ra tiá siki ma tundo'o ni nde'e na, va ma tundo'o ña kà'an yi nuu ma tutu i'ya ndia. ¹⁹ Ta tu iyo ndian kìndaa ma kua kà'an nuu ma tutu Ndioo ña kà'an yi chi'in tu'un yu'u ra i'ya, juuni ma Racha'nu Ndioo ni kindaa ra nuu na ma ña ni kuu kuenda na ma nuu iyo ma yutun chà'a kivi koo na, ta ni kindaa ra yi nuu na, ikan na kùu koo na ma ñuu í ka'nu ña kà'an yi nuu ma tutu i'ya ndia.

²⁰ Ta ma ra kàtitu'un kachin ma tu'un i'ya te'en kà'an ra:

—Ndicha, ña chani kuyatin kichai —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an ndiko ma ra kà'an cha'a' ma tu'un i'ya:

—¡Na'a, yo'o Racha'nu Jesuu! Ta takan na kuu yi. Amén.

²¹ Ta ma Racha'nu Jesuu, na koso ra ma ñamani ra chata ndisaa ndo. Ta takan na kùu yi. Amén.